C 3001

[illegible]

Ex libris Danielis Thobiae Hein
Canonici Ratisbonensis

Ex Libris Collegii Podolinensis
Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum

1. Hain 4442
2. Hain 1110

Inc 2

C 406

Litera..y archív MS v Marti..

Mikrofilm	sign. II B/XXII	poč.	1 - 512
6x6	sign.	poč.	
Fotokópia	sign. A 278	poč.	91 [illegible]
Xerox	sign.	poč.	

In nomie dñi Jesu christi.
Incipit quadragesimale d
peccatis fm fratrem Rober/
tum Caracholũ de Licio or
dinis minorũ epm liciensem.
Et pmo dñica septuagesime
de numero dãnatoꝝ propter
eoꝝ peccata

Sermo primus.

Multi enim
sũt vocati: pau
ci v° electi. scri
bunt hec verba
Matthei. xx. c.
⁊ i euãgelio pñt; dñice. Oñ/
dit nobis apertissime graui/
tatẽ peccati multitudo maxi
ma dãnatoꝝ. Nã demonib⁹
omissis qui ob superbiã suã e
celo electi ad tartarã tãdẽ de
trudent eternis supplicijs cru
ciandi: tot ac tanti ex hoibus
peribũt vt vix mẽs pusilloꝝ
id credere velit. Arbitrãt siq
dẽ plerıq₃ tantã esse tanq₃ im
mẽsam pietatẽ sũmi dei q̄ ne
minẽ perire sinet. s₃ oẽs ad ce
leste regnũ deducet. Hos tñ
a sua falsa opinione retrahere
debẽt infallibilia verba salua
toris nostri iesu xpi: qui ⁊ si in
plerisq₃ euãgelioꝝ locis dure
cõminet obstinatis ⁊ incorri/
gibilib⁹ petõrib⁹. asseratq₃ fir
missime reprobos eternaliter
puniẽdos tñ in lectione euan
gelica hodierna id plenissime
reserauit. Refert quippe pau
cos futuros electos. Heu q̃
formidabilis ista sentẽtia ore
xpi filij dei p̃conizata. Neq₃
enim alia causa dari põt cur
iusticia dei in improbos ita
desęuiet: nisi ignominia pec/
catoꝝ suoꝝ. q̃ nec p penitenti
am volunt delere. Qua de re
cũ de petõꝝ detestatione in h̃
opere tractaturi sim⁹: de dã/
natoꝝ numero aliqua p̃mitte
mus. vt sic vnusquisq₃ perci/
pere valeat peccati nocumen
tũ dãnum irreparabileq₃ ia/
cturã. Proponem⁹ autẽ in h̃
s̃mõe tria mysteria d̃clarãda
Primũ dicitur veritatis
Secundũ contrarietatis.
Tertium claritatis.
Quod multoplures ex ho
minib⁹ erũt dãnãdi q̃ saluã/
di propter illoꝝ peccata. ⁊ q̃/
liter numerus electorum erit
grãdis absolute. sed exigu⁹ et
paruus respectiue.

Capitulum primum

Primũ mysteriũ d̃cla
randũ de numero dã
natoꝝ dicit veritatis
In quo vere asserimus q̄ ex
hominibus mltoplures dãna/
bũtur q̃ saluabũtur. Hoc re
tulit ipse deus pro hominib⁹
incarnatus. Matthei. vij. ca
Intrate inquit per angustam

Pro domo ... cler. Regul.
Paup. Matris Dei Schol. Piarum reliquit
pie defunctus Parochus
David Thobias Hein

portã. qz lata porta z spacio/
sa via q ducit ad pditionem
z multi sunt qui intrãt p eam
Et in euangelio hodierno.
¶ Et iterꝝ Mathei. xxij. c. in
geminauit tandẽ sententiam
scz qz pauci sunt electi. Sed
mirandquidã de his que dici
mus propterea qz mystice z i
figura multitudo saluandoꝝ
abrahe patriarche pmissa fu
it z preostensa. Vñ Gen. xiij.
c. scribit. Quod dixit dñs ad
abraham postꝫ diuisus est
loth ab eo. Leua oculos tu/
os z vide a loco in quo nunc
es ad aquilonẽ z ad meridiez
ad orientẽ z ad occidentem.
Oẽm terrã quã ꝟspicꝫ dabo
tibi z semini tuo vsqꝫ in sem/
piternũ. faciãꝫ semẽ tuum si
cut puluerẽ terre. si qs potest
hoim numerare puluerem. se
men quoqꝫ tuũ numerare po
terit. Et Gen. xv. c. Dixit de
us ad abraham. Suspice ce
lũ z numera stellas si potes.
sic erit semen tuũ ¶ Et Gen.
xxij. c. Vocauit angelus do/
mi abraham de celo dicens.
Per memetipsum iurauí di/
cit dñs. Qz fecisti rẽ hãc et ñ
pepcisti filio tuo vnigenito p
pter me. Bñdicã tibi z mlti/
plicabo semẽ tuũ sicut stellas
celi. z velut arenã que ẽ i litto
re maris. In quibꝫ promissio
nibꝫ dicebat abrahe multipli
catio saluãdoꝝ fienda p xpm
de eius genere descensuꝝ. vñ
Apostol9 ad gallathas. viij.
c. ait. Abrahe dicte sunt pro/
missiones z semini eius. Non
dicit z seminibꝫ quasi in mul
tis sed quasi in vno z semini
tuo q̃ est xps ¶ Erit ergo nu
merus electoꝝ grãdis scom p
dicta ¶ Johãnes insup apo/
calip. vij. c. id confirmat. Nã
postꝫ descripsit numeꝝ sig/
toꝝ scom spirituale significa
tũ duodecim tribuũ addidit
¶ Post hec vidi turbã magnã
quã dinumerare nemo pote/
rat ex oibꝫ gentibꝫ tribubꝫ z lĩ
guis. quare videt esse quedaꝫ
repugnantia inter verba chri
sti et Johãnis. cũ xps asserat
paucos fore saluãdos. z Jo/
hãnes referat se vidisse turbã
inumerabilẽ. ¶ Qui autẽ re
cte intelligit nullã inter xpꝫ et
Johannez ac eccIam veteris
testamẽti figurã inuenit ꝟtra
dictionẽ. Nã electoꝝ numer9
in se consideratus z absolute
copiosissimus erit: in cõpara
tione vero ad ipsos dãnatos
z respectiue satis exigu9 Hoc
aũt satis cõstare potest q̃ plu
res hoies erũt dãnati qꝫ sal/
uati triplici ratione.
¶ Primo rõne infidelitatis.
¶ Scõo rõne viciositatis

¶ Tertio rõne vanitatis.
¶ Primo rõne infidelitatis.
Nullus quidẽ infidelis i sua
infidelitate decedens põt ad
vitã puenire btãm. neqꝫ vera
ẽ imo falsa z reprobatissima
illoꝝ opinio q̃ dicũt vnũquẽ
qꝫ in sua secta z erronea reli/
gione saluari. Inqt enim apo
stolus ad hebreos. xi. c. Sine
fide impossibile ẽ placere deo
¶ Et idem ad ephesios. v. c.
Vnus deus vna fides. Et i
c. i. de summa trini. z fide ca/
tho. dicit Vna ẽ fideliuz vni
uersalis eccIa extra quã null9
omino saluat ¶ Idẽ ꝟfirmat
in glo. in. c. i. extra de heretic,
Et. xxiiij. di. c. Om̃ eps. Et
xxiiij. q. i. c. apte. z in. c. Qz ex
sola. xxiiij. q. i. vbi habet. Qđ
in figurã q̃ nullus extra eccle
siam saluat. oẽs q̃ repti sũt ex
tra archã noe pierũt i diluuio.
¶ Sed ipse ihesus veritas et vi
ta Marci vlti. ca. dixit. Qui
crediderit z baptisat9 fuerit.
salu9 erit. Qui ꝟo nõ credide
rit ꝟdẽnabit. Quis enumeret
infideliũ tot varietates tãtãqꝫ
multitudinẽ idolatraꝝ videli
cet colentiũ ethera. colentiuz
elemẽta. colentiũ hoies. colẽ
tiũ statuas. colentiuz bestias
z serpẽtes Judeoꝝ xpm eis p
missum. z ad eos venientez p
sequentiũ vsqꝫ in diẽ hodier/
nũ. Saracenoꝝ z aliarũ gen
tiũ ac populoꝝ sequẽtiũ spur
citiã Mahometi hereticorũ
q̃ ꝟtra fidẽ tot pniciosos exco
gitarũt errores. hi oms quot
quot fuerũt a principio mun
di vsqꝫ nũc z quot sequenter
ꝟdẽnabũtur a iusto deo vt in
eternũ hitent i iferno ¶ Scõo
cõstare põt q̃ plures homies
dãnabunt qꝫ saluab ũt rõe vi
ciositatiz. xpiani vticꝫ oẽs vi
ciꝫ atqꝫ pctis dediti in pctõ
mortali suã vitã finiẽtes quo
rũ grãdis ẽ numerus saluari
minime poterũt Hoc christ9
expressit dũ dixit Math. xiij
c. Simile ẽ regnũ celoꝝ sage/
ne misse in mare z ex omni ge
nere pisciũ ꝟgregãti. Quam
cũ impleta esset educẽtes z se
cus littus sedẽtes elegerũt bo
nos in vasa sua. malos autẽ
foras miserũt. Sic erit in cõ/
summatione seculi. exibũt an
geli z separabũt malos ꝺ me
dio iustoꝝ. z mittẽt eos in ca/
minũ ignis ¶ Hinc hiero. in
epistola ad filiã mauricij de
ꝟmẽdatione virginitatis in/
quit. Nemo te circũueniat: ne
mo sermone seducat. non nisi
scõs z simplices celestis aula
suscipiet. Nullũ apud deũ ha
bet malicia locũ ab omi do/
lo z nequicia mundũ esse ne/
cesse ẽ qui cupit regnare cum

xpo Et aug. li. de fide ad petrū ait. firmissime tenet nulla tenus dubites. nō oēs qui intra ecclam catholicā baptizātur accepturos esse vitā eternā sz eos q̄ pcepto baptisma/te recte viuūt. ¶ Regnū enīz celoz sicut heretici iudei infideles t scismatici nō habebunt ita t catholici criminosi possidere nō poterūt. ¶ Nec ē mirā dū q̄ xpiani mali dānabūtur qm̄ vt dicit ambro. xxij. q. v. c. cauete fratres. Cauete frēs mendaciū. q̄ oēs qui amant mendaciū: filij sunt diaboli. Nō solū aūt in verbis sed simulatis opibz mendaciū ꝓsistit. Mendaciū nāq̄ ē xpiānū se dicere. t opa xpi non facere. ¶ Dicite mihi o christiani. Quid sonat hoc dignum nomē. quid ve significat. Audite obsecro t intelligite cap. Cū venisset. extra. de sacra vnctione vbi sic habet. A christo xpiani dicunt. tanq̄ vncti deriuētur ab vncto. vt oēs currāt in odorē vnguētoz illius cuius nomē oleū ē effusuz ¶ Ad idem ait aug⁹. li. iij. de doctrina xpiana. Ex sacramēto vnctōis xpianoz oium vocabulū descēdit et nomen Od nomē ille frustra sortitur q̄ xpm minime imitat. ¶ Sed vī nomē istud aut qñ sūpsit inicium. Cur cōi nobilitat' spiritualis vocabulo xpiani nominamur. Et ad hoc ita rñdet Eusebius li. ij. histo. ecclesiastice. Cū passim p gentiliū populos diuina effunderz dignatio primū. Cornelius apud cesareaz palestine vbē maximā cū omni domo sua ad fidē xpi Petro ministrante pducit. ¶ Jam inde cpluri mi t alij ex gētib⁹ apud antiochiā ad fidē venerunt eorum pdicatione ptracti. Per ēs t antiochie florētissima congregatur ecclesia. in qua etiā erāt pphetici ordinis viri cplurimi cū qbz t barnabas t paulus. Quib⁹ ommbus pariter in gratia dei t vnanimitate ō gētibus. Ibi primuz discipli veluti phēni fōte sumpto vocabulo appellati sunt xpiani. ¶ Idez ponitur in actib⁹ apl'oꝝ rū. c. xi. Si igit xpiani nuncupari gloriamur. cur nō erubescimus omni dei timore postposito in tot facinora ruere. Cur nō ꝓcordāt facta cū nomine. debet enim nomen esse ꝓsequēs rei. vt scribit. xxi. di. c. Cleros. t de pbendis t dignitatib⁹. c. Cū serui. ¶ Et in stitura de dona. §. est ¶ Heu heu impletū ꝓspicim⁹ dictuz pauli ad tyt. ij. c. Cōfitētur scz xpiaū se nosce deuz factis autē negāt. Audite auribus cordis vocem dñi nostri iesu xpi dicētis Matthei. vij. ca. Nō ois q̄ mihi dicit dñe dñe intrabit in regnū celoz. Sed q̄ fecerit voluntatez pris mei q̄ in celis ē ipse intrabit in regnū celoz. Quis ē hic t laudabimus eū. qñ vt vidimus pauciss̄imi reperiunt in quolibet statu in quolibet gradu i quouis exercitio in q̄libet etate vel seru q̄ recte viuāt. q̄ virtutes amplectātur detestētur q̄ vicia. ¶ Rara inqt Hiero. aduersus vigilantiū virt⁹ est nec a pluribz appetit. Et ouidius li. ij. de ponto. Nec facile multis inuentes milibz vnū virtutē precij q̄ putet esse sui Quotquot igit absq̄ penitētia post ꝓmissa pcta moriunt dānatoz consortio deputari certissimū est. ¶ Tertio ꝓstare pōt. q̄ plures homines dānabūtur q̄ saluabunt ratōne vanitatis. Sunt int xpianos cplurimi q̄ vitā pudicaz rectā sanctāq̄ pretendētes deficiūt a debito fine. s. ipso deo ad quē sunt oia opera bōa dirigēda. Hi sunt q̄ vēro vane glorie tumefacti omia opera sua faciūt vt videātur ab hoib⁹. de quib⁹ iam dixim⁹ in sermone de vana gloria i quadragesimali de penitētia.

¶ Quod dānatio reproboz nō repugnat bonitati nec caritati neq̄ volūtati summi ōi sicut quidā falsi conati sunt p suadere. ¶ Capitulum scōm

Secundū mysteriū declarandū de numero dānatoz dicit contra rietatis. Sunt enim nōnulli q̄ ctrariū veritatis iam dicte ꝓbe tenēt asserūtq̄ cum origine q̄ nō solū nō damnabūtur multi imo q̄ null⁹ erit ꝑpetuo dānādus. Et ad h̄ i ducunt tres rationes.

¶ Prima dicit bonitatis.

¶ Secūda charitatis.

¶ Tertia voluntatis.

Prima ratio istoz dicitur bonitatis. Arguunt q̄pe sic Nihil ē aut tenendū vel asserēdū qđ repugnet diuine bonitati ex eo qđ de⁹ bon⁹ ē Et vt ait dyonisius in libro de diuinis nomib⁹. A summo bono nō egredit nisi bonum ¶ Et Hiero. ad pauli. Bonus est deus t oia quecūq̄ facit bona sint necesse est. sed dānatio tot milia miliū hominū repugnat dine bonitati: qm̄ pena dānatiōis mala est t pessima. ergo deus nullū dānabit. sed oib⁹ tribuet eternam salutem ¶ Hoc est qđ scribit lactāti⁹ li. de ira dei in ꝓncipio. Animaduerti inquit sepe donare

di existimare plurimos quod nonnulli philosophoꝝ putauerũt nõ irasci deũ quia beneficia sit tm̃modo natura diuina nec nocere cuiq̃ pstantissime atq̃ optime cõgruat potestati. Insuper arguũt predicti quia iniquũ videt vt ineq̃lia equalibus dentur. oẽs autem homies equales sũt ꝛ fm naturã ꝛ fm peccatũ originale. igitur bonitas dei non debuit alios pdestinare ꝛ alios reprobare. Ad hec respondet Tho. i. pte. q. xxiij. arti. v. in rnsione. Ad tertiũ. q ex ipa bonitate dina rõ sumi põt pdestinationis alioꝝ ꝛ reprobationis alioꝝ. Sic enĩ deus dicitur oĩa xpter suã bonitatẽ fecisse vt in rebus diuina bonitas repsentet. Necesse est autem q diuina bonitas que in se est vna ꝛ simplex multiformiter repsentetur in rebus ppter hoc q res creata ad simplicitatẽ diuinã attingere nõ potest. Et inde est q ad completionẽ vniuersi requirit diuersitas rerꝝ. quaꝝ quedã altum. quedam infimũ locũ tenent in vniuerso. Et vt multiformitas graduũ conseruetur in rebꝰ deus pmittit aliq̃ mala fieri ne multa bona ipediant. Si ergo consideremus totũ hominũ genus sicut totã rerũ vniuersitatem. Voluit ergo deus in hominibꝰ quantũ ad aliquos quos pdestinat suaꝝ bonitatẽ repsentare p modum misericordie parcẽdo. Et q̃ntum ad aliquos quos reprobat per modũ iusticie puniendo. damnare itaq̃ reprobos facit ad bonitatẽ dei que dãnatio cum sit malũ pene ẽ malum fm quid ꝛ bonũ simpliciter. vt idem Tho. ait. iij. q. lxxix. ꝛ. xxij. q. xix. Deus enĩ iuste damnat ꝛ punit reprobos qui sua volũtate delinquunt. q̃a vt dicit Aug. xxiij. q. iij. c. Nabuchodonosor Talis ire nunq̃ deus redderet interitũ si non spontaneũ inueniret hõ habere peccatũ. Et si diceretur. cur deus voluntatẽ illã homini dedit quaꝝ puidebat deficere. Rñdet Aug⁹ li. xi. de ciui. dei. c. xvij. dicens. Deus sicut naturaꝝ bonaꝝ optim⁹ creator est: ita malaꝝ volũtatũ iustissimus ordinator vt cũ male ille vtunt naturis bonis ipse etiã bene vtat volũtatibꝰ malis. Et rursus si alius interrogaret. Quare deus quibusdã copiosiora dona gratie ꝓcessit q̃ aliis. Respondet Aug⁹ sup Jo. dicẽs. Si queris. quare hũc trahat. illũ nõ trahat: noli dijudicare si non vis errare. hec ille. Nec propterea iniuste agit deus. q̃a in his que ex gratia dant põt alicuiscp libito suo dare cui vult plus vel minus dũmodo nulli subtrahat debitũ. Et hoc est q dixit paterfamilias Data tibi. x. c. Tolle qd̃ tuũ est ꝛ vade. an non licet mihi qd̃ volo facere. Propterea inq̃t Aug⁹ ctra pelagiũ. Inscrutabilia ꝛ incõprehensibilia nolo vt iterroges: q̃a qd̃ lego credo ꝛ veneror. Nõ aũt discutio Quis est aũt homo qui respondeat deo. Nunq̃d dicit figmentum ei q̃ se finxit. Quare me sic fecisti. habet enĩ potestatẽ figulus luti ex eadẽ massa aliud q̃dem vas facere in honorẽ: aliud in contumeliã. Et Gregorius. xxix. li. moraliũ. ca. xij. ait. Multos videmus quotidie q̃ iusticie luce resplendent ꝛ tñ ad finẽ suũ nequitie obscuritate tenebrant. Et multos cernimus peccatoꝝ tenebris obuolutos. Et tñ iuxta vite sue terminũ repẽte reddi iusticie sue liberos. Multos enim nouimus semel inuentã viã iustitie illibate vsq̃ ad obitum tenuisse. ꝛ plerosq̃ ꝓspexim⁹ vsq̃ ad obitũ ceptã semel crimina sine cessatione cumulasse. Quis ergo inter ista occultorum iudicioꝝ nubila mentis sue raduũ mittat vt aliq̃ consideratione discernat. vel q̃s ꝑduret in malo. vel q̃s perseueret in bono: vel q̃s ab infimis conuertat ad sũma. vel q̃s reuertat a sũmis ad ifima latẽt: hec̃ sensus hominũ nec quic/q̃ de cuiuslibet fine cognoscit q̃a diuinoꝝ iudicioꝝ abyssus humane mentis oculo nulla/ten⁹ penetrat. Videm⁹ nãq̃ q dei aduersa gentilitas iustitie luce ꝑfusa est. Et iudea dũ dilecta ꝑfidie est nocte cecata. Scimus etiã q latro de patibulo transijt ad regnum. Juda de apostolatus gloria est lapsus in tartaꝝ. Et infra video paulũ ex illa ꝑsecutiõis seuitia ad gratiã apostolatus vocatũ. Et tñ sic iter iudicia occulta formidat vt reprobari se etiã post q̃ vocatus est timeat. Ait enĩ. Castigo corp⁹ meũ ꝛ seruituti subijcio: ne forte alijs pdicans ipe reprobus efficiar. Secũda rõ istoꝝ q̃ tenẽt q null⁹ erit ꝑpetuo dãnã d⁹ dꝰ caritatẽ. Aiũt ei q de⁹ ex charitate misit in mũdũ filiũ suũ vnigenitũ. non vt iudicet mundũ: sed vt saluet mũdus ꝑ ipsum. vt dꝰ Jo. iij. ca. Fuit aũt filij dei meritũ infinitũ ꝑpter plonalem vnionẽ. de quo sic ait Bonauen. in. iij. di. xij q. ij. in rnsione ad tertiũ. Deritũ xpi est infinitũ. Infinitas

aũt illa consurgit ex vnione illius aĩe ad psonã diuinaz: ob quã vnionẽ nõ tm̃ homo sed etiã deus mori dr. In corpore ꝙo questiõis ita dicit. Propter hoc q̃ ille hõ erat dei filiꝰ meritũ illius pensak̃m dignitatẽ illiꝰ psone a q̃qua exit opꝰ t ꝓpterea meritũ passionis sue in infinitũ excedit merita passionũ nostraꝝ. Et ob hoc qõ deus erat: mors eius pensata fuit tm̃ quãtus erat ille q̃ moriebak̃. t ideo quantũ ad sufficientiã si infinita milia hoiuz essent reatu originalis astricta potuissent per illius passionis effectũ esse liberata. Et iõ leo papa in sermone de natiuitate inq̃t. Dñs noster ihesus xp̃s mortis peccatiq̃ destructor si cut nullũ a reatu libeꝝ reperit ita liberãdis omnibus venit. Ergo oẽs hoies merito christi saluandi erũt. ¶ Respõdet Bonauen. dis. xix. tercy. Qõ merito xp̃i liberemur ab omni culpa. t pena eterna sufficienter sed nõ efficienter. q̃a decreuit pyissimus deus in quolibet statu hominẽ saluare ipso volente. ¶ Quare dic Augustinus in li. de libero arbi. Qui fecit te sine te non saluabit te sine te. Et si arguretur q̃ idem Augꝰ ait virtutẽ deꝰ in nobis sine nobis opak̃. igit deus opak̃ nostrã salutẽ absq̃ nostro ꝓsensu. Rñdet alex. in. iij. sume. q̃ Augꝰ nõ ꝓtradicit sibi ipsi. q̃m deus nõ saluat te sine te ꝓsentiente q̃ fecit te sine te efficiẽte. Et sic deus opatur virtutẽ in nobis ꝓsentiby sine nobis efficientiby Sicut igit lumen solis sufficienter quantũ in se est diffũdit t cõmunicat omniby. si tm̃ alicui q̃ in domo se recludãt t fenestras vel ostia claudãt illis se subtrahit. Ita t meritum xp̃i cõmunicabile est oiby: sed nõ oibus cõmunicak̃. q̃a nolunt aperire portas cordiũ suoꝝ qui merito diuina vltione feriẽdi erũt. ¶ Tertia rõ eoꝝ q̃ tenẽt q̃ nullus erit ꝓpetuo dãnandus. sed q̃ oẽs hoies erũt saluandi: dr voluntatis. Dãnatio inquntꝝ reprobꝝ est ꝓtra dei voluntatẽ. ergo nullus dãnabit̃ pbak̃ ꝓñs ꝑ illud qõd scribitur in ps̃. t de cõse. dis. ij. c. Oia. Oia q̃cunq̃ voluit dñs fecit in celo t in terra in mari t in oibus abyssis. Añs aũt manifestũ ẽ. q̃a ezechielis. viij. c. dixit deꝰ. Nolo mortẽ peccatoris. Et iteꝝ ibi. Nõ volũtatis mee est mors impij. t paulus. i. ad timotheuz. ij. ca. ait. Vult deus oẽs hoies saluos fieri. Et petrus ꝓma sua canonica sua. ij. c. Deꝰ patient agit ꝓpter nos nolens aliquẽ pire. Sed his rñdet Damas. Qõ deꝰ vult oẽs hoies saluos eẽ volũtate absoluta t antecedẽte: nõ aũt volũtate ꝓñte t cõditiõata sicut piene posuimꝰ in quadragesimali nostro de pnia in sermone de amore dei ad aiam rõnalem. Qõ vtiq̃ nil aliud est nisi q̃a deꝰ disposuit ita oẽs. q̃ si volũt: saluari pñt. t q̃a nõ oẽs saluari volũt ideo nõ oẽs deus saluabit.

¶ Sed rursus ꝑsumptuose requrũt quare deus sic voluit facere celũ t terrã. quare deꝰ voluit multa que voluit t nolu/it alia. Quib⁹ sanctus Tho. i. pte. q. xix. ita dicit. qõd nõ potest assignari causa volũtatis diuine. vnde lz debeamus si volumus scire effectus inq̃re re causas illoꝝ. q̃a vt dr. i. posterioꝝ. Scire est rẽ per causã cognoscere. Et quattuor sint cause. s. efficiẽs. materiale. formalis. t finalis. vt pũt ibidẽ philosophꝰ. t vna ꝑ alterã demonstrek̃. vt dicit idẽ in. ij. de aia excepta causa finali. tm̃ vltra illas causas cũ querimꝰ dfine quare sic ẽ talis finis nullam causaz habemus p̃ter diuinã voluntatẽ que sic statuit ¶ Et si vlterius querimus, q̃re deus sic voluit. nulla ẽ alia causa nisi sua ꝓpria voluntas q̃. s. sic placuit. t sic placuit q̃ sic voluit t sic voluit q̃ sic placuit ¶ Hinc Augꝰ li. lxxxiij. q. inq̃t. Qui querit quare deꝰ voluit mundũ facere: causam querit volũtatis dei. ois autẽ causa efficiens maior est eo qõd efficit. Nihil aũt maius est voluntate dei. nõ ergo causa querenda ẽ ¶ Et idẽ Augꝰ ꝓtra manicheos li. i. ait. Si qui dixerit q̃d idest cur placuit deo facere celũ t terrã. Rñdendũ ẽ eis qui voluntatẽ desiderãt nosse causas t voluntatẽ dei scire querũt q̃ volũtas dei omniũ qui sunt ipa sit cã. Si enim habet causam volũtatis ẽ aliquid qõd antecedat voluntatẽ dei: qõd nefas est credere. Qui ergo dicit quare deꝰ fecit celũ t terram, rñdendũ est q̃a voluit. volũtas enim dei causa est celi t terre. t ideo maior est volũtas dei q̃ celũ t terra. Qui aũt dicit, quare vol̃uit deꝰ facere celũ t terrã: maius aliq̃d querit q̃ est volũtas dei. nihil aũt maius inueniri põt ¶ Cõ pescat ergo se humana temeritas t id qõd nõ est querat ne id qõd est nõ inueniat. hec ille. Idẽ in snia refert Ogr̃ in. i. di. xlv. Qõd qui causam volũtatis diuine q̃rit aliq̃d maius eo q̃rit cũ nil maius ipsa sit.

¶ Qõd solus deus cognoscit

numeꝝ electorum ꝛ de ea assu
mendis ad ordines angeloꝝ.

¶ Capitulum tertiū.

TErtiū mysteriū decla
randū de numero dā/
natoꝝ ꝛ claritatis in
quo exārere libet. An dānato
rū ꝛ electoꝝ numerus determi/
nate cognosci possit ꝗt. s. ho/
mines dānabūt ꝛ quot salua/
bunt. ¶ Ad qđ referim⁹ illud
qđ Grego. posuit in quadam
collecta. s. ꝙ soli deo cognitus
est numerus electoꝝ in supna
ciuitate locādus. Nouit itaꝙ
deus solus quot ꝓdestinauit
electoꝝ suoꝝ numero cōputā/
dos. ꝛ quot reprobauit ignis
eternis decoquendos. ꝛ de hꝫ
loquit aug⁹ in li. de correptio
ne ꝛ grā vbi ait. Certus ē pre
destinatoꝝ numerus ꝙ nec au
geri pōt nec minui. Fuerūt tñ
ꝙdam qui fm Tho. j. parte. q
xxiij. Falso dixerūt ꝙ numer⁹
ille est certus ꝛ cognitus deo
formaliter; sed nō materialit̄:
vtputa si dicerem⁹ certū ē ꝙ
centū vel mille saluent. nō aūt
hi vel illi. tñ deo numerus ille
tā formaliter ꝙꝫ materialit̄ co
gnitū esse ꝟstat: sine cuius vo/
lūtate nec boni ꝓmiū nec ma/
li ꝛ reprobi penā erūt acceptu
ri ꝙ oia nouit anteꝙꝫ fiāt. De
hominib ꝟo cū hoc naturalē
cognitionē excedat null⁹ pōt
hoc nosce vi ꝓprie nature ꝛ na
turalis intellectus: neꝙ alicui
reuelauit deus hoc singulare
secretū. ¶ Inuēti sunt ꝛ alij ꝙ
lz determiate diffinire nō sint
ausi numeꝝ electoꝝ in ꝑticula
ri: tñ in generali varia sūt opi
nati. Quidā eniꝫ dixerē ꝙ tot
ex hoibus saluabunt quot an
geli ceciderūt. Alij ꝟo ꝙ tot
ꝗt fuerūt angeli ꝓmo conditi
ꝛ ꝙ remanserūt ꝛ ꝙ ceciderunt
¶ Primi asserentes ꝙ tot ho/
mines saluabunt quot angeli
ceciderūt. moti sunt ad sic te/
nendō. qm̄ angeloꝝ ruine per
hoies saluandos restaurabūt
Hoc asserit mgr̄ in. ij. dis. ix. ꝛ
ꝓbat per illud qđ ꝺr i ꝑs. c. ix.
Judicabit in nationib implē
bit ruinas. Et de hoc etiā est
glo. sup illud ꝑs. Constitues
eos principes dicens. Elegit
paupes vt exultaret ad ordi/
nes celi ꝙ fiūt ex hominibus ꝛ
angelis. Et ad idē sic scribit
aug⁹ in encheridion. Supna
hierl̄m nr̄a mr̄ ciuitas dei nul
la ciuiū suoꝝ nūerositate frau
dabit. aut vberioze etiā copia
fortasse copia regnabit nec eni
numeꝝ aut sanctoꝝ hoiuꝫ aut
imundoꝝ spirituū nouim⁹ in
quoꝝ locū succedētes filij ca/
tholice matris que sterilis ap
parebat in terris in ea pace de
qua illi cecidere sine vllo tēpo

ris termino ꝓmāebūt. hec ille
¶ Aduertendū tñ fm Bona
uen. di. ix. ij. li. qđ angeli qui
ceciderūt nō fuerūt in ordine
simpliciter: sed fm ꝙd. naꝫ ad
ꝑfectionē ordinis duo cōcur/
rūt. Natura tanꝙꝫ fūdamētū;
ꝛ dispositio ꝛ grā vt comple/
mentū ꝛ ꝑfectio. Et ꝙa aliꝙd
tūc ꝺr esse fm ꝙd qñ est in sola
dispōne. tūc esse simpliciter qñ
est in sua ꝑfectiōe cū demones
ꝛ angeli i naturalib ꝟueniāt.
ꝺr aliqñ demones fuisse de di
uersis ordinib angeloꝝ ꝙꝫuis
nunꝙꝫ plene fuerint in aliq̄ or/
dine vnde hoc intelligitur fm
quid non simpliciter. Qđ ꝟo
hoies pñt ad eminentiā grē ꝛ
glorie in qua sūt angeli eleua/
ri pōt ex hoib ꝛ āgelis id ē or
do ꝟstitui. Et si dicerē ꝙ ma
ioꝛ est vnitas in supna hierl̄m
ꝙꝫ in ecclesia militante. Sed
nūc in via ordo hominū non
admittit intra sui vnitatē di/
uersū in natura. ergo videt ꝙ
cuꝫ hō differat spē ab angelo
ꝙ ex angelis ꝛ hominib vnus
ordo. Rñdet Bonauē. ꝙ nō
est simile. ꝙa hō nullu aliꝫ iue
nire pōt simile sibi in ꝟsormi/
tate rōnis. Hō aūt ꝛ angelus
in ꝑticipatione rōnis ꝟueniūt
ꝛ qđ pl⁹ est in deformitate glo
rie. ꝛ ideo pñt in eandem socie
tatē ꝛ eiusdē societatis ordinē
ꝟtrauenire. ¶ Ex hac itaꝙ ordi/
dinū celestiū ꝑfectione que cō
stat ex angelis ꝛ hominib mo
ti sūt illi qui dixerūt ꝙ tot ho
mines saluabunt quot angeli
ceciderūt. ¶ Sed Ansel. i li.
Cur deꝰ hō. ꝓbare conat plu
res esse futuros hoies saluan/
dos ꝙꝫ fuerūt angeli qui ceci/
derūt. ꝛ huic opinioni concoꝛ
dat Bonauen. asserens ꝙ ad
huc sup̄ nouē ordines angelo
rū addetur ordo decimus ex
his qui in vita ista nō perue/
nerūt ad tantā meritoꝝ excel/
lentiam vt exaltent ad ordies
angeloꝝ. Sed meritis xp̄i sal
uati decimū tenent gradum ꝛ
hec positio satis videt ꝓbabil'
nō solū ꝓpter imperfectionem
meritoꝝ quā habent multi in
via: sed etiā ꝓpter ꝑfectionem
electoꝝ quantū ad numerum
que erit in hierl̄m superna. qm̄
ꝑfectio maxima in numero de
nario consistit. qꝛ in illo ē ꝑfe/
ctio ꝛ status numeri. Et hꝫ vi
detur mystice designari Luc̄
xv. c. in parabola de muliere
amittente vnā ꝺragmā ꝙ de/
cem habebat ꝛ accensa lucer/
na euertit domū ꝛ diligēter il
lam quesiuit donec inuenit: et
illa inuēta ꝟocauit vicinas
dicens Congratulamini mi/
hi qꝛ inueni ꝺragmā quam ꝙ
didera. Per quam ꝺragmam

peccatores penitentes intelli
guntur qui sola penitētia sal
uari possunt. ¶ Dragma scōm
glo. munus est habens impſ/
sam regis figuram. ¶ Quare
videtur q multoplures er ho
minibus saluabūtur q̄ fuer̄t
angeli preuaricatores. si autē
erunt tot quot angeli reman
serunt aut quot remanserūt t
ceciderunt temerariū est assere
re t presumptuosum. quia vt
Hiero. inquit ad paulinum.
q de scripturis sanctis aucto
ritatē nō habet eadē facilita/
te contēnitur qua probat. ido
relinquemus hec secreta iscru
tabilia ei cui nihil abscōditū
est. Nos vero scrutam⁹ dili/
genter ita nos gratos efficere
deo viuenti vt peccata dete/
stantes p̄articipes fieri merea
mur gratie sue per quā asseq̄/
mur hereditatē celestis regni
in quo viuit deus omnipotēs
p̄ infinita secula scl̄oz. Amen

¶ Dñica sexagesime. De tri/
bus nocumētis peccati mor
talis propt̄ que merito vnus/
quisq̄ peccata vitare debet.

¶ Sermo secundus.

Venit diabo
lus t tollit verbuz
de corde eoz ne cre
dentes salui fiant.
ꝟba sunt redēptoris nr̄i Lu
cē. viij. t. t in ēuāgelio hodie
no¶ Grauissimū ineſt pericu
lū animab⁹ pctōz dū suaden
te diabolo sui status miseriā
nō agnoscūt. Id equidē do/
losus ille serpens calliditate
multa suggerit illis quos ad
peccata precipitauit vt nō exi
stimēt maculā deformitatem
pōdus t dāmnuz pcti. Qua
de re plerīq̄ sic excecati negli/
gūt dū tp̄s hūt t facultas da
tur vitā suā malā corrigere t
in melius reformare. Cū enīz
laborent grauissima infirmi/
tate peccati arbitrantur se sa
nos. Et vt augustin⁹ refert su
per psal. l. Nemo ē insanabili
or eo qui sibi sanus videtur.
Propterea Señ. ad lucillum
inquit. Non est extrinsec⁹ ma
lū nostrum intra nos ē in vi/
sceribꝫ ipsis sedet. Ideo diffi
cilter ad sanitatem venimus
quia nos egrotare nescimus.
Vt itaq̄ malicia diaboli cō
fūdat̄ t pctōres reuertāt ad
deū i p̄ñti p̄mōe de nocumēt⁹
pcti mortal' dicturi erim⁹. no
tabimus autem tria nocumē
ta ipsius dānosissima q̄ dia/
bolus abscondere nititur et a
mētibus tollere peccatorum.

¶ Primuz nocumentū dicit
volūtatis depr̄auatio.
¶ Secōm rōnis peruersio.
¶ Tertiū libertat⁹ subiugatō
¶ Quod peccatū facit homi

nis voluntatē maligna que a
deo data est homini bona li
cet sit ad bonū t malū verti/
bilis. Et qualiter omne pec/
catum est voluntarium.

¶ Capitulum primum

Primū nocumentum
peccati dicitur volun
tatis depr̄auatio. fa/
cit nāq̄ voluntatem quā de
us dedit homini bonam pra
uā atq̄ malignam. Nam vt
inquit aug⁹. in libro de dua/
bus animabus. Peccatuz est
voluntas retinendi vel sequē
di quod iusticia vetat. ¶ Et
vt idē ait. xv. q. i. c. i. Volun
tas est animi motus ad ali/
quid vel non imitandum vel
adipiscendum. ¶ Et secūduz
Alexandrum in. ij. summe in
p̄actis verbis. Augusti. ac
cipit iusticiam non prout est
virtus specialis sed pro iusti
cia generali que idem ē q̄ om
nis virtus scz secundū q̄ im/
portat rectitudinē voluntat⁹
que attenditur secundū om/
nē virtutem cuius due sunt p̄
tes scōm aug⁹. scz declinare a
malo t facere bonuz. t ō hac
dixit saluator noster matthei
ca. vi. Primū q̄rite regnū dei
t iusticiā ei⁹. vbi glo. ait ¶ Ju
sticia regni ē oia q̄ x̄p̄s docu/
it obseruare. Cū aūt i hāc ob
stuanti ā tēdit. volūtas bōa ē
nō solū bonitate nature sz et
am bonitate virtutis t moris
De qua sic scribit Aris. in. ij.
ethicorum. Virtus est q̄ bo/
nū facit habentē t bonū op⁹
eius reddit. ¶ Sed pro clario
re hui⁹ partis notitia tria du
bia proponemus.

¶ Primū vtrū oīm hoīz vo/
lūtas sit naturaliter bona.
¶ Secōm vtr̄ de⁹ debuit da
re homini voluntatē ad ma/
lum vertibilem.
¶ Tertiū vtrū oē peccatū sit
voluntarium.
¶ Ad primū dubiū rīdem⁹
sm veritatē q̄ oīm voluntas
est naturaliter bona quod p̄/
batur tripliciter.
¶ Primo rōne dei naturā or
¶ Secōo rōne ob (dinātis
iecti mouentis.
¶ Tertio rōne vicij ꝟriantis
¶ Primo p̄bat̄ q̄ oīm volun
tas sit nat̄aliter bōa ex eo q̄ de⁹
ꝑditor t auctor nature omia
bñ fecit. Vidit nāq̄ cūcta q̄
fecerat t erāt valō bōa vt scri
bit Gen. i. c. Int̄ cet̄a aūt suo
rū ope⁹ instituta aiaz rōnalē
p̄dutit potētiaz mīltiplicium
varietatē decoratā. vt Aris.
docz i. ij. d̄ aia Et lz p̄les sint
potētie. s. q̄ncq̄ q̄ oēs ab ania
hūt p̄ncipiū. vt refert tho. i. p̄
te. q. lxxvij. cū vt i ip̄a aia vt i
sbiecto sūt itellect⁹ t volūtas

Et has necesse ē remanere etiam destructo corpe cū subiectū eaz. i. aīa remaneat imortalis. alie ꝓo potentie. s. nutritiua sensitiua z motiua sunt in ꝯiuncto vt in subiecto. z quia destructo subiecto non potest accidens remanere. ideo corrupto cōiūcto. i. hoīe non remanent ille potentie actu sed tm̄ virtute sicut in ꝑncipio z ī radice. ¶ Et si obijciaꝫ q augustin⁹ li. de spū z aīa dicit q aīa recedit a corpore trahens secū sensum z imaginationem rationē z intellectū irascibilitatē z concupiscibilitatē. Rn̄det Tho. q liber ille nō habet auctoritatē. ḋa falso asscribit aug. Et si adhuc instetur: ḋa Luce. xvi. fuit dictum diuiti. Recordare ḋa recepisti bona in vita tua. Memoria autem est potentia sensitiua. Rn̄det adhuc Tho. q memoria accipit ibi eo modo quo augu. ponit memoriā in mente, put. s. ē ptis intellectiue. nō put est potentia partis sensitiue. ¶ Sed apud eruditos viros magna est difficultas. an intellectus sit nobilioz potentia volūtate Quidā dicunt q sic. nā vt ait Tho. i. pte. q. lxxxij. Illa potentia altioz z nobilioz ē cui⁹ obiectū est abstractius. sed obiectū intellectus est abstracti⁹ us obiecto volūtatis. ḋa obiectū intellectus ſm cōmunem modū loquendi est verū. obiectum volūtatis ē bonū. Sed bonū i omnib⁹ rebꝫ reperitur: verū aūt solū in aīa. ergo obiectū intellectus ē abstracti⁹. ideo. vi. methaph. Aristo. ait Bonū z malum sunt in rebꝫ verū z falsuꝫ sunt in aīa. Preterea mouēs est nobili⁹ moto z agens p̄stantius passo ex tertio de aīa. sed intellectus mouet volūtatē. qz non p̄t ferri in bonū nisi cognitū per intellectū. ergo ītellectus nobilioz est potētia q̄ voluntas. ¶ In sup aristo. in. x. ethicoꝝ ponit intellectum altissimā potentiam aie. ¶ Alij ꝓo dicunt q volūtas est nobilioz ītellectu ex eo q̄ informatur nobilioꝛi habitu. nā volūtas charitate intellectus ꝓo informaꝫ fide. Charitas aūt nobilioz ē fide igit̄ volūtas nobilioz est intellectu. Confirmaꝫ hec opinio auctoritatib⁹. Nā Bern̄. in li. de libero arbi. asserit quodā modo rōnem eē pedissequam volūtatis. Et Anſel. in li. de ꝯceptu ꝙginali. Dn̄iuꝫ totius regni aie attribuit volūtati. z aristo. in. vij. polit. inquit. Potentia qua eligimus ꝑncipantis ē. Richar. adhuc i. iiij. dixit. Inter alias rationes hāc

asserit fore precipuā. Qz voluntas suū obiectū respicit sb rōne nobilioꝛi. Bonū enim est obiectū volūtat⁹. Ens obiectū intellectus. Ratio autē boni est perfectioꝛ q̄ sit ratio entis. Hoc videtur acceptare aliquo modo sanctus Tho. a ſerens q licet absolute ītellectus sit perfectioꝛ q̄ voluntas. tn̄ voluntas est nobilioꝛ scm̄ quid. eo q obiectum voluntatis in altioꝛi repit. ¶ Ad istaꝫ opinionum ꝯcordiam. Quidā nō incongrue dicunt q si quis has duas potētias ꝯsideret philosophice intellectus est prestantioꝛ volūtate Sed theologice loquēdo vbi merita z demerita ꝯsiderantur. volūtas altioꝛ ē q̄ intellect⁹. qm̄ ſm voluntatē imputatur meritū z demeritū. vn̄ ad imperiū volūtatis intellectus et omēs aie vires z ipsa etiā aia tota saluant̄ z dānant̄ nō enim dānant̄ quis ex eo. qz malū intelligit aut saluatur. qz bonuꝫ discernit. sed ideo dānatur qz voluit malū z saluaꝫ qz voluit bonū. ¶ Vn̄ Aug⁹. xxxij. q. v. c. Sicut enim ait. sicut enī pctm̄ opus sine voluntate nō facit. ita z iusticia et opa ñ cōsummaꝫ: nisi voluntas fuerit ¶ Ratō est qz illi imputaꝫ peccatā qui autoꝛ z motoꝛ est ꝑncipalis ad mouendū ad culpam. sed volūtas ē hui⁹mōi quare illi ē iputandū. ¶ Qualiter aūt volūtas mouet: ingt ipse Tho. ꝑma scōe. q. xvi. q volūtas ē respectu finis z oia mēbra z vires corporis z res exteriores ad opus applicat ꝑter finē. vnde intellectū ad intelligendū: oculuꝫ ad videndū per volūtatē applicamus. idest cū volim⁹. Similr z res exteriores vt aquā cementum harenā ad edificationem domus. z sic de alijs. ¶ Et subdit Tho. q si rō applicauerit opus antedicta: hoc erit vt dirigens: nō vt ꝑncipale mouēs Similit si alie vires z anime potentie antedicta applicant ad opus hoc faciūt vt iperiuꝫ exequant̄ volūtatis. ad quam comparant̄ sicut instrumenta ad ꝑncipale agens. Et iō ḋa actio attribuit̄ ꝑncipali agenti z nō instrumentis. ideo opa nostra dicunt̄ bona vel mala ꝓpter voluntatē. Videt̄ mihi q ex his dictis a bt̄ō Tho. h̄ loco vltio negari posset qđ dictū ē pauloañ. q intellect⁹ moueat volūtatē. sed dimittam⁹ ista scholasticis disciplinis.

¶ Scđo pbaꝫ q volūtas omniū sit naturaliter bona rōne obiecti mouētis. vt enī inquit Tho. ꝑma scōe. q. ix. Illđ qđ

apprehenditur sub ratione bo/
ni ⁊ conuenientis mouet volũ/
tatẽ per modum obiecti. ideo
Dyoni. in li. de diuino dicit.
Malum est preter voluntatez
eo ꝙ omnia appetunt bonum.
Et vt refert tho. i. ij. q. viij. vo/
luntas est appetitus rationa/
lis. Omnis autem appetitus
non est nisi boni. Illud autem
bonum aliquando est verum
bonum. aliquando apparens
bonum. Idẽo Aristote. iij. de
anima inquit. Quod est notũ
appetitus non refert vtrum sit
bonum vel apparens bonum.
Et. ij. phisicorum. finis est bo
num vel apparens bonũ. Sed
querunt si voluntas tendit in
malum. quia appareos bonuz
quare peccatum imputat sibi.
Ad hoc dico ꝙ non propterea
quis excusatur. quoniam cuz
voluntas in toto regno anime
sit domina vt est predictuz ip
sa intellectui mandare debet.
vt timetur an illud peccatum
vel malum quod diabolus of/
fert vel sensualitas ipsa sit verũ
bonũ vel apparens cum ad id
cognoscendũ interueniat lumẽ
diuine gratie vox scripturaruz
sanctarum ⁊ ipsa ratio natura
lis in multis. Vnde glo. in. c.
i. de summa trinita. ait. Nõ ex
cusatur adam. quia ꝓsilio dia/
boli peccauit. quia debuit ex/
plorare apud semetipsuz an ex
pediret ei tale consilium. ff. mã
dati. vel ꝓtra. l. ij. ¶ Tertio p
bat ꝙ volũtas oĩm hominũ sit
naturaliter bona ratione vicij
contrariantis. Omne enim vi
cium ⁊ peccatum cõtrariatur
nature. Sed vicium malum
est ergo natura bona. Vñ Au
gusti. li. xi. de ciui. c. xv. Natu/
rale nullum est omnino pecca/
tum. Et in. c. xvij. Viciuz ita
contra naturam est vt nõ pos/
sit nisi nocere nature. Et eodez
c. vbi est vicium malicie natu/
ra non viciata precessit. Quare
cum voluntas sit potentia ani/
me rationalis que a deo ad bo
num est ordinata ⁊ ab ipo sem
per ad bonum mouetur confi/
teri cogimur voluntatem om/
nium naturaliter fore bonam.
¶ Sed rursus plerique nos in
terrogant si mouetur volũtas
a deo sicut a motore primo cũ
ipse sit omnipotens quomodo
voluntas ferri potest in maluz
¶ Ad quod respondet sanct⁹
tho. i. ij. q. x. arti. iij. sequendo
Dyoni. Quod ad prouidenti
am diuinam non pertinet cor/
rumpere naturam rerum. sed
seruare. vnde mouet omnia se
cundum eorum conditionem
Ita ꝙ ex causis necessarijs p
motionẽ diuinã sequũtur effe/
ctus necessarij ex necessitate. Ex

causis autem contingentibus
sequitur effectus contingens.
Quia igitur voluntas est acti
uum principium non determi
natum ad vnum sed indifferẽ
ter se habens ad multa. sic de⁹
ipsam mouet ꝙ non ex necessi/
tate determinat ad vnũ. sed re/
manet motus eius contingẽs
⁊ nõ necessarius nisi in his ad
que naturaliter moueturvt ad
volendũ bonũ in ꝯmuni ⁊ vlti
mũ finẽ seu beatitudinẽ ⁊ que
quentũr alijs potẽtijs vt cogni
tionẽ veri q̃ semp quenit intel/
lectui ⁊ esse ⁊ viuere ⁊ alia hu/
iusmodi q̃ respicitũt ꝓsistentiaz
naturalẽ. Ad alia vero mouet
volũtas ꝓngẽter ⁊ nõ natura
liter. Cũ ergo deus mouet ho/
minis voluntatẽ ad bonuz ita
mouet vt ipsa volũtarie eligat
bonũ ⁊ tendat in illud q̃ si no/
lit nõ est ab ipso motore cogen
da. ¶ Rursum quidã scire cu
piũt si volũtas ẽ naturaliter bõa
q̃ est cã vt fiat mala. Audiãt
isti Augu. dicentẽ li. xij. de ci/
ui. dei. c. vij. Nõ querat efficiẽ
tẽ cãm male volũtatz. Nõ enĩ
ẽ efficiẽs sz deficiẽs. Et ita cãs
ẽfectionũ cũ efficiẽs ñ sint sz de
ficiẽtes velle inuẽire talis ẽ ac
si quis velletvidere tenebras
vel audire silentiũ. ¶ Scõm
dubiũ fuit vtrũ de⁹ debuit boi
dare voluntatem ad malum.
sicut ad bonũ vertibilem. Ad
quod ita rñdet Bonauentura
distin. xxxij. sẽdi. Quod licz di
uina operatõ non indigeat ap
probatione. qz vt Hieroni. ad
paulinũ ait. Bonus est deus
⁊ omnia quecunq; facit bona
sint necesse est. tñ ad excitandã
deuotionẽ in mente fideliuz et
ꝓficiendã rabiẽ iniquorum ⁊
blasphemãtiũ deũ i opib⁹ suis
triplex ꝓuenies rõ ꝓt assignari
¶ Prima ꝺr diuine potẽtie.
¶ Secũda diuine sapientie.
¶ Tertio diuine clemẽtie.
¶ Prima rõ est diuine potẽtie
manifestãde. voluit enĩ deus
ostendere homini ꝙ sicut sine
eo factus nõ fuerat. ita nec sin̄
ipso persistere poterat. vt g̃ co/
gnosceret ꝙ diuinũ posse nõ so
lum ẽ ois potẽtie causatiuum.
sed etiã ois potẽtie ꝓseruatiuũ.
⁊ ꝙ ille solus ẽ idefectibilis ⁊
inuertibilis. ideo voluit et sibi
placuit creaturã rationabilem
facere vertibilem nec ipsaz con
firmare i bono quousq; illi cõ
staret ꝙ ipse solus deus est in q̃
non cadit non posse. Vñ Au/
gusti. de pe. di. ij. §. vltimo ait.
solus ille omnipotens vocatur
qui hoc non potest. scz peccare.
qz oia põt q̃ posse ẽ aliqd posse
vtrum autem deus ꝓ posse face/
re voluntatẽ creatã ipeccabilẽ
pes naturam, dixim⁹ i tractatu

de timore iudicioꝝ dei in ser/
mone de iudicio dei cõtra ho/
minẽ lapsum. ¶ Secunda rõ
quare deus dedit homi volun
tatem vertibilem ẽ diuine sapi
entie. Scire enim bona cũ ma
lis ordinare ac ex eis malis bo
na eligere maioris est sapiẽtie
q̃ ordinare bona cum bonis.
ꝛ ideo cum nõ diceret nec pos
sibile esset deũ facere mala de/
buit talem facere creaturã que
posset in operãdo deficere ꝛma
lum ꝓmittere. vt deus mala il
la ordinãdo in bonũ suã sapiẽ
tiam declaret. Manifestat in
hoc etiam sapientia summi ꝺi
dum iuste retribuit vnicuiq̃ se
cundũ opera sua. Que retribu
tio nõ fuisset nisi deus hoiez in
statu vertibilitatis condidisꝫ
quia non meretur aliquis nec
demeretur. ꝛ pconsequẽs nõ p̃
miatur. nec punitur nisi per ꝺ
q̃ est dñs suoꝝ actuũ p liberaꝫ
voluntatem. Ideo Hie. ꝺ pe.
di. ij. c. Si ãt aliꝗbi necessi tas
s. bñfaciendi ibi nec corona. s.
debetur. Accedit ꝛ hoc ad ma
iorem hominis gloriã ꝛ laudẽ
abstinere a malo qꝺ facere pos
set. ꝛ sic ex meritis gloriaꝫ obti
nere. qꝛ vt Lactãtius ait li. vi.
Nulla laus est nõ facere qꝺ fa
cere non possis. ¶ Et de hoc est
dictum Hiero. ad demetriadẽ
virgines. Hinc vtiq̃ iam pro
uidendũ est ꝛc. vt in sermõe p̃
mo in alto quadragesimali
¶ Tertia ratio quare deꝰ con
uenienter condidit hominem
cum voluntate vertibili dicit
diuine clementie. Hanc deus
aperte monstrauit cum filium
suũ vnigenitum misit vt hoĩ
lapso succurreret. Vñ Gre/
gorius. xxj q. ij. c. Cuꝫ redem
ptor ait. Redemptor noster to
tius conditor creature ad hoc
ꝓpciatus humanã carnem vo
luit assumere. vt diuinitaꝫ sue
gratia quo tenebamur captiui
vinculo seruitutis id ẽ peccati
pristine nos restitueret liberta
ti. Quotidie adhuc diffundi/
tur erga humanũ genus largi
tas bonitatis dei cum merito
vnigeniti filij sui tot peccatori
bus veniã prebet. ¶ Tertium
dubium fuit vtrum omne pec
catum sit voluntarij. Et ad
hoc respondet bonauẽtura di.
xli. scõi libri. q̃ voluntariũ po
test dici aliquid tripliciter.
¶ Primo volũtate aliena.
¶ Scõo partim volũtate pro
pria partim aliena.
¶ Tertio volũtate ꝓpria.
¶ Primo dicitur aliqꝺ pecca
tum volũtariũ volũtate aliena
Illud est pctm̃ originale qꝺ si
ne ꝺsensu ꝓtrahitur. vt ꝺ. i. c.
Datores. extra de baptismo
Illud nãq̃ voluntariũ ẽ sz nõ

voluntate eius a quo ẽ. s. ade.
Adam enim voluntaria trãs
gressione corrupit se ꝛ totã po/
steritatem. ¶ Scõo dicit pec/
catum voluntariũ partim vo/
luntate propria partim aliena
Illud est peccatũ veniale ꝛ po
tissime illud qꝺ consurgit ex re
pugnantia carnis ad spirituꝫ
voluntariũ autẽ dicitur p cõ/
parationẽ ad voluntatem ade
quia adam deliberatiue volu/
it peccare. vnde ꝛ corruptõ sub
secuta est ex q̃ oriunt in nobis
motus inordinati qui dicũtur
esse peccata venialia. voluntа/
rium autez voluntate propria
siue peccantis non ẽ omne pec/
catum veniale simpliciter. sed
scõm quid. Illud enim ẽ volu
tarium simpliciter quod ẽ a vo
luntate preambula ꝛ mouente
Illud autem quod oritur vo/
luntate concomitante ꝛ non p̃
hibente vel precauente dũ pos
sit prohibere vel precauere di/
citur voluntarium quod amo
do vel interpretatiue pro eo q̃
talis deordinatio voluntati i/
putatur. Et hoc modo saltim
omne peccatum veniale dicit
voluntarium. quia nemo pec/
cat venialiter nisi cum hẽt vo
luntatis vsum. Nemo etiã ve
nialiꝰ peccat in eo qꝺ nllo mõ
potest prohibere necetiã potuit
precauere Etialia enim pecca
ta ꝛ si omnia nõ possunt preca
ueri nec prohiberi nullũ tñ est
singularitei peccatũ qꝺ nõ pos
sit prohiberi vel quod non po/
tuerit saltim precaueri. Licet
enim aliquis sit status in quo
necesse est aliquẽ cadere in ali
quod peccatũ determinatum.
illum tñ statum potuit q̃s pre
cauere. Et ideo si tũc peccauit
voluntati eius imputatur q̃/
uis tunc illud prohibere ñ pos
sit. ¶ Tertio aliquod peccatũ
est voluntarium volũtate pro/
pria. ꝛ illud est omne peccatũ
actuale mortale. Sicut patet
in auctoritatibus allegatis in
primo sermone quadragesima
lis de penitentia in prima par
te. Quid igitur conquerũtur
peccatores de iusto deo illis et
nã penam ꝓminãte. Cur po/
tius cum in potestate eoruꝫ sit
deo vocanti cor exhibere ad pe
nitentiaꝫ nõ reuertũtur. Quid
agis infelix anima peccatrix
Excitare ꝛ euigila a sõno mor
tis. Non deerit tibi pater mise
ricordiarũ si tu volueris pec/
cata deponere que sunt in tua
voluntate praua fundata. Si
tu volueris deo adiutore salua
beris. Si tu nolueris imputa
bitur tibi. ꝛ pro tuis sceleribus
pperuo condẽnaberis.
¶ Quod peccatum peruertit
hois rõem ꝛ rõnalẽ creaturam

vilificat facitq; simile bestijs. z de multiplici rōnis consideratione. ¶ Capitulū. ij.

Secundū nocumentū peccati dr rōnis puersio. Per pcm quidem ordo rōnis puertitur in homine. qm cum homo rōnalis sit fm rōnis regulā viuere debet que insup diuine regule merito debet subdi. Cū ẏo homo labitur in peccatū: regulā rōnis ptermittit. ¶ Sed p intelligentia plenioze tria sūt i hac pte de rōne considerāda.

¶ Primū dicitur diffinitio.

¶ Secundū distinctio.

¶ Tertiū ligatio.

¶ Quid est rō. z quomodo in solis hominib; reperitur. Primū quod est de rōne considerandū dicitur diffinitio. Diffinitur nāq; ab alexandro i. iij sūme sic. Rō est virtus collatiua vnius ab alio. Vbi notā de sunt alique theologie ꝓpositiones. Prima est q rō nō est alia potentia ab intellectu fm Tho. i. parte. q. lxxix. Nam vt aug⁹ dicit. iij. sup gen. ad lr̄as. Illud quo homo irrōn abilibus aīalib; antecellit est ratio vel mens vel intelligētia vel si quo alio vocabulo cōmodius appellatur. Sed intelligere ē veritatē intelligibilē apphendere simpliciter. Rōcinari autem est pcedere de vno intellecto ad aliud: ad veritatem intelligibilē cognoscendā. ¶ Secunda ꝓpositio. q ratio nō reperitur ꝓprie i angelis ex eo q ipsi perfecte possident fm modum sue nature cognitionē intelligibilis veritatis. z non habent necesse procedere de vno in aliud. sed simpliciter z absq; discursu veritatem rei apphendunt. z ideo dicuntur intelligētie seu itellectuales substantie. Homines ẏo ad intelligibilem veritatem cognoscē dam perueniūt pcedendo de vno in aliud. Ideo dicuntur rationales: exquo ratiocinari comparatur ad intelligere sic̄ moueri acq̄escere. sicut acq̄rere ad habere. quorum vnum ē perfecti. aliud impfecti. Adaptum est autem q quiescere z omueri nou reducunt ad diuersas potētias sed ad vnā z eandem etiam in rebus materialibus. quia per eandē materiaz aliquid mouet ad locū z quiescit in loco. multomag; ergo per eandem potentiā intelligimus z ratiocinamur

Tertia ꝓpositio. q intelligentia non est alia potentia ab intellectu. nam hoc nomen itelligentia ꝓprie signific at ipsum actum intellectus qui est intelligere. vnde i quibusdā libris

de arabico translatis substantie separate intelligentie vocā tur ꝓpter hoc q huiusmōi substantie semper actu intelligūt. Apud grecos tamen dicūtur ipsi angeli intellectus seu mētes. Sic ergo intelligentia ab intellectu non distinguitur sicut potentia a potentia: sed sicut actus a potentia. ¶ Quarta ꝓpositio. q ratio non reperitur in animalib; brutis. quoniam non agunt iudicio libero ex pfecta cognitiōe finis cū deliberatione. Ut enim inqt Tho. ꝑma scē. q. vi. Cognitio finis actionis in brutis est imperfecta. quia finem apprehendūt sine hoc q cognoscāt rationem finis z ꝓportionem actus ad finem. Et hec cognitio in brutis inuenitur per sensum z estimationem naturalē vnde animal brutuz apphendens finem non deliberat sed subito mouet in ipsum. Perfecta autem cognitio finis est non solū quando apphendit res que est finis. sed etiam cuz cognoscitur ratio finis z ꝓportio eius quod ordinat ad ipm finem. z talis cognitio pfecta competit soli rationali nature Exquo rōnalis homo ab ipis brutis per rōnem distinguit: qō ad eius maximā dignitatem accedit. Ob hanc rē Cicero in li. de natura deoz. inquit. Quid esse pōt in rez natura hoie melius. in eo enī solo est rō que nihil pōt eē pstāti⁹. Et idē in li. de legib;. Aial hō puidū sagax acutū plenū rōis z ꝓsilij quē hominē dicimus p̄clara quadā ꝓditione a summo deo asserimus generatuz. Et in eodē li. Quid est nō dicam in hoie: sz neq; in celo atq; in terra rōne diuinius. Et in ꝑmo de officijs. Inter hominē z beluā rc. Secūm rōes ergo iudiciū rectū cōponendi sunt hominū mores actusq; interiores ac exteriores dirigendi. Hinc Cicero in qōnibus tuscu. ait. Hunc ai ē rōne bñ vti. Et itez ibi. Bñ adhibita rō cernit qd optimū sit. neglecta ẏo multis iplicat erroribus Nihil sine rōne recte fieri pōt. z Sen. ad Lucil. Si vis oia subijcere tibi: subijce te rationi De scōa rōe supioz. s. z iferiori. Secūm qō ē ꝓsiderādū de rōe dr distictio. distinguit q̄ppe i rōnē supiorē z inferiorē. Rō supioz vt colligit ex dictis tho. i. pte. z i qōnib; disputat, dr̄ intellect⁹ acr⁹ intellect⁹ put ꝓplectit supioza z etna. Rō iferioz ē act⁹ itellect⁹ put ista iferioza ꝓsiderat. z he rōnes nō sūt diuerse potētie. z vaq; fm diuersa officia z diuersos actus qs hz

geminat̃ z distinguit̃. Sicut eadē potētia sensitiua.s. visus Superiora vt corpora celestia solem z lunā z huiusmodi. et corpa terrestria. metalla aia/lia z alia inferiora cernimus z videm⁹.ergo multomagis eadem potentia intellectiua que ratio dicit̃ superior vel inferior eterna z tpalia intueri valet.

Vnde aug⁹ li.xj.de trini.ait Rō superior est que intēdit rebꝫ eternis aspiciendis vel ꝯsulēdis. Et ipsis eternis inspiciendis intēdit sicut obiecto ꝑm q eterna in seipsis rō superior ꝯtēplat̃. Sed rebꝫ eternis ꝯsequendis intēdit tanq̄ medio ꝑm q ex eternis rō superior accipit regulas agēdoꝝ.vel ꝑm q eterna applicat ad dirigendā voluntatē z actionē.ꝓbi gra. Cū aliquis p iudiciū rationis deliberat de agendis ex hoc q aliquid est a deo acceptū vel diuina lege p̄ceptū vel p̄hibitū tunc tale iudiciū rōnis attribuit rōni superiori. Sed cū aliquis per iudiciō rōnis cōsiderat de agendis p causas inferiores. vtpote furtū adulteriū vel aliud peccatū nō est faciēdum considerando actus turpitudinē.rōnis dignitatē.offensam hominū.z quantū sit damnosum z inhonestū:tunc tale iudiciū attribuitur rationi inferiori z p̄ncipiū vel habit⁹ cui ratio superior attribuitur est sapientia. Principiū ꝓo vl̃ habit⁹ cui rō inferior attribuit̃ est scia. His ꝓo duobus sapientie z scientie directe opponūtur stulticia z ignorātia.stulticia sapie.ignorantia ꝓo scientie.ꝑm ꝓo vtrāq̄ rōnem superiorem z inferiorē hō peccare pōt. Nam peccatuz cuiuslibet potentie consistit in actu eius Rō autem habet duplicē actum cognitiuū.s.z directiuū. Ratio eni p̄ma est cognitiua veri.z nunq̄ rō in cōi errat respectu veri.z similiter voluntas nunq̄ errat respectu appetitus boni in cōi.z sic nunquā in eis est peccatū:sed in particulari sic. Defectus aūt rōnis in cognoscēdo verū causatur ex tribus.ex omissione.ex electione.ex passione. ¶ Ex omissione p̄mo q̄n videlicet q̄s habet circa veritatē ignorantiaz vel errorem ex eo q̄ omittit scire vel cognoscere aliq̄d quod pōt z debet scire.z tūc ē peccatū defectus talis rōnis. Vnde aug⁹.xxxvij.di.c.vlti.ait. Hō ois ignorans immunis est a culpa. Sed ille ignorans potest excusari a pena eterna:q̄ q̄ discere non inuenit. Illis autez hoc ignosci non poterit q̄ habentes a quo discerent operaz non dedere. hec ille. ¶ Secōdo causatur defectus rationis in cognoscendo veritatē ex electione.quando quis affectat z eligit nescire qđ debet z potest scire vt liberius peccet.z talis defectus rōnis aggrauat peccatū. vnde in p̄s dr de sic eligente. Noluit intelligere vt bene ageret. ¶ Tertio defectus rōnis circa cognitionem veri causat̃ ex passione. Dz aduertendū q̄ passio non absorbet rōnem in vniuersali sed in particulari. vnde q̄ volūtas sequitur iudiciū rationis. Sicut ratio peccat ex aliqua passiōe iudicando hoc esse bonū qđ nō est bonū. Ita volūtas peccat in eligendo.q̄n.s. voluntas ex defectu rōnis bonū aliqđ eligit quod non debet. ꝓbi gra. Accipiant̃ z ꝓponāt̃ tria. duo vniuersalia:z vnū particulare. z p̄mū est istud. Nulla fornicatio est cōmittenda. iudiciū rationis in vniuersali est p̄fectū eo q̄ in vniuersali nūq̄ errat. Secōdo ꝓponatur alia vniuersalis hec.s.ois fornicatio ē delectabilis.in hoc etiā est perfectū iudiciū rōnis. Tertio ex his duabus ꝓpositionibus accipiatur vna particularis.s. hec Accedere ad hanc mulierez ē fornicatio. Tunc eni si rō fuerit adeo fortis vt nec etiā i particulari vincatur passiōe: erit recta electio conclusionis. tūc eni continens eliget istam conclusionem negatiuā particularem veram.s.fornicationē nō cōmittere. Sed si ratio fuerit debilis adeo vt a passiōe vincatur erit puersa conclusionis electio. puta dicit incōtinens fornicationem delectabilez. z ideo ad hanc mulierē accedere. z sic erit peccatū in ratione ¶ Tertiū considerandum de rōne dicitur ligatio. reperitur quidem in multis rō ligat qđ contingere potest ex quinq̄. ¶ Primo ex natiuitate sicut ligatur in illis qui nascunt̃ amētes.z per totam vitam nunq̄ habent lucida interualla. Et his nihil imputatur ad meritum vel demeritū.quicq̄d illō sit qđ operantur siue de genere bonoꝝ siue de genere malorum. Et his pōt vtiliter dari baptismus z chrisma. sed nō alia sacramenta. ¶ Secūdo ligatur ratio ex infirmitate supuenienti. vt mania:furia. frenesis z huiusmodi. Et si talis infirmitas impediat iudicium rationis ꝑm omne tempus ita q̄ nunq̄ habeat lucida interualla. Si ipsa infirmitas accidit sine vlla sua culpa p̄cedenti:tunc excusatur omnino in his que facit de gene/

re malorum. etiã ꝛ a pèna tpali. Argu. ad hoc. xv. q. i. capi. Aliquos. Sed si non impedit infirmitas iudiciũ rõnis scõm omne tèpus quin habeat lucida ire ualla nõ excusatur imo grauius inculpatur in malis. si in illa infirmitate incidit culpa sua. sed si sine culpa sua tũc excusatur. ¶ Tertio causatur ligatio rõnis ex dormitõe. Et ideo quicquid accidat in somno. siue pollutio siue aliq̃d aliud de se nõ est peccatũ. qr ibi ẽ ligatũ iuditiũ rationis ꝛ arbitriũ volũtatis ¶ Et si obijceretur de salomone. q̃ dormiẽs impetrauit a deo donũ sapientie. vt dicitur. iii. Regum. iii. c. ergo dormiens potest mereri et demereri. Rñdendum est q̃ salomon non meruit in dormiendo sapientiam. Sed q̃ sibi dormienti dederit sapientiã deus. fuit signum precedẽtis desiderii. vt dicit Aug. xii. super genesim ad litterã. ꝛ tho. ii. ii. q. clxxiii. arti. v. Quarto causatur ligatio rationis ex turbatiõe seu stupore. Sicut fuit i Loth qñ turbatus de scelere sodomitaꝝ qõ perpetrare volebant in hospites suos. voluit flagitiuz flagitio cõmutare offerẽdo filias vt patet Gen. xix. Vbi notandum q̃ in Loth fuit duplex voluntas. vna rationis ¦ vel deliberationis qua voluit hospites ab iniuria liberare. ꝛ hec est commendanda ꝛ imitanda. Alia fuit perturbatõnis. quia filias crimini voluit exponere. ꝛ hec est aliqualiter excusanda sed non imitanda vtrum autẽ mortaliter peccauit. vide i tractatu de timore iudiciorũ dei. in secunde de iudicio dei contra sodomam. ¶ Quinto causatur ligatio rationis ex ebrietate. de qua suo loco dicemus Sed quam excusationem habere possunt illi in quibus ratio non est ligata ꝛ ad tanta facinora sese immergunt. An nõ est dure exprobranda eorũ nequitia. aut ingratitudo nõ acriter condemnanda. Dedit illis benignus deus rõnis donum excellentissimum vt ratiõis lumine per viam incenderẽt virtuosam. Ipsi vero rationẽ peruerrentes. brutorum more prauas passiones ꝛ malas concupiscentias sectantur. O confusio. o vilites. o denicꝫ bestialitas hominum peccatoꝝ. De q̃ bus Aristo. inqt i. ethi. Multi quidẽ omnino bestiales vnã esse secundum vitam eligentes. Ad hoc loquitur Lucretius. vt refert Lactentius libro ii. diui. instit. O curue in terras anime ꝛ celestium inanes celũ potius intuemini. ad cuius spectaculũ vos excitauit ille artifex deus. Ille vobis vultuz sublimen dedit. vos ad terraz curuamini. vos altas mentes ꝛ cum corporibus suis ad suum parentem erectas. ad inferiora deprimitis. tancꝫ vos peniteat non quadrupedes esse natos. hec ille. O igitur aime peccatrix cur non inspicis quã ta est dignitas tua. quam tibi dignatus est largiri summus ille artifex deus. Non te pduxit lignum aut lapidem. nõ piscem vel auez. aut animal brutum. sed rationalem et mente preditam. sed dum in peccato iaces peior efficeris ꝛ deterior omni bestia. Vnde in psalmo scriptum est. Homo cum in honore esset non intellexit. cõparatus est iumentis insipientibus ꝛ similis factus est illis. Que verba sic exponit Criso. in omelia ascensionis. Deus est comparari cꝫ nasci. Naturaliter non habere rationem tollerabile est. hominem vero rationem decoratum irrationabili nature comparari. voluntatis crimen est. Et Aristo. ꝺ hoc sic loquitur in. vii. ethicoꝝ. Homines dicuntur sicut dii propter virtutes excellentiam homo autem prauus deterior est bestia. Et i poli. Sicut optimum omnium animalium homo. ita a lege ꝛ iusticia separatum. pessimum omniũ. Ex his Boetius libro. iiii. de consolatione assimilat Auaros lupo. bilingues ꝛ litigiosos canibus dolosos duplices ꝛ astutos vulpi. iracundos frementes leoni timidos in via domini ceruo. inconstantes ꝛ leues auibus. pigros azino. luxuriosos porco. ꝛ iracũdos furore deuictos immanissimis beluis.

¶ Quod peccatum facit homine seruũ quoniaz vera libertas est viuere secundum virtutem. ꝛ quantum libertas ẽ magnifacienda precipue libertas animi.

¶ Capitulum tertium.

Certium nocumentum peccati dicitur libertatis subiugatio. Facit enim hominem seruum. priuatcꝫ vera libertate. Ad quod clari⁹ habendum notare, debemus secundum magistrum in. ii. distin. xxv. q̃ triplex ẽ libertas

¶ Prima a miseria.

¶ Secũda a necessitate.

¶ Tertia a peccato.

¶ Prima libertas est a miseria. et hec est libertas plena atcꝫ perfecta. scilicet libertas glorie. que erit in patria. De hac sic loquitur apostol⁹.

Ad Roma. viij. c. Ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatē glozie filiozum dei. Et hoc erit quia nihil erit ibi inclinās ad malum nihil opprimens. qz ibi erit libertas a culpa z a pena. ¶ Et de hac aplꝰ ad galath. iiij. ca. ait. Illa que sursum est hierusalem que est mater nostra libera est. Libertas itaqꝫ plena atqꝫ perfecta erit quādo nulle erunt inimicitie quādo inimica nouissima moz destruetur Ideo quidā deuotꝰ ait Quid hac vita beatius vbi nlla paupertatis metus non egritudinis imbecillitas. nemo ibi leditur. nemo irascitur inuidet nemo. cupiditas nlla exardescit Nullū cibi desideriū. nullꝰ ibi diaboli metus. inuidie nulle. Terroz gehenne procul. mozs neqꝫ corporis neqꝫ anime. sed immoztalitatis munerevita iocunda.

¶ Secunda libertas est a necessitate quandoaliquid a nllo impliciter cogi poreſt et hoc modo liberū arbitriū ōz libertam ante peccatum ꝫ post ita in bonis sicut in malis.

¶ Tertia est liberras a peccato de qua scribitur. ij. ad Lozithios. iij. c. Et extra de regulac. licet. Et. xix. q. ij. c. Due sē vbi spiritus domini ibi libtas

¶ Et de hac Iherony. ad celantiā ait. Sola apud deuz libertas est non seruire peccatis ¶ Et in epistola ad paulinū de platone ita retulit. Cum litteras toto quasi orbe fugientes persequitur captus a piratis z venundatus tyranno crudelissimo paruit captiuus vinctus z seruus tñ quia pbus maioz emente se fuit hic ibi ōz Plato maioz dyonisio. quia ipe philosophus excolebat virtutes. tyrannus vero dyonisius vicijs subdebatur. Ambrosiꝰ in epistola ad simpliciānum ait. Non natura seruum facit sed insipientia. Non manumissio liberum sed disciplina. Et boecius li. i. de consola. Obtemperare iusticie summa libertas est. Et Augu. in li. iij. ō ciuitate dei. c. iij. Bonus si seruiat liber ē. Malꝰ autē etiā si regnet. seruus est. nec vnius hominis. sed quod est grauiꝰ tot dominoꝝ quot viciozum:

¶ Et Seneca ad Lucillum Philosophie seruias vt tibi cōtingat vera libertas Et Cice. in rheto. Is liber est existimandus qui nulli turpitudini seruit. Et idē in paradoxis. Dictum est ab eruditissimis neminem nisi sapientem liberuz esse. Et iterum ibi. Omnis sapiens liber. dominus stultus

seruus. Cui libere imperabit qui non potest suis cupiditatibus imperare. Et post multa concludit. Quis neget omnes leues. omnes denicꝫ improbos esse seruos. Et hoc scribitur in hiſtoria transmarina. qꝫ bragmani scribentes alexādro magno dixerunt inter cetera. Tu hostes exteriozes expolias. vt interiozes nutrias Tu homines tue seruituti subijcis z intus interioribus seruis.

¶ Quantum vero hec libertas que in animo mundo residet magnifaciendā sit consideremus quantum libertatem a corpozali libertate iurisconsulti commendant et extollunt. seruitutemqꝫ ipsam aspernantur Scribitur enim. ff. de re. iu. l. libertas. Et in sti. qui z ex qui cau. manu non possunt. §. Sed cum libertas. libertas inestimabilis res est. et omnibꝰ rebus fauozabilioz. Et. ff. de fideicō. liber. l. parum. Non testatur aliquid gracius libertate. Et. ff. de verbo. obliga. l. liber homo ¶ Et. ff. de his qui dete. vel effuderūt. l. fi. liber homo estimationem non recipit:

¶ Et. ff. de regu. iur. l. seruitutē Seruitus morti equiparatur ¶ Idem in autē. ō nup. §. Si vero. Pro ista libertate tuēda fugiendaqꝫ seruitute romani tanta peregerunt digna laudi de quibus ita refert Iuguſt. libro. v. de ciuitate dei. c. xviij Hec sunt duo illa libertas et cupiditas laudis humane. q ad facta compulere miranda romanos ¶ Ipsi etiam gētiles sepissime vt iugum seruitutis declinarent sibijpsis morte intulerunt ¶ Narrat paulus horosius libro. v. qꝫ anno abvrbe condita sexcentesimo. xxvij. Quintus marcius cōsul gallozum gentem sub radice alpium sitam. id est in pede montium bello aggressus est. Qui cum se romanis copijs circūseptos viderent belloqꝫ impares fore intelligerent. occisis coniugibus ac liberis. inflammas sese proiecerunt. Nōnulli insuper ferro alij suspendio alij abnegato cibo sese cōsumpserunt. Nullusqꝫ omnino vel paruulus superfuit. qui seruitutis conditionem vite amore tolerarit. Sic z hasdrubalis vxoz. vt Valerius scribit in Rubri. de fortitudine capta cartagine. z iaz flamma succēsa in culmen palacij animos conscendit. vbi postꝫ sua z suozum fata deplozauit. iam vndiqꝫ dominante flamma in incendium prosiluit. Escula pij etiam sacrum fugitiui z trāsfuge occupabant. quozum pars

vltro se flāmis iniecit. Cū ergo omniū sapientiū iudicio libertas animi bene rectecꝫ viuentis longe sit pstātior libertate corporis: ita t seruitꝰ peccati grauissima est cēsenda ipsacꝫ fugienda. Quare vt etiā Ouidius refert li. ꝑmo de remedio amoris. Utile ꝓpositū seuas extinguere flammas. Nec seruū vicijs pectus habere suū. Expergiscere itacꝫ aia peccatrix t considera qꝫ vilis facta es nimis. qꝫ ingrata deo qui te rōnis munere donauit. voluntatemcꝫ dedit liberam sed ad bonum inclinatā. quātaue sit miseria seruitutis tue. Que si volueris per penitentiam resurgere. mox a nocumentis ptactis liberaberis obtinebiscꝫ paratam t oblatam tibi gratiam. t tandem gloriā sempiternam. amen.

¶ Dñica ąnquagesime de penis tpalibꝰ sepissime aduenientibus ꝓpter peccata.

¶ Sermo tertius

Respice. Uerba sunt redemptoris nostri originaliꝫ Luce. xviij. ca. t in euangelio hodierno. Si vllo vnqꝫ tēpore ceci facti sūt peccatores. hoc maxime diebus istis euenisse conspicimꝰ. nam vidimꝰ christianos populos iaꝫ diu in hac italia nostra cōcussos terroribus guerrarum pestilentiarum inuasiōibusqꝫ infideliū thurcoꝝ. t tamē paucissimi reperiunt qui hec omnia ascribant rectissime iusticie dei vindicantes pctā maloꝝ. Quinimo post vniuersalem pestem que ciuitates plurimas pene euacuauit qui remanserunt: nescimus quo dei iudicio t non sunt extincti cū alijs. deteriores effecti sunt. t ad quelibet enormia vicia ardentius qꝫ ꝑus se emergunt. nulla est vniuersalis facta reformatio. nulla emēdatio peccatoꝝ. Propterea in hoc sermōe statui dicere de nocumēto pene temporalis quā deus omnipotens irrogat sepenumero populis obstiatis. Possimus enī dicere vnicuicꝫ populo: vnicuicꝫ ciuitati. respice quia ꝓpter iniquitatem hominuꝫ multiplicate sunt tribulationes vestre quas deus etiaꝫ in ꝑsenti seculo multotiēs punire disposuit. Dicemus ergo de ista temporali pena t punitiōe. de qua tria mysteria erūt contemp'anda.

Primū dr verificationis.
Secōm dilationis.
Tertiū inflictionis.
Quod pene temporales. s. pestilentie. guerre. fames. terremotus. t similia immittūtur a iusto deo ꝓpter iniqtates et scelera populoꝝ.

Capitulū primū.

Primum mysteriū declarandum de temporali punitione peccatorum dicitur verificationis: In quo confutanda est infidelis opinio illoꝝ qui dicunt mala temporalia non ꝓpt peccata sed ꝓpter astroꝝ influentiam. aut aliam aliquam latentem causam naturaliter euenire. Quibus ostendendū est qꝫ ꝑsepe angustie. fames. guerre. t pestilentie t huiusmodi ꝓueniunt a deo iusto iudice ꝓpter scelera t peccata hominū punienda. Hoc ꝓbatur auctoritatibus t exemplis scripture sancte. Sicut patet Leuitici. xxvi. c. t amos. v. ca. Et xl vi. dis. decretoꝝ. c. sed illud. t. xix. dis. c. anastasius. et l vi. dis. c. Si gens ſangloꝝ t. xxiij. q. iij. c. Si ea. t. xxiij. q. ij. c. non turbatur. t. i. q. iij ca. Ecclesia. ℣. His ita. t. vij. q. i. c. Scisciteris. t. xv. q. i. c. nec his. t. c. Illa. t. xvi. q. i. c reuertimini. c. Et temporis q. litas. t. xxiij. q. iij. c. guillisarius. t de pe. dis. i. c. Mensuram. t. xxiij. q. iij. c. Si quos t. xxiij. q. v. c. Ad fidem. Et. c quid ergo. t. xxxij. q. vij. c. Flagitia. Et in auctentico Ut ñ luxurientur contra naturam. Et Bonauentura in. ij. dis. t xxvi. ait. Nō omnis pena aliquo modo respicit culpam vt posuimus plene in quadragesimali de penitentia in sermone de ira dei. Sed hec omnia confirmant exempla innumera. vt sic dicam. ex quibus hoc loco aliqua inducemus.

Primum exemplum est in primis parentibus quoꝝ peccato inducte sunt in humanū genus tot penalitates. tot calamitates. tot erumne. tot labores. tot gemitus. t terribilissima omniuꝝ inimica mors a quibus omnes filij adam essent exempti si ipse non peccasset. Propter peccatum itaqꝫ dictuꝫ fuit sibi Genesis tertio capitulo. Maledicta terra in opere tuo. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et eue. Multiplicabo erūnas tuas t conceptus tuos. In dolore paries filios tuos. ¶ Scōꝝ exemplū fuit in illis qui ꝑierunt in diluuio tempore noe. ō qbꝰ

dixim⁹ in tractatu de timo/
re iudicioꝝ dei. Dixit enī de⁹
ad noe vt scribit Gen. vi. ca.
Finis vniuerse carnis vēit co
ram me. Repleta est terra ini
q̄tate a facie eoꝝ t ego disper/
dam eos cū terra. ¶ Tertiuꝫ
exemplū est de egyptijs decez
plagis pcussis ꝓpter crudelita
tem quā exercebant in populū
dei. vt pz Exo. ix. x. xi. et. xij. c.
t. i. q. iiij. §. Itē pctō. ¶ Quar
tū exemplū ē de zodomitis q̄
pierūt igne de celo misso i eos
ꝓpter nefandū illud vitium vt
pz gen. xix. ca. ¶ Quintū exē/
plū est de egyptijs psequenti/
bus filios israel in mari rubro
qui submersi sunt iubēte deo
quasi plumbū in aq̄s vehemē
tib⁹. vt ponit Exo. xiiij. t. xv.
ca. ¶ Sextū exemplū ē de ma
lachitis impedientib⁹ filios is
rael. de q̄b⁹ dixit dñs ad moy
sen. Delebo memoriā amale/
chitaꝝ de sub celo. exodi. xvij.
ca. ¶ Septimū exemplū ē de
filijs israel quos pcussit dñs p
reatu vituli. vt scribit Exo. xxx
ij. c. t ceciderūt vna die vigin
titria milia. ¶ Octauū exem/
plū est de ipsis adhuc filijs is
rael qñ ꝓpter peccata accēsus
ignis deuorauit extremā par/
tem castroꝝ. vt habet Nume/
ri. xi. c. ¶ Nonū exemplum de
eisdem quādo adhuc carnes
erant in dentib⁹ eoꝝ. t ecce fu
ror dñi concitatus in populū
pcussit eū plaga magna nimis
vocatusq̄ est locus ille sepul/
chra concupiscentie. ibi enim se/
peliere populū qui desidera/
uerat carnes. ¶ Decimū exē/
plū est de murmurantib⁹ con
tra moysen t aaron qñ egres/
sus ignis deuorauit populuꝫ
fuerūtq̄ pcussi tredecim milia
t octoginta. Numeri. xvi. ca.
¶ Undecimū exēplū d murmu/
rantib⁹ de deo quādo mi/
sit dñs in populū serpētes ig⁹
nitos. Numeri. xxi. c. ¶ Duo/
decimū exemplū Judicū. iij. c
Qñ filij israel ꝓpter peccatuꝫ
fuerunt traditi in manu regis
mesopotamie octo annis.
¶ Tredecimū exemplū ibidē
quando ꝓpter peccatū fuerunt
traditeregi moab decē t octo
annis. ¶ Decimūquartū Ju
dicū. iiij. c. qñ ꝓpter peccatum
traditi sunt in manu regꝫ cha
naan. xx. annis. ¶ Decimum
quintū exemplū Judicū. vi. c
qñ ꝓpt pctm̄ dati fuerūt i ma
nu regis madiā septem annis
¶ Sedecimum Judicū. x. c.
quando peccatis veteribus iun
gentes noua tradidit eos de⁹
in manus philistinoꝝ āniś de
cem t octo. ¶ Decimūseptimū
exemplū est de peccato ela
tionis dauid qñ murmurauit

populū. vt habet. ij. Regū vi
ti. c. t. i. ꝓlip. xxi. c. et. i. q. viij
§. his ita. t de pe. dis. ij. c. fuge
rat. Propter illud nanq̄ pec/
catū pierūt ex peste a deo imis
sa septuaginta milia virorum
¶ Decimūoctauū exemplum
est de senacherib. iiij. Reg xix
c. ꝓpter cuius peccatū angelus
dñi pcussit in castris assyrioꝝ
t interfecit centum octoginta
q̄nq̄ milia viroꝝ. ¶ Decimū
nonū exemplū ē de populo iu
daico. quem ꝓpter peccata de
dit de⁹ in manu nabuchodo
nosor capta ciuitate scā t com
busta temploq̄ destructo. iiij
Reg. vi. c. t. ij. ꝓlip. xxxvi. c.
¶ Vicesimū exemplū ē d an/
tiocho dīna virtute flagella/
to ꝓpter superbiā t crudelitatē
eius. ij. Macha. ix. c. ¶ Vice
simūprimū exemplū de q̄dra
ginta duobus pueris laceratis
ab vrsis ꝓpter peccatū quo il
luserant heliseo dicentes. ascē
de calue. ij. Reg. ij. ca. ¶ Vi
cesimūsecundū exemplū est de
dauid cui dictū fuit a nathā.
Quia blasphemare fecisti nom
dñi idcirco morie⁹ filius tuus
qui. s. natus fuerat ex bersabee
t sic factū est. ij. reg. xij. capło.
¶ Vicesimūtertiū exemplu⁹
est de ezechia rege iuda q̄ egro
tauit vsq̄ ad mortē. vt notat
Isa. xxxviii. c. Et hoc ꝓpt pec
catū ingratitudinis vel super
bie de victoria habita seu libe
ratione ab exercitu sennache/
rib. ¶ Vicesimūquartū exem
plū est de maria sorore aaron
que punita fuit lepra, ppt mu/
rum rōnem factā ctra moysē
Numeri. xii. c. Sunt t alia ex
empla in scripturis dīnis que
cā breuitatis missa facim⁹. ex
quib⁹ oib⁹ appare luculent q̄
ꝓpter peccata sepissime flagel/
lantur hoīes a deo. Sicut eti
am de corporali ifirmitate dr
extra de pe. t re. c. cū infirmi/
tas. q̄ nonunq̄ puenit ex pec
cato. ¶ Quod deus nō semp
punit in hac vita peccantes t
q̄ iuste illis tribuit t rōnabi/
liter sua dona t beneficia.

¶ Capitulū secundū

Secundū mysteriū de
clarandū de tpali pu
nitione peccatoꝝ dici
tur dilatiōis. In quo querere
plerisq̄ solēt. Cur deus bene/
dictus non semp punit pecca
tores in psenti vita q̄nimo et
sua illis largit beneficia. t licz
inscrutabilia sunt opa dei. ta
men nō desunt qui dicant cuz
Hiere. xii. ca. Quare dñe via
ipioꝝ psperat. t bene est his q̄
operant malū. t cū Habacuch
i. c. Quare non respicis super
inique agentes t taces deuo/
rante impio iustiorē se. nā vt

Boetius inqt in ꝑmo de ꝟsola. Quantas rez lubria versat fortuna vices. ꝑmit insontes debita sceleri noxia pena. At puersi residet celsa mozes solio scāq calcant latet obscuris ꝟdita virt⁹ clara tenebris Et in.uij. de ꝟsola. Imperante z florente nequitia. virt⁹ nō solū ꝑmijs caret: vez etiā sceleratoz pedib⁹ ꝟcultaꝝ. Pro huius dubietatis āmonitiōe dicere possumus q ꝓpissimus pater deus nō semp in hac vita punit peccantes z eos longanimiter tollerat precipue ꝓpter tria.

¶ Primo ꝓpt remunerationē
¶ Scdo ꝓpter ostensionem.
¶ Tertio ꝓpter reseruationez
¶ Prime deus nō punit semper in hac vita peccantes. sed sua illis ipartit bona ꝓpter remunerationē, nā mali faciunt quedā opa de genere bonoz̄ que deus irremunerata nō vult relinquere z potissimū cuz cognoscat ipse multos peccatores ꝓpter suam impenitentiaz z obstinationē foze damnandos. Hinc Greg⁹ de pe. dis. iij. §. q̄ꝝ ꝑ. ait. Cauendū nob ē vt si forte aliq̄d boni agim⁹ in ꝑnti scl'o remunerationē accipiam⁹. ne forte dicat nobis Recepūt mercedē suā. nisi em̄ diues epulo aliq̄ bonū egiſſz vnde in ꝓsenti seculo remuneratiōz accepisset: neq̄ꝝ abraā ei diceret: recepisti bona i vita tua. hec ille ¶ Sicut itaq̄ sūt bona opa q̄ peccatores exercent: sic retribuit q̄nq̄ illis deus. Si elemosynas facūt: ecclesias z paupzima loca visitant: diuitias eis deus donat Si ieunāt z corpus affligūt. deus in cōpensationē sanitatem sibi z familie largit. z sic de alijs. ¶ Pro quibus dicere possumus illud Matthei. vi c. Amē dico vobis receperūt mercedē suā Et hoc timenda ē ꝓsperitas nimia ab his q̄ peccare nō desistūt. quia vt ꝺz in glo. xxij. q. ij. c. Si q̄libz. Prosperitatē hns in hac vita spez perdit in eterna. Et Hiero. in suo transitu ait. Signū manifeste dānatiōis ē q̄n malo ꝟoia ꝓspera accidūt. Et Greg⁹. vi moraliū. Successio bonoz̄ tē pozaliū signū ē reprobatiōis. Talib⁹ em̄ bonis tpalib⁹ merent z sepe decipi ꝓ sua malitia peccatores. vt aug⁹ refert xx. li. de ciui. dei. c. ij. Propterea idē aug⁹ sup psal. dicit Nemo gratuletꝝ hoi q̄ ꝓspat in via sua cui⁹ peccatis deest vltoz z adest laudatoz. Maioz hec ira dñi ē. Irritauit ei dñm peccator vt ista patiat. i. vt correctionis flagella nō patiatur. Et

Prosp inqt. Qui se peccatis gaudet feliciter vti: infelix nimis ē ꝓspitate sua. ¶ Hec oia dicta sūt. q̄m dū sic in ꝓspitate pñti viuūt mali signū ē q̄n q̄ q̄ puandi erūt gaudijs paradisi. ¶ Scdo nō punit statim deus pctōres ꝓpter oñsionem vt sic oñdat benignitatē suaz que tanta ē vt etiā inimicis suis pctōribus benefacere velit. Sūt ipsi pctōres inimici dei.
¶ Ut aug⁹ dicit de pe. dis. iij. c. Sūt plures. z in. xij. li. de ciui. dei. c. iij. Et nihilomin⁹ vl' vt eos ad pniam alliciat. vl' si viderit ipenitentes in hoc sua reluceat bonitas omniū suaz creaturaz ipartit obsequia. et pluit super iustos z iniustos. Matthei. v. c ¶ Tertio de⁹ pctōres in hac vita tolerat ꝓpter reseruationē. q̄m alia pena grauioz q̄ꝝ pñs z durioz est illis reseruata Ideo xp̄s ꝺ pe. dis. iij. §. q̄ꝝ q̄ꝝ. dicit. Nemo videns malignos ꝓspitatē hēre turbet Nō ē hic retributio malignitatis neq̄ꝝ ꝑtutis. ac si aliq̄n ꝟtingat vt aliq̄ sit retributio vel malicie vel ꝑtutis non tm̄ ꝑm q̄ dignū ē. sed simplicit veluti q̄dā gust⁹ iudicij vt q̄ resurrectionē nō credūt, talib⁹ doceāt. Q̄n itaq̄ videm⁹ malignū ditescere nō subruamur z q̄n videm⁹ bonū mala pati nō turbemur. hic corona. illic supplicia. hec ibi. Et aug⁹ li. i ꝺ ciui. dei. c. vij. Placuit dine puidentie ꝓpare in posteꝝ bona iustis q̄b⁹ nō fruenk iniusti. z mala ipijs q̄b⁹ nō excrucia/bunk boni. Istaꝝ tpalia bona z mala voluit de⁹ vtriſqz eē coia vt nec bona cupidius appetank quez mali quoq̄ habere cernank. nec mala turpit' euitēk in quib⁹ z boni' plerūqz afficiunk. Interest aūt plīmū qualis sit vsus vel earum rez que ꝓspere. vel eaz que dicuntur aduerse. Nam bonus tpalib⁹ nec bonis extollit nec talis frangit. Malus aūt huius cemodi infelicitate punit. q̄ felicitate corrumpitur. Ostēdit tm̄ deus sepe in his distribuendis euidentius operationē suam. Naz si nūc omne peccatū manifesta plectent pena nihil vltimo iudicio seruari putaretur. Rursus si nullū; pctm̄ apte puniret ci⁹ dīnitas nulla eē ꝓuidentia dīna crederet. Sicr in rebus secūdis si nō eas de⁹ quibusdam petentibus euidētissima largitate ꝟcederet non ad eū ista ptinere diceremus. Itēq̄ si oibus ea petentib⁹ daret nō nisi ꝓpt talia p̄mia seruiendum illi esse arbitraret. nec pios nos faceret talis seruitus sed potius cupidos z auaros

hec itte. Et. vi. q. i. c. si oia scribit. si oia in hoc seculo vindicanda essent. locū diuina iudicia non haberent.

¶ Quare deus dū ppter. peccata tales penas imittit. z ēt quare psepe suos amicos z seruos affligit. z nō semp bonis largit bona i vita pñti. C. iij.

¶ Certiū mysteriū contēplandū ōz inflictio in quo inuestigandum ē quare piissimus deus has penas tales infligit etiā bonis z amicis suis. Ad qō respondere possum⁹ q deus id ꝓuidentissime facit triplici rōne.

¶ Primo rōne medicationis

¶ Scōo rōne illuminatiōis.

¶ Tertio rōne glorificatiōis

¶ Primo deus penis talibꝫ afflictis etiā illos qui iuste viuūt ppter medicationē valēt q̄p pe tales pene z tribulationes pīentis vite ad medicinā aie siue purgatiuaz siue saluatiuā siue pseruatiuam. ¶ Sūt ꝓmo aie medicina purgatiua. Nemo enim est qui de cōi lege saltim inaliqua peccata venialia non labat. Unde Gregoꝰ in pastoralibus ait. Nemo est qui ita bene viuat vt aliquatenus non delinquat. Et lactātius li. vi. Nemo pōt ee taz eir cūspectus tam prudens q̄ nō aliqñ labatur. Et Paulus ad ro. vii. c. Quod nolo malum hoc ago video aliā legē in mēbris meis repugnantē legi mētis mee. Et Johes ꝑma canonica. c. i. Si dixerimus qz peccatū nō habemus ipsi nos seducim⁹ z veritas in nobis nō ē. Et in auten. de monachis. §. trienniū. Humana natura labitur ad delicta. Od id deꝰ ad pcōz illoz purgationē sepe suos quos diligit visitat z flagellat. et lz hoc eueniat qñq̄ dum puniunt mali. illud tamen qō malis z reis infert ad vindictā z punitionē ipsis bonis accedit ad purgationem. vñ augꝰ li. i. de ciui. dei vbi s inquit Boni z mali piter afflicti sunt. nec ideo distincti ñ sunt. qz distinctū nō est quod vtriq̄ ppessi sūt. Manet enim dissimilitudo passoz etiam in similitudine passionū. Et licz sub eodem tormēto: nō ē idez virtus z viciū. Nam sicut sub vno igne auz rutilat palea fumat z sub eadē tritura stipule cōminuunt frumenta purgantur. Ita vna eademq̄ vis irruēs bonos ꝓbat purificat eliquet. Malos damnat vastat z exterminat. hec ille. ¶ Sunt scōo afflictiōes z temporales pene anime medicina sanatiua. Solet quippe euenire plerūq̄ vt multi spiritū ꝓmptuz

habeant ad dei voluntatē explendam. sed carnē infirmam qui a deo grauissimis tēptationib⁹ q̄nq̄ vexant. vt nulla alia via eis melius possit subueniri q̄ p inflictas tribulationes iusto z pio iudicio dei. sicut exemplū ē notabile quod Hiero. cōmemorat in epistola ad Rusticū monachum de illo greco adolescente q̄ nō poterat vlla abstinentia flāmaz carnis extinguere. de quo vid in sermone nro ō patientia in tractatu de timore iudicioruz dei. ¶ Sunt adhuc pene ꝑfate sicut medicina pseruatiua: quib⁹ aie subueniūt ne in peccata labāt: qō fieri solet p nimie psperitatis abundantiā. nam Boeti⁹ ait. li. ii. de ꝓsolatione Ego plus hoib⁹ reoz aduersam q̄ psperā pdesse fortunā. Illa semp specie felicitatis blāda mentit: hec semp ꝓua ē. Illa fallit: hec instruit. Postremo felix a vero bono blandimentis deuios ducit. aduersa plerūq̄ ad vera bona reducens: ilico retrahit. hec ille. Propterea cū deus flagellat iustos z amicos suos ppter vtilitatē illoz signū est paterne dilectionis. Unde sapiens puer. iij. c. ait. Disciplinam dñi ne abicias nec deficias ab eo corripiens. Quē eni diligit dñs corripit: z quasi pater in filio cōplacet sibi. z Eccle. xxx. ca. Infirmitas grauis sobriā facit animā Et apls ad Heb. xii. c. Quez diligit deus castigat: flagellat aūt omnē filiū quem recipit.

Facit ad hoc exemplū bti Frācisci qui a deo infirmitate corporali pcussus sanitatē consecutus est mentis. de q̄ sic scribit Bonauen. Ignorabat adhuc adolescens curis terrenis implicitus celestis allocutionis archanū donec facta manu dñi sup eum z castigat⁹ fuit exterius ꝓlixi languoris grauedine. z clarificatus interius sancti spiritus vnctione. ¶ Secundo deus afficit temporalibus afflictionib⁹ eos qui iuste viuūt z ipsos adhuc ipios ꝓpter illuminationē. Valet nāq̄ aduersitas hui⁹ seculi z bonis z malis ad illuminationē intellectus. que quidez bonis cedit ad meritū z leticiā. malis ꝓo ad confusionē atq̄ meticiā. quoniam per tribulationes inducit triplex cognitio

¶ Prima dei.

¶ Secunda sui.

¶ Tertia mundi.

¶ Prima est cognitio dei que sepenumero obtenebrat in mēte ex fumo temporalis prosperitatis. Ob quod Lactātius libro secūdo diuinaꝝ institu-

tionem ait. Cum maxime de⁹ us ex memoria hominum ela⁹ bitur cum beneficijs eius fru enses honorem diuine indul⁹ gentie dare debent. At vero si qua necessitas q̄uis presserit: tunc deum recordantur. Si belli terror infremuit. Si mor⁹ borum pestifera vis incumbit Si alimenta frugibus longa siccitas denegauit. Si seua tē pestas. Si grando ingruit ad deum cōfugitur a deo petitur auxilium. deus vt subueniat oratur. Si quis in mari vento seuiente iactatur. hunc īuocat Si quis aliqua vi afflictatur hunc potius implorat. Si quis ad extremam mendican⁹ di necessitatem deduct⁹ victuz precibus exposcit. hunc solum obtestatur per eius diuinuz at q̄ vnicum nomen hominum sibi misericordiam querit. hec ille. Secunda est cognitio sui. Multi enim ex prosperita⁹ te nimia seipsos deificant. Sz in tribulatione adueniente co gnoscunt infirmitatem morta litatis sue. Sicut Annochus superbꝰ. vt dicitur. ij. Machabeorum nono capitulo. Flagel latus a deo cognouit suā pra⁹ uitatem t dixit. Justū est sub⁹ ditum esse deo t mortalem nō paria sentire de deo. t Hero⁹ des agrippa vt narrat Jose⁹ phus i spectaculis t ludis vbi vocibus vulgi deus appellaba tur im prouiso dolore percussus dum sui deferebant eum non valentem per se incedere suspi⁹ rans t gemens dicebat. En ego vester deus ducor ad mor tem. Tertia est cognitō mā di. facit aduersitas vt cogno⁹ scatur huius vite miseria neq̄ querantur eius bona quasi feli citantia. Ideo Augusti. li. de verbis dñi ait: Idcirco de⁹ us felicitantibus huius seculi a maritudinem miscet. vt alia q̄ ratur felicitas cuius dulcedo non est fallax. Tertio deus affligit bonos t iustos propter glorificationem. facit enim ad uersitas ad gloriam iustorum qui illaz equo animo ferūt q̄m augentur in ipsis-tria.

Primū ē digna laudatio
Scōm diuina assotiatō
Tertiū eterna premiatio

Primo augetur i amicꝭ des tribulatis digna laudatio. qz iudicio oium sapientū virt⁹ aī in sufferentia rerum aduersaꝝ magnificatur. Vnde Cicero in libro de oratore ait Magna laus t admirabilis videri so⁹ let tulisse casus patienter, ad⁹ uersos non fractum esse fortu na retinuisse in rebus asperis. dignitatem. Et idem in secun do de offi. Nemo iustus eē po test qui mortem qui dolorem vel egestatem timet. Aut ea

que his contraria sunt equitati anteponit. Scōo augef in amicis dei tribulatis diua assō tiatio t miranda ꝓfectatio. vñ in psal. xxxiij. Dauid Juxta in quit ē dñs his qui tribulato sunt corde. In affrictione posi to stephano leuite ostendit ce⁹ los apertos. t vidit iesum stan tem a dextris virtutis dei. Sā ctam katherinam confortauit visitatione angelica. Sanctā agnetam defendit a corrupto⁹ ribus t liberauit a flām⁹s Sā ctam luciam tanto pondere fi xit atq̄ firmauit vt nec homi nes nec trahētes boues potue⁹ rint illa mouere. t sic de reliqs.

Tertio augetur in amicis dei tribulatis eterna pmiatio. Quo enim grauioribus hic pe nis exercentur copiosius pmi um beatitudinis erūt acceptu ri. Impij vero vt i plumbo a dō flagell' cesi t dīpo desperat t i sua malicia obstinati deteriores fiūt Et p⁹ rpalē i eos illatā vidictā ad eternas pēas destinant. Res⁹ pice igit o peccatrix aia qz pec⁹ catū displicet deo nr̄o. p quo il⁹ le qui natura misericors ē t cle mens irascit t indignat. Illu minare cuz ceco t reuertere ad patrem misericordiarum qui paratissimus est tuam gratiaz tibi dare t demū gloriam sem piternam. Amē. Feria quar ta cineꝝ. De tribꝰ nocumentis peccī ꝓpter q̄ vnusquisq̄ i pctō ex⁹ istēs ad pniam reuerti debet

Sermo quartus.

Quoniam ad me pissimi patris dei viuen⁹ tis verba sunt ista originaliter Joelis ii. ca. t in epistola hodierna.

Differunt de die in diē pec catores infelices reuerti ad do minū illos benignevocantem quoniā que dicta sunt ō nocu mentis peccati aut nolunt cre dere aut parua t minima pu⁹ tant. Sed reuera q̄uis gra⁹ uissima sint t merito ponderā da preter illa vndiq̄ alia se of⁹ ferunt quibus apparet tam pe riculosus est flatus illorū qui letantur in malis t gloriantur in malicia sua. Hi sunt q̄ dei patris longanimitatē contem nunt. misericordiaq̄ eius infi nitam exhorrent hos ad peni⁹ tentiā inuitat in verbis ꝓpheꝰ te. Quos t nos hortari debe⁹ mus vt id prompte faciant et expedite. q̄m nil homini cuicū q̄ formidabilius esse debet q̄ in peccato obdurare persistere Ea propter in presenti sermo ne de tribus aliis nocumētis peccati dicemus.

Primū dicitur separat.
Scōm infatuatio.
Tertium contristatio

¶ Quod peccatum anima separatur a deo nō solum ꝓpter multa. sed etiam ꝓptervnuꝫ mortale. ⁊ cū̄ꝫ graue dānuꝫ sit ista separatio.

¶ Capitulum primū.

PRimū nocumentum peccati dicitur separatio. Eoipso nāꝫ quo quis mortaliter peccat separatur ⁊ elongatur a deo summo ⁊ per amando bono. Ubi pro intelligentia plenioꝛe tria erūt dubia declarāda.

¶ Primū vtrū possit q̄s ꝑ peccatū separari a deo.

¶ Scōm vtrū̄ per vnū actuꝫ pcti ꝑdak caritas dei.

¶ Tertiū vtrū sit graue damnū̄ separari a deo.

¶ Ad primū dubiū̄ rn̄det scriptura sacra. vñ Deutro. xxxii. c. dicit. Dereliquit: s. aia peccatrix deū factoꝛē suū̄. ⁊ recessit a deo saluatoꝛi suo Et iterū ibidē Deum qui te genuit dereliquisti ⁊ oblit⁹ es dñi creatoꝛis tui Et Josue. xxiv. Cur dereliquistis dñm deū israel edificātes altare sacrilegū̄ ⁊ a cultu illius recedentes. Et Judicum x. c. Dereliquistis me ⁊ coluistiꝭ deos alienos. Et Esa. lix c. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos ⁊ deū vestrū̄. Et Hiere. ii. c. Quid inuenerūt in me patres vestri iniquitatis. quia elongauerunt se a me. Et iterū ibi. Dereliquerunt me fontem aque viue ⁊ foderūt sibi cisternas dissipatas. Et Luce. xv. c. in euangelio filii ꝑdigi. Adolescens filius qui peccatoꝛez signficat per egre profectus est in regionē longinq̄ꝫ. Igit̄ peccatoꝛ relinquit deū. ⁊ sic separatur ab illo ¶ Sed ꝓtra obicitur. quia scōm oim sanctorū doctrinā. vt inquit tho. i. parte. q. viii. Deus est in omnib⁹ rebus etiam ⁊ in demonibus dans eis esse ⁊ virtutē et operationem ⁊ in omni loco dās virtutē locatiuā. vñ in. i. disti. xxxvii. ait idem in. c. Cum natura diuina. ⁊ in. c. Fateamur Quomodo ergo per peccatuꝫ anima potest a deo separari vl̄ elongari. Si ē in demonibus deus ergo est in qualibet ania peccatrix. Insuper Dauid in psal. inquit. Quo ibo a spiritu tuo ⁊ quo a facie tua fugiam. Si ascēdero in celū̄ tu illic es: Si descendero i infernū̄ ades Si sumpsero pēnas meas diluculo ⁊ habitauero i extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me. ⁊ tenebit me dextera tua ¶ Ad hec respondet Hieron̄y. in epistola ad damasum papā de filio prodigo dicens. Si deus tenet celum palmo ⁊ terrā pugillo Et Hie

re. dicit. De⁹ appꝛopinquans nō de longinquo. ꝑ Dauid q̄ꝫ q̄ null⁹ absq̄ eo locus sit ꝑdicak qñ filiꝰ adolescēs pegre ꝓfectus ē in regionē longinquā Sciendū ē igit̄ nō locoꝛū̄ spacūs sꝫ affect⁹ aut nos eē cū deo aut ab eo recedere. hec ille Per pctm̄ itaq̄ separak hō ⁊ discedit a deo nō loco. sꝫ amoꝛe cuꝫ spꝛeto deo aia inhꝛet ꝓmutabilib⁹ bonis. vt enī ait Augu. i li. de libero arbitꝛio. Peccatuꝫ ē spꝛeto incōmutabili bono bonis ꝓmutabilib⁹ adherere. De demonib⁹ ꝓo inq̄t tho. i. par. q viij. arti. i. Od̄ in ipsis ꝓsideratur natura q̄ est a deo ⁊ deforꝫmitas culpe q̄ nō est a deo Jō nō est absolute ꝓcedendū̄ q̄ deus sit in demonib⁹. sꝫ cum hac additōe inquantū̄ sunt ⁊ res q̄dam. vñ ꝑm Grego. sup cantꝫca. ⁊ Aug. li. de pñtia dei. Alꝛ de⁹ ē in seipo ꝑ nulliꝰ rei ꝓtinētia. Alꝛ in oib⁹ reb⁹ ⁊ vbiq̄ꝫ per essentiā ꝑ potentiā ꝑ pñtiā Alꝛ in iustis famulari mō ꝑ gr̄am Et in oib⁹ ꝑ potentiā inq̄ꝫtuꝫ eiꝰ prāti oia subdunk. vt dicit tho. vbi. s. Est in oib⁹ ꝑ pñtiā inq̄ꝫtū̄ oia nuda ⁊ apta sūt oculis eiꝰ. Est in oib⁹ ꝑ essentiam inq̄ꝫtum adest oib⁹ vt cā essendi. Et hic triplex modꝰ essendi generalis. Gr̄a vero ꝑ quā deꝰ ē in iustis facit singularez moꝛdū̄ essendi deū in reb⁹. Quare pctoꝛ deo separak. qꝛ a deo se auertit ꝑ ꝓuersionē ad bonū̄ cōmutabile in q̄ auersione subito ⁊ sil̄ ꝑuat ds aiam suam gr̄a.

¶ Scōm dubiū̄ fuit vtrum ꝑ vnū̄ actū̄ pcti. s. mortalis ꝑdak caritas dei ⁊ aia ꝓiuetur gr̄a. Et posset q̄s arguendo dicere q̄ nō. Nā leo papa in sermōe de passione alloquēs petrū̄ ait Vidit in te de⁹ nō fidē fictam nō dilectionē auertam. sꝫ ꝓstātiā fuisse turbatā abūdauit fletus. vbi ꝓo defecit affect⁹ caritatis lauit verba formidinis: Sꝫ petrꝰ negando xp̄m peccādo xp̄m peccauit mortaliter. ꝙ caritas nō amittit̄ ꝑ vnū̄ solū̄ pctm̄ mortale. ¶ Rn̄det tho. xxij. q. xxiiij. Od̄ vnū̄ ꝓtrariū̄ ꝑ aliud supueniēs tollit. Quilibet aūt act⁹ pcti mortalis cōtrariak caritati ꝼm ꝓpriā rōnē ꝙ ꝓsistit in h̄ q̄ ds diligak super oia. ⁊ q̄ hō ei totalit̄ se subiicat oia. sua referēdo in ipm. Et ergo de rōne caritatis vt sī q̄s diligat deū q̄ in oib⁹ velit se ei subiicere ⁊ preceptoꝛ eiꝰ regulā in oib⁹ seq̄. Quitq̄d enīꝫ ꝓtriak p̄ceptis eiꝰ manifeste ꝓtriak caritati. vñ de se hꝫ q̄ caritatē excludere possit. Insup ꝑ pctm̄ mortale tit hō dignꝰ morte eterna ꝼm illō ad roma. vi. ca. Stipēdia pcti moꝛs ē. Per ea

tritatē vero homo merek vitam eternaz iuxta.c. Johānis.xiiij. Si quis diligit me diligetur a patre meo.z ego diligā eum et manifestabo ei meip̄m i q̄ manifestatione vita beata cōsistit vñ. Johānis.xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te verū deū z quē misisti iesum xp̄m filiū tuū. Nullus aūt pōt eē dignus vita eterna z morte eterna. Quare p vno solo pctō mortali amittitur caritas z anima p̄uatur gr̄a z a deo bono separatur. Ad auctoritatē Leōis pape dicendū. Quod caritas amittitur dupliciter. vno modo directe p actualē contētum Et hoc modo petrus caritatez nō amisit. Alio mō indirecte q̄ quis ꝯmittit aliquid ꝓtrarium caritati propter aliquam passionē ꝯcupiscētie vel rioris Et hoc mō petr⁹ caritatē amisit faciēs ꝓtra caritatē. Sz eaz cito penitēs recuperauit. Ter tiū dubiuz vtr̄ sit graue dānū p̄ peccatū separari a deo. Ad qđ dico q̄ tam graue ē vt nil supra. Grauius nāq̄ est separari a deo q̄ pati q̄cunq̄ dāna rep quecunq̄ illata z exq̄sita supplicia quascunq̄ inauditas et horribiles penas. Vinca augusti.xxxi.q.v.c. Ita ne aut Potius debet quis mala quelibet tollerare q̄ malo.s. culpe ꝯsentire. Et idē Aug⁹. fatet nō esse peccandū etiā p̄ tpali salute hominū.xxij.q.ij.in.c. faciat. Et extra de his q̄ vi metusue causa fiunt in.c. sacris dicit. Pro nullo metu debet quis peccatū mortale incurrere Idē ꝓfirmatur extra de vsuris.c. Super eo c. Omne genus.c. Si q̄s. Et sicut nō est pctm̄ mortale committendū p̄ aliquo incōmodo, ita nec pro quolibet ꝓmodo vt inde sequarur quodcunq̄ bonū. Ideo ē regula doctoris gētiū ad romanos.xij.c. Qđ nō sunt facienda mala vt inde veniant bona. Et hoc ꝓfirmatur in glo. extra de simonia i.c. Ad aplicam. q̄ sub p̄textu pietatis non est impietas ꝓmittēda. Et.i.q.i.c. Non ē. Et.xiij q.i.c. Forte. z.c. Neq̄. Et.xxx q.i.c. Hoc. Et.xxxij.q.vlti.c. Nō solum dr. Non licet facere rapinā z furtū vt fiāt elemosine. Omnimodo cauere quisq̄ sibi debet a ꝓmissione pcti. Ad qđ euitandū sancti z amici dī passi sunt tot labores. tot pegrinatōes. tot exilia. tot carceres. tot vincula. tot insup violētissimos cruciatus vsq̄ ad mortē Inspiciam⁹ susannam de qua scribitur Danielis.xiij.ca. q̄ a senib⁹ prauis req̄sita ꝺ turpi cōsensu dā ꝓponeret q̄ si pctō nō acq̄escceret eā falso criminatam

eū ignominia morī p̄curarent o feia ꝓstās. o mulier timēs deum angustie inq̄t mihi sūt vndiq̄. si enim h̄ egero mors mihi ē si aūt nō egero nō effugiaz manus vr̄as. sed melī⁹ ē mihi incidere in man⁹ vr̄as q̄ peccare in ꝓspectu dei mei. Nonne z abraham innocentē filiū volu it immolare q̄ sua iocūda z gta p̄mia ne deū p̄deret q̄ hoc mā dabat. vt patet Gen̄. xxij.c. q. ij.§. Nūq̄. z.c. nō enī. vbi ait. Ambro. in li. de p̄riarchis Nō enī volebat de⁹ immolare a p̄fi liū suū nec impleri h̄ mun⁹ volebat q̄ ouē p̄ filio immolādaz obtulit. Sed tetabat effectū si dei p̄cepta p̄ferret filio. Et infra sequit Ambro. Non imitas manū inq̄t in puerū neq̄ facias ei q̄q̄. affectū tuū inq̄siui. Nō factū exegi. Tentauimentē tuā si etiā filio tuo dilectissimo nō parceris propt me Et de hoc aug⁹. li.i. de ciui. dī c.ij. inq̄t. Abrahā nō solū nō ē culpat⁹ crudelitatz crimie vep etiā laudatus ē noīe pietatis q̄ voluit filiū nequaq̄ scelerare. sed obedīēter occidere. hec ille. Sunt z alia inumera sanctorū exēpla q̄ p̄elegere mori pusq̄ peccādo dei gr̄am amittere q̄ nos p̄terim⁹. Affirmam⁹ tñ q̄ talis ē mala ꝺditio pctī quo aia separat a deo. Qđ Ansel.

li. ꝺ silitudibꝫ dr. Si hic iferni horroz ē z illic cernerē pctī pudoz ē z vni eoz necessario ꝺberē imergi. Pri⁹ i infernū me mergerē q̄ in me pctm̄ dimitterē. Male enī pur⁹ inocēs z gehennā itrare q̄ sordē pollut⁹ z sor de indut⁹ celestia regna tenere Heu q̄ mortificata st z arida facta corda mlto p̄ q̄ mltiplicī bꝫ z enormissimis pctis irritetī nō dāt opam vt se emendent vitāq̄ mutēt in melī⁹ Si enīz q̄s p̄didisset vl vestē vl pecuniā vel q̄q̄d aliud esset sollicit⁹ discurreret. introgaret req̄reret si quo mō rēp̄ditā inuenire valeret. Si infirmitatē oculoz auriū linguez cutuscūq̄ minimi mēbri i curriss̄ medicos curarz ꝓsulere z q̄diu dura z infirmitas pauid⁹ doleret z plāgeret. O peccatrix aia q̄d p̄didisti. Cogita q̄ deū tuū q̄ gr̄az et⁹ z cū Dauid lacrimas fūde dicētes. fuer̄t mihi lacrime mee panes die ac nocte dū dicit mihi q̄tidie vbi ē ds de⁹ tu⁹. O q̄t inueniunt i vtroq̄ sexu quibus possem⁹ dicere vbi ē ds tuus. Audi infelix aima vbi est ds tu⁹. Quis ē iste de⁹. oē bonū. summū bonū amabile bonū. bonū sin̄ q̄ nullū bonū bonū qđ dereliq̄sti. O ania dura. Quis est iste deus. nonne tuus. Tu⁹ quia te creauit Tu

us qr tot ānis bñficijs suis te sustētauit. Tuus q̄ tibi vitam beatā promittit. tuus q̄ filium vnigenitū ad te misit vt te redimeret. Tuus q̄ te expectat te inuitat vt reuertaris ad illū Quid agis o ferrea creatura. Desine ab iniq̄tate tua da finē vicijs tuis. effunde lachrimas ꝛ cū filio prodigo reuertere dicēs. Surgā ꝛ ibo ad p̄rem meū. meū creatorē quē p̄didi p̄ culpā meā si ad eū rediero ꝛ dicā ei pater ad te misit vt te redimeret. Tuus qui te expectat te inuitat vt reuertaris ad illū. quid agis o ferrea creatura. Desine ab iniquitate tua. da finē vicijs tuis. effunde lacrimas ꝛ cum filio prodigo reuertere dicens. Surgaz et ibo ad p̄rem meū. meum creatorē quem perdidi propter culpaz meam si ad eum rediero ꝛ dicam ei. pater peccaui in celum ꝛ coram te. Noli differre o anima noli diutius imorari. quia recipiet te blande ꝛ rēittet peccata benigne.

¶ Nō pcīñ facit hoiem fatuum. ꝛ q̄ stulticia triplex ē.

¶ Capitulum secundum.

SEcundum nocumentum peccati dicitur infatuatio. Facit quidez aiam fatuam a deo vt quicunq̄ sit ille qui mortaliter peccat ꝛ in peccato persistit. merito stultus ꝛ fatuus appellari possit. Sed aduertendū q̄ triplex stulticia inuenitur.

¶ Prima dicitur excusabilis ꝛ naturalis.

¶ Scōa sctā ꝛ spūalis.

¶ Tertia viciosa ꝛ criminalis

¶ De stulticia naturali.

¶ Prima stulticia est illa que prouenit ex defectu nature. et ab hac nullus potest imunis euadere. Quare dicitur ecclesiastes. i. c. Stultorum infinitus est numerus. ꝛ Sene. ad lucillum ait. Si quando q̄ tuo ridere volo. non ē mihi longe querendum me rideo. Ecce runtñ aliqui sunt fatui a natiuitate qui nunq̄ sanātur. Alii qui ꝛ si non a natiuitate tamē a succedente tempore infatuātur. Omnes de cōmuni lege stulti sunt in infantia ꝛ puericia. qui ante annos pubertatis comparantur furiosis. ff. de acquiren. posses. l. i. De quib⁹ dr Prouerbioꝝ. xxij. Stulticia ligata est in corde pueri. sz virga discipline fugabit illam Quid nā aliud sūt pueroꝝ saltus cursus. querelationes. motus. gestus. ꝓba vt in pluribus nisi q̄dam stulticia Quidam etiam voluntarie infatuantur in adolescentia ꝛ iuuentute. Sicut illi qui specie ꝛ forma mulieruz

illectati multa faciunt in conspectu hominum velut insensati. ꝛ licet in adolescētibus et iuuenibus talis stulticia excusari non debeat tñ in senibus dum voluntaria est satis apparet exprobanda. vñ Sap̄. ecciastici. xxv. c. ait. Tres species odiuit anima mea ꝛ aggrauor valde aie illorum pauperem. superbum. diuitē. mendacem. senem. fatuum ꝛ insensatum. De huius genere sunt senes illi qui domū totam infestant. familiaz turbāt clamāt. blasphemant. contendunt. litigant sine causa. Similiter illi qui vacant libidini adulteria colunt. auariciam sectantur. inhiant lucris. laborant sine necessitate ꝛ absq̄ caritate vt thesaurizent Et omnes illi qui pedes iam in sepulcro tenentes arbitrātur nunq̄ se morituros Dū vero taliū stulticia a sola natura procedit. quia hēt quādam senectus infantiā. vt hieron. dicit in epistola de honorandis parentibus. tunc venia erit eis prebenda ¶ Scōa est stulticia sancta ꝛ spiritualis q̄ opponit mūdane sapiētie. Nā reperitur quedā sapientia mūdana ꝛ reprobata. de qua dicit Jacobi. iij. c. Nolite gloriari ꝛ mendaces esse aduersus veritatem. Non est enim ista sapientia desursum descendens. sed terrena animalis diabolica.

Contra hanc est sancta stultitia eoꝝ. s. qui propter christuz mundū ꝓtēnunt. seipsos mortificant. paupratē sectantur. a voluptatibus abstinent coniugia renuūt. parentes reliquūt. ꝛ in simplicitate ac humilitate xp̄o famulari conātur. Hi ab amatoribꝫ mūdi stulti putantur. ꝛ velut fatui irridentr. Ūū de beato francisco cantatur in responsorio in officio nocturno sue festiuitatis. Dum pat̄ hūc persequitur latens dat locū ire ꝓstanter post agredit in publicū prodire. Squalenti vultu cernitur putat insanire. luto saxis impetitur. sed patiēs vir nititur vt surdus ptransire. Refert nāq̄ de illo Bonauē. q̄ in principio sue vocationis postq̄ pecuniā obtulerat p reparatione ecclesie sancti Damiani sentiens ex hoc aduersum se cōcitatū patris furorez vt ire locum daret diem aliquib⁹ i quadā occulta fouea ieiunās orās ꝛ lacrimās latuit. Tandemq̄ spirituali quadā ꝓplet⁹ letitia ꝛ virtute mētis indutus ex alto exterius fiducialiter prodijt ꝛ ciuitate constanter intrauit. Quem cum iuuenes cernerēt facie squalidū ꝛ mēte mutatū ac p̄ hoc alienaꝝ putarēt a sen

su:lutoꝫ plateaꝫ ve'ut stultꝰ ipetrẽt ꝛ clamoꝛosis ei vocib ꝫsultarẽt famulꝰ dei nllaꝫ prꝰ fractꝰ aut mutatꝰ iuria vt surdus in oib ptrãsibat. Talis fuit stulticia bti Jacobini ð tuderto qui etiaꝫ in suis deuotis carmib ita canebat. Dẽnomi pare e corteſia impazire p lo bello meſſia. El mi pare ſi gran ſapere chi par dio vol impazire che in pariſi nõ ſi vede ẽ. Idcirco i die iudicij vt hr Sap. v.c. Stabũt iuſti i magna ꝫſtãtia aduerſus eos qui ſe anguſtiauerũt ꝛ q̃ abſtulerẽt labores illoꝫ. videntes autez turbabunt timore horribili et mirabunt in ſubitatiõe iſpate ſalutis. dicẽtes intra ſe. pniam agẽtes ꝛ p ãguſtia ſpũs gemẽtes Hi ſũt qs aliqñ habuim? in deriſũ ꝛ in ſilitudinẽ ipperij Nos inſenſati vitã illoꝫ eſtimabam? inſaniã ꝛ finẽ illoꝫ ſine honore. Ita euenit tpe pauli: vt xpiani a gẽtilib ſtulti dicerent. Vñ Actꝫ. xxvi. dñ paul? loq̃r coꝛã agrippa de myſteriis xpi. de pnia ꝛ reſurrectiõe mortuoꝫ q̃dã noie feſt? voce magna rndit. Insanis paule: multe lr̃e te ad inſaniã deduxerũt. Et paul? nõ inſanio in q̃t. ſed ꝫitatis ꝛ ſobrietatis ꝫba ego loq̃r ¶ Tertia ſtultitia ẽ viciosa ꝛ criminalis q̃ ẽ illis q̃ mortaliter peccant. qm̃ cũ oẽs ſcripture cõminẽt peccatoꝛib malia. nolũt ipſi ſcripture credere q̃ plena ẽ oi ꝫita se. Vñ Sap. p v.i.c. ait. Sapientiã atq̃ doctrinã ſtulti deſpiciũt. Clamat oĩs ſcriptura pctm̃ vitãdũ atq̃ cõminatur pctõꝛib icoꝛrigibilibus mala Audite obſecro ꝛ intelligite. O mortales miſeri pctõꝫ vinculis colligati: q̃d ſcriptũ ẽ leuiti. xi.c. Nolite ꝛtamiare animas vr̃as: nec tãgatis imundũ ne imũdi ſitis. et ad Ro. vi.c. Nõ regnet pctm̃ i veſtro mortali coꝛpe. ꝛ Jaco. iiii. ca. Mũdate pctõꝛes manꝰ veſtras ꝛ purificate coꝛda veſtra Et Joh. v.c. ꝛ viii.c. noli peccare: ſubinferk rõ. Ezech. xviii c. Et. i. q. iiii. c. iã itaq̃ ꝛ. xxiiii q. iii. c. his ita. q̃a aia q̃ peccauerit ipſa moꝛietur. ꝛ ps. xxxi. Multa flagella peccatoꝛis. ꝛ ps. cxlix. Dñs iuſtꝰ ꝛcidet ceruices pctõꝫ. Cum igit deelectatio q̃ hr i pctõ modica ẽ ꝛ breuis q̃nta ẽ inſania eoꝫ q̃ fruũt diabolo vt tandẽ excludãtur a paradiſo ꝛ deputẽt penis eternis ¶ Nõ peccatũ contriſtat mentes peccatoꝫ dñ ad ſe redeũt ſicut ecõuerſo ꝫtus letificat animã ¶ Ca. iii. Ertũ nocumẽtũ pctī oꝛ ꝫtriſtatio. Nam lz ſepenumero letent pctõꝛes in via ſua mala. tñ dñ ad ſe redeũt nõ põt fieri q̃n triſtent in trinſecꝰ. Vñ augꝰ li. i. ꝛfeſ. ait Juſtiſti dñe ꝛ ſic ẽ vt pena ſua ſibi ſit oĩs iordinatꝰ aius. Sicut eni ꝫtꝰ letic̃iã gignit i mẽte ꝫtuoſi. ſic vitiñ triſticiã parit. Dicit q̃ppe Iſido. in li. ſolilioq̃oꝫ. Bona vita gaudiuz ſp hz. ꝛ Sen. ad Lucilĩ Sola ꝫtus pſtat gaudiũ ppetuũ. Et Ci. in li. de ſenectute. Cõſcia bñ acte vite multoꝛũq̃ bñ factoꝫ recoꝛdatio iocundiſſima ẽ. ꝛ Ariſto. Nemo ẽ q̃ non gaudeat opatiõib bonis. Et Anſel. ſup ps. xviii. Unicuiq̃ bono delectabile ẽ ee i ꝫtutib etiã ſi nullũ pmiũ inde expectarẽt. Vñ q̃dã ethnicꝰ ait Si oẽs dñ eem ignoſciturꝰ et hoies iggoraturꝰ: tñ nollez in pctis maculari Hãc ꝫo ſniaz ſequit Tul. q̃ in. iii. de officiis ait. Certe ſi oẽs deos hoieſq̃ celare poſſem? nihil tñ iniuſte nihil lauare nihil libidioſe faciendũ ẽ. Qua dere diligens oib debet eſſe cura vt euitent pctã i q̃bus ſi ſe vt hoieſ fragiles ſe viderint q̃ſiq̃ imerſos dent operã illa relinq̃re. ꝛ reuerti ad dñm ieſũ xp̃m q̃ ſuaz nobis oib dignek gratiã infũdere. amẽ ¶ Feria q̃nta p̃me hebdomade ¶ De friuola ac de debili excuſatione peccati.

¶ Sermo quintus.

Jcientur in tenebras exteriores Verba ſũt redemptoꝛis noſtri oꝛiginaliter. matth. viii. c. ꝛ in euãgelio hodierno. Satis exterrere debẽt hoium malevuentiũ mentes infallibilia verba dñi nr̃i Jeſu xpi. Ipſius vocẽ audim? penas eternas cõminantẽ peccatoꝛib obſtinatis. Sed pleriq̃ ſemetipſos iconſolari falſo conank ſe ꝛ ſua facinoꝛa excuſantes. Auũt enim nõ vſq̃quaq̃ hoi pctã iputãda eẽ pctã ad q̃ q̃dãmõ inuitꝰ pducik. Idcirco in pñti ſermone de excuſatiõe debili peccati dicemus quã,p ſcuto putãt nõnulli aſſumere ĩexpugnabili. Qui tñ eiciendi erũt i tenebris inferni horribiles ꝛ timendas. Diſtinguem? autez triplicem excuſationem.

¶ Prima eſt dei pmittentis.

¶ Secũda ſideris influentis

¶ Tertia nature inclinantis.

Nõ nulla ẽ excuſatio eorũ q̃ dicunt deũ eſſe cauſam peccati. ꝛ q̃te deus pmittit mala fieri. ꝛ an poſſit pcipere mala

Capitulum pmum

Rima debilꝫ iuſta ꝫ ac idebita excuſatio pctī eſt dei pmittẽtis. Auũt quippe

seducti a diabolo peccatores deus ꝓmittit fieri peccata q̄ si vellet impedire vtiq; posset. Sed vt taliū errorꝫ ꝓcul abiiciatur: tria sunt in hac ꝑte dubia declaranda.

¶ Primū vtr̄ deꝰ sit cā peccati.

¶ Secōm vtr̄ deꝰ debeat mala permittere.

¶ Tertium. vtrum deꝰ ꝓsit p̄cipere mala culpe.

¶ Ad ꝓmū dubiū rñdet ꝑm alex. in. ij. sūme in tractatu de malo. ⁊ Ricar. ⁊ Bonauen. in ij. dis. xxxvij. ⁊ Tho. ꝓma secunde. q. lxxix. q̄ deꝰ nullo modo est causa effectiua peccati nec ꝑ se nec ꝑ accidens: nec directe nec indirecte. Et hoc ꝓbat firmissimis auctoritatibꝫ ⁊ rōnibꝫ. Ait enī sapiens Eccl'. xv c. Nemini mandauit deꝰ ipie agere. ⁊ Ecclesiastes. vij. ca. Solūmodo hoc inueni q̄ deꝰ fecit hominē rectū. ⁊ ipse se in infimis miscuit q̄onibꝫ. ⁊ aug. lib. lxxxiij. q̄onū. Auctor mali deus non est. q̄a omniū q̄ sūt auctor est. q̄ inquantū sūt tm̄ bona sūt. Et idē in li. ꝯ Adamantiū manicheū. Nō ē malū in ciuitate q̄ deus non faciat. malū hoc loco non peccatū. sed pena intelligēda est. Sūt ad ꝓbādū rōnes efficacissime. Et ꝓma sumit ex diuina dilectione. Nā illud quod deus ꝓducit vel facit: diligit iuxta illud Sap̄. Diligis oīa que sunt. ⁊ nihil odisti eorum que fecisti. sed deꝰ odit peccatū. ꝯm illud Ecclesiastici. xij. Altissimꝰ odio hꝫ peccatores ergo deus nō ē causa peccati.

¶ Secūda rō sumit ex diuina vltione. Nō est deus causa illi⁹ rei cuius ē vltor. sed deus est vltor peccati. ergo nō est causa peccati. scriptū est enim ad Roma. xij. c. ⁊ ad Heb. x. c. ⁊ Deutro. xxxij. c. ⁊ puer. xxv. c. ⁊ xxiij. q. i. in ꝓn. in ꝑsona dei. Mihi vindictā. ⁊ ego retribuam. ⁊ Exo. xx. c. Ego sū deus zelotes visitans iniquitatem patrꝫ in filios. ¶ Tertia rō sumit ex diuina ꝑfectiōe Illud enī q̄ō est ꝑfectissimū ⁊ in q̄ nullꝰ p̄ōt esse defectus alicuⁱ⁹ mali nō p̄ōt eē cā peccati. sicut nec sol p̄ōt esse cā obscuritatis nec ignis causa frigiditatis. Sed deus ē huiusmodi. ḡ nō est cā peccati. Confirmat ista rō sic Ab eodē agente penitus non diuersificato in se non egredit ꝑfectū ⁊ impfectū. Nō idē manens idē natū ē facere idez. vt dicit Aristo. in. ij. de generatione. Bonū dicit ꝑfectionem. malū dicit impfectionē. Sed deus est agēs ꝑfectissimꝰ non diuersificatus in se. ergo cum bona sint ab ipso: mala culpe nō erūt ab ipso. ¶ Secōm dubiū fuit. vtr̄ deus debeat ꝓmittere mala fieri. Et q̄ sic ꝓz ex auctoritate Grego. qui sup illo ꝓbo Job. xij. c. Abūdant tabernacula p̄donū ait. Oi/porēs deus q̄ō fieri ꝓhibet iustū est vt fieri sinat. Et Augꝰ li. xx. de ciui. dei. Nullꝰ hoiuꝫ agit recte nisi dīno adiuuetur auxilio. Nullus demonū aut hoiuꝫ agit inique nisi diuino eo dēq; iustissimo iudicio permittat. Secōm aūt Bonāuē. in ꝓmo di. xl vij. Deus ꝓmittit mala fieri ordiatissime. nā dupler ē ordo rer̄. vnꝰ in vniuerso. alter in finē. ⁊ vterq; exigit q̄ deus ꝓmittit mala fieri. Ordo q̄ppe in vniuerso exigit q̄a ad ꝑfectionē vniuersitatis necesse est vel fuit fieri creaturā arbitriō liberā ⁊ peccare potentē. Sed administratio vniuersitatis req̄rit vt deꝰ res quas cōdidit sic administret vt vnāquāq; agere ꝓprios motus sinat. vt augꝰ. vij. li. de ciui. dei. Ideo cuz debuit dare potentiā peccandi ⁊ debuit regere saluo ordine sue ꝓditiōis si voluit peccare debuit ꝓmittere: ⁊ si noluit peccare: debuit conseruare. ¶ Et ita debet debet permittere mala. Ordo finē hoc exigit. q̄a duplicē finē ꝓsequit reperire in vniuerso vnꝰ ē salꝰ electoꝝ. alius diuina laus Om̄ ergo ꝓmissiꝰ malorum reddit electos gliosiores ꝓ occasionē. ⁊ deus nō curat vtrū ꝓ causam vel ꝓ occasionē gloria electoꝝ augeat. ideo deꝰ ꝓmittit recte mala fieri. Nam ꝑ sunt mali bonis eos exercitādo. ⁊ ideo dicit augꝰ li. de laꝑsu mūdi. q̄ ꝓmisit deus plures eē malos. q̄a si pauci eēnt non auderent exercere bonos Diuina etiā laus exigit vt permittat deus mala fieri. q̄a occasione mali sūme manifestat misericordia in electis in filiū vnigeniti donatiōe ꝓ inimicis ꝯm tp̄s Sūme etiā manifestatur dei iusticia in eterna punitione reproborꝫ. ¶ Sed cōtra p̄dicta aliq̄s posset instare. ꝓmo. q̄a glo. sup illo ꝓbo ad roma. i. Nō solū qui faciūt digni sūt morte. sed qui ꝯsentiūt Cōsentire inq̄t est facere cum possit arguere. sed deus posset arguere impediēdo malū. ergo nō debet malū ꝓmittere. ¶ Secūdo. q̄z augꝰ xix. li. de ciui. dei. c. xvi. ait. Ad innocētis officiū ptinet nō solū nemini malum inferre. sed etiā a peccato cohibere. ḡ si deus nō cohibet cuz possit. nō est innocēs. ¶ Tertio oēs ꝓtutes nre debent habere exemplar in deo. sed in nobis est virtus zeli. ergo ⁊ in deo.

Sed zelus quantū pōt obuiat peccato. ergo si deus habet zelū quantum pōt debet obuiare peccato ¶ Ad ꝑmū respondet Bonauē. ꝙ ꝑmittere malū pōt esse dupliciter. Aut non cohibēdo malū vel aiū nec in facto nec in retributiōe z sic ꝯsentire ē. Aut non cohibendo malum. sed tamē puniendo transgressorē z arguēdo continue. z sic nō consentit. z ꝟ mō deꝰ ꝑmittit z nō ꝯsentit. Ad scōm de inocēte q̄ debet habere deū ꝙ illud intelligitur de cohibitione quantū ad arguitionē z punitionē: nō aūt quantū ad volūtatis coactionem ¶ Ad tertiū de zelo dicitur ꝙ zelus debet obuiare peccato saltē iure iusticie. z iusticia put ē ordo vniuersi ꝟ exigit vt deus ꝑmittat homines ire ꝑm impiū sue volūtatis.

¶ Tertiū dubiū fuit vtꝝ deus possit ꝑcipere mala culpe. Rñdet Bonauen. vbi s. ꝙ ꝟ potest dupliciter intelligi. aut ꝙ deus percipiat malum manens malū. aut itaꝙ ꝑcipiendo faciat bonū ¶ Primū simpliciter ē impossibile. Secundū ꝓ aliquo mō ē possibile z nō oino. Est enī aliqd malū in se z aliqd malū ꝑm se. Malū in se pōt fieri bene. Malū ꝑm se nullo mō pōt fieri bene. imo hoc intelligere ꝙ fiat bene ē intelligere ꝙ idē sit bonū z malū Pōt ergo dici ꝙ deus pōt ꝑcipe malū in se z nō malū ꝑm se. qz nihil pōt ꝑcipere cū bonū sit postꝙ ꝑceptū est. z illō est malū in se: nō aūt ꝑm se. iō pōt illud ꝑcipere z nō aliud. Hinc ꝟ ortum illud qđ dicit Bernñ. in li. de ꝑcepto z dispēsatiōe. Quid deus pōt dispēsare in ꝑceptis scōe tabule z nō ꝓme. ꝺa in ꝑceptis scōe tabule quantū ē de rōne ꝑcepti ꝑcipit ordinatio ad ꝓmū. z prohibet deordinatio ad eundez. Deordinatio aūt respectu ꝓmi nisi sit deordinatio respectu dei malū est in se. In ꝑceptis ergo scōe tabule dispensat deus. z contra illa pōt ꝑcipere. nec ex hoc sequit ꝙ ꝑcipiat ꝯraria quia mandatū spāle absoluit a coī. vñ extra ð rescrip. c. i. ðr. Spāle mandatū derogat generali. In ꝑceptis aūt ꝓme tabule nō pōt deꝰ dispensare. ꝺa eoꝝ opposita sunt mala ꝑm se. Ipa enim ꝑcepta dicūt ordinationē ad deū sic in finē de sua rōne z eoꝝ opposita deordinationē. z iō si contrariū ꝑciper. ꝑciper ꝯ se. Cōtra se aūt nō pōt facere. Et si ista ꝑciper cū sint mala ꝑm se ita ꝙ nullo modo ꝑñt bñ fieri aut deꝰ vellet malū qđ est icō

uenies. aut impune fieret malū aut idē eēt bonū z malū quoꝝ vtrūꝙ ē incōueniēs simplr. ex dictis ꝟcludim⁹ ꝙ pctōres ñ ꝑñt excusare malitiā suā rōne dī iuste ac sapiēr pctā ꝑmittēr. Nō irrōabilr ē excusatio pcti cū hoiuz culpa referr ad influentiā sideꝝ q̄ libeꝝ arbitrium astringere nō ꝑñt neꝙ ad bonā neꝙ ad malū ¶ Ca. ij.

Secūda excusatio pcti ē sideris influētis. Ad tantā q̄ppe insaniā ali q̄ astronomi deuenerūt vt fateri nō erubescāt vitia hoium ab influētia planetaꝝ z siderū dispōne cāri. ¶ Ad quoꝝ ꝟsionē notandū ꝑm Bonauē. in. ij. dis. xiij. Nō mores hominū cāri a sideribꝫ pōt intelligi dupliciter. aut necessario. z sufficienter. aut dispositiue z ꝟtingenter. Si ꝓmo mō dicaꝝ. sic nō tm̄ ē falsū: imo ē hereticū z diabolicū figmētū triplici rōe ¶ Prīo qz repugnat xpiane religiōi. Scōa qz repugt sensui. ¶ Tertia q̄ repugnat rōni ¶ Prima rō ē quia repugnat xpiane religioni dum est contra veritatem fidei z honestate moꝝ. Veritas enī fidei in ꝟ errore saluari non ꝓtest. Dū enim ponit omnia necessario a sideribus euenire tollit meritum. z per consequens ꝓmiñ tollit gratiam z per conseqns gloriam Honestas etiam morum per hunc errorem preiudicium patitur: dū culpa peccantis in sidera infunditur et licentia malefaciendi sine reprehensione conceditur. z homo ad orandum z colendum sidera incuruatur. Et iste est finis huius erroris pessimi. quia ad idolatriam perducit. Secūda ratio est. quia tenere mores hominum necessario euenire ab influentia planetarum repugnat sensui Sensibiliter enī experientia in eadem constellatione conceptos z natos videmus diuersificari in moribꝫ z exercitijs z euentibus z naturalibus proprietatibus Et istud manifeste apparet in iacob z esau qui simul fuerunt concepti z nati. z tamen i omnibus his sunt diuersificati. Apparet etiam quia in eadez constellatione nascitur filiꝰ regis z filius rustici. Nascit homo z asinus. nascitur femina z masculus z tamen habēt dispares mores. Ideo Gregorius i homelia. epiphania ait. Sic fateri mathematica solēt ꝙ quisquis sub signo aquarij nascitur in hac vita piscatoris ministerium sortiatur. Piscatores vt fertur getulia nō habent. Quis igitur dicat ꝙ

nemo hic sub stella aquarij nascitur vbi piscator omnimode non habeturdicunt etiam q̄ sub sig no libre nascuntur trapesite futuri sunt. In multis autem locis sub libra mixti nascūtur vbi trapezite penitus ignorantur. Aug⁹. etiā li. v.ō ciui. dei. c. vi. dicit se nouisse gemios diuersi sexus. quia trapezitas masculus alia femina quibus diuersi erant mores ⁊ ydiotes Et si diceretur q̄ vnus post alium cōceptus fuit. dicit ibi Augusti. Tanta nature vis est vt cū cōcepit femina deinde alterū cōcipere omnino non possit. q̄n necesse est eadē esse in gemi nis momēta cōceptus. ¶ Sz astronomi in hoc cōtradicunt Augusti. dicentes q̄ ipregnatio fieri potest post ipregnatiōnē. Nam Aristo. ix. de aialib⁹ dicit q̄ mulier eodē die cuz viro ⁊ adultero iacuit ⁊ q̄ extroq̄s cōceperit quod quidē per signa dicit fuisse cōprehensum cuz alter similis viro fuerit Alter representaret adultex. Veruntñ has contēciones relinquentes negare non possumus quin et sepissime tam gemini q̄s alij eodem puncto ꝓcipiant. ¶ Tertia ratio ostendens falsam opiniōnē que dicit necessario mores hominū a vi siderum euenire est q̄ repugnat rōni duz superioribꝰ ꝓponit inferiora ⁊ ise implicat ꝓtraria. Est enim hō astris ⁊ quibuscunq̄s celestib⁹ corpibus prestantior ⁊ dignior Vñ scriptū est deutro. iiij. ca. Solē ⁊ lunā ⁊ omia astra celi creauit dñs deꝰ in ministeriuz cūctis gētib⁹ q̄ sub celo sūt Id circo Grego. in omel. ait Vita quippe hoiz solus qui creauit ꝺditor administrat. Nō enim propter stellas homo. sz propt hominē stelle facte sunt. Hec etiam opinio ponit duo cōtraria ponit enim astra veneranda ⁊ obseruandas constellationes. Tunc aut necesse est homini iuenire scōm constellatiōnes aut non. Si non tunc astra nō sūt timenda. Si sic ergo astra non sunt veneranda. Itē aut euenit homini scōm q̄ constellatio in suo ortu exigit. Aut non Si sic ergo frustra sunt constellatiōnes obseruande in actibus cum primo scōm primā ꝓstellationē necessarium sit ei bona vel mala euenire. Si non in prima constellatione ergo pari ratione nec in sequentibus ergo nulle sunt obseruande. Idcirco Aug⁹. li. v. de ciui. dei. c. v. ait. O singularem stulticiam eligitur dies vt ducatur vxor. Credo ꝓpterea quia potest in diem non bonum nisi eligatur incurri ⁊ infeliciter duci. vbi est ergo q̄ nascenti iam sidera decreuerunt. Si aūt dicatur mores hoīm a dispositione sideruz variari dispositiue ⁊ contingēter sic potest haberi veritatem. q̄ nec rationi nec fidei repugnat Planum est enim q̄ dispositio corporis varia multū facit ad variationem effectuum ⁊ morum anime. vt plurimum enim aia complexionem corporis inuitatur. vnō colerici sunt dispositi ad iracūdiā sanguinei ad benignitatē. melācolici ad liuorem. flegmatici ad pigriciam. Hec autem nō sunt necessaria. Anima enim dominatur suo corpori maxime q̄n ē adiuta per gratiā Multos enī videmus colericos māsuetos ⁊ melācolicos benignos. Q̄m igitur virtus corpoꝝ celestium operatur ad mixtionē equalitatem ꝓplexionū hinc ē q̄ percōsequens operatur quodāmō ad qualitatem. moꝝ valde tamen de longinquo. Plus enim facit ad q̄litatem cōplexionis virtus nature inferioris q̄s virtus syderis. Vñ Aug⁹. in solutione cuiusdam questionis li. v de ciui. dei. de duob⁹ geminis q̄ simul infirmabant ⁊ curabant Vnde hoc prouenieba Dagz ꝓmendat rñsionē Ipocratz phi sici q̄s astronimi. Ipocras enim rñdit q̄ erat ꝓpt idētitatē ⁊ similitudinē ꝓplexionis astronomi q̄ erat propter idētitatē ꝓstellationis. Melius enim respōdit Ipocras. q̄ cām magis dedit propriam ⁊ magis propinquā Quare nō valet se excusare peccatores ex influentia celi. Et vt inquit tho. in. ij. cōtra gentiles: Si alique stelle essent causa malox sequeret q̄ essent malefactrice q̄d falsum est. Nā aut essent tales a natura. Et sic dñs q̄ dedit eis talem naturam esz malus. quod impiissimū est dicere Aut essent male a voluntate q̄ haberent malā volūtatē quod simpliciter est falsum cuz nulla aia sint animate.

¶ Quod nō valet excusatio eorum qui dicunt causse peccari foze naturam inclinantem cuz ex parte anime ipsa semper inclinet ad bonum.

¶ Capitulum tertium

Tertia excusatio peccati est nature inclinātis Dicunt enim nonnulli q̄ homo inclinatur ab ipsa natura ⁊ naturaliter ab ipso appetitu sensitiuo ad peccandū. vñ xij. q. i. c. Omis etas ab adolescentia prona est ad malū. Sz hec excusatio minima est. quoniam beatus tho. i. ij. q. x. arti. iij. refert q̄ passio appetitus sensitiui non necessitat ad peccanduz Cū eni in hoie sint due nature s. itellectualis ⁊ sensitiua. q̄n

pars sensitiua totaliter subijcit
rationi. Sicut ꝯtingit i virtuo-
sis. Nūꝗ ecōuerso ratio totali-
ter absorbetur a passione. Ta-
mē remanet aliq̄d rōnis liberū.
Et ſm hoc potest vel totaliter
volūtas rōem repellere vel saltē
se tenere ne passionē sequatur. Vn̄
Gen̄. iiij. c. dicitur. Subter te erit
appetitus tuus ⁊ tu dominabe-
ris illius. vbi glo. Sub te erit
appetitus sensitiuus tuus quia
liberi arbitrij es. Ideo moneo
vt peccatū nō dominetur tibi.
sed tu peccato. Vnde subditur
Et tu dominaberis illius. id ē
dominari debes illi ne ꝓcedas
in actum. Propterea inquit se-
neca ad lucillum. Erras enim
si existimes nobiscum vicia na-
sci. Superuenerūt. ingesta sūt.
Nulli nos vicio natura cōciliat
Nos illa integros ac liberos ge-
nuit. Qualiter vero vnusquisꝗ
liber est ad bene vel male agen-
dum ⁊ nullus cogitur ad pec-
candum aliqua necessitate na-
ture ostendit Valerius lib. vi.
de mutatione morum ⁊ fortu-
ne multis exemplis. Et primo
ipse ait: Multum animis ho-
minū ⁊ fiducie adijcere ⁊ solli-
citudinis detrahere potest mo-
rum ac fortune in claris viris re-
cognita mutatio. Nam cū alio-
rum fortunas spectando ⁊ ex cō-
ditiōe abiecta atꝗ ꝯtēpta emer-

sisse claritate videamus. Quid
ob erit quin ⁊ ipsi meliora d̄ no-
bis semper cogitemus. Dein-
de exempla ad hoc propositum
notabilissima refert. ex quibus
aliqua nos explicabim⁹. ¶ Pri-
mū est de Mālio torquato qui
in iuuentute fuit hebetis igenij
atꝗ obtusi cordis vt domesti-
cis ⁊ reipublice vsibus inutilis
omnino videretur. In processu
vero etatis ad tantam virtutē
deuenit vt patrē suum reū a sen-
tentia ferenda ⁊ periculo subeū-
do liberauerit. In h̄ credo for-
tune nubilo adolescentie ꝯtem-
ptu perfusum quo senectutis de-
cus lucidius imitesceret. Nam
patriā a bello latino pressā spe-
ciosissimo triumpho recreauit.
¶ Scdm exemplum est de sci-
pione africano qui dissolutissi-
me vite fuit in primis adolescē-
tie annis lasciuie ⁊ furori dedi-
tus. Sed moribus in meli⁹ in-
uitatis deuicit carthaginē ⁊ cō-
tinentissime vixit. quē dij imor-
tales nasci voluerunt vt esset in
quo virtus per omnes nūeros
hominibꝫ efficaciter ostēderetur
¶ Tertiū exemplū est de quin-
to fabio qui in adolescentia fu-
it ita viciosus ⁊ infamis vt om-
nes vitarent eius ꝯsortiū. Sed
postea in tantam gratiam ⁊ vir-
tutem deuenit vt nihil eodē se-
ne ornatius aut speciosius illo

ꝓpe ciuitas romana habuerit.
¶ Quartū exemplū ē d̄ valerio
flacco q̄ tpe scd̄i belli punici ha-
buit adolescentiā ꝑditissimā i
luxuria ⁊ alijs vicijs. Paulus
aūt licini⁹ vt eū vicijs dimoue-
ret fecit eū flammē. i. sacerdotē
vt seruiret in tēplo deoꝝ. Qui
floruit tāta religione vt quātū
prius fuerat exemplū viciorum
tm̄ postea fuerit modestie ⁊ san-
ctitatis speculū ¶ Quintū exē-
plū ē de quinto catulo q̄ in ado-
lescētia sua fuit effeminat⁹ ener-
uis. dedit⁹ oibꝫ delicijs ⁊ ludis
⁊ omni generi voluptatū. Sꝫ
ꝓcedēte etate in maximo claris-
simoꝝ viroꝝ ꝓuectu excelsū gra-
dū obtinuit. fact⁹ senator ⁊ dux
belli maximas victorias habu-
it. Sunt ⁊ alia ibidē exēpla vt
palemonis ⁊ themistoclis. que
nos posuim⁹ in primo sermone
quadragesimalis de penitētia.
Idcirco solon philosoph⁹ pru-
dētissime dixit neminem dum
adhuc viueret dici debere mise-
rū aut beatū. q2 ad vltimū vsꝗ
fati diē ancipiti fortune subiecti
essemus ⁊ modū assidue muta-
tioni. Nulla igitur est sufficiēs ex-
cusatio peti q̄d in ꝑtātis nostre
arbitrio ē ⁊ ꝯmittere ⁊ de ꝯmis-
so facere pn̄iam. Et vt Cicero
in philippicis dixit. Cuiusuis
hominis est errare. Sed non ni-
si insipientis in errato perseue-

rare. Imponamus ergo pecca-
tis finem. vt sic vitam mutan-
tes in melius. effugiamus eter-
nas penas. A quibus nos libe-
ret iesus xp̄s qui cū p̄re ⁊ spiri-
tuscto viuit ⁊ regnat in secula
seculorum Amen.
¶ Feria sexta prime ebdoma-
de in quadragesima de excusa-
tione peccati qua se tueri qui-
dam putant ⁊ ipsa consuetudi-
ne ⁊ de mysterijs ꝯsuetudinis:
¶ Sermo sextus.

Dictum est an-
tiquis. Diliges ꝓ-
ximū tuum ⁊ odio
habebis inimicum
tuū. verba sunt re-
demptoris nostri originaliter.
Mathei. v. c. ⁊ in euāgelio ho-
dierno. Inueteratā antiquorū
doctrinā de inimicis odiendis
velut impiā ⁊ caritati ꝯtrariā
dominus iesus christus i lectio-
ne euangelica reprobauit. Nul-
lum equidem peccatum excusa-
re potest diuturna consuetudo.
Quia vero sunt nonnulli qui i
sua malicia obstinati dū redar-
guuntur vt corrigantur respon-
dere solent eorum peccata non
grauiter ponderanda. q̄ et pec-
cantium multitudine et longa
peccandi consuetudine excusa-
bilia videri possunt. Ideo i pre-
senti sermone de consuetudine
ipsa peccandi dicemus osten-

demusq; ꝑ grauiter errant hi qui peccatis veteriꝫ addẽtes noua putant se scuto ꝯsuetudinis posse defendi. Pro quo rõ declaratione tria mysteria ꝓponimus cõtemplanda.

¶ Primũ dr aggrauationis.
¶ Secundũ reprobationis.
¶ Tertiũ obseruationis.
¶ Nõ ꝯsuetudo peccandi auget peccatũ nõ excusat. r qualiter mala ꝯsuetudo inducit i aia facilitatẽ ad peccandum. difficultatẽ ad pniam. r obligationẽ ad patiendũ.

Capitulum primũ

Primũ mysteriũ contemplandũ de consuetudine dr aggrauationis. In quo sciendũ est q; consuetudo que ẽ ꝓtra legẽ diuinaz vel naturalẽ nõ minuit pcm̃ nec excusat sed auget. sicut probat. xxiij. q. i. c. scisma. Jõ scribit extra de ꝯsue. c. Cũ tanto. Tanto sunt grauiora peccata quãto diutius infelicẽ aiaz detinent alligatã. Et extra de ꝯsue. c. i. in textu. r glo. põitur q; cõsuetudo grauis ecclesie et onerosa ẽ extirpãda. r di. viij c. Vbi. dr. Vbi consuetudo nõ minus q; pernitiosa corruptela vitanda est. r eadẽ distinctione. c. ꝯsuetudo. Cypianus. ait. Consuetudo sine veritate: vetustas erroris est. Et eadem dis. viij. c. sequenti scribitur. neq; hominis consuetudinez sequi oportet. sed dei veritatem. r in autẽtica. Vt nulli iudicum liceat hr. .i. collat. ix. dicitur. Vbi consuetudines adinuente nullo tẽpore cõfirmantur. ¶ Confirmantur hec omnia. ff. de penis. l. capitulum. §. solent. C. de episco. audi. l. nemo. extra de que fi. a ma. par. capi. c. cum in cũctis extra de vsu pallij. c. ex tuarũ. extra de officio archi. c. cuz satis. extra de iura. calum. c. cetez. extra de vita r honest. clericoz. c. cũ decorez. extra d̃ statu mona. c. ea que. extra. d̃ consecra. eccle. c. aqua. extra de symo. c. intantum. nec tantuz reprobata est tanquam iniq; cõsuetudo que est contra legẽ naturalem r diuinam. sed etiam que est contra quamcunq; legem humanam rationabilem Ideo extra de cõsue. c. ad nostram dr. Consuetudo que canonicis obuiat infinitis nullius debet esse momenti. ¶ Dz contra hoc arguit ex dcõ gregorij. dis. viij. c. demq;. qui loquens de crapula quam consueuerũt facere laici in carnisꝓrio que peccatum esse dicit. nec a tali consuetudine amoueri possunt. Et ideo cum venia suo ingenio relinq;ndi sũt

ne forte peiores existant si a tali consuetudine ꝓhiberentur. Ad quod respondet glo. ibidem. Nõ relinquentur cũ venia. s. pene temporalis. ita qd̃ non vult dicere Gregorius q; consuetudo excuset illos a peccato. sed q; non debet tolli talis consuetudo per penas temporales quando timetur maius inde scandalum ꝓuenire.

¶ Notandum tamen q; aliqñ quis peccat ex ignorantia vel fragilitate faciens id quod cõsueuerunt alij facere circa aliquid. r tunc nõ excusat a mortali si id quod agit fm cõsuetudinem aliozꝫ est contra legẽ diuinam vel naturalem. sz minuitur grauitas eius. puta ds facit aliquem contractuz usurarium credẽs esse licitum. qa illud cõmuniter fit fm patrie consuetudinem. Certum ẽ q; consuetudo illius loci non excusat a mortali. quia cõtra legem dei quam sicut lex humana tollere non potest. Ita nec consuetudo que potius dicenda est abusio. O quot sũt hodie inter christianos consuetudines huiusmodi vitiose atq; corrupte Ex ꝯsuetudine nãq; publice blasfematur deus. fiunt periuria. inuocat diabolꝰ exercent usure vanitates multũ augentur r pompe. cõmittuntur fraudes in qualibet arte. r fetida vicia luxurie perpetrantur sine rubore ¶ Sz aduertant peccantes ex consuetudine q; hec tyrannis iniq; tria mala in aia facit.

¶ Primũ facilitas ad peccãdũ
¶ Secũz difficultas ad pientendũ ¶ Tertiũ obligatio ad patiendũ. ¶ Primũ malũ est facilitas ad peccandũ. naz ad qd̃ peccatũ a ꝓncipio inducit aia cum difficultate ad illud ꝓpter consuetudinem non solum trahitur cum facilitate sz etiam cũ delectatione vt posuimus in quadragesimali de penitentia in sermone de peccato. Ratio est. quia vsus vertitur in naturã. r consuetudo nature assimilatur. r est altera natura. vt inquit Aristo. in libro de memoria r reminiscentia. r in ꝓmo ethicoꝝ. r in. vij ethicoꝝ. r idem confirmat. ff. ad macedo. l. i. r. ff. de libe. et posthu. l. si quis posthumos. l ꝓn. r. ff. de postulando. l. i. Bestias. r. ff. de acqui. re. do. l. naturale: r instituta de rerũ diui. .pauonũ. Hic Hiero. in epistola ad cellantiam ait. Insuauẽ r aspam facit nobis tuã ꝙtutũ longa ꝯsuetudo peccandi. q; si in ptẽ alterã transferat inuenit semita iusticie leuis ¶ Secũm malũ qd̃ inducit

consuetudo mala est difficiltas ad penitendū. Nā facit peccata grandia estimare parua aut minima, Vñ Aug⁹. in enchiridion ait. Peccata q̄buis magna t horrida cū in ꝓsuetudie uenerint. aut parua aut nulla esse creduntur vsq; a deo vt nō solum non occultanda verūetiam predicanda t diffamanda videantur. Q̄m sicut scriptū ē laudatur peccator in desideriis anime sue. Talis iniquitas in scripturis clamor vocatur. vnde q̄ dicitur. Clamor sodomorum t gomorreorum multiplicatus ē nimis. q; non solum iam apud eos non putabantur esse flagitia verum etiam puplice velut lege frequentabantur. Et idez li. musice. Tanta est vis cōsuetudinis vt ea inueterata si falsa opinione est genita nihil sit inimicitius veritati hinc peccatores ceci facti t pōdere graui oppressi penitentiam negligūt. Ex hoc Juuenal' iij. satira ait. Cōsuetudo mali tenet insanabile vulnus. Et Marcialis coqu⁹ Dens assueta malo firmius heret ei. Jsta consuetudo mala figuratur i lazaro fetido t quatriduano ꝑm Aug⁹. de pe. dist. ij. c. Sicut. Quatuor enī mortuos xp̄s suscitauit q̄buis p̄m⁹ non esset plene mortuus sz filius reguli. de quo dicitur Johānis. iiij. c. Incipiebat enim mori. per istum significatur diabolica suggestio t peccati cogitatio cui nisi consentiatur. anima non per hoc totaliter moritur. sed incipit. ¶ Secunda fuit filia archisynagogi de qua Math ix. capi. habetur q; in camera secrete fuerat mortua per quam delectatio cum consensu denotatur. Eo enim quo anima peccato consentit mortua est. Tertius fuit filius vidue. Luce. vii. c. extra portam naim: q̄ significat peccatum iam per opus cōsummatum Quartus fuit lazarus quartiduanus in monumento. Johannis. xi. capi. per quem designat peccatum cōsuetudinis. Jdeo dicitur q; fetidus erat t clamore magno a christo vocatus. Dicit enim ibi Augustinus. Difficile surgit quē mola male consuetudinis premit. Jdeo Jsidorus libro. iii. ō summo bono ait. Peccatuz admittere est in puteum cadere. Consuetudinem vero facere est os putei coangustare ne is qui ceciderit valeat exire ¶ Tertium malum quod facit mala cōsuetudo est obligatio ad patiendū Quanto enim diutius retinentur peccata t quantomag; multiplicantur tanto grauiore pēa

puniuntur peccatores. vnde nō immerito Augustinus li. viii. confessionum dicebat. Ex voluntate quidem peruersa facta est libido Et dum seruitur libidini facta est ꝓsuetudo. Et dum consuetudini non resistitur factus est interitus

¶ Quod multe sunt consuetudines reprobate de quibus fit expressa mentio in iure. Sicut patet in sex consuetudinib⁹ q̄ h̄ loco ponunt dimissis alijs

Capitulum secundum.

Secundum mysteriuz de consuetudine ꝓtemplandum dicitur reprobatio. licet enim omnis cōsuetudo mala sit reprobata tamen in iure specificantur multe consuetudines eijciende Ex quibus aliquas explicemus. ¶ Prima est consuetudo de q̄ habetur in. c. Cum venerabilis. vbi ponitur q; consuetudo cuiusdam loci erat q̄ abbas q̄ immediate erat sub apostolica sede transferebatur ad aliaz abbatiam sin̄ licentia pape q̄ fieri non potest. ¶ Secūda cōsuetudo de qua habetur extra de consuetudine. c. Quando: Quod aliqui simplices sacerdotes ad defectum episcopoz̄ crismabant in fonte. Tales enim nihil conferebant. ¶ Tertia est consuetudo contra obedientiam supradicto capitulo Cum venerabilis. Quarta est consuetudo contra libertatem ecclesie extra de electiōe. c. Cum terra. t. c. Sacrasancta ¶ Quinta est consuetudo exigendi pedagia t gabellas a clericis t religiosis hec reprobat. c Quāq̄ de censi. li. vi. Jbi enī sic dicitur. Quod si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compelleret soluere pedagia vel guidagia vel exactōes pro rebus suis quas causa negociationis non deferunt vel p personis singulares exēmunicati sunt t vniuersitas interdicta. Nec prodest contraria cōsuetudo. t diocesani quib⁹ constat aliquos has sententias incidisse illos publicare debent: t illas sententias facere obseruari. ¶ Et nota hic primo q; res clericoz̄ eodem priuilegio gaudent quo res ecclesiarum quantum ad istud. ¶ Secundo q; ille dicitur negociator qui rem emit vt integraz t imutatā lucret vēdendo Sed q̄ rē emit t materia sibi sit sibi aliquid inde operandi puta ex ferro clauos et alia artificiata

ille non est negociator. ¶ Ter/tio nota q̄ si clerici deferant vel deferri faciant res causa merci/monie ac īmunitate nō gaudēt ꝛ sic est argumentū contra em/ptores redditum clericorū qui volunt in his gaudere īmunita/te illa qua ꝛ clerici. vt sez nō sol uāt guidagia ꝛ pedagia de em/ptis a clericis. ¶ Quarto nota q̄ illud quod dic dicitur de pe/dagijs scōm Franciscum deza barellis locum habet in gabel/lis ꝛ datijs que leuantur in ci/uitatibus lombardie. quia idez iuris da ipsis argumentuz. xliij q. iij. capi. Putant. capitu. Ple/rīq. extra de penis. capi. Quā/to. Et ex hoc videtur q̄ tota ita lia est interdicta ꝛ maxime ciui uitas florentina. Sexta est con suetudo exigendi vel ꝑpacisc̄di aliquid temporale pro spiritua libus. vt pro ingressu monaste/rij vel sacramenti. extra de simo nia. c. Quīn simoniaca. Sz hic oritur vnū dubiū vtrum sit licī tum sacerdoti recipere pecuniaz pro exequijs. ꝛ videtur q̄ non. per ea que notantur extra de se/pul. c. Abolende. ꝛ extra de si/monia. c. Non satis. c. Luz in ecclesie corpore. ꝛ. xiij questione ij. capi. In ecclesiastico. | Sed glosa in capitulo. Tuā nobis. extra de simonia. dicit q̄ si sacer dos pauper est potest recipere. vt prima questione prima capi tulo. Judices. et tamen gra/tis dicitur celebrare. Sicut te/stis qui recipit sumptus. et ta/men gratis dicitur testificari. quarta questione tertia ca pitu lo. Venturus. ꝛ episcopus reci pit procurationem pro cōsecra/tione. ꝛ iudex gratis iudicat ta men recipit sumptus. ff. de offi cio presidis. l. Plebiscita. ꝛ ō vi ta ꝛ honestate clericorum capi tulo cum ab omni. Nec est in/conueniens q̄ clericus locet o/peras suas cum non habeat vn de viuat. xci. distinctione capi/tulo primo et tertio. Sed sacer dos qui ex offecio suo ad hoc te netur. ꝛ qui habet vicium suuz suis sumptibus tenetur spiritu alia ministrare. de consecratio/ne distinctione prima capitulo Sufficiat. ꝛ tamen si consuetu do est q̄ aliquid detur in exequi is mortuorum ꝛ consimilibus. licet sacerdoti non detur actio ad hoc petendum. Tamen co/gi potest populus ad obseruan dam honestam consuetudinez extra de simonia. capitulo Ad apostolicam.. Consuetudo eni attenditur in recipiendis mu/neribus circa spiritualia. argu/mentum prima questione ter/tio. capitulo. Quesitum. lxiij. distinctione. capitulo. Agatho sa. ix. questione tertia. capi. Cō

questus. ꝛ in auten. de sanctis. episco. §. pro consuetudinibus Concordat his glo. in capitu lo Abolēde. extra de sepulturis ¶ Quod consuetudo rationa/bilis que non est contra aliquā legem diuinam vel humanam obseruanda, est tam generalis q̄ specialis.

Capitulum tertium

Certum mysterium cō templandum de cōsue tudine dicitur obserua tio. Consuetudo enim que nō est contra aliquam legem diui nam vel humanam ꝛ habet in se aliquam rationem boni ob/seruanda est. Si generalis est generaliter. Si particularis in aliquo loco particulariter Un/de Augustinus ad casulanuz. xi. distinctiōne. capitulo In his ait. Instituta maiorum pro le/ge tenenenda sunt Et sicut pre uaricatores legum diuinarum ita contentores. consuetudinū ecclesiasticarum cohercēdi sunt Et Isidorus libro. v. ethicorū distinctiōe prima. capitulo Cō suetudo est. quoddam ius mo ribus institutum quod pro le/ge suscipitur cum deficit lex. vn de virgo beata voluit suare lau dabilem consuetudinē iudeorū rum que erat q̄ in festis trent ad templum in hierusalem etiā mulieres. lex q̄ppe hoc man dabat masculus dicens i Exo do. Ter in anno apparebit om ne masculinum in ꝑspectu meo Sed tamen etiā mulieres ibāt non ex lege sed de more. Ideo Luce. ij. c. dicitur. Cū factus esset iesus annoꝝ duodeciz asce dentibus illis hierosolimā secū/dū consuetudinem diei festi. Propterea Augusti. disti. viij. c. Frustra ait. Hoc plane veruz est quia ratio ꝛ veritas semper cōsuetudini preponenda est. Quod si consuetudini ratō suf fragatur nihil oportet firmi9 re tinere. Est de hoc exemplū. xij. di. c. Illa de matre sancti Au/gusti. consulente Ambrosiū de ieiunio sabbati. Et ad idem fa/cit. c. Ecclesiasticarum. xi. disti. Agere igitur contra consuetu/dinem ecclesie generalem pecca tum est. Unde dicit Guillerm9 Quod dicendo missam añ ma tutinas est peccatum mortale. quia hoc est contra consuetudi nem ecclesie generalem. Nā alt os per legem scriptam non inue nitur ordinatum. Ita etiam fa cere contra consuetudinem par ticularem alicuius ecclesiē pec catum morantibus in illo loco vnde qui conficeret in azimis i ecclesia grecorum peccaret mor taliter faciendo contra cōsuetu

vinē eccle oziētalis. ꝛ silr. q̄ in ecclesia latina ꝓficeret i fermē tato grauiꝰ peccaret q̄uis vter q̄ ꝓficeret ꝑm Tho. in. iiij. sic i italia i sabbo abstinerꝫ ab esu carniū ꝛ q̄ tali die sine cā rōabili cōederet carnes: peccaret mortalr. i cathalonia ꝯo vbi nō ē talis ꝓsuetudo nō peccāt in sabbato comedētes carnes Idē dicendū ō abstinentia a lacticiniꝭ ꝛ ouis ꝛ caseo i aliis ieuniꝭ a quadragesima q̄ vnusq̄sq̄ seruare tenerꝫ p̄rie cō suetudinē: Sic etiā ieunia q̄ sūt ex generali ꝓsuetudie eccle sie obligāt sicut ea q̄ sūt in p̄ce pto ex statuto ecclesie. vt vigi lia sancti Johīs baptiste oiuz scōꝝ ꝛ beati Laurētij ꝑm Inno. Sic etiā vbi in aliq̄ ciuita te est cōsuetudo seruare aliq̄ festū lz nō sit ab ecclesia statu tū debet seruari vt festū ¶ Notandū tn̄ q̄ ꝑm Archi. sup̄ ca. Consuetudinis. di. xi. Q̄n cō suetudo obuiat oī iuri tūc in distincte succūbit cōsuetudo. Sed vbi ꝓcordat cōsuetudo seu tollerat ab aliquo iure licz aliꝭ iuribꝫ videat ꝓria: tūc cō suetudo vincit ꝛ tollit legē scri ptā. ꝗa multa fieri nō debent facta tn̄ remanēt. extra ō regu laribꝫ. c. ad aplicā. ꝛ. ij. q. vi. c Biduū. Et ꝑm hoc cauz ōz q̄ cōsuetudo nō est rationabilis seu nō valet que obuiat cano nicis institutis videtur intel ligendū q̄n obuiat oibꝫ statu t. s. nā si obuiat alicui ꝛ p alī ud tolerat nō erit irrōnabilis per hoc solū. ꝑbi gra. Statu tū est extra de vita ꝛ hone. cle. c. q̄m. Ō bona clericoꝝ de beant venire in cōi ꝛ i vna do mo debeant vesci et dormire sub vno tecto. vt etiā ponitur xxxij. di. c. p̄ter hec. ꝛ de conse. dis. v. In oibꝫ. ꝛ xxij. q. i. c. ne cessaria. Glo. tn̄ in dis. c. quo niam. dicit. q̄ derogat huic iu ri per ꝓtrariā consuetudinem quantū ad clericos seculares q̄uis papa scit ꝛ tolerat. Idē de conse. di. iij. c. rogatiōes. ꝛ ca. Pronunciandū mandat ꝑ uari dies rogationū ꝛ quo ad ie iuniū ꝛ quo ad cessationez ab operibꝫ. ꝛ tn̄ vbiq̄ fit cōtrariū Nec aliquis dicit q̄ peccent fi deles dies illos non seruādo Et q̄ abrogat ꝑ contrariā cō suetudinē que p̄scripta est Et etiam videt rōabilis ꝓp̄t ie iunia multiplicata ab ecclesia ꝛ ꝓp̄t festa ꝛ fideles paꝝ deuo tioni se dant ꝛin festo ꝛ vix la borando viuere p̄nt pauper. Idem dicendum de tota heb domada pasche que ponit ce lebranda in. c. Pronūciandū Idem de ieunio quadragesi me qđ fuit statutū ab ecclesia inchoari a clericis. i. dis. Post q̄nquagesimā. di. iij. c. Sta tuimus. ꝛ tn̄ nō obseruatur a clericis. ꝛ hoc q̄ abrogatū est per ꝓtrariā consuetudinem. Quāuis g̃ ista ꝛ similia obui ent statutis canonicis aliq̄ bus. tn̄ nō oibꝫ obuiāt sed ab aliquo tolerant vt a decretali extra de ꝓsuetudine. c. vl. que vult q̄ vincat etiā legē cano nicā cū est rōnabilis ꝛ p̄scrip ta. ideo valent ꝛ sine p̄iudicio seruari p̄n t. Hic tamē magna diligentia est adhibenda i iu dicando vt nō apiatur de fa cili via transgressionis ordi nationū ecclesiasticaꝝ. Nec ēt ꝓdemnet q̄s leuiter de morta li in huiusmōi ꝓsuetudinū ob seruatiōe. sicut est de festo In nocentū. sancti siluestri. ꝛ hu iusmodi q̄ abierūt in dissuetu dinē. vbi tn̄ seruant oīno cu stodienda sūt q̄ ab ecclesia in stituta. Silr de ꝓsuetudine q̄ est in multis locis q̄ in sabba tis ꝛ in vigiliꝭ magnaꝝ solē nitatū hoies laborent vel ven dant vsq̄ in tertiā horam no ctis. vt barbitonsores plus fa cientes exercitij die illa q̄ to ta hebdomada. Et videt posse tollerari cū quasi in recōpē sationē huius nō laborent in sero festi vsq̄ ad mediā noctē quod tn̄ de iure possent. quia de vespera ad vesperam idest sero mandatur celebrari. in. c. Pronunciandū ¶ Sed nul lo modo tollerari debent nec excusant a peccato puelle que annos pubertatis attigerunt si non communicant aut non audiunt missam propter ma lam consuetudinem. Similiter ꝛ clerici facientes ꝓtra de centiam status clericalis. ꝛ re ligiosi transgressores regule et statutorum ordinis. ꝛ omnes alij quoruz grandis est numerus qui consuetudine putant posse sua peccata tueri ¶ O si mihi facilitas deꝰ vt vox mea per omnem italiam audiri. va leret. clamarem vtiq̄ vhe vhe nobis miseris nos sumꝰ in q̄s fines seculoꝝ deueniūt ita vt oia corruptionibꝫ ipleta ēe vi deamꝰ: nō ꝑfuerūt p̄dicantiū tube. nō sanctoꝝ viroꝝ mira cula. non terrores de celo ꝛ fla gella dei. nō seue vbiq̄ pestilē tie ad extirpanda pcā blasse mie. vsuraꝝ. vanitatū. partia litatū. iniusticie. sacrilegioruz. adulterioꝝ. ꝛ sodomie. ambiti onis. ꝛ pstrationis diuini cul tus ꝓpter consuetudinem. sed aduertāt populi ea que dicta sunt. ꝛ timeant ne pseuerātes i malicia sua irritēt patrē om niū deū. q̄ est bñdictꝰ ꝛ lauda bilis in secula. amen.

Sabbato ꝑme hebdomade. De grauitate peccati. Et quomodo vnū peccatū ē alio grauiꝰ rōne ꝓsone ꝛ obiecti vt nocumenti. Sermo septimꝰ

QUAT enim ventus ꝛtrarius eis. scribūtur hec ꝓba Marci vi. c. ꝛ in euangelio hodierno. Sicut vehementia venti impediebantur discipuli dñi iesu xꝑi ne ꝓspa nauigatione ad portū tutū possent attingere. Ita mortales miseri peccatoꝝ turbine retardantur ne valeant ad regnuꝫ ꝓperare celoꝝ. Et lz plericꝫ ꝓpter ea q̄ dicta sunt in p̄cedentibus iaꝫ acceptēt mortalia peccata dānosa foze. verūtamē in hoc erroze deuenire solent vt oīa peccata stoicoꝝ moze paria ee cōfirment: sic ꝛ futuras inferni penas equales peccantiby oibus p̄paratas. Contra q̄s est auctoritas domini ꝛ saluatoris nostri qui Johānis. xix. c. dixit pilato. Qui me tradidit tibi maius pctm̄ habet. In q̄ vnū verbū supponit. s. q̄ pilatus peccauit. ꝛ aliud a xp̄o exꝓmitur q̄. s. ille q̄ tradidit maius peccatū habuit nam comparatiuū semp p̄supponit positiuū. Peccatū ergo alioꝝ cōtra xp̄m grauius fuit peccato pilati. nam iudas peccauit ex cupiditate. ꝓncipes sacerdotū peccauerūt ex inuidia. Pilatꝰ ꝯo ex humano timoze qđ fuit minus peccatis illoꝝ. Hiero. etiam. xxiiij. q. i. c. nō afferamꝰ ait. Quis dubitat sceleratius esse cōmissum quod grauiꝰ est punitum. ꝛ. xxxiij. q. ij. c. si qđ verius ðz homicidiū est grauius q̄ adulterium. ꝛ. xvij. q. iiij. c. sicut. ðz q̄ sacrilegium ē grauius q̄ fornicatio. ꝛ. xxxij. q. vij. c. adulteriꝫ. malū poni grauitas peccatoꝝ eiusdez generis luxurie Quemadmodū ergo vna infirmitas est grauior altera. sic ꝛ vnū peccatū altero. Cōparat nanq̄ peccatū infirmitati. vnde in ps. Miserere mei dñe qm̄ infirmus sū Seneca etiā ꝛ Tullius vitia appellant egritudines. Idcir eo vt ois falsitas ꝓcul abiciatur a cordibus hominū. In p̄senti sermone de peccatoꝝ grauitate dicemus. Et q̄us diuersis respectibus vnū peccatum alio sit grauius. nos tam̄ tres eligemus ex multis.

Primus ðz ꝓsone.

Secundus obiecti.

Tertius nocumenti.

Quod grauius peccant eodem genere pcti docti q̄s indocti ꝛ superiores q̄s inferiores. et illi etiā qui peccant cū magis

ūn ꝓba volūtate. La. ꝓmū

PRimꝰ respectꝰ q̄ vnū pctm̄ ðz grauius alio ē ꝓsone peccātis. vna enim persona potest grauius peccare q̄s altera etiā in eodez genere mali triplici rōne.

Primo rōne claritatis.

Scdo rōne dignitatis.

Tertio rōne volūtatis.

Primo vna ꝓsona peccat grauius q̄s altera rōne claritatis. Grauiꝰ nanq̄ peccat doctus q̄ plura cognoscit ad salutē spectantia q̄s indoctus. et litteratus q̄s idiota. qm̄ vt inquit Tho. ꝓma scde q. lxxiij. ꝓpter maiorē facilitatē quam habet in resistēdo põt faciliꝰ peccatū declinare. ideo saluator noster Luce. xij. c. ait. Seruus sciens voluntatē dñi sui: ꝛ non faciens vapulabit plagis multis. Ubi Chrisо. ait. Nō silr in omnib oīa iudicāt Sed maioꝝ cognitio fit maioris pene materia. hec ille. Nolent ꝓba Chrisо. viri docti et p̄cipue in sacris litteris exercitati. Scdo vna ꝓsona peccat grauius q̄s alia ratione dignitatis. ꝛ huiusmodi sūt domini prelati religiosi ꝛ sacerdotes. Hinc Hieronymus sup Ezechielem inquit. Grandis dignitas sacerdotuꝫ. sed grandi ruina si peccāt. Ideamur ad ascensum. sed timeamꝰ ad lapsum. Non est tanti gaudij ex celsa tenuisse quāti meroris de sublimioribus corruisse. Nec enim pro solis delictis nostris reddere debemus rationez. sz pro omnibus quoꝝ abutimur donis. ꝛ nequaq̄ sumus de eoꝝ salute soliciti. ꝛ idez ad Heliodorum de vita Nepociani. In te omnium oculi diriguntur. domus tua ꝛ conuersatio tua quasi i specula cōstituta magistra discipline. qđ feceris id sibi omnes faciēduz putant. Caue ne committas quod aut qui reprehēdere volunt digne lacerasse videātur. aut qui imitari cogantur relinquere. Et extra de iureiurando. c. Cum quidam. dicitur. q̄ episcopi transgredientes iuramentum grauius iudicādi sunt. quanto maiori p̄eminēt dignitate. vbi glosa. patet q̄ dignitas delinquentis aggrauat peccatum. sicut etiam probatur. xl. di. c. Homo christianus. ꝛ l. dis. c. Quod tua. Et xix. dis. c. Nulli. ꝛ. xi. q. iij. c. p̄cipue. ꝛ. xxxij. q. v. c. Qui viderit. extra de here. c. Excōmunicamus. extra de homi. ca. si cui dignum. O quantū est execrandum peccatum maioruꝫ in quo non solum illoꝝ ingratitudo reprehenditur: verum

etiam malum exemplum quo ceteri inferiores corrumpunt: condemnantur. Inquit enim Aristo. i. ethicorum. Multi quidem omnino bestiales videntur esse secundum vitā eligentes. Adipiscuntur autem rationem. quia multi ex his q̄ sunt in potestate constituti patiuntur similia sardanapallo. Hic sardanapallus vt Justinus refert li. i. fuit vltimus rex assyriorum omni muliere corruptior. mollicie corporis ⁊ lasciuia oculorum omnes feminas antecellēs. Dicit ergo Aristo. q̄ multi potentes ipsius sequūtur quorum exemplo subiti vitio si fiunt Dimissis autem antiquorum exemplis. videmus per experientiam q̄ quales sunt superiores: tales vt in pluribus solēt esse inferiores. ⁊ precipue que eis familiaritate iunguntur Sed de ipsis particularia nō licet loqui. quorum peccata impunita virtus vocantur. Juxta illud Sen. in tragedijs. Prosperum ac felix scelus. virtus vocatur. ¶ Tertio vna persona peccat grauius q̄ alia ratione voluntatis. nā voluntas cōparat ad actum peccati sicut arbor ad fructū vt dr in glo. sup illo ꝓbo Matthei. vij. c. Nō pōt arbor bona fructus malos facere. ideo quāto voluntas fuerit ardentior ad peccandum tanto hō grauius peccat. Et sic grauius peccat q̄ sine vlla aut pua tentatiōe peccat q̄ ille q̄ ipportunis ⁊ diuersis tentatiōibus supat. Insup quāto actus voluntatis est magis inordinatus tāto grauius ē pctm. magis est aūt actus voluntatis inordinatus cū pctō operatur q̄ solū mentis ꝓsensu. ¶ Notādū tm hoc loco ꝑm bonauē. ⁊ tho. in. ij. dis. xlij. q̄ cum voluntas ⁊ opus peccati sunt separata vtputa ꝑm aliud ⁊ aliud tps sūt diuersa pctā. qr diuersę auersiones ⁊ ꝙuersiones. vt si qs hns voluntatē deliberatā ad fornicandū ⁊ hmodi diuertit p tunc ad alia dimittēs exeq̄ illam voluntatē. Inde ad horam opportunitate se ingerēte fornicat ope sic sūt diuersa peccata. Sed si voluntas ⁊ opus sint ꝙiuncta vt cā ⁊ effectus. sic sūt vnū peccatū formaliter ꝛ plura materialiter. qr est vna rō deordinādi. ꝛ sint plura deordinata. Grauius tm ē peccatū voluntate ⁊ actu exteriore cōmissū q̄ sola voluntate. nā ipse actus exterior cōiter adauget voluntatē in malis opibus sicut ⁊ in bonis ¶ Qō culpa tanto est grauior. quāto ps ona ꝙ quam peccat ē dignior. ⁊ sic peccat in deū. i. primū. ⁊ in seipm. Ca. ij.

Secūdus respectus quo vnū peccatū dr grauius altero ē obiecti. et sic quāto ps̄ona q̄ in pctō offendit ē dignior: tāto culpa grauior. sicut ꝓz extra de sen. excō mu. c. Cuz illor. in textu ⁊ in glo. ⁊ instituta de iniurijs. §. Atror. ff. de re mili. l. oē delictū. §. quimanus. ⁊ xxij. q. ij. c. Gloria. ⁊ xxij. q. ij. c. mouet. ⁊ xxvij. q. i. c. nuptiarum. Hoc aūt mō pōt hō peccare tripliciter.

¶ Primo in deum.

¶ Secundo in primum.

¶ Tertio in seipsum.

Hec autē distinctio peccati ponit ab Isidoro in li. de sūmo bono. ⁊ a Magistro in. ij. di. xlij. Et notandū ꝑm Thomā ꝓme scdē. q̄ ista diuisio sumitur ꝑm id in quod directe peccatur ⁊ ꝓncipaliter non cōsequenter. verbi grā. cum q̄s facit homicidiū ⁊ furtū ⁊ similia. iste ꝓncipaliter peccat in primū eū ledendo. Ex ꝙsequenti peccat i deū: qr mādata eius transgredit. ⁊ in seipsū. quia p peccatū ledit animā suā: Similiter qui peccat in seipsū vt in gula. luxuria. ⁊ hmodi directe ⁊ ꝓncipaliter peccat in se ex consequenti in deū ꝓtra eius mandata faciendo. ⁊ sic q̄ peccat in deum: ex conseq̄nti peccat in se ipsum priuando se lumine gratie ⁊ virtutibus. ⁊ in proximum aliquando per malum exemplum ⁊ vel alio modo. Primo igitur homo peccat i deum cum de deo male sentit vt hereticus. vel que dei sunt vsurpare presumit vtendo indigne sacramentis vel quādo dei nomen ꝑiurando vel blasfemando contēnit Et hec peccata que sunt directe cōtra deum sunt ceteris grauiora quibus hodie plenus est mundus Et quia inueterata sunt ⁊ publica ⁊ in maxima multitudine non estimantur. pro quibus dicitur in. c. Vlergentis: extra de hereticis. Longe grauius est eternam q̄s temporalem ledere maiestatem. ¶ Secūdo peccat quis in seipsum cum sibi soli nocet ⁊ nō alteri. vt in peccato gule vel mollicie vel accidie vel īanis gliet hmōi Et ꝛ nō sit ita q̄ sic peccare imediate contra deū. tm q̄ est q̄s peccare contra primus Sicut grauius peccat qui occidit seipsum q̄s qui occidit alium. Nā vt scribitur Ecclesiastici. xiij. c. Qui sibi nequat cui bonus erit. ¶ Tertio peccat q̄s in primū. ⁊ sic aliquando quis peccat ꝓtra personas ꝙiunctas. s. parētes. filios vxores. viros fratres. dū vel illis iniuriat. vel nō subuenit eorū

indigentijs. ⁊ hoc graue ē peccatū. Nā vt ait Aug. li. primo de doctrina xp̄iana. Cū oibus subuentrē nō possis his potissime ꝓsulendū ē qui tibi quadā sorte iungit. Aliqñ quis peccat ꝓtra illos a quib⁹ beneficia recepit. Aliqñ ꝓtra psonas graues. Et vt habek extra de testibus ⁊ attestationib⁹ ī glo. in. c. Licet. Persone graues non appellātur illi q̄ sunt in dignitate ꝓstituti. qz aliud ē dignitas q̄ grauitas. iij. q. iij. c. Itē in criminali. ysiculo. In secūda lege Sed graues dicunk hi qui nō sunt leues sed bone fame ⁊ opinionis ⁊ antiquitatis. Aliqñ quis peccat ꝓtra psōas dignas clericos. sacerdotes. ⁊ religiosos ac prelatos cuz falsis ac temerariis iudicijs ac detractionibus venenosis. Aliqñ quis peccat ꝓtra proximos miserabiles afflictos affligēdo. Ō prohibetur extra ō clerico egrotāte. c ex parte. vbi dicit. Afflicto nō est addēda afflictio. Jō propheta in psal. ait. Tibi derelictus ē paup ⁊ orphano tu eris adiutor.

¶ Quod vnū peccatū est altero grauius ratione nocumenti ⁊ qualiter nocumētū se potest hr̄e ad petm̄ triplicit. Ca. iij.

Tertius respectus quo vnū peccatum est grauius altero dicitur nocumenti quando scilicet ex vno peccato sequitur maius nocumentū q̄ ex alio. Sed ꝑm tho. prima ij. q. lxxiij. vbi supra. Nocumētum triplicit̄ se potest habere ad peccatum. Quandoq̄ enim nocumentum illum est preuisum ⁊ intentum. Sicut cū aliquis aliquid operatur animo nocendi alii. vt homicida vel fur. Et tunc directe quantitas voluntatis adauget quantitatem peccati. Quandoq̄ vero nocumentum est preuisum sed non intentum. Sicut cum aliquis transiens ꝑ agrū vt ꝓcautius ⁊ breuius vadat ad formicandum infert nocumentum his que sunt seminata in agro scienter licet non animo nocendi. Et sic etiam quantitas nocumenti aggrauat peccatum. sed indirecte in q̄tum scz ex voluntate multum inclinata ad peccandum procedit q̄ aliquis non pretermittit facere dānuz sibi vel aliis quod simplicit̄ non vellet. Quandoq̄ enim nocumentum non est intentū nec est preuisum. Et tunc si per accidens se habeat ad peccatum non aggrauat peccatum directe sed propter negligentiā considerandi nocumēta q̄ ꝓsequi possent imputantur homini ad penā mala q̄ veniūt ꝓter eius intentionē si dabat operā rei illicite vñ si quis solicidaretur aliquo ludo periculoso ex quo sequit̄ mors vel inutilatō q̄uis illud malū non sit intentum. Tñ qz voluit illū luduz vñ nocumentū est ei imputat̄. ⁊ quo ad peccatū ⁊ quo ad irregularitatē ⁊ quo ad penam iudicialē. Similit̄ si cecus sagittā vel lapidē iaceret ei imputaretur. qz dat operam rei illicite vñ ⁊ lamech qñ sagitta occidit cayn existimās eū feram siluestram nō hoiem quia cec⁹ erat sed a puero quez secū ducebat vt fera iudicatus fuit nō excusatur a peccato. Si vero nocumentum per se sequitur ex actu peccati. licet non sit intentum nec preuisum directe peccatuz aggrauat. Quia quecunq̄ p se sequuntur ad peccatum pertinent quoddāmodo ad ipām speciem peccati. Puta si aliqs publice fornicetur sequitur scādalum plurimorum quod q̄uis ipe non intendat nec forte p̄uideat directe per hoc aggrauatur peccatum. Notandū q̄ q̄uis nocumentum aggrauat peccatum non tamē sequitur q̄ ex solo nocumento peccatum aggrauetur. Quinimmo peccatum per se est grauꝰ propter inordinationem. vnde ipsum nocumentum aggrauat peccatum inq̄tum facit actuz esse magis inordinatum. Quare non sequitur q̄ si nocumentum maxime habeat locū ī peccatis que sunt cōtra proximuz q̄ ista peccata sint grauissima quia multo maior inordinatio inuenitur in peccatis que sunt contra deum ⁊ in quibusdam eorum que sunt ꝓtra seipz. Et tamen potest dici q̄ ⁊ si deo nullus possit nocere quantum ad eius substantiam. potest tamē nocumentum attendi in his q̄ dei sunt sicut extirpando fidez violando sacra. que sunt peccata grauissima. Sibi etiā aliquis quandoq̄ scienter ⁊ violenter infert noeumentum. Sicut patet de his qui seipsos interimunt. licet finaliter hoc referant ad aliquod apparēs bonum. puta ad hoc q̄ liberentur ab aliena angustia. Sunt igit̄ peccata disparia ⁊ vnum altero grauius. Nihilominus omne peccatum mortale periculosum est damnosum ac formidabile. Ideo curandum vt et mortalia maioraq̄ minora vitentur. siue sint peccata operis siue oris siue etiam cogitationis que perpetrantur intrinsecus ⁊ in mente. Qui enim peccare desinit ⁊ bene operari studet. his in presenti diuinā obtinet gratiam ⁊ tandem gloriaz

sempiternam in qua viuit ⁊ regnat deus per infinita scla seculorum Amen.

¶ Dñica prima in.xl. De supbia dñorum ⁊ potẽtum.

¶ Sermo octauus.

OStendit ei

omnia regna mũdi ⁊ gloriam eoꝝ ⁊ dixit ei. ¶ Hec omnia tibi dabo si cadens adoraueris me. Scribuntur hec verba Math. iiij. ca. ⁊ in euãgelio hodierno. Principes terre ⁊ tpales domini vt de xpianis loquar in magna parte in tantam superbiã sunt elati vt quasi diabolum imitãtes terrenã potestatẽ deo relicto sibi v tribusq; ꝓpꝛijs ascribant. Quo fit vt vicia sua incorrigibilia esse velint .que sui familiares ⁊ domestici ne duz vituperare audent. Quimo adulantes laudare coguntur. ¶ Hinc seneca in tragedia dicit. Prosperũ ac felix scelus. sez illoꝝ potentũ ⁊ principantiuz virtus vocatur. Sontibus parent boni. oppꝛimit leges tior. Idcirco cũ de peccatis i pticla ri iam dicendum occurrit statui hodierna die de supbia dominorum ⁊ potentum dicere. ¶ Et vt verbis vtar Hieronimi in epistola ad palmachium ⁊ oceanum. ¶ : Adulari non possumus ne ⁊ frater rem decipiam ⁊ me sermo percutiat salomonis qui ait. Verba adulatoꝝ molia sunt. ⁊ hec ferient inreriora ventris. neq; de secretis ⁊ intimis. sed de illoꝝ patentibus ⁊ manifestis defectibus cum ea qua possumus honestate atq; modestia loq̃mur. Distinguemus autẽ cõsiderandam eorum superbiaz triplici respectu.

¶ Primo respectu dei.

¶ Secõdo respectu eccie.

¶ Tertio respectu proximi

¶ Qualiter supbi dñi contẽnunt deum nõ reputãdo ipsuz superiorẽ. ⁊ trãsgrediẽdo diuina precepta ac dei iudicia vilipẽdo.

¶ Capitulum primum.

PRimo ꝓsiderãda ẽ at ptẽnenda supbia dñorũ ⁊ potentuz respectu dei. Cõtemnunt quippe deuz ⁊ hoc triplici ratione.

¶ Prio rõe extimatõis.

¶ Secõdo rõe trãsgressionis

¶ Tertio rõne vilipẽssionis

¶ Prima ratione extimationis. nam sin tantam electionez animus eorum insurgit vt seipsos deos reputent ⁊ quicquid habent non a deo habere se credant. similes nabuchodonosor regi babilonis. Ille q̃ppe i statua adorari volebat. vt scribitur Danielis. iij. capitu: Et cum sidrach misach. ⁊ abdenago iudei timentes deum sceluscq; horrentes hoc agere nolent cum accusati aducti fuissẽt coram nabuchodonosor dixit eis rex ille superbus post multa verba. Quis est deus qui vos eripiat de manu mea. Sic et domicianus imperator ad hanc prorupit vesaniam vt in ꝓmordijs litterarum se deum et dominum iusserit appellari. vt recitat paulus horosius Incipiebant enim sue littere. Deus et dominus noster domicianus ita mandat ita iubet. Non sic faciebat cyrus rex persarũ qui vt scribitur primi Hesdre. i. c. dicebat cum humilitate. Omnia regna terre tradidit michi dominus deus celi. ¶ Ab ipso enim deo rege reguz et magno super omnes deos est omnis potentia dominandi. omnis principatus omne principiuz ac finis cuiuscunq; imperij vel regni. Quod probatur auctoritatibus ⁊ sententijs firmissimis ¶ Hic Hieronimus sup

per Danielem ait. Non miremur si quando cernimus reges regibus ⁊ regnis regna succedere. que dei ⁊ gubernantur ⁊ mutantur ⁊ finiuntur arbitrio. causasq; singulorum nouit ille qui conditor omnium est. et sepe malos reges patitur suscitari vt mali malos puniat. Et Augustinus libro quinto de ciuitate dei capitulo. xxi. Qui dedit persis segetes sine cultu dee segetie quicq; alia dona terrarum sine cultu tot deorum quos isti rebus singulis singulos vel etiam rebus singulis plures preposuerunt ipse etiam regnum dedit hominibus. Qui mario ipse ⁊ gayo cesari. Qui vespasianis vl patri vel filio suauissimis imperatoribus ipse ⁊ crudelissimo domiciano. Et ne per singlos ire necesse sit qui constantino christiano ipse ⁊ apostate iuliano ¶ Et paulus ad Romanos xiij. capitulo Non est potestas nisi a deo que verba ponuntur xxiij. questione prima capitulo Quid culpatur. Propterea dictum fuit nabuchodonosor vt habetur Danielis quarto capitulo. Sciant homines quia dominatur altissimus i regno hominum. scilicet prouidentia sua .et cuicunq; voluerit dabit

illud ꝛ humillimū idest vilissimū constituet sup illud cuꝫ sibi placuerit. Debent itaq; reges seculi firmiter tenere ꝙ ois ꝓncipatus a deo disponit cui nulla ē difficultas dū sibi placet ꝛ mutare ꝛ oīno debere. ¶ Sunt tñ quidā abijcientes nobis ꝙ non ois potentia dñandi sit a deo. Primo ex textu scripture. dr enī Osee. viij. c. Ipsi regnauerūt ꝛ nō ex me. ꝓncipes extiterūt ꝛ non cognoui. ¶ Scdo nihil iniustū est a deo. sed multi dānant iniuste alijs. ergo nō oē dominiū ē a deo. ¶ Tertio nihil ordinatū est a deo. sed cū stultus ꝓficit sapienti ꝛ malus bonis hoē inordinatū. ergo nō videt esse a deo. ¶ Quarto nō est auferendū alicui illud qđ est datū a deo. g̃ si ois supioritas a deo est nulli est auferenda. igit nullus supior quantūcunq; malꝰ erit puniendus. ¶ Respōdet Bonauen. in ij. dis. vl. ꝙ i potentia dñandi duo ꝓsiderant. virtus ꝓsidendi ꝛ hec ē a deo Et motus. ꝛ tūc quidā presumit alijs ex iusticia. Quidam ex astucia. Quidam ex violentia. Primo modo potēcia dominandi est a deo respectu ꝓsidentis ꝛ respectu subiacētis. ¶ Secundo ꝛ tertio modo talis potestas habet comparari ad voluntatem presidentis ꝛ ad meritum subiacētis In cōparatione ad meritum subiacentis talis ꝓsidentia iusta est quia aut est ad bonoꝝ probationem. aut ad malorum punitionem. Si autem comparetur ad voluntatem presidentis: iniusta est. Et ꝓmo modo dicitur esse a deo faciente ꝛ ordinante. iurta illud Job. xxiij. c. Regnare facit hypocritam propter peccata populi. Et Osee. xiij. ca. dicitur. Dabo eis regem in furore meo. ¶ Scdo mō. s. in respectu ad volūtatē ꝓsidētiꝫ ē a deo ꝓmissiue non approbatiue. ꝛ sic excellentia potestatis ē a dō. modus ꝙ non nisi permissiue. q̄ re soluta sunt: triailla in oppositum inducta. ¶ Ad quartū quando ꝙ dicebatur ꝙ si potentia dominandi esset a deo nulli esset auferenda. Respondeti potest ꝙ hoc sequeretur si deus talem potentiam dedisset malis simpliciter. Si autē ad tempus data sit sicut deus vult dare ita vult per ministerium humanum auferre. nam deus dat vitam latroni. ꝛ tamen iudex iuste aufert illaꝫ abeo. ¶ Sed nunquid tenentur subditi obedire tyrannis iniuste dominātibus ꝛ soluere eis tributa ꝛ gabellas. Dicit do

etores ꝙ licet non teneant bonum: tamen est obedire in his que non sunt contra deuꝫ ad vitandum scandalum ꝓximoꝝ ꝛ alioꝝ. ¶ Unde vndecima q̄stione. iij. capitulo Julianus. dicitur. Julianus quāuis eēt apostata: habebat tamen subse milites christianos quibus cum dicebat. producite acies ꝓ defensione reipublice obediebant ei. Cum autem diceret. Producite arma in christianos: cognoscebant imperatorem celi. Habentibus ꝓ iustum dominiū quantūcūq; malis tenent subditi obedire ſ licitis ꝛ honestis. ꝛ collectas ꝛ gabellas legitias soluere. iō Petrus prima sua canonica. ait. Serui subditi estote ī omni timore dominis non tantum bonis ꝛ modestis sed etiam discolis. Et Paulus ad Romanos. xiij. ca. Qui potestati resistit. dei ordinationi resistit ꝛ ipse sibi damnationem acquirit. Ad idem faciunt auctoritates. xi. ꝛ. iij. c Si bonū c. Imperatores. c. Qui resistit ¶ Secundo contemnunt deum principes ꝛ potentes ratione transgressionis propter superbiam enim non putāt se legi dei fore subiectos. Quare ad victa cum quadam licētia ꝛ libertate se precipitant ꝓ cipue ad lasciuiam ꝛ carnalitates. Et nihilominꝰ si sic viciose viuendo non se correxerint damnabuntur cum alijs inimicis dei in ignem eternuꝫ Propterea tales aures debēt attentas exhibere Augstio dicente libro ḡnto de ciuita. dei c. xxiij. Necꝫ enim nos christianos quosdam imperatores: ideo felices dicimus. quia vel diutius imparunt. vel imperantes filios morte placida reliquerunt. vel hostes reipublice domuerunt. vel inimicos ciues aduersus se insurgentes ꝛ cauere ꝛ opprimere potuerunt. ¶ Hec ꝛ alia vite huius erumnose vel munera vel solacia quidam etiam cultores demonum accipere meruerūt qui non pertinent ad regnum dei quo pertinent isti. Et hoc ipsius misericordia factuꝫ est ne ab illo ista qui in eum crederent velut summa bona desiderarent. Sed felices eos dicimus qui iuste imperant si inter linguas subliniter honorantiū. vt obsequia nimis humiliter salutantium non extolluntur. ꝛ se homines esse meminerint. Si suam potestatē ad dei cultum maxime dilatā dum maiestati eius famulam faciunt. Si deum timent. diligunt colunt. Si plus amāt

illud regnum vbi non timent habere consortes. Si tardius vindicant facile ignoscũt. Si eandem vindictam pro necessitate regende tuendeq; reipublice non pro saturandis odijs inimicitiarum exercent. Si eãdem veniam non ad impunitatem iniquitatis sed ad spem correctionis indulgent. Si luxuria est tanto eis castigatior quanto posset esse liberior. Si malum cupiditatibus prauis cq; quibuslibet gentibus imperare. Et si hec omnia faciunt non propter ardorem ianis glorie sed propter caritatem felicitatis eterne si pro suis peccatz humilitatis z miserationis et orationis sacrificium deo suo vero immolare non negligunt Tales christianos imperatores dicimus esse felices. . interim spe postea re ipsa futuros cum id quod expectamus aduenerit Hec Augustinꝰ. que superbi domini irrident et contẽnunt deum principes z potẽtes ratione vilipensionis. vilipendunt quippe iudicia dei et cõminationes diuinas non solum non formidant sed spernunt corde ore et opere Corde in seipis ꝓfidẽtes ore ỏ do ꝓtu melioſe loquẽtes z ope malis mala peiora iungentes. Pro pterea deus vt Jacobus inquit tertio capitulo superbis resistit. Et de hoc Seneca i tragedijs ait. Sequitur superbos victor a tergo deus. quia superbia deo aduersatur z dine mactestati se opponit. Ideo hãc deus pre ceteris peccatis habet exosam. Unde scriptum est ecclesiastici decimo capi. Odibilis est coram deo z hominibus superbia. et Amos. vi. capitulo dicit. ¶ Dominus exercituum detestor ego superbiaz et Isaie secundo capitulo. Dies domini exercituum sup omnem superbum et excelsum. et super omnem arrogantem et humiliabitur. et Isaie decimo tertio capitulo. Requiescere faciam superbiaz infidelium. et z arrogantiam fortium humiliabo. z vicesimotertio capitulo. Dominus exercituum cogitauit hoc vt detraheret supbiam omnis glorie. z ad ignominiam deduceret vniuersos inclitos terre. z vicesimooctauo capitulo. Ue corone superbie. eodem capitulo. Pedibus conculcabitur corona superbie. et Ezechielis septimo capitulo Quiescere faciam superbiam potentum. et Hieremie quinquagesimo capitulo. ecce ego ad te superbe dicit dominus deus exercituum. quia veniet dies tuus tempus visitationis tue. et cadet superbus z corruet. et non est qui suscitet eum. Hec vero omnia impleta scimus in his qui ceruicez eleuarunt superbientes aduersus deum. de quibus dixit gloriosa virgo. Luce secundo capitulo. Deposuit potentes ỏ sede z exaltauit humiles. Et iterum. Fecit potentiaz i brachio suo dispersit superbos mente cordis sui. Et ecclesiastici decimo capitulo sapiens inqt. Sedes ducum superborum destruxit deus z sedere fecit mites pro eis. Radices gentium superbarum arefecit deus. et plantauit humiles. Sunt de hoc exempla posita in sermone de omnipotentia dei i quadragesimali de penitentia. Quia non est potentia nõ fortitudo non cõsilium contra deum cui non immerito subijciẽda cõis creatura.

¶ Quod principes z dñi superbi contemnunt ecclesiam parui pendentes illius potestatem que est supra omnem potestatem temporalem z intromittẽtes se de spiritualibus officijs z beneficijs atq; cẽlurã eccie p nihilo ducentes.

¶ Capitulũ secundũ

¶ Secundo considerandã est atq; condemnãda superbia dominorum et potentum respectu ecclesie Sicut enim superbi principes contemnunt deum ita z ecclesiam suã sanctaz z pcipue quãtũ ad tria

¶ Primo quantũ ad ecclesiasticam potestatem.

¶ Scdo quantũ ad ecclesiasticam spiritualitatẽ.

¶ Tertio quantũ ad ecclesiasticam penalitatem.

¶ Primo quantum ad potestatem q̃ residet in summo põtifice cui tanq; vicario iesu xpi omnes cuiuscunq; gradus humiliter ac fideliter subijci dẽt z obedire. Sz hoc loco tria nobis aduenient dubia declaranda. ¶ Primum vtrum potestas pape sit superior potestate imperatoris. ¶ Secundus vtrum potestati pape subdantur oẽs reges z principes xpiani. ¶ Tertium vtrũ potestas pape se extendat ad infideles. Pro declaratõne primi dubij sunt plura notãda. ¶ Primũ notãdũ q̃ monarchia. i. principale dominiũ mundi cepit ab assyrijs snb Nino rege nini

ue. de quo mentionē facit Au/
gusti. li. xvi. de ciuitate dei. ca.
xvij. ⁊ de assirijs translatū est
ad medos ⁊ psas ꝑ ciro ⁊ da/
rio Et de medis ⁊ psis transla
tū est ad grecos sub alexādro
magno. Et a grecis translatū
ē ad romanos sub octauiano.
Et vt scribit. xxviij. q. i. §. Ex
his virtutib⁹ romani ꝓmerue/
rūt imperiū. Scōm enim Au
gu. de anchona in li. de potesta
te pape. Multa fuerūt i roma
nis propter q̄ amplitudinē do
mini de⁹ illis ꝓcessit. Primus
fuit magna reuerētia sacrorus
etiā si errarēt in cultu falsorus
deorus. vt diffuse ponit Valeri
us in. i. li. ¶ Scōm fuit clemē
tia aiorus. vt ait dicit Virgili. ⁊
aug. li. i. de ciui. dei. Amabāt si
bi in laudib⁹ dici parcere subie
ctis ⁊ debellare supbos. Unde
Aug⁹. c. v. prefati primi libri
inqt de pietate ⁊ clemētia mar
ci marcelli. Egregius romani
nomis marcus marcellus qui
siracusam vrbē ornatissimā ce
pit refertur eā prius fleuisse rui
turā ⁊ añ eius sanguinez suas
illi lacrimas effudisse gessit et
curā pudicitie etiā in hoste ser/
uande. Nam priusq̄ oppidus
victor ingressus esset inuadi constitu
it edicto ne quis corpus liberū
violare ¶ Tertiū fuit fides
promissorus. sicut patet i marco
regulo ¶ Quartū fuit iusticia
discussionū. Unū actuū. xxv. c.
Festus respōdit. Nō est cōsue
tudo romanis dānare aliquez
hoiem priusq̄ ille qui est accu
satus pntes habeat accusato/
res locūq̄ defendēdi accipiat
¶ Quintus fuit amoris boni cui
preponebāt omne priuatū cō/
modū ¶ Scōm notandus q̄
imperiū fuit semp in vrbe vsq̄
ad tpa ꝯstātini q̄ illud ad gre/
cos trāstulit. bizantiū q̄ nūc est
est ꝯstātinopolis. ¶ A grecis ꝯ
trāslatū ē ad frācos p hūc mo
dū. vt scribit i cronica martini
ana. Nā āno dñi
Frāc⁹ rex lōbardorus rupto pacis
federe romanos inquietabat. Iz
a zacharia papa rep̄hēsus cuz
vxore ⁊ filios romaz venit vbi
monachus factus ē. Huic ar
stulphus frater successit in re/
gno tributa postulās a roma/
nis. quapropter stephan⁹ scōs
romanus pontifex animaduer
tēs q̄ ꝯstātinus imperator q̄si
cūcta perdiderat in partib⁹ me
ridianis ⁊ orientis oppressus a
saracenis quare nō poterat iu/
uare romanos venit in frāciaz
ad pipinū frācorum regez qui
cum papa venies liberauit ro/
manos ab iniurijs lombardo
rum. ⁊ peccatis omnibus in p
missū virtuosi laboris factus est
imperator. ⁊ reuersus in frāciaz

imperault ānos tresdecim cuz
prius apud frācos tenuisset re
gnū t rigita tribus ānis. Dā
sit impiū apud frācos ānis tri
gintaquinq̄ ⁊ mēsib⁹ nouē. vs
q̄ ad tpa ludouici tertij. Dei/
de tpe octonis principis imperiuz
trāslatū ē ad germanos. eo q̄
octo iuuit eccīam ⁊ rōanos ꝗs
bellēgarius rex lombardorus in
festabat. Quare corōatus fuit
imperator cui successit filiꝰ octo
secūdus. Et huic octo tertiꝰ filius
eius q̄ imperauerūt p hered/
itariā successionē ¶ Deide i
stituti fuerūt ab eccia electores
de quib⁹ dicit i glo. i. c. Ad apo
stolice de snia ⁊ re iudicata Hi
sunt archiep̄s magūtinus Co
lonien̄sis. Treuerēsis. ⁊ quatu
or laici. Comes reni. Dux sa/
xonie. Marchio brādeburgē/
sis. ⁊ rex boemie olim dux. ⁊ di
cūt quidā q̄ rex boemie ꝺ neces
sitate vocādus nō est nisi cum
alij discordāt nec istud ius ha
buit ab antiquo. Sed hodie ꝺ
facto tenet ꝑm hostiēsem extra
de elec. in. c. Venerabilez. exq̄
nō habet locū hoc tpe snia illa
q̄ dicit q̄ exercitius imperorez
facit. xciij. di. c. Legimus. ff. ꝺ
origine. l. ij. §. Postea. §. Dei/
de. ⁊ §. nouissime. C. de veteri
iure enucleādo. l. i. §. Hoc etiā
Propter dicta scribit in glo. in
c. Venerabilē. supꝫbo in gere

manos. Regnū mūdi trāslatū
est ad theuthonicos. Nam ipi
habēt regnū romane ecclesie. ꝺ
cō. di'v. c. In die. Et sic ptz q̄
imperiū nō est apud grecos. li/
cet largo noie appelletur. quo/
niā extra eccīam nō est impiū.
xxiij. q. i. §. Sed illud. Qui/
dam vero scire cupiūt q̄re fue/
runt instituti electores impa
toris de alemania. Ad qꝺ rn/
det Augustinus de anchona
triplex potest esse ratio. ¶ Pri/
ma q̄ illi principes qui libera/
uerunt ecclesiam de tyrannide
lombardorum fuerunt de ales/
mania ¶ Secunda ratio fuit
deuotio alemanorum ad eccle/
siam que apparet in continua
peregrinatione eorum ad visi/
tanda limina apostolorus pe/
tri ⁊ pauli ¶ Tertia ratio fuit
voluntas pape scilicet gregorij
quinti qui fuit theuthonicus.
⁊ ottonis ꝯsanguine⁹ ¶ Ter
tium notandum q̄ imperator
nunc dicitur rex romanorum:
ratione deriuationis quia inde
deriuatum est imperium ratio
ne confirmatiōis quia a roma.
no pontifice habet confirmari
Nam vt dicit glo. in clementi
na Romani principes de iure
iurando. Imperator corona k
triplici corona ¶ Prima fer/
rea in aquisgranis quam acci
pit ab archiepiscopo colonien̄si

requisiuit eum vt daret pacez ecclesie z mundo vniuerso. et ipse induratus velut pharao: noluit obedire. Quare cū fuisset periurus sacrilegus z de hereli suspectus z non soluis/ set censum ecclesie p regno sicilie: papa deposuit eum. vbi dicit glo. ¶ Papa ppter crimina deponit imperatorem vt hic. ¶ Idem cum est inutilis. xv. q. vi. c. Alius. ¶ Fuerunt ergo crimina Federici grauissima: quibus priuandus venit. naz vt dicit glo. in dicto. cap. Ad apostolice. Periurium est crimen grauissimum in quolibet pticulari in plato vel in pncipe cum eo rum facta trahant ab alijs in exemplum. vt notatur extra de voto z voti redemti/ one. ca. Magne. Et ideo grauius punitur. xi. q. iij. ca. Precipue. Turbatio enim pacis grauissimum peccatum est in pncipe. quia ipse maxime te/ netur ad seruandam pacem. xxiij. q. i. c. noli. extra. de treu/ ga z pace. per totum. Et q cōtra pacem ecclesie sunt nudari debent dignitate z cingulo xxiij. q. i. ca. Qui contra pacē Negare etiam censum pro re/ gno sicilie graue crimen est. qa regnum sicilie est speciale patrimoniū beati petri. xciij. di. c. valde. xi. q. i. c. Peruenit. et x. q. iij. c. relatum. Quare papa iudicat imperatorem z omnes z nullus ipsum. xxii. dis. c. Omnes. ix. q. iij. ca. nemo. qa papa est dominus mundi. ix. q. iij. c. Cuncta per mundum Jō extra de maioritate z obedientia. c. Solite. Dignitas z potestas pape assimulatur soli z impatoris lune. ¶ Sed cōtra dicta instatur multiplicit. Primo. quia Constantinus imperator imposuit coronam siluestro pape. vt dicitur. xcvi dis. c. Constantinus Ad h respondetur q hoc fecit non sicut dominium z auctoritatez prebens. sed sicut minister obsequens. Cuius signuz fuit q tenens equum eius detractoris sui officiū exhibuit. ¶ Secūdo instatur. quia vt dicit Jnno. xxiij. q. iiii. c. quesitum. qd imperatori sit gladius a deo datus. ¶ Ad quod respondetur. quia verum est imperatorem gladiuz recipere a deo. qz a papa non recipit nisi vt ē vicarius dei. Non enim papa potest supra imperatorem vt est singularis persona. sed vt est successor petri z vicarius christi. ¶ Tertio instatur. quia ex electione imperator habet ius in imperio. z potest administrare ante confirmationem pape. vt notat Hostiensis in

pit ab archiepo coloniēsi. z significat fortitudinē. ¶ Secū: da argentea quā accipit ab archiepo mediolanensi modoe/ chie. iz Henricus accepit illaz mediolani in ecclia sancti ambrosij z significat puritatē mū diciam z claritatē. ¶ Tertia est corona aurea quam dat sibi papa in ecclesia sancti petri ad altare sancti mauritij. z significat supioritatē z excellentiam super omnes reges z pncipes z nationes Jpse equidē impator est sup oēs. vt pz. viij. q. i. c. In apibz. z. xi. q. i. §. hec si quis. z. ff. ad le. rodiā. l. deēpcatus. z. C. de iudeis. l. iudei. z. lxiij. dis. c. Adrianus. z dis. viij. c. Quo iure. z. xxiij. q. viij c. Conuenior. Ex quibz omnibus colligit q impator est pnceps mūdi z dīs z oēs nationes z puincie sunt sub eo z oia sūt in potestate eius. Et sicut ipse corona illa triplici corona: sic olim in tribus metallis dabat tributū romanis. vt dr in glo. pfata in clemē. Romani pncipes. ¶ Quartū notandum q papa est sup imperatorē Nā iusta causa z rōnabili existente pōt papa q se ipsum imperatorē eligere. aut ppter eligentiū negligentiā vel discordiam. aut ppter electi bonitatem z condecentiā. aut ppter populi xpiani z pacis puidentiam. aut ppter coercendi hereticoz paganoz z scismaticoz audaciam z potentiam. Et sicut ab apostolica sede institui sunt electores imperatoris ita cum expediret paci z vtilitati xpianitatis papa posset aliud facere. Nec hoc eēt leuitati ascribendū. qm vt scribit Hester. xvi. c. Prouidendū ē paci omniū puinciaz. nec putare debetis si diuersa iubemus ex animi nostri venire leuitate sed p qlitate z necessitate tempoz vt reipublice possit vtilitas puenire. Que verba sunt regis Archaterisis in epistola sua. ¶ Papa itaq potest imperatorē etiam electum nō cōfirmare. nam imperator electꝰ debet confirmari per papam: vt patet i prefato capitulo venerabilē. supius allegato. Et confirmatus debet per papaz iungi. extra de sacra vnctione ca. Cum venisset. z inunctus per papam debet coronari. vt in pacto ca. Venerabilem. ¶ Potest insuper papa imperatorem confirmatum deponere. Unde stat exemplum d sentētia z re iudicata. libro. vi in ca. Ad apostolice. De Jnnocentio quarto. qui deposuit Federicum imperatorez romanoz z regem Sicilie. nam

p̃dicto sepe allegato.c. Vene rabilẽ.t ꝓfirmat.xciij.di.ca.le gimus. ¶ Rñdet q̃ ius quod habet imp̃ator est ꝺa eligit ab illis quos ecclesia instituit ele ctores. Illi enī qui eligūt ipa torem a papa hñt hoc ius eli gendi.vt in clemẽtina roma ni p̃ncipes.t s̃.in.c. venerabi lem. ¶ Quarto instat.ꝺa xp̃s solut tributū:sicut p̃z Dath vij.c.t.xxiij.q.viij.c.tributū. t.xi.q.i.c.si tributū. ¶ Resp̃ detur q̃ illud fecit nō ex debi to sed ne scandalizaret. Qui to instat.q̃ xp̃s dixit Joh.xvi Regnū meū non ē de h̄ mun do. Rñdet q̃ xp̃s dixit illa v̄ ba ante passionem. sed post re surrectionē dixit discipul. Da ta est mihi ois ptās in celo t i terra. vñ ꝯcludim⁹ firmiter q̃ ptās pape est sup̃ ptātē imp̃a toris. ¶ Scom dubium fuit vtr̃ potestati pape subdantur omnes reges t p̃ncipes xp̃ia ni. Ad qꝺ̃ ita dicit aug⁹ ꝺ̃ an chona. q̃ sicut sūmo sacerdoti leuitici generis oēs iudei obe dire tenebant cuiuscūq̃ status fuissent. Sic oēs xp̃iani maio res t mínores pape tenenti lo cum xp̃i obedire tenent. vnde Deutro.xvij.scriptū est. Qui superbierit nolens obedire sacer dotis impio morie. ¶ Narrat magister in historia scholastica: q̃ cū alex.magn⁹ venisset i iudeam cū ꝓposito exterminā di eam ex visione quā habuit obuians Jothade sūmo sacer doti ad eū venienti induto pō tificalib⁹ de equo descēdit di gnissimeq̃ veneratus ē t ado rauit dicens. p̃ncipib⁹ secū cō morantib⁹ se nō ip̃m adorasse sed deū cuius p̃ncipatū t vi cem gerebat in terris. Ideo ex tra de maio.t obe.c. Si quis ꝺ̃. Qui nō obedierit p̃ncipi morte moriat.glo.idest pape. de conse.dis.i.c. Corpora. si cut econuerso imp̃ator vocat pontifex: di.x.c. de capitulis. Dñs etiā Jesus xp̃s. Luce.x c.ait. Qui vos spnit me sper nit.t Greg⁹.lxxxi.di.ca. Si q̃ sunt: Peccatū paganitatis in currit quisq̃s dū xp̃ianū se as serit sedi apostolice obedir cō tenit. qui aūt dicūt papā in to to orbe terraꝝ habere domi nū solū sup̃ spūalia nō autez sup̃ temporalia similes sūt cō siliarijs regis syrie q̃ dixerunt vt habet.iij. Regū.xx.ca. Dij montiū sūt dij eoꝝ.t ideo su pauerūt nos.sed puguem⁹ cō tra eos in cāpestrib⁹ t in valli bus in q̃bus dij eoꝝ dominiū non habent t obtinebim⁹ cō tra eos. ¶ Ad litterā sic hodie mali ꝯsiliarij adulatione pesti fera seducūt reges t p̃ncipes terre dicentes. Dij montiū pu ta spiritualiū bonoꝝ sūmi pō tifices.sed non sunt dij valliū quia tēporaliū bonoꝝ nullū dñiuꝝ habēt. Ideo in campe stribꝰ idest in potētia bonoruꝝ tpaliū pugnemus ꝓtra eos t obtinebimus. Sed quid di cat eis dīna sententia:audia m⁹. Qui aduerūt syrij. Deꝰ montiū est deus eoꝝ.t nō deꝰ valliū.dabo oēm hanc multi tudinem in manu vestra t scie tis quia ego dñs.t hoc p̃z.ꝺa multi ecclesiam p̃sequēres eti am xp̃iani exterminati sūt: si cut fuerūt Julianus apostata mauritius imp̃ator p̃sequens Gregoriū. Theodoricus rex italie qui incarcerauit Johan nē papā. Federicus imp̃ator t alij qui miserabiliter suos di es finierūt. Auctoritas g̃ pa pe extendit se ad quoscūq̃ do minos xp̃ianos. Et ideo de supplenda negligentia p̃latoꝝ rum.in.vi.c. Grandi.ponitur qualiter papa dedit coadiutoꝛ rem regi portugallie q̃ erat ne gligens in regimie regni t oia dissipabat. ¶ Insup̃ a senten tijs regū t p̃ncipū omniū ad papā p̃t appellari p̃ illud qꝺ̃ scribit.ij.q.vi. Ad romanam ecclesiā ab oib⁹ t maxime ab oppressis est appellandū t con currendū quasi ad matrez vt eius vbericꝫ nutriātur, auctoꝛ ritate defendant. oppressiōib⁹ reuelentur.ꝺa nō p̃t nec de bet mater filiū obliuisci. Idez habet.xi.q.i.c. Quicūq̃. Nec obstat c. Si duob⁹.extra ꝺ̃ ap pellationib⁹. vbi ꝺ̃.q̃ non est appellādū a iudice seculari ad papā nisi in terris ecclesie. q̃ h̄ intelligit q̃ nō est fiendū indif ferenter.sed in q̃buscunq̃. sed in negocijs arduis t necessita te vrgente. Spectat enī ad pa pam corrigere oēs cum delin quūt ꝯm illud Hiere.i.c. Ec ce ꝓstitui te sup̃ gētes t regna vt euellas t destruas.dissipes t dispdas.s.sceiera rep̃hēden do.t edifices t plantes. Dic t in veteri testamento p̃phete qui erant patres spūales in po pulo iudeoꝝ auctoritate dñi rep̃hendebant reges delinq̃n tes:quod p̃z p̃mi regū.xv. ca. vbi samuel regē saulē rep̃hen dit de inobedientia.t.ij.regū.xij.c. Nathan dauid de adul terio.t.iij.regū.xvij.ca. He lias achab regē israel de ido latria.t.ij.palip. Sūmus sa cerdos ozias regē iuda de p̃ sūptionc.t.ij.q.i.c. Scel⁹ Ni colaus papa regē lotharīū de adulterio. Ideo ad confirma tionē huius p̃itatis dicit glo. in.c. Nouit.extra de iudicijs. Jura celestis imperij t terreni

petro cõmissa sunt a deo. Idē di.xxij.c.i. Ipse eni vtrũq; gladiũ habz vt dicit Lucas. Ecce gladij duo hic Demonstrauit aũt hoc deus aliqñ in facto. z p̃cipue tpe leonis pape. Nam vt recitat paulus in hystoria lombardoz z siccard⁹. Athila rex hunnoz occiso germano suo dolo deuastaq; macedonia achaia z tracia gentibus omnib⁹ aquilonarib⁹ impauit. Et ambitiosus z auid⁹ regni tentauit italiã subijcere sibi. Et post multa per eũ inita bella cum exercitu copiosissimo aquile iam trib⁹ ānis obsedit. Qua victa z in p̃dã data occisisq; ciuib⁹ z omnibus flãma z ruina consũptis moz vicinas vrbes ꝓfligit. z deinde cepit Vincentiã Veronã Brixiã z Mediolanũ. tãdem firmatis castris in eo loco vbi minerius fluuius i padũ influit cogitabat ad vrbẽ pficisci. Tunc sanctissim⁹ leo papa psonaliter accessit ad eũ Qui nõ solũ rome salutẽ. sed totius italie repozauit. Athile nãq; p̃cepit vt dicit Ruffinus in annalib⁹ romanoz. et Siccardus in li. tempoz Ut erga danubium pmissa pace discederet. Cui athila statim assensit nihilq; nisi qõ leo papa voluit loqui potuit. Post cuius discessum interrogatus cur p̃ter consuetudinez romano pontifici tantam obedientiam exhibuisset. Rñdit athila se vidisse virum astantez ei sub sacerdotali habitu angustioze forma canicie venerandum sibiq; minantem gladio nisi cuncta que ille postulabat faceret. Sic igitur relicta italia in pannoniaz athila redijt vbi ducta in vxore sozore valentini impatoris faciẽs luturiosa conuiuia cum longe pl⁹ solito vina bibisset sepius dormiens eruptione sanguinis q̃ de naribus effluxit suffocatus est. ¶ Si autem quis interrogaret. cũ sit tanta potestas pape. quare tã crebro omittit' punire dominos publice delinquentes. ¶ Ad quod dicim⁹ q; hoc facit vel quia facultatẽ non habet coercendi. vel propter pericula z scãdala q̃ possent euenire. vel quia multitudini parcit. Est tñ in eo potestas faciendi. ¶ Tertium dubiũ fuit. vtz potestas pape extendat se ad infideles. Ad h̃ rñdet aug⁹ de anchona sequẽdo Johannẽ andree in nouella in. c. Quod super his. ō voto. z Innocentiũ z Hostiensem q; sic. z q; oẽs pagani subsunt pape Ratio est. quia ī aduentu xp̃i ois honoz z. omnis

p̃ncipatus z omne ꝺominiuz z iurisditio de iure z ex causa iusta. z per illum qui supremã manum habet nec errare ꝓtest omni infideli subtracta fuerit z ad fideles translata. qõ hec iusta causa fuerit ꝓbat ecclesiastici. x. ca. vbi dicit. Regnũ a gente in gentem transferetur ꝓpter iniusticias z iniurie contumelias z diuersos dolos. Quod autem hoc factum fuerit ꝓbatur extra ō cõstitutionibus. c. translato sacerdotio. necesse ẽ vt leg⁹ trãslatio fiat: Translatũ fuit q̃p pe sacerdotiũ in personã xp̃i: qui fuit sacerdos z rex. vt dicitur Luce p̃mo cap̃. Et regni eius non erit finis. Ipse antẽ dixit Matth. xxi. c. Auferet a vobis regnum dei z dabitur genti facienti fructus eius. huius autẽ regni z sacerdotij p̃ncipatũ perpetuũ cõmisit dei filius petro z successoribus ei⁹ vt patet. extra de homicidio. p humani. extra qui filij sint legitimi. c. per venerabilem. §. rationibus ¶ Vnde constanter asserimus q; de iure infidelles debent subijci fidelibus nõ econuerso. vt dicitur extra de iudeis. ca. i. z. ca. Multorum. c. si iudeos. §. Inhibem⁹. Si igitur papa p̃est mundo vice christi. z christus habet plenã iurisditionem super omnem creaturam: sequitur q; nullus potest se subtrahere ab obedientia pape de iure: sicut null⁹ se potest subtrahere ab obedientia dei. Et quãuis infideles per excõmunicationez vel absolutionem in confessione solui vel ligari non possunt. tamen potestate clauium ligari sunt per ecclesiaz iudicati dãnati. Et sic si vellent ad fidez reuerti potestate clauium absolui possent. Similiter quãuis de ecclesia dici non possũt merito fidei z bone operationis: tamen de ecclesia dici possunt iudiciaria potestate z occasiõali vtilitate. Quare fm Augustinum de anchona papa potest punire ꝓganos et barbaras nationes cũ agunt contra legem naturalem. i manifestis. quia vnusquisq; potest puniri pro transgressiõe legis quam recipit z profitetur. Sed lex naturalis est ita cordi incerta q; deponi nõ potest vt si furarentur vel committerent vitium symonie z huiusmodi. Sed pro eo quod faciunt contra legem diuinaz scilicet veteris vel noui testamẽti. aut contra legem positiuaz cũ neutrã recipiunt puniri no possunt. Si tamẽ pagani sũt subiecti aliqb⁹ regib⁹ z princi

pibus christianis dignū est vt viuere debeāt legib⁹ quib⁹ vi/ uūt alij subditi illoꝝ principuꝝ ne videātur melioris ꝯditōis propter suā infidelitatē ꝙ xpiāni. Et cogi ad hoc et puniri possunt. Puta q cū statutū ge nerale ē in aliqua ciuitate vbi tales habitāt q quī portat ar/ ma incidat ī penē decē florenoꝝ rū. poterit in tali delicto puniri paganus sicut ⁊ xpianus. Et ꝙ uis pagani puniri nō possint pena spirituali excōicationis ⁊ hmōi. pñt tñ puniri ab ecclesia pena pecuniaria. ⁊ a pncipib⁹ etiā pena corporali. ¶ Secun do deū tales multotiēs p sup biā ꝛtēnunt ecclesiā ꝙtum ad spirituale dum sez de spiritualibus temere se impediūt. Non enim licet laicis impedire se ō ecclesijs ⁊ ecclesiasticis psonis sicut habetur extra de ꝛstitutō nib⁹. c. ecclesia sancte marie. in textu ⁊ in glo. Et. xcvi. dis. ca. bñ. ⁊ extra de reb⁹ eccie nō alie nādis. c. Cū laicis. hoc autez fit. ¶ Primo cū ipsi ingerūt se ad ꝛferendā eccīastica bñficia ⁊ ecclesiasticas dignitates Cō tra quos extra de iure patrona tus in. c. cura. glo. inquit. Lai ci ꝛferre ecclesias non possunt Idem extra de priuile. c. Cuz plātare. Et. xvi. q. vlti. ca. Si quis deinceps. c. si quis epus. c. si clericus. In. c. vero ex tua. extra ō filijs pbyt. nō ord inā. dicit q suspēdi debēt clerici et cōmunione priuari q recipiūt ecclesias de manib⁹ laicoꝝ et laici sunt excōicandi. quia tale ius possidere nō pñt. extra ō ele ctione. c. sacrosancta. ca. massa na. nisi in capella vbi patron⁹ hz tantū ius pñtandi. ⁊ vt scri bitur extra de iurepatronat⁹. c cū laici. Laici q habēt ius pa/ tronatus nō pñt ꝛcedere cleri/ cis ecclesias sine sciētia ⁊ ꝛsen/ su epi. Nec pñt ⁊ debēt ipsi pa/ troni pñtare indignus Exquo vt ponitur in glo. in. c. cū vos. de offi. ordi. Patronus laicus pñtans indignū licet nō sit pri uatus nec priuādus pēāte pñ/ tandicrō dātur sibi q̄tuor men ses ad pñtandū. Sed in colle glo ⁊ ecclesiastica psona aliud est. qr si collegiū eligat vel pñ/ tet indignū priuat ipso iure. ex tra de elec. c. cum in cūctis. Idē credit de clerico patrono q pri/ uatus ē si pñtet indignū vl' sal tim priuādus. Et hec pōt esse rō quare laico patrono dantur quatuor mēses a tpe vocatio/ nis. extra de iurepatronat⁹. ca. cū propter. Collegio vero siue clerico dātur sex mēses. extra ō ꝛcessione pbende. c. nulli quia laicus nō priuat potestate pñ/ tādi. licet pñtet indignū. Cle/

ricus vero fit quedā cōpēsatio hinc inde. qr laici grauant ī tē/ pore ⁊ releuant in alio quia nō priuant. Et qr clerici priuant pñtādo indignū releuantur in maiori tpe. Et quia clerici ma gis debent esse discreti ⁊ scire iu ra. ideo puniuntur si peccāt in electionib⁹ ⁊ pñtationib⁹. Qui dā tñ dicūt q ad supiorē deuol uit prout in ecclesie cū laic⁹ pa tronus presentat indignuz. vt in autē. de sanctissimis epis. §. si quis oratorij domū. tñ iure nostro nō cauetur hoc expresse Ideo stādum est c canoni ⁊ ñ legi. ¶ Sedo aliqui dñi tēpo/ rales patiūtur p suos vilicos ⁊ procuratores auferri occupa ri ⁊ alienari possessiones et ter/ ras ecclesiaꝝ quasi ipsi sint dñi Od tñ falsum ē. qr bona tem poralia ecclesijs ⁊ pijs locis a bonis dñis ⁊ xpianis concessa nō sunt ipsoꝝ maloꝝ ⁊ ra ptoꝝ. Si autē ipsi interrogent ⁊ quis est dñs rex ecclesiasticarum. Rñdet ꝑm glo. xij. q i. c. expedit. Od primo sunt dñi pauperes. quia inde sustentan tur. xvi. q. i. ca. qm quicquid. Sedo ē dña eccia. xvi. q. iij. c. int' memoratos. Tertio ē de⁹ xij. q. ij. c. qui abstulerit. Quar to potest dici q dñium ē apud clericos. Sicut dñium rerum vniuersitatis est apud ciues in stituta de rerum diuisione. §. Vniuersitatis. ¶ Tertio alicꝫ dñi volunt se nimis intromit/ tere de officijs ⁊ prelationibus religiosoꝝ ad tantā quādo/ q deuenientes presumptionem vt dicant q ipsi i suo dominio sunt generales abbates epis co/ pi ⁊ pape ¶ Quarto trahunt aliquādo clericos ad suū forū contra illud quod habetur. xi. q. ij. c. nullus. Nonnunq etiā clericos delinquēres ad sua iu dicia deducunt examinant et incarcerant. Et aliquādo post omnia impie facta contra eos cum scripturis ⁊ processib⁹ ad epos remittūt punitēdos. Epi tñ aduertant. qr extra de iudi/ cijs. ⁊. c. si ⁊ clerici. dicit Si cle rici cora iudice seculari quicti fuerint vel confessi de crimine non sunt propter hoc a suo epi iscopo condemnadi. aliquate/ nus. Sicut enim sentētia a nō suo iudice lata non tenet ita et facta confessio coram ipso Od autem sententia a non suo iudi ce lata non tenet. patet extra ō sententia ⁊ re iudicata. c. senten tia. in textu ⁊ in glo. ⁊. C. si nō a cōpetenti iudice. l. ij. ⁊. l. i. ⁊. ij q. i. ca. in primis. ⁊. xvi. q. i. ca. frater. In his ⁊ similibus sup bi domini modum excedunt. Quos non dānamus dum ō rebus spiritualibus cuz humi

litate ⁊ reuerentia se impediũt
seruata vnicuiq; in suo gradu
iurisdictione sua. ¶ Tertio sup
bi domini contẽnunt ecclesiaz.
quantum ad suam penalitatẽ
In penã quippe incorrigibiliũ
⁊ nimis rebelliuz ac indurato
rum in peccatis ⁊ pertinacit in
obẽdientium vtitur ecclesia cẽ
suris.. ⁊ vt scribitur extra de sy
bozum significatione. c. querẽ
ti. Nomie censure intelligitur
interdictũ ⁊ sententia suspẽsio
nis ⁊ excõmunicationis vt fre
quentius tamen excõmunica
tione punit pertinaces. Cum
autẽ de ipsis censuris ⁊ excõi
catione aliquid sentiunt ipi do
mini superbi cachinãdo cũcta
habent in derisum. Qui audi
re debent verba Crisostomi su
per epistolã ad hebreos. ⁊. xli.
q. iij. c. nemo. Nemo inquit cõ
tẽnat vincula ecclesiastica Nõ
est homo q̃ ligat. sed xp̃us qui
hãc potestatẽ dedit ⁊ homies
dños fecit tanti honoris ¶ Et
in. c. nihil. xi. q. iij. dicitur nihil
sic debet formidare chrstianꝰ
q̃ separari a corpore xp̃i. Rõ ẽ
q; vt ait Augꝰ. in libro de ver
bis apostoli. ⁊. xi. q. iij. c. omis.
Omnis xp̃ianus dilectissimi
qui a sacerdotibus excõicatur
sathane tradit. vt enim habet
xxiij. q. iij. ca. apostolice. Apo
stolice auctoritatis exẽplo di
cim⁹ errantium ⁊ in errorẽ mit
tentiũ spiritus tradẽdos eẽ sa
thane vt blasphemare dediscãt
Paulus enim corinthiũ quen
dam tradidit sathane. Quali
vero xp̃iani ⁊ increduli princi
pes cuz ista narrant dicere ple
rũq; solent. Quid obest excõi
catio q̃n excõicati cõedere pos
sunt ⁊ bibẽ ⁊ alij subdũ. Cu
stodiat me dus a sono tube cõ
tra me sonãtis pro tẽporali iu
sticia. q; sonũ campane signifi
cãtis censurã ecclesie paruifa
cio. O peruersitas malignarũ
mẽtium. O infidelitas prauo
rũ hoim. O dentq; superbia ab
ipso de summo contemenda q̃d
reprehensibilius quid abhõi
nabilius. Quid dentq; ī xp̃ia
no homine dãnabilius. Io dñi
xp̃iani ⁊ vbi fides. vbi deuotio
vbi religio. vbi iusiurandum.
Cur non xp̃m quem profite
mini honoratis. coluz ⁊ magni
ficatis. Cur suam ecclesiã sanc
tam spernitis. Quid iuuat
dicere. Credo sanctã ecclesiaz
cum iam illam sub vestris pe
dibus conculcetis. Heu heu
conuenire hodie potest multis
ex principibꝰ xp̃ianis illa sen
tentia. Titilliuꝫ quã de bani
bale dixit post q̃ aliquas eius
laudabiles ꝓditiones explica
uit. Has inquit viri virtutes
ingentia vitia equabant in hu

mana crudelitas pfidia plusq;
punica nihil veri. nihil sci. nu
lusq; dei metus. nullũ iusiurã
dũ. nulla religio. hec ille. Igit
vt dicit marcellus papa. xcvi.
distinctione. ¶ Boni pn
cipis est ac religiosi. eccias con
tritas atq; ꝓscissas restaurare
nouas edificare. ⁊ dei sacerdo
tes honorare atq; tueri.
¶ Quod principes ⁊ supbi dñi
contẽnunt suos proximos ma
le ⁊ negligenter gubernando
subditos ⁊ grauando illos in
debite atq; conuersando cum
nimia continentia.

¶ Capitulum tertium.

Tertio ꝓsideranda est
⁊ ꝓdẽnanda superbia
dominoꝝ ⁊ principuz
respectu proximi. Contẽnunt
quippe ipsi subditos suos pre
cipue in tribus.

¶ Primo in gubernatõe
¶ Scõo in grauatione.
¶ Tertio in ꝓuersatõe
¶ Primo in gubernatõe circa
regimen nãq; subditoꝝ vtunt
multa negligentia nec curãt si
bene gubernant vel male. Vñ
ꝓstituunt officiales iniquos ti
rannos ⁊ iniustos. Ad qõ per
ducuntur ne in bonis ⁊ probis
officialibus multũ expendant
Itaq; omnia disponũt ad pro
priũ ꝓmodũ ⁊ õ cõmuni bono
aut nulla aut satis parua est il
lis cura. Cõtra quos ẽ sen ten
tia Plutarci ⁊ platonis atq; oĩ
um doctissimoꝝ viroꝝ qui di
cunt principẽ teneri sup omia
ad amorẽ subditoꝝ ab bõi pu
blici tutelã ⁊ protectionẽ. Hic
est q; miris laudibꝰ efferunt co
drũ atheniẽsium regẽ. qui pro
victoria populi sui mori nõ re
cusauit. Recitat enim de ipso
Valerius li. v. q; cum haberet
difficilimũ bellũ cũ dorẽsibus
misit ad appollinẽ deificũ ꝓ cõ
silio. cui rñsum fuit q; ciuitas
athenaz esset victrix. si ipse co
drus moreꝛ pro patria. at il
le mutato regio habitu sarmen
ta colligẽs castra hostiũ ingres
sus a muliere quã falsei iurgio
pcusserat interfectus ẽ ¶ Se
cũdo dñi supbi ꝓtẽnunt subdi
tos in grauatione. Quandoq;
enim faciũt artifices ⁊ agricos
las laborare sine mercede. Oñ
q; bona subditoꝝ ipsis inuitis
extorquẽt etiã ꝑ venditionem
Sicut fecit rex achab erga na
both quẽ q; noluit vẽdere sibi
vineã vt de illa faceret viridã
rium vxor sua pessima iezabel
fecit eum falso accusari de bla
spfemia ⁊ lapidari. ⁊ sic ipsum
vineã obtinuit. Ex vtq; ma a
morte pũt. f. achab ⁊ iezabel vt

habetur.iij.regū.xxv.c. Quā doꝫ insup talijs ꝛ exactionibus populos suos grauāt vltra debitū. vel ꝓpter bella iniusta que suscipiūt. vel ꝓpter excessū in pōpis ꝛ venationib⁹. sēp plericꝫ adhuc testamentis ꝛ vltimis volūtatib⁹ se imiscent. Subditos etiā cogunt suo modo matrimonia cōtrahere. que tñ vt scribitur extra sponsa.c. Requisiuit. debent esse libera. qm̄ coactiones difficiles exitus solent frequenter habere. Tertio supbi dñi cōtenunt subditos in ꝙuersatione. nolūt multotiens audire illos in necessitatib⁹ suis ꝛ in oibus ostendūt se duros ꝛ asperos absꝫ affabilitate. cum tñ benignitas ꝛ affabilitas dñis ad matimū decorē accedat. Ideo Cassiodorus in epistolis ait. Ornamentū omnium bonoꝝ est sincera benignitas. Et Seneca ad Lucillū. Sic cū inferiore viuas quēadmodū tecū superiorē viuere velles. Idcirco Valerius lib. v. cōmendat alexandrū magnū eo ꝙ cū semel vidisset militem quendā senē nimio frigoris estu pefactum cū ipse foret in sede sublimi ꝓpinqua igni surrexit ꝛ suis manibus illū in sua sede reposuit. ꝛ Johannes solobriēsis in policraticō libro. v. narrat ꝙ gratianus optimus iperator arguentib⁹ eū amicis ꝙ in oēs familiaris esset nimis ꝛ cois. Respondit se talē velle iperatorē esse ꝙualis quales iperatores sibi esse ꝙuasū optasset. Nec valet friuola excusatio illoꝝ dñoꝝ qui dicūt. ꝙ timore subditi retinentur ꝛ regulātur. quoniā multiformis vinculatur benivolētia ꝛ amore. Propterea periander corinthus dicebat vt dñi tuti fiant fulciant se benivolentia subditoꝝ non armis gentiū exterarū. Et Cicero li. ij. de officijs ait. Omnium rex nec aptiꝰ ꝗcꝫ ad opes tuendas ac tenendas ꝙ diligi nec alicuiꝰ ꝙ timeri. Ergo vt sermonē hunc concludamus dicamus cum Seneca in tragedijs. Vos ꝗbus rector maris atꝫ ire Jussit magnū necis atꝫ vite. Ponite inflatos tumidosqꝫ vultus. Quicquid a vob⁹ minor extimescit. Dator hoc vobis dñs minatur. Quare deponant superbiā dñi ꝛ principes seculi vt dignū ꝓparēt habitaculū dīne grē. amē

¶ Feria secunda secūde hebdomode. xl. De iudicio generali quo terreri possūt ꝛ debēt mentes supboꝝ.

¶ Sermo nonus.

Congregabūtur ante eū oēs gentes. Verba sunt redēptoris nostri originaliter Matth. xxv. ꝛ in euāgelio hodierno. Futuri iudicij generalis memoria satis supꝫ confert ad hūiliandas elatas mentes superboꝝ. Si ḳs eni considerare velit que de illo persepe dei filius locutus ē merito expauescere debet. Celū eni ꝛ tra transibūt ꝙba aūt mea nunꝫ transient. Ipse ita ꝫ in p̄senti lectione euangelica aptissime ꝓnūciauit illius diei terribilitatē que per mlta secula ante p̄dicta fuerat. Sophonias eni ꝓpheta. c.i. sic dixit. Dies illa dies ire dies tribulationis ꝛ angustie. dies calamitatis ꝛ miserie. dies tenebraꝝ ꝛ caliginis. dies nebule ꝛ turbinis. dies tube ꝛ clāgoris. Et Isaias. c. xiij. ita ꝓphetauit. Ecce dies domini veni et crudelis ꝛ indignatiōis plenus ꝛ ire furoriſqꝫ ad ponendā terrā in solitudinē ꝛ conterendos peccatores de ea. Idcirco vt peccatorib⁹ ꝛ supbis p̄cipue detur occasio timendi in p̄senti sermōe de iudicio generali dicturi erimus. de quo ꝛ diffuse scripserim in tribus sermonibus in quadragesimali de penitentia. tñ preter ea que ibi posita sunt occurrunt ꝺ ipso aliqua alia cōmemoranda Nec vicios⁹ erit aut superfluū cōmiscere ꝙ clariore noticia vetera nouis. vt sic peccatrices aie renouent. Contēplabūtur ergo de ipso tremēdo iudicio tria mysteria.

¶ Primū dicitur iudicantis excellentia.

¶ Secundū iudicandoꝝ differentia.

¶ Tertiū iudicij sententia.

¶ De mira excellentia christi qui sedet ad dexterā patris et veniet in iudiciū cū singulari triūpho longe p̄stantior triūpho romanoꝝ que visuri sunt oēs in maiestate.

¶ Capitulū primū

Rimus mysteriū contēplandū dicitur iudicantis excellentia. qui em̄ iudicaturus est oēs triplici excellentia decorabit.

¶ Pria dicitur dignitas icōmunicabilis.

¶ Scda triūphus mirabilis

¶ Tertia maiestas visibilis.

¶ Pria excellentia dicitur dignitas incōmunicabilis. Est quidē iesus christus iudex omniū dei filius per naturaz. Et hoc in symbolo cōfitemur cū dicimus Sedet ad dexteram

patris inde ꝓ̃turus est iudi/
care viuos ⁊ mortuos. ¶ Hz
curiosi quidã scire cupiũt vtrũ
sit ꝓuenies dicere q̃ xp̃s sedeat
ad dexterã patris. Et lz h̃ posi
tũ sit in ope de laudib⁹ sanctoꝝ
rũ in sermone de ascẽsione. ta/
mẽ q̃ forte nõ oẽs illius operꝫ
habẽt copiã volut ⁊ in hoc lo/
co dubiũ istud absoluere. Ad
quod ꝓ veritate confirmatõ
ne inducimus ea que nobis in
scripturis sanctis traduñ. In
quit ergo paulus ad ephesios
primo.c. Cõstituẽs illũ ad de/
xterã in celestib⁹. ⁊ ad colocẽses
iij.c. Christus ẽ in dexterã dei
sedes. ⁊ ad Heb.i.capi. Sedet
ad dexterã maiestatis in excel/
sis. ⁊ x.c. Sedet in dexterã dei
p̃ris. ⁊ ad romanos. viij. capi.
Christus iesus ẽ ad dexteram
dei. qui etiã interpellat ꝓ nobis
. ⁊ Mathei. xxvi. Luce. xxij.
Marci. xiiij. Dixit ipse iesus
bñdict⁹ Erit filius hois sedẽs
a dextris virtutis dei. Hoc eti
am predixit Dauid in psal. cix
Dixit dñs dño meo sede a de/
xtris meis. Nõ aũt hec verba
ad litteram intelliguntur. de
xp̃o patet ex sententia pauli q̃
ad hebreos. i.c. ait. Ad quem
aũt angelox dixit aliq̃n deus.
Sede a dextris meis. ⁊ Ma
thei. xxij. c. Christ⁹ retulit pha
riseis, Quomodo Dauid vo/
cat eum scz xp̃m. i. spiritu dñs
dicens. Dixit dñs dño meo se
de a dextris meis. Et si inde
negarent testimoniũ christi et
pauli conuinci possunt per do
ctores illorum. Raz rabbi Jo
nathan apud iudeos ꝓbatis/
simus in sua translatiõe caldai
ca ait. Dixit domin⁹ ꝑbo suo.
⁊ rabbi Joden super illo ꝑbo
ps. xvij. Dedisti mihi protectio/
nẽ salutis tue ⁊ dextera tua su/
scepit me. inquit in futuruz de
us sanctus ⁊ benedictus con/
uertere faciet regem messiã ad
dexteram suam situr scriptum/
est. Dixit dñs dño meo sede a
dextris meis. Istud etiã ꝓfir/
mat rabbi moyses. ¶ Sed cõ
tra arguitur q̃ non sit bene di
ctum q̃ christus sedet ad dex/
teram dei patris. ¶ Prio nul/
lum corporale comperit deo. qz
spiritus est deus. Johãnis. iiij
c. Sed dextera ⁊ sinistra sunt
differentie positionũ corporali
um. ergo non conueniunt deo.
Scdo si filiꝰ dei sedet ad dex/
terã. ergo pater ad sinistã. sz de
xtera nobilior est sinistra. ergo
p̃ sedet in parte ignobiliore.
Tertio stare ⁊ sedere sunt op
posita. sed Actuũ. vij. ca. Ste
phan⁹ vidit iesum stantẽ. g̃ nõ
sedet. ¶ Ad intelligendã hãc
ꝓpositionẽ catholicã quã quoti
die ꝓfitemur. s. q̃ iesus xp̃us se
det ad dexterã p̃ris tria sũt do
cumẽta notãda. ¶ Primũ do
cumentũ q̃ hoc nomẽ dextera
inuenitur in scripturis de deo
dictũ. Vnde scribitur Exodi
xv. c. Dextera tua dñe magni/
ficata ẽ in virtute. dextera tua
dñe percussit inimicũ. Et. ps. xv
Delectatões in dextera tua vs
q̃ in finem. ⁊. ps. xx. Dextera
tua inueniat omnes qui te ode
runt. ⁊. psalmo. xlvij. Justicia
plena ẽ dextera tua. ⁊ ps. cxvij.
Dextera dñi fecit virtutem de
xtera dñi exaltauit me. ⁊ psalmo
cxxvi. Saluũ me fecit dexte/
ra tua. ⁊ ysaie. xlviij. Dextera
mea mensa est celos. et Abac
huc. ij. Circundabit te calix
dextera dñi. ¶ Secunduz do/
cumentũ q̃ cũ dicim⁹ xp̃z sede
re ad dexteram patris nõ intel
ligimus per dexteram aliquid
corporale sed locutio est metha
phorica sicut etiam cum dici/
mus oculos dei. brachiuz dei
⁊ similia ꝓ quem designantur
spũales ꝓprietates ⁊ opatiões
diuine. Hinc Damascenus i
iij. sententia q̃ ait. Nõ localẽ de
xterã patris dicim⁹. q̃liter enim
q̃ incircũscriptibilis ẽ localem
adipiscere dexterã. ¶ Tertiuz
documentũ q̃ noie dextre intel
liguñ tria. s. gloria diuinitatis
beatitudo. ⁊ iudiciaria ptãs.
Ex quo secundũ Augustinuz
li. de simbolo. ⁊ Damascenuz.
Sedere ad dexteram p̃ris nil
aliud est nisi cum patre habe
re gloriã diuinitatꝫ ⁊ beatitudi
nẽ ⁊ iudiciariã potestatẽ. et hoc
incõmutabiliter ⁊ regaliter Un̄
Damascenus inquit. Dexte/
rã patris dicimus gloriã ⁊ ho
norẽ diuinitatis in qua dei fili
us extitit ante secula ⁊ deus et
patri ꝓsubstantialis. Secũdũ
vero tho. iij. pte. q. lvij. Hec p̃/
positio ad vel in. ad dexterã vel
in dextris solã distinctionẽ per
sonalez importat ⁊ originis or
dinem. non autem gradum na
ture vel dignitatis qui nullus
est in diuinis personis q̃ omnes
tres ꝓsone coeterne sibi sunt et
coequales. ¶ Notãdũ adhuc
secundum Alexandruz de ha
lis in. iij. summe. q̃ per hãc pre
positionem ad significatur cõ/
uenientia cum quadam distin
ctione quod potest esse triplex.
¶ Primo vt sit ꝓuenientia in
natura. ⁊ distinctio ī ꝓsona Et
sic christus secundũ q̃ filiꝰ dei
sedet ad dexterã patris. qz ha/
bet eandẽ naturã cũ pre. Un/
de gloria diuinitatꝫ beatitudo
et iudiciaria potestas conueni/
unt essẽtialit filio. sicut ⁊ patri
⁊ h̃ est eẽ in equalitate patris.
Secũdo potest intelligi secũdũ
gram vnionis q̃ importat cõ
uersio distinctionẽ nature ⁊ vni
tatem suppositi siue persõe. Et

ſm hoc xp̃s ſm q̃ eſt homo. ẽ filius dei ⁊ p̃ ꝓſequẽs ſedet ad dexteram patris ſm equalitatẽ honoris. inq̃tuz eodẽ honore veneramur ipm filiũ dei cũ eadẽ natura aſſumpta Humanitas quidẽ xp̃i ſm ꝓditionez ſue nature nõ habet gloriã vel honorẽ diuinitatis. quã tamẽ hz ratione pſone cui vnit. Vñ Damaſcen⁹ ait. In gloria diuinitatis dei filius exiſtẽs ante ſecula vt deus ⁊ patri ꝓſubſtãtialis ſedet cũ glorificata ei carne ei⁹. Adoratur enĩ vna hipoſtaſis vna adoratione eius cũ carne eius ab omni creatura.

¶ Tertio põt intelligi ſm conditionẽ nature inquantũ ſcõz gr̃am habitualẽ q̃ abundãtior eſt in xp̃o pre omnib⁹ alijs creaturis ipſa natura humana i xp̃o beatior eſt ⁊ ſup oẽs alias creaturas habẽs regiã ⁊ iudiciariã poteſtatez. Et ſic ſedere ad dexterã patris. ſ. eſſe in eius equalitate nõ ptinet ad ipſam naturã humanã xp̃i. ſed ſoluz ad perſonã aſſumentẽ. Nichilominus ſic ſm q̃ homo põt dici q̃ xp̃s ſedet ad dexterã patris id ẽ ſm Augu. in bonis paternis potioribꝫ pre ceteris creaturis. quia omẽs alias creaturas precellit in beatitudine et iudiciaria poteſtate. Sciendũ tñ ſm Tho. vbi. ſ. q̃ pleri q̃ ſcire cupiũt an alijs a xp̃o cõueniat ſedere ad dexterã patris ex eo q̃ Aug. in li. de ſymbolo ait. Sedere ad dexterã ẽ habitare in ei⁹ beatitudie. ⁊ Dath xxv. c. ór. Statuet oues q̃dez a dextris. Et nichilomin⁹ ad hedeos. i. c. apl̃s inq̃t. Cui aliqñ angeloꝝ dixit de⁹. ſede a dextris meis q̃ſi dicat nulli. Propterea inq̃t tho. q̃ vt p̃dictũ eſt xp̃s ſedet ad dexterã p̃ris iquãtũ. ſ. ſm diuinã naturã ẽ in eq̃litate p̃ris. Scõm humanã vero ẽ in excellẽti poſſeſſione diuinor̃ pre ceteraz creaturis q̃ nulli vel hoi vel ãgelo ꝓuenire poteſt Sedere ergo in dextera non ſignificat eſſe in btitudine ſimplicit. ſz hr̃e btitudinẽ cũ q̃daz dñatiua ptãte ⁊ q̃ſi ꝓriã ⁊ naturalẽ qđ ſoli xp̃o ꝓuenit. Põt itaq̃ dici q̃ oĩs btũs ſit in dextra. ſz nõ ſedeat ad dexterã đi

¶ Ad p̃mũ g̃ argumentũ i p̃ncipio but⁹ dubiũ ptz ex dictoz ſolutio. qz p dexterã nil corporale exprimit h̃.

¶ Ad ſm ꝓ o dicit Augu. li. de ſymbolo. In illa btitudine oia dextra sũt. qz nulla ẽ ibi miſeria. Nõ poteſt tamẽ dici q̃ pater ſedeat ad dexteraz filij vel ſpiritusſancti quia filius ⁊ ſpiritusſanctus trahũt originẽ a patre nõ econuerſo. Et lz ſpũſctũs ꝓprie poſſit dici ſedere ad dexterã p̃ris vl filij ſm ſenſum p̃dictũ. Tñ ſm quandã appropriationẽ attribuitur filio equalitas. Propter quod Augu. ait. In p̃re eſt vnitas i filio equalitas i ſpũſancto vnitatis equalitatiſq̃ ꝓnexio. Ad tertium vero dicit Tho. q̃ ſtephanus vidit xp̃m eo mõ quo ſtã erat auxiliũ ſibi p̃ſtare paratus. Vñ Grego. in omelia inquit. Sedere iudicãtis eſt. ſed ſtare vero pugnãtis vel adiuuãtis. Stephanus ergo in labore certaminis poſitus ſtantem vidit quẽ adiutorẽ habuit. Sed hũc poſt aſcenſionem Marcus ſedere deſcribit. qz poſt aſcenſionis ſue gloriaz iudex in fine videt. Hec ille. Ipſe itaq̃ dñs noſter ieſus xp̃us deifilius patri ꝓſubſtantialis ⁊ equalis iudex erit noſter. de quo paulus ita concludit ad epheſios primo capitulo. Cõſtituit illum ſuper omnẽ principatũ ⁊ poteſtatẽ ⁊ ſup̃ omne nomẽ q̃d noiatur ſiue in hoc ſc̃lo ſiue in futuro. Scõa excellentia xp̃i iudicãtis dicit triũphi⁹ mirabilis. Ad qđ intelligẽdũ diſtinguem⁹ triplicẽ triũphuz

¶ Prim⁹ dicit mũdialis.

¶ Secũdus celeſtialis.

¶ Tertius generalis.

¶ Primus triumphus ẽ mundialis. quo romani duces ⁊ imperatores exercitus redeuntes de bellis cum victoria honorari conſueuerunt. Et dicebatur triumphus a tris quod eſt treſ ⁊ phanus ſonus quaſi triplex ſonus leticie pro bene merito ciue. fiebat enim triplex ꝓſultatio pro triumpho. Vaz primo ꝓſolabatur exercitus. ſecundo ſenatus. ⁊ tertio populus quibus cõcordantibus triumphabat virtuoſus dux. erat enĩz triplex notabilis leticia triũphãtis. Prima q̃ cum ad vrbẽ triumphalis ciuis rediret ei cum effuſa leticia occurrebat populus vniuerſus ¶ Scõa leticia erat q̃ triumphantis currum precedebant manibus poſt terga ligatis captiui oẽs ¶ Tertia leticia erat maxima. Nam triumphans indutus veſte aurea qua erat indutus imperator. vt ſcribit Lucius florus libro primo. Currũ aureum triumphalem aſcẽdebat tractum a quatuor equis albis. Sicq̃ dux pompaticus preeunte ſenatu in capitolio albos mactabat thauros. Nec licebat niſi in triumpho ſm romanas cerimõias ioui ſacrificare ó thauro. Ad temperamentum vero huius effuſe leticie licebat impune oĩbus iocoſe aduerſuz triumphantem dicere quecunq̃ conuicia. Nam cum ceſar primo triumphauit de gallia

multa sibi dicebant que honestatis causa dimittimus. t de conditiõibꝫ multis triumphi scribit Valerius in rubrica ꝺ iure triũphandi. Fuerũt tamẽ multi qui sic glorioſe triũpharũt. Cesar eni post victorias t finẽ belloꝝ ciuiliũ mortẽqꝫ põpeij dũ rediit ad vrbem fm Suetoniũ vno mẽſe. ſed interiectis diebꝫ q̃nquies triũphauit. ꝓmo de gallia t britania. ſecũdo de egypto. tertio ꝺ farnace t ponto: quarto de iuba t africa. q̃nto t vltimo de hiſpania. ¶ Põpeius magnꝰ vt ſcribit Plinius libro ſexto de naturali hiſtoria cum Ocam maritimã prędonibus liberaſſet. t imperiuꝫ maris populo romano reſtituiſſet. ex aſia põto armenia. Paflagonia. Cappadocia Cilicia Syria. Scithys Judeis Albanis. Hyberia iſula. Creta Baſternis t ſuper hoc de regibꝫ mitridate atq; tygrane triũphauit.

¶ Quintus cecilius metellus Creticus macedonicus a deuicta macedonia ꝺa Plinio de viris illuſtribus. t eutropium philippum macedonie regem duxit ad vrbem. t triũphans ante currum trahi fecit. Metellus filius eius dictus Creticus. vt narrat Horoſius. q̃ cretam romano populo ſubiugauit reuerſus romam triũphauit. ¶ Papirius qui Lucius papirius curſor. de q̃ meminit Titus Liuius. q̃ ſamnitũ duritiã plꝰ fregit t adoclare cuncta geſſit. quod Eutropius t Horoſius dicũt. q̃ romani hunc Alexandro magno ducem parem eſſe putabant ſi aſia domita in europã arma tentaſſet romam rediẽs poſt debellatos ſamnites triumphauit. ¶ Scipio africanus vt refert Ti. Li. poſt victum Hannibalẽ domitãqꝫ carthaginem vbi romam utrigit triũpho omnium clariſſimo capitoliũ honeſtauit. quẽ ſequebãtur captiui omnes romani qui circa quatuor milia erant de manibus hoſtium liberati. Scipio frater eius. vt narrat Pli. li. de viris illuſtribus dictus aſiaticus triũphauit. Cuius triumphus oculorum ſpectacula maior q̃ africani fuit. Nam portauit conſul triũphans ducenta viginti quattuor ſigna militaria hoſtium. Simulacra captoꝝ hoſtium oppidorum t vrbiũ centum triginta quattuor. Aureas coronas ducenta triginta quattuor. Vaſa aurea t argẽtea numero infinita Principes vrbiuꝫ t duces triginta duos cum quibꝫ t adoleſcentẽ filiũ

antiochi ptulit ante ſe. Octauianus victor ab oriente rediens. vt recitat Horoſius t eutropius vrbem ingreſſus triũphauit tũc ꝓmũ quia rempublicam auerat ſalutat⁹ auguſtus. Probus ipator. vt ait. Ruffin⁹ in ãnalibꝫ romanoꝝ q̃ vicit alemanos germanos gothos. t ſarmatas q̃nq; diebus glorioſe triumphauit. nã iter alia ſpectacula qõ nunq̃ ꝑius factũ fuerat totũ currum in ſpeciẽ ſilue fecit conſeri arboribus ac per diuerſos aditus ſtrutiões mille. ceruos mille. apros mille: leones centuꝝ. Cẽtũq; libycos imiſti leopardos. t quotquot alias vuas feras habere potuit. t oia cõceſſit diripienda populo. omnia tñ illa t ſimilia vana fuerũt friuola t tranſitoria ludiſq; pueroꝝ cõparanda. De q̃bus omnibꝫ dicere poſſumus illud ꝑs. Periit memoria eorum cũ ſonitu. ¶ Secũdꝰ triumphus ꝺr celeſtialis. hic fuit ille dñi ieſu xp̃i quadrageſima die poſt reſurrectionẽ ſuã q̃ aſcendit in celũ. Duxit eñ tunc oẽs aias ſanctas quas liberauerat de inferno. Duxit t ſanctos reſuſcitatos qui i corpore t aia ipſum feliciter ſeq̃bantur. Ducebat inſuper aias coꝝ uſtoꝝ t paruuloꝝ fideliũ que in his quadraginta diebꝫ a ꝓpꝛijs corporibꝫ per mortem diſceſſerant. Eratq; indutus non veſte aurea: ſed gloria ſui corporis admirabili. Et ferebatur ꝑ ute ꝓpria obſeq̃nte nube miniſterio. Cum eñ ꝓcederet ad montẽ oliueti vbi conuenerant diſcipuli ſui t mater eius benedicta poſt exhortationem: poſt multoꝝ declarationem myſterioꝝ: poſt deniq; benedictionẽ hora diei meridiana occurrentibꝫ omnibꝰ angelicis ſpiritibꝫ ferebat in celũ videntibꝫ aplis t aliis q̃ ibi aderãt. Nec vacat a myſterio q̃ apparuerũt ibi in aere ãgeli i ſpecie viroꝝ i veſtibꝫ albis q̃ t dixerũt Viri galilei q̃d aſpicitis i celũ. hic ihs dei t ꝙgenitꝰ filiꝰ. Hic ihs patribꝫ ꝓmiſſus Hic ihs a ꝓphis ꝓnũciatus. Hic ihs a iudeis crucifixus. Hic ihs q̃ ſurrexit a mortuis. Hic ihs ita veniet ſic vidiſtis eũ aſcẽdentẽ i celũ. veniet vtiq; rex glie t dñs mũdi ad reddendũ vnicuiq; ꝓm opa ſua. Tertiꝰ triũphꝰ ꝺr generalꝫ q̃ i generali iudicio filiꝰ dei t ꝙgenitꝰ bñdicte ſedebit ſup ſedẽ maieſtatis ſue. O q̃d erit tũc cũ inoteſcet vnicuiq; p̃ exꝑientiã q̃ ille qui in p̃ſepio vagit ſit dominus celi t tre marũ angeloꝝ t hominũ quãdo

omnes angēli sancti atq; ele/
cti eius vnanimes adorantes
eū dicent. Adoramus te chri
ste t benedicimus tibi. qz per
sanctā crucez tuam redemisti
mundū. Tu rex glorie christe
Tu patris sempitern⁹ es fili⁹
Tu ad liberandū suscepturꝰ
hominē non horruisti ꝑginis
vteꝝ. Tu deuicto mortis acu
leo apuisti credentib⁹ regna ce
loꝝ. Tu ad dexterā dei sedes
in gloria patris. Judex veni/
sti vt iudices oēs. Tibi grās
agim⁹ nos famulis tuis q̄s p̄/
cioso sanguine redemisti. Ex
hoc loco querit. vtꝝ potestas
iudiciaria sit xp̄i ſm humani
tatem aut ſm diuinitatē. Et
rñdet Bonauen. in. iij. di. xl/
viij. q ad hoc q iudiciū sit fir
mū requirit auctoritas t po/
testas. auctoritas in sententi/
ando. t potestas in retribuen
do p̄miū vel meritū. Si alte/
rum horꝝ deficiat nō ē firmuz
iudiciū. hec duo p̄cipaliter
sunt in deo. Nā in ipso ē auc/
toritas in sentētiando. quia ē
dñs omniū t nō oēs serui Et
etiam potestas ad retribuen/
dū. qz potentissim⁹ ē. t null⁹
p̄ot resistere sibi. ſm illud He
ster. xiij. ca. Dñe rex in ditione
tua cūcta sūt posita. t non est
qui possit resistere volūtati tue
Hec duo communicauit san
cta trinitas xp̄o hominī auc/
toritatē dando dominiū vñ
Actuū. iij. c. dixit petr⁹. Cer/
tissime sciat oīs domus israel
qz dñm deus fecit hunc iesum
quē vos crucifixistis. Dedit
ei etiam potestatē cuncta sibi
subijciendo. ſm illud Math
vl. c. Data est mihi oīs pote/
stas in celo t in terra. Prop/
terea actuū. x. c. dr. Ipse est cō
stitutus a deo iudex mortuo/
rum t viuoꝝ. Qm̄ ergo pote
stas iudiciaria respic̄ illa duo
iam dictat illa sūt in deo per
naturā in xp̄o hoie p̄ gratiam
ideo iudiciaria ptās est xp̄i ſz
diuinitatē p̄ naturā. ſm hūa/
nitatē ꝓo collata p̄ gratiā. vñ
ſm vtrāq; naturam habz au
ctoritatē. sed ſm diuinitatem
p̄ncipalē t naturalē t ſm hu/
manitatē cōmissam. Unde dr
Joh. v. c. Potestatē dedit ei
iudiciū facere: quia filius ho/
minis est. Cū ergo ptās p̄ma
ria sit in deo. sed cōmissa i ho
mine xp̄o latio sñie ferri debet
ab hoie xp̄o. Et ſm hoc dicit
Joh. v. ca. Pater nō iudicat
quenq̄: sed oē iudiciuz dedit
filio. Sed qz xp̄s est deꝰ t hō
sñia eius ñ erit tanq̄ iudic̄ de
legati. sed tāq̄ p̄ncipalis. Et
ideo ab ea ꝑpter vtrāq; pote/
statē nullus poterit appellare
Quid ergo facient tūc miseri

peccatores. Quid dicent p̄n/
cipes huius seculi. Quid co/
gitabūt elati philosophi cum
videbit ab omnib⁹ xp̄s in tali
triūpho. O q̄ beati erūt et q̄
iocundi fuit amici ei⁹. Quid
o infelices mortales non p̄co
gitatis die illū oino venturū.
Contremiscite t pauete consi
derantes q oēs cōparebimus
in illo tremēdo spectaculo.

¶ Tertia excellentia xp̄i iudi
cis omniū dr maiestas visibi/
lis. videbit quippe ab omnib⁹
tam electis q̄ reprobis iudex
ille in maiestate. ¶ Sed notā
dum ſm magistꝝ sniaꝝ in. iij
di. xl viij. t augu. t hugo. li. de
sacris. q patrē nullus ō repro
bis videbit in iudicio. sed om
nes filiū. quia filius hominis
est vt ab omnib⁹ videri possit
vnde nō apparebit visibilis i
forma dei. Clerūtū dupler est
cognitio diuinitatis vna per
signa t effectus. alia in sua for
ma t essentia. ¶ Reprobi cogno
scent diuinitatē p̄ signa certis/
sima t effectus manifestos: et
cognoscent quia xp̄s est dei fi
lius omnipotēs. In ꝓpria ꝓo
forma videre non p̄ñr. qz talis
forma oino ē ip̄roporcionabil'
oculꝰ pct̄oꝝ ꝑplis t ip̄roporcio
nabil' oc̄lis omnib⁹ qui nō sūt
sublimati p̄ gloriā vel p̄ sup/
abundantiā gr̄e. Et qz repro
bis nō dabit gloria nec simpli
citer nec ad xp̄s. ideo nō vide
bunt diuinitatē. Rō aūt qua
re nō dabit eis ꝑtus que faci/
at eoꝝ aspectū idoneū ad vi/
dendā illā lucē. quia si habe/
rent oculum aptum haberent
summam delectationem quā
impossibile est esse t indecens
peccatorib⁹. Impossibile enim
est t nō intelligibile q damna
ti fiant ꝓporcionabiles t non
gaudeant. Nō sic aūt est ō hu
manitate xp̄i gloriosa: ad quā
videndam non requiritur lu/
men glorie t cuius visio dam
natis potest esse cum odio t di
splicentia.

¶ Dō cōparebūt differenter
in iudicio electi t reprobi. t q̄
liter cōuincunt increduli ex p̄
mo aduētu xp̄i vt etiā credāt
scōm. Et de tpe iudicij.

¶ Capitulū secundū

Secundū mysteriū cō
templādus de iudicio
dr iudicando q differē
tia. differt nāq; iudiciū in ele/
ctis t reprobis in trib⁹.

¶ Primo in oratione
Scdo in manifestatione
Tertio in collocutione.

De loco iudicij t manifesta
tione ꝓsciaꝝ t pct̄oꝝ dictū est
in quadragesima li de pnia. ō
collocutiōe eriā multa sūt ibi
posita. Nā alloquet xp̄s electos

suos plaude dulciter affabilit cū oī mansuetudine ꝛ gratio/sitate. reprobos ꝓo cum indi/gnatione terrore exprobratiōe ꝛ omni aspitate. ¶ Hinc Amos iij. c. dr. Leo rugiens quis nō timebit. Leo. s. de tribu iuda qui vicit diabolū xp̄s qui ꝛ si tacuit in p̄mo aduētu sustinē/do conuicia ꝛ imꝓpria cū pa tientia ꝛ humilitate non sile/bit in secundo. sed rugiet sicut leo ostendens ꝑ suā potentiaz ꝛ maiestatē ꝛ in iudicando seue ritatē ¶ Sicut em manifestauit suam potentiā in creatione re rum. ꝛ sapientiā in guberna/tione mūdi ꝛ clementiā in in/carnatiōe. ¶ Ita in fine ꝑ suā ma nifestabit iusticiā. Et ꝓpter h electis p̄bebit se in cūctis be/nignū. ¶ Iniqs ꝓo rigidū ꝛ au stez. ¶ Sed incredulī ducūt ista in derisuz asserentes q̄ tot an ni p̄terierūt q̄b dicta sūt hec oia a generatiōe in generatio ne. ꝛ tñ nondū venit iudicij tē pus. ꝛ sicut nō venit ita nec ve niet. Quos ꝛ si cōuincere de/bent testimonia scripturarum noui ꝛ veteris testamēti. tamē facile est ipsos ꝓfundere cū ex emplo ꝛ experientia p̄mi aduen tus. Nā de illo dictū fuit suc/cessiue post lapsū ade de etate in etatē veniet: veniet. Et era ctis tandē q̄nq̄ milib⁹ an uoz venit. Ex hoc christ⁹ dicebat. Estote pati. qz q̄ hora n̄ puta tis filius hois veniet. ¶ Fue⁹ runt nihilominus q̄dam q̄ tē pus determinare voluerūt ge neralis resurrectionis ꝛ futuri iudicij. vt aug⁹ refert li. xviij. de ciui. dei. vt dixim⁹ in p̄mo ne de mūdo in quadragesima li de pnia. Cōcludit em aug⁹ ibi omniū de hac re calculan⁹ tiuz digitos resoluit ꝛ q̄escere iubet ille q̄ ait. Nō ē vestz no sce tpa vel momēta que pater posuit in sua ptāte. Et ꝓpter h illi qui ad talia p̄nūciāda de/terminate sūt moti decepti fue runt. Et de abbate Ioachim dicit Tho. in qrto. q. aliq̄ va dixit p̄ coniecturas. ꝛ in aliq̄/bus decept⁹ est. Quāuis aūt simus in vltima etate mundi tñ aug⁹ li. lxxxiij. cōnum dicit Etas vltima hūani generis q̄ incipit a dñi aduētus vsq̄ in finē seculi quib⁹ generationib⁹ cōputeꝛ incertū est ¶ Inuēti etiam sūt in sūma ti. xiij. ca. xi pte. iij. qui asserere voluerunt tāto tpe mundū duraturz q̄n tū fluxit ab initio mundi vsq̄ ad aduentū xp̄i in carnē. Qđ fuit q̄nq̄ miliū centū nonagī tanouē annoz ꝑm aliqs vl̄ ad minus quatuor miliū annoz ꝑm alios. Fundabant aūt isti opinionem suā in ꝓbis Aba/

chuc qui ait. Domine op⁹ tuū in medio annoz viuifica illud Opus em dei p̄cipuū fuit ge nus humanū qđ mortuū per peccatū viuificatū fuit in me/dio annoz. Ad hoc vt sit i me dio dicunt q̄ oportet q̄ tantū sequaꝛ tp̄is post aduentū p̄ri/mū q̄ntū añ p̄cessit. Et sic esset tēpus q̄nq̄ miliū vel quattu/or miliū annoz. Sz istud mo tuū est valde debile. quia me diū nō solū dr qđ equaliter di stat ab extremis. sed etiā qđ/cunq̄ existens inter extrema si ue paz siue multum distet ab eis. Pōt em dici in medio nu meri vndenarij nō solū vnus qui eque distat ab vno q̄nqui nario ꝛ alio. sed etiā alio ꝑmo/do oēs numeri qui sūt int vna riū ꝛ vndenariū. Et sic septe/narius est in medio ꝛ alij seq̄n tes numeri ꝛ binarius cū seq̄n tib⁹. Quare sumuꝛ ibi meduz late nō stricte nec punctaliter. vel dr ibi in medio. s. infra tē/pus veteris testamēti ꝛ noui. Alij adhuc petūt ꝛ iterrogāt qua hora determinata fiet re/surrectio generalis. ꝛ respōdet magister in. iij. di. xl viij. Qđ hoc p̄ certo sciri non pōt. Tñ satis p̄babile credit q̄ resurre ctio erit quasi in crepusculo so le existente in oriēte ꝛ luna i oc cidente. q̄a in tali dispōne sol ꝛ luna credunt creata. nec ob stat. qz dr Matthei. xxv. De dia nocte clamor factus est qz illud ponit ꝓpter incertitudi/nem temporis nō ꝓpter deter minationē hore. quia tunc tē poris min⁹ stant homines vi gilantes ꝛ cauti.

¶ Quod dura erit ꝛ teribilis sententia xp̄i ꝓtra damnatos quos expellet se cū maledictio ne deputando eis ꝑhabitatio/nem ꝑpetuā in igne inferni.

Capitulum tertiū.

Certium mysteriū con templandum dr iudi cij sentētia. Quis taz ferreus ꝛ durus vt nō cōpun/gatur. quis taz audaꝛ ꝛ fortis vt nō timeat. O indurati pec catores. O aie deo magno re belles. Si ad pniam non re/uertimini vobis dicetur a xp̄o Discedite a me maledicti i ig nem eternum ꝛc. Que senten tia grauissima erit ꝺamnatis p̄cipue ꝓpter tria.

Primo ꝓpter expulsionem.
Secūdo ꝓpter maledictiōz
Tertio ꝓpter deputationē.

Primo ꝓpter expulsionem. quia expellentur ipsi damnati infelicissimi ab habitatiōe ce li a societate sanctorum ꝛ a be ata visione dei. Sed quo ibi tis o peccatores. vbi erit habi/tatio vestra. Nunq̄d ad terrā

hāc redibitis habitabilē. Nū quid exiliū illud erit tale quale fuit primoꝝ parētū post lapsū quia terestri paradiso expulsi p missi sunt colere terrā istā ⁊ cū sudore vultus ac labore duce/re vitam. O terribile verbum O formidabilis snia. Ite di/scedite ad habitandū i inferno Ibi erit aia vestra. Ibi thor⁹. Ille locus paratus ē p dānatꝫ vbi vmbra mortis ⁊ null⁹ or/do. vbi horror vbi flet⁹ vbi stri dor dentiū. vbi terrores infesti vbi penuria. vbi deniq; cuncta merore plena. ¶ Scdo erit illa snia grauis propter maledictō nē. qd enim flebilius cuiq; esse pōt. q; maledici ore proprio ie/su xp̄i. maledicti inquit qr tot bona recepistis. tot bñficia vo bis ꝯmunicaui. ⁊ mihi ingrati rebelles q; fuistis. ¶ Maledicti qr dedi vobis terrā vt habita/retis ⁊ illa nunq; decetero vos sustinebit. maledicti qr dedi vo bis fructus terre pro vite sustē tatione ⁊ amodo esurietꝫ semp per maledicti qr dedi in vsum vestrū aquā ⁊ amō semp sitietꝫ ⁊ gutta negabitur vobis. male dicti qr dedi vobis lumē solis ⁊ lune atq; stellaꝝ ⁊ decetero ab scondet a vobis claritas eoruꝫ maledicti qr effudi sanguinem meū pro redēptione vestra ⁊ re dēptionis fructū nunq; perci

pietis. maledicta sit anima ve stra. maledicta mēoria vestra. maledicta volūtas vestra. ope rationes potētiaꝝ vestrarū ver tātur vobis in mesticiā et dolo rem maledictū sit corp⁹ vestrū cuius omēs sensus ad obiecta tristabilia semp ferant¶ Hec et similia implicitei ꝯsiderare pos sumus in illa maledictōe Ter tio erit illa sententia grauis p/pter deputationē. qr deputabit dānatis ignis eternus q̄ para tus ē diabolo ⁊ angelis ei⁹ Ex nunq̄d post iudiciū demōes p erūt in inferno ad torquenduꝫ peccatores¶ Et circa hoc ma gister sniarum i. iij. disti. xl vij. pōit duplicē opinionē. i. q̄ dicit q; non. Alia q; sic vt quos sibi subiecerūt in culpa eis assentiē do eos habeāt vt dños ad tor quendū in pena. ⁊ licet in certū sit que opinio sit verior. tamen Tho. magis adheret opiniōi ij. Erūt itaq; demones dāna/torū nō solum ꝯsocij sed torto res neq̄ssimi. Igit vt ait Ber nar. quis putas tūc meror erit. Quis luctus que tristicia cū se parabunt impij a ꝯsortio iustoru ⁊ a visione dei ⁊ traditi i po/restate demonū ibunt cuꝫ ipis in ignē eternū nunq; lucē visu ri. nunq; refrigeriuꝫ adepturi. sed q; milia miliū ānoꝝ i iferno cruciādi. Curem⁹ ergo oēs su

perbiā deponere ⁊ deū timere quē offendimus. studeamusq; ad eū q; pniam redire vt miser⁹ nr̄i nos libereꝫ i die illa a penis dānatoꝝ pducatq; ad gaudia paradisi. Cui⁹ nomē sit ineter/num benedictum. Amē.

¶ Feria. iij. ij. ebdomade ō cau sis et q̄b⁹ hoies inflant⁹ superbia Terma decimus.

Indignati sūt

Scribunt⁹ hec verba math. xxi. c. ⁊ i euā/gelio hodierno Pos sidebat phariseoꝝ ⁊ principū iu deoꝝ corda elata superbia ob quā xp̄m ⁊ doctrinā ei⁹ ac mi/racla ꝯtēnabāt. Exultātib⁹ q; turbis xp̄ mirabilia ⁊ signa q̄ vi bāt illi ecōuerso ꝯtristabant⁹. ⁊ xp̄m arguere p̄sumebāt Quia q; grādis ē superboꝝ nūer⁹ ho/dierna die de causis superbie ali qua p̄currem⁹ que ꝫ sint mīre nos tñ colligemus ex illis tres

¶ Pria dicitur (p̄cipales. nobilitas generis.

Scda fortitudo corporis

Tertia scientia animi

¶ Nō multi efficiunt⁹ superbi p pter nobilitatē origis vl̄ patrie cū tñ sa nobilitas in virtute cō sistit.

¶ Capitulū primū

Prima cā ire mīci i su perbiā eleuant⁹ ꝰ no/bilitas generis. Intu/mescūt eni in corde suo et ore se

iactāt. qr nati sūt ex nobili pa/rētela ⁊ exp̄sabia di G. Ex ad uertandū q; nobilitas pōt tri/pliciter diuidi.

¶ Pria ē sanguis nō virtutis

Scda ē virtutis ñ sanguinis

Tertia ē sanguis ⁊ virtuꝫ.

Pria ē nobilitas sanguinis nō virtuꝫ q̄ in illis ē q̄ ꝫ parē tib⁹ claris exorti sint tñ vicioꝝ fortitudine natiuitatē suā ⁊ p/genie obscurāt. Pro q̄b⁹ Clau dian⁹ ait. Degenerāt hoies vi cijs. fiūtq; miores. ⁊ Sene. in tragedijs. Qui gen⁹ iactat suū aliena laudat. Et apd Salu/stiū in iugurtino. Ponunt⁹ ver ba gaij marij ꝯ nobiles q̄ sic di cit. isti q̄ se falso nobilei p̄dicāt ignaue atq; voluptuose viuen tes superbe postulāt virtutiꝫ pre mia. ⁊ cū facūda oratione extollūt maiores suos ipoꝝ, clara faci/nora mēoratēs se extimāt clari ores Ex contra est. qr q̄to fuit vita maioꝝ clarior tāto magꝫ posterioꝝ secordia ac flagicia i notescūt eo q; maioꝝ glia poste ris lumē ē. Hō sunt ꝯposita ver ba mea. Id quifacio cū appa/reāt opa virtuosa. Illis vo artifício op⁹ ē vt ipoꝝ facta turpia ꝯpta oratione neganꝫ. ⁊ Cice. in inuectiua ꝯ salustiū ait. Ego maioribꝫ meis virtute mea plusi vr li pr⁹ noti nō fuerāt a me ac ciprāt initiū mēorie sue. Q; vo

tuos q̄ turpiter offendisti vt si fuerant egregij ciues i obliuiõ nẽ venerint hec ille. Pax est cõ memorare maiorũ nobilitatem cũ vicia tãtomagis ab illis ortũ trahẽres vituperẽt. Similr pleriq; gloriã nobilitatis ꝓpare studẽt ꝓpter splendorẽ t nobilitatẽ p̃rie q̃ si criminosi sint vtiq; magis viles reddunt. Ob qđ scribit in cronica de nugis p̃hor. qđ cũ anatharsis scitavi tuparet ab archito. qm̃ scita foret in hi ingt dedec' p̃ria est. tu ꝛo p̃rie. Licet. insup i li. de sene ceture refert themistoclẽ cuidã seriphio in iurgio rndisse. Luz ille diceret nõ eũ sua sz p̃rie gl'ia splẽdorẽ assecutũ. Nec ercle si ego seriphi' esse ignobilis. Nec tu si athenien'sis esses clar' vn/ q̄ fuisses. Scda ẽ nobilitas virtutz t nõ sanguinis. Et de hac inquit. c. venerabilis extra de p̃bẽdis nõ gñis sz ꝓtutũ nobilitas gratũ deo facitũt t idoneũ fuitorẽ. t tex. di. liij. c. nos. Nos q̄ p̃sum' nõ ex locorũ vel gñis dignitate sz moꝛ nobilitate ignotescere debem' nec vꝛbiũ claritate sz fidei puritate t cassi. ieplis hec ẽ idubitata nobilitas q̄ moꝛibꝫ p̃bak; ornata. t hiero. ad cellantiã. nunq̄ te vlli ẽ generẽ nobilitate p̃ponas. nec obscurioꝛes q̄s libet t hũili loco natas ite inferioꝛes putes. nescit religio nostra p̃sonas nec hõdis nes hoim. sz aias inspicit ille apud deũ p̃cest potiꝛ ñ quẽ nobilitas gñis nec dignitas seculi sz quẽ q̄ deuotio fidei t scã vite p̃mẽdat. t iteꝛ hiero. ad eandẽ ꝓa nobilitas ẽ clarꝫ cẽ ꝓtutibꝫ t sene. ad Lucillũ. animꝰ nobilez facit cui ex q̄cũq; cã licet supra fortunã surgere. t idẽ i li. ẽ moribꝫ nobilitas ẽ generosus animꝰ t arest. i. iij. politice. Ingenuitas ẽ ꝓtꝰ t diuitie antiq̃. et claudianꝰ. exaltat ꝓtꝰ nobilitãdo genꝰ. t iuuenal'. nobilitas sola ẽ atq; vnica ꝓtꝰ. t licꝰ quẽ inducit Scne. in tragedijs dicebat. Non vetera patrie iura possideo domꝰ ignauus heres nobiles nõ sunt mihi aui. nec altz inclitũ titulis genꝰ sz clara ꝓtꝰ Exh valeriꝰ maximꝰ i rubrica. Qui hũili loco nati clari euaserũt Demosthenẽ magnificat principẽ oim oratoꝝ grecie q̄ tñ habuit humilimos genitoꝛes. Socrates etiã thebanꝰ famosissimꝰ phs mre obstetricẽ patre marmoꝛario genitꝰ est Igitur vt scribitur. lvi. di. c. vndecunq;. Undecunq; hemiel noscank si parentũ vicia nõ imũdantur. honesti t salui erunt. t in. ca. nunq;. Nunq; de vicijs erubescamus parentũ. Tertia ẽ nobilitas sanguinis t ꝓtutis. t hec non solum non sper/

etẽda. Nam dñs Iesus christꝰ etiam secundum carnem nobilem oꝛtum voluit habere. vnde Mathei. i. ca. dicitur: Liber generatiõis iesu xp̃i filij dauid Et de benedicta virgine cãtat ecclesia Regali ex progenie maria exoꝛta refulget. Et si obijciatur q̄ in. c. venerabilis. superius allegato ponitur dictũ apostoli. Nõ multos ꝑm carnẽ nobiles t potentes elegit. sed pauperes t ignobiles. Respondet q̄ ibi non dãnatur nobilitas. sed assignatur causa quare xp̃s nõ elegit nobiles. vt. s. virtꝰ diuina cognosceretur. quia si apli fuissent de nobili genere vel docti vel eloquẽtes ꝑm humanã sapiam ꝓuersio gentiũ potuissz ascribi aut fauori. aut humane doctrine vel eloquẽtie: Verum tñ vt dicit glo. in predicto cap. Ideo dicit in textu. Nõ multos qm̃ Paulꝰ t Bartholomeus fuerũt nobiles Sũt aũt vere nobilitatis quinq; signa. Primũ ẽ liberalitas Nã t deꝰ q̄ nobilissimꝰ ẽ. liberalissimꝰ se exhibet. t solẽ suũ oꝛiri facit sup bonos t malos. Propterea scribitur extra de dona. c. prudentes. Hãc sibi quodammodo nobilitas legem imponit vt debere se quod sponte tribuit existimet vbi glo. Beatius est dare q̄ accipere. Idem. xvi. q. i. c. Predicatoꝛ. t de celebra. missarum. c. cum marthe. t in glosa hui'. c. inducitur dictũ marcialis ad sceuolam. Sceuola tu comedis apud omẽs. nullus apud te Alterius siccas pocula nemo tua. Aut tu redde vices. aut desine velle vocari. Dedecus ẽ semper sumere nilq; dare. Quidam milites interrogauerunt semel alanum philosophum audita fama scientie eius. que esset maxima curialitas id est nobilitas. Respõdit q̄ dare. Quod cum placuisset eis. interrogauit ipse eos q̄ esset maxima rusticitas. t cum conferendo non concoꝛdarent. rñdit alanus: Ego posui vos in via soluende questionis et nescitis considerare. Nam si curialissimum ẽ dare. sequitur q̄ rusticissimum est contrarium eius scilicet auferre. Secundum signum vere nobilitatis est mãsuetudo t miserioꝛdia. Unde sapiens prouer. x. capi. Mansuetudo t veritas custodiunt regem t clementia firmatur thronus eius. t prouerbioꝝ tertio capitulo. Mansuetis dabit dominus gratiam. t prouerbioꝝ primo capitulo. Beneplacitum est illi. scilicet deo fides t mansuetudo. t Judith nono capitulo. Humilium t mansuetoꝝ tibi semꝑ

placuit deꝑcatio. ⁊ p̃s. clix. exaltabit mansuetos in salutez. Et Bath. v. c. Beati mites qm̃ ipsi possidebũt terrã. Huius mansuetudinis offi ciũ est ſm Geraldũ odonis sup. iiij. ethicoꝝ. Non irasci de facili ⁊ absq causa ⁊ ad defectum ire magis q̃ ad excessum facit declinare ⁊ iniurias libenter remittit. Hinc Cicero in primo de officijs ait Nihil laudabilius. nihil magno ⁊ p̃claro viro dignius placabilitate atq clementia. Et Quintilianus in declamationib. Hec est celebranda virtus. hec animi sapiencia moderatio. vincere iram ⁊ inter simulates quoq meminisse hominis. Scribũt naturales q rex apũ solus nõ habet aculeũ cũ oẽs alie apes habeant. ¶ Tertiũ signũ vere nobilitatis est magnanimitas. que ſm Aristo. in. iiij. ethicoꝝ tendit ordinate ad honores ⁊ ad magna. ait enim. videtur magnanimus esse qui magnis seipsum dignificat magnus existens Qui enim nõ ſm dignitatẽ id facit insipiens iõ veri nobiles vel dant operaz militie vel lris vel alicui laudabili exercitio quo possint cõsequi honorẽ ⁊ famã. semp tamen cõ timore dei. Et cauent sibi a rebus turpibus ⁊ reprehensione dignis. ¶ Propterea Seneca ad Lucillũ inqt. Neminẽ excelsi ingenij virum humilia delectant ⁊ sordida. notẽt ergo qui se nobiles appellari gaudent q nõ est de ipsa nobilitate viciose viuendo superbiendũ. sed potius diligẽs cura illis debet inesse vt bñ ⁊ virtuose viuant in cunctis deo se humiliando.

¶ Qđ multi efficiunt superbi ꝑpter fortitudinẽ corporis q cõparat hominẽ bestijs. ⁊ superat a fortitudine animi atq i illa confidentes exponit periculis.

Capitulũ secundũ

Secũda causa q̃re multi erũpunt in superbiam đr fortitudo corporis: ob quã nullus superbia intumescere debet ꝑpter tria.

¶ Primo ꝑpter cõparationẽ ¶ Secđo ꝑpter superationẽ. ¶ Tertio ꝑpter periculationẽ.

¶ Primo ꝑpter cõparationẽ qm̃ per corporis fortitudinẽ cõparat hõ bestijs ⁊ aialib brutis. Vnde Petrarcha in li. đ remedijs fortuitoꝝ. Abũde inqt est vir taurina laus. Quinimo vt in pluribus homo a bestijs in fortitudine superat. Hic ⁊ Cato vt Cicero refert in li. de senectute dicebat. Que enim vox potest esse contemptior q̃ milonis crethoniate: qui cum iam senex eẽt athletas exercẽtes in curriculo videret aspexisse lacertos suos dicitur illa chrymansq dixisse. At hi quidem iam mortui sunt. ⁊ đ isto milone sic scribit aulus gellius li. xviij. noctiũ atticaꝝ. Milo crothoniensis athleta illustris quẽ in cronicis scriptũ ẽ olympiade ꝑma coronatũ eẽ exituz habuit vite miserandũ ⁊ mirãdum. Cũ iam natu grandis artem athleticaz desuesset ideſt reliquisset: iterq faceret forte solus in locis italie siluestribus quercũ vidit ꝓxime viã patulis in parte media ramis hiantem. Tunc experiri volẽs an vlle sibi relique vires adessent immissis in cauernas arboris digitis deducere ⁊ rescindere q̃rcum conatus est: ac mediã q̃dem partẽ discidit diuellitq Quercus aũt in duas deductas ptes cũ ille quasi perfecto quod erat cõnixus manus lanus laxasset cessante vi redijt in naturã: manibusq eius retentis inclusisq stricta denuo ⁊ cohesa dilacerandũ hominẽ feris ꝓbuit. ¶ Secđo nõ debz homo superbire de fortitudine corporis ꝑpter superationẽ. q illa superatur a fortitudine animi. Vnde Ouidius li. de ponto ait. Opia deficiũt animꝰ tamẽ opia vincit. Et Dap. puer. xvi

Melioꝛ ẽ vir patiẽs viro fortiꝛ. ⁊ qui dñatur animo suo expugnatoꝛe vrbiũ. ⁊ i eplis ouidius. Vince aios iramq tuã q̃ cetra vincis. Et de hac ambrosius li. ꝓmo đ officijs. Nõ mediocris animi est fortitudo que sola defendit ornamenta virtutũ. ¶ Tertio non debet quis superbire de fortitudie coꝛporis ꝑpter periculationez. Hi enim fortes coꝛpoꝛe, multis periculis sunt expositi ⁊ sepissime male finiũt. sicut pz de hercule: antheo. hectoꝛe: achille ⁊ similib. ⁊ ꝓmi regũ. c. xv. scribitur de golia q erat altitudinis sex cubitoꝝ ⁊ palmo. ⁊ tñ dauid illũ interfecit. vt pz eodem li. c. xvi. ¶ Recitat Johãnes solobriensis in policratone. q hannibal carthaginẽsis occidi fecit romanũ qui mandato eius singulari certamine pcusserat elephantẽ dicens eũ indignum vira qui cogi potuerat cum bestijs dimicare. lz verius sit eum ex inuidia noluisse captiuuz. Inauditi triumphi gloria illustrari ⁊ infamari bestias quarum virtute gentib terroꝛem incusserat.

¶ Quod multi fiũt superbi estimantes plus debito suũ intellectum spernendo primos ac dei obliuiscendo.

¶ Capitulum tertiũ.

Tertia causa ꝓre multi eleuantur in superbiaz dicitur scientia animi Cōsistit aūt superbia hoiz ꝙse doctos arbitrāt maxiem tribus.

Prio i sui intellect⁹ extiatiōe.
Scdo i prioz despectōe.
Tertio in dei obliuione.

Primo in intellect⁹ extimatione. de quo ita fatue arbitrātur ꝙ omnia intelligibilia possint intelligere per se. z ꝙ illud qđ ipsi superbi nō intelligūt. nō sit intelligibile. z ꝙ ea que sunt a deo nobis reuelata vera non sunt. quia ea ipsi capere nequeunt. Nolunt enim captiuare intellectū in obsequiū xp̄i. Necz debilitatem nature adiuuari. expostulant lumine diuine gratie. Pro quibus cōfutandis notandum ꝙ triplex intellect⁹ inuenitur.

Primus dicitur diuinus
Scds angelicus.
Tertius humanus.

Prim⁹ ē intellect⁹ diuinus de q̄ dicit scot⁹. ij. di. primi lib. ꝙ ē infinit⁹. z cognoscit qđcunqz intelligibile pfectissime quātū ē itelligibile i se z vnico actu intelligēdi itelligit seipm z oia z vt ait ꝫmētator. xij. Metaph. Intelligere dei est sua substantia patet ꝙ sua substantia est sua actio. z est actus purus z simplex. z ibidē ꝫmentator. dicit ꝙ intellect⁹ in deo intellectū z intellectio idē sunt. z vt inquit Tho. i. pte. q. xiij. Nihil est pfectio intellectus diuini nisi ipsa essentia dei. Intellectui itaqz diuino ꝙpari nō potest intellectus angelic⁹ necz hūan⁹. Ideo nullus homo vel angel⁹ vidēs essentiā dei potest illā infinite intelligere Sed sol⁹ ipse deus. Scds est intellectus angelicus. de quo ait Dyonisi⁹ ꝙ ē deiformis. Et ꝑm bonauē. in. ij. di. iij. Nō dicit deiformis ex eo ꝙ habet deiformitatē quā habet intellectus gloriosus ꝙ assimilationē que est in statu pfecto. Sed quia sine susceptione specierū p illud quod hz in in se actu cognoscit. Ex hoc angelus naturali cognitione diuinā essentiā videre non potest quia hec cognitio est p̄miū meriti q̄ habito creatura quiescit. Angelus aūt ꝙ naturā beatus esse nō pōt. Quare intellectus angelicus limitatus ē z nichil quodāmodo dici potest in cōparatione intellectus diuini.

Tertius intellect⁹ ē hūan⁹ satz inferior itellectu āgelico. qz cognoscit res in tpe z cū discursu rōcinādo. Est aūt ipse intellectus potētia aie z nō ipa essentia. vt ꝓbat Tho. i. pte. q. lxxix. arti. Nam tunc solum immediatuz

principium operationis est ipsa essentia rei operantis quando ipsa operatio est eius esse. sicut enim potentia se habet ad operationem z ad suum actuz. ita se habet essentia ad esse. In solo autem deo idem est intelligere quod suum esse. Vnde in solo deo intellectus est eius essentia. In creaturis autem intellectualibus. intellectus est quedam potentia intelligētis Ez si obiceretur cōtra. Qz Aug⁹ dicit li. xi. de trini. Deus z spiritus nō relatione dicūtur. sed essentiā demōstrant. Sed intellectus idē est quod mens. ergo intellectus est ipsa essentia aie

Ad hoc respōdet Tho. ꝙ sicut sensus aliqñ accipitur pro potentia. aliqñ vero pro ipa anima sensitiua. denoiatur eni aia sensitiua. nomie principaliozis sue potētie q̄ est sensus. Similiter aia intellectiua qñqz noiatur noīe intellectus quasi a principaliori sua virtute. sicut dicit in principio de aia. ꝙ intellect⁹ ē substātia quedā. z hoc etiā modo Augustinus dicit ꝙ mens est spiritus vel essentia. z vt intellectus hūani pcipiamꝫ quitatē dicit Tho. ꝙ intellect⁹ diuinus differt ab intellectu creato. quia intellectus diuin⁹ ad ens vniuersale se habet sic act⁹ totius entis. eo ꝙ intellect⁹ diuinus est dei essentia quatenoriginaliter z virtualit totuz ens preexistit sicut in prima causa. z ideo intellect⁹ diuinus nō est in potentia. sed est actus purus Nullus aūt intellectus creat⁹ pōt se habere vt actus respectu totius entis vniuersalis. qz sic oporteret ꝙ esset ens infinitum. vñ ois intellect⁹ creat⁹ per hoc ipm ꝙ ē nō est actus oim intelligibiliū. sed ꝑarat ad ipsa intelligibilia sicut potētia ad actū Intellectus vero angeli differt ab intellectu hominis. qz semper est in actu suoz intelligibilium propter propinquitatē ad diuinum intellectum qui est actus purus. Intellect⁹ autez human⁹ q̄ est infim⁹ in ordine intellectuū ē i potētia respectu suorū intelligibiliū. Et in principio ē sicut tabula rasa in q̄ nihil ē depictū. vt dicit Aristo. in iij. de anima: quod manifeste apparet ex hoc ꝙ in principio sumus intelligentes in potentia et postea efficimur intelligētes i actu. Notādū adhuc ꝙ hz i oib⁹ hoib⁹ sit itellect⁹ tñ vnus alio meli⁹ z clari⁹ intelligit. qz ꝑm tho. i. pte. q. lxxxv. c melioz ꝝtuz i intelligēdo Sicut meli⁹ videt rem corporalem aliquis q̄ est pfectioris ꝝtuz z in quo virtus visiua est perfectior. hoc

aũt circa intellectũ ꝓtigit dupli
citer. ¶ Uno q̃dẽ mõ ex parte
ipsius intellect⁹ qui est fortior
Manifestũ ẽ eni q̃ quãto cor⁹
pus ẽ meli⁹ dispositũ tanto me
liorez sortit aiam q̃ manifeste
apparet i his q̃ sũt ꝑm speciẽ di
uersa. Cui⁹ rõ ẽ. q̃ actus ꝛ for
ma recipit in materia ꝑm ma
terie capacitatẽ. Uñ cũ etiã in
hoĩb⁹ quidã habeãt corp⁹ meli
us dispositũ sortiunt aiaz ma
ioris ꝟtutis in itelligẽdo. vñ dr
in. ij. de aĩa. q̃ molles carne bñ
aptos mẽte videm⁹ ¶ Alio mõ
ꝓtingit hoc ex pte ꝟtutũ inferio
rũ q̃b⁹ intellect⁹ indiget ad sui
operationẽ. Illi eni in q̃b⁹ ꝓt⁹
imaginatiã cogitatiua ꝛ mẽora
tiua ẽ meli⁹ dispositã. sũt meli⁹
dispositi ad intelligendũ ¶ Et
si obĩceret⁹ q̃ intellect⁹ ẽ illud
q̃d ẽ formalissimũ in hoie. Sz
differẽtia forme causat differẽ/
tiã speciei. Si ergo vn⁹ hõ ma
gis alio intelligit videt⁹ q̃ ñ sint
eiusdẽ speciei ¶ Rñdet tho. q̃
differẽtia forme q̃ nõ ꝓuenit ni
si ex dispositõe materie diuersa
nõ facit diuersitatẽ ꝑm speciez
sz solũ ꝑm numez. Sũt eni di
uersoz individuoz diuerse for
me ꝑz materiã diuersificate Ex
q̃b⁹ oĩb⁹ colligim⁹ q̃ magna ẽ
fatuitas illoz q̃ se tenẽt oia sci/
re ꝛ oia intelligere pro quib⁹ fa
cit illõ q̃d Lactãti⁹ scribit li.
de ira dei. Socrates inquit cũ
esset oĩm philosophoz doctissi
mus vt ceteroz argueret insciẽ
tiã qui se aliquid tenere arbi/
trabantur ait se nihil scire nisi
vnũ q̃ nihil sciret. Et mercurij
ternegisti extat illa famosa sen/
tẽtia. s. Maxima pars eorum
que scim⁹ ẽ minima pars eorũ
que ignoram⁹. Ob q̃d seneca
in li. de trãquillitate animi ait
Puto multos ad sapiam ꝓue/
nire potuisse nisi putassent se ꝓ
uenisse: Sequit ergo ex tali su
perba estimatõe intellectus ce/
citas ꝛ ignorãtia diuinaz hũa
narũq̃ rerũ. Qz vt inquit ber
nard⁹ sup cãtica. Superbo oc'o
veritatis nõ videtur. Et aug⁹.
li. ꝯfessionũ. Humiliter se ac/
cusat deo de superbia ꝓcedẽte. et
dicit. Tumore meo separabar
a te. ꝛ nimis inflata facies clau
debat oculos meos ¶ Scdo
ꝯsistit superbia hoĩm litteratorũ
in proximorũ despectõe. Despi
ciũt enim tales tã doctos q̃ in
doctos. Indoctos aũt aspnan
tur tãq̃ viles ꝛ abiectos Aut
nolũt docere cũ id efflagitant.
Aut q̃ñq̃ ex inuidiã nõ recte
docẽt. Doctos etiã vilipẽdũt.
vel illis detrahẽdo vel docetes
eos fugiẽdo, videtur enim eo
non indicere aliena doctrina.
Contra quos faciunt illa qui
posita sunt in quadragesimali
de penitẽtia in sermone de ver/
bo dei vbi sunt preter auctorita
tes exempla salomonis. Hie/
ro. Juliani. Quib⁹ oĩb⁹ addẽ
da est sententia Augu. xxij. q
iij. c. Si bẽs. qui ait. Senex a
puero ꝛ epũs tot a mozũ a col/
lega necdum anniculo parat⁹
sum edoceri. ¶ Tertio cõsistit
superbia hominũ eruditoruz in
dei obliuione dum illa que sci/
unt non cognoscunt esse a deo
nec ad dei honorem referunt. sz
ad propriam pompã famam
ꝛ temporale lucrum. Sunt et
alia in huiusmodi hoĩb⁹ sup
bie signa propter quod mlt⁹
ex ipsis deuorabit infern⁹. Jõ
Augusti. vt scribitur in legen
da sua cũ pontianus ex affrica
veniens narrasset vitam et mi/
racula illius magni antonij ex
clamauit inspiciendo alipiũ so
cium suum. Quid patimur.
Quid audimus. Surgũt in⁹
docti ꝛ celum rapiunt Nos cũ
doctrinis nostris in infernũ de
mergimur. Abstineant ergo, vi
ri docti ab ambitõe. a vana glo
ria. a iactantia. ab arrogantia.
ꝛ alijs vicijs. vt humilitate con
currente mereantur fulgere si/
cut stelle in perpetuas eternita/
tes in regno beatorum cũ dño
iesu christo cui est honor et glo
ria in secula seculorũ Amẽ
¶ Feria quarta secunde ebdo
made ¶ De superbio curioso/
rum que in triplici curiositate
precipue consistit.
¶ Sermo vndecimus.

Generatio ma
la ꝛ adultera signũ
querit verba sunt re
demptoris nr̃i ori/
ginaliter Mathei. xij. ca. ꝛ in
euangelio hodierno. Auertẽt
cor suum scribe ꝛ pharisei a lu
ce veritatis quam xp̃s ꝟbo do
cebat pariter ꝛ exemplo qm̃ su
perbia inua sera ꝛ deuicerat il/
los Ideo curiosi effecti petebãt
a xp̃o signum videre. Qz vero
curiositas ex superbia prouenit
hodie de illa erit dicendũ. Po/
test autem quis curiosus fieri:
aut quia male ac superbe vtit
actu intellectus q̃tũ ad sciam
aut quia ad veritatem spernit
dum narratur. ꝛ proditur sine
eloquentia. aut quia oc'os cor/
poris dirigit ad vana spectacu
la. Propterea vt quilibet sibi ca
ueat ne cũ iudeis a xp̃o accusẽ
adulter ꝛ malus. Distinguea
mus in pñti ꝑmone triplicẽ cu
riositatẽ exprobrandã.
Prima dicitur cognitõis
Scda locutionis.
Tertia visionis.
De curiositate eoz q̃ ob sup
biã q̃rũt scire aut a q̃ nõ decet
aut id q̃d sciri nõ dz aut nõ ad
debitũ finẽ. ¶ Caplm primũ

Prima curiositas dicitur cognitionis. Dro qua sciendū ꝑm Tho. xxij.q.clxvij.ꝙ cognitio veritatis cuiuscūsqꝫ de se bona est. et ad hanc inclinat natura iuxta illud Aris.ꝓmo methaphisice. Oēs hoies natura scire desiderant.ꝛ de hoc Cicero in ꝓmo de officijs inqt. Oēs ducimurꝛ trahimur ad cognitionis ꝛ scie cupiditatez in qua excellere pulchꝝ putamus Et in hoc ꝓsistit ꝑfectio hois vt intellectus eius de potētia reducat in actū qō fit ꝑ cognitionē ꝟitatis. Ūn Dio.iij.de diuinis noīb ait. Bonū aīe hūane ē ꝑm rōnē eē cuius ꝑfectio in cognitione veritatis consistit.ūn ꝑ accidēs cognitio ꝟitatis pōt eē mala respectu appetitus inordinati ꝛ studij indebiti siue abusus talis cognitionis qō fieri pōt tripliciter.

¶ Primo ex pte illi⁹ a quo ꝙs qrit ꝟitatē cognoscere

¶ Scōo ex pte rei quam quis querit cognoscere.

¶ Tertio ex pte finis quare qrit veritatē cognoscere.

¶ Primo inordinat hō cū qrit addiscere ab illo a q̄ nō debet.sicut cū ꝑquireret cognoscere futura q̄ sunt in dei volūtate.aut aliqua occulta a demonib⁹. vl ab illis q̄ demonū vtuntꝛ familiaritate atqꝫ ꝓsortio.qō ꝓhibet.xxvi.q.i.c. siqs c.q̄ diuinationes.c.nō liceat. ō quib⁹ aptius dicem⁹ in sequētib⁹ ¶ Sed ħ loco plericꝫ dubitant vtrū demones possint docere hoies. Et arguit ꝙ nō

¶ Primo.qꝛ inqt Ambro.in glo.sup illo ꝟbo ꝓme ad Corin.xij.c. Nemo pōt dicere dñs iesus nisi in spū scō. O vex a quocūqꝫ dicat. a spūsancto ē. sed demones sūt sine spūsancto.ḡ nō pñt aliquā ꝟitatē docere ¶ Scōo obijcit ꝙ docere ꝓpriū est dei. Ūn Sap.i.c. ōz. Dis sapia a dño dea est.ꝛ vij.c. Ipse dedit mihi horū q̄ sūt sciam verā vt sciam dispositionē orbis ,terrarꝫ ꝛ ꝟtutes elemētorꝫ ꝛ ꝓmi regū.ij.c. Deꝰ sciarꝫ dñs est.ḡ nec demones nec hoies pñt aliquē docere. | Ad ꝓmū rñdet tho.i.ij.q.cix. Quod oē vexꝫ a spūsancto est sicut ab infundēte naturale lumen ꝛ mouente ad intelligendū ꝛ loquendū veritatē. Non aūt sicut in habitāte ꝑ gratiaz gratūfacientē vel sicut largiēte aliqō habituale donū nature supadditū. Et ideo Augꝰ retractauit qō dixerat.s.ꝙ nullū verū esset absqꝫ gratia cognoscibile. Inquit eni sic in ꝓmo li.retractationū. Non approbo qō in orōne dixi. Deus qui nō nisi mūdos veruz scire voluisti. Responderi em̄ pōt multos etiā nō mundos multa scire vera ¶ Ex quo sequitur Tho.ꝙ intellectus creatꝰ ad cognitionē cuiuscūqꝫ veri indiget auxilio diuino vt intellectus a deo moueat ad suum actū. Non aūt indiget ad cognoscendā veritatē in omnibus noua illustratiōe supaddita naturali illustratiōi.sed in quibusdā que excedūt naturalem cognitionē. Demones ergo sūt ꝓuati ꝑ naturali cognitione lz sint obtenebrati ꝑ ꝓuationē luminis gratie.quare lucidi sunt lumine intellectualis nature. vt dicit Tho.i.ꝑte.q. lxiij.arti.i.in rñsione ad ꝗntū Pñt etiā demones cognoscere aliquā veritatē superceden tē illoꝝ naturā ꝑ reuelationez a scis angelis cū ꝗbꝫ ꝛ si nō cōueniāt ꝓformitate volūtatis ꝓueniūt in similitudine intellectualis nature ꝑm quā pñt accipe qō ab alijs manifestatur. Et vt ponit Tho.i. ꝑte.cix. arti.iij. Per scōs āgelos multa de diuinis mysterijs reuelantur demonib⁹ cū diuina iusticia exigit vt ꝑ demones aliqua fiant. velad punitionē malorū vel ad exercitationē bonoꝝ. sicut in rebꝫ hūanis assessores iudicis reuelāt torturis reis ei⁹ sententiā. Huiusmōi aūt reuelationes nō ad āgelos reuelātes cōparent illuminatiōes sūt ꝙ ordināt eas ad deū. Ex parte ꝟo demonū nō sūt illuminationes.qꝛ eas in deū nō ordināt sed ad executionē ꝓprie iniqtatis. Demōes eni ex reuelatiōibus hoc modo sibi factis nō illuminānt.nec ex his que docēt hoies dicūt hoies illūinare qꝛ illūinatio ꝓpria ē manifestatio ꝟitat⁹ ꝑm ꝙ hz ordinē ad deū Peruersitas aūt demonū ħ hz ꝙ nō intēdit aliquē ordinare in deū.sed magis ab ordie dīno abducere ¶ Ad scōm ꝟo Job iectuz dōm ꝑm Tho.i.ꝑte.q. cxvi. Qō dei ē ꝓpriū docere.s. ꝑncipaliter qꝛ ipe dedit humani lumē intellect⁹ q̄ posset doceri ꝛ ab hoie ꝛ ab angelis.

¶ Sed q̄d tenēdū de arte notoria in q̄ fiūt q̄dam ieunia ꝛ orōnes cū q̄busdā obꝟuātijs vanis ad acq̄rendā sciam.

¶ Rñdet tho.xxij.q.xcvi.qō ē illicita.qꝛ vtiꝫ q̄busdā ad scientiā acq̄rēdā q̄ nō hñt ꝑm se ꝟtutē cāndi sciaz sicut ispectione q̄rūdā figuraꝝ ꝛ platiōe.q̄ rūdā ignotoꝝ ꝟboꝝ ꝛ hꝰmōi Scōo puertit ordo in addiscendo ꝛ in ꝟitate cognoscēda ex pte rei quā ꝙs q̄rit sciret sic st curiosiq̄ magīa dei subtilis inuestigare querunt ꝛ suo ingeniolo

dinoꝝ secretoꝝ ꝓfunda penetra
re nitūr. quib⁹ Cato ait. Dñe
te archana dei celūcꝫ inquire
re q̄d sit. Et Sap. ecclesiasti/
ci. iij. c. Altiora ne quesieris t
fortiora ne fueris ꝑscrutatus:
t in pluribꝫ opib⁹ eius ne fue/
ris curiosus. Et Lactan. li. i.
diuinaꝝ instit. Veritas t ar
chanū summi dei qui fecit om
nia ingenio ac ꝓꝑijs sensibus
non pōt cōprehendi. alioquin
nihil inter deū hominemcꝫ di
staret si consilia t dispositio/
nes illius maiestatis eterne co
gitatio assequeretur humana.
Similiter sunt curiosi qui re
trahūt se a studio quod ex ne/
cessitate ipsius incūbit ꝓpter
studiū minus vtile. sicut hñs
curā animaꝝ nesciēs que spe/
ctant ad suū officiū insistit stu
dio philosophie vel astrolo/
gie vel poesie. Hinc Hiero. di
cebat. xxxv. dis. c. Sacerdotes
Sacerdotes dei omissis euā/
gelijs t ꝓphetijs videmus co
medias legere amatoria buc/
colicoꝝ versuū: ꝓba cantare:
tenere ꝓgiliū in manib⁹. t q̄d
in pueris est causa necessitatis
in se crimē facere voluptatis.
Propter a ipse Hiero. ab an
gelo fuit correptus t ꝓberat⁹
eo q̄d nimis vacabat studio
platonis t ciceronis suauita/
te delectatus eloquij vt notat

xxxvij. di. c. legimus. Et ꝫ re/
ligiosis t clericis i sacerdotio
vel dignitate ꝓstitutus ꝓhibe
tur sub pena excōmunicatiōis
studiū legū t physice idest me
dicie vt magis pñt vacare stu
dio theologie t canonū. extra
ne clerici vel mona. c. non ma
gnopꝫ. c. Sup specula. De ali
is ꝓfo litteris secularib⁹ an lice
at illis vti diximus in tracta/
tu de timore iudicioꝝ dei. Cō
cludimus aūt nūc cū gratia/
no. dis. xxxvij. per totū. q̄ si id
fiat intentiōe bona: licituꝫ est.
Unde Tho. xxij. q. clxvij. i ꝓ
ma. q. ad vltimū ait. Studiū
philosophie ꝑmse licitū ē t lau
dabile ꝓpter veritatē quā phi
losophi ꝓceperūt deo illis re/
uelante. Ad q̄d dictū Hiero.
t Augꝰ. que posita sunt i ꝓmo
illo sermōe de timore iudicio
rum dei. Sed q̄ philosophi
quidā veritatē abutunt ad fi
dei ipugnationē. ideo Paul⁹
ad colocenses. ij. c. ait. Vide/
te ne q̄s vos seducat ꝑ philo/
sophiā t inanē scientiā ꝑm tra
ditionē hominū t nō ꝑm xp̄m
¶ Tertio puertit ordo in adi
scendo ex pte finis. Cū q̄s stu
det ad ꝓfectū sciendā vt inde
supbiat vel ceteros superet vel ꝑ
fas t nefas pecūias acquirat.
Dū tñ aliquis suū laborez in
studēdo ad deū ordinat. s. ad

eius laudē t ꝓfectū salutē. hꝫ ꝓ
pter sciam decorari t exaltari
se credat laudandus t ē meri/
to attollendus. Nam noticia
artiū liberaliū ornamentū est
aie. vt refert quidā sapiēs. Si
cut septē planete celū ornāt.
sic septē liberales artes animā
Tūt āt he. Grāmatica Rhe
torica Dialetica Arismetrica
Geometria Musica. t Astro
logia. Septē planete sūt Lu/
na Mercurius Sol Venus
Mars Iuppiter t Saturn⁹
¶ Grammatica. lune cōparat
qm̄ sicut luna ceteris planetis
est terre vicinioꝝ. sic grāmati/
ca ꝓma est t vicinior intellec/
tui rudi t indocto. Secōm ꝓfo
Hugo. in li. ꝓmo Didascalō.
Grāmatica est scia recte loq̄n
di t cauendi incongruitatē in
loquendo. t dꝝ grāmatica q̄si
litteralis scia Hanc ita com/
mendat Quintili. libro ꝓmo.
de institutione oratoria. Non
sunt ferendi qui artē grāmati
cam vt tenuē atcꝫ ieiunā caui
lant que nisi fideliter fūdamēta
iecerit quicquid struxeris cor
ruit necessaria pueris. iocūda
senib⁹. dulcis secretoꝝ comes
q̄que vel sola omniū studioꝝ
genere plus habet opis min⁹
habet ostentationis: Grāma
tice aūt noticiā debent habe/
re clerici deputati ad diuinuꝫ
cultū ꝑm Durandū in ſuman
sua vt saltiꝫ sic litteraliter que
legūt intelligāt. Propterea ex
tra de magistris. c. sup specu/
la. t. c. Qm̄ statuit vt in qua/
libet ecclesia cathedrali habe
antur magistri docentes grā
maticā. Sed vt dicit ibi glo.
Nullus ē fructus illi⁹ statuti
t alioꝝ. ¶ Siquis ꝓfo obijci/
at q. xxxvij. di. c. Turbat. rep
hendit ep̄s qui populo gram
maticā exponebat Respondere
possumus q̄ aliud est gram
maticam ignorare. aliud illaꝫ
exponere populo. nam ep̄s nō
debet ignorare grammaticaꝫ.
vnde in. c. vl. de eta. t qua. or
di. habet q̄ ep̄s ignorās gram
maticā amouetur ab executio
ne pontificalis officij. quia vt
dicit ibi glo. Ignominiosū est
ep̄o ab alijs doceri. vt. i. q. i. c
Uilissimus. t in auten. ō san.
epis: §. Damus. t de elec. c. cū
in cunctis. Sed ille ep̄s de q̄
dictū est grāmaticā docebat
populū vel illū exponebat: qꝛ
forte vt dicit glo. t icebat Cū
ergo dico homo. intelligas tā
de mare q̄ de femina. qꝛ com
munis generis est. ff. de ꝓbo.
sig. l. hois appellatione. Sed
melius, dic q̄ grammaticā hic
appellat scientiā auctoꝝ. Re/
citabat em̄ in ecclesia fabulas
poetaꝝ t eas moraliter expone/

bat io ꝓdicatiõe sua. hec glo.

¶ Secũda scia ẽ rhetorica. q̃ mercurio cõparat qui de⁹ elo/quentie antiquitus appellaba tur. Hec ſm Isidoꝝ li.ij.ethi coꝝ inuẽta est a grecis. gorgia aristotile. ermagora: Et ẽ trãl lata in latinũ a Tullio dicta rhetorica grece a copia locuti onis. ¶ Tertia scia e dialeti/ca. ꝛ hec soli cõparat. qm̃ ficut sol lumine suo tenebras pellit ꝛ nostꝝ hemisperiũ illuminat. Sic dialetica ẽ veꝝ a falso di scernere facies. nõ ꝙ cetere scie veꝝ a falso nõ discernant. sed quia hec sola methodus ẽ at/qꝫ via scientis cũctis. Hãc ꝓ mi us parmenides adinuenit quã postea plato ꝓmo grecis cis dedit. ꝛ aristoteles suis di scipulis ampliauit. ¶ Quar/ta scia est arismetrica. ꝛ hec ve neri cõparat. qm̃ sicut venus carnalis coniũctionis influen tiã habet. sic arismatrica artẽ de numeris ꝓiũgendis ꝛ ꝓpor cionib⁹ tradit. ait eni Isidor⁹ li.iij.ethicoꝝ. Arismetrica est disciplina numeroꝝ greciem richumũ dicũt Nũeri disciplí nã apud grecos ꝓmũ pictago ras scripsit. ac deinde diffusi⁹ a nichomacho dispositа. quã apud latinos ꝓmus apuleus deinde boeti⁹ transtulerunt. ¶ Quinta scia ẽ geometria ꝛ hec ioui cõparat repta ſm Isi doꝝ ab egyptijs. nã inũdante nilo ꝛ omniũ possessionibus li mo obductis initiũ diuidẽde terre ꝑ lineas ꝛ mẽsuras nom̃ arti dedit. vnde geometria de terra ꝛ mensura nũcupata est Terra eñ grece ge vocat me/tra mensura. ¶ Sexta sciẽtia ẽ musica q̃ cõparat marti. tuꝫ qꝛ a fabro ad ignẽ sedẽte repta ẽ. tũ qꝛ instr̃alis musica vt fũt trube ꝛ alia huiusmõi homies equosqꝫ ad bellũ excitare solẽt Et vt ait Isido. vbi s̃. Musicaẽ ꝓpria modulationis so/no cantuqꝫ ꝓsistẽs. ꝛ dꝛ ꝑ de/ruationẽ a musis. Muse aũt appellate a potumaso. i. a que rendo qꝫ ꝑ eas sicut antiq̃ vo/luerũt vis carminuꝫ et vocis modulatio quereret. Hoyses dicit hui⁹ reptorẽ fuisse tubal q̃ fuit ỏ stirpe cayn añ diluuiũ Greci pictagorã dicũt hui⁹ar tis inuenisse ꝓmordia ex malle oꝝ sonitu ꝛ chordaꝝ extensiõe ꝓcussa. Alij linũ thebeũ ꝛ zetã ꝛ ãphionẽ in musica arte pri/mos claruisse ferũt. ¶ De hac musica ita refert Isi. ꝓcordãs cũ Quintilia. li. i. de institutoria oꝛõne. Erat apud antiq̃s tã turpe musicã nescire qꝫ lr̃as Interponebat aũt nõ mõ sa/cris ſꝫ ꝛ oib⁹ solẽnib⁹ oibusqꝫ tristioꝛib⁹ reb⁹. Ut eñ in vene

ratiõe dina hymni ita in nu/ptijs hymenei ꝛ in funerib⁹ tre ni ꝛ lamẽta ad tibyas canebã tur. In quiuis ꝓo lira vel ci/thara circũferebat ꝛ accubãti bus singulis ordinabat quiua le gen⁹ cãticoꝝ. Itaqꝫ sine mu sica nulla disciplina põt eẽ ꝑ/fecta. nihil eñ sine ipsa. nam ꝛ ipse mũd⁹ q̃dã armonia sono rũ fert esse cõpositꝰ. ꝛ celũ ipm sub armonie modulatione re uolui. In plijs insup tube ꝓcẽ tus pugnãtes accẽdit. ꝛ q̃nto vehemẽtioꝛ fit clangoꝛ tanto fit ad certamen aius fortioꝛ. si q̃dem ꝛ remiges cãtus hortat ad tolerãdos quosqꝫ labores Musica aium mulcet ꝛ singu loꝝ opeꝝ fatigationẽ modula tio vocis solat. ipsasqꝫ bestias necnõ ꝛ serpẽtes volucres at/qꝫ delphines ad auditum sue modulatiõis musica ꝓuocat. ¶ Septima scia ẽ astrologia q̃ saturno ꝓpat. qm̃ sicut saturnus ceteris planetis ẽ altioꝛ. sic ꝛ scia hec de altioꝛib⁹ q̃ ce/tere speculat. Secũm ꝙo Isi. vbi s̃. Astrologiã ꝛ natiuita tis obseruantiã chaldei ꝓmũ docuerũt: Greci ãt dicũt hãc artẽ ab athlante ꝑsi cogitatã Ideoqꝫ dicꝰ ẽ sustinuisse celũ De q̃ aug⁹ l. xviij. de ciui. dei multa refert ca. viij. ꝛ. ca. xxxix eiusdẽ li. dicit. Eo tẽpoꝛe quo moyses natus est fuisse re perit athlas ille magn⁹ astro/logus ꝓmethei frater matern⁹ auus mercurij maioris cuius nepos fuit mercuri⁹ termegi/stus. Sunt ꝛ alie scie que his adhiberent vt medicine ꝛ ius ciuile. Est ꝛ sciẽtiaꝝ regia the ologica cui subalternat ius ca nonicũ quas ad bonũ finem addiscere laudabile est.

¶ Quod curiosi ex supbia sp⁹ nunt veritatẽ dum scribit vel narrat absqꝫ lenocinio ꝓboꝝ ꝛ q̃ potest esse doctrina sine elo/quentia lz eloquentia cum do ctrina sit cõmendabilis.

Capitulũ secundũ

Secũda curiositas ỏꝛ locutionis que ẽ i illis q̃ oẽm ꝓpitatẽ ꝛ fidei et bonoꝝ moꝝ siue scriptã siue ꝑ dicatã ꝓtẽnũt dũ ibi deest oꝛ nat⁹ ꝛ copia dicẽdi. de q̃b⁹ di cit in ſmone ꝓmo in tractatu de timoꝛe iudicioꝝ dei. Sꝫ h̃ notandũ q̃ triplr̃ q̃dã de elo/q̃ntia dicũt. Quidã asserunt absqꝫ illa nõ posse stare doctri nã. Quidã affirmãt eloq̃ntiã eẽ spnẽdã. Quidẽ ꝓ eloquẽ/tiã doctrine dicũt associandã Primi sũt illi de q̃b⁹ Lactãti us ait li. v dinaꝝ institutionũ Hec in ꝓmis cã ẽtc. vt in illo ꝓmo sermone ỏ timoꝛe iudici oꝝ dei. Sed certe q̃ tales nõ

bñ sentiant ostendimus exem
plo varronis. De quo sic scri
bit Aug. li. vi. de ciui. dei. ca. ij
Marcus varro tā t si minus
suauis ē eloquio doctrina tamē
arcē sentētijs ita refert ē vt in
oi eruditōe quā nos secularē il
li aūt liberalē vocāt studiosus
rerū tm iste doceat quantū cice
ro delectat. Et ibi sequit Au
gu. Cicero in libris achademi
tis varronem appellat acutissi
mum t sine vlla dubitatione
doctissimū non tamen dicit fa
cūdissimū. Et itez ibidē aug.
in. i. aūt li. cicero cū eiusdē var
ronis litteraria opa predicaret
Nos inquit in nostra vrbe pe
grinātes errātesq tanq hospi
tes tui libri quasi domū redu
xerūt vt possem ꝰ aliqñ q et vbi
essem ꝰ agnoscere. Tu etatē pa
trie. Tu descriptōes temporū.
Tu sacroz iura. Tu sacerdo
tū. Tu domesticā. Tu publi
caz disciplinā. Tu sediū regio
num locorum. Tu omniū di
uinarū humanarūq rerū no
mina genera officia causas a
peruisti. hec ibi. Quis igit var
ronis doctrinā sine eloquentia
descriptū despiciet quā tot lau
dib cicero est prosecutus. Iz
aug. adhuc in prefato li. c. vij.
ita de varrone subdit. Vir do
ctissimus varro tā multa legit
vt aliquid ei scribēr vacasse mi
remur tā multa scripsit q mi
ta vix quēq legere potuisse cre
dam ꝰ. t Iz ipe aug ꝰ. sic ꝓmēdet
varronē tñ nō approbat omia
sua scripta. vñ in. iij. ca. ptacti
li. di. In his q varro scripsit de
reb hūanis secut ꝰ ē hīstoriā re
rū gestaz. Que aūt de his qs
diuinas vocāt dd nisi opinōes
rez vanaz. Dixim ꝰ ista de var
rone cui ꝰ doctrinā magnificat
cicero q tñ sine eloquentia fuit
Quantomagis nos approba
re acceptare acvenerari debem ꝰ
doctrinā sctōz q locuti sūt spū
sctō inspirati. Iz nō semp splen
deat nitore eloquētie. Secū
di ꝓtēdunt eloquentiā omino
re dānandā ꝫ quos sunt ꝫba
Quintiliani in illo ꝓmone. i.
de tiore iudicioz dei. Tertij
asserūt doctrinā eloquentie qñ
q associandā. t cū id faciūt bo
no zelo ad honorē dei t aiaruz
salutē rē vriq dignā efficiunt
Sicut etiā Aug ꝰ. docet li. iij.
de doctrina xpiana. Idcirco la
ctātius li. i. diuinaz institutio
nū inqt. Nunc maiore copia t
facultate dicēdi cām veritatis
potem ꝰ. q Iz possit sine eloquē
tia defendi vt ē a multis sepe de
fensa. Cū claritate ac nitore ser
monis illustrāda t quodāmo
do disserēda ē vt potēti ꝰ t aias
influat t vi sua instructa t lu
te orationis ornata.

Dō curiosi ex supbia corpore
os sensus ad vana dirigunt t
illicita t pcipue in spectaculoz
inspectōe. Capitulū. iij.
Tertia curiositas est vi
sionis quaz tho. vocat
curiositatē sensitiuā q
ꝓsistit in appetitu t studio ior
dinato cognoscēdi p aliquē sē
sum exteriorē. Et cuius ista curiositas sensitiua exerceant per
oēs sens ꝰ tñ exprimit p visuz qz
noie visus itelligit ois sensatio
ñ ꝓsueuet dici vide q bonū so
nū hz cāpana. i. audi vide q tū
bon ū odorē hz iste flos. i. odo
ra. Et xps dicit Lu. vl. Vide
te man ꝰ meas t pedes meos. i.
palpate. Et ps. xxxij scribitur.
Gustate t videte qm suauis ē
dns. Sedm itaq tho. cognitō
sensitiua ordinat ad duo Uno
mō tam in hoib q in brutz ad
corpis sustētationē in quantū
scz p hmōi cognitionē homies
t iumēta vitāt nociua t acqui
rūt sibi necessaria ad sustētatio
nē. Sicut ouis vidēs lupū fu
git. t sic hō videns inimicum.
Dō facere nō posset si nō vide
ret t vidēs cibum sumit illum
Alio mō cognitio sensitiua
specialit in hoie ordinat ad co
gnitionē ptica vel speculati
uā. vidēs enim herbā medicia
lē medicus ordinat eā ad me
dicinā vidēs exercitia alicuius
artis quomodo fiunt addiscit
vt sm ea operetur. Consideās
p visum auditū vel p alios sen
sus pulcritudinē creaturarum
exurgit inde incognitionē crea
toris Dñ igitur nō apponitur
studiū circa cognoscenda sensi
bilia predictis modis t cau
sis scz propter necessitatē susten
tande nature vel propter studi
um veritatis intelligēde curio
sitas est. Et cuius luxuria t gu
la sint circa tangibilia t gusta
bilia t sic etiam vitium curio
sitatis. tamen ista est differen
tia. quia luxuria querit delecta
tionem inordinatam tactus.
Sed curiositas querit delecta
tionē inordinatam cognitionis
que habetur per tactū de re. et
sic de alijs sensatis. Et sm Pe
trum de palude virgines rentā
tur de vicio carnis pmodū cu
riositatis. s. vt speriātur quali
tatē illius delectatiōis veneree.
Sic t qui experti sunt delecta
tionē venereā aliqñ incitātur
ad turpia ex curiositate. s. ad ex
periēdos nouos modos turpi
tudinis magis q in luxuria.
Dicit ēt Beda q viciū curio
sitatis est in dinoscendis carpē
disq vicijs proximoz. Quod
fit per particularia sensibilia.
Hoc tñ ꝫz tho. aliqñ bono aio
fit ad vtilitatē suā. vt. s. inde p
ficiat prouocat ꝰ bono exemplo

alterius. vel etiã ad vtilitatẽ p
ximi. vt scz corrigat cũ ca ri tate
seruatꝫ debitꝫ circũstãtijs. Sz
cũ ḳs ꝓsideratvidẽdovl'audiẽ
do facta alioꝝ vl'ad ꝺspictẽdũ
vel detrahendũ vel saltim iuti
liter inquirendũ hoc curiosum
est ꝛ vitiosum. Ideo Sapiẽs
prouerbioꝝ. xxiij. c. ait. Nõ in
sidieris nec q̃ras impietatẽ in
domo iusti. Et ad hoc facit nt
auctoritates posite in sermõe ꝺ
iudicio temerario in q̃dragesi/
mali de pnia. Cõsistit tandem
curiositas inspectaculorum va
noꝝ inspect õe. vbi sciendum q
aliq̃ sunt spectacula repñtatiua
piarum reꝝ. vt natiuitatis pas
tionis ꝛ resurrectõis iesu xpi et
similiũ. ꝛ inspectio taliuꝫ de se
opportuna ẽ optima ẽ. Quedã
vꝝo spectacula sunt rep zesen/
tatiua turpiũ reꝝ i qbꝫ qñq̃ re/
citãtur comedie terẽtij cuz tur/
pibꝫ obscenis gestibꝫ. Alia insu
per fiunt cũ habitu monachali
vel religioso qꝺ prohibitũ ẽ ſm
glo. in. c. Cũ decorẽ. extra de vi
ta ꝛ honestate clericoꝝ. Et i au
tẽtico de sanctissimis episcopis
§. vl. ꝛ. C. de epali audiẽtia. l.
Omnime ꝛ a talibꝫ bñ est ab/
stinere ꝛ ꝑcipue ista vitẽt cleri/
ci ꝛ religiosi ꝛ matime dum ce
lebrãtur diuina. Nam vt scribi
tur de con. di. i. c. Qui die solẽni
pretermisso ecclesie ꝓuentu ad
spectacula vadit excõmunicet
ꝛ de cõ. di. v. c. Non oportet mi
nistros altaris vel quoslibꝫ cle
ricos spectaculis aliquibꝫ inter
esse. Et vt breuius concluda/
mus dicit Tho. xxij. q. clxxvij.
articulo. ij. Inspectio spectacꝫo
rum cõmuniter redditur vicio
sa inq̃ntum per hec fit hõ ꝓnus
ad vicia vel lasciuie vel crudeli
tatis vel vanitatis et similia ꝓ
pterea que in spectaculis solent
fieri caute tracꝫ incedenduz est
ne intellectus per superbiã cu/
riositate leuetur aut corpis sen
sibus concedatur libertas qua
ferantur ad obiecta illicita ꝛ in
debita tracꝫ custodiendi sunt ꝛ
refrenandi vt semper hũilitas
habitet in anima nostra q̃ nos
dignos efficiat gratia christi. et
tandem perducat ꝛ gaudia pa
radisi. Amen.

¶ Feria quinta. ij. ebdomade.
De superbia mulieꝝ satis tẽ/
perate ꝛ modeste recitandꝰ ne
patiantur ille q̃ humiles sũt ꝛ
ruose. ¶ Sermo ducecimꝰ

Filia mea ma

le a demonio vexa
tur. Scribunt hec
verba Math. xv.
capi. ꝛ in euãgelio
hodierno. Superbie viciũ dete/
standũ satis infestat mulieꝝ
genus. Ipse q̃ppe mlieres cõ/

ter elate sunt ꝛ fumo superbie
replete. Nec mirum. quia vt sa
piens ait Ecclesiastici. xxv. ca.
A muliere sumpsit initiuz om
nis perditio. duz scz prima ma
ter oim appetens scire bonum
ꝛ malum superbe diuinũ ꝓem
psit preceptũ. Nõ igitur sola fi/
lia chananee vexabatur a dya/
bolo. Sz tot inumerevt sic di/
cam in quarum cordibus sup
bia dominatur. Propterea ho/
dierna die supbi ã mulieꝝ potẽ
ter expugnabimus quarum di
stinguere poterimus triplicem
superbiam.

¶ Prima dicitur matrimoni/
alis confusionis.

¶ Secda vane exornatiõis.

¶ Tertia proximalis conuer/
sationis.

Qñ mulieres supbe nolunt
subesse viris et ab illis dirigi
ꝛ regulari.

¶ Capitulum primum.

Prima superbia mu
lierum dicitur ma/
trimonialis confu/
sionis. Cõfundunt
enim ille mulieres q̃ supbie lo/
cũ dederũt ordinẽ matrimonij
dũ satagũt totis viribus ꝑesse
viris a quibꝫ regi et gubernari
maxime dedignanꝝ. Qñ autẽ
vxor sit regulãda ꝙ prudentiaz
viri oñdit triplici rõne.

¶ Pria ẽ xpc in lieꝛ subiectõez

¶ Secda ppc mlieres ꝺditionẽ

¶ Tertia propter mulieris ꝺe
corationem.

Prima ratio ẽ propter mu/
lieris subiectionem. Mulier e/
nim viro inferior est. Vñ inqt
Aristo. primo politice. masculus
natura femella pcipalioꝝ
est. ꝛ Petrus sua prima cano/
nica. iij. ca. Mulieres subdite
sunt viris. ꝛ Aug⁹. in questio/
nibꝫ numeri. ꝛ. xxxiij. q. v. capi.
Manifestum est voluisse legẽ
feminã sub viro esse. Et idem
xxij. q. v. c. Est ordo naturalis
in hominibus vt seruiant femi
ne viris. ꝛ Ambrosius in exa/
meron. Adam ꝙ eua deceptus
est non eua per adam. Quem
vocauit ad culpam mulier tu/
stum est vt eam in gubernatio
nẽ assumat ne iterũ femmea fa
cilitate labatur. Idem. xxxiij.
q. v. Mulierẽ. Mulierẽ ꝓstat
subiectã esse domino viriꝫ nul
lam auctoritatem habere. Et
xxxiij. questione quinta. capitu
lo. Cum caput Cũ caput mu
lieris vir sit caput aũt viri xpc
quecunq̃ vxor nõ subdit̃cit viro
hoc est capiti suo eiusdẽ crimi/
nis rea ẽ cuiꝰ ꝛ vir si nõ subicia
tur xpo. ꝛ Isido. xxx. q. v. c. Fe
mine. Femine ne vũ maritan/
tur ideo velantur vt nouerint
se semper viris suis subditas
esse debere ꝛ humiles.

¶ Sed mulieres egre ista ferē
tes arguūt. i. ex ſnia dei qui di
xit Geñ. ij. c. non ē bonū ho/
minē eē ſolū faciamuſ ei adiu
toriū ſimile ſibi non dixit faci
amus ſubditā. Et adā Geñ.
iij. dixit deo. Mulier quā de
diſti mihi ſociā tē. vocās eam
ſociam quaſi equalē t nō infe
riorē. Item glo. xxxiij. q. v. ca.
mulierē. §. nec illud. ſuper ver
bo coſta ait. non de pede for/
mata eſt mulier ne videretur
omnino famula: nō de capite
ne oīno videret dña. ſed de co
ſta vt videret collateralis Et
apl's. i. ad corī. vij. c. ait. Vir
nō hz ptātem ſui corpis ſz mu
lier. t mulier nō habet poteſta
tē ſui corpis ſz vir. Et Hiero.
ad occianū. xxxij. q. v. c. apud
nos. ¶ Quod non licet feminis
eque: nō licet viris t eadē ſer/
uitus pari conditione cenſet.

¶ Ad hec nos reſpondemus
q de viro t vxore poſſum9 du
pliciter loqui. aut quantuz ad
fidē matrimonij t matrim on
ale debitū. t ſic vir t vxor ſūt
equales. ita cīm vir tenet dili/
gere vxorē: ſicut vxor virum. t
ſic fidem ſuare illi debet ſicut
ſibi ſeruari. aut loq̄mur q̄tuz
ad regimen vite. t tunc diſtin
guendū eſt. q2 aut vir vellet re
gere vxorē ita vt faceret ꝯtra
ꝓcepta dei t tūc nō debet obe
dire. aut ita q ꝓcipiat ea q̄ nō
ſunt ꝯtra deū t expediētia cō
muni vtilitati dom9 t mutue
ꝙuerſationis. t tūc vxor debz
viro ſubij t obedire. Dicit
tm̄ Ricar. in. iiij. di. xl v. In q̄
ſtione vtr̄ ſeruus poſſit facere
teſtm̄ in rnſione ad argumētū
in oppoſitū. q vxor ꝓpter ſeruo
do nō ē ſerua marito q̄uis vir
ſit caput eius in regēdo ipſam
t ſit adminiſtrator t diſpēſa/
tor bonor. vnde vir dñaf mu
lieri politice nō deſpotice. Jō
mulier ptē hz in bonis cōmu/
nib9 ſibi t marito de qua par/
te pōt facere teſtamentū. Bo
nauen. aūt in. iij. diſ. xij. dicit.
q vir ſit mulierē excellentior ꝓ
pter tria ¶ Primo ꝓpter dig/
nitatē in ꝓncipiādo. q2 oēs. tā
viri q̄ mulieres ex vno viro
ſunt. in quo eſt exp̄ſſa rep̄ſenta
tio egreſſus rer ab illo vnicor
ſūmo ꝓncipio deo. Un̄ āb ro.
li. de ꝓdiſo ait. Una naturā
volens hominū ꝓſtituere de9
ab vno ꝓncipio creature h̄ ce
pit. ¶ Scdo vir eſt excellenti
or muliere ꝓpt auctoritat ē i p̄
ſidēdo. q2 vir ē caput vt dictū
ē nō mulier. Tertio ꝓpter ſtu
tem in agendo. q2 viri eſt age
re. t mulieris pati. q̄m pl9 ha/
bet ſexus virilis de ꝓtute ac/
tiua. vnde Ariſ. li. de aialib9
dicit q mulier ē mas occaſio
natus ideſt vir imꝑfectus.

¶ Secundo vxor ē regulāda
fm̄ prudentiā t auctoritatem
viri ꝓpter mulieris ꝙditionez
eſt em̄ in pluribz mulier leuis i
cōſtās t mobilis. Quare Te
ren. ait. Quod mulieres fer/
me vt pueri leui ſnia ſūt. t La
ctantius li. iij. dicit. nunq̄ ali
quam mulierē philoſophiam
ſciuiſſe: niſi themiſtes. Sunt
etiā mulieres ad laſciuiā ꝓne.
vt pz in vxore putifaris prin/
cipis eunuchor pharaonis. q̄
tētauit t infamauit Joſeph vt
dicit Geñ. xxxix. c. Eſt nihilo
minus ꝓpter ſuꝑbiā vxor ſepi
us viro ꝯtraria. Quare dicit
de quodā cuius vxor ſubmer
ſa erat in fluuio. q cū quereret
cadauer eius ad educendū de
aqua: ibat p fluuiū ꝯtra aquā
t interrogatus cur ſic faceret:
rñdit. Mulier iſta fin̄ vita ſp
fuit ꝯtraria dictis t mādatis
meis. ideo quero ꝯtrario mo
do ſi forte etiā mortua aquaz
ecōtrario petat. ¶ Recitat in
ſup Hiero. cōtra Jouinianuz
q Socrates habuit duas vx
ores quas ingenti patiētia ſu
ſtinēs. nō potuit tm̄ ab eaz cō
tumeliis t clamorib9 liberari.
Et cū quadā die querelantib9
ipſis contra eū domū ille foret
egreſſus vt eaz moleſtias eui
taret t ante domū ſederet pij/
cere ille aquam ſup eum. Ille
ꝙo imꝑturbatus ait. Scieba
q̄ poſt tonitrua pluuie ſeque/
rent. ¶ Narrat etiaz Valeri9
q phorroneus rex grecor die q̄
mortuus ē dixit Leoncio fra/
tri ſuo. Ad ſummā felicitatez
nihil mihi deeſt ſi vxor ſemper
defuiſſet. Cui leontius. Et q̄
mō vxor obſtat. At ille. Da
riti hoc oēs ſciūt. Et Laro
vticenſis dicebat Si abſq̄ fe
mina poſſet eſſe mūdus cōuer
ſatio noſtra nō eēt, abſq̄ dīs
Aulus geli9 inſup li. ꝑmo no
ctiū atticaz ꝓba metelli numi
diti recitat dicens. Vultis t
eruditis viris audientib9 lege
bat oratio metelli numiditi q̄
uis ac diſerti viri quam in cē/
ſura dixit ad populū deducen
dis vxorib9 cū eum ad matri/
moniū capeſcēda hortaretur
In ea aōne ita ſcriptum fuit
Si ſine vxore poſſemus, quiri
tes eſſe: oēs ea moleſtia carere
mus. Sed q̄m ita natura tra
didit vt nec cū illis ſatis com
mode. nec ſine illis vllo modo
viui poſſit ſaluti ꝓpetue poti9
q̄ breui voluptati conſulenduz

¶ Tertio vxor regulanda eſt
fm̄ prudentiaz viri ꝓpter mu
lieris decorationez. Vxor em̄
bene morigerata eſt dec9 t or
namentum domus. gloria vi
ri. cōſolatio ꝓcule. t corona

amicoꝝ virtatꝫ domesticorū. Hinc Sapiens prouer. xij. c. ait. Mulier diligēs corona est viro suo. Ideo viro incūbit vxo rē ad oēm honestatē dirigere il lāq; gubernare. Sed supbiri facit vt vix vna repiat ex decez vnā. nō ex centū vel mille q̄ ve rū subīcere non procuret. Ille vero mulieres q̄ vanitātib va cāt viros pcepe molestāt. Et vt inquit aureolus. Theophrast⁹ vxor pomposa p totas noctes cōqueritur dicens. Illa ornati or procedit in publicum. Ego in conuentu feminarū misella despicior. Et vt ait Sapiens prouerbioꝝ xix. ca Tecta ignē distillantia mulier litigiosa in domo

¶ Quod mulieres supbe excedunt modum ꝛ regulam in ornatu ꝛ cultu corporis ac pompa vestimentorum.

¶ Capitulum secundū.

Secūda supbia mulierū dicit vane exhortatōis. Excedere q̄ppe sōles mulieres in ornatu corporis Et in hoc magꝫ peccāt ipse q̄ viri Rō ē. qꝛ sicut magnanim⁹ omia ista tpalia pua existimat ita pusillanim⁹ pua magna existimat. Mulier aūt pui animi est ꝛ debilioris ꝓditōnis q̄ vir vñ gl̄iam tpalem magnuz ꝯd arbitrat. ꝛ cū nō valeat appa rere vel exaltare in magnis negocijs. qꝛ nec in docēdo nec negociādo ꝛ hmōi saltē in apparētia pulcritudinis querit gl̄iam

¶ Refert Aululsgellius libro primo noctiū atticaꝝ. q̄ dēmosthenes priusq̄ eloquium eius motuisset nitorem cultus dicit appetisse. Sed postq̄ elloquētie famā assecut⁹ est ꝓpter quod dicebat potius a se velle q̄ nitore vestium gloriā ꝓparare. Mulieres ergo obvilitatē animi in ornatu se gloriosas reputant ꝛ felices. ¶ Sed notāduz q̄ triplex ē ornatus.

Primus laudabilis
Secūs tolerabilis
Tertius vituperabilis.

Primus ornatus est laudabilis. ꝛ est ille quo vtunt̄ ministri altaris in diuinis officijs ꝛ principes ac alij in dignitatib ꝓstituti q̄ vtunt̄ vestib⁹ pciosis que de se non ordinātur ad sui gloriā sed ad significanduz excellentiā sui status ꝛ ostendendā magnificentiā diuini cult⁹ Et sic multi sancti vsi sunt ratione sui gradus vestib⁹ delicatis. vñ habet Geñ. xxxvij. ca q̄ Jacob patriarcha fecit ioseph tunicam polimitā. i. rachamatam. Et sancta cecilio nobilis romana vestes deauratas ferebat. Et hoc modo dicitur. C. de postulando. l. vltima. q̄ ad

uocatus coram iudice dēt habere vestes decentes. Nam talis ille presumitur prima facie qualem eum indicant vestes. ff. de iure fisci. l. diuus. l. si acceptor. ¶ Et vt dicitur. xx. q. i. c. vltimo. Vestis debet esse cōueniens statui ordinis ꝛ officio.

¶ Et licet dicatur extra de vita ꝛ honestate clericoꝝ m. q̄ clerici non deferant corrigias auri ꝛ argenti nec deferant ānulos nisi quibus competit ex dignitate. ꝛ. xxi. q. iij. c. omnis. Omnis iactantia ꝛ ornatura corporalis aliena est a sacrato ordīe. Tamen glo. in dicto capitulo clerici. dicit. Clerici in vestib⁹ debent se conformare consuetudini regionis ne videātur ypocrite. vt. xxx. di. c. si quis virorū. ne vilescat dignitas clericalis xxx. di. c. epi. ꝛ xxi. q. iij. capi. in summa. ¶ De episcopis etiam querit glo. xvi. q. vij. capō. in nouā. vtrum episcopi religiosi debeant deterre habitum pfessionis sue. Et respondet q̄ monachus factus episcopus nō abijcit habitum. Sed retento habitu desuper ferat habitū i quo magis conueniat eis inꝛ quos versatur. extra de vita ꝛ honestate clericoꝝ capitulo. deus q̄. Reprehensibiles itaq; forēt q̄ debitum ornatu omitterent in habitu vl̄ vestitu vel ex negligētia. Unde Aristo. in. vij. ethicoꝝ. dicit q̄ ad molliciem q̄ vicij est pinet q̄ homo trahat vestem per terram ne laborer i retinendo eam vel si homo faceret ad ostentationem propter inanem gloriam sicut plerisq; faciunt deferentes vestes immūdas ꝛ sordidas. Unde Bernardus dicebat q̄ in vestibus paupertas placebat. sordes autem nunq̄. Quia signuz erat vel negligentis animi vel gloriam affectantis. ¶ Et distinctione quadragesimaprima. §. Preterea. Nec affectare sordes nec exquisite delicie laudem patiunt verum q̄ dum aliqui verbo ꝛ exemplo habēt alios prouocare ad penitentiaz decz eos vilibus induti. ¶ Sicut fecerunt quidam ex prophetis. De quibus ad Hebreos vndecimo capitulo scriptum est. ¶ Circuierunt in melotis id ē sclauinis ꝛ in pellibus caprinis. vt Helias. ¶ Et glosa super illo Mathei tertio. Johānes habebat vestitum de pilis camelorum. Qui penitentiaz predicat. habitum penitentie ostendat. ¶ Secundus ornatus est tolerabilis cum scilicet mulierem secōm morem patrie ꝛ nō corrupta intentiōe ornant

se modeste ⁊ tẽperate vt sic placeãt viris vel nepeiores ac deteriores alijs videãtur. Vñ Augu. de doctrina xp̃iana. Et. xi. di. c. ḋsquis. ¶ Quid loco et tpe ⁊ psonis ꝙueniat diligenter attẽdendũ ẽ ne temere flagitia repr̃hendam⁹. In his enim oib⁹ nõ vsus rex sz libido in culpa est.

¶ Tertio ẽ ornat⁹ vitupabilis cũ. s. primo sit xp̃i vanã gloriã Vñ Greg. in omel. inct. Si cultꝰ p̃ciosaꝝ vestiũ culpa non eẽt. nequaq̃ ira dei tã vigilanter exprimeret. Nõ diues qui rorquebat apud inferos purpura ⁊ bysso induebat. ¶ Secũdo vitupabilis ornat⁹ mulierũ cũ sit cũ nimis excessiua solicitudine. Vñ xp̃s Mathei. vi. c. dixit. Ne vestimẽto ḋd solliciti estis. s. superflue. ¶ Tertio est reprehensibilis ornat⁹ cũ fit exponẽdo supra vires. ⁊ ꝙ decentiaz status sicut fit temp̃ibus istis

¶ Quarto dũ mulieres ornãt se vt trahãt alios ad sui cõcupiscentiã. Ob id sapiens Prouer. vij. de muliere sic se ornãte ait. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricõ p̃parata ad capiẽdas aias. ⁊ Hiero. ad furiã inqt. Ornat⁹ iste nõ dñi ẽ. vel amẽ ẽ antixp̃i. Aut vestiẽduz vt loquimur. Aut loquendum vt vestiti sum⁹. lingua psonat castitatẽ. ⁊ totũ corpus prefert impudicicias. Et idẽ ad sacras virgines de continentia virginali. Prophet̃icus ille ſmo nõ proferatur de vobis. Filie eorũ composite circũornate vt similitudo templi. similes sepulcris dealbatis que extra auro relucent. intus vero plena sunt ossibus mortuoꝝ. Ne non filie regis xp̃i. sed regis tiri. Ne semper in muneribus vultus ipudicitia diuites plebis ⁊ capiuntur ⁊ captunt Impudiciss̃im⁹ mulierum affectus semper ingẽmis. semper in lapidibus. semper in ornamentis extrinsecis gloriam ponunt. Non sufficit eis libido innata nature sed occasionem querunt explende libidinis. Affectant proculdubio vt oculi virorum aurũ cõtemplantes ⁊ gemmas tandẽ figantur in faciem vt facili⁹ incitent ad libidinosum incendium. Quid meretrix gloriaris. Quid exaltaris in pulcritudine panni.. Quid ad te attinet argentum ⁊ aurum. Nõne omnis caro fenum. ⁊ omnis gla ei⁹ quasi flos feni. Hec ille. Nescio quid referre debeam de excessu ornatus qui iam infecit totam italiam. A tempore nãq̃ illo quo predicare cepit sanctus Bernardinus vas electõnis ⁊ ab ipso ⁊ ab alijs predicatoribus feruentiss̃imis dictum est satis contra vanitates ⁊ põpas ⁊ nihil actum est. cum indies mulieres i hoc deteriores sint facte. Et licet sit alia peccata multa in viris ⁊ mulierib⁹ que deum iam prouocauerũt ad iracundiam. Istud tamen vnũ ẽ ⁊ audeo dicere pricipale tã q̃ gñiale ẽ. tuz q̃ publicũtũ. quia multorum malorum causatiuum. tum quia cum maiore obstinatiõe retinetur. Nescio quid eueniet. quia iscrutabilia sunt iudicia dei. videmus tamen patrias ⁊ prouincias a mltis annis dure flagellari. Nũc peste. nunc penuria rerum. nũc strepitu ⁊ terrore guerraruz O mulieres vane. O mulieres elate. O mulieres dure. propter vos iratus est deus. ꝓpter caudas. propter detecta pectora. pter fucatas facies. propter sacrorum locorum ⁊ temporũ iniuriam. propt̃ obscenos gest⁹. Hinc est q̃ ysaie tertio capitulo scribitur. ¶ Pro eo q̃ eleuate sunt filie syon ⁊ ambulauerũt extento collo ⁊ nutibus oculorum ibant. ⁊ plaudebant pedibus suis. ⁊ composito gradu incedebant decaluabit dominus verticem filiarum syon. ⁊ dominus crines earum nudabit.

Hec ibi vtiq̃ tot milia crines discooperuerunt plangentes ⁊ lamẽtantes. propterea que die bus nostris euenerunt iudicia:

¶ Quod mulieres superbe sũt in sua conuersatione graues at q̃ alijs moleste.

¶ Capitulum tertium.

Tertia mulierum superbia dicitur conuersationis. In conuersatione nãq̃ superbe mulieres proximis ⁊ vicinis immo et familiaribꝰ domus sunt per sepe moleste. ⁊ ꝝ propter tria.

Primo propt̃ ipsaꝝ inuidiã.
Secundo propter ipsarum iracundiam.
Tertio propter linguã
Primo propter ipsarum inuidiam. In eis vt in pluribus inuidia regnare solet. Quod patet etiam in mulieribus sanctis. Vides enim q̃dta fuit inuidia sare ad agar postq̃ concepit. vt patet Genesis viceſimo primo capitulo. ¶ Et quãta fuit inuidea rachel ad lyam quia filios non habebat. vt ponitur Genesis triceſimo capitulo.

¶ Quanta anne ad fenennaz secundam ipsa sterili existente vt habetur primi Regum primo capitulo. ¶ Quanta maria ad moysen propter ethiopissam vnde murmurauit et detraxit moysi. vt scribit Nume-

ri.xij.c. Martha adhuc ma/
gdalene iuidebat; quia sedens
ad pedes dn̄i audiebat verbū
illius. Luce.x.c. ¶ Secundo
est modesta cōuersatio sup̄ba
rū mulierū ꝓpt᷑ ipsaꝝ iracūdiā
ē q̄ppe mulier impatiens com
muniter ⁊ iracunda. ⁊ hoc ꝓ/
diam. ⁊ hoc ꝓpter vtilitatem
animi. quia vt inquit Ouidi.
li. de tristibus. quo quisq̄ est
maioꝛ magis ē placabilis ire.
Et de muliere dr̄ Ecclesiasti/
ci.xxv.c. Non est ira sup̄ iram
mulieris. ꝓpterea Criso. in q̄
dam sermone ait. Ego eīm exi
stimo nullam esse in hoc mun
do bestiam comparabilē ma
le mulieri. quod inter quadru
pedia animalia leone fortius
aut in serpentib9 dracone atro
cius. Sed leo ⁊ draco in ma
lo inferiores sūt. Danielē in la
cu leones feriti sunt. Danielis
vltimo.c. Iustū naboth cru
delissima iezabel interfecit.iij.
Regū.xxi. Cete ionam in ven
tre custodiuit. Ione.ij.ca. Da
lida samsonem circūuenit ille
cebris ⁊ rasa capite deforma
tum alienigenis tradidit: Iu
dicū.xiiij.xv. ⁊.xvi.ca. Iohā/
nem baptistam in deserto vi/
uentē dracones ⁊ aspides coꝛ
nute s̄b dira feritate timuerūt
Herodies ꝓ eidē capiut ab
scidit. ⁊ tanti viri mortem in

p̄iudicium saltantis accep̄it
marci.vi.ca. ¶ Tertio mulie
rum conuersatio grauis est ꝓ
pter ipsarum linguam. habēt
quidam linguam ꝓmptā ad
mentiendum. Sicut patet in
p̄ma muliere eua que mentita
fuit s̄m Nicolaum de lira qñ
dixit Genesis.iij.c. ꝙ deus p̄/
ceperat ne comederent ⁊ addi
dit ⁊ ne tangerent pomū veti/
dum: non enim p̄ceperat de9
ne tangerent. sed vt non come
derent. Sara mendaciū dixit
angelo. s. se non risisse. genesis
xviij.c. Obstetrices hebreoꝛū
sephora ⁊ fue mentite sūt pha
raoni. Exodi: p̄mo.c. Raab
mentita ē iereconti nis. Iosue.
ij.ca. michol mentita est sauli
patri suo querenti dauid oc/
cidere. p̄mi regum.xix.c. Sa/
phira mentita ē petro. Actuū
v.ca. ¶ Secundo habent lin
guam expeditam ad infaman
dum vt patet in muliere que ī
famauit Ioseph. ¶ Tertio ha
bent linguam paratam ad li/
tigandum ⁊ contendendum.
Sicut experiencia docet. Pro/
pterea dicit aristo.iij. politi. ꝙ
si mulier sit eloquens non ē ꝓ
tum ascribendum sed loquaci
tati. quasi dicat. ꝙ de sui natu
ra mulier garrula est ⁊ loquax
Sed licet que dicta sunt ad
mulieres superbas pertineāt:

non ꝓpterea contemnendus ē
sexus femineus. Nec etiā asse/
rendum ꝙ non inuente sint et
inueniantur mulieres pluri/
me virtutibus redimite ⁊ mo
ribus compositis oꝛnatissime
sicut scripsi in sermone de mu
lieribus in tractatu de timoꝛe
iudicioꝛum dei. Rep̄henda/
tur itaq̄ superbia malarum:
vt tamen non fiat iniuria bo/
nis. Erunt quidem in die iu/
dicij tot virgines. tot vidue.
tot nupte. tot martyrio coꝛo/
te que cū xp̄o ꝓficiscentur ad
gloꝛiam sempiternā. In qua
ipse dei filius cum patre ⁊ spi
ritu sancto viuit ⁊ regnat i se/
cula seculoꝝ amen.

¶ Feria sexta scd̄e hebdoma/
de. De sup̄bia ꝓthoplastroꝛū
⁊ lapsu humane nature.

¶ Sermo decimustertius.

Erat aūt ibi
homo trigintaocto
annos habens in ī
firmitate. Scribuntur hec ꝟ
ba Iohannis quinto ca. ⁊ in
euangelio hodierno. Nisi q̄a
dominus noster iesus christ9
dignatus est humanum gen9
redimere nullus quantumcū
q̄ iustus ⁊ rectus videre po/
tuisset desiderabilem faciem
dei. Omnes quippe eramus
filij ire ꝓpter superbiam pri/
moꝝ parentū q̄ in terrestri pa/

diso diuinū ꝯtēpserūt iperiū.
Sunt tñ plerīq̄ existimantes
puerilia esse inania siue vulga
riaq̄ de lapsu hūane nature a
scriptura diuīa ⁊ doctoꝛib9 san
ctis tradunt᷑. Idcirco in p̄nti s̄
mōe d̄ sup̄bia ꝓthoplastroꝛū et
hūane nature lapsu merito dis
serim9. qm̄ hūanū gen9 mystice
desig̃ri pōt ꝑ infirmū illū de q̄
loquit᷑ euāgelij text9 q̄ tā longo
tp̄is spacio sanari nō potuit do
nec xp̄s ei dixit. vt surgēs tolle
ret lectū suū ⁊ āmbularet. Decla
rabim9 aūt tria misteria princi
palia.
Primū dr̄ ꝟitatꝭ
Scdm̄ grauitatis.
Tertiū ipossibilitatis
Qualr̄ ꝟa sunt q̄ dicuntur
de lapsu hūane nat᷑e ad quē co
operat9 fuit diabol9 quē recte ꝑ
misit d̄s hoīem ipugr̄e. Ca.i.

Primū mysteriū decla
randū de lapsu huma
ne nature dr̄ ꝟitatꝭ. In
quo tria dubia absoluem9
¶ Primū verū sit veꝝ ꝙ hūa/
na natura sit lapsa a statu q̄ cō
dita fuit. ¶ Scdm̄ verū sit ve
rūq̄ ꝙ diabol9 coop̄at9 fuerit ad
hoīs lapsum ¶ Tertium
verū d̄s debuit ꝑmittere diabo
lū īpugnare hoīem quem scie/
bat in illa pugna debere defice/
re. Ad primū dubiū rn̄dem9 ꝙ
verū ē ꝙ hūana natura sit la/
psa. ⁊ hoc probat᷑ tripliciter

¶ Primo ex pte dei naturam instituētis Secūdo ex pte dei naturā assumētis. Tertio ex pte dei naturā imutantis. Et primo premittende sunt tres veritates ¶ Prima q omnis creatura constituta est ⁊ conseruatur i esse ab optimo deo Hoc nos ꝓfitemur in vtroq; symbolo cū dicimus deū creatorē vel factorē celi ⁊ terre visibiliū omniū ⁊ inuisibiliū. Et lz philosophi nō potuerint vi nature sue ꝓductionē rez ieſſe intelligere q creationē que ē ꝓductio omniū de nihilo vt docet magister in ſcōo. tñ cognouerunt deū ꝑmū motorē ⁊ primā causam omniū que sūt in vniuerso. Vnde Lactan. li. ꝑmo diuinaꝝ institutionū inquit de orpheo. Orpheus vetustissimus poetaꝝ deū verum ⁊ magnū ꝑmogenitū appellat eo q ante ipsū nihil sit genitum ⁊ ab ipso cuncta sint generata Et Macrobius li. ꝑmo ō ſōno Scipionis ait. Deus q̄ prima causa ē ⁊ vocat omniū eorū que sūt queq; videt ē fons est ⁊ origo. ⁊ Plato dixit fabricatorē mundi deū. vt refert iohannes sup Danielē. ⁊ Aris. ij. methaph̄. Illud qō est maxime ens ⁊ maxime veꝝ ē causa omnis entis ⁊ ois veri. Ex his Tho. i. pte. q. xliij. iducit talem rōnem. Quandocunq; aliq̄d inuenit in aliquo ꝑticipatione: necesse ē q causet in ipso ab eo cui essentialit cōuenit. sicut ferrū fit ignitum ab igne. Deus autē est ipsum esse per se subsistens. ⁊ esse subsistens nō potest esse nisi vnum Reliquit ergo q oia alia a deo non sūt suū esse sed ꝓticipāt eē Quare causat ab vno ente qō ꝑfectissimū ē. Qō aūt deꝰ sit suū esse ꝑ se subsistens ⁊ a nullo dependens nec alio indigens ꝓbatur ex dictis sanctorum et philosophoꝝ. nam Boe. li. ō tri. ait. Deus ē esse pulcherrimū fortissimūq;. vez vnū in q̄ nullus numerꝰ nullū in eo aliud ꝓterq; id quod est. Et augustinꝰ li. v. de tri. c. iij. Deus est substantia vel vt melius dicatur essentia: cui ipsū eē maxime ac verissime cōpetit. Et algazeles metha. Deus est origo ⁊ ꝓncipiū essendi: ⁊ qō est a q̄ est quicq̄d est. ⁊ Auicenna. ix. metha. Omne esse ē exuberās ab eius eē. ⁊ Plato in thimeo ait. Nostrum esse ē in compatione diuini eē: nō est eē. ¶ Secūda ꝑs ē q in ordine creaturaꝝ esse hois est esse nobilissimū. sicuz ꝓz per scōs ⁊ philosophos Inquisitem Aris. in. ij. physicorū. Sumus quodāmodo finis omniū eoꝝ que sūt Bona uentura dis. ij. scdi libri declarat hoc q sumus finis sub fine. quia finis ꝓncipalis ⁊ vltimus est ipse deus. ꝓpterea dauid loquēs ad deū dicebat ps viij Quid est hō qō memor es eius. aut filius hois qm̄ visitas eū. Minuisti eū paulominu ab angelis gloria ⁊ honore coronasti eū. ⁊ ꝓstituisti eū sup opa manuū tuaꝝ. Omnia subiecisti sub pedib eius oues ⁊ boues vniuersas. insuper ⁊ pecora campi ¶ Tertia ꝓpsitio q homo multis miseriis videtur eē subiectus. ꝓpter qō Job. xiij. c. scribit. Homo natus de muliere breui viuens tpe replet multis miseriis. Et lz sint multe sūt tñ tres ꝓncipales. Prima ōr ꝓnitatis Secūda passibilitatis. tertia mortalitatis ¶ Prima est miseria ꝓnitatis. qr de cōi lege homines sunt ad malū ꝓni vt scribit ge. sis. viij. c. ⁊. xij. q. i. c. Dis etas ¶ Et hoc arguit sic bonauentura in. ij. dis. xxx. A sūma bonitate nihil debet ꝓcedere qd sit magis ꝓnū ad malū q̄ ad bonū. qr ꝑm Dionyꝰ A sū mo non egredit nisi bonū. sed ꝓnitas illa ad malū nō est bonuz ḡnō est a deo optimo institutente naturā sed a peccato ꝓmi hois naturā corrūpentis. Secunda miseria hūane nature ē passibilitas. Videmus enī genus humanū passionib ⁊ penalitatibus inumeris subiectū. tūc ex hoc arguit sic · Nulli iuste infligit pena nisi p̄cedat culpa. vnde extra de ꝓsti. in. c Cognoscētes ōr Res q̄ culpa caret in dānum vocari nō cōuenit. Et glo. ibi. Qō legitime factū ē penā nō meretur. Ad idē facit lex. C. de adulteriis. l. gracchus ⁊ nēo ꝓtatur iure suo sine culpa. vt ꝓz. l vi. vi. c. satis puersuz. ⁊. xvi. q. vlti. c. Inuentū. Sed tot diuerse ⁊ multiplices pene iflictę sūt homini. ergo ꝓpter culpā. Tertia miseria humane nature est ipsa mors vtiq; ipsa ē omniuz terribiliū vltimū. ⁊ cū oēs moriamur; nō videt ꝓuenies esse rere q mors sit a sapientissimo deo absq; aliqua culpa. Vñ inq̄t Ansel. li. i. cur deꝰ homo Nequaq; existimabis cōuenire deo vt creaturā quam fecit iustā sine peccato miserā te cogat. Ideo paulus ad ro. v. c. ait. Sicut p vnū hominē peccatū intrauit in mundū ⁊ per peccatū mors. ita in oēs homines mors intrauit in q̄ oēs peccauerūt. Et Sap. ij. c. sapientie. Deus mortē non fecit sed ipij manib ⁊ ꝑbis accersierūt illā. Sed ꝓtra has theologoꝝ rōes; nōnulli sic arguūt

Primū ſm phos.ij. ethicoꝝ. Virtꝰ ē difficillimoꝝ opatiua nec ē aliqua ꝑtutis laus vbi nulla difficultas. Si igit hō fuit ꝯditꝰ disposit⁹ ad ꝑtutē videt q a pma ſui ꝯditiōe habuit difficultatē faciendi bonū t vitādi malū. t ita fuisset disposit⁹ q ois ꝑtus in eo habere potuisset suū vsū. g̃ videt creatus cū hac ꝓuitate ad malū ¶ Scōo arguunt. qꝝ dicit spūsanctus p scripturam q via ꝓueniendi ad beatitudinē ē p ignominiā t humilitatē t tribulationes. vnde actuū xiij. paulus dicebat. Oportꝝ nos p multas tribulationes intrare i regnū celoꝝ. t ponunt hec ꝟba. i. q. iij. ca. Saluatoꝝ t Jacobꝰ. i. c. ait. Beatus vir q̃ suffert tentationē. qm̃ cū probatus fuerit accipiet coronaꝝ vite. t iterꝝ ibi. Oē gaudiū existimate fratres cū in tētatiōes varias incideritis. Et Luce. xxi. c. saluatoꝝ noster dixit. In patientia vestra possidebitis aias vestras. si igitur debuit sic fieri hō q esset disp̃situs ꝓuenire ad gloriā videt q humana natura in penalitatibꝫ t miseriis in q̃bꝫ nūc est fuerit ꝯstituta ¶ Tertio arguūt nō est maioris innocētie homo q̃ sit ouis vel agnꝰ. sꝫ ouis mortalis t passibilis fuit ꝓductꝫ t in nullo derogat ex hoc diuine iusticie. g̃ pari rōne videt q si talē ꝓduxisset hominē qualis est nō videret in aliquo derogari idē ¶ Rñdet ad ista ꝑm Bonauen. t Ricar. in. ij. dis. xxx vi ¶ Ad ꝑmū q quedaꝝ ē difficultas que venit ex genere opis. Quedā ꝟo que venit ex defectu opantis. ꝑma ē ō ēntia ꝑtutis. Virtus enim inq̃tū ꝑtus circa magna consistit et ardua. hec aūt difficultas in ꝓmo hoie fuit. homo em̃ ita pfecte deo obediuisset t deo adhesisset sicut pfectio virtutis t obedientie t amicitie requirit. t sic de alijs ꝑtutibus ¶ Secūda difficultas nō est de ēntia virtutis. imino accidit virtuti ꝑm q ꝑtus ē. t iō ad hoc q hō esset ꝑtuosus nō oportuit hāc difficultatē repiri in hoie in ꝓmordio. Qō pꝫ ex hoc qꝝ quāto alicꝫ magis ꝓficit in ꝑtute tanto magis opat cū minore difficultate ex pte sui. Si igit hec difficultas esset de essentia ꝑtutis ꝑm q hō proficeret minueret in eo ꝑtutis excellentia qō falsum esse nemo dubitat. ¶ Ad scām rñdet q sacra scriptura tradita ē homini lapso ꝑm q statui ꝓsenti ꝓuenit. Si em̃ homo nō peccasset. non cū asperitate sed cū leuitate ꝓuenisset ad suā gloriā ¶ Ad tertiū ꝟo dicendū q nō ē simile ō homine t oue vel agno. hō em̃ q rōnis particeps est capax ē beatitudinis t iusticie. nā est animal ciuile t politicū. vt ōr primo politice ab Aris. Et ideo interrogatus Democritus sicut scribit Boe. li. de arte musica. Quid inter hoies pecoraq̃ distaret. Respondit sapienter sentire etiā p oppositum homo est capax culpe t miserie. Vnde sicut in hoie obliquari culpa ē. sic t pati pena ē. i oue aūt neutꝝ contingit repire. iō passibilitas ouis nihil facit ad deordinationē ꝺ̄ine iusticie cuius ē ꝯsiderare meritoꝝ exigētiam. Nō sic aūt est de passiōe in natura humana Cōcludimus ita q ꝓbat humane nature lapsus ex pte dei naturam p ducentis ¶ Scōo ꝓbat hūane nature lapsus ex pte dei naturā humanā assumētis. assūpsit q̃pe deus naturā humanam factus hō vt homini laꝑso p peccatū subueniret Vñ xp̃s ihesus Matthei. xviij. c. dixit. Venit filius hois querere t saluū facere qō perierat. Et Aug⁹ sup illō ꝟbo p̃s. Infixꝰ sum in limo. ait. Vtinam maneret hō in eo qō deus fecit. si enī maneret in eo qō fecit deꝰ nō in limo infixus esset quē deus genuit. Et Leo papa i sermone. Si hō ad imaginem t similitudinē dei factus in suo honore mansisset creatoꝝ mūdi creatura nō fieret neq̃ sempiternus tēporalitatē subiret. aut equalis deo patri dei filiꝰ form ā seruꝰ sumeret ¶ Tertio ꝓbatur lapsus hūane nature ex parte dei naturam imutantis. Immutauit q̃pe deꝰ q̃nq̃ in hōibus ꝯditionē hāc corrupte nature sicut pꝫ ī multis. De moyse q̃pe habet exodi. xxxi. c. q̃ in mōte synai quadraginta diebꝫ t quadraginta noctibꝫ ieunauit nihil comedens aut bibēs. De helia scribit. iij. regū. xix. ca. Qō postq̃ comedit panē subcinericium: ambulauit in fortitudine cibi illiꝰ q̃draginta diebꝫ t q̃draginta noctibꝫ vsq̃ ad montem dei oreb. De tribꝫ pueris missis in fornacē chaldeoꝝ. Daniel. iij. c. narrat q ñ leserit eos flāma ignis. De Jona habet Jone. iij. q fuit tribꝫ diebꝫ t tribus noctibꝫ in vētre ceti. De Johe euāgelista narrat in sua legēda q̃liter in vrbe ex p̃cepto domiciani posit⁹ fuit in dolīū feruētis olei. t cū diuti⁹ ibidē coactꝰ p̃stiterit p⁹ lōgū spaciū illesꝰ ī de exiuit. maria magdalena mltis ānis hitans ī deserto nil pēit⁹ cōedit aut bibit sīle fuit de maria egyptiaca. t vt

reliquos pretermittamus. ecce ipse beatus pater frāciscus in q̄ virtus diuina dignata ē q̄sistata tū innocētie reuocare. dū creature eū multipliciter ꝯsolabāt z q̄ de sui: nata alijs norie inueniūtur sibi q̄ncq̄ molestiā nō intulerūt. vñ de ipso ita scripsit Bonauē. quodā nāc̄q̄ tpe cuz ꝯsiliū daret a medicis z instantur suaderet a fratribꝫ vt ꝫ infirmitatē ocłoz pateret sibi p coctura subueniri remediū hūiliter vir dei assensu p eo qđ id nō solū medicina ꝫ egritudinē corpis. verūtū materia foret ex ercēde virtutis. Sensu'ꝫo carnis ipsius ad ꝫspectū instrumēti ferrei tam igne cādentꝭ naturali quondā horrore ꝫcussovit sctūs ignē alloq̄ cepit vt fratrē in creatoris noie ac ꝓtute precipiēs vt suū ei tēperaret ardorez quo suauiter vrentē sustinēr valeret. Profundato aūt crepiante ferro in tenera carne z ab aure vsq̄ ad supciliū coctura pro tarcta vir deo plen⁹ exultās inspū laudate inquit fratres altissimū. q; vt vez fatear nec ignis ardor molestiā intulit nec carnis me dolor affligit. Confitemur ergo z firmit̄ asserim⁹ oēs hūane nature miserias a peccato primoz parentū exortas.

Secūm dubiū fuit vtrū diabolus cooperat⁹ sit ad hois lapsū

Ad qđ rñdet bonauē. di. xxi q sicut exp̄sse scriptura tradidit. Gen. iij. c. vbi ponit exp̄sse illa tēptatio qua diabolus induxit hoiem ad trāsgressionē diui ni p̄cepti. Dor⁹ vero fuit ille serpēs dolosus ad temptandum hoiem propter tria.

Primo ꝓpt̄ ei⁹ malicīā
Secōo ꝓpt̄ ei⁹ inuidiā.
Tertio ꝓpt̄ eius supbiā.

Primo propter malicīā. Cū enī ipe diabol⁹ sit obstinat⁹ in malo oēs vellet in sua malicia assimilare vidēs enim hoiem i statu in quo poterat esse vel bonus deo obedīēdo vel mal⁹ ei⁹ ꝓtēnendo p̄ceptū canatus fuit astucia sua hoiem inducere ad malū sicut z fecit. Secundo motus fuit diabolus ad tētandū hoiem propter inuidiā. et ō hac. sapiētie. ij. ca. 0r. Inuidia diaboli mors intrauit in orbez terraꝝ. Et si cōtra hoc obijcere tur qz Gregorī. dicit in moral⁹ sup illo ꝯbo. Job paruulū occidit inuidia. Qđ ois inuidia ē respectu paris vel supioris saltz ꝑm reputationē. ergo videt q; cū diabolus nō reputaret hoiez supiorē nō tētauerit eū ex inuidia. Insup inuidia ē respectu boni qđ aliquo mō pōt acq̄ri. Ex diabolus non poterat peruenire ad eternam beatitudinem quia lapsus erat irreparabilit

z hoc ipse certitudinaliter scit. g videtur q; propter illius acquisitionē nō inuidebat homi. Rñdet bonauē. q; inuidia nō solū est respectu superioris eius. s. qui est supior sed eius qui pōt esse superior. Quāuis aūt diabolus in statu illo non reputaret hoiem supiorem se inuidebat. tñ ne merito obedientie sublimaretur ad statuz gloze in quo statu ipsum superiorem se nō dubitaret. Et nō solum inuidet aliquis respectu boni quod potest obtinere sed etiā respectu cuius quod natus ē habere q̄ uis non possit. Sicut trūcatus z cecus inuidet alijs visum et progressum. licet autem diabolus non possit ad beatitudinē puenire. tñ habet ad hoc naturalem aptitudinē. Tertio fuit motus diabolus ad tentandum hoiem propter eius supbiam videns enim hominez in statu in quo poterat cadeř sub diabolica potestate. Et superbia motūs est vt ipsuz sibi subiceret sicut ex inuidia ipsuz ab eterna felicitate retraheret. Et superbia fuit sicut mouens primū. inuidia sicut mouēs proximū z imediatū. Esto enī q; nō posset dñium sup hominē acq̄rere adhuc studuisset ipsum a paradiso gaudijs retrahere.

Tertium dubiū fuit vtrum deus debuit ꝓmittere diabolū impugnare hoiem quē sciebat in illa pugna deficere. Ad qđ rñdet. Bonauē. di. xxiij. secundi libri q; iustissime id ꝓmisit deus triplici ratione.

Primo rōne admīstratōnis
Scōo rōne ordinatōis
Tertio rōne electiōis.

Primo rōne admīstratōnis. Sic enī decet deū admīstrare res z eis prouidere vt salua sit lex quā indidit eis a primaria eaꝝ ꝯditione. Sed deus fecit hoiem in vertibilitate arbitrij. z similiter diabolum. Ergo si diabolus voluit hoiem tentare z homo voluit ei cōsentire deus nullū illoz debuit impedire. Scōa rō dicit ordinationis. Pugna equidē est illa magis de se erat ordinata ad victoriā hois q̄ diaboli. Facil⁹ erat homini vincere aduersariuz q̄ diabolo vincere hoiem. qz hō non poterat vinci (nisi volens. Si ergo deus permittere dēt qđ directe ad bonū hois ordiatur videtur q; a tentatione primi homis nō erat arcēdus aduersarius. Tertia rō est propter electionē. Nā ex casu hois voluntario z malo eligere debebat de⁹ hoc magnū bonum per eius incarnationem passionem z mortem homini lapso subuenire debebat vt sic volun

tarium peccatum hominis nō careret remedio. Ideo ecclesia cantat illud verbum Gregorij O felix culpa que talem ac tā/ tum meruit habere redemptorem. Accedit etiam hec p̄mis/ sio ad peccati alleuiation ē. leui us enim fuit peccare alio sug/ gerēte t impellēte q̄ voluntate p̄pria incuruāte. qz fortassis hō cecidisset. etiā si nunq̄ ad/ uersari⁹ pestifera suggessisset. Si ergo peccauit hō imputā/ dum est sibi volūtarie ad pec/ catū consentienti.

¶ Qđ peccatū ade fuit g̃ui⁹ pctis alio⁹ hoim. t pctō mulie ris. s. eue qđ nihilomin⁹ superatur in grauitate a pctō dia boli

Capitulum secundum

Secundū mysteriuz declarandū đ lapsu humane nature dicit grauitatis In quo de grauitate illius culpe prime tria sūt dubia decid ēda.

¶ Primū vtr̄ pctm̄ ade fuerit grauⁱ⁹ ceteris pctis hoim.

¶ Secōm vtrum peccatū dia boli fuit grauius q̄ pecca tum hominis.

¶ Tertiū dubiū vtr̄ grauius peccauit vir q̄ mulier.

¶ Ad primum dubiū respondemus q̄ licet multa sint pcta horrenda que filij adam commiserunt t indies non cessant committere tamē peccatū ade grauⁱ⁹ reputat triplici rōe.

¶ Primo ratione contemptibilitatis.

¶ Secōo rōne facilitatis

¶ Tertio rōe corruptibilitatis.

¶ Primo ratione contemptibilitatis. quia adam magis cōtempsit in peccando diuinū p̄ceptum q̄ cereri peccātes eo q̄ maiori lumine sapientie extitit decorat⁹ copiosioribusq̄ dotatus beneficijs. Ipse enim a deo fuit immediate plasmat⁹. Ipse in paradisum delicia⁹ collocatus. Ipse scientia t cognitione multiplici illustratus. Ipse super omnia animalia t volucres celi t pisces maris prepositus t prelatus. Ipse originali iustitia preditus. vbi ergo tantorum beneficiorum aderat cumulus ibi in transgrediēdo diuinum preceptum maior fuit ingratitudo t contemptus.

¶ Secundo illud peccatum fuit grauissimum ratione facilitatis. Facilius quippe erat illi omni temptationi resistere q̄ alijs quibuscunq̄ peccantibus. Ideo propter hāc rōem t p̄cedentē stat illa Augustini snia. xiij. li. de ci. dei. ca. xij vbi ait. Non debet existimare dq̄ leue ac paruū illud fuisse commissum. qz in esca factum est nō quidem mala nec noxia. nisi qz prohibita nec̄ eni q̄q̄ mali in illa tāte felicitatis paradiso de⁹ crearet atq̄ plātaret. Sed obediēta ꝓmēdata ē in p̄cepto Que fr̄us ē in creatura rōnali mater ē quoddamō oim custosq̄ virtutū Hoc itaq̄ đ vno cibi genere nō edēdo vbi aliorū tāta copia subiacebat. Presertim cum nondū volūtati cupiditas resistebat quod de pēa trāsgressionis postea subsecutū est tā leue p̄ceptū ad obseruandū tam breue ad mēoriā retinēdū tanto maiore iniusticia violatū ē quanto facilioze possz obseruātia custodiri. Et infra cōcludit Aug⁹. Magna fuit in peccādo iniquitas vbi tāta fuit in nō peccādo facilitas. Tertio illud pctm̄ fuit grauⁱ⁹ ceteris pctis hoim rōne corruptibilitatis. Propter illud nāq̄ corrupta ē hūana natura nō soluz penaliter sz etiā culpabiliter ꝑm Alex. in. ij. summe. Potuit ei adā tota hūanā naturā corrūpere t culpabilē facere suo peccato triplici ꝯditōe ꝯcurrente.

¶ Prima quia non tantum erat nature humane individuum sed totius nature humane principium ¶ Secunda conditio quia non fuit sibi datum mandatum sicut singulari p̄sone sed tanq̄ stipiti totius nature humane. ¶ Tertia quia adam innocentiam t immortalitatem susceperat p̄ se t p̄ sua tota prospentate. vnde ipse innocens t immortalis genuisset innocentem t immortalem. Quia igitur ipse erat omniū principiū t amisit illaz iusticiam t innocentiam quaz debuerat omnibus conseruare suis posteris. Hinc est q̄ originali iustitia sumus per ipsum priuati t in eius infectione ceteri sunt infecti. ¶ Et si obiiceretur q̄ nullum naturale ē culpabile. sed corruptio originalis est naturalis. ergo non est culpabilis. ¶ Respondetur quia quoddam est naturale qđ consequitur naturam secundū institutionem t hoc nullo modo est culpabile. quoddam est naturale quod consequitur naturam sēm corruptionē t tale ē culpabile t originale. Hec autem corruptio ad illos tantū se extendit qui ab adā descendūt p̄ legē p̄pagatōnis. qm̄ si aliqs hō fieret de carne ade p̄ter legez p̄pagatōis non ꝯberet originale pctm̄ ꝑm Ansel. li. đ ꝯceptu virgīali. t Aug. ꝯ pelagianos. et Bonauē. in. ij. di. xxxi. in declaratōe lre. ¶ Secōm dubiū fuit vtrū pctm̄ diaboli fuit grauⁱ⁹ q̄ pctm̄ hois ¶ Ad quod rñdet Alex. in tertio summe q̄ sic Et hoc triplici rōne.

Primo rõne liberi arbitrij: Secũdo rõne generis pcti Tertio rõne circũstantie

Primo rõne liberi arbitrij qz lz vterꝯ diabolus.ſ.z homo peccauerit ſuo libero arbitrio.tñ ob differentiã liberi arbitrij magis grauak in angelo peccatũ ꝯ in hoie. Nã cum liber arbitriũ ſm Aug.z magiſtz.xxiij.di.ij.li.ſit facultas volũtatis z rõnis differt liberũ arbitriũ angeli a libero arbitrio hois. Primo quantum ad volũtatẽ.quia liber arbitriũ hois ante electionẽ z poſt ſe hz mutabiliter.liber arbitrium angeli ſe hz mutabilit añ electionẽ.ſed poſt electionem ĩmutabiliter. Scõo quantuz ad rõnẽ differt liber arbitriuz angeli z hois.qz angelus iudicando errare nõ põt.hõ ſic. iõ diabolus peccauit eũ magis deliberata volũtate z abſq; erroze. Secũda rõ ẽ.generis peccati. vterꝯ eni homo z angelus peccauit p ſuꝑbiã.ſz differẽter.hõ eni appetij t ſcientiã dei.ſed diabolus oipotentiã. Oipotentia ꝓ dei.nõ eſt cõmunicabilis creature.qz g̃ ſũma ĩordinatio ẽ appetere illud ad qõ nullomõ creatꝰ ẽ ordinata. Hõ aũt erat ordinatꝰ ad ſcientiã quã appetebat. iõ peccatũ demonis grauius fuit peccatum ꝯ peccatũ hois.

Tertia rõ õz circũſtantie. i adã eni fuit aliqua ignorãtia. quia peccatũ qõ erat mortale credidit veniale ſm Aug. vñ nõ tm̃ credidit peccare quãtũ peccauit. Angelus autem nõ habuit ignorantiã in peccando. Itẽ homo habuit ꝓpoſitũ penitendi z pẽtendi veniaz de peccato quod credebat venia le Angelus aũt nõ z ꝓpter hoc peccauit inſpiritũſanctũ. homo ꝓ nõ Tertium dubiũ fuit vtr grauius peccauit vir ꝯ mulier. Ad qõ ita dicit bonauen. q grauitas iſta põt tripliciter conſiderari. ꝑmo reſpectu ingratitudinis.ſcõo reſpectu libidinis.tertio reſpectu corruptionis. Primo reſpectu ingratitudinis. grauiꝰ peccauit vir.qz copioſiora dona ſuſcepit. Scõo reſpectu libidinis grauius peccauit mulier quia cum magis improba volũtate. Tertio reſpectu corruptionis.z ſic diſtinguendu z.qz aliq̃d õz corrũpere dupliciter.aut p modũ cauſe.aut per modũ occaſionis Si primo mõ ſic:quia peccatuz viri fuit cauſa tranſfuſionis in poſteros.z ita corrupuit ſe z alioſ maioz ſecura ẽ ex peccato viri corruptio z ideo eiꝰ culpa fuit grauioz. Si p modum occaſionis ſic.qz ꝑttm̃ mulieris fuit occaſio peccati viri z ita per ꝓñs omniũ alioꝝ. hoc modo põt dici ceteros corrupuiſſe nõ ſolũ poſteros ſed etiã vir ſuũ vnde nõ ſolũ peccauit in ſe ſed etiã inꝓmũ. ideo quantũ ad hoc peccatũ eius fuit grauius ꝯ peccatũ viri.

Qõ humanũ genꝰ cõgrue repatũ ẽ p viã ſatiſfactionis q cũ nõ foret poſſibilis nec homini nec angelo facta ẽ p xp̃m deũ z hominẽ. Ca.tertiuz

Ertiũ myſteriũ contẽplandũ de lapſu hũane nature õz ipoſſibilitatis. Impoſſibile quidẽ erat hoi lapſo ſaluari niſi interueniente ſatiſfactione facta p dominũ ieſum xp̃m Sed circa h tria occurrũt dubia. Primuz vtr magis congruũ fuit hũanũ genus reparari p ſatiſfactionẽ ꝯ p aliũ modũ. Secundũ dubiũ. vtr angelus potuit ſatiſfacere p pcto hois lapſi Tertiũ vtr hõ potuit ſatiſfacere p pctõ illo. Ad ꝑmũ dubium dicit Bonauẽ.in.iij. di.ij.q hũanũ genus congrue reparatũ eſt p viã ſatiſfactionis triplici ratione.

Prio rõne diuine iuſticie.
Scõo rõne dine ſapientie.
Tertio rõe dine honorificẽtie

Primo ratione dine iuſticie. Nam illa via magis conueniens fuit ad repationẽ humani generis in qua magis ſeruatur ordo iuſticie qui magis ſeruat cũ malũ punitur ꝯ cũ relinquit ipunitũ. Sed cũ peccator repatur p ſatiſfactionez malũ punit cũ ſine ſatiſfactione malũ relinquit impunitum Igit magis ſeruat ordia diuine iuſticie in iepatione p ſatiſfactionẽ ꝯ ſine ſatiſfactione. Quare ait Anſel.in li.cur deus hõ. Si peccatũ ipunitũ dimittit ſimiliter ſe hz deus peccanti z nõ peccãti Secundo magis cõgruũ fuit reparationẽ ꝓdictã fieri p ſatiſfactionẽ rõne dine ſapiẽtie.qz ſic magis ſeruaret ordo diuine ſapiẽtie. vt em inqt Augu. Ordo peccantiũ i ſupplicijs ſiue peccati in penã manifeſtabit decorẽ dine ſapiẽtie que nõ patitur vniuerſũ ex aliqua ſui parte deturpari. Sed cũ pctõr releuat p ſatiſfactionẽ pena ſeq̃t ad culpã. Cũ ꝓ ſine ſatiſfactione culpa ñ ordinat p penã Igit repatio hũani generis p ſatiſfactionẽ magis ꝯuenit diuine ſapie Tretio rõ ẽ dine honorificẽtie.qz ſic magis ſeruat honorificẽtia dine maieſtatis.nã dũ hõ peccat p ꝑuaricationẽ deũ ihonorat.ſi peccatũ g̃ dimitteret ſine ſatiſfa-

factõe relinqueret absq; honoris ablati recõpensatõ. cũ autẽ satisfactio reddit honor recompensat. Ergo in mõ reparandi hoiem p satisfactionẽ magis seruat honorificẽtia diuine maiestatis q; p aliũ modũ Sz ꝓtra ista arguũt multi Et primo qz dimittere pctã absq; satisfactõne magis oñdit miam dei q̃ est benign⁹ z misericors z prestabilis sup malicia ¶ Secundo qz dimissio peccati absq; satisfactione facit ad diuinã sufficientiã. Ex hoc enĩ oñderet q; emẽdaz nostraz z bonoz nostroz de⁹ nõ indiget. Tertio videret alis dimissio magis facere ad dei potentiã pro eo q; reparatio hois ẽ quedã recreatio. Sed sicut de⁹ solo ꝟbo fabricauit mũdũ. ita sua potẽtia solo ꝟbo hominẽ liberare debuisset. Quarto ex diuisione absq; satisfactõne magis astringeret homo ad laudandũ z amandũ deuz. qz ab ipso plura recepisz. Quito ex tali dimissiõe daret hoi exẽplũ pfectõis in dimissiõe iniuriarũ ¶ Ad oia pdicta rñdet bonauẽ. Ad primum q; vniuerse vie oñi sunt mie z veritas. cuz ipe sit summe iustus z misericors. Ideo in reparatõne generis humani que est excellẽtissima vioꝝ dei congruũ est vt simul currat misericordia cuz iustícia exquo decens fuit vt de⁹ ab homine satisfactionem exigeret pro iniuria sibi facta. Et si homo non posset tunc miseri cordia diuina subueniret ei dãdo mediatorem qui pro eo satisfaceret. ¶ Ad secundũ vero dicit bonauen. q; sicut deus exigit a nobis suoz mãdatoz ob seruantiã nõ propter suam indigentiam sed propter ordinationẽ nostrã. qz debemus ei tãq; dño obedire. Sic z pro peccato exigit emendã nõ ꝓpt̃ hoc q; indigeat sed vt reducat nos ad ordinationẽ debitaz. ¶ Ad tertiũ dicit q; q̃uis in omi tpe dñi ostendatur diuina potẽtia In ope tñ reparationis magis z manifestatur benignitas et mia z p ꝯsequens ipa iusticia cum misericordia annexa. Licet ergo potuisset deus hũanuz gen⁹ solo ꝟbo reparare. maluit tñ reparare cũ difficultate et penalitate. qz magis oportũa erat ibi mia z iusticia q; potentia. ¶ Ad quartũ rñdet q; nõ posset pl⁹ astringi hõ ad laudandũ deũ q; astringit ex eo q; de⁹ sic dilexit hoiem vt filiũ suum vnigenitũ daret. ¶ Ad vltimũ aũt rñdet bonauẽ. q; nõ interest nra in oib⁹ imitari deũ. Jõ ipse vindictã exigit. nos aũt iniurias rẽittere dẽm⁹ pximis absq; vindicta. Jpe tñ dei fili⁹ satisfaciens p nobis exẽplũ de h̃ dedit dũ p suis psecutoꝝ bo exoꝝauit. ¶ Scdm dubiũ fuit vtz ãgelus potuit satisfacere p pctõ homis lapsi. Quidã dixerunt q; sic arguẽdo tñ sicut enĩ hõ cecidit p aliũ impellentẽ. ita videt q; p illũ eundem releuari possit Sz hõ p angelũ malũ cecidit. Ergo videt q; p angelũ maluz potuit releuari. Ad hoc rñdet Alexãder in. iij. sum. q; null⁹ ãgelus nec oẽs sit potuerit p peccato hominis satisfacere. z hoc triplici ratione.

Prio rõe diuine iusticie.
Secũdo rõe seq̃le pcti
Tertio rõne restitutõis.

Primo rõne diuine iusticie q̃ requirit vt q̃ peccauit satisfaciat. Sed peccauit hõ q̃ dz satisfacere hõ. ¶ Secũdo rõne seq̃le peccati. Nã reat⁹ pcti originalis obligat totã naturã humanã z oẽs illi⁹ gñis seu nature ad dãnationẽ eternã. Sz nll⁹ angel⁹ põt se equare toti hũane nature Et sicut dicit Anselm⁹ Illud p quod dz fieri satisfactio dicitur eẽ mai⁹ q̃ ꝯmissum Jõ oportet q; ille q̃ hz satisfacer p pctõ originali sit tãto q; possit equari toti humane nature z q; etiã pl⁹ valeat. ¶ Tertio rõne restitutionis. Nam si homo repararetur oportet q; restituatur ad illam dignitatem q̃ habiturus erat si non peccasset. Si autem repararetur per ãgelos non posset restitui ad illam dignitatem. q̃m si non peccasset esset equalis angelis dei. z idẽ nobis promittitur post reparationem cum dicitur Luce. xx. Et Mathei. xxij. c. Erunt sicut angeli dei in celo. Si autez repararetur per angelos eẽt homo subiectus angelice nature. vñ Anselm⁹ ait. Quecunq; alia persona hominẽ a morte rediret eius seruus idẽ homo recte iudicaretur. ¶ Ad argumẽtũ vero inductũ rñdet Alexãder Quod idẽ ordo seruat⁹ ẽ in lapsu z reparatõe generis hũani Qz sicut ibi fuit ꝯsensus mulieris malo angelo eidẽ suggerẽte. ita in reparatõe fuit ꝯsensus virginis bono angelo eidez annunciãte. ¶ Tertiũ dubiũ fuit vtrum hõ potuit p pctõ illo satisfacere. z posset argui q; sic. qz ꝟm Aug. diuina iusticia ñ pl⁹ exigit in penã q̃ ꝯmissũ fuit in culpa. Sz in culpa ꝯmissũ fuit a pura creatura. ergo pura creatura potuit z debuit satisfacere. Rñdet alexã. q; q̃ntitas pcti ade põt z dz attendi penes

Prio q̃ntũ ad peccãtẽ (tria. s
Secũdo quantũ ad inordinationẽ peccati.
Tertio quantũ ad illum in quem peccatur.

Et q̄ quātitas talis peccati dz sic ꝯsiderari. ptz. qm̄ si q̄s offenderet regē militē pl⁹ offēderat offendēdo regē q̄z militem Ita dīna iustitia artēdit q̄z itatē pcti ade. Cui⁹ pctm̄ lz rōe peccātis fuerit solius creature. tñ peccauit in bonū infinitū scz deū. Insup deordinauit ⁊ reā fecit totā humanā naturā. Ergo ꝑm istos duos respect⁹ peccatū ade ē infinitū ⁊ trāscēdēs oēm hūanā creaturā. Quar satisfactio fieri dz a tali ꝑsona in qua sit infinitū bonuz ⁊ a q̄ sit ordinatio tot⁹ hūane nature. Et cū nulla pura creatura sit talis nulla pura creatura potuit satisfacere Ut ergo dt Ansel. Diuina sapia ita puidit vt satisfactio fieret p xp̄m. qm̄ sic satisfecit de⁹ q̄ potuit ⁊ hō qui debuit. Ipse fuit qui homini lapso dixit. Surge cui⁹ meritis apta fuit nobis ianua celi ⁊ gra p̄ris in humanū gen⁹ diffusa quam nobis ipse largiat q̄ viuit et regnat p infinita scla scl'oz amē

Sabbo. ij. ebdomade ō sā

Hemini dixe

ctissima hūilitate Sermo. xiiij

ritis vsionem. verba sunt redēptoris nr̄i. Matḥ. xvij. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Occurrit nobis ad ꝯfusionē super hoc dicere hac die de laudibus humilitatis sine q̄ nec virt⁹ vlla oipotenti deo grata esse ꝓbatur. Est aūt hūilitas ꝑm quod ait Bern. in li. de gradib⁹ hūilitatis ꝑt⁹ q̄ hō ꝑfectissima sui cognitōe sibi ipsi vilescit. Et idez in eplis Hūilitas inq̄t ē ꝑtem ptus ꝓprie excellētie. Scōm ꝓtho. ij. ij. q. clxi. Hūilitas ē spālis ꝑt⁹. qm̄ circa appetitū bonī arduī ē necessaria duplex virtus vna q̄ firmet aim ꝯ desperatiōnē ⁊ impellat ip̄m ad ꝓsecutiōnē bonī ꝑm rōem factā ⁊ hoc facit magnanimitas. Alia q̄ tēperet ⁊ refrenet aim ne īmoderate tendat in excelsa. ⁊ hoc ptinet ad hūilitatē. Ex q̄ ꝑz q̄ humilitas ē virt⁹ nec ē ꝑs magnanimitati. Cui⁹ reprimat aim ne tēdat in magna. q⁊ hoc non facit simplr. sz in illa magna q̄ sunt supra se. ⁊ p ꝯfīs ꝓter rōez rectā. Magnanimitas autez ipellit ad mala. nō q̄cunq̄. sed ꝓportionata. ⁊ p ꝯfīs ꝑm rōem rectā. Nō aūt hūilitas nō connumeratur a philosopho inter virtutes moralesi. ratio potest esse. quia ipse intendebat agere de ꝑtib⁹ scōm q̄ ordinantur ad vitā ciuilez. In q̄ subiectio vni⁹ hois ad altez ꝑm legz ordinē deruat. ⁊ iō ꝯtinet subiustitia legali. Hūilitas aūt ꝑm q̄ est ꝑticularis virt⁹ respicit subiectionem hominis ad deū ꝓpuem etiam alīs humiliando se subiicit. Origē. tñ dicit super illud Luce. i. c. Quia respexit humilitatē ⁊c. In scripturis vna de virtutib⁹ humilitas p̄dicatur. Si vis aūt huius nomen audire virtutis q̄ etiaz a philosophis appelletur ascultaeandē esse humilitatem quam respicit deus. qui ab illis dicit mensuratio siue moderatio. q̄ manifeste pertinet ad modestiam ⁊ temperantiā. De hac ita q̄z humilitate locuturi tria ꝓponemus mysteria declarāda.

Primū dicit acq̄sitōis
Scōm inductōis.
Tertiū regulationis.

Quod volenti humilitatez habere necessaria ē cognitō dei ⁊ ipsius ac ꝓximi in quaz q̄libet tria sunt ꝯsiderāda.

Capitulum primum.

Primū mysterium de humilitate declarādū dicitur acquisitōis In quo videndum est quomō humilitas acquiritur. Et de hoc dicim⁹ q̄ expedit vnicuiq̄z humilitatem habere volēti vti triplici cognitione.

Primo ē cognitio dei.
Secūda ē cognitio sui
Tertia cognitio ꝓximi

Prima est cognitio dei in q̄ de ipo excelso dño ꝯsiderare debem⁹ tria. ꝓmo ꝓpter ipsi⁹ ptātem secundo ipsi⁹ bonitatē. tertio ipsi⁹ maiestatē. Dico dz q̄s humilis ee cupit ꝯsiderare dei potestatē q̄ talis ē ac tanta vt ipe sol⁹ sit oipotēs. nec aliq̄ creatura ad hāc oipotētiā valeat attīgere. Audim⁹ de h̄ voces scripturaz oim tā diuinaz q̄z hūanarū. Un Gen. xvij. dixit de⁹ ad abrahā. Ego sum oipotēs ambula cora me. ⁊ Gen. xxxv. c. ad Jacob. Ego sū de⁹ oipotēs. cresce ⁊ multiplicare. ⁊ Exo. xv. c. Op̄s nomē ei⁹. ⁊ Eccl'iastici. i. c. Un⁹ ē altissim⁹ creator op̄s. ⁊ h̄ habet. s. q̄ de⁹ sit oipotēs. di. xij. c. nouit. ⁊ dis. xxiij. c. q̄ ep̄s. ⁊ di. xxxij. c. preter hec. ⁊ di. l. c. accedēs. c. ꝯsideranduz. ⁊ di. lxxxij. c. p̄sbyter. ⁊ di. lxvi. c. si imperator. ⁊ di. xc vij. capi. victos. ⁊ i. q. i. c. q̄busdā. ⁊. ij. q. i c. de⁹ op̄s. ⁊. viij. q. i. c. in scripturis. ⁊. x. q. i. c. placuit. ⁊. xi. q. iij. c. plerūq̄z. ⁊. xij. q. i. c. cū duo tissimū. ⁊. xiij. q. v. c. scriptū ē. ⁊. xxxij. q. iij. c. obtineri. ⁊. xxiij q. v. c. relegētes. ⁊. xxiij. q. i. c. a recta. ⁊ extra de sum. trita. ⁊ fide catho. c. i. ⁊ C. de episco. ⁊ cle. l. raptores. ⁊. C. de trans actōib⁹. l. si quis maior. ⁊. C. de officio p̄fecti p̄torio afrīce. l i. ⁊ Virgil⁹ in primo eneidos At pater omnipotens spelunciis addidit atris. ⁊ in secundo Jupiter omnipotens precibus

Tū pater oipotens rex cui sū
ma ptās. tanta em̄ est ista po/
tentia dei tāq; imensa q; i ei⁹
opatione ois potētia hominū
z angelo; nihil possit reputa/
ri. Posito em̄ z nō concesso q;
oēs hoies mundi oēs reges et
p̄ncipes qui regnauerūt super
terrā. oēs etiā angeli z beati z
reprobi q̄uenirēt in vnū vt p
ducerēt de nouo vnum solare
corpus quale est illud qđ q̄tti
die cernimus nos illuminare.
vel vnā stellā similē minime q̄
lucet in firmamento: vel vnuz
florem similem rose aut viole:
vtiq; q̄ infinita annoꝝ spacia
id p̄ficere vnq; possent. O in/
finita. o admirāda. o stupēda
potentia sūmi dei· qui oīa que
in celis. que in terris z in ma/
ri sunt z mouenť cū voluit p/
duxit e nihilo. Ob qđ Dauid
in p̄s. dicit. tui sunt celi z tua
est terra: orbē terre z plenitu di
nē eius tu fundasti. aquilonez
z mare tu creasti. ¶ Secūdo
in cognitiōe dei debemus cō
siderare eius bonitatē vt enim
inq̄t Boe. in li. de hebomadi/
bus. Solus deus est bonus q;
suā essentiā. Oia alia sunt bo
na q; participationē. nec tantū
bonus dr deus. q̄nimo vt Isi
dorus dicit li. i. ō sūmo bono
Sūmū bonū deus ē. Et au/
gustin⁹ li. i. de trini. Trinitas
diuinaꝝ p̄sonaꝝ ē summū bo
nū qđ purgatissimis mentib⁹
cernit. ¶ Et si aliquis obiice/
ret q; summū addit aliq̄d sup̄
bonū. alioq̄n omni bono q̄ue
niret. Sed oē qđ se hz ex addi
tione ad aliquid est cōpositū.
ergo summū bonū est cōposi/
tū. sed deus est sūme simplex.
ergo deus nō est sūmū bonus
¶ Rñdet tho. i. parte. q. vi. q;
sūmum addit supra bonū. nō
rem aliquā absolutā. sed rela/
tionē tm̄. Relatio aūt qua ali
quid de deo relatiue dicit ad
creaturas nō est realiter i deo.
sz in creaturis. In deo p̄o sm
rōnem: z sic nō oportet q; i sū
mo bono sit aliqua cōpositio.
Dicit ergo deus bonus q; suā
essentiā bonus. z summū bo/
nū q; oē bonū creature ab ipo
est qui bonitate sua oīa ordia
te p̄duxit in quo nulla est iniq̄
tas neq; defectus siue peccatū
¶ Tercio in cognitiōe dei cō
siderare debemus ullius maie
statē. est em̄ ipse vt ait p̄s. De
us magnus dñs z rex magn⁹
sup̄ oēs deos. z iterꝝ. Excelsus
sup̄ omnes gentes dominus z
sup̄ oēs celos gloria eius. Ipi
cuncta obediūt elemēta. z ad
eius imp̄iū mouenť sol z luna
z oia sidera celi Magn⁹ itaq;
dñs deus noster z magna vir
tus eius z magnitudinis eius
nō ē finis. Quare merito sub
illo humiliari debet ois crea/
tura. illiq; timere. colere. ve/
nerari ¶ Secūdo expedit ve
lenti humilitatē acquirere vti
cognitionē sui. z de hac inq̄t
Bernar. li. de consideratione
ad Eugeniū. Noueris sz om/
nia mysteria lata terre alta ce
li. p̄funda maris. Si te nescie
ris similis eris edificanti sine
fundamento ruinam nō stru/
cturam facies. Et idē secūde
xxxvij. super cantica. Scio ne
minē. abq; sui cognitione sal
uari. de qua nimiꝝ mater sa/
lutis hūilitas oritur. z timor
dñi qui z ipse sicut initiū sa/
pientie: ita z salutis est. z idez
scde. xxxviij. super cantica. Ne
mo sine sui cognitione saluat.
Et aug⁹ in p̄hemio quarti li.
de trini. Laudabilior est ais
cui nota est infirmitas p̄pria q̄
qui ea non respecta vias side/
rū fundamenta terroꝝ z fasti/
gia celoꝝ scrutat. Et Hugo li
bro. i. de anima. Melior es si
teipsum cognoscas. q̄ si te ne
glecto cognosceres cursus si/
deꝝ: vires herbarum. comple
xiones hom nū. naturas ani/
maliū. celestiū z terrestriū sci/
entiam haberes. Multi enim
multa sciūt z seipsos nesciunt
cum tñ sūma philosophia sit
cognitio sit. Et Seneca i tra
gedijs. Nulla mors grauis⁹ in
cumbit q̄ qui ignor⁹ sibi om/
nibus notus moritur. z Ma
cro. li. de iomo scipionis. Dei
fici vox hec fuit oraculi p̄sule
ti ad beatitudinē q̄ tenere pue
nire posset. sic te inq̄t noueris
¶ In hac p̄o cognitiōe sui ip
sius tria dz q̄libet p̄siderare.
Prio p̄priā paruitatē. 2° p̄priā
iniq̄tatē. Tertio p̄priā fragilita
tē ¶ Primo propriā paruita
tem. quia homo pusilus z mi/
nimus est in comparatione ex
celse maiestatis dei. vñ abra/
hā vt scribitur Geneseos. xviij.
dicebat. Loquar ad dominū
meum cum sim pulvis z cinis
Et Sap̄. hominem superbi/
entem reprehendit dicens eccle
siastici. x. c. Quid superbis: ter
ra z cinis ¶ Secundo debet
quis considerare p̄priam iniq̄/
tatem cui occurrere nō potest
nisi ipsa volūtas dei. Conce/
ptus quippe in iniquitatibus
homo ad diuersa nūc venia/
lia nunc mortalia labitur sce/
lera z sic aliqñ ab illis retrahit
ex dei gratia nō p̄pria virtute p/
cedit. Ideo Bernar. sup̄ can/
tica scde. xxxviij. ait. Quomō
nō humiliabit aīa in vera co/
gnitione sui cū se p̄ceperit pec
catis oneratā mole mortalis
corporis aggrauataz terrenis
curis circundatā. carnaliū de

liderioꝛ fece infectã. Cecã curuam. infirmã. implicitã. multis erroꝛib⁹: mille ꝓiculis expositã. mille timoꝛibus trepidã. mille difficultatib⁹ anxiã. mille suspicionibus ob noxiã. mille necessitatib⁹ erũnosam. ꝓcliuam ad vitia ꝛ inualidam ad ꝑtutes. ¶ Tertio debet q̃libꝫ ꝑsiderare ꝓpriam fragilitatem ꝫ. s. fraglis sit humana cõditio cũ vt videmus vndiqꝫ tot imineant ꝓicula. ꝛ sup oĩa cũ necesse sit ꝛ cito moꝛi. Ob qđ Seneca in tragedijs inq̃t. Parce venturis tibi moꝛs paramur. sis lꝫ segnis ꝓperamus ipsi. Quis ẽ eni q̃ viuet ꝛ non videbit moꝛtẽ. q̃si dicat null⁹. Nõ diues. nõ purpurat⁹. non fortis. non pulcher. nõ dñs. ñ doct⁹. Oẽs tandẽ moꝛiemur ¶ Tertio q̃ vult humilitatẽ ꝫ acquirere vtaq̃ cognitiõe ꝓprij. ỏ q̃ ꝑsiderare debem⁹ tria

Primo dignitatem.

Secundo ꝑfirmitatem.

Tertio inscrutabilitatem.

Primo dignitatẽ qua. s. deus ita dotauit pauperes. sicut diuites. ita subditos sicut dominos dñ oẽs fecit ad imaginem ꝛ similitudinẽ suã. Cum eĩ vt inq̃t Tho. i. ꝑte. q. xciij. Homo ꝑfm intellectualẽ naturam ad imaginẽ dei esse dicat ꝑfm hoc maxime est ad imaginem dei q̃ intellectualis natura deũ maxime imitari põt Imitatur aũt intellectualis natura maxime deũ quantuꝫ ad hoc q̃ deus seipsum intelligit ꝛ amat. vnde ꝑm q̃ homo habet aptitudinẽ naturalẽ ad intelligendũ ꝛ amandũ deũ ỏꝛ esse ad imaginẽ dei. ꝛ hec aptitudo ꝑsistit in ipsa natura ꝫmẽtis que est coĩs oĩbus hoĩbus ¶ Secũdo debem⁹ ꝑsiderare in primo ꝑfirmitatẽ. Oẽs quippe hoĩes conformes sũt i natura ab vno patre adã descendentes. Vnde Boetius li. ꝑmo de ꝑsolatiõe ait. Omne hominũ gen⁹ simili surgit ab oꝛtu vnus reꝛ pater ẽ vn⁹ qui cũcta ministrat ¶ Tertio debemus ꝑsiderare in primo inscrutabilitatẽ. sunt equidez primoꝛ secreta cordis inscrutabilia nobis. iuxta illud Hiere. xvij. Prauũ est coꝛ hois et inscrutabile ꝛ quis cognscet illud. Quãuis ergo ꝑfm tho. xxij. vbi s. Indonis que a dõ quis accepit nõ debeat vilioꝛem se putare his qui huiusmodi dona nõ acceperũt. Tñ põt aliquis reputare aliq̃d boni esse in primo q̃ ipse non habet vel aliq̃d mali esse in ipso quod in alio nõ est. ꝛ sic ꝑsiderando oĩa supdicta datur nobis occasio vt deo nos ꝑ humilitatẽ subijciamus ꝛ ꝓximos nõ ꝓtemnamus ¶ Qualit⁹ inducunt nos ad humilitatẽ exhortationes scripturaꝝ est gratia humilitas atq̃ exemplum dñi nr̃i iesu xp̃i q̃ nos ꝫbo ꝛ exemplo humilitatẽ docet

Capitulum scõm

Secundũ mysteriũ declarandũ ỏꝛ inductio. Inducũt q̃ppe nos ad humilitatẽ ꝑcipue tria.

Primũ est exhortatio.

Secundũ gratificatio.

Tertiũ exemplificatio.

Primñ qđ nos inducat ad humilitatẽ ẽ exhortatio sacre scripture ꝛ sanctoꝝ. Inq̃t enim Sap. ecclesiastici. iij. c. Quãto maioꝛ es humiliat e i oĩb⁹ ꝛ coꝛã deo inuenies gratiã. qꝛ magna potentia dei soli⁹ ꝛ ab hũilib⁹ honoꝛat⁹. ꝛ. vij. c. Humilia valde spm̃ tuũ. ꝛ. xij. c. Humiliare deo ꝛ expecta manus eius. ꝛ pueꝛbioꝝ. xxix. c. Humilẽ spũ suscipiet gloria. ꝛ. xi. c. Vbi humilitas: ibi sapientia Et Dauid in ps. Populũ hũilẽ saluũ facies ꝛ oculos ꝛ supboꝝ humiliabis. Et Job. xxij. c. Qui eĩ humiliatus fuerit erit in gloria. q̃ inclinauerit oculos suos ipse saluabitur. Et Jaco. iij. sue canonice. Deus supbis resistit. humilib⁹ aũt dat gratiã suam. ꝛ Petrus ꝑma sua canonica. c a. v. Humiliamini sub potẽti manu dei vt vos exaltet in tẽpoꝛe tribulationis. Et dñs iesus xp̃s Matthei. xxiij. ca. Qui se humiliat exaltabit. Et beata ꝫgo Luce. ij. Deposuit potentes de sede ꝛ exaltauit hũiles. Et Bernar. in li. de gradib⁹ humilitatis Bona via humilitatis qua veritas inq̃rit charitas acquirit ꝛ generationes sapientie ꝑcipiunt. Et gregoꝛ Qui sine humilitate ꝫtutes ceteras congregat quasi puluerem in ventũ poꝛtat. Et Bernar. sup Missus est. pulchra ꝑmixtio ꝫginitatis ꝛ humilitatis. Nec mediocriter placet deo aia illa in qua humilitas cõmendat ꝫginitatẽ. ꝛ ꝫginitas exoꝛnat humilitatẽ. Sine humilitate audeo dicere: nec ꝫginitas marie deo placuisset Et de pe. dis. i. §. taciturnitas Sine humilitate nemini põt esse salus ¶ Secundũ quod nos inducit ad humilitatẽ est gratificatio. Est q̃dẽ hũilitas deo valde grata. ℔ pz. i. qꝛ humiliter oꝛãtes exaudit. vñ Judith. ix. c. Humiliũ ꝛ mansuetoꝝ tibi semꝑ placuit deprecatio. ꝛ Dauid in ps. Respexit i oratione humiliũ ꝛ nõ sprevit pces eoꝝ. Et ecclesiastici. xxxv. Oratio humiliantis se nubes

penetrat. ¶ Scḋo deus irat⁹
humilitate placat̃. sicut p̃z. iiij.
regū. xxij. c. de achab de q̄ di/
xit deus helie. Nonne vidisti
achab humiliatū corā me ₇c.
₇. ij. palipo. xij. c. scribit̃. q₂ hu
miliati sunt filij israel auersa ē
ab eis ira furoris dn̄i. Niniui
te insup humiliati irā dn̄i pla
cuerūt. Jone per totū. Et da
uid humiliat⁹ audiuit nathā
dicentē sibi. Dn̄s abstulit a te
peccatū. Dicebat em̄ ipse in ci
nere ₇ cilicio Miserere mei de
us ₇c. Cor ꝯtritū ₇ humilia/
tū deus nō despicies. ¶ Ter
tio deus humilib⁹ sua reuelat
mysteria. ideo xp̄s matthei. xi
c. ait. Abscondisti hec a sapi/
entib⁹ ₇ prudentib⁹ ₇ reuelasti
ea puulis. Unde aug⁹ li. de v̄
bis dn̄i. Quanto humili⁹ se/
debat maria. tanto ampli⁹ ca
piebat. Confluit eni aqua ad
humilitatē vallis de supcilio
montis Et q̄ grata sit humi
litas deo. Ipsa v̄go humili/
ma in suo cantico docuit du₃
se humiliter dixit. Quia respe
xit humilitatē ancille sue ecce ei
ex hoc beatā me dicent oēs ge
nerationes. ¶ Tertiū qḋ idu:
cit nos ad humilitatē est ex^m
xp̄i q̄ matthei. xi. c. dixit. Dis/
cedite a me. q₂ mitis sū ₇ hu/
milis corde. Ubi aug⁹ lib. de
v̄ginitate ait. nō dixit. discite

a me mūdū fabricare aut mor
tuos suscitare. sed q₂ mitis sū
₇ humilis corde. O doctrinā
salutarē. O magistꝝ dominū
q̄ mortaliū quib⁹ mors pocu
lo supbie ꝓpinata atq̄ transfu
sa est. noluit docere qḋ ipse nō
esset. noluit iubere qḋ ipse non
faceret. hec ibi. Et in li. xiiij. d
ciui. dei inq̄t. Nunc in ciuita/
te dei in hoc seculo pegrinanti
maxime cōmendat̃ humilitas
₇ in eius rege q̄ est xp̄s maxime
p̄dicat̃. Contrariūq̄ huic vir
tuti elationis vitiū in ei⁹ ad/
uersario qui ē diabolus maxi
me dn̄ari sacris litteris cauet̃.
hec ille. Propterea paulus ad
philippensen. ij. c. ait. Humili
auit semetip̄m p nobis factus
obediens vsq̄ ad mortē. Hu
miliauit pfecto nostrā assumē
do naturā. Humiliauit ma/
trem humilē eligendo Humi
liauit in puo tugurio nascēdo
Humiliauit sacramēta humi
litatis circūcisionis. s. ₇ bapti
smi suscipiendo. Humiliauit
v̄gini matri ₇ ioseph se subijci
endo. Hūiliauit hūiles ꝑpisca
tores sibi sociādo. Hūiliauit
in p̄dicatiōe gloriā patris q̄rē
do. Hūiliauit mūdanos ho/
nores spnēdo cū fugit qn̄ vo/
luerūt eū facere regē. Hūilia/
uit ꝯuersādo ₇ ꝑpedes discipu
loꝝ lauādo. Hūiliauit deniq̄

ꝯtumelias. v̄bera. sputa. cru/
cē ₇ mortē abiectissimā patiē/
do. q̄ oia vt dic̄ Cyp. xciij di. c
Dn̄s ab eo hūilr et patiēt̃ ꝑ̄ca
sunt vt nos hūilitatis ₇ patiē
tie hērem⁹ exemplū. Jō Hie/
ro. ad antoniū monachū ait.
Dn̄s nr̄ iesus xp̄s disceptanti
bus de dignitate discipulis
vnum app̄hendit e paruulis
dicēs. Nisi ꝯuersi fueritis ₇ effi
ciamini sicut puuli nō intrabi
tis in regnūc eloꝝ. Nō si doce
re tm̄ nec facere videret̃ docu/
it exēplo dū discipuloꝝ pedes
lauit. dū loquit̃ cū samaritāa.
dū traditorē osclo excepit dū
ad pedes sibi sedēte maria de
celoꝝ disputat regno. dū resur
gens p̄mo mulierculis appare
sat. ¶ Nō. xij. sūt regule ob/
seruāde ab his q̄ humiles esse
volūt q̄ dici etiā p̄nt duodeci
signa vere humilitatis.

¶ Capitulū tertium.

Ertiū mysteriū ꝯtem
plādū de hūilitate ꝯ₂
regulatio. Sūt em̄. xij
regule q̄ ad hūilitatē spectant
q̄s diligent̃ ꝯuare q̄libet deb₃
Pria ḋ₂ ꝓpria vilificatio
Scḋa bona p̄sumptio.
Ter^a laudabil̃ v̄ecūdatio.
Quarta corpalis ꝯpositio
Quinta cauta occultatio.
Sexta primalis delectatio
Septima sapiens auditio.
Octauo affabil̃ ꝯuersatio.
Nona ꝓmpta subiectio.
Decima debita veneratio.
Undecia altitudis ḋclia^o
Duodecia vtilis exercitatio
Prima regula est ꝓpria vi/
lificatio. Qui enim vere hu/
milis esse vult omne bonū do
debet attribuere defectus tan
tummodo suos sibimet appro
prians. Quare viri sancti ₇ a/
mici dei se peccatores dicere se
pius inuenti sunt. nam Pau/
lus vas electionis post visio/
nem christi sibi apparent᷑ i via
post raptum vsq̄ in tertium ce
lum. prime ad Thimotheum
p̄mo capitulo dicebat. Fide/
lis sermo ₇ omni acceptiōe di
gnus. quia dominus noster ie
sus christus venit in hunc mū
dum saluos facere peccatores
quorum primus ego sum. De
beato insuper patre nostro frā
cisco sic scribit In sua legenda
Bonauentura: Omniū vir/
tutum custos ₇ decor humili/
tatis copiosa virum dei vber
tate repleuerat. In propria q̄
dem reputatione nihil erat ni
si peccator cum in veritate spe
culum esset ₇ splendor omni/
mode sanctitatis. Ideo scribi
tur. xi. q. iij. ca. inuistum. Me
lior est in malefactis hūilis sa
cta confessio q̄ in bonis sup/

ba gloriatio. Et qñ cōmuni lege nemo scit certitudinaliter vtrū sit dignus odio vel amore Ideo vt scribit dō. v. c. ad eius Bonarū mentiū est tibi culpaz cognoscere vbi culpa non est.

¶ Secūda regula humilitatis est bona p̄sumptio bñ sentire t opinari de primis suis. Nam vt scribitur in glo. extra de scrutinio in ordine faciēdo. c. ex parte Quilibet p̄sumitur dignus nisi probetur indignus. t de quo libet p̄sumendū ē q̄ sit bon⁹ nisi probet ꝯriū. extra de p̄scriptionibꝫ. c. dudū. ff. ō manumiss. testa. l. seruos. ff. de pbatōnibꝫ l. ab ea parte. lxxvi. di. c. si quid. t. xi. q. iij. c in cunctis. t. xxij. q. viij. c innocēs. t glo. in. c. in nostra p̄tia. extra de procuratoribꝫ aiē. de nemine p̄sumendum est q̄ sit immemor suę salutis. i. q vij. c sancimus ¶ Tertia regula dicitur laudabilis verecundatio debentis humiles erubescere de suis peccatis cū ad hominū noticiā pueniūt. Insup vltra timorē t amorē dei peccata horrere debent propter verecundiā mūdi t in omni sua cōuersatione verecundos se exhibere. ¶ Hinc bernardus sup cātica ait. Nescio an q̄cq̄ gratius. verecūdia aduerti i moribꝫ hoīm queat q̄ est oim ornatus etatū. Sed in teneriori etate amplꝰ pluriusq̄ enitescit. Cicero li. i. de officijs. Hīñ verecūdia nihil rectū esse pōt nihil honestū. Hec verecundia mulieres a virorū p̄sortio indebito prohibet. Iuuenes coraz maioribus absq̄ ratiōabili cā loqui nō sinit. artifices fideles p̄socijs facit. reges terre t principes iuste sobrie t pie viuere cogit. Religiosos t clericos ecclesiecq̄ p̄latos mundos t nitidos a secularibꝫ vitijs t exercitijs esse cōpellit. Ꝯ proh dolor. Sicut propter superbiā extinctus ē generalr dei timor. ita t abolita verecundia mundi.

¶ Quarta regula humilitatis dicitur corpalis ꝓpositō debēt esse humiles ꝓpositi in incessu in locutōe t in gestu vultu et amictu corpis. Nā vt dicit glosa in. capi. cū in cunctis. extra ō elec. Cōpositio corpis qualitatē indicat mētis. xli. dist. in fine. t sapiēs Eccli. ix. c. Ex visu cognoscit vir t ab occursu faciei cognoscit sensat⁹. Amict⁹ corporis t risus dentiū t incessus hois enūciāt de illo. t Hieron⁹. in epla ad furiā. Speculū mētis ē facies t taciti oculi cordis archana fatent. ¶ Quinta regula cauta occultatio Debēt humiles ꝓprias laudes tacere nisi aliud exposceret aut bonor dei vel vtilitas proximi siue necessitas propria. Sexta regula ē proximalis delectatio Qui sunt humiles decent libēter inferre. t ab alijs referētibꝫ delectabiliter audire proximi laudes ¶ Septima regula sapiens auditio. Ad humilitatē spectat audire doctrinā t cōsilia sapientū. ¶ Octaua regula affabilis ꝙuersatio. Debent vticq̄ humiles ꝙuersari affabiliter t benigne. ¶ Nona regula prōpta subiectio. Hec facit deo t superioribus prompte et absq̄ murmure obedire ¶ Decima regula debita veneratio. Debent humiles reuerēter cuz maioribus suis habere. t pre/cipue in diuino cultu. in q̄ rec̄/rūtur etiā corporis mot⁹ vt genuflexiones t inclinatōnes ad ostendendā interiorē reuerentiam t deuotionē cordis ¶ Undecima regula ē altitudinis declinatio. Fugiunt humiles dignitates t magnificētias nisi id suaderet caritas dei t proximi. vel cogeret obediētia. vt in c. Nisi cū prīdē. de renūciatiōe ¶ Duodecima regula ē vilis exercitatio pro deific̄q̄ amore officia vilia exercere. hinc Hiero. ad palmachiū ait. quantūcunq̄ te deieceris hūilior xp̄o non eris. Esto vt incedas pedibus furua tunica vestiaris. equaris pauperibus pauperū cellulas dignāter introeas. cecoz ocl'is sis. pes claudoz. man⁹ debiliū Ipse aquā portes. ligna concidas focum extruas. vbi alape vbi flagella. vbi patibulū. vbi mors. Propterea seraphic⁹ ille frāciscus hūilitatē t caritatē ie/su crucifixi mēor effect⁹ in suo ꝙuersionis sue vt recitat Bonauētura leprosoz obsequia non horruit. Inqt enī de ipso sic ex inde totus būilitatis amatoz se trāstulit ad leprosos. Eratq̄ cū eis diligētissime seruiēs oīb⁹ xp̄i deū lauabat ipsoz pedes ligabat ipsorum vlcera. Educebat plagarū putredinē. t sanie abstergebat. Osculabat etiaz ex mirāda deuotōne vlcerosas plagas ipsoz euāgelic⁹ medic⁹ morsus tur⁹. Sūt t alia sanctorū exēpla similia t sancte Clare. Sancte katherine de sen/is. Sctē elizabet t alioz q̄ breuitatis cā trāsiū⁹. Curem⁹ ergo hūiles esse t videbim⁹ xp̄m nō solū cū petro iacobo t iohanne in mōte trāsfiguratū. sed cū oīb⁹ sctis t beatis angelis in sua maiestate t gloria diuinitatis sicuti est speciosissimū in regno celoz. In quo viuit t regnat p infinita scla scl'oz Amē.

¶ Dñica scda in q̄dragesima de superbia superstitioseruz. Sermo q̄tusdecim⁹ in ordine.

Audet est dominus de his oib⁹ doctoris gentiū ꝙ ba sunt ista Pe. ad thessalonicēses. iiij. ca. t in epla hodierna. Postq̄ diaboli electi fuerūt de celo empirea ꝓpt illoꝝ supbiā semp in volūtate maligna pdurant vt hoib⁹ pesse velint etiā in hac vita pnti. Qđ vt facilī⁹ assequantur pmittēte sic iusto deo maleficijs t artib⁹ magicis se imiscēt in qb⁹ ad aliquos effect⁹ nacales pducēdos coopant. Cū enī ipsi multa sciant t possint q̄ cognitionē nr̄am ac facultatē excedūt scia t vi nature sue hec inferioza iuuāt ad accelerandam suā operationē. Qua de repleri q̄ diabolo familiaritate ac qđ dā cōmercio se cōiungūt. t artib⁹ nepharijs implicitī alios adhuc inducūt. vt diabolos veneretēur. i oib⁹ ei hmōi maleficijs adoratione suā diabol⁹ vel implicite vel apte procurat. Unđ Aug⁹. xxvi. q. v. c. Nec miruz ait. Ad hoc inectit diabol⁹ vt adoret quasi de⁹. Ad tantā nāq̄ elationē deuenit vt etiā cuz temptauit xp̄m de hoc illū rogasserit. Qz nō multi sunt etiaz hodie q̄ diabolo se subijcere in superstitionib⁹ noxijs ex sua superbia nō formidāt. Idcirco in pnti ꝑmone de supbia superstitione dicem⁹. Opponit eni superstitio religioni q̄ cultuz exhibet vero deo. Et iz multipliciter fiat tñ nos triplicē superstitionem distinguem⁹ ꝑm quā cult⁹ diabolo exhibetur.

Prima dr diuinatōis:
Scda observatōis.
Tertia cofederatōis.
Qđ superstitiosa ē diuinatio q̄ fit vel ꝑ somnia vel ꝑ auguria vel ꝑ iudicia astrologoꝝ cū ipi psumūt ea q̄ dei sūt pnūciare.

Capitulum primum

Prima superstitio dicit diuinationis. Est aūt diuinatio p̄cognitio et pnunciatio futuroꝝ contingēt tū ex falsa t vana opinione cōsilio vel auxilio demonis tacite vel exp̄sse inuocato ꝑm Tho. scda scde. q. xcv. Et peccatum est mortale. quia est contra illud p̄ceptum. Deuteronomij xviij. c. Non sit qui consulat diuinos Secundum vero Isidorum ethicorum. Diuini dicuntur quasi deo pleni. quia diuinitate plenos se simulāt. Ideo dicit Hieronimus prima questione prima capitulo Judices q̄ diuinatio semper submittur in malam partem. quoniam diuini vsurpant illud quod ē proprium dei. Unde Ysaie. xli. cap. dicitur. Annunciate que vētura sunt in futurum t sciem⁹ q̄ dij est. Et Hiero. super illo verbo Danielis scdo capitu. Sermo quem tu rex queris grauis est nec reperitur qui ꝙ qui indicet illum exceptis dijs quoruz non est cum hominibus cōuersatio. Inquit. Confitētur magi. confitentur arioli t omnis scientia secularis litterature p̄scientiam furoꝝ nō esse hominis sed dei. Hec ille. Prenunciatio vero prophetica non est superstitio. quia prophete ñ vsurpant sibi quod deo conuenit. sed dicunt t pnunciant qđ illis a deo reuelatur. Sciendum tamen secundum doctorem bonauenturam in scdo di. vij. t tho. vbi supra q⁹ cause secunde in produetione suoꝝ effectuū se hñt tripliciter. Nam aliq̄ producunt effectus semper t de necessitate. Et ex consideratione hutusmodi causarū si quis prenunciat tales effect⁹ etiam per certitudinem nō est superstitiosum nec illicitum. Sicut prenunciant astrologi eclipsiz solis t hutusmodi. Alij quevero cause producunt suos effectus. Et si non de necessitate t semper tamen vt in pluribus. Et hutusmodi effectus ex consideratione suarum causarum possunt prenunciari p̄cōiecturas t si non per certitudinem. Sicut medici ex dispositione infirmi predicunt mortē vel sanitatem t astrologi siccitates vel pluuias ex ꝯsideratōne corpoꝝ celestiū. Alie cause sunt que ad vtrūlibet se habēt scz ad esse t nō esse in producēdis effectib⁹. Sicut sunt potentie anime rōnalis que causant actus humanos libere. q⁹ pōt homo facere t nō facere hoc vl illud q̄ctum est in se. Et etiaz euentus fortuiti qui nō habēt causam naturalem. Sicut q⁹ quis fodiendo terram inuenit thesaurum. Huiusmodi effectus anteq̄ sint scire est proprium dei. cui omnia sunt presentia quantūcunq̄ distantia in futurum. Ut enim scribitur in glo'. prima pe. vltimo capi. In agnitione diuine veritatis t preterita t presentia t futura equaliter presentia sunt. Et Augustinus, sup' Johannem inquit. In veritate que manet preteritum t futurum nō inuenio. sed solum pñs t hoc incorruptum. Assignatur autez ratio a Bonauentura in primo distinctione triceſimanona. q⁹ quanto res est presentior. tanto cognitio est nobilior. Sed deus omnia cognoscit nobilissime. ergo que cognoscit presentissime cognoscit. Ueruntamē hoc potest intelligi dupliciter.

Aut itaq notetur p̄sentialitas a pte cognoscentis. t sic ē vez quia deus omniū ideas habz p̄sentes t simul per q̄s cognoscit res futuras ita certitudinaliter sicut si essent p̄sentes Aut q notet p̄sentialitas a pte cognitoz. t sic non oia cognoscit p̄sentialiter t simul. qz nō oia simul sunt in ꝑprio genere t in suo esse. Velle igit cognoscere que deus solus certitudinalit cognoscit absq ipsius reuelatione ptinet ad diuinationem vbi interuenit operatio demonū Et q̄uis id multis modis fiat. nos tñ hoc loco triplicem diuinationē confutandam diuidemus.

Prima est que fit p somnia
Secūda q̄ fit p iuēta mēdacia
Tertia que fit p astrologorum iudicia.

Prima ē diuinatio que fit per somnia. de qua dz Deutero. xviij. t. xxvi. q. vij. ca. Non obseruetis. Nō inueniatur inte qui obseruet omnia. Notandum tamen q somnia possūt tripliciter euenire.

Primo a natura
Secundo a diabolo.
Tertio a deo.

Primo a natura t h̄ modo aliq̄ somnia hñt causam naturalē extra hoiem somniantē sicut ē influentia celi. cui⁹ ifluxione agit in hoie dormiēte ꝓpter q̄rē omniū sensuū exteriorz qua fit vt q̄nq̄ ex influētia planetaz frigubz t humubrū videat alicui q̄ sit in itinere. et aquaz inundatio supueniat. vel q sit in mari. aut in flumine t hꝰmōi. Et q̄nq̄ talia signa p̄nt significare pluuiā futuraz que est effectus planetaz frigidoz t humidoz. Aliq̄n somnia hñt causam naturalem in hoie somniante. vt ē abūdantia diuersoz humoz. ꝓpter qō medici dicūt esse intendenduz somnijs infirmoz ad cognoscendū dispōnem interiorē infirmi. Nā q̄nq̄ ex abūdantia colere somniant ignē rixas t lites t huiusmodi. Ex abūdantia humoris melancolici somni aut casum ex alto. ꝑsecutionem inimicoz fugā t similia. Ex abūdantia flegme somniant aquas nauigatiōes t huiusmodi. Ex abūdantia sanguinis somniāt volatū i altuz t similia q̄ sūt quedā signa ad cognoscendas infirmitates p̄sentes t futuras p̄cauēdas.

Recitat galie q q̄dā sōniauit sibi in ventrē fūdi piscē ardentē t estuari in igne picis eo qō colerā adustā nigrā t incēsaz habuit in ventrē. t hāc cū surrexit a sōno emisit. t liberatus fuit. Aliud ex⁹ ponit q q̄daz

volens splenē cogitās q̄d deberet facere: sūniauit q minueret se sup manū inter duos digitos. s. auricularē t annularē Et cū vigilaret sic fecit t ꝓualuit. Aliq̄n somnia hñt causam volū tariū in hoie somniante. vt cū aliq̄s cogitat vigilando sup aliq̄ re: postea ꝺ illa somniat. Scdo somnia eueniūt a diabolo illudēte. Nam pōt in somnis hoibz apparere: t illos illudere multipliciter si nō fuerint cauti. vñ legit in secūda collatiōe abbatz Doy si de quodā q̄ freq̄nter illusus a diabolo sub specie boni angeli sibi apparente in somnis. Tandē ex eius mādato piecit se in puteū. Et ꝺ q̄dā alio qui similiꝰ illusiōe seip̄z circūcidit. Et de alio q̄ꝑpriū filiuz more abrahe circūcidere voluit. iō caute incedendū. qz vt scribit Ecclesiastes. v. ca. vbi multa somnia: ibi multe vanitates. t Ecclesiastici. xxxiij. c. Oltos errare fecerūt somnia. Tertio somnia eueniūt a deo: qui vult aliq̄ i somnis hoibz ꝓreuelare. vñ Gen. xxxvij. ca. vidit Iacob in sōnis scalā Et gen. xxxvij. c. vidit pharaonē in sōnis spicas t vaccas. Et Dan. ij. ca. vidit Nabuchodonosoz statuā. In quibz visionibz revelata sunt mysteria dei. Et Matth. ij. c. Angelus dñi apparuit in somnis Joseph monens vt fugeret in egyptū. Et eodē. c. magi admoniti fuerūt in somnis ne redirēt. ad herodem. Et Bonauen. in legēda bti Francisci narrat qualiter postq̄ scūs frācisc⁹ vestiuit illū militē nobilē t pauperem Nocte seq̄nti cum se sopori dedisset: palatiū speciosum t magnū cū militaribz armis crucis signaculo insignitū. is pro cuius amoze militi egeno subuenerat: dignatiua sibi reuelatione monstrauit. necnon visa oia sua foze militumq̄ suoz signū crucis xp̄i vexillū ꝓstant assumeret sub asseuerationis certitudine repromisit. De sancta Lucia scribit in sua legenda. q dū oraret ante sepulchz beate Agathe obdormiuit. et vidit in somnis beatā agathā i medio angeloz gēmis ornatam: stantē t dicentē sibi. Soroz mea lucia ꝓgo deo deuota Quid a me petis qō ipsa poteris p̄stare cōtinuo matri tue nā t matri tue fides tua subuenit. t ecce sanata ē. Et sicut p me ciuitas catanensiū sublimatur a xp̄o. ita p te ciuitas siracusana decorabit. qz iocundum deo in tua ꝓginitate habitaculū ꝓparasti Sic Constantia filia Constātini vidit

in somnis beatam Agnetē Et mater sancti dñici i somnis visionē habuit de bto dñico. Et brūs silvester soci⁹ beati francisci añcp̄ eius sequeret vestigia visionē in sōnis habuit de draco ne ingenti ⁊ imani quē franciscus fugabat. ¶ Apud gentiles etiā multa recitātur revelata in somnis. Vñ Valerius libro primo Rubrica ¦ō somnis concordans cum Suetonio. Narrat q̄ uxor cesaris vidit in somnis fastigiū domus labi. ⁊ cesarem in sinu suo iacentē multis vulneribus pforatū q̄ somnū atrocitate vehemēter exterrita eū rogare nō destitit, vt die proxima se a curia abstineret. ¶ Qua die postea viginti tribus vulneribus ꝓfossus occubuit. Anno etatis sue ſm Suetonium sexto ⁊ ḋquagesimo Narrat insup Valeri⁹. q̄ Simonides poeta pegre vadēs cuz naus in qua erat applicuissz ad litt⁹. ⁊ corp⁹ inhumanuz iacēs vidisz sepulture mādauit. Cuius bñficio ⁊is q̄ ¦sepult⁹ fuerat motus nocte sibi in somnis apparuit. eūcp̄ ne proxima die nauigaret monuit. ¶ Qui somno parens in terra remānsit. Illi vero qui inde decesserunt nauigātes in ei⁹ ꝓspectu pcellis et fluctib⁹ absorpti sunt ⁊ suffocati. ipse letat⁹ ē q̄ vitā suaz somnocp̄ nauī credere maluisset. Secūda ē diuinatio q̄ fit p inuēta mendacia. Finxerūt eni q̄dam posce cognosci futura p augu/ria. dū ex ꝓsideratōe motuum vel vocū auiū vel quozūcuncp̄ aialiū futuros euētus fortunij vel infortunij precognosci posse dixerūt. Pro q̄bz dicit tbo. xxij q. xcv. Ōō instinct⁹ naturalis vī mouent bruta ad suas opationes causari pōt dupliciter vno mō ex ea cā corpali. cū eni bruta nō habeāt nisi aiam sensitiuā cuius oēs potētie sūt actus corpaliū organoz subiacet corpaia dispositōi ꝓtinentiū corporū ⁊ primordialiter celestiū. Et ideo nihil prohibet aliquas eorū opatōes esse futuroz euētuum signa inc̄ptum ꝓformātur dispositōi bz corpoz celestiuz et aeris cōtinētis. ex q̄bz prouenient tales futuri euentus. Sed in hoc sunt duo ꝓsiderāda Primū q̄ huiusmodi opatiōes nō extendentur nisi ad precognoscēda illa futura q̄ causantur p motus corpoz celestiū. Secundū est vt nō extendantur nisi ad ea q̄ aliqualiter possūt ad huiusmodi aialia ptinere. Cō sequuntur enim per celestia corpora conditionem quandā naturalem ⁊ instinctum ad ea q̄ eorum vite sunt necessaria sicut sunt imutationes q̄ fiunt p ventos ⁊ pluuias ⁊ hmōi. ¶ Alios euentus vel ex motu vel garritu aialium precognoscere. vt casus fortuitos ⁊ actus hoim p⁹tinet ad superstitionē. Alio mō instinctus brutoruz causatur a causa spirituali. ⁊ hoc vel ex deo vt fuit in coruo heliam pascente ⁊ cete ionam deglutiente. vel ex demone qui vtiq̄ apparitionib⁹ brutorū ad implicādū homines vanis opinionibus. Ideo deuteronomij. xviij. ca. dicitur. Non inueniatur in te qui obseruet auguria. Ōō aūt Joseph dixit Gen. iij. c. p dispēsatorem suū q̄ non esset similis ei in auguriēdi scientia sēm Aug⁹. locutus ē ioco nō serio. xxvi. q. ij. c. Ōō ait. Et forte h̄ referēs ad opinionem vulgi q̄ sic credebat de eo. Talia itaq̄ auguria superstitiosa repudiāda sunt. Sicut etiam gētilis cesar faciebat. Narrat q̄ppe de illo Johānes solobriensis in policratione li. ij. Quod nullo augurio nullaue superstitōne a q̄ cunq̄ incepto potuit reuocari. Cōtigit autem vt q̄ncp̄ affricam proficiscēs i egressu nauis prolaberet. verso itaq̄ in melius omie. Teneo inquit te affrica eāq̄ obtinuit. Idem refert Suetonius ⁊ Frontinus li. i. de re militari Fuerunt ⁊ alij artificioso ingenio sortes ꝓponētes quorum vsu ea que ventura sunt precognosci posse assueuerunt ⁊ cognosci quid agēdū sit. ⁊ dicuntur tales sortes diuina torie vel ex capitulis quibusdam scriptis in vna longa charta cum filis pendentibus ad illa capitula adligatis vl ex quibusdam cedulis scriptis in occulto repositis considerādo quam quis accipiat. vel ex prolectione taxillorum sēm certa puncta capitula designantia et huiusmodi de quibus. xxvi. q v. capi. Sortes. ait Leo papa. Sortes quas patres dānauerunt nil aliud q̄ diuinationes ⁊ maleficia decernimus. ¶ Et licet quidam dicunt illas sortes quibus vtunt fuisse ab apostolis inuentas. falsum tamen dicunt. vt patet. xxvi. q. i. ca. i. vbi materia ista diffuse tractatur. Ideo nō curo sermonez in hoc extenderere cum tantū intendam diuinatorias sortes superstitiosas execrari. ¶ Tertia ē diuinatio q̄ fit p astrologoz iudicia Jpi eni qñcp̄ igerit se ad iudicādū ō effectib⁹ puenientib⁹ a volūtate dei ⁊ hūani liberi arbitrij dispositione. Et ad h̄ deuenerit q̄dā moderni dñi vt nec cōedere audeāt nec pānos nouos iduer. nec edificare āt q̄cp̄ dōestica negocia agerī icipe absc̄p̄ vaticinio astronomoz. q̄ si dixerit ꝓspera euētura. q̄ incipe

volūt illa incipiūt. si vero ꝯtra riū ab illis desistūt. ¶ singula rē stulticiā ducere vitā cū confi dētia planetarū. Si hoc neces/ sariū esset vnusquisq; cōqueri posset de ipso optimo deo ꝺdita q; ab illo tā egregie rerū oīm/ natura clamat Aristoteles. deꝰ et natura nō deficiunt in necessa/ riis. Astroꝝ noticia repitur in valde paucis. z q̄ cā profitētur nō sunt vt in pluribꝫ in illa pfe cti. Sed sint sicut pthelomeꝰ vel Habi ambragel aut albu/ masar. Dicāt mihi si hūana vi ta regulāda ē ꝑm cursuz astro/ rū Quid faciēt ppli. Quid ar tifices. Quid agricole. Quid mercatores. q̄d clerici. q̄d reli/ giosi. q̄d in liberalibꝫ artibꝫ et theologia ac iure canonico z ci uili tot eruditissimi hoies q̄ ꝺiū/ ctionē planetaꝝ ignorāt. qui si gna adhuc zodiachi nesciunt. Nunq̄d in tenebris erāt omia illoꝝ opa. Nunq̄d astrologoꝝ studia sectari debēt. ¶ pnitio sum errorē ꝺ quē Paulꝰ ad co locēses. iij. c. ait. ¶ Omne quod cunq; facitis in ꝙbo aut ī ope in noīe dni nr̄i ihesu xp̄i facite Ad xp̄m itaq; aspiciendū ē nō ad astra ad ip̄m recurrendū vt dies z actꝰ nr̄os in sua pace di/ sponat. nō ad astrologos. Ipsi us deniq; implorandū auxiliū vt liberemur a pculis iminen

tibꝫ. Deꝰ ipe vitā nr̄am guber nat qui occidere pōt z viuifica re. Ipse vtiq; nō fecit speras ce loꝝ z stellas vt hoī dñarentur ira vt hoīes in oibꝫ suis motibꝫ z̄ opibꝫ illarū ꝓsiderarēt influ/ rus sed vt hoim vsibꝫ deseruī/ rēt. Ut enī inquit Tho. i. pte q. lxx. Dysteriū luminariū ce/ li explicat Ben. i. c. p tria q̄ con cernūt hois vtilitatē ¶ Primo enī ꝓuenit vtilitas ex ipsis quā tū ad visum. q̄ ē directiuꝰ i opi/ bꝫ. qz nihil videtur nisi in lumi ne. vt dicit in. ij. de aia. Et sic p visum discernit vna res ab alia Et quantū ad hoc dicit deꝰ fi/ ant luminaria celi vt luceāt in firmamēto z illuminēt terram Et si argueret q; nihil fit ꝓpter vilius se. qz finis ē nobilior his q̄ sunt ad finē Sed luminaria celi sūt nobiliora q̄ terra. ergo nō sunt facta vt illuminēt terrā Rñdet Tho. q; in illuminatō ne terre intelligit vtilitas hois terrā ipam inhabitātis q̄ secū dū aiam p̄fertur corpꝰ lumia riuz. Nihil tñ prohibet dici q; dignior creatura facta est pro/ pter inferiorem nō scōm q; ī se ꝓsideratur sed ꝑm qordinatur ad integritatē vniuersi ¶ Se/ cundo ꝓuenit vtilitas homī ex ipsis luminaribus quantuz ad vicissitudines tempoꝝ qui bus z fastidium tollitur z vali

rudo conseruatur z necessaria victui oriuntur. que non essent si semper esset aut estas aut hy ems. et quantum ad hoc dixit deus. z sint in tempora z dies z annos. ¶ Tertio ꝓuenit vtilitas cū ad opportunitatē ne gociorꝝ z operum inquantum ex luminaribus celi accipitur significatio pluuiosi temporis vel sereni que sunt apta diuer/ sis negociis. Et secunduz hoc dicit. z sint in signa. s. corporali um transmutationū non autez eorum que dependent ex libero arbitrio. Et licet sint causa hu/ iusmodi transmutationum ta men dicuntur hic signa. vt oc/ casio ydolatrie tollatur ab eis qui indifferenter omnia vt ꝓ/ dictum est astrorum virtuti et dispositioni ascribūt. Ergo iu dicent astrologi de naturalibꝰ effectibus a causa naturali pro uenientibus de eclipsi solis z lu ne. de imbribus siccitatibꝰ vē/ tis z similibus. Illa vero futu ra que vel a deo vel ab hominis voluntate dependent relin/ quant ipsi deo qui cuncta gu/ bernat. z cuius iudicio iusto et iam in presenti seculo bona vl mala. prospera z aduersa hoī/ bus accidunt. Dicit enim sapi ens ecclesiastici. xi. capitulo. bo na z mala. vita z mors. paup/ tas z honestas. a dño deo sunt

vidi ego diebꝫ meis iudicia mꝝ ta astrologoꝝ. in q̄bꝫ ipi mortē magorū virorū determinabāt. z tñ aliꝫ euenit vt in pluribus. licet q̄ñq; aliq̄s mortuꝰ fuerit. qz mortalis erat sicut z omēs morientur. ¶ De sixto q̄rto pō tifice maximo multa p̄nūciata sunt ab astrologis falsa etiaz a primo anno sue sanctissime co/ ronatōis. Quidā vero ī astro rū peritia nō mediocriter eru/ ditus quinq; iā elapsus est an/ nus quo mihi secum familiari ter ꝓfabulanti affirmatiue refe rebat anno illo pontificē ipsum moriturꝝ. Quid securū ē explē tia docet. Dtent igit astrologi in terminis nature z principi/ bus suadeāt vt ad deū cōdito rē stellaꝝ semp recurrāt Quia vt dicit sapiēs Ecclesiastici. ij. c. Respicite filij natōes homi nū qz nullꝰ sperauit in deo z cō fusus ē ¶ Si q̄s ꝙo obijceret z q̄ astrologi multa ꝓa p̄dicūt q̄ alioq̄ cōem cognitionez exce dūt. ¶ Rñdet Augꝰ. li. v. de ci ui. dei. c. vij. dices. Hō imerito credit cū astrologi mirabiliter mꝝta vera rñdent occulto instī ctu fieri spirituū malignorum q̄ cura ē falsas z noxias opi/ niones de astralibꝰ factis inse/ rere humanis mentibus atq; firmare non horoscopi inspecti z notati aliqua arteq̄ nulla ē

necmirari quispiã debet q demones futura ptingentia aliqñ pdicere faciãt vel astrologis vel maleficis t diuinis. qm vt ait Bonauẽ. in. ij. di. vij. q uis demones nõ possint per seipsos futura contingẽtia scire certitudinaliter tamen frequẽter vera predicunt. quia eueniunt futurorum aliquo modo psciunt. Et hoc est quadrupliciter ſm augustinũ sup genesim ad litterã. Aut em sensus vel ingenij acrimonia. aut multa experientia. aut dolosa cautela. aut aliena doctrina. Sensus vel ingenij acrimonia. vt qñ vident diligenter t psiderant ad quid inclinet affectio nostra. vel que sint inducẽtia vel retrahentia. Expientia tẽpor. qr ex talib videruñt accidere talia. ¶ Dolosa cautela qñ ponũt aliquid facere t pdicũt quasi aliqd sint facturi. ¶ Aliena doctrina: qñ iusto dei iudicio pmittunt addiscere ab angelis. Quare ipsi demones futura cõtingẽtia pñt psumere pbabiliter: nõ tñ certitudinaliter scire. Sic vt puto repzesentare pñt absentia t distãtia q ipsis ab alijs spiritibus velocissimis discurrẽtib sciũt. ita vt nec qs diabolico misterio q in remotis fiũt mẽte cognoscat. Sicut factũ fuisse recitat aul⁹ gel. li. xiij. no. atti. Incipit em. Quo gaius cesar t gneus Pompe. die ciuile bellũ signis collatis in thessalia pfligerũt res accidit paraui in trãspadana italia memoria digna. Cornelius qdã sacerdos t loco nobilis t sacerdotij religionib venerandis t castitate vite scũs repente mota mẽte pspicere se pcul dixit pugnã accerrimã pugnari. At dĩ de alios cedeꝛ alios vrgeꝛ: cedẽ fugã tela volãtia. instauratõnẽ pugne impssionẽ gemitus per vulnera. pinde vt seipse in prelio versareꝛ coram videre sese vociferat⁹ ẽ. At postea subito exclamauit cesarẽ vicisse. At cornelij sacerdotis ariolatio leuis tñ qdẽ visa ẽ t vecors magne mor admirationi fuit. q non modo pugne q in thessalia pugnata ẽ. necp plij exitus q erat pdict⁹ idẽ fuit. Sed oẽs qqz pugnãdi recipzoce vices t ipa exercitiũ duop pflictatio vaticinãtq motuarcp pbis rpsentata ẽ. hec aulus gel. nõ igit de monũ sũt qrẽda psilia siue vt pcognoscantis futura. siue vt sciant distãtia. Deo ista sũt relinqnda. t ab ipso semp vt pdictũ ẽ in cũctis exercitijs t actib auxiliũ expetendũ.

¶ Ds superstitiosa ẽ obseruantia carminũ t portationis breuiũ atcp tempoꝛũ.

Capitulum secundũ.

Secũda supbop superstitio dr obseruationis. Sũt quidẽ alique superstitiose obseruãtie q abijciẽdo sunt t amouende ne in illis fiat iniuria t irreuerentia altissimo deo possunt taũt hec diuidi in tres pncipales.

Prima dr incantatiõis.
Secũda breuiũ portatiõis
Tertia tpis portationis

Prima obseruãtia dr incãtationis. Fiunt em a plerisq incantationes t carmina ad sanandas infirmitates t vulnera. p quib dicit sanctus tho. xxij. q. xcvi. Quod in his que fiunt ad aliquos effectus iducendos: psideranduꝛ est si illa hñt vel putant habere pportionẽ naturalẽ ad pducendũ tales effectus. t tũc non erit superstitiosũ nec illicitũ vti talib causis puta si qs teneat super se iaspidẽ p restrictiõe sanguis t similia. Si aũt nõ videatur q illa possint naturaliter illos effect⁹ causare. sed per adiunctionẽ aliquop caractep vel nominũ ignotop. vel alicui⁹ vane obseruãtie expectat: ille effectus erit superstitiosũ t illicitũ. vnde Aug⁹. xxvi. q. vj. ca. illud aut. Ad gen⁹ superstitionis ptinent oia remedia q medicop disciplina pdemnat. siue in incantationib siue in quibuscunqz scripturis quas caracteres vocant. Et lz experiant hoies multos effectus in huiusmodi observantijs: tamen non licet eis vti. quia opere demonũ fiunt vt dicit aug⁹. xxvi. q. v. c. nec mirũ. colligere tñ herbas cum symbolo vel oratiõe dñica ex deuotione siue aliq superstitione t ea vti: nõ reprobat ſm Ray. Dicit etiam Guil. de incarminateribus q si nil superstitiosũ dicunt vel faciũt. sed tñ vtunt licitis pcibus t adiurationib sicut p passionem t crucẽ rpi t huiusmodi. nõ credit q peccent mortaliter nisi fecerint hoc post phibitionẽ ecclesie illis factam t nihilominus phibendi sunt viri t mulieres a talibus. qa multa inutilia solent misceri. t superstitiosa. ¶ Sicut ego ista qñcp perquirens t incantrices aduocans caritatiue multas fatuitates inueni. ¶ Quedaꝛ vetula fulginei succurrebat hmodi mulieribus quibus lac p filijs ablactandis deficiebat. In ortu solis illas ipsus solez iubebat hec pba dicere. Dio te salue sancto⁹ arboꝛe qle de alto monte venite. al mio pecto lacte adducite quãto basta nõ quãto potẽti. Quedã alia tuderti incipiebat suũ carmẽ.

Alinome sia de xpo e de san/
cto damiano e de san benedi/
cto che lo medico de xpo ꝛc.
Alij incantãt pcussos ferro. et
dicunt. Tre boni fratri anda
uan p la via trouano xpo con
sancto maria. Et sequitur po
stea. nescio que ꝑba falsa ꝛ ri/
diculosa Sũt ꝓsimilia carmi
na plena stulticijs imo falsita
tib⁹ q̃bus maioꝛ adhibetur fi
des q̃ ꝛõni dñice. nã incan/
tatoꝛes ꝛ incantrices lz p̃mit/
tant Pater noster cũ Aue ma
ria. quia venena nõ dant nisi
melle circũlinita tñ tenẽt ꝛ opi
nant q̃ virtus sanitatẽ indu/
cens sit in illis carminib⁹ stul
tis ¶ Quedã vetula incanta
trix occurrebat infirmitatib⁹
alialiuz brutoꝛ equoꝛ. s. asino
rũ ꝛ similiũ que post Pater no
ster ꝛ Aue maria. dicebat i au
re animalis secrete. Si sani sa
ni si nõ te mangiano li caui.
Quedã alie incantatiões fiũt
ad nocumentũ hominum ꝛ q̃
aliq̃s paulatim consumatur.
ꝛ q̃ quis no possit cognoscere
vtroꝛẽ ꝛ similia que dicunt ma
leficia. Et dicit aug⁹. xxvi. q.
v. c. nec mirũ. q̃ turbant men
tes hominũ minus confiden/
tiũ in deo ¶ Secunda obser
uantia circa breuiũ poꝛtationis
de q̃bus dicit Tho. vbi s. q̃
circa huius breuia cauendũ ẽ
ne repiatur in eis aliquid sup
sticiosum. Primo vt non sit
ibi aliquid ptinens ad iuoca
tionẽ demonũ. Scõo vt non
ꝓtineant noia ignota. Tertio
q̃ nõ ꝓtineãt aliq̃d falsum. q̃a
sic eius effectus nõ posset expe
ctari a deo qui nõ est testis fal
sitatis. Quarto cauenduz ne
cum verbis sacris ꝓtineantur
aliq̃ vna. puta caracteres scri
pti ꝛ huiusmodi signa p̃ter si
gnũ crucis ¶ Quinto vt spes
non ponatur in modo scriben
di vel ligandi. puta q̃ scribaꝛ
in carta virginea vel i oꝛtu so
lis. vel dũ legit euangeliũ. vel
ligetur cũ tot filis. vel appẽda
tur per virginẽ. vel q̃ a nullis
debeat videri. q̃ oia supstitio
sa sunt. xxvi. q. v. c. nõ lz. Dic
etiã Bul. q̃ illa breuia in q̃b⁹
dꝛ. q̃ si q̃s ea poꝛtauerit ñ mo
riet in igne aut in aqua ꝛc. nõ
sunt poꝛtanda. nam vt dicit
Grego. xxvi. q. v. ca. Si quis
ariolos aut incantatoꝛes ob/
seruauerint. aut filateriis vsus
fuerit anathema. Sic filaterie
dicunt cedule ꝛ breuia. Dere
liq̃is buatem sanctoꝛuz dicit
Tho. q̃ si ex deuotione poꝛtẽ
tur ꝛ cum reuerentia sine aliq̃
superstitione: licitũ est. In hu
iusmodi itaq̃ breuibus supsti
cio ois vitanda est. ꝛ potissi/
mũ quia in illis vt in pluribꝰ

multa mendacia continentur
ꝛ vana. Audiui ego quosdã
frẽs oꝛdis mei narrãtis q̃ q̃dã
frater Vincentius socius san
cti Bernardini dum audiss
confessionẽ cuiusdam q̃ breue
vnũ sup se deferebat petiuit
eo quid in illo recontinebatur
Cunq̃ ille dixisset se nescire lz
p̃cio illud emisse a quodam a
quo instructionem habuit ne
breue illũ aut ipse legeret aut
a quo cũq̃ alio inspici ꝑmineret.
Ipse frater vincentius vir ob
tinuit vt ipm videret: Apta/
q̃ cedula inuenit ibi scripta hec
ꝑba. Dogliate el capo chi do
ler ti sole. dogliate ad ti e achi
ben ti vole dogliante li ochi e
dogliant li denti. dogliate el
corpo insieme con lo ventre.
vanne al mare e fate incanta
re. che centomilia diauogli te
possano portare ¶ Tertia ob
seruantia ꝛ dicitur temporis de
terminationis qua obseruanꝰ
determinati dies ꝛ determia
ta tẽpora. Quod si fiat ex cau
sa naturali sicut faciunt medi
ci in dando medicinas ꝛ inci
soꝛes arboꝛ ꝛ nauigantes ac
huiusmodi vt q̃ bene est. In
quit eĩ Ouid. li. i. de remedio
amoris. Temporibus medi/
cina valet data tempoꝛe ꝑsũt
Et data nõ apto tempoꝛe vi/
na nocent. Si ꝓ tempus ob
seruetur non est aliqua cã coꝛ/
poꝛali naturali. sed falsa opio
ne. vt cum quis putat aliquos
dies foꝛtunatos ꝛ aliquos in
foꝛtunatos: supstitiosum est et
fruolum. Vnde si quis vtit
herbis collectis in mane ascẽ/
sionis. vel balneat se in nocte
sancti Johannis baptiste. vel
in kalendis non vult aliquid
dare ꝛ similia que oĩno vana
sunt. Vnde Aug⁹. xxvi. q. vij
c non obseruetis. Non obser
uetis dies qui dicuntur egy/
ptiaci aut kalendas ianuarij ĩ
quibus cantilene quedã ꝛ cõ/
messationes ꝛ ad inuicem do
na donantur. ꝛ apostolus ad
galatas quarto ca. Dies ob
seruatis ꝛ menses ꝛ annos: ti/
meo ne foꝛte sine causa laboꝛa
uerim in vobis. Magister in
historia scholastica dicit q̃ di
es egyptiaci dicuntur. quia in
his passa est egypt⁹. ob quod
voluit mater ecclesia illos in
kalendario poni vt diuina mi
racula nobis exemplo sint.
¶ Mathematici vero dicũt
q̃ peritissimi egyptioꝛ astrolo
gi quasdam constellationes
nocuas humanis actib⁹ i sin
gulis mensibus depphenderũt
quaꝛ cõstellationũ pũcta vul
gus ꝓpter imperitiã vitare nõ
poterat. Quapꝛpter cautuz
est vt tota dies obseruet ꝓpter

l

horam illius abhominabilis lucis idest diei. Et hoc obseruari ꝓhibitus est.

¶ Quod multi sunt diabolo conferati respōsa ab eis i imaginib⁹ q̄rentes vel illos restringentes ⁊ nōnulli exp̄sse ꝓfitentes.

Capitulū tertiū.

¶ Tertia supsticio ꝺr cōfederationis. Sūt etiam hodierne die ⁊ viri ⁊ mulieres diabolo quadaꝝ familiaritate ꝓfederati. qō ꝺ/ dē fieri pōt tripliciter.

¶ Ꝓmo ꝑ imaginū formatiōꝝ Secō ꝑ diaboli iclusionē Tertio ꝑ exp̄ssam ꝓfessionē

¶ Primo per imaginū formationem. vnde enī inquit Johānes solobriensis in policrato ne. li. ij. Ad tantā quidā puenerūt insaniam vt ex diuersis stellarum positionibus dicāt imaginez ab homine posse formari que si per interualla tempoꝝ ⁊ quadam ratione ꝓpositionum in constellatione seruata formetur stellaꝝ nutu recipiet spiritū vite. Et consulētibus occulte veritatis manifestabit archana. Sed Tho. vbi s. dicit q tales imagines habent effectū nō a corporib⁹ celestibus: sed a diabolo.

¶ Secundo. aliqui diabolo confederant per illius inclusionem dum illum inclusum ⁊ restrictum detinent in ampulis ⁊ ꝙ busdam artibus ab eo responsa suscipiunt.

¶ Sed mirātur quidam quomodo diabolus vel detineri vel includi possit cum sit spiritus admirabilis virtutis ꝑm naturam cuiꝝ materia corporalis obedit ad motum localē sicut ⁊ angelis sanctis. vt augꝰ docet li. iij. de trinitate.

¶ Ad quod respondemus q ꝺemones cōstringi sic possunt ⁊ detineri imperio et potestate ꝓncipum tenebraꝝ. Nam vt etiam scripsi in tractatu de timore iudiciorū dei. Inter demones est p̄latio. qō ꝓbatur per glo. super. xv. cap. ad corinthios. que dicit Quā diu mūdus durat angeli angelis: homines. hominib⁹: demones demonib⁹ p̄sunt. ⁊ vt inqt Tho. ꝓma parte. q. c. x. Demonū ꝙdam naturali ordine sub alijs constituūt. vnde ⁊ actiōes eorum sunt sub actib⁹ superiorꝝ. et hoc est qō rationem p̄lationis facit. vt. s. actio subditi subdatur actioni p̄lati. Ꝓlatio ꝓ demonū nō fundat sup eoruꝝ iusticia. sed sup iusticia dei cū cta ordinantis Et concordia quāquidā impant quidā obediunt nō examicitia quā inter se habeant. sed ex cōi nequitia qua homines odiūt ⁊ dei iusticie repugnant. Sicut etiaꝝ ꝓmū

ē hominū ipsoꝝ vt eis se subijciant ad ꝓpriam nequitiā exequendā quos potiores viribꝫ ⁊ malitia vident. ⁊ q superioribus inferiores subdantur nō est ad bonū superiorꝝ. sed magis ad malū eorꝝ. quia cū mala facere maxime ad miseriā ꝑtineat p̄sse in malis: est esse magis miseꝝ. hec Tho. Inclusio ergo demonis vel detētio vel q liscunq; constrictio fit diabolica fraude vt sic homines cū diabolis ꝙuersando separent a deo. ⁊ ad malū aliqō perpetrandū inducantur.

¶ Tertio aliqui diabolo ꝓfederant ꝑ exp̄ssam ꝓfessionē sicut fecit ille iuuenis de quo fit mentio in legenda sancti Basilij. Et vt noua recitē que ego vidi ⁊ audiui dicā. In ciuitate albēge vltra ianuā versus massiliam me p̄sente vetula vna torqueri fuit iussa que longo tpis spacio nullo videbat ꝺolore terreri. Suspensa q̄ppe. in eculeo brachijs post terga vel manibus colligatis intrepida quasi deridebat tormenta. Facta aūt aspersione aque benedicte sup eā. ⁊ stola benedicta iposita collo eius vir ad duos digitos eleuata sup terram clamare cepit. Heu heu. sustinete ꝺeponite me in terram. ⁊ dicā veritatē de qb⁹ interroga bitis. Tūc vicarius epi interrogauit eā. Habes ne tu cum diabolo maledicto cōmerciū Que rn̄dit vticq; habeo. ⁊ ipse mecū erat pauloante. cuiꝰ auxilio tormenta vestra non me ledebāt. At vbi res iste sacre delate sunt mox me relicta discessit. Interrogauit rursus eā quomodo sibi diabolū familiarē fecisset. At illa. Cū ego i iuuentute mea nupsissem inueni in domo viri mei fratrē eiꝰ sacerdotē mihi molestū satis: ⁊ in oib⁹ semp ꝓximū. Quadaꝝ ꝓ die dū ꝓbis ⁊ clamoribus eiꝰ remāsisse afflicta i domo ⁊ sola ꝓsisterē ducta desꝑatiōe clamare cepit. O diabole veni ad me ⁊ fer auxiliū tuū. O diabole vbi es. Int hec ꝓba astitit ibi in specie iuuenis cū cornu tū in frōte Dixitq; mihi Quid vis aut q̄d q̄ris. Ego ꝓ vt mihi succurras rn̄di. ille ꝓ subdidit. mittā ad te vetulā vnā. si qō illa suaserit facies bn̄ tibi erit. Et his dictis euanuit. Jn ad modicū supuenit vetula illa q̄ cruce in terrā signata suaserit vt sup illā ponerē dextꝝ pedē. Quo facto: dicas inqt. ego ex hac hora abrenūcio iesu xp̄o ⁊ scis eiꝰ: renūcioq; parti qdlibet quā mihi i baptismo pollicitꝰ fuerat corpusq; ⁊ animā meā sub di

aboli potestate repono Hec cū
dixissem. diabolus ille qui mi/
hi primo apparuerat affuit. Cō
forcauit me t mecū pcubuit ex
pte posteriore in vase tñ debito
Requisiuitq; pmissionē meaz
vt ebdomada qualibet aliquē
virū vel mulierē offenderē fecit
q; mihi dare piurueres ptritos
ex cordibz t testiculis infantuz
cū quibz haberē tāgere quoscū/
q; possem. Tetigi multos t p/
terūt. Sepe ad ludū nocturno tē
pore accessi in quo psueuit mul
titudo maxima demonū et ho/
minū pcipue t pro maiore pte
mulierz puenire. Tētaui noce/
re illi sacerdoti nec potui qz di/
uinū exsoluebat officiū Octis
annis cū diabolo puersata suz
t pctīn istud nunq; volui con/
fiteri Hec cū audissem ego qui
aderā exhorrui facin9 altera ex
pte letatus sum audire tam stu
pēda secreta. fidē nr̄am certifi/
cātia. ¶ Post illā adducta fu/
it quedā puella q̄ pfessa est ibi
publice q; appria matre sedu/
cta eandē qua vetula fecerat p
fessionē. Utrū aūt ad ludū no/
cturno tpe realiter accessissent.
aut a diabolo deludebātur. ne
scio q̄d dicā. Nā fatebātur ille
vere t realiter illis spectaculis
affuisse. Sed aug9. videt om/
nia ista imputare diabolice il/
lusioni. Multa sunt igit q̄ dia
bolus facit vt seducat aias t se
in supstitiōnibz faciat venerari
Fugiam9 eū adorem9q; semp
nomē sanctissimuz dñi nr̄i iesu
xp̄i qđ laudabile est t glorioſū
p infinita scla scl'oz Amē

¶ Feria secūda tertie ebdomade
De supbia infidelitū idolatrazz
Mahumethanoz t iudeorū.
q̄ oēs morit̄ur eterna morte.

¶ Sermo decimussextus.

IN peccatove
stro moriemi. ẏba
sunt redēptoris nr̄i
Johānis. viij. ca. t
euāgelio hodierno.
Indurauerūt cor suū iuđi pp̄
supbiā eoz t noluerūt in xp̄m
credere. Quinimo pſecuti sūt il
lū in impetu furoris sui t nun
q; queuerūt quousq; crucī pa/
tibulo affixū occiderūt. Idcir/
co venit ira dei ꝑ populū illuz.
t tpe Vespasiani t titi passus
est famē cedes vl'nera t ciuita/
tis destructionē. Sed p̄ter il/
la tp̄alia mala oēs iudei t qui/
libet alij infideles morit̄ur
morte gehenne Hoc iesus xp̄s
cōminatus ē ipsis cui9 ẏba re/
splendēt luce veritat̄. Idcirco
in p̄nti sermone ꝑ supbiam infi
delitū dicem9 quos diuina iusti
cia puniet eterne morte. Distī/
guem9 aūt triplicē infidelitatē.

Prima ē ydolatrarū.
Secūda mahumethanoz.
Tertia iudeorum.
Oēs ydolatre a deo reproba
ti sunt pp̄ illoz supbiā t ō ori
gine ac dilatatōe ydolatrie t ō
grauitate illi9 peccati.

¶ Capitulum primum.

PRima ē infidelitas
ydolatrazz hi propt
eorū supbiā a deo re
probati sunt q̄ diui/
nū honorē creaturis exhibere nō
erubuerūt. vt enim inqt Tho.
xxij. q. xciij. Idolatria ē cū cul
tus diuin9 exhibet creature re/
p̄sentate p aliquē sensibilez for
mā seu figurā que dicit ydolū.
Ad quod pleni9 intelligendū
ꝑsiderem9 de ydolatria tria.
Primo originationē.
Secō grauationē.
Tertio dilatationem:
Primo ꝑsideremus de ydo
latria originationē. vñ scz orē
habuit hec venenosa pestis. et
vt refert Tho. vbi. s. triplex fi/
lius pricie inuenit̄ur origo
Pria fuit dei incōsideratio.
Secūda hoīm extimatio.
Tertia affect9 inordinatio.
Prima ydolatrie origo fuit
dei incōsideratio. Nā homines
illoz tpm ꝑsiderātes magnitu
dinē creaturazz nō ascendebāt
ad ꝑsideratōnē creatōis illarū
sed ipsis creaturis diuinuz ho
norē dederūt. vñ Eusebi9 pam
phili libro primo de euangeli/
ca preparatione ait. Egyptios
ferunt oim cum in celum ocu/
los sustulissent motū ordinē t
quantitatē celestiū corporū ad
miratos solem ac lunam deos
putasse. Et Lactantius libro
secundo inquit. Philosophi
steice discipline in ea sunt opi/
nione versati vt omnia celestia
corpora in deorum numero ha
benda esse censeant. Quos ta/
men ipse non ab re cecos vocat
deliros t insepros. quoniam vt
scribitur ad Romanos primo
capitulo. Inuisibilia dei a crea
tura mundi p ea que facta. sūt
intellecta conspiciuntur sempi/
terna quoq; virtus eius et diui
nitas. t Sap̄. xiij. capitulo. Si
magnitudine speciei et creato/
re poterit creator horum cogno
sci. Hinc virgo illa sanctissima
katherina redarguens Maxē
tium imperatorem dicebat.
Quare congregasti in cassum
hanc multitudinem ad colen/
dam stulticiam ydoloruz Si
caris templum hoc manu ar/
tificum operatum. miraris or/
namēta preciosa quevelut pul/
uis ante faciem venti erunt
Ostrare potius celum t terrā
t mare. t omnia que in eis sō/

Mirare ornamẽta celoꝝ solez videlicet lunã ⁊ stellos. Mira re famulatũ eoꝝ qualiꝫ a mundi initio vsqꝫ ad finẽ die et nocte currunt ad occidentem ⁊ redeũt ad orientẽ ⁊ nunqꝫ fatigãtur. ¶ Et cũ hec aia aduerteris interrogare disce quis sit eoruꝫ patrator. Cũ autez illum ipso donãte intellexeris. nec illi simile inuenire valueris. ipsum adora ipsuꝫ glorifica. Ipe enĩ est deus deorum ⁊ dñs dominantium. Non sic fecerũt ydolatre illi. sed vt dicit paulus ad Romanos primo capło. Mutauerunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et ꝑpentis. quia ad tantam cecitatem deuenerũt ꝙ babilonij adorauerunt draconem pro deo. et egyptij bouem ⁊ hircum. vt dicit Nicolaus de lira sup isto capitulo. ¶ Secunda ydolatrie origo fuit hominuꝫ extimatio. Nam estimantes homines illi prestantiam ⁊ excellentiaz aliorum illos putauerunt deos ꝙ/bus mortuis diuinos dederũt honores. ¶ Et de hoc ita scripsit Cicero in libro de natura deorum. Suscepit autem vita hominũ consuetudoꝫ cõmunis. vt beneficijs excellentes viros in celum fama ac voluntate tollerent. Hic castor. hinc pollux hinc esculapius. hinc hercules. hinc liber. hic ille. que verba ponuntur a Lactantio libro diuinarum institutionum. Qui sequitur cõmemorans qualiter coluerunt egyptij. Isidem Dauri iubam Maccedones cabiriz Denivranũ. Latini famũ Sabum sanctum. Romani quirinũ. Athenienses mineruã Samij iunonem Palij venerẽ Lemnij vulcanum. Parij liberũ. Delphici apollinem. Et sequitur post Lactantius illos ꝙs ĩperiti ⁊ ĩsipientes tanqꝫ deos ⁊ nuncupant ⁊ adorant. nemo est tam inconsideratus. ꝙ non ĩtelligat fuisse mortales. Quo ꝙ aliqs ĩqt dij crediti sunt Nimiꝝ qr reges maximi ac potentissimi fuerũt ob merita sua ꝓpturũ aut numerũ aut artiũ reptaꝫ eũ cari fuissent his qbꝫ impertauerãt ⁊ in mẽoriã sunt cõsecrati. Qđ si qs dubitet res eorũ gestat ⁊ facta ꝑsideret. ꝙ vniuersa tã poete qꝫ historici veteres ꝓdiderũt. hec ille aug⁹. ꝛvoli. iij. de ci. dei. c. v. narrat đ Romulo quasiter fabulosa adulatio ꝓhibet illũ in celo receptum Scriptores enĩ quidã verum humanaꝫ aiũt illũ ꝓpter ferocitatẽ a senatu disceptũ suborna/tũqꝫ nescio quẽ iuliũ proculũ ꝙ eum sibi apparuisse diceret eũqꝫ ꝙse populo mãdasse romão

vt inꝛ numina colerẽ eoqꝫ mõpłz ꝙ ꝛ senatũ ĩtromesceꝝ cepat repssũ atqꝫ sedatũ Acciderat eĩ ⁊ solis defectio quã certaratõe sui cursus effectaz imperita nescius multitudo meritꝫ romulo tribuebat. Quasi vero si luctus ille solis fuisset magꝫ idoneus credi deberet occisus ipsumqꝫ scelus auersione etiaz diurni luminis indicatũ. Sicut revera factum est cum dominus crucifixus est crudelitate ac impietate iudeorum. Quaz solis obscurationem nõ ex canonico syderum cursu satis oñdit ꝙ tũc pasca erat iudeorum Nam plena luna pasce solenitas agitur. Regularis autẽ solis defectio nõ nisi lune fine contingit Satis ⁊ Cicero libris de republica illã inter deos romuli receptionẽ putatã magꝫ significat eẽqꝫ factã. Idẽ dicit Cicero in iuuectiuis Et in dialogo ad horatensiũ romulũ asserit intemptũ

¶ Tertia origo ydolatrie fuit affectꝰ inordinatio. vt enĩ dicit sap. xiiij. c. Acerbo luctu dolẽs ꝑ cito rapti filij fecit imaginez ⁊ illũ ꝙ tanqꝫ hõ mortuus fuerat tanqꝫ deũ colere cepit. ⁊ licz in quadã cronica legerim ꝙ nẽbroth ꝙ edificauit turriz babel ꝙ ꝛfusionẽ linguaꝝ trãsiẽs ad ꝙas docuit illos colere ignem Tñ ꝙ ad statuarũ cultũ ꝙdaz dicũt ꝙ ninꝰ fuit primꝰ inuẽtor hic ꝥm iustinũ fuit filiꝰ beli assiriorꝝ regis. ꝙ belꝰ duz rex erat babylonis intrauit assiriam sz paꝝ obtinuit in ea Quo mortuo ninꝰ illã toraz occupauit. regnauitqꝫ ãnis ꝙnquagita duobꝫ. ⁊ vt refert Augꝰ. li. xvi. đ ciui. dei. c. xvij. Belus regnauerat annis sexagintaqnqꝫ ¶ Et qñ ninꝰ bẽbat in regno habebat quadraginta tres ãnos natus est abrahã. ſ. post diluuiuz exactis ãnis mile septuagintaduobꝫ. vt ponit Augꝰ. libro ꝓfato. c. x. Anno ꝓo añ ꝙtitam romã millesimo ducẽtesimo. Moꝛtuo itaqꝫ belo ninus in solaciũ doloris fieri fecit imaginez patris cui tantam exhibebat reuerentiã vt pro inde homines regionis illi diuinos darẽt honores. Cuius exemplo alij cepẽrt caris suis mortuis imagies dedicare quod cernentes demões cepetunt ĩ imaginibus illis dare responsa. Inde postea quidamper artem quandam nephanam fabricabant imagines que virtute demonum habebant aliquos effectus. scz dare responsa ⁊ remedia sanitatũ propter quod putabant homines aliquid deitatis esse in ipis ⁊ hec fuit opinio hermetꝫ tetmegisti. vt põit aug. viij. de ci. dei. De imagibꝰ ꝛo xpi et beate vir

ginis ac sanctoꝝ suo loco dicemus ¶ Deꝺo ꝓsideremus ꝺ idolatria ꝺilatione vsq; ad ꝑdicationem apostoloꝝ adeo hec ꝓnicies inualuit q; pene oēs nationes inuoluit excepta nagente populo hebreoꝝ. vt scribit aug⁹ li. v. de ciui. dei. c. xij ¶ Et omissis alijs romanos inspiciam⁹ q tot ꝑsuptuosa templa ꝺijs suis fabricauerunt vt etiā eoꝝ reliqe in ruinis continue videri possint. Quid plura. vt Leo papa scribit i quodam sermone. ¶ Cū roma oib⁹ pene gentib⁹ dñaret omnium seruiebat erroꝛib⁹. z ad tantaz insaniā deuenerūt vt singulis q̄busq; rebus singulos ꝑponeret deos. vt aug⁹ refert li. v. ꝺ ciui. dei. c. xxi. z vt idem ait libro. iiij. c. viij. ¶ Colebant deaz volupia a voluptate appellatam. Deā libentinā cui nomē est a libidine: Deū vagitanuz qui infantiū vagitibus ꝑsidet Deā cuninā q̄ cunas eoꝝ administrat Deā rufinā que ꝑest ruri. Deā collatinā que ē dña colliū. Deā vallonīā que dicebat dea vallium. z in. c. xij. nominat dianā deā siluaz. Cererē deā frumentoꝝ. Diuerunā deā ingenioꝝ. Lucinā deā parturientiū. Numerīā q̄ doceat numerare. ꝓptera li. ij. ꝺ ciui. dei. c. xxix. sic exclamat. O indoles romana laudabilis. O ꝓgenies reguloꝝ sceleuaꝝ scipionū fabrucioꝝ. z infra. Nolite deos falsos fallacesq; recolere. Abijce potius atq; ꝓtemne in verā emicans libertatē. Nō sunt ꝺij. maligni sūt spūs quib⁹ eterna tua felicitas pena est. Nō tā iuno troianis a q̄b⁹ carnalē originē ducis arces videtur iudisse romanos q̄s isti demones quas adhuc deos putas oi generi hominū sedes inuidēt sempiternas. hec ille. Post ꝑdicationē apostoloꝝ gentes p illos edocte ritꝰ idolatrie reliquerūt. ita vt hec labes tā per illos q̄s alios ministros xp̄i sequētes penitus sit deleta. z in vrbe maxima euāgeliū xp̄i resplendus vbi vsq; in pñs xp̄s deus colit⁹ dei z virginis filius ¶ Tertio ꝓsideremus idolatrie grauationez Est quidē petm̄ grauissimum vt inq̄t tho. vbi s. nā glo. sup xv. ca. Leuitici. vbi tractat ꝺ īmundicia mulieris patentis fluxū sanguinis dicit. Dē pcc̄atū ē īmūdicia alie. sed idolatria maximū. Asserit aūt tho. q; grauitas alicuⁱ⁹ pcti pōt attēdi dupliciter. Uno mō ex pte ipsius pcti retulit petm̄ idolatrie ē grauissimū. Sicut em̄ in terrena re publica grauissimū videt q; q̄s honorē regiuz alteri ꝓ rege tribuat. q; quantū i ipo ē totū ordinē reipublice puertit z ꝓfundit. Ita grauissimū ē petm̄ cū q̄s honorē deo debitū exhibet creature. Secūdo pōt attēdi grauitas pcti ex pte peccātis. sicut grauius peccat ille q̄ peccat scienter q̄ q̄ peccat ignorāter. ita aliqua pcta pñt ee grauiora ꝓpter maiorē ꝓtemptū peccātis z ꝑm h nihil ꝓhibet grauiꝰ peccare hereticos quo sciēter corrūpūt fidē quā accepūt q̄s idolatri ignorāter peccāte s Sed obijciet aliq̄s ꝓtra occā ꝑmo quia pessimuz optimo opponit ꝑm ꝓhīm. viij. ethicoꝝ. sed cultꝰ interior q̄ ꝓsistit in fide spe et charitate ē melior q̄s cultꝰ exterior ḡ infidelitas desperatio z odiuz dei q̄ opponūt cultui interiori sūt grauiora pcta q̄s idolatria q̄ opponit cultui exteriori. Secūdo tāto aliq̄ō petm̄ ē grauius q̄nto magis ē ꝺ deū: sz magis ē ꝺ deū blasphemia vel impugnatio fidei q̄s idolatria q̄ cultū dei alijs exhibet. ḡ grauius peccat blasphemās q̄ deū z fidem eiꝰ impugnās q̄s idolatria. Ad ꝑmū rñdet tho. q; idolatria ꝑ supponit interiorē infidelitatē z addit exteriꝰ indebitū cultū Ad ꝓpos sit exterior tm̄ idolatria absq; interiori infidelitate addit culpa falsitatis. Cū repro

bat opinio Senece de q̄ asserit aug⁹ li. vi. de ci. dei. eū tenuisse latrie cultū exteriorē idolis exhibendū nō tanq; debitū et p se bonum. sed tanq; vulgari ꝓsuetudini ꝓsonū. Et hūc erroꝛē secuti sūt q̄dā heretici putantes q; tpe ꝑsecutiōis licent idola exteri⁹ colere fidē in mēte seruādo. Sed h ē falsū. q; sicut mendaciū pnicioſuz est et mortale cū q̄s ꝓbo retulit aliq̄d ꝺ ꝓritatē fidei. Ita pnicioſa falsitas ē cū q̄s cultū exteriorē deo debitū exhibet creature. Ideo aug⁹ li. de ꝓa religione dicit nō ee religionē a phis q̄rendā q; eadem sacra recipiebant cū populis z de suoꝝ deoꝝ natura ac sūmo bono diuersas ꝓpriasq; snias in scholis ꝑsonabāt. ¶ Ob id Lactan. li. ij. a criter Ciceronē redarguit: q; ꝓritate cognita illā nequaq; ausus ē sua oratōne defendere. Cū intellexisset idq̄t Ci. falsa esse q̄ hoies adoraret multaq; dixisset q̄ ad euersionē religionū valeret subdit illa non esse vulgo dispuanda. Et paulo post ita ciceronē aggredit. Si q̄d tibi cicero ꝓtius ē experire populū facere sapiētē. Digna res ē vbi oēs eloquētie tue vires exerceas. non enim verēdū est ne in tā bona causa deficiat oratio qui sepe etiaz malas

coplose ac fortiꝫ defendisti. Ez nimirū socratis carcerē times. Ideoqꝫ patrocinīū veritatꝫ suscipe nō audes. At mortem vt sapiēs ꝓtenere ōbuisti Et erat multo pulcriꝰ vt ob benedicta ꝙꝫ ob maledicta morereꝛ. Nec tibi laudis plus philippice afferre potuerūt ꝙꝫ discussus error generis humani. ⁊ mentes hoim ad sanitatem tua disputatione reuocare Hec ille Quare inexcusabiles sunt qui dicūt se etiā ficte ydola coluisse Ad fm vero obiectum dicit tho. q ydolatria includit magnā blasphemiā inquantū deo subtrahitur honor debitꝰ ⁊ fides ab ydolatria ope impugnat Quare ydolatre cūcti superbia sua morientur ⁊ nō viuēt duz oēs tales de numero dānatorū fore certissime constat.

¶ Quod saraceni ⁊ quilibꝫ ɔ secta mahumeti morient mortę gehēne. ⁊ de illaꝝ gentiuꝫ seductione. ⁊ qualiter a christianis debent euitari.

¶ Capitulum secundum

¶ Secunda est infidelitas mahumethanorū, que ortum habuit in saracenis de quibus ꝓsiderem⁹ tria

¶ Primo eoꝝ seductionem

¶ Secō eorum actionē.

¶ Tertio eorū euitationē.

¶ Primo considerem⁹ saracenorum seductionez. Fuerūt nāqꝫ ipsi saducei a mahumeth suscipientes legem quā vocant alchoranum. Circa annos ab incarnatione dñi sexcentos quindecim. tenente imperium heraclio qui crucem dñi trāslatam de hierusalem per cosdroe gentilem regem persarū eo deuicto ⁊ occiso in hierusalem deduxit. ⁊ in loco pristino cuꝫ mala gloria reposuit. Hic eraclius ex deuotissimo principe lapsus est in heresim monoscelitaruꝫ seductis doctrīa patriarche cōstantinopolitani qui illū sentiebat Hi saraceni qui ⁊ ydumei descendentes ab hismaele filio abrahe potiꝰ deberent dici Agareni quia ab agar ancilla Sare descenderunt non a sara. vnde saracenos se dicunt. Ex his ergo Idumeis natus ēiste pessimus mahumeth: Qui prio pauꝑ fuit ignobilis ⁊ ydolatria colens venerem pro deaꝫ sicut arabes ⁊ alij illius regionis. Vnde in alchorano suo ponit deum sibi hec verba dixisse Orphanus fuisti ⁊ suscepi te. In error ydolatrie diu māsisti. ⁊ ī de induxi te. Pauper eras et locupletaui te. Et quia illa patria colebat venerem. statuit in lege diem veneris in magnam solēnitatem haberi. Hic cū esset callidus asinarius. tamen et ductor camelorum cuidam nobili vidue que precrat cuidam prouicie arabie postꝫ occultam fornicationem cum ea adhesit. tandem duxit vxorem Qui cum potēs esset factus ⁊ diues attentaretqꝫ regnum Arabie subiugare cum per violentiam id non valeret perficere ꝑ simulatam sanctitatem hoc procurauit ⁊ obtinuit dicens se ꝓpheram a deo missum ad corrigendas leges que nimis dure erant scz moysi ⁊ christi Unde habito consilio ⁊ adiutorio cuiusdaz iudei ꝓtissimi in lege ⁊ cuiusdam clerici qui ex eo q̄ in curia Romana obtinere nō potuit dignitatem quam ambiebat indignatus accessit ad partes illas arabie vt introduceret aliquem errorem ⁊ scandalū in ecclesia. vel vt alij asserunt fuit cum his quidam monachꝰ nomine Sergius q̄ expulsus, fuerat de monasterio suo. quia hereticus erat infectus. Heresi nestoriana. Qui condiderūt Alchoranum commiscentes quedam de lege mosaica ⁊ quedaz de lege euangelica addētes mꝫta falsa. Nam in alchorano ponitur q̄ moyses fuit prophetꝫ ⁊ magnus dominus. Ez christus maximus prophetarum conceptus non virili semine. sz virtute dei natus de virgine maria. qui multa miracula fecit. sed non fuit passus. ⁊ ille q̄ fuit passus erat quidam similis sibi. Unde mahumethani negant mortem ⁊ sepulturā christi. Circuncisionem more iudeorum faciunt. ⁊ cum adoratione accedunt frequenter se lauant. Vnum deum omnipotentem adorant. asserentes antecꝑ celum. ⁊ terram crearet nomen mahumeth in conspectu dei astare: ⁊ nisi mahumeth futurus esset nec celum nec terra facta fuisset nec paradisum esse. Vinum lex prohibet eis bibere ⁊ carnes porcias edere. ⁊ ieiunium per mensem mandat seruare nil per totā diem comedendo ⁊ per totaz noctem comedēdo bibēdo ⁊ luxuriando. Quatuor vxores vt legitimas cuilibꝫ permittit accipere. ⁊ eas ad placitum repudiare. ⁊ loco repudiare aliaz sumere. Empticias vero femias ⁊ captiuas quot volunt accipiant ad carnaliter cognoscendū Adulter secundū eam legez lapidak. Sibi tñ mahumeth asserit a deo ꝓmissū vt ad aliorū vxores accederet vt gīnaret ex eis ꝓphas ⁊ hoīes virtutꝫ. Et tot sunt in ea lege abusiōes tot bestialitates tot immūdicie vt oīs mens bene disposita habe-

at illas detestari. Promittit autem obseruantibus eā pdisuꝫ delicias ꝫ in quo nō habebūt calorē vel frigus vel alias penalitates. vestes pulcherrimas. fluuios lactis mellis ꝛ vini aromatici iuuēculas speciosissimas in ꝯiugiū. ꝛ āgelos eis seruiētes in vasis aureis ꝛ argēteis. Nō credētib⁹ vero his ꝛ nō seruātib⁹ legē promittit penaꝫ infernalē sine fine. Nec mirum si secta illa ita dilatata fuit. qꝛ vt dicit Tho. in principio libri Ꝯ gētiles lex mahumeth tota ē pm delectatōes carnis ad'quas hoies prom sunt. vt etiaꝫ ponit Auicēna q. ix. methafisice ait. Lex nostra quā dedit Mahumethus oñdit dispositionē felicitatis ꝛ miserie q̄ sunt scōz corpus. Sicut ergo Epicurus ꝯplis grat⁹ fuit sic ꝛ Mahumeth. Dicit enī Lactāti⁹ li. iij diuinarū institutionem epicuri disciplina multo celebrior' semper fuitq̄ ceteroꝫ. nū quia veri aliq̄d affert. sed qꝛ multos ad populare nomē voluptatis iuuitat. Neo enim nō in vicia pronus ē. Preterea vt ad se multitudinē ꝯhat opposita singulis quibusq̄ moribus loquit. Desidiosum verat litteras discere auarū populari largitione liberat. Ignauū prohibet accedere ad rempublicā pigrum exercere timidū militare hec ille Lex etiā mahumeth violentia ꝛ armis quo ad multos ūroducta est ꝛ conseruata atq̄ nullus audet Ꝯ illam pdicare vl' disputare. Ex quo lex illa ꝓtraria omni legi diuine ꝛ humane ac philosophie naturali a diabolo inuēta. pctis hoim exigētib⁹ dilatata ē totū quasi p orbē. ō qua sic vaticinata ē Sillaba hericirea Erit aūt bestia horribilis. scilz mahumeth ab oriēte veniēs cuius rugitus vsq̄ ad gētes punitas audiet. Videm⁹ hāc prophetiā cuius effectus etiaz diebus istis satis apte mōstratur Nā immonissimi Teucri mahumeti multas prouincias occupauerūt. Sicut patet de constantinopoli casa trapesunda. seruia. bosna. grecia. thessalia. penopoleso. ꝛ reliquis. Anno vero pcedēti. s. milesimoquadragēteſimo octuagesimo. venerunt cū potentissima classi ad regnum neapolitanū ꝛ ceperūt ciuitatē ydontrinā. Quam tñ postea recuperauit Alphōsius illustrissim⁹ dux calabrie prioꝛgenit⁹ regis ferdinādi q̄ incredibilia facta pegit vtq̄ ad mirāda in obsidione ꝛ' expugnatiōe eius. Sed plericq̄ ex tūc asserere certitudinaliter voluerūt turcos ituros romā ꝛ eam debellaturos cū grauissimo dāno xp̄ianoꝝ. ꝛ ad hoc motiuū sūt tripliciōne. Prima ē multiplicatio iniquitatū ꝛ pctoꝝ q̄ deū ad iracundiā ꝓcitauit. Sz hec rō nō ꝓcludit. cū ꝛ alijs flagellis pcusserit de⁹. ꝛ indies percutere nō cessat duriciā xp̄ianorū Quare ꝛ si timēdū sit ne infideles turci nos psequat. nō tamē ita firmiter asserenduz. Scōa rō istorū est influētia ꝛ dispositio planetaꝝ. ꝛ hec satis ꝓfuta ta ē a nobis in pcedētib⁹. Tertia rō est pnunciatio ꝓphetaruz Nā pm istos reperiūtur multe ꝓphetie ista pdicētes. Aliquas esse referūt sancte Brigide Alias abbatis Joachi in nonnullas Sibille tiburtine vel hericiree. Istis nos respondemus Primo qꝛ multa ꝓficta sūt ex falso sanctis viris attributa. vt sic fidē faciāt audientibus. Scōo quia multi inuēti sūt q̄ humorib⁹ melācolicis abundātes a diabolo postea seducti crediderūt se spm̄ habere ꝓphetica ꝛ multa mēdacia ꝓtulerūt ꝓfinxerūtq̄ fatuitates innumeras. Sicut fuit quidā frat' valētinus de treuisio. Et alius frater Bartholome⁹ de sauona Et vnus frater marianus qui morabatur in sancta maria del le gratie neapoli tpe regis Alphonsi quos ego oēs noui. ꝛ p ipos ꝓphetice pnūciata nō euenisse ꝓspexi. Sed istis dimissis narrabo q̄d actū sit annis elapsis. Dū in ciuitate neapolitana pdicabā euangelium xp̄i Subuenit ibi quidā sacerdos nouo mō indut⁹. longā habēs barbā ꝛ nudis pedib⁹ incedēs fingēsq̄ simulatā austeritatez vite q̄ in suis pdicatōnib⁹ affirmabat tanq̄ ꝓpheta q̄ anno illo certissime septē ytalie ciuitates erāt submergēde aliaq̄ de statu eccie pdicabat Ita q̄ nisi ego me sibi opposuissem gīias' ser scādala plurima. q̄d pluranibil euenit ex his q̄ predixit. q̄ gens sicilia nescio q̄ obrē fuerit grauiter vulnerat⁹. ꝛ ei⁹ oculi total'r exulneribus ꝛ pcussiōib⁹ excecati. De talib⁹ ꝓphetis loq̄tur Ezechiel. c. xiij. dicēs. Ve ꝓphetis insipiētib⁹ q̄ sequunt spiritū suū. ꝛ nihil vidēt loquunt vana ꝛ docēt mēdaciū dicētes. ait dñs. cū dñs nō miserit eos. Tertio aduertendū ē scōm q̄ etiā in summa sua ponit frater Anthonius archiepiscop⁹ florentinus vir bonus ꝛ ꝑfectus ac in scripturis diuinis eruditissimus parte quarta titulo vltimo. Quod etiam veri et sancti prophete aliq̄n aliqua dicunt putantes se prophetice loqui que postea cognouerūt nō prophetico sed proprio spiritu dixisse. vt ponit Greg. in mora

libus de Nathan ꝓpheta qui interrogatus a Dauid rege si deberet templū dño ꝓstruere rñdit ei vt ꝓphetans ꝙ faceret vt deo gratū ⁊ acceptū. Sed ꝯcitius fuit sibi a dño reuelatū vt diceret dauid ꝛriū. Nō edificabis inq̄t tu mihi deus domū. qz multū sanguinez fudisti. s. in bellis. sed filius tuꝰ vt scribit ꝑmi palippo. xvi. ca. Sanctas ⁊ deuotissimas religiosas brigidā ⁊ katherinā de senis contēporaneas satis creditur spiritu ꝓphetico clarusse multasq̄ reuelatiōes habuisse. Et tñ vna refert sibi reuelatū beatissimā virginem i originali conceptā vt katherina de senis Alia sine originali vt brigida. Et cū cōtradictoria simul vera esse nō pñt. oportet dicere ex spiritu ꝓrio nō ꝓphetico vnā earū fuisse locutā. sed que illa minores asserēt katherinā. ꝓdicatores brigidā. Tū nos deo hec relinq̄mꝰ. hec archiēps. Si adhuc isti ꝓphete instarēt ꝙ ꝓphetie oīno ꝑe sūt ⁊ adimplende. Possumus dicere ꝙ iam sunt adimplete. qa elapsis tribus saraceni intrauerūt italiā ⁊ ceperūt romam ⁊ loca sacra ꝓphanauerūt sic ꝑz in cronica Martiniana

¶ Scdo ꝓsiderem⁹ saraceno rū ⁊ mahumethanoꝝ oimqz infideliū actionē. ¶ Dubitat em̄ de ipsis vtꝝ in actionibus ⁊ opib⁹ que sunt de genere bonoꝝ peccēt. nā ad roma. xiiij. c. scribit. Oē qđ nō est ex fide pctm̄ est. ⁊ ibi glo. ois vita infideliū peccatū est. Et ꝓte ꝙ alia] videt ꝛriū. nā actuū. x. c. Cornelio existēti in infidelitate dictū fuit: Elemosyne tue ⁊ orōnes tue ascenderūt in memoriā in conspectu dñi. Ad hec ita rñdet Tho. xxij. q. x. ꝙ ꝯtuis opa infideliū que sūt de genere bonoꝝ. vt ieunia ⁊ elemosyne ⁊ huiꝰmōi nō sint eis meritoria ꝓpter infidelitatem que ē grauissimū pctōꝝ. tñ qa pctm̄ nō corrūpit totū bonū nature ex quo in infidelib⁹ remanet lumē naturale. Jō nō ois actꝰ eoꝝ ē mortale peccatū. sed actus ꝓcedēs ex ipsa infidelitate. vel etiā relatꝰ ad ipsam etiā si sit de genere bonorū. puta saracenꝰ ieunat vt seruet legē mahumech ō ieunio mandantē. Judeꝰ celebrat suas festiuitates ⁊ hꝰmodi. i his est mortale. ⁊ de his intelligit glo. alle. supius; ⁊ est ꝛugꝰ. xxviij. q. i. §. ij. Sed ieunando ob castitatē seruandā talia faciēdo ex dictamie rōnis naturalis non peccat. Qualiter ꝑo hec opa ꝓtutes dicant adhuc in dubiū ꝓtū. nā cū infideles

sint extra charitatē non videt ꝙ opa q̄ sūt de genere bonoꝝ q̄ eos facta hēre possint rōnez ꝓtutis. Inq̄t em̄ aug⁹. xxviij. q. i. §. ex his vbi deest agnitio eterne ⁊ incōmutabilis ꝓtatꝪ falsa ꝓꝰ ē etiā in optimis moribꝫ ¶ In ꝛriū ꝑo ē auctoritas ps̄pi. q̄ in li. sniaꝝ ait. Dis ꝓꝰ ꝓter charitatē pōt ee cois bonis ⁊ malis. ⁊ Hiero. xxviij q. i. §. Ex his ꝓtutib⁹ romāi pmeruerūt ipiū. Declarat hāc ꝓpletatē Tho. i. ij. q. lxviij. ⁊ xxij. q. xxiiij. ꝙ ꝓtutes morales put sūt opatiue boni in ordine ꝯtū ad finē q̄ nō excedit facultatē naturalē hois pñt p opa hūana acq̄ri. ⁊ sic acq̄site sine charitate esse possunt. Sicut fuerūt in multis gētilib⁹ ⁊ p̄cipue in romanis vt ꝑz in vale. maximo. Tiꝰ Li. etiā in pbemio ita dixit i laudes romanoꝝ Cetez aut me amor negocij susceptꝝ fallit. aut nulla vnq̄ respublica nec maior nec sanctior nec bonis exēplis ditior fuit. nec vnq̄ ciuitatē taz sero auaritia luxuriaq̄ imigraueꝛt nec vbi tātus ac tādiu paupertati ac parsimonie honos fuerit. Scōm aūt ꝙ ꝓtutes sunt opatiue boni in ordine ad vltimū finē supnaturalē. sic pfcē ⁊ ꝑe hñt rōnē ꝓtutis ⁊ nō pñt hūanis actib⁹ acq̄ri sꝫ a deo i fūdunt. ⁊ hꝰmōi ꝓtutes morales sine charitate eē nō pñt. q̄re sole ꝓtutes infuse sūt pfecte ⁊ simplr dicēde ꝓtutes qz bñ ordināt hoiem ad finē vltimum simplr. Alie ꝛa ꝓtutes acq̄site sūt ꝑm qđ ꝓtutes nō autem simplr. qz ordināt hominē ad aliquē finē bonū pticularē nō ordinatū ad bonū vle ¶ Sciendū tñ de cornelio ꝙ infidelis nō erat. alioq̄n eiꝰ opatio deo nō fuisset accepta. hēbat autē fidē implicitā nondū manifesta euangelij veritate. vnde vt plene in fide instrueret missus fuit ad eū petrꝰ ¶ Tertio cōsiderem⁹ saracenoꝝ ⁊ mahumetanoꝝ euitationē. debēt xp̄iani euitare piculosa illoꝝ ꝓsortia. etiā aduertāt diligēt ne arma aut alia mercimōia eis deferāt. Ut em̄ scribit extra ō iudeis ⁊ saracenis in. c. ita q̄rundā. ⁊ in. c. ad liberandā terraz sanctā. Et i extrauagāti Nicolai q̄rti q̄ incipit Olim tā i generali Oēs q̄ saracenis arma ferrū ⁊ lignamina deferūt. galeaz. illi etiā q̄ galeas eis vendūt vel naues. ⁊ q̄ in piraticis saracenoꝝ nauib⁹ curā vel gubernationē exercēt. aut machinis. aut q̄busdā alijs ipendūt eis aliqđ ꝓsiliū auxiliū i dispēdiū terre sancte. si capiunt. effi ciunt serui. ⁊ oēs sūt ipso facto

excommunicati. Simili pena puniunt deferentes victualia z alia quecunq; mercimonia. z non solū deferētes sed etiaz mittentes vel de portubus extrahentes. vel extrahi pmittētes z auxiliū vel fauorē pstantes z taliū absolutio reseruat pape. ptersz in mortis articulo. vt pz in extrauagāti clemētis q̄nti que incipit Multa. Et colligit ex ipso pcessu pape annuali q̄ fit in curia romana Veneri aūt super hoc habent licentiā a martino q̄nto cpolitū ad mercimonia z victualia: ñ aūt quo ad arma z lignamia vnde nō incurrūt pdictam penam. Et idem de alijs qui haberent simulē licentiā. Nota etiā q; accedens ad sepulchz dñi causa deuotiōis sine licentia pape est excōmunicatus. z eius absolutio pape reseruat vel sūmo penitentiario vt ponit in li. penitētiarie summi penitētiarij. Considerent mercatores qui hanc sanctaz constitutionem transgrediuntur cs; grauiter peccant cōtra deū. ptra fidem sanctam. contra ecclesiam. z ptra scientiā suā. Tales ergo infideles humectani oēs pibūt pter superbiam infidelitatis sue

Qd iudei oēs xp̄m negantes morient in peccatis suis. q̄ tñ tolerandi sunt blandicijs ad fidem alliciendi atq; cogēdi vt seruent regulas ab ecclesia ordinatas.

Capitulum tertium.

Certia infidelitas ē in deo: Dicunt aūt iudei fm Ray. z Hostiensem: qui legē mosaicā ad litteram tenent sic dicti a nomie pncipalis trib. s. iude. q̄z pus dicebant hebrei. ab heber cuius familia cultum dei tenuit ceteris idolatria fedatis.

Secundum vo Josephum z Augustinū. xvi. de ciui. dei. c. xi. in diuisione linguaz lingua adam que fuerat omniuz remansit in domo heber que ante non hebrea sed humana simpliciter dicebat. vtpote q̄ omnes hoies cōmuniter vtebant ē. Judei z si tracz añ aduētū xp̄i erant in vero dei cultu: z qui sine peccato morebātur deducebant ad limbū expectātes liberari per xp̄m. quod z factū fuit. Tamen post aduētum eius q; eum recipere noluerunt. omnes in iudaismo decedentes sūt de numero dānatoz. Dimissis aūt peccatis eoz que fecerūt ante xp̄i aduētum z quottidie nō cessant cōmittere circa fidē multiplicit errant. Primo non credūt iesum xp̄m fuisse Messiam illis pmissum. sed expectāt v̄ntuz z p eo recipient antixp̄m. Ideo Jo. v. saluator noster dicebat eis. Ego veni in nomie patris mei z nō accepistis me. Alius veniet in noie suo z illā accipietis. Scdo dicūt iesum xp̄m puz hoiem natū ex maria z ioseph nō de spūsco conceptum. Tertio mysteriuz trinitatis exp̄sse negant. Quarto dicūt messiam quē expectāt redditurū eis libertatē z terrā pmissionis. Quinto negāt purgatoriū. Sexto i thalmud dicūt deū quottidie flere p seruitute eoz q; dispsi sūt per orbē. i illo ponūt multas factitates. De illo thalmud fit mentio in speculo hist̄oriali li. xxvi. c. cxxviij quē libz Innocētius octauus mādauit cōburi. Sed q̄m iter xp̄ianos iudei q̄uiuūt z habitant tria de ipsis dubia declaranda.

Primum vz; iudei sunt tolerandi.

Secundū vz; sint ad fidem muneribz inducēdi.

Tertium vz; sint regulis ecclesie humiliandi.

Ad pmū dubiū rñdet al. ex. scdo volumine sūme q; iudei a xp̄ianis tolerari debent. tuz q; ex eoz semine nat⁹ ē xp̄s fact⁹ ex semine dauid fm carnem. z apostoli etiā fuerūt iudei. tū q; in scripturis veteris testamēti qd ipsi pfitent. phibet testimoniū de xp̄o. tū q; in fine mūdi reliq̄e israel salue fient. tū etiaz vt in hoc eluceſcat pietas xp̄iana que fidei inimicos nō persequit sed sustinet patient. Jdo extra d iudeis. c. sicut iudei. dz q; nō sūt pcutiendi nec vulnerandi aut interficiendi nec eoz bona sūt diripiēda necz sepulcra eoz violāda. q; nec in h re putant hostes. vt dicit glo. in hoc. c. pterea. q; ff. d sepulcro violato. habet. l. sepulchra. q; sepulchra hostiū religiosa non sūt z illa infringēs: nō incidit i edictū. In festiuitatibus vo suis z cerimonijs atq; ritibus nō sūt turbādi. vñ Grego. xlv di. c. q; sin cera. ait. Oēs festiuitates suas sicut hactenus ipsi z patres eoz p longa tpa colentes tenuerūt: liberā habeāt obseruandi celebrādiq; licentiaz. Rō ē fm Tho. xxij. q. x. quia humanū regimē deriuat a diuino regimine z ipm debet imitari. Deus aūt cuius sit omnipotens z sūme bonus permittit tñ aliqua mala fieri i vniuerso que phibere posset ne sublatis illis maiora bona impediret. vel etiā peiora sequerētur mala. Si ergo in regimine humano illi qui pūt recte aliqua mala tolerant ne aliqua bona

impediant. vel deteriora ma/
la ꝓueniant. vñ aug⁹ ait. Au
fer meretrices ō reb⁹ humanis
turbabis oia libidinib⁹. Sic
ergo ꝯuis infideles in suis ri/
tib⁹ peccent tolerari pñt. vel ꝓ
pter aliqō bonum quod ex eis
puenit. vel ꝓpter aliqō malum
quod vitatur. Et hoc autē q
iudei ritus suos seruant in q/
bus olim ꝓfigurabat veritas
fidei quā tenemus hoc bonuz
puenit q testimoniū fidei no/
stre ab hostib⁹ habemus ꝛ q̄si
in figura nobis rep̄sentat qō
credimus. ideo in suis ritibus
tolerant. Alioꝛ ꝓo infidelium
rit⁹ qui nihil vtilitatis aut ve
ritatis afferūt non sūt aliqua/
liter tolerandi. nisi forte ad ali
qō malū vitandū. s. scandalū
vel dissidiū qō posset ꝓuenire:
vel impedimentū salutis eoꝛ. q
paulatim sic tolerati conuertū
tur ad fidē. Propter hoc etiā
hereticoꝛ ꝛ paganoꝛ ritus ali
qñ tolerauit ecclesia qndo erat
magna infidelium multitudo
hec Tho. In sabbatis autem
suis nō debet ad iudicia trahi
nec ipsi alios trahant Simili
ter in alijs festis eoꝛ nō debēt
turbari. C. de iudeis. l. die sab
bato ¶ Scōm dubiū fuit vtꝛ
iudei sint ad fidē muneribus ꝛ
ꝓmissionib⁹ inducēdi. Respō/
det Ray. q munera nō sūt ꝓp/
fidem pollicēda infidelib⁹ quā
si ex pacto sed bene pñt induci
muneribꝰ ꝛ blandicijs ad ca/
ptandā benivolentiā ꝛ excludē
dum ab eis timorē inopie. Et
si iudei ꝛ alij infideles ꝓuertāt
ad fidē. possessiones ꝛ alia bo
na mobilia ꝛ immobilia eoꝛ nō
debēt auferri eis. nisi sint vsura
ria vel de vsuris empta obnoꝛ
ria restitutioni vsuraria aūt de
bent restitui eis a quib⁹ extorte
sunt vsure vel eoꝛ heredibus:
qō si nō inueniunt: poterūt ip
sis ad fidē ꝓuersis ꝑ ep̄m tan
qꝫ paupib⁹ dispensari. Et hoc
in totū vel in ꝑte ꝑm quantita
tem ipsoꝛ bonoꝛ ꝛ qualitateꝫ
ꝓuersoꝛ plus vel minus indi
gentiū. extra de vsuris. c. cū tu
¶ Si aūt inuitis ꝑentib⁹ tales
baptizati essent: videt q sint co
gendi ad seruandā fidē recep/
tam in baptismo. Guil. etiam
dicit q nō licet nutricib⁹ occul
te baptizare ꝓuulos iudeoꝛ. ſz
si in articulo mortis hoc face/
rent: credit q non peccarent
¶ Notandū adhuc q ad fideꝫ
recipiendā nullus iud⁹ vel gē
tilis debet cogi. Rō ē ꝑm tho.
quia credere est volūtatis. vñ
dr di. xl v. ca. de iudeis. Preci/
pit sancta synod⁹ nemini vim
inferri ad credendum. cui enim
vult deus miserē. ꝛ quem vult
indurat. Non ergo inuiti sunt

saluādi: sed volētes Sicut hō
ꝓpriū arbitriū volūtate serpenti
obediens perijt. ita vocante se
gratia dei q̄sꝫ credens ꝓpria
mentis ꝓuersione saluat Si q
tñ iudei baptizati essent infan
tes vel adulti coacti nō coacti
one simplici ꝛ absoluta sed cō
ditionali ꝛ ad iudaismū redi/
rent. ꝓcedendū est ꝫ eos sicut
ꝫ hereticos vt ꝑz. c. contra. de
here. li. vi. ¶ Tertiū dubiū fu
it vtꝛ iudei sint regulis eccle/
sie humiliandi. ¶ Ad qō rñ/
deo q fieri nō pōt sine peccato
grauissimo: qō hodie in tota q̄
si italia cernimus de iudeis.
Nā ꝓpter pecunias quib⁹ exce
cant dñoꝛ ꝛ curialium oculos
tanta libertate fungunt vt ec/
clesie statuta penitus videant
extincta Prouidit ecclesia san
cta dei ita vt tolerant iudei ne
tñ ex huiusmodi tolerātia erū
pant in superbiam ꝛ in sua ob/
stinatione glorientur. ꝓptereā
p̄dicande sunt ꝛ publice diuul
gande regule sancte quas edi/
dit ecclesia de iudeis. ¶ Prīa
igitur regula est q iudei nō pos
sunt nouas synagogas erige/
re. antiquas vero permittūtur
habere. ꝛ si corruerint de nouo
possunt illas reedificare in pri
stinū statū: non tamen vt am
pliores faciant. extra de iudeis
c. iudei. c. consuluit. ¶ Secun
da regula q iudei debent habi
tu distingui a xp̄ianis. vnde in
c. in nonnullis. extra de iudeis
dr. In omni christianorum p/
uincia iudeorum ꝛ saracenorū
habitus in vtroꝫ sexu publi/
ce a populis distinguant. Ra
tio est. quia contingit interdum
q per errorem christiani iudeo
rum ꝛ saracenoꝛ ꝛ iudei seu sa
raceni christianoꝛ mulieribus
commiscentur. ¶ Tertia regu
la q in diebus lamentationum
ꝛ dominice passionis non de/
bent exire in publicam. nec fe/
nestras aptas tenere. aut ostia
dom⁹ extra ō iudeis dcō. c. In
nonnullis. ꝛ. c. quia super his.
¶ Quarta regula q nullus iu
deus possit contra christianos
ferre testimoniū. sed bene ipsi
cogendi sunt accipere christia
nos in testes contra se. extra de
testibus. ca. Judei. Ex quo iu
dei conuenuri possunt coram iu
dicibus nostris. sed non christi
ani coram senioribus eorum
arbitrum possunt etiam elige
re iudeum cuius sententiaꝫ or
dinarius iudex exequatur. C.
de iudeis. l. Judei. ¶ Quinta
regula q non debent inter chri
stianos habere publica officia
ne occasionem habeant i chri
stianos seuiendi. Iuij. distinc.

Sed in agro vbi iudeo nō moratur bene potest seruire. Jn.c. vero ad hoc extra de iudeis dicitur. Non seruiant xp̄ianis iudeis. ¶ Notandum tamen de seruis iudeorum scōm Raymundum q si seruus iudei est vernaculus. id est de illius ancilla natus. si vult effici christianus statim eripitur in libertatē nullo precio dato. C. de episcopis z clericis. l. Deo nobis. ¶ Idez si seruus fuit emptus qui erat christianus vel esse volebat. di. liij. c. Mancipia. quia tales nō licet iudeo emere vel in seruos retinere. ¶ Idem si seruꝰ emptꝰ erat paganus z fuit emptꝰ causa seruiendi z nūc vult fieri christianus. liij. di. capitulo fraternitatem. Idem etiam si emit eum causa mercimonij et nō exponit eum infra tres mēses venalem. quia presumitur q emerit eum causa seruiendi. Si vero exposuit eum venalem infra tres menses. z per eum non stetit quin vendiderit z ipe vult effici christianus infra illud spacium vel postea liberabitur dato precio duodecim solidorum ab aliquo christiano extra. ō iudeis capitulo vltimo. ¶ Et hoc intelligē nisi dñs cū volentem circūcideret vel alterius secte signaculum imprimeret. Tunc enim propter iniuriā corporis liberabitur nullo precio dato. liij. di. c. Nulla. z sequit Raymū. q talis sic redēptꝰ non erit propterea seruꝰ redimētis. sed erit liber z restituet illi p̄ciū solutum p eo. z si nō habet p̄ciuz querat mēdicādo vel seruiat ei tantū q seruicīū ꝓpēset cū p̄cio z postea eat quo vult argumētum. xxvi. q. i. c. de raptoribus. z hō intellige nisi cā redēptꝰ pietatis fuerit. Tūc enim nō tenetur ei reddere aliquid vel seruire. qz qō p pietate dat phibet ie sus ne repetat. z sic de disse p̄sumit nisi ꝓtrariū fuisset potestatus. Cōcordat Hosti. z Bof. q si nullus emptor compareat scōm Bernarduz nihilominꝰ erit liber z precīū hostiatiz querat aut operas p̄ster. ¶ Addit Hosti. q si phibitū ē q nulluz mācipiū xp̄ianum fuiat iudeo multominus liberi xp̄iani non debēt eis seruire nisi extra domū. vt in laborando vineas. z hmōi nō aūt intra domū. Hec oia scripta sunt ad eruditionē nr̄am vt ita iudeos toleremus ne derideāt nos z fidē nr̄az sanctā. Nā ipsi nos crudeliter odiunt et ideo non nocēt qz vires deficiūt. Refert q̄pe Vincentius in speculo historiali li. xx. c. xxvi. Qō anno dñi. m. c. lxxxiij Philippus rex frācoz iudeos ō toto regno expulit eo q iudei

nulla officia. z. xvij. q. iij. ca. ꝓstituit. ¶ Sexta regula q nulla xp̄iana debeat ablactare filios iudeoz. extra de iudeis ca. z si iudeos Quia vt dicitur ibi Judei q̄cz nobis illam retributionē impendūt quaz iuxta vulgare ꝓuerbiū. Dus in pera. serpens in gremio z ignis in sinu suis ꝓsueuerunt hospitibꝫ exhibere. Ūñ quidā iudei nutrices xp̄ianas q̄ in die resurrectionis ꝓmunicāt. faciūt q tridduū lac effundere in latrinam. Jdeo prohibentur xp̄iane ablactare filios iudeoz ¶ Septima regula q nō debēt xp̄iani cum iudeis comedere aut bibere nec ad inuicē cōuicari. nec debēt in eadē domo simꝫ manere nec in eadē stuba vl balneo lauari nec in suis infirmitatibꝫ iudeos medicos aduocare. xxviij. q. i. c. nullus. z c. sequēti. ¶ Ex hic oritur dubiū an sicut iudeoruz ita z omniū infidelitū ꝓuisa vitari debeāt. Et rñdet glo. xxiij. q. iij. c. infideles. q nō est idem iudiciū de iudeis z ceteris infidelibꝫ. Jdeo ca. Nullus. z. c. sequēs intelligūtur specialiter ō iudeis. vñ. xi. q. iij. c. ad mēsam dicitur ad mēsam paganorum q̄pe si volueris ire tuñ villa phibitione ꝓmittimus. Idē. ij. q. i. cap. mul. i. Sed glo. xxviij. q. i ca. omnes. videtur asserere cōtrarium. scilicet q necz cum saracenis z gentilibus est communicandum in conuiuijs. qz ipsi iam cibos discernūt. licet hoc non contineatur verbis edicti. ¶ Sed quare non est prohibitum loqui cum iudeis z aliis infidelibus. sicut comedere cū eis Respondetur omnia maioz familiaritas est in cibo sumendo q̄z in colloquendo. z facilius quis decipitur inter epulas. xxij. q. iij. c. vnusquiscz. ¶ Thōas autem. xxij. q. v. dicit q illi q̄ sūt firmi in fide de quibus nō timetur q subuertantur sed potius q conuertant infideles possunt licite cū illis conuersari z communicare licet hoc caute facere debeant ne scandalizentur alij. ¶ Octaua regula q nullꝰ xp̄ianus potest alicui iudeo vel congregationi eorum z aliorum infidelium aliquid in testamēto relinquere. Quod si fecerit etiā post mortem iudicatur anathema. Extra de hereticis. capitulo Si quis cps. xxiij. q. v. capi. Sane. ¶ Nona regula q christiani non debent esse serui iudeorum. Extra de iudeis. cap. Judei. quia vt ibi dicitur nefas est quem christus redemit blasfemiū christi in seruitutis vinculis detinere. Jbi glo. nec cum iudeis christiani morent xxviij. q. i. capi. sepe. malorum.

parisius manebãt singulis an
nis xp̃ianũ vnũ in opprobriuz
christiane religionis quasi p sa
crificio i criptis z fossis subtra
neis latẽter in die cene vel i illa
sacra ebdomada iugulabant.
Multi ꝓpterea fuerũt cõbusti.
Tũc sanct⁹ Ricardus cui⁹ cor
pus in eccia sancti Innocentij
parisius requiescit a iudeis sic
interfect⁹ z cruci affix⁹ felicit p
martyriũ migrauit ad deũ vbi
etiã p ei⁹ intercessionẽ miracla
multa facta sunt. De iniquita
ee iudeoꝝ copiose dixim⁹ in tra
ctatu de timore iudicioꝝ dei. et i
sermone de innocẽtia xp̃i i ope
de laudib⁹ sctõꝝ. Ipsi igit ꝓpt
superbiã indurauerũt ceruices su
as qui in sua obstinatõe ꝯdem
nabũtur penis inferni ꝑpetuis
a quib⁹ nos liberet xp̃s dei fili⁹
cuius nomen sit ineternum be
nedictus. Amen.

¶ Feria tertia tertie ebdomade
De superbia transgressoruz le
gis canonice.

¶ Sermo decimusseptim⁹.

Secunꝝ di
xerint seruate z fa
cite. Verba sunt re
dẽptoris nr̃i Mathei. xxiij. cap̃. z in
euangelio ho dierno. Superboꝝ
mẽtes omnẽ maioꝝ obedienti
am non solum refugiunt. quin
imo corde inflato spnunt huc
usq; inflatis blasphemant. Aiũt
enim non esse conueniens ho
minem rationalem quem de
us condidit liberum. vinculis
alicuius legis astringi. Cõtra
quos diximus in alio quadra
gesimali nr̃o in sermõe d̃ obe
dientia dei. ostendimusq; ꝯgru
um fuisse vt homini darentur
obligatoria mandata. Sed p̃
ter illa que ibi posita sunt. tho.
prima scõe questio. xcv. addit
q; vltra diuinam legem ad pa
cem hominum z virtutem ac
quirendam opus fuit vt leges
instituerentur humane. Quaꝝ
rum alique canonice alique ci
uiles vocantur. Quia vero su
perbi has obseruare recusant:
Ideo hodierna die dei supbia
transgressoꝝ canonice legis
dicemus. Proponemus autez
de ipsa lege canonica tria my
steria declaranda.

¶ Primũ dicit obligatõis
¶ Scõm mutatõis.
¶ Tertiũ dispẽsatõis.
¶ Quod omẽs christiani obli
gantur ad obseruandam legez
canonicam in qua dantur ꝯ
plura p̃cepta.

Capitulũ primũ.

Primum mysterium
declarandum de le
ge canonica dicitur
obligatõis in q̃ tria
sunt videnda.

¶ Primũ q̃d est lex canonica
¶ Secundum omnes christia
ni obligentur ad eius obsuan
tiam.
¶ Tertium que sunt p̃cepta
legis canonice que obligãt ad
mortale.
¶ Ad primũ dico q; lex canoni
ca z lex ecclesie. z dicitur ꝯcanon
Canon vero scõm Isidorum
in libro ethimolo. grece. latine
regula nuncupatur. Regla au
tem dicta eo q; recte ducit. nec
aliquando aliorsuz trahit. Alij
dixerunt regulam dictam q; be
ne regat vel normam bene viuẽ
di prebeat. vel q; distortuz pra
uumq; corrigat. di. ij. ca. i. Et
dicit ibi glo. summaria q; cõsti
tutio ecclesiastica appellat va
rijs nominib⁹. ¶ Aliquãdo dici
tur canon ¶ Aliquãdo decretũ
¶ Et aliqñ decretalis epistola
Canon dicitur q; statuitur in
generali concilio. Decretuz qõ
statuit papa de consilio suorum
cardinalium ad nullius con
sultationem. Decretalis vero
epistola quam statuit papa vel
ex se vel cum consilio cardinali
um. Inueniuntur etiaz alie ca
nonice institutionis appellatio
nes. vt dogma. mandatuz. san
ctio. Dogma est in doctrina cõ
sistens fidei christiane. Man
datum in doctrina de moribus
Sanctio vbi pena adijcitur ta
men vnum aliquando ponit p
alio. xxv. q. ij. ca. si q̃s. ¶ Secũ
dum quod est videndum vtrũ
omnes christiani obligẽtur ad
obseruantiam legis canonice.
¶ Et ad hoc respondetur q; sic
vnde scribitur extra de constitu
tionibus capitulo canonũ. Ca
nonum statuta ab omnib⁹ cu
stodiantur. Glosa super verbo
statuta. Non abrogata illa enĩ
seruanda non sunt. xxvi. disti.
capitulo. i. xxxvi. q. vltima. ca.
vltimo. Et iterum glo. ibi Sta
tuta seruanda sunt continẽtia
precepta vel prohibitões. Ali
as si de consilio loquerentur nõ
obligarent. xiiij. q. i. ca. q̃d pre
cipitur. Precepta igit ecclie obli
gatoria sunt. Sicut etiã ꝑbat
di. xij. c. preceptis. z c. nõ decet
Et di. xix. c. in memoriã. capi.
nili fas. ¶ Vñ z dei fili⁹ ihesus
benedict⁹ Mathei. xviij. capi.
dixit. Qui eccĩam nõ audierit
sit tibi sicut ethnicus z publica
nus. ¶ Sed ꝓtra arguet aliqs
q; viri iusti nõ obligãtur ad ob
seruantiã legis canonice. nã vt
ait aplus De ad thimotheũ. i. c.
Lex iusto posita nõ ẽ iz impijs
¶ Ad q̃d rñdet tho. i. ij. q. xcvi
q; lex de sui ratione habet duo.
primũ est. quia est regula hũa
norum actuum. Scõm q; hẽ
vim coactiuam. Dupliciter ergo
põt aliquis legi esse subiectus

ergo põt aliqs legi eẽ subiect⁹
Uno modo sicut regulatum
regule. ⁊ hoc modo oĩs qui
subdunk ptãti: subdunk legi q̃
fecit potestas. q aũt aliqs nõ
subĩciak potestati põt cõtinge
re dupliciter. Uno mõ qz ẽ ab
solutus simpliciter ab ei⁹ sub
iectione. vñ illi qui sunt ō vna
ciuitate vel regno nõ subdunk
legib⁹ p̃incipis alterius ciuita/
tis vel regni sicut nec dñs ei⁹.
¶ Alio mõ ꝑm q regit alia lege
supiori. puta si aliqs sit subie/
ctus proconsuli regulari de/
bet eius mandatis. Sed non
in his que dispensant ab ipera
tore. q̃tũ eĩ ad illa nõ astrin
gik mãdato inferioris cũ supio
ri mandato dirigatur. ⁊ ꝑm h̃
ꝯtingit q aliqs simpliciter sub
iectus legi ꝑm aliqua legi non
astringak ꝑm q regit aliqua le
ge supiori. Et ad hoc facit qō
dicit aug⁹ di. viij. c. que ꝯ mo
res. Sicut in potestatib⁹ hũa/
ne societatis ad obediẽdũ ma
ior minori recte ꝓponit. ita de
us omnib⁹. Alio mõ ō aliqs
subĩci legi sicut coactũ cogen
ti. ⁊ hoc mõ hoies ꝓtuosi non
subĩciunk legi. sed solum mali
Qō eĩ est coactu n ⁊ violẽtũ
est ꝯtũ volũtati. volũtas ſaũt
bonoz ꝯsonat legi a qua volũ
tas maloz discordat. Et sic i
telligit dictũ apostoli q iusto
non est posita lex p̃ modũ coa
ctionis. qz voluntarie obedit
¶ Scdo aliqui obĵciũt q nõ
oẽs obligank ad obseruantiaz
legis. nã. xix. q. j. c. Que sũt le/
ges. ⁊ extra de regularib⁹. c. lz.
Ponit dictũ apostoli. vbi spi/
ritus ibi libertas. ſ. q qui lege
ꝓuata spũſſancti ducunk nulla
rõ exigit vt astrigak lege publi
ca. i. humana. Nam lex spirit⁹
sancti ẽ sup oẽm legem huma
nitus positam. ex quo videtur
q illi qui ducunk lege spũſſan/
cti nõ subduntur legi humane
¶ Ad qō rñdem⁹ q tales ñ sub
dunk legi hũane q̃tũ adeo q̃a
ō q̃ſũt ꝺria uuctioni spiritus
sancti. Sz tñ hoc ipm ẽ ꝺducti
ui spũſſancti q viri spiritua/
les subĵciank legib⁹ humanis.
ꝑm illud Petri. Subditi esto
te omni humane creatũre ꝓp
deum. Hinc ambro. xi. q. i. c.
Magnum ait. Magnũ q̃dã
⁊ spãle docum ẽtũ q xp̃iani vi
ri potestatibus sublimioribus
decenter debent eẽ subditi ne
quis ꝯstitutionẽ terreni regis
putet esse soluendã: Si eĩ cen
sum filius dei soluit quis tu tã
tus es qui non p..tas esse sol/
uendũ. ¶ Tertio arguit q nõ
oẽs obligenk ad obseruantiam
legis humane. Nã papa ⁊ ipa
tor legib⁹ nõ ꝯstringunk. ff. ō le
gib⁹. l. p̃nceps. ix. q. iij. c. cũcta

¶ Ad h rñdek q hoc sic debet
intelligi q p̃nceps est solut⁹ le
gibus nõ q nõ debeat illas ser
uare cũ impator ⁊ papa ꝓfite/
ank se legib⁹ velle viuere. C. ō
legib⁹. l. digna vox. C. de testa
mẽtis. l. ex imꝑfecto ⁊. ii. q. vii
c. Nos. Sed est intelligenduz
q p̃nceps nõ est subditus quã
tũ ad vim coactiuã. null⁹ enim
cogit a seipso. Nõ eĩ habz lex
vim coactiuã nisi ex p̃incipis
potestate. ⁊ sic ꝺz p̃nceps solu
tus lege. qz si transgredik null⁹
põt in eũ ferre sniam ꝺdẽnati/
onis. Unde Hiero. de pe. dis.
iii. c. Totã. sup illo ꝓbo Da/
uid. tibi soli peccaui. ait. Rex
eĩ erat ⁊ aliũ nõ timebat. ſ. q
posset eũ punire de adulterio.
⁊ ideo dixit. tibi soli peccaui q̃
si dicat. Tu sol⁹ habes me pu
nire. Sed inquantũ lex hz vim
directiuã p̃nceps ẽ subditus
legi sue ꝓpria. ſ. volũtate ⁊ de
bet seruare. Unde Isido. dis.
x. ait. Justũ est p̃incipẽ obtẽ/
perare legib⁹ suis. Tunc erti/
met sua iura ab aliis seruãda
qñ ipse primus reuerentiam p̃
bet. Et dñs Jesus redarguit
eos qui imponunt aliis onera
grauia ⁊ importabilia ⁊ digi/
to suo nolũt ea mouere vt pa/
ret in euangelio hodierno. vn
de quantum ad dei iudicium
p̃nceps nõ est solutus legib⁹
quantũ ad vim directum. sed
debet volũtarius nõ coactus
seruare. Est eĩ p̃nceps supra
legẽ inquantũ cũ expediẽs fue
rit potest eam mutare. ⁊ in ea
p̃ loco ⁊ tempore dispensare.
¶ Tertium quod erat viden/
dũ que sunt p̃cepta ecclesie que
obligant ad mortale. ¶ Et ad
hoc sciendum q lz sint multa.
tamen ex illis nos aliqua ex/
plicabimus. ¶ Primũ p̃ceptũ
est de celebratione festoz. de q⁹
bus agitur de conse. dis. iii. ca.
Pronunciandum. ⁊ extra de
feriis. per totum. ¶ Secunduz
p̃ceptum est de obseruatiõe ie
iunioz dieb⁹ determinatis per
ecclesiã. de quib⁹ ieunius habe
tur de conse. dis. v. ca. quadra/
gesima. ⁊ lxx vi. dis. p totũ. ⁊ ex
tra de obs. ieiu. p totuz. ¶ Ter
tiũ p̃ceptũ ẽ de abstinentia ab
esu carniũ oi sexta feria ãni. de
cõ. di. iii. c. ō esu. nisi cũ natiui
tas xp̃i venerit tali die. extra ō
obser. ieiu. ca. fi. ¶ Quartũ p̃ce
ptũ ẽ d e audiriõe miſ diebus
dñicis ⁊ festiuis. de cō. di. i. c.
missas. extra de ꝓchus. c. vt
dñicis dieb⁹ ¶ Quintũ p̃ceptũ
ẽ de ꝯfessiõe. extra de pe. ⁊ re. c
oẽs ¶ Sextũ p̃ceptũ ō coione
dcõ. c. oẽs ¶ Septimũ p̃ceptũ
de solutiõe decimaz. extra de
deci. p totũ. ⁊ xvi. q. i. c. reuerti
mini ¶ Octauũ ẽ abstiẽr ab oĩ

actu quo prohibetur sub pena excõicatõis ⁊ p maxie late sñie
Nã ꝓtrariũ faciẽdo ẽ peccatuz mortale. siue sit lata a iurevniuersali. siue sinodali siue ab homine. etiã si illud de se non sit petm̃. Puta ingredi in monasteriũ monialiũ nõ mala intentione sed ad videndũ locuz de se nullũ est petm̃. Sed si est lata sñia excõicationis ꝓtra ingredientes ingredies extra casuz necessitatis peccat mortaliter. Et hoc nisi excuset eũ ignorãtia iuris illi⁹. ⁊ habeat iustã causaz ignorãtie. ⁊ nisi iniuste sñia feratur ab homie. Nam ⁊ si liget talis sñia nõ iñ ꝯscia in conspectu dei nisi ꝓtẽneret. xi. q. iij. c. ⁊ si dãnaris.. ¶ Nota tamẽ hic ꝑm glo. in. c. Relatũ. extra ǒ iurepatronat⁹. qõ si quid prohibeatur snb pena excõicatõis siue anathematis licet quis faciat ꝓtra nõ est excõicat⁹ sed dẽt excõicari. Secus videt si dicatur sub interminatõe anathematis. vel si dicat sub excõicatõis intpositõe. qz ꝙ ꝓtra facit ẽ excommunicatus. lxiij. di. c. salonitãe extra de locato ⁊ ꝯducto. c. i. qz p illa verba inuit ꝙ excõicatõis sñia lata sit. extra de simonia. c Sicut. ¶ Nonũ preceptum est de vita cõi excõicatoꝝ. xi. q. iij. c. tũ excõicator hoc in diuinis pficiꝯs. Nã ptícipare cũ excõicatis excõicatõe maiore in diuinis sciẽter ẽ mortale ꝑm tho. et alios etiã ptícipãdo in alĩs vt loquela mẽsa qñ hoc fieret i cõtemptũ eccie vel post phibitionẽ prelatoꝝ spãliter factuz sup hoc. ¶ Nota tñ hodie ꝙ decretũ ꝯstãtiẽse hoc fuit modificatũ. s. ꝙ nõ tenẽtur fideles excõicatos vitare etiã in diuinis. nisi postꝯ fuerint publice denũciati vel ꝓpter publicã manum iniectionẽ in ꝑsonã ecclesiasticã tñ extra de sen. ex. c. cum nõ abhoie. habek in textu ⁊ glo. ꝙ qñ aliqs scit aliquẽ fore excõicatũ lz ille nõ sit denũciat⁹ dz eũ vitare. Et si solus nouit priuatuz tm̃ euitet. vi. q. vij. c. Lm̃. ⁊. c. Platuit. ¶ Decimũ preceptuz ꝯcernit clericos ꝙ tenẽtur quotidie dicere septẽ horas canonicas. extra de cele. missa. c. Dolẽtes. ¶ Undecimũ preceptuz ꝙ religiosi nõ dicãt aliqua retrahẽtia homes a solutõe decimarũ ⁊ ꝙ ꝓfessores faciãt ꝯscientiaz ꝺfitẽtibꝫ de decimis. ⁊ ꝙ ꝑdicatores predicẽt de materia decimaꝝ cũ fuerint sup hoc a plat̃ ecclesiaꝝ requisiti in clementina Cupientes. de penis. ¶ Duodecimũ ꝑceptũ ꝙ volẽtes nubere nõ ꝓtrahãt si hñt aliqð impedimentũ illo impedimẽto stante. Et ꝙ nõ ꝓtrahãt matrimonia clãdestine. ⁊ ꝙ nõ cõsumãt

matrimoniũ nec faciant nuptias in tpe prohibito ⁊ silia. sunt ⁊ alia ꝑcepta eccie q̃ omittim⁹ causa breuitatis.

¶ Qð lex hũana ex rõnabili cã ꝑm ea q̃ occurrere pñt mutat rationabiliter.

¶ Capitulum secundum:

Secundũ misteriuz declaranduz de lege canonica ǒ mutatio. dicit Aug. in li. de libero arbitrio. lex tpalis q̃uis iusta sit. mutari tñ per tpa iuste põt. ⁊ de sentẽtia excõicationis li. vi. cap̃. Alma. Alma mater eccia plerũq̃ nonulla rõnabiliter ordinat ⁊ ꝯsulte que suadẽte subiectoꝝ utilitate post modũ ꝯsulti⁹ ac rõnabilius revocat in meliusue commutat. ¶ Pro cui⁹ declaratõe ǒ tho. prima. ij. q. xcvij. arti. i. Lex hũana ẽ quoddã dictamẽ rõnis q̃ dirigũtur act⁹ hũani. ¶ Et ꝑm ꝺ duplex põt eẽ cã ꝙ lex hũana iuste mutet. vna quidẽ ex parte rõnis. alia vero ex pte hominũ quoꝝ act⁹ hũana lege regulantur. ¶ Ex pte quidẽ rõis qz humane rõni naturale esse videt vt g̃datim ab imperfecto ad pfectũ veniat. Vñ videm⁹ in sciẽtijs speculatiuis ꝙ qui primo philosophari sunt quedã imperfecta tradiderunt. que postmodũ p posteriores magis sunt perfecta ita ẽ etiã in opabilibꝫ. Nam primi q̃ inuenerunt aliq̃d vtile cõitati hoim nõ valẽtes oia ex seipsis ꝯsiderare instituerũt q̃dã imperfecta in multis deficientia q̃ posteriores mutauerunt instituẽtes aliqua q̃ in paucioribꝫ deficere possent a cõi vtilitate. ¶ Ex pte vero hoim quoꝝ act⁹ lege regulant lex recte mutari põt p mutationẽ ꝯditionis hoim q̃ꝺ ꝑm ꝺiuersas eoꝝ cõditões diuersa expediunt. sicut Aug. ponit exẽplũ i. i. ǒ libero arbitrio ꝙ si popul⁹ sit moderatus ⁊ grauis cõiscꝫ utilitatẽ diligẽtissim⁹ custos recte lex ferq̃ sibi liceat magistratus creare p quos respublica administret. Porro si paulatim populos deprauatus habeat venale suffragiũ ⁊ regimẽ flagitiosis sceleratisq̃ cõmittat recte adunit. ptãs tali ppło dãdi honores ⁊ ad paucoꝝ bonoꝝ redit arbitrium. Et q̃uis lex hũana deriuetur a lege naturali q̃ ẽ imutabilis nõ tñ sequit ꝙ ipa etiaz lex hũana sit imutabilis. rõ ẽ qz lex naturalis ẽ quidã ptícipatio legis eterne. iõ imobilis perseuerat qð hz ex imobilitate diuine rõnis instituẽtis naturã Hz rõ hũana mutabilis ẽ ⁊ imperfecta Et iõ lex hũana ab ea ꝓcedẽs est mutabilis. Itẽ qz lex naturalis ꝓtinet q̃dã vniuersalia p

cepta que semp̄ man̄t lex autē ab hoīe posita quedā precepta ꝑticularia ꝓm diuersos casus q̄ emergūt. Exq̄ sicut i ura ciuilia siue cōta. siue municipalia mutata sunt diuersis tpib. ita t iura canonica. Q̄d oñdit Gratianus p exemplū circa electionē pontificū. dicit enī dist. lxiij. §. post. c. Vota. Principi t imperatoribꝫ electōes summoꝝ pōtificū atq; aliop̄ epōrum. vt Gregorij t ambrosij referēdas vsus t constitutio tradidit pro scismaticop̄ t hereticop̄ dissētionibꝫ q̄b eccia del nōunq̄ concussa ꝓclitabat. Repñtabat g electio catholicop̄ principibus vt eop̄ auctoritate roborata nl lus hereticop̄ vel scismaticorū auderet ꝓtraire. Et in. §. sequēti subdit vez q̄ imperatores aliq̄ modū suū ignorātes nō in numero ꝓsentientiū sz primi distribuentiū imoꝝ exterminātum esse voluerūt. Frequēter etiā in hereticop̄ ꝓfidiā ꝓlapsi catholice mr̄is eccie vnitarē ꝛipugnare conati sunt scōp̄ patrū istituta ꝓ eos ꝓdierūt; vt se electiōi non ingerēt. Et quisq̄s eop̄ suffragio ecciam obtinēt anathematis vinculo innodaret ¶ Sicut etiā scriptura diuina dic̄ q̄ Ezechias posteq̄ dissipauit excelsa vbi. s. ydola colebātur cōfregit etiā serpentē eneum quem fecerat moyses. qz illū serpentē deꝫ fieri iusserat ne serpētina morte pp̄l's interiret. Ille aūt popul⁹ tam venerari t colere cepat Idcirco destruxit iste qđ deo volēte fecerat ille. Adp̄ hoc magna auctoritas ē in eccia hūda. vt si nōnulli ex p̄decessoribꝫ t maioribꝫ fecerūt aliq̄ statuta. s. q̄ prolo tpe fuerūt sine culpa t post ea vertūtur in errorē t supstitionē sine aliqua tarditate t cum magna auctoritate destruēda sunt Hec gr̄an⁹. Et ōt ibi glo. q̄ successores debēt mutare facta instituta añcessop̄ etiā bōa si viderint esse pniciosa exemplo xij. q. i. c. Videtes. xxxi. q. i. ca. l xcvi. di. c. bñ. in fine. extra de decimis. c. Suggestū ¶ Notandum tñ q̄ mutatio legū fieri ñ debet sine cā multū vtili vel necessaria. vñ Nico. papa dis. xij. Ridiculū inq̄t ē t satis abhominabile dedec⁹ vt traditiones quas a p̄rib⁹ accepim⁹ infringi patiamur Ideo inq̄t Thomas vbi supra q̄ lex humana inq̄tū p eius mutationē prouidet bono cōi. Habet aūt ipa leg; mutatio quantū in se ē quoddam detrimentū cōis salutis. qz ad obseruantiā legū plurimū valz ꝓsuetudo vñ q̄n mutat lex vis cōstitutiua legū minuit inq̄tū tollit ꝓsuetudo. Et iō nūq̄d lex mutari nisi ex alia gte tm rationabili compēsetur cōi bono cōiq̄ saluti q̄tū ex ista gte derogat. Q̄d quidē ꝓtigit ex hoc q̄ aliq̄ maxima t euidētissima vtilitas ex nouo statuto ꝓuenit vel ex eo q̄ est maxia necessitas eo q̄ lex cōstituta aut grauamē aut iniq̄tatē ꝓtinet aut eiꝰ obseruatio ē plurimū nociua. Vñ dicitur a iurisperito q̄ in reb⁹ nouis ꝓstituēdis euidēs dz esse vtilitas vt recedatur ab eo iure quod diu equū visum ē. Et cū leges habeāt maximā virtutē t ꝓsuetudinē vt dicit ph̄s; ij. politice Jō nō sunt de facili mutāde. ex h in decretis ponūtur multa que a ꝓsilijs vel summis pōtificib⁹ edita q̄ tñ sunt imutata seu reuocata. Aliq̄ q̄ppe abrogata p cōtrariā ꝓsuetudinē. Sicut dixim⁹ in sermone de ꝓsuetudine de ieiunio ichoādo a clericis de diebꝫ rogationū t silib⁹. Item xxij. q. v. c. Honestū habetur q̄ iuramentū in iudicio fiat a ieiunis. Et in. c. Decreuit. Dicitur q̄ in quadragesima in aduētu in diebꝫ dñicis nō exigantur vel exhibeātur iuramenta. sz solēnia in iudicio. Et vtrū q̄ ē abrogatū p ꝓtrariā cōsuetudinē multa etiaz edita antiq̄ lure sunt imutata. Sicut electio summi pōtificis non a cardinalib⁹ tm̄ sed etiā ab alijs religiosis t clericis faciēda auctoritate Nico. pa. Sicut habet xxiij. di. c. In nomie dñi ep̄op̄ electio non a canonicis tm̄ ita sz maioris ecclie. sz etiā ab aliis clericis faciēda ꝓm ordinationē Innocētij facta in ꝓsilio rome. q̄ habetur dis. lxiij. capi. Obeūtib⁹. Sz electio pape hodie fit a cardinalib⁹. vt in capi. Ubi periculm. de ele. li. vi. Electio ep̄op̄ ꝓm iura cōia fiebat a canonicis cathedraliū ecclesiap̄ t ꝓfirmabat a metropolitanis Sed hodie summi pontifices reseruāt sibi ꝓmissionē t collationē oīm dignitatū. s. p̄riarcharū metropolitanop̄ ep̄op̄. abbatū ꝓpositurap̄ plebanariū seu prioratuū t eccliap̄ collegiatap̄ Itē di. lxxxij. t. lxxviij. p totuz habet de etate ordinādop̄. s. q̄ ad subdiaconatū nō debeat q̄s ordinari añ annū. xx. Ad diaconatū añ. xxv. Ad presbyteratū añ. xxx. Ubi etiā habet decretis interstitijs seruādis inter ordinē et ordinē. Sz p clementinā de etate et qualitate ordinādop̄ hec imutata sunt, et ibi determinatur q̄ subdiaconus in xviij. anno. ¶ Diaconus in. xx Sacerdos in. xxv. inchoato. t si non completo valeant ordinari et non ante sine dispensatōne pape. Nec interstitia illa oportet seruari Sed si legitima etas existit ad omnes ordines

infra annum potest quilibet p
moueri Immo infra vnā q̄dra
gesimam vt.s.in pma domi
nica eius recipiat omnes ordi
nes minores. In sequenti sab
bato subdiaconatum. In sab
bato ante dominicam' de pas
sione diaconatum. In sabba
to sancto sacerdotiū dūmodo
alias sit idoneus. ¶ Itē in cau
sa.xxxv:que ponunt in.q.ij.iij
iiij.t.v.quo ad gradus cōsan
guinitatis phibitos ad cōtra
hendū matrimoniū.s.ser gra
dus correcta sunt t imutata p
decretalē Gregorij noni q̄ ha
bet extra de ꝓsangui.t affini.c
Non decet. vt dicit glo. vbi di
minuunt duo gradus de illis
ser.qz difficile erat t menti re
tinere tot gradus. vnde multi
er ignorantia ꝓhebant in gra
dibus phibitis. ¶ Item.ij.q.
iiij.c. Sepe contigit. statutum
erat q̄ cum furtū reperitur fa
ctū in monasterio. t ignorantur
auctor deberet fieri talis pur
gatio. vt abbate vl alio ex mo
nachis celebrāte missam' omni
bus dek cōmunio: sub hac for
ma. Corpus dñi sit tibi ad p
batio nem hodie. Dicit glo. et
bene q̄ istud statutū ē abroga
tū qz indebite fieret. Sic t alia
multa sunt que singula recēse
re nimis foret plixum.

¶ Quod in lege positiua rati
onabilis est dispēsatio que fit
vel ex vtilitate vel ex necessita
te. ¶ Capitulū tertium.

Certiū mysteriū decla
ran dū dr dispensatio
vbi sciendū q̄ dispēsa
re in legibus vel eas interpreta
ri spectat ad p̄latos t rectores
qui.s.in huiusmodi hnt ptātē
nisi subita necessitas occurrat
cui oporteat subito obuiar ne
sequat aliqd inc̄ueniēs Nam
tūc ipsa necessitas habet anne
xam ipsam dispēsationē legis.
t q̄libet per se pōt interp̄tari le
gem t dispensare secū t p̄ capue
cū nō pōt ad supiorem habere
recursū. vt ꝓz.i.q.i.c. Si q̄s pu
ta cū q̄s grauiter infirmat tem
pore ieiunij ab ecclesia institu
ti per se ipm pōt dispensare se
cū in lege ieiunij t interp̄tari q̄
non obligek ad illā. In obſua
tōe eī legū vel p̄ceptoꝝ maxie
debet attendi t seruari intētio
ferētis legē vel p̄ceptū. de qua
si ꝓstet t ꝓpria sit ad scripturaz
legis vel verbū p̄cepti eq̄ obe
diendū est omissa littera legis
vel p̄cepti.xxij.q.vi.ca. hūane
Si aūt dubitar de intentione
standū ē littere ſm Archidia.
Vel habeak recursus ad supio
rem si pōt haberi cuius ē inter
p̄tari et dispensare. vel si non
pōt haberi: habeak ꝓsiliū peri

toꝝ. ¶ Pōt aūt ipsi p̄lati t de
bēt cū adest causa rōabilis di
pensare puta alicui necessita
tis vel vtilitatis. vnd extra d
p̄ben.c.exposuisti.glo.air. Ne
cessitas vl vtilitas ista duo fre
quenter dispēsat ionē inducūt
i.q.vij.c. Tali. ¶ Hinc Hosti
en.ita diffinit dispensationem
Dispensatio ē iuris alicuiātio
facta cū cause.s.rōnabilis cog
nitione ab eo qui pōt. Si ꝓ
p̄lati absq̄ rōnabili causa vel
saltē dubia p̄ sola voluntate li
centiā tribuūt veniēdi contra
legē ſm Bern̄. in li de p̄cepto
t dispensatiōe non erūt dispē
satores sed dissipatores. t pec
cabunt ipi dispēsantes cū dis
pensatis sic eis vtunt. Et quia
papa in ecclesia dei habet ple
nitudinē ptātis in oibus pure
positiuis habet plenitudinem
ptātis dispensandi t sic dr ha
bere oia iura i scrinio pectoris
sui. de ꝓsti.in.c.lz.li.vi. q̄tum
s.ad interp̄tationē t dispensa
tionē. Epi aūt dispensare p̄nt
ſm cōmunē opinionē doctoꝝ in
his que nō sunt eis a iure p
hibita. extra de sen. excō. c. Nu
per. t di.l.c. Diroꝝ. que autē
eis phibeant habes i glo. In
necessitate ꝓ m'anifesta in oi
lege positiua dispensak Unde
i.q.i.in.c.remissionē t extra de
obseruatione ieuniorꝝ.c.consi
lium. Necessitas nō habz legē
sed ipsa sibi legē facit. t d regu
lis iuris.c.quod non est qd nō
est licitū in lege: necessitas lici
tum facit. nā t sabbatuz custo
diri p̄ceptū est. Dachabei tñ
in sabbato sine culpa pugnāt
Et ad idē facit.c.q̄nto Extra
de ꝓsue t de ꝓse.di.iij.ca. Per
uenit. t de conse.di.v.c. Disci
pulos. t lxxxi.di.c. quisquis t
c. delicie. t lxxxi.di.c. Cū om
nib. t extra de furtis.c. siquis
¶ Sed querunt aliqui quare
si quis furak ꝓpter necessitatez
famis debet tres ebdomadas
penitere. vt dicitur p̄tacto ca
pitulo Si quis. ¶ Resp̄ndet
glo. qz modica fuit necessitas.
sed si magna fuisset: non impo
neretur penitentia. ¶ Adhuc
querik quare non excusak muli
er a fornicatiōe ꝓpt necessitatē
famis: ff. de ritu nuptiaꝝ. l. pa
lā. §. nō ē sicut excusak a furto.
Rnd glo. Et q̄ p necessitatē
facta est cois. vt.xlij: di. §. i. et
xxiij.q.iij.in.c.qd aūt. Sed in
fornicatione non est ita. ideo
nulla necessitate licet fornicari
lxxx viij. dis. c. fornicari. Et po
tius debet mulier omnia mala
sustinere q̄ fornicari. xxxij.q.v
cap. Ita ne. ¶ Amplius queri
tur. Utr excusatur homo ab
hōicidio si ex necessitate ieuna
bili se defēdēdo aliquē occidit

¶Ad hoc dicit glo: q interfici
ens non ipse interficit. sed po
tius qui interfectus ē se interfe
cit qui aggredit illum extra de
homici. c. Sicut lator. Spiri
tuscō igit instigāte mlta a san
ctis patrib edita sūt. saluber
rima statuta t sanctissime con
stitutiōes quibus possent fide
les spūaliter viuere. ¶Sed ho
die rp̄iani populi aures habēt
t non audiūt. q̄m pauci sūt q̄
iplere studeāt illa p̄cepta eccle
sie q̄ i prima pte explicam⁹. q̄n
imo laudāt illa verbis t appro
bant tanq̄ dignissima. t digi
to suo nolūt ea mouere. Dies
festi coīter violant. nō sacrifi/
cant cū illis vacēt viri t mulie
res vanitatib⁹ t dissolutiōib⁹
execrandis. ¶Jeunia gulosis
mult; t voluptuosis exosa sūt
Disse et cōi corruptela a puel
lis nubilib⁹ nō audiunt quib⁹
ad choreas t vana spectacula
pgere nō videt infamia. Sed
visitare sacra dei tēpla t audi
re diuina dedecus apparet t ig
nominia. Confessiōes vel ob
mittunt vel fiūt apparenter cū
cōmenti lupina. quoniā cum p
positio aliena detinēdi t rapiē
di t peccata p̄terita p̄sequēdi.
¶Decime aūt in plerisq̄ locis
ñ cognoscunt vel soluūt i, alijs
cū luore mēt; t āgustia cordis
Excoicatiōes t ecclie tēsure/
hūt in derisū. t multi sic excoi
cati ecclesie claues ꝓtemnunt.
¶De clericis nō failentib⁹ ho
ras taceo: deus iudicet illos.
¶Religiosi ꝓo multi sūt noīe
t paucissimi re. q̄m etiaz pleri
q̄ ex illis q̄ vident austeram t
sanctā ducere vitā. nullez hūt
reuerentiaz ad clericos secula
res t quasi p̄ nihilo ducūt q̄c
q̄d ab ecclesia ꝓstitutū est p cō
seruatione graduū t officiorū
dū ꝓfessiōes audiūt. detrahūt
parrochianis p̄sbyteris t ordi
nariis locoz. De decimis ip̄i
sciūt quā ꝓtentib⁹ ꝓscientiā
faciūt. Ingerūt se quantū p̄nt
p̄sumptuose ad curā aiaz sub
specie caritat; tzeli. O ꝓfusio
maxima xp̄iane religiōis t olle
obedire traditiōib⁹ scissime ec
clesie dei. De mr̄imoniis ide
bite ꝓtractis. tū ꝓpter impedimē
ta. tū ꝓpter deceptiōes t frau
des clādestinas longum esset
singula enarrare. Nō sic o xp̄ia
ni redēpti p̄cioso sanguine xp̄i
nō sic. que dixerint. s. patres sci.
t ecclesie rectores facitet p̄uate
Ut sic mereamur fieri p̄cipes
diuine gr̄e. quā largiat nobis
iesus xp̄s filius dei. qui sit bñ
dictus cū patre t spūsco per i
finita secula seculoz amen.
¶Feria q̄rta tertie hebdomad
de supbia transgressoz legis ci
uilis. ¶Sermo. xvij.

Filius homi/
nis nō venit ministra
ri sed ministrare. ꝓ/
ba sunt redēptoris
nostri originaliter Matth. xx
c. t in euāgelio hodierno. Ne
quis horreret humilitat; regu
lā. Voluit saluator noster Je
sus xp̄s suo exēplo cūctis osten
dere. q̄m hoies vt Lactantius
refert magis volūt exempla q̄ꝫ
ꝓba. quia loqui facile ē. p̄stare
difficile. Ut igit scribit actuz
ꝓmo. ca. Cepit ihesus facere t
docere. fecit aūt multa. sed in/
ter illa. vnū illud nobis se of/
fert ꝓsiderandū: cū ipse nō essz
subditus legi: voluit ea q̄ erāt
legis implere. vnde t circunci
sus est i tēplo octaua die post
natiuitatē oblatus. Cū ꝓo h
er humilitate fecerit vt nobis
p̄beret exemplū: satis ē execrā
da supbia illoz qui in sua vo
lūtate t nō legib⁹ volūt oia fa
ere. ꝛ quos t si dixerim⁹ in ser
mone p̄cedēti adhuc remanet
aliquid enarrandū ꝛ eos q̄ le/
gem humanā t ciuilē abijciūt
Idcirco in p̄nti sermone de su
perbia transgressoz legis ciui
lis erimus tractaturi. Propo
nemus aūt ō ipsa lege tria my
steria contemplanda.
¶Primū dicit diffinitionis.
¶Scōm obligationis.
¶Tertiū abrogationis.

¶Quid est lex. t de actibus le
gis ac q̄ de illius necessitate
Capitulū primū
Primū mysteriū ōr diffi
nitiōis. in quo videre
debemus tria.
¶Primo legis quidditatem
¶Secdo legis actualitatem
¶Tertio legis necessitatē.
¶Primo videamus quid sit
lex in cōi. Et ad hoc dicit bea
tus Tho. i. ij. q. lxxxx. Lex est
ordinatio rōnis ad bonū com
mune ab eo qui curā hz cōmu
nitatis promulgata. vbi ponun
tur quattuor conditiones le/
gis.
¶Prima est rōnis practice or
dinatio.
¶Secunda boni cōmunis p/
curatio.
¶Tertia populi vel principis
constitutio.
¶Quarta legis promulgatio
¶Prima ꝓditio legis est rōne
practice ordinatio. Ordinat
cm̄ rōnem practicā ad actiōes
dicit nāq̄ Isidorus q̄ lex dici
tur a legēdo. q̄z scripta est. vel
ōr a ligādo q̄ ligat. i. obligat
p̄ceptis affirmatiuis ad agēdū
negatiuis ad cauendū. Vel ōr
lex a delegendo. ꝑm aug. q̄z de
bet q̄libet eligere viuere ꝑm le
gem. Isti aūt actus. s. eligere
legere t ligare, sunt actus ratio/
nis. ¶Notandū tamē vt dicit

Tho.i.ij.q.xcvi.arti.ij.q oīs lex humanitus posita intantū habet de legis rōne inquantū a lege nature deriuat ex eo rationis prima regula est lex nature ¶ Et ly iurisperitus dicat ff.de legib. Nā ea q de omnibus que a maioribus tradita sunt ratio reddi non potest. h̄ dr non. quia leges omnes nō procedant a rōne si iuste sunt. sz quia nimis esset difficile z plurum. Sed vt dicit phūs. vi. ethicoz. In talib oportet attendere expertoz vel senioz vl prudentū in demonstrabilib enūciationib z opinionib nō minus q3 demonstrationibus ¶ Secūda ꝑditio legis ē boni cōmunis ꝓcuratio. Vñ Isidorus. di.iij. ca. Erit aūt lex ait. Lex nullo priuato comodo. sed ꝓ cōmuni utilitate ciuiū debet esse conscripta. Rō. quia cū ois pars ordinetur ad totū sicut imperfectū ad ꝑfectum. Vnus autē homo sit ꝑsona cōmunitatis perfecte. necesse ē q lex respiciat ꝓprie ordinem ad cōmunem felicitatem Quodcūq3 aūt ꝑceptum fiat ad aliquem ꝑ de aliquo ꝑticulari opere. intantū habet rōnem legis inquātū ordinat ad bonū cōmune. ¶ Tertia conditio legis est populi vel pricipis cōstitutio. vnde dicit Isido. lib. vi. ethimolo. q lex est constitutio populi qua maiores natu simul cū plebib aliquid sanxerunt. di.ij. decretoz. Rō ꝑm Tho. est. quia lex vt dictū est ꝓprie z ꝓncipaliter ordinatur ad bonū cōmune. Ordinare aūt aliquid ad bonū cōmune est ꝓncipis vel totius multitudinis. Nā intētio legislatoris ēst vt hoīes ad virtutes inducat z a vicijs retrahat. Sed ꝑsona ꝓuata potest quidē inducere munitione aut suasiōe bene dispositos. Sed efficaciter inducere. s. per vim coactiuaz metu penaz ꝑ preuos z male dispositos non pōt nisi ꝑsona publica ad quē pertinet penas infligere. ¶ Quarta ꝑditio legis est ꝓmulgatio. Vt em̄ dicit Gra. di.iiij. Leges instituūtur cū ꝓmulgant. Rō est. quia ad hoc q lex obliget oportet q ꝓ in noticiā deducat alioz. h̄ aūt fit per ꝓmulgationem. Et lex quidē naturalis ꝓmulgata est a deo ꝑm q deus eam mentibus hominū inseruit naturaliter cognoscendā . Lex autez exterioz humana ꝓmulgatur quo ad ꝑsens ꝓbo sed in futurum scripto. vñ legis ꝓmulgatio que fit verbo in futuz extendit per scripture firmitatē que quodāmō legē semp ꝓmulget Illi aūt corā quib lex nō ꝓmulgat. obligant ad legē seruādam inquantū ad eoz noticiā deuenit vel deuenire potuit p alios ꝓmulgatiōe facta. Glo. ꝓo in. ca. cognoscētes. extra de ꝓstitu. inq. t. exq no publice promulgata ē ꝓstitutio oēs tenent ad ipsius obseruantiā z oēs ligat post duos menses a publicationis tpe elapsos. In autentico Ut facte noue ꝓstitutiones. circa ꝓn. colla. v. Nec ē necesse vt singloz auribus iculcet xvi. di. c. dicit. nisi ꝙs ꝓbaret tūc extra ꝓuicia fuisse. vel aliō pedimentū. argu. exꝑs iuz extra qui mrīmonio accu. pōt. cap. cū in tua ¶ Secōo videamus legis actualitatē ꝑm Isidorū di.ij. decretoz. Quadruplex est em̄ actus legis Dis em̄ lex aut ꝓmittit aliq̄d vt vir fortis petat pīnū. aut vetat vt sacrarū ꝙginū nuptias nulli liceat appetere. aut punit vt qui cedē fecerit capite plectat. aut precipit. vt diliges dn̄m deū tuum Rō istoz ꝑm Tho. ij.. q. xcij q. cū lex sit directiua humanorū actuū. Tres fūt differentie actuū humanoz. Quidā enim sunt actꝰ boni ex genere. vt sūt actus ꝙtutū: z respectu horuz ponit actus legis ꝓcipe. ꝓcipit em̄ lex actus virtutū. vt dr. v. ethicoz. Quidā alij actꝰ sunt mali ex genere. sicut sunt actus vicioz z respectu horz ponitur actus legis ꝓhibere. Quidam alij sūt indifferētes ex genere z z respectu horz dr lex ꝓmittere Pōt etiā differētes dici q patrū hīnt boni vel mali. vt peccata venialia. Oportet aūt q aliquid sit ꝓ quod iducat lex subditas vt ei obediant. Hoc autem est timor pene. Et respectu huiꝰ dicit actus legis punitio. Nō aūt ponit consiliū actꝰ legis. q consulere etiā spectat ad priuatā ꝑsonā cuius non est condere legē. Quilibet enim pōt alteri consulere. Similit ꝓmiiare non ponit actus legis sicut punire. q ꝓmiare pōt q̄libet. sed punire nō pōt nisi ꝑsona publica z qui est minister legis cuius auctoritate pena īfertur. ¶ Tertio videre debemus legis necessitatē. fuerunt q̄pe nō supflue sed necessarie. vt inq. Tho. i. ij. q. xcv. leges hūane ad retrahendū hoīes a vicijs z inducendum ad virtutes. Nam homini ineſt naturaliter quidam appetitus ad virtutē. Sed ipsa ꝙtutis ꝑfectio necesse ē q adueniat homini ꝓ aliquā disciplinam. sicut videmus q ꝓ aliquā industriā subuenitur hominī in suis necessitatibus. puta in ciboz vestitu quoz initia quedā sūt a natura. s. a rōe z mānu. nō aūt ē a na

ergo iustícia. aíata iudicis non in multis inuenitur. ꝛ quía flexibilis ẽ ídeo nemíni fuit ín quibuscuncꝫ ẽ possíbile lege determinare q̃d iudicandũ sit ꝛ paucíssima arbítrio hoim relinq̃re

¶ Nõ cíuiles leges iuste sunt seruande ꝛ q̃ aliquãdo licet facere ꝓter verba legis ꝛ qualíter melior ẽ ciuitatí bonus mínister sine lege ꝫ lex sine ministro

¶ Capitulum secundum:

Secundũ mysteríuz contẽplandũ de lege dicítur obligationis Jn quo tría sunt dubía declaranda.

¶ Primũ vtrũ obligẽtur hoiés ín foro ꝯscíẽtie ad obseruantiaz legum secularium.

¶ Scõm vtq̃ líceat alíqñ subditis legꝫ̃ter ꝓba legis agere

¶ Tertiũ vtrũ expedíẽti sit cíuitatẽ regí ꝑ bonã legẽ ꝛ malũ mínistrũ ꝫ ꝑ bonũ mínistrum síne bona lege.

¶ Ad primũ dubiũ rñdet tho. i. ij. q. xcvi. arti. iij. q̃ si leges seculares sunt iuste. obseruand sunt ita q̃ nõ obseruãs pecca vñ Aug. di. ix. c. quícunꝫ. ait: Qui legib⁹ imꝑatoꝝ que ꝑ deí volũtate feruntur obtemperare nõ vłt acquirit grãde supplicíũ que autem legibus imperatoꝝ rum que contra dei voluntatez ferũtur obtemperare non vult acquirit grande premium.

Jgit lex humana sí non ẽ iusta ꝙuis large dicatur lex inquantum ab alíquo habente auctoritatem constituitur secunduz ílud Jsaie. x. capítulo. Ve qui condunt leges iníquas. non tamen ꝓprie est lex. quia non ligat i q̃d est nõ obligat ad sui obseruan. iam. Si autem iusta a deo inspirãte est scõm illõ prouerbiorum. viij. ¶ Per me reges regnant ꝛ legum cõditores iusta decernunt Propterea xp̃us nascens seruari voluit a matre sua legem hoīs infidelis. cũ sczt scribitur Luce. ij. c. Exij. edictum a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis. et ipsa iuit in bethleem ¶ Sciendũ tñ scõm tho. vbi supra q̃ leges humanitus posite dicunt iuste vel iniuste. scõm quatruplicem causam. scilicet efficientem. formalem materialem. ꝛ finalẽ. ¶ Primo scõm causaz finalem ex fine qñ ordinantur ad bonum cõmune. Jste autez est finis legis. vtilitas ꝯmunis boní vt dictum est. Econtra ẽ lex iníusta cõtraria cõmuni bono. vnde quando aliquis presidens imponit leges onerosas subditis nõ ꝓpter cõmunem vtilitatem. sed ꝓpter priuatã suam vt ꝓpter cupiditatẽ vel gloriam faciens statu... ꝑ q

cura ꝯplementũ ipsum. ¶ Ad hãc aũt disciplinã nõ de facili sibi homo sufficiẽs ẽ. qz perfectio virtutis ꝯsistit ꝓcipue in retrahendo se ab inordinatis delectatiõib⁹ ꝛ indebitis ad q̃s hoies sunt proni ꝛ maxie iuuenes q̃b⁹ magis ẽ efficax ꝛ necessaria disciplina. Et iõ oꝑtet q̃ hmõi disciplina ꝑ quã ad ꝓbitatẽ ꝑueníat ab alio sortiãt Et ꝫ tũ quidẽ ad illos iuuenes qui sunt proni ad virtutis actus vł ex dispositõe nature vel ex ꝯsuetudine vel magis ex diuio munere sufficit disciplina patna q̃ est ꝑ admonitões. Sed qz iuenitur ꝓterui ꝛ ad vicia proni q̃ de facili verbis moneri ñ ꝓnt necessariũ fuit vt ꝑ vim ꝛ metũ cohiberẽtur a malo vt saltiz sic a malis desistẽtes ꝛ alijs q̃etaz vitã redderẽt. ꝛ ipe tãdẽ ꝑ huiusmõi assuetudinẽ ad virtutẽ ꝑducerẽtur. ꝛ volũtarie facerẽt q̃ metu ꝓi⁹ implebãt. ꝛ sic efficerẽtur virtuosi. Hmõi aũt disciplina cogẽs ẽ disciplina legũ. vñ necessariũ fuit ad pacẽ hominis ꝛ virtutũ acq̃rebã. vt leges humane ꝯstituerẽtur. Dic Jsidorus di. iij. c. facte sunt ait Facte sunt aũt leges vt earum metu humana coerceaꝝ audacia tuta ꝫ sit inter improbos innocẽtia. ꝛ in ipis improbis formidatio supplicio refrenet audacia ꝛ nocẽdi facultas. ꝛ in plogo decretaliũ ideo lex ꝑditur vt appetitus noꝝ⁹ sub iuris regula limitet ꝑ quã gen⁹ hũanum vt hõeste viuat alterũ nõ ledat ius suũ vnicuiq̃ tribuat informat. ¶ Et si obꝫ̃ceret q̃ melior ẽ iusticia ꝛ lex aiata ꝫ inaiata Sed iudex est iusticia animata Dicit enim Aristo. v. ethicorũ q̃ ad iudicẽ ꝯfugiũt homies sicut ad iusticiã aiatam lex autẽ est quasi iusticia inaniata. ergo videt q̃ meli⁹ fuissz vt executõ iusticie cõmitteret arbitrio iudicũ ꝫ q̃ lex aliqua cõderet Rñdet tho. vbi supra. q̃ ſm aristo. in. i. rethoricoꝝ. meli⁹ est oia ordinari lege ꝫ dimitti arbitrio iudicũ ꝛ hoc ꝓpter tria. ¶ Primo. qz facilius est reperire paucos sapiẽtes qui sufficiãt ad rectas leges ꝯdẽdas ꝫ multos q̃ requirerẽtur ad recte iudicandũ de singulis. ¶ Secõ qz illi qui leges ponunt multo ꝑpe cõsiderãt q̃d lege ferendũ sit. sz iudicia de singularib⁹ factis sunt ex casib⁹ subito ortis. facili⁹ autẽ e⁹ multis ꝯsideratis põt hõ videre q̃d rectũ sit ꝫ ex vno solo facto. ¶ Tertio qz legislatores iudicãt in vniuersali ꝛ hõ futuris. sed hoies iudicijs ꝓsidentes iudicãt ad q̃ afficiunt odio vel amore aut cupiditate. ꝛ sic eoꝝ ꝺepꝛauatur iudicium. Qz

facit talem defectum soluat tã
tum qđ nõ propter aliud facit
nisi vt inde lucretur. vel cuz im
ponit tallias vel gabellas vl/
tra debitum vt thesaurizet ꝛ si
milia. ¶ Scõo dicuntur leges
iuste ex cã efficiẽte seu auctore
cã efficiens legis ẽ statuens le/
gẽ. Si ergo nõ excedit ptãtem
ferentis. qz sez eã facit subditis
suis iusta ẽ. Iniusta aũt si fert
legẽ sup eos in q̃b nõ hz ptã/
tẽ. Puta si laycꝰ cuiuscunq; qi
gnitatis etiã impialis facit le/
gẽ q̃ extẽdaꝯ etiã ad clericos vt
ꝙ hẽant rñdere in foro suo vl' ꝙ
soluãt tallias ꝛ hmõi. nõ enim
hñt ptãtem sup clez. ¶ Tertio
leges dicũtur iuste ex forma qñ
sez scõm equalitatẽ proportio/
nis imponũtur onera subditis
in ordine ad bonũ cõe. Cũ enĩ
vnꝰ hõ sit pars multitudinis
q̃libet hõ ꝛ qđ est ꝛ qđ hz ẽ mꝫ
titudinis. Sicut quelibz pars
qđ ẽ totiꝰ. vñ natura aliqñ ali/
qđ detrimentũ infert pti vt sal/
uet totũ. Et scõm hꝰ leges ꝓpor
tionabiliꝫ onera imponẽtes sũt
iuste ꝛ obligãt i foro ꝺscie. vn/
de ex cã rõnabili rectores ciui/
tatũ iponũt aliquas collectas:
puta ad defendendum se in iu
sto bello ꝛ scõm ꝓporti onẽ de/
bitã. q̃ i hoc recusaret peccaret
Iniuste aũt sunt leges qñ non
equaliter onera imponunꝫ ꝼm
ratã vnicuiq; ꝺtinentẽ ꝛ scõm
substantiã. Sed alĩ nimis gꝫ/
uantur enormiter. Alĩ nimis
alleuianꝫ. Et iste sũt violentie
magꝭ q̃ leges. Iõ nõ obligãt i
foro ꝺscie nisi forte ꝓpt vitãdũ
scãdalũ vl' ꝓ rbatiõnẽ ꝓpt quã
hõ etiã qñq; dz cedere iuri suo.
¶ Quarto leges sũt iniuste ex
materia qñ sunt de reb' illicitiz
ꝺtus diuinũ vel naturale. vt q̃
adorẽt idola sicut fecit nabu/
chodonosor legẽ ꝙ oẽs adora/
rẽt statuã. Daniel. iĩ. c. Et ta/
les leges nõ sunt obseruãde. qz
vt scribit Actuũ. v. c. Obedi/
re oportet deo magꝭ q̃ hoib'. Ad
idẽ facit. c. Julianꝰ. xi. q. iĩ. Et
nota ꝙ ꝺdẽtes leges iniq̃s. pu/
ra ad imponendũ collactes in
debitas ꝛ ḡuamia tenenꝫ ad re
stitutionẽ ipi ꝛ heredes eoꝝ oiz
dãnoꝝ q̃ occasiõe dictaꝝ leguz
aliq̃ passi sunt. ꝛ illi q̃ induxerũt
ꝺditorẽ ad talẽ legẽ faciendã q̃
libet in solidũ. vt ḡlã p̃dictuz
ẽ iuste leges huãde sũt nõ contẽ
nẽde. ¶ Hic Gelasius pa. di. x.
ait. Quis aut leges principuz
aut patrũ reglas aut monitio
nes pñas dicat dẽre ꝺtẽni ni/
si q̃ impunitũ sibi extimet tran
sire ꝺmissum. ¶ Scõm dubiũ
fuit vtrũ liceat aliqñ subditꝫ le
gis p̃ter ꝓba legis agere. ¶ Ad
hꝰ ẽt tho. i. iĩ. q. xcvi. ar. vi. ꝙ cũ
ois lex ordinetꝫ ad bonũ ꝺmũe
in tm̃ hz vim ꝛ rõem legis inq̃
tũ aspicit id cõe bonũ. Scõm
vero ꝙ ab hꝰ deficit nõ hz ꝛ trutẽ
obligãdi vñ iuris peritꝰ dic̃ ꝙ
nulla iuris rõ aut equitatis pa
tiꝫ benignitas vt q̃ salubriter
ꝓ utilitate hoim introducũtur
ea nos duriori interp̃tatõe ꝺtra
ip̃oꝝ ꝺmodũ ꝓducam'' ad seue
ritatẽ. ¶ Et Berñ. li. de p̃cepto
ꝛ despẽsatõe ait. Iniquũ ꝓcul/
dubio foret si ea q̃ sũt ꝓ sola ca/
ritate instituta ꝺtra caritatẽ te
nerẽtur. Cõtingit aũt qđ ali/
quid obseruari cõi saluti ẽ vtile
vt in plĩb' qđ tñ in aliq̃b' casi
b' ẽ nocumentũ maxim. qz igiꝫ
legislatoꝝ nõ põt oẽs casus sin
gulares itueri ꝓponit legẽ scõz
ea q̃ vt in plurib' accidũt ferẽs
intentionẽ suã ad cõem vtilita
tẽ. vñ si emergat casus i quo ta
lis obseruatio legis sit tãnosa.
nõ salutifera talis lex nõ est ser
uãda. Sicut si in ciuitate obsi
sa statuaꝫ lex ꝙ porte stẽt clau/
se boc ẽ vtile cõi saluti. vt i plu
rib'. Si aũt contingit casus q̃
hostes insequãtur aliq̃s ciues
ꝓ quos ciuitas ꝺseruaꝫ. dãnoꝭ
sissimũ esset ciuitati si porte eiꝰ
nõ aperiunꝫ. ꝛ iõ in tali casu ꝓ
te eẽnt eis apiende contra ꝓba
legis vt seruaretꝫ vtilitas cõis
quã intẽdit legislatoꝝ. ¶ Pro/
pterea dicit in glo. in plogo de/
cretaliũ. Nouis morbis noua
ꝺuenit antidota p̃parari. extra
de iuramẽto calũnie. c. Cere. ꝝ
¶ Et varia experimenta moꝝ/
borum varia nos cogunt reme
dia inuenire. l. dist. capitulo vt
constitueretur. ¶ Et quod me/
dicamenta morbis exhibẽt hoc
iura negocijs. Et iterum glosa
in prologo. ¶ Que de nouo e/
mergunt auxilio nouo indigẽt
ff. de interrogatorijs actionib'.
l. de etate. §. ex causa. extra ꝺ of
ficio iudicis delegati. capitulo in
sinuante. ¶ Sed tamen consi/
derandum est ꝙ si obseruatio
legis secundum verba non ha/
bet subitum periculum q̃ opoꝝ
teat statim occurrere non perti
net ad quemlibet interpretari
quid sit vtile. sed hoc solum p/
tinet ad principes qui ꝓpter
huiusmodi casus habẽt aucto
ritatem in legibus dispensan/
di. Si vero sit subitum pericu
lum non patiens tantam mo/
ram vt ad superiorem possit re
cursus haberi ipsa necessitas
dispensationem habet annexã.
Nec obstat ꝙ Augustinꝰ dicit
distinctione iĩ. capitulo i istis
ꝙ non licet alicui iudicare de le
ge. sed si quis pretermittat ꝓba
legis dicens se intentionẽ legꝭ
seruare videtur ꝙ iudicet de le
ge. ¶ Ad hoc dicit Thomas

Ille q̄ in casu necessitatis agit
ꝓter verba legis nō iudicat ꝺ
lege sed de casu singulari in q̄
videt verba legis nō eē seruan
da. Vñ ꝺr extra de rescrip. i. c
cām. Verba in rescriptis vel
legib⁹ posita debem⁹ ꝓforma
re equitati etiā si verba non pa
terent. ¶ Itēsi arguat q̄ eius ē
interp̄tari legē cui⁹ ē ꝓdere. vt
ꝺr. xi. q. i. c. sicut em̄. §. Ex his
oib⁹. sed subditor̄ legis nō est
ꝓdere legē. nec ḡ eor̄ est interp̄
tari intentionē legislatoris sed
ꝝm verba agere. i Rñdet tho.
q̄ ille qui sequit intētionē legis
latoris nō interp̄tat legē simpl'r
sed in casu in q̄ manifestū est p
euidētiā nocumēti legislatorē
aliud intēdisse. Si em̄ dubiū
sit ꝺr vel ꝝm verba legis agere
re. vel superiores ꝓsulere Contr
mankoia s dicta p illud quod
scribit. xxii. q. c. hūane. qō ver
ba debēt seruire intētioni nō in
tētio verbis. Vñ Hilarius ex
tra de verbo. sig. c. Intelligen
tia ait. Intelligētia verbor̄ ex
causis est assumēda. qz non ser
moni res: sed rei sermo debz eē
subiect⁹. Ibi dicit glo. verba
nō sūt intelligēda statim vt so
nare vident marie vbi ābigua
sed ꝓsiderāda ē intētio loq̄nt⁹
ff. de verbo. sig. l. Nepos ꝓcu
un. ff. de regul. in. l. Semper i
stipulationib⁹. xxxi. q. i. in cap.
Quō virginib⁹. & glo. in. c. ꝓ
terea. extra de ꝓbo. sig. inquit
Pctōr ē mens dicētis q̄ vox.
ff. ō supellectili legata. l. labeo
Nec plus ꝓbū q̄ volūtas in
spici ꝺz. L. que res pignori ob
ligari p̄nt. l. vlti. sequit tho. qō
q̄uis sapiētes nouerint intētio
nē suā ꝓbis explicare & ꝓdito⁹
res legū fuerint sapientes. tam
nullus ita sapiēs vt possit oēs
casus excogitare. vñ. ff. de ad
mi. re. ad ciui. pertinen. l. ij. §. si
eo tpe. ꝺr. Fortuitos casu nul
lū hominū ꝓsiliū p̄uidere p̄t
Jō ñ p̄t sufficiēt ꝓ ꝝba sua i
lege exp̄mere ea q̄ ꝓueniūt ad
finem itentū. Et si posset legis
lator oēs casus ꝓsiderare non
oporteret q̄ oēs exp̄meret ꝓpter
ꝓfusionē vitandā. sed legē fer
re debet ꝝm ea que eueniāt. vt
in plurib⁹. ¶ Tertiū dubium
erat vtr̄ expedientius sit ciui
tatē regi ꝓ bonā legē & malum
ministeriū q̄ ꝓ bonū ministeri
um sine lege. Et Beral. odo.
sup. v. ethicor̄ dicit q̄ ꝓ bonū
ministeriū. qz illud regimen est
ciuitati expediētius quod ē ad
finem & felicitatē ciuitatis effi
catius. hoc aūt est regimē boni
viri. quare ipsum expedientius
est regimine bone legis. Nam
finis & felicitas ciuitatis est esse
ciues iustos prudētes & bonos
hoc habito ce. cra necessaria ci

uitati faciliter habentur: Sed
q̄ ad hoc sit efficatius regimē
boni viri apparet ex tribus in
quib⁹ vir bonus excedit legem
Videlz Potentia Prudētia.
Justicia. qz vir bonus sit potē
tior ꝓz. qz quatuor sūt motiua
que ꝓtinent totā potentiā faci
endi hoīes bonos. s. metus a
mor exhortatio exemplū ¶ De
metu aristo. dicit. & ethicor̄. z.
Multi obediūt magis necessi
tati q̄ sermoni & iactare quā
timent magis q̄ bono. ¶ De
amore etiā sequit ibidem q̄ pa
terni sermones & mores magz
hñt de potestate q̄ legalia & ci
uiles mores ꝓpter cognationē
& bñficia. ¶ De exhortatiōe di
cit Hiero. ad Paulinuz. Ha
bet nescio q̄d latentis integre
viue vocis actus & in aures di
scipuli de doctoris ore transfu
sa fortius sonat. ¶ De exemplo
ꝓo Lactan. li. iij. Homines ex
empla magis volunt q̄ ꝝba
Bonus igit vir & bona lex pa
res sunt in metu & timore. quia
uterq̄ hz ministeriū & gladiū.
Sed bonus vir habet amorē
habet exhortationē viuā & exē
plum bonor̄ operū. Lex autez
nō. ¶ Quod etiaz bonus vir sit
prudentior ꝓbatur. qz vir pru
dens & lex bona ꝝm prudentiā
datā ꝓtinent noticiā & artē be
ne viuendi. tū noticia boni vi
ri excedit triplicit̄er. ¶ Prim
extensiue. quia lex nō potest
di ad oēs casus qui p̄nt euen
re eo q̄ singularia sunt infinita
& descendentibus ab vniuersa
lib⁹ ad ꝑticularia: iubet plato
quiescere. Tūc autē vbi lex de
ficit: recursus est ad arbitrium
boni viri. & sic arbitrium boni
viri excedit legē extensiue. Se
cūdo excedit bonus vir legem
intensiue. qz sermōes legis sūt
vniuersales. sermones boni vi
ri ꝑticulares. Et vt dicit Ari
sto. in. ij. ethicor̄. & in. iij. poli.
Sermones ꝑticulares efficaci
ores sunt in agibilibus q̄ vni
uersales. Tertio bonus vir ex
cedit ꝑfectionaliter. qa vir bo
nus habet q̄ndā experientiaz
seu experimentalē noticiā ita p̄fe
ctam q̄ nulli p̄t inesse nisi ho
mini bono. ois aūt legalis no
ticia p̄t inesse taz bono q̄ ma
lo. Quod adhuc vir bon⁹ sit
iustior ꝓbat. quia lex bona ē tā
tum p̄ceptiua. vir bonus est
p̄ceptiuus. operatiuus. elec
tiuus. & volitiuus. Sed vbi
sunt isti viri boni vbi qui recte
viuant. q̄n etiā post tot sacras
leges diuinas & humanas ca
nonicas & ciuiles: legum minis
tri deteriores alijs experiētia
telte videntur. Quos non ab
re alta voce cantare possum⁹
dicentes illud quod scribitur

Sapien. i. ca. Diligite iusticiam qui iudicatis terram. Si hanc iusticiam maiores minoribus exhiberent vtiq; reliqua omnia in ciuili vita bene recte q; fierent.

¶ Quod multe sunt leges ciuiles reprobate t alie auctentica/re quedam vero abrogate/que non dedignantur sacros canones imitari.

Capitulum tertium.

Certium mysterium contemplandū dicitur abrogatio. In secularibus quidē legibus multa diuersitas inuenitur ¶ Nā quedā sunt reprobate quedam auctenticate. quedā abrogate. ¶ Prime sunt leges quecūq; iniuste de quibus diximus. Et in speciali omēs ille que militāt contra ecclesiasticā libertatē. Ex quo facta est illa cōstitutio honorij tertij. extra d sen. ex. c. Nouerit. In qua dicit Excōicamus oēs q de cetero p uari fecerint statuta edita et psuetudines vel pot⁹ abusiōes introductas cōtra ecclesiasticā libertatē nisi ea de capitularibus suis infra duos mēses post bullus publicationem sue fecerint amonere. excōicam⁹ statutarios t scriptores statutoz ipsorū necnō t ptātes t psules rectores t psiliarios locoz vbi de cetero hmōi statuta t psuetudines edite fuerit t obseruate necnō t illos q fm ea p̄sumpserint iudicare vel in publicā formaz scribere iudicata. hec tbi Inno. t hostien. dicunt q libertas psistit in priuilegijs pcessis super spūalib⁹ vel .palib⁹ gr̄aliter vel singulariter siue a deo. siue a papa siue ab alijs principibus A deo pcessa sunt multa. vt illud Nō cunq; ligaueris tce. t hoc quantū ad p̄sonaz pape extēdit ad interp̄tationē oiz dubioz. extra q fi. sūt le. c. p venerabilē. A papa priuilegia pcessa sūt vt q̄ inicit manū violentā i clericū sit excōicat⁹. Itē q in legatis ad piaz cās sufficiāt duo testes. t m̄ra alio priuilegia q̄ habētur in iure canonico. Itez ab imperatorib⁹ m̄ra pcessa sūt vt de imunit. ec. t hmōi ¶ Quedā leges sc̄lares sunt autēticate. vt ille q honestatē sapiunt et moribus bonis ac religioni pcordāt. vñ extra de cleri. excōi. ca. Sup specula dicit Sctā eccia legū secularium nō respuit famulatū q̄ eq̄tatis et iusticie vestigia imitātur.. Idem extra de noua opis nūciatōe. c. i. t di. x. c. Lege. c. Si aduersoriuz. ¶ Tertio q̄dā leges sunt abrogate eo q licet p̄mittātur a iure ciuili. tam prohibeāt a iure canonico ¶ Et in tali casu leges non dedignā

tur sacros canones imitari. extra de iudicijs. c. clerici extra d iuramēto calūnie. ci. Extra de noui operis nunciatōe. ca. Intellexim⁹. ¶ Et in auctentico vt clerici apud p̄rios epos. § pe. collatōe. vi. Et lz plures sūt casus ciuilis legis q̄ prohibeāt iure canonico nos tñ aliq̄s colligem⁹ ex illis. ¶ Prim⁹ casus est in matrimonijs. nā scōm leges ciuiles filius germani vnius pōt copulare matrimoniū cuz filia alteri⁹ germani. vt instituta de raptoribus. § Inter eas. et C. de nup. l. nemi. Sed scōm ecclam tales debēt separari. Extra de psanguinitate t affinitate. c. Non debēt. ¶ Secūs casus est de puella rapta q̄ scōz leges non potest pstrahere mīmoniū cū raptore suo. C. de raptu virginū. l. Unica. t. xxxvi. q. ij. c. de puellis. c. Si aūt. c. Placuit Lz scōm legē canonicā potest extra de raptoribus. ca. Cum cā vbi etiā dicit glo. Qualitercūq; aliq̄ sit rapta potest pstrahere cū raptore dūmodo prior dissēsio transeat postmodū in p̄sensum. xxxvi. q. ij. c. Tua. ¶ Tertius casus est quia scōm leges ciuiles licitum est homini soluto tenere mulierem solutam in concubinam. vt in autenti. Quib⁹ modis filij naturales efficiuntur legitimi. §. Si q̄s Sed secundum ecclesiā etiam simplex fornicatio est peccatuz mortale t excludit a regno dei scōm aplm Pe. corinthi. vi. ca. ¶ Quartus casus est secundū leges ciuiles licitum est viro occidere adulterum deprehēsum in adulterio cum vxore si ē persona vilis t cui non debet reuerentiam. ff. de adul. l. marito. et l. si adulterium. t. C. de adulteris. l. Graccus. Insuper licz patri qui habet filiam in potestate occidere adulterium filie in domo sua fornicantem t occidere filiam. ff. de adulterijs. l. Pater t. l. non in ea. Sed fm deum t ecclesiam nihil horuz licet. ¶ Quintus casus ē. quia secundū leges ciuiles dānatur qui deprehensam in adulterio tenet vxorem. C. de adulterijs l. crimen. t. l. Castitati. Sed secunduz iura canonica potest retinere sine vlla pena. dummodo ipsa parata sit se emendare. xxxi. questione prima. §. obauditur. ¶ Sextus casus secunduz leges mulier que mortuo marito nubit infra tempus luctus id est vnius anni infamis fit t incurrit multas penas. C de secundis nuptijs. l. prima t secūda. Sed hoc non tenet ab ecclesia. extra de scōis nup. ca. i

¶ Septimus casus est scōm leges. Illud qđ relinquitur i testamēto nisi habeat q̄ncq̄ vel sexpē testes nō valet. C. de testa. l. si vnus. l. ac ꝯsultissima institura de testa. §. fi. Sed eccia h̄ nō tenet in relictis ad pias cās vbi sufficiunt tres aut duo testes. extra de testa. c. Cū esses. ꝛ c. relatū. ¶ Octauꝰ casus ē ꝑm leges maleficia cogitatōis regulariter nō puniūtur. ff. de penis l. cogitatōis. Sz tñ ois cogitatio mala a deo punit. de pe. dis. i. c. Omnis. ¶ Nonus casus scōm leges ciuiles licet magi ꝛ malefici puniantur tñ q̄ hoc facit̄ ꝰ vētos imbres ꝛ grandines preueniatur. C. de maleficis. l. eoꝝ. Sed scōm deuz et ecciam talia facere grauissimuz pctm̄ est.. ¶ Decimꝰ casus q̄ filius spuriꝰ ex dānato coitu oi bñficio excludit. C. de naturalib liberis. l. Licet aūt. Sed secundū eccīam interest epī facere q̄ vterq̄ parentū talib liberis necessaria subministret ꝑm q̄ facultates suppetūt. extra ō eo qui duxit in matrimoniū quā polluit p adulteriū. §. cum haberet. Sunt ꝛ alij casus q̄s repetere nimis foret prolixum. in quib leges seculares nō sūt seruande. tñ in alīs vt sepe dixim̄ licitis ꝛ honestis colēde sunt ꝛ nō superba mēte paruipendende. Demus igit operaz omnē elationē expellere a cordibus nostris ꝛ scōz leges sacras viuētes dignos reddam⁹ nos gratia xpi Amen.

¶ Feria quinta tertie ebdōade De superbia hereticoꝝ.

¶ Sermo decimusnonꝰ

Portuus ē dicipulus ꝛ sepultus est in inferno. ꝙba sūt redēptoris nr̄i Luce. xvi. c. ꝛ in euangelio hodierno. Audientes plenā lectione sancti euāgelij hodiernā in qua hīstoria ꝛ res gesta narratur de diuite illo q̄ dā natus interijt. ꝛ descēdit i infernū. nō solū nō expauescunt nec cogitant de vita futura. Quīmo ficta esse falsaq̄ oia illa et opinātur ꝛ dicūt. Ascēdit q̄pe fumꝰ superbie in corda eoꝝ: et cecauitq̄ illos vt nō aspiciant veritatē. Spernunt scripturas et moysen ac ꝓphetas abhominātur. Hi si ꝑtinaciter in talibus versantur erroribꝫ sicut hereticī puniēt a iusto iudice deo Et q̄m heresis viciū ꝑiculosissimū est ꝛ abhominabile nimis decreui in sermone presenti dicere de superbia hereticoꝝ. ob q̄ tria mysteria ꝓponim⁹ de hereticis ꝓplanda

¶ Primū dicit ꝯditōis.

¶ Scōm specificatōis.

¶ Tertiū punitōis.

¶ Qđ quinq̄ ꝯditōes req̄runtur ad hoc vt q̄s ꝓprie dicatur hereticus. Capitulum primū.

Primū m̄ sterū de hereticis ꝓplādū dicit ꝯditōnis. Ut eni inqt Aug. xxiij. q. iij. c. hereticꝰ. Hereticꝰ est q̄ falsas opiniones gignit vel sequitur. Sz vt colligere potui ex dictis doctoꝝ q̄ncq̄ requiruntur ꝯditōes ad hoc vt alīq̄s ꝓprie dicatur hereticus.

¶ Prima ꝯditio ē vt sit error in ei⁹ intellectu. Nā heresis ē species infidelitatis. Sz infidelitas ē in intellectu subiectiue. sicut fides sibi ꝯtraria. factū ergo malū sine errore nō facit hominē hereticū. vt si q̄s fornicat aut mechat̄ lz agat ꝯ veritatez q̄ dicit. Nō mechaberis. nō tñ est hereticꝰ nisi credat vel opinetur fornicari esse licitū. Si q̄s aūt obijceret qđ symoniacꝰ dicitur hereticus. i. q. i. c. quisq̄s ꝛ tñ nō hz errorem in intellectu Ergo absq̄ tali ꝯditōe potest q̄s reputari hereticꝰ. ¶ Rñdet q̄ simoniacꝰ nō ꝓprie sed large dicit hereticꝰ ꝓpter quandaz similitudinē. qr exq̄ emit vl vēdit sacra ita agit ac si extimarz donū gr̄e pecunia posse possideri. sz nō h̄ estimādo sicut cōtingit accidit nō est hereticꝰ. ¶ Scōa ꝯditio ad hoc q̄ fit q̄s ꝓprie hereticus ē q̄ error sit circa ea que sunt fidei vel ꝯ veritatē determinatōis ecclie in his q̄ ptinēt ad fidē ꝛ bonos mores ꝛ necessaria ad ꝯsecutionē vite eine. Si eni error eēt de his q̄ nō ptinēt ad fidē. puta q̄ q̄s credat solez nō esse maiorē terra ꝛ hmōi nō est hereticꝰ. ¶ Tertia ꝯditō q̄ requirit ad heresim ē q̄ error sit i illo q̄ veritatē catholicā est professus. Nā iudeꝰ ꝛ gētiles ac relīq̄ infideles nō ꝓprie dicunt hereticī. Vñ dicit Aug. q̄ videō diabolꝰ genꝰ hūanū a cultura demonū liberari hereticos mouit. q̄ sub vocabulo xp̄iano docerent resisterēt xp̄iane ¶ Quarta ꝯditio q̄ requirit ad heresim est q̄ sit in eo q̄ fidē suscepit talis error circa fidē q̄ aliquā ꝑtatē de xp̄o ꝯfiteat ptinentē ad diuinitatē vel ad humanitatē. Si eni nullā veritatē penitꝰ de xp̄o cōfiteret magꝰ ꝓprie apostata q̄ hereticꝰ cēseret. Nā hereticꝰ aliquā veritatē de xp̄o ꝯfitetur apostata xp̄o a fide non sicut iulianus apostata. Et sic pñt distingui hereticꝰ ꝛ apostata. licz aliq̄n vnū sumat̄ p alio ¶ Quīta ꝯditio q̄ requirit ad heresim vt q̄s talē errorē firmata voluntate ꝛ obstinata eligat ꝛ ptinaciter sequat errores. Vñ Aug. xxiij. q. iij. ca. Qui in eccia. ait. Qui

in ecclesia xpi morbidū aliqd prauūcz sapiūt si correcti vt re
ctum sanūcz sapiā resistāt cō
tūaci ꝛ suacz pestifera ꝛ morbi
da dogmata emēdare nolue/
rint sz defendere pristūt. hereti
ci sūt. Qui ḡ erraret i materia
fidei putās ecclesiaz sic credere
patus corrigi ꝛ emēdari cū au
dierit ꝓcatē: nō cēsef heretic⁹
Ūñ abbas Joachim ꝑm glo.
in.c. dāna m⁹. de sū.tri. ꝛ fide
ca. qz ꝓcatus fuit corrigi ꝛ se cor
rexit: nō dz dici heretic⁹ lz ali/
qñ errasset in fide i libello illo
quē fecit ꝯ petz lombardum.
¶ Ad ꝟ facit dictū aug⁹. xxiij.
q.iij.c. dixit apls. Notandum
etiā ꝑm Guil. q cū dz extra de
hereticis.c.i. Dubi⁹ in fide in
fidelis ē. q hoc intelligitur de
eo q̄ sponte vult dubitare. Se
cus de illo q̄ aliqñ vacillat cir
ca fidē ex tentatione ꝛ cum dis
plicentia rationis. Cōcordat
his Tho. xxij. q. xi.

¶ Ōlz multe fuerint hereti
corz secte fidei veritatē impug
nantes. tñ hodie q̄ncz sūt qui
mltos inuoluūt in italia. Ca. ij

SEcundū mysteriū de
hereticis ꝓcēplandum
dz specificatōis multe
q̄ꝑe a ꝓncipio nascētis ecclesie
vsqz in pñtem diē nuente sunt
hereticorz secte fidē orthodoxi
suis erroribꝫ conātes euertere:

Ōēs tñ faciēte deo tandē de
lere sūt paucis illis duntaxat
exceptis que adhuc dieb⁹ nr̄is
inuoluūt aliquoz miserabiles
aias. Ysido. viij. ethimo. lib. ꝛ
xxiij. q. iij. ca. vl. noiat hereses
ḡs pfessi sūt ifrascripti videlz.
Simoniani. menandriani. ba
silidiani. nicolaite gnostici ca
porziani. cherintiani. nazarei.
ofite. valentiniani. appellite. ar
cociani. adamiani. caymani.
serbiani. melchisedechiani. an
gelici. apostolici. cerdoniani.
marcianiste archoterite. aqua
rij. seueriani. taciani. elogij. ca⁹
thafrige. cathorij. paulīāi. her
mogeniani. manichei. ātropo
morfite. heracliti. nouatiani.
mōtani. ebionite. fotinani. eu
nomiani. origeniani. sabellīāi.
arriani. macedoniani. apolina
riste. coluciani. floriani. dona
tiste. bonosiani. circūcelliones
priscilianiste. luciferiani. iouī
maniste. heluidiani. paternīāi
arabici. tertulianiste. pelagīāi
nestoriani. euticiani. theodosi
ani ꝛ alij. quoz errores apte cō
memorare nō est necessarium
¶ In extrauagāti iohānis. xxij
que incipit. Sudū ad audiēti
am reprobant errores petri de
corbaria ordinis minoz. q̄ per
tiaciter asserebat q petr⁹ apls
nō fuit magis caput ecclesie cz
q̄libet aplōz. ꝛ q xps nullū vi

tarū in ecclesia dereliq̄t. ꝛ qđ
papa nō habet corrigere ꝛ pu
nire instituere ꝛ destituere ipa
rorē. Contra ꝓstitutionem cle
mētis in clemētina pastoralis
de sen. ꝛ re iudi. Iste petrus ō
corbaria fuit factus antipapa
tpe Johānis. xxij. ad ordinati
onē ludouici ipatoris scisma
tici. ꝛ depositi ab impio et ab
eo antipapa corronat⁹ ē. Sed
postea captus dict⁹ petrus. et
ductus ad Johannē. xxij. aui
nioni ꝓfessus errorē suū in car
cere vitā finiuit. Circa ānos
dñi millesimo ducētos q̄nqua
ginta in lombardia ꝛ florentia
repullulauit heresis manicheo
rū. Contra q̄s scūs petr⁹ mar
tyr factus inq̄sitor ab Innocē
tio. iiij. a tali heresi florentiam
purgauit. ꝛ alias ꝓtes lombar
die. ¶ Circa annos dñi. M.
cccc xx. exorta est heresis vsita
rum in boemia. cuius inuētor
fuit quidā anglicus Johānes
bus noiatus. ¶ In clemētina
ad nostrā. de hereticis fit men
tio de heresi bergadoz. Sed
his ꝛ omnib⁹ alijs ptermissis
in italia adhuc inueniunt q̄n
cz species heresum siue hereti
corz secte. ¶ Prīa est vallistaz.
¶ Scōa est amodeitaz
¶ Tertia neofitoz
¶ Quarta fraticelloz.
¶ Quinta plinistoz

¶ Prīa spēs hereſ seu heretico
rū secta ē vallistaz. hec lz non
multos corrupit. tñ periculosissi
ma ē. Dānat em̄ vota ꝛ iura
mēta. asseritcz religiosos voto
se ad ꝓtinentiā obligātes vilē
gestare mētē corcz satis debile
cū maioris ꝓturis ꝑm eū sit vi
uer caste sine viculo voti q̄cū
ei⁹ obligatiōe. Vidi sup hoc ꝛ
alijs q̄busdā errorib⁹ neapoli:
libellū q̄ndā quē vn⁹ pfatam
heresim sapiēs semel tm̄ mihi
oñdere voluit. Ascribebat aūt
libell⁹ ille laurētio valle. q nr̄o
tpe vir clar⁹ ē habitus. nescio
an forte aliq̄ sic voluerit ei⁹ no
mē ingloriū facere vt ipsi ꝓfigē
tes op⁹ hereticis opinionib⁹ de/
turbātū viro illi īputauerint:
si ipe libellū talē nec ꝓfecit nec
docuit i eo ꝓtētor īfamia ista
accedit sibi ad gloriā ꝛ hōrē. si
ꝓ vt hō in ꝟ errauit nec se cor
rexit. curem⁹ nos errores pnici
osos detestari. Legi ego iuecti
uā q̄ndā pogij florētini q̄ ō lau
rētio valla sic ait. Ōēs illos
pscos doctissimos viros q̄ruz
mēoria oibꝫ scīs sūme laudis
veneratione celebrata ē fcra q̄
dā i manicz ꝓuita: e ꝓtemnit
ꝓhendit culpat aspnat ꝛ tan
cz fortūe rotā in manu tenens
sursū deorsū voluit ꝛ ꝓsat oia
ꝛ ad suū arbitriū trahit vt ꝓ
a grāmatic⁹ icipiā. Prscianū

in ꝓmiis. donatū. ſeruiū. pompeiū. feſtū. nonū marcellū. Ipſum denicꝫ marcū varronē in grāmaticis arguit. In dialeticis ac ꝓhia ariſtotelē ⁊ boetiū multis in locis affirmat erraſſe Ciceronē vt eloq̄ntie ꝓncipē ⁊ ꝓceptorē artis dicēdi inſciū ꝓdicat. Titūliuiū. Saluſtiū. Lactantiū: ceteroſqꝫ egregios latine lingue auctores necꝫ elegātes fuiſſe ⁊ plurimiſ in locis ſenſa ꝓborꝝ nō recte poſuiſſe teſtat. Puſcos iuriſcōſultos plurimū ꝓborꝝ ſignificationē ignorāſſe affirmat. Oēs dānat ꝓter vnū q̄ntilianū quē doctiſſimū oīuz qui vnꝫ fuerūt ⁊ ipſi Ciceroi eloq̄ntia ⁊ docēdi arte ꝓfert hō fanatic⁹ aſſeuerat. Nō legit ñ q̄ntilianū ſed ciceronē a btō Hieronymo aureū flumē eloquētie appellari q̄ꝫ ⁊ Hiero. approbat aſſerēs multa ab eo ꝓperā in ſacra ſcriptura eſſe in latinū traducta. Et btūs aug. de fato de trinitate ⁊ ō diuina ꝓuidentia nō recte ſenſiſſe fatet. Huiuſcꝫ Pogi⁹ quē puto verba dixiſſe q̄m ego audiui eum laurentiū ſemel in biblioteca Vaticane rome ꝓferentē cum quodā viro docto. Et dum ille i q̄dā ſuo ꝓpoſito allegaſſz Aug. indignāter rñdit ⁊ temerarie aug. non fuiſſe nec docte nec recte locutum. Sed ꝫ errores ꝓtractos nra ferre ꝺz intentio ꝓcipue vbi religioſa ⁊ pia vota dānare ꝓſumit. Res eſt apud oēs theologos ꝓbatiſſima q̄ bonū op⁹ cū voto factū ꝓfecti⁹ ē q̄ꝫ ſine voto ex deo bñ dicto grati⁹. vt pz in viij. diſ. xxxviij. ⁊ de ꝺ plene diximus i ſermone de voto in xlv. ō pnia ¶ Scōa ſpēs hereticoꝝ ſeu ſecta ē amodeitaꝝ a q̄daz amodeo grāmatico in ꝓtib⁹ lōbardie exorta. Hic docebat errare eos q̄ dicūt ſcē petre vel ſancte paule ⁊ ſic de aliis. q̄ deus eſt ſolus ſcūs. Sed vere ignaue ineptecꝫ motus eſt ⁊ theologiā ignorās etiā ⁊ ꝓhiam cū ꝑm oēs tam ꝓhos q̄ꝫ theologos ſolus deus eſt bonus per eſſentiā ſolus imortalis ꝓ eēntiam. Solus btūs ꝓ eſſentiā ⁊ huiuſmodi. tñ creature ſūt bone imortales ꝓ participationē Sic ē ſolus ſctūs ꝓ ſuā eēntiā ſed alij ꝓ ꝓticipationē Et non ſolū noiam⁹ congrue boies et angelos ſcōs ſed etiā ꝓ particiꝑationēm vocamus homines deos. vnō in ps. Ego dixi dij eſtis ⁊c. Prefatus adhuc amodeus ignar⁹ ⁊ iniquus ſupflā dicebat ꝓfeſſionē ſacrālem ñē dam ſacerdoti. q̄m de illa apli nihil reliq̄rūt in ſcripturiſ quē errorem plericꝫ ſuſceperūt Ꝫz aduertant. quia i. c. cū marthe extra de cele. miſ. ita ſcribitur. Multa tā de verbis q̄ꝫ de factis dñicis inuenim⁹ in euāgeliſtis omiſſa que apoſtoli vel ſuppleuiſſe verbo vel tacito ex ꝓſiſſe leguñ. Paulus eniz in actib⁹ apoſtoloꝝ. c. ij. ait De miniſſe vos oportet dñi ieſu: qui dixit. Beatius eſt magis aliq̄d dare q̄ꝫ accipe Hoc nullus quattuor euangeliſtaꝝ deſcripſit. Nullus etiam eoꝝ ex ꝓſſit quod paulus de xp̄o ad corinth. ſcribēs dixit Viſus ē plus q̄ꝫ q̄ngētis frib⁹ ſil̄ viſus ē ⁊ iacobo. nouiſſime āt oīuz tā q̄ꝫ abortiuo viſus ē mihi. Cōtra Multa eñ ꝓuat eccleſia q̄ ab aplis nō ſunt tradita que tamen cū ſint longa ꝓſuetudine approbata nō ſunt minoris auctoritatis. Quia ergo ꝓfeſſio fuit a xp̄o inſtituta ⁊ ab eccleſia exercitata. Iz apli de ea non ſcripſerint hereticū eſt tenere illam nō fore de neceſſitate ſalutis ¶ Tertia eſt hereſis neofitoꝝ qui ī pleriſqꝫ regni neapolitani ciuitatib⁹ cōmorant. bi poſt ſuſceptū baptiſma iudeorum ſectant veſtigia. Sabbatū cuſtodiūt. azima comedūt feſta xp̄ianoꝝ violant. ⁊ alia i. pie faciūt. ꝓpter que nō eſt dubitandū q̄ corde oret oꝝ male ſentiūt de fide. Et Iz contra eos fores ꝓcedendū tanꝫ cōtra hereticos vt ſcribitur ō hereticis. c. Contra. in. vi. tñ pecunia ſua ſupant oēm iuſticiā ¶ Quarta eſt hereſis fraticelloꝝ de opinione qui dicebant xp̄m nil habuiſſe cū apoſtolis ꝓpriū nec in ꝑticulari nec i cōi etiā reꝝ mobiliū: ſed ſolū nudū vſum facti eoꝝ quib⁹ vtebatur ſibi ꝓceſſiſſe ꝑ elemoſynā vel ꝑ aliū modū. Cōtra iſtaz opinionē Johānes. xxij. locutus ē in vna extrauaganti que incipit. Ita quorundā. Et in alia que incipit Nō inter nonnullos illi ꝓhibilominus francelli quāuis diſcurrāt ꝑ orbē: tñ nō audent in publicū ꝓdire ſed latēter ⁊ mutato habitu incedētes cū ſuis cōplicib⁹ laicis ꝓueniūt in antris ⁊ cauernis: multa ꝓphana ſub deuotiōis ſpecie exercētes. Anno ꝙo dñi milleſimo. cccc. xlix. tēpore Nicolai q̄nti. apud fabrianū tredecim ex illis cōbuſti ſūt ⁊ in puluerē redacti ¶ Quinta eſt hereſis pliniſtaꝝ. Quidā eniz lectiōe plinij ⁊ alioꝝ gentiliuz illecti mundū ab eterno fuiſſe fatent. aias mortales affirmāt futurā gloriam ⁊ dānatoꝝ penas negant. Scōꝝ vitas laude dignas ⁊ miracula irridēt ſcripturas dinas vilipendūt: atcꝫ ꝓdicatores euāgelij audire reꝝſant. Et q̄ꝫus publice

hec ꝛ ſilia docere timeant vel erubeſcāt tñ dñ illis facultas ſe offert inter ſuos ꝓſocios ꝓfidei myſterijs ꝛ xp̃iane religionis doctrina ipudenter ꝛ infideliter fabulāt. ¶ Qñ hereticipuniūt ꝗntuplici pena. ¶ Ca. iij

¶ Tertiū myſteriū de hereticis cōtēplandū ꝺr punitiōis. ꝑm eni Raimundū in ſumma ſua hereticipuniunt ꝗdruplici pena. Sed nos addemus ꝛ ꝗntā.

¶ Prima pena ē excoicatiōis
Secunda depoſitionis.
Tertia reꝝ ablatiōis.
Quarta occiſionis.
Quinta vinevltiōis.

¶ Prima pena ꝺr excōicationis. ¶ Dis hereticꝰ ſiue occultus ſiue manifeſtꝰ eſt excōicatus. vt ꝓz extra de ſen. excō. c. Nouerint. Silr oēs credentes receptatores ꝛ defenſores hereticoꝝ. ſūt ipſo facto excōicati. ¶ Petrus de palude in ſuo ꝗrto dicit ꝙ credētes hereticorū ſunt ꝺ lz nulli hereſi exꝓreſſe adhereant. credūt tñ hereticos eē bonos hoies ꝛ habere bonā fidē. ¶ Defenſores aūt ſūt qui ꝑſonā defendūt. vt aduocati ꝑſtando patrociniū vel tabelliones faciendo, inſtrumenta vel iuuātes in cauſa. ¶ Qui aūt nō ꝑſonā ſed hereſim defendit: hereſiarcha eſt. xxiij. q. iij. c. qui alioꝝ. ¶ Receptatores ſūt qui in domo vel terra ſua eos recipiūt ſemel vel pluries publice vel ꝑuate. ¶ Jura tñ ciuilia intelligūt eſſe receptatorem ꝺ latenter recipit ꝛ celat ꝛ ꝓſeruat vt manus iudicis euadat. ff. de receptationibus. l. i. ¶ Fautores ſūt ꝺ aliqñ facto fauent mittendo alimoniā ꝛ huiuſmodi. Aliqñ ꝙo vt oſtendendo iſti ſūt boni viri iniuſtū eſt agere ꝓtra eos ꝛ inq̃ſitores ꝓnūt eis maligne ꝓficta Itē cōmiſſione qñ qui poteſtate fūgunt in capiendo ꝛ ſimili bus: nō fauent inq̃ſitoribns ſicut debēt. ¶ Dēs iſti ſūt excoicati ipſo facto ſicut hereticī. ¶ Dō intelligendū ē dñ tñ viciū ſuū aliquo actu ꝑdeat exteriori publice vel occulte. Itē ꝺ in poteſtate exiſtēs omittit facere qđ debet. lz nihil exterius agat: incurrit qz ad idē iudiciū ꝑtinet habitus ꝛ ꝑuatio. de hereti. c. ¶ Quicūqꝫ. li. vi. ꝛ. xxiij. q. iij. c. ¶ Qui pōt. ¶ Priuate ꝙo ꝑſone i hoc caſu ſi nō capiūt vel ſi ꝑtereūtes nō detinent fautores dici nō ꝑñt. ꝛ de hereti. c. ¶ Ut inq̃ſitionis. li. vi. habeꝯ. ꝙ oēs ꝓlātes dñi ꝛpales ꝛ rectores ꝺ buſcūqꝫ dignitatibꝫ vl officijs ꝛ nōibꝫ cenſeank ꝛ eoꝝ officiales ꝛ balliuj que a dioceſanis vel epīs vel inq̃ſitoribꝫ hereticē ꝑuitatis nō obediūt in hereticoꝝ vel ipſoꝝ credentiuꝝ vel defenſoꝝ receptatoꝝ fautoruꝝ inueſtigatione captiōe ꝛ cuſtodia diligenti cū ab eis fuerint req̃ſiti ſūt excōicati. Itē oēs ꝑdicti rectores ſi ꝑdictas perſonas ꝓtiferas nō duxerint vel duci fecerint ſine mora poſtq̃ fuerint req̃ſiti in poteſtatē ſeu carcerā epoꝝ ſeu inq̃ſitoꝝ vel ad locū aliū aliquē de quo ipi vel aliq̃ ex ipſis mandauerint infra eoꝝ dñoꝝ vel rectoꝝ diſtrictū. vbi ꝑ viros catholicos a ꝑfatis epīs vel inq̃ſitoribus aliquos deputatos ſub arta ꝛ diligenti cuſtodia teneank donec coꝝ negociū ꝑ iudiciū eccleſie terminetur ſint excoicati ¶ Item ſi ꝑdictos hereticos ꝑ crimine hereſis captos abſq̃ licētia epoꝝ vel inq̃ſitoꝝ liberauerit ſūt excoicati Itē ſūt excoicati ſi iudicare ꝓſūpſerit de hereſi cū iudiciū ſit mere eccleſiaſticū. Itē ſi impedierit officiū inq̃ſitoris cōſilio vel fauore ſūt excōicati. Itē oēs ſupdicti ꝺ incurriſſent ſniaz excoicatiōis ꝛ ꝑ ānū ſuſtinuerint extūc velut hereticī ꝓdēnank. ¶ Et nota ꝙ ex corpore iuris nō videk haberi ꝙ abſolutionez ab excoicatione ꝓpter hereſim cōtracta papa ſibi reſeruat. Ex quo argui poſſz ꝙ ab epiſcopiſ poſſent abſolui ꝑ. c. Super. de ſen. excō. Sed ꝑ preſſū pape ꝺ fit annuatim in curia ſibi reſeruat eoꝝ abſolutionē. ¶ Item ſciendū ꝙ epūs nō poteſt ferre ſniam in cauſa hereſis ſine inquiſitore hereticē ꝑuitatis. vt habeꝯ in clemētina. i. de here. ¶ Adhuc aduertēdū ꝙ ſi inquiſitor ꝛ ordinarius diſcordant in mādato ꝓ hereticos. qz vnus mādat puniri ꝑ ſe cōdemnatū. alter mādat relaxari ꝑ ſe abſolutū videk ſupſedendū donec ꝓſulaꝯ papa ꝑm Johannē andree. Excoicati ſūt ēt inq̃ſitores excoicatiōe pape refuata ſi odij gr̃e vl amoris lucri ꝛ cōmodi tpalis obtētu ꝓ iuſticiā ꝛ ꝓſciaz ſuā omiſerit ꝓ quēcūqꝫ ꝓcedere vt fuerit ꝓcēdū ſicut hēt in clemē. ¶ Dul toꝝ. de here. ¶ Dicit tñ Johannes an. ꝙ ſi timore ꝓpter vitā dum ſcandalum hoc omitterent non eſt locus pene. ¶ Qui cunqꝫ adhuc hereticos credētes receptatores vel fautores eorum ſcienter, preſumpſerit: eccleſiaſtice traderet ſepulture vſqꝫ ad ſatiſfactionem idoneam excommunicationis ſentētie ſe nouerit ſubiacere nec abſolutionis beneficiuꝝ mereank niſi ꝓprijs manibus extumulent publice ꝛ ꝓijciantur huiuſmodi corpora dānatorum ꝛ locꝰ ille ꝓpetuo careat

sepłtura. De hereticꝭ. c. Quicū ꝙ li. vi. Et extra de hereticis. c. Excōicam⁹. dicit ꝙ oēs clerici q̄ exhibēt talib⁹ eccl̄iasticā sacramenta aut elemosinas vel oblatōes recipent debēt priuari suo officio ad qđ nunc̄ restituūtur sine indulto sedis apostolice speciali. ¶ Scđa pena qua puniunt hereticī dicit depositionis. Indistincte enīz si ue clericus siue laicus etiā si papa vel impator⁹ t qualibet alī⁹ debet deponi ab omī dignitate di. xl. c. si papa. t. xxxiij. q. i. ca. q̄ ꝯ. t omib⁹ officijs t bñficijs spoliari dēt. t si clericꝰ sit debet degradari. Sed vassalli dñorū soluti sunt a debito fidelitatis homagij t totī⁹ obsequij et quocūc̄ pacto quacūc̄ firmate vallato sup̄pī dñi incurrūt in heresim. Extra de hereticꝭ. casi. Item hereticī cū fautorib⁹ t defensorib⁹ suis t receptatorib⁹ t ipsor⁹ filij vsc̄ ad scđam generationē p lineā paternā. q linea ꝑo maternam vsc̄ ad primū gradum: ad nullum beneficiuum vel officiū ecclesiasticū admittūtur. Alias ē irrituz: de hereꝭ. li. vi. c. q̄cunc̄. t. ca. statutū. Insup oēs viri ecclesiastici q̄ ad p̄ces taliū recepīt dignitates t bñficia ecclesiastica sūt priuati. Et si receperint sciēter nō debēt imposterꝝ admitti dicto ca. q̄cunc̄. Tertia pena q̄ puniūtur hereticī dicit rerum ablatōis. Oia q̄ppe bona hereticor⁹ ipso iure sunt confiscata. di. viij. c. quo iure. xxiij. q. vij. c. i. t sequēti. Sed executio ipsi⁹ ꝯfiscatōis vel bonor⁹ occupatō nō dz fieri p principes secl̄ares añc̄ p iudicē eccl̄iasticū sentēcia sup eodē crimie fuerit p̄mlgata. vt pz de hereticꝭ. c. Cum scōm. li. vi. Et q̄uis ipsi hereticī hr̄ent filios catholicos priuant p̄na hereditate ī detestatiōnē crimis. Insup si in morte q̄s declarare⁹ hereticꝰ qui in vita nō fuit declarat⁹ p̄nt bōa ei⁹ occupari. vt pz in. c. Accusatus. de here. li. vi. ¶ Nota tam q̄ propter heresim maritor⁹ nō ꝯfiscātur dotes vxor⁹ nisi participēt in heresi. Si aūt reuertērētur ad fidē nō tñ eis restituūtur vel filijs bona ipsor⁹. sz oīa ipso iure sunt ꝯfiscata. extra de here. c. Clergētis. Qđ si aliter fieri nō p̄ōt manu armata sūt oīa bona ab eis auferenda. xxv q. vij. c. i. Et dicit Raymun. t Gof. q̄ lz eccia videat dare generalē auctoritatē vt oēs expoliēt hereticos. tñ satis videt tutū q̄ nō fiat nisi speciali edicto: vel principis vel ecclesie ne aliter videatur potius ex cupiditate vel vltione q̄ ex iustícia vel obedīētia pugnare. xxiij. q. i. c.

q̄d culpat. ¶ Quarta pena q̄ puniuntur hereticī ē occisionis. Cōtinuo⁹ enī post dēphensionē errorꝭ nisi hereticꝰ ad fidez reuerti velit t heresim suaz abiurare t satisfactionē exhibere. si laicus ē subito dz ꝯburi. Clericus aūt post solēnem degradationē relinquit curie seculari occidēdus. Si aūt reuertatur ad fidē detrudi dz imꝑpetuuz carcerē. extra de here. c. excōicamus. sed hoc ē de rigore iuris. Dicit⁹ tñ agit cū eis. Hereticī aūt reuertētes ad fidē dñt adiurare ad arbitriū epi sui heresim suā. t promittere p scriptura q̄ firmit tenebūt fidē catholicā. vt. i. q. vij. c. quotiens. Et de cō. di. ij. c. Ego berlengari⁹. extra de here. c. Ad abolendā. ¶ Notandū tñ q̄ hereticī puniūtur a sancta eccia cum mia t iustícia. Et quantū ad spūalia suffragia. i. collationē sacrorū penitētie t eucharistie c̄ꝫtū est ex pte sua semp vtit misericordía qz. quātūcunc̄ sint relapsi admittunt eos ad penitētiā et eucharistiā si ꝺuertātur ad fidē. vt pz in. c. Sup eo. de heresi li. vi. Quātum aūt ad tpalia vt vitā dignitates officia et substātiā ecclesia vtit misericordía ante relapsuz in heresim Cū ein meruerūt p ipm lapsuz p mortē corpalez excludi de mūdo. qz grauī⁹ ē corrūpere fidē p quā ē aie vita c̄ꝫ falsare pecuniā p quā vite tpali suuenit. vñ si falsarij pecūie p scl̄a res ptātes iuste morti tradunt Multo magis hereticī statū q̄ de heresi ꝺuincūt possent iuste occidi Ex magna misericordía si reuertūt ad sinceritatē fidei abiurātes heresī prio a lapsu parcit eis: Et aliq̄n etiaz si clericī sunt dispēsat cū eis in officijs plus t minus Aliquando etiā in prioribꝰ dignitatibus p̄cipue ad tollendū scādalum xxiij. q. iij. c. Ipa pietas Sed si hereticī relabant quo ad vitā t bona tpalia exercet cōtra eos eccl̄esia seuerā iusticiā. t h̄ secūdū tho. qz sic puidet bono cōi. Nā si hereticī relapsi sepe reciperētur vel ꝺseruarent in vita t alijs tpalib⁹ bonis posset esse h̄ in p̄iudiciū salutis alior⁹ tñ qz si relaberent alios ifficerēt tñ etiā qz sin pēa euaderēt alij securi⁹ in heresim labarēt. Ex relapsu etiā ipor⁹ p̄sumitur de incōstātia eor⁹ circa fidē. Ideo iuste sic p̄sumitur. vnde Jhero. xxiij. q. iij. ait Resecā de sūt carnes putride Scabiosa ouis a caulis repellenda ne tota domus et massa et corpus et pecora ardeat: corrumpatur putrescat intereat. Arius in alexandría vna scintilla fuit. Sed qz

non statim oppressus est totū orbem et flamma populata est.

¶ Quinta pena q̄ puniuntur heretici dicit diuine vltōis Nā qñq; deus ad detestandā hereticoꝝ prauitatē etiā in hac vita mucrone sue iustitie ferit revolut. Et ad hoc ꝓpositū duo recitemus exēpla. ¶ Primū est de quo meminit paul⁹ q̄ suppleuit eutropiū de anastasio ꝑstātino politano augusto. Hic eutichiānā heresim profitēs negabat in xp̄o duas naturas: s. diuinitatē et hūanitatē. Ob qđ papa misit ad eū Duodiū ep̄m cū quibusdā alijs tradēs fidē catholicā scriptā monēsq; vt rediret ad verā fidē. At ipse spretis illis et ꝑtumeliose expulsis posuit eos in naui fragili mādās atrociter ne vspiā p totā greciam se verterēt: ad aliquā ciuitatē Sz vltione dei. xxv. imperij. anno ictu fulminis pcussus interijt.

¶ Scōm exemplū est de Arrio. de quo scribit Cassiodor⁹ i hist̄oria tripartita. et Eusebi⁹ i hist̄oria ecclesiastica. Hic fuit presbyter alexādrinus in litteris sacris eruditissim⁹ cupid⁹ gl̄ie et hipocrita magn⁹. Qui videns alexandrū ordinatū ep̄m alexandrinū q̄ ipse cupiebat eidē inuidit. Et cū alexāder p̄dicaret filiū equalē p̄ri ille vt ipsum oppugnaret ꝑriū cepit asserere. dicebatq; filiū creaturā a substātia p̄ris separatū. Hoc tēpore siluester rome erat et ꝑstantinus magn⁹ in ꝑstātinopolitana vrbe. qui ꝑsiliū ordiari fecit in nicea vrbe vbi arri⁹ ꝑdēnatus ē. sicut patet. xv. distin. ca: Canones. et oīa dicta ei⁹ dānata et sequaces ei⁹ dispsi. Postea tuo ꝑstātino ꝑstātin⁹ filius ei⁹ impium ortētis tenuit. Qui arriū in gr̄am recepit. Quare ipsum cū suis ꝑplicib⁹ ꝑstātinopolim redire fecit. Et cum iure iurando arrius fraudulēter imperatori suasisset se catholicū et ꝑsilij decreta seruare credēs imperator eū em ēdatū p̄cepit ep̄o ꝑstātinopolitane vrbis vt arrium in cōione recipet. Erat enī tūc sabbatū añ pasca dñice resurrectōis. Itaq; dū arri⁹ egressus esset imperatoris aulā et honorare⁹ obsequijs suoꝝ cōplicū sicq; magnific⁹ p vrbē incederet. Tandē ad locū cui nom̄ est foꝝ ꝑstātini. vbi tot⁹ treme fact⁹ est. Et vētris sui solutō facta coegit eū secessum querere: et nō tantū feces sed fluxū sanguinis cum intestinis emisit: Splen etiaz fluxit et iecur et in tam fetido actu vitam finiuit. Sz illud a nobis est diligēter ꝑmemorandū q̄ lz tot heretici vt ē predictū insurrexerint ꝑ fidē nunq; tñ extinguere valuerūt lumē eius. Sic etiā nec poterūt in futuꝝ qm̄ de⁹ bñdict⁹ veritatez sue sancte fidei protegit et defendit et supbos hereticos prosternit et humiliat. Aq; rū societate curet vnusq̄sq; abesse q̄ cupit regnare cū xp̄o q̄ est bñdict⁹ in scla seculoꝝ. Amen

¶ Feria. vi. tertie ebdomade. De supbia ingratoꝝ tam erga deū q̄z erga homīes:

¶ Sermo vicesimus:

Auferetur a vobis regnū dei verba sunt redēptoris nr̄i Mathei. xxi. c. et in euāgelio hodierno. Conspicimus dieb⁹ nr̄is impleri quod paulus p̄dixit. ij. ad thimo. iij. c. de futura hoim ingratitudie Nā ingrati facti sunt multi ad deū ad parētes et quoscūq; bñfactores hoc aūt dānabile vicium supbie radice ortū que nō sinit hoiem cognoscere suā per se pe indigentiā releuataz obsequo bñfactoꝝ. Idcirco in p̄nti sermone de supbia ingratoꝝ ꝓbabaciem⁹. In quo de ipsa ingratitudine tria mysteria ꝓponim⁹ declaranda.

Primū dicit diffinitōis.
Scōm reprehensionis
Tertiū dānificatōis.

Quid ē ingratitudo et de gradib⁹ ei⁹ et quo null⁹ ingrat⁹ p̄t se excusare.

¶ Capitulum primum

Primū mysteriū declarandū de ingratitudine dicitur diffinitōis. Diffinit enim sic scōm Tho. ij. ij. q. cētesima vi. Ingratitudo est viciuz quo beneficiatus non retribuit benefactori quod debet. ¶ Pro cuius ampliore intelligentia notanda sunt tria. ¶ Primū notandū est q̄ ingratitudo opponitur gratie. Et sumitur hic gr̄atia prout est virtus specialis et pars iusticie ꝑm Tho. vbi supra. De hac ita ait tulius. li. ij. rethoricoꝝ artis veteris. Gratia est virtus in qua amicitiarū ꝛofficioꝝ alterius memoria et remunerādi volūtas ꝑtinet. est autē duplex debitū. Unum scz legale ad qđ ḡs lege astringitur.. Et ad h reddendum inducit iusticia virtutis cardinalis. Aliud ē debitū morale ad qđ ḡs inducitur ex honestate virtutis. Et hoc reddit gratia seu gratitudo respectu beneficij accepti ab alio. que vt dictum est est virtus specialis et pars annexa iusticie. Causa vero debiti ꝓmo et principaliter inuenitur in deo eo q̄ ipse primum principium est omnium nostrorum bonorum. Ab ipso nāq; rōnales ꝑditi sumus ab ipso. sustentationē vite recipim⁹ cū

omniũ creaturaꝝ obsequo. ab ipso tolleramur in nostris malis equanimiter. Ab ipso post grandia peccata cõmissa graviter vocamur vt reuertamur ad illũ. ab ipso venia nobis pmittitur ꝛ satis benigne datur dum ad penitẽtiã reuertimur Ab ipso gratie auxiliũ ipenditur vt pficiamus in bonũ. ab ipso denicꝫ regnũ celoꝝ disponit nobis oibꝫ si illud nõ recusauerimus. Ideo aplus. i. ad thessal. v. c. ait. In oibꝫ gratias agite. ꝛ ad colocen. iij. cap. Oẽ qdcũqꝫ facitis in ꝛbo aut in ope: in noie dñi nri ihesu xpi facite gratias agẽtes deo pri. ¶ Scdo cã debiti inuenit in pentibꝫ inquãtũ ab eis tot bñficia recepimus. ¶ Tertio cã debiti inuenit in psona que dignitate pcellit ex qua coia bñficia pcedũt. ¶ Quarto causa debiti reputur in quocũqꝫ bñfactore a quo aliqua pticularia ꝛ puata beneficia pcepim⁹ p quibꝫ pticulariter ei obligamur. ¶ Secundũ notandũ q ꝗuis in quolibet pctõ sit materialis ingratitudo ad deum �means Tho. vbi s. inqntũ. s. facit hõ aliqd qd põt ad ingratitudinẽ ptinere q sumus bñfactor ẽ nobis. ꝛ tũc est circũstantia aggrauãs pctm. tñ formaliter ingratitudo ẽ qñ actu aliter bñficiũ ꝫtemnit. Sicut ergo gratitudo ẽ spãlis virtus hns diuersos grad⁹: Quoꝝ pmus ẽ q bñficiũ recognoscat. Scds q gras ꝛ laudes agat. Tertius q retribuat p loco ꝛ tpe fm suã facultatẽ. Ita ingratitudo q̃ei opponit vt pz ex ipso noie. Nã ingratitudo dr q̃si nõ gratitudo ẽ spãle peccatuz hns diuersos gradus. Et qa qd ẽ vltimũ in generatiõe ẽ pmũ in resolutiõe. Ideo pmus gradus ingratitudis est vt hõ bñficiũ nõ retribuat fm q recepit. Secũdus ẽ q dissimulet idest nõ laudet nec gratias agat. Tertiꝰ est q nõ recognoscat siue p obliuionẽ siue p quẽcunqꝫ aliũ modũ. Et qr in negatiõe intelligit affirmatio opposita. ideo ad pmũ gradũ ingratitudinis ptinet q aliqs retribuat mala p bonis. ¶ Ad scdm q bñficiũ vituperet. ¶ Ad tertiũ q quasi maleficiũ reputet in mẽte sua ipsius bñficiuz Vnde Seneca in. iij. de bñficijs ait. Ingratꝰ ẽ qui accepit bñficiũ ꝛ nõ reddit: ingratioꝛ q dissimulat: ingratissimꝰ omniũ qui oblit⁹ Et quibꝫ infert q tripliciter qs põt esse ingratus. ¶ Primo ꝓpter interiores ꝫtemptũ. sicut cũ qs patrẽ suũ vel matrẽ ꝫtemneret recognoscere ꝓpter vilitatẽ ꝫditionis

vel debilitatẽ sensus vel tenuitatẽ substantie. ¶ Secũdo p pter subtractionẽ qñ qs subtraheret bñfactori qd er necessitate debet. vt cũ qs non subuenit pentibꝫ in necessitate cuz põt. vel nõ laudat eos in qbꝫ laudãdi sunt. ꝛ sic de aliꝭs. ¶ Tertio aliqs põt esse ingratus ꝓpter ꝫtrariationẽ. qr non solũ ptermittit implere gratitudinis debitũ sed etiã ꝫtrariũ agit. puta si qs deũ sũmũ omniũ bñfactorẽ quasi odiat seu p nihilo habeat vel contẽnat q eũ fecerit in hũc mũduz venire. Qd solet accidere cuz quis ẽ in tribulationibꝫ pssus vel nõ hz bona que in alys cernit. vilificãs beneficia dei sibi ꝫcessa vel illi⁹ vitupans beneficia nomen eius blasfemet vel pentes ꝫtumelijs afficeret aut ꝛberaret. ¶ Tertiũ notandũ q nullus põt suã ingratitudinẽ excusare ex ipotẽtia. qr. s. nõ põt recõpensare bñfactori qm̃ ad debitũ gratitudis reddendũ magis attendit volũtas q̃ opus Vñ Sen. li. de bñficijs dicit q bñficiũ nõ in eo qd fit aut dat ꝫsistit. sed magis i dãtis aũt facientis aio. ꝛ iõ suffi cit volũtas recõpensandi cuz deest facultas. Nec etiã suã ingratitudinẽ põt qs excusare allegãdo obliuionẽ nisi illa obliuio ꝓcederet ex naturali defectu qui nõ subiacet voluntati Nã si qs ignoret beneficiũ nõ est ingratus si bñficiũ nõ recõpenset dũmodo sit patus recõpensare si nosceret. Vñ scribit C. de in offi. testa. l. si qs. Satis iniquũ est vel videt eũ qui nõ sentit ingratum existimari Si ꝛo obliuio ꝓuenit ex negligentia: tũc ingratitudo inexcusabilis est. Quia vt dicit Seneca in. iij. de beneficijs Appareret illum non sepe de reddedo cogitasse cui obrepsit obliuio. hoc modo ingrati fuerunt iudei. De quibꝫ dr i ps. cv. Obliti sũt deũ q saluauit eos qui fecit magnalia in egypto. mirabilia in terra cham: terribilia i mari rubro. Et dixit vt disperderet eos. Vbi psalmista ponit illoꝝ ingratitudinẽ qr obliti sunt deũ. Nõ solũ in h. qa nõ dilexerũt nec laudauerunt deũ benefactorẽ suũ nec aliqd in obsequiũ eius fecerũt. Sed grauiter offenderũt adorãtes vitulũ aureũ p deo ꝛ conquerentes de deo Scdo describit bñficioꝝ mltitudinẽ qr saluauit eos liberãdo ab egiptiaca seruitute. apiẽdo mare q qd trãsierũt debellãdo amalechitas pascendo eos cibo celesti ꝛ q̃drag nta annis in deserto tot mirabilia faciendo ¶ Tertio

propheta subdidit ingratitudinis punitõe cũ subdidit vt disperderet eos voluit quidẽ delere eos pro illa ingratitudine qua adorauerũt vitulũ aureũ. Exodi. xxxij. c. Sz moyses orãte placat⁹ dñs suspẽdit sniam cũ pluries ydolatrassent ⁊ multz modis deũ offendissent. ⁊ p⁹aduẽtũ ihesu xp̃i obstinati eũ crucifigi procurassent dispsit eos de⁹ per vniuersum orbẽ desolata hierusalẽ a romanis. Et nũc vicij infidelitatis ⁊ alijs deditos ad eternã dãnationẽ deducit. Id circo vt Hiero. refert in prologo in epl̃am ad romanos. Romani iudeos de ingratitudine arguebãt romani inquit qui ex iudeis ⁊ gẽtib⁹ crediderũt. Hi supba ꝓtẽtione volebãt se altru trũ exaltare. Nã iudei dicebãt. Nos sum⁹ popul⁹ dñi qs abinitio fouit ⁊ dilexit Nos circũcisi ex genere abrahaz ex stirpe sancta descẽdim⁹. Nos de egypto signis ⁊ virtutibus liberati mare sicco ptrãsiuimus pede. Nos p xl̃a draginta ãnos exptis sum⁹ in deserto mirabilia magna dei. Nos solifuim⁹ digni accipe legẽ dei ⁊ vocez loquentis audire. Nobis pmissus est xp̃s ad qs ipse veniisse testat⁹ ẽ Dicit enim nõ suz missus nisi ad oues q perũt dom⁹ isrl̃. cũ vos canes qz hoies pot⁹ appellaue rit. Non ẽ ergo equũ vt vos hodie ydola deserẽtes ꝓparemini nobis. Ecõtra gẽtiles dicebãt Quãto maiora certa vos dei bñficia narraueritis. tãto maioris criminis vos reos ee mõstrabitz. Semp enim his oib⁹ ingrati fuistz. Nã ipis pedib⁹ quib⁹ ptrãsistz aridũ mare postea afi ydola ludebatz Hãna vob⁹ fastidiũ fuit. ⁊ semp in deserto ꝓ dñm murmurastis. Sepe deũ ad iracundiã cõcitastz. ⁊ ad vltimũ xp̃m in lege ⁊ ꝓphetz promissum occidistis. Nos itaqz vobis digniores sum⁹ qui vt ō xp̃o audiuim⁹ mox in eũ credidim⁹. Ideo ꝓpham ō nobis dñs ait. Popul⁹ quẽ nõ cognoui seruiũt mihi in auditu auris obediuit mihi. hec Hiero. Sz caueãt xp̃iani ne ⁊ ipi ꝓpter ingratitudinẽ grauiora patiãtur dãna qs ex omni pte videm⁹ ꝑ ipse dei flagello pcussos. Saluauit enim eos de⁹ p passionem vnigeniti filij sui Fecit magnalia in egypto tenebrosa mundi: qz magna documẽta doctorũz magna dedit exẽpla pfecte vite sctõz. fecit mirabilia ī tra chã ī tra ecclie mirabilia miraculoz mirabilia sacroz tribilia ī mari rubro pstratões diaboli ⁊ tyrãnoz ⁊ ī mari lubro sãguis effusi tot martyz gl̃oz. Jõ tiere hñt ne dispdãt etiã tpalr̃ sic vi

dem⁹ quotidie fieri dñ a eurcis captiui xp̃iani ducũtur ⁊ spũaliter dñ a demonib⁹ rapientur qm̃ Johãnes crisostom⁹ super. matheũ inqt. Quãto maiora bñficia sunt homib⁹ cõstituta tãto gr̃iora peccãtib⁹ iudicia.

¶ Qõd ingratitudo rep̃hendit ab auctoritate legum ciuilium ⁊ historia gentiliũ ⁊ exemplo brutoz aialium.

¶ Capitulum secũdum

Secundũ mysteriũ declarandũ de ingratitudine dicitur reprehẽsio Est vtiqz hoc viciũ rep̃hensibile valde nõ solũ dñ cõmittitur erga deũ sed etiã erga hoies et creaturas suas q nobis declarãt maxime tria:

¶ Primum est auctoritas legum ciuilium.

¶ Secõm historia gentiliũ:

¶ Tertium exempla brutorũ animalium.

¶ Primũ est auctoritas leguz ciuiliũ. Nam ꝺm ciuilia iura seru⁹ liberatur a seruitute ꝓpter ingratitudinẽ ꝓmissaz erga dominũ suuz redigit in seruitutẽ vt ptz. C. deobsequijs. patrono prestãdis. l. si manumissori tuo. ⁊ in aut̃. vt liberti de ceto §. Qz etiã. colł. vi. t. xiij. q. i. c. Item p̃cepit. t. C. de libertis ⁊ eoz liberis. l. si manumissus ⁊ in autẽ. de nuptijs. §. ingratitudinẽ. colł. iij. t. C. de ī offi. testa. l. papinian⁹. §. Deminisse extra de dona. c. ꝓter. Habet etiã q donatio reuocatur ꝓpter ingratitudinẽ. Scõm qõd declarat vicium ingratitudinis fore reprehensibile est historia gentilium. Ex qua aliqua referam⁹ exẽpla. Vituperatur ergo primo ⁊ reprehenditur ingratitudo romanoz quasi sunt erga Furium camillum. De quo dicit Augustinus li. v. de ciuitate dei. c. xvij. q ingratam patriam ab hostibus liberauit

¶ Recitat de isto Titus liuius q crescentibus rome domestices ⁊ externis malis propt̃ cõflictus receptos a confederatis vehis capanatibus a falisc⁹ teroz publicus. Parcum furiũ camillum tanqz medelam malorum omnium creare compulit dictatorem. Et cũ rõanus exercitus p decẽ continuos annos male pugnãdo. vt scribit orosi⁹ crebras ⁊ magz clades accepissz i castrz staret pro tpe aios firmauit Dox camill⁹ romã rediẽs ex cõscripto nouo exercitu cũ capanetib⁹ ⁊ falisc⁹ maxima cũ psperitate pfixit Et victis duob⁹ populis p̃daz intermilites partitus est. Deide ve

hentiū ciuitatē obsedit ⁊ cepit: ⁊ vt ponit Valer⁹ in rubrica de hoib⁹ Ista victoria fuit cuz tanta gl'ia romanoruz' q̄ dictatoz sublatis ad celū manibus p̄carus ē q̄sicut deoz̄ romana felicitas nimia videret eius īuidia sub aliq̄ suo incōmodo satiaretur. hasq̄ int' p̄ces subito lapsu decidit Postq̄ autē ad vrbē triūphās redīt. Tribuni multiq̄ ciues camili ⁊tutes emuli diffamabāt gloriam eius p̄tendētes hostile p̄dā nō equo iure fuisse diuisam. Et ista pendēte īuidia falisco⁹ ciuitatē romano subegit impio. Post q̄ a Lucio apuleyo tribuno plebis accusat⁹ de inq̄ veij entiū p̄de distributōe intercurrēte illis diebz adolescētis sui filij morte vt huic publico ⁊ ide priuato cruciaret incōmodo in exiliū pellitur dānatus q̄ndeciz milibz eris. Camel⁹ ꝓo ab vrbe discedēs deos p̄car⁹ est vt si hoc īiuste pateretur q̄s primuz se ciuibz ⁊ ingrate patrie necessariū fieri vellēt. Qō secutū est Nā galli senones ꝺobessaz vrbē preter capitoliū cepere. duce eorū brenno. Quare missum est ad camillū pro auxilio. Erāt aūt romani totaliter oppressi q̄ vix poterant se vlterius continere fame interueniente. Sed cō sueuerūt gallos decip̄e. ⁊ ꝓsilio louis pastoris in multis locis hostiū panem iacturi fecerunt. Et cū nō possent vlterius dissimul'are famē ois auxilij spe sub⁹lata se salutēq̄ suam auro redimere paciscūtur. Tandem ad uenit camill⁹ dicitq̄ pactionez auri inualidā. q̄ sine iussu dictatoris summiq̄ magistrat⁹ facta esset. denūciat gallis vt se ad bellū parent. ciuibz edicit vt ferro nō auro redimāt libertatē. Pugnatur ergo intra semiruptā vrbē vbi galli primo extra vrbā ad octauū lapidē acri morte pellūtur. In quo p̄lio nec preda nec captiuitas ꝛz tm hostiū strages fuit. Camillus in vrbē redīt appellat⁹ p̄ patrie scōs romul⁹ ⁊ alt' vrbis cōditor quinquies dictaturā habuit. fuitq̄ remediū oim pic'orū patrie. ⁊. xxv. āno postq̄ patriā liberauit moritur pestilentiali morbo. nā vt asserit eutropius p biennīū his tpibz romā pestz afflixit. Similr dānatur ingratitudo maxima romano rū ergo scipionē affricanū de q̄ Aug⁹. li. iij. de ciui. deicapi. xx ita scripsit Scipio ille rome italieq̄ liberator bellisq̄ punici sedi tā horrēdi tā excelsi taz pericul⁹ p̄clar⁹ mirabilisq̄ ꝓfector victor ambalis domitorq̄ carthaginis. Cui⁹ ab adolescētia vita describitur dīs dedita tē

plisq̄ nutrita inimicoz accusationib⁹ cessit carēsq̄ p̄ria quaz sua virtute saluā ⁊ liberaz reddit.. In opido linternensi egit relicq̄ ꝓplenitq̄ vitam post insigne suū triumphū nullo illius vrbis captus desiderio. Ita vt vixisse prohibeatur. ne saltem mortuo ingrata patria fun⁹ fieret. hec aug⁹. Et aulus gelli⁹ li. iij. noctiū atticaz ita asserit cū marc⁹ neui⁹ tribun⁹ plebis accusaret scipionē africanum ad populū. diceretq̄ accepisse a rege antiocho pecuniā vt ꝓditionib⁹ gratiosis ⁊ mollibus paxcūco populi romani nomie fieret ⁊ quedā ītē alia crimia daret indigna tali viro. tū scipio pauca p̄fatus q̄ dignitas vite sue atq̄ gl'a postulabat. Hēoria inquit q̄rites repeto die esse hodiernum quo anibali penū impio nr̄o inimicissimum magno p̄lio vici in terra africa pacēq̄ ⁊ victoriā vobis peperi insepabilē. nō igitur sim⁹ aduersus deos ingrati ꝛz cēseo relinq̄mus nebulonē hunc. eamusq̄ nūc protin⁹ iouī optio maximo gratulatū. id cū dixisset auertit ⁊ ire in capitoliū cepit. tum cōcio vniuersa q̄ ad finiam de scipione ferendā ꝓuenerat relicto tribuno scipionē in capitolium comitata atq̄ inde ad ei⁹ edes cū letitia ⁊ gratulatōe solenni ꝓsecuta ē. ⁊ vt scribit q̄ntilian⁹ li. x. de instituto oīone. Halut supior african⁹ ab vrbe cedere q̄s de innocētia sua ꝓtendere cū hūilimo tribuno plebis. q̄re scipio vrbe discedēs ⁊ apud linterenū exulans cū morti tandem appropinquasset i suo monumēto hoc epigrama inscribi fecit. Ingrata patria nec ossa q̄dem mea nūc habet prout Valerius ponit in rubrica d̄ ingratis Tertiū q̄d declarat nob q̄s sit reprehēsibile ingratitudinis vicīū est exemplū brutoz̄ aialiū: Et ꝛz quotidie videam⁹ aialia queq̄ etiā silueſtria bñficiis mā suescere ⁊ suos recognoscere bñfactoz̄. De leone tñ aialiū irrationabiliū rege mira p̄dicantur. Scribit Plini⁹ li. viij. de naturali hīstoria. q̄ helpis sami⁹ natōe in africaz delatus naue ⁊ iuxta litē⁹ cōspecto leone hiatu minaci. arborez fuga petijt. At leo procumbens ad arborē hiatu quo terruerat miserratōnē petebat Os enim morsu auidioze inheserat dentib⁹ ei⁹ cruciabatq̄ inedia. q̄re helpis timore deposito dīscēdit de arboze ⁊ leonē audiuit. liberauitq̄ eum ab illo impedimēto osse de ipsius oze euulso Traduntq̄ q̄ diu nauis ea in litore stetit retulisse gratiam venatus aggregando. Et Aulus

Gellius li. v. nocti. attī. qō seq
tur narrat. Appion inquit lit/
teris hō multis p̄ditus narrat
se rome vidisse gratiam leonis
exhibitā Androdo cuidā. erat
ipse seruꝰ viri ꝓsularis qui ad
bestias dānatus fuit. inter q̄s
aderat leo vnus terribilis val
de. Hic vt androdū vidit p/
cul repente quasi admiratꝰ ste
tit. ac deinde sensim atq; pla/
cide tanq; noscitabūdꝰ ad ho
minē accedit. Tū caudā mo/
re atq; ritu adulantiū canum
clemēter blāde mouet hoisq;
sese corpori adiūgit. Cruraq;
eius manꝰ pene iam exami/
nati metu lingua lenit demul
cet Androdus int illa blādi/
menta amissū recupat animū
paulatiq; oculos ad ꝓtuendū
leonē refert. Tū quasi mutua
recognitione facta letos gra
tulabūdos videns hominē et
leonē. Que res cū oēs in ad/
mirationē traxisset eductꝰ an
drodus atq; cesari p̄natus re
q̄rit cur sibi leo tā familiarē se
p̄buisset. At ille. Cū inq̄t afri
cam p ꝓsulari impio meꝰ dūs
obtineret. ego ibi iniquꝰ quot
tidianis ꝓberib ad fugā sum
coactus. et vt mihi a dño terre
illius p̄side tutiores latebre fo
rent in campoꝝ et arenaꝝ soli/
tudines ꝓcessi. Ac deficiēte ci
bo ꝓsiliū fuit mortē aliquo pa
cto q̄rere. Tū sole medio rapi
do et flagrāti specū quādā na
ctus remotā latebrosamq; in
eā me penetro et recondo. neq;
multo post ad eandē specū ad
uenit hic leo debili vno et cruē
to pede gemitꝰ edens et mur/
mura dolorē cruciatūq; vul/
neris cōmiserātia. atq; illic p/
mo aspectu pauere cepi. Sed
postq; introgressus leo mitis
et mansuetus accessit et subla/
tū pedē ostendere mihi et por/
rigere quasi opis petēde gra/
tia visus ē. Ibi ego stirpē in/
gentē vestigio pedis eius he/
rentē euulsi ꝓceptāq; saniem
vulnere intimo expressi atq; de/
tersi cruorē. Ille tūc mea ope
et medela leuatus pede in ma
nib meis posito recubuit et q̄e
uit. Atq; ex eo die trienniū to
tū ego et leo in eadē specu eodē
q; victu vixim. nā quas vena
bar feras et mēbra optimiora
mihi ad specū suggerebat que
ego ignis copiam nō hās sole
meridiano torrēs edebā Sed
vbi me vite illiꝰ ferine iā per/
tesū est leone in venatū p̄fecto
reliqui specū et viā fere triduī p
mēsus a militib visus ap̄hē
susq; sū. Et ad dūm ex africa
romā deductꝰ. Is me statim
rei capitalis dānandū aut dā
dū ad bestias curauit. Intelli
go hunc quoq; leonē me tunc
sepato captū gratiā nūc mihi
bñficij et medicine referre. Qui
bus auditis inq̄t Appion an/
drodus a pena solutꝰ et leo li/
bertati donatus fuit. Postea
videbamꝰ androdū et leonez
loco tenui reuinctū vrbe tota
circū tabernas ire Donari ere
androdū: florib sparsi leonem.
Oēsq; fere vbiq; obuios dice
re. Hic ē leo hospes hois. hic
hō medicus leonis. ¶ De del
phine adhuc stupēda legūtur
q; grata belua sit inuēta bñfa
ctorib suis. Recitat Solinus
ō mirabilib mūdi. q; diuo au
gusto imperante puer q̄dā ad li
tus pueniēs comedere dabat
delphino piscip̄e terrā adue/
niēti. Quare effectū ē q; piscis
ille puero ita se tractandū be/
nigne p̄buit, vt ab aprano litto
re ipm eq̄tantē sup se vsq; pu/
teolos vehere sit visus. Hoc
p̄ānos plurimos tādiu gestū
ē donec assiduo spectaculo de
sinerete miraculū. Ex vbi pu
er obijt sub oculis publicis de
siderij merore delphinꝰ iterijt
Si igit bruta aialia et pecora
cāpi benefactores agnoscunt:
quātomagis rōnalis aia inu/
meris bñficijs p̄dita suo gra/
ta debet eē benefactori. Hinc
ē q̄d Isa. i. c. cōquerit deus di
cēs ō iudaico ꝓplo. et nūc ō oi
bus ingratis filios enutriui et
exaltaui. ipsi aūt spreuerūt me
cognouit bos possessorē suū et
asinus p̄sepe dñi sui. israel aūt
non cognouit me.

¶ Ob ꝓpter ingratitudinē aufe
runt bona et oriunt mala et sub
trahunt p̄missa bñficia.

Capitulū tertium.

Tertiū mysteriū declaran/
dū ō ingratitudie ōr dānificatio. Incur
rit eq̄dē ingratꝰ multa dāna.
q̄m ex igratitudine seq̄nt tria.
¶ Primo ꝓcessa bōa auferūt.
¶ Secō grauissima mala oriūt
¶ Tertio promissa beneficia
subtrahuntur

¶ Primo cōcessa beneficia au
ferunt. dicit em aug⁹. q; deus
dederat gratis: abstulit ingra
tis. Dñs saluator dixit iudeis i
pabola vinee de qua fit men/
tio in hodierno euāgelio iu/de
is ingratis. Auferet a vobis
regnū dei. Hec autem para/
bola mystice ad quēlibet ho/
minē pōt referri. vinea em de/
signat aiam que a deo plantat
in creatione in qua ponit tor/
cular remorsus ꝓscie turris rō
nis ex qua possit videndo di/
stinguere amicos ab inimicis
Sepe circūdat. s. custodia an
gelica locat. Agricolis. s. appe
titui sensitiuo et intellectiuo. vi
tes sunt in ea inclinatiōes ad
ꝓtutes vel habit⁹ ꝓtutū q; in/

hundik in baptismo. Cep9 fructuũ appropinquat cũ incipit habere vsũ liberi arbitrij quo dz in honorẽ dei fructꝰ pducere bonoꝝ opeꝝ. Tũc mittit deus nũcios suos idest bonas inspiratiões t instinctꝰ mẽtales ad benefaciendũ vel documẽta pdicatoꝝ t scripturaꝝ. sed ingtꝰ hõ ista mortificat t cõtẽnit. Demũ ipse dei filiꝰ i sacro altaris venit ad eũ. sed vel nõ recipit vel receptuz eijcit extra se t crucifigit malis opib suis ꝑm illud apostoli ad hebreos Rursus sibimetipsis crucifigentes filiũ dei. De hac vinea s. ingrata aia conqrik deꝰ Isa. v. c. dicẽs. Plãtauit vineã ele tã t edificauit turrim i medio eius t torcular calcauit in ea. t expectauit vt faceret vuas fecit aũt lambruscas Vlue sunt opa vere ꝓtuosa. lãbrusce sũt opa que habent apparentiam boni. Et sequik textus Isaie. Quid: vltra debui facere vinee mee t nõ feci. Et nũc oste dam quid faciam vinee mee. Auferã sepẽ idest subtrabã custodiã angeli deripiam materiam. i. patres t viros docentes mandata dei. Ponã eam desertã subtrahendo gratiam. Nõ putabik nec fodiet. Ascendent spine sup eã t nubib mãdabo ne pluant sup illã. i. verbũ subtrahã cõpunctionis a pdicatoribus ¶ Hinc Hiero. in libro Judicũ. xi. q. iij. c. audi. inqt. Deus q videt in abscondito pspicies mentẽ t aios vitijs t passionib seruientes in corde eius se nõ diligi. sed aut auaritiã aut libidinem aut iactantiã discedit a mente eius. s. subtrahendo gratiã t relinquit domũ eius vacuã. s. virtutib. Exemplũ de hoc est in pmis pentib qui repleti donis spualib t tpalib ingrati fuerũt deo. ob quot tot bonis priuati sũt t a terrestri padiso eiecti. ¶ Scdo ꝓpter ingratitudinem incurrit qs multa mala t spualia t tẽporalia. Ezechias rex hierusalẽ post victoriã maximã t liberationem de manib Senacherib. quia nõ egit gratias cantando cãticũ dño ꝑm morẽ illius populi ꝓpter suã ingratitudinẽ egrotauit. vt narrat etiã Josephus t habek Isa. xxxviij. c. Timeãt homes ingrati. qm vt dicit Hugo de scõ Victore. Quelibet creatura trina voce alloqik hominẽ. Accipe. Redde. Fuge. Accipe ex me beneficiũ ad vsũ tuũ. accipit inqt celũ a me illuminationẽ t motũ. accipe inquit ignis a me calorẽ. accipe ab aere respirationẽ. accipe ab aqua refrigerium t lotionem. Accipe a terra aialia fructꝰ t alia ad sustentationẽ. ¶ Scda vox ẽ redde. s. obsequiũ tuo benefactori t meo creatori. q ido me creauit vt tibi fruerẽ. ¶ Tertia vox est fuge. s. supplicũ tibi paratũ ꝓpter ingratitudinem. ¶ Tertio ꝓpter ingratitudinẽ pmissã bñficia subtrahunk. lz hoc nõ ꝺ facili fiat a deo t imitatoribus eius. vt ẽ inqt tho. xxij. q. ca. vij. Circa ingratum duo sũt ꝯsiderãda. ¶ Primũ qd ipse ingratꝰ dignꝰ sit pati t sic certũ ẽ qmerek bñficij subtractionẽ. ¶ Aliud ꝯsiderãdũ qd oporteat ipm bñficiũ facere. t pmo qdẽ nõ dz esse facilis ad ingratitudinẽ vindicãdã. sed dz attẽdere vt bñficiatum de ingrato faciat gratũ q si nõ põt primo bñficio facere: forte faciet secũdo. q si bñficijs multiplicatis ingratitudinẽ augeat t peior fiat. tũc a bñficiorum exhibitione cessare debet. Sic facit misericors t clemens patꝛ oiuz deꝰ: bñficia sua multiplicat. diutiꝰ patiẽtem expectat. patiẽtia tantoꝝ dissimulat vt saltẽ mãsuetudine sua dulcissima corda mortaliũ liqfiant t ad ipm redeãt penitẽdo. Hic Hiero. xciij. dis. c. diaconi ait Moderatio dei ac pietas solũ nostꝝ reditũ qrit: ac nos cupit lõga sua bonitate saluare.

Ad vos igik clamito. o mortales. o peccatrices aie. Cognoscite deũ patrẽ clemẽtissimum. Diligite deũ nobis benivolũ laudate t bñdicite deũ suorũ bñficioꝝ datorẽ liberalissimũ Reuertimini ad deũ dñz pijssimũ. qz ipse ẽ dñs deꝰ nr qui tribuit nobis ineffabilia dona sua. ¶ Pro qb aug li. vij. de ciui. dei. c. xxi. inqt. Habemꝰ ab ipso deo multa bñficia ꝓ q bus nequaqꝫ valemꝰ actioni grariꝫ sufficere. ab eo em ẽ q sumꝰ. q viuumꝰ. qcelum t terra conspicimus. q mentem atqꝫ rõnẽ hẽmꝰ. qre ipm q hec oia ꝓdidit inqramꝰ. Tandẽ em ipse nos oneratos obrutosqꝫ pctis t a ꝓtẽplatione sue lucis auersos ac tenebraꝝ idest inq tatis delectatiõe cecatos non ideo deseruit. Misitqꝫ ꝓbum suũ q est vnicꝰ eius filiꝰ Quo ꝓ nobis assũpta carne nato at qꝫ passo a pctis oib mundaremur: eiusqꝫ spũ in cordib nostris dilectiõe ꝓfusa: oib difficultatib superatis i eterna reqe in ꝓtẽplatione eius ineffabilẽ dulcedinẽ inueniremus. Que corda q lingue ad agendas ei gratias satis esse ꝓtendãt. hec ille. Exhibeamꝰ igik nos gtos deoz deinde hoib nobis bñfacientib vt sic regnũ acquiramus eternũ. in quo iesus dei fi

lius cuz patre ꝛ spiritu sancto viuit in secula seculoꝝ. amen.

¶ Sabbato tertie hebdomade. De supbia spnentiū consilia ꝛ in suo sensu ꝓfidentium

¶ Sermo vicesimꝰ ꝑmus

OSsipauit substantiā suā. Verba sunt redēptoris nostri originaliter Luce.xv.c. ꝛ in euangelio hodierno. ¶ Habet hoc ꝓprium mens superboꝝ. vt tanti extimet ꝑpriam prudentiā qꝫ oīa ꝓsilia sapientū detestat. Tamen audire debent qđ scribitur in ca. Canonū. extra de constitutionib. ꝛ in. c. Ne miraris. ꝛ. viij. q. i. in. c. Sciendū. Ne mireris prudentie tue. prudētie sue inititur qui ea que sibi agēda vel dicenda videnꝫ patꝝ decretis ꝑponit. ¶ Idcirco in hoc ꝓmone contra supbiā spnentiū cōsilia dicemus ex qua innumera solēt dāna puenire. Sicut ꝑz in filio adolescente que patris saluberrima monita refugiens cū ignominia ꝛ gui dāno consumpsit substantiā suā quod nō euenisset si acquieuisset cōsilio illius qui tenerrime diligebat eum. Vt igitur coꝛda omniū humilientur ad cōsilia necessaria expetenda ꝓponamus de ipso ꝓsilio tria mysteria declaranda. j

¶ Primū đr exhortationis
¶ Scōm determinationis
¶ Tertium conditionis
¶ Qđ cōmendaꝫ ꝓsiliuz voce omniū scripturaꝝ. ꝛ de septez generibꝫ cōsilioꝝ. ¶ La. ꝓmū

PRimū mysteriū de cōsilio declarandū đr exhortationis Dis qꝫ ꝑpe scriptura dīna ꝛ humana nos hortaꝫ vt consiliū in rebꝫ gerendis expetamus. dānatoꝫ illos qui suo sensu ducuntur. ¶ Unde Sapiens ꝓuerbioꝝ ij. c. ait. Consiliū custodiat te ꝛ prudētia suabit te. ꝛ. viij. c. Ego sapientia habito in consilio. ꝛ. xj. c. erit salus vbi multa ꝓsilia. ꝛ. xij. c. Uia stulti recta in oculis eius. qui aūt sapiens est audit ꝓsiliū. ꝛ. xij. c. qui agūt oīa cū ꝓsilio regūtur sapientia. ꝛ. xv. c. Dissipantur cogitationes vbi nō est ꝓsiliū vbiꝛo plures sunt ꝓsiliarij eō firmanꝫ. ꝛ. xix. c. Audi cōsiliuz ꝛ suscipe disciplinā vt sis sapiens in nouissimis tuis. ꝛ. xx. c. Cogitatiōes ꝓsilijs ꝛoborāꝫ. ꝛ. xxiij. c. Erit salus vbi multa ꝓsilia. ꝛ. xxvj. c. Bōis amici consilijs aia dulcoraꝫ. ꝛ ecclesiastici. xxxij. c. Fili sine ꝛconsilio nihil facias. ꝛ post factuz non penitebis. ꝛ. xxvij. c. Ante omnem actum p̄cedat consilium stabile. Et Cassiodoꝛ?

li. ꝓmo epistolaꝝ. Plurimum laudis homines moribus suis applicant: quotiens đ negociorum meritis ambigētes ad pitoꝝ consilia decurrunt. Et Hiero. super illo ꝓbo Isa. iij. c. ꝛ consiliariꝰ non est tibi ait. Greci poete laudabilis sapiētie dixerūt ꝓmū esse beatū qui per se sapiat. secundū qui sapientē audiat. qui aūt vtraꝫ caret/hunc inutilē taz esse sibi ꝙ alijs. ¶ Et Cicero in li. de senectute. Non viribꝫ non velocitatibꝫ aut celeritate coꝛporū res magne gerunꝫ. sed cōsilio antiquoꝝ ꝛ scientia. ꝛ Terentius. Omnia ꝓus expiri consilio ꝙ armis sapientem decet ¶ Et. ff. de. repudijs. l. ij. Dubiū nō est oīa que cōsilio recte gerunꝫ: iure meritoꝙ effectu ꝛ firmate niti. ꝛ. C. de sacrosanctis ecclesijs. l. Placet. ꝛ. C. đ incestis nuptijs. l. non dubiū. Omnia que prudentū cōsilio fiūt bono fine ꝓcēdūꝫ. ꝛ. C. ne filiꝰ ꝓ ꝑre in autētica habita. Sapientū cōsilio mūdus illuminaꝫ. ¶ Sed ꝓ huiꝰ ꝑtis delectabili ampliatōe notare debemꝰ ꝙ sunt septē consilia.

¶ Primū internale. ¶ Scōm ꝑticulare. ¶ Tertiū cuilez seculare. ¶ Quartum generale: ¶ Quintū ꝓuinciale. ¶ Sextū epale. ¶ Septimū mōachale

¶ Primū ē ꝓsiliū iternale qđ ꝙs facit in semetipso cū videlz aliqđ occurrit agendū dubiū inuestigat rō si illud est bonum vl malū. ꝛ si bonū qđ medius sit vtendū ꝛ silia. ꝛ in đ recurrendū ē ad deū. vñ thob. iij. c đr. Oī tpe benedic deū. ꝛ pete ab eo vt vias tuas dirigat et cōsilia tua in ipso ꝑmaneāt. ꝛ eccleiastici. xxix. ca. In oꝛōne cōfitebiꝫ dño ꝛ ipse diriget cōsiliū eiꝰ. Quicūꝙ igiꝫ vel mrimonia cōtrahere vel īgredi religionē intēdit. vel a ꝓria discedere ꝓ ꝙcunꝙ honesta cā ꝓponit ad deū ꝓfugiat ꝛ ab ipo cōsiliū expostulet. ¶ Legimus de btō frācisco qꝫ duz oꝛabat añ imagiuē crucifixi i ecclesia sci Damiani dicebat hec ꝓba O alto e glorioso dio illumia le tenebꝛe dl coꝛ mio. donami fede diricta ſpanza certa e charita pfecta. ſēno e cognoscimēto che io facia la tua scā volūta. ¶ Scōm ē cōciliū ꝑticulare qđ alt exhibet alteri Cū em ꝙs nō ē sufficiēs ad cōsiliū capiendū circa agenda: ab alio consiliū accipe đz. Unanimo circa ꝓpriā vitā ꝛ obscura ꝑtinētia ad conscientiā sibi credere nō debet. sed cōsiliari cū ꝑitis ꝛ bonis vel libꝛis doctorū. vnde Thob. iij. c. đr. Cōsiliū a sapiente, semper require

Dicit aũt quis sapiẽs dupliciter. vno mõ ꝑm qđ Alio modo simpliciter. Sapiẽs ꝑm quid dicitur q̃ bñ iudicat de fine alicuius artis vel ministerij. ⁊ de his q̃ ducunt ad illũ finẽ. ⁊ sic dicit sapiẽs medic⁹ q̃ bñ iudicat ⁊ ō sanitate ⁊ de medicinis ꝓferẽtib⁹ ad eã. ⁊ sapiẽs negociator q̃ bñ iudicat de lucro acquirẽdo ⁊ de medijs ad ipm ⁊ sic de alijs. Sed sapiẽs simpliciter dicit qui bñ iudicat de vltimo fine vite hũane. q̃ est de⁹ ⁊ de ꝓducẽtib⁹ ad eũ. ⁊ hic ẽ verus sapiẽs ⁊ virtuosus. qꝫ igit Thobias dicit a sapiente sine alia admonitione primo ⁊ principaliter ꝯsiliũ querendũ est a sapiẽte. i. docto in factis conscientie Nec enĩ a medico q̃rit q̃s ꝯsiliũ de negociatõe. sz a docto negociatore. nec o negociatore de medicinalib⁹ sz a perito medico. ⁊ sic de alijs. Vndetomagꝫ de primẽtib⁹ ad aiam. vbi sunt maiora dubia ⁊ magis ꝑiculosa nõ dz q̃s indifferẽter cõsiliũ querere a q̃buscunq̃. sz virtuosis doctis ⁊ practicis. vñ eccleiastici. xxxvij. ca. dicit a cõsiliatio malo serua aiam tuã. i. cave tibi. ⁊ q̃ sint mali ꝯsiliarij a q̃b⁹ cauendũ ipse declarat cũ se quit. Cum viro irreligioso tracta de sctitate ⁊ cũ iniusto de iustitia ⁊ cum muliere de his que emulatur Cũ timido de bello Cũ negociatore de traiectõne Cũ emptore de vẽditõe. Cum viro inuido de gratijs agendis Cũ impio de pietate Cum inhonesto de honestate. Cũ ꝓuo pigro de multa opatõe. Nõ attẽdas his in omni ꝯsilio. Et ex h̄ vltio dicto ꝓz q̃ ꝑfata locutio ẽ ꝑ ironiã quasi diceret cum ꝑdictis nõ habeas ꝯsiliũ. Et subdit. Cor boni cõsilij statue tibi. Sciendũ insup q̃ illõ q̃ dicit prouer. xi. Ibi sal⁹ ibi mlta cõsilia. nõ sic intelligenduz ẽ q̃ ad incipiẽtes bñfacere et simplices tanq̃ q̃s multoz hoim seu a multꝫ debeat inq̃rere cũsiliũ de directõe vite sue. Nã hoc faciẽs audiet diuersa consilia ⁊ q̃nq̃ ōria. vñ in mẽte sua ꝯfũdetur nesciẽs q̃d magꝫ sequat. ¶ Tertiũ est ꝯsiliũ ciuile ⁊ scl̃are q̃ fit in cõitatib⁹ ⁊ vniuersitatib⁹. Nec bñ enim pñt regi ciuitates ⁊ regna absq̃ ꝯsilio. vñ q̃libet tpe principes ⁊ rectores ciuitatũ vsi sunt cõsilijs. Nam ⁊ salomon sapiẽtissim⁹ cõsiliarios habuit. quoz cõsiliũ. quia Roboan fili⁹ ei⁹ reliq̃t magnã partẽ regni amisit. vt habet. ij. paralipo. iiij. c. ¶ De romanis autẽ scribitur in policrato q̃ romul⁹ ꝯdita ciuitate quã ex suo noie romã vocauit. Centũ ex senioribus elegit quoruz consilio

omnia ageret quos senatores ꝓpter senectutẽ patres ob similitudinẽ cure noiauit. Quorũ noia aureis lr̃is cõscripta erãt. pr̃escq̃ cõscripti appellabãtur. qꝫ alios sapia etate et affectu pr̃no p̃cedebãt. ⁊ hester. i. capi. scribit q̃ septẽ sapiẽtes ex more regio aderãt regi assuero semp scientes leges ac iura maioꝝ q̃rũ cõsilio cũcta faciebat. ¶ Quartũ ẽ cõsiliũ gñale illud. s. qõ fit pñte papa vel ei⁹ legato ad h̄ spãliter deputato a papa cõuenientib⁹ epis ⁊ alijs ꝓlatis plurimis prout ipe ordinauit ⁊ istõ nõ põt celebrari nisi auctoritate pape. vt ꝓz di. xvij. p totum Alias nullũ eẽt ⁊ nõ consiliuz sed cõciliabulũ ⁊ synagoga sathane diceretur ⁊ eẽt. ¶ Vñ di. xvij. Pelagi⁹ papa ait. Vultꝫ aplicis ⁊ canonicis ac ecclesiasticis instruimur regulis nõ debere absq̃ snia rõani põtificis cõcilio celebrari. s. gñalia Qua ꝓpt̃ nõ conciliũ sz vr̃m cõuenticulũ vel cõciliabulũ cassatur. ⁊ quicq̃d in eo actũ ẽ irritũ habetur ⁊ vacuũ ¶ Hinc ⁊ rex theodoric⁹ cũ vocassz plurimos epi scopos de diuersis ꝓuincijs ad cõsiliũ celebrandũ in vrbe ꝓpt̃ crimina q̃ impigebãtur ab aduersarijs ꝯsimachũ aduenientes ob reuerentiã reg̃ dixerunt hoc fieri nõ posse. s. celebrare cõsiliũ. sz spectare ad symachum papã qui impetebatur. ⁊ psuadẽtib⁹ ipis. Symacho pape vt ipse conuocaret seu auctoritate ei⁹ cõgregarẽtur in ꝯsilio assensit eis. ⁊ eũ imunẽ ⁊ libeꝝ ab illis vicijs prolatꝫ ꝯ eũ declarauerũt. Sed ad clarã noticiam de hoc cõsilio hñdam. Primo notandũ ẽ q̃ priscis tpib⁹ i consilijs aderãt imꝑatores. vt ꝓz i discursu historie tripẽtite. ⁊. xv di. c. canones. qꝫ eccia tũc male poterat vti prãte sua ꝓpt̃ aduersitates quas. patiebat ab hereticꝫ. q̃b⁹ aliq̃n fauebãt ⁊ adherebãt magni principes ⁊ reges Sz cũ potuit eccia hoc cozrexit ⁊ nõ p principes sz p se cõsilia cõuocauit. ⁊ aliq̃n p imꝑatores ꝑcipiente ecclesia celebrata sũt cõsilia. Aliq̃n ipa rogãte ⁊ post ea auctorizante. Aliq̃n ipa ratificante. vt ꝓz di. xvij. p totum ⁊ maxime in. §. Hinc etiã. Dicũt aũt aliq̃ q̃ papa negligẽte ⁊ nolẽte cõgregare cõsiliũ ad locũ idoneũ ꝓ aliqua cã honesta ⁊ ardua imminẽti ptãs cõgregã di consiliũ spectat prio ad oẽs cardinales q̃ post papaz sunt maiores clerici omib⁹ alijs quibuscunq̃ argumentũ eius qõ legitur de maioritate ⁊ obediẽtia. c. i. p Innocentiũ. Et quia censentur vnum corpus cũ eo quasi cede vacante videtur ad

eos spectare talis ptās. ¶ Secundo spectat ad patriarchas z precipue ad constantinopolitanū cuius sedes ê prima post romanā. vt patet. di. xxij. c. De constantinopolitane. z capitulis sequentibus. Quod tamen intelligendū est cum catholicꝰ est patriarcha. ¶ Tertio ad imperatorē quarto ad reges quinto ad alios principes. Naz potestas vnius deuolutur gradatim ad aliū propter negligentiam argumentū de electione. c. cum in cunctis. z de cōcessione prebende. c. ij. ¶ Vel dicamus q due partes consilij in aliquo loco congregate poterunt z alios conuocare iuxta notata per Innocentiū in capi. ij. de noui operis nunciatione ¶ Vbi autem papa esset hereticus vel de heresi suspectus tunc ad eum non videtur spectare potestas congregandi consilium. argumentum di. xl. ca. Si papa.

¶ Secundo notandū est q ad hoc consilium generale solūepi z superiores sunt de necessitate vocandi. vt notat Innocen. et Jo. an. in. ca. Graue. de prebendis. z facit ad hec di. xviij. ca. eps. z. c. Propter. cum sequentibus. z tamē in prāte pape cōuocare etiā abbates si vlt. lxij di. c. Hadrianus. vbi fit mentio de abbatib z de Gregorio decimo legitur q ad consilium gīale qđ fecit lugduni vocauerat btm thomā de aq̄no. z hoc rōne sue eminētis scie. Imperatorē ꝓ vl alios pricipes nō tenetur ꝓuocare. p. §. Hinc etiā di. xvij. pōt tñ si vult vocare si ei videt expediēs ad scādala vitāda. vt di. lxij. §. vez. ¶ Tertio notandū q ad gīale ꝓsiliū vocādi sunt oēs epi orbis ex eo qđ habet di. xvi. ca. i. vbi dicit q scī pres in cōsilio niceno qđ fuit solennissimum de omni orbe terrarum conuenerunt. Potest tamen numerus reliquarū pape nec curandum de numero diminuto prelatorum propter verbum christi dicentis Mathei decioctauo Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum. i. q. i. capitulo cum scriptura. z. xxij. q. i. capitulo alienus. ¶ In concilijs enim preteritis in valde differenti numero conuenerunt episcopi aliquādo in maximo numero alisuādo fuerunt .lxxc. cēti. aliquando trecenti. aliquando ducenti aliquando centum. aliquando quadragīta. aliquando trigīnta. aliquando viginti. aliquando quindecim episcopi z in omnibus facti sunt canones. Aliquando plures vel pauciores. Aliquando papa fuit presens aliquando legati ex parte ipsi? In concilio niceno interfuit sāctus Nicolaus. In quodā carthaginensi iterfuit sanct? Augustinus. Sed quando ꝺ fide agitur z hereticis extirpādis vel scismatib. q causa est communis omib catholicis z omnes tangit ab oib epis catholicis tractari z terminari debet. z omēs epi debent ad concilium conuocari scdm illam regulaz. Quod omnes tangit debz ab omnib approbari. de regu. iuris. li. vi. z di. lvi. c. i. z de his q̄ fiunt a ma. par. capi. ca. finali. ¶ Quarto notandum q concilium non potest iudicare papā aut vi prefigere legem. vnde. ix q. iij. dicitur Nemo potest iudicare primā sedem scz papā. nec augustus nec populus nec electus. et ibi est. c. alioruz ad idē z alia. ¶ Ex quo dicit Jo. an. q sentētie pape standum ē quando contradicit sententie totius concilij. Et papa potest interp̄rari statuta concilij. z tollere et limitare. vt habet de rescriptis. c. statutū. li. vi. z glo. in. ca. vbi pic. in de electōe li. vi. ait q licet nō sit licitū q papa reuocet statuta concilij. pōt tñ si vult. Et breuiter in oib papa est supra concilium excepta cā heresis aut scismatis. in qb iudicatur papa a concilio de heresi. e. capi. si

pa. xl. di. De scismate habetur decretū factū in cōcilio Constātiēsi celebrato āno dñi Millesimo. cccc. xvij. ¶ Quinto notandū q mlta ordinauit z diffiniuit eccl'ia in cōcilijs celebratis z vt inqt Bonauē. disti. xi. primi li. In primitiua eccl'a fuerunt q̄tuoz cōcilia principalia tpe apl'oz. vt etiā dicit q̄dā glosa sup̄ act. Primū fuit ad electionē mathie. de quo fit mētio Actuū. i. c. Scdm fuit ad electionē septē dyaconoz. Actuū vi. ca. Tertiū ad nō imponenda legalia gētib. Actuū. xv. c Quartū ad toleranda legalia ad tps. Act. xxij. c. Postmodū ꝓ tpe Constantini z siluestri pape. vt refert Isido. li. vi. ethimo. ceperūt cōcilia gīalia. Nā in p̄cedētib tpib ꝓsecutōe fruēte docēdaz plebiū mime dabat facultas. Inde xp̄ianitas in diuersas heresis scissa ē. q non erat episcopis licentia concessa conueniendi in vnum nisi tempore supradicti imperatoris. Ipse enim dedit facultatem christianis libere congregari.

Nec obstat. capitulo placuit. decimatertia questione secunda. in quo ostenditur per melchiadem papam celebratum concilium qui tamen precessit siluestrum. ¶ Nam vt dicit glosa. z Archidi. concilū illud

nō fuit ita generale sed celebra
tū cum paucis. ¶ Ex cōciliis
aūt generalib⁹ quattuor dicūt
ceteris ꝓncipaliora: vt ꝓz dis.
xv. c. canonis. s. Nicenū Con
stantinopolitanū Ephesinuz
z Calcedonense Hec rotā ꝓn
cipaliter cōplectunt fidē quasi
quattuor euāgelia vel totidez
paradisi flumina. de q̄bus aut
Grego. dis. xv. c. sicut. Sicut
sci euangelij quattuor libros:
sic q̄ttuor concilia suscipe z ve
nerari me fateor. q̄z in his ve
lut in q̄drato lapide fidei stru
ctura ꝓsurgit. z cuiuslibet vite
atq̄ actionis norma exīstit. s. i
ꝓstitutionib⁹ eoꝝ. Hoꝝ ꝓciliū
pmū trecētoꝝ decē z octo epi
scopoꝝ sub ꝓstantino impato
re pactū. In quo arriane perfi
die blasphemia ꝓdēnata est. Et
ibi editū fuit symbolū patꝝ in
quo declaratū ē filiū esse con
substātialē patri. Celebratuz
fuit autem hoc concilium anno
dñi. ccc. ¶ Scōm concilium ge
nerale fuit celebratū constan
tinopoli sub Theodosio iu
niore centū q̄nq̄ginta patꝝ in
q̄ ꝓdēnata ē heresis macedo
nij dicētis spūm scm minorem
ꝑre z filio. Sed ibi declaratū
ē spūs scm patri ꝓsubstantialē
ac filio. ¶ Tertiū ꝓciliū ephe
sinū ducentoꝝ patꝝ snb theo
dosio iuniore augusto in quo
anathematizatus fuit nestori
us asserēs in xp̄o duas psonas
distinctas humanā. s. z dinaz
in vna psona dñi nr̄i iesu xp̄i.
¶ Quartū fuit ꝓciliū calcedo
nense sexcentoꝝ triginta eꝑoꝝ
sub Martiano ꝓncipe. i quo
ꝓdēnatus fuit eutices abbas
cōstantinopolitan⁹ verbi dei
z carnis vnā naturā pnūciās
Et dioscorus ei⁹ defensor cū
alijs hereticis. Beda etiā i li.
de tpibus post p̄dicta cōcilia
numerat z alia. xxiij. celebra
ta sub diuersis tpibus z in di
uersis locis. De alijs cōciliis
celebratis vsq̄ ad annuz dñi
millesimū non ita pz. ¶ Circa
xo annū dñi millesimū Vi
ctoz genere alemanus flozētie
conciliū celebrauit z multos
eꝑos ꝓpter symoniā z fornica
tionem deposuit. Non multo
post Grego. vij. conciliū cele
brauit. z henricū impatorē ex
cōmunicauit. q̄z se ꝺ ecclesiam
erexit z scissima p̄curauit aliū
papā faciens. ¶ Post hunc vr
banus scōs cōciliū celebrauit
apud clarūmontē. ¶ Exinde
sub Nicolao papa scōo q̄ fuit
ꝓpus eꝑs flozētinus z senis ele
ctus papa congregatuz est cō
ciliū cū centū tredecim epīs ro
me in quo berlengarius abiu
rauit heresim suam de sacra
mento eucharistie. de q̄ fit mē

tio de conse. dis. ij. c. ego berlē
gari⁹. ¶ Anno dñi. D. cxxx.
sub Inno. ij. celebratū fuit cō
ciliū remis. z petrus leonis pa
pa scismaticus repulsus ē. ad
quod scisma tollendū multuz
laborauit ꝺbeatus Bern̄. Ille
aūt petrus anacletū se fecerat
nominari. ¶ Anno dñi. D.
clx. mortuo adriano papa ele
ctus fuit alexander. iij. senensis
z tenuit cathedrā annis. xxij.
mensib⁹. xi. dieb⁹. xv. alter per
scisma creatus est q̄ dicebatur
octauianus gurus. imoꝝ tres
alij. z sic erant. iij. antipape. s.
victoz. paschalis. calixt⁹. z in
nocentius. Et durauit illud
scisma annos. xvi. z dissensio
magna fuit inter alexan dr̄ pa
pam z Friderichū impatorez
Tandē alexāder pacē fecit cū
impatore z quattuor antipa
pe defecerunt. Hic alexander
duo cōcilia celebrauit. vnū tu
ronis in frācia. aliud rome di
ctū lateranēse. Tpe hui⁹ mar
tyrio cozonatus fuit scūs tho
mas archiep̄s cantuariensis.
¶ Anno dñi D. ccxv. Inno
centius. iij. sub quo ceperunt
ordines mendicantiū celebra
uit conciliū lateranense i quo
cōuenere fere mille ducenti p̄
lati z multe salutifere decreta
les ibi edite sunt. ¶ Anno do
mini. D. ccxl. vel circa Inno
centius. iiij. natione ianuēsis
celebrauit ꝓciliū Lugduni z
impatore fridericū excoīcauit
post quē fuit alexander. iiij.
¶ Anno dñi. D. ccl xij. Bze/
go. x. celebrauit cōciliū lugdu
ni. vbi fuerūt q̄ngenti seragin
ta eꝑi. abbates z alij p̄lati cir
ca mille. Et fuit ibi bonauen
tura cardinalis q̄ multa bona
egit in reductiōe grecoꝝ z tar
taroꝝ. Post hūc fuit bonor⁹
quartus. z ē vltim⁹ in cronica
martiniana. z sic vsq̄ ad tpa
nr̄a eccl̄ia dei statū fidei z bo
noꝝ moꝝ cū ꝓciliis ꝓsecuit sta
bilire. ¶ Quitū est ꝓciliū pū
ciale. qđ celebrata metropoli
tano cū suis suffraganeis. de
quo fit mētio di. xviij. c. qm̄ q̄
dē. z. ca. seq̄nti. z. ij. q. vij. ca. si
eps. z. vi. q. iij. c. scitote. ꝺ quo
diffuse habes in sūma dñi ar/
chiep̄i p̄te. iij. ti. xxiij. ¶ Ter/
tū ē ꝓciliū ep̄ale qꝺ magis cō
sueuit dici synod⁹ z ꝓgregatio
quā facit eꝑs clericoꝝ ꝺ dioce
si sua. z pōt facere etiā irreq̄si
to suo metropolitano z ꝺ hoc
hētur di. xviij. p totū. z di. xix
c. i. ¶ Septimū ꝓciliū est mo
nachale hoc ē ꝑm antoniū de
butrio z Jo. de Imola sup. c.
graue. extra de p̄ben. religio/i
soꝝ. de q̄ hēt extra de sta. mo. c
singulis. z. c. eaq̄. Sed huiu
modi concilia magis consue/

ueru̅t dici capitula ge̅ralia vl' p
uincialia de q̅b9 agit in consti
tutõib9 eoꝝ. Dicta sunt hec oia
vt o̅ndam9 qua̅ta sit vis co̅cili
oꝝ̅ in quolibet statu du̅ tn̅ ꝯci
lia recte fia̅t ꝛ obſueri̅t ea de q̅
b9 dicturi erim9 in seque̅tib9
¶ De q̅b9 no̅ est consiliu̅ exq̅re̅
du̅ de q̅ dantur septe̅ regule ne
gatiue. ꝛ ꝙ conciliu̅ est ꝺ rebus
dubijs ꝛ arduis.

¶ Capitulum secundu̅.

Secundu̅ mysteriu̅ de co̅cilio declaran
du̅ dicit deᷓminato̅ In q̅ videndum est
de q̅b9 e̅ co̅ciliu̅ deᷓminate pe
tendu̅. ꝛ ad h̅ p̅mittim9 primo
septe̅ regl'as negatiuas q̅s põit
Girardus odonis sup. iij. ethi.
s̅m intentionem Aristo.
¶ Prima regula. nulum p̅teri
tu est co̅siliabile eo ꝙ postq̅ est
p̅teritu̅ e̅ sic necessariu̅ ꝙ a sua
p̅teritione e̅ simplicit immuta
bile. vn̅ h̅ solo priuat de9 inge̅i
ta facere q̅ facta su̅t. io̅ Aristo.
ibi dicit. No̅ est co̅ciliari ꝺ his
q̅ fiunt ex necessitate. ¶ Scd̅a
regl'a nullu̅ casuale l' fortuitu̅ e̅
co̅siliabile. q2 oe̅ casuale ꝛ oe̅ for
tuitu̅ euenit p̅ter ite̅tione̅. s3 oe̅
ꝯsiliabile depe̅det ex ite̅tione fi
nis. Io̅ aristo. ait. co̅siliat nl'ꝰ
de impossibilib9 al'r se h̅re necq3
de q̅buscu̅q3 no̅ finis aliq̅s est.
¶ Tertia regula nullu̅ deᷓmina
tu̅ ab arte e̅ co̅siliabile. q2 oe̅ ta
le e̅ s̅m arte̅ certu̅ ꝛ deᷓminatu3
al'r no̅ ee̅t ars. nullu̅ au̅t co̅silia
bile e̅ certu̅ ꝛ deᷓminatu̅. tu̅c ei
no̅ ee̅t co̅siliabile ꝛ dubitabile.
Quare nullu̅ co̅siliabile e̅ arti
ficiale. Ars eni no̅ dubitat q̅q3
uis circa artificialia co̅tigat in
aliq̅b9 q̅da̅ dubia ꝛ illa no̅ sunt
p arte̅ ꝺtermiata ꝛ talia possu̅t
ee̅ co̅siliabilia. ¶ Quarta regu
la nullu̅ op'abile a volu̅tate alie
na e̅ co̅siliabile. q2 oe̅ co̅siliabi
le e̅ in co̅siliatiui p̅tate. Illꝺ p̅o
qꝺ est in aliena volu̅tate. no̅ est
in p̅tate co̅siliatiui. ¶ Quita re
gula. Nullu̅ voluntariu̅ repe̅ti
nu̅ e̅ co̅siliabile. q2 oe̅ co̅siliabile
e̅ p̅uisu3 ꝛ tardu̅. vn̅ Aristo. ꝺe
Opari q̅de̅ optet velocit ꝯsilia
ta co̅siliari au̅t tarde. ¶ Sexta
regula nullu̅ raro ꝯtinge̅s e̅ ꝯsi
liabile. q2 tunc sequeretur ꝙ ex
diffinitõe ꝛ s̅nia co̅silij bonu̅ ra
ro eueniẽs expectaret. ꝛ p conse
que̅s ꝙ expectatio co̅sulta vt in
plurib9 fraudaretur. Et ꝙ ma
lu̅ raro inueniẽs timeretur ꝛ ca
ueret ꝛ p co̅seque̅s ꝙ nl'ꝰ ꝯsul
te op'aretur. q2 in oib9 humanis
op'ibus aliq̅ mala co̅tingu̅t q̅q3
uis in aliq̅bus raro. Sicut vi
ru̅ dormire cu̅ vxore sua confi
de̅ter aliq̅n̅ q̅q3uis raro fuit ma
lu̅. q2 vxor interfecit viru3 dor
miente̅. Et si oe̅s velle̅t istꝺ co̅
sulte cauere. null9 cu̅ vxore dor

miret. ¶ Septia̅ regula nullu3
certu̅ est co̅siliabile. q2 ait Ari
sto. Co̅siliamur de his q̅ viden
tur co̅tingere vtroq3 mo̅ se h̅re
Sil'r nullu̅ assuetu̅ ꝛ naturali
instinctu certu̅ e̅ co̅siliabile. Nl'
lus quide̅ co̅siliatur an pro nu
trime̅to cibu̅ debeat sumere p
os. q2 illud assuetu̅ est ꝛ certu3
a puericia. Co̅siliu̅ ergo e̅ de re
bus magnis ꝛ dubijs indeter
minatis. q̅ ad bonu̅ fine̅ bonis
co̅silijs pducu̅tur. Ideo Cice.
in li. de officijs ait. Co̅siliu3 est
s̅nia diffinitiua de re dubia q̅d
mag3 eligendu̅ sit. Et Aristo.
in. iij. ethicoꝝ. Co̅siliu̅ est ocl's
futuroꝝ ꝛ inq̅sitio q̅da̅ de reb9
dubijs dispone̅di.
¶ De septe̅ co̅ditio̅ibus co̅silij
vt recte fiat ac salubriter.

¶ Capitulum tertium.

Tertiu̅ mysteriu̅ de
clarandu̅ de co̅silio
dicit co̅ditio. Ad h̅
eni vt co̅silia recte fi
ant ꝛ ad bonu̅ exitu̅ pducãtur.
septe̅ co̅ditões requiruntur.
¶ Prima dicit prude̅tia.
¶ Scd̅a beniuolentia.
¶ Tertia constantia.
¶ Quarta maturitas
¶ Quinta veritas.
¶ Sexta taciturnitas.
¶ Septima stabilitas.
¶ Prima co̅ditio dicitur pru
de̅tia. Qui eni co̅sulu̅t ꝛ a q̅bus
co̅siliu3 e̅ req̅rendum prude̅tia
fulgere debe̅t. q̅ p̅teritoꝝ recor
da̅tes ac p̅meditantes futura
p̅ntia recte dispone̅da diffinia̅t
Et q2 in antiq̅s e̅ sapia ꝛ i ml'
to t̅pe prude̅tia. vt dicitur Job
Io̅ antiq̅ ꝛ viri graues sunt co̅
sule̅di. vn̅ Aristo. vi. ethica. ait
Oportet in co̅silio atte̅dere ex
pertorum ꝛ seniorum pruden
tia3. Et propter experientiam
numeri. xi. c. Ma̅dauit domi
nus moysi vt co̅gregaret senio
res ad consiliu̅. Et di. xx. c. De
q̅bus causis dicitur Seniores
p̅uincie congrega ꝛ eos infro
ga. facili9 na̅q3 iuenitur quod a
pluribus senioribus q̅ritur. Et
ide̅. xi. q. iij. c. Excelle̅tissimus
Et. xvi. q. i. vel. ij. c. visis. ¶ Et
i. q. i. c. Estote. Consiliu̅ na̅q3
s̅iuuenu̅ solet ee̅ ruinosum. Pro
pterea sapie̅s eccl'i. xxv. capi ait
Qua̅ spo̅sa vetani sapia ꝛ gl'io
sus itellect9 ꝛ ꝯsiliu̅ ¶ Scd̅a co̅
ditio ꝺr beniuole̅tia hi q̅ppe co̅
sule̅di su̅t q̅s ꝑsil'r credim9 nob
fore beniuolos. vn̅ Bernard9
in epistola ad senonenses ait
Oe̅s iuxta p̅ceptum dn̅i etia3
iimici diliga̅tur. s3 ad consiliu3
soli eliga̅tur amici. et Greg. in
registro. Null9 tibi fidelior esse
potest ad consiliu̅ q̅q3 q̅ non tua
s3 te diligit. ¶ Tertia conditio
dicit constantia dn̅r consiliarij
co̅sta̅tes esse vt non vinca̅tur

aut superentur passionib⁹ odij amoris timoris ⁊ hmõi. qm̃ vt inq̃t Deñ. Perijt oẽ iudicium cũ res trãsit in affectũ ¶ Quarta cõditio ⁊ maturitas vt nõ cõsulãtur p̃cipitãter ⁊ incõsiderate. ¶. Mñ calixt⁹ papa. dis. l. c. põderet. Nos inq̃ rpe indigemus vt aliq̃d maturi⁹ agam⁹ Nõ p̃cipitem⁹ cõsilia ⁊ opa. nr̃a nec⁊ ordinẽ eo⁊ corrumpamus. ¶ Quinta cõditio dicit veritas debẽt cõsiliarij p̃m veritatẽ cõsulere ⁊nõ ad bñplacitũ maiorũ vel dño⁊. vt facere solit adulatores. Pro q̃b⁹ fac exẽplũ qđ legit in historia tripartita li. v. q̃ cũ eccia patereiur p̃secutõnes cõstantin⁹ p̃ constãtini magni cõcessit xp̃ianis licẽtiã in sue religiõe p̃sistere. Is p̃ bare volẽs quosdã i palacõ suo xp̃ianos si fideles ⁊ veridici essent. statuit q̃ si q̃ venirent ad sacrificandũ dijs suis hi essent cũ eo i palacio. Si q̃ aũt nolẽt exirẽt de palatio. Et cũ aliqui essent p̃ponẽtes religionẽ xp̃iana̅ p̃missis regijs. Alij vo eẽnt proni ad sacrificandũ dijs speratẽs amicitiã regis deliberauit ⁊ eis vti cõsiliarijs qui xp̃o fideles constantesq̃ fuerant

Alios vero vt effemiatos ⁊ fallaces expulit credẽs eos nũq̃ fore sibi deuotos atq̃ veraces q̃ fuerũt sic dei sui taz leuissimi proditores ¶ Deexerse adhuc rege illo potẽtissimo legitur q̃ cũ grecis bellũ inducturꝰ ꝯsuleret suos vnꝰ dixit grecia nõ vinci ꝛ obrui mole exercit⁹. Aliꝰ dixit timendũ esse ne vrbes deserras ⁊ vacuas inuenirẽt. Aliꝰ dixit vix illi naturã rex̃ suffice. re angusta esse classib⁹ maria militib⁹ castra explicandis copijs equestrib⁹ cãpestria vix celũ patere sagittis. dũ sic adulãdo regẽ nimia exultatõe ꝯcitarẽt. Quidã noie damarꝰ dixit Multitudo ista q̃ tibi placet tibi meticẽda ẽ. vex̃ ẽ eni qđ dicitur nõ diu posse durare qđ regi nõ põt. Nihil tã magnũ qđ perire nõ possit. Atq̃ vt dixit damariꝰ euenit qz deuictꝰ fuit Et in exercitu eiꝰ equa peperit leporẽ qđ ẽ aial fugacissimũ. vt recitat Valeriꝰ li. i. Grãde p̃culũ ẽ aures adulatorib⁹ p̃bere ¶ Propterea seneca ad lucilluz ait. Hoiem blande loquentem agnosce tuũ laqueũ esse. hz eniz suũ venenũ blãda locutõ ¶ Sexta cõditio dicit taciturnitas. Ea eni q̃ tractãtur in consilijs nõ sunt aliq̃ pacto reuelãda il. la q̃ secreta esse debẽt propt scãdala multa q̃ possent euenire. Hinc valeriꝰ li. ij. dicit de rõanis qđ adeo magꝝ caritate patrie tenebũtur vt archana cõsilia p̃m cõscriptorũ multis seculis nemo senatorũ nũciauerit. Narrat aũt valeriꝰ q̃ cum esset de more romanorũ vt patres possent filios suos puulos ducere secũ in cõsiliũ accidit semel q̃ papirꝰ puulꝰ vna cũ patre suo consiliũ intrauit in quo statutũ fuit vt que ibi tunc tractabantur secreto tenerent. Cũ q̃z puerulus domuz redijsset a matre requirebatur vt consilij secreta panderet qui vt declinaret ⁊ matris importunitatem officioso mẽdacio vsus est dicens ibi fuisse tractatũ vt quilibet vir posset duas vxores habere. Qđ illa credẽs alijs matronis retulit. quare diuulgata p̃ vrbẽ cõuenientes mulieres ipsi me quadã die ad locũ cõsilij accesserunt postulantes a senatu posse ipsas duos accipere viros Quod illi admirãtes vñ hoc p̃cesserit inquisierũt. Inuenerũt q̃z hoc processisse ex astucia puerí talia caute referẽtis. vñ rõanistatuerũt nullũ de cetero preter illũ ad consiliũ admittẽduz qui ita caute sciuisset occultare secretũ. ¶ Septima cõditio dicitur stabilitas. Debẽt esse stabilia consilia vt sez q̃ in illis rõnabiliter determinatur executõni demãdetur Et quia mẽti seruare cõsilia nolũt sepe ingraues iacturas deueniũt vñ. i. macha beorũ. v. c. scribitur q̃ Joseph⁹ ⁊ azarias qz nõ fuauerunt qđ fuerat determinatũ. s. vt nõ errent in p̃liũ ꝺ inimicos debellati fuerunt occisis duob⁹ milib⁹ de exercitu suo. sic ⁊ rõani apud cãnas ceciderũt in p̃lio ab hannibale victi temeritate varrõis q̃ ꝺ alioq̃ sniam ⁊ pauli emilij collegevoluit cõserere manꝰ. sic ⁊ gayus flãmineꝰ perijt apud lacũ dũ abstinere noluit a pugna qđ sibi a suis cõsulebatur sic ⁊ alij q̃z plurimi spernẽtes amicorũ cõsilia in multa p̃icula inciderũt. Deponam⁹ ergo supbiã ⁊ saluberrimis cõsilijs acq̃escamus. vt sic reddamus nos dignos gr̃a dei q̃ datur humilib⁹ quã nobis cõceda t ille qui est bñdictꝰ ⁊ laudabilis in secula seculoq̃ Amen.

¶ Dñica tertia i q̃dragesima de supbia scismaticorũ

¶ Sermo vicesimussecũdus.

Bene regnũ in seip̃m diuisum desolabitur. q̃ba sunt redẽptorꝭ nr̃i originalit̃ mathi xi. capt. ⁊ in euãgelio hodierno ¶ Passa ẽ eccl̃ia dei p̃ sepe grauissimas p̃secutões ad hereticis ⁊ scismaticis. De hereticis aũt dictũ est in p̃cedẽtib⁹. Sed ꝺ supbiã scismaticoq̃ loq̃mur in p̃nti sermone. Nã hoc genꝰ hoim etiã tribus nr̃is vixim/

mop nihilo põt domari. qñ q̄ dē iplerisq̄ xp̄iāop puicijs pestis ista truculētissima q̄multos intimat Hi sūt desolati. et ꝑuati munere dine gratie. p q̄b⁹ de scismate tria mysteria ꝓponemus declaranda.

¶ Primū dicit diffinitionis.

¶ Secundū offensionis.

¶ Tertiū ꝑuationis.

¶ Quid ē scisma. et i q̄ differt ab heresi. et quō ē vna ecclesia vlis. et ecclesia romāa ē caput oiuz ecclesiaꝝ cui p̄est papa vicari⁹ xp̄i. et de multis scisma/tib⁹ q̄ fuer̄t elapsis tp̄ib⁹. Ca. i

Primū mysteriū declarandū de scismate ꝺr diffinitiōis ¶ Põt eñ scisma sic diffiniri. Scisma ē vitiū q̄ qs sub sūmo pontifice esse et mēb̄ris ecclesie ei subiectis coicare recusat. Pro cuius declaratiōe dicit Tho. xxij. q. xxij. arti. i. q̄ nomen scismatis ꝺm Isi. li. ethi. a scissura aiorū vocatū ē. Scissio aūt vnitati opponit. vñ p̄cipū scismatis ꝺr q̄ ꝺirecte et p se fidei. scisma opponit p se/ecclesiastie caritatis vnitati et iō sic̄ fides et charitas sūt diuerse ꝑtutes. q̄uis q̄cūq̄ caret fide caret caritate ñ tñ e conuerso. vñ Hie. xxiiij. q. iij c. int. ait. Int scisma et heresim arbitror hoc itereſſe q̄ heresis ꝺuersū dogma habz. scisma au

adinuicē ordinat ad vnitatez ecclie sicut cōpositio singulorꝝ mēb̄rorꝝ i corpe naturali ordinat ad totiꝰ corpis vnitatē. ecclesie aūt vnitas in duob⁹ attēditur. s. in p̄nexiōe mēb̄rorꝝ adinuicē seu coione. et itez in ordine omniū mēb̄rorꝝ ad vnū caput h aūt caput ē ipe xp̄s cuiꝰ vicē in ecclesia gerit sūmꝰ pōtifex. et iō scismatici sūt q̄ vt dictū est ſubesse rēnuūt sūmo pōtifici et mēb̄ris ecclie ei subiectz coicare recusant. hic Pelagi⁹ papa xxiij. q. i. c. scisma. Scisma sic dē ipm qđ grecū nomē ē scissura sonat. sz in vnitate scissura eē ñ pōt. nō g̃ vnitati coicāt q̄ scismaticz coicāt. ꝓtes ipi sibi fecer̄t et ab eo qđ vnū ē vt ap̄li iude iā ꝑbis loq̄r semetipos segregātes spm ñ hñt. Et q̄uis etiā heresis diuidat hoiem ab vnitate fidei catholice tñ scisma ē spāle vitiū distinctū ab ipa. nā heres opponit directe et p se fidei. scisma opponit p se/ecclesiastie caritatis vnitati et iō sic̄ fides et charitas sūt diuerse ꝑtutes. q̄uis q̄cūq̄ caret fide caret caritate ñ tñ e conuerso. vñ Hie. xxiiij. q. iij c. int. ait. Int scisma et heresim arbitror hoc itereſſe q̄ heresis ꝺuersū dogma habz. scisma au

tem ab ecclesia sepat. Et tñ sicut amissio charitatis est via amittēdi fidē: ita scisma ē via ad heresim ¶ Pro clariori tñ intelligētia notande sunt tres catholice veritates. Prima q̄ vna est ecclesia vniuersalis. vñ in symbolo patz dr. Et vnaz sanctā ecclesiam cē. extra q̄ sūma tri. et fide ca. vna ē fideliuz vniuersalis ecclesia. ¶ Et Cypanus. xxiiij. q. i. c. loquit. Ecclesia inq̄t vna ē que in multitudine latius incremēto fecūditatis extendit quō multi radij sunt sed vnū lumē habent ¶ Scōa ꝓpitas q̄ ecclesia romana est omniū ecclesiaꝝ caput mater et magistra. sicut pz xxi. di. c. In nouo testamento. et xxij. di. c. sacroscā. et iij. q. vi c. dudū. et vt scribit di. xix. ca. nulli fas. Qui asserit cōtumaciter ecclesiā romanā nō eē caput aliaꝝ ecclesiaꝝ et nō posse condere canones et decreta; et etiā sibi tanq̄ capiti nō obediendū: excoicatus est. ¶ Scōm doctores istud. c. loq̄t de contēptoribꝰ canonū et trāsgressoribꝰ. Sed dupl̄r dr q̄s cōtempt canonū vno modo. quia apostolicā sedē cōtumaciter negat esse caput ecclesiaꝝ et habere ptātē cōdendi canones decreta et statuta eius nō forte seruanda. et talis est scismaticꝰ et hereticus et excoicatus. Et sic intelligendo dictū. c. est canō late sniē ꝺm Jo. An. et Hostī. ¶ Scōo modo dr quis contēpt canonū et transgressor q̄ ipsa mādata canonꝫ nō ꝺuat q̄uis credat et dicat eē ꝺuāda. hō est scismaticus ꝓprie nec ex cōicatus. ¶ Tertia ꝓpitas ē q̄ papa romanus q̄ pontifex ē caput ecclesie supaq̄ in dignitate et potestate quoscūq̄ reges et p̄ncipes reliquosq̄ ꝓlatos. p/terea in. c. vbi piculū de electi. vi. Papa vocat vicarius iesu christi. successor petri. rector vniuersalis eccle. et gregis dominici director. et glo. in ꝓlo. clemen. papa. i. admirabilis et dicitur a pape quod est interiectio admirantis. et vere admirabilis q̄ vices dei gerit in terris. ethimologiā ꝓpo nois ē pater patz. ¶ Sed nunq̄d papa pōt dici vicarius petri sicut se dicit vicariū xp̄i in. c. p hūani de homi. li. vi. ¶ Et q̄ sic videt ꝑ illud quod hēt. xxij. dis. c. ego ludouicus. et. i. q. i. c. nō q̄les. et. q. vij. c. q̄tiens ¶ Sed glo. in cle. romani p̄ncipes. de iureiurādo dicit q̄ locutio ista s. papa est vicari⁹ petri impropria est vel exponit ideſt gerit vicariā quā gessit petrus vicarius em nō dat vicary de officio vicary. c. clericꝰ. ¶ Qui igit nolūt subesse pōtifici tanq̄ ecclesie capiti scismatici dicunt.

¶ Sed q̄d cū plures sint se gerentes p papa q̄s eoꝝ scismaticus ē tenēdus cū suis seq̄cib⁹.
¶ Ad hoc dictū ē in.iiij.li. de pnia in sermōe de discordia t ꝛ iueniaꝝ sepe scismata i dei ecclesia exorta. ¶ Tñ dieb⁹ meis anno.ſ.dñi.M.cccc. q̄dragesimo sub Eugenio q̄rto canonice electo t a tota xp̄ianitate acceptato factū fuit scisma. Nam cōgregatio facta basilee q̄ aliq̄n ꝯsiliū fuit. q̄ auctoꝛitate Martini q̄nti cōgregatū. t postea auctoꝛitate eugenij cōfirmatū cū fuerit dissoluta trāslato ꝯsilio ferrariā ꝓpter reductionē grecoꝝ. Et inde florentiā ꝓpter supueniente ibi pestē effecta ē ꝯciliabolū t synagoga sathane. Nam ausu temerario illi de illo ꝯciliabulo deposuere eugeniū. t crearunt amicleū ducē subaudie dictū felicē. Et p iustificāda sua ipietate allegabāt q̄ ipse eugeni⁹ nō potuit dissoluere illud ꝯsiliuꝫ sua auctoꝛitate firmatū. t q̄ ꝯsiliū ē sup̄ papā t pōt iudicare de ipso. Et tertio. q̄ Eugeni⁹ scādalizabat ecclesiam. Sed p̄mū esse falsū eē constat ex dictis in p̄cedēti ꝑmōe. naꝫ ei⁹ ē destruere cui⁹ ē ꝯstituere cū sint eusdē ptātis actus. extra de re.iu.c.ois. Sicut autē papa ꝯdere pōt canonē generalē. ita tollere pōt t mutare. vt pꝫ.xx v.q.i.§. his ita t sicut sol⁹ pōt ꝯciliū generale iducere t ei auctē dare. ita pōt illud dissoluere. ¶ Scōm etiā pꝫ eē falsū. Nō em papa auctē hꝫ a ꝯsiliꝫs p̄ncipalit sed a xp̄o. xxi di.c.q̄uis. Et ipse papa dat robur t auctē ordinatis i ꝯsilio. extra ð elec.c.significasti. t vt dictū ē etiā in p̄cedēti ꝑmone. Nemo pōt iudicare papā. vt pꝫ.ix.q.iij.c. Nemo. t in q̄t tuoꝝ ca. seq̄ntib⁹. ꝫ ibi glo. ponit tres exceptiōes. ¶ Prima i foro pnie. tūc em iudicabit a suo ꝯfessoꝛe q̄ tenet locum dei. ¶ Secūda cū submittit ipe se sua spōte iudicio ecclesie ꝯsiliꝫ vel alteri⁹. sicut accidit in symacho papa t leone.ij.q.v.c. auditum. t.ij.q.vij.ca. nos. t xxxi.di.c.nūc aūt. ¶ Tertia in crimie heresis. vñ di.xl.c.si papa ðr a nemie iudicand⁹ ē nisi deꝑhendat a fide deuius. vbi dic glo. ꝫ veꝝ si se ñ vellꝫ emēdare. nā si vellet se emēdare ñ deponeret t ꝫ p gōdā decretū factū in ꝯsilio ꝯstātiēsi. ¶ Addita est q̄rta exceptio. ſ. in casu scismatis q̄ videt intelligenduꝫ de scismate dubio. ſ. sunt duo pōtifices creati t dubitat q̄s eoꝝ sit ver⁹. Non aūt ꝫ hꝫ locū de manifesto cū. ſ. vn⁹ canōice creat⁹ ali⁹ postea intruſ⁹ sit cū q̄libet eꝑs possit incedere ab obedientia pape t sic facere scisma. t sic habebit papa quottidie iudicari: cū tñ iura ꝯtraria clament. Vñ anacletus papa dis. lxxix. inc̄t Ecclesiā sūmoꝝ pōtificū sibi dñs reseruauit. Cū g̃ null⁹ hoꝝ ca suū fuerit in eugenio. quia nec a fide deuiꝫ: nec se submisit cō silij iudicio. nec esset tūc aliq̄s scisma qua rōne potuerit ꝯciliū: imo cōciliabolū iudicare de ipso nō apparet. ¶ Tertiuꝫ silr friuolū ē. Nā glo. illa in.c. Si papa. q̄ dicit q̄ papa pōt deponi ꝓpter quodcūq̄ pcm̄ q̄ scandalizaret ecclesiā: opinatiue loquit. nō assertiue. nec reꝑitur aliq̄s papa depositus p̄ciſe ꝓpter scelera sua: sed ꝓpt scisma tollendū. Quales autē fuerint t quāte scitatis t fame qui deposuerūt eugeniū sciūt plurimi. q̄. ſ. fuerūt infames t scandala plurima in diuersis locis egerūt. Et quales electores antipape talis t ipse ambicios⁹ cupidus dolosus Eugenio ad paupes liberalissimo ad ecclesias t religiones deuotissimo existēte. Quod aūt aliqui dixerit se credere eugeniū veruꝫ papā: sed ad vitandum scandalum t piculuꝫ amissionis reꝝ t vite adherebāt antipape illū ab extra noiantes pa

pā t venerātes nō vident magis excusari a mortali q̄ marcellin⁹ papa cū in veneratione idoli posuit g̃na icēsi sup p̄unas timoꝛe mortis cōpulsus. di.xxi.c.nūc aūt. Aut q̄ salomon cū ob amoꝛē mulieꝝ idolis genua flectabat ad cōplacendū eis q̄ tñ coꝛde nō adoꝛabat. Est em ibi mēdaciū i xp̄iana religione. seu in his q̄ pꝛtinēt ad fidē q̄ ē pniciosū mendaciū. xxij.q.c. Primū.
¶ Nō scisma ē g̃ue pcm̄. t ð compatione eius ad idolatriā

Capitulum secundū.

Secundū mysteriū cōtemplandū de scisma te ðr offensiōis Est em scisma pcm̄ quo scismatic⁹ offendit mortalit. Si em pcm̄ quod cōmittit ꝫ caritatē alicui⁹ pso ne pticular⁹ ē mortale vt odiū pticulare ꝫ primū: multomagis quod ꝓpetrat ꝫ caritatem toti⁹ ecclesiastice congregationis vt scisma. Bonū em q̄to coīus tāto dini⁹. t p ꝫns meli⁹ t malū. ei opositū deteri⁹. Hinc aug⁹. xxiij.q.i.ca. Ubi ait. Nec scismatici aliq̄d sibi ex iusticie mercede ꝓmittāt q̄ vbi caritas nō ē. nō pōt eē iusticia. Dilectio em primi malū nō opat. t beda sup matth Quicūq̄ ab vnitate fidei vel societate petri apli quōlibet se

met ip sos segregauerint nec ta
les a vinculis pcōz absolui:
nec ianuā regni celestis pñt in
gredi qōne eadē. ¶ Et iterum
ibi. cyprianus. in. c. dicim⁹ Cū
cti scismatici qz foris sūt. i. ex/
tra ecclesiā sp mīscm nō recipi/
unt. ¶ Et aug⁹ de fide ad pe/
trū. Firmissime tene z nullate
nus dubites oēm hereticū vel
scismaticū cū diabolo z ange
lis eius eterni ignis incendio
pticipandū nisi ante finē vite
catholice fuerit incorpat⁹ z re
integrat⁹ ecclesie. ¶ Et extra d
hereti. i. c. Ab abolēdā. Om
niū hominū q catholice eccle
sie nō tenet vnitatē neq bap/
tismus neq elemosyna quan
tūlibet copiosa. neq mors pro
fide xpi susceptā pficere pote/
rit ad salutē. ¶ Sed q̄rūt aliq
vtz scisma sit graui⁹ pctm̄ q̄
idolatria. Et q sic videt. qa
grauius fuit punitū. nā ado/
rantes vitulū aureū gladio oc
cisi sūt Exo. xxxij. Scisma ve
ro faciētes. s. dathan z abiron
absorpti sūt. Ipsi eqdē z cho
re fecerūt scisma in pplo hebre
orū cū in deserto ꝺ moysen et
aarō q̄rētes sibi vsurpare du/
catū populi z apta ē terra z de
glutiuit dathā. z opuit sup cō
gregationē abiron. Nūeri. xvi
c. Et ecarsit ignis i synagoga
eoz, z flamma cōbussit eos. s.
chore cū cōplicib⁹ suis. ¶ Ad
h rñdet tho. xxij. q. xxxix. Nō
cū q̄rit in cōi de duobus pctis
qō sit gui⁹ intelligēda ē qō de
guitate q attēdit pm gen⁹ pcti
Gen⁹ aūt pcti seu spēs attēdit
ex obiecto. z iō illud pctm̄ qō
maiori bono ꝺtrariat ē gui⁹ i ge
nere suo. sicut pctm̄ in deū est
gui⁹ q̄ pctm̄ in pximū. Ma
nifestū ē aūt q infidelitas ē pec
catū ꝺ ipz deū pm q in se ē ve
ritas pma cui initit fides. scis/
ma ē ꝺ ecclesiasticā vnitatē q̄
ē qōdā bonū pticipatū z mu/
nus q̄ sit ipe de⁹. iō infidelitas
ex genere suo ē gui⁹ pctm̄ scis/
mate. Sed si ꝺsideret guitas
pcti ex circūstātijs. sic possz cō
tigere q aliqs scismatic⁹ gui⁹
peccat q̄ aliqs infidelis. Et h
vel ppt maiorē ꝺceptū vel ppt
maius piculū qō inducit. vel
ppter aliqd huiusmōi. Nec ob
stat p̄dictis si dicat q caritas
cui opponit scisma ē maior fi/
de cui opponit infidelitas. Et
qō opponit maiori bono ma/
ius malū ē pm phm. viij. ethi.
Nā vt dicit tho. charitas hz
duo obiecta. vnuz pncipale. s.
bonitatē dinā. aliud scōariuz
s. bonū ꝓximi. Scisma autē z
alia pcta q̄ sūt ꝺ ꝓximū oppo/
nunt charitati q̄tū ad scōariū
bonū qō ē min⁹ bonū q̄ ipse
deus. z iō ipsa pcta q̄ sūt ꝺ ꝓxi

mū sūt minora q̄ infidelitas.
Sed odiū ꝺ deū vtq̄ guius
est infidelitate. ¶ Int pcta tm̄
ꝺ primū scisma ē maximū. qa
ꝺ spuale bonū multitudinis.
¶ Itē nō obstat dictū Hiero.
xxiij. q. i. c. Nō afferam⁹. Qō
graui⁹ ē punitū sceleratius est
cōmissū. sed scisma ē graui⁹ pu
nitū q̄ idolatria. g videt q sit
gui⁹ pctm̄. Nā vt dicit tho. h
verꝫ ē coiter de pena i h mūdo
Aliqñ tm̄ sec⁹ ē ex aliq cā. z rō
ē. qa cū pene sint qdā medicie
ad arcendū hoies a pctis. Jō
aliqñ vbi ē maioz ꝓnitas ad
peccandū seueriorꝫ ꝺz pena ad
hiberi. Sicut etiā ab ecclesia
maioz pena iniūgit vxoricide
q̄ mīricide ex eo q ꝓniores sūt
hoies ad occidendā vxorez q̄
matrē. z sic ad ꝓpositum Ille
ppls erat pn⁹ ad scismata z re
bellīones. vt dicit p̄mi esdre. iiij
c. z ideo illud magis punituz.
Et etiā nō erat ita notū popu
lo. q semꝑ moyses ꝺberet eē
ꝓnceps illi⁹ ppli sicut q debe/
ret sp adorare vnū deuz quod
hēbant p legē. Et iō oportuit
rebellātes illi⁹ pncipatui pena
in cōsueta z horribili puniri.
¶ Quod scismatici ꝓuant̄ po
testate ordis: iurisdictionis: et
administratiōis. ¶ Ca. iij.

Certiū misteriū decla
randuz de scismate dr

ꝓuatiōis. Oēs siqdē scismati
ci ꝓuari sunt triplici potestate
¶ Pria dr ordis siue ꝺsecrati
onis. ¶ Secūda iurisdictiōis
¶ Tertia administrationis.
¶ Primo ꝓuat̄ ptāte ordis si/
ue ꝺsecratiōis Ad quod itelli
gendū dicit Tho. xxij. q. xxxix
arti. iij. q dupler ē ptās spūal
Una qdē sacralis q̄ ꝺfert per
aliquā ꝺsecrationē q̄ dicit po/
testas ordis seu ꝺsecratiōis. z
hec indelebilis ē z auferri non
pōt sicut nec caracter ab aīa.
Oēs em ꝺsecratiōes sūt imo
biles manente re qua ꝺsecrat.
Sicut patet etiā in reb⁹ inani
matis. Nā altare semel ꝺsecra
tum non consecrat itez nisi fue
rit dissipatū. Et iō talis pote
stas remanet pm essentiā suaz
in homine q eam adeptus est
siue labat in heresim, siue i scis
ma vel aliud malū. quod pa/
tet ex h. qz talis rediens ad ec
clesiā nō itez ꝺsecrat. Sed qa
potestas inferior nō ꝺz mitti i
actum nisi pm q mouetur a su
periori potestate. vt etiā patet
in naturalibus. Jñ est q tales
vsum potestatis amittunt ita
q nō licet hereticis aut scisma
ticis sua potestate vti. Si tm̄
illa vtant habēt effectū in sa/
cramētalibus. quia in his ho
mo nō operat nisi vt instrumē
tum dei. vñ effectus sacramen

tales non excludun tur propter q̄cunq̄ culpam conferētis sa/ cramentū. ¶ Secunda ptās ē iurisdictionis que ex simplici ho minis auctoritate confertur. et talis potestas non inuiolabili/ ter adheret vñ in scismaticis et hereticis non remanet. ſz eccle/ sia aufert ab eis. vñ nec excōicare pñt. nec absoluere. nec indul gētias dare vl̄ huiusmodi. Cū ergo dicitur q̄ scismatici priuā tur potestate spirituali intelli/ gendū est de potestate secunda vel si intelligatur de prima. s. cō seration is referendū est hoc nō ad essentiā potestatis. sed quo ad legitimū vsum ei⁹. ⁊ sic intel ligendū est illud quod ait Ci prianus de nouatiano scisma/ tico. viij. q. i. ca. Nouatianus q̄ nec vnitatem spiritus. nec con iunctionem pacis obseruat et se ab ecclesie vinculo atq̄ a sa/ cerdotuz collegio separat neq̄ epi prātem potest habere neq̄ honorē qui epatus nec vnitatē habere voluit nec pacē. ⁊. xxiij q. i. c. Dicim⁹ oīs oīno hereticos ⁊ scismaticos ni hil hre prātis ac iuris quicūq̄ erzo recipiūt sacra ab hereticis ⁊ scismatic⁹ nō recipiūt effectuz gratie. ⁊ si caracterē quo ad im primentia ipm ſm Tho. quia ficti accedunt cum in hoc faciāt p̄ preceptū ecclesie hoc phibēt⁹ excepto baptismo in casu neces sitatis. ¶ Tertio priuātur scis/ matici prāte admistratois tpa liū ⁊ in dignitatib⁹ pstituti eti/ am possessionib⁹ suis di. viij. c. Quo iure. ⁊. xxiij. q. i. c. q̄ con tra. ⁊. c. de liguribo. ¶ Notan/ dū hoc loco q̄ cū ordinatis scie ter a scismaticis sol⁹ papa dis/ pensat. Sed cū ordinatis ig̃ra ter diseret⁹ p̄latus pōt dispesa/ re ſm Hostiensem. extra de ele ctione. c. cū diligētia. Et cū re uertūtur ad ecciam recipiendi sunt ſm Raymundū cum ma nus impositōe ⁊ satisfactōe vt spūsanctū accipiant quē extra ecclesiam non habebant. xxiij. di. i. c. Dicim⁹. Nec credit eis si dicūt secū dispensatū nisi oñ dant dispesationē. extra de scis matic is. c. ij. ¶ Hodie hoc vici um scismaticis in grecis orien talib⁹ adhuc viget. qui ⁊ si tpe Eugenij ad ecclesiasticā vnita tē visi sunt redire tñ reuersi sūt vt canes ad vomitū. ⁊ romanā ecclesiā oēmq̄ ritū ipsi⁹ detestā tur. Ob qō puto indignatam eis deū qui tradidit eos in ma nib⁹ infideliū. ⁊ ad nihilum de duxit oēm gloriā eoz. Dolēdū profecto ē de illoz interitu. q̄m a b eis multa nobis bona p̄uenerūt. Inq̄t enim Cicero in. ij. de finib⁹ bonoz ⁊ maloz a grec is philosophiā ⁊ oēs ingenuas disciplinas habemus Sed hodie defecit ab eis oīs splen/ dor eloquētie. omīs vis philoso phie. ois denicq̄ corona regni. Et vt p̄dixi irrita uerrūt deum cū scismatib⁹ suis. at q̄ cōcurre rūt hereses plurime. q⁹ vno in continēti dato plura sequū tur. Alie vero natōes xp̄ianoz. ⁊ si in obedictia eccie pseuerēt mul ta nihilomin⁹ ppetrāt ꝯ ecclie libertatē ⁊ summi pōtificis ⁊ p̄ latoz obedientiā ⁊ reuerentiaz q̄ tacite scismaticos illos faciūt Adiuua de⁹ ecciam tuā p̄tege tu illā. q̄m xp̄iani principes vl̄ nihil vel satis paz ei⁹ auctori/ tatē venerātur. Nolo pticula/ ria recēsere. Tm refero q̄ veris catholicis pmittit regnū celoz In quo viuit ⁊ regnat de⁹ per oia secula seculoz Amē.

¶ Feria sta quarte ebdōade: De peccato ire.

Sermo vicesimus terti⁹.

Repleti sunt oēs in synagoga ira Scribūtur hec⁹ba Luce. iiij. c. ⁊ in euā gelio hodierno. ¶ Gregorius il/ le magn⁹ ecclie doctor celeber/ rim⁹ xxxi. li. moraliū. pōit tram vnū ex septē vicijs capitalibus de qua sanct⁹ tho. xxij. q. clviij. inquit. Ira proprie loquēdo est passio appetitus sensitiui a qua vis irascibilis nūcupat. ¶ Cir ca passiones autē aie duplicit pōt malū inueniri. Uno mō ex ipa specie passioni q̄ considera/ tur ſm obiectū passionis. sicut inuidia ſm spēm suā importat quoddā malū. Obiectū autez ei⁹. i. materia circa quā est tri/ stitia de bono alioz qō scōz se repugnat rationi. Et ideo inui dia mox noiata importat aliq̄d mali: vt dicit Aristo. in. ij. etbi coz. hoc aūt nō q̄uenit ire q̄ est appetitus vindicte id est puni/ tōis. vindicta enī pōt bñ, ⁊ ma le appeti. Alio mō inuenit ma lū in aliqua passione ſm q̄tita tē ipsi⁹. i. ſm abundantiā et de fectū. ⁊ sic pōt malū inueniri in ira qñ quis irascitur pl⁹ vl̄ mi/ nus debito p̄ter rationē rectā Et licet oēs sint iclinati ad irā magis tñ colerici rone ignee cō plexionis. Et mulieres rone de bilitat⁹ rōis. vñ ecclīastici. xxv. c. dicitur Nō est ira supra irā mu lieris. Hac ira moti sunt illi q̄ erāt in synagoga ⁊ querebant xp̄m p̄recipitare vt recitatur in euangelio. Qui multos habent imitatores ad inconuenientia plurima p̄ ira sepe ruentes. Ob quod in presenti sermone de ira dicemus. de q̄ p̄ponim⁹ tria mysteria declarāda.

¶ Primū dicitur omissionis:
¶ Scōm cōmēdationis.
¶ Tertiū offensionis.

Nō peccat ille q̄ omittit ira
sci vbi ⁊ qñ dēret irasci.

Capitulum primum

PRimū mysteriuz de
ira declarandū dicit
omissionis. Dū enī
quis irasci omittit q̄
irasci debet vtiq; peccat. vnde
in psal. dicit. Irascimini ⁊ noli
te peccare. quasi dicat. Si hoc
nō facitis peccatis. ¶ Notāduz
tamen sēm Tho. xiij. q. cap.
Nouī q̄ ira dupliciter potest in
telligi Uno modo prout ē sim
plex mot⁹ voluntatis quo aliq̄s
ex passione sed ex iudicio ratio⁹
nis infligit penā Et sic defect⁹
ire absq; dubio peccatum est.
¶ Et ō hoc ita scribit Crisosto
mus sup Matheū. Qui cum
causa nō irascitur peccat Nam
talis vicia seminat negligentiā
nutrit. ⁊ nō solū malos sed etiā
bonos inuitat ad peccatū. Ira
cundia enim est cum causa ira
cunda nō est. s. proprie. sed iu
dicū hec ille. Alio modo accī
pitur ira pro motu appetit⁹ sen
sitiui qui est cuz passione ⁊ trās
mutatione corporali. Et h̄ mo
tus ex necessitate sequitur in ho
mine ad simplicē morū volūta
tis. q̄ naturaliter appetitus in
ferior sequitur motum volūta
tis appetitus superioris nisi ali
quid repugnet. Et iō non pōt
totaliter dficere i appetitu sen
sitiuo motus ire nisi p subtra
ctionem vel debilitationē mo
tus voluntarij. Et ideo ex con
sequēti defect⁹ passionis irevi
cios⁹ est sicut ⁊ defectus vo
lūtarij motus ad puniendum
mala fm iudiciū rationis. Est
autē passio ire vtilis sicut ⁊ oēs
alij motus appetit⁹ sensitiui ad
promptius assequenduz id qō
ratio dictat. Alioquin frustra
in hoie esset appetitus sensitiu⁹
cū tñ natura nihil frustra opet.
Si aūt quis nō irascitur cōtra
vicia sua ⁊ alioz vt cū familiā
pater vel mater vel subditos re
ctor secularis aut eccl'iastic⁹ vi
dent vel sciunt delinquere. ⁊ ex
remissione nō corrigūt nec puni
unt ne seipsos ira perturbant.
vel delinquētes ⁊ amicos eorū
contristēt. tunc defectus ire est
pctm̄. Ideo di. l. c. Si q̄s dya
conus scribitur. Que ē ista bo
nitas iusticie inimica palpare
criminosos ⁊ crimina eoruz di
mittere vsq; ad diē iudicij ſpu
nita. ¶ Et ambro. xxiij. q. iij. c.
est iniusta ait. Dū vni indul
get indigno ad prolapsionis cō
tagij prouocat vniuersos fa cili
tas enim. venie incentiuuz p̄bet
delinquendi ¶ Hinc ē q̄ extra
de symonia in. c. Licet dicit. q̄
Heli summ⁹ sacerdos in se bo
nus tñ. quia nō iratus fuit cō
tra vitia filioz in se ⁊ in ip̄is pu

nitus fuit a dño dū filij⁹ ei⁹ in
bello cōtra philistēos pemptis
ip̄e ō sella corruēs fractis cerui
cib⁹ expirauit. xxxvij. di. capi. le
gant. ideo Aristo. iij. ethicorū
ait. videt insipientis esse non ira
sci vbi ⁊ qñ oportet. ¶ Si aūt
obij̄ceret contra dicta. qm̄ deo
debem⁹ assimilari iuxta posse se
cundū illud Mathei. v. Esto
te pfecti sicut ⁊ pater vester ce
lestis perfectus est. Sed deus
cū trāquillitate iudicat ⁊ punit
sine ira aliqua. Nam ira eius ō
qua dicitur Iratus ē furore de
us ⁊c. nō est cū citati animi. sed
iusta supplicij cōstitutio. de pe.
di. i. c. Sed ctinuo. Et de hoc
Aug⁹. de ciui. dei. c. xxv. Ira ī
quit dei nō pturbatio animi ei⁹
est. sed iudiciū quo irrogat pēa
peccato. ergo ⁊ nos sine ira pu
nire debemus ¶ Rñdet Tho.
q̄ deo assimilari debem⁹ in ap
petitu boni. sed in appetendo ⁊
mō appetēdi assimilari nō pos
sum⁹. qz in deo nō est appetitus
sensitiuus sicut in nobis. ¶ Si
adhuc obij̄ceretur q̄ non sit licī
tū irasci qm̄ ira ē appetitus vin
dicte. vt dicit glo. sup illo verbo
leuitī. xix. Ne oderis fratrē tuū
in corde tuo. Sed appetere vin
dictā nō videtur esse licituz. qz
deo ē reseruāda fm illō. deute
ronō. xxxij. c. Mea ē vltio ⁊ ite
rū. Mihi vindictā ergo irasci
nunq̄ est licitū. ¶ Respondet
Tho. q̄ appetere vindictā ppt
malū ei⁹ q̄ puniēdus ē illicitū ē
Sed appetere vindictā propt
vicioz correctionē ⁊ bonū iusti
cie ꝓseruandū laudabile ē. Et ī
h̄ pōt attēdere appetit⁹ sensiti
uus inquantū mouet a ratione
Et dū vindicta fm ordinē iu
dicij fit a deo fit. cui⁹ minister ē
ptās puniēs. vt dicit ad Rōa⁹
nos. xiij. c. Nō est g̃ acceptāda
stoicoz opinio q̄ ponebāt irā et
oēs alias passiones esse malas
nominātes eas affect⁹ q̄sdaz p
ter ordinē rōnis existētes. Ex
aug. li. io. de ciui. dei. magz ap⁹
probat opinionē pipateticoz q̄
tenēt q̄ ira ⁊ alie passiones aie
dicūtur mot⁹ appetitus sensiti
ui siue sint moderate fm rōem
siue nō. ⁊ fm hoc ira nō semp ē
mala animo a rōe impata lau
dabil' ē ⁊ ꝓtuosa. ⁊ sic econuerso
omissa vituperanda ē. ¶ Quod
ira q̄ ē fm rōem q̄ dr ira p zelū
ē ꝓmēdabil' ⁊ ꝓtuosa. Cap. ij.

SEcundū mysteriuz de
ira declarandū dr ꝓmē
datōis Sic eni defect⁹
ire loco ⁊ tempore vituperabi
lis ē. ita ira p zelū a rōne impa
ta ē ꝓmēdabil'. ¶ Vñ Aug. vi.
q. i. §. fi. ait. Irascit iust⁹ pctis
paleozū. i. maloz. sed nō odit. ⁊
Crisō⁹. qui irascitur cū cā non
est reus. Nā si ira nō fuerit. i. p

zelū nec doctrina ꝓficit nec iu
dicia stant nec crimina cōpes
cunt. ¶ Propterea ꝑmi Ma
chabeoꝝ.ij.c.inqt. Mathati
as instruēs filios ad zelū legis
exhortans ꝑ exēpla helias ze
landa zelū legis recepto ē in ce
lū. qđ habet.iij.regū.ij.c. zelū
aūt ꝑcipue legis helias osten
dit dū irato ꝫ falsos ꝓphetas
q̄ idolatrare faciebāt popu lū
q̄dringentos occidit in torren
te cyson. vt hēt.iij.regū.xviij.
c. ¶ Ad hūc aūt zelū inuitant
exepla scōꝝ. vñ.xxiij.q.iij.c.le
gi. Hiero. ad Ripariū aut. le
gi Simoniastre idest vindictā
finees. austeritatē helie. z zelū
simonis chananei. Petri seue
ritatē. z ananiā z saphirā tru
cidentē. Pauli ꝫstantiā: q̄ hel
miā magū vīs dñi resistentez
eterna seueritate dānauit. Nō
est crudelitas crimia ꝑ deo pu
nire: sed pietas. vñ in lege dici
tur. Si frater tuꝰ z amicꝰ tuꝰ
z vxor tua q̄ i sinu tuo dormit
dēpuere voluerit ꝓximitatē sit ma
nus tua sup eos z effūdes san
guinē ipsoꝝ. ¶ De finees ha
bet Hūeri xv. q̄ motus ira ꝑ
zelū vnū de ꝓncipalioꝝ tri
bus iuda qui ꝫ legē dñi misce
bat cū madianita in ipso actu
pcti occidit. De helia habetur
iij.regū.i.c. q̄ sup duos quin
q̄genarios fecit ignem de celo
descendere comburentem eos
¶ De zelo simonis. ꝑ eodē vi
det hic sumi simon z petrꝰ qui
binomius erat. Et historiam
de anania z saphira haberes
actuū. v.c. Glo. tñ ibi exponit
de simōe germāo thadei apli:
tangēdo historiā q̄ hētur in le
gēda eoꝝ. s. de serpētibꝫ ꝑ ma
gos ꝓcuratis q̄s apostoli mi
serūt sup eos ad affligēdū eos
ex zelo dei. ¶ Hac ira ꝑ zelum
motus mathatias occidit nū
ciū regis antiochi. q̄ eū inuita
bat ex ꝑte regis ad sacrifican
dū idolis. z iudeū qui corā eo
sacrificabat. vt hētur ꝓmi ma
chab. ij.c. hac ira motꝰ xp̄us
expulit flagello vēdētes z emē
tes Joh. ij.c. ꝓpterea extra de
sen. excō. c. veniēs. ponit casus
de sacerdote celebrāte officiū
q̄ extraxit de ecclesia monialē
q̄ ipm turbabat manibꝫ in eā
appositis z nō est excoicatus:
Glo. ibi dicit. q̄a ꝑsumitur ꝙ
bono zelo z nō odio iniuriandi
sic fecerit. ¶ Ex q̄ ꝓtꝫ ꝙ sacer
dos turbātē officiū dīnū pōt
expellere de ecclesia sine pena
excoicationis. z q̄libet aliꝰ ꝫrō
ne officij quod obtinet in eccle
sia. ¶ Propter dicta inq̄t gre
go. v. moraliū. Si sic ꝓximos
vt nos amare p̄cipimur restat
vt sic eoꝝ errorib⁹ sicut nostris
irascamur. ¶ Et Sap̄. eccles

stes. vij.c. Melior est ira risu
q̄ ꝑ tristitiā vultus corrigit
animus delinquentis.
¶ Nō ira inordinata peccatū
est. z de speciebꝫ z gradibꝫ no
cumentis eius. Cap̄. iij.

Tertiū m ysterium decla
randū de ira ꝺr offensi
onis. Est em̄ vitiū ira
qua offendit deus cū in ea cō
turbat oculus z aīa z intelle
ctus z volūtas. Nā in ira ꝑ ze
lū que ꝓtus ē z si turbat oculꝰ
rōnis. nō tñ aīa. i. volūtas. ſz
in ira ꝑ vitiū turbat frequēter
i. simul turbatꝰ oculus ratiōis
cū aīa idest volūtate Est ergo
ira pctm̄ ꝑm Tho. cū motus
eius ē inordinatus z ꝫ rōnem
vtputa qñ q̄s appetat iniustā
vindictā seu punitionē ꝓximi
notabiliter dānosam. puta q̄
appetit eū puniri qui nō meru
it. vel q̄ nō fecit sibi iniuriā q̄ꝫ
estimat. vel si fecit sibi iniuriā
vel alteri: appetit eū plus pu
niri q̄ꝫ meruit. vt si dixerit ei ꝓ
bū iniuriosū desiderat ꝓpter ꝗ
illū occidi vel vulnerari z si
milia. ¶ Nā vt scribit extra de
sen. z reiud. c. cū te. in glo. Nō
oia ꝓba sunt ꝑ iniuria hīda:
vt si ex repentino aio aliq̄d di
cat. ij.q.iij.c. si q̄s iratus. ꝺ pe
niten. di. i. §. diuortiū. qm̄ nec
lubricū lingue ad penaꝝ facile
trahendū est. ff. ad le. iul. ma.
l. famosi. §. Sed nec lubricuꝫ.
z in cōsultus calor calūnie vi
cio caret. ij.q.iij. §. notandum
¶ Similiter ē inordinatꝰ ire
motus cū q̄s calore iracundie
male cogitat vel loquit ꝺ deo
¶ Itē cū q̄s in correctiōe suoꝝ
inferioꝝ excedit mensurā siue
in ꝓbis siue in factis. extra de
homi. ca. pſbyteꝝ. ꝺr. q̄ pſbyt
qui puerꝝ ꝓcuties indiscrete cā
discipline ex q̄ ꝓcussione puer
mortuꝰ ē. inde ad paucos di
es ꝓpetuo deponit z ꝓuat. vbi
glo. q̄ excessit fines disciplinę.
ff. ad le. acql. l. p̄ceptoris. Le
uis em̄ castigatio magistris ꝑ
mittit. xxiij. q. v. c. i. z de sen. ex
com. c. cū volūtate. ¶ Sed ꝑ
huius partis plenioꝛe noticia
tria sunt videnda.
¶ Primū q̄t sunt ire species
¶ Scōm quot sunt ire gradꝰ.
¶ Tertiū q̄t sūt ire nocumēta
¶ Ad ꝓmū dicit aristo. v. ethi
coꝝ. ꝙ iracūdoꝝ quidaꝫ sunt
acuti. quidā amari. quidā ḡ
ues: Et sic pōt dici triplex spe
cies ire. s. acuta. amara. z gra
uis. Cui ꝫcordat in sententia
Grego. z Damascenꝰ li. ij. di
centes. ꝙ tres sunt irascibilita
tis spēs. s. fellea quā ꝓbus vo
cat acutā q̄ leue. s. habet prin
cipiū z subitū motū. ¶ Scōa
dicitur mania seu insania quā
ꝓbs vocat amarā que scilicet

ꝓmanet ⁊ in vetustatē deuenit
¶ Tertia dicitur furor quā philosophus appellat grauez. q̄ scz obseruat tps ad supplicīū inferendū. Hec aūt differētia spēz ire nō attēditur ptinet palit ꝑm circunstantiā tpis sed ꝑm facilitatē hois ad irā. vel ꝑm diuersitatē in ira ⁊ ex cā diuersa. firmitatis in ipsa. ¶ Vñ Tho. xxij. vbi. s. dicit q̄ inordinatō ire potest accēdi ex duob. primo q̄dē ex ipsa origine ire. q̄. s. hz leuem cām. Et hec ira ptinet ad acutos q̄ nimis cito irascūtur et et leui cā ꝺ illud Jacobi. i. Sit aūt omis hō velox ad audiendū tardus aūt ad loquendū et tardus ad irā. ¶ Alio mō pōt attēdi inordinatio ire ex ipa duratione ire. q̄. s. ꝓmanet ⁊ nimis pseuerat. ¶ Et hoc pōt esse dupliciter. Uno mō q̄ cā ire. s. iniuria illata ab altero diu manz in mēoria. vñ ex hoc diuturnā tristiciā ꝯcipit. ⁊ ideo fibūp̄i amarus ē cōtra illud ad ephesios. iiij. c. Omis amaritudo ⁊ ira tollat a vobis. Et Leuitici. xix c. Non eris memor iniurie ciuium tuorum. ¶ Alio modo contingit permanentia ire ex parte vindicte quam quis obstinato animo querit. ⁊ hoc pertinet ad difficiles seu graues qui nō dimittunt iram nisi puniant.
¶ Scōm quod est videndum quot sunt ire gradus. Et ihesus benedictus ponit tres gradus cum dicit Mathei. v. ca. Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio Qui aūt dixerit fratri suo racha reus erit consilio: Qui autem dixerit fatue reus erit gehenne ignis. Qui ḡdus ꝑm Tho. xxij. vbi. s. nō pinēt ad diuersas species. sed accipiuntur ꝑm processum humani actus. In quo primo quidem corde aliquid cōcipitur ⁊ quātum ad hoc dicitur: Qui irascitur fratri suo ¶ Scōm ē cum q̄ aliqua signa exteriora ira manifestatur exterius anteq̄ prorumpat in effectū. Et q̄tū ad hoc dicit. Qui autē dixerit fratri suo racha. q̄ dictio ꝑm Hiero. est interiectio irascentis ꝑm ydeoma hebreū. sicut apō nos heu est interiectio dolentiz ⁊ nil aliud significat nisi dolorez in cōmuni. ⁊ pape interiectio admirantis. Sed qz apō latinos nō est aliqua interiectio irascētis. ideo dimissum fuit illud racha in suo ydiomate hebreo significās irā in voce absq̄ exp̄ssione verbi importātis calūniā maledictōis ⁊ hmōi. ¶ Tertius gradus ē ire quādo ꝓducitur ad effectum. Est aūt effectus ire nocumentū alterius sub ratione vindicte. Animū autem nocumentum est qō fit solo ꝺbo.

Et ides quantum ad hoc dixit qui dixeri fratri suo fatue. sub quo verbo ꝯprehēditur omnis iniuria que fit proximo in locutione vel opere ex ira. Et ex mō loquendi ostendit deus grauius peccatum in scōo gradu q̄z in primo. ⁊ in tertio q̄z i primo ⁊ secūdo. ⁊ hoc inmutur licz obscure ex modo loquendi p similitudinem processus iudicarij.
¶ Nam cum adducitur reus ad iudicium. primo de crimine iudicatur. i. examinatur vtr fecit vel nō. ⁊ q̄tum ⁊ quō fecit. Repto q̄ maleficiū ꝓpetrauerit scōo fit consiliuz seu collocutio iudicis cū suis cōsiliarijs si debeat sibi ignosci vel qua pēa plecti. Et hoc deliberato. tertio datur sententia ꝯ eū vt tali pēa puniatur. Sicut ergo in ꝫ processu minus piculū est reo iudicari. i. examinari q̄z post examinationē de pena sibi debita propter delictū tractari. Qz dum examinatur adhuc est ei locus defensionis. ⁊ potest cōuinci de crimine ⁊ nō conuinci ⁊ absolui. Et iterꝫ minus periculuz sibi imminet cū de pena sibi dāda tractatur in cōsilio q̄z postq̄z ē lata sntia. qz cū agit de pena ei⁹ pōt sibi ignosci vel alleuiari pēa sibi debita. Sed post sententiam datā nō habet expectare aliq̄ remediū. ſz qō executōi nrā detur. Ita xp̄s ex ipso mō loq̄ndi vult oīdere q̄ minus graue peccatū est ⁊ si mortale cū quis solū habet irā in corde puta cū odio quā ipse irā mortalē ostendit exteri⁹ in facie turbulēta vl clamore q̄z quis nulli faciat iniuriā. Similiter min⁹ graue ē. et si mortale irā manifestat ab extra. ſz in ꝯfuso. q̄z irā oīdere iuam cū nocumēto ꝓximi. s. cōtumeliā do vel ꝓtuēdo ⁊ hmōi.
¶ Tertiū quod ē videndum. Quot sunt ire nocumēta. ⁊ p̄nt notari p̄cipue tria. ¶ Primū ē potentiaꝝ aie ⁊ virtutū alteratio
¶ Scōm corpis deformatio
¶ Tertiū fraternalis separatō
¶ Primū est potentiaꝝ aie ⁊ ꝑtutū alteratio. ꝓpter irā oīs vices seu potētie aie alterantur Nam primo oculus intellect⁹ obtenebratur. qz vt ait Cato. Ira impedit aiam ne possit cernere verū. Vñ dicit Grego. xi. q. iij. c. illa. vel ira. q̄cū rector est in ira nō ꝺz tunc iudicare snialiter. qz iudiciū rōis ē obfuscatuz Restrigenda est iquit sub rōe potestas. Nec q̄d agenduz prius q̄z concitata mens ad tranq̄llitatem redeat. Nā ꝯmotōnis tpe iustū putat omē q̄d fecerit Et. ff. de re. iur. l. q̄uid. Quic q̄d calore iracundius vl fit vel dicit nō ꝑi⁹ ratū est q̄z si ꝑseuerantia apparuerit iudicium

aie fuisse. ¶ Et cassiodorus li. de amicitia inquit. Ira, peul absit cū qua nihil ꝑsiderare nihil recte fieri pōt. ¶ Hinc valeri⁹ narrat li. iiij. de archita tarētino q̄ dū se pictagore p̄ceptis metapōti ciuitatis apulie penit⁹ immergit longo tpe magnoq; labore solidū opus doctrine ꝑplexus postq̄ in patria reuertitur ac rura sua reuisere ceperit aīa deuertit negligētia villici corrupta et pdita. Intuensq; male meritū sumpsisse inqt a te supplicium nisi irat⁹ eēt. Valuit enī ipunitū dimittere q̄ ppt̄ iraz iusto graui⁹ punire. Narrat etiā historia ecclastica q̄ Theodosi⁹ impator xp̄ian⁹ z deuotus cuz audisset quendā ex militib⁹ suis sibi carū a tumultu populari occisum apud thessalonicā. qz ꝓmisit se ira succēdi fecit indiferēter plures occidi ꝓpt̄ qō p⁹ ea a brō Ambro. mediolani n̄ fuit ꝓmissus intrare eccl̄iam ni si pri⁹ facta publica pnīa. Et ō hoc habet. xi. q. iij. c. cuz apud thesalonicā. Qz diffuse de hoc ita scribitur in historia triptita li. ix. Cū apud thessalonicā ciuitatē quidā iudices fuissent lapidati. indignat⁹ theodosi⁹ oēs pariter iussit occidi vbi septem milia sunt occisi. nullo p̄cedēte iudicio. Hui⁹ aūt cladē plenā gemitib⁹ audiēs brūs ambrosius cū princeps venisset mediolanū z solēniter in sacz volutus set intrare templū occurrit sanctus eps foris ad ianuā z īgredīēte his sermonibus a sacri liminis ingressu prohibuit. Nescis miser impator ꝓpetrare a te necis quanta sit magnitudo neq; post cām tanti furor; mēs tua mollē p̄sumptōis agnoscit Sed forte recognitionē peccati prohibet ptās impij. decz tñ vt vincat rō ptātem. Scienda quippe natura ē eiusq; mortalitas atq; dissolutio z pulvis progenitoz ex quo facti z ad quez redigēdi sum⁹ z nō flore purpurea ꝓfidentē infirmitatē operti corpis ignorare. Coequalium hoīm princeps es o imperator z ꝓseru⁹: vnus ē enī oīm dominus rex inc̄z z creator. Quib⁹ igit oculis aspicies cōis dñi tē plū. Quib⁹ calcabis pedib⁹ sācū illi⁹ pauimētū. quo man⁹ extēdes de q̄b⁹ adhuc sanguis stillat iniustus. quo his manibus suscipies sanctū dñi corp⁹ Qua p̄sumptione ore tuo poculū sanguinis p̄cioſi p̄cipies dū furore tuo tantus iniuste fusanguis effusus. Recede recede igitur ne scōo pctō priorem nequicīā augere ꝓtendas. Suscipe vinculū quo nūc dñs oīm te ligauit Est enī medicina maxima sanitatis. His sermonibus cū impator obediens. Erat enīm diuinis eruditōibus enutritus. z apte sciēs que sunt ꝓpria sacerdotis. que regum. gemens z deflēs ad regalia remeauit. cūq; octo mensiū transisset tpa propinquauit natiuitatis saluatoris nostri festiuitas. Impator aūt lamētationibus assiduis in palatia residēs ꝓtinuas lacrimas incessabilit̄ expandebat. Ingressus autem ruffinus tunc magister militū z singularē apud principē fiduciam habens z vidēs principē in lamētationib⁹ prostratū accessit vt lachrimaz cās inquireret. At ille. Tu ruffine ludis z mea mala non sentis. Ego gemo calamitatē meā. qz dei templū ingredi nequeo. At ruffin⁹ curro inquit si iubes z pontifici precibus suadebo vt soluat vinculuz quo ligauit. Acquieuit impator dictis ruffini. Qui ad ambrosiū accessit. Vox vt eū vidit Ambrosius ait. Impudentiā canū imitat⁹ es o rufine tante videlicet necz auctor exñs. Cūq; ruffinus p̄ imperatore supplicaret. Ambrosius ei semper dure respōdit. affirmās se imperatorem in ingressu ecclesie prohibiturum. Rediens ruffinus imperatorem inuenit qui iam media platea erat vt p geret ad ecclesiaz. retulitq; ruf finus illi que ambro. dixerat. At imperator pergo inquit et iustas in facie contumelias excipio. Cunq; ad sacra limina peruenisset in sacram quidem basilicam non presumpsit itrare. Sed veniens ad antistitem supplicabat vt eius vincula resolueret. Cui ambrosi⁹. Quaz penitentiam ostendisti post tātas iniquitates. Cui theodosius. tuum est docere meū vero suscipere. Cui ambro. iniūxit vt legem conderet ne snīa ferri posset animo irato. sed trāsacto xxx. diez numero. Quod z fecit. z cū multa hūilitate ex consensu ambrosij templum intrauit. ¶ Secundo ira turbat voluntatem adeo vt si tot⁹ mundus filo teneretur iratus frangeret non curando de tot⁹ mūdi destructione vt satisfaceret ire sue. Ideo prouerbioz. xxvij c. dicit. Ira nō habet mīam neq; erumpens furor. ¶ Hinc ō alexandro magno scribit Justinus. cum felicitatum cumul⁹ ad vota cresceret Alexandro t tantam elationem prouectus est. q̄ veller meritis cunctorum principum anteferri. Et cum clitus predilectissimus alexandro qui prius sub patre philippo. s. militauerat. deinde sub ipso alexandro cuius duo filij alexandro seruientes ceciderant in

bellis.q̄ etiā semel alexandrū liberauit a morte dū in q̄dā bello denudasset caput ⁊ q̄dā ex hostib⁹ euaginato ense illud p̄cutere ⁊ cēptasset. quod fecisset nisi clitus repcussisset ictū ⁊ interfecisset⁹ sic volentē ferire. alexandro patris sui philippi gesta p̄ferret ab ipso alexandro venabulo trāsfossus ē. sed cogitans alexander qualē amicū ⁊ cur eū occiderit mori voluit p̄mo clitū occisum amplectit. ⁊ tanq̄ audienti suā demētiā p̄fitet. Raptūq̄ telū in precordia sua ꝑtit p̄fecisset⁹ facinus nisi eū primi tenuissent. Ideo cassiodor⁹ in epistolis ait. Ulti furētes iusta nō statuunt

¶ Tertio ira turbat ventrem memorie. ideo venter ꝓ significat memoriā. quia sicut in vētre reponunt cibi comesti. ita in memoria retinent lecta vel audita. Sed cū ira mentē supat: omne exemplū māsuetudinis ⁊ patientie a memoria expellit ⁊ oīs beneficij īmemor fit eius q̄ turbat. Sicut p⁹ in saul q̄ ita irat⁹ fuit ꝙ dauid cū audiuit puellas cātātes saul p̄cussit mille ⁊ dauid decēmilia q̄ q̄si uix pluries eū occidere: oblit⁹ multor⁹ ⁊ magnor⁹ beneficior⁹ que sibi ⁊ populo fecerat. Sic habet. i. regū. xviij. Ideo Seneca in. iij. de ira. Le era vitia impellūt alios: ira p̄cipitat.

¶ Secundū ire nocumentū ē corpis deformatio. Debet em̄ vnusquisq̄ esse cōpositus i gestibus corporis quod pertinet ad modestiā de qua dicit apostolus ad philip. iiij. ca. Modestia vestra nota sit oīb⁹ hominib⁹. sed vt refert Grego. li. v. moral. Ira deuiet⁹ facie accendit. eraspat oculos q̄d loq̄tur ignorat. similis fit arreptitijs. vnde merito figurat p illū demoniacū q̄ vestimentis suis dilaceratis nudus incedebat. hoies verabat in monumentis manebat. Matth. ix c. ¶ Talis insup vehemēs ira accelerat mortē. ꝓpterea dicit puer. xxv. c. Felus ⁊ iracundia minuūt dies. vñ alia ira cunda vt cānis q̄ de facili mordet ⁊ latrat sūt breuis vite. ⁊ Scilla ꝙsule romanor⁹ ferk q̄ p̄ ira cū turbulentissim⁹ eēt fracta ē sibi vena sanguis in corpore vñ mortu⁹ ē. ¶ Tertiū nocumentū ire dr̄ fraternalis separatio. Quilibet em̄ cauet sibi habere familiaritatē cū iracūdis abhorretq̄ ꝙuersationē eorum vñ grego. li. v. mora. ait. Per irā gratia vite socialis amittit sicut scriptū ē. Noli eē assidu⁹ cū hoie iracundo ne discas semitas ei⁹ ⁊ sumas scādalū aie tue. qz q̄ se e. humana rōne nō

t̄p̄at. necesse ē vt bestialiter solus viuat vt fere siluestres. immo nec secū q̄ete habitare p̄t sol⁹. sz ꝺ seip̄m irat⁹ ꝓtrāgit alia q̄n vasa vel cartas vel seip̄z p̄cutit. vñ legit i vit⁹ patr⁹ de q̄dā iracūdo q̄ cū nō posset cū aliis ꝙuersari ob suā iram. demū accessit ad locum solitariū: vt posset sine ira viuere. Sed cum q̄dā die p aq̄ iuisset ad fōtem ipleto vaseet aq̄ casu ꝓsato vase aq̄ effusa est. Sed iste iterq̄ ipleuit alia aq̄ ira p̄mor⁹ ⁊ iterq̄ cū posuisset vas plenum in terra aq̄ effusa ē. At ille vas illud ꝓfregit. sicq̄ p̄pendit q̄ non alij sed ipsemet cā erat ire sue. ¶ Cōuersant autē cum talibus iracundis libēter demones. iō apostol⁹ ad eph. iiij. c. ait. Sol nō occidat sup iracūdia vestra. nolite locū dare diabolo. q̄si dicat. p iracundiam diabol⁹ habitat in vobis ⁊ h cū sol rōnis succūbit i ira. q̄n imo iracundi videtur peiores diabolo. nā diabolus nō fuit ausus p̄cipitare xp̄m de pinnaculo. sed dixit mitte te deor sum. Sed pharisei vt dr̄ i euāgelio durer⁹ vsq̄ ad supcilium mōtis vt p̄cipitarēt eum. Cauēda igit ira est. ⁊ h fieri p̄t si dum q̄s non vult irasci anteq̄ irascat alloquat seip̄z dicatq̄ sic Esto caut⁹ ⁊ rpe ire cogita

qz q̄ tūc recta ⁊ iusta videri p̄oterunt. iniq̄ erunt ⁊ indebita. Et sic dum ira cū die calor ad uenerit recordare q̄d p̄cogitasti dū nō eras irat⁹. Inqt em̄ Sen. li. ij. de ira. Datur mū remediū ire mora ē. Igit vincat rō ira ⁊ mansuetudo regnet in oīb⁹ q̄ digni effici cupiūt gratia ihesu xpi cui sit honor ⁊ gloria in secula seculor⁹ amen.

¶ Feria tertia quarte hebdomade De correptiōe fraterna Sermo vigesimus quart⁹.

Si peccauerit in te frater tuus vade ⁊ corripe eum inter te ⁊ ipsum solum Verba sunt redemptoris nostri originaliter Matth. xviij c. ⁊ in euangelio hodierno Si seruarent homines documenta saluberrima dñi nostri ihesu christi neq̄ ira in primos furerent. neq̄ inuidie liuore tabescerent nec aliis passionib⁹ vitiosis obrueremur Docuit nā q̄ nos ipse dei fili⁹ p̄cepta charitatis quib⁹ humanis anim⁹ ꝓtra queq̄ reprehensibilia posset regulari Inter hec autē extat mandatū de fraterna correptione. de quo fit mētio in lectiōe sancti euāgelij hodierna Idcirco ad eruditionē nr̄az d̄ ipsa in p̄senti sermōe dicemus

De qua ꝓponimus tria mysteria declaranda.

¶ Primū ꝺr obligationis.

¶ Scōm modificationis.

¶ Tertiū denūciationis

¶ Qualit corrige primū peccatorē est ꝑceptū affirmatiuū qꝺ oēs obligat etiā t ꝓtōres. t quomodo inferiores corrigere possunt superiores

Capitulū primum

PRimū mysterium declarandū ꝺr obligationis. In q̄ qualiter obligent oēs ad fraternā correptionē apiendū est. Ob qꝺ tria erūt dubia absoluenda.

¶ Primū vtr fraterna correptio sit in ꝑcepto.

¶ Scōm vtr peccatores debeat corrigere peccatorē

¶ Tertiū vtr subditus vel inferior possit corrigere ꝑlatum vel superiorem.

¶ Ad ꝓmū dubiū ꝺixerūt aliqui q hoc ꝑceptū obligat tm̄ ꝑlatos t superiores. Nā ꝺi. xl v. c. sed illud. Hiero. ait. Sacerdotes studeant adimplere illud euāgelij. Si peccauerit in te frater tuus t̄c. Sed noie sacerdotū ꝛsueuerūt significari ꝑlati q̄ curā hñt aliorū. g̃ ipsi ꝑlati tm̄ ad hoc obligant. Sed Tho. xxij. q. xxxiij. ꝺicit q hieronym⁹ nō intēdit ꝺicere q soli sacerdotes seu ꝑlati teneant ad illud. sed qr magis illi q̄ cēteri. t ꝓpterea ipse Tho. asserit q correptio fraterna oīb⁹ est in ꝑcepto. nā. xxiij. q. iij. ꝺr in cataz sacerdos. Cā sacerdos q̄ reliqui fideles summā ꝺebent habere curā ꝺe his qui pereūt quatenꝰ eoꝝ redargutiōe aut corrigant. aut si incorrigibiles appareant ab ecclesia sepentur ¶ Et Augꝰ li. de verbis dñi. Si negleteris corrigere peiorfactus es eo qui peccauit. Rō est. qꝺa vnusq̄sq̄ tenet ꝺū pōr necessitas adest ꝓximi sui pcuiis t tꝛalib⁹ t spūalib⁹ ac corꝓoralib⁹ obuiare. Ideo Sapiens eccle. xvij. c. ait. Unicuiq̄ mandauit ꝺeus ꝺe ꝓximo suo t. viij. q. i. c. in scripturis. ꝺr. q̄ pōt iuuare ꝓximū t nō iuuat: cōuincit summū nō amare pastorē ¶ Ad hoc ꝓpositū facere quod ait Cicero li. de amicitia. Et monēꝺi inqt sepe amici sunt t obiurgandi sic: tm̄ vt admonitio acerbitatem obiurgatio contumelia careat ¶ Et itez ibidē. monere t moneri ꝓprium est vere amicitie t alterum libere facere: non aspe alterum patienter recipe. ¶ Et Catho Cunctos mones aliquem nec se vult ipe moneri. Si tibi sit carus noli ꝺesistere ceptis. Nō nosti factū nō recte noli tacere Ne ꝺicare malos unitatē velle tacēꝺo. Ulnera ꝺū sanas ꝺolor est medicina ꝺolorīs. Sub istius ꝑcepti obligationē intelligamus notanda sunt tria

¶ Primū ꝑm Tho. q correptio ꝺelinquentis est quoꝺꝺam remediū qꝺ ꝺebet aꝺhiberi ꝓ pctm̄ alicuius. Illud ꝓo peccatū pōt ꝺupliciter ꝛsiderari. Uno quiꝺā mō inquantū est nociuū ei q̄ peccat. Alio moꝺū inquantū ꝓgit in ꝺetrimētum alioꝝ qui ex eius peccato leꝺunt vel scāꝺalizant. Et sic ꝺupler est correptio ꝺelinquētis. Una que aꝺhibet remeꝺium pctō inquantū est qꝺam malū ipsius peccantis. t ista ē ꝓprie fraterna correptio q̄ ꝛꝺinatur aꝺ emeꝺationē ꝺelinquentis. Remouere autem malū alicuius eusꝺē rōnis est t bonum ꝓcurare. Procurare aūt fratris bonū ꝑtinet aꝺ caritatē per quā volumus t operamur bonū amico. vnde fraterna correptio ē actus charitatis. qꝛ ꝑ eā repellimus malū fratris. s. pctm̄. cuius remotio magis ꝑtinet aꝺ charitatē q̄ remotio exterioris ꝺamni vel corꝓalis nocumēti. q̄to ꝓtrariū bonū ꝓximi ē magis ꝓpinquū charitati q̄ bonū corꝓis vel exterioꝝ rez. vnde correptio fraterna magis ē actus charitatis q̄ curatio infirmitatis corꝓalis vel subuētio q̄ excluꝺit exteriore gestas. ¶ Alia ꝛo correptio q̄ aꝺhibet remeꝺium pctō ꝺelinquētis ꝑm q ē in malū alioꝝ t ꝑcipue in nocumentū cois boni ē actꝰ iusticie Et ꝺe hac ꝺr in glo. Matth. xviij c. sup illo ꝓbo Si peccauerit t̄c. frater arguēꝺus ē ex zelo iusticie. ¶ Scōm notanꝺū q ꝑceptū ꝺe correptiōe fraterna ē affirmatiuū. Est aūt ꝺifferentia inter ꝑcepta affirmatiua t negatiua. Nā negatiua obligant semp t aꝺ sp. qꝺa ꝓhibeant actus viciorꝝ q̄ sp sūt ꝑm se mali. nec vllo mō vel tpe vel loco bñ fieri pñt. vt nō mechaberis. nō ꝓiurabis. Sed affirmatiua obligāt sp sed non aꝺ sp. qr ꝺant ꝺe actib⁹ ꝛtutum. Actꝰ ꝓo ꝛtutū nō q̄libz fieri ꝺebent. sed seruatis ꝺebitis circūstātijs. s. qñ ꝺz. vi ꝺebz qūo ꝺebet t hꝰmōi. Et qr in his q̄ sūt aꝺ finē ꝺispositio eorū attēꝺit ꝑm rōnē finis in ipsis circūstantijs actꝰ ꝛtuosi ꝑcipue ē attēꝺenda rō finis q̄ ē bonū ꝛtutis. si g̃ fit omissio talis circūstātie circa actū ꝛtuosū q̄ tollat totalr bonū ꝛtutis hic ꝛꝺiuiſ ꝑcepto. si aūt sit ꝺefectus alicuiꝰ circūstantie q̄ nō toraliter tollat ꝛtutē lz nō pfecte attingat ab bonū ꝛtutis. ñ ē ꝛ ꝑceptū. vñ phs. ij. ethicoꝝ

dicit ꝙ si parū disced at a me/
dio nō ē ꝯ ꝟtutē. sed si multuꝫ
discedat corrūpit ꝟtus in suo
actu. Correptio autē fraterna
ordinat ad frīs emendationē.
Et ideo h mō cadit sub ꝑcepto
ꝑm ꝙ ē necessaria ad istū finē
nō aūt ita ꝙ frater delinq̄ns q̄
libet loco ꝛ tpe corripiat. Ter
tiū notandū ꝙ q̄nq3 circūstan
tie ꝯcurrūt ad h vt q̄ obliget
ad correptionē fratnā. ¶ Pria
ē culpa mortalis in ꝑrio. ꝑꝑtea
dixit xp̄s. si peccauerit. s. mor
taliter. nā q̄uis etiā fraterna/
liter corrigere delinq̄ntē in ve/
nialib3 sit caritas qn̄ inde spat
vtilitas. nō tn̄ omittere illō ex
negligētia ē mortale ¶ Scd̄a
circūstātia ē noticia certa. vn̄
aug9 li. de ꝟbis dn̄i ait. Ad/
monet nos dn̄s nr̄ nō neglige
re iuicē pctā nostra nō q̄rēdo
q̄d rephendas. sed vidēdo q̄d
corrigas. i. nō o3 ꝙ inq̄ramus
curiose vitā ꝛ facta alioꝝ vt i/
ueniam9 q̄d possim9 rephen/
dere. h em̄ eēt explorare vitam
vlteri9 qd̄ ꝑtinet ad ꝑlatos q̄
debēt diligēt inq̄rere vitā sub
ditoꝝ. ¶ Tertia ꝯditio ē spes
de emēdatiōe fratris. alit si nō
ꝑsumit emēdatio sed poti9 de
terioratio vel odiū vel scāda
lū cessandū ē a correptiōe. In/
q̄t em̄ sapiēs puer. ix. ca. Noli
arguere derisorē ne forte ode/

rit te. Et Hiero. in ꝑlogo in
Esdrā frustra niti ꝛ nihil ali/
ud q̄3 odiū arguendo querere
extreme demētie ē. ¶ Quarta
circūstantia est aptitudo ꝙ. s.
q̄s aptius ceteris possit corri/
piēdo fratrē emēdare. ¶ Qui
ta circūstātia ē opportunitas
loci ꝛ tpis. Si hec circūstātie
desunt: ꝑceptū illud non obli
gat neq3 peccat q̄ correptionē
omittit. Vn̄ aug9 li. i. de ciui.
dei. c. x. ait. Nā si ꝑptereа q̄sq3
obiurgādis vl' corripiēdis ma
le agētib9 parcit. q2 opportuni
us tps inq̄rit vel eisdē ipis me
tuit ne deteriores efficiant. vel
ad bonā ꝛ piam vitā erudien
dos alios īpediant non videt
esse cupiditatis occasio. sed cō
siliū caritatis. ¶ Scd̄3 dubiū
fuit vtꝝ peccator debeat corri
gere peccatorē. Ad qd̄ ita dic
Tho. vbi s. ꝙ correctio delin
quētis ꝑtinet ad aliquē inq̄n/
tū viget in eo rectū iudiciū rō
nis. Pctm̄ aūt nō tollit totuꝫ
bonū nature q̄n remaneant in
peccāte aliq̄d de iudicio recto
rōnis. Et ꝑm h pōt sibi cōpe/
tere alterius delictum arguere
Sed tn̄ ꝑ pctm̄ ꝑcedēs īpedi
mentū qd̄dā correptiōi auferṫ
ꝑpter tria. ¶ Primo q̄dē. q2 ex
pctō ꝑcedenti indign9 reddit
vt aliū corrigat de minori pec
cato: si ipse corrigēs mai9 cō/

misit. Vn̄ sup illud Matthei
vij. c. Quid vides festucā ꝛc.
dicit Hiero. De his loq̄tur
q̄ cū mortali crimine detinent
obnoxij minora pctā fratrib9
nō ꝯcedūt. ¶ Scd̄o reddit in
debita correctio ꝑpter scanda
lū qd̄ sequit ex correptōe si pec
catū corripiētis sit manifestū.
q2 videt ꝙ ille q̄ corrigit n̄ mo
ueat ex charitate sed ad osten/
tationē. ¶ Tertio ꝑpter supbiā
corrigētis inq̄ntū. s. alieꝺ ꝑꝑa
pctā ꝑuipendēs seipm̄ ꝑfert ꝑ
ximo suo. in corde pctā primi
austera seueritate auiditate di
iudicās acsi ipse eēt iust9. Vn̄
aug9 li. d ꝟmōe dn̄i i mōte ait
accusare vitia officiū ē bonoꝝ
ꝙ cū mali agunt alienas ꝑtes
faciūt. Et Isi. li. de sūmo bo/
no. Nō debet vicia alioꝝ cor/
rigere q̄ ē vicijs subiectus. Et
Paulus ad Ro. ij. c. In quo
aliū iudicas. teipsum ꝯdēnas
Dicit g aug. li. de sermōe dn̄i
in monte. Cogitem9 cū aliquē
rephēdere nos necessitas cogit
vtꝝ tale sit viciū qd̄ nunq3 ha
buim9 ꝛ tūc cogitem9 nos ho
mines esse ꝛ habere potuisse vt
quod habuim9 ꝛ iam nō ha/
bemus. ꝛ tūc tangat memoriā
cōis fragilitas vt illā correcti
onē nō odiū sed misericordia
ꝑcedat. Si aūt inuenim9 nos
in eodē vicio esse nō obiurge/

mus sed cōgemiscamus ꝛ ad
penitēdū inuicem inuitemus.
Quare peccator si cū humili/
tate corrigat delinquentē non
peccat. nec excusatur peccator
ab isto ꝑcepto. q2 pōt cōteri d
peccato ꝛ penitere. ꝛ iam non
erit peccator vel humiliter cor
rigere potest vt est ꝑdictum
¶ Tertiū dubiū fuit vtꝝ sub/
diti ꝛ inferiores possint corri/
gere ꝑlatos ꝛ suos superiores
¶ Rn̄det Tho. ꝙ correctio q̄
est actus iusticie per inflictio/
nem pene non competit sub/
dito respectu ꝑlati. Sed cor/
reptio fraterna que est act9 ca
ritatis ꝑtinet ad vnūquēq3 re
spectu cuiuslib3 ꝑsone ad quā
charitatē d3 hēre si in eo aliq̄d
corrigibile iueniat vꝫ in cor/
rectiōe q̄ corrigūt subditi ꝑla
tos d3 mod9 cōgru9 adhiberi
s. vt nō cū ꝑteruia ꝛ duritia s3
cū māsuetudīe ꝛ reuerētia cor
rigant. Vn̄ apl's. i. ad Thimo
theū. v. c. ait. Senio rē ne icre
pauerís s3 obsecra vt patrē. ꝛ
ideo Diony. redarguit demo
philū monachū: q2 sacerdotē
irreuerent correxit eū ꝑcutiens
ꝛ de eccia ejciēs. Ad hoc fac
vt notat grego. in pastorali ex
emplū nathā ꝑphete cū corre/
xit dauid d adulterio cōmisso
occulte. q2 sub silitudīe diuitis
q̄ occiderat ouē paupis vt ꝑ/

pararet conuiuiū pauperi hospi/
ti rc. sup quo dauid iudicauit
illū dignū morte. ex qua senten
tia inde sumpta occasione vr/
bane redarguit eū. ꝛ ille subito
emendatus ē. vt scribitur. ij. re
gum. xij. ca. In hmōi etiā figu
rā dicit Exo. xix. ca. Bestia q̄
tetigerit monte lapidabit. qd
fit cū subdit bestialiter seu pa/
terne corrigit prelatū q̄ rōez di/
gnitatis. q2 altior ceteris dicit
mons. ꝛ. ij. Reg vi. c. narratur
ꝙ oza ꝑcussus fuit a dn̄o. q2 te
tigit archā dei q̄ significat pla/
tū. ɔtract⁹ aūt ozee ē qn̄ platus
irreuerēter obiurgatur vel ei de
trahitur. ¶ Sciendū etiā scd̄m
Tho. vbi. s̄. Qd̄ vbi imineret
ꝑiculū fidei etiā publice essent
platis a subditis arguēdi. ꝛ ꝗ
uis p̄sumere se esse meliorē sim
pliciter ꝗ platus suus videat eē
p̄sumptuose supbie. tn̄ extima/
re se esse meliorē ꝗtuz ad aliqd
nō est p̄sumptōnis. q2 nullus ē
in hac vita qui nō hēat aliquē
defectum.

¶ De triplici ɔditōe q̄ seruāda
est in correptione fraterna vt fi
at debito modo.

Capitulum secundū.

Secundū mysteriuz
declarandū de corre
ptione fraterna dici
tur modificatō. Cū
eni vt dictū ē ipa sit act⁹ caritatꝫ

oz vt fiat cum mō q̄ est ꝺm ca/
ritatē ex forma tradita a xp̄o in
euāgelio. dr̄ ei ibi. vade ꝛ corri/
pe eū inter te ꝛ ipm solū. vbi no
tātur tres conditiones.
¶ Prima dicitur sollicitudis.
¶ Scd̄a mansuetudinis
¶ Tertia solitudinis.
¶ Prima ɔditio q̄ reqritur vt
correctio fiat debito mō dicitur
sollicitudinis q̄ notatur cū dici
tur vade. s. sollicite ꝗ citius co
mede potes. vn̄ Cassiodor⁹ in
eplis ait. succurrendū ē ne tra/
ctu tpis impunita mala ɔuale
scāt. Malū eni cū ꝑseuerat au
getur ꝛ remediabile bonuz est
peccato accelerata correctio.
¶ Scd̄a ɔditio dicitur māsue
tudinis. Jō seqtur xp̄s. Corri
pe. i. cor rape vt. s. blāde ꝛ dul/
citer arguas delinquentē. Naz
ꝓuerbior. xv. c. inquit sapiens
lingua placabelis lignum vite
q̄ aūt imoderata est ɔteret spiri
tū. ¶ Et. xxv. Linga mollis cō
fringit duriciā. ¶ Et paul⁹ ad
galathas. iiij. c. Vos q̄ spirita
les estis instruite hmōi. in spiri
tu lenitatis ꝛ mansuetudinis.
Vbi Aug⁹. ait. quicqd lacera
to aio dixer, punietis ē imper⁹
nō caritas corrigētis. dilige et
dic quicqd volet. ꝛ Dauid in
psal. Supuenit māsuetudo et
corripiemur. ¶ Tertia cōditio
dicitur sollicitudinis. vn̄ subdit

xp̄s inter te ꝛ ipm solū qd̄ fieri
dz. ¶ Primo ne petōr publice
corrept⁹ cū se viderit infamatū
deterior fiat ¶ Scd̄o ne pctō
ei⁹ publico alij ꝓpt malū exēplū
ꝓuocētur ad peccandū ¶ Ter
tio ne alij infamētur. Jnqt eni
Aug⁹. ad plebē hyponēsez. cuz
de his q̄ sctm nomē ꝓfitētur ali
qd criminis vel falsi insonuerit
instāt. satagūt. ambiūt vt d oi/
bo id credatur. Ex h trahit ar/
gumentū ꝙ fraterna monitio
dz p̄cedere denunciationem. vt
ponitur extra de iudi. c. Nouit
extra de fi. c. Lz. ꝙxtra de accu
sa. c. ij. ꝛ. c. Cum dilecti. ꝛ. ij. q
vij. c. accusatio. c. si qs. ꝛ. ij. q. i.
c. si peccauerit ¶ Et. xij. q. ij. ca.
indigne. Et. xvi. q. vij. c. Oēs
decime. ¶ Nec est ɔ. q2 Joseph
accusauit frēs suos apd̄ prēm
de crimie pessimo. Gen̄. xxxvij
c. ꝛ tn̄ nō legitur ꝙ premiserit
monitionē secretā. q2 ꝺm Tho
mā ꝗuis nō sit scriptū creden
dū ē ꝙ prius monuerit. Vl' di
ci pōtꝙ publicū erat pctm̄ inter
frēs. vn̄ dt scripa publice accu
sauit frēs. qd̄ etiā petr⁹ ananiā
ꝛ saphirā occulte defraudātes
p̄ciū agri publice denūtiau t de
tegēdo pctm̄ sine p̄cedēti moni
tōe Act. v. c. Hoc fecit vt execu
tor dei cui oīa pctā etiā occulta
sunt nota ꝛ manifesta cuius re
uelatōe Petr⁹ pctm̄ illud cog/

uit ꝛ puniuit xp̄s etiā cū pecca
tū iude ꝓditoris hēret vt publi
cū incꝗtum de⁹. vn̄ ꝛ ꝓdere po/
terat nō tn̄ publicauit sz verbis
obscurꝫ de pctō eū admonuit vt
nobis exemplū p̄beret. ij. q. i. c.
vn⁹. ¶ Sciendū tn̄ ꝺm Richar
dū in. iiij. di. xix. Qd̄ triplex po
test eē pctm̄ in ꝓximo corrigibi/
le. ¶ Primū est publicū. ꝛ h nō
indiget secreta monitōe. q2 vt
inqt Jsido. li. de sum. bo. Ma
nifesta pctō nō sunt occlta cor/
rectōe purgāda. palā enīz sunt
arguēdi q̄ palā nocēt. ¶ Scd̄m
est pctm̄ ꝑniciosum qd̄ vergit ī
multitudine dānum vt heresis
ꝓditio ꝛ similia q̄. reuelari dn̄t
supiorib9 etiā cū dāno sic peccā
tis. q2 vt scribit. vij. q. i. c. Sci/
as. Gn̄alis vtilitas vtilitati p/
ticulari semp ē p̄ponenda. Ter
tiū ē pctm̄ occultū quod scz te/
dit in damnū soli⁹ peccātꝫ. ꝛ in
h necesse ē ꝙ fraterna monitio
p̄cedat denunciationē. Fac ad
h ꝓpositū glo. in. c. Contigit. ex
tra de sen. excō. q̄ arguit contra
textū in quo dicitur. ꝙ clerici n̄
deferētes habitū ꝛ tonsurā nō
ꝑdunt priuilegiū vsqꝫ ad trinā
monitionē. vt patet extra de se.
ex. c. in audiētia. ꝛ de vita ꝛ ho
nestate clericorū. ca. vi. ¶ Et tn̄
ɔtrriū videt dicere capitulū. Per
pēdim⁹. extra de sen. ex. ꝛ soluit
hanc dubietatē glo. q2. ca. Jn

audiẽtia. ꝛ. c. vl. de vita ꝛ hõe. cle. loquitur de his q̃ in modi/cis excedunt in quibus hz locũ monitio. capitulum vero ppen/dimus loquitur de illo q̃ gui/ ꝛ pnicio se ac publice deliquit. Nam vt ibi dicitur. quidã sa/cerdos falso se filiũ reg̃, nomi/nauit ꝛ armis acceptis seditio/nẽ fecit ꝛ guerrã. Capt⁹ patibu/lo affixus fuit. Illi tñ qui inter/ficere eũ nõ sunt ad papã mit/tẽdi pro absolutõe. q̃ ille perdi/derat priuilegiũ clericale ꝓpter grauitatẽ excessus. Et hz dicak in textu q̃ ꝓpetẽs illis penitẽ/tia ẽ iniungẽda. Glo. tñ expõit q̃ id fieri debet ad cautelaz q̃n itaq̃ pctm̃ occultũ nõ est alis dãnosum vt est predictũ seruã/da ẽ secreta monitio. ¶ Hz q̃d si ꝑlatus in visitatõe preciperet subdito vt sibi diceret qõ sciret corrigendũ. ¶ Rñdet tho. vbi s̃ articulo. vij. in rñsione. Ad ij. quod intelligendũ est precep/ptũ sane saluo ordine correptõ/nis fraterne siue p̃ceptum fiat cõmuniter ad oẽs siue ad alĩ/quẽ specialiter. sed si ꝑlat⁹ ex/presse preciperet contra hũc or/dinẽ a dño ꝓstitutũ ꝛ ipe pecca/ret precipiens ꝛ ille qui obedi/ret. quia prelatus non est iudex occultoꝝ sed solus deus. xxxij. di. c. erubescant. vñ non habet potestatem p̃cipiendi aliquid super occultis. nisi inq̃ꝫtuz per aliqua iudicia manifestantur. puta q̃ infamiã vel alias suspi/tiones in q̃bus casibus potest prelatus p̃cipere eodẽ mõ sicut ꝛ iudex secularis vel ecclesiasti/cus potest exigere iuramentuz de veritate dicenda.

¶ Qõ ẽ dñia inter denũciatiõ/nẽ ꝛ accusatiõnẽ ꝛ de mõ frat/ne correptõis.

Capitulum tertium.

Certiũ mysteriũ declarandũ de fraterna cor/reptione dicit denũtia/tionis. Vbi primo sciendum ſm tho. ſcõa. ij. q. lxvij. q̃ ẽ dif/ferẽtia inter denuntiationẽ ꝛ ac/cusationẽ. q̃z in denũciatõe attẽ/ditur emẽdatio fratris. In ac/cusatõe vero punitio criminis. Pene enĩ pñtis vite nõ p se ex/petũtur. q̃ nõ est hic vltimũ re/tributõis tps. sed inq̃ꝫtuz sunt medicinales ꝓferẽtes vel ad bo/nũ reipublice cui⁹ quies procu/ratur per punitõe peccantium vel ad emẽdationẽ pſone peccã/tis. quoꝝ primũ pertinet ad ac/cusatõnẽ. scõm intẽdit in denũ/ciatione. ꝛ iõ si crimẽ fuerit tale q̃ vergat in detrimentũ reipu/blice vt ẽ dictũ. dz hõ immo te/neꝫ ad accusationẽ dũmõ suffi/ciẽter possit probare q̃ pertinet ad officiũ accusatoris. Si autẽ p̃ctm̃ fuerit in damnũ soli⁹ pec/cantis cui nõ prodest precedẽs monitio dũmodo speretur cor/reptio ꝛ emẽdatio procedẽduz est ad denũciationẽ. Secundo sciendũ q̃ añ illã denũciatõez ex doctrina xp̃i premittẽda est testiũ inductio. q̃ rationabili/ter fit scõm Tho. ij. ij. q. xxxiij. q̃ de vno extremo ad aliud ex/tremũ ꝓuenienter trãsitur p me/diũ. In correptione autẽ frater/na dñs voluit q̃ principiũ esset occultũ. dũ frater corripet frem inter se ꝛ ipm̃ solũ. finẽ aũt vo/luit esse publicũ. vt scz eccl̃ie de/nunciaret. ꝛ ideo ꝓuenienter in medio ponitur inductio testiũ vt primo paucis iudicet pecca/tũ fratris qui possint prodesse ꝛ nõ obesse vt saltim sic sine mul/titudinis infamia emẽdetur. si aũt probabiliter estimaretur q̃ p testiũ inductionẽ proxim⁹ de/terioꝝ fieret. tũc cessandũ ẽ a cor/reptione. Fit aũt talis inductio testiũ. ¶ Primo ad ostendẽduz quod sit pctm̃ illud de quo ali/quis arguit ſm Hiero. ¶ Se/cũdo ad ostendendũ q̃ frat ad monẽs fecit qõ in se est ad emẽ/dationẽ fratris procurandam ſm Crisо. ¶ Tertio sciendũ q̃ fama minus bonũ est q̃ sit bo/na vita fratriz ſm Nico. de lira. Et iõ si sine detrimẽto sue fame nõ possit seruari bona vita fratriz tũc p̃cedendũ est ad salutẽ hõe vite cũ aliqualĩ lesiõe fame. Et ideo inducẽdi sunt prio testes vt coram eis arguat. ꝛ si se nõ cor/rexerit tũc simpliciter ꝓtẽnẽda est ei⁹ fama vt ꝑseruetur bona vita. ideo christus dixit. dic ec/clesie. i. prelato. si dũt ecclesiam nõ audierit. sit tibi sicut ethnic⁹ ꝛ publican⁹. ethnicus. i. gentilis. ¶ Vlñ glo. in. c. quintaual/lis. extra de iureiurã. ethnos. i. genus. ide ethnicus. i. gentilis separentur ergo incorrigibiles ab alĩs fidelibz p excõicationẽ ꝛ censurã ecclesiasticã. prelat⁹ enim habita sufficiẽti probatõ/ne dz illi precipe vt desistat. qõ si nõ facit ecclesiã nõ audit. vñ propter ꝓtumaciã excõicãd⁹ ẽ ꝛ tunc excõicatus sit tibi sicut ethnic⁹. alias nõ vites eũ si nõ excõicetur q̃ uis ecclam̃ nõ au/diat. i. nõ obediat. non propter hoz eũ vitare. ij. q. i. c. Multi. ꝛ q̃ ꝓlati eccl̃ie possint p̃cipere ꝛ excõicare. subdidit christus Amẽ. i. fideliter dico vob. Haz amẽ significat quod verũ ẽ. de con. di. ij. c. Re vera. in fi. ꝛ in glo. ibi. xxxviij. di. capi. sedulo. Quecunq̃ ligaueris sup terrã erunt ligata ꝛ in celo propterea acriter exprobandi sunt qui vl/tra hoc q̃ corrigi nolũt dum iu/ste ꝛ merito excõicant censuraz ecclesie despiciunt. ꝛ vt sermo/nem hunc ꝓcludam⁹ sit vnus

ḋſcꝫ ad ꝓmū benīuolus i ex
hortatione vt ſic retrahatur a
malū. in quo actu fraterne cor
reptionis reddit ſe vnuſquiſcꝫ
gratiſſimū oipotenti deo. cui
ſit laus ⁊ honor ꝑ infinita ſecu
la ſeculoꝝ amen.

¶ Feria quarta quarte hebdo
made de ſcandalo phariſeoꝝ
⁊ alioꝝ. Sermo. xxv.

Scandalizati
ſunt. Scribunt hec
ꝛba Matth. xv. c.
⁊ in euāgelio hodi/
erno. Dix certe videri poſſit
hīs q̄ rem cās ꝓſiderare volūt
cur deus nr̄ ieſus xp̄s phariſe
os ſcandalizari ſit paſſus qui
tributū ſoluit ceſari ne ſcanda
lizaret. vt hr̄ Matth. xvij. c. ⁊
xi. q. i. ca. ſi tributum. ⁊ xxij. q
viij. c. tributū. ſed ꝓfecto cum
nō oē ſcandalū ſit eq̄le pōt eē
⁊ q̄ncꝫ ex defectu pueniat ⁊ ma
licia eoꝝ q̄ ſcandalizant. ſic in
ꝓpoſito ꝓtingit de phariſeis q̄
cū ceci eēnt ⁊ cecoꝝ duces xp̄o
inſidiātes que xp̄s docebat ſan
cte iuſte ⁊ recte in malā ꝑtē ꝓ/
tebant. Et ꝓ hoc intelligat
exp̄ſſius in hoc ſermōe d̄ ſcan
dalo dicere ſtatui. de quo tria
myſteria erūt declaranda.

¶ Primū dr̄ diffinitionis
¶ Scōm omiſſionis
¶ Tertium dimiſſionis
¶ Quid ē ſcandalū. ⁊ de tri/
plici ſcandalo. ſ. actiuo paſſi/
uo ⁊ occaſionato. ¶ Cap. i.

Primū myſteriū dicit
diffinitionis. Diffinit
em̄ ſcandalū a bt̄o hie
ro. ſup Matth. ſic. Scanda/
lum ē dictū vel factū min⁹ re
ctū p̄bens occaſionē ruine. Et
dr̄ a ſcādalon grece q̄d noſ di
cimus offenſam vel ruinam ⁊
īpactionē. ꝓtingit em̄ q̄ncꝫ q̄
alicui exponit aliq̄d in via eūti
corꝑali cui rei īpingēs diſpōit
ad ruinā ſiue caſū vt ſi pōat li
gnū vel lapis in quē īpingat:
vel aliq̄d lubricū ſup q̄ pedez
ponēs diſponat ad caſū. ⁊ tal
ober dr̄ ſcandalū. ſimiliter i p
ceſſu vie ſpūalis vt inq̄t tho.
xxij. q xliij. ꝓtingit aliquē diſ/
poni ad ruinā ſpūalē ex dicto
alteri⁹ vel facto inq̄ctū. ſ. ali/
q̄s ſua ſuaſiōe vel inductione
vel exēplo trahit aliquem ad
peccandū. ⁊ h̄ ꝑ ꝓpriē dr̄ ſcāda/
lū. vt dr̄ in ps. c. xxxix. Juxta
iter. ſ. q̄ incedebā in via ſpūali
bonoꝝ opeꝝ ſcandalū poſue/
runt mihi. ſ. hoies mali. Et no
ta q̄ vt dicit tho. i p̄acta dif
finitiōe ponit dictū vel factuz
nō aūt ꝓcubitū q̄ etiā mō ꝓtin
git peccare. q̄ dicta ⁊ facta ex
teriora ſūt ⁊ alioꝝ ſenſib⁹ obij
ciunt. vñ q̄s pōt iduci ad rui/
nā. ſed concupita vel cogitata
ab intra ſūt ⁊ videri non p̄nt
nec ſcādalizare ſeu ad ruinam
diſponere valēt. ⁊ dr̄ min⁹ re/
ctū. i. nō rectū illud dictū vel
factū. ⁊ q̄ h̄ ē vel ſm̄ ſe malus
ſicut petr̄m. vel q̄ hz ſpeciē ma
li. ſicut cū aliq̄s recūbit in ido
lo q̄uis h̄ nō ſit petr̄m ſm̄ ſe ſi
q̄s hoc nō faciat corrupta in/
tent. oē tn̄cꝫ hz ſpec ē ei ſimi/
litudinē veneratiōis idoli pōt
alteri p̄bere occaſionem ruine
Ideo apl's. i. ad theſſalo. v. c.
ait. Ab oi ſpecie mali abſtine
te vos. ¶ Notandum tn̄ q̄ tri
plex ē ſcandalum
¶ Primum dr̄ actiuum
¶ Scōm paſſiuum
¶ Tertium occaſionatum.
¶ Primū eſt ſcādalum actiuū
ſm̄ Tho. vbi s. cū aliquis ſuo
dicto vel facto inordinato in/
tēdit aliū trahere ad aliq̄d pec
catum. h̄ autē ſp ē mortale. q̄
ē p̄ charitatē p̄rimi ad quā p
tinet ipedire p̄rimū a pctō q̄/
tum in eſt ꝑ correctionē fraternā
⁊ ē ſpāle pctm̄ ab aliis diſtin/
ctū ꝓpter intētionē inducendi
primum ad peccādum. ¶ Ex
aduertendū ſm̄ Ricar. ⁊ ſco/
tum in. viij. di. xv. q̄ inducere
a iquē ad peccādum pōt eſſe
dupl'r. ꝓmo ꝑ ſe. ſcō ꝑ accūs
⁊ diſpōtiē. Primo mō nihil
pōt inducere hoiem ad peccā
duz niſi quod pōt mouere po
tentiā. potentia autez moueri
pōt a deo. ſed non ad peccan
dum. q̄ teſte augu. li. lxxxiij. q.
deo auctore nō fit hō deterioꝛ
potētia. g̃ que pōt mouere ad
peccandū eſt ipſa volūtas: ex
quo vt dicit aug⁹ li. de libero
arbi. Nulla alia re fit mens ſer
ua libidis niſi ꝓpa voluntate
¶ Scōo mō per accidens. ſ. et
diſpoſitiue pōt q̄s alium indu
cere ad peccādum. aut obiec/
tum ꝓponēdo. aut obiectuz ꝓ
poſituz ꝓſuadēdo ⁊ ſic mlti cō
ſilijs auxilijs ⁊ exēplis malis
primos incitāt ad peccandū
ex ſcādalo actiuo. hoc aūt pec
catum tāto gr̄uius ē q̄nto coꝛ/
rūpit potioꝛa bona p̄rimi pec
cantis q̄ ſunt bona ſpūalia ex
cellētioꝛa bonis coꝛpalibus ⁊
tpalib⁹. Ideo. vi. q. i. c. Ex me
rito dr̄. Deteriores ſunt qui vi
tā moꝛeſcꝫ bonoꝝ coꝛrūpunt.
his que ſubſtātias alioꝝ ꝑdia
cꝫ diripiunt. Dāna em̄ morū
multum diſtāt a dānis reruz
Idē. vi. q. i. c. ſunt plurimi. et
de h̄ aug⁹ de pe. di. i. c. noli in
q̄t. Noli putare te nō eē homi
cidā cum fratri tuo maluz ꝓ/
ſuades. ſi em̄ fr̄i tuo malū per
ſuades occidis te ⁊ aliq̄n fra/
trē ipm̄ cum. ſ. aſſenſit ꝓſuaſio
ni male quod ē ſcandalizare.
Sic ſcādalizauit balaā ario/
lus filios iſrael cuz docuit ba
laach regē mittere ſcandalum

corā filijs israel ꝯsulendo vȝ ꝙ
mlieres ornatas moabitas mit
teret ad castra filioꝝ isrl' cū ido
lis eaꝝ vt inclinarēt eos ad for
nicandū cū eis. ⁊ p h' ad ydola
trandū qđ malū secutū est. sed
acriter punitū cū illis q̄ ꝯsulue
rūt ⁊ dederūt illud scandalum
vt pȝ numeri. xxiij. ¶ Scđȝ est
scādalū passiuū. Illud est ſm
tho. cū q̄s ex dicto vl' facto alti⁹
bono vl' malo vl' hñte spēȝ mali
scādalizat. i. in aliqđ pctm̄ ruit
h tm̄ scādalo q̄s aliqñ scādali-
zat sine pctō alteri⁹ ꝯtiter pec-
cās. sicut cū q̄s turbat vl' aliqđ
malū agit ex bono ope vel ꝯdo-
ctrina rōnabili alteri⁹ ⁊ sic pha
risei audito ꝟbo xp̄i. non qđ in
trat in os ⁊c. scādalizati sūt. sic
etiā apl'i ex passione xp̄i. naȝ vi
dētes eū capi ⁊ ita crudelr tra-
ctari amiserūt fidē. de ei⁹ diui-
nitate quā pri⁹ crediderāt p mlt
ta ꝓbabilia signa edocti. ⁊ sic i
ruinā ceciderūt. sȝ illud qđ p̄di
xerat eis xp̄s. math. xxvi Oēs
vos scandalū patiemi in me. et
certū est ꝙ in xp̄o nullū fuit pec
catū. nec etiā in apl'is postea p̄-
dicantib⁹ finē xp̄i qđ tm̄ erat iu
deis scādalum. vt dicitur. i. ad
corinthi. i. c. ⁊ sic scādalū acti-
uū nō erat in xp̄o. sȝ passiuū in
scādalizat'. q2 ipi se scandaliza
bāt ex indispositōe sua sumtes
sibi ruinā ex dicto vl' facto xp̄i.

qđ nō erat de se inductiuūȝ ad
ruinā sȝ ad ꝟtutē. Iō xp̄s ma-
thei. xi. capitulo dixit. btūs ē q̄
nō fuerit scandalizatus in me
id est qui videndo vel audien-
do passionē meā non inde dedi
gnet ex h credere diuinitatē me
am ꝓpter ignominiā passionꝭ
¶ Aduertendū tm̄ vt refert tho.
ꝙ aliqñ est scādalū actiuum et
passiū ꝰ s l'. puta cū ad eruditio
nē vni⁹ ali⁹ peccat. ¶ Aliqñ est
scandalū passiuum sine actiuo
puta q2 aliq̄s scādalizat de illo
de q̄ nō debet. ¶ Aliqñ vero est
scādalū actiuū sine passiuo. cū
scȝ aliq̄s inducit aliū ꝟbo vl' fa
cto ad peccandū ⁊ ille nō ꝯsen-
tit nec peccat. ¶ Sȝ aliq̄s pos
set arguere ꝙ scādalū actiuum
nō sit pctm̄. ¶ Primo q2 pecca
ta nō eueniūt de necessitate cuȝ
sit volūtaria. sed scādala veni-
unt de necessitate. iuxta illud
mathei. xviij. c. necesse ē vt veni
ant scādala. ¶ Scđo q2 nullūȝ
pctm̄ ꝓuenit ex pietatꝭ affectus
ſm illud Mathei. vij. non po
test arbor bona fructus malos
facere. sȝ aliqđ scādalū ē ex pie-
tatis affectu dixit eni de⁹ petro
mathei. xvi. c. scādalū mihi es
vbi dicit Hiero. Error apl'i de
pietatis affectu veniēs nunꝗ
in centiuū videt esse dyaboli.
¶ Ad primū rñdet tho. ꝙ ꝟbū
illud intelligendū est ꝙ necesse

est euenire scādala nō necessita-
te absoluta. sed ſm cōditionem
hoim q̄ sibi a pctis nō cauent.
Sicut si aliquis medic⁹ vidēs
aliquos indebita dieta vtētes
dicat. necesse est tales infirmari
quod intelligendum ē sub hac
ꝯditione si dietā nō mutent. et
similiter necesse ē euenire scāda
la si hoies ꝯuersationē malam
nō mutēt. ⁊ propterea sequitur
xp̄s. ve autē homi p quē scāda
lū venit. Ubi dicit Nicola⁹ de
lira ꝙ ve ē ꝯminatio pene eter-
ne illi infligēde p quē scandalū
venit actiue. s. proximū scanda
lizādo. ¶ Ante ꝟo ꝟba ista dixe
rat xp̄s. qui autē scandalizaue
rit vnū de pusillis istis q̄ in me
credunt. dicit pusillis ſm Nico
laū de lira. q2 nll's scādalizatur
passiue nisi inquantū pusill⁹. i.
parue virtutis ē. q2 hō perfecte
virtutis ex dicto vel facto malo
alterius nō ruit in pctm̄. ⁊ seq-
tur expedit ei vt suspēdat mola
azinaria in collo ei⁹ ⁊ demerga
tur in profundū maris. Scđȝ
Nicolaum de lira loquitur ad
modum terre palestinorum in
qua condemnati ad mortem li
gato saxo ad collum precipita
bantur in mare. Expedit ergo
id est melius esset homini mo-
ri corporaliter ꝙ ex malo exem
plo suo facere alium ruere i pec

catum mortale. q2 ex hoc meret
mortē eternā q̄ ꝑuior est morte
corporali. ve mundo a scanda
lis mūdanis hominib⁹ vs qui
non curant scandalizare ꝓxios
¶ Ad secundum argumentuȝ
dicit thomas quod scandaluȝ
ponitur ibi large pro quolibet
impedimento. volebat eniȝ pe-
trus christi passionem impedi
re quodam pietatis affectu.
¶ Tertium est scandalum oc-
casionatum. quod est per acci-
dens et preter intentionem. vt
cum quis suo dicto vel facto in
ordinato non intendit dare al
teri occasionem ruine. sed soluȝ
sue satisfacere sensualitati. et
hoc modo scandalum nō est
speciale peccatum. quia quod
est per accidens non constituit
speciem. hoc modo cum quis
habet aliquam familiaritateȝ
cum aliqua muliere suspecta. ⁊
sentit homines scandalizari ne
phasia de eis loquendo ⁊ iudi-
cando nec vult dimittere non
curans ꝙ alij scandalizētur cū
non sit causa necessaria illi⁹ fa
miliaritatis peccat mortaliter
dando occasionem talis ruine.
Ornatus etiā mulieꝝ vari⁹ in
honestus ⁊ excessiu⁹ tripudia-
tus ⁊ cant⁹ ex q̄b⁹ tot ac tāti scā
dalizātur quō fieri possunt abs
ꝙ graui peccato. quid ꝺ malis

exēplis oſtēſis a parētibus ſuis
filijs in blaſphemeijs maledi-
ctōibꝫ ⁊ alijs. Nunqd nō filios
ad peccandū p̄cipitāt q̄ ſolēt eē
p̄ncī ſceleris mutatores. omit-
tamus malā vitā rectoꝝ ⁊ pla
toꝝ eccie auaricīā ſymoniā am
bitionē pompā veſtiū exq̄ſitas
epulas. ⁊ alia q̄ ſcandaluz ſunt
tot⁹ populi xp̄iani . Quibus
dicitur malachie. ij. c. Scādali
ſaſtis plurimos in lege. ſ. ꝓpter
exempla malevite. ¶ Et de his
Hiero. xxiij. q. iij. c. tranſferūt
Hi vertūtur in laqueū tortuo-
ſum ponētes ſcandalū in omī
loco. Hz vt dicit Grego. ij. q.
i. c. Notū ſcire debēt p̄lati ſi nū
q̄ delinquunt. qz tot mortib⁹ di-
gni ſunt quot exēpla ꝑditōnis
ad certos trāſmittūt. dz ergo q̄
libet cauere ne verbo vel facto
aliquē ſcādalizet ſm illud apti
j. ad corinthios. vi. c. Nemini
dātes vllā offenſionē vt nō viru
peretur miniſterū nr̄m. Quo
ſpūalia bōa q̄ nō ſunt de neceſ-
ſitate ſalutz aliqñ omittēda ſūt
ꝓpter ſcandalum.

Capitulum ſecūdum

Secundū myſteriuz
declarandū de ſcan
dalo dicitur omiſſio
nis. In q̄ q̄ritur an
bōa ſpūalia ſint ꝓpt̄ ſcādalum
omittēda. ⁊ quidā dicūt q̄ nō
¶ Nā Greg. ſup ezechielem attꝫ
Si de ꝑfectis ſcādalū ſumit⁹ vti
lius ſcandaluz naſci p̄mittitur
veritas relinquatur. ¶ Idem
habetur de regl'is turris in. vi.
⁊. xi. q. iij. capitl'o Nolite timere
¶ Alij ꝙo arguūt ꝫ. Primo qz
aug. ꝫ epl'am p̄menianī docet
vt vbi piculuz ſciſmatis timet
a correctōe p̄ctoꝝ cēſandū ē. ſed
punitis ē quodd̄ ſpūale cū ſit
act⁹ iuſticie. ergo bonuz ſpūale
ſpūale ē ꝓpt̄ ſcādalū omittēduz
¶ Scdo arguit. qz ſacra doctri
na vr̄ eē ſpūalis. ſz ab ea ē ceſſā
dū ꝓpt̄ ſcādalū. vñ xp̄s matthei
vij. c. dixit. Nolite ſctm̄ dare ca
nib⁹. neq̄ margaritas ſpargite
int̄ porcos ne ꝙuerſi diſrūpant
vos. ¶ Tertio arguit. qz vita-
tio p̄cti ē quodd̄ ſpūale bonū
qz quodlibet p̄ctm̄ affert pecca
ti aliqđ ſpūale detrimētū. ſz vr̄
q̄ ꝑ ſcādalo ꝓximi vitando ali
q̄s q̄ñq̄ peccare venialr̄ deat.
puta cū peccādo vēialr̄ ipedit
p̄ctm̄ mortale alteri⁹. dz eni hō
ipedire dānationē ꝓximi q̄tuz
pōt ſine detrimēto ꝓprie ſalutz
q̄ nō tollit̄ ꝑ p̄ctm̄ vēiale . ¶ Rn̄
det hiſ tho. vbi. ſ. Quod diſti
guendū ē de ſpūalib⁹ bōis. Nā
q̄dā ſūt de neceſſitate ſalutz q̄ ꝑ
termittere nō p̄nt. ſiñ p̄ctō mor
tali: manifeſtū ē. aūt q̄ nll's dēt
peccare mortaliter vt alteri⁹ pec
catū impediat. qz ſm ordinē ca
ritatz pl⁹ dz hō ſuā ſalutē ſpūa

lem diligere q̄ alteri⁹. Et iō ea
q̄ ſunt de neceſſitate ſalutz p̄ter
mitti nō debēt ꝓpter ſcandalū
vitandū. In his aūt ſpūalibus
bonis q̄ non ſunt de neceſſitate
ſalutz videt diſtinguenduz. qz
ſcandalū quod ex eis oritꝫ q̄ñq̄
ex malicia procedit cū ſcilz aliq̄
volūt impedire hmōi ſpiritua
lia bona ſcādala ꝙcitādo ⁊ tale
erat ſcandalū phariſeoꝝ quos
xp̄s ꝙtēpſit dicēs. ſinite illos ce
ci ſūt ⁊ duces cecoꝝ. ¶ Quādo
q̄ ſcandalū ꝑcedit ex infirmita
te vel ignorātia. ⁊ hoc ē puſillo
rū ꝓpter quod ſunt ſpūalia opa
vel occultāda vel etiā interduz
differēda. vbi p̄cl'm nō imminet
quouſq̄ reddita rōne hmōi ſcā
dalū ceſſet. ſi aūt reddita rōne
hmōi ſcādalū durat iā videtur
eē ex malicia. ⁊ ſic ꝓpter iſm
nō ſunt hmōi opa omittenda.
¶ Ad p̄imū ergo argumentū
dicit tho. q̄ pene intantū habēt
rōne iuſticie. inq̄tū ꝑ eas p̄tā
cohibētur. ſi aūt ꝑ inflictionez
penaꝝ manifeſta ſunt plura et
maiora p̄tā ſeq̄. tūc penarū in-
flictio non ꝓtinebitur ſub iuſti-
cia. ⁊ in hoc caſu loquitur Au
gu. qñ. ſ. excōicatōe alioꝝ imi-
ner periculū ſciſmatis. tūc enīz
excōicationē inferre non ꝓtinet
ad veritatez iuſticie. ¶ Ad ſm
dicit tho. quod circa doctrinaz
duo ſunt ꝙſiderāda. ſ. ꝓpitas q̄
docetur ⁊ ipſe act⁹ docēdi quo
rū p̄imū eſt de neceſſitate ſalu
tis. vt ſcz quis ꝫriū ꝓpitatis nō
doceat. ſz ꝓpitatem ſecundū con
gruentiā tp̄is ⁊ p̄ſonaꝝ propo
nat ille cui incūbit docēdi offi-
ciū. Et iō ꝓpter nullā ſcāda-
lū quod ſeq̄ videat debet hō p̄-
termiſſa veritate falſitatē doce-
re. ſed ipſe act⁹ docēdi inter ſpū
ales elemoſinas ꝙputat. Et iō
eadē rō eſt de doctrina ⁊ de ali
is opib⁹ mie. vt. ſ. loco ⁊ tempo
re diſpēſentur. ¶ Ad tertiuz ꝛo
rñdet tho. quod opīnio quorū-
dā fuit quod p̄ctm̄ vēiale eſſet
ꝙmittendū ꝓpter ſcandalum
vitandū. ſed hoc implicat ꝫria
ſi enim faciendū eſt iā nō ē ma-
lum neq̄ peccatum. Nam pec
catū nō pōt eſſe eligibile. Con
tingit tn̄ aliquid ꝓpt̄ aliquā
circunſtantiā nō eſſe peccatū ve
niale quod illa circūſtātia ſub-
lata veniale eſſet . Sicut ver-
bum locoſum eſt peccatum ve
niale quando abſq̄ aliqua vti
litate dicitur. ¶ Si autem ex
cauſa rationabili proferat non
eſt otioſum neq̄ peccatū Quā
uis aūt per peccatum veniale
gratia non tollatur per quā eſt
homini ſalus inquantum tam̄
veniale diſponit ad mortale ver
git in detrimentū ſalutis
¶ Quod temporalia bona ⁊ ſi
non ſemper tamen quandoq̄

dimittēda sūt ꝓpt scādalū

¶ Tertiū mysteriū (C.iij declarādū de scādalo dimissionis. In q̄ etiā queri solet. vtr tpalia sint ꝓpt scandalū dimittēda. ¶ Et q̄ non videt ex eo q̄ scūs Tho. cantuariēsis repetijt res eccle/sie cū scādalo regis āglie. Ex q̄dā arguūt i ꝓrū. Primo q̄a in tpalib⁹ bonis nil ē magis ne cessariū q̄ cib⁹ sed cib⁹ ē dimit tendus ꝓpter scandalū ꝑm illud apostoli ad romanos. xiiij c. Noli cibo tuo illū pdere. ꝓ q̄ xp̄s mortu⁹ ē. g̃ multo magis oia alia tpalia sūt ꝓpter scan/dalū dimittēda. ¶ Secdo ar/guit. q̄ tpalia nullo modo cō uenientioze aut seruare aut re cupare possumus q̄ꝫ ꝑ iudiciū sed in iudicio nō est ꝓpter tem poralia bona ꝓtendendū cuz scādalo ꝑm illud Matth. v. c Qui vult tecū in iudicio ꝓtē/dere et tunicā tuā tollere dimit te ei. t palliū. ¶ Tertio int̄ oia temporalia minus vident dimittēda que sunt in spūalib⁹ annexa. sed ista sunt ꝓpter scā dalū dimittenda. nā paul⁹ se mūans spūalia tēporalia sti/pendia non accepit ne offendi culū daret euāgelio xp̄i. vt 9z i. ad corinth. ix. c. Et ex simili causa ecclesia in aliquib⁹ locis non exegit decimas ꝓpter scā dalū vitandum. Ergo multo magis alia spūalia sunt ꝓpter scandalū dimittēda. ¶ Respondet tho. vbi s. q̄ circa bo na tpalia distinguendū est. q̄a aut sunt nostra. aut sūt nobis ad conseruandū ꝑ alijs com/missa. sicut bona ecclesie; com mittunt̄ ꝓlatis t bona cōmu nia q̄buscūq̄ rectoribꝫ reipu/blice. t taliū ꝓseruatio sicut et depositum imīnet his q̄b⁹ sūt cōmissa ex necessitate. t ideo nō sunt ꝓpter scandalū dimittē/da sicut nec alia que sūt de ne cessitate salutis. Tpalia vero quoꝝ nos dñi sumus dimit/tere ea tribuendo si penes nos ea habemus vel nō repetendo si penes alios sunt ꝓpter scan dalum q̄ñq̄ꝫ quidē debemus: q̄ñq̄ꝫ aūt nō. Si em̄ scandalū ex hoc oriat ꝓpter ignorantiā vel infirmitatē alioꝝ quod est scandalū pusilloꝝ tunc vel to taliter dimittenda sūt tpalia. vel aliter scandalū se habuz s. p aliquā monitionē. Aliq̄n ꝓo scandalū nascit; ex malicia quod est scandalum phariseo rū. t ꝓpter eos qui sic scanda lizant̄ non sūt tpalia dimitten da. q̄ ꝫ noceret bono cōi. da/retur tñ malis rapiēdi occasio t offenderent̄ ipsi rapiētes qui retinēdo alieno in pctō rema nerent. vñe grego. dicit i mora

lib⁹. Quidā cū tpalia nob⁹ ra piūt solūmodo sūt tolerandi Quidā ꝓo seruata equitate p bibēdi nō solū cura; ne nostra subtrahāt. sed ne rapiētes nō sua seipsos ꝓdant ¶ Ad ꝓmū g̃ argumentū rñdet tho. q̄ñ est de intētiōe apostoli mone/re q̄ cib⁹ ꝓpter scandalū tota/liter dimittat. q̄ sumere cibuz est de necessitate vite. sed bene talis cibus esset ꝓpter scanda lū dimittendus ꝑm illud. i. ad corinth. Non ; māducabo ; car nes in eternū ne fratrē meum scandelizē. ¶ Ad scām ꝓo ar gumentū dicendū ꝑm aug. de ꝑmone; dñi in mōte. q̄ illud ꝓ/bū dñi intelligendū ē ꝑm ꝓpa rationē ai vt. s. bō sit par⁹ ꝓpa pati iniuriā vel fraudē q̄ꝫ iu/dicium subire si hoc expediat quandoq̄ꝫ tamē nō expedit vt ē dictū ¶ Ad tertiū dicit tho. q̄ apostolus seminās spūalia corinthis pie abstinuit a reci/piendo seu petendo tpalia ab eis ne. s. illi scandalizarent̄. q̄a scādalū illoꝝ gētiliū ꝓcedebat ex ignorātia q̄ nō ꝓsueuerant ꝫ facere. s. dare. Et iō ad tps abstinendū erat vt ꝓus ĩstruerent̄ t scirēt ꝫ eē debitū. illi g̃ q̄ sciētes fore debitū dare tpa lia hīs q̄ spūalia semināt t de negāt. vel si petūt̄ t scādalizāt nō sūt imunes a culpa. nec iō tpalia necessaria nō petēda q̄z tales scādalizarent̄. iō scribit xvi. q. i. c. aplīcis Aplīcis vir; t euāgelizatoribꝫ xp̄i i necessa rijs vsib⁹ nolle tribuere seip̄m ꝓdēnare ē. Sed cū ac tāta di cta sint de scādala occurrunt adhuc incidēter dubitatio de ꝓbis xp̄i dicētis matth. xviij. c si man⁹ tua vel pes tu⁹ scādali zat te abscide eā t ꝓjce abs te Bonū ē tibi ad vitā ingredi de bilē vel claudū q̄ꝫ duas man⁹ vel duos pedes hītē mitti in gehēnā ignis. t si ; oculus tuus scandalizat te; erue eaz t ꝓjce abs te. Bonū tibi ē cum vno oculo ad vitā intrare q̄ꝫ duos oculos hītē mitt; in gehenā ; ig nis. vtr sit mēbr⁹ aliq̄d amputandū ꝑ vitatiōe peti. t rñdet Nico. de lira sup̄ isto passu q̄ nō lz. mēbra em̄ corꝑis sunt a deo data. t ideo non est in po testate alicuius persone abscidere sibi membr⁹ sicut nec se occidere. sed semp hoc est illi/citum singulari ꝑsone nisi i ca su q̄ñ vnum membr⁹ ꝓpter sui corruptionē est in piculū totī⁹ corꝑis. q̄a vnicuiq̄ cōmittit cura sanitatis sui corꝑis. ideo tūc licitū ē ꝑ se vel ꝑ aliū vnū mēbr⁹ abscidere ne ; peat totuz corꝑ⁹ ; z ꝓpt̄ pctm̄ euitādū ñ ē licitū. tñ q̄ꝫ ꝑ ꝫ nō excludit cō cupiscentiā uteriorē in q̄ viget

pctm̄.tum qz p aliā viam po/
test obuiare pctō p rōnem z li
bez arbitriū cohibendo mem
bra a peccatoz exercitio. z sic
ꝓba xpi mystice sunt intelligē
da vt dicaf manus abscidi in
quantū phibef ab illicito actu
quia manus abscisa nō potest
aliquid agere. Dicit itaqz xps
Si manꝰ tua.i.aliqđ opꝰ scā
dalizat te.i. iducit te ad pctm̄
abscide.i.nō facias tale opus.
Et si pes tuus scandalizet te:
accedis ad talē locū in quo in
duceris ad peccatū.nō vadaſ
ibi z pedē abscidisti.z si oculꝰ
tuus.i.aspectus alicuiꝰ rei vel
mulieris vel cuiuscūqz spectā
culi dat tibi occasionē peccan
di.fuge talē aspectū z oculum
sic eruisti. Prohibet itaqz dñs
iesus in ꝓbis illis occasiones
maloz. Fugiamus ergo illas
z curemus vitare scandala vt
sic gratia dei descendat in coz
da nostra.quaz nobis largiaf
ipse pyssimus pater.qui cuz fi
lio z spūscō viuit z regnat per
infinita secula seculoz amen

¶ Feria ąnta quarte hebdo/
made. De triby effectibus ire.s
murmuratiōe.clamore z rixa.

Sermo.xxvi.

Ocrus autē
simōis tenebaf ma
gnis febribꝰ. Scri/
bunf hec ꝓba Luce
iij.c ¶ Ex fōte irati animi mꝰ
ti deriuanf alioz riuoli pecca/
toz. Et lza grego.xxxi. mora.
assignentur plures effectus ire
qui z filij illius dicūf. Nos tn̄
alijs ptermissis in ꝑsenti ꝓmo
ne de tribꝰ dūtaxat dicemus.
Hi sūt febres ille ardētissime
quibꝰ estuat mens iracūdoz.
de his ergo locuturi eas i tres
ptes ꝓncipales diuidemus

¶ Prima dr murmuratio.
¶ Secunda clamor.
¶ Tertio rixa.

¶ De murmuratiōe que fit cō
tra sociū z supiores z deum. z
de grauitate huius peccati ac
punitione. Cap.ꝓmū

PRima ps ꝓncipalis ē
dē ꝓmo effectu seu filia
re.s.murmuratione.ō
quo dicit robertꝰ olcoc q est q
rela cū ipatictia. z de hac con
sideremus tria.s.

¶ Primo distinctionē
¶ Scōo grauationem
¶ Tertio phibitionem:

¶ Primo considerem9 mur/
murationis distinctionē. pōt
nāqz triplex murmuratio di/
stingui. ¶ Prima est contra so
cū. ¶ Scda contra supiorem,
Tertia ꝫ deū. ¶ Prima est ꝫ
socium.sic martha murmura
bat de magdalena cū dicebat
xpō Luce.x.c. Dñe non est tꝫ
bi cure q sozoꝛ mea reliq̄t me
solam ministrare.sic etiā mur
murauit de illa z de xpō pha
riseus Luce.vij.c.dicens. Si
hic esset ꝓpheta sciret que z q̄
lis esset mulier que tangit euz.
Judas insup murmurauit de
illa ꝓpter effusionē vnguenti
sup caput recūbentis Jesu. vt
dr Matth.xxvi.ca. Et vt in
quit Nico.de lira super.x. ca.
Luc.in his murmurationibꝰ
tripliciter maria erat condem
nata z accusata. Prīo a pha/
riseo de ꝑsumptione seu teme
ritate qz xpm tangebat. Se/
cundo a iuda de ꝓdigalitate
eo q ꝑciosum vnguentū effu/
dit sup caput iesu. Tertio a so
roze de ociositate. z vbiqz ma
ria tacuit z xps ꝓ ea respōdit.
Ostenditqz phariseo q factuz
marie nō erat ꝑsumptionis.sz
deuotionis. z iude z alijs dis
cipulis q illa effusio vnguen/
ti non erat ꝓdigalitatis sz pie
tatis. z sozoꝛi marthe q sessio
marie non erat ociosa sed me
lioribus occupatis. Vñ aug9
in homelia inq̄t. Sanctū euā
geliū cum legeref audiuimus
a femina religiosa susceptū cē
dñm hospitio ea que martha
vocabaf. z cū eēt ipsa occupa
ta in cura ministrādi. Sozoꝛ
eius maria sedebat ad pedes
dñi z audiebat verbū illi9. la
borabat illa. vacabat ista. illa
erogabat. hec ꝓplebaf. verūtn̄
martha laborans multū i illa
occupatiōe z negocio mistran
di interpellabat dñm z de so
roze sua conq̄sta ē q eā labora
tem nō adiuuaret. Dñs aūt ꝓ
maria rñdit marthe. z ipse ei9
factus ē aduocatus q̄ iudex fu
erat interpellatus. hec ille.

¶ Murmurauit maria cōtra
moysen qui erat vir mitissim9
vt habef Numeri.xij.c. z ira/
tus deus ꝓcussit illā lepra. In
ecclesia etiā ꝓmitiua vt scribit
actuū. vi.c. exortus ē murmur
grecoz.s.ꝙuersoz ad fidē con
tra hebreos eo q despicerenf i
ministerio quotidiano vidue
eoz. Dicit hoc loco Nicolaus
de lira q oēs erant iudei sz ali
qui erant nati i iudea z illi di
cunf hic hebrei. z aliq̄ nati in
grecia ex iudeis ibidē ꝓ antio
chū dispersis. z illi dicunf hic
greci. z similiter illi q̄ de gentī
litate ꝙuersi erant ad iudais/
mū. z dicebanf vidue ille gra/
uari. Vel qz nō ita requirebā
tur vt hebree qđ sibi reputa/
bant ad ꝓemptum. vel qz ni
mis grauabanf in opibus ma
nuū. vel qz nō ita eis ꝓuideba
tur de necessarijs sicut alijs vi
duis hebreoz. sz apostolis oz
dinantibus septē diacones q̄
sup hoc gererēt curā sedat9 est
murmur. Istud vitiū grauiſ

turbat congregationē religio
soz.iō grauiter puniendū. vñ
dz dis.xc.c.alienus. Alien⁹ sit
a fratꝛ vnitate qui murmura/
uerit. Et opus eius abiiciat:
qui murmurans extiterit ne pe
nas murmurantiū incurrat.ō
quib⁹ ait apls. Necꝭ murmu/
raueritis sicut q̄dam eoꝝ mur
murauerūt z pierunt ab exter/
minatoze.dicit ibi glo.sup ver
bo opus eius abiiciat. Opus
clerici pcipue dz oño.z op⁹ lai
ci est oblatio. Et sic videt di/
cere q clericus ꝓpter murmu/
rationē debet separi ab alijs q̄
si excoicatus.z laici oño nō dz
recipi. ¶ Secunda murmura
tio est contra supioꝛē. Cōque
runt vt in plurib⁹ murmuran
tes serui de suis dñis subditi.
de plātis ac q̄buscūꝭ supioꝛi
bus.ideo Hiero.ad matrez et
filiā in gallijs cōmoꝛantez ait
querulū est seruoꝝ gen⁹ z q̄ tū
cunꝭ eis dederis semp mīn⁹
est:dolozemꝭ suū solis quod
pñt obtrectationib⁹ ꝓsolātur.
Sic murmurauit popul⁹ ille
iudaicus ꝓtra moysen ducem
suū in deserto siti conqueren/
do de defectu cibi. vt habetur
Exodi.xvi.c. Et in raph dīn
conquerendo de defectu aque
Exo.xv.c. ¶ Sed aduertāt in
feriozes cū murmurāt de suis
maioꝛib⁹ existimātes illos ig/
noꝛare murmuratiōes z male
dicta eoꝝ.qz sapiēs eccleiastī
x.c.ait In cogitatiōe tua regi
ne dtrahas.z i secreto cubicu
li tui ne maledixeris diuiti qz
aues celi portabūt vocē tuā.
Tertia murmuratio est ꝺ deū
Et de hac inqt Dauid in ps.
cv.ꝓtra populū illū antiquuꝫ
Murmurauerūt in taberna/
culis suis.z nō exaudierūt vo
cem dñi. De murmurationib⁹
ꝓpo illoꝝ habet Numeri.xiiij c
z in pleriscꝭ alijs. ¶ Secūdo
cōsideremus murmurationis
grauationem.q̄uis em̄ graue
sit et malum murmurare de
socio z de superioꝛib⁹ q̄buscūꝭ
cunꝭ grauius:tñ est murmu/
rare de deo. Sed aduertēdū
q̄ triplex ē murmuratio ꝺ deo
¶ Prima p̄ pīsumptionem.
¶ Secunda p̄ admirationem
¶ Tertia per turbationem
¶ Prima murmuratio ꝺ deo
est p̄ pīsumptionē.z de hac ha
bet Matth.xx.c.in parabola vi
nee. vbi narrat q̄ illi q̄ venerūt
hoza ꝑma ad laboꝛādū in vi/
nea cū nō accepissent a p̄cura/
toze nisi vnū denariuꝫ sicut q̄
venerūt vndecimā hoza mur
murabant aduersū patrēfami
lias dicētes Hi nouissimi vna
hoza fecerūt z pares illos nob
feciśti q̄ portauim⁹ pōd⁹ diei
z estu. Ubi dic Bze.in homc.

Nō venientes p̄ma hoza.signi
ficant patres p̄mos veteris te
stamēti.z venientes vndecima
sanctos noui testamenti q̄ re/
cipiūt denariū.i.p̄mium sicut
sancti antiqui testamenti z pri
us.qz imediate cū moriunt.il
li aūt diu in limbo steterunt.z
illa murmuratio nō ē ꝓprie alt
qua querela ꝺ deū cum q̄etissi
mi sint. Sed p̄ p̄sumptionez
dz.i.dato p̄ impossibile q̄ con
queri vellent tūc declarat ap/
te q̄ non fit eis iniuria vel di/
minutio debite mercedis. sed
iuste vnicuiꝭ tribuit Nicola⁹
tñ de lyra sup hoc passu refert
q̄ gentiles q̄uersi ad fidē sunt
venientes vndecima hoza q̄ re
ceperūt tantā gratiā que ē q̄dā
p̄ncipiū glozie:quantā z
iudei in p̄ncipio q̄uersi vt apo
stoli cū alijs discipulis vel eti
am sancti veteris testamenti.
Nō em̄ est aliud gloria q̄ gra
tia cōsūmata. ideo apostolus
ad Ro.vi.ca.ait. Gratia dei
vita eterna.s.est. videtes ergo
iudei q̄ gētiles q̄uersi ad fidez
recipiebant gratiā spūs sci in
signo visibili.s.in specie ignis
sicut apli. vñ actuū.x.c.dz.q̄d
loquente Petro.s. cornelio cē
turiōi z familie sue cecidit sp̄
ritussanctus sup eos q̄ audie/
bant ꝓbū.nō intelligētes my
sterū quasi murmurabant re
putantes gentiles idignos tā
ta gratia. vnde dz ibi.q̄ obstu
puerunt qui venerant ex circū
cisione dicentes.qz z gra spūs
sancti in nationes.s. gentiluz
effusa est.sed reuertente petro
ad iudeos:ceperūt conq̄ri de
eo q̄ ad cornelium gentilē di/
uertisset.quibus satisfecit de/
clarans quomodo sibi ostēsū
est per visionē.s.linthei dz celo
submissi plenū aialib⁹ imūdis
z ei dictū q̄ mactaret de illis z
manducaret.qz z gentes etiā
vocande erant a deo ad gra/
tiam sucipiendaz. Nec potest
quis de deo iuste conqueri q̄/
re det gratiaz vni magis q̄ al
teri.z quare magis vocauerit
ad fidem gentiles q̄ iudeos.
quia in eo non habetur locuz
acceptio personarum cum nul
li sit debitoꝛ. ¶ Secūda mur
muratio de deo est per admi/
rationem videntes enim san/
cti malos sepe exaltari z bo/
nos deprimi z conculcari ali/
quando conquerūtur de deo
nō iracēdo sed pie admirādo
de iudicijs dei.sicut Hiere.xij
c.dicebat. Quare via impioꝛ
p̄sperat zc ¶ Tertia mur/
muratio de deo est per turba/
tionē.z hec tripliciter fieri po
test. ¶ Primo cū murmurant
aliq̄ de nimia seueritate. ¶ Se
cundo de nimia benignitate.

¶ Tertio de aeris inequalitate
¶ Primo aliq̃ cõquerunt murmurantes de deo de nimia seueritate cũ multũ affligunt vel paupertate vel infamia vel psecutione vel infirmitate ꝛ sil'ia. dicẽtes deũ esse crudelẽ erga se vel alios tribulatos ꝛ plus aduersitatẽ eis dare q̃ possint portare. ꝛ se fore a deo derelictos ꝛ abiectos sed o q̃ magnã falsitatẽ isti loquunt. qm̃ omis doctrina clamat deũ pissimum ꝛ clemẽtissimũ q̃ tribulatões infert ex pietate ꝛ tribulatis q̃ in illũ ꝛfidũt semp adest. ꝑm illõ ps. iuxta ẽ dñs is q̃ tribulato sunt corde. Secõo aliqui murmurãt õ nimia benignitate dei qꝛ recipit magnos pctõres ad pniam ꝛ tolerat male agentes sic scribe ꝛ pharisei murmurabãt ꝝ iesum dicẽtes. Lu. xv. c. Quare h̃ pctõres recipit ꝛ mãducat cũ illis. Facit nihilominus de⁹ oia ista vt pctõres ad pniam ꝙuertãtur. Ut enim ait Ouidi⁹ li de tristib⁹. si quotiens peccãt hoies sua fulmina mittat. Iupiter exiguo tpe nullus erit. ¶ Tertio alij murmurant de deo de aeris intẽpie. vt cũ ẽ multa siccitas vl' nimia vt inundatio aquaꝝ. Vel cũ est intensis calor. aut frigus ꝛ huiꝰ modi quasi deus nõ bñ disponat ista. sed iniuste fit hec muratio. qꝛ vt scribitur Sap. viij. c. Sapia dei disponit oia suauiter. sed qꝛ nõ agit ꝑm vel le nr̃m. ideo murmuram⁹ quasi essemus sapiẽtiores deo ꝛ vellemus eũ instruere quo debeat mundũ gubernare. ẽ ergo graue pctm̃ murmurare de deo etiam in quacunq̃ aduersitate.
¶ Propterea laudatur Job q̃ i tot suis aduersitatib⁹. vt dicit eiusdẽ. ij. ca. qui in tot suis aduersitatib⁹ non peccauit labijs suis nec stultũ quid ꝝ deum locutus ẽ. ¶ Tertio ꝓsideremus murmurationis punitionem. Propter hoc equidẽ peccatuꝝ dixit deus Numeri. xliij. capi. Omnes qui numerati estis in deserto a viginti annis et supra ꝛ murmurastis contra me non intrabitis in terram. sup quaꝝ leuaui manũ meã. vt habitare vos facere i ea preter caleph ꝛ iosue. Et Numeri. xvi. capi. scribitur q̃ qñ multitudo murmurabat ꝝ moysen ꝛ aaron vellentq̃ eos opprimere lapidibus fugerũt ad tabernaculũ ꝛ opuit eos nubes ꝛ apparuit gloria dñi. ¶ Dicũt aliqui q̃ non fuit illa que precebat ducatũ populo sed quedaꝝ parua nubes in qua dominus solitus erat loq̃ cũ moyse. Alij dicũt q̃ fuit illa q̃ p̃cebat ducatũ sꝛ stabat i alto sup tabnaculũ. ꝛ tũc õscẽdit

operiẽs ꝛ ambiẽs circũquaq̃ vt null⁹ posset adire. ꝛ egressus ignis deuorabit populũ. Fuerũt aũt pcussi tredecim milia ꝛ octoginta. ꝛ Numeri. xxi. habetur q̃ qñ venerunt in salmana qꝛ male loquebat de deo. misit dñs in populũ serpentes igni/tos qui sic dicebantur secundũ Nicolaũ de lira ꝛ Magistruꝝ in historia scolastica. qꝛ minimi ꝛ veloces erant ad modum scintillarũ. ¶ Vel quia volantes per aera emittebãt scintillas ardẽtes vel ex eo q̃ per morsus eoꝝ calefiebat caro acsi ignirẽt Tũt venerũt iudei ad moysen dicentes peccauim⁹. qꝛ locuti sumus ꝝ deũ. ꝛ tu ora vt tollat nobis serpẽtes. Orauitq̃ moyses ad deũ. Cui de⁹ ait. Fac serpentem eneum ꝛ pone in pertica eminentẽ in medio ꝓpli ꝛ quicunq̃ percussus fuerit a serpente respiciat eum ꝛ viuet. Et factũ est ita. ¶ Dicit Rabi Salomon q̃ in serpente nõ erat virtus sanandi. Sed aspicientes serpentẽ cognoscebant afflictionẽ illam a deo sibi iuste illataꝝ petendo miam ꝛ ipe deus saluabit eos. Ratio aũt mystica est. quia serpens ille figurabat xp̃m passum in cruce per cuius intuitũ fide ꝛ deuotione sanamur a morsu sathane ¶ Quare xps dixit Iobãnis. iij. capi. Sicut exaltauit moyses serpẽtem in heremo in ligno ita exaltari oportet filiũ homis Refert Magister i historia scolastica Qõ illũ serpentẽ in eũ habuerunt secũ filij israel ꝛ magnifice repositus est in hierusalẽ. Tandẽ ob cultũ superstitiõis quẽ sibi exhibebat populus cõminuit eũ in puluerẽ rex Ezechias et posuit in torrentẽ cedron. vt habetur. iiij. Reg. ix. c.
¶ De triplici clamore sez orantium ꝛ horribiliter peccantiuꝝ atq̃ irascentiũ q̃ turbãt domũ vxorẽ ꝛ familiam.

Capitulum secundũ.

Secunda pars principalis ẽ de scõo effectu ire q̃ est clamor. Hic ꝑm Gre. ꝛ hoc vbi supra ꝝsistit in hoc q̃ pfert quis extra voces clamorosas q̃ bus miseri solent contumelie ꝛ contentiones. Sed sciendũ q̃ duplex est clamor.
¶ Primus dicitur intense affectionis.
¶ Secõs horrẽde affectõis
¶ Tertius ꝓfuse pturbatiõis
¶ Primus clamor est cũ quis magno affectu desiderat vel petit aliquid a deo ꝑm illud. ps. Clamaui in toto corde meo et exaudi me dñe. vñ ꝛ moyses cũ sup mare rubrũ cuꝝ filijs israel maneret ꝛ pharao eos pseqũrek.

orãti moysi silenter dixit dom̃. Quid clamas ad me vt ponitur Exodi. xiiij. cap̃. Clamor ei⁹ erat intensum desiderium quo orabat. Iste clamor intrat in aures dei. itaq; meretur exauditionẽ. sicut dñs p̃mittit dicẽs i psal. xc. Clamabit ad me & ego exaudiã eũ. & Hiere. xxxiij. Clama ad me & ego exaudiã te dicit dñs. ¶ Unde de populo isrl cũ propter peccata sua diuersis tribulationib⁹ & captiuitatib⁹ vrgeretur. dicitur in p̃sal. Clamauerunt ad dñm cũ tribularent. & de necessitatib⁹ eor̃ liberauit eos. ¶ Sicut chananea clamãs post ihesum fuit exaudita & sanata filia eius Mathei. xv. c. Sic cec⁹ magis ac magis clamans. Jesu fili dauid miserere mei. fuit illuminatus. Lu. xviij. c. Predicator etiã ista nõ dẽt clamare in populo. s. ex intimo affectu & sic auditur virtuose & fructuose. Sed x̃ps clamabat in templo nõ solũ voce sz intẽso desiderio. si q̃s sitit veniat ad me & bibat. Johã. vij. c. & iohãni baptiste dicit. Vox clamãtis in deserto Mathei. iij. c. ¶ Secõs clamor ẽ horrẽde offensionis. de q̃ vide p̃monẽ de punitione sodomor̃ q̃ in tractatu de ti. iudicõrũ dei vbi precipue designãtur quatuor pcta q̃ pre ceteris clamant Tertius clamor ẽ confuse perturbationis. Et de hoc apls ad ephesios. iiij. cap̃o ait Omnis clamor ira & indignatio tollatur a vobis. Solẽt ita clamare viri iracũdi ꝫ vxores domini contra famulos. domine cõtra ancillas miscentes clamoribꝫ improperia & ꝓtumelias ex quibꝫ inferior̃ anim⁹ frãgitur & indignatur. Propterea Ecclesiastici iiij. c. sapiens ait: Noli esse sicut leo in domo tua euertẽs domesticos tuos & opprimens subiectos tibi. & Seneca ad lucillum ait. Colãt te potius serui tui q̃ timeãt

¶ De rixa & defensione sui aepugnantibus in duello et de ciuili bello.

¶ Capitulum tertium.

Tertia pars principalis est de tertio effectu ire. qui est rixa De hac inquit tho. xxij. q. xli. articulo. ij. q. rixa importat quandã ꝫdictionẽ vsq; ad facta, puenientẽ dũ vn⁹ alter̃ ledere molit. Et sicut ꝓtẽtio importat ꝫdictionẽ in ꝓbis ita rixa in factis. Quare videtur rixa quoddã priuatũ bellũ q̃ inter priuatas psonas agit nõ ex alia q̃ publica auctoritate. sz magis ex inordinata voluntate. Sed aduertendum q̃ rixa potest fieri triplicíter.

¶ Primo rõne defensionis

¶ Secõ rõne tẽptatõis.

¶ Tertio rone malignatõnis:

¶ Primo fit rixa rõne defensionis cũ. s. q̃s se defendit solo animo iniuriã repellẽdi cũ debita moderatõe. Nã regula ẽ iuris naturalis & positiui. ff. ō iusticia & iure. l. Et vim vi Vlim vi repellere licet cũ moderamine inculpate tutele. Et dicit moderam̃ inculpate tutele illud q̃ ẽquale illate violẽtie i qualitate armor̃ i ꝓcursu tpis & i ꝓpo actu violẽtie ne alias excedẽdo videatur vindicta. & p ꝓsequẽs peccatũ. Hec aũt defensio licita est vniuersaliter oib⁹ nõ solũ laicis sed etiã clericis & religiosis. et reprobatur opinio dicentiuz q̃ in nulla necessitate posit⁹ quantũcunq; ineuitabili etiã si aliter euadere non possit nisi occidendo debet q̃s aliũ occidere. imo potius dz ꝑmittere se occidi aliter peccat mortaliter. cui⁹ ꝓriuz manifeste dicit in clemẽtina Si furiosus de homicidio. vez est tñ fm tho. q̃ null⁹ tenet ad h̃ sz maioris pfectõis eẽ si pot⁹ permitteret se interfici q̃ se defendẽdo occidere cũ nõ possit aliter euadere. & h̃ intellige si est in bona dispositõe aie sue Nã als fatue faceret exponẽdo se morti corporis & aie cũ sibi ꝑ mortẽ ꝓclu datur via pnie. ¶ Ite licita ẽ p̃dicta defensio in omni loco etiã in ecclesia. & hoc ꝓpter periculũ scz qñ sequeret⁹ mors hoc nõ sacledo. Nec obstat q̃ eccl̃ia potuit põt ꝑ sanguinis effusionez q̃ magis põderãda ẽ hominis ꝓseruatio cũ sit irrestaurabilis q̃ ecclia q̃ recõciliari põt & forte dicit põt q̃ ad hoc q̃ eccia polluat requritur effusio sanguis iurioſi. vt notat⁹ in. c. vno. de cõse. ec. li. vi. ¶ Insup licita ẽ p̃fata defensio in quocunq; officio occupato. ita q̃ etiã celebrans si inuadatur & aliter nõ potest euadere licitũ est vt se defẽdat & occidat. Nã ꝓpt impedimentũ corporale supueniẽs inchoatũ officiũ dimittit⁹ inexplerum. vij. q. i. c. Illud. & c. Nihil. Sz hic inuenit impedimentũ celebrãti imo pcl̃m mortis. q̃ licitũ est ꝑmittere officiũ et se de pculo sibi occurrẽti si potest experire. & si se defendendo occiderit põt etiã reassumpto officõ celebrare dũmodo affuerint illa q̃ ponũtur in dicta clementina. Si furiosus. Nã nullũ peccatũ in hoc fecit. nec irregularitatẽ incurrit. ¶ Idẽ de baptizãtibus ordinantibus confirmãtibus penitentias iniungentibus & singula sacramenta ꝓferẽtibus si inuaderẽtur. q. s. licitũ ẽ collationẽ illor̃ sacrorum

omittere inchoatam ꝓpter sui tutelam. Dubiū tñ est circa sacramentū baptismi in vno casu qñ videlz sacerdos inuasus ad mortē haberet ꝑ manibus paruulū baptizandū qui esset in articulo mortis, ita ꝙ si sacerdos diuertat a baptismo illius vt se defendat iminet puero periculū mortis eternalis ꝑ supponēdo ꝙ nō sit alius qui baptizet eū. In hoc casu ꝑeligēda ē mors corporalis sacerdotis morti spūali pueri. ꝛ rō ē, qꝛ tūc vnū tñ malū sequit ꝛ tpale, ſ. mors sacerdotis. sed si ꝑeligat vita sacerdotis seqrent duo mala spūalia. i. mors eterna pueri. ō ꝯ se. di. uij. c. fin. misſime. ꝛ neglect⁹ cure aiarū qō est mortale sacerdoti. vt extra ō eta. ꝛ qualit. c. cū sit. Preeligendū est aūt minus malū maiori. diſ. xiij. ca. Aerui. vbi aūt foret dubium ꝓbabile de morte vel de vita pueri vsqꝫ ad expeditionē piculi ꝛ constaret de morte presbyteri nisi diuerteret adhuc credere ꝑeligēdā mortē sacerdotis. ꝛ hec maxime cōpetunt ꝓpriō sacerdoti ꝛ parrochiano. hec supdicta Io. de lignaco. ¶ Adhuc sciendū ꝙ licitū ē vnicuiqꝫ defendere se mō ꝓdicto ꝯ qſcunqꝫ iniuste inuadētes. vnde ꝛ ꝯ superiorē suū qñ ꝯstat ꝙ inuste inuadit. C. de iure fisci. l. ꝓhibitū. ¶ Itē ꝯ iudicē ꝛ potestatē inuste inuadentē vt occidat licitū ē se defendere. Itē ꝯ abbatē ꝛ alios ꝑlatos licitū est monacho se defendere. vt pote si abbas monachū inuaderet vt subito occideret. Itē licita est ꝑfata defensio nō solum ꝓ se. sed etiā ꝓ filio: quia vna ꝑsona censet pater ꝛ filius cū sit pars substantie eius Itē ꝓ vxore. Nā iniuria vxoris est irrogata marito ꝛ iniuriarum actio sibi cōpetit. imo ꝛ ꝓ spōsa. ¶ Scōo pōt fieri ritra rōne tēptationis cū. ſ. pugnant aliqui in duello. Et ō duellū qꝛ fit inter duos. Duellare autez ē deū tēptare. vt ō. ij. q. v. ca. Monomachiā. Fit aūt ꝫ duellū aut ꝓpter odiū exaggerationē. aut ꝓpter glorie temporalis ꝯsecutionē. vt. ſ. ostensis viribus corporis in publico ex tali bello laudē consequat de fortitudine. aut ꝓpter iniūcti criminis purgationē. cū. ſ. ponitur alicui furtū vel proditio et huiusmodi. ꝛ ipse duello vult ostendere suā innocentiā. Ex tale bellū est ꝑtīm mortale et valde graue in quo hō exponit se morti corporis ꝛ aie. Et est ꝓhibitū ꝓmo in lege dīna vbi ō. Nō occides. ſ. nec te nec alium. talis aūt exponit se occisioni suiꝫ ipsius. ¶ Itē est contra illud ꝓceptum Non tēptabis dñm deū tuū. Est etiam ꝓhibitū duellū lege canonica. extra de pugnantibus in duello ꝑ totū. Insup prohibet lege ciuili. C. de gladiatoribus. quare Ray. in sūma sua dicit ꝙ nulla ꝯsuetudo potest excusare duellū a peccato. ꝛ ꝙ omnes idistincte peccant mortaliter offerentes: ſ. duellum ꝛ suscipientes ꝛ iudices qui deferūt ꝛ prestant auctoritatē ꝛ assessores in hoc ꝛ dantes ꝯsiliū auxiliū ꝛ fauorē ꝛ sacerdotes qui dant his benedictiōes. Idē dicunt Goffre. Hosti. ꝛ Tho. xxij. q. xcv. ad idē facit. c. ꝯsuluisti. ij. q. v. ¶ Tertio fit ritra rōne malignationis. puta cū aliqui iniuste inuadūt aliū vel alios vel cum se defendūt cū iuste inuadunt. puta cū ministri rectorū volunt iuste capere aliquos reos ꝛ illi se defendūt ne capiantur. Similiter ē ritra maligna ciuiū qui partiales dicunt ꝙꝫ ciuilibus bellis ciuitates florentissime fuditus etiā sūt euerse. Quid em potentiā diuitias ꝛ gloriā romanoꝝ redegit ad nihilū nisi bella ciuilia. hoc Lucanus. hoc Salustius. hoc ceteri reꝝ romanoꝝ scriptores testant vtplene posui ī quadragesimali nostro de penitentia in sermone de discordia. Sed ꝓfecto vt sapiēs dicit. Ab vna scintilla auget ignis. ꝓncipiuz belloꝝ ciuiliū exortū fuit in vrbe dū gracchi ꝓtra nobiles fauere tēptabant populo. Un̄ inqt aug⁹ li. iij. de ciui. dei ca. xxiij. Initiū ciuiliū belloꝝ fuit seditiones, gracchoꝝ agrariis legibus excitate. volebant enim agros populo diuidere quos nobilitas perperā possidebat Sed tam vetustā iniquitatez audere conuellere periculosissimū fuit ¶ Et li. ij. de ciui. dei ca. xxi. dicit Un⁹ gracchoꝝ occisus fuit a quo scribi seditiones graues cepisse saluſtius. Quia ꝓ romani desolationē vrbis factā asserebāt qm̄ xp̄m susceperūt eiusqꝫ cultum in vrbe. Augu. ꝓtracto li. iij. c. xxviij. errorē istū cōfutat. Ait em̄ sic. Crudelia bella ciuilia omnibus bellis hostilibus auctoribus etiam eoꝝ fatentibus amariora q̄bus illa respublica nec afflicta sed ꝓdita omnino iudicata est longe ātequam ad uentum Christi exorta sunt. ſ. Marij ꝛ Sylle Pertoꝝ et Catilline Lepidi ꝛ Catulli Pompeij ꝛ Cesaris. ¶ Sed quid de Roma contendimus cum etiā diebus nostris tāras viderimus calamitates occi-

stones depredationes exilia dā
na rerum altissimoꝝ palatiorū
ruinas ꝛ mala innumera vt sic
dicā in tot italie ciuitatibus p̄
pter ciuilia bella ꝛ rixas indebi
tas. Ad quas tamen mitigan
das nō mediocriter profuerūt
predicatores doctissimoꝝ viro⁹
rum ꝛ precipue sancti bernar
di qui multas extinxit discordi
as ꝛ populos ꝯduxit ad pacez
deseratur itaq; huiꝰ ignis exu
rentissimus ardor ꝛ ira deposi
ta inuigilet vnusquisq; pacifi
ce viuere qui in numero filiorū
dei esse desiderat eius gratia su
auissima recreari. Quā nobis
ille largiat̄ q̄ est bñdict⁹ p̄ oīa se
cula seculoꝝ Amē.

¶ Feria. vi. quarte ebdomade
De homicidio.

Sermo viceſim⁹. vij. ꝛ non⁹

O A mihi bibe
re. Verba sunt re
demptoris nr̄i origi
naliter Joban. iiij:
ca. ꝛ in euāgelio hodierno Que
admodū desiderat ceruus ad
fontes aquaꝝ ita amorosus ie
sus desiderat saluos fieri pecca
tores. Ex plericq; tanto ire sue
impetu p̄cipitātur vt nō solum
audire recusent blandā vocem
ei⁹ ad pniam eos dulciter inui
tātis quinimo oculis clausis
ad oīe malum sese faciles red
dunt ꝛ expeditos. Et cū calo⁹
re ire cū die ꝯ suos proximos in
ebrientur putāt se obsequiū p̄
stare deo si vitam illis auferūt
violenter. Dūt q̄nq; tales duꝝ
predicatur euangeliū xp̄i p̄sen
tes quib⁹ bñ est vt oñdatur sui
magnitudo peccati. Hi sunt
qui occidere aliquē sibi exosuꝝ
disposuerūt vel si occiderūt in
preterito tentant vt desperēt de
mia dei. Ad his exigit christus
aquā vel emēdatōis vel penitē
tie. Propterea vt eis det occa
sio reuertendi ad bonā ꝛ q̄etaꝝ
vitā in presenti sermone de ho
micido dicere statui. ¶ Et di
missis illis que posita sunt in
quadragesimali de penitentia.
Adhuc de ipso tria hodie my⁹
steria ꝓponem⁹ declarāda.
¶ Primū dicit crudelitatis
¶ Scōm dānabilitatis.
¶ Tertiū irregularitatis
¶ Nō crudeles sunt q̄ se inter
ficiūt aut inocētes aut parētes.

Capitulum primum.

PRimū mysteriuꝝ de
hoicidio declarād ū
dicitur crudelitatis.
Ad magnā namq;
crudelitatē spectat cū quis absq;
cā rōnabili ꝛ iusta interficit
aliquē. Ex maxia ē crudelitas
cū q̄s interficit seip̄m. vt ponit
tho. xxij. q. lxiiij. Et confirmat

xxij. q. v. Si nō lz. §. Non occi
des. ¶ Pōt aūt ista crudelitas
adhuc distingui ꝛ lati⁹ q̄ con
sistat in trib⁹.
¶ Primo in occisione sui.
¶ Scdo in occisiōe innocentis
¶ Tertio in occisiōe parentuꝝ.
¶ Circa occisionē vero sui oc
currūt q̄nq; difficultates ¶ Pri
ma ē an liceat aliqui occidere se
ipsum cā melioris vite seu felici
ti citius consequende. Sicut fe
cit Theobrotus phūs de quo
mentionē facit Aug⁹. li. i. de ci
ui. dei ¶ Ad hoc rñdet tho. xxij
q. lxviij. q. h nō lz. q̄ trāsit⁹ ho
minis de hac vita ad aliā felici
orē nō libero arbitrio h⁹ois. sed
prāte diuine gratie. ¶ Secūda
difficultas est. An liceat occide
re seipsum cā euadendi miseri
as p̄ntis vite pauptatis ꝯfusio
nis infirmitatis ꝛ huiusmodi
¶ Sicut fecit achitophel laq̄o
se suspendens. vt habet. ij. reg.
xvij. c. Similiter saul. vt notat̄
i. reg. vi. c. victus in bello a phi
listeis irruit super gladium su
um ꝛ non plene mortuus roga
uit a malechitā seruū suū vt in
terficeret eū ne illuderet̄ a phili
steis. quod ꝛ fecit. ꝛ. i. macha
beoꝝ. xiij. c. Narrat̄ q̄ ozias ne
caperet̄ ꝛ illuderet̄ a gētilib⁹ se
occidit Marc⁹ brut⁹ ꝛ Cay⁹
cassius vt refert Horosi⁹ li. vi.
in cāpis philippicis victi ad de
spectationē pulsi brut⁹ latus. lz
cassi⁹ caput inuitatis percussori
b⁹ p̄buerūt. ¶ Marc⁹ antoni⁹
vict⁹ ab octauiano in bello ter
restri ꝛ nauali ꝛm Horosium
obsessa ab octauiano alexādria
in qua ipe morabatur gladio se
pemit ne veniret ad man⁹ octa
uiani. ¶ Ad hoc dicit tho. q̄ ñ
licet alicui seip̄z occidere vt eua
dat miserias alias. q̄ ē assume
re maius malū ad vitandū mi
nus malū qđ ē contra rationez
Nam vltimū malorꝝ vite hu⁹
ius ꝛ oīm terribiliū ē mors. vt
dicit phūs. iij. ethicoꝝ. ¶ Ter
tia difficultas. An cā puniēdi
peccatum ꝯmissum liceat ali⁹
cui occidere seip̄m. Sicut fecit
Judas qui penitentia ductus p
pter prodictionem christi abiēs
laqueo se suspēdit. vt habetur
Mathei. xxvi. ca. ¶ Dicendū
q̄ neq; hoc licet q̄ nō pōt male
factor occidi nisi p̄ iudiciuꝝ pu
blice p̄tis. ¶ Quarta difficul
tas. An liceat muliert se occide
re causa vitande corruptionis.
Sicut fecit quedaꝝ coniugata
honestissima ꝓ q̄ cū misisset dio
cletianus imperator vt ea abū⁹
terek ꝓpter pulcritudinem dixit
marito. Qui cū rñdissz obuia
ri non posse illa non accessit. lz
se interfecit vt habetur in histo
ria ecclesiastica. ¶ Ad hoc resꝑ
ponde q̄ hoc nō est licitum q̄

nō est ꝯmittendū crimen maxi
mū qō est occidere se vt euitet
minus crimē alienū. Nō enī est
crimen mulieres p violentiam
violare si ꝯsensus nō adsit Ꝟz
est min⁹ petm̄ fornicatōnis q̄z
occisio sui. ¶ Quinta difficul⁹
tas an cā fugiende libidis duz
cz mulier timet ne ꝯsentiat i a⁹
liqō petm̄. puta ne violentata
in actu ꝯsentiat delectatōi vos⁹
sit licite occidere seipsam. ¶ Et
ad hoc dicim⁹ q̄ nō licet. qz nō
sunt faciēda mala vt inde veni
ant bona. vel vt euitētur mala
ꝺsertim minora z minus certa
Incertā est enim an aliq̄s in fu
turū consentiat in petm̄. Nā po
tens est deus eripere a quacun
q̄z supueniente tribulatiōe siue
a pctō liberare. Quod autē san
son occidit seipsum excusatur.
sicut aug⁹. ponit. i. de ciui. dei:
Et cōfirmatur. xxiij. q. v. capi.
nō licet. ¶ Nicolaus de lira simi
li ratione videtur excusare sau⁹
lem allegās opinionē hebreorū
qz scz se occidit ne in ipso illu⁹
deretur deus verus hebreoruz
a philisteis. Sed ꝟrium sentit
Aug. xxvi. q. v. c. Nec mirum.
Et ꝟmuniter a doctoribꝫ tenet
q̄ saul dānatus sit z reprobat⁹
¶ De ozia insup idez refert Ni
co: de lira. s. q̄ nō peccauit se oc
cidēdo: tho. vero dicit ꝟrium. Et
licet laudet i libris machabeo⁹
rū illud fit proprer quandā spe
ciē fortitudinis seu apparentiā
sed nō fuit in eo vera fortitudo
sed mollicies nō valens mala
penalia sustinere. ¶ Ꝺcōo con
sistit crudelitas homicidij i oc
cisione innocētis. Dicit enim
Exodi. xxiij. c. Innocentē z iu
stū nō occides. vt enīz dic tho.
Cū occisio peccatoris intantū
sit licita inquantuz ordinat ad
bonū cōmune. qz p ipm corrū⁹
pitur. Justoz aūt sit cōseruati⁹
ua boni cōmunis z promotiua
qz ipsi sunt principalioz ps mꝝ
titudinis qua ceteri sustentant
ideo nō licet occidere eos nisi
de speciali mādato dei. Nā cū
deus habeat dominiū mortis
z vite. Eius enim ordinatōne
multi moziuntur iusti z pecca⁹
tores. Ideo q̄ mandato dei oc⁹
cideret innocentē non peccaret
Sicut abraham volebat face⁹
re. vt scribit Beñ. xxij. c. ō quo
ita ait Aug⁹. li. i. de ci. dei. c. xx.
Abraham non solum non est
culpatus crudelitatis crimine
verumetiam laudatus est no⁹
mine pietatis q̄ voluit filiū ne
quaq̄z scelerate. sed obedienter
occidere. Ad idem. xxiij. q. v.
c. Lex ererna. Quod autem in
nocens z iustus per mortez per
tingat ad regnum celeste hui⁹
vite miserias euadens per acci
dens est operi occisoris. Ex bo

nitate enim dei hoc ei euenit et
sui bona dispositōne nō ex actu
homicide p se ¶ Tertio cōsistit
crudelitas homicidij in occasio
ne parentum Et scōm Hosti.
parricida in iudicio conuictus
vel ꝯfessus punitur non pēa de
capitatōis sic alij sz virgis san⁹
guineis verberatus in eculeo i
sacco corij cocti suti īmissus cū
cane gallo gallinatio id ē capo
ne z simia z vipera in profun⁹
dū maris iactatur vel in fluui⁹
um proximū iuxta situ regiōis
vt omniū elemenroz vsu carere
incipiat. vel si mare nō fuerit p
ximū aut fluuius tradatur be
stijs. L. e. ti. l. i.
¶ Ꝺō grauiter peccant interfi
cientes reos actoritate propria
z viri interficiētes vxores z mu
lieres procurātes ab orsum.

¶ Capitulum secūdum

Secundū mysteriuz
de homicidio decla
randū dicit dānabi
litas. Ꝺānantur in
occisione hominū tria genera.
¶ Primi sunt occidētes reos p⁹
pria auctoritate quod fieri non
potest absq̄z peccato mortali
¶ Ratio ꝼm Tho. qz occidere
malefactorē licitū est inq̄tū or⁹
dinatur ad salutē totius cōmu
nitatis. Ideo ad illum solum
pertinet cui committitur cura
cōitatis cōseruande. Sicut ad
medicū ptinet prescidere mem
brū putridū qñ ei ꝯmissa fuerit
cura toti⁹ corporis z nō ad aliū
medicū. Cura aūt boni cōmu
nis cōmissa est principibꝫ z aliꝭ
habentibus publicā auctoritā
tē. z ideo eis solis licet occidere
malefactores z nō aliꝭ. Quā
uis enim facere aliquid ad cō⁹
munē vtilitatez q̄ nulli nocet
sit licitum cuilibet priuate per⁹
sone non tamen illud quod ali⁹
cui nocet licet facere z si vtile
aliꝭ nisi ꝼm iudiciū habēt⁹ pu
blicā potestatē vñ Aug⁹. xxiij
q. fi. c. vl. ait. Qui sine alicq pu
blica administratione malefi⁹
cium furē. sacrilegū. adulterꝫ. p
iurꝫ z quēlibet crimino sum in⁹
terfecerit aut membris debilita⁹
uerit velut homicida iudicabi
tur. ¶ Sed nunq̄ licet occide⁹
re eū q̄ rebellis ē ciuitati sue et
noxius reptus extra terminos
iurisditionis illius ciuitatis si
ipsa ciuitas edictum publicuz
fecisset. q̄ si quis euz vbicunq̄z
occidat p̄miuz recipiat pecunie
vel alterius rei. Et videtur q̄
sic. qz hoc ñ agit propria aucto⁹
ritate sz publica. exquo ciuitas
dedit talē licentiā. ¶ Sed ꝟriū
tenet cōmuniter. Nā ciuitas ꝼñ
habet iurisditionē vel aliquam
ptātem extra suū territoriū Et
ad iniuriā sibi reputaret ci vna
uitas si altera vellet punire sub

ditū suū seu in sua ciuitate exi
stentē. ℔ ē em mittere falcez in
messē alienā qō phibek. ix. q. iij
c. scriptū. vñ si occidēs ex tali
licētia capek ī ciuitate illa alie
na vbi illū occidit z ipse hōici
da iuste pūirek. Iniusta ē g tal
lex z mortalr peccat eā statuēs
qz allicit hoies ad peccādum
vbi aūt q nozi⁹ ē multū coita
ti z dign⁹ morte ꝑpt potētiā z
seglā suā nō posset capi vel oz
dinario iure ꝺdēnari. Si dns
ꝓncipalis vel iudex hēret abso
lutā ptātē quōcūqz puniēdi si
ꝑtermisso ordie iudiciario oc
cidi faceret non videk peccare
nec hōicida cēseri ex q ille me
rek morte z puniri nō pōt alit.
Sz nunqd furē licet occidere
Rñdek q si fur nocturnus dis
cerni nō poterat q ad furādū
z nō ad occidendū veniss nec
alias potat depḧendi potuit
occidi. alias nō. extra de fur. c
si ꝓfodiēs. ff. de fur. l. furē. Fu
rem ꝓ diurnū nō licet occide
re nisi se telo tūc defēdat qua
tūc pl⁹ ē qz fur. Latronē etiaz
in sidiantē in itineribꝫ ꝑm leges
cuilibet lz occidere. vñ glo. i. c
int' alia. extra de imu. eccle. ꝺci
cit. Publicos latrones lz vni
cuiqz impune occidere sine petō
xxiij. q. v. c. cū hō. Et capti in
furcis suspendunk. ff. de penis
l. capitaliuz. §. famosi. ¶ Pōt
etiam aliqs occidere noctur
nū depopulatorē agrorū. C.
eo. l. i. z. ij. Nullū g lz occidere
ꝓpa auctoritate. nec infidelez
iudeū paganū vel hereticum.
¶ Scōi q dānank de homici
dio sunt mariti iterficiētes vx
orez ꝓpriam in adulterio dep
hensas. qō nullo mō licet ex
tra iudiciū ꝑm Ricar. Tho. z
alios in. iiij. dis. xxv vij. z pcm
est mortale. z cuius lex ciuilis
℔ ꝑmittat. ff. de adul. l. qō ait
lex. Cñ lex ℔ facit nō vt licitū
ꝺcedens. sed qz nō infligit pe
nam ꝓpter maximū incitamē
tū mariti vel patris. Illa tam
lex hodie correcta ē p auctēti
ca nouo iure. vbi ōr q adultе
ra ōz intrudi in monasterium
z sic non ē rea mortis. Sed ī
hoc standum ē legi ecclesie ꝑm
quā interfectoribꝫ cōiugū sem
per ꝺiugiū denegat. xxxij. q. ij
c. interfectores. Sed cuis nul
lo mō liceat vxorem occidere
auctoritate ꝓpa. Cñ qrit vtz
laic⁹ iueniēs clericū cū vxore
matre sorore vel filia ꝓpa tur
piter agentē si ꝑcutiat illū inci
dat in canonē. Ad qō rñdet. c
si ꝓ. extra de sen. excō. q talis
nō ē cōpellēdus ad sedē aplī
cam accedere. z glo. ibi dicit.
Huic em parcit canō qz tā u
stū dolorē cōpescere nō posset
C. ad le. iul. ꝺadul. l. gracch⁹

Si qs tñ iuenit clericū turpit
agentē nō ita ꝓpria ꝓsangui
nitatis linea. icidit in canonē
qz nihil tūc itereste ei⁹. imo cul
pa ē imiscere se rei ad cū nō ꝑ
tinenti. ff. ꝺ regu. iur z. l. culpa.
¶ Tertij q dānank de homici
dio sūt mulieres adultе z for
nicarie q timētes scandalū fi
lios occidūt in vtero diuersis
medicinis. Sed he non excu
sank a mortali gūissimo. nō tñ
reputak homicidiū cū in vte
ro ē nisi fuerit puerperiū aiatū
aīa rōnali. xxxij. q. ij. c. Qō ꝓ
Dř aūt formari masculꝰ spa
cio diez quadragīta z feia spa
cio. lxxx. ¶ Nota q nō lz matrē
ex infirmitate nō valentē eua
dere morte: citius ad mortem
accelerare vt ꝓles in vtero nō
moriak. Nec plē nondū nataz
occidere vt mater saluek. z oēs
q coopank adh⁹mōi opa ꝓsu
lēdo vel auxiliādo. vt medici
aromatarij z alij sunt hōicide
ij. q. i. c. notū. ¶ Sed ℔ loco ī
cidit vnū dubiū. Utz. s. muli
eri liceat occidere volētē se op
primere nō valenti aliz euadere
man⁹ ei⁹. ¶ Rñdet Ray. i sūma. q duplex ē circa ℔ opinio
z neutra ꝓferk alteri. Cñ videk
dicendū q nō lz intēdere aliq
mō occisionē volētis oppme
re. sic nec etiā iuadēt ad mor
tē ꝑ sui defensiōe. Sz si defen
dendo ne violek ꝓtingat illum
occidi sibi iputek. Et si dicak
q occidendo ē causa mortis il
lius corporis z aie. cū in actu
volūtatis peccandi moriatur
Rñdeo q ipse ē cā sibi q alteri
iniuriak. Illa aūt vtik iure suo
naturali quo lz vim vi repelle
re. z magis tenek saluti sue ꝓpri
dere cui alteri⁹. nā exponit se pi
culo ꝺsentiēdi actui peccati p
mittēdo se oppmi ꝓpter diffi
cultatē renitentie voluntatis
dū nō facit qō pōt ad euaden
dū. Sed si se tueak cuī potest
saluo eo vñ mors oppmēti po
test sequi renitēdo mēte pecca
to ipsa nō peccaret. Sicut z si
qs iuasus ne se defendēdo cō
tingat occidere pmitteret se oc
cidi nō peccaret sz maioris ꝓ
tutz esset. Si aūt mulier possz
aliter euadere vt clamādo fu
giendo z h⁹mōi non excusarek
a mortali occidendo.
¶ De irregularitate cuī ꝓtrahik
ꝓpter homicidiū z duodecim
ꝺocumētis circa h⁹modi irre
gularitatē. ¶ Cap. iij.

Certiū misteriū ꝺclarā
dū ō homicidio ōr ir
regularitatis. est aūt ir
regularitas ꝑm Spe. nota seu
ipedimentū canonicū q qs p
hibek ad ecclīasticos ordies p
moverit z in eisdem ministrare
Hec aūt ꝓtrahik ꝓper homici

cidiū vel mutilationē mēbro/
rum. ℙro cuius declaratione
plenioꝛe notanda sūt aliq̄ do
cumēta. ¶ ℙrimū documētū
q̄ si homicidiū fiat solū mente
nunc̄ inducit irregularitatez
quia lex pmotionis factū req̄/
rit. xv. q. i. ca. fi. Immo ꝛ si q̄s
vibret gladiū aio occidendi ꝛ
tamen non sequit effect⁹ moꝛ/
tis vel mutilatōis nō incurrit
irregularitatē etiā si vulnera/
ret. ꝛ certū sit q̄ nō est moꝛs se
cuta vel amissio mēbri nec̄ di
recte vel idirecte. Nō ꝓpterea
dico: qꝛ si vulnus intulisset nō
de se mortale. ꝛ vulneratꝰ vel
ꝓpter impiriā medici. vel ꝓpter
defectū custodie. s. qꝛ nō cauet
sibi a noxijs moꝛtuꝰ ē. vulne/
rans nō est irregularis ꝑm Pe
trum de ancha. sed vide meli
us extra de homi. c. petrus.
¶ Secundū documentū q̄ il
li qui intersunt vindicte san/
guinis seu moꝛti ꝛ nō ꝑstāt cō
siliū vel auctoꝛitatē: nō sūt ir
regulares ꝑm Innocē. ꝛ Guil.
etiam si appeterent illius moꝛ
tem. ¶ Tertiū documentū q̄
qui vidit aliquē occidi ꝛ dele
tat. ꝛ posset etiā sine sui ꝑiculo
liberare si vellet. cuius pessime
faciat. non tamen est irregula
ris. sicut nec medicus q̄ dimit
tit infirmū moꝛi nolens mede
ri. ꝛ diues qui dimittit paupe
rem fame moꝛi. xv. q. i. c. si q̄s
iratus. ¶ Quartū documētuz
q̄ si quis mandat occidi ali/
quem vel mutilari ꝛ sequitur
effectus. est irregularis. Si tñ
reuocasset mandatū ꝛ exꝑsset
sine vlla fictione ꝓhibuit ꝛ an
teq̄ sequeret effectus non ē ir/
regularis ꝑm Inno. extra d si
mo. c. sicut tuis. ¶ Quintum
documentū q̄ si quis mādat
aliquem verberari inhibens ex
ꝑsse ne occidatur aut mutilet:
ꝛ verberatoꝛ nihilominus oc
cidit vel mutilat. est irregula/
ris mādatoꝛ sicut executoꝛ. qꝛ
mandando in culpa fuit. Ex
tra de homi. ca. is qui. li. vi
¶ Sextū documentū q̄ tēpus
vel alius ꝑlatus qui habet iu
risditionē tpalem dꝫ ꝓstituere
iudicē secularē qui audiat cau
sas ꝑcipue sanguinis. Et illi
pōt ꝛ debet ꝑcipe q̄ faciat vni
cuiq̄ iusticiā. Si aūt talis iu
dex interroget eū in spāli quid
agenduz in tali qui. s. meretur
penam sanguinis pōt respon/
dere consule ꝓitos. Et caueat
ne ꝓpter suam responsionē di
rectam vel indirectam. ille in
telligat q̄ debeat eum sangui/
ne punire ꝑm Rai. Si ex hac
responsione reus occideretur
vel mutilaretur. esset ille irre/
gularis. ¶ Potest etiam ꝓla
tus delegare alicui specialiter
super aliquo maleficio ꝛ huiꝰ
modi in iurisditione sua com
misso. vt in q̄sita veritate iusti
ciam exequat. Et si cui cōmit
tit sic exequet ꝛ occidat. nō ꝓ/
pterea ille ꝑlatus est irregula
ris. extra ne cleri. vel mona. c.
eps. ¶ Septimū documentū
q̄ non solū iudex in causa san
guinis vbi sequit effectus ē ir
regularis. sed etiam assessoꝛ te
stis. notarius scribens vel ꝓfe
rens sniam vel scribens atte/
stationes. vel legens dū publi
cant vel scribens vel ꝓdictans
litteras ꝓ vindicta sanguinis
oēs hi irregulares sūt. qꝛ coo
perant in mādato snie ꝑm Rai.
di. l. si q̄s. extra ne clerici. vel mo.
c. sniam. Sed si in huiusmodi
snia esset secutus effectus ꝑm
Guillel. cuius sint irregulares
eps pōt super hoc dispensare
Princeps aūt qui legē ꝓdidit
cuius legis auctoꝛitate hoies
sunt traditi moꝛti. nō efficit ꝓ
pter hoc irregularis. qꝛ incer/
tā psonā nō aduertit. vt nota
tat archi. xxiij. q. v. c. officia
¶ Octauū documentū. si ꝑla
ti vel alij clerici ad defensionē
rei suaꝫ ponūt querelā ꝺ ma
lefactoꝛibus suis siue q̄ eos dā
nificauerūt penes iudicē secu/
larē ꝛ emendā sibi petant fieri
ꝛ uideri ne talia ꝓsumant cō
tra eos. si hꝰ modi querelis iu
dex inferat moꝛtē exigente iu/
sticia non sūt irregulares dicti
clerici si ꝓtestati sunt exꝑsse q̄
penā sanguis nō intendūt. ex
tra de homi. c. ℙrelatis. li. vi
¶ Nonū documentū q̄ si quis
interrogaret de aliquo an lice
at occidere malefactoꝛē. si res/
pondeat q̄ lz ꝓpendēs ipse ꝓ/
babiliter respondēs q̄ interro
gans velit facere ꝑm ꝯsiliū eiꝰ
irregularis ē. Secus aūt ꝺ re
sponsione generali cognitiōis
vel opinionis ex qua nō credit
aliquem iudicandum vel oc/
cidendū ꝑm Ray. ¶ Decimū
documentuz. q̄ si quis suadet
alicuiq̄ indubitanter exponat
se moꝛti ꝓ xꝝo ꝛ ecclesia ꝛ ille
moꝛit tali ꝯsilio nō ē irregula/
ris ꝑm Inno. ꝛ Hosti. ¶ Un
decimū documentū q̄ si q̄s cō
mittit homicidiū veneno siue
gladio siue quōcūq̄ spōtanea
volūtate est irregularis. ꝛ non
pōt ꝓmouerit ꝛ ꝓmotus debet
in perpetuū deponi Extra de
homi. c. sicut dignū. ꝛ cuz tali
nunc̄ dispensat in ordine vel
officio. dis. l. c. Diuoꝛ. etiaz si
sit occultus ministrare in ordi
ne suo non pōt de tpib⁹ ordi/
nationū. c. fi. Poterit tñ dis/
pensari cū tali in beneficio nec
excusatur seu euitat irregulari
tatē si hoc facit ex ꝑcepto iudi
cis cuius nō peccet obediēdo

t

si iusta sententia est.xxiij.q.v.c.Cum miles ¶Duodecimū documentū q̄ qui associāt homicidam vel si oportet defendant cuius nil aliud faciāt sūt irregulares si sequitur mors vl mutilatio. Etiam si dissuaserunt pus ille homicide vel nō faceret.z tamen volentē omnino facere associarnnt. Similiter omues qui de familia rectoris associant malefactorez: cū ducitur ad mortē. siue eq̄stres siue pedestres:cūcti sunt irregulares Qui etiā trabunt ad chordā vel aliā torturā reū vt confiteat maleficiū.z ille fatet z occiditur est irregularis. Qui etiā acuit vel portat materiam cū quis est decapitandus vel mutuat vel portat scalas vel funesp aliquo suspendendo:est irregularis. ¶Sed pone casum q̄ clericus animo irato vadit ad occidendū aliquem z reperiēs ipm mortuū ab alijs;vt satisfaciat aio suo amputat cadaueri caput. vtr talis sit irregularis. Et cōmuniter dicunt doc.q̄ non.q̄ bō mortuus nō est homo fm archi. ¶Nota tamen q̄ hec irregularitas homicidij quōcūcp z quotienscunq̄ sit ꝓtracta añ baptismū p baptismū deletur di.li.c.si post baptismum fm Goff Ped.z Guil.post baptismum dispensatur per solū papā quod etiam nō facile facit. Grauissimū itaq̄ peccatū est homicidiū quod ex oi parte inueniē puniri cuz sit ꝺ magnū hois bonū desiderabilius ceteris alijs bonis tpalib⁹ qđ est ipsa vita. Hinc Cicero li.i de offici.ait. Principio generi animātiū oi ē a nāa ēbutū vt se vitā corpusq̄ suū tueaē decliner ea que nocitura videantur oia q̄ sint ad viuendū necessaria inḡrat z paret vt pastum z latibula z alia eiusmōi generis.hec ille. Abstinendū itaq̄ ab illo crudeli peccato. Vt sic bibamus aquam gratie Jesu xp̄i qui est bñdictus in eternū z in secula seculoꝝ amen

¶Sabbato quarte ebdome de De luxuria fornicatoꝝ siue de fornicatione simplici.

Sermo.xxviij.

Aducunt ei mulierem in adulterio deꝓhensam.scribunt hec ꝓba Joannis.viij.c.z in euangelio hodierno. ¶Nescio an temerariꝰ censeri debeā si dixero talē esse hoc tpe hominū conditionem vel paulominus inferiorē illis fuit dum inundauit in diebus Noe diluuiū super terram. cū vix reperiatur vnus e mille q̄ non turpitudini z inquinamento luxurie succumbat. Hec sicq̄dem pestis turculētissima omnes cuiuscunq̄ status fere cōtaminauit.z vbiq̄ peccata carnis miseros mortales inficiūt Quāobrem appme puto forte necessarium,vt contra luxuriā in sequentibus disputemus.z lz materia sit de se turpis z ingrata.tamen,ea honestate verboꝝ negocuz hoc psequemur qua nullus nisi volens erubescat. Nec omittenda est obiurgatio tam fetidi vicij ex eo qđ pauci q̄nidam sine ratiōe scandalizantur.cum potiꝰ omnes qui se mūdos puros z nitidos castitate putant letari debeāt cum audiunt vituperationem hominuz carnalium z luxurie debitoꝝ. Et quoniaz de luxuria in generali z de ꝓadulterio scripsimus in quadragesima/li de penitentia. Hodie de luxuria fornicatorum duntaxat dicemus de qua tria mysteria ꝓponimus declaranda.

¶Primū ꝺr acceptionis.
¶Secōm obiectionis.
¶Tertium ꝓbationis.
¶Quod fornicatio aliquādo dicitur idolatria. Aliquando omne peccatum mortale. aliquando imundicia luxurie et stricte concubitus soluti cum soluta.

Capitulū primum

Primū mysteriū declarandum de fornicatione dicitur acceptiōis Accipitur nanq̄ fornicatio in scriptura multipliciter. ¶Primo dicitur fornicatio idolatria vel infidelitas ex eo q̄ aia recedat per intellectum a deo adherēs falsitati z errori.z de hac sepe reprehenditur populus antiquus iudeorum. quia sepius idolatrabat. Unde dicitur Osee.iij.cap. Fornicati sunt a deo suo. Et ꝓmi paralip.v.c. Fornicati sūt post deos populoꝝ terre iudicum.viij.c Fornicati sunt cum Baalim quod erat idolum gentilium. Et Sap.xiiij.c. Initium fornicationis exquisitio idolorū. z.xxviij.q.i.c. idolatria. Augustinus ait. Idolatria z q̄libet noxia superstitio fornicatio est. ¶Secundo fornicatio dicitur q̄cunq̄ culpa mortalis inquantū p eā qui recedit z sinon fide tñ affectu a deo legitimo sponso aie. Unde aug⁹ dicto.c.idolatria. Luxuria z q̄libet culpa qua aia aberrat a lege dei:fornicatio dici potest. Et de hac dñs Hiere.iij.c.dicit. Tu fornicata ea cum amatoribus multis. tñ reuertere ad me z ego suscipiā te.aia cū tot fornicat amatoribus q̄t creaturas inordinate z sup deū dili

gīt. ¶ Tertio fornicatio dicīt ois actus luxurie ꝑm illud Ysi do. xxxij. q. vij. c. Nō solū omis īmunda pollutio fornicatio dicitur cuius quisq; diuersa turpitudinis voluptate ꝓstituat. Hz ꝓprie dicitur fornicatio actus venereus inter solutū et solutā. que dicīt fornicatio simplex ad distinctionē fornicationis large sumpte. Hec ꝯo fornicatio simplex ē spēs luxurie secundū tho. xxij. q. cliij. vt etiaz ponit. xxxvi. q. i. ℈. cū ergo.

¶ Ad triplici obiectōe conant fornicatores ꝓbare fornicatiōez simplicē nō esse pctm̄. z de solutione p̄dicaz obiectionū.

Capitulum secundū.

Secundū mysteriuz declarandā de luxuria fornicatoz dicīt obiectōis. Cōtēdūt nā sepe nūero fornicatores defendere z eiꝰ cusare peccatū suū temptantesq; ꝓbare fornicatiōez simplicē nō eē pctm̄ triplici obiectōe. ¶ Prima eoz obiectio ē qz deꝰ nō precipit aliq̄d qđ sit mortale peccatū Hz deꝰ ꝑcipit Oseę vt ꝺr eius ℈. i. c. q; sumerz vxorē mulierē fornicariā z faceret filios fornicationū ℊ fornicatio nō est pctm̄. Secda obiectio omne pctm̄ mortale ꝙriat caritati, sz fornicatio non ꝙriat caritati nec deꝰ. cum nō sit directe ℑ deū nec ꝓxim. qz ꝑ hūi nōi fit iniuriā. ℊ nō est peccatū ¶ Ulñ Amb. ꝺr. Quis summa xpiane discipline in, mia z pietate, ꝙsistit quā q̄ hz z si lubricū carnis patiat vapulabit sz non ꝑibit. ¶ Tertio fornicatoz obiectio ē. qz Ysido. ꝺr dist. xxxiij. xpiano nō dicā plurimas sz nec duas hre sit licitū ē. sz vnā tm̄: aut vxorē. z si ꝙiunx deest loco eiꝰ ꝙcubinā. Hz in ꝙcubinatu est fornicatio simplex ergo nō ē pctm̄. ¶ Ad primā obiectionē rñdet tho. vbi. s. Uno mō ꝑm Hiero. vicz q Ozeas meretricē z fornicariā quandā accepit in vxorē z de impudica fecit castā. Et in ꝟ nllo mō pōt argui Sicut nec hodie si q̄s meretricē duceret in vxorē volentē honeste viuere. vt ptz. xxxij. q. i. ca. nō est culpādus. Ulñ extra de spōsa. c. inter opa. laudan. illi q̄ mulieres meretrices extrabētes de lupinari ducūt i vxores Nā vt ibi dicīt inter opa caritaz nō minimū ē errāte ab erroris sui semita reuocare. Ut ꝺr ibi glo. Meretrices dicunt q̄ mltoz libidini parēt. xxxiij. di. ca. Vidua. vel quaz publice venalis ē turpitudo. xxxij. q. iij. c. meretrices. Nicolaꝰ vero de lira dicē q vxor quā accepit ozeas dicīt fornicaria qz erat gētilis z hāc accepit Ozeas vxorē ex dispensatōe dei. ¶ Uel pōt ꝙueniētissime dici q fornicatio dicitur esse pctm̄ inquantū est ℑ rōez rectā Rō aūt hois recta ē ꝑm q regulatur volūtate diuina q̄ est prima z summa ratio. Et ideo qđ q̄s facit ex volūtate dei eiꝰ ꝑcepto obediēs nō est cōtra rōem rectā z si videat cōtra ℑmunis rōem. Sicut nec est ℑ naturaz qđ fit ꝑ miracl'm cuius sit contra ℑmunē cursum nature. Et ideo ozeas nō peccauit fornicāndo ex dei ꝑcepto. Nec ꝓprie talis ℑcubitus ꝺz dici fornicatio nisi referēdo ad cursum cōem. ¶ Ad secōam obiectionē rñdet tho. q fornicatio simplex ℑriat caritati proximi quantum ad hoc quod repugnat bono ꝓlis nasciture. vt ostendemus. in secūdi mysterio. Dictū ꝯo Ambrosij nō est intelligendū q fornicator moriēs nō dānetur propter opera misericordie exhibita. sz quia ꝑ illa disponitur ad gratiam z ad penitentiam vnde veniam in presenti consequetur. ¶ Ad tertiam obiectionez respōdet Gracianus di. xxxiij. Quod ibi concubina sumitur impropꝛie videlicet pro ea que ducta est vere in vxorem. sed sine solēnitate legali puta sine instrumēto dotiū z testiū z hmōi hanc coniugem facit affectus. Sed concubinam nomiat lex Et sic etiam sumitur concubina. di. xxxiij. c. is q̄ nō ꝺz.

¶ Quod probari potest fornicationē ñ esse peccatū auctoritate ratione z exemplo.

Capitulum tertium.

Tertiū mysteriuz declarū dū de fornicatione dicitur ꝓbatio Ad ℑfirmationē veritatis probabim⁹ simplicē fornicationem esse peccatum mortale tripliciter.

¶ Primo auctoritate.

¶ Secūdo ratione.

¶ Tertio exemplo.

¶ Primo probamus fornicationē esse peccatū auctoritate Inquit enim apl's ad hebreos. xiij c. Fornicatores z adulteros iudicabit deꝰ sz ad mortem ꝑeternam. Et. i. ad thessalo. iiij. cap. Hec ē volūtas dei vt abstineatis vos a fornicatōne. Et. i. ad corinthi. x. capitulo. Neqz fornicemur. Sicut quidam eoruz fornicati sunt z ceciderūt i vna die. xxiij. milia quādo scilz filij israel fornicati sunt cum filiabz moab. vt scribit Numeri. Et ad Galathas. v. c. Manifesta sunt opera carnis que sūt fornicatio adulterium. immunditia impudicitia. luxuria. idolo

loꝝ seruitus. veneficia. inimici-
tie. ꝯtẽtões. emulatões. ire. rixe
dissentões secte inuidie. homici
dia. hebrietates. ꝯmessatões. ⁊
his similia. q̃ vobis sicut p̃dixi
q̃m qui talia agũt regnũ dei nõ
ꝯsequentur. Et thobi. iiij. cap.
Attente tibi. id ẽ caue ab oi for
nicatione preter vxorem tuam
nunq̃ patiaris crimen scire ꝭm
Alexandrũ de ales in secundo
summe. Crimen ꝓprie impor
tat pctm̃ mortale. ⁊ Aug⁹. di.
xxxiij. c. Audite Nõ lz vob for
nicari sufficiãt vob vxores. Nõ
lz hr̃e cõcubinas etiã si vxores
nõ haberis. ⁊ Jsidorus. xxxij. q
v. c. Nõ mechaberis. Nec q̃sq̃
ꝑter matrimonij federa alijs fe
minis misceatur ad explendaz
libidinẽ. ¶ Scd̃o ꝓbamus for
nicationẽ esse peccatũ rõne. Est
quippe fornicatio ꝯ legẽ natu-
ralẽ. vt enim inq̃t tho. xxij. vbi
s̃. ⁊ in. iij. ꝯ. gẽtiles. Nõ natura
lis dictat homi q̄ filij debeant
nutriri a parẽtibꝫ vsq̃ ad tpũs
debitũ. Ad hoc aũt nutrimen-
tũ ꝑtinet non solũ cibus corꝑa
lis sed etiã intellectualis. s. do-
ctrine morum ⁊ discipline quo
non est capax puer ante vsum
rationis. Et cum postea sit ca-
pax non potest vna die cuncta
addiscere. sed paulatim. Et ad
nutrimentum corporale nõ suf
ficit pater in puericia. Ad nu-
trimentum aĩe ꝑ correctionem
nõ sufficit mr̃. Naturaliter eni
homo ẽ pron⁹ ad malũ ab ado
lescẽtia sua ⁊ in tali etate paruz
timet mr̃em Sed oportet q̄ ba
culus timoris pr̃m sit suꝑ eum
¶ Propterea dicit glo. in ca. ex
lr̃is. extra de ꝯuersiõe infideliũ
Qd̃ fili⁹ mior triẽnio apd̃ mr̃ez
dz ali. Maior triennio apd̃ pa
trẽ. C. de patria pate. l. Nec fili
um. C. de infan. exposit. l. ij.
Oportet ergo si proles dz duci
a ꝑfectionẽ status sui ꝭm aĩam
⁊ corp⁹ ad qd̃ natura instigat
q̄ parẽtes simul stent ꝑ magnũ
tp̃s. Sed fornicarij cũ nõ sint
astricti aliqua lege ad ꝯmanen
dũ sz possint ad placitũ separi i
mo ⁊ debẽt separari ⁊ ꝓpter pi-
culũ palee iuxta ignẽ ⁊ propter
scandalũ alioꝝ amouẽdũ Jdo
ex tali separatõne sequif dãnũ
prolis. Cõtra rõem igif natu-
ralẽ ẽ q̄ quis fornicef. qꝛ opter
ꝯcubit⁹ sit maris ad feminaz
cũ qua ꝑmaneat nõ ꝑ modicũ
tp̃s sed diu: vel etiam per totaz
vitam. Jnde est q̄ maribus in
specie hũana magna solicitu-
do de certitudine prolis inest q̃
bus iminet educatio prolis. sz
ad hanc certitudinẽ facit deter
minatio maris ad feminã per
matrimoniũ ꝑ qd̃ indissolubile
adinuicem ligantur. Hinc est
qd̃ in. c. i. extra de ꝯiugio lepro

soꝝ dicit glo. Nõ debẽt coniu-
ges diutius esse alter sine altero
xxxiij. q. ij. c. si quis necessitate.
xxxij. q. v. c. Si q̃s vxorẽ. ⁊ i h̃
xbo diuti⁹ nõ determinaf quã
tum extendaf. ⁊ ideo i arbitrio
boni viri existit. extra de offi. le
gati. c. De causis. Permittunf
tñ mariti qñq̃ ab vxoribꝫ rece-
dere ⁊ abesse ꝑ multa tp̃a in fa
uorẽ terre sancte. extra de vo. c.
Ad multa. Diuti⁹ etiaz qñq̃
extẽditur vsq̃ ad bienniũ. ff. lo
cati. l. Cũ dñi horreoꝝ. ¶ Co-
habitatio itaq̃ viri ⁊ vxoris co
ducit vtilitati prolis. Nec ob-
stat si aliquis fornicãdo suffici
enter prouidea tp̃oli de educa-
tione. qꝛ illud qd̃ cadit sub de-
terminatõe legis iudicaf scd̃m
id quod cõiter accidit. ⁊ nõ ꝭm
qd̃ in aliquo casu ꝯtingit. ff de
legi. l. Nã ad ea. ¶ Proles insu
per ex fornicatõe suscepta ledif
qꝛ priuaf omni dignitate tp̃ali
⁊ ecclesiastica ordinationũ ⁊ p̃
laturaꝝ nisi legitimetur ac etiã
hereditate paterna. ¶ Sed in
hoc satis ortandi sunt illi nobi
les q̃ per plures annos fornica
rias detinuerunt ⁊ genuerunt
filios ⁊ filias nec illas deserere
volunt vt matrimonio illis co
pulentur. cuz a peccato sit am
bo liberari possint. ⁊ filijs sub-
ueniant per legitimationẽ. Nã
vt scribitur in. c. Tanta. extra
qui fi. sunt legi. Tanta est vis
matrimonij vt qui antea sũt ge
niti post ꝯtractum matrimonium
legitimi habeantur. ¶ Jdez in-
sti. de nup. §. vltimo. ⁊. C. d̃ na
tura libe. l. cum quis. Et vt di
cit glo. in p̃fato. c. Tanta. Ta
les legitimi sunt quoad ordies
⁊ honores. qꝛ matrimoniũ om
nia purgat precedentia. Et p̃-
dictis patet quare fornicatõ sit
peccatum. vnde Augustinus
xxxij. q. v. c. meretrices. ait Me
retrices esse ⁊ ad meretrices ac-
cedere prohibet dominus. scili-
cet deutero. xxiij. c. vbi dicif Nõ
erit meretrix de filiabus israel
¶ Tertio probamus fornicatõ
nem esse peccatum exemplo
Nam vt habetur Actuum. xv
ca. Ex determinatione facta ꝑ
apostolos in consilio hierosoly
mis mandatum fuit conuersꝭ
ad fidem precipue gentilibꝫ vt
abstinerent a fornicatione. ⁊ h̃
ideo quia pagani putabant si-
bi hoc licere. Sciat ergo vnus
quisq̃ vas sum possidere vt i
quit apostolus prime ad thesa
lonicenses quarto capitulo Jn
sanctificatione ⁊ honore. non
in passione desiderij sicut ⁊ gen
tes que ignorant deum. Jpse
quippe conditor oim mũdos
nos ẽẽ cupit vt sic digni sua gr̃a
ueniam. Quã nobis ipse largiaf
q̃ viuit ꝑ ĩfinita scl̃a scloꝝ. Am

¶ Dñica quarta in quadrage
sima De luxuria zodomitarū
Sermo. xxix. z valde necessa/
rius sed modeste recitandus.

Sequebatur
eum multitudo
magna. Scribū
tur hec verba Jo
hannis. vi. c. z in euāgelio pre
sentis dñice Maxima pfecto
est multitudo xpianoꝝ qui Je
sum xpm ducē electoꝝ seq no/
lunt ppter lasciuiā z carnales
delectationes. Jta eīm inebri/
antur venenosa dulcedine vo
luptatis vt salutis sue imemo
res facti que de xpo verissime
pdicantur ducant pro nihilo.
Execauit quidē illos malitia
eoꝝ. z sua horrēda peccata mi
nima esse putant. Et ꝛ omnis
luxurie actus abhominabilis
sit z detestandus. verūtamen
ille ē qui alios excedit qui ani
mā ledit. qui sūmo patri dis/
plicet. qui fit contra naturam.
Denominatur autez cōmuni
vocabulo a zodoma igne sub
uersa viciū zodomiticū. Hoc
est illud quod pdolor tēpo/
ribus istis multos habet cul/
tores. Hoc ē illud quod indi
gnatus deus persepe populos
italie pestilentijs exterminat.
Hoc denicz est illud ꝫ qđ ex/
clamare pdicatoꝛ qulibet de
bet Jnqt eīm dñs per Jsaiam
illud quod etiā ponitur. xlix.
di. c. Sit rector Clama ne ces
ces quasi tuba. exalta vocē tu
am z annūcia populo meo sce
lera eoꝝ. Et ꝗuis in tractatu
de timore iudicioꝝ dei aliq de
punitione scripserim sodomo
rū. Tamen vt grauitas tanti
sceleris cūctis fiat nota. statui
in pīsenti sermone de pctō illo
aliqua per necessaria enarrare
De quo ꝓponemus tria my/
steria declaranda.

¶ Primū ōr noiationis
¶ Secundū ꝯditionis
¶ Tertiū punitionis.
¶ Quod decē sunt noia vicij
zodomitici ex quibus depben
di potest grauitas z enormi/
tas tanti sceleris.

Capitulū primū

Primū mysteriū decla
randū de peccato Fo
pomie ōr noiatio. Ex
noiatione quippe illius pecca
ti ostendit eius magnitudo. nā
decē sunt eius noia
¶ Primū crimen pessimū.
¶ Secundū nefandū crimen
¶ Tertiū nefanda libido.
¶ Quartū fetidissima negcia
¶ Quintū viciū ꝯ naturam.
¶ Sextū stupūr
¶ Septimū passio ignominie
¶ Octauū turpitudo.
¶ Nonū abominatio.
¶ Decimum bestialitas inex/

cusabilis
¶ Primū nomen vicij zodo/
mitici est crimen pessimū vnde
Gen. xiij. ca. ōr. Homines zo
domite erant pessimi peccato
res corā deo. Et genes. xxxvij
c. dicitur de Joseph accusauit
fratres suos apud patrē ō crī
mine pessimo. ¶ Secundū no
men est nefandū crimen. et de
hoc. xxxij. q. v. c. In eo. ¶ Ter
tiū nomen nefanda libido. de
quo instituta de publicis iu/
dicijs. ff. Jtē lex iulia. ¶ Quar
tū nomen fedissima nequitia.
Et de isto. C. de adulterijs. l
Fedissimā. ¶ Quintū nomen
viciū contra naturā. z de isto
in autentico. vt non luxurient
ꝯ naturā ¶ Sextū nomen stu
prum. de quo. ff. de officio pī
dis. l. fi. ff. de postulādo. l. i. ff.
Remouet. ff. quod metꝰ causa
l. Jsti quidē. ff. de adulteris. l
Mariti lenocinijū. ff. fi. ff. ō ex
traordinarijs crīminibus. l. i.
¶ Septimū nomen est passio
ignominie. Hoc explicit apo/
stolus ad Romanos pmo. c.
Tradidit inquit illos deus in
passiones ignominie. ¶ Octa
uū nomen turpitudo. de quo
ibidem sic locutus est aposto
lus. Masculi relicto natura/
li vsu femine exarserūt in desi/
derijs suis in inuicē masculi ī
masculos turpitudinem ope/
rantes ¶ Nonū nomē ē abho
minabile. de isto fit mentio le
uitici. xviij. c. Cū masculo ne
cōmiscearis coitu femineo. qz
abhominatio ē ¶ Decimū no
men. s. bestialitas inexcusabi/
lis ponit ab aristo. in. vij. ethi
coꝝ. Et vere plus ꝗ bestialitas
dici posset. quia viciū illud ex
cedit bestialē conditionē quia
nulla bestia reperit hoc agere
Jta qꝰ per alia vicia hō efficit
similis bestijs. p istud aūt infe
rioꝝ omnū bestia cū nulla tan
tam turpitudinē agat. ¶ Et
si obijceret qꝰ nō videtur esse hꝰ
pctīm grauiꝰ ceteris vicijs car
nalibus. tū quia nō est contra
deū sicut sacrilegiū. nec ꝯ prīm
sic adultiū. ¶ Rñdet Tho. qꝰ
hoc ptīm ideo grauissimū ē. qa
in ipso violat ordo nature q ē
a deo. Jdeo scribit. xxxij. q. vij
c. flagitia. Diuina lex non sic
fecit homines vt se vterent modo
contra naturam. violat quip
pe illa societas que cū deo no/
bis esse debet cū eadem natu
ra cuius ipse est auctoꝛ libidi
nis puersitate polluitur. Hec
ibi. Sedit eīm natura legē nō
solum hominibus sz etiā bru/
tis quam ipsa bruta seruant z
zodomite transgrediunt. Hec
est vt per masculū z feminam
fiat generatio z conseruatio in
diuiduoꝝ in qualibet specie

Ulñ phil. in primo politice ait Necessariū ē hoiem ꝛ feminaz ꝯmisceri non ex electione sed a natura. qz scz est cómune omnibus animalibus. Et in. ij. de aīa. Omnia viuentia natural/iter appetunt cōtinuationē sui in esse que non ē sine cōmixtiōe actiui passiui. Idem habet scz ꝙ natura instituit masculuz ꝛ feminā ad generationē ꝛ procreationē filioꝝ. ff. de iusticia et iure. l. i. §. ius naturale. Et i au auten. quibus modis natu. effi. legit. §. Liceat. coll. vi. ꝛ C. de indicta viduitate tollenda. l fi. ꝛ C. de legitimis here. l. lege. ꝛ institu de exhercdatione liberoꝝ. §. ꝛ hoc ꝛ in autenti. de triente ꝛ semisse. §. i. coll. iij. Laborantes ergo vicio sodomitico homicide sunt. ꝛ si non gladio ñ facto. Et crudeliores sūt oi bestia. nā leones ꝛ leopardi serpentes ꝛ dracones ꝛ alie ferlabozant ad generationē ꝛ ꝙpuationē sue speciei. ¶ Sodomite aūt laborāt ad destructionē generis hūani. Proinde tm̄ hūana rō hoc scelus abhozret. quia quantū in se ē genꝰ hūanū perimere nititur. Nā si oēs eēnt hoc nefando vicio maculati ḳs hō generari posset. profecto ꝺnō masculus neꝯ femina. Ideo scelerati sodomite peiores sunt pharaone ꝛ egyptijs. qm̄ illi sic scriptū ē Exodi. i. c. interficiebant tm̄ masculos hebreoꝝ. femias aūt reseruabāt. Hi vero oibus sceleratiores masculos ꝛ feias occidūt. ¶ Propterea oīs doctores affirmāt petm̄ sodomie excedere ꝛ superare quācūꝯ speciem peccati luxurie. sicut patet xxxij. q. vij. c. Offerebat. capi. Usua. c. Adulterij. ꝛ de pe. di. i. c. Qui puero. ꝛ de excessib⁹ prelatoꝝ. ca. Clerici.

¶ De septē cōditiōib⁹ sodomitarū qbꝫ correspōdent septē q̄ fuerunt in punitione illoꝝ

Capitulum secūdum

Secundū mysteriuz declarandū de petō sodomie dicitur cōditio vt enim dicit Vincetius in speculo historiali li. ij. In punitōe sodomorū q̄ notat Geñ. xix. c. septē ꝯtinētur in qbꝫ significātur septē condiciones sodomitarum. ¶ Prima cōditio est corruptio nature. ꝛ hec ostēditur in clamore sodomoꝝ ꝛ gomorreoꝝ multiplicatus est nimis. Geñ. xviij. capitulo. ¶ Sicut enim mulier que defloratꝰ clamat. vt liberetur a corruptiōe. Ita natura clamat ꝛ cōqueritur de sodomitis Et ideo in penā huiꝰ peccati et detestationem iusto dei iudicio locus ille sodomitaꝝ factus est i naturalis. Nam versus est in mare salsum quod dicitur mare mortuum quia contra naturam aliozum ibi nec pisces viuunt ꝛ aues desuper volantes subito mortue cadunt ¶ Secūda conditio sodomitaruz erat impndētia peccati. Ita enim libere ꝛ impudētes absq; verecūdia hoc faciebant malum ac si esset opus licitum vnde a maiore vsq; ad minozem irruerūt in domum lotb vt abuterenꝯ publice illis duobus angelis hospicio receptis a lotb quos homines putabāt. Et in penam percussi sunt cecitate. Sic hodie sunt aliqui ita ceci ꝙ nō solum non erubescunt. sed gloriātur de huiusmodi vicio vel se excusant de assuefactione. Tertia conditio fuit sterilitas commixtionis. Naz ex illa commixtione nihil poterat generari. in penam locus ille nihil gignit vtilitatis. Sic ꝛ isto vicio perditi vt vt est predictum priuantur generatōne filiozum vñ putiphar qui emit Joseph dicitur fuisse eunuchus. id est ineptus ad generandum. Et hoc quia vt dicit Nicolaus de lira ꝛ glosa. i. p. i. cap. Sicut eunuchus Dñs exsiccauerat genitalia eiꝰ eo ꝙ ad turpem vsum eiꝰ emerat ioseph. ideo deꝰ ipediuit eū Propter tale vicio pōt vxor ne gare debitū. xxxij. q. ij. c. Oīs in glo. ¶ Quarta cōditio sodomitaꝝ erat ardor desideriꝰ Qlꝰ enī desiderabāt illi in viros q̄ in mlieres. Cui cozrñdet in penā ignis ardoz ḳ cōbussit eos ꝛ poma nata in arboribꝫ circūpositꝫ illi lacuit q̄ vsq; ad maturitatē sunt coloris viridis. Natura vero si incidātur fauille exeunt in signū ignis eterni ḳ semper vrit pessimos sodomitas. Non est p̄dicandū pplis qō narro Quidā frater carceratꝰ fuit eo ꝙ associauerat aliū ꝛ ābo dormierāt cū quibusdā monialibꝫ in monasterio ꝛ cū sepe hoc facinus cōmisissent res cū scādalo populi patefacta ē ꝛ detecta dum vero ego perquisiuissem a fratre qz̄fato quare sic ḡue sacrilegiū cōmisisset. Rñdit se nū q̄ monialē aliquā tetigisse. qm̄ in masculos tm̄ ardebat concupiscentiā eiꝰ. O viciū execrandū. O perm̄ abhozrendūz. O denigꝯ irrōnabile ꝛ pluscꝯ bestiale malū ḳ extinguit amoz ad mulieres ꝛ incendit arboz ꝺ oē debitum ad viros ꝛ masculos ¶ Quinta cōditio sodomitaꝝ fuit insēsibilitas Illud vicium fecit sodomitas insensibiles vt nihil sentirēt de deo. In cuiꝰ figurā vxor lotb q̄ respexit retroversa ē in statuā salis. ¶ Sex/

ta conditio fuit tenacitas voluptatis. q̄ illos inueteratos in hoc vicio ad penitentiā nō sinebat redire. ¶ Huic tenacitati corrñdet gleba bituminis quā loq̄tur ille multipharie vomit. bitumē aūt est quedaz terra sicut colla adherens. ¶ Septima cōditō fuit cōtagio. qr hoc vicio infecta erat tota societas talitū. Cui corrñdet in penā. qr tota regio cū vrbe infecta simul subuersa est. Et propter hoc etiā ꝓbus sit dñs puulos t innocētes. qr si vixissent propter ꝓtagiū imitati fuissent opa turpia aliorum vñ in hoc misertus ē eis deus. vt habet. i. q. iij. c. puulos.

¶ Ō oēs leges puniunt pessimos sodomitas.

Capitulum tertium.

Extū mysteriū declarandū de vicio sodomie dicit punitio Punit enim hoc peccatū multipliciter. ¶ Primo in lege diuina. Scribit enim Leui. xx. c. Qui dormierit cū masculo cohitu femineo vterq; opatus est nephas morte moriat. Secūdo punit in lege ecclesiastica Nam vbi p alijs pctis mortalib imponit cōiter pnia septennis pro hoc indicit pnia maior xxxiij. q. ij. c. Hoc ipm. §. sequēti. Clerici aūt ꝓuicti de hoc vicio t bñficio priuari extra de excessibꝫ prelatorum. c. Clerici.

¶ Tertio punit hoc vicium in rege imperiali fm quam sodomita debet decapitari t q̄ comodat domū t q̄ mediator ē. C. de extraordiarijs criminibꝫ. l. Qui puero. ¶ Scōm vero legē municipalē in aliqbꝫ locis tales debent ꝓburi. ¶ Sunt etiā fm leges oēs sodomite infames. Et aduocare t procurare non pñt sez si essent ꝓuicti. ff. de postulādo. §. Infames. Sed sup oia illa ē quotidiana t frequēs dei punitio quā videm⁹. qm̄ a trigita aū actis annis vsq; in pñtē diē tot pestilētijs t frequentibꝫ italia vexata ē vt iam ciuitates vacue sint populis. et ob nl lam cām puto hec euenire. nisi propter abhominationem sodomitarum. Sint ergo solicite ciuitatum rectores ad talia facinora extinguenda. sint t parentes erga filios diligentes vt correcti t bñ instructi arq; disciplinati tantam turpitudinem vitent. Sic faciendo mitigabitur ira dei. A qua nos liberet iesus christus filius eius cuius nomen sit ineternum benedictum. Amen.

¶ Feria secunda quinta abdomade. De luxuria incestuosorum.

Sermo triceſimus:

Crediderunt scripture t sermōi quem dixit iesus: Scribū tur hec ꝓba Johā. ij. c. t in euāgelio hodierno. Corrupti sunt t abhominabiles facti pleriq; in studijs suis qm̄ non plene credūt q̄ docuit xp̄s de regno celoruz Quapropt carnales effecti omnē libidinē pro solatio corporis studēt explere. Et hz in vicio carnis atq; luxurie multipliciter errant tm̄ hodie dicere nobis incurrit de pctō incestus. Est q̄ppe periculosum t graue in qō multi ex ignorātia. quidam vo ex malicia labunt. Est aūt incest⁹ altera luxurie species que cōsistit in commixtione carnali cum coniuncta consanguinitate vel affinitate vel spūali parentela. vñ Isidorus. xxv. q. iij. c. Non eā. Incestus iquit ē ꝓsanguinarū vel affinitū abusus. Idem xxxvi. q. i. c. Lex illa. Et vt dicitur. xxxij. q. vij. c. Adulterij malū. Incestus grauior⁹ petm̄ ē q̄ adulteriū. vt igitur huius pecchi noticia ab oib⁹ possit haberi. in pñti sermone de luxuria incestuosoz dicturi tria proponem⁹ misteria declarādo ō incestu

¶ Primū dicit ꝓmissionis.
¶ Scōm prohibitionis.
¶ Tertiū punitionis.
¶ Quomodo committitur in-

cestus in ꝓsanguinitate t affinitate t ꝓpaternitate.

Capitulum primum

Primū mysteriū declarandū de incestu dicitur commissiōis Committitur nam q̄z hoc peccatum in trib⁹:

¶ Primo in ꝓsanguinitate:
¶ Scōo in affinitate.
¶ Tertio in spūali pñitate.
¶ Primo ꝓmittit in cōsanguinitate. Est autem ꝓsanguinitas vinculum pſonarum a beo dem stipite descendentiū carnali propagatione contractuz fm Petrū de palude. in. iij. dis. xl. Et non quia dicit ab eodez stipite intelligendū est propinquo Alias omnes homines essent consanguinei. quia ex vno scilz Adam fecit deus genus hoim dicitur actuū. xvij. ca. Et dicit consanguinitas a cōitate sanguinis vel a cōuenīēdo in sanguine magis q̄z in carne. qr sanguis magis ē materia seminis. Nam sperma fm medicos est sanguis purissim⁹ Et qō dictū est carnali propagatōe excludit etiā a ꝓsanguinitate ade. quia producta fuit spirituali propagatione. Sed nō excludit xp̄m a cognatione consanguineoruz beate virginis quia fuit naturalis ꝓpagatio ex pte mr̄is hz n ex pte p̄ris. ¶ In hac vero ꝓsan

guinitate sunt tres lineę ꝑm̃ triplicē habitudinē quā hñt consanguinei adinuicē. ¶ Una est principiati ad principū. vt filij ad ꝑem auum pro auum. ⁊ supra. Et ꝑm hāc accipitur linea ascendentium. Secunda ē habitudo principij ad principiatum vt patris ad filiū. nepotez pro nepotem ⁊ infra Et ꝑz hāc accipitur linea descendentium q̄ nō est alia a linea ascendentium. sed aliter accepta ꝑm aliū ⁊ aliū modū ꝯputādi. qz scōm vnam fit acceptio ab inferiori ascendēdo. Scōm aliā fit acceptio supiori descendendo. Tertia ē habitudo eoꝝ qui sunt ab vno principio siē frm̃ q̄ sunt ex vno patre ⁊ matre. Et nepotū qui sunt ex duobꝫ fratribꝫ vl̃ sororibꝫ ⁊ sic deinceps. Et scōm hāc accipitur linea transuersalis que subdiuiditur in eam. q̄ est collateralis ascendentium in qua sunt auūculus. materter ra ⁊ patruus. Et eā q̄ ē collateralis descendentiū. in qua sunt frater. sororꝫ. nepos. ⁊ neptis ex filio vel ex filia Et intelligatur igitur q̄lis incestus ꝯmittitur Sciendū q̄ postq̄ gloriosus deus primos parentes creauit voluit excludere a cōiugio vnū gradum consanguinitatis dicēdo per Adam Gen̄. ij. . Relinquet homo patrem suum ⁊ matrem ⁊ adherebit vxori sue: id ē nunq̄ licebit vllo tempore patri sumere filiam in vxorem vel matri sumere filiū in maritum Et multo minus extra coniugium carnaliter cognoscere. qz maximū esset scelus incestus. In primo etiam gradu cōsanguinitatis i linea collaterali fuit concessum contrahere matrimonium filijs ade ꝓpter necessitatem. quia alij nō erāt vnde oportuit ad multiplicādum genus humanū q̄ filij ade sumerent in vxores sorores carnales. Sed sublata hac necessitate semper fuit prohibitum matrimonium inter fratres ⁊ sorores germanos. quia maximus incestus ⁊ multomagꝫ extra cōiugium talis commixtio. In lege autem antiqua fuerunt alij qui gradus consanguinitatis expressi in quibus non poterat contrahi matrimoniuꝫ. In noua autem lege per determinationem ecclesie sunt: declarati esse quatuor gradus consanguinitatis ⁊ affinitatis in quibus non potest contrahi matrimonium. vt patet extra de consanguinitate ⁊ affinitate. c. Si qui a stipite. ⁊. c. Nō debet Est aūt primꝰ gradus ſin linea collateralium germani seu sorores carnales seu frater ⁊ soror germani. ¶ Scōs gradus filij

duoꝝ germanoꝝ q̄ dicūtur cōsobrini. Tertius gradus filij consobrinoꝝ. Quartus filij ꝓdictoꝝ. in nullo ergo hoꝝ graduum pōt contrahi matrimonium. Quod si quis faceret siue dispensatōne pape matrimoniū nullum esset. sed continuꝰ incestus. ⁊ excoicati essent sciēter hoc agendo. ⁊ filij illegitimi essent. Similiter siquis cognoscat aliquā consanguineā carnaliter in quocūq̄ ꝓdictorum graduū incestū cōmitteret vterq̄ ⁊ enorme peccatuꝫ. ¶ Secundo cōmittitur iceſtꝰ in affinitate. Est aūt affinitas ꝑm Rai. primitas. personarū ex carnali copula ꝓueniens oī carens parentela Ubi primo notandū q̄ cōtrahit affinitas nō solū ꝑ copulā coniugalē: sed etiā per fornicariā. vt ꝓbatur. xxxv. q. iij. c. nec eā. ⁊ extra de eo qui cogno. consan. vxo. sue. c. discretionē. Ita tamē q̄ vir intret claustra pudoris et ꝓueniat ad cōsūmationē operis. alias nō contraheret affinitas. vt ꝑz. xxxv. q. iij. c. extra ordinaria. ⁊ extra de eo qui cogno. consan. vxo. sue. c. fraternitatis. ¶ Scōo notanduꝫ q̄ affinitas hac oꝑatur q̄ oēs cōsanguinei vxoris petri sunt sibi affines in eodē gradu i quo sunt consanguinei vxoris. Similiter oēs cōsanguinei petri sunt affines vxoris sue in eodē gradu in quo sunt sibi consanguinei. Et qđ dr de vxore idē intelligendū de quacūq̄ muliere carnaliter cognita mō ꝓdicto. Sed cōsanguinei petri nullo modo sūt affines cōsanguineis vxoris sue. nec int̄ eos phibet matrimoniū. Extra d consan. ⁊ affi. c. sup his. Unde germani pñt ꝯtrahere cum duabꝫ sororibꝫ germanis. ⁊ pr̄ ⁊ filius pñt ꝫhere cū matre ⁊ filia relicta viri qui fuit germanus vxoris mee. Uxore mea mortua pōt esse mihi vxor. extra de consang. ⁊ affini. ca. qđ sup his. ¶ Tertio notandū q̄ mortua ꝑsona qua mediante fuit ꝓtracta affinitas. vtputa marito vel vxore. concubitore vel ꝯcubina remaneat affinitas nihilominus q̄ erat ad ꝯsanguineos eiꝰ. vñ affinitas hz q̄ttuor gradꝰ infra q̄s non pōt ꝫhi matrimoniū. ⁊ hi fundant in gdibꝫ ꝯsanguinitatis Quare q̄ etiā fornicatꝰ est cū alibua non potest ꝫhere cum ꝯsanguineis fornicarie ⁊ econuerso vsq̄ ad q̄rtū gradū. ⁊ q̄ sic ꝫherent essent excōmunicati vt in clemen. eos. ¶ Nota ēt ꝑm petr̄ de palude q̄ qui cognouit consangineā vxoris sue adhuc spōse: soluta sūt spōsalia. nec pōt illa uti spōsam habēr vxorē obstāte sibi affinitate

contracta. nec ecouerso illā ꝙ fornicare cognouit obstāte sibi publice honestatis iusticia. Et hoc nisi papa dispensauerit Qui aūt cognouit ꝯsanguineam vxoris sue cū qua ꝓtraxit ꝑ verba de p̄senti sed nondū ꝯsummauit matrimoniuz cū non posset debituz negare nisi intrando religionē videt quad hoc teneat ne incestū committat cognoscendo affinē et cū hoc valeat facere qz nōdū consumauit. Quod si vult remanere in seculo, necessaria est sibi dispensatio ad reddendū debitum si hoc vult sine peccato facere. z pōt eps dispensare. Qui aūt cognouit cōsanguineaz vxoris z consūmauit matrimoniū, tenetur quidem debitum reddere, sed petere ñ potest absqz dispensatione epi Si ꝙs igit̄ his quattuor gradibus affinitatis contraheret matrimoniū nullum ẽsset, sed ꝓtinuꝰ incestus vt in dcā clementina eos. Qui etiam per copulam fornicariam hāc affinitatem contraxisset nō posset contrahere cū ꝯsanguineis illius eū qua fornicatus est sed bene cū illa. ¶ Nota etiam diligenter ꝙ si quis cognouit carnaliter mulierē cuius matrez vel filiam vel sororem germanam vel consobrinā habz vxorem si cognouit carnaliter illā ante ꝙ ꝓtraxisset per ẏba de p̄senti cū ea quā duxit in vxorez matrimoniū nullum est. z dirimi debet ꝓpter impedimentū affinitatis p̄cedens. Sed si carnaliter cognouit illā post ꝙ contraxit ꝑ ẏba de presenti cum p̄dicta. ſ. muliere vel filia vel sorore vl̄ alia ꝯsanguinea vel affine matrimoniū quidē tenet. sed perdit ius petēdi debitū ab vxore reddere: tñ tenetur. sed exigere non potest absqz peccato mortali. extra ō eo cogno. consan. vxo. sue. c. Discretionē. z. xxvij. q. ij. c. q̄ dormierit. z. xxxij. q. vij. c. qui dormierit. cum pluribꝰ capitulis. ¶ Tertio cōmittit incestus in ſpūali paternitate z cōpaternitate. que ō cognatio ſpūalis que contrahit in collatiōe q̄rum sacramentoꝝ. ſ. baptismi z confirmationis. z habz tres gradus. ¶ Primus ō compaternitas. z ꝓtrahitur inter patrem z ꝯmatrē eius qui ſtenetur ad baptismū vel ꝯfirmationē z eū qui tenet ad baptismū vl̄ confirmationē ac etiā vxorez eius: vel etiaz qui baptizat vel confirmat. ¶ Secundus dicitur paternitas. z ꝓtrahit iter eū qui tenet ad baptismuz vel ꝯfirmationē. aut etiā qui illa sacramēta ꝯfert qui ō pater ſpūalis. z eū vl̄ eā qui tenetur qui ō filius eius ſpūalis vel filia ſpūalis. ¶ Tertius ō fraternitatis. z contrahit inter illum qui tenet vel eā ad baptismū vel ꝯfirmationem z filios eius q̄ tenet. Si ergo in horū graduū qui ad vltra nō extenduñt aliqs ꝓtraxerit matrimoniū nullū est sed dirimendum Et similiter si quis commisit opus carnale cū aliquo vel aliqua in aliquo gradu hui⁹ cognationis ſpūalis incestū cōmittit. xxx. q. iij. c. i. extra de cogna. ſpūali. c. martin⁹. z vt ō xxxv. q. viij. c. ¶ Incestuosi dū in ipso detestādo atqz nefādo scelere manent nō inter fideles x̄pianos sed inter gentiles z catheciminos habeant. ¶ Nota tñ hoc loco aliqua documenta. Primū ꝙ excepto sacramento baptismi z ꝯfirmationis per collationē alioꝝ sacramentoꝝ non contrahit cognatio ſpūalis vt pz ō cogna. ſpūali. li. vi. ¶ Secōz documētum ꝙ pōt aliqs ꝓtrahere cuz sorore filij sui ſpūalis. xxx. q. iij. c. Illud. ¶ Tertiū documentū ꝙ pater pōt contrahere cuz illa quā filius ei⁹ tenuit ad baptismū dicto. c. Illud quāuis filius nō possit ꝓtrahere cū illa quā tenuit pater ad baptismū. ¶ Quartū documentū ꝙ ex eo ꝙ cognatio ſpūalis non habet gradus ꝙbus filius naturalis petri nō possit ꝓtra here cum filia ſpūali ipsius petri quā. ſ. tenuit ad baptismū vel ꝯfirmationē. posset tamen cōtrahere cū filia filie ſpūalis ipsius petri. xxx. q. iij. c. i. ¶ Quintū documentū ꝙ filij duoꝝ cōpatrū siue sint geniti ante cōpaternitatē siue postea pñt ꝓtrahere ad inuicē. excepta illa sola p̄sona ꝑ quā cōpaternitas ē ꝓtracta. que nunqz poterit copulari alicui filioꝝ sui p̄ris spiritualis. xxx. q. iij. cap̄. Super quibus ¶ Sextū documentū ꝙ si ꝙs puta petrus ꝫ volūtatem vxoris. puta Marie tenet vel leuat de sacro fonte filium alterius puta iohannē filium contra voluntatem ipsi⁹ martini. ſm Johannem Neapolitanum in suis quodlibetis vtqz ꝫhik inter eos vera cognatio ſpūalis. nō obstāte ꝫdictione volūtaz illoꝝ. ita ꝙ petr⁹ est vere cōpater martini. z maria est vere cōmater iohannis velit nolit. Quin qō est ex statuto ecclesie nō dep̄det ex volūtate subiectoꝝ statuto z statuentis. Sed ex statuto ecclesie ē ꝙ cognatio ſpūalis transeat ab vno coniugum in alterum consummato matrimonio. Et ꝙ cōpaternitas acq̄

rat patri carnali ꝓ ꝯ ꝙ aliqs filiū eius leuat de sacro fonte ¶ Septimū documētū ꝙ ꝓ curatorē nō pōt cōtrahi cōpaternitas ꝯtū ad cognationē spūalē vt ponit. Archidi. p. l. post mortē. ff. de adop. ¶ Octauū documētum ꝙ si plures sint tenētes ad baptismū. pñt nihilomin⁹ illā uicē ꝫhere vt notat Juo. ¶ Nonū documētū ꝙ laic⁹ qui baptisauit aliq̄ siue i cā necessitatis siue extra ñ pōt ꝫhere cū illa. extra ō cog. spi. c. ne dū. li. vi. ¶ Decimū documētū ꝫ tho. i. iij. di. xlij. ꝙ si mlier vel vir baptizet vl' tenet ad baptismū filiū ꝓprīū si ꝯ fac i articulo necitat, siue ꝓ errorē nō ipedit exigere vel reddere debitū. extra eo. c. si vero. Di aūt facit ꝓ fraudē i pedit exigere. sz tenet reddere. Nō si vterq̄ fecit i fraudē neuter pōt exigere et vterq̄ tenet exactus redder eſm Hostien. z addit ꝙ melio⁹ ēet si ꝓtinerēt Eodē etiā mō si vir tenet alique filiuz vxoris sue. vel vxor mariti sui ex malicia. nō ig̃rātia. nō pōt exigere debitū Credit tamē ꝙ sup ꝯ possit eps dispēsare. s. ꝙ ad exactionē debiti ſm petrū de palude. ¶ Undecimū documētuz ꝙ si vxor petri. s. iohāna tenuit ad baptismū filiū berte ātecꝫ ꝓmisceret vel ꝫheret matrimoniū cū ipo petro ipa mortua poterit petrus habere i vxorē ipz bertā. z sic sucessiue isto mō pōt ꝙs habere duas ꝓmatres i vxores Sz si petrus cognouit iohannā ātecꝫ teneret ad baptismū filiū berte. nō poterit vnq̄ postea habere bertam in vxorem ¶ Duodecimū documētū ꝙ ſm opinionē aliquoz cōpaternitas transit a viro in mulierē quācunq̄ carnaliter cognitaz ꝯtuis non sit vxor. Hanc opinionē ponit Tho. i. iij. di. xlij Idē sentit glo. sup. ca. si quis ex cōiugio. vbi addit rō. quia vna caro efficiunt fornicarius cū fornicaria. Idem tenet Joan. Richar. aūt in. iij. di. xlij. dicit ꝙ si aliq̄ efficiant vna caro per fornicationē non ꝓpter ꝯ trāsit cōpaternitas ab vno in aliū. qz ꝓ rē pure carnalē nō ꝓtrahit cognatio spūalis Idē tenet petrus de palude in. iij. dicens. ꝙ cognatio spūalis ōz quia spūalib⁹ causat. vnde verius videt ꝙ non sic fornicarij cōmunicent sibi actiones sicut cōiuges. qz in fornicarijs non est nisi vinculū carnale ad tps In ꝓiugatis ꝓ spūale z carnale. vñ sūt magis vnū in carne vna. vñ in cōputatiōe graduū pater z mater vna ꝓsona cōputant. ꝯtuis aūt esse duos in carne vna equaliter sit i fornicatiōe z cōiugio. Cū ꝯ vbi quirit de cognatiōe spūali aliquid debet facere vinculū spirituale. ¶ Antoni⁹ de bu. sup c. Martinus. de cog. spūali refert vtrāq̄ opinionē. sed hanc vltimā dicit tenere Hugonez z Archidia. z Jo. an. in nouella. Nec vtiꝑ dicūt obstat ꝙ copula fornicaria inducit affinitatē qz illud in affinitate corporali que etiā ꝓ illicitā copulam z vinculū corꝑale acquiri pōt. Secus in spūali vt ē cōpaternitas que ē vinculū spirituale. vnde absonū ē dicere ꝙ ꝓ copulā fornicariā contrahāt. Inno. vtrāq̄ opinionem ponit z neutrā alteri ꝑfert. vnde si ꝙs inueniret tale mrīmoniū iam ꝫctū de ꝑsenti vel cōsūmatū ex q̄ aliq̄ dicūt illud tenere tuta via esset vt peteretur dispēsatio vel ꝺeclaratio a domino papa. Nō si haberi nō possit ſm regulā Hosti. q̄ dic ꝙ vbi reperiunt ꝫue opiniōes ō matrimonio vtꝝ teneat vel nō adherendū ē illi q̄ indicat matrimoniū tenere nisi ꝫua opinio fulciret canōica auctoritate et ꝑssa. Scōm igit eū pot⁹ debent dimitti in suo cōiugio ꝯtuis separt. vbi aūt tales nondū cōtractissent ꝓsulēdū eēt eis ꝙ abstinerent a ꝓtractu huius mōi.

¶ Nō incestus ꝓhibet tuz vt seruet honor pentiby. tū vt extinguat occasio pcti. tū etiā vt ꝓrahat mrīmoniū z amicitia cum extraneis. ¶ Cap. ij

Secundū mysteriū declarādū de icestu ōz ꝓhibitiōis. Prohibet si q̄dē ꝓmixtio ꝓsanguineoz vel affiniū ſm tho. ij. ij. q. cliij. mlt̄ tiplici rōe. ¶ Prima rō ē. qz naturaliter hō ōz q̄ndā honorificentiā pentiby ꝓ ꝓñs aliꝭ cōsanguineis q̄ ex eisdē pentibus deꝓpinq̄ trahūt originē. Intē tū ꝙ apud antiquos vt Vale. refert nō erat fas filiū sil' cū patre balneari ne seipsos inuicez nudos ꝓspicerēt. manifestū est aūt ꝙ in actib⁹ veneris marie ꝓsistit q̄dā turpitudo honorificētie ꝫua vñ ō his hoies verecūdant. z iō incōgruū ē ꝙ cōiunctio venerea fiat ꝓ aliū ꝓsonarū adinuicē. ¶ Scōa rō ē qz ꝓ sonas ꝓiūctas sanguie necesse est ad inuicē simul conuersari. vñ si hoies tales. s. q̄ sūt ꝓsanguinei vel affines nō arcerēt a ꝓmixtiōe venerea nimia opoꝛtunitas daret hoib⁹ veneree cōmixtiōis. z si ai eoz nimis molescerēt ꝓ luxuriā. Tertia rō ē qz ꝓ ꝯ impediret multiplicatio aiaꝝ. dū em ꝙs vxorē extraneā accipit iāgunt sibi quadā

spēciali amicitia omnes consanguinei vxoris ac si essent cōsanguinei sui. ¶ Quarta rō qr cū naturaliter homo ꝑsanguineas diligat si adderet amor qui ē ex cōmixtiōe venerea fieret nimis ardor amoris ꝛ libidinis incēstuū qō castitati repugnat. ꝛ cū quis incestus dicat quasi nō castus. ꝛ quelibz spēs luxurie corrūpat castitatē tm̄ Anthonomastice dicit incestu q̄si corruptio castitatis. qr abusus maxie cōiunctarū psonarū inducit corruptelam castitatis ex frequenti ꝙuersatione ꝛ cohabitatione domestica. Propterea piculosū est vt fratres cū sororib⁹ dormiant ꝛ similib⁹. Aut cōpatres cū ꝯmatribus nimis familiariter conuersantur. ¶ Qualiter punit⁹ ē incestus. vt patet in multis exemplis.

¶ Capitulum tertium.

Tertiū mysteriuz declarāduz de incestu dicit punitōis ꝓpt incestū quidē paul⁹ excōicauit quendā corinthū qui abutebat uxore sua ꝛ trodit⁹ fuit ꝓpt h̄ in prātem sathane. vt habet .i. ad corinth. v. ca. vt in corpe vexaret a diabolo sicut vexabatur in aia ruben. qr cognouit carnalit vxorē patris sui iacob diuit⁹ fuit in priogenitura. vñ dixit ei pr̄. Rubē prioris genitus me⁹ maior in donis. s. esse debuisti. s. ꝓpt primogēituram. Dior i impio. s. es effectus scz ꝓpter incestū tuū. qr ascēdisti cubile pr̄is tui ꝛ maculasti thorū ei⁹. Be. pe. c. Sz i libro d̄ bñ dictōe pr̄larchū legit q Rubē infirmat⁹ ad mortē propt hoc infirmitatē iliacā incurrit Imō q violauit sororē suā interfect⁹ fuit ab absalon vt scribit scōi regū. xiij. c. ꝛ glorioſus baptista. ita exhorruit h̄ facin⁹. q cū pertēpit herodē regē illud incurrisse cū herodiade cognata sua egressus ē desertū qō necz p pēitentiā deseruerat vt increparet tm̄ nefas. ꝛ cuz sceleribz plūmis ille eēt dedit⁹ solū de hoc publice arguit eū dicēs. Nō licet tibi hr̄e vxorē fris tui Marci. vi. c Ob quā rep̄hēsionē iobes icarcerat⁹ fuit ꝛ decollat⁹ q̄s igitur enumeret q̄t sūt viri ꝛ mlieres in incestu depdit q̄t cōiugatoz ꝓpt incestū pcrā nolo ad pticlaria descendere tm̄ ꝙfessores exhortoz vt caute introgēt pēitētes q̄s si inuenerint laq̄s incestus irretitos nō absoluant ita de facili. sz dēt operā vt aiaz saluti put expedit ꝙsulat ꝛ ds donetur Amen.

¶ Feria tertia ante ebdomade.

De peccato accidie.

¶ Sermo viceſimus prim⁹.

Ascendit ihesus in tēplū ꝛ docebat. Scribunt hec verba Jo. vij. c. ꝛ in euā hō. Qui se arbitrant absq̄ labore assecq̄ posse p̄miuz eē ne vite vtiq̄ decipiunt. qr vt Bre. inqt i omel. Ad magnap̄mia pueniri nō pōt nisi p magnos labores. ꝛ de h̄ Hiero. ad paulinū ait. Nihil sine magno labore dedit hec vita mortalib⁹ Propterea dux electoz dñs ihesus xp̄s vt nob exēplū daret in oi sua vita q̄ fuit in h̄ mūdo studuit laborare vigilādo pegrinādo. orādo p̄dicādo ꝛ patiendo Sūt tm̄ pleriq̄ accidie vicō detēti. q ad quēcunq̄ opa bōa nedū ex suo gñie difficilia. sz etiam minima duros ꝛ tardos se reddūt. Cōtra q̄s hodierna die dicem⁹ locuturi d̄ ip̄o vili ꝛ picloso tm̄ accidie pctō De q̄ tria ꝓponem⁹ mysteria declarāda.

¶ Primū dicit diffinitōis.

¶ Scōm originatōis

¶ Tertiū remediatōis.

¶ Qd accidia ē tristicia ꝛ tediū bñ opandi ꝛ de triplici tedio.

¶ Capitulum primum.

Primū mysteriū declarandū d̄ accidia dicit diffinitōis in q̄ q̄d sit accidia videamus. Et ad hoc ita dicit Da/ mascen⁹. Accidia ē tristicia aggrauās. i. que ita deprimit aim hoīs vt nil boni ei agere libeat ꝛ ꝓpterea dicit Richardus de sancto victore. Accidia est torpor mētis negligēt⁹ bōa ichoare. vbi ꝓ intelligētia plenioze tria sunt notāda. ¶ Primū notād ū ꝑm tho. ij. ij. q. xxxv. ar. i. Qd tristicia de se nō noiat aliquid laudabile vel vituperabile. quia passio ē. ꝛ passionib⁹ nō laudamur nec vituperamur. Sz ꝑm q homo applicat passiones suas ad malū vel ad bonū potest bñ vel male facere sicut ē tristicia de vero malo vt de peccatis si sit moderata ē bona ptinēs ad pniam. Ita ꝛ tristicia si sit d̄ vero bono vt d̄ bonis fiēdis opib⁹ vel de malo. sed imoderata est peccatū ptinēs ad accidiaz. est igit tristicia accidie semp mala ꝛ hoc dupliciter. Uno mō ꝑm seipsam q̄ scz ē de eo qd̄ est apparens malū vel vere bonū. qr spūale bonū est vere bonuz licet appareat malū sensitiue ꝓpter laborē qui est in eo. ideo quando quis tristat de aliquo opere ad qd̄ tenet semp ē peccatū Sicut econtra delectatio est mala ꝛ peccatum q̄ est de vere malo sed apparenti bono. vt delectatio fornicatōnis ꝛ huiusmōi ¶ Secundo modo tristicia accidie est mala ꝛ peccatum secū

dum effectum suum quãdo scz est de vere malo vt de peccato vl̃ morte alicui⁹ si sic aggrauat mentẽ vt eã totaliter a bono retrahat. ¶ Secõm notandũ q̃ accidia vt refert tho. vbi supra z Alexãder in scõo summe ex eo q̃ importat tediũ bñ operãdi dicit q̃si accidia ab accedine Accida aũt seu acerosa sũt frigida. frig⁹ yo inducit difficultatẽ z tractatẽ in motu videm⁹ ei q̃ aq̃ cũ ꝓpter frig⁹ẽ ogelata imobil manet q̃ ex se fluere. Et senes quia frigidi sunt z graues sunt z tardi ad ambulãdũ. Sicut ecõtra adolescẽtes in q̃b⁹ viget calor naturalis sunt festini ad ambulandũ z discurrẽdũ. Accidia g̃ẽ quedã frigiditas spũalis seu defect⁹ amoris spũal z feruoris diuini ex q̃ aio nõ mouet vel cũ difficultate mouetur ad bñ opandũ. Iõ Ber. in q̃dã epla ait. Accidia ẽ animi q̃ dã lãguor cũ legere nõ libz. ora re nõ delectat meditões solicite nõ sentiunt ¶ Tertiũ notãdũ q̃ triplex ẽ tediũ. scz.

¶ Primu pñtis vite.

¶ Scõz tribulatõis z ãgustie

¶ Tertiũ actõis virtuose..

¶ Primũ ẽ tediũ pñtis vite. z de h̃ dicebat Iob. x ca. Tedet aiam meã vite mee. hoc tediuz est q̃dã tristicia de vita pñti in q̃ quis nollet esse. z si hoc pro. edit ex desiderio celestis pñie et dei amore ꝓsiderãdo q̃ dulce sit. q̃ suaue. q̃ vtile videre deũ eo frui sctõꝝ ãgelorꝝ agmib⁹ interesse. ad qõ obtinẽdũ fact⁹ est hõ. z q̃ta h̃ sit obscuritas mẽtis ex ignorãtia de deo. q̃ta pericu losa est q̃ta impuritas. q̃ ta instabilitas cordis bona est talis tristicia. Sed hñe tediuz de vita pñti. qz nõ h̃z q̃s illã ꝓsperitatẽ quã vellet illos honores diuitias z voluptates q̃s cupit cũ vidit z audit alios ꝓsperari honorari dictari. ex hoc ita ꝓtristat q̃ vellet nõ viuere vilipendẽs ꝓditionẽ suã. z cuz ita deficitur mẽte vt rõne deliberata nõ esse in mũdo appete ret. vel nõ fuisse natũ. vl̃ vt animal brutũ affectãs mori q̃cunq̃ morte etiã i malo statu aie esset. istud tediũ accidia mortalis. ¶ Scõm ẽ tediũ tribulatõis z angustie ex tristicia quã q̃s angustiat ex magnitudine vel multiplicitate aduersitatis sue vel alior. Et si quidem si tristicia z anxietas sit solũ fm primũ motũ seu sensualitatez hũana tẽtatio est z veniale peccatũ vel nullũ. z ꝓferci viri aliq̃ hoc tedium patiuntur. vñ apl's. ij. ad corinth. i. cap. Supra modũ grauati sum⁹. scz ex tribulatõib⁹ ita vt nobis tederet viuere. Sz si tristicia sit tã ta vt absorbeat rõ ita q̃ ꝓpter ea dimittãtur necessaria bona cũ ꝓposito nunq̃ bñ facẽdi accidia ẽ mortalis De qua apl's i. ad corinth. vij. ca. Tristicia hui⁹ scli morte operak. s. aie.

¶ Tertiũ est tediũ actõis virtuose cũ q̃s tristat seu anxiat q̃ aliq̃ bono ope qõ operat cũ facere. qz ibi habet laborare. puta in dicendo officium. orando ieiunẽdo. in faciẽdo aliquam obedientiã z hmõi. Hoc icurrit ppl's hebreor in deserto. vt enĩ dicit numeri. xxi. Cepit popul⁹ tedere ꝓpter laborẽ itinerꝝ Vñ g̃itur q̃ desertũ pnie seu religionis seu vite pñtis statũ ex laborib⁹ operꝝ bonorꝝ frequenter incurrit tediũ z anxietas. et ꝑcipue h̃ euenit in oñone. Sed vt Hiero. dicit de cõ. di. v. ca. Nõ mediocriter. Melior ẽ trium psalmorꝝ decãtatio cũ cordis puritate z locũditate q̃ tot⁹ psalterij modulatio cuz anxietate atq̃ tristicia.

¶ Nõ accidia aliq̃n orit ex cõplexione corpis z inordinatõe cibi z instigatõe diaboli.

¶ Capitulum secũdum

Secundũ mysteriuz declarandũ de accidia h̃z originatõis. habet enim originẽ hoc vicium in tribus.

¶ Primo ex corpis ꝓplexione.

¶ Secõ ex cibi inordinatione

¶ Tertio ex diaboli instigatõe.

¶ Primo ex corpis ꝓplexione Nã melãcolici inclinantur ad tristiciã ex humore melãcolico q̃ supabundat in eis z partim flegmatici. vnõ aliq̃n studiose oportet eos querere aliq̃ sublevatia tristicie ne nimietate absorbeank z inducãtur ad desperationẽ vel trãsferãtur ad delectabilia mũdi. Nã vt dicit prouerbiorꝝ xvij. c. Spũs tristis exsiccat ossa. vñ Isidor⁹ cassian⁹ assimilat accidiã vermi q̃ dicit tarlus. q̃. s. generak in ligno intimo z reddit paulatim medullam z vigorẽ ligni. q̃ corroso et euacuato oẽ põdus vel vent⁹ vel percussio frangit lignũ immo ex se frãgit z ruit edificiuz desuper. Sic accidia nascitur ex intimis anime z paulatiz cõsumit vigorem spiritus et feruorem quo subtracto et tã absq̃ vẽto tẽtationis per se ruit in aliquod magnum malũ ¶ Secundo accidia habet ortum ex cibi inordinatione cum scilicz quis plus debito comedit aut nimis excedit i abstinẽti a fm ei⁹ tho. ij. ij. q. xxxv. ar. i. Passiones appetit⁹ sensitiui vt tristicie z alie i se pñt ex pctã vẽialia z inclinãt aiaz ad mortale Et quia appetitus sensitiu⁹ h̃z orgauuz corporale sequitur q̃

per aliquã corporalẽ indigentiã hõ fit abilior ad aliqđ peccatũ. Et ideo põt ꝓtingere ꝙ ſm aliquas mutationes corporales certis temporibus ſpueientes aliq̃ vitia nos magis ipugnẽt Dis aũt corporalis defectus de ſe ad triſticiaz diſponit. Et ideo ieiunantes circa meridiẽ qñ incipiũt ſentire defectum cibi ⁊ vrgeri abeſtu ſolis magis ab accidia ipugnant. vnde Caſſianus dicit Ecce demoniũ meridianũ de quo loquit̃ ꝓpheta. Non timebis a demonio meridiano qz. ſ. in meridie ieunãtes tentat. ¶ Tertio accidia ortũ habet ex diadoli inſtigatione. inſtigat diabolus ⁊ tentat de hvicio ⁊ p̃cipue dũ nimie quieti videt hoies deditos. vt em̃ inq̃t Cato. Nã diuturna q̃es vicijs alimẽta miniſtrat. vnd̄ in. iij. li. regũ legit. ꝙ ſalomon dũ ſtructure tẽpli ⁊ edificiorũ iactauit in ſtatu gratie fuit. ſz cũ ſe dedit q̃eti ſeducť a mulieribꝫ luxurie vacãs tẽplũ ꝯſtruxit. ¶ Dicit Dauid vt hẽtur. ij. regũ. xi. ⁊ xij. c. Cũ remanſiſſet in hieruſalem in q̃ete ꝓmiſit adultriũ cũ berſabee. iõ Hiero. ad Ruſticũ monachũ ait. In deſideriis ẽ ois ocioſ⁹ Egyptioꝝ mõaſteria hũc morẽ tenẽt vt nullũ abſq̃ labore ⁊ ope ſuſcipiãt. non tã ꝓpter vite neceſſaria q̃ꝫ ꝓpter aie ſalutẽ ne vageť mens pniciosis cogitationibꝫ. ⁊ inſtar fornicantes hieruſalẽ oi tranſeũti diuaricet pedes ſuos. Et btũs Frãciſcus in regula fratꝝ minoꝝ dicit. Fratres illi quibꝫ gratiã dedit dñs laborãdi laborent fideliter ⁊ deuote. ita ꝙ excluſo ocio aie inimico ſcẽ orõnis ⁊ deuotiõis ſpm̃ nõ extinguãt Et Hiero. de ꝯſe. diſ. v. c. Nũq̃. Facito aliq̃d opis vt ſemp diabolus te inueniat occupatũ. ⁊ extra de renũ. c. Niſi cum p̃dẽ. §. veꝝ. Ocioſitas ⁊ voluptas ſunt arma hoſtis antiq̃. ad miſeras capiendas aias. Et Jo. caſſianus in collatiõibus patꝝ. Apud egyptuz abãtiq̃s patribꝫ facta ẽ ſnia operante monachũ vno demone pulſari ocioſũ ꝯo innumeris ſpiritibꝫ deuaſtari. Et ſz ocioſitas filia ſit accidie tñ. diabolus ocioſũ in accidia ꝯfirmat ⁊ inſtigat vt eiꝰ reditũ ad oẽme opus bonũ augeat. Legit in vitis patꝝ ꝙ cũ btũs antoniꝰ tẽptatione accidie vexaret̃ cepit clamare ad dñz dicẽs. domine volo ſaluus fieri. ſed nõ p̃mittũt mee cogitatiões mee ⁊ ſubito vidit iuuenẽ pulcherrimũ q̃ angelꝰ erat ponentẽ ſe ad ſedendũ ⁊ ad laborandus

ſportas ⁊ inde ad modicũ ſurgere ad orandũ ⁊ iterꝫ poſt parũ reponentẽ ſe ad op̃andũ et poſtea ſurgentẽ ad orandum. Cũq̃ pluries alternatis vicibus ad vtrũq̃ ſe poſuiſſet. demũ dixit ãgelꝰ ſic fac ⁊ ſaluꝰ eris. ¶ Mõ hõ põt fugere accidiam p orõnẽ ⁊ meditationez ac freq̃ntationẽ ſacri. ¶ Cap. iij

Ertiũ myſteriũ declaranduz de accidia ꝺz remeditatio. ⁊ ſz multa ſint ꝯ accidiã remedia. tñ p nũc ſufficit ponere tria.

¶ Primũ eſt deuota oratio.
¶ Scõm diligens meditatio
¶ Tertiũ ſacroꝝ frequẽtatio
¶ Primũ remedium eſt deuota oratio. hoc docuit xp̃s diſcipulos dormiẽtes p̃ triſticia. vt ꝺz Matthei. xxvi. c. Vigilate ⁊ orate ne intretis in tẽptationẽ. quaſi diceret. Oro vos iuuabit ne ſuccũbatis tẽptationi accidie q̃ ſubintrat mẽtes veſtras. Idẽ etiã ait loq̃ns de tribulationibꝫ in fine mundi. Orate ne fiat fuga veſtra hieme vel ſabbato. Matth. xxiiij. c. Hiems ẽ frigida ⁊ in ſabbato ẽ ociũ ⁊ reqes. vult ꝙ dicere orate ne fugiatis. i. opꝰ bonuz deſeratis ex accidia q̃ꝫ puenit ex frigiditate diuini amoris ⁊ ocio ſeu q̃ete corꝑali. Multũ em̃ valer nõ ſolũ ꝯ accidiã ſed ꝯ quecũq̃ petã ⁊ q̃ſlibet tẽptatiões fidelis hũiliſq̃ oro. ideo Hiero. ad euſtochiũ ait. Nec cib⁹ ante ſumat niſi orõe p̃miſſa. nec recedat a mẽſa niſi gratie referant creatori Noctibus bis terq̃ ſurgendũ reuoluẽdũ de ſcripturis qđ memoria teneamus Egrediẽtes hoſpitiũ armet oratio Redeũtibꝫ đ platea occurrat oratio anteq̃ ſeſſio. nec ꝑus corpuſculũ requiescat q̃ꝫ aia paſcat. hec ille.

¶ Scõm remediũ ꝯ accidiã ẽ diligẽs meditatio p̃cipue vite ⁊ paſſionis xp̃i. vnde ad heb. xij. c. Paulus ait. Recogitate eũ qui talẽ ſuſtinuit aduerſus ſemetip̃m ⁊ tradictionẽ. ſ. xp̃m vt nõ fatigem⁹ aīs veſtris deficientes. ſ. p̃ tedio. ¶ Hoc faciebat deuotus Bern. q̃ dixit Quãdiu vixero memor ero laboꝝ quos xp̃s ſuſtinuit in p̃dicando fatigationuz. in diſcurrendo tẽrationũ. in ieiunando vigiliaꝝ in orãdo. lachrymaꝝ in cõpatiendo. Recordaboꝝ etiã doloꝝ ꝓuicioꝝ ſputoꝝ colaphoꝝ ſubſannationũ ⁊ clauoꝝ horũq̃ ſimiliũ Alioquin req̃ritur a me ſanguis iuſtus: qui effuſus ẽ ſup terrã. Medi tatio etiã ſupplicij futuri ⁊ premij ſupni multũ reuocat aiaz ab accidia ⁊ tedio. Quis ẽ em̃ tã ineꝛs vel delicatus qui nõ

libēter laboret qñ inde sciret ac
qrere maxim lucr̃ z pmā surū
z euadēr suppliciū eternū ¶ Le
gif in vitȝ patr̃ Cū qdā inter
rogasset btīn achillē dicēs. cur
sedēs i cella mea accidiā pati
or. Rādit ei senex. qz nondū vi
disti requiē quā spam⁹ nec tor
mentū qđ timem⁹. Si enī ea i
spiceres diligēter. s. p meditatō
nē z ⁊nuib⁹ plena eēt cella tua
vsq ad collū etiā in ipis pma
nēs sine accidia faceres. ¶ Ter
tiū remediū ꝯ accidiā ē lacr̃or̃
frequētatio z pcipue sacrī eu
charistie ſm Damascenū. Sa
cramentū ist⁹ ad ē carbo ignit⁹
q excutit oēm torporē;mētis et
gaudere z delectari facit i dño.
vñ in figurā dicit. iij. reg. xix. c.
Qđ cū eēt helias fessus ex te
dio psecutōnis iezabel vxoris
achab regis israel obdormiuit
sup vnā iuniper̃ cui apparuit
angel⁹ dñi excitās eū a somno
q ꝯsurgēs vidit ad caput suuȝ
panē subcinericiū a do sibi mi
raculose paratū z vas aq̃ cōe
dit z bibit. Et cū iter̃ obdor
misset angelus secundo excita
uit eū dicēs. Surge cōede grā
dis enim restat tibi via. Qui
surgēs iter̃ comedit z ambula
uit in fortitudine cibi illi⁹ vsq
ad montē dei. Helias deligit
dei verbū q ex tribulatōib⁹ z ve
xatōib⁹ carnis attediat⁹ aliqū
aboribꝫ z tēptatōib⁹ obdormīt
vt nihil ei libeat facere. Dz in
stigatōe angeli boni mēs excit
tatur vt sumat sacrm eucharī
stie figuratū p panē subcineri
ciū Hoc ergo sumpto fortifica
tur ꝯ accidiā vt incedat viriliter p deſtū hui⁹ mūdi vsq ad
vitā eternā ad quā nos pducat
iesus filius dei qui ē bñdictus
in eternum Amen.
¶ Feria qrta qnte ebdōade De
negligētia plator̃ z epor̃.

Sermo tricesimus secūdus.

Et oportet o

perari opa et⁹ q̃ mi
sit me⁹ba sūt redē
ptoris nr̄i originali
ter Jo. ix. c. z i euā.
ho. ¶ Cōstituti sūt i eccl⁹ia⁹ dei ꝯ
lati. qbꝫ cura aiar̃ ꝯmissa ē vt
laborēt z vigilēt sup gregē Si
cut docuit eos xp̄s exēplo q tā
feruētissime laborauit p salute
hoīm vt etiā mori ñ recusauerit
Ipe fuit ille pastor bon⁹ q po
suit p ouib⁹ aiam suā. Propter
ea dānabil⁹ ē p pricosa ē valde
in plar̃ negligētia. Quib⁹ dr il
lud. i. paralipo. xxix. c. Nolite ne
gligere. vos enī elegit deus vt
stetis corā eo. s. p salute pplorū
Hec aug⁹. ad valerianū di. xl.
c. Añ oia. ait. Nihil i hac vita
facili⁹ leui⁹ z acceptabili⁹ hoī
bꝫ epi presbyteri aut diaconi of

ficio. Dz si pfunctorie. i. negli
genter atq adulatorie res aga
tur nihil apud deū mis̃eri⁹ tri
stius atq dānabili⁹. Qz vero
hec negligētia orīt ex accidia ꝺ
qua dixim⁹ in pñti sermōe Id
circo hodierna die de illa trac
tabim⁹ q̃ in nōnullis vtinam
nō multis prelatis reperīt. De
quibus distinguemus triplicē
negligentiam.
¶ Prima dicit prouisionis
¶ Secūda inquisitōnis.
¶ Tertia correctōis:
¶ Qualiter epi negligētes nō
mistrāt vt debēt subditȝ sacra
z doctrinā ac tpalia bona

Capitulum primum

Prima negligētia p
latorꝫ vl epor̃ū dicit
puisionis. Hec ē cū
nō puidēt subditȝ si
cut debēt. Nā tenent epi minis
trare subditis pcipue tria. s.
¶ Sacramenta.
¶ Documenta.
¶ Temporalia bona.
¶ Primo tenentur ministrare
sacra. z qr̃ p̃ter sacrm ordinis
z ꝯfirmatōis alia sacra mistra
ri pñt p alios sacerdotes iferio
res. vigilare debꝫ episcopus vt
tales idonei sint z sufficientes.
¶ Circa sacrm vero ordis pri
mo dz eps̃ puidere vt diligēter
examinentur ordinādi. z si mo
re illius dioceſ ē vt per archipr̃
byter̃ vel archidiaconū vl ꝑpo
sitū examinent. h nō obstāte dz
ipe alios cū ꝑdict⁹ assumere ex
aminatores sacdotes tioratos z
prudētes viros gnaros diue le
gꝫ z exercitatores i ecclastic⁹ sā
ctōib⁹ q̃ pmouēdos examinēt.
vt dr. xxii. di. cap. Q ñ. Et pci
pue dñt examiari de etate legi
tima. Sufficiēti lr̃atura z mo
rū hōestate. Hec req̃runt in p
ficiēdis q̃b⁹. s. inīugit cura aia
rū. extra de elec. c. cū in cunctis
z vt notat glo. i dicto. ca. Qñ
examiatio fieda ē añ diē ordia
tōis. De etate aūt credere dēt
pñtari ordinandū nisi ipe ma
nifeste scat contrariū vel per se
vel per alium vel habeat a spe
ctuȝ nimis puerilē ꝑter quod
merito posset dubitari. z tūc re
quiratur aliquod testimoniuȝ.
vicinorū vel ꝯsanguineorum:
De dispēsatōe aūt habita sup
h a papa nō hz credere nisi hoc
oñdat. Pōt tn̄ credere si pson⁹
est multū fide dig̃ Quātū aūt
ad ordies miores ñ req̃rit⁹ det⁹
mīata etas dūmō eorꝺat in
fantiā. Nā vt dicit de tēp. ordi.
li. vi. c. Alls. i glo. Septēnij p̃t
ꝯferri tōsura. xvij. di. c. De his
lxxx. di. c. In singl⁹is Diaconꝫo
nō pōt nisi vellet intrare religi
onem. ¶ De lr̃atura aūt quāta

esse debeat nō est bñ claruz Et quantū ad subdiaconatū z diaconatū oportet q̄ saltē sciat bñ z expedire legere ne faciat ꝓfusionē coꝝ ppło. Et q̄ sciat bñ inuenire z dicere officiū ad hoc teneat. Alias si non habet modū adiscēdi ipsum. vel qz ñ hz comoditatē breuiarij ł qz nescit p se vel cū alio nullo mō debet ordinari. Alias talē scientē admittēs vel ordinās videt peccare mortaliter cū det illi occasionē quotidie delinquendi propter omissionē offitij. z vt dicit glo. in. c. Cū sit. extra de eta. et qualit. z ordine pficiendoꝝ Eo ipso q̄ ordinat⁹ apparet indignus z ordinās similit. lxxxi. di. c. Tātis. in fi. Quantū ad sacerdotiū videt necessarium q̄ saltim sciat grāmaticā z precipue si ē sacerdos secularis, qz tales exponūtur cōiter ad curam aiarum q̄ male potest exerceri absq; lectione librorū. ¶ Quātū aūt ad bonitatē vite nisi sit manifestus peccator dign⁹ ē reputādus. vt. c. Unico. extra ō scrutinio in ordine faciēdo ꝺet tñ eps admonere oēs ordinandos vt ꝓfiteant añ ordinis susceptionē. ¶ Itē dz interrogare si legitim⁹. qz si illegitimus nō potest promoueri ad aliquē ordinē sine dispēsatōe vel epī quo ad minores vł pape quo ad superiores. Nisi esset religiosus q̄ ratione religionis in huiusmodi nō indiget dispēsatōe alias ordinās talē illegitimū sciēter peccat mortalit z ordinat⁹ ē, suspēsus. ¶ Itē ad subdyaconatum z supra nō dēt aliquē clericum secularē ordinare sine titulo alicui⁹ vł bñficij vł altaris vł saltim pīmonij alias ipe ordinator habeat sibi prouidere. Extra ō pbēdis. c. Nō liceat. c. Epūs. z licet exempti habeāt cōmunit priuilegia q̄ nō debeāt examinari propter qđ superficialiter ꝛōt trāsiri in examinatōe ipoꝝ. Tñ qz frequēter abutuntur pīntantes ineptos. puta hñtes defectū etatis vel nimis ignorātes. ideo nō incongruū ē si hmōi examinētur argumentū. xi. q. iij. cap. Priuilegiū. ¶ Scdo dz prouidere eps vt sicut ipse abstinet ab omni vicio simonie. vel qđ hēt spēm vel scrupulū eti⁹ ita z faciant examinatores z notarios ab huiusmodi abstinere. Et precipue ab illa corruptela q̄ solent notarij añ q̄ scribāt ordinādus seu pīntādū epo petere certā pecuniā Qđ exp̄sse prohibet. i. q. ti. c. Sic epm. extra ō symonia c. i. Et q̄uis post ordinationez factam pro littera testimoniali ordinis recepti posset notarius moderatuz qđ a corpore abordinato pro suo laboreq̄ non ē

salariatus ab epo ꝺm glo. dicti capituli. Sicut epm tamē tutius esset abstinere vt cessaret oē scrupulū z precipue cū multuz accipiūt z ordinator vel examinatores ptcipāt de lucro Tozcia vero vel cerei sponte ablati recipi pñt. Et q̄ nolunt dare nō sūt cogēdi. ¶ Tertio eps faciēs ordinatōes in principio et añ oīa faciat generalē admonitionē z exhortationē ad ordinādos. vt deuote suspipiāt ordines cū p hmōi applicētur ad diuina mysteria sicut angeli. et tō conētur vitā tenere angelicaz p̄cipue vt caste viuāt z frequentet cōfessionē z p̄cipue cū hñt exercere act⁹ ordinū suoꝝ. Et q̄ nō omittant officiū diuinuz et huiusmodi. Deinde ad cautelā absoluat a vinculo excōicatōnis suspēsionis z interdicti a q̄ bus p̄ ordinādos. ¶ Quarto eps ordinās cōferat ordines illis qui sunt de sua dioceſi vel alijs de licētia sui epi Nā vt scribitur in ca. Eos. de temporib ordinationū. li. vi. Epi q̄ scienter ordinant clericū alienū per annuz a collatione ordinū sūt suspensi. Et post̄ suspēsio fuerit manifesta poterūt subditi sine eoꝝ licētia a vicinis epis ordinari. ¶ Attēdat etiam diligēter episcopus vt nō faciat defectū in expressione formaruz vel collatione instrumētorum ip⁹ sozum ordinū. Et precipue sit cautus in ordine sacerdotij. q̄ i calice sit vinum cum aqua sup patenā hostia. z q̄ ordinādi sacerdotes tangāt calicem z patenam. Et q̄ imponat manuz sup capita eozum. Et vt dicit glo. in. c. Presbyter. extra de sacramētis nō iterādis. Sacerdotibus z diaconib⁹ manus ponitur. xxiij. di. c. Quozundam Et eozū ꝓsecratio silis est. xvi. q. i. §. Ecce euidēter. Sed differentia est quia eps ꝛoēs. p̄sbyteri qui ibi sunt super caput ipius presbyter ordinādi manus imponūt. xxiij. di. c. Presbyter. Diaconus vero solus episcop⁹ eadē di. c. Diaconus. Iste autem ordinatione facta dicat secretas mozose z fortiter vt ordinati ad sacerdotiū possint cū eo dicere quā habeāt celebrāt cū eo non tamen q̄ istud sit de substantia ordinationis vel q̄ oporteat suppleri illud si nō diceret cū eo. ¶ Demū in fine misse ad bñ esse solent epi se recōmēdare ordinatis z iniungere quasdaz missas sacerdotibus. Alijs alias orationes pro ecclesia dei p̄ summo p̄tifice pro ipso et pro bono statu ciuitatis ¶. Hec dicta sunt qm̄ plerici omittūt ex negligentia seruare que a patribus traditi sūt in administra

tione lacri ordinis. ¶ Secundo tenent epi mistrare suis populis documēta. Notent ipsi quid scriptū ē in.c. Inter cetera de officio ordinarij t audiant apostolos quor vices gerunt dicentes Actuū. vi.c. Non est equū nos relinquere verbū dei t ministrare mēsis. Et dns ihesus aplis dixit Mar. vl. Predicate euangeliū omni creature. Sed dimittamus ista conscientijs platorū videant ipsi quomodo clamādū sit ab eis ꝯ lupos. ¶ Tertio tenent episcopi ministrare suis subditis tpalia cū possint t abūdāt. de qbꝰ dicet i fmōe auaritia clericor. ¶ Sed aduertant ne vtāt negligentia obseruādi ecclesie statuta. Et pmo ne conferant beneficia indignis qđ phibet lxi. di. c. In sacerdotibꝰ. ¶ Secundo nō plura vni sed singula singulis. di. lxx. c. sanctorum extra de pbē. c. Quia in tm. t cui⁹ solus papa dispenset vt quis habere possit plures ecclesias curatas vel plures dignitates. vt in. c. De multa. extra de pben c. Et i beneficijs simplicibꝰ pluribus hndis eps valeat dispensare. vt dicit glo. in deō. c. Tamen sine cā rōnabili dispensando nō ē sine peccato dū vn⁹ clericus exuriat alⁱ aūt ebrius sit. Pōt aūt eps ecclesias curatas duas vnire ex causa rationabili. puta ppter exiguitatē. qr vna non sufficeret ad sustentationē vel ppter raritatē clericor t hui⁹modi accedente tm ꝯsensu patronorum si habent patronos. Et ꝫ vel simpliciter vel ad vitā sacerdotis eas hntis. t sic poterit absq aliqua pape dispēsatiōe qs habere duas curatas. quia vt vna reputat. ¶ Tertio attendat vt non cōferat regimē parochialis ecclesie ei q non attigit annū. xxvij. qđ si fiat collatio nō valet. vt pz extra de electione. li. vi. in. c. ix. t in. c. Nemo. Nā vt dicit glo. in c. Extrōne. extra de eta. t qua. t ordine pficiendor. Pueri nō reputant idonei ad beneficia curata. extra de pben. c. sup. sed ad bnficia simplicia sic. lxx vij. di. c. In singulis.

¶ Qualiter epi t plati negligētes nō inquirūt defectus subditor. t de visitatione fienda p ipsos. Cap. ij.

Secūda negligētia episcopor t alior platorum ōr inqsitiōis. multi eīn negligētes sunt ad inquirendā vitā subditor. Nam vt dicit glo. in. c. quotiens. extra de simonia. Prelatus est inqrere de excessibꝰ subditor. extra de offi. ordi. c. i. xi. q. iij. c. Precipue. vnde dixit dns Ezechieli in psona platorum. ezechielis. iij c. Fili hois speculatorē dedite domui israel. idest plebi tibi cūmisse ad intuendū facta eorum vnde si dicente me ad impiū ait dns. Morte morieris tu nō annūciaueris vt reuertatur ab iniquitate sua ipse i iniquitate sua morietꝰ. sanguinem ꝯo suū idest mortem de manu tua requirā. Mn. s. ex negligētia tue mqsitionis t admonitionis nō est reuersus ad penitentiā. Dicit aūt deus ad impiū. Morte morieris quādo peccat mortaliter. Hoc enim ipse dicit p scripturas. Et ido debet platus inqrere de vita subditor. vt qn pōt pcipe aliquod criminale in eis admoneat. vnde ōr diligēter cognoscas vultū pecoris tui. i. querationē subditi interiorē t exteriorē. Nā vt dicit regula iuris Nō pōt esse iusta excusatio pastoris si lupus comedit oues. extra de reg. iuris. c. ꝯuis. Et ꝓterea ordinatū ē vt eps visitet plebez sibi cōmissaz ad ꝓminus semel in anno vel pluries si opus fuerit. x. q. i. c. decernimus. t c. epm. t. c. placuit. t. c regenda. t. x viij. q. ij. c. Nō semel. extra de hereticis. cap. ad abolendā. Ista tn visitatio fienda ē cū charitate nō tyran/nide. vt ōr. x. q. iij. c. cauendū. nec cū onere multar expensarum. vt ōr in. c. Cū apostolus extra de censibꝰ. Et qr nōnulli visitant cā lucri. ideo in. c. romana. extra de censibus. li. vi. Precipit sub determinatione maledictionis eterne vt epi visitantes nihil recipiant pter p curationē victus cum familia sua ab eccles⁹ qs visitāt. t ñ visitātes nihil pcipiāt. ¶ Elisi tat nanq medicus egrum ad curandū. amicus socū tribulatū ad consolandū. sicut tres amici Job. visitat pastor gregē ad cōgregandū t defensandū Sic plati debēt subditos visitare ad curēdas infirmitates vicior. ad subleuādas necessitates miserior. ad vniendū t regulandū actiōes subditor. et sic vtiliter visitēt. vñ. i. q. i. ca. placuit ōr. Placuit p singulas ecclesias epi p diocēses ābulātes pmū discutiāt clicos quō ordinē baptismi teneāt vl missar. t qlit qcunq officia in ecclesia pagāt. Et si recte quidē iueniāt deo gratias referant. Sin aūt mimedocere debent ignaros t hꝰ modis oibꝰ pcipe sicut antiq canones iubent

¶ Qualiter plati t epi negligentes nō corrigūt excessus delinquentiū qui corrigi debent aliqn blāde. aliqn seuere.

Capitulum tertiū.

Certia negligentia platoꝝ ꝛ epoꝝ ꝺr correctionis. ꝺū nonnulli ñ corrigūt defectꝰ quos reperiūt in visitatione. ¶ Sciendū tñ ꝙ in huiusmodi correctione debet platus aliqñ misereri delinqntibus. sed nō omnib. Nā recognoscentib defectū suum sine accusatione ꝛ se humiliantib miserendū. vnde Hiero. ꝺ pe. ꝺis. i. c. Importuna ait. Ubi peccatoꝝ intelligēs vulnꝰ suū tradit me vico se curandū illi nō est virga necessaria sed spiritus lenitatis. Et similiter illa que cōmittunt ex fragilitate non ex habitu ꝛ malicia nec sunt scandolosa possiunt ꝛ debent misericorditer puniri. vt habet ꝺi. l. c. tua. Contumacibus ꝙo ꝛ ex superbia peccantib nō est miserendū. vnde Greg. ij. q. iiij. c. Quanto ait. In cōtumacia psistentib severos eē nos cōuenit. sm illud Virgi. Parcere subiectis ꝛ debellare superbos. Similiter nō est miserendū his qui opantur iniqtatē post plures admonitiones vnde Sirici papa ait. lxxxvj. c. Plurimos. Ferro necesse est vt abscindant vulnera que fomentoꝝ nō sumpserint medicinā. Idē. xxvi. q. i. c. In canonibus. ꝛ de electione. c. Cū in cunctis. ꝛ ppterea in. c. sicut. extra de cohabitatione clericoꝝ ꝛ mulieꝝ ꝺr Subdiaconi diaconi ꝛ psbyteri concubinas retinentes post monitionem suspendi debent ab ecclesiastic̄is beneficijs. ꝛ si suspensi nō se correxerint ꝑpetuo sunt priuandi. Ibi glo. assignat rōnez qꝛ crescēte cōtumacia crescere debēt pena. extra vt lite nō cōstata. c. qm̄. ꝛ. ff. de penis. l. relegati. Et itez de cohabitatione clericoꝝ tē. in. c. si aūt. scribitur. Si clerici fornicarias detinent siue in minoꝛib siue in maioꝛibus ordinib post trinā monitionē spolient benefitijs ꝛ fructib ecclesiasticis. ꝛ in. c. si quisq adhuc. ita ꝺr. Si ꝙs sacerdotū suspectus de fornicatione cū aliqua post trinam monitionē inuenit fabulari cū ea. ꝛ aliquo modo ꝙuersari excoicetur ꝛ mulier canonice iudicet. glo. Noie sacerdotū intelligunt etiā inferioꝛes. qꝛ inferioꝛa intelligunt in superioꝛibus. lxxxiij. di. c. legimus. xxij q. i. c. penale. Et sup ꝙbo iudicetur ait glo. in mōasterio ponat. xxxij. di. ca. fraternitatis. vel excoicet si hoc publicū est. vt extra de sen. excō. c. si concubine. Similiter nō est miserēdum his qui operantur iniqtatē infectiuā aliorum vt sunt hereticī de quib ꝺirimus i sermone de superbia hereticoꝝ. vt igitur dicit textꝰ in. c. Irrefragabili. extra de offi. ordinarij. Prelati debent intēdere correctioni ꝛ emēdationi subditoꝝ alias reqrit sanguis eoꝝ ꝺ manibus suis. vbi glo. Duꝝ verbū est istud ꝙ platis negligentib. Sed vt dicit glo. in dicto. c. Irrefragabili Cū eps est negligēs in correctione subditoꝝ vis corrigēdi vel puniēdi devolvit ad archiepm. ix. q. iij c. cū simus Operent itaq platꝺ opa xpi qui eos posuit vt essent lux mūdi per debitā dispensationē omniū supdictoꝝ Nō si fecerint. gratiā xpi consequent. quā nobis oibus largiatur. amen.

¶ Feria qnta qnte hebdomade de negligentia clericoꝝ.

Sermo. xxxiij.

Magnificabāt deū. Scribunt hec ꝙba Luce. vij. c. et in euāgelio hodierno. Spectat ꝑcipue ad clericos deputatos cultui diuino magnificare deū. Ipsi equidē susceperūt officiū in terris qꝺ angeli ꝛ beati exercent in celis Et ppter coꝛonā clericalē ad grandē dignitatē sunt sublimati. quib ꝺicitur illud Pe. i. sic canonice. ca. ij. Vos estis genus electū. regale sacerdotium. gens scā populus acqsitionis. Electū cū plures ingrati deo. que ad ipsoꝝ officiū ꝑtinent plus cū negligenter si dici pōt exoluūt. Quappter in psenti sermone de negligētia clericoꝝ tractandū censui qui nō magnificāt deum sicuti decet. Distinguemus aūt triplicem illoꝝ negligentiā.

¶ Prima dicit laudationis

¶ Secunda deuotionis

¶ Tertia contractationis.

¶ Qꝺ clerici negligētes non laudāt deū in. vij. hoꝛis canocis qui laudādus est oꝛe ꝛ voce. ꝛ de cantu officij ac de omissione. Cap. pmū

Prima negligētia clericoꝝ dicit laudatiōis hec. ē ꝺū recusant ꝺicere canonicas hoꝛas ad qs tenent de qb dicit illud ps. Septies i ꝺie laudē ꝺixi tibi. has hoꝛas instituit ecclesia vt ꝺicant a clericis ad laudandum deū ꝑ beneficijs suis int̄q maxima sunt bñficiū creatiōis septē ꝺieb expletū. vt ꝑz gen. i. c Et beneficiū redēptionis septē quodāmodo hoꝛus pactuz. Matutinali ꝺelz ꝑma tē. sicut in officio crucis cōmemoratur. Glo. ꝙo. in. ca. psbyter. extra de cele. mis. dicit ꝙ septē sunt hoꝛe canonice sicut septē

sunt dona spūſſci. ⁊ septē dies
ſeculi. ⁊ septē etates mūdi. ⁊ se
ptem petitiones in orōne dñi⁊
ca. ¶ Prima hora est matutina.
ſcōa ꝑma. tertia tertia. quarta
ſexta. quinta nona. ſexta veſp.
ſeptima cōpletoriū. De hiſ ita
tradūt doctores. ꝙ omnes or
dinati in ſacris. ſ. in ſubdiaco
natu ⁊ ſup. tenent ex ꝓcepto di
cere oēs horas. vt ꝑz extra' de
cle. miſ. c. volentes. ¶ Quilibet
etiā clerici bñficiati etiā in mi
noꝛib⁹ ad id tenent. Et ꝙuis
aliq̄ dicant ꝙ tales poſſint per
alios afficiare ſeu per alios di
cere horas ⁊ ꝓcipue ſi cā ſtu
dij vel alia iuſta cauſa ſint ab
ſentes. ⁊ ꝓidoneū ſubſtituuꝛ
officient eccleſiā. Tñ Io. An.
ſup. c. ꝓſbyter. de cele. miſſaꝝ.
dicit theologos tenere ꝙ cum
iſtud ſit onus ꝑſonale videtur
ꝙꝑ alios ſolui non poſſit. Et
idem in nouella ait. Libēt vi
derez ꝙ fauoꝛe ſtudij ſtatuerit
eccleſia ꝙ clerici in minoꝛibus
beneficiati ſaltē nō curati oc
cupati bono zelo ad ſtudiū te
nentes vicariuꝛ excuſarent ab
horis dicendis dicēdo officiū
beate ꝙginis. Tenent etiaꝛ ad
horas religioſi ꝓfeſſi quoꝛ reli
gio ad actus vite ꝛēplatiue ē
inſtituta ⁊ ꝑ eccleſiā ꝓfirmata
⁊ ꝫ rōne ſue ꝓfeſſionis. ¶ Qđ ñ
ſolū ſunt inſtituꝛe huiuſmodi
religiones ad orandū ꝑticula
riter ꝑ ſe. ſed etiā ad orandū ꝑ
ſalute vⁱ fideliū. Ad hoc modi
aūt orōnē. ſ. fiēdā in ꝑſona to
tius ꝓpli xp̄iani ꝑ vtilitate om
niū ſunt inſtituꝛe ſpāliter hore
canonice. Ex quo dicit Pe. de
palu. quēlibet religioſū ꝓfeſſū
teneri ad horas ¶ dē dic aug⁹
de anchona in li. de eccleſiaſti
ca ptāte. addēs ꝙ etiā cōuerſi
tenent ad horas. qz eoꝛ ꝑpo quo
applicati ſūt totaliꝛ ad dei cul
tū hñt bñficiū iterp̄tatiue. ſ. vi
uēdi ex elemoſynis vel de red
ditib⁹ mōſterij. vel de q̄ſtib⁹ q̄
eis ꝓcedūt ab eccl'a rōne appli
catiōis ad cultū dīnū. ſꝛp ſpi
rituali exercitio bonaꝛ mentis
um tria ſunt in hac parte du
bia declarāda. ¶ Primū vtꝛ
deus ſit oꝛe laudādus. ¶ Se
cundū vtꝛ cātus in officio di
uino ſit cōmendand⁹. ¶ Ter
tiū. vtꝛ q̄ omiſit officiū debe
at illud ſupplere.

¶ Primū dubiū ē an deus ſit
oꝛe laudād⁹. ⁊ argui poſſz ꝙ
nō. ¶ Primo qz ariſto. dicit i
1. ethi. Optimoꝛ nō ē laus. ſz
mai⁹ aliq̄d ⁊ meli⁹. ſed de⁹ eſt
ē ſup oīa optima. ḡ deo nō de
bet laus ſed aliq̄ maius laude
¶ Dcō. qz deus mēte colitur
magis q̄ oꝛe vñ math. xv. xp̄s
allegauit dictū Iſa. Pp̄l's hic
labiſ me honoꝛat. coꝛ aūt coꝛ
lōge eſt a me. ḡ laus dei magiſ
ꝑſiſtit in coꝛde q̄ i oꝛe. ¶ Ter
tio ad hoc hoies oꝛe laudant
vt ad meliora ꝙuocēt ꝫm illō
Qui. in li. de triſtib⁹. Denicꝙ
nō quas aio dat gloꝛia vires.
Et ſecunda facit pectoꝛa lau
dis amoꝛ. ſed de⁹ ꝑ ꝓba hoim
nō ꝙuocat ad meliora. tū quia
imutabilis. tū qz optim⁹ eſt. ḡ
de⁹ñ ē laudād⁹ oꝛe. ¶ Rñdet
tho. ij. ij. q. xci. ꝙ ꝓbis alia rōe
vtimur ad deū. ⁊ alia rōne vti
mur ad hominē. Ad hominē
vtimur ꝓbis vt ꝓceptū noſtri
coꝛdis exp̄mamus. ⁊ iō laude
oris ad hoiem vtimur. vt vel
ci vel alijs inoteſcat ꝙ bonam
opinionē de laudato habem⁹
vt ꝙ ꝫ etiā ip̄m q̄ laudatur ad
meliora ꝙuocem⁹ ⁊ alios apō
q̄s laudat in bonā opinionez
⁊ reuerentiā ⁊ imitationē ip̄i⁹
inducam⁹. Sz ad deū vtimur
ꝓbis nō q̄dē vt ei q̄ inſpectoꝛ
ē coꝛdiū nr̄os ꝓcept⁹ manife
ſtem⁹. ſed vt noſipſos ⁊ alios
audiētes ad ei⁹ reuerētiā īdu
camus ⁊ ideo neceſſaria ē laus
oris. ñ q̄dē ꝑp̄t deū. ſz ꝑp̄t ip̄m
laudātē cui⁹ effect⁹ excitat ad
deū ex laude ipſi⁹ ⁊ inquantū
hō ꝑ diuinā laudē affectu aſ
cendit in deū. Interim etiā ꝙ
ꝫ retrahit ab his q̄ ſūt ꝓ deuz
ꝑficit etiā laus oris ad hoc ꝙ
alioꝛ affect⁹ ꝙuocat in deum.
vñ oꝛ in ꝑs. Benedicā dñz in
omni tpe ſp laus ei⁹ i oꝛe meo
In dño laudabit aīa mea. et
poſtea ſubdit. audiāt māſueti
⁊ letent. ¶ Ad ꝑmū ḡ ar^m dic
Tho. ꝙ de deo poſſumus. du
pliciter loq̄. Uno mō quantū
ad eius eſſentiā. ⁊ ſic ē incom
ꝓhenſibilis ⁊ ineffabilis ⁊ ma
ioꝛ oī laude. Debent aūt ei ſm
hanc opationē reuerētia ⁊ la
trie honoꝛ. Alio mō poſſum⁹
loqui de deo ſm effectus ipſi⁹
qui in noſtrā vtilitatē ordinā
tur. ⁊ ſm hoc debet deo laus.
¶ Ad ſcām ar^m dicit Tho. ꝙ
ꝛz deus ſit coꝛde laudād⁹. tñ
valet exterioꝛ laus oris ad ex
citandū interioꝛē effectū lau
dantis ⁊ ad ꝙuocandū alios
ad dei laudē vt dictū ē. Et ſic
etiā ſoluit tertiū. qz deum nō
laudam⁹ ꝓpter vtilitatē ſuam
ſed ꝓpter noſtrā. ¶ Scām du
biū fuit. vtꝛ cantus in officio
diuino ſit cōmendandus. Et
quidam dicūt ꝙ nō. Nā' Hie
ro. di. xcij. ca. cantantis dicit.
Deo non voce ſed coꝛde can
tandum nec in tragedoꝛ mo
dum gutturꝛ fauces medica
mine liniende ſunt. vt in eccle
ſia theatrales moduli audiā
tur ⁊ cantica. Et Grego. pſa
ta. xcij. di. c. In ſcā plerūq̄ fit
vt dū blāda voꝛ q̄rit congrua
vita negligat ⁊ cāтoꝛ miniſter

dñi moribꝫ stimulat cū popu/
lū vocibꝫ delectat. Alij dicūt ꝙ
cant⁹ assumēdus sit in diuina
laude. Nā ambrosius cantū in
stituit in eccia mediolañ. vt re/
fert Aug⁹. ix. ꝯfessionū. Dicit
ergo Tho. ꝙ cātus ille q̄ fit ad
finē vanitatꝫ ꝛ vano mō ad of/
ficiū diuinū nō est assumēdus
Sed cū cant⁹ ordinatꝰ ad dei
laudē licit⁹ ē. qm̄ ꝑm diuersas
melodias sonoꝝ animi hoīꝫ di
sponunꝰ. vt pꝫ ꝑ phm. viij. po/
litice. ꝛ Boe. in prologo musi/
ce. ꝛ sic ꝑ cantū anim⁹ ꝓuocaꝰ
ad deuotionē. vñ Aug⁹ dicit i
x. cōfessionū. Adducor cantan
di cōsuetudinē approbare in ec
clesia vt ꝑ oblectamēta auriū
infirmoꝝ anim⁹ in effect⁹ pie
tatis assurgat. Et de seipo dic̄
ix. li. ꝯfessionū. Fleui ī hymnis
ꝛ cāticis tuis. suaue sonātꝫ ec/
clesie tue vocibꝫ ꝯmot⁹. ¶ Ter
tiū dubium fuit vtrū q̄ omisit
officiū teneaꝰ illō supplei ¶ Ad
hoc rñdet tho. in q̄olibetꝫ ꝙ sic̄
in officijs diuinis exoluendis
obseruāda ē ꝯgruitas loci. ita
etiā cōgruitas tp̄is. q̄ obserua/
ri nō posset si oporteret iniūge/
re omittēti ꝙ horas diceret q̄s
omisit. Forte eni in completo/
rio diceret. Iaꝫ lucꝫ orto sidere
ꝛ in tp̄e pascali officiuꝫ domice
passionis. qd̄ videtur absurdū
ꝛ iō nō videtur eē iniūgenduꝫ
ꝙ easdē horas repetat. sꝫ aliq̄d
ad laudē diuinā ꝑtinēs. hoc est
eni cōmune. in omni officio. di
uino laus dei ꝛ suffragiū fide/
liū. puta ꝙ dicat psalmos pnia
les vł vnū psalteriū plus ꝛ mi
nus ꝑm delicti q̄litatē. Cū nis ei
esset debitor officij. q꜡ tp̄e debi/
to officij ꝑtereunte iam ē impo
tēs ad soluendū tp̄e debito. Iō
est ei alia pnia iniungēda. Qua
re si q̄s ꝑ annū dimiserit offici/
um. nō obligaꝰ ꝙ totū duplicꝫ
sed in aliud pōt ꝯmutari. quia
magis placebit deo ꝛ min⁹ te/
diū eēt penitēti. Archidya. etiā
in rosario di. xci. pniam hm̄ōi
dicit eē arbitrariā. Notanduꝫ
insup ꝑm Guil. ꝙ si dicēs offi/
ciū aliq̄ v̄ba ꝑtermittit ñ opor
tet ꝙ ꝓpter h̄ a capite resumat
disturbādo totū officiū. immo
si dicēdo in choro cū alijs ex ali
qua necessitate intermisit psal/
mū vel lectionē ꝛ hm̄ōi. ꝛ non
alr̄ pōt omissū supplere nisi sub
trahēdo vocē ab adiutorio cho
ri meli⁹ est ꝑtrāsire q̄ȝ officium
chori minnere. Pōt tñ aliquid
propter h̄ post officiū supplere
Et q̄uis oia ꝑdicta de negli/
gētia diuine laudis ad septē ca
nonicas horas sint relata. tam̄
dubitāt aliq̄. An peccet sac̄dos
q̄ sine cā omitti q̄tidie celebra
re. Et opinio quorūdaꝫ fuit ꝙ
mortaliꝰ peccat q̄ ex negligētia
dimittit q̄tidie celebrare. Sed
opinio ista nimis ē dura. ideo
nō teneꝰ. Alij dicūt ꝙ non pec
cat q̄ dimittit celebrationē nisi
populū habeat sibi ꝯmissuꝫ vł
ex obediētia teneatur celebrare.
Sꝫ ꝯ̄ istā opinionē dicit tho.
in. iiij. di. xij. ꝛ in. iij. ꝑte q. lxxx.
ꝙ cū sacerdoti data sit ptās no
bilissima rex negligētie erit nisi
illa vtatur ad honorē dei ꝛ sa/
lutē aiaꝝ viuoꝝ ꝛ defunctoruꝫ
nisi forte aliq̄s ex familiari con
sortio spūssancti dimitteret. Se
cus ē de alijs actibꝫ oidis q̄ ꝑ/
tinēt ad corp⁹ xp̄i mysticū vt li
gare. soluere. baptizare ꝛ doce/
re. Nā q̄ nō teneꝰ alijs ꝓ̄latōne
vel subiectōe pōt ab illis acti/
bus cessare. Celebrare aūt te/
netur vt deo sacrificiuꝫ reddat
etiā si nulli hoīꝫ teneaꝰ quare
videtur ꝙ saltē teneaꝰ quilibꝫ
sacerdos celebrare i ꝑcipuis fe
stiuitatibꝫ. ¶ Albertus dicit ꝙ
mediū tenere bm̄ est. s. aliquā
do celebrare. aliq̄ñ dimittere ni
si officiū exigat vt oī die dñico
celebret. sꝫ beati⁹ ē quotidie de
uote celebrare. cū ꝑ h̄ sibi ꝛ mul
tis valde psit. Vñ Ambro. de
cō. di. ij. c. si quoties. Ego q̄ q̄/
tidie pecco. quotidie debeo acci
pere medicinā ¶ Et iō Accipe
q̄tidie qd̄ tibi psit. Sꝫ sic viue
vt quotidie possis accipe. Hec
ille. que intellige de consilio nō
de precepto.
¶ Qualr̄ aliq̄ clerici ex negli/
gētia circa diuia sūt indeuoti
corde ore ꝛ corꝑali gestu
¶ Capitulum secundum.

Ecūda negligētia
clericoꝝ dicitꝰ deuo
tōis. Hec ē dū inde
uote celebrāt diuia
officia. In q̄bꝫ triplex deuotio
requiritur.
¶ Prima est verbalis
¶ Scd̄a corporalis
¶ Tertia mētalis.
¶ Prima deuotio q̄ req̄riꝰ duꝫ
diuina officia celebrantur diciꝰ
v̄balis. Dꝫ eni officiū dici di/
stincte ꝛ apte cū tiore ꝛ reueren
tia dei ꝯ̄ qd̄ aliq̄ offendūt dum
dicūt v̄ba nimis festinanter et
ꝯfuse. ita ꝙ si sint duo vł plēs
vn⁹ nō expectat aliū. Nōnulli
v̄o dicūt sincopizādo dimittē/
do v̄ba vel versus vel sillabas
vt audiui aliq̄s q̄ dū vellēt di/
cere. de⁹ in adiutoriū meū intē
de. dicebāt de⁹ imidintēde. ꝛ i
inuitatorio officij breuīgis Aue
maria grā plena tecū. ꝛ in missa. Scs
scs scs sabaoth plēi minicel/
sis. Et in officio mortuoꝝ exi/
stēte funere in eccia cantor inci
piebat Pater nr̄. ꝛ statī Et ne
nos inducas intēptatiouē. No
ta tñ ꝑm Henricū de gādano
in quodlibetis ꝙ dū vn⁹ chor⁹
dicit vnum versum ali⁹ alium

estimandū est singulos totum
dixisse qr ecclesia sic ordinauit:
Ex quo dicto scrupulose et ir/
rationabiliter mouentur illi q̄
faciūt sibi ꝓsciam nō dicēdi qō
inchoatur ab officiatore vl̄ cā
tore vel ab alijs q̄b⁹ ꝓmittit ver
sus iuitatoriū ꝛ hmōi. ¶ Pleri
q̄ insup in officio vana ꝛ extra
nea intermiscēt. Alij vero sunt
qui dū cātatur officiū vlulāt vt
canes trahūt caudas cū lōgo
flatu ꝛ alia similia faciūt q̄ irre
uerentiā sapiūt ꝛ indeuotionez
¶ Scōa deuotio q̄ requirit dū
celebrāt diuina dicitur corpora
lis. Nā vt dama. inqt. qr ex du
plici natura ꝓsitti sum⁹ corpa
li vicz ꝛ incorpali. Duplicē ḡo
honorē referre dēm⁹ spūalē. s. ꝛ
corpalē. vñ tbo. ij. ij. q. xxxvij.
dicit q̄ deū ꝛ si nō rōne sui rōe
nri etiā corpalr reuerēti ḡbem⁹
tum vt honorem⁹ eū ꝑm vtrā/
q̄ nram naturā. tū vt p corpa
les mot⁹ mentē nram excitem⁹
ꝛ inflāmem⁹. ꝛ ꝓpterea statutū
est vt dū nōiatur iesus vnusq̄s/
q̄ caput inclinet. vt in. c. Decz
de imuni. eccie li. vi. Sicr ꝓsue
uit ꝓseruari vt duz dicit Glia
pri ꝛc. Incuruetur chorus i sig
nū hūilitatis ꝛ subiectōis Et
dū eleuatur corp⁹ dñi iesu xpi
oēs flectāt genua. Sz mlti cli
ci ꝛ religiosi i his deficiunt qm
aliqn stant cū vno pede i terra
altero ad chor̄ eleuato. ꝛ cū dz
Glia pri vl̄ oroes ipi imobiles
fiunt. quidā etiā dū eleuat cor
pus dñicum vix vno genu ad
terrā posito illud adorāt. Ter/
tia deuotio q̄ requiritur dū ce/
lebrātur diuina dicitur menta
lis. dz mēs quātū fieri pōt vni
ri deo vel attendēdo ad ipsum
vel ad verba vel ad sensum ver
borū. Sed multi mentē ꝛ co/
gitatōes suas ad vanitates di/
rigūt ꝛ insanias falsas. Sicut
cuenit tpe meo cuidā sacerdo/
ti quē noui dum ille celebraret
cū ad eū locū attigit quo se ad
populū volut vt diceret orate
fratres. tā vehementer aīm ad
quandā mulierē ꝓuerterat. vt
qñ ex cogitatōe illius ebri⁹ fa/
ctus dixit inaduertēter ꝛ fortis
ter. Odio quāto si bella.
¶ Qualr clerici negligētes tra
ctāt irreuerēter sacra tēpla ꝛ sa
cras res ꝛ sacratissimū corpus
xpi. ¶ Capitulum tertium

Tertia negligētia cleri
coz dicitur cōtra/
ctatōis. Debēt qui/
dē ꝓtractare cū reue
rentia maxime tria.
¶ Sacra templa.
¶ Sacras res.
¶ Sacratissimū corp⁹ dominī
nostri iesu xpi.
¶ Primo debent cōtrectare cle
rici cū reuerentia sacra templa
quonīā decet domū dñi sancti
tudo. Sed ex negligētia viden
tur iam in multis locis ecclesie
imunde ꝛ in ipsis reponuntur
vegetes frumēta blada ꝛ simi/
lia. ¶ Aliqui vero die noctuq̄
aptas ecclesias retinēt quas in
trant canes illas deturpantes
ꝛ hoies de reb⁹ secularib⁹ cōfa
bulātes cū tñ talia i ecclesijs fie
ri nō liceat. qr vt aug⁹ ait. xlij.
di. c. in oratorio. In oratorio p
ter orādi psallēdiq̄ cultū nihil
penitus agat vt noi huic ꝛ opa
tui iter impēsa ꝓcordēt. Et tex
tus in. ca. Cū eccia. extra ō im
munitate ecclesiar̄. Eccia dei
fm euāgelicā veritatē domus
oronis esse debet nō spelūca la/
tronū. De reparatōe vero quid
dicā cū inspiciam⁹ ꝛ sepe ꝓfra/
ctas ecclesiar̄ portas stillantia
tecta. ruētes muros ꝛ hmōi. tñ
q̄ illas reparare tenētur ad nil
aliud vigilāt nisi vt ꝓ se perci
piāt ecclesiar̄ fruct⁹. Aduertāt
tñ oēs clerici bñficiati ꝛ mino/
res ꝛ maiores ꝛ subditi prela/
ti. qr scribit in. c. i. de ecclesijs e/
dificādis. Quicūq̄ eccīastic⁹ cū
bñficiū hz̄ oēt omino adiuuēt
ad tecta eccie vel repationē vbi
glo. Nā vbi ē emolumentum
ibi debet esse onus ¶ Scōo de
bēt clerici ꝓtractare cū reueren
tia sacras res q̄ sunt tobalee al
tariū calices corpalia Indum̄
ta q̄b⁹ ipi vtunt ad diuinū cul
tū ꝛ silia. Sz ꝓsiderent altaria
in multz ecclesijs ꝛ inuenētur
ibi tobalee sordidissime pulue/
rib⁹ ꝛ stercorib⁹ vel aliū vl̄ mu
riū plene. Corporalia vero ni
grat fetulēta idumētaq̄ sacdo
talia lacerata ꝛ cuncta vt sic dī
cā deturpata q̄ oia ex nedssima
negligētia ꝓdeūt. Dator enīz
cura est aliq̄b⁹ clericis de coma
sua ꝛ sotularib⁹ q̄ de reb⁹ sacrz
Dēsam in qua deorāt albis
tobaleis ornatā esse volūt ꝛ de
vestimētis ecclesiastico vsui et
diuino deputatis. nec minimā
faciūt estimationez. Audite o
clerici. qr extra ō custo. eccha.
in. c. relicq. in textu ꝛ in glo. ꝛ de
consecratione distin. i. ca. vesti
menta. scribitur. Vestimenta
ecclesie honesta ꝛ munda esse
debent. ¶ Tertio debent cleri/
ci tractare cum reuerētia sacra/
tissimum corpus domini no/
stri iesu christi. vt scilicet repo
sito in ecclesijs custodiatur cau
te ꝛ sub clauibus in loco decen
ti vt ponitur in ca. statuimus
extra de custo eucha. quāta ve/
ro sit in hoc clericorum multo/
rum negligentia experiētia ma
nifestat. Ideo dent operā om
nes vt diuinum cultum exerce
ant diligenter ꝛ magnificēt de
um qui est benedictus in secla
seculorum Amen.

¶ Feria sexta ante hebdomade. De desperatione.

¶ Sermo. xxxiij.

Domine iam fetet. quatriduanus est. Verba sūt marthe de resurrectiōe lazari desperantis. originaliter Jo. xi. c. et in euangelio hodierno. Diffidebat martha ō resurrectione fratris sui Lazari qz considerabat fetorē examinati cadaueris et xpi dei incarnati potentiā nō pensabat Jdeo xps incrudelitatē eius modeste redarguit. dixitq illi. Si credideris videbis gloriā dei Sic et nōnulli peccatores cuz inspiciūt fetidā, aiam suā obrutāq mole magnoz criminū desperant ad salutē et vitā amplius posse redire. Et ad hoc iuigilat ille serpens antiquus hostis hūani generis. vt post peccata grauissima ipo cooperante cōmissa infelices peccatores desperent: Jdcirco in presenti sermone de pctō desperationis dicem⁹. Est em̄ desperatio filia accidie ſm Grego. et Tho. ij. ij. q. xx. De qua tria mysteria nobis occurrunt declaranda.

¶ Primū ōz varietatis
¶ Secōm grauitatis.
¶ Tertiū remissibilitatis.
¶ De triplici desperatione. s. passionatoz. damnatoz et peccatoz. in q̄bus etiā triplex alia desperatio ponitur

¶ Capitulū p̄mum

Primū mysteriū declarandū de desperatiōe dicitur varietatis. Jnuenit em̄ triplex varia despatio.
¶ Prima est passionatoz.
¶ Secūda damnatoz
¶ Tertia peccatoz.
¶ Prima est despatio passionatoz. hec ē quedā passio contraria spei. Sicut enim spei importat quendam accessum Tendit em̄ spans in obiectuz i. rē spatam que ē bonū arduū qō habet rōnē attractiui cum possibilitate adipiscendi. Sic despatio iportat quendam recessum. nā despans discedit a bono arduo. n̄ qz nō desideret sed qz ꝯsiderat illud cū ipossibilitate obtinēdi. et ideo habz rōnē retractiui ſm Tho. i. ij. Si q̄s ergo desparet de eo q̄ nō ē natus adipisci. vel de eo q̄ nō ē debitū adipisci. despatio talis de se nō erit peccatuz. vñ si medicus desparet de curatione alicui⁹ infirmi. vel si q̄s agricola desperaret se fieri posse ipatorē aut simplex clericus papā nō peccant ꝓpter impossibilitatē ꝯsequendi talia. et sic de alijs. ¶ Secunda est despatio damnatoz. oēs em̄ dānati tam demones q̄z homines despati sunt scientes certitudinaliter q̄ nūq̄z euadēt penas inferni vt dicit btūs tho. ij. ij. q. xviij. vbi ostendit q̄ in dānatis nō ē spes Nec obstat q̄ in demonib⁹ sit fides lz coacta. quia inter fidem et spem est differentia. qz fides ē de rebus bonis et malis et p̄teritis p̄sentibus et futuris. et suis et aliēis Sed spes nō ē nisi de reb⁹ bonis futuris ad esse ptinentib⁹. Jdeo magis pōt eē fides i formis in damnatis q̄z spes. quia bona diuina nō sunt eis futura possibilia. sed sūt eis absentia despati. sunt igit dānati ō venia peccatoz suoz et de salute conseq̄nda. Jsta tm̄ desperatio ſm Tho. ij. ij. q. xx. nō iputatur eis ad culpā. qz sūt i statu despandi ꝓpter ipossibilitatem redditus ad beatitudinē Jdeo est eis pars dānationis
¶ Tertia ē despatio peccatoz que triplex esse pōt.
¶ Prima miserie euadende
¶ Secūda venie consequēde.
¶ Tertia felicitatz adipiscēde
¶ Prima desperatio ē miserie euadende Cū em̄ vidēt peccatores miserias et calamitates malox que incurrūt ꝓpter peccata eoz desperant de deo q̄ velit ipsos liberare cū tm̄ legamus ninuitas ad penitentiam conuersos subuersionis interitū euasisse. et vrbem tempore gregorij a pestis credulitate liberatā ꝓpter deuotionē populi et orōnes humiles in processionibus replicatas. Et si n̄ semp deus clamantes liberet ab aduersitatib⁹ vite p̄sentis. tm̄ faciat homo quod in se est orando. ieiunando. pia vota emittendo et similia. et cōfidat in deo ac se illi committat. Jnumeri vt sic dicā peccatores a grauissimis piculis infirmitatibus et tribulationib⁹ liberati sunt. qz dei et beate ꝑgunis aliorūq̄z sanctoz iplorauerūt p̄sidiū. ¶ Secunda ē desperatio venie ꝯsequende. Jn hāc incidunt multi dicentes cū Cayn Gen. xiij. c. Maior est iniquitas mea q̄z vt veniam merear Considerant em̄ tales peccatoz suoz magnitudinem multitudinem et vicissitudinem. s. q̄z grandia sunt illoz peccata q̄z multa q̄tis ve vicibus reiterata et statim animo deficiunt et de p̄ssimo deo male sentiūt s. q̄ vel nolit vel non possit peccata remittere. ¶ Cōtra quos clamat oīs scriptura que deū misericordem et benignū fatet qui⁹cunq̄z peccatorib⁹ et q̄scunq̄z ad penitentiam redeuntibus. et licet multas auctoritates posuerim in sermone de

misericordia dei in quadragesimali de penitentia. tamen hoc loco illas repetere et alias superaddere per necessarium censeo vt sic terreatur diabolus et abscedat a cordibus peccatorum quos in desperationem inducere tur retiere. Audite igitur et auribus percipite felicissimum saluberrimum iocundissimum atq; nouum. O peccatores d̄ patre nostro quem offendimus. quem deseruimus. quem per tempora longissima spreuim⁹. Misericors est. misericordiam offert conuertentibus ad se. De quo sic scribitur exodi. xxxiij. capitulo. Dominator dominus deus misericors et clemens patiens et multe miserationis.

¶ Et deuteronomij quarto capitulo Reuerteris ad dominū deum tuum et audies vocem eius. quia deus misericors deus deus tuus est. ¶ Et ecclia stici secundo capitulo. Dius ē dominus et misericors et remittet in die tribulationis peccata ¶ Et. xvij. capitulo quam magna est misericordia dei et propiciatio illius conuertentib⁹ ad se. et. xviij. ca. quis adijciet enarrare miam dñi. et li. ca. Letetur anima vestra in mia et⁹. et Sapientie. xv. c. Tu autem dominе suauis et verus es et in misericordia disponens oia. et Dauid in psal. l. Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuā ¶ Et psal. lxxxxiij misericordiam et veritatem diligit de⁹. ¶ Et psal. lxxxv. Tu autem domine suauis et mitis et multe misericordie omnibus inuocātibus te. et psal. lxxxviij. Misericordias domini in eternum cantabo et psal xcix. Laudate nomen eius quoniaz suauis est dominus in eternuz misericordia et⁹. et psal. cvij. Magna est sup celos misericordia tua. et. psal. cxviij. Misericordia dñi plena est terra. Et. ps. c. xxix. Apud dñm mia et copiosa apud eum redemptio. et Ysaias. xxx. c. ait. Expectat deus vt misereatur. ¶ et. lv. ca. Derelinquet impius viam suam et vir iniquus cogitationes suas et reuertatur ad dñm et miserebitur eius. et Joelis. xx. ca. Conuertimini ad dñm deum vestrum quia benignus et misericors est et prestabilis super malicia. et Danielis. ix. ca. Prosternim⁹ p̄ces in miseratōibus tuis multis. et Mathei. ix. ca. Christ⁹ dixit. Miam volo. et Paul⁹ ad ephe. c. De⁹ diues ē in mia. et de hac sunt tex⁹ et sententie dulcissime ī decreto. l. di. c. Mr tua. c. Si qs. et. i. q. vij. c si qs. et ij. q. i. c. Multi. et. vij. q. i. c. Qui negāt. et. xxij. q. iij. ca.

Unusquisq; c. Incōmutabil c. Nō semp. c. Oīe. et. xxij. q. iij. c. Hec ātvita. c. Ipa pietas c. si illic. c. Duo ista. et. xxij. q. v c. si non licet. c. Ad fidem. cap. Relegentes. et. xxvi. q. vi. c. Is qui. ca. Agnouimus. et. xxxij. q. i. c Apud. et. xxxij. q. ij. cap. Admonere. et de pe. di. i. c. Libenter. et. c. Multiplex. c. Importuna. c. Nouit. c. Quāobrem. c. Quia diuinitatis. natura. c. Predixerat. ca. Dedicia c. Quē penitet. et d̄ pe. di. iij. et. Intuite. c. Ille rex ca. Talis c. Adhuc instatur. Sunt ip̄m pcu exempla tot peccatoz q̄ ad dñm redeūtes benigne recepti sunt et venīā acceperūt. vt patet in sermone illo nostro d̄ mia dei. Tertia desperatō ē felicitatis adipiscēde. Desperāt pctōres q̄s sepe adipisci regnū celorū. q̄m illud nō datur sine meritis. et vt inquit Beda sin̄ meritis aliquid sperare non spes sed presumptio dici debz Quibus rndet Bonauē. in. ij. dist. xxvi. in declaratōe lr̄e. Dō alii qui sunt q̄ non hñt meritū nec in ꝓposito nec in effectu. hi sunt qui malefactēdo nullū bonuz agunt ꝓponētes firmiter in sua dissoluta vita ꝑseuerare asserētes q̄s. Si dederit mihi de⁹ pacisum faciat qd̄ vult. Si dimiserit me ineternum qd̄ mihi

Ego vitā mutare nolo. Tales vtiq; p̄ sumptuosi essent si sparent illū mō posse saluari. Alij vero sunt q̄ hñt meritū in ꝓposito et in effectu. Hi sut viri pfecti quales fuerūt sancti et amici dei virtutibus heroicis fulgentes qui peccata oia euitantes bonis opibus vacauerunt die noctuq; seruientes domino in humilitate et deuotōe. Quidam autem habent meritum in ꝓposito et si non in effectu Isti sunt homines imperfecti qui et si humana fragilitate sepius in peccata labantur tamē deo se commendant vt illis spaciū tribuat penitētie. frequētant ecclesias largiuntur pauperibus elemosinas. custodiunt sanctos dies festorum et exercent alia opera bona clamantes semper in corde suo cuz publicano. Deus propicius esto mihi peccatori. hi sperare possunt non presumptuose. q̄ ad numerum deuenient electorum. Et si q̄s obijceret q̄ nullus potest mereri vitā eternaz quia illa est bonū infinitum et meritum nostrum est merituz finitū et finiti ad infinitū nulla est ꝓportio. Rnderi pōt p ea p dicta sūt in ſmone primo q̄dragesimalis de pnia. c. ij.

¶ Dō desperatio grauissimū est pctm̄ ex eo q̄ per illā homines re

trabūtur ab opib⁹ bonis ⁊ labū
tur in effrenata vicia.

Capitulum secundum.

Secundū misteriū de/
claradū de despatiōe
dicit Guitaᷣ. Est q̄ppe
desperatio ḡue pctm. ¶ Unde
Hiero. ad rusticū monachum
ait Nihil sic offendit deū sicut
cor impenitēs. Solū despatōis
crimē est qđ venia ꝯsequi nō pōt
⁊ Leo papa de pe. di. iij. capi.
Sceleratior. sic iudā alloq̄tur.
Sceleratior oīb⁹ o iuda ⁊ infe
licior extitisti quē pnia nō reuo
cauit ad dñm. sed despatio tra
xit ad laqueū. Quasi dicat q̄
Gui⁹ fuit pctm̄ ōspatōis i iuda
q̄ pctā iudeor ⁊ alia pctā p il
lū ꝯmissa. ¶ Et glosa sup illud
Numeri xxiij. c. Si desperauerᷣ
lapsus in die angustie minuet
fortitudo tua dicit. Nihil ē exe
crabili⁹ desparōe quā q̄ hz ⁊ in
giiabilib⁹ hui⁹ vite laboribꝫ et
qđ pei⁹ est in fidei certamīe cō
stantiā pdit ¶ Et Isidorus li.
de sūmo bo. Perpetrare flagi/
nū mors aie ē. sed despare ē de
scēdere in infernū. ¶ Hz ꝓpter
ista q̄rūt scire nōnulli vtruz de
speratio sit maximū pctōꝝ Et
ex auctoritatib⁹ pdictis videt
q̄ sic. ꝓterea pctm̄ insanabile vi
detur esse grauissimū ꝑm illud
Hieremie. xxx. c. Insanabilis
fractura pessima plaga tua.
Hz pctm̄ despatōis ē insana/
bile. vñ Hiere. xv. c. Plaga no
stra desperabilis renuit curari.
¶ Hz ꝓmū oñdi pōt. ¶ Primo
qr illđ pctm̄ videt eē altero ḡui
us q̄ peccāti mai⁹ documentū
tum infertur. Sed ex infideli
delitate q̄ opponitur fidei infer
tur mai⁹ nocumentū. qr ꝑ infi⁹
delitatē destruitur fundamētū
spūalis edificij q̄ ex despatiōe
q̄ opponitur spei. ergo infideli⁹
tatis pctm̄ ḡui⁹ est pctō despa⁹
tōis. ¶ Scdo arguit ex sententia
Aristo. q̄ ait. viij. ethi. Maio
ri bono mai⁹ malū opponitur.
Sed caritas ē maior spe. qr vt
ait ap̄ls prime ad corith. xiij.
c. Nūc aūt manēt fides. spes.
caritas tria hec. Maior autez
horꝝ ē caritas. ergo odiū dei op
positū caritati ē graui⁹ desperati
one opposita spei. Rñdet tho.
ij. ij. q. xx. q̄ pctā q̄ opponūt vir
tutib⁹ theologicis sunt ꝑm suū
gen⁹ alijs pctis ḡuiora. Cum
eni virtutes theologice habeāt
deū ꝓ obiecto pctā eis opposi/
ta importāt directe ⁊ principa⁹
liter auersionē a deo. Si eni eē
posset ꝯuersio ad bonū ꝯmuta
bile sine auersione a deo cuius
eēt inordinata nō essz peccatū
mortale. ⁊ iō illđ qđ ꝓrio ⁊ ꝑ se
hz auersionē a deo ē ḡuissimuz

inter pctā mortalia. ꝑtutib⁹ au
tē theologicꝫ opponūtur infide
litas despatio ⁊ odiū dei. Inf
q̄ odiū ⁊ infidelitas si despatōi
ꝯpenf inuentētur ꝑm se q̄dē. id
ē ꝑm rōez ꝓprie spēi ḡuiora In⁹
fidelitas ei ꝯuenit ex hoc q̄ vo
lūtas hois ipsi diuine bonita⁹
ti ꝛriatur. Despatio aūt ex hoc
q̄ hō nō spat se bonitatē dei pti
cipare. Ex q̄ ptz q̄ infidelitas
⁊ odiū dei sunt ꝛ deū ꝑm q̄ i se
ē. Despatio aūt ꝑm q̄ ei⁹ bonū
pticipatur a nob. vñ mai⁹ pctm̄
ē ꝑm se loquēdo non cedere dei
veritatē vel odire deū ꝓ ñ spa
re ꝯsequi gl̄iam ⁊ gr̄am ab ipo sz
si ꝯpetur despatio ad ista duo
pctā ex pte nr̄a sic despatio ē pi
culosior. qr ꝑ spē reuocamur a
malis ⁊ introducimur i bōa pse
quēda.. Et iō sublata spe i ef⁹
frenata hoies labūtur i vicia et
a bonis opib⁹ retrahūtur. ⁊ sic
soluūtur obiecta.
¶ Qđ despatio pctm̄ ē ḡue tñ
si de illa hō peniteat remittitur
a deo.

Capm tertium

Tertiū mysteriū decla/
randū de despatone di
citur rēissibilitas. In
q̄ exquire libet an pctm̄ despa
tōis sit rēissibile. Et q̄dusdā vi
detur q̄ nō eo q̄ ē pctm̄ in spm̄
sctm̄. vt docet Magister in. ij.
di. xliij. Et pctm̄ in spm̄sctm̄ ē
irremissibile. Hz qr de hac ma
teria diffuse tractauim⁹ in ser⁹
mone de mia dei in q̄dragesi/
mali de pnia. Iō ꝑ nūc tm̄ no
tabim⁹ illđ qđ ponit tho. ij. ij.
q. xiij. Qđ de pctō in spm̄sanc⁹
tū tripliciter doctores loquun
tur. Primi doctores antiq̄. vt
Athanasi⁹. Hilari⁹ Ambrosi
us. Hieronim⁹ ⁊ Chrisosto/
mus. dicūt pctm̄ in spm̄sanctū
esse qñ ad lr̄am aliquid blasfe⁹
mū dicitur ꝯ spm̄sctm̄ siue spi
ritusscūs accipiat ꝑm q̄ est no
mē essentiale ꝯuenies toti trini
tati. Cui⁹ quelibet ꝓsona ⁊ spi
rit⁹ est ⁊ scūs. siue put ē nomē
ꝓsonale vni⁹ in trinitate ꝓsone
Et ꝑm h̄ distinguitur Mar⁹
xij. cap. blasfemia ꝯ spm̄sctm̄ ⁊
blasfemia ꝯ filiū hois Nā xp̄s
opabat quedā būanit⁹ come⁹
dendo ⁊ bibendo ⁊ sil'ia Que
dā diuinit⁹ miracl'a faciendo.
⁊ ꝓpationez spūssancti i q̄ ꝑm
būanitatem erat repletus. In
dei aūt primo quidaz dixerant
blasfemiā in filiū hois cū dice⁹
bant cum voracem potatorem
vini ⁊ publicanorum amato/
rem. Postmodum autem blas
phemauerunt in spiritumsan
ctum dum opera que ipse ope⁹
rabatur virtute ꝓprie diui/
nitatis ⁊ per operationem spi/
ritussancti attribuebant princi

pi demonioꝝ ꝛ ꝓpterꝫ dicuntur in ſpm̃ſanctuꝫ blaſphemaſſe Augꝰ autem li. de verbis dñi Blaſphemiam vel peccatum in ſpm̃ſanctū dicit eſſe finalē impenitentiā quando. ſ. aliquis ꝑſeuerat in peccato mortali vſq; ad mortē. Quod quidē nō ſolum verbo oris fit. ſed etiaꝫ verbo cordis ꝛ operis. hoc autem verbū ſic acceptū ꝺr eē cōtra ſpm̃ſanctum. quia eſt ꝓtra remiſſionez peccatoꝝ que fit ꝑ ſpm̃ſanctū qui eſt charitas patris ꝛ filij. Nec hoc deus dixit iudeis quaſi ipſi peccarēt i ſpiritū ſanctū. Nondū em̃ erāt finaliter impenitentes. ſed admonuit eos ne taliter loq̃ntes ad hoc peruenirēt q̄ i ſpm̃ſcm̃ peccarēt. aliꝫ ꝯo dicūt pctm̃ in ſpm̃ſcm̃ ē q̃n aliq̃s ꝑccat ꝯ appropatū bonū ſpūſcō cui appropak bonitas ſicut p̃ri appropriak potētia ꝛ filio ſapientia. vnde pctm̃ in patrem dicunt eſſe pctm̃ ex infirmitate. ꝛ peccatū in filiū q̃n peccatur ex ignorantia. Et in ſpm̃ſanctum q̃n peccak ex certa malitia. Et nota quia nō dicit ex malicia ſed ex certa malitia. Nam vt refert Bonauentura. in. q̄. di. xliij. q̄ ꝛ ſi malicia concurrere poſſit ad oē pctm̃ nō tñ ſemꝫ facit peccatū in ſpm̃ſanctum. vnde ſi aliq̃s ſenex qui non ꝺz appetitum fornicādi excitaret carnem ſuā vt fornicaret̄ non diceret̄ in illa fornicatione peccare in ſpm̃ſanctum q̄uis illō peccatum cōmitteret ex induſtria ꝛ quadā malicia. Peccare ergo ex certa malitia eſt cuꝫ contēnuntur ꝛ abꝫciūtur illa que electionem peccati poſſūt impedire. ſicut ſpes per deſperationem. ꝛ timor ꝑ p̄ſumptionem: que. ſ. timor ꝛ ſpes ſūt effectus ſpūſſancti in nobis Deſperatio ergo eſt peccatū i ſpm̃ ſanctū. q̃a repugnat ſpei ꝛ contemnit miſericordiam ꝛ bonitatē dei. Ad ꝓpoſitum principale redeūtes dicimus vt etiā poſui in illo p̄tracto ſermōe de miſericordia dei q̄ poteſt homo q̄diu in hac vita ꝺ deſperatione penitere ꝛ penitenti nunq̄ venia denegak. Ibi oia expſſa ſūt que nolo ſcribēdo iterū replicare. Sed ꝑ ꝯfortatione deſperatoꝝ vt nunq̄ ſi ſe correre volūt ꝛ ad pniam reuerti diffidāt de bonitate dei. inducā exemplū notabile qꝺ recitak i legēda ſancti baſilij virquidā venerabilis noie heraclius filiā vnicā hēbat quam dño ꝯſecrare decreuerat. Ꝺz diabolus humani generis inimicus hoc aduertēs vnum ꝺ ſeruis p̄dicti heraclij in amorē puelle plurimū inflāmauit

ver cū impoſſibile cerneret vt ipſe qui ſeruus erat in amplexus tam nobilis puelle accedere poſſet ad quendā maleficū acceſſit pecuniaz ꝓmittens vt ſibi ferret opē. Cui maleficus dixit. Si vis mittā te ad diabolum meū dñm. Et ſi feceris qui ipſe iniūget tuū deſideriuz obtinebis. Rñdit iuuenis. faciam vt dicis. Ille igit epiſtolam ad diabolū miſit. ꝛ eaz ꝑ p̄dictum iuuenē in hec ꝓbalde ſtinauit. Qm̃ quidem mi dñe opz me feſtinanter ꝛ ſollicite q̃ uſq; xp̃iane oꝝ religiōe abſtrahere ꝛ me adducere voluntati vt pars tua quottidie multiplicetur miſi hūc iuuenē amore captū ardentiſſimo taliſ; puelle poſtulo vt ſuū deſiderium aſſequaſ vt in iſto glorier ꝛ alios tibi de cetero valeā aggregare. Et dans ei epiſtolā dixit vade ꝛ tali hora noctis ſta ſuper monumentum gentilis et ibidē demones aduocat hāc chartā in aera exalta ꝛ ſtatim aderunt tibi. Qui vadens demones inuocabat ꝛ chartā ꝑ aera ejiciebat. ꝛ ecce adeſt p̄nceps tenebraꝝ multitudie demonioꝝ vallatus. Qui cū epiſtolā plegiſſet ait ad iuuenem Credis ne q̄ tibi poſſiz ꝓeſſe vt tuā cōpleas volūtatē. qui ait credo dñe. Cui diabolus. Abnegas xp̃m tuū. Qui ait. abnego. Dicit ei diabol⁹ Perfidi eſtis vos xp̃iani. qz quoniam me op⁹ habetis ad me venitis. qñ aūt deſideriū veſtruz conſecuti eſtis ſtatiz me negatis ꝛ ad xp̃m veſtz acceditis. Ille aūt qz clemēs eſt ſuſcipit vos. Sed ſi vis vt tuā cōpleam voluntatē fac mihi manu tua ſcriptū in quo ꝓfitearis te abrenūciaſſe xp̃o ꝛ baptiſmo ꝛ xp̃iane ꝓfeſſioni ꝛ me⁹ ſis ſeruus ꝛ mecū in iudicio ꝺdēnādus. Qui ſtatim manu ꝓpria ſcriptū fecit Cōtinuo q̄ diabolus accerſiuit ſpūs q̃ erant ſuꝫ fornicationē iubēs eis vt ad p̄dictā puellā accederēt ꝛ coz ei⁹ i amorē iuuenis inflāmarēt. q̃ accedētes coz ei⁹ adeo ſuccēderūt vt puella ſe i ſtrā p̄jceret ꝛ ad patrē lamētabiliꝛ exclamaret. Diſpere mihi p̄ quia dire torq̄oꝝ ꝓpt amorē tal' pueri aut illi vxorē me trade aut p⁹ modicū mortuā me videbꝛ ꝑ me i die iudicij rōnē reddes. Qꝺ dolent audiēs p̄ tādē eā vxorē illi dedit. Ad vniuerſā ſubſtātiā tribuit dicēs. vade filia veni miſera. Cū q̄ illa cū viro maneret q̄epit ꝛ alioꝝ relatu cognouit q̄ iuuenis ille eccliaz nō itroibat nec ſe cruce ſignabat. Cū ꝯo hec viro ſuo ſuſpirāſ ꝛ dolēs narraſſz illeq; negare ꝛ

posset aput sibi p ordinē cuncta que fecerat. Quod illa audiens vehemēter ingemuit. et ad beatū basiliū pperauit. eiqꝫ oīa que viro suo t sibi accederant retulit. Basilius autē iuuenē vocans dixit. Vis fili reuerti ad dñm. Cui ait. Utiqꝫ dñe. sed non valeo qz diabolo sum pfessus t xpm abnegaui t de hoc scriptū manu ppria feci t diabolo ipꝫ dedi. Cui basilius. Non sit tibi cure. Benignus ē deus reuertentibus ad se. Et ꝯtinuo apphendēs puerum signū crucis in eius frōte fecit t ipm p tres dies recluſit Postea eum visitauit t dixit. Quo habes fili. Qui ait. In magna sum vexatiōe. Nā clamantes diaboli t terrētes me scriptū ostendūt t dicūt. Tu venisti ad nos: nō nos ad te t dixit scūs. Noli timere fili tantūmodo crede. Et dās ei modicam escā t i gnās t claudēs ostiū abiit t p eo orauit. Post aliqꝫ dies iterꝫ visitauit t ait: Quo habes fili. Qui ait. alōge clamores eoꝝ t minas audio. sed eos nō video t dās ei iterꝫ escam faciensqꝫ signū crucis iterꝫ eum recluſit t p eo orauit. t quadragesimo die rediēs dixit. Quo habes fili. Respōdit bene habeo scē dei. vidi te hodie in visu pugnantē p me t diabolū vincentē. Post hec eū educens oēm cleꝝ t religiosos t pplm cōuocauit. t oēs p eo oraꝝ admonuit tenēsqꝫ manū iuuenis ducebat ad ecclesiam. Et ecce diabolus cū multitudine demonū ad eū venit t visibiliter apphendēs iuuenem conabat eū trahere ō manu basilij. Et cepit clamare ille. Scē dei adiuua me. Et tāta eū iprobus instātia aggressus ē vt etiā scm ipelleret. qui ait ad eū iprobissime. Nō sufficit tibi proditio tua nisi t dei mei tētes plasma. Diabol⁹ dixit ad eū multis audientibus Preiudicas mihi o basili. tūc oēs exclamauerūt kyrieleison. Dixitqꝫ ad eū basilius. Increpet te dñs diabole. Qui ait. Nō abij ego ad ipꝫ sz ipse vēit ad me. Ecce scriptū eius i manu mea habeo. Et oraⁿte basilio t tendente in celū manus Ecce charta p aerem delata t ab oibus visa venit t iposita est in manibꝫ basilij. Quā ille suscipiēs dixit iuueni. Cognoscis has litteras frater. Et ille Etiā dñe. Et frangēs basili⁹ scriptū t bene instruens illum t regulā sibi dans reddidit eū vroni suę. Ecce quāta ē bonitas sūmi dei q neminem vult pire Speremus ergo in illum t nō cōfundemur. sed bēbim⁹

eius gratiam. quam nobis largiatur. amen.

¶ Sabbato ante dñicā ō passione. de iusticia ꝓtra negligentiam ministroꝝ eius.

Sermo. xxxv.

Udiciū meū vexꝫ est. Verba sūt redemptoris nostri originaliter Jo. viij c. t in euāgelio hodierno. Oz dormit iusticia in terra multiplicant vbiqꝫ iniquitates maloꝝ. Perperrāt quidē ipsi absqꝫ timore pctā sed fieri nō pōt absqꝫ culpa rectoꝝ reipublice. ac ꝗrumcūqꝫ maioꝝ iusticie i/ termissio. Nā deū imitari debent cuius ministri sunt vt cōtra publice delinquentes duz opus est potentie brachiū extēdant. Et cū sepe in hoc deficiant ex animi remissione t pusillanimitate. Idcirco in psenti sermone de negligētia ministroꝝ iusticie dicemus. Pro q̄ ꝯsiderāda de iusticia tria proponemus mysteria declarāda

¶ Primū oz cōmendationis.

¶ Scōm partitionis.

¶ Tertiū contrariationis.

¶ Quid sit iusticia. t quomodo cōmendat in omnibus scripturis diuinis t humanis. et de triplici ei⁹ acceptiōe. Ca. i.

¶ Primū mysteriū declarandū de iusticia oz cōmendationis. in quo ꝑus videamus ꝗd sit iusticia. deinde q̄ modo ab oibus cōmendatur scripturis. Licero igit in epla de casu reipub. sic diffinit iusticiā. Justicia est ꝯstans t perpetua volūtas ius suū vnicuiqꝫ tribuens. q̄ ꝯba ponunt in/sti. de iusti. t iure. t ff. de iustitia t iure. l. iusticia. Pro q̄ diffinitione ꝑcenius itelligenda. Notandū ꝑm Ricar. i. iij. dis. xxxiij. t Tho. ij. ij. q. lviij. t. i. ij q. cxij. q̄ iusticia sumit triplicit

¶ Primo cōmisſiue p qualibꝫ rectitudie animi. t hoc modo quelibet ꝑtus est iusticia q̄daꝫ quia quelibet virtus est aliqua animi rectitudo Et de hac dicit Anſel. in li. de ꝟitate. Justiciau ere etitudo volūtatis. et sic iusticia ē facere bonū t declinare a malo ꝑm Aug⁹. t de hac xps dixit Matthei. vi. c. Primū querite regnū dei t iusticiam eius. Hoc etiā modo iusticia importat rectitudinez ordinantē actū hois in cōparatione ad bonū ꝑprium cū. s. homo ordinat per virtutem q bonū facit habentē. Et hanc aristo. v. ethicoꝝ appellat iusticiā methaphoricā. ¶ Scōo sumit iusticia coiter, put importat rectitudinē ordinātē actuꝫ hois in cōparatione ad bonū cōmune multitudinis. t sic oz

sticia legalis ¶ Tertio modo sumit iusticia ꝓprie put ꝑtat rectitudinē ordinātē actuz hois in cōparatione ad aliuz singularē hoiez. z sic ē iusticia ꝑticularis z ê ꝑtus cardinalis ¶ Quomodocūcz itacz sumatur iusticia multa laude extollit in scripturis diuinis z humanis. Vñ dauid ita ait ps. xxxiij. Oculi dñi sup iustos. z ps xxxvi. Justi aūt hereditabunt terrā. z ps. xci. Justus vt palma florebit. Et ps. xci. In memoria eterna erit iustus. z sapiens puer. x. ca. Benedictio dñi sup caput iusti. z. c. xij. In semita iusticie vita. z. ca. xiij. Justicia eleuat gentē miseros facit populos pctm. z. cap. xv Qui sequit iusticiā diligetur a deo. z. xvi. ca. Initiū vie bone facere iusticiā. z ecclīastici. iiij. ca. Pro iusticia agonizare pro aia tua z vsqz ad mortē certa ꝑ iusticia z deus expugnauit ꝑ te inimicos tuos. z. xx. capi. Qui opatur iusticiā ipse exaltabit. Et Paulus ad ephese os. vi. c. Induti lorica iusticie Et ad philip. i. c. Repleti fructu iusticie. z. i. ad thimotheū vi. c. Sectare iusticiā. z Cassiodorus in epistolis. Accesce te iusticie qua mūdus letatur. Ansel. in li. cur deꝰ hō. Justicia ē animi libertas tribuens vnicuicz ꝑm ꝓpriā dignitatez maiori reuerentiā. pari concordiam. z minori disciplinā. ꝺo obedientiā. sibi sanctimoniā. inimico patientiā. egeno operosam misericordiā. Et terrul xij. q. ij. c. cū deuotissimā. Sū mū in reb bonū ē iusticiā colere atcz sua cuicz iura seruare. Et augꝰ lib. iiij. de ciuita. dei Amota iusticia qd aliud sunt regna nisi latrocinia. z Macro. lib. i. de som. scipio. Sine iusticia nō solū respublica sed nec exiguus hominū cet nec q dē parua domus ꝓstabat. Et Licero li. i. de offi. Justicie ꝓtutis splendor est maximꝰ ex q boni viri nominant. Et Salustius in catilinario. Labore ac iusticia respublica excrescit Et aristo. v. ethicoz. Precta rissima virtutū videt esse iusticia z necz hesperus necz lucifer itacz admirabilis. Et i politice. Dicit ꝑfectū oīum animaliū est hō. ita a lege z iusticia sepatū pessimū omniū. Et Gen. in li. de quattuor ꝓtutibus Justicia diuina lex ē z vinculū societatis humane. z Lypanus in li. de. xij. abusionib Justicia ē pax populoꝝ. tutamen patrie. imunitas plebis. munimentū gētis. cura lāguorū. gaudiū hominū. temperies aeris z̄. ¶ Et vt ꝯcludamus laudes iusticie adest saluator noster qui Matth. v. c. dixit. Beati qui esuriūt z sitiūt iusticiam qm ipsi saturabunt. Ex quidā ꝑconia iusticie audientes arguere conant ꝑbantes q iusticia nō possit eē in hoib ꝛ in solo deo. nā vt dictū ē i ꝓncipio hui capituli. Justicia ē ꝓstans z ꝑpetua volūtas. Ex i solo deo ē volūtas ꝑpetua. q i solo deo erit iusticia. ¶ Ad hoc rndet Tho. ij. ij. q. lviij. q volūtas pōt dici ꝑpetua dupliciter. Uno mō ex pte ipsi ac tus q ꝑpetuo durat. z sic soli dei volūtas ē perpetua. Alio mō ex pte obiecti. qz. s. aliquis vult ꝑpetuo facere aliquid z h requirit ad rationē iusticie. s. q hō habeat volūtatē ꝑpetuo z in oib iusticiā ꝓseruandi virt ergo iusticie excolēda ē. quia i antentico vt oēs obediant iudici ꝓuincie in ꝓncipio. collatione. v. vocat virtus ꝑfectissima in sup latiuo gradu q oēs excedit z nullus eum. ff. de verbo. obli. l. vbi autē. circa ꝓncipiū. Rō est. qz cetere ꝓtutes ꝑ sūt hñti. iusticia ꝓ omnib

¶ De innocētia. fidelitate z seueritate. q̄ sunt tres partes iusticie.

Capitulū secundū

Secundū mysteriū declarandū ꝺ iusticia ꝺz partitiōis. Et ꝛ̄a ma crobio z Tullio diuerse assignent partes iusticie ac plures. nos tñ de trib tm dicemus

¶ Prima ꝺz innocentia.
¶ Scꝺa fidelitas
¶ Tertia seueritas

¶ Prima ps iusticie ꝺz innocentia. de hac Lactantius li. iij. ait. Inter summas hois ꝓtutes innocentia numeratur Et vt inquit Tullius in questionibus tusculanis. Innocētia est affectio talis animi que nemini noceat. Et Ambrosius xxij. q. iij. ca. innocēs ait Hoc est innocentez esse ignorare qd noceat. ¶ De hac adhuc dicit Seneca in libro de clem. Pestifera vis est valere ad nocendum Ad hanc innocentiā sp etat odio habere peccata Vñde. lxxxvi. di. c. culpaz. dicitur Primus gradus innocentie ē odisse nefanda. Ideo Dauid qui dixerat. Judica me ꝑm innocentiam meam. ipse dicit. Iniquitatez odio habui z abhominatus sum. Ad innocentiaz adhuc pertinet defendere loco z tempore bonos z cohibere malos. ¶ Unde Ambrosius libro. ij. ꝺ officijs ait. Justus vt sis non solum non nocebis sed innocentē ꝓhibebis Propterea non fuit innocens pylatus. quāuis dixerit innocens ego sum a sanguine iusti

huius Dathei. xxvij. c. qz potuit iudeos cohibere a malicia eoꝝ ꝛ nō fecit. Placet aūt deo ista inocētia q̄ dicit in. ps. Innocētes ꝛ recti adheserūt mihi ¶ Scōa pars iusticie dicit fidelitas. De hac tulius in. i. de offi. ait Fundamentū iusticie ē fides. i. q̄uētoꝝ ꝯstantia ꝛ veritas. Ideo sap. puer. xxviij. ca. ait. Vir fidelis mlt̄ laudabit ꝛ Tulli⁹ li. ij. de offi. Nulla res vehemētius ꝯtinet rēpublicaz quā fides. Hec vtiq; necessaria ē inter viꝝ ꝛ vxorē. int̄ mercatores int̄ artifices int̄ ciues ꝛ inter oēs. De fidelitate ꝯmēdatur a Valerio li. vi. in rubrica de iusticia. Crassus romanus ciuis q̄ carbonis nomē infesto aio. vtpote inimicissimuz sibi detulerat. sed tñ scriniū ei⁹ eius a seruo carbonis allatum ad se ꝛ plura ꝯtinēs q̄b facile oppzimi posset vt erat signatū cū seruo carbenato ad eū remisit. ¶ Tertia pars iusticie dicit seueritas. hec ē virt⁹ debito supplicio coherces iniuriaz. ꝛ dicit a seuicia ꝛ veritate. vñ seuerus quasi seuus ꝛ verus ꝑm Isid. Notandū tñ q̄ seueritas aliq̄n accipit in mala partē. s. p crudelitate. Et sic accipit cū dicit q̄ pius claudi⁹ in senatu ō pirri captiuis seueriss̄imam dixit sn̄iam. i. crudelissimā. vt scribitur ff. de postu. l. i. §. casū. Aliq̄n seueritas accipit in bonā p̄tē. s. pro debita punitōe delictorū. ꝛ sic accipitur. C. de veteri iure enucle. l. ij §. septinari⁹ Et C. de sepul. viol. l. sepl̄cra. hec seueritas requirit in his ad q̄s spectat ex debito officij ꝛ superioritatis punire peccata. q̄m propter quatuor rōes peccata sunt puniēda. ¶ Prima rō est ꝓpter bonoꝝ auxiliationē. vt p punitionē maloꝝ p̄beatur auxiliuz. bñ viuētib⁹. Ideo ad publicā vtilitatē spectat ne crimina. rēaneant impunita. vt ponitur. ff ad. l. aeql. l. ita vl̄nerat⁹. ꝛ C. ō pēis. l. si opis. ꝛ ff. ō penis capitaliū. §. famosos. vñ in plogo. decretaliū dicit. Ideo lex pdixit vt appetitus noxius sub iurꝝ regula limitetur p quā gen⁹ hūanū vt honeste viuat alteꝝ nō ledat ius suū vnicuiq; tribuat reformatur. Et di. iij. cap. facte Facte sunt aūt leges vt eorum metū humana coherceatur audacia. tutaq; sit inter iprobos innocētia ꝛ in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur audacia ꝛ nocēdi facultas. Hec cūda ratio quare peccata sunt puniēda propt̄ maloꝝ refrenationē. ne ipsi deteriores fiāt Iō scribit. xxiij. q. i. c. parat⁹. Nihil est int̄ elici⁹ felicitate peccantiū qua penalis nutritur impunitas ꝛ mala volūtas velut interior hostis roborat. Tertia rō q̄re peccata sunt puniēda ꝓpter eorū exemplationē. q̄ pena vni⁹ est metus alteri⁹. vt dicitur C. ad. l. iuliam repetundaruz. l. i ff. de penis. l. bona fides.

¶ Quarta rō est propter maiorū obligationē. q̄ tantoꝝ malorum rei sunt quot pctā propter illoꝝ negligentiā ꝯmittuntur. Dicut patet. lxxxiij. di. c. erroꝝ. c. ꝯsentire. c. quid enim prodest lxxxiij. di. c. puenit. lxxxvi. dis. c. facientis. ij. q. vij. c. negligere xvij. q. ij. c. si q̄s xxxij. q. iij. ca. q̄ pōt. extra de homici. c. sicut dignū. puniēdi q̄ sunt delinquentes vt iusticia locū habeat. nā vt dicit glo. in. c. i. de offi. ordi. Preses prouincie debet purgare prouinciā malis hominibus. Idē. ff. de offi. pñi. l. p̄ses puincie. ꝛ vi. q. iij. c. Placuit. Cōmendantur antiqui illi romani qui nec ꝓpriis filijs pro iustícia cōseruāda noluerūt idulgere. Hīc de bruto recitat Augu. li. v. de ciui. dei. capi. xviij. Qui filios occidit q̄ conspirabāt ꝯ patriā vñ ꝛ poeta laudator ait. Natosq; pater noua bella mouentes ad penā pulcra p libertate vocabat. Sed ꝑsu se quēti ꝯsolatus ē infelicē. Vincet amor patrie laudūq; immēsa cupido. Hīr narrat Aug⁹. de mālio torquato q̄ filiū occidi fecit nō q̄ oderat ꝯ patriaz sz q̄ ꝯ id q̄ impauerat pr̄. scilz vt null⁹ iniret bellū cū hostib⁹ sub pena capitis absq; licētia ei⁹. Ille aūt ab vno ex hostibus ꝓuocat⁹ iuuenili ardore ꝓgressus singulare certamē illuz interfecit ꝛ spoliauit. Ait pat̄ ne plus mali eēt i exēplo imperij ꝓcepti q̄s boni in gl̄ia hostiz occisi filiū victorē propt̄ inobedientiā interemi iussit. Sz sciendū ꝑm Alexandrū de halis. in ij. summe q̄ inducit Augu. ꝯ faustū q̄ seueritas aliq̄n rēputat ꝓpter multitudinē peccantium q̄n puniri nō pōt sine scandalo Ideo dicit Aug⁹. q̄ aliq̄n delinquentiū multitudo diu p patiētiam ē expectāda. aliq̄n in paucis ē puniēda vt eoꝝ exēplo ceteri terreātur. Propterea dicit ix. q. iij. c. ordinatōes. vbi mlt̄orū strages iacet subtrahendū ē aliq̄d seueritati. Idez ꝯfirmat l. di. c. vt ꝯstitueret. Et. xi q. iij c. Plerūq; ꝛ extra de trās. c. fi. ꝛ ff. de penis. l. aut facta in glo. ordinaria. Et. xxiij. q. i. capitulo nolt. in fine.

¶ Ō amicitia ꝛ auaricia ac p prius amor ꝯriatur iusticie.

Capl̄m tertium.

Gertiū mysteriū de iusticia declarandū ōr ꝯ riatio. Sūt enī iusticie multa

ↄtraria sed ꝓcipue tria.
¶ Primū amicitia
¶ Scōm auaricia
¶ Tertiū amor proprius
¶ Primū qd̄ est ↄtriuȝ iusticie
amicitia ē. Multi equidē ꝓpt
amicitiā reos defendūt. excu-
sant imo ꝗ̄stū pn̄t exaltāt Sȝ
hi audire debent ⁊ obſuare sen
tentiā. Cyceronis q̄ li. iij ꝺ offi
cijs ait. Nec ↄtra rēpublicam
nec contra iusiurandum ac fi
dē amici sui cā vir bon⁹ faciet.
Nā si oia faciēda sunt q̄ amici
velint nō amicitie tales sȝ ↄiu
ratōes putāde sūt. hec ille. Et
de hac materia videre potes ꝭ
monē de amicicia in ope nr̄o ꝺ
laudib⁹ sctoꝝ ¶ Scōm q̄ ↄ̄tria
tur iusticie ē auaricia. ⁊ de hoc
diffuse habemus in ꝭmone de
auaricia iudicū. ¶ Tertiuȝ est
amor ꝓprius dū lcȝ q̄ reipubli
ce p̄sunt seipsos diligūt ⁊ sua q̄
runt ↄmoda ꝓpria. Jō his in-
timāda ē snia illa ꝗuissima Ci
ceronis in. i. offi. li. Omnino ꝗ̄-
quit q̄ reipublice p̄sunt duo p̄-
cepta platonis teneāt. vnuȝ vt
vtilitatē ciuiū sic tueant. vt q̄c-
q̄d agāt ad eā referāt obliti cō-
modoꝝ suoꝝ. Alterū vt totum
corpus reipublice curent nedū
partem aliquam tueātur reli-
quas deserant. vt enim tutela
sic procuratio republice ad eo-
rum vtilitatē que cōmissi sunt
nō ad eorum quibus commis-
sa est gerenda est. hec ille. Ad
iusticiam itaq̄ fouendā ac ma
nutenendam omnes inuigila
re debent. Pro qua vt prediri-
mus in precedenti capitulo gē
tiles nec filijs nec sibijpsis pep-
cerunt. Sicut etiam Valeri⁹
ponit li. vi. exemplū zaleti. za-
lentus inquit vrbe locrentium
a se saluberrimis ⁊ vtilissimis
legibus munnita cū filius eius
adulterij crimine dānat⁹ secū-
dum ius ab ipso constitutum
vtroq̄ oculo carere deberet et
tota ciuitas in honorē patris
necessitatem pene adolescētulo
remitteret. aliq̄ȝdiu repugnuit.
Ad vltimū populi precib⁹ eui
ctus suo prius deinde filij ocu
lo eruto vsum videndi vtriq̄ re
liquit. Jta debitū supplicij mo
dū legi reddit equitas admira
bili temperamēto se inter mise
ricordem patrem ⁊ iustum le-
gislatorem partitus. Hec ille.
Vtiq̄ si sic vbiq̄ seruaretur iu
sticia bene esset omnibus popu
lis in quolibet statu. Sȝ quia
hec virtus pene extincta ē excre
uerunt iniquitates propter q̄s
indignatus deus sepissime p̄-
cutit populos durissimo flage
lo suo. A quo nos misericordi
ter liberet. donec̄ gratiam ⁊ i
de gloriā ⁊ btām Amē.
¶ Dominica de passione ꝺ pec

cato lingue.
¶ Sermo tricesimussextus.
Demoniū ha
bes. Judeoꝝ blas
femātium xp̄ȝ ver
ba sunt ista origi-
naliter Johā. viij
c ⁊ in euangelio hodierno Ma
gnavis in lingua hominis sita
est que licet membrum sit exi-
guum multa tamen loqui po-
test ⁊ bona ⁊ mala. Propterea
Jacobus. iij. ca. ait. Ecce na-
ues cum magne sint ⁊ a ventis
validis minentur. circunferun
tur autem a modico guberna-
culo vbi impetus dirigētis vo
luerit. Jta ⁊ lingua modicum
quidem membrum est ⁊ mag
exaltat. Ecce q̄ȝtulus ignis q̄ȝ
magnā siluam incendit ⁊ lin-
gua ignis est vniuersitas iniq
tatis. lingua construitur i mē
bris vestris que maculat totū
corpus. Hec ille. Que v̄ba ve
rificari videntur in iudeis qui
linguis suis mordacibus xp̄o
innocenti maculā dabāt. nunc
dicendo eum vini potatorem.
nunc seductorem populorum.
nunc demoniacum ⁊ samarita
nū ⁊ tandē linguis suis illum
crucifigi procurarunt. Cuȝ ve
ro multos cōspiciamus iudeo
rum imitatores qui lingue om
nē licentiā dederūt ad indebite
inordinateq̄ loquendū. Jdcir
co in p̄nti sermōe de pctō lign
verba faciemus. Proponem⁹
aūt solito more tria mysteria ꝺ
ip̄a lingua declarāda.
¶ Primū ꝺr natural' ↄditionis.
¶ Scōm v̄irtuose regulatōis
¶ Tertiū multiplicis offēsiōis
¶ Qd̄ soli homi ↄcessa ē ligua
ad loquendū ⁊ de cōditionib⁹
humane lingue ⁊ qualiter an
geli loquuntur.
¶ Capitulum primum
PRimū mysteriū de
lingua declarandū
dicitur natural' cō
ditionis. Habȝ eq̄
dem humana lingua tres na
turales conditiones quas con
siderare debet vnusquisq̄ a sū
mo opifice nō ab re hoi tatas.
¶ Prima dicitur locutōis.
¶ Scđa formatōis
¶ Tertia collocationis.
¶ Prima conditō humane lin
gue dicitur locutionis. Sola
enim humana lingua natura
liter loqui potest. Ad qd̄ meli
us intelligendum triplicē ad-
huc linguam distinguemus
¶ Prima est angelorum. Se-
cunda brutorum. ¶ Tertia ve
ro hominuȝ. Pria ē lingua an
geloꝝ. De q̄ apl's prime ad co
rinth. xiij. c. Si linguis hoim
loquar et angelorum. He lin-
gue angelorum methaphorice

accipiunt ad exprimendam cor intelligibilē et spūalem locutionem. qz sicut hō loquit lingua corpis ita angeli lingua mētis Hā vt inqt Tho. i. pte. q. cvij In angelis ē aliqua locutio. et vn9 alij loquit. Quod sic pōt itelligi. volūtas ēim mouet intellectū ad suam opationē. intelligibile aūt est in itellectu triplicit̄er. ¶ Prio quidē habitu aliter vel ꝑm memoriā vt Augustin9 dicit. ¶ Scōo autē vt actu consideratum vel conceptū. ¶ Tertio vt ad aliud relatū. Manifestū ē aūt q de ꝓmo gradu in secūdo transfert intelligibile ꝑ impiū voluntatis. vñ in diffinitiōe habit9 ōr quo ds vnit dū voluerit. Silr aūt et de scōo g̃du puenit in tertiū ꝑ voluntatē. Hā ꝑ volūtatē ꝓceptus mentis ordinat ad alterꝫ. puta vel ad agendū aliquid vel manifestandū alteri. qñ aūt mens ꝓuertit se ad actū considerandū qō hz in habitu loquit aliq̄s sibiꝑsi. nam ipse ꝓceptus mētis interior ꝓbū vocat. Ex hoc ꝓo q conceptus mentis angelice ordinat ad manifestandū alteri volūtatē ipsius angeli. ꝓcept9 mentis vnus angeli innotescit alij et sic vnus loquit alij Nihil ēim aliud est loqui ad alterū q̄ cōceptū mentis alteri manifesta re. vndecūcito angel9 vult manifestare suū conceptū alij statim alius cognoscit. Nobis autem locutio exterior que fit per vocem est necessaria ꝓpter obstaculū corporis. ¶ Aduertendū tm circa locutionem angelorꝫ. ¶ Primo q angeli inferiores loquunt superiorib9 ꝑm Dionys. in. vij. c. cele. hierar. et tm in hac locutione inferiores nō illuminant superiores. quia omnis illuminatio ē locutio i angelis. sed non oīs locutio est illuminatio. Illuminatio ēim ē manifestatio corꝫ que dependēt a volūtate dīna que fit ꝑ superiores ipsis inferioribꝫ et hec illuminatio ē et locutio. Locutio ꝙor nō illuminatio est manifestatio eorꝫ que ꝓueniunt a volūtate ꝓpria. et sic loquunt angeli inferiores superioribus. ¶ Scōo sciendū q angeli loquūtur deo ꝑm illud Zacharie. i. c. Rñdit angelus domini et dixit. Dñe exercituū vsq̄q̄ nō misereberꝭ hierusalē. Ista tm locutio nō fit ad aliq̄d manifestādū deo q̄ ē oīs ꝛitatꝭ et oīs volūtatis ꝓncipiū et conditor Sed fit vel ad ꝓmulgandā diuinā volūtatē de agēdis. Hā locutio nō ē sp ad manifestandū alteri Sed q̄nq̄ ad hoc ordinat finaliter vt loquenti aliq̄d manifestet. Sicut cū discipul9 q̄rit aliq̄d a magr̄o vl fit locutio angelorꝫ ad deū ad ipsum cū admiratione laudandū. vt dicit Grego. in. ij. li. moraliū. Locutiōe ꝙo qua angeli loquūtur ꝺ deo laudātes ipsum et admirātes sp angeli de deo loquunt. sed locutiōe qua eius sapientiā ꝙsulūt sup agēdis tūc ei loquūt q̄n aliq̄ō nouū per eos agendū occurrit sup quo illuminari desiderant. ¶ Tertio notandū q sicut distantiā localis nō ipedit quin vnus angel9 aliū videre possit. ita etiā nō ipedit q̄n vnus alteri loq̄ possit et suū manifestare conceptū. Intellectualis ēim opatio angeli oīno abstracta ē a loco et tpe. In eo autez q̄ ē abstractū a loco et tpe nihil opatur. necꝫ tpis diuersitas. necꝫ loci distātia. ¶ Et si obiicerē q clamor loquentis fit ꝓpter distantiā audientis. Sed Isa. vi. c. ōr de seraphin q clamabant alter ad alterumꝫ g̃ videt q localis distātia ipediat locutionē angelorꝫ. ¶ Rñdet Tho. vbi s. q clamor ille non ē vocis corporee q̄ fit ꝓpter distantiā loci. sed significat magnitudinez rei que dicebat. vel magnitudinē effectus ꝑm q dicit grego. ij. li. moral. Tanto q̄sq̄ min9 clamat q̄n to minus desiderat. ¶ Quanto sciendū q dū angelus vult loqui vni soli. nō oēs cognoscunt locutiōes ei9. qz pōt ag̃elus ordinare aliq̄ō ad vnū et nō ad alios. et ideo pōt cognosci ꝓceptus vnius ab vno et non ab alijs. Cōcordat Bonauē. in. ij. dis. x. ¶ Scda lingua est brutorꝫ. Alia ēim bruta linguam hnt sed nō loquunt. Et si dicat q locuta ē asina balaā vt ꝺr Numeri. xxij. Dū ad visionē angeli cecidisset et balaam ꝓcurabat eā. et asina dicebat. Quid feci tibi. cur ꝓcuris me. ¶ Ad hoc rñdet q illud fuit ꝑ spāle miraculū. non ꝑ naturā Ideo dicit textus. Aperuit dñs os asine et locuta ē. ¶ Quedā tm glo. sup hoc ꝓssu dicit. Sicut diabolus locut9 ē ꝑ serpētem et nō serpēs locutus ē. sic angelus ꝑ asinā locutus ē nō asina. Nō ēim potentiā loquendi habuit asina. vnde nullum miraculū fuit ibi sicut nec i serpente seducente euam. Tamē dicunt quidā q asina ad tēp9 habuit potentiā loquendi et locuta ē ꝓprie et miraculose. hec illa glo. ¶ Tertia lingua ē hominū Ipsi per naturā loq̄ pñt ideo Tullius in ꝓmo rhetorice ait. Cū hoies multis in rebus humiliores et infirmiores sint bestijs in hac re maxime bestijs ꝓstare vident q loq̄ pñt

vt enim inquit Magister i secundo. di. xvi. Hō quantū ad corpus supatur a lince i visu Acane et vulture in odore. a porcu inauditu. a simia in gustu z ab aranea in tactu. hec magr. Dz in lingua superat hō volucres celi z oia pecora cāpi. Ex quo sgit sibi lingua loq̄x ꝓcessa est rōnabiliter ea vti debet non bestialiter. ¶ Scda cōditio humane lingue dicit formationis in q̄ cōsiderāda sūt tria. ¶ Primo q̄s formauit. ¶ Secundo ad quid formauit. ¶ Tertio q̄liter illam formauit. ¶ Primo cōsiderandū est q̄s formauit liguā. Et rñdem⁹ q⁹ de⁹ qui condidit oia vñ auicena in primo sen primi libri canōis doctrina tertia. c. ne cōplexionib⁹ mēbroz ait. De⁹ cuicz aiali z cui cz mēbro donauit ex cōplexiōe qō magis merek. Sic itacz lingua de⁹ bon⁹ formauit. ita dēt esse bona vt bōa loquak. iuxta illud Mathei. xij. c. Bon⁹ hō de bono thesauro cordis sui pfert bona. ¶ Scdo cōsiderādū est adq̄ de⁹ formauit linguā. Et dicim⁹ q̄ ad exprimendum cōceptū mētis. vñ Aristo. in. i. ꝑiarmenias. Voces sūt earū q̄ sunt in aia passionū note. i. sig Jō id loquendū est qō ē in corde. z oīs duplicitas fugienda. omneqz mendaciū detestādū

¶ Tertio cōsiderandū est qualiter de⁹ formauit linguā. Naz formauit eā cū triplici ꝓditiōe ¶ Prima cōditio q̄ fecit vnaz in quolibet nō plures. fecit duas aures. duos oculos. duos pedes. duas man⁹ z linguā tuam vnā. In quo innitur q⁹ hō debet loqui pce z tempate Ciñ vt scribit Laerci⁹ xenocrates phūs discipl⁹ platonis ferk dixisse cuidā loquaci. Audi multū. loquere pauca. Os enī vnū z aures duas a natura accepimus. ¶ Idē cū esset cū q̄busdā detractoribꝫ z taceret. querēte vno cur sol⁹ taceret. Qz dixisse me inquit aliq̄n penituit. tacuisse nunq̄. ¶ Recitat etiā Laerci⁹ de⁹ salōe phō q⁹ cū in loco quodā multz loquētibꝫ nō loq̄retur. Interrogat⁹ a persandro vtr ꝓpter x boz inopiā an quia stultus esset taceret. Rñdit. nemo stult⁹ tacere pōt Jō Sap. puer. x. c. ait. In multiloq̄o peccatū nō deerit. q̄ aūt moderat labia sua prudētissim⁹ ē. z. xiij c. q̄ custodit os suum custodit aiam suā. z. xvij. c. Qui moderat ꝓmones suos doctus z prudēs ē. z in eodē. c. Stult⁹ quoq̄ si tacuerit sapiēs reputabit. z si ꝓsserit labia sua itelligēs Et. xxix. c. totū spm suum ꝓfert stult⁹. Et Ecclīastici. xix. cap. Qui odit loquacitatē extīguit malictā. z. xx. c. Odibilis est q̄ procax ē ad loquendū. Exxi. c Tacitus z sensat⁹ honorabit. z Isidorus li. ij. soliloquiorum. Multiloquiū nō effugiet culpā. z Cassiodorus i eplis Hec est regalis pculdubio vtus celer⁹ necessaria sentire z tardi⁹ i ꝓba prorumpere. Et Jacob⁹ i. canonica. c. i. Sit aūt oīs hō velox ad audiendū tard⁹ autē ad loquendū. z Seneca ad lucillū. Tardiloquū te esse iubeo z idē in li. de moribꝫ. In h̄ icūbe vt libētius audias q̄z loq̄rz. z Quintilian⁹ in li. declamatōnū. Promptissimo ꝓmone deliquim⁹ facile. Scda ꝓditio lingue quia deus fecit eam rubicundam ad insinuandum q⁹ loq̄ debeat cū caritate ¶ Tertia conditio quia fecit eaz mollē ductilē z volubilē ad ostendendū q⁹ hō nō dēt esse ꝓtinax in sentētijs male prolatz. vnde Aug⁹. xxij. q. iij. ca. Magne sapientie est hoiez reuocare qō male locutus est. Insup sic lingua est mollis ita z locutio debet esse blanda z effabilis: vñ Cicero in. i. de offi. ait. Difficile dictu ē quātope ꝓficiat aios comitas affabilitaszq̄ sermōis ¶ Tertia conditio principalis huane lingue dicit collocatōis collocata q̄ppe ē in ore vbi sūt labia dētes. z saliua. vt per labia z dētes q⁹ claudit⁹ velut duplici muro refrenet ne reuelet secreta z oia dicat q̄ nō sunt dicēda. ¶ Ex hoc refert laerci⁹ q⁹ interrogatus plato quis ē inter homies fortior. rñdit. Qui potest propriam iracundiā vincere. Interrogatus quis est inter homies debilior ait. qui suum non potest celare secretum. Est etiaz in ore vbi lingua collocata est saliua ad significandum q⁹ sermo debet esse sale cōditus z vnusquisqz suos ꝓmones ponderare dz. vt dicit. l. di. ca. Ponderet.

¶ Quod virtuose regulanda est lingua cū loquit quinqz circunstantijs.

Capitulum secundum.

Secundum mysterium de lingua declarandum dicitur virtuose regulationis. Debet namqz vnusquisqz regulare linguā dū loquit scōm quinqz circunstātias.

¶ Prima dicitur cui.
¶ Scda vbi.
¶ Tertia tempus.
¶ Quarta finis.
¶ Quinta modi.

¶ Prima circūstantia dicitur cui vt videat loquēs cui loquitur vicz si ē plar⁹ soci⁹ vel subdit⁹. Nā platis ꝛ maioribꝫ loquendū ē cū reuerētia. Sortijs cū benignitate. Subditꝫ vero ꝑm q exigit ꝯditio eoꝝ et intdū qualitas criminū q cōmittūt. Fatuis aūt ꝛ insipiētibꝫ nisi ex cā loquendū nō est. Nā dicit sapiēs puer. xxiij. c. In auribꝫ insipientiū ne loqueris qr despicīet doctrinā eloquij tui. ¶ Et ecclesiastici. xxij. c. Cum dormiēte loquit̄ q narrat stulto sapientiā. ¶ Et q publice loquitur populo vtit̄ popularibꝫ verbis. Inquit enim Cicero de officijs. Popularibꝫ verbis agendū ē et vsitatis cū loquimur de opinione populari De cū da circūstantia in locutione seruanda dicitur vbi. Nam in ecclesia q est loc⁹ oratōis non licet loqui de rebꝫ mundanis vt notat extra de ĩmunitate eccl'ie li. vi. i. c. Dicet. ¶ Tertia circūstātia ē tps vt eni dic̄ sapiēs ecclesiastes. iij. ca. tps tacēdi ꝛ tēpus loquendi. ¶ Quarta circunstātia est finis vt cōsideret loquens finem quare loquitur ¶ Quinta circunstantia dicit modus vt scz seruetur modus in breuitate ꝛ prolixitate in gestu ꝛ sil'ibꝫ. Sūt eni alicꝫ q volunt dicere da michi ꝑpane. Et narrāt hist̄orias ꝛ filateria longa. Alicꝫ adhuc ꝓfidunt in ornatu verboꝝ ꝛ multa ꝑba vingentes tedio auditores afficiunt. Pro qbꝫ dicit cicero in li. de oratore. Quid ē tā furiosuz quā ꝑboꝝ vl' optimoꝝ vl' ornatissimoꝝ sonitus inanis nulla subiecta snīa. Que ꝑba etiam recitat Aulusgelli⁹ in. i. lib̄. noctiū attica ꝝ. ¶ Nonnulli ĩsup dū latine loqui volūt exquirūt vocabula incognita ꝛ inusitata vt sic videantur singulares. Pro qbꝫ dicit Aulugel. li. x. noctiū attica ꝝ. Verbis vtinouis ꝛ incognitis duri⁹ ē ꝙ verbis sordentibꝫ. Rome quidā celebrat⁹ hō in causis cū apud ꝑfectū vrbis verba faceret ꝛ dicere vellet inopē quendā miꝛo victu viuere ꝛ furfureū edere panē. vinūcꝫ fetidū potare. Hic inqt eques roman⁹ apludam edit ꝛ floces bibit. Que ꝑba cūctoꝝ astantiū aios prouocarūt ad risum. Ille eni legerat apludā veteres rusticos frumti furfurem dixisse Itē floces audierat prisca voce significare vini fecē e vinaceis exp̄ssam. ¶ Primū verbū legerat in plauto. ꝑm apud ciciliū ĩ polimenis q sibi ad ornamēta oronū ꝑuauerat. ¶ Quidā sup dū loquūt videt fugere duz trahētes ꝛ emittētes flatū rotāt velocissime ꝑba sua nulla g̃uitate seruata Sed audiant isti Ciceronē q in primo de officijs ait Magna est admiratio copiose sapiēter ꝙ dicētis quē q audiūt itelligere etiaz ꝛ sapere plus ꝙ ceteros arbitrātur. Si ꝑo inest ĩ oronе mixta modestie grauitas nihil admirabilius fieri potest eoꝝ magz si ea sunt in adolescēte.

¶ De viginti peccatz puenientibus a lingua quot sunt littere alphabeti vsq ad v inclusiue.

Capitulum tertium.

Tertiū mysteriū declarandū de lingua dicit mltiplicz offensionis. Volta enim sunt pctā q lingua ꝓmittūtur. Ideo vt refert Iacrcius. In terrogatus anaxarcus. ꝙbus qd eēt in hoie bonū vel maluz rndit lingua. Ex ipa nāq tot puenīūt pctā quot sūt littrere alphabeti vsq ad v. ¶ Prima eni lra alphabeti ē A. ꝛ hec est prima in oibꝫ linguis. vt patet xxxv. di. c. Ab exordio. Et primū pctm lingue ē adlatō quā q sic diffinit Alexā. i. ij. Adulatio ē pctm ex ꝑmōe vane laudis puenies alicui facte intētōe placēdi Et de hac dixi in q̄drageſimali de pnia Hoc vicio pmaxie laborāt exñtes i curijs regū ꝛ principū in qbꝫ rarissimi sūt q loq velit ꝙrari ¶ Secūda littera alphabeti ē B. ꝛ ꝑm pctm lingue ē blasphemia dei ꝛ sctoꝝ ꝛ creaturaꝝ. ¶ Tertia lra ē C. ꝛ tertiū pctm lingue ē ꝓtentō. q ꝑm amb. ē ꝓtētio xitatz cū ꝓfidētia clamoris de q etiā scripsi in q̄dragesimali de penitentia. ¶ Quarta lra ē D. ꝛ quartuz pctm lingue ē detractio. que est aliene fame ꝛ p occltaꝝ ꝑba dentgratio. ¶ Quita lra ē E. ꝛ q̄ntū pctm lingue ē excusatio pcti de q ꝙquirit de⁹ dicēs p Hiere. vij. c. Nēo ē q agat pnīaz super pctō suo dicens Quid feci Oms ꝙuersi sunt ad cursum suū q̄si equ⁹ ĩ impetu vadēs ad plū. Hoc aūt maxie ꝑiculosū ē dū excusat pctm suū ille q confitet sacerdoti ¶ Sexta lra ē F. ꝛ sextū pctm ligue ē fallax locutio. ꝛ de hac dicem⁹ in ꝑmōe de mēdacio. ¶ Septia lra ē G. et septimū pctm lingue ē gloriatio cū scz q̄s gl'az i debite appetens de se iactanter loquitur. ¶ Octaua littera ē H. ꝛ octauum peccatuz lingue ē homicidij perpetratio scilicet precepto cōsilio. suasione ꝛ huiusmodi. Ideo inquit de talibus. psal. Lingua eoꝝ gladius acut⁹ Solon vero atheniensis Vt commemorat valerius interrogatus quid acutius gladio rndit prauu hois lingua. ¶ Nona littera alphabeti est I. Et

nohū pctm̄ lingue ē irrisio cuz
ſ.aliqs irridet aliū ad iniuriā
ſicut facere ſolent illi qui vul/
go dicunk mutegiatori ꝓferen
tes alia ꝓba colorata ꝛ fucata
quib⁹ primus illuſus ſcandali
zetur. Et ſi conquerak dicūt ñ
nominaſſe illum ꝛ ſimilia. qui
tm̄ grauiter peccant. qm̄ vt ait
ſapiens puer. iij. c. abhomina
tio ē deo oīs illuſor ꝛ. iiij. regū
ij. c. ſcribik q quadraginta duo
pueri qui irridebant heliſeum
vocantes caluū occiſi ſunt ab
vrſis ¶ Decima littera eſt k. ꝛ
decimū pctm̄ lingue ē cantus
vanus in quo amatoria profe
runk ꝛ dei nomē in vanū aſſu
mitur. ¶ Undecima lr̄a eſt L
ꝛ vndecimū peccatū lingue la
ſciua pnūciatio. ſ.p lenociniū
vel ſcurilitatē que ē de verbis
turpib⁹. loq̄ em̄ laſciua etiā lu
dendo nō licet. qz corrūpūt bo
nos mores colloq̄a mala. vt ī
quit apoſtol⁹. i. ad corinth⁹. xv
c. ꝛ ariſto. in. ij. rhetoricoꝝ ait
Ex dicere de facili quodcūq;
turpiū fit ꝛ ipm facere ¶ Duo
decima littera ē M. duodeci
mū peccatū lingue eſt maledi
ctio creature ꝝ qđ nō licet. qa
vt inq̄t paulus pme ad corin.
vi. c. Maledici regnū dei nō
poſſidebunt ¶ Tertiadecima
littera N. tertiūdecimū pecca
tū ꝛugatio incantationis cuz
dicunk carmina ꝛ huiuſmodi
Dicit em̄ aug⁹. xxvi. q. iij. ca.
igik Oēs huiuſmodi artes nu
gatorie ꝛ nocie ſupſtitionis fu
giende ſunt a xp̄iano ¶ Quar
tadecima littera eſt O ꝛ quar
tūdecimū peccatuz lingue ora
tio indebita videlz ſine atten
tione interruptiōe acceleratio
ne ¶ Quintadecia littera ē P
ꝛ q̄ntūdecimū pctm̄ lingue eſt
piurīū. ꝛ hoc iam olena ē terra
¶ Sextadecima littera ē Q et
ſextūdecimū peccatū lingue ē
q̄relatio cū. ſ. murmuratur de
deo: de pentib⁹ ꝛ ꝺ aliꝭs ¶ De
cimaſeptima littera ē R ꝛ de/
cimūſeptimū peccatū ē reuela
tio ſecretoꝝ vel cōfeſſionis vel
alioꝝ in ſecreto cōmiſſoruz qđ
fieri nō debet. ¶ Decimaocta
ua lr̄a ē S ꝛ decimūoctauum
peccatū ē ſuſurratio que ponit
diſcordiā inter amicos ¶ De
cimanona littera eſt T ꝛ deci
mūnonū peccatum lingue ē te
meraria affirmatio. affirmare
temere malū de ſuis primis et
leuibus ſuſpicionib⁹ ¶ Vigeſi
ma lr̄a ē V ꝛ v. geſimū pecca
tū ē ꝓbū ocioſū. o quo chriſt⁹
Matthei xij. c. ait. De oī ꝓbo
ocioſo quod locuti fuerint ho
mines reddēt rōnem in die iu
dicij Et ꝺr̄ verbū ocioſum ꝓm
Grego. quod caret neceſſitate
vel debita vtilitate. Cū igitur
tot ſint petā lingue beatus vir
vt ait. Jacob. i. cq̄ ñ ē lapſus
in ꝓbo. ideo cū ps. orand⁹ de
us Pone inq̄t dñe cuſtodiam
ori meo ꝛ oſtiū circūſtantie la
bijs meis vt ſic linguā cuſtodi
endo digni efficiamur gratia
xp̄i quā nob⁹ ipe largiak q̄ viuit
ꝛ regnat in ſecula ſeculoꝝ am̄.
¶ Feria ſecūda poſt dñicā de
paſſione De peccato gule
Sermo. xxxvij.

Jēs ſitit ve\
niat ad me ꝛ bibat
Verba ſunt redem
ptoris noſtri Jo. vij
c. ꝛ i euāgelio hodierno. Soli
cite ꝑpendū eſt vt mens no
ſtra refocillek cibo ſpūali dine
gratie: quo ꝓfortati ꝓueniam⁹
ad illud regnū in quo plena ē
ꝛ vera bonoꝝ omniuz plenitu
do. Nō em̄ ꝓditi ſumus vt ob
lectemur corꝑalib⁹ delicijs ſed
vt ꝑfruamur gaudijs ꝑadiſi.
Verūtm̄ carnales homies ad
nil inigilant niſi ad explendas
corꝑis voluptates. Hi ter/
rena dūtaxat ſitiūt ꝛ deus eo
rū venter ē. Dant oēm operā
ad ſatiſfaciendū gutturi ſuo ꝛ
vitiū gule colūt ac venerātur
Idcirco inſpūti ꝓmōe ꝺ gulo/
ſos loq̄ decreuit ꝑ q̄b⁹ de ipſa
gula tria ꝓponemus myſteria
declaranda.
¶ Primū dicit materie.
¶ Secundū modi
¶ Tertium pene
¶ Quod materia gule eſt eſca
ꝛ potus nō q̄ ſint de ſe mala:
ſed ꝓpter inordinatū appetitū
ꝛ de ꝓhibitiōe ciboꝝ ¶ La. i.

Primū myſteriū decla
randū de gula dr̄ ma
terie. vbi ꝓmo videdū
ē q̄d eſt gula. ꝛ ad h̄ dicit tho.
ij. ij. q. cxl viij. Gula ē inordinat⁹
appetit⁹ cibi ꝛ potus. Dr̄ aūt
appetit⁹ inordinat⁹ in eo q̄ re
cedit ab ordine rōnis in q̄ ꝓfi
ſtit bonū ꝓtutis moralis. ꝛ qz
ex hoc aliq̄d dicik eſſe peccatū
qz ꝓtuti ꝛriak. ideo gula ē pec
catū. Sed ſciendu q̄ duplex
eſt appetitus Unus quidē na
turalis qui ꝓtinet ad vires po
tentie vegetabilis in q̄b⁹ non
pōt eē ꝓpr⁹ aut viciū eo nō pūt
ſubijci rōni. vñ ꝛ vis appetiti/
ua diuidik in nutritiuam dige
ſtiuā ꝛ expulſiuā que ꝓtinēt ad
vegetatiuā vt ꝓtes ei⁹. ꝛ ad ta
lē appetitū. ſ. naturale huj⁹ ve
getatiue ꝓtinet eſuries ꝛ ſitis
vbi nō ē pctm̄. vñ grego. di. v
c. ad ei⁹. Depe ſine culpa agik
qđ venit ex culpa. vñ ꝛ ſine cul
pa cū eſurim⁹ ꝛ comedim⁹: qđ
tm̄ ex culpa ꝓmi pentis ē factū
vt eſuriam⁹. Alij⁹ ē appetitus
ſenſitiuj⁹ in cui⁹ cōcupiſcentia
viciū gule ꝓſiſtit. vñ ꝛ ꝓm⁹ mo
tus gule ipoꝛtat ioꝛdinationē

ūn appetitu sensitiuo que nō est sine pctō. qō videt eē cū ḳs appetit cibū vel potū nō ꝓpt̄ sustentationē sed ꝓpter delectationē. vnde excedēs in quātitate cibi vel potus nō ꝓpter cōcupiscentiā cibi t potus. sed p errorē estimās eo indigere nō ptinet ad gulā. Igitur vt declaremus hanc partē materia gule ē esca t potus. Vbi sciendū ꝙ esca in se ꝙcunꝙ nō ē ṁala sed bona. quia creatura dei vñ apl's. i. ad Thimoth. iiij. c. ait. Omis creatura dei bona et nihil reiiciendū qō cū gratiarū actiōe pcipit. t saluator noster Matth. xv. c. Nō qō intrat in os coiūqnat hoiem. i. cibus t potus ꝼm suā substam t naturam nō maculat hominē spiritualiter: in quo redargutus est error quorūdā iudeorū estimātium quosdā cibos vt qui sūt veteri lege ꝓhibiti ex sui natura malos t maculare animaz eorū esum. Sed btūs Tho. in iij. ꝯ gentiles hoc reprobat triplici rōne. ¶ Primo sic. qō fit ꝼm rōnē ñ ē pctm̄. fit aūt vnūquodqꝫ ꝼm rōnem qñ ordinat ꝼm ꝙ cōgruit debito fini. finis aūt debitus sumptiōis ḳ cibor̄ est ꝓseruatio corpis ꝑ nutrimētum. quicūqꝫ aūt cibo hoc facere pōt. ergo absqꝫ peccato pōt sumi. nullius. ergo cibi sūptio ꝼm se ē pctm̄. ¶ Secōdo sic. vtireby ad qō sūt ordinate nō est ꝼm se malū. sunt aūt plante ꝓpter aialia. Aialiū ꝯo quedaz ꝓpter aliaz oia ꝓpter hominē vti. ergo plantis vel animaliū carniby ad esuz vel ad quic ḳd aliud homini sunt vtilia nō ē ꝼm se pctm̄. ¶ Tertio sic. defectus peccati ab aia deriuat ad corpus t nō econuerso. Cibi aūt imediate ad corpus pertinent nō ad aiam. non ergo cibor̄ sūptio ꝼm se pōt esse peccatum nisi quatenꝰ repugnat rectitudini volūtatis. Quod ꝯtingit fieri. aut ꝓpter repugnantiam ad ꝓpriū finē ciboz̄. Sicut cum aliḳs ꝓpter delectationem que est in cibis vtit cibis contrariantiby saluti corporis. vel ꝼm speciē vt si ifirmus comedat herbas fructus t huiusmodi que nocent communiter illi vel ꝼm quantitatē vt cum ḳs nimis comedit. vt dicet in sequentiby. aut sūptio ciboz̄ repugnat rectitudini volūtatis ꝼm ꝙ cibi sūt aliqua lege ꝓhibiti. In lege ecclesie ꝓhibetur esus carnū ferta feria ꝑ totum annuz t in ieiunijs ꝛc. In aliḳbus religionib; ꝓhibetur esus carnū per regulā vel constitutiones ad refrenandā concupiscentiam. vt dr̄ de cō se. di. v. c. Carnē. In lege ꝯo veteri fuerūt ꝓhibiti aliqui cibi sicut patet leuitici. xi. ca. Et hoc ꝼm Tho. ꝑma scde. q. ciij. factū fuit triplici rōne. s.

¶ Propter solicitudinis exclusionem.

¶ Propter naturalem conditionem.

¶ Propter spiritualem significationem.

¶ Primo ꝓpter solicitudinis exclusionē ad tollendā. s. nimiam solicitudinem circa cibos vnde illa ꝯcedunt̄ que de facili in ꝓmptu possunt haberi. et ista etiam rōne non ita ꝓhibita sunt aliqua terre nascentia. Nam talia magis ptinent ad quandā simplicitatē victus t de facili habentur cū modico cultu terre. Animalia aūt cuz multo studio nutrire vel capere oportet. Et vsus oleꝯ ante diluuiū solus erat nō animaliū. ¶ Secōdo rō quare ꝓhibebātur aliqui cibi ꝓpter naturalē ꝯditionem. Nam quedā animalia quandā imundiciā corporalē corruptionis habent. vel quia ex reby imundis nutriunt̄ vt porcus. vel qz i nūde ꝙuersant̄ vt sub terra sicut mus talpa t huiusmodi. vel quia eoꝝ carnes superfluos t malos humores generant in corporibus comedentiū ꝓpter nimiā siccitatem vel humiditatē. vnde ꝓpter hoc aialia non habentia vngulā scissam vel hñtia multas soleas in pedibus vel figuras sunt ꝓhibita ꝓpter eoꝝ terrestreitatē t quia sūt nimis colerica t adusta. t aues rapaces ꝓpter nimiam siccitatē t aues aquatice t pisces nō habentes squamas vt anguille ꝓpter nimiam humiditatē. Animalia ꝯo habentia vngulam scissaz t ruminantia sūt ꝯcessa. quia habēt humores bene digestos t bene cōpletionata sunt. Et pisces habentes squamas t pennulas vt sicciores ꝓmissi sunt. In aub; etiā ꝯcessa sūt ꝙ sunt magis temperata. vt gallina perdix t huiusmodi. esus sanguinis vniuersaliter erat ꝓhibitus ad vitandū crudelitatē vt horrerent humanū sanguinē fundere. Et eadē rōne aialiū strangulator̄ t suffocator̄. Adipis esus erat ꝓhibitus ad tollendā occasionē gulositatis. Erat etiā sanguinis t adipis esus ꝓhibitus. quia non generant bonū nutrimentū ꝓut dicit Rabbi moyses. ¶ Tertia ratio quare in veteri lege ꝓhibebant̄ aliqui cibi est ꝓpter spūalem significationem. Nā populus ille erat figuratiuus populi xp̄iani. Et vita eorum ꝼm cerimonias legis erat quedam ꝓphetia designatiua per

figurā vite ꝛ ꝓuersatiōis quaꝫ
ſeruare deberet popul⁹ xp̄ian⁹
Illa igit animalia phibita ne
cōmederent vt imūda figurāt
diuerſa vicia que imundā ani
mā faciūt. Eſus ergo illoꝝ ſi
gnificat opatiōeꝫ illoꝝ q̄ come
ſta incorporant ꝛ ꝓuertunt in
naturā ꝛ ex opib⁹ malis gene
rant. habitus mali vicioꝝ qui
ꝓuertunt quaſi in naturā ꝑter
aſſuefactionē. Debent ḡ fide
les abſtinere a vicijs que deſi
gnant p illa. Et a ialia quidez
q̄ non bſit vngulā ſciſſam vel
nō ruminat deſignant hoiēs ñ
hñtes diſcretionē neſciētes di
ſtinguere ꝛ ꝓſiderare circūſtan
tias rei. vel nō ruminātes. id
eſt meditantes ſcripturas ſa
cras. Hi ergo imūdi ſūt pec
cato⁹ indiſcretiōis vel ignorā
tie. ꝛ tales mores debent euita
ri. Vel diuiſio vngule deſigt
fidē duaꝝ naturaꝝ in ipo. Et
rumīnatio ſanus intellect⁹ ſcri
pturaꝝ. ꝛ vtrūq; iudei trans
grediunt. Et vitiū ſupbie phi
bet in eſu aquile q̄ alte volat ſu
per omnes aues. Vitiū hypo
criſis phibet in eſu ſtrutionis.
Nam ſtrutio habet alas ſed p
grauedine nō pōt volare circa
terram ambulat. Sic hypo
crita p opa exteriora ꝺegenere
bonoꝝ volare videt. ſed circa
terrena ē ſemp cum mente. In
griffone deſignatur crudelitas
potentū. Quia griffo eſt refe
ſtus hoib⁹ equeſtrib⁹ ꝛ arma
ti. Vicium inanis glorie deſig
natur in cigno q̄ auis eſt colo
ris candidiſſimi. ſed cibū tra
hit ex pfūdo terre vel aq̄. Sic
vana glorioſi oia opa ſua que
candida vident faciūt vt vide
ant ab hominib⁹. Vicium rapie
phibet i eſu omniū auiū rapa
ciū. Vultur q̄ ſequit exercituz
expectans comedere cadauera
mortuoꝝ ſignificat eos q̄ mor
tes ꝛ ſeditiones ꝛ guerras pro
curant vt inde lucrent. Upu
pa que nidificat in ſtercoribꝰ ꝛ
paſcit ſimo ꝛ gemitū in cantu
ſimulat ſignificat accidiā. oēs
aues coīni generis que cro
citando quaſi eras ſonāt ſigni
ficant ꝑcraſtinationē ꝛ tardi
tatē bene opandi. Porcus ſi
gnificat luxuriosos ꝛ ſic ō alijs
Prohibitū etiā fuit gentilib⁹
ad fidē ꝓuerſis ꝑ apoſtolos ve
ſci idolaticis ꝓpter ſpeciē ma
li vitandā ne. ſ. aliqui crederēt
hoc illos facere in veneratiōe
idoli. qō ad idolatriā ptineret
alias de ſe pctm̄ non eſſet. Ad
errorē igitur pertinet maniche
orum eſtimare eſcā aliquā de
ſe eſſe malam. Unde apoſto
l⁹. i. ad Thimotheū. iij. c. ait
In nouiſſimis tpib⁹ recedent
quidam a fide attendētes ſpi

ritibus erroris ꝛ doctrinis de
moniorꝝ phibentiū nuberet a
cibis abſtinere. ſ. quibuſdā tā
q̄ de ſe malis. Eſca igit nō eſt
vitium gule. ſed materia circa
exercetur ex concupiſcentia ad
ipſam.

¶ Quot q̄nq; ſunt modi ſiue
ſpecies quibus peccant hoies
vicio gule. ¶ Ca. ſcōm

Secundū myſteriū de
gula declarandum ꝺr
modi. Quinq; em̄ ſo
lent aſſignari modi ſeu ſpecies
gule ¶ Primus modus eſt co
medere nimis ſeu bibere. Sic
ꝺr de iudeis in deſerto pegri
nantib⁹. Manducauerūt ꝛ ſa
turati ſunt nimis. Et ꝓpetra
ri pōt iſtud vicium ita circa vi
liſſimos cibos ſicut circa deli
catos. ¶ De quātitate aūt ci
bi ꝛ pot⁹ nō pōt dari vna certa
regula omnib⁹ ſm eandem
menſurā Sed plus ꝛ min⁹ exi
gitur ſm varietatē cōplexionū
ꝛ fatigationū. vnus etiā ꝛ idē
plus indiget vno tpe q̄ alio
ſm diſpōnē ſui corpis. Unde
narrat phs in li. ethicoꝝ ō mi
lone viro fortiſſimo q̄ comede
bat aliquando ſolus vnū bo
uem nec erat grauatus ſtoma
chus eius. Et alius q̄ debiliſ
etiam de paucis buccellis pa
nis grauabat. Tantū ergo po
teſt ꝛ debet quis comedere et
bibere q̄tuz credit ſe indigere
ad ſuſtentationē ꝛ executionē
eoꝝ que ſibi incūbunt agenda
Ita vt nō vſq; ad nauſeā ſu
mat. ſz cū aliq̄li adhuc appeti
tu finē faciat. vñ aug⁹ li. ꝓfeſſ.
ait. Juſſiſti dñe vt ad alimēta
ſicut ad medicamēta acceda
mus. Sicut em̄ ſumit medici
na nō ad delectationē ſz ꝓpter
neceſſitatē. ſ. ad p̄ſeruādū cor
pus a morte ꝛ cū timore ſumi
tur ne ledat. Ita cib⁹ debet ſu
mi ad ſuſtentandum corp⁹ ne
deficiat ꝛ cū timore ne offēdat
ex nimia cō placentia. ¶ Secūs
modus ſeu ſpēs gule eſt come
dere cibos nimis delicatos ꝓ
pter delectationē. vt capones
faſanos. ꝑdices. lāpredas ſtu
riōes. vina electa ꝛ hui⁹mōi.
Huic erat dedit⁹ ille diues q̄
poſtea ſepult⁹ ē in iferno. Luc
xvi. c. Hoc pctō peccauerunt
iudei dū nō ꝓtēti māna appe
tierūt carnes ꝛ dñs dedit eis
coturnices. Nūeri. xi. c. Si q̄s
tñ vtat cibarijs delicatis ꝓpter
infirmitatē hois exigētē. aut ꝓp
generis nobilitatē vt ꝓncipes
aut ꝓpter tpis cōgruitatē vt i
nuptijs ꝛ ꝓuinijs diſcretis po
teſt hoc eē abſq; pctō vñ aug⁹
xli. di. ca. Quiſquis ait. Fieri
em̄ pōt vt ſine aliquo vicio cu
piditatis vel voracitatis p̄cio
ſiſſimo cibo ſapiēs vtat Inſipi

ent autē fetidissima gule flamma in vilissimū inardescat. Et sanius ma luerit quis more domini pisce vesci cū lēticula more esau nepotis abrahe. aut ordeo more tumētor. ¶ Et eadez dī. c. Non cogātur. Nō coguntur diuites cibis pauperuz vesci vrātur cōsuetudine infirmitatis sue. sz doleāt se alteri abstinere nō posse. Si enī ꝓsuetudinē suā mutāt egrotāt vrantur supfluis z dēt pauplb necessaria. vrātur p̄ciosis z dāt pauplbus vilia. Hec ille. Quāꝝ laudabile essz a puericia etiā filios nobiliū assuescere cibis grossioribꝫ. Nō fecit mr̄ bti bernardi erga suos filios nobiles z diuites. vñ ligurgus ethnichus in suis legibꝫ ordinauit adolescētulos ruri nutriendos cibis vilibꝫ. Sūme autē reph̄ēsibile ē iuuēc̄los ad tabnas accedre. ignolatas. cōfectiōnes e z alia pgulosa comedere maluatica z greca bibere. Cōia aūt facere vbi cōiter lauta p̄parant cuz ex amicitia vel alia cā honesta fiūt de se nō sunt reph̄ēsibilia. Nā z iob pmittebat filiꝫ suis cōuiuia facere inuicē. Job. i. c. Et ioseph p̄parauit fratribus suis cōuiuiū. Et abrahā angelis hospitibꝫ suis. Gēn. xviij. c. Et p̄cipue cū in conuiuijs adsunt circūstātie q̄s ponit Gre/

go. xlitij. dī. c. Cōuiuia. Sciēdū inqt q cōuiuia tunc ex caritate veraciter pdeūt cū i eis absentiū null⁹ vitā mordet. Nullus ex irrisione reꝑhendit. Nec inanes seculariū negociorum fabule. sz ꝗba sacre lcōis legūtur z audiūtur cū nō plusq̄ necesse est corpori deseruitur. Et q̄ raro ē quin in ꝗuiuijs multa vana z irrisoria misceātur z vltra debitū comedatur. Ꝗ̄o refert Aug⁹. documētū sibi ab Ambro. traditū vt euitaret cōuiuia quibꝫ termin⁹ tēperētie excedit ¶ Tertiꝰ modꝰ z tertia species gule ē ponere nimis de tpe ad p̄parandū cibos vt magis delectēt. Puta vt sint variati assati. lixi. cū aromatibꝫ. cū saporibꝫ z hmōi. Hoc vicio vt scribitur. i. Reg. ij. c. Laborauerūt filij heli sacerdotꝭ. Nā cū popul⁹ accederet ad offerendū sacrificia aialiū ad altare ꝓm mādatū legis veniebat puer q̄. s. erat minister sacerdotꝭ z dicebat offerenti. da mihi carnes. i. partē aialis occisi vt coquā sacerdoti Nō enim accipiā coctā sed crudā. Q̄ faciebat vt accuratiꝰ posset suo sacerdoti p̄parare. Et offerēs rñdebat Ꝟncendat prius ꝓm moꝝ adeps z postea accipies. Et ille. s. minister neq̄q̄. Si nō dabis accipiam vi. Ꝟn ollis quoq̄ vbi coque/

bātur carnes mittebat tridentē z trahebat crudū de lebete. Sic faciūt hodie multi prelati ecclesie. Quare dicit Alan⁹ i li. de cōplanctu nature. Hodie gule viciū profundi⁹ se porrigit in dños p̄latos q̄ salmones. lucios ceteroscq̄ pisces eq̄pollenti generositate insignes varijs decoctionū cruciāt martyrijs balneantes officio sacri piperꝭ fonte baptizant. vt multiformē saporis gr̄am cōsequātur Alius ministroꝝ cōtundit. colat ali⁹ z cōficit substantiā ꝟtit in accidēs. naturā mutat in artez. vt saturitas trāseat in esurie Hec ille. Sciendū etiā q̄ sumere cibos imunde z sine ꝗgruēti preparatōe vbi ꝗmode prouideri pōt vicios̄um ē p̄tinens ad vicium negligētie vel insensibilitatis Ꝟñ hiero. Nec affectate lordes nec exquisite delitie laudez pariunt. q̄ inducit Gratian⁹ xli. di. c. Clericꝰ. §. Idcirc. de cibis sicut de vestibꝫ. Q̄ autem aliquos sctōs cibis cineres legim⁹ miscuisse. vt btūs germanus eps altissiodorēsis. z beatus Frācisc⁹. Dicit Ul. hoc fuisse laudabile z ꝟtuosuz ex ope operante non ex ope opato. i. ex intētione operantiū. vt scz subtrahēres se ob omni delectatione corporali redderētur magis capaces z apti delectatōnibus spiritualibus z affectu ad diuina a deo ad hoc inspirati. Sed illud opus in se nō erat laudabile. vñ nec imitabile nisi quis similiter a deo inspiratus esset ¶ Quartus modus gule siue quarta species ē nimis ardēter seu nimia auiditate cibū vel potū sumere. Ad q̄ ꝑtinere videtur comedere nimis rapaciter z festināter. Et licet quidā habeāt a naturali cōditione vl̄ assuefactione. Tñ z corpi nocet. quia non ita bñ potest cibꝫ digeri quasi integer deglutit⁹ z minus bene edificat. Et cū procedit ex inordinato appetitu delectatōis gule peccatū est. Hoc vicio superatus ꝓpter vnam escam. s. lentis edulium vendidit esau ꝑmogēita sua. vt ꝺr apostolus ad Hebreos. xij. capi. Ꝝ vt narrat Gēn. xxv. capi. Cum reuerterētur esau ꝺ agro fessus ad domū inuenīs q̄ germanus ei⁹ iacob coctū lentiuz ferculū comederet petiuit ab eo vt sibi de illo fercl̄o daret Cui iacob dixit. vende mihi primogenita tua. Q̄ fecit ex nimia auiditate illi⁹ edulij quipēdēs ea pro tam vili precio vendere Vnde grauiter peccauit symoniam committēs. quia ius primogenite tunc scz in lege nature erat spirituale. Nam primogenitus tenebat locū z offi

cīū sacerdotis. Jacob aūt emē
do dicīt nō peccasse. qz porī re
demit q̄s emit vexationē suam.
Et in hac specie gule ita pecca
tur vilissimis cibis sicut p̄cio/
sis. imo in h frequēter offēdūt
homes nō facientes sibi scientiā
p̄ter vilitatē cibi nō aduerten
tes q primi parētes peccauerī
in esu pomi. Jō dicit Aug⁹ In
oīb⁹ his reb⁹ nōvsus rez ꝛ libi
do in culpa est. Et idez. xli. di.
c. delitie. Viles cibi appetēter
accepti impediūt prouentū ab
stinēcie. Dauid aūt aquā ꝑcu
pitā effudit. Historia habet. ij
Reg. xxiij. Ubi dicīt q cū qua
dā die dauid appeteret bibere
de aqua cisterne bethleē dicēs
O q̄s mihi daret de aq̄ cister/
ne q est in bethleem. subito tres
socij eius fortissimi a seipis iui
runt ꝛ p medīū castroz inime
coz philistiim qui tunc habe/
bant stationem in bethleē trā/
seūtes hauserūt aquā ꝛ sibi ap
portauerūt Sed dauid noluit
bibere dicens. Absit vt pcī'm
aiaz hoz ego bibā. sed libauit
eā dño. Infirmi itaq̄ vel sani
q sciūt vel expti sunt aliquid ci
bi vel potus nocere ipis. et tñ
sumunt propter auiditatez vti
q̄ peccant plus ꝛ minus scōm
excessum quez faciunt. Narrat
Grego. in. iij. dialogoz de qua
dā sanctimoniali q quandā la
ctucā in ortu visam ēolligens
cum nimia auid itate comedit
propī quod a dyabolo arrepta
est.. sed a quodā sancto viro eq
tio liberata ē. ¶ Quintus mo
dus seu quinta spēs gule ē an/
ticipare horā seu exire horā sta
tutā vel ꝓsuetā sine cāvrgente
vel rationabili. Nā si exigit in/
firmitas vel alia causa ratōna
bilis somnis hora est ydonea.
Cū non ē ieiunū cōis mod⁹
xp̄ianoz est bina comestio. scz
prandiū ꝛ cena. ꝛ p hoc sanius
viuitur. Qui enī comedūt plu
ries in die vt aialia bruta sunt.
nec sane viuere possunt cuz po
nant indigestū sup indigestuz
vñ mali hūores gūantur ꝛ ca
put etiā fumositatib⁹ grauat.
Et hoc reprehensibile ē nisi la
bor excuset aut aliqua cā iusta
ꝛ sic excusant agricole viatores
ꝛ hmōi. ꝛ pueri dū sunt in aug
mēto. Qui aūt de mane surgē
tes de lecto subdito volunt cōe
dere ꝛ bibere. ꝛ p̄cipue in diebꝫ
festiuis, añq̄ vadāt ad eccliam
nimis indeuoti sunt ꝓpter quos
dicitur ecclesiastes. x. c. Ue ti/
bi terra cui⁹ rex puer ē. ꝛ princi
pes mane comedūt. Terra est
homo puer est sensualitas que
appetit sensibilia vt puer prin
cipes eius sunt sensus. ve au/
tē illi qui regitur a sensualitate
ꝛ cuius sensus vacant comessa

tionibus tempestiue. quia gu/
losus est. Ideo ysaias. lvj. cap.
ait. Ue qui surgitis mane ad
ebrietatē sectandā. De hora co
medēdi diebus ieiunioz dictū
est in sermone de ieiunio i qua/
dragesimali de penitētia.
¶ Nō gulosi puniuīk pena coz
porali spūali ꝛ gehēnali.

¶ Capitulum tertium

Tertiū mysteriū de/
clarandū de gula di
citur pene. Punitur
equidē pcōm istō tri
plici pena. videlicet.
¶ Corporali
¶ Spirituali.
¶ Gehennali.
¶ Primo punīk gula pena coz
porali. vñ scriptū est Eccliastī
ci. xxxvij. c. Propter crapulam
multi ꝑierūt. ¶ Et Crisosto. ō
cō. di. v. c. nihil. Excessus cibo
rū ꝓsumit ꝛ cōputrescere facit
corp⁹ hūanū ꝛ macerat egritu
dine diuturna. et tūc eū morte
crudeli ꝓsumit. Et Hieronȳ.
Ypocras inquit docz i amforis
mis crassa ꝛ obesa corpora opi
mis que crescēdi mensurā iple
uerunt nisi cito ablationez san
guinis minuātur in paralipsiz
ꝛ pessima morboz gña ꝓrūpe
scz ex necesse. ꝛ Galien⁹ doctissi
mus Ypocratis interp̄s Achle

tas quoz vita ꝛ ars fagina est
dicit in exhortatione medicine
nec viuere posse diu nec sanos
esse. que ꝓba ponūtur de cō. di.
v. c. nerales. Et eccliastici. xxx
vij. c. sapiēs ait In multis esc,
erit infirmitas. ꝛ Gen. ad Lu
cillū Octos morbos mlta fer
cula fecerūt. ¶ Hec̄a pena qua
punīk gula ē spālis. qz videlicz
amittūtur p eā ꝛ destruūk oīs
vtutes que sperant omnia tem
poralia bona. In huius figu
ram legitur q nabuzardā prin
ceps coquoz destruxit mu
ros hierusalez ad designandū
quia venter quia multitudo co
quoz deseruit propter vicium
scilicet gule edificia virtutum.
ad solum redigit. ¶ Ut ait gra
tianus. xlviij. di. §. i. Nō fides
ruinam patiatur. patet in illo
populo hebreorum ō q̄ aposto
lus ait prime ad Corinthios
x. c. Sedit populus manduca
re ꝛ bibere ꝛ surrexerunt lude/
re id est festinare in veneratio/
nem vituli aurei declinantes
ad ydolatriam. Quam spē
habere possunt de deo vel de be
atitudine quoz um deus venter
est. vt dīc apostolus ad philip⁹
penses tertio capitulo. Et glo/
riā i cōfusione eoz q̄ terrena
sapiunt. verus enim dei cultor
cuz surgit man e cogitat primo
de deo. se ei recommendans.

Sed gulosus cogitat qd̄ debeat comedere qō magis delectet. De coquina templū facit de mensa altare. ibi ponit victimas varia cibaria. Ministri sunt serui mense. orationes z lectiones sunt locutiōes de vino z cibarijs. Charitatem etiā gulosi nō hñt. qz pauperib⁹ superflua tribuere nolūt Et aūt ait Job. i. sua canonica. ca. iij. Qui habuerit substantiā huius mūdi z viderit fratrē suū egere z nō dederit. qūo charitas dei est in illo. Prudentiaz pterit gula. qz vt ait Hiero. xliij. di. §. finali. Pinguis venter. i. gule deditus: crassuz sensum generat. Hoc pz in herode qui in conuiuio nesciuit discernere se nō obligari ad promissa iniuste. sed iprudenter z crudeliter ad petitionē puelle iussit amputari caput Johannis baptiste Justicia etiā a gula submergit. Unde Ambro. xl vij. di. c. sicut hi. Quis tam iniust⁹ tā auar⁹ qz q̄ multorū alimēta nō suū vsū: sed abundantiā z delicias facit. gō facgulosus ita comedens ptiosa q̄ multi pauperes possent ex illo sumptu viuere. quot irrisiōes detractiōes. p̄ditiones: homicidia fiūt in cōuiuijs. Nonne absalon fratrē suū occidit in cōuiuio. vt hētur. ij. regū. xiij. c. Fortiendo adhuc p gulā infirmat. vñ z q̄ certat in agone ab oib⁹ se abstinet. vt ōz. i. ad corinth. ix. c. s. grauamie cibo rū z potuū vt sit fortis ad bellandū. Fortissim⁹ holofernes comedēdoz bibēdo nimis ita fuit debilitatus q̄ vna mulier decapitauit eū. Judith. xv. c. Upantiā aūt gula fugat ex toto sicut vnū Jeuū expellit alid. Gz z septē dona spūssci ex gula ruūt. Nō figuratū fuit Job i. c. qñ septē filij⁹ domo el⁹ qui uantib⁹ in ꝓmogeniti dom⁹ p cussa a vēto ruēs oppssit oēs. Septē filij Job ſm Grego. figurāt septē dona spūssancti.

¶ Tertio punit pena gehēnali. iō saluator noster Luce. xxi. c. ait. Attēdite ne grauent⁹ corda vra crapula z ebrietate z supueniet in vos repentina dies illa. s. iudicij vos condēnans. Apls ꝓo ad Ro. xiij. c. ponit comessatiōes z ebrietates iter opa tenebraz. qz ducūt ad tenebras eternas. a q̄b⁹ nos liberet iesus filius dei q̄ cū patre spūsco viuit p oia secula seculoz. amen.

¶ Feria. iij. post dñicā de passione. de pctō execrādo vsure z auaritia vsurariorum.

Sermo. xxxviij.

Estimonium ꝓhibeo de mūdo qz opa eius mala sūt. Verba sūt redēptoris nostri originaliter Jo. vij. c. z in cuāgelio hodierno. Inter mala xpianoz ope/ra illud ē satis abhominabile quo pene totū genus humanū ꝓclitatur Illud equidē auaritia est omniū scelez mater et causa Ōr em̄ in glo. in ꝓlogo decretaliū. z. xl vij. dis. c. bonorū. z in auctentico Ut iudices sine quocz suffragio. §. cogitatio. colla. q̄. Cupiditas est radix omniū malorz. Propterea deus oipotens cōminat⁹ miseris mortalib⁹ dicēs Hiere. vi. c. Extendā manū meā sup habitantes terrā A maiore q̄ppe vscz ad minorem oēs student auaricie z a pphēta vscz ad sacerdotē cuncti faciunt dolum Cū ꝓo in hoc peccato multipliciter hoies errent. tm̄ hodierna die ad auaricia vsurariorū expugnandam elaborabimus Ad hunc em̄ plericz deuenerūt errorē vt vsurariā prauitatē exercere libere z iurecū de ac publice nō retardent. vbicz tā talis⁹ pestis crudelissima viget que tāto ꝓiculosior ē quanto vsurarij turpitudinē suam agnoscere nolūt Quinimo obdurati cor hñtes putāt se offerre sacrificiū deo acceptabile si suis ꝓximis mutuātes lucz qōcunqz ex mutuo ipso ꝓcipiant Nā benefacere se aiunt est z ꝓximoz z suiipsius ex vsura ꝓsulat necessitati Ob quod vt eis ꝓpitas clari⁹ elucescat quapossint suū grande malū agnoscere in pnti sermone de ipa vsura tria proponemus mysteria declaranda.

¶ Primū ōz diffinitionis.
¶ Secōm reprobationis
¶ Tertiū participationis
¶ Quid est vsura que gue est peccatū. z q̄ qui ex necessitate accipit ad vsurā ab eo q̄ ē parat⁹ nō peccat z q̄t modis vsura cōmittit. Cap. ꝑmū

Primū mysteriū declarandū de vsura ōz diffinitiōis. ſm em̄ Gof. in sūma sua vsura sic diffinit. Vsura ē q̄cquid sorti accedit p̄cedente intentione vel pacto vt si mutuo tibi centum flore nos hac intentiōe ꝓncipaliter vt aliq̄d plus vltra centū recipiam. vel si mutuo tibi certas mensuras frumēti vini olei et huiusmodi q̄ vsu ꝓsumuntur Et plus ex hoc exqro q̄ ipsuz capitale in valore: vsurā committo vt ōz. xliij. q. iij. c. vsura Pro intelligentia tm̄ pleniore huius partis tria sunt dubia decidenda.

¶ Primū vtz vsura sit pctm̄
¶ Secundū vtrum liceat accipere ad vsuram.

¶ Tertiuꝫ quod modis committitur vsura.

¶ Pro primo dubio arguunt vsurarij ꝓtra veritatē dicentes vsurā nō esse pctm. Oīe enim pctm est ꝑ aliquā legē. sꝫ vsura nō est ꝑ aliquā legē nec diuinā lē nec naturalē nec hūanalez. g vsura nō ē pctm. Nā in lege diuinali dixit dr̄ Deuteronomij xxiij. c. non fenerabis fratri tuo pecuniā ad vsuram nec fruges nec qualibet aliā rē. sed alieno Ex qua auctoritate videt q et si nō fratrib⁹ saltim alienigēis. ⁊ extraneis possit fenerari et infidelib⁹. Quantū vero ad legē naturalē de iure nature ē vt hō aliq̄d recōpenset ei q̄ sibi būficium ꝓtulit. Ille autē q̄ mutuat aliquod būficiū ꝓfert subuenit enim necessitati indigētiꝫ. g si p h būficio aliq̄ certo pacto obliget eū cui mutuat ad h q̄ aliq̄d sibi tribuat nō videtur esse pactū illicitū. Leges ꝙo ciuiles vsuras ꝓmittūt. vt ptz. C. de vsur. l. Eos. In ꝺriuꝫ est autoritas sanctoꝝ. vñ Ambro. i li. de bono mortis. ⁊. xiij. q. iij c. Si q̄s. Si q̄s vsurā accipit rapinā facit. vita nō viuit. s. gr̄e. Et Dauid in psal. loquēs ad deū ait. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo. aut q̄s requiescet in mōte sancto tuo. ⁊ rūdit. Qui ingredit sine macula ⁊ operatur iusticiā ⁊c. et infra Qui pecuniā suā nō dedit ad vsurā. Ecclesia insup statuit q̄ si quis ꝓtinaciter assereret vsurā nō esse pctm ⁊ graue hereticus haberetur ⁊ ꝺ ipm sicut ꝺ alios hereticos procedatur. vt pz in clemētina ex grauī de vsuris fm aūt Tho. ij. ij. q. lxxviij. vsura est ꝺ equalitatez iusticie ex eo videlicet. q̄ vsurari⁹ vendit q̄d non est. Nam rerū que in vsum nostrū veniūt. Quedā sunt quaꝝ vsus ipsarū consumptio est vt frumentū vinū oleū ⁊ hmōi. quibus hō vtit comedendo bibēdo. ⁊ sic ex toto ꝙsumēdo: ¶ Quedam res sunt quarum vsus ⁊ si non sit ipsarum cōsumptio in se est tm̄ earū distractio. vt pecunia numerata q̄ principaliter inuēta est ad cōmutatōes faciēdas vt dicit Aristo. in. i. pollitice. Et sic vtēdo distrahit cū in cōmutationes expēditur. ¶ Quedaꝝ res sunt quarum vsus nō ē ipsarū ꝙsumptio vel distractio Sicut domus ager. iumentū. vasa argētea ⁊ aurea ⁊ huiusmōi vsus eni dom⁹ est inhabitatō nō ꝙsumptio. Sic cultus agri ē cultinatio ad fructificanduꝫ nō ad dissipandū. ⁊ sic de aliꝭ ⁊ ex isto tertio gñe rez vsus ipius rei pōt ꝙputari seorsum ab ipa re ⁊ vnū ꝙcedi sine altero.

Potest enim alicui tradi dñm dom⁹ vel agri. vel seruī vel iumēti. retēto sibi vsu vel fructu ipsius ad vitā vl ad aliqđ tempus vt fit aliqñ indonatōib⁹. Et ecōuerso pōt cōcedi vsus taliū rez retēto sibi dominio. vt fit in locatōe afficto pēsione domus ⁊ hmōi. Et iō in hmōi licite recipitur si certū pretiū seu lucrū p vsu dato ipi⁹ rei, retēto sibi dñio. Et indead certū ipse rehabita ipa re ex integro. Sꝫ in reb⁹ primi ⁊ scōi gñis quarū sꝫ vsus ē ipsaꝝ cōsumptio vel distractio nō pōt cōputari seorsum vsum taliū rez ab ipsis rebus. q̄ inseparabilis ē. Et cui cunq̄ cōceditur vsus taliū rez ex hoc ipo cōceditur ⁊ res ꝓpter hoc in talib⁹ q mutuū trāsferk dñium. Sicut g si quis seorsū vellet vēdere vinum ⁊ seorsuꝫ vsum vini vēderet eandē rem bis vnde ⁊ fenderet quod non est propter quod manifeste est ꝺ equalitatē iusticie Simili ratione qui mutat vinū frumentū oleum. pecuniam numeratam ⁊ hmōi. ⁊ vltra suū capitale mutuatū aliquid exigit vl principaliter intēdit habere qō ꝓtio potest extimari contra equalite iusticie agit. q̄ petit sibi duas recompēsationes fieri vnā sꝫ restitutionē equalē rei mutuate. Alia ꝓpter vt ꝓcium vl qđ dicitur vsura. Ad illud ꝙo qđ obijciebatur de iudeis. Rñdet tho. ⁊ Nico. de lira q illud dictū deuteronomij. xxiij. ca. allegatū sane ē intelligendū Per alienū enī aut intelliguntur illi q̄ erāt finitimi eoꝝ quorū terras eis dñs concesserat vt chananei. Et ab illis licite recipiebāt vsuras. nō vt vsuras. sꝫ vt recuperationē iuris sui. Sic etiā licitū est xp̄ianis mutuare hostib⁹ ad vsurā ita tm̄ q illō qđ recipitur vltra sortem non recipiatur ratione mutui. Sed iure dominij quod habet in illos ⁊ vt recuper rē suā quā non pōt ab iniusto possessore nisi mediante mutuo recupare. Et sic intelligitur illud capitulum. Ab illo. xiij. q. iij. Ad hec facit notat per Archidiaconum. xxiij q. ij. c. Dñs. Si enim ꝓmittit a iure spoliare inimicū imo occidere i bello iusto multomagis p hanc viā suuꝫ accipe. Et sic vt ꝓdictū ē licitū fuit iudeis accipe vel mutuare ad vsurā ab illis tm̄ finitimis natōib⁹ q̄ occupauerāt terrā suā datam eis a dño tanq̄ ab hostib⁹. Nunc aūt ipsi iudei non possunt sine mortali facere vsuras xp̄ianis nec ecōuerso Nā nō sunt inimici nostri in ciuili conuersatione

¶ Quo aũt ad alios infideles si verus est q̃ sunt inimici nr̃i etiã illis arma inferre possum⁹ tanq̃ occupatoribꝫ rerũ nostrarũ. De quo. xxiij. q. vij. c. si de rebus. z. ca. dispar. Et p̃ Inno. z Hosti. extra de voto. c. qđ super his: Restat longe fortius xp̃ianum ab eis licite posse vltra sortẽ accipe. qz suũ ẽ qđ recipit. Qđ aũt ꝯ saracenos z alios infideles dñia z terras possidentes licitũ sit bellũ vltra alias rões facit. qz ad defensam z recuperationẽ fit detractoꝝ. ḡ licitũ. Nã vt dicit Inno. in dicto. c. Qđ sup̃ his. vbi terra fuit aliquo tpe xp̃iano bellũ est licitũ. Infideles autem predicti abstulerunt a xp̃ianis quic quid tenent. Nã vbiq̃ terrarũ fuit laudatũ nomẽ xp̃i. vnde in psal. dicit̃ In omnẽ terraz. ꝛc. Sed his dimissis dicimus q̃ vsura nullo ex illis verbis iudeis fuit p̃missa min⁹ cõcessa. Nã licet quidã dixerint vsuraz fore ꝛcessam in quibusdã casibus. Tñ p̃prie loquẽdo in nullo casu ꝛcedit̃. Sz qr̃ in illis casibꝫ q̃s illi ponũt aliquid recipit̃ vltra sortẽ. Jõ p̃ter aliquã sit̃itudinẽ large z improprie sumẽdo dicitur vsura ibi p̃missa sz nõ ẽ ibi vsura. Et sic in proposito vel p̃ alienũ in verbis Deutero. intelligit̃ quilibꝫ q̃ nõ erat de genere iudeorũ. Et tũc dicetur q̃ illa fuit cõparatiua p̃missio q̃ p̃mittitur min⁹ malus ne maius malum fiat. Sicut etiam p̃missum fuit eis dare libellũ repudij̃ z repudiare vxorem ad repudiandũ homicidiũ siue vxoricidiũ. Sic z vsura fuit eis permissa erga alienigenas nesi fuisset p̃hibita maiori crudelitate crassarẽtur in suos vt sue cupiditati satisfacerent. Excusabũtur ergo a pena tpali legis. sed non a pena gehennali sicut nec a clpa mortali. Vñ ẽt Triso. xxxi. q. i. Hac rõe i fine Qđ enim p̃mittim⁹ nolẽtes p̃cipim⁹. i. p̃mittim⁹ ꝑm glo. qr malas hoim volũtates ad plenũ p̃hibere nõ possumus. Et tñ de⁹ declarauit q̃ p̃has vsurã sibi displicere. vt ptz de Dauid. Sed si quis rõne dicte p̃missionis vellet eos excusare pro illo tpe q̃ tñ excusatio a doctoribꝫ nõ admittitur pro nũc tpe gratie reuelate nõ excusarẽtur. xxxi. q. i. §. sed obj̃cit̃. ¶ Ad illud vero q̃ vsurarij̃ dicebant q̃ vsura nõ est ꝯ legẽ nature. dicendũ q̃ rõ dictat vt quis mutuet proximo indigẽti si potest sed gratis sine spe lucri. et sic q̃ gratus sit recipiẽs mutuum erga mutuantẽ puta ī recognoscendo bñficiũ z cũ põt eũ adiuuare qñ indiget vel vicem⁹ sa remunerãdo sibi vel per alia obsequia. sed gratis non ex pactiõe. Nam z si ei teneatur ad antidota naturaliter. i. recompensandũ bñficiũ. hoc est ex debito honestatis non aũt necessitatis. s. quo posset cogi in iudicio. Et iõ ꝑm rho. z alios. si q̃s mutuaret alicui cũ hoc pacto q̃ ei teneret remutuare vsurã cõmitteret. qr vltra capitale suuz aliq̃d exigi quo põt precio extimari. illa. s. obligatio q̃ põt euz ꝛuenire in iudicio. Et si vsurarius diceret q̃ ille q̃ accepit pecuniã mutuo lucrat cum illa z locupletat cũ dãno mutuãtis. Rñdetur q̃ illa locupletur seu lucretur principal̃r p̃ industriã suam. qr pecunia ex se nihil lucratur. vt patet tenẽdo ī capsa. Pecunia etiã illa nõ est mutuantis sed ei⁹ q̃ accipit mutuũ. qr in eũ translatũ est ꝺominiũ z si perij̃t vel p̃didit in negociando vel aliud agẽdo perit pict̃o suo nõ mutuãtis. Damnũ aũt nõ sustinet mutuãs. nisi qr cessat ex hoc sibi lucrũ. Sz idẽ dãnũ habuisset si pecuniam in arcba seruasset. qr ibi nõ fructificat z si cum ea negociar⁹ fuisset potuisset p̃dere sicut z lucrari. Subsistabat enī tũc piculo vbi in mutuo nõ subsistat. verũ si ex caretia pecunie mutuate pass⁹ fuisset damnũ. puta qr oportuisset eũ recipere ad vsurã vel vẽdere res suas minus iusto p̃cio vel aliq̃d simile tũc qui accepit mutuũ deberet ei satisfacere de dãno secuto p̃pter mutuũ sc̃z ꝓscientiã ertã si de hoc nõ fecisset et paetũ. Nõ aũt de industria sua lucrũ factũ tenetur cõicare cessante dãno. ¶ Ad illud aũt quod vsurarij̃ opponebant dicẽtes p̃ legẽ ciuilẽ vsuras ꝓcedi. Dicendũ q̃ leges ciuiles dãtur populis q̃ sunt p̃ maiori pte mali vel imperfecti. z intẽdũt vt pacifice ciues cõuiuant ad inuicẽ vñ solũ prohibẽt exp̃sse vicia q̃ sũt magis p̃turbatiua ciuitatis z quietis tẽporal̃r puniẽdo trãsgressores z penis ab illis cohercendo. vt adulteria furta z hmõi. Alia vero p̃mittũt nõ vt licita ꝓcedẽtes. sz nõ vt alia vicia p̃dicta puniẽtes. Et hoc ne peiora ꝓtingãt. Sz lex diuina p̃hibet omne peccatũ oñdens puniri in diuino iudicio. Cũ ergo lex diuina z naturalis sit supra oẽm legũ hũanã. vt patet di. vij̃. p totũ. Et canonica sit etiã p̃tudicãs ciuili in his q̃ spectãt ad ꝓsciam Jdeo ī hoc leges ciuiles cedũt legi canonice. qr si leges ille sunt iuste quo ad ciuilitatẽ vite ꝑpẽz nõ tñ iuste sunt quo ad ciuilitatẽ supnã adipiscendã ad qđ oportet ob oi pctõ esse imunez.

Quare non dedignant leges sacros canones imitari ¶ Secundū dubium principale fuit vtrum sit licitum recipere mutuo sub vsura. ¶ Rñdet tho. ij. ij. q. lxxviij. Qđ nō licet inducere aliquem mutuare sub vsura licet tamen ab eo qui paratꝰ est facere ꝛ qui exercet vsuras mutuo accipere propter aliqđ bonū vt ē subuentio sue necessitatis vel alterius. Nam inducere hoiem ad peccandum nullo modo licet vti. tamen peccato alterius ad bonū proprium licitum est. quia deus vtitur omnibꝰ peccatꝭ ad aliquod bonuꝫ Ex quolibet emim malo elicit aliquod bonum. vt dicit Augustī. in enchiridion. Vñ idē Aug. Publicole quereti vtrū liceret vti iuramento eius q̄ per falsos deos iurat in quo manifeste peccat eis reuerentiam diuinam exhibens. Respōdet q̄ qui vtitur fide illius qui p falsos deos iurat non ad malum sed ad bonum non peccat illiꝰ se sociat quo per demonia iurauit sed pacto bono eius quo fidem seruauit si tamen induceret eum ad iurandum p falsos deos peccaret. Ita est in ꝓposito. Dic etiaꝫ licet vel qui incidit in latrones manifestare bona que habet qui latrones diripiendo peccant ad hoc q̄ non occidatur. Sz cessante necessitate cū petit sub vsuris ad ludendum vel scortandum ꝛ hmōi tūc mortale esset pctm. ¶ Tertiū dubiū fuit quot modis cōmittitur vsura. Et ad hoc rñdeo q̄ cum vsura cōmittat ex eo q̄ aliquid recipitur vltra sortem hoc pōt fieri triplicit.

¶ Primo recipiēdo munus a manu:

¶ Scđo recipiendo munꝰ ab obsequio.

¶ Tertio recipiendo munus a lingua.

¶ Primo ꝯmittit vsura recipiēdo munꝰ a manu. siue sint denarij. siue q̄cquid aliud precio extimari pōt. vt dr. xliij. q. iij. c. Puta ut. ꝛ. c. Plerīq; vñ Ambro. ait. Esca vsura ēt vestis vsura ē. ꝛ quicq̄d sorti accedit vsura ē. ꝛ qđ velis nomē ei imponas vsura ē. hoc mō mlti reputāt vsuraꝫ voragini imersi. ꝛ primi sunt mlti nobiles q̄ nolūt laborare ꝛ ne pecūia eis deficiat paulatim ꝓsumēdo tradūt eā mercatoribꝰ vel alijs intendētes aliquid annuatim recipe ad discretionem eoꝝ saluo tñ capitali. ꝛ cuius ipi vocāt h depositū tñ vsura ē. vt pz. xliij. q. iij. c. Si feneraueris. Recipe depositū ē nec sapit naturā eiꝰ Sūt alij mutuātes pecunias diuersis ꝑsonis accipiētes i pignus domū vel agrū velvineā sub noīe securitatiſ. Sz fructuſ interiz dicti pignoris volūt hre quousq̄ restituat eis pecūia ñ ꝓputādo in sortē ꝛ vsura ē. vt pz extra de vsurſ. c. i: excusatur tñ in hoc casu gener. q̄ cū sustineat onera mr̄imonij ꝛ nondū habuit dotes recipit a socero vl alijs dotātibꝰ mulierē possessionē aliquā in pignꝰ quousq̄ recipiat dotē. hic licite ꝛ sine vsura facit fructꝰ illiꝰ pignoris suos, nec tenet ꝓputare in sortem extra de vsuris. ca. Salubriter ¶ Scđo ꝯmittūt vsuraꝫ vēditores rex q̄ vendūt aliq̄d ad alq̄ tēminū tp̄is ꝛ rōne termini petūt plꝰ iusto p̄cio nisi intēderēt illud nō vēdere. tūc ſz fuare vsq̄ ad tp̄s q̄ verisimiliter creditur res illas valituras c̄ptū tūc vēdit ꝛ si nūc nō tm̄ valent Puta cū q̄s tpe estiuo vendit bladū an p̄ces seu instantiam alicuiꝰ qđ intēdebat seruare vsq̄ ad tp̄s hiemale qñ cōiter plꝰ valet. Propter quod venditur pluri precio c̄ nunc valeat extra de vsuris. c. In ciuitate. Similiter si q̄s emit merces vl victualia minus iusto p̄cio eo q̄ anticipat tp̄s in soluēdo p̄ciuꝫ añ c̄ recipiat merces vl victualia p aliq̄s mēses. puta dat preciū tpe verſ ꝛ recipit bladū tpe estatis. ꝛ hoc nisi substaret pi culum. vt quia bladum vel aliud potest pbabiliter plus vel minus valere dicto precio qđ soluit. extra de vsuris. ca. in ciuitate. ¶ Tertio faciunt vsurā q̄ emūt possessiones vel domos multo minore p̄cio c̄ valeāt cū pacto q̄ infra certū tp̄s ille vēditor possit reemere qđ vsura reputat seu fraus vsure palliate sub titulo emptionis. ¶ Quarto faciūt vsurā q̄ faciunt societatē circa pecora vel aialia volētes saluū eē capitale q̄ ad pecuniā vel capita aialiū. Qđ vsura ē ꝛ nō ꝓ societas. vt pz. xliij. q. iij. c. plerīq;. cū glo. ¶ Quinto faciūt vsurā mulieres aliq̄ vidue q̄ nō cōsumēt dotes ꝓ eaꝝ vel deponūt eas mercatoribꝰ ad discretōez ꝛ vsura ē. vel recipiūt ab heredibꝰ ꝓiugis sui defūcti possessiones vsufructuandā q̄libꝫ reddant ei dotes ꝛ vsura esset fm Hosti. Inno. ꝛ alios. ¶ Sexto cōmittunt vsurā cāpsores q̄ faciūt cābia que vocant cābia sicca. ¶ Septimo cōmittūt vsurā q̄ mutuāt granū vel bladū antiquū ad renouādū vt nouū accipiāt. ꝛ si h faciūt ne suū sibi pereat ꝛ recipiēti gratiā faciant nō ē vsura. Secus si faciūt vt melioꝰ recipiāt ꝛ vtile intendāt ex mutuo. extra de vsuris. c. Cōsuluit. ꝛ sic tenēt

Ray. Soff. ⁊ Hosti. in sum/
mis. ¶ Secundo cõmittitur
vsura recipiẽdo mun⁹ ab ob/
sequio. ⁊ sic illi q̃ mutuãt pau
peribꝫ hac intẽtione vel pacto
vt seruiant eis in opibꝫ agri vi
nee ⁊ similibus opibus houm
⁊ equoꝝ vel alio ꝯuitio corpo
rali vsurã cõmittunt. extra de
vsuris. c. consuluit. ¶ Tertio
cõmittit vsura recipiendo mu
nus a lingua vt cum quis mu
tuat alicui vt porrigat ꝑ se pre
ces ꝑ aliquo officio vel benefi
cio tpali obtinẽdo. Et si quis
sic obtineat officiuꝫ aliqđ ꝑm
quosdã nõ iprobabiliter debꝫ
pauperibꝫ erogare qđ inde emo
lumenti ꝓceperit deductis ta/
men expensis sui laboris ad ar
bitriũ boni viri. Propter iã di
cta notandũ ꝑm Tho. q̃ si q̃s
mutuat ꝓncipaliter ꝓper deuꝫ
vel amicitiã nõ intendẽs tpa
le cõmodũ. ⁊ is qui mutuũ ac
cepit ex liberalitate sua vt gra
tus nõ ꝓncipaliter ꝓpter mu/
tuũ donat ei aliquid hoc ei de
clarans q̃ ei libere donat vsu/
ra nõ ẽ. qz illud lucꝝ mutuans
nõ inten dit argumentũ. i. q. ij
c. Sicut. Non em̃ oꝝ esse factꝰ
deteriorꝭ ꝯditionis sed meli/
oris ꝓpter obsequiũ ꝑ ipso fa/
ctum in mutuãdo vt. s. donũ
ei gratis factũ recipe nõ possit
q̃n ꝓus ꝑm oẽs potuisset

¶ Qđ ois scriptura diuina et
humana ⁊ etiã lex canonica re
probat vsuram. ¶ Cap. ij.

Secundũ mysteriũ de
vsura declarandũ ꝺr
reprobatio. Est enim
vsura vitiũ roprobatũ Sicut
patere põt in scriptura diua et
iure canonico ac dictis genti/
liũ. vnde exodi. xxij. ca. scribit.
Si pecuniã mutuo dederꝭ po
pulo meo pauꝑ q̃ habitat te/
cum: non vrgebis eũ quasi ex/
actor nec vsuris oppmes. Et
leuitici. xxv. c. Si attenuat⁹ fu
erit frater tu⁹ ⁊ infirm⁹ manu
⁊ suscepis eum quasi aduenaꝫ
⁊ ꝑegrinũ ⁊ vixerit tecũ: ne ac
cipias vsuras ab eo nec ãplꝰ
q̃ dediſti. Time dñꝫ deũ tuũ
vt viuere possit apud te frater
tuus. Pecuniaꝫ non dabis ei
ad vsurã ⁊ frugũ supabũdan
tiam nõ exiges. Et. ij. esdre. v
c. Cũ maiores iudeoꝝ oppri/
merent minores vsuris grauis
simis esdras audito clamore
populi increpauit optimates
⁊ magistratus dicens vsuras
a fratribꝫ vestris non exigatis.
Non est bona res quã vos fa/
citis. Quare nõ in timore dñi
dei nostri ambulatis. Reddi
te eis hodie agros suos ⁊ vine
ae suas. oliueta sua ⁊ domos
suas. Quin potius pecuniam
quam exigere soletis ab eis: et
date illis. Et diterũt. Reddẽ
mus ⁊ ab eis nihil querimus.
Sicq̃ faciemus vt loqueris.
Et excussit sinũ suũ Hesdras
dicens. Sic excutiat deꝰ oẽm
virũ qui compleuerit verbũ hꝫ
De domo sua ⁊ de laboribus
suis sic excutiaꝰ ⁊ vacuus fiat
Et dixit vniuersa multitudo
Amen. ¶ Et in decre. xl vi. di
stin. c. Sed ditiõarios. Prohi
benꝫ vsurariꝭ ad sacros ordi/
nes ꝓmoueri. ⁊ extra de vsuris
c. Qm̃. ꝺr. Nõ solũ viris eccle
siasticis sed etiã quibuslibꝫ ali
is piculosũ ẽ vsuraꝝ lucris in
tendere. ⁊ extra eo. in. c. Quia
⁊ in. c. Sup eo. scribit. Usura
ꝺdẽnaꝺ vtriusq̃ testamẽti pa
gina. ⁊ Leo papa. xl vi. di. ca.
Sicut inqt. Sicut nõ suo no
mine ita nec alieno licet fenus
exercere. Et aug⁹. xiiij. q. iij. c.
Quid dicã. An crudelior est
qui subtrahit aliqđ vel eripit
viuiti q̃ qui trucidat inopem
fenore. ⁊ Ambro. xiiij. q. iij. c.
Ab illo. Sine ferro iugulat:
qui vsuras flagitat. ⁊ extra de
vsuris in ꝓallegato. ca. Quia
statutũ est ꝓmo vt vsurariꝭ ma
nifesti nõ admittaꝰ ad cõmu
nionẽ altaris. Hosti. dicit qđ
canon ẽ ferendę sñia non late.
Idem dicit Io. an. in nouella
¶ Scõdo statutũ ẽ vt nõ reci/
piaꝰ eoꝝ oblatiões. ⁊ si sater
dos recipit reddere tenetur. ⁊
compellit ꝑm Hostiẽ. ꝺr oãri
eꝑ ⁊ ꝑm ꝓuidentiã eius vel re
stituaꝰ ei a quo extorta est vsu
ra. vel detur pauperibꝫ. Et q̃ re
cipit oblationẽ a talibꝫ debet
ab executione sui officij mane
re supẽsus donec ad arbitriuꝫ
sui epi satisfaciat. ¶ Tertio sta
tutũ est q̃ vsurariꝭ nõ recipiãt
ad ecclesiasticã sepulturam si
in hoc peccato decesserint. Et
vt inqt Petrus dẽ paiude in
iij. Si tales vsurariꝭ ꝓnt resti
tuere ꝓ se ⁊ nõ restituũt lz man
dent restitui nõ sũt absoluẽdi
nec valent eoꝝ testamẽta in q̃
bus nullus ꝺr eẽ testis: vt ha
bet in. c. q̃q̃. de vsuris li. vi.
Tũ qz ad statim tenenꝺ. tũ q̃a
nõ videntur habere ꝓfecte bo
nã volũtatẽ. qz donatio ⁊ le/
gata cã mortis facta ꝓnt revo
cari. vñ si vsurariꝰ nõ cauet ꝓ
talẽ cautionẽ qua nõ possit pe
nitere nõ ẽ vere penitẽs. ⁊ ꝑm
Hosti. dicunt vsurariꝭ mani/
festi. vel ꝓ euidentiã facti pura
qz mẽsam tenẽt paratã ad vsu
ras vel si de hoc sũt in iure cõ
fessi aut ꝓuicti. Io. ꝺo an. ⁊ ar
chidia. dicunt q̃ satis põt dici
vsurariꝰ manifestꝰ q̃ coram sa/
cerdote ⁊ testibꝫ publice fatet
se vsurarium ⁊ vsuras restitui
mãdat forte libros rõnũ tra/
dens. ⁊ extra de vsuris c. sup

⁊

eo. ponit q̄ p papā dispēsari ñ
pōt vt vsura exerceat sine pctō
Posset aūt dispēsare in exactis
quo ad incertoꝝ restōnez q̄ tñ
si fiat sine rōne quoad ꝓsciam
nō puto q̄ valeat. Apud gen/
tiles etiā dānat vsura. Naz vt
inq̄t Cicero lib. iij. de officijs.
Detrahere aliq̄d alteri ꝛ hoiez
hois incōmodo suū agere cō
modū magis ē ꝓ naturam q̄ꝫ
mors. ꝛ idē in. ij. de officijs in
terrogatus Cato. Quid fene
rari. tū cato. q̄d hoies occide/
re. Narrat Dale. li. iiij. rubri/
ca de libertate. q̄ cū ciuitas ro
mana furore catilinę oppmere
tur ꝛ cogerētur ciues vendere
possessiones ꝛ domos suas p/
pter tumultum creditoꝝ lōge
minore pcio q̄ꝫ valebāt. Tūc
Quintꝰ ꝓscidius cōcessit tre/
centas septuagiraq̄ncq̄ libras
auri vt illi satisfacerent credi
toribus suis que neq̄ de sorte
neq̄ de vsura quenquam de/
bitoꝝ suoꝝ grauauit. Ez quā
tū in ipso fuit amaritudie pu/
blice ꝓfusionis ꝑuata trāq̄l/
litate mitigauit. s. debitores su
os expectando ne ciuilis san/
guinis feneratoꝝ videret. Sed
dimissis multis grauissimoꝝ
viroꝝ sentētijs q̄bꝫ vsura ꝓdē
nat. Christū deū ꝛ dōm nr̄m
audiam⁹. ipse vticq̄ ait Luce
vi. c. Mutuū date nihil inde
sperantes. In q̄bꝫ ꝑbis ꝓtinent
due pticulas Pria ē Mutuū
date. q̄ quantū ad eos q̄ cō/
mode pñt mutuare sine nota/
bili detrimēto sui status erga
eos q̄ sunt in magnis necessi/
tatibꝫ ꝓstituti ꝛ quasi extremū
videt esse p̄ceptū. q̄ si hoc di/
cimus de elemosyna. a fortio/
re etiā in mutuo. ar^m di. lxxx vi
c. In singulis. In alijs ꝓ̄ est
ꝓsiliū. ¶ Scda pticula ē nihil
inde sperantes. ꝛ hoc ē in p̄cce/
pto. ita tñ q̄ intelligatur de spe
bonoꝝ ꝛ spaliū que p̄cio estima
ri pñt. Nā bene pōt ꝛ dz sperī
p̄miū eternū exinde si fiat mu
tuū ex caritate vel benivolētia
¶ Qd multi ꝛ p̄cipue septem
genera p̄sonaꝝ pticipant in cri
mine vsuraꝝ lz ipsi vsurā non
faciunt. ¶ La. tertiū.

Tertiū mysteriū decla
randū de vsura dz pti
cipatio. Sūt em̄ mul
ti pticipātes in crimine vsura
rum q̄ q̄ñq̄ se peccare non pu
tant eo q̄ nō sūt ipsi p̄ncipaliter
exercētes vsuras. ¶ Primi sūt
notarij q̄ scient sup vsuras ꝓfi
cūt instra. Hi fm Hosti. plu
ri sunt. q̄ cōiter solēt iurare q̄
talia nō faciant. ꝛ sic p ꝓsequs
sūt infames. nec de cetero pñt
testificari. nec instrumenta ꝓfi
cere. extra de testi. ca. licet. Si
tñ ob hoc recipiūt pecuniā nō
teneant restituere. q̄ receperunt
eā p ope suo. q̄ꝫ illicito vi/
detur tñ q̄ debeant pauperibus
erogare. Sed vtꝝ tales nota/
rij teneant ad restōnem vsura
rū de quibꝫ ꝓfecerūt instrumē
ta. Sup hoc doctores distin/
guūt. q̄ si scienter faciūt instru
menta vel chartas de debito
vsuraꝝ ac si esset legitimū de/
bitū. puta q̄ facit instrumētū
q̄ martinus mutuauerit petro
centū hinc ad annū restituen/
dos cū sciat mutuasse octogin
ta vel nonaginta. q̄ forte et si
ꝑmo centū dedit postea in oc
culto viginti vel decē rehabu
it a petro vt mutuū sit de illis
octoginta vel nonaginta tan/
tū teneat insolidū si ipsi vsura/
rij nō restituant Et nisi hoc fa
cerent in fauorē recipiētis mu
tuū. puta q̄ ille nolebat aliter
mutuare. ꝛ petrus multū indi
gebat nec poterat aliter sibi p̄
uidere. Tūc em̄ nō teneret no
tarius Peccaret tñ mortaliter
scienter ℔ faciens. q̄ plurimū in
curreret faciens instrm falsū ꝛ
in fraudē vsuraꝝ. Rō ꝑmi est
efficaciter cooperat vsure acci
piende. Ratio secunde est. q̄a
intēdit ꝓncipaliter ꝑmo in/
digenti subuenire. Si autē in
instrumēto est facta exp̄ssa mē
tio de vsura tunc non tenetur
ad vsuram restituendam. Et

ratio quia non efficaciter coo/
peratur ad illud. Nam potest
qui mutuū accipit ad vsuram
in iudicio se iuuare vt non sol
uat vsuram. ¶ Notandū autē
hoc loco. quia vt dicit Hosti.
ꝛ Io. an. in nouella sup. c. Si
cut. extra ne cle. vel mona. q̄d
tabellio siue notarius consue/
uit iurare ser. ¶ Primo q̄d de
his que videbit ꝛ audiet ac re
quisitus fuerit sine diminutio
ne veritatis ꝛ cōmixtione fal/
sitatis conficiet instrumentuz
vnde solet requiri tabellio sub
pena officij sui q̄ ꝓficiet istrm
reqrenti q̄d si non fecerit ꝑiur⁹
videbit ꝛ sic suis instrīs postea
nō credet. extra d̄ testi. c. testio
nū ꝛ hāc reqsitionē q̄sq̄ d̄ po
pulo facere p̄ōt. extra de testa.
c. relatū. Et p tāto dz seru⁹ pu
blic⁹ ꝛ publica p̄sōa. ¶ Secdo
iurat q̄ secreta sibi inūcta ce/
labit. ¶ Tertio q̄ de oibus in
strīs q̄ ꝓficiet ꝓtocolla tenebit
¶ Quarto q̄ fidelis erit illi a
q̄ ꝓstituit. ꝛ si scaret dānū suuz
tractari p se vel p nūciū revela
bit ¶ Quito q̄ illud officiū sit
sibi inūctū cupiditate. timore
odio ꝛ amore remotis. ꝛ om/
nia fm bonā ꝓsciam exequat.
¶ Sexto q̄ sup ꝑcto vsurario
vel i fraudē vsuraꝝ nitro ñ ꝓfi
ciet instrm sciēter. ¶ Secundi

participātes vsuras sunt viri t vxores q̄ recipiūt dotes ō vsuris. Nā viri nō p̄ñt recipe' tles dotes t si recipiūt tenentur ad restitutionē illis q̄b⁹ socer erat obligat⁹ ex quo oīa illi⁹ erant obnoxia restitutōi. Et ip̄a mulier soluto matrimonio tenet ad restitutionē si vir nō restituit ꝑm Raymūdū t alios Tertij p̄ticipātes vsuras sūt pupilli. Cū enim tutores vel ꝓcuratores eoꝝ pecunias posuerunt ad discretionē vbi vsura ē ꝑm p̄dicta tenētur ad restitutionez cuius nō fecerint ipsi tales contractus. tñ q̄ lucrū tale ipi p̄cepūt. Et si non disponūt se ad restitutionē cū habent administrationē suoꝝ bonoꝝ tam sunt in statu dānationis. Sed ipsi tutores t curatores mortaliter peccāt faciēdo tales ꝓtractus t tenentur ad restitutionē cuius vtilitatē nō sint inde assecuti i casu quo ipsi pupilli nō vellent vl̄ nō possent satisfacere. vt notat Archidiacon⁹. xlvi. di. ca. Sicut nō suo. Idē dicendum de quolibet factore vel ꝓcuratore qui exerceret negocia aliozuz faciēte hmōi ꝓctus. ¶ Quarti p̄ticipātes in crimie vsurarum sunt aduocati patrocinātes eis in hmōi ꝓctib⁹. Dēs enim tales digni sunt morte eterna. q̄ ꝓsentiūt vsu recoopando ei. ꝙ: q. i. c. Notū. Quinti p̄ticipātes in crimie vsurarū sunt faciētes statuta sup vsuris t iudicantes ꝑm ea vt capitanei. rectores t hmōi. Et p̄bētes ꝓsilia ad hmōi statuta peccāt mortalit. t sunt excōicati. vt patet in clemētina. Ex graui. de vsuris. Dñi etiā tales q̄ p̄mittūt vsuras p̄pt vnaz certā quotam quā recipiūt inde in eadē sunt dānatione. ¶ Sexti p̄ticipantes sunt ꝓsonere seu cenzales q̄ si ꝓcurāt p illis q̄ mutuo indigēt t ab illis q̄ pati sunt dare ñ peccāt. Si aūt h̄ faciūt principaliter p lucro vsurarij t p p̄te sua isti nō solū peccāt mortalit ꝓpter coopationē ad vsurā. sed etiā restituere obligāt insolidū. si ita coopati sunt q̄ absq̄ ope illo p̄statio illa vsuraria nūme facta fuisset. Cuius rō ē. quia ꝑm ph̄m. ij. ethicoꝝ medium cōparatū extremis sapit naturaz extremoꝝ. ¶ Septimi p̄ticipātes vsurarum crimen sunt clerici locantes domos scienter vsurarij manifestis ad feneradū. hi sunt excōicati. vt patz li. vi. de vsuris. c. Vsuraꝝ vorago. Cōfessores aūt vsuranos absq̄ emēdatōe absoluētes incidūt in laqueū diaboli. Dz se penumero ob vsurarijs decipiuntur. q̄ aut veritatē sui peccati negāt expresse aut callidītate multa occultāt. q̄m p̄tm illō vsure ita excecat mētes vsurarioꝝ vt se se a iusticia deficeret nolint credere q̄s deus benedictus deiciet in ignē eternū. A quo nos liberet iesus filius dei q̄ est bñdictus cū p̄re t spūsctō p oīa secula seculoꝝ Amē.

¶ Feria quarta post dñicaz de passione. De auaricia furuz et de ipso furto

¶ Sermo tricesimusnonus.

O Ues mee vocē meā audiunt et ego do eis vitā eternā. Verba sunt ꝛe dēptoris nostri ozi ginaliter Jo. x. c. t in euā. ho. Descendēt auari i corrigibiles in obscura inferni loca. q̄m nolūt audire vocē dñi nr̄i iesu xp̄i Ipse vtiq̄ dixit Matthei. xix c. Facili⁹ est camelū intrare p foramē acus q̄ diuitē intrare i regnū celoꝝ. t Luce. vi. capi. Ve vobis diuitib⁹ q̄ habetis h̄ ꝓsolatiōnē vr̄am. t Matth. vi c. docuit nō esse thesaurizāduz in terra. sz querēdos thesauros in celo. Que oia auaroꝝ surda sunt cū ipsi ad hoc elaborēt vt p fas t nefas rapiant aliena. Et lz dictū sit in p̄mone p̄cedenti de vsura pessima tamē hodierna die occurrit tractare de auaricia furatorū vt sic loquar id ē p furta acq̄rentium

hec tp̄alia bona. Pro quib⁹ obturgandis tria de furto mysteria esse declaranda.

¶ Primū dicit diffinitio
¶ Scōm excusatio.
¶ Tertiū cōmissio.
¶ Quid ē furtū. t q̄ differētia inter furtū t rapinā. t de ꝓprietate rerū t de periculis rapine t ꝓparatione rapine. t furti atq̄ q̄ graue p̄tm ē furtū.

¶ Capitulum primum

Primū mysteriū de furto declarandum dicitur diffinitio Et vt colligitur ex dicto alexandri in. iij. summe. t ex. l. i. ff. de furtis. Furtū est contrectatio rei alterne mobilis t corporalis fraudulosa inuito dño lucrifaciēdi gratia siue ipsi⁹ rei siue vsus possessionis vere. Cōtrectatio ponitur in p̄dicta diffinitione. quia sine ea non ē furtum etiā si interueniat volūtas vel verbum. Tñ ꝑ solā voluntatē erit quis trangressor illius p̄cepti Nō ꝛcupisces rē proximi tui. Rei aliene ponitur. q̄ in re propria nō cōmittitur furtum intellige nisi alius haberz in re illa aliquod ius puta quia res erat cōmodata vel pignorata quā dñs fraudulose capiendo furtū cōmitteret. ff. de furtz l. si res § si is. Idem dicit tho. ij. ij. q. lxij. ¶ Nobilis t corpo

t iij

ralis dicit qz in reb⁹ īmobilib⁹ vt in agro vl'in icorporalibus vt sunt actões ꝛ seruitutes nõ cõmittitur furtũ eo ꝙ talia nõ pñt ꝓtrectari. Fraudulosa dicitur qz cũ aliq̃s credebat rez esse suam q̃ non erat vel si non erat sua credebat ꝙ etiã ab eo q̃ habebat tbi ius posset accipere nõ cõmisit furtũ licet alias ad restitutionẽ teneatur. Institutа vi bonorũ raptorũ. §. Quia tñ

¶ Inuito dño dicit qz si credit dominum permittuꝛ. ꝛ subest iusta causa credẽdi nõ tenetur. Secus si nõ subest. Si autem putatur facere inuito dño ꝛ tñ dñs vult furtũ quidẽ facit q̃tũ ad intentionẽ sed nõ tenetur ad restitutionez. Nec dñs põt petere obtante sibi sua volũtate. ff. de furtis. l. Inter oñs. §. pe. Lucrifacẽdi gr̃a dicit qz si quis alienã ancillã rapuerit nõ causa lucri ꝛ libidinis ñ ꝓmittit furtũ. ff. eodẽ. l. Clerũ. Sine ipsi⁹ rei siue vsus possessiõis ꝙ dicitur. qz nõ solũ cõmittit furtũ. q̃ rei dñium vult lucrari. sed etiam qui vult in re ipa lucrari vsum ꝛ possessionẽ di. xv. ca. q̃ sacrũ. ff. de furtꝛ. l. Qui inuẽta

¶ Pro pleniore tñ intelligentia sunt quinq̃ notãda. ¶ Primo notãdũ ẽ ꝑm tho. ij. ij. q. lxvi. ꝛ Johã. de ripa ordinis minorũ q̃ cõis vsus oim q̃ sunt h occ mũdo oĩb⁹ hoĩb⁹ esse debuit. vt dicit. xij q. i. capi. dilectissimis. Sic enī de⁹ instituit naturam humanã dans ei dñium omnium cũ dixit Ben. i. c. Dñami/ni volatilib⁹ celi piscib⁹ marꝛ et bestijs terre. Nõ dñium oĩs habuissent. qz ita erat rõ bñ regulata ꝛ ordinata ꝙ nulla re vsi fuissent nisi ad necessitatẽ vl'rationabilẽ vtilitatẽ ꝛ sic nulla inter eos fuisset discordia. Et sic ponitur esse de iure nature scilꝛ primitus institute cõis omniuꝛ possessio. vt ꝓꝛ di. i. c. Ius naturale. Sꝛ in natura viciata etiam de iure nature ẽ in casu necessitatis omnia esse cõmunia. Et sic intelligitur illud Amb. xli. d. i. c. Sicut hi. Nõ ꝓpriuꝛ dicat q̃ cõe est. Post naturaꝛ vero lapsam iuste ꝓuisum est iure humano vt extra casus extreme necessitatis possideãtur. ista tꝛalia diuersa a diuersis vt ꝓpria. Vñ aug. di. viij. c. q̃ iure Quo iure vnusq̃sq̃ possidet. ꝙ possidet. Nõne iure hũano. Nã iure diuino dñi ẽ tra ꝛ plẽitudo ei⁹ pauper ꝛ diuites dñs de vno limo fecit Pauper ꝛ diuites Vae terra cui ꝓportat. Iure aũt hũano dicitur ec villa mea. hec dom⁹ mea. hic seruus me⁹. ¶ Est aũt ipa possessio ꝓpria ꝙuenies ꝓter tria Primo qz magis sollicit⁹ est vnusq̃sq̃ ad ꝓcurandũ aliq̃d ꝛ gubernandũ q̃d sibi soli ꝙperit q̃ id q̃d ẽ cõe oĩm vel multorũ: qz vnusq̃sq̃ laborẽ fugiẽs relinq̃t alteri q̃cquid ptinet ad bonũ ꝓmune. ¶ Secõ qz si oĩa eẽnt sic cõmunia⁹ ia fraudib⁹ aperirẽt et illi q̃ magꝛ sũt malicioſi defraudarẽt simplices ꝛ puros ꝛ acciperẽt sibi meliorẽ ptẽ. ¶ Tertõ possessio illa ꝓpria facit ad pacificũ ꝙuictũ hoĩm. qm̃ si omnia eẽnt cõia cũ multi persepe eadẽ re indigerẽt ad rixas venirẽt ꝛ ꝓtentiões dũ vnusquisq̃ vellet rẽ illã bñe. Ex q̃b⁹ oĩbus sequerẽt ꝙ terre in solitudinem verterẽtur. Agri remanerent inculti bonis eẽt pei⁹ qui nollẽt recipe nisi necessaria. Malis eẽt meli⁹ qz aggregarẽt multa superfluaꝛ letigia mꝛta ac scãda ia euenirẽt. Hic Aristo. in. ij. politice reꝓbat policiã platonis. qz ponebat oĩa cõia. Concordat his Hẽric⁹ de gãdauo in suis quolibetis. Cũ igitur ista tꝛalia vt ꝓpria licite possideãtur nll's dꝛ sine bñplacito ꝛ volũtate dñi ipaꝛ rerũ aliquid auferre. Alioquin furtuꝛ facit.

¶ Secõ notandũ ꝙ furtum vt dic̃ Alexãder in secõ sũme põt sumi tripliciter.

¶ Primo cõmunissime.
¶ Secõ cõmuniter.

¶ Tertio proprie:

¶ Primo sumit ꝓmunissime ꝙ oĩ illicita vsurpatõe. ꝛ sic vsurpatio ꝓsidentie furtũ dicit. Jõ Jo. x. c. Christ⁹ dixit Quicũq̃ dicit aliũde q̃. i. ꝙ hostium fur est ꝛ latro. Ostiũ ꝙ qđ ascẽdit ꝙ dignitatẽ vel regimẽ ad ouile eccie ẽ xp̃s iesus seu modus tradit⁹ ꝙ ordinationẽ eccie. vñ xp̃s ait Ego sum ostiũ ꝙ me si q̃s introierit saluabit. Intrat q̃ ꝙ ostiũ q̃ suscipit regimẽ aiarũ ꝓpter xp̃m. nõ ꝓꝛ mũdi fastũ. ꝛ auariciã. imitãs ip̃m vt patus sit aiam ponere ꝙ ouib⁹ suis. nõ lanã tm̃ queres et lac tꝛaliũ recipiẽs curã ꝑm canonicas sanxiones. Qui nõ sic ꝓmouetur ille fur ẽ ꝛ latro. Occidꝛ te enim subtrahit aias subditoꝛ deo nõ bñdo curã ꝑ eis debitã. ¶ Secõ sumit furtũ cõiter ꝙ q̃cũq̃ illicita possessiõe vel vsurpatõe rei aliene. vñ xiij. q. v. c. pẽale. ꝑt Aug. Furti noie itelligit ois illicita vsurpatõ rei aliene siue ꝙ fraudes siue ꝙ vsuras siue ꝙ violentiã ꝛ hmõi.

¶ Tertio sumit furtũ ꝓprie cũ occꝛte auferꝛ aliena substantia. sic ꝑ iuda ꝑt Jo. xij. ꝙ fur erat ꝛ loculos habens ꝛ ea q̃ mittebãtur in loculis. id est in scarꝓsella portabat id est asportabat. Et de hoc ẽ tex. xij. q. i. c. exemplum. ꝛ c. habebat ¶ Tertõ

notandū ſm ariſto. v. ethicoꝝ q differētia ē inter furtū ⁊ rapinā. Nā in furto auferunt aliena bona occulte ⁊ fraudulent In rapina auferunt aliena bona publice ⁊ violēter. ⁊ ſic ſūt diuerſe ſpēs auaritie. Sciēdū tn̄ q rapina adhuc ſumit tripliciter. ¶ Uno mō largiſſime ⁊ iproꝑ oi vſurpatione iuſte debita ſiue rei tpalis ſiue rei ſpūalis. ⁊ ſic ſumit ad philip. iij. c. Nō rapinā arbitratꝰ ē. ſ. xp̄us ieſus eſſe ſe equalē deo Sed hoc fecerūt ꝑmi pentes. q vt dicit augꝰ voluerūt rape diuinitatē ⁊ ꝓdiderūt felicitatem. Sz hoc mōi rapine xp̄s ſoluit penā ſicut in ꝑſona eiꝰ dic̄ ps. Que nō rapui tūc exoluebā. ¶ Secūdo ſumit rapina minꝰ large ꝑ vſurpatione ⁊ acq̄ſitiōe vel retentiōe illicita rei tpalis que cūq; ſiue manifeſta ſiue occulta. ⁊ ſic ꝟuenire pōt etiā cū furto ꝓxie ſūpto. ⁊ ſic dicit Ambro. xiij. q. iij. Qui vſurā; accipit. rapinā facit. ⁊ ibidez augſtinꝰ. Di. q̄d inueniſti ⁊ no reddidiſti: rapuiſti. Et Hiero. di. xlij. §. i. Aliena rape cōuincit q̄ vltra neceſſaria ſibi retinere ꝓbat. ¶ Tertio ſumit rapina ꝓprie ⁊ ſtricte. ſ. ꝑ vſurpatione rei violēta. ⁊ de hac matheꝰ. xxiij. dixit ieſus phariſeis Pleni eſtis rapina. ¶ Aduertendū tn̄ q ē differētia int rapt̄ ⁊ rapinā. Nā ſi q̄s rapiat mulierē ad ꝯcubitū nō ad lucrū raptum committit vt diximus in diffinitiōe furti. ⁊ ē ſpecies luxurie. nō aūt rapinā q ē ſpēs auaritie. ¶ Quarto notādū q rapina cōmittit tribꝫ modis. ¶ Primo in vſurpatis dn̄is. ¶ Secūdo i iniuſtis bell'. ¶ Tertio in manifeſtis latrocinijs. ¶ Primo in vſurpatis dn̄is. cū. ſ. aliq̄s dn̄s vel cōmunitas accipit vel detinet ciuitatē vel caſtꝝ eccleſie vel imp̄ij vel alicuius dn̄i nō iuſto titulo. ⁊ in hoc caſu oē lucꝝ ⁊ cenſū quod inde ꝓcepit ⁊ ſalariū q̄ꝫ ꝓcipiunt officiales eiꝰ ⁊ rectoꝛes rapia ē. Sic fuit raptoꝛ alexāder magnus dictꝰ ma cedo de q̄ ꝺz i. Hachab. i. c. q poſtq̄ perciſſit dariū regē ꝑſaꝝ ⁊ medoꝝ ꝓſtituit ꝑlia multa ⁊ oium obtinuit munitiōes. ſ. ꝑ rapinā ⁊ interfecit reges terre. ⁊ ꝑtranſijt vſq̄ ad fines terre ⁊ accepit ſpolia multitudis gētiū ⁊ obtinuit regiōes gentiū ⁊ tyrānos ⁊ facti ſūt ei in tribu tū. ¶ Cōmittit ſcōo rapina in bellis iniuſtis Qui em̄ iniuſtum bellū agūt in oib; que auferūt ab eis; quos p̄liant rapinam faciunt. ſm Tho. ij. ij. q. lvi. q aūt iuſte bellāt ſi ab hoſtibus laicis accapiāt non cōmittunt rapinā. ſed capientes ꝑab alijs nō ſūt imunes a rapina. puta ſi a ꝑſonis eccleſiaſticis morātibus in ciuitatib; ⁊ locis alijs hoſtiū niſi illis bonis vt victualib; hoſtes fouerent vel loca illoꝝ eſſent incaſtellata etiā eccleſie ſm Guil. ſeu ſi a viatoꝛibus ſeu a ſuis victualia ⁊ alia rapiant vt; coīter ſtipēdiarij faciūt. vnde Luce. iij. c. Johannes baptiſta dixit militibus. Eſtote contenti ſtipēdijs veſtris. Docēs int̄pt Ambro. ſup ꝟbo Luce. Idcirco ſtipendia ꝓſtituta eſſe militib; ne dū ſūptus q̄rit p̄do craſſet di. lxxvi. c. in ſingulis. ⁊ vt dicit augꝰ. xxiij. q. i. c. militare. Militare nō ē peccatū. ſed ꝓpter p̄dā militare peccatū eſt. ¶ Cōmittit tertio rapina in latrocinijs aptis. Tales erāt qui deſcēdentes a hieruſalē in hiericō expoliauerūt ⁊ plagis ip̄poſitis abierūt ſemiuiuo relicto. vt habet luce. x. c. Et latrones q̄dē marit mi q̄ dicūt pirate p mare p̄dantes quoſcūq; excōicati ſūt ⁊ abſolui nō p̄ſūt niſi a ſede apoſtolica. Sil'r latrocinantes p terrā q̄ expoliant romipetas eccleſias ⁊ loca ſcā viſitantib; aut etiā eos q̄ ꝑ ſuis negocijs vadūt ad curiā romanā vbicūq; ſit vel inde redeūtes ad ꝓpria. aut portātes ad curiā victualia ſimili mō excōicati ſūt Alij ꝓo latrones q̄ alios p̄dātur ac etiā nauigantes expoliant in naufragijs debēt excōmunicari. vt extra de rapto. c. excōmunicationi. Et cū alios ſceleratos. vt homicidas. adulteros ꝑditoꝛes ⁊ huiuſmōi conugientes ad eccleſiā ratione imunitat; eccleſiaſtice debet eccleſia defendere ⁊ nō permitti ibi capi. vt ꝑz extra ō immuni. eccle. c. cū eccleſia ⁊. xvij q. iij. c. diffimūt. c. metuētes. L. de his q̄ ad eccle. confu. l. preſenti. Iſtos tn̄ publicos latrones tueri nō debet. vt extra de imuni. eccle. c. Inter alia. Et hi q̄dē etiā in vita p̄ſenti communiter male finiūt. Sic duo ꝓncipes latronū rechab ⁊ baana q̄ portātes caput iſboſeth occiſi ab eis fecit dauid eos occidi. ⁊ p̄ciſis eoꝝ manib; ⁊ pedes fecit ſuſpendi. vt habet. ij. regū. iiij. c. Similiter cōmittit rapinā in pedagijs ⁊ gabellis indebitis ⁊ iniuſtis tallijs ⁊ dānis. ¶ Quinto notanduꝫ q ſi q̄s emit de rapina vel furto ſcienter aut hoc ꝓbabiliter credēs incurrit multa mala ⁊ incommoda ſm Raymun. ⁊ Tho. ¶ Primo peccat mortaliter. q furtū cōmiſit rem alienā ꝓtractando inuito dn̄o. ff. de furt; l. i. ¶ Secōo tenet ad reſtōnem

rei si hz eã vel valoris eius si habz. ¶ Tertio tenet restituere omnẽ vtilitatẽ quã habuit vel hre potuit. z etiã incõmoda q̃ sustinet ille cui⁹ est res secũdũ Guillm. deducti tñ expẽsis q̃s fecisset vtiliter circa rem ipam ¶ Quarto nõ liberat alienando alteri. vel si res piret morte. vel quocũq; casu vel si auferat ei ignorãter vel violẽter. Et h̃ nisi ipsam rem emptã de rapina vel furto obtulisset dño ipsius rei tpe z loco ꝓgruo z ille recipe noluisset. ¶ Quito restituẽdo rẽ quã emit prono non põt ab eo exigere pciũ. vt patz. C. de furtis. l. in ciuilẽ. Sexto si restituit rẽ deteriorẽ q̃ cũ ad ipm puenit nõ liberat. Septio non põt agere ꝛ venditorez de pcio sibi dato. obstat eni sibi turpitudo sua. z hoc nisi expsse caueris x. q. ij. c. hoc ius. in fine. Dicit tñ Alexãder ō halis. in q̃rto q talis põt rẽ emptã restituere vẽdẽti vt recipiat qõ de illa dedit Magis eni põt sibi puidere q̃ alij. Põt tñ inducere furẽ vl' raptorẽ ad restituẽdũ rẽ illã dño suo. In foro etiã ꝛscie tenet venditor rei q̃ sciebat rẽ furatã esse reddere emẽti bona fide. Hz hoc loco scire plerisq; cupiũt an rapina sit grauius pctm furto. ¶ Et rñdet tho. ij. ij. q. lxvi. q rapina ẽ grauio⁹. ¶ Prima rõ ẽ q furtũ z rapina hñt rõez pecati ꝓpter inuolun tariũ qõ est ex pte ei⁹ cui auferet res. qz. s. ꝛ voluntatẽ ei⁹ auferet illõ cui⁹ est dñs. vbi ergo magn⁹ reperitur ō inuolũtario ibi magis peccatũ Sed maior rõ inuolũtarij iuenitur in rapina q̃ in furto. qz violẽtia q̃ fit in rapina directi⁹ opponit volũtati q̃ ignorãtia q̃ reperitur in furto. g̃ grauio⁹ peccatũ est rapina q̃ furtũ. ¶ Secũda rõ est qz ꝓ rapinã non solũ infert damnũ. sed etiã infert iniuria psone cũ hoc ꝓgat i q̃ndã ignominiã ipsi⁹ psone. Et hec iniuria psonalis ꝓpõderat fraudi vel dolo q̃ pertinent ad furtũ. ¶ Tertia rõ sumitur ex pena a legib⁹ vtriq; pctõ ipposita fm q̃s grauio⁹ punit rapina. q̃ furtũ. Et vt ait Hiero. xxiij q. i. c. nõ afferam⁹. Quis dubitat sceleratio⁹ esse ꝛmissum qõ grauius est punitũ. Sedz eni leges ciuiles cũ quis rapit res alienas si agat infra annũ ciuiliter punit in quatruplũ cõputata. s. ipsa re. Si aũt p⁹ annũ punit in simplũ. ff. de vi bonorũ raptoꝝ. l. i. z. ij. Si ꝛo agat criminaliter punit ꝓptervim sine armis in tertia pte bonoꝝ. z est infamis. ff. de vi z vi armata. l. i. Si aũt cũ armis punitur ō portatione. qz. s. deportat in insulam z pdit oia sua bõa. ff. de

publicis iudicijs. l. iij §. itez lex iulia. ¶ Sedm ꝛo canones multipliciter raptor punit. Et pria pẽa qz excõicatur raptor ab illo epo in cui⁹ epatu fecit rapinã. extra de rapto. c. i. Et. vi. q iij. c. Placuit Itẽ denegatur ei pnia nisi restituat oblata vel securitatẽ plenã faciat de reddendo si habeat vñ possit. Si vero nõ haberet vnde possit z dissulit accipe pniam vsq; ad mortẽ z sic nõ potest satisfacere si petat pniam dabit ei z etiã viaticũ. Si aũt dee edat z ipenitẽs tũc z viaticũ z sepultura negabitur. extra de rapto. c. Super eo. c. in lris. Qõ si nõ habz vñ reddat nec heredes nec propin qui volũt satisfacere. ipe tñ contritus facit qõ põt. Iz tarde non pcinabit pnia z viatico sed tñ sepultura ei negabit Qõ statutũ est ad terrorẽ alioꝝ. Presbyteri ꝛo q̃ ꝛ pdicta fecerint sepeliẽdo ipm z hmõi debẽt depõi ab officio z bñficio. vt in dicto c. sup eo. Hz de raptoribꝫ occlis nõ dz iste rigor seruari fm Inno. extra eodẽ in. c. in litteris Et Iz rapina sit grauio⁹ peccatũ furto. tñ fm Tho. ij. ij. q. lxvi. furtũ ex suo genere pctm ẽ mortale. tum qz ẽ cõtra caritatẽ proximi. tũ quia ẽ cõtra iusticiam que reddit vnicuiq; qõ suũ est z furtũ accipit qõ alteri⁹ est. tũ quia ẽ contra preceptum domini qui ait Exodi. xx. c. Nõ furtum facies. Ob quod secũdum leges furta etiã grauiter puniuntur. Et secũdum legem diuinam punichantur furta pena damni. Nam vt scribit exodi. xxij. capitulo. Qui furabatur vnam ouem reddebat quatuor z qui vnum bouem reddebat quinq;. Ut enim inquit tho. i. ij. q. cv. In pena furti cõsiderabatur secundum legez id quod frequenter accidere poterat. z ideo pro furto aliarum rerum que de facili custodiri pñt a furibus non reddebat fur nisi duplum. Oues autem non ō facili custodiri possunt a furto. quia pascuntur in agris. iõ frequentius ꝛtingebat q̃ oues furto subtraherentur Ideo lex maiorem penam apposuit. vt scilicet quatuor oues pro vna oue redderentur. Adhuc autez boues difficilius custodiuntur qui habentur in agris z nõ ita pascuntur gregatim sicut oues z ideo adhuc hic maior pẽa est apposita vt saltz quinq; boues pro vno boue redderentur. et h̃ dico nisi forte idem aial inuentum fuerit viues apud euz qui tunc solũ dupluz restituebat sicut in ceteris furtis. poterit eni

haberi presumptio q̄ cogitaꝝ restituere ex quo viuū seruasset ¶ Ob quinq̄ ratōib⁹ p̄t aliq̄ excusari a furto.

¶ Capitulum secundum.

SEcundū mysteriuꝫ de furto declarāduꝫ dicitur excusatō Excusātur siquidē a furto aliq̄ quintuplici rōne.

¶ Prima ex diuīe p̄ceptōnis
¶ Secūda recuperationis
¶ Tertia auxiliatōis.
¶ Quarta paucitatis
¶ Quinta necessitatis

¶ Prima ratio dicit diuine preceptōis. ꝛ sic vt scribit Exo. xi. c. Filij israel accipiētes ab egyptijs mutuo vasa aurea ꝛ argētea asportauerūt eū secū sibi illa retinētes. Nec̄ furtū sibi imputat. Qz vt inquit Aug⁹. xv q. v. c. Dixit dns. Nō hic quis/q̄ exemplū sumendū putaꝝ dꝫ ad expoliandū isto mō p̄primuꝫ suū. Hoc enī de⁹ iussit q̄ nouerat quid quē q̄ pati oporteat. Nec israelite furtū fecer̄t. sꝫ deo iubēti ministeriū p̄buerūt Cū enī dn̄i sint oia nobis quodam mō accōmodata. sicut dns alicui⁹ rei cōmodate alteri in accipiēdo ab ipo ꝛ cōmodādo alteri nō illi faciat iniuriā nec iste stōs diceret furari accipiēdo illud de voluntate dn̄i. Ita i p̄posito accipiētes illa vasa ex p̄cepto dei nō ꝛmiserūt furtū Hoc aūt de⁹ iustissime dispositit p̄ter oppressiones ꝛ iniurias q̄s hebreis fecerāt egyptij ꝛ vsurpatōes mercedis laboris eorū q̄si in recōpensationē illorū dānorū. ¶ Secūdo excusat aliquis a furto roe recuperatōis dū. s. aliq̄d accipiūt ab illo q̄ sua bōa iniuste detinet ꝛ nō vult restituere ꝛm vero tho. ij. ij. q. lxvi. Henricū de gādauo distinguendū est. qz aut tales p̄nt recuperare bona sua p̄ via iudicij. ꝛ sic nō lꝫ ipis accipe. qz nēo dꝫ eē iudex in p̄pria causa. C. ne ds in propria cau. l. i. Aut tales nō p̄nt res suas recuperare. vel qz ñ hnt p̄batōes sufficiētes. vl qz omino illis denegeꝝ iusticia. Tūc accipiēdo cōmodo q̄ possūt nec peccāt. nec ad restitutionē tenētur. Hoc tn̄ in duob⁹ casib⁹ est intelligendū ꝛm aliquos ¶ Primus qñ ds inueniret res p̄ditas illi⁹ qui detinet suas. Secūdus qñ administraret bōa illi⁹ Alr furari nō lꝫ. ¶ Primo propter periculū aliorū quib⁹ posset furtū imputari. Nemo enī cū alterius iactura dꝫ locupletari. de regulis iuris in. vi. ¶ Secūdo p̄pt piculū p̄prie fame. puta qz si sciret vt fur diffamabit cū nō posset probare illū esse debitorem cui abstulit. xij. q. i. cap. Nolo. Qui fides conscientie fama ne/gligit crudelis est. ¶ Tertio p̄pter periculum proprie p̄sōe qz si quinceretur accepisse rem alterius puniretur tanq̄ fur.

¶ Quarto propter periculum cōscientie. puta qz non credit sibi licere sed furtum reputat. vel qz exponit se piculo periurij paratus p̄iurare cū peteret potius q̄ dicere veritatē. Quare peccat sic sibi satisfaciēs. Restituere vero non tenetur nisi pl⁹ de debito accepisset. vel nisi nō satisfaciēdo ꝛ restituēdo vnuꝫ de p̄dictis periculis eueniret. cui tn̄ obuiaret restituēdo. Argumentū extra de noui operis nunciatione. c. Cum ex iniuncto. §. Super eo. Et ratio est. quia sic retinēs ꝑ se vel contra proximū peruerteret iusticiam naturalē. ¶ Tertio excusantur aliqui a furto ratione auxiliatōnis cum quis auferret aliq̄d a te p̄ auxilio eius. puta quia re aliqua male vteretur. Sic nō peccaret aliquis auferendo occulte fucum mulieri. gladium furioso. pecuniā vel pannos lusorij ꝛ huiusmodi. Sic rachel furata est ydola patris sui laban ꝛ ex hoc non reprehēditur quia fecit vt afferret occasionē ydolatrandi. Et hoc intelligit nisi ex ipso facto sequeretur grane scandalum alicui⁹. Si ds autem auferret a diuite auaro vel vsurario ꝛ inde daret pauperibus non per hoc excusaretur a furto. vt expresse ostendit Augustin⁹ in quadā omelia. ꝛ ponitur. xliij. q. v. c. Forte. Forte aliquis cogitat ꝛ dicit. Si ri sūt xp̄iani auari ꝛ cupidi nō habeo peccatū si illis abstulero ꝛ pauperib⁹ dedero. vñ illi nil boni agūt mercedē habere potero. Sed hmōi cogitatio diaboli callidit̄ suggerit. Quarto excusātur aliqui a furto rōe paucitatis qñ quis accipet q̄d minimū vt fruct⁹ ortorū ꝛ herbas in paruo valore ꝛ hmōi nisi illud modicū abstulisset intentione notabiliter accipiendi vel damnificandi si potuisset. quia tunc est mortale ꝛm tho. vñ Hiero. xiij. q. vi. ca. fi. Furnō solū in maioribꝫ sed etiaꝫ in minoribꝫ iudicatur. Nō enim quod furatum est sed mens furantis attenditur. ¶ Quinto excusantur aliqui a furto ratōe necessitatis. Sicut enim dixi/mus in sermone. xvij. huj⁹ operis. Qui furatur extrema necessitate cōpulsus nō peccat. sꝫ vtitur iure suo de con. di. v. ca. Discipulos. vñ p̄t occulte subtrahere. vt dicit tho. Nō tn̄ ꝓ se sed etiā pro alio. In tali enī casu oia sūt cōia. Sed hoc intelligendū est cū aliter sibi prouidere nō p̄t. Hā si ab amicis

vel etiã elemosinaliter petẽdo inueniret ⁊ eꝫ verecũdia nõ peteret nõ excusaret a furto accipiendo ab alijs. qõ si non fuit extreme necessitatis. peccat q/dem sed alleuiat peccatũ. ⁊ in tali casu intelligit penitentia q̃ ponitur. extra de fur. c. siquis per necessitatẽ. q. s. peniteat ebdomadas tres. qꝛ vt dicit glo. modica fuit necessitas.

¶ Nõq̃ sũt genera horum q furtũ cõmittere solẽt. Ca. iij

TErtiũ mysteriũ de furto declarandũ ꝺꝛ cõmissio. Solent eñ cõmittere furtũ q̃q genera hominũ. ¶ Primi q̃ cõmittũt furtũ sunt filijfamilias. qui si auferũt de bonis ꝑntũ ℈ voluntatẽ illoꝝ furtũ cõmittũt. et si est q̃d notabile mortaliter peccant. Et si filiusfamilias sic furens coheredes haberet post mortẽ parentũ videt obligari illis ꝓ ꝑte que tãgebat illos de sic ablatis si sũt in notabili q̃ntitate. nisi obtinuisset remissionẽ sup̃ his ab ipsis ꝑntib⁹ ꝑm Ray. ¶ Scõi q̃ cõmittũt furtũ sũt vxores. Si vxor occulte ⁊ ℈ volũtatem viri vedit de eius pecunijs vel alijs reb⁹ in notabili quãtitate. Notabile ꝺico ꝑm se vel etiã ꝑm ꝓportionẽ substantie viri furtũ cõmittit. siue dederit ꝓsanguineis siue exp̃enderit in suis vanitatib⁹ siue etiã indefecerit elemosinã ℈ volũtatẽ viri ¶ Nota tamẽ q̃ vxor põt in extrema necessitate subuenire indigenti etiam ℈ voluntatẽ viri dũ tñ ex hoc ipe nõ incurrat notabile detrimentũ sui status. lxxxvi. dis. c. nõ satis. Si etiã mulier ylra gubernationẽ domus exerceret artẽ aliquã lucrosam tũe ꝺ suo lucro possit notabiliter dare ꝓ pijs causis hñte eius familia vnde cõuenienter aliunde sustentet. De pane aũt ⁊ de vino ⁊ hui⁹mõi que coiter cõsueuerunt viri ꝺare potestatem familie erogandi eo ipso q̃ nõ ꝓhibuerũt concessisse vident dũmodo moderate fiat. Quinimo si aliq̃n ꝓhibuisset pie ꝑnt interꝑtari. i. q̃ ꝓintẽdant ꝓhibere a nimio nõ a toto ꝑm Guil. Si tñ conscientia sua eis dictaret q̃ nullo modo ꝓtentarent: nõ ꝺꝛ ℈ ꝓscientã. ¶ De ꝓafernalibus aũt possũt vxores disponere sicut volunt nisi obstet ꝓsuetudo vel aliq̃ ius mũicipale. Parafernalia dicuntur que habet vxor ꝓter dotes vt successiões hereditarie. legata ei facta vel ꝺonata ⁊ h⁹mõi. Vltra ꝓdictos tres casus. s. extreme necessitatis in paupe. vel cũ mulier ẽ lucrosa vel ℈ ꝓafernalia. Petrus de palude in. iij. ponit etiã alios casus in q̃b⁹ vxor põt ꝺare elemosynã ⁊ alienare sine licẽtia viri. Primus ẽ ad vitandum dãnũ. sicut fecit abigail. i. Regũ. xxv. c. qꝛ mulier ℈ ꝓprietatẽ in bonis coib⁹ sicut ⁊ vir. vñ si ꝑ negligentiã vel maliciã viri videat sibi iminere periculam põt ipsa obuiare. Scõs casus ẽ. si vir sit fatu⁹. tũc eñ dispẽsatio ꝺom⁹ ptinet ad vxorem nisi q̃ superiorẽ aliter ordinatus fuerit. Tertius ẽ si vir absens nõ posuit aliũ dispẽsatorẽ domus sue loco sui. Quartus ẽ. si vir ꝑegrinans taxatas expẽsas ꝺedit vxori si ipsa vult sibi subtrahere põt pauperib⁹ erogare. ¶ Sed q̃d ꝺe muliere supponẽte alienũ partũ q̃ alienum filiũ nutrit ad expẽsas viri vt filiũ de adulterio ℈ceptũ ꝑsuadet viro sore suũ. ¶ Dicendũ q̃ ꝺequid expẽꝺet ꝓ nutritõe ⁊ gubernatõe illi⁹ filij. Et ad illud in q̃ succedet patri putatiuo tenet totũ ad restituẽdũ. qꝛ furtũ ℈misit quantũ possibile ẽ. Dicit tñ Raymũdus q̃ talis mulier debet laborare q̃buscunq̃ modis põt vt legitimi heredes nõ fraudẽtur hereditate patna cauterio. Reuelare enim simpliciter marito vel spurio vel supposito nõ expedit absolute ⁊ sim̃ distinctõe. tũ qꝛ forte inde ꝑcipiet homicidia ⁊ adulteria. tum qꝛ forte marit⁹ ꝺimitteret eam ⁊ nõ valẽtes forsitan ꝓtiere vt q̃ adulteraret. tũ forte qꝛ ñ crederẽt sibi. Ideo ꝑm Guil. vel Raymũ. ⁊ Hostien. Si hoc secretũ reuelari põt sine periculo spurio vel marito siue ipsis sim̃ue mediante aliquo bono viro tũc reuelandũ ẽ vel ita si maritus ꝓtẽtus sit mulier absoluatur ab obligatõe satisfactõis vel filius ille ingrediatur religionẽ aut ꝑgat in regionẽ longinquã vt nõ ꝓcipiat bona heredũ ad se non spectantio. Et si dicta reuelatio fieri non potest aut mulieri non credatur faciat mulier id quod potest ad satisfaciendum ꝺolens ꝺe peccato suo Et si non potest plene satisfacere ꝓponat firmiter in animo q̃ satisfacier q̃cito poterit ⁊ sic erit in bono statu. xxij. q. v. capitulo Hoc videtur. ⁊ de pe. ⁊ re. capitulo officij. Vbi ponitur talis casus. Filiꝰ aũt spurius vl supposit⁹ nõ tenet ꝺe leui mri credere cum sint mlte fallacie mulierũ. nisi esset tanta honestas feie ⁊ probabiles circũstantie q̃ credere deberet. ¶ Tertij qui furtum cõmittunt sunt deceptores ⁊ fraudãtes. ⁊ sic ꝺisciplinis cuiuscunq̃ artificis ꝛ abstulit vel ꝺ pecunijs vl ꝺe ꝑis reb⁹ venalib⁹ sui magistri vl si emẽs alij

quid p̄ suo magistro dixit pl⁹ expendisse q̄ꝫ fecerit accipiēs si bi residuū pecunie furtū com/ misit. Item quilibet gerens ne/ gocia alterius. vt tutor. cura tor. procurator. t huiusmodi fin gentes se plus expēdisse i emē do vel minus recepisse q̄ꝫ rece perit in vendēdo vel aliās do lose dānificās fur ē Item qui hz societatē cū altero de lucro ali cuius negocij si sufficiēter ꝑ pacta inita t iusticiā sibi non respondit de parte illi contin/ gente. sed illa sibi retinēdo fur tū cōmittit. Sic etiā agricola partionalis fur est: si nō fideli ter t integre rēdet suo patro/ no. Stipēdiarius insup etiaz in bello iusto si pullos vel alia comestibilia abstulit ab homi nibus p̄ quib⁹ pugnat vel bla da collegit p̄ eos pascēdis vel aliter dānificauit tenet ad re/ stitutionē. nec excusat si hoc fa ciat ex p̄cepto dñi sui. Seruit ancille accipiētes de bonis do minoꝝ suoꝝ sine scitu eoꝝ fur tū cōmittūt. Sartores adhuc pannū occulte capiētes fures sunt t mortaliter peccāt t te/ nent ad restitutionē. ¶ Quar ti qui furtū cōmittūt sūt vten tes re cōmodata ad aliquem certū vsum ad aliū vsū contra voluntatē dñi. Puta qz equ⁹ cōmodatus ē vt iret in villaz t ipse duxit in bellū. Talis fur tū cōmittit nisi forte rōne ami cicie poneret spem in ratihabi tione. Et tenet talis ad resti/ tutionē si res p̄iit vel deterio rat. ff. cōmodati. l. si vt certo. ¶ Scōm ꝙo Hosti. cōmoda tū est alicuius rei ad aliquem spālem vsū gratuita facta cō/ cessio. Similiter cōmittit furtū in deposito. Cū em̄ q̄s depo/ sito sibi facto vsus ē vel retinu it sibi vel ꝓcessit ad vsū furtuz cōmisit nisi hoc egerit cū volū tate deponētis: Si q̄s etiam vsus ē pignore accepto vñ ha buit emolumentū tpale si hoc eget contra volūtatē pignorā tis cōmisit furtū. si ex volun/ tate eius cōmisit vsuram nisi forte esset talis res cuius vsus sine p̄cio ꝓcedi solet inter ami cos sicut cōmodatio libri. Et in vtroq̄ casu tenet ad restitu tionē vel restituendū p̄cū illi us vsus ꝑm Tho. ij. ij. q. lxxij ¶ Quinti qui furtū cōmittūt sunt qui res inuētas sibi reti/ nēt quas retinere nō p̄nt. Un Hieron. xxij. q. v. c. Multi. Sciant hoc virtū simile eē ra pine si q̄s inuenta nō reddide rit. Et aug⁹ eadē causa. xv. q. c. si quid. Si quid inuenisti t nō reddidisti rapuisti. Ad idē fa cit. ff. de furtis. lex falsus. Ad uertendū tñ ꝑm Richar. i. iij.

t Tho. q̄ res inuēte aut de p̄/ pinquo fuerūt in bonis alicu/ ius nec habent p̄ro derelictis. aut nunq̄ vel nō de p̄pinquo. sed ab antiquo vt thesauri. si p̄mo modo qui res inuentas accepit t sibi ipsi retinet mor/ taliter peccat si est quid nota/ bilis valoris. t tenet ad resti/ tutionē ei cui⁹ ē. q̄ si nescit cu/ ius sit: faciat publice denūcia ri in ecclesia. Et si nec isto mō reperet cuius essent debēt pau peribꝫ erogari. nisi ipse inuen/ tor eēt multū paup. qz tūc pos set cū licentia epi vel ꝓfessoris sui sibi retinere q̄n nō inueniret patronus. Sed si res inuenta nō fuisset in bonis alicui⁹ ali/ q̄n sicut lapilli t gēme que inue niunt in littore maris t nō do mestice aues t pisces talia oc cupanti concedunt. Insti. de rer. diui. §. fere. §. t quidē. Et eadē rō est de thesauris antiq̄ tpe sup terra occultatis quoꝝ non est aliq̄s possessor' nisi qō ꝑm leges ciuiles tenet qui inue/ nit dare medietatē dño agri si in alieno agro inuenerit. In agro ꝓ̄o suo ē inuentoris. Sz de ꝓsuetudine vbicūq̄ inuen tus ē p̄ncipis ꝑm Petr. de pa lude in. iij. Hosti. aūt in sum ma dicit. q̄ si thesaur⁹ inuenit in alieno agro data opa est in uentoris. Sed si nō data opa medietas debet dño fundi In stituta de rer. diui. §. Item ea §. Thesaurus. t. §. Item lapilli t. C. de thesauris. l. i. Res au tem que iaciunt in mari ad al leuiandū nauim p̄pter periculū vite nō hñtur p̄ derelictis vñ restituī debēt si scitur patron⁹ vel pauperibus erogari si nesci. Quibuscūq̄ modis igit fur/ tū cōmittit graue ē pctm̄ ipe/ diens iter supne vite. ad quaz nos perducat iesus dei filius qui viuit t regnat in secula se culoꝝ amen

¶ Feria q̄nta post dñicam de passione De auaritia iudicuz.

Sermo quadragesimus.

Recte iudica/ sti. verba sunt redē ptoris nostri originaliter Luce. vj. c. t in euāgelio hodierno. Dici/ entes autē iudices auari iusti/ ciam suppeditant falsisq̄ iudi cijs inferūt suis primis crude lissima dāna. Possumus iam dicere illud Hiere. v. ca. Cir cuite vias hierusalē t aspicite t considerate t q̄rite in plateis eius an inueniatis virū faciētē iudiciū t querentē fidē. Rarissimi quippe sūt qui in iudican do ꝓpter pecuniā nō deficiāt. Et q̄uis apud vulgares iudi ces dicātur doctores iuris. tñ ꝓprie loq̄ndo tales dici debēt

iuris pciti. sz iudices sūt q̄cūq; hñt i alīq̄ matia iudicare ciuili vel crīali siue sint ordiarij siue subdelegati. siue arbitri. siue dicanō dñi. siue ptātes ⁊ capitanei. siue pōres. siue officiales. siue ꝓsules alicui⁹ artis. siue rectores vniuersitatis ⁊ h⁹mōi. vñ. xxiij. q. ij. c. Iustū. Isidor⁹ ait. Iudex dr q̄ ius dicat populo siue q̄ de iure disceptet. Iure aūt disceptare ē iuste iudicare. Vñ dñs Deutero. xvi c. dixit. Iudices ⁊ magistros ꝓstituēs in oib⁹ portis tuis: vt iudicēt pplm iusto iudicio. Nō fit aūt sic. q̄ vt Isidor⁹ ait. xi. q. iij. ca. Paup. Pauper dum non habet quid offerat nō solū audiri contemnitur. sed reprobat. Cito violat auro iustitia. nullāq; reus ptimescit culpā quā nūmis redimere existimat. ¶ Propterea in pñti ꝑmone de auaritia iudicū dicem⁹. In quo de ipsis iudicib⁹ tria mysteria ꝓponim⁹ declarāda.

¶ Primū dr congruitatis.

¶ Scōm qualitatis.

¶ Tertiū culpabilitatis.

¶ Qd congrue hō iudicat hominē etiā supior malus. ⁊ qd iudex nō pōt simul eē iudex accusator ⁊ testis. ¶ La. ꝑmū.

Primū mysteriū dicit cōgruitatis. In q̄ tria dubia crūt soluenda.

¶ Primū vtr sit ꝓueniēs q̄ hō sit iudex hois. ¶ Scōm vtrū sit ꝓueniēs q̄ supior malus iudicet. ¶ Tertiū vtr sit cōueniens q̄ iudex sit simul accusator ⁊ testis. ¶ Ad ꝑmū dubiū dicunt q̄dā q̄ non ē conueniens q̄ hō sit iudex hois. Naz. i. ad Corinthꝫ iij. c. apostolus ait. Nolite ante tp̄s iudicare quo aduscq; veniat dñs. Et ad ro. xiij. c. Tu q̄ es q̄ iudicas alienū seruū. Et Matthꝫ. vij. ca. Nolite iudicare ⁊ nō iudicabimini. ¶ Sed tm̄ ꝓbū inuenit i sacra scriptura. nā Deutero. i. c. Dixit filijs israel moyses ex volūtate dei de his quos ꝑficerat iudices. Audite illos: et qd̄ iustū ē iudicate. Et Isa. i. c. scribit. Querite iudiciū subuenite oppsso. iudicate pupillo. defendite viduaz. ¶ Et ad Ro. xiij. c. dr de iudice. Nō sine causa gladiū portat. minister em̄ dei ē. ¶ Rñdet ḡ Aler. i. iij. sūme allegādo augustinuz i li. de pnia. ⁊ glo. in epla ad Corinthꝫ. q̄ dupler est iudicium. Primū ꝑticulare inordinatuz ⁊ vsurpatū ac temerarium de quo dixim⁹ i quadragesimali de penitentia. ⁊ de hoc loquūtur auctoritates ꝑmo allegate Secundū ē iudiciū ordinatū ⁊ publicū institutum ab ipso deo ad punitionē iniquoꝝ. et ad declarationē dubioꝝ ꝓ pacifico cōuictu hominū. ⁊ de hoc Deutero. i. c. Moyses dixit. Constitui ex tribubus vestris ꝓncipes ⁊ tribunos ⁊ centuriones q̄ populū iudicarēt. Est tñ sepe ḥ iuditiū publicū iniquū. Dū laici p̄sumūt clericū iudicare ⁊ p̄latus non subditū suū. Vnde in figurā dñs p̄cepit q̄ trāsiēs p alienū agꝝ nō mitteret falcē in messez alienā. s. falcē iudicij in non subditos vt exponit Grego. vi. q. iij. c. Scriptū. ¶ Scōm dubiuz fuit. vtr sit ꝓueniēs q̄ superior malus iudicet. Et possz arguj q̄ nō. nam apls ad Ro. ij. c: In quo aliū iudicas teipsuz condēnas. i. condēnabilē ostēdis. ⁊ Ambro. iij. q. vij. c. Judicet. Judicet ille de alterius errore q̄ non hz quod in seipso condēnet. Judicet ille qui nō agit eadez que in alio nouerit puniēda ne cū de alio iudicat in se ferat sniam. Et grego. iij. q. vij. c. Qui sine peccato. Dicit de iudicib⁹. Reuocētur ad conscientiā vt ꝑus ꝓpria corrigant ⁊ tunc aliena reprehendant. Ad idē facit. c. postulatus. ij. c. In grauib⁹. supdicta causa ⁊ qōne. ¶ Sed in contrariū sūt exēpla manifesta nā saul cum esset ia dño reprobatus populū iudicabat. ⁊ ei⁹ iudiciū vniuersus populus exp̄petebat. Nec dauid voluit eū occidere in spelūca dicens. ꝓpicius sit mihi dñs vt non extendam manū meā in x̄pm̄ domini. i. regū. xxiiij. c. Dauid vero cū eēt adulter ⁊ homicida ī terrogat⁹ a ꝓpheta sentēciā in diuitē dedit qui ouē pauperis rapuit dicēs Iudiciū mortis ē viro huic. Quem reddet in quadruplū. Insup salomō cū idola coleret amore mulierum infatuatus. tm̄ vniuersus israel ad eius iudiciū confugebat. ꝓbanf ista. viij. q. i. c. Audacter. ⁊ ij. q. vij. c. sic de his. ¶ Rñdet itaq; Alex. vbi s. q̄ ē iudicare de officio ptātis: ⁊ ḥ mō mali pñt iudicare subditos. ⁊ ē iudicare de merito potestatis. ⁊ ḥ mō indicāt boni Dū ḡ mali ab ecclesia tolerāt eoꝝ iudiciū subterfugere nō est licitū ⁊ obtpare est ꝓficuū. Iudex aūt q̄ mal⁹ ē p̄cipue notorius alios scādalizat. Non tm̄ dr crīmia dimittere ipūita fm̄ Tho. ij. ij. q. xxxiij. sz ꝓponere emēdationē in se ⁊ cū humilitate ꝓdēnare ⁊ ñ peccabit. ¶ Tertiū dubiū fuit vtr sit ꝓueniēs q̄ iudex simul sit accusator ⁊ testis. Et videt q̄ sic. nā Daniel' xiij. c. hēt q̄ Daniel fuit accusator iniquitatis seniorꝝ ⁊ iudex corūdē. ⁊ Hiere. xxix. c. Dñs nr

Ego sum iudex ⁊ testis. ¶ Hz in ꝓtrari ū est textꝰ. xiij. q. vij. c. Nullꝰ. vbi dicitur. Nullꝰ vnq̄ ꝑsumat accusator simul esse iudex ⁊ testis. qm̄ i omni iudicio quatuor semp ꝓsoas esse necesse. Id est iudices electos accusatores ydoneos. ac defensores ꝓgruos. ⁊ testes legitimos. Judices aūt debēt vti equitate. testes veritate. accusatores intētione ad amplificandū cāz defensores ad minuendā causaz. Rñdet Alexā. q iudex ē ꝓsōa media inter accusatorem vl reum ⁊ defensorez ⁊ nullā partē debet declinare. Talr nec ꝓsonā testis potest assumere ne habeatur suspectus de impositione culpe cū ad ipm ꝓtineat sententia inferende pene. ¶ Ad illō qđ obijciebatur de daniele dicēdū q in illo facto gerebat ꝓsonā diuinā ⁊ hūanā. Primā in accusando vñ ibi dicit q suscitauit deus spm̄ pueri iuniozis Humanā vero ꝓsonā gerebat in iudicādo. qz ꝓuicit eos dani el ex oze ipsoz falsum dixisse testimoniū. Ideo q̄ inspiratione dei facta sunt nō sunt trahenda in ꝓsequentiā. ¶ Ad aliud vero qđ inducebatur de deo dicit Alexāder q deus iudicans non pōt a iusticia declinare. hō aūt sic. Ideo alia rō est de iudicio dei ⁊ alia de iudicio homis

¶ Qz ergo ordinatū iudicium ad hoc vt iudex recte iudicet requirit vltra ipm actorē siue accusatorē reū ⁊ testes. Ideo de his aliqua sunt vidēda Et primo sciendū est de accusatore. qz vt dicit Ambro. ij. q. i. c. de manifesta. Judicis non est sine accusatore dānare. Et hoc nisi crimen sit notoriū. Euidentia enim patrati sceleris clamorem indiget accusatoris. vt dicit in ꝓdicto ca. Manifesta. ⁊ extra de ac. in. c. Euidētia. Fama ei publica frequēs ⁊ clamosa cōtra aliquē subditū obtinet vim accusatōis. vt ōz. in glo. in. c. i. de offi. ordi. extra de accusa. ca. Qualr ⁊ qñ. extra de simo. ca. Licet heli. ⁊. xi. q. iij. c. ꝑcipue. Sed qz is q̄ vocat aliquez ad iudiciū querelā ponit aliquando de cā criminali seu crimine Aliqñ de ciuili seu de rebz temporalibz. In criminali dicit accusator. In ciuili ꝓsueuit dici actor q̄uis etiā in crimiali dicatur actor. ¶ Tripliciter autē ꝓtingit talē peccare. ¶ Primo calūniose agēdo. s. imponendo alicui falsum crimē ex malicia vel petēdo aliq̄ bona tanq̄z sibi debita qz nouit p se vel ex consilio peritoz sibi nō deberi. Et talis i vtroq̄z casu peccat mortalr agēs ꝯ caritatē ꝓximi et ꝯ iusticiā. Et de oi dāno inde le

cuto tenetur leso mō sibi possibili. xiij. q. v. c. Nō sane. in fi. Qz si dānificat in bonis rpalibz oz illa restituere Si tamē fama vel ꝓsona. qz accusatus de crimine iniuste. ⁊ ꝓuictus falso infamat de facto ⁊ occiditur vl mutilatur. vel alias leditur in ꝓsona oz sibi satisfacere ad arbitriū boni viri. Nō tñ tenetur se manifestare post factū si inde pcl'm vite imineret. sz si ē in ꝓcessu cause oz dimittere ⁊ nō ꝓsequi ¶ Scdo peccat actor iordinate desistēdo a prosecutione cāe inchoate. s. priuaricando. i. aliā ptē vicz accusatū adiuuando colludēdo cū eo. vel non inducēdo legitias probatōes q̄s hz ꝯ eū. ⁊ acceptando falsas ex cusatōes rei. Qđ hz locū i crimiñibz. Aut etiam ex toto desistit a debita prosecutōe cāe sine debito ordine iuris. qđ dicitur tergiuersari. ⁊ hoc facit corruptus pecunias a reo. ⁊ amicis ei⁹. Aut p̄cibz eoz inducer⁹ Et tūc peccat mortalr. qz facit contra rēpublicā cui⁹ bonū procuratur p punitionē criminū qđ ille ipedit ꝑm tho. ij. ij. q. lxviij Jn cā aūt ciuili seu vbi agitur de rpalibz. qz ibi nō intēdit nisi indēnitas actoris. Et quilibz renūciare pōt iuri suo. vj. q. i. c Quaz periculosum. Jō absq̄z pcō pōt desistere a prosecutiōe

causę sue siue ꝓcordādo cuz reo siue ad vitandū expēsas ⁊ ḡuamina litigioz. ¶ Tertio actor offendit reū etiā si habeat iustā cām ciuilē vel criminalē cū per indebita media cām prosequit vtēdo mēdacijs in iudicio vel falsis instrumētis ⁊ testibz ⁊ ꝓbatōibz alijs ne amittat iustaz cām qđ etiā mortale ē ꝑm tho. ij. ij. q. lxxviij. vñ nullo mō licz xxij. q. ij. c. Faciat. Vlez si inde obtinet victoriā cause ex q̄ certus ē de sua iusticia nō tenetur ad satisfactionez alteri pti. nec etiā in expēsis placit i cū ille iuste vexauerit eū. Si autē actor in causa ciuili extiat se ius hre qz ⁊ sic sibi dicit ab aduocatz ⁊ peritis vel etiā dubitat de iure suo nec in processu cause cognoscit contrarium etiam si cām habet iniustam nō peccat plaeitando q̄uis melioꝰ faceret cōcordando vel dimittendo. Et si obtinet victoriā cause non tenetur satisfacere dum hoc ignorat. qz probabilis ignorātia excusat eum. di. xxxvij. §. finali. Sed si postea certificat ō errore suo tunc tenetur ad restitutionem bonoz illoz. ⁊ hoc nisi iam bona fide p̄scripserit. extra de prescriptōibz p totū. Jn causa aūt criminali nisi sit pene certus de crimine ⁊ posset legitie probare nō excusaretur a pecca

to mortali accusando. qz expo/
nit se periculo magno sui vel p
ximi sine causa sufficienti. Ite
notase cūduz Anthoniū de bu
trio sup capitulū quod plerisq;
De imunitate eccie. Quod cū
quis sine actor/siue reus aliq; te
net ex iusta snia data p eo a iu/
dice cui⁹ius lex positiua ei assi/
stat. Tñ qz lex naturalis resi/
stit. qz nō dz ds locupletari cuz
alterius iactura vel dāno. vt in
c. Locupletari. de reg. iu. in. vi.
Ideo tenet talis restituere sic
habita etiā si nō procuratione
illi⁹ obtinēt. sz sola iudicz igno
rātia obtinuisset z ille q̄ succu/
buit nō appellasset q̄si videat il
le acquieuisse ex q̄ a snīa nō ap
pellauit Iesus. qz talis nō est ve
rus sed p̄sumptus ꝓ sensus. vt
notat de snīa z reiudicata. qō
nō sufficit in foro cōsciētie. Qō
intelligendū videt qñ talis suf/
ficiēter nouit snīam iniustā fu/
isse dictā pro se siue tūc siue post
ea. ¶ Scōo sciendū de reo qui
scz accusatur seu impetitur su
per aliq̄ re siue iuste siue iniuste
q̄ pōt peccare mortal⁹ z ꝟ tri/
pliciter. ¶ Primo dicēdo falsi/
tatē vel tacēdo veritatē. vt cuz
iudex exquirit ab eo ꝟitatē ꝑm
ordinē iuris. siue in cā ciuili vt
cū interrogat si pecuniā mutuo
accepit ab actore. vel si nō resti
tuit mutuataz sciēs se recepisse
hoc negat vel restitutā asserit.
Siue in cā criminali cū accu/
satur et sunt semiprobationes
vl' cū infamia exorta erga aliq̄
fit inquisitio sup hoc etiā in ca
su mortis negat se ꝑmisisse ma
leficiū ꝑpetratū peccat morta/
liter talis. Rō ꝑm tho. ij. ij. q.
lxix. qz facit ꝺ debituz iusticie
ad quā pertinet vt ds obediat
suo superiori in his ad q̄ ius sue
superioritatis se extēdit: Supe/
rior aūt ē iudex respectu ei⁹ qui
iudicatur. Et ideo ex debito te
netur accusatus iudici expone
re veritatē quā ab eo scōm for
mā iuris exigit. Si aūt nō ēet
legitim⁹ iudex. puta qz habet
dñium vsurpatū cū nō sit supe
rior ei⁹ nō videtur facere contra
iusticiā si nō obediat et in dicē/
do veritatē. peccat tñ dicendo
mendaciū z mortal⁹ r si iurat
vel inde nocumentū notabile
proximo infert. Similiter eti/
am si esset legitim⁹ iudex. z nō
inquireret ꝑm formā iuris Pu
ra impetitus ꝺ debito pecunie
sine aliqua infamia exorta vel
accusatōe inquirit de hōicidio
vel furto. Tūc nō tenet rñdere
sed pōt p appellationē vl' aliter
subterfugere iudiciū ei⁹ non tñ
debet mendaciū dicere. Accu/
satus aūt vel inquisitus iurid
ce de vno maleficio z cōuictus
potest inquiri z de alijs z tenet
veritatē dicere ꝑm petrū de pa/
lude in. iiij. ¶ Tcio reus potest
peccare mortaliter calumniose
se defendendo. Nā isto mō etiā
si haberet iustā causam pecca/
ret. Sed vt inquit tho. ij. ij. q.
lxix. Aliud est veritatē tacere
Aliud falsitatem proponere
¶ Primū in aliquo casu licet.
Non enim q uis teneatur omnē
veritatē dicere. sed illā quaz ab
eo potest et debet iudex exigere
ꝑm iuris ordinem puta cū pre
cessit infamia super aliquo cri/
mine vel aliqua indicia appa/
ruerunt. vel cum processit pro/
batio semiplena. ¶ Scōm au
tem. s. falsitatem proponere ni/
lomodo licet. Ad id autez qō
licitū est potest ds ꝓcedere vl' p
vias licitas z proposito fini cō
gruas quod pertinet ad prudē
tiam vel per vias illicitas et p/
posito fini congruas quod ptī
net ad astuciā q̄ fit p fraudem
z dolum. Et primū quidē laus
dabile ꝑm vero vicioſum. Reo
igitur licet se defendere occultā
do veritatē quā confiteri nō te
netur p aliquos conuenientes
modos. puta q nō respondeat
ad que respondere non tenetur
z hoc non est calumniose se de/
fendere sed prudenter euadere.
Non aūt licet vel falsitatem di
cere vel veritatē tacere quā di/
cere tenetur. nec aliquā fraudez
adhibere. quia fraus z dolus
vim habent mēdacij quod est
calumniose se defendere. Ter/
tio peccat reus per appellatio/
nem iniustam videlicet cū ds
appellat a sentētia causa afferē
de more ne contra eū iusta sen/
tentia feratur. Talis enīz pec/
cat qz agit contra iusticiaz. qz
officium iudicis impedit z ad
uersarium suū leditvt. tei dicit
in glo. in. c. Ad nostram. extra
de appel. Appellatio non ē in/
uenta vt sit iniquitatis vincu/
lum sed oppressorum leuamen
Idem extra eodē. ca. Cū spā
li. §. Porro. Quare iniuste ap
pellans tenetur ad satisfacien/
dum de dānis z expēsis. secus
si credit se habere iustam cām.
Ite ꝑm tho. cōdēnato ad mor/
tē si iuste hoc sit nō licet se defē/
dere p violentiā nō tñ tenet fa/
cere vnde sequatur ei mors pu
ta manere in loco carceris si in
uenit aptum vel non comedere
condemnato ad mortem per fa
men si cibus ei occulte offerat:
Sed condemnato iniuste ad
mortem licet resistere condem
nanti iudici sicut z latronibus
z se defendere nisi forte propter
scandalum vitandum cum ex
hoc aliqua grauis turbatio tie
ret. hec tho. ¶ Tertio sciendū
de reste qui concurrit i iudicio
q̄ hic tripliciter potest peccare.

¶ Primo dicendo falsitatem sciēter. z talis peccat mortalit ꝑm Tho. ij. ij. q. lxx. Tū qz facit ꝺ̄ primū. vnde exo di. x. ca. dr. Nō loqueris ꝺ̄ primū falsū testimoniū. Tū qz ꝑiurat. nā nō credit testi nisi iuret. Extra de iureiuran. c. Nup Et iurare debet ꝑm Ray. z Hosti. q dicet totā veritatē quā nouit ꝑ rē illa. iij. q. ix. c. Hortamur. z q nō admisceat aliqd falsuz nec aliqd de suo adiciet. iij. q. ix. c. Pura. Quare testificādo falsū tenet ad restōnē dāni que exinde primus incurrit ꝓpter ei⁹ testimoniū ¶ Scdo peccat testis cū id qd est sibi dubiuz asserit sibi certū. qz exponit se piculo pcti z dānificatiōis primi cū possit eē ꝺ̄ū eius quod ipse dicit z etiā ꝑiurat cū iuret se scire illud qd nescit. nam nō admitteret ei⁹ testimoniū nisi diceret se scire. Quinimo solent testes interrogari quomodo solent testes interrogari q modo z vñ sciāt. Et si interrogati nō dicant de causa sciētie nō valet testimoniū. iij. q. iij. §. Sola. z in auten. de testib. Et lz debet ḡ testis certū ꝑ certo assereret z dubiū ꝑ dubio referre. ¶ Tertio peccat testis cū pecuniā accipit ꝑ testimoio ꝑitatis Nō eīm lz testi vendere vez testimoniū. xiij. q. v. c. nō sane. Vltomagis peccat testis cū accepit pecuniā ad falsitatē dicendā vel occultandā ꝑitatē. Pōt tñ testis accipe expensas. tñ ab eo qui eū ꝓducit puta si ex testimonio ferēdo di etā facit vel etiā operā suam z lucz dimittit. iij. q. v. c. Elenturis. Accipiēdo aūt pecuniā ꝑ testimonio restituat ei a quo accepit. nisi ille dedisset ad corrumpendū testē. nā tūc debet ei dari in cui⁹ iniuriā accepit: vl̄ pauplb erogari.

¶ Qō iudex debet eē idoneus z grauis in ferendis sententijs ac ꝑitatis defensor ¶ Cap. ij.

Secundū mysteriū declarandū de iudicib dr qualitatis. ꝑm enz alexandz vbi s. tres ꝑcipue ꝺditiōes req̄runt in iudicib.

¶ Prima dr idoneitas.

¶ Scda grauitas.

¶ Tertia veritas.

¶ Prima ꝺditio dr idoneitas vt. s. iudex sit ad iudicandum idoneus. Nā quedā ꝑsone nō sunt idonee ad hūdā auctoritatē iudiciariā. aut rōne sexus vt mulier. aut rōne ꝺditionis fortune vt seruus. aut ꝓpter impedimentū ꝓmanēs vt surd⁹ z mutus. aut ꝓpter impedimētū ꝓmanēs z ꝓtingēs vt ꝓpetuo furiosus. aut ꝓpter impedimentuz transiens vt minor

etate. aut ꝓpter crimē erroris vt hereticus. aut ꝓpter scāda lū conuersationis vt infames aut ꝓpter contagiū cōmunionis vt excōmunicati. ¶ Sed aliqui obiciunt. ¶ Primo qō minor etate possit esse iudex. Naz Hieremias adhuc puer ꝑstitutus ē iudex. vnō dr Hieremie. i. c. Postq̄ dixit. Puer ego sum. vt in. c. Nisi cū ꝑdez. extra de renū. q deus dixit ei. Constitui te sup gentes et reg̃ vt euellas z destruas. Insup in aliquib pueris malicia supplet etatē. Eadē rōne in aliq̄bus scientia ꝓuenit etatez. Si g̃ nō ē causa quare minor etate nō debeat esse iudex nisi defectus scientie in iudicādo. ergo huiusmodi minores etate pñt esse iudices. ¶ Scdo arguitur q mulieres pñt eē iudices Nam Judicū. v. c. legit q deb̄ora iudicauit populū et post legē datā a deo. erga mulieres pōt iudicare Insup multe mulieres legunt ꝓdite spū ꝓphetico. vt Maria sozor aaron z moysi. Exodi. xv. ca. z sibylle Si ergo mulieres ꝑ spm̃ ꝓphetie assumpte sūt ad annūciandū iudicia dīna multomagis pñt assumi ad enunciandum iudicia humana. ¶ Respōdet alexander ad ꝑmū q illud hieremie fuit ex ꝑuilegio spāli. nō est trahendū in consequntiā Et q in pueris qñq̄ malicia vel scientia supplet etatē illud est ꝓticulare nō generale neqz vt in plurib. Et ꝓpterea pueri nō pñt esse iudices. vñ dixit dñs moysi Numeri. xi. c. Cōgrega senes populi quos tu nosti q senes sint vt sustētēt tecū onus z non tu solus graueris Hinc xp̄s iudex omniū ad actus ꝓbationis nō ꝓcessit nisi in etate ꝓfecta triginta annoruz vt habetur Luce. iij. ca. ¶ Ad illud qō inducit de delbora dicendū cū Aristo. i. ethi. q vna hirūdo nō facit ver. Ad aliud ꝑo de spū ꝓphetādi dicendum q gratia ꝓphetādi nō dat auctoritatē mulieri sup virū nec mutat legē subiectiōis q̄ iure dīno tenet mulier eē sub viro. Sed auctoritas iudicij daret dñium mulieri sup virū qō repugnat ordine institutiōis. Et vt dr in gl̄. Judicū. iij. c. q mulieres assūpte sint ad ꝓphandū ꝓstat in h̄ ꝓsolatio mulieri ne ꝑ infirmitatem desperet.

¶ Scda cōditio q̄ req̄rit in iudicib dr grauitas Debet q̄dē iudex grauis z matur⁹ esse vt nō ita repente maxime in rebz arduis ꝓferat sniās. Quod nos docuit ipse de⁹ q facta sodomitaz noscebat. z tñ dixit. Descendā z videbo zc. Gen.

xvij. c. z. ij. q. i. c. De omnipotens. z de hoc Grego. xi. q. iij. c summope. ait summope cauēdū ē vt rectores eccie z q̄ publica iudicia exercēt in dictandis sentētijs nulla leuitate vel furore ducti sint precipites. Et ita moyses querelas populi tabernaculū ingressus ad dñm referebat vt ꝑm imperiū eiꝰ iudicaret q̄ ꝓba etiā ponūtur. cap. i. de sen. z re iudica. li. vi. Ex ꝙ ista videt esse textus extra de sentē: z re iudi. c. iurgantiū. vbi dicit Iurgantiuꝫ ꝛtrouersias celeri sentētia terminare z eq̄tati conuenit rigori. Cōfirmatur hoc ij. q. i. c. sicut. extra de dolo z cōtumacia. c. venerabilis. Sed glo. in dicto. c. iurgantiū. h̄ soluit q̄ licet nō sit ferenda sententia añ q̄ iudex possit esse instructus cū nimia festinatōe q̄ ipsum oꝑtet cūcta rimari. xxx. q. vltima. c. vlti. Tū post causę liquidā cognitionē nō est sententia protrahēda in ciuilibꝫ. In criminalibꝫ vero secus potissimū vbi agitur de morte alicuius rei. xi. q. iij. c. cū apud. Tertio ꝙditio q̄ requirit in iudicijs dicit veritas. Semp enim iudex veritati fauere debet. Ex circa hoc queritur vtruꝫ iudex possit z debeat iudicare ꝙ vitatem sibi notam sequendo ꝓposita z allegata. Et quidaꝫ dicunt q̄ sic. vt Alexā. i. iij. z tho. ij. ij. q. lxvij. articulo secundo. Roborat aūt ista opinio. Primo q̄ iudex dꝫ iudicare ꝑm illā noticiā quā hꝫ vt iudex non ꝑm eā quā hꝫ vt ꝑsona priuata nec ꝑm eā quā hꝫ i alio foro. extra de offi. iudi. ordi. capi. si sacerdos. Ex iudex hēt vt iudex noticiā sibi factā q̄ ꝓpositā z ꝓbata ñ illā quā hꝫ vt ꝑsōa ꝑuata q̄re ꝫ ei imo teneꝰ iudicare secūdū ꝓpositā z ꝓbata. vñ Ambro. i. q. vij. c. iudicet. Bonꝰ iudex sicut audit ita iudicat Secūdo firmat illa opinio. quia iudex nō dꝫ mutare iudiciū ꝓpt illā noticiā ꝓpt quā nō dꝫ vitare in cōione sacramtali excōicatū. Ex ꝓpt noticiā quam hꝫ vt priuata ꝑsona non dꝫ vitare excōicatū. vi. q. ij. c. si tm. c. Plaicuit. Et. ij. q. i. ca. multi igitur. ꝛc. ¶ Tertio h̄ licitū est iudici qđ ē lege cautū. Ex in lege determinatū ē ꝙdēnari ad morte virū innocētē si ꝙuictꝰ fuerit testimonio duoꝝ vl̄ triū testiuꝫ. vt ꝑꝫ Deutero. xvij. c. Quare iudex q̄ est lex aīata poterit talit ꝙnictū ad morte condemnare. ¶ Quarto sicut bonū ꝙmune ꝑfertur ꝑticulari tanq̄ melioꝰ et diuinꝰ. vt ꝑꝫ. i. ethicoꝝ. Sic ꝓbatio cōis q̄ fit in forma iudicij ꝑferēda erit ꝓbatōi ꝑticulari quā hꝫ iudex vt ꝑsona priuata

¶ Alij ꝙo ꝓrlā opinionē tenent Nā vt scribit de regu. iur. in. vi Utili? scandalū nasci ꝑmittit q̄ veritas relinquat. Dagꝫ g̃ inherēdū est ꝓitati q̄ legali iustitie. Jō Exodi. xxviij. c. dixit moysi ietro cognatꝰ suus. Prouide de oīi plebe viros potentes z timētes deū in q̄bꝫ sit veritas: Et Exodi. xviij. dixit deꝰ moysi. Pones aūt in rōnali iudicij doctrinaꝫ z veritatē. vide Nicolaū de lira. Et tertij hesdre. iij. c. dixit zorobael. Omis terra veritatē inuocat celū etiaꝫ ipsa bñdicit. ¶ Et girald? odonis sup. v. ethicoꝝ. dicit q̄ ē noticia multiplex. s. ꝓbabilis opinionis. ꝑsumptōis vel suspitionis. Et est noticia certitudinalis. puta cū vidit factuꝫ z audiuit dictū de quo queritur ꝑm h̄ dicenda sunt duo. ¶ Primū q̄ iudex potest z debꝫ iudicare ꝙ illud qđ ipse suspicatur presumit z ordinat secundū ꝓposita z allegata. ¶ Scōm est q̄ iudici non licet in aliquo casu iudicare contra veritatem certitudinaliter sibi notam quantumcunq̄ oppositum sit ꝓbatuꝫ Primū ꝓbatur quia nemo i actionibus i iudicijs vti debet suo sensu. vt extra de consti. ca. i. In suspitionibus autem z ꝑsumptionibus quilibet vtitur suo sensu. ¶ Scōo ꝓbatur. s. q̄ iudex nō debeat iudicare cōtra veritatem certitudinaliter sibi notam. ¶ Primo auctoritate omnipotētis dei qui exꝑsse hanc questionem determinare videtur Exodi. xxiij. ca. dicēs. Non sequaris turbaꝫ ad faciendum malum nec pluriꝫ morum acquiesces sententie in iudicio vt a veritate deuies. Cōstat enim q̄ iudex acquiesceret plurimorum sententie si ad mltorum falsorum testium sentētiam contra veritatem sibi notam iudicaret. Et cum hoc a veritate quam nouit contra diuinum imperiuꝫ deuiaret quare simpliciter est illicitū. ¶ Secundo probatur. quia illa que confestim nominata conuoluta sunt mala. nullo modo contingit bene fieri vel recte diri. gi. sed in illis necesse est semper peccare z nunq̄ recte agere secundum philosophuꝫ. ij. ethi. c. vi. z Augꝰ. li. de mendacio. Exinocētē z iustā sciēter ꝙdēnare ē ꝑm se malū z cū malicia cōuolutū quare nullo mō pōt benefieri qualiscunq̄ ꝓbatō intercedat. Cōd aūt istō sit ꝑm se malū ꝓbatur. tum q̄ est opꝰ impiū dicente dño Exodi. xxiij. c. Innocentē z iustuꝫ nō occides quia aduersor impiū Quasi di

eat q̄ qui facit istud est im pⁿ. ⁊ ideo aduersor ipsum qui talia facit. tuz qz ē opus veritati ⁊ equitati naturali contrariuz

¶ Tertio si lz iudici ꝑdēnare innocentez conuictum per falsos testes. vel hoc lz amore dei vel amore sui vel amore primi. Nō amore dei. qz vt ait Beda. xi. q. iij. c. abijt. Qui veritatis et caritatis iussa spernūt. deū vti/q̄ q̄ veritas ⁊ caritas ē ꝓdunt. maxime cū non infirmitate vel ignorantia peccant. Hoc autē mō est in casu proposito. Item nō amore sui. quia vt dicit. xi. q. iij. c. nemo. Dili⁹ ē proximi pati suppliciū q̄ꝫ pro adulatōe habere bñfictū. Item nec amore proximi. qz vn⁹ damnificatur tpaliter ⁊ alter spūaliter s. testis falsus. Quare iudici ex nullo bono amore scienter licet cōdēnare iustū ⁊ innocentem.

¶ Quarto cōfirmatur hec propositio. qz nullū añ iustā verā/q̄ probationē iudicare aut dānare debem⁹. lxxxvi. di. capi. si quis. xi. q. iij. c. eoz. Dz iudex ꝑ veritatē sibi notā nullā pbationē verā habere potuit vt cōstat sibi. qz nullū vez est ꝑ vez cū oia vera vero cōsonent. ergo ꝑ veritatē sibi notā iudex iudicare aut dānare nō dz. Dicit q̄ Giraldus odonis q̄ dandū est consilium supposito q̄ iudex in dicare nō debeat cōtra veritatē sibi notā. in primis q̄ causaz taliter instituā nec committat nec deneget alteri. Cui⁹ rō est quia omne opus malū sicut est illicitum homini facere ꝑ se ita esset facere per alterꝫ. qz vt scribitur de reg. iur. in. vi. Qui ꝑ aliū facit ꝑ seipm facere videt. Debet ergo iudex si habet superiorem remittere causam suo superiori cum relatione ꝓprie scientie ⁊ probationis opposite. Et si non admittatur remissio sed ipse cogatur ferre sententiā sententiet pro veritate. si vero non habet superiorem. simpliciter ꝑ veritate pronunciet ⁊ grauiter puniat falsos testes. Nam si ꝑ veritate sententiet. facit cōtra ordinē iusticie. Si contra veritatem facit contra rem iusticie quod est maius inconueniens Sicut maius est peccatum ex genere q̄ꝫ peccatū ex circūstantia. ¶ Ad ꝓfirmationē dictorū facit lex que dicit. ff. de penis. l. absentē. Satius ē impunitum relinquere facinus nocentis q̄ꝫ innocentē cōdennare. Princeps etiā qui nō habet superiorē dēt simpliciter iudicare pro veritate cerritudialiter sibi nota. q̄m ille qui ē quasi de⁹ in terris. dēt q̄ꝫtum pōt sicut de⁹ iudicare interz. De⁹ aūt sp iudicat i ꝟitate pro veritate ¶ Ad argumenta ⁊rōes prime opinionis dicendū ad primū q̄ iudex dz iudicare ꝟm allegata ⁊ probata si vez ꝓcludāt. ¶ Ad illud qđ obijcitur de excōicato dicit Giraldus odonis q̄ aliud est excōicatuz non vitare. ⁊ aliud innocentez ꝑdēnare. qz illud ē contra ius positiuum. istud autem contra ius naturale. Et ideo q̄ ius positiuum sanctiuz est in illo casu excōicatum non vitari. sed ꝑ nullū ius sancitū ē in aliquo casu innocentē dānare. Et si mulier rñderi pōt ad alia obiecta Et cū dicebatur q̄ damnatio innocentis propter allegata et probata per falsos testes ē bonū cōe negandū est exp̄sse. Imo est malū cōe consistēs i impijssima falsitate. qđ nō est preferendum bono cōsistenti in verissima pietate.

¶ Quod piculosa sunt iudicibus mūera q̄ tenētur restituere q̄ iniuste recipiūt. ⁊ quis grauius peccet an corrūpes iudicem an iudex corrupt⁹

Capitulum tertium

Tertiū mysteriū declarandū de iudicib⁹ dicitur culpabilitas. Solēt q̄ppe iudices auaricie culpa ꝓsepe suffocari q̄m corrupti auro iniq̄s ⁊ iniustas snias proferūt. Ad qđ pleni⁹ intelligendū tria adhuc dubia disputemus.

¶ Primū vtrum iudex possit accipere munera.

¶ Secōm vtr̄ teneant iudices restituere q̄ iniuste recipiūt.

¶ Tertiū vtr̄ iudex ferēs iniustā snīam corrupt⁹ pecunia gravius peccat q̄ꝫ ꝑsona corrūpens.

¶ Ad primū dubiū rñdet scriptura ⁊ dānat munerum susceptionē. vñ Deuterono. xvi. ca. dicitur Munera excecāt oculos sapientū ⁊ mutāt verba iustoz ⁊ eccle. xx. c. Enxenia ⁊ dōa excecāt oculos iudicū. Et. i. reg. viij. c. Accepunt munera ⁊ filij samuelis. ⁊ querterunt iudiciū. ⁊ Ysido. i. li. soliloquiorum ait. Premia ⁊ dona legib⁹ vires tulerūt vbiq̄ pecunia vincit. vbiq̄ venale est iudicium. ⁊ claudianus. Serent captiue polluto iudice leges. ⁊ Ouidius. ij. de arte aman. Munera crede mihi capiūt hoiesq̄ deosq̄. Placatur donis iupit ipe datis. Idem li. vi fastis. Sepe iouem vidi cū iam sua mittere vellet. Flumina thure dato sustinuisse manū. ex qb⁹ appet q̄ munera sunt piculosa. Rō qz vt dicit glo. in. c. ⁊ si qōes extra de simo. Qui dōat aliū sibi naturaliter obligat. ff. de pet. here. l. §. Ysuluit. ⁊ il/cui conatur rzuerentiā exhibere compellitur donatori. viij. q.

ij.c.illud. Dicit ergo Hosti. z Ray. q nullus iudex dz accipe pecuniã p iudicando. tñ alij sũt iudices ordinarij z alij delegati. Primi cũ hẽant sufficiẽtes redditus sibi assignatos: nihil debẽt recipe. Unde dr Luce.iij.c. Estote ptẽti stipendijs vestris. Judices vero delegati pñt petere expẽsas moderatas z nihil vltra a ptibus. Dicunt tñ aliq̃ q enxenia moderata sp̃ote oblata pñt iudices recipe. vt pz di.xviij.ca. de eulogijs. vbi dicit glo. Eulogie dicunt munera que deferunt subditi suis p̃latis z supioribꝫ. ¶ Secundũ dubiũ fuit vtr iudices teneant restituere que iniuste recipiũt. Ad quod rñdet alex. q sic. sed distinguẽdũ est. qr aut accepit vt iudicaret inique. aut vt iudicaret iuste. Si pmo mõ nõ tenet reddere ei q dedit cũ turpit dederit sz ei in cuius iniuriã recepit sicut etiã tenet restituere: z plene satisfacere ei qui lesus ẽ per iniquã sniam. Si ꝑo accepit vt iudicaret iuste distinguẽdũ quia aut dãs dedit bona itentiõe. s. vt sibi fuaret ius. Aut vt z animũ iudicis sibi iclinaret: ita indirecte ipm corrumpere intẽdebat. Primo mõ tenetur restituere ei q dedit. scõo modo nõ sed paucis iuxta arbitriũ ecclesie ¶ Tertiũ dubium fuit vtr iudex ferẽs iniustã sententiã corruptus pecunia grauius peccet q̃ ps corrũpẽs Rñdet Giraldus adonis sup v. ethicoꝝ. q circa hoc p̃mittẽda sunt duo. pmũ q humanũ iudiciũ quertit quattuor modis vt dicit Grego. xi.q.iij.c. quattuor. s. timore: cupiditate odio z amore. In pmis duobus modis dr iudex corrũpi a pte vel que cõminat aliquid terribile vel dat seu pmittit aliqd cõcupiscibile In alijs duobus modis iudex nõ dicit corrũpi ab alio sed a seipso Et iõ questio ista recipit in pmis duobus modis. ¶ Secũdo. premittẽdũ ẽ q iudex cupiditate corruptus grauiꝰ peccat q̃ corruptus metu. z h̃ pbat. Primo qr duoꝝ peccatoꝝ eiusdẽ generis illud quod ẽ magis voluntariũ ẽ deteriꝰ. sed pctm̃ cupiditatis ẽ magis volũtariuz q̃ pctm̃ z opꝰ timoris. g̃ deteriꝰ ¶ Secũdo pbat qr pctm̃ ex industria g̃uiꝰ ẽ q̃ pctm̃ ex infirmitate. vt ait Ysido. lib. ij. de sũmo. bo. sed pctm̃ ex metu fit ex infirmitate. pctm̃ ꝑo cupiditatis fit ex industria g̃re grauius z deteriꝰ. ¶ Nũc g̃ dicendũ pmo q iudex timore corruptus mínꝰ peccat q̃ ps ex timoris pcussiõe corrumpens.

¶ Secũdo q iudex cupiditate corruptus plus peccat q̃ persona dono vel pmissione corrũpens. ¶ Primũ pbatur. qa duoꝝ ad idẽ opus malũ ꝯcurrentiũ idẽ plus peccat cuiꝰ volũtas p̃ualet z cuiꝰ voluntatẽ alter sequit. sed in isto casu volũtas ptis timorẽ inferẽtis p̃ualet. Et iudex territus volũtatẽ ptis sequit nõ suã. qm̃ operatio iudicis mixta ẽ ex volũtario z inuolũtario. Quare iudex minus peccat q̃ ps corrũpens. ¶ Secũdo pbat. qr qui peccãdo tenet modus p quem pctm̃ mortale iterdũ fit venia le minus peccat q̃ ille q̃ tenet modũ p quẽ semp aggrauatur pctm̃. sed iudex timore corruptus tenet modũ. s. timoris cadentis in ꝑstantẽ virũ p quez pctm̃ mortale iterdũ fit venia le. Modus aũt ptis timorez incutientis semp pctm̃ aggrauat. qr talis modus ẽ quidam modus violẽtie. Et iõ q̃si semper p̃bet alteri violentũ scandalũ in via iusticie. Quare ps illa grauius peccat q̃ iudex. Et hec est sententia Augustini reddentis rationem quare maius peccatum habuit qui xpm pilato tradidit q̃ q̃ sibi traditũ crucifixit. vt dr Jo. xix c. ¶ Secũdũ. s. q plus peccat iudex cupiditate corruptus q̃ ps corrũpens pbat. qr duoꝝ ad idẽ pctm̃ concurrentium ille q̃ sua volũtate res humanas mores z leges p̃t subuertere plus peccat q̃ ille qui nõ p̃t quantũ cunq̃ velit. sed iudex sua mala volũtate p̃t hec omnia euertere cũ ipse humanarũ rerum moꝝ z legum vniuersaliter omnis iuris z iusti sit custos. Quare iudex cõtra tot bona: tot iura. tot iusta sibi credita veniens pro pecunia plus peccat q̃ pars ipsuz corrumpens quia sibi sũt omnia ad custodiendum tradita non parti. Aduertant ergo iudices z conent agere recte audientes scripturarum monita saluberrima. ¶ Scribitur nã q̃ Leuitici. xix. ca. Non facies quod iniquum est nec iniuste iudicabis. Et Deuteronomij xvij. ca. Maledictus qui peruertit iudicium aduene pupilli z vidue z dicet omnis populus Amen. Et. Ysaie. iij. cap. Ue qui iustificatis impium p munerib. Sed tpa mala sunt in quib iudices vt in plurib pessimi. Clamãt nãq̃ z dolẽt orphani ꝓpter iniq̃tatẽ iudicũ puersoꝝ. Derent vidue: deflent populi: z conquerunt innocẽtes oppssi. O iudices auari. O iudices crudeles. Unde te mala q̃ facitis z tunete terri

bile iudiciū dei. Grauius eq̄/
dē ipse vos puniet q̄ cābises
iudicē illū nequā de quo Va
lerius refert li.vi.rubrica d̄ se/
ueritate. Cābises mali cuius/
dam iudicis e corpore pellem
detractā selle intēdi. In eaq̄
filiū eius iudicaturꝝ considere
iussit. Cetex ꝛ rex ꝛ barbarus
atroci ac noua pena iudicis
ne q̄s postea corrūpi iuder pos
set puidi. At benedictus deus
malos iudices dānabit eter/
nis cruciatib gehēne. a quib
nos liberet Iesus xp̄us filiꝰ dei
viuiq̄ viuit ꝛ regnat p infinita
secula seculoꝝ. amen.

¶ Feria sexta post dn̄icam in
passione. De auaricia aduo/
catoꝝ. Sermo. xli.

Venient roma
ni ꝛ tollent locum
nostꝝ ꝛ gentē. Scri
bunt hec ꝓba Joh
xi.c. ꝛ in euangelio hodierno.
Tanto ardore auaricie estua
uit mens pontificū ꝛ phariseo
rū vt p̄ter hoc q̄ xp̄o inuide
bant odiebantq̄ illūq̄ argue
bat mala opa illoꝝ adhuc ti/
mētes p̄dere lucra q̄ ipsis ob/
uenieb̄at in tēplo dei ꝯsilio cō
gregato diffinierūt eum morti
tradere. Dē quippe malū facī/
le videt auaris vt sue possint
auaricie satisfacere vnde stat
illa fmia Virgilij. Quid non
mortalia pectora cogis auri sa
cra fames Et ly in p̄ce dēti ser
mone multa dicta sint de aua
ritia iudicū. tn̄ opus ē vt exp/
bremus auaritiaz aduocatoꝝ
Multi equidē ex ipsis in sua
malicia p̄fidētes vt sue cupi/
ditati imo insatiabili voraci/
tati occurrāt multa in iudicijs
ꝯ deū ꝛ iusticiā turpia ꝛ inde
bita exercere nō formidāt. Ad
circo in p̄nti sermone ꝯ aduo
catos auaros locuturi crim⁹.
De quib tria mysteria ꝓponē
mus declaranda.

¶ Primū d̄ exceptionis.
¶ Scōm conditionis
¶ Tertium offensionis
¶ Nō phibent aduocare ma
nifeste mali ac infames ꝛ reli/
giosi ꝛ sacerdotes ꝛ iudices vl̄
assessores.

¶ Capitulū primum

Primū mysterium de/
clarandū de aduoca/
tis d̄ exceptionis. fm
em̄ Alex. in. viij. sūme excipiūt
aliqui ab aduocatiōis officio
m atime ꝓpter quattuoꝝ
¶ Prio ꝓp̄ defectū bonitatis
¶ Scōo ꝓp̄ p̄fectionē status
¶ Tertio ꝓpter gradū
¶ Quarto ꝓpter distinctionē
¶ Primo excipiunt aliq̄ ab of
ficio aduocandi ꝓpter defectū
bonitatis. ꝛ sic fm Ray. aduo
cati eēnō p̄nt heretici. pagani:

ꝛ excoicati. iiij. q. i. ca. i. Et de
pe. di. i. c. nemo. vbi hēt q̄ pec
cat iudex ꝛ puniri d̄z q̄ admit
tit tales scient. Sic̄r. iij. q. vij.
c. infamis d̄r. Infamis p̄sona
nec p̄curatoꝝ eē p̄ōt nec cogni
toꝝ. ¶ Scōo excipiunt aliq̄ p/
pter p̄fectionē status ꝛ sic non
p̄nt aduocare monachi. vnde
scriptū ē vi. q. i. c. placuit Pla
cuit nostro cōi ꝯsilio vt nullus
monachoꝝ p lucro terreno ne
fandissimo ausu de monaste/
rio exire p̄sūat neq̄ se negocijs
quibuscūq̄ iplicare. Sit clau
stro suo ꝓtent⁹. q̄ sicut pisces
sine agua caret vita: ita mona
chus sine monasterio. Sede/
at itaq̄ solitarius ꝛ taceat. q̄a
mūdo mortuus ē: deo aūt v./
uit. Cognoscat nomen suum.
Donos eīn grece. latine vn⁹
Echos grece: latine tristis d̄z.
vnde d̄z monachus idest vn⁹
tristis. Sedeat g̃ tristis ꝛ offi
cio suo vacet. ¶ Dicūt tn̄ do/
ctores q̄ monachi p̄nt esse ad/
uocati in causa sui monasterij
Et hoc abbate imp̄āte. vt p̄z
xvi. q. i. c. monachi. ꝛ extra de
postulādo. c. i. ¶ Tertio excī/
piunt aliq̄ ab aduocādo ꝓpter
gradū. ꝛ sic sacerdotes ꝛ cleri/
ci in sacris ordinib constituti
ꝛ etiam in minoꝝ beneficia
ti aduocati esse non p̄nt. Et h̄
coram iudice seculari vt dicit
concilīū lateranēse. Nisi ꝓp̄iā
causam vel sue ecclesie fuerint
p̄secuti aut p miserabilib⁹ p̄so
nis. extra de postu. c. clerici. ꝛ
c. cū sacerdotes. ꝛ Lxxxviij. di.
c. decreuit. ꝛ xviij. q. v. c. De/
nicq̄ ¶ Quarto excipiunt aliq̄
ab aduocatione ꝓpter distinc/
tionem officij. ꝛ sic in eadem
causa non p̄nt aduocare iudi⁹
ces ꝛ assessoꝝ. iij. q. iij. c. i. et
ij. Sunt ꝛ alie p̄sone quead/
uocare non p̄nt vt surdus mu
tus cecus furiosus ipubes vl̄/
q̄ ad decimū octauū annū vir
passus mulierꝝ. l. ꝯ naturam
ꝛ alij. de q̄bus. vij. q. iij. c. tua
¶ Nota hic tn̄ q̄ iudex tenetur
dare q̄nq̄ aduocatū vt illis q̄
habere nō p̄nt vel ꝓpter paup
tatē. vel ꝓpter potentiā aduer
se partis. ff. d̄ offi. pconsulis. l
Ne quicūq̄ Si aūt iudex hoc
alicui aduocato p̄cipiat ꝛ ille
sine causa deneget p̄ōt p iudi/
cem ꝓpetuo remoueri ab offi/
cio aduocatiōis. C. eodē. l p/
uidendū. Debet g̃ aduocatus
obedire si competens salariuz
constituatur ei. ¶ De salarijs
autem aduocatoꝝ sciendū q̄
lz aduocato vendere suum pa
trocinīū ꝛ iuriscōsulto iustum
ꝯsiliū. xiij. q. v. ca. Non sane.
Nō videt intelligendū quan
do credit iustā esse causā quaz
defendit. vel saltim dubitat

ꝛ

nō esse iniustā. Et si vt lucret clientulo dicit iustam esse nil debz habere ꝓ iusto patrocinio ergo licet recipe salariū. Et ꝗuis ꝗdā dicant ꝙ cuz ꝫ facit aduocatus seu iurisconsultus absq; labore ꝛ reuolutione librozꝫ. puta qz habet in ꝓmptu materiam vel deꝓpinquo. vidit ꝙ nō pōt tūc accipe Tamen Guil. ꝛ Hosti. tenēt contrariū. s. ꝙ potest accipere. qz si nō laborauit tunc. laborauit in ꝑteritū. alias deteriozis conditionis esset magis peritus ꝙ minus peritus.

¶ Sciendū adhuc �means Tho. y. y. q. lxxi. ꝙ in causa pauperū tenetur aduocatus gratis ꝓstare patrocinium eomodo quo tenenť omnes ad opera pietatis. Nullus em̄ sufficit omnibus indigentib⁹ opera misericordie impendere. Nō ergo tenetur quis per mundū querere indigentes vel etiam futuris hominū indigentiꝫ ꝓuidere. sed sufficit ꝙ subueniat his qui sibi occurrūt ꝛ in ꝑsenti tpe et i casu quo non apparet i ꝓmptu quomodo possz ei alit subueniri. ꝛ tunc tenetur de eo qō potest.

¶ Quod in aduocatis debet esse scientia. diligentia. maturitas. ꝛ fidelitas.

¶ Capitulum secundū

SEcundum mysteriuz declarandū de aduocatis 9z ꝯditio. debēt enim aduocati quattuoz conditiones habere.

¶ Prima 9z scientia
¶ Secunda diligentia
¶ Tertia maturitas
¶ Quarta fidelitas

¶ Prima conditio aduocatorum 9z sciētia. Debet scire defendere causaz quā suscipit defendendam. Nam �means Guil. si amittit iustam causam quam fouet ꝓpter suam ignorantiaz cum. s. iactabat se sciētē ꝛ nō erat ad sufficientiaz vltra peccatum tenetur ad satisfactionē lesis. ¶ Secda ūcōditio 9z diligentia. Debet em̄ aduocatus esse diligēs ꝛ sōlicitus Nā �means Ray. si ꝓpter negligentiā amisit iustam causam tenetur ad restitutionē ꝛ satisfactionē. �means em̄ Guil. debet aduocatꝰ diligenter examinare causam quam suscipit. Et cū dubitat debet scripturas ꝛ alios ꝑitos consulere. Quia qō a plurib⁹ queritur: facilius inuenitur. di. xtin. ij. ca. De libellis. Et qz sepe reuelat minoꝛi quod maioꝛ ignorat. di. xcv. c. Esto. Et veritas exagitata sepiꝰ magꝭ splē desecit. xxxv. q. ix. c. grauē. Tertia conditio 9z maturitas. debet aduocatus eē maturus. in vultu. gestu. ꝛ voce. In vultu vt habeat vultū affabilē ꝛ iocundū absq; risu tñ indiscreto In gestu vt assistat iudici cum reuerentia ꝛ non moueat indebite caput pedes vel manꝰ ita vt sua ꝓnūciatio sit �means Ciceronis doctrinā vocis vultus gestus moderatio cū venuste Quidā em̄ reꝓiuntur ꝙ dū loqui volūt gestibus ꝙbusdā vtunť ridendis. aut abstergūt faciem. aut crines post aures reformant. alꝫ oculos transcelū leuant. nunc caput remittunt. ꝛ similia. Quidā insup contumelijs certant cuz aduersario non legibus nec audire volūt eū. sed semꝑ loq; ꝛ huiusmodi.

¶ Quarta ꝯditio aduocatoꝝ 9z fidelitas. Debet aduocatꝰ esse fidelis vt nō iducat falsos testes vel alleget falsas leges. aut quascunq; ꝓbatiōes. neq; decipiat clientulū sicut facere plerisq; solent dum occulte adiuuant aduersariū qui dicunť ꝓuaricatoꝛes ꝛ ꝓditoꝛes ꝛ sūt infames. ij. q. iij. §. Notandū. ꝛ tales tenēť vltra pctm̄ iniustitie ꝛ ꝓditionis ad oē damnuz ꝛ interesse leso. Dicit aūs Tho. ij. ij. q. lxxi. arti. iij. Qō aduocato defendēti iustā causam licitum ē ꝓdēter occultare ea ꝙbus posset ipediri ꝓcessus eiꝰ Nō aūt licet ei vti aliqua falsitate. Sed aduertāt simplices ne ab his domesticis lupis decipiant. de quibus Esopus ait. Hi regnant qualibet vrbe lupi Qui ꝓpria cōmoda sectantes in iudicio fingunt multa ꝓ defensiōe clientuloꝝ cū tñ secrete mutuā hēant intelligentiā ꝓcurantes causaꝝ dilationē vt sic magis lucrari possint. ꝛ de lucro inter se multotiens cōsa bulātes gloriant. Dicit ō demosthene ꝛ aristodemo narratur. Ut em̄ narrat Aulusgellius in li. noctiū atticaꝝ Cum legati mileti venissent athēas auxiliū petituri locutus est cōtra eos demosthenes: ꝛ ꝓ illa vice inexpedita causa accesserunt legati ad demosthenē rogantes ne ꝫ vota eoꝝ diceret: pecuniamq; dederūt. Tertio die post cū res itez agerēť venit demosthenes cū multa lana posita collum ꝛ tanquam morbo impeditus dixit se sinacbenꝫpati. ideoq; cōtra milesios loqui non posse. ¶ Sed ipse demosthenes postea veritatem aperuit ratus ad gloriā ei⁹ accedere. ¶ Interrogauit aristodemum auctoꝛem fabulaꝝ quantū mercedis vt taceret accepisset Cui talentū accepisse rñdit. At ego demosthenes ait plꝰ accepi. Laudo igit vt cum fieri potest eutentur li.

tigia ꝛ partes viris bonis interuenientibꝫ secū ꝯcordēt. qm̄ non est veritas in filijs hoim ꝛ advocati cōiter que sua sūt q̄runt

¶ Nō aduocati peccāt duz suscipiūt cās iniustas vel illas psequunt vel propk supfluas dilatiōe cāꝝ ꝛ ꝯpositiones.

Capitulum tertium.

Tertiū mysteriuz de aduocatis declarandū dicit offensionis ppk auariciam nāq; cōsueuerūt aduocati offendere primos quadrupliciter.

¶ Prio iniustas cās suscipiēdo.

¶ Scdo iniustas cās psequendo.

¶ Tertio cās dilatando

¶ Quarto cās ꝯponēdo

¶ Prio offendūt aduocati auari cās iniustās suscipiendo ꝟm enim tho. ij. ij. q. lxxi. articlo. iij Si aduocatus assumit seu defendit cām iniustā peccat ḡuit ꝛ tenetur ad restitutionē damni. quodcontra iusticiaz altera pars per eius auxiliuz incurrit. Similr si succūbat suscipiēdo cām iniustā decipiendo clientulū tenet ei satisfacere. ¶ Preterea dicit guillerm⁹ in ipecto q aduocat⁹ qñ ad ipm primo venit clientul⁹ debet eū sic alloqui. Carissime tres sunt psōe qbꝫ oimoda veritas ē apienda ꝛ nil eis celandū. Cōfessor quo ad pctā ꝯmissa. Dedic⁹ quo ad infirmitates. ꝛ aduocat⁹ q̄ ad ea q̄ ptinēt ad cām qua petit cōsiliū ꝛ auxiliū defensionis Dicas eni mihi omnimodam veritatem negocij. Exempluz da mihi scriptū vt ꝯgruū dare tibi possim ꝯsiliū atq; rñsum. Expedit enim aduocato habere scripturā sup narratiōe facti quā clientulus ꝓponit ꝓpt ptm lū ptiuꝝ. cuz hodie bēat iurare vt sine rumore ꝛ verecūdia possit cū aliter inuenitur eā defere re. Inquirat etiā quas ꝓbationes habeat clientulus. ꝛ si videat hre sufficientes dicat. Secure te defendas. Si aut̄ videat eū deficere in probatōibꝫ dicat ei. Amice noli inanibus sumptibus te vexare. Non debet ergo aduocatus cām iniustaz fouere vel suis allegatōibꝫ colorare. Scdo offendūt aduocati iniustas causas prosequēdo. Si eni aduocat⁹ suscepit cām quā credebat esse iustā ꝛ ipcessu apparet iniusta debet cām defere re vel illū cuius cām agit ad cedendum inducere. Hec Tho. Quādiu aūt cā remanet dubia bñ pōt aduocatus patrocinari ꝟm guillermū. Tertio peccant aduocati cās dilatando. Cū. s. possent illas celeri⁹ expedire. ꝛ tñ vt magis lucrentur protrahūt in longū appellationes indebitas interponēdo. iij

q. vij. c. Tria. Sed in hoc debent iudices aduertere. qm̄ vt dicit glo. in. c. Sup eo. extra ꝺ appel. ꝛ textus ibidē in. c. Vt debitus. Appellatio cā pbabili nō exp̄ssa nō admittit. ꝛ in. c. Lō suluit. glo. ait. Appellatio que fit ꝺ leges vel canones non est aliquaten⁹ admittēda. Quarto peccāt aduocati cās iustas cōponendo dū sc̄z cognita veritate facti dolose parti veritatez occultādo cās ꝯponūt. vtputa si due ptes litigarēt sup heredi tate vel possessione ꝛ hmōi. ꝛ tā ꝑtas lucida esset ꝓ vna' parte. ꝓ q̄ ferri dēret sntia. Tūc aduocatus el⁹ a pte aduersa corrupt⁹ clientulū suū inducit asserrens suā rē vel desperatā vel difficilē ideo cōponendaz. In quo et siliby tenētur aduocati satisfacere ꝛ restituere parti lese Sūt ꝛ alia multa in quibꝫ aduocati peccare cōsueuerūt q̄ ipsi sciūt ꝓpter q̄ si se ñ correxerint priuabuntur eterna vita. Ad quam nos ꝓducat saluator nr̄ qē bñdictus in eternū Amen.

¶ Sabbato añ dñicā oliuarū De auaricia clericoꝝ ꝛ eꝑoꝝ. Sermo q̄dragesim⁹ scōs.

Volumus ihesū videre. Scribūtur hec ꝟba originaliter Johānis. xij. c. ꝛ in euāgelio hodierno.

Nil debent clerici dedicati deo querere ampli⁹ nisi videre ihesū sicut dicebāt illi gētiles philippo. de qbꝫ fit mētio in euangelica lcōe. Propterea auaricia in ipsis longe grauio⁹ q̄ in laicis est reprehensibilis. Hinc leo papa di. xl vij. c. virum ait. Virum catholicū ꝛ precipue dñi sacerdotem sicut nullo errore sic nulla cupiditate implicari oportet quia vero vt experientia docet furor auaricie maximam partem cleri ducit ad inferna. ideo hodierna die contra auariciaz clericorum verba faciem⁹. Distinguem⁹ autem tria in quibꝫ illoꝝ auaricia ꝯsistit.

¶ Primū ē bonorum ecclesiasticorum detētio.

¶ Scōm symonie ꝯmissio.

¶ Tertiū negocioꝝ prohibitorū exercitatio.

¶ Nō clerici ꝛ eꝑi precipue ꝺ bis que superfluunt de redditibus ecclesiarum debent pauꝑibus subuenire.

Capitulum primū

Primū in quo consistit auaricia clericorū ē bonoꝝ ecclesiasticoꝝ detentio. Detinent quippe auari clerici bōa ecclesiastica q̄ꝝ sua ꝛ propria ꝛ dū abundāt nolūt pauꝑibus subuenire. Bona eni ecclesiaꝝ vt dixim⁹ sermone. v ij huius

opis sunt bona paupꝝ. vt ꝺ̄r in glo. in. c. nihil. extra de p̄scri. t. xvi. q. i. c. Si cupis Et. xxiij q. vij. c. Nō aūt. t. xxiij. q. viij c. Cōuenior. t. xij. q. ij. c. Autū. t lz oēs clerici sic auari reprēhēsibiles sint tñ ep̄i in hoc deliquētes sunt maxime ꝑdēnā dignāt eni Hiero. xij. q. ij. in. capi. gla. Ꝺl'a ep̄i ē paupꝝ opib⁹ puidere. Ignominia sacerdotꝭ ꝓprijs studeñ dūitijs Ad claritatē tñ intelligētiā notāda sunt ꝺ loco de ep̄is tria. ¶ Primū notandū est q res eccie date sunt in ptātem ep̄i non vt illarū sit dñs. sz dispēsator fidel' vñ. xij. q. i. c. Expedit. ꝺr ep̄i ecclie ꝓpositi bonoꝝ t rex ipsaꝝ dispēsatores efficiūtur. t in c. Precipimus. vt in prāte sua res eccie eps hēat. Si enim aliquis ꝺm ꝓfessiones illi sunt credite multomagis oportet euz curā de pecunijs hñe. ¶ Nec tal' cura derogat ꝓfectōni t euangelice pauptati. sicut ignari q̄dam temere affirmare p̄sumāt. vnde in p̄fato. c. Expedit. ꝺr de sācto paulino. Sctūs paulin⁹ ingentia p̄dia q̄ fuerunt sua vendita paupib⁹ erogauit. Sz cū factꝰ eet eps nō ꝓtēpsit eccie facultates. sz fidelissime dispensauit. et itex ibi sequit tex. Sctūs hilarius oia sua aut parētib⁹ reliquit aut vēdita paupib⁹ erogauit.

Ps tñ cū merito sue ꝓfectōnis fieret eccie arelatēsis eps q̄ illa tūc hēbat eccia nō solū possedit sed etiā acceptz fideliū numerosis hereditatib⁹ amplinuit Ex hoc dānatur inq̄ ep̄is negligentia qua dissipari t dilapidari sinunt bona tpalia ecclarū. vñ vt habet ꝺ. xxxix. §. vlti. Quidā petrus noie electꝰ in ep̄m neapolitanū repellit a Gregorio papa ꝓpt̄ simplicitatē ne cuꝰ occasione res eccie dilapdarentur vbi dicit glo. q̄ sumitur hic simplicitas ꝓ negligētia vl' stulticia. Hec eni negligētia q̄n est notabilis impedit ꝓmouēduz vt hic. t ꝺ. lxxiij. c. epoꝝ Sed nō deijcit ꝓmotū sz datur ei coadiutor. vt. vij. q. i. ca. Ꝛr frat Sz vtꝝ eps ꝓcipali⁹ dēat intēdere cure pastorali. q̄z multipli catōi tpaliū. Rñdet Hosti. in summa. t Tho. in quodlibetis t. xxij. q. clxxxv. ar. v Nō solicitudo ꝓlati ꝓpria t ꝓcipua ꝺz ē circa gregz custodiā. Orando p̄dicādo sacrā misstrādo. Vl' tiplicatō aūt tpaliū pōt exerceri opportunitate se offerente sine spūaliū notabili dāno. Et sic piū ē multiplicare ea ad ecclesie vtilitatē q̄ si opportunitas non se offerat nullaten⁹ lz ei distractōib⁹ se ingerere t sol'anib⁹ occupare cū impedimēto notabili ¶ Scōm notandū q̄ epus

quenit̄er puidet sibi de bonis ecclesie ꝺm sut gradus decenti ām. vñ scribit. xij. q. i. c. Ex his ex his q̄bꝰ eps indiget. si tñ indiget suas necessitates t pegrinoꝝ frarū vsus t ip̄e ꝓcipiāt. vt nihil ei possit ꝺino deesse lex eni dei p̄cipit vt q̄ altario deseruiūt pascantur ex ip̄o. Idē i. c. eps. Sint nihilomin⁹ ep̄i cauti vt caueāt a superfluis obꝺuando illud q̄ habetur: xli. disti. Ex ꝓsilio carthaginēsi. Epus vilē supellectilē t mēsā ac victū paupꝝ habeat t dignitatz sue auctoritatē fidei t vite meritis querat. ¶ Tertium notandum vt ponit xij. q. ij. c. Eps. t capitulis sequentib⁹. q̄ ep̄i t alij rectores eccioꝝ dñt haberet tenere res eccie distinctas a rebus proprijs ne sub textu rerū ꝓpriaꝝ auferantur bona ecclie t de bonis quidē eccie mobilib⁹ vel imobilib⁹ sicut etiā alij clerici nō p̄nt testari. Sed de reb⁹ patrimonialib⁹ vel sibi donatz aut legatis aut acquisitz. ꝑ industriā p̄nt testari t ꝓsanguineis licite legare t donare. t ab intestato in hmōi succedūt consanguinei. Ep̄i aūt ex religionibus assumpti nō possunt de aliquo testari nisi de licētia pape ꝺm tho. ij. ij. q. clxv. arti. viij. et similiter rligiosi assumpti ad ecclesias curatas. Sz q̄cūq̄ acq̄rūt tales ep̄i vel alias curati ecclesie sue acquirūt etiā ꝓ successionē aduentētia. bona q̄ ecclesie ꝑ eps fideliter sunt ꝓsuanda t debite dispensanda. Antiquit⁹ aūt fiebāt q̄tuor ptes ꝺ redditib⁹ ecclesie. ¶ Una erat ep̄i. Alia clericoꝝ deseruientiū eccie. ¶ Tertia seruabat pro fabrica seu reparatione eccie. Et quarta dabatur pauperib⁹. vt habet. xij. q. ij. c. De redditibus c. quatuor. t alijs capi. Tamē dicūt doctores q̄ aut ista bona distincta sunt aut nō. Si distincta sunt bona que debēt i vsuz episcopi cedere ab his que debent expendi in vsum clericoꝝ t paupꝝ ac fabrice. t eps retinet sibi aliq̄d ex his que sūt deputata, ministris ecclesie. pauperibus vel fabrice agit cōtra fidem dispensationis t mortaliter peccat t tenetur ad restitutionem Si vero non sunt predicta bona distincta eorum ꝺ stributio fidei sue committitur Et sic̄dē in modico deficiat vl' supabūdet ꝑt h̄ fieri absq̄ bōe fidei detrimēto. q̄ ñ ꝑt in talib⁹ pūctal'r accipe q̄ fieri opteat. Si ꝙo sit mult⁹ excessus nō tñ pōt latere. vñ videt bōe fidei repugre. Et ſ nō ē absq̄ mortali. t addit Tho. ij. ij. q. clxxv

arti. vij. q̄ sicḡs cleric⁹ vel p̄la/
tus necessitatem ō iminēte pui
dendi paupib⁹ de his q̄ super/
fluūt de puēt̄ibus eccl̄esie pos
sessiones emat vel in thesauro
reponat in futuꝝ p paupib⁹ p
futura laudabiliter facit. Si
autem necessitas imineat pau/
peri⁹ erogādi supflua cura est
t inordinata vt aliqs tūc i fu/
tuꝝ ꝓseruet qđ dn̄s ꝓhibet di
cens. Nolite soliciti esse in cra/
stinū. ¶ Scōm ꝙo archiep̄m
florentinū in sūma sua. iij. pte.
ti. rti. Notent ep̄i q legata qui
bñt ereq̄ siue p incertas facta si
ue p alijs causis qñ p testatorē
nō est exp̄ssus locus vel mod⁹
erogationis nō ꝓpterea potest
vel debet ep̄us sibi imbursare
sed paupib⁹ erogare tenet. Et
idē de alijs incertis que perue
nūt ad manus eius rōne vsu
re vel ludi t huiusmodi.

¶ Qđ clerici auaricō mittūt si
moniā circa spūalia p essentiā
p spūalia p causā t spūalia p ef
fectum. ¶ La. secundum

Secundū in quo consi
stit auaritia cleric⁹ꝝ
ē simōie cōmissio. Est
em̄ hoc pecm̄ grauissimū. de q̄
dr extra ō simo. in. c. sicut. Si
moniaca pestis sui magnitu/
dine alios morbos vincit. t in
tanta. Tāta ē labes hui⁹ cri/
minis q̄ etiā serui apud dn̄os
t q̄libet criminosi admittūtur
ad accusationē etiā t meretrix
q̄ in alijs non admittit. vel ad
accusadum vel ad testimoni/
um ꝓpter vtilitatē ei⁹. Vlles
nāq̄ ꝑsone accusare non p̄nt.
vt p̄z extra de accusa. c. i. Sed
bñ p̄nt in casu simonie. Et q̄
simonia ꝓsistit in emptione et
venditiōe spūaliū vel spūali/
bus annexoꝝ vt dicim⁹ in ser
mone de simonia in q̄dragesi
mali de pnia. Sciendū q̄

¶ Aliq̄ sūt spūalia p essentiaꝝ
¶ Aliqua per causam
¶ Aliqua p effectū ꝑm Durā
dū in quarto suo. Spūalia p
essentiā sunt gratia t virtutes
infuse q̄ nec emi nec vendi p̄nt
nec de iure nec de facto q̄tum
ſ. ad efficaciā transfererendi t
acq̄rendi ea. q̄ nō ē homis ea
transferre vel dare sed dei. Vi
dek tm̄ q̄ de facto p̄nt vendi et
emi q̄tū ad simoniā ꝓtraben
dā. vt dicit petrus de palude
in. iij. Quia simon mag⁹ vo/
luit simoniace emere gratiā il/
lam ap̄l'oꝝ q̄ erat caracter ep̄a
lis t gr̄a miraculoꝝ. ſ. q̄ spūs
scūs visibiliter descēdebat. si/
militer scia t ꝓtutes acq̄site q̄
dicunt spūalia p essentiā per re
spectū ad spm̄ humanum nec
emi nec vendi p̄nt. ¶ Spūa/
lia per causam sunt sacramen
ta que sunt cā gratie t ista q̄dē
spūalia de facto vendi possūt
t emi. nunq̄ aūt de iure t lici/
te sine vicio simonie. ¶ In ma
trimonio aūt qđ ē vnū de sa/
cram̄ēt. s licite dat t accipitur
pecunia noie dotis absq̄ vicio
simonie. nō ex eo quidē q̄ ex ta
li sacramēto ꝓferat gratia. vt
notat glo. i. q. i. c. Quicquid h̄
em̄ falsum ē. Sed ꝓpterea q̄
matrimoniū nō solū est sacra/
mentū sed etiā nature officiū.
Et ꝑm hoc dat pecunia p ma
trimonio ad subleuandū one
ra eius t nō in q̄tū ē ecclesie sa
cramentū vt dicit Tho. iij. h̄.
vnde t p bñdictione nuptiaꝝ
ꝓhibitū est aliq̄d exigere. licet
sponte oblatū recipi possit. vt
extra de simo. c. Cū in ecclesia
¶ Dicit tam̄ Guil. q̄ si sacer
dos aliquis puta ad quē spe
ctat benedictio nuptiaꝝ. Non
vult dare licentiā alteri sacer/
doti q̄ bñdicat nuptias nisi p
pecunia. Si quidē nō intēdat
vendere licentiā benedictiōis
sed prouidere sibi de porcione
oblationū eū ꝓtingēte nō est si
monia. Si tm̄ ex certa scia ma
iorē exigat summā q̄tū dr̄ presu
mi p̄t q̄ ipsam licentiā vende
re voluit. ¶ Pro baptismo au
tem q̄ nō sit danda vel exigen
da pecunia exp̄sse habes. i. q. i
c. baptizandis. Vnde si sacer
dos non vellet baptizare nisi
pro pecuniā nō ē ei danda. nā
baptizandus ē adultus suffi/
cit ei ad salutē baptismus flā
minis si tūc moriat. Si ē puu
lus in tali casu ipse offerēs vel
quicūq̄ alius p̄t ip̄m bapti/
zare. t debet si eēt puer in pcu
lo mortis. Sed si nō sciret vel
non posset alius baptizare ni
si talis sacerdos dr̄ potius di
mittere pueruꝝ sine baptismo
mori q̄ pecuniā simōiace dare
sacerdoti p regulā illā. Nō sūt
faciēda mala vt ideveniāt bo
na. ad Ro. iij. ca. Hec ē opio
Tho. Petri de tarrantasia t pe
tri de palude in q̄rto. t Ricar
dus t glo. i. q. i. dicto. c. de ba
ptizandis. Addit tū Ricar.
Aliqu. dicūt q̄ in casu ni hilo
minus posset dari pecunia ita
tm̄ q̄ dans nō intēderet eā da/
re pro sacramēto sed pro vitā
da dānatiōe pueri t ad remo
uendā insaniē sacerdotis De
eis aūt de alijs sacramētis q̄
sine piculo dānationis ex cau
sa deferri p̄nt. Posset etiā a sa
cerdote emi aqua qua eēt puer
baptizādus si aq̄ ipsa eēt puꝝ
elementū. Secus aūt si eēt iaꝝ
ꝓsecrata vt ē aqua fontis ba/
ptismalis. tūc em̄ simonia eēt.
i. q. i. c. Dictū. ¶ Eodē modo
nec p confirmationē nec pro cri
smate nec pro extrema vnctiōe
licet exigere. Dr̄ spōte oblata

licite recipiuntur.i. q.ij.c. Sic ē enim. Et si i his vel aliis ḋbus cunctis spūalibus aliq̄ consuetudine exigant quasi precium rei spiritualis cū intentione vendēdi vel emēdi manifesta ē symonia precipue si ab initio exigantur. Sed si accipiātur quasi q̄dam stipēdia p ꝯsuetudinē approbatam nō ē simonia si tamē nō sit eoꝝ intētio emēdi. vel vendendi. Sed intētio referat ad solā cōsuetudinis obꝰuantiaz. z precipue qñ quis voluntarie soluit. Jn his tñ solicite ē cauēdū ab eo qđ habet speciē symonie vel cupiditatis. vt dicit in c. Cū ab omni specie. extra de vita z honestate cle. ¶ Jtē pro eucharistie collatione nō lz exigere vel ex pacto seu quasi p̄ciū aliqđ dare. i. q. i. capi. Dictum ¶ Pro celebratōe aūt misse tanq̄ p̄cium nunq̄ licitū est accipere vel dare. Sz ꝑm Raymū dū si sacerdos teneat celebrare puta qz hñs ecciam vl' bñficiū z officiare tenet tūc exigere ē symonia. i. q. ij. ca. vendētes. Si vero nō tenetur z deficit ei sumptus p̄t accipe. i. q. i. ca. Judices. Hā z operas suas locare p̄t siue ad diē siue ad annum Qđ si sumtp' habet z ad ħ ñ tenet aut debet facere gratis aut cessare alias videt facere ex auaricia. Jtē nec p audiēda confessione dz aliqđ exigi. i. q. i capi. Quicqđ. Notandū tñ semp q̄ modica res bōa intētōe data z accepta nō inducit symoniaz sicut patet extra de symo. c. Et si qōnes. Sed ꝯ. qz in. cap. Extue fraternitatis lr̄is: extra ō symonia scribit. Qđ archidiaconus q̄ noluit p̄ntare ordinādū sacerdotio nisi solutz ei sex solidis symoniacus iudicat. Jtez arguit a simili. qz pro modica re dat actio furti. xvij. q. vl. ca. fi. Et p vna gallina ꝯmittitur furtū Jnsti. de rerū diuisiōe. §. Gallina z. Rñdet glo. in dicto c. Extue. q̄ in talib' affectio z intētio ꝯmittēntis ꝯsiderat qm̄ q̄ritas muneris diuersitatē iuris nō inducit. xtij. q. vl. ca. vl. Jnsup nec p sacr̄alib' licitū est aliqđ r̄cipe vt p bñdictōe abbatū vel abbatissarū z virginum z hmōi. Et lz ex pacto nihil sit accipiendū tñ si gratis aliquid offertur si accipiat nō est symonia. ¶ De consecratione ꝛo ecclesie scribit in. c. Cū sit rōana extra de symonia. Qđ ep̄s nihil debet exigere pro ꝯsecratōe ecclie preter procurationē. z ista procuratio p̄stari dz ꝑm facultates ecclesie. si cura alie. extra ō censib'. c. Cū nup. Jmmo si eccia procurare nō posset ep̄us ipse suis sumptib' cōsecrabit cā. x. q. iij. c. Cauendū. i. q. ij. c Placuit. Jn aut̄. de mādatis principū. §. Sic tibi. Quedaz spūalia dicūt ꝑm effectuz ex eo vicz ꝑm Ricar. in. iij. qz procedūt ex spūali gr̄a z ad eā disponūt vt p̄dicare ꝓphetare ingressus religiōis z hmōi. vel qz sūt de actib' vel negociis spūalib' vt docere iudicare. testificari. z hmōi. Pro actu ꝓphetādi et p̄dicatōe nō lz accipe pecuniam quasi p̄ciū. Jlli vero qui p̄dicāt principal'r ac intētione vt recipiāt pecuniā vel laudem simoniā mentalē ꝯmittūt. i. q. iij. c. Nō solū. Sz si sup hoc pacisc̄unt simonia ē. q̄ etiā p ecciam puniri p̄t Jn oib' his pactavitāda sūt. ḋb' dei gr̄a vēdi videtur z emi. victū vero querere p labore vnicuiq̄z lz. z qđ gratis offert. z absq̄z pacto naturam emptionis z venditōis ñ sapit ¶ Qđ clerici auari exercent negocia p̄hibita q̄ exercere ñ dñt.

Capitulum tertium

Tertiū in quo ꝯsistit auaricia clericorum dicit negocioꝝ ꝓhibitoꝝ exercitatō Exercēt q̄ppe plerice negocia p̄hibita ¶ Et primo p̄hibita ē clericis negotiatio. extra de vita z hone. cleri. c. Clerici. extra ne clerici vel monachi. c. Multa sunt negocia. Et. lxxxvij. dist. c. Fornicari. z. c. Ejciēs. qrvi quit ap'ls. scribe ad thimo. ij. c Neo militās dō implicat se negociis secularib'. Hic Hiero. ad nepotianū ait. Negociatorē clericū ex inope diuitē ex ignobili gl'iosum quasi quasdaz pestes euita. ¶ Et vt doctores dicūt. si negociētur clerici ꝓpter lucrū nō excusant a mortali. Si aūt ꝓpter necessitatē victꝰ excusātur. extra ne clerici vel monachi. c. Scōm. ex textu z gl. vbi dicit. Clerici z monachi non debent negociari causa lucri. secus cā necessitatis. ¶ Scdo. p hibita ē clericis admūtratio bonorū laicoꝝ. extra ne clerici vel monachi. c. Sacerdotib'. Si vero contrarium fecerint. et in administratione fraudatores inuenti fuerint non subuenitur ipsis ab ecclesia. Jbi dicit glosa. Sacris dei sacerdotes vacari oportet assidue. xxxi. distinctione. capitulo Sacerdotibus. ff de arbitrijs. l. Non distinguemus. §. ij. Ex ista decretali sumūt quidā argumentū q̄ laici possit clericū occasiōe male admīstratōis capere cessāte priuilegio clericali qđ est falsum ex eo qz p̄hibiti sunt laici remouere clericos a diuinis officijs xxi. q. iij. c. Cipria. lxxxviij. di. c. vl. vñ si ꝫ fecerint nō debent ex delicto ꝓprio ꝯmodū reportare. ¶ Dicendum ergo q̄ tali

clerico nō subuenit ab ecclesia postq̄ legitime monit⁹ est vel meli⁹ z veri⁹ ē tali clerico ab ecclesia nō subuenire nec pecunia nec alio auxilio cū alias ecclia teneat clericos defendere ab oppressionib⁹ laicoꝝ. ¶ Tertio prohibitū est clericis officiū procurādi z aduocādi in questionib⁹ secularib⁹ si sunt in sacrꝫ vel etiam in minoribꝫ si sunt bñficiati excepto si hō facerēt pro se vel p miserabilib⁹ psonis extra de postu. c. i. vel nisi suā aut suoꝝ iniuriā psequātur ¶ Quarto prohibitū est clericis officiuz histrionatus. vt patet li. vi. de vi. z ho. cle. c. vno. Ubi dicitur q clerici per annū ioculatores vl p breui⁹ temp⁹ tertio admoniti vdunt priuilegium clericale. ¶ Quinto interdicitur clericis officiū macellariorum et z tabernariorum vt patet in clemē tina. i. de vi. z ho. cle. z hoc dicitur tam de clericis coniugatis q̄z alijs. Et vt dicit ibi glo. Taberna dicitur domus in q̄ panis z vinū z carnes cocte venduntur quas nec tenere nec ingredi debēt clerici. vt habetur xliij. di. cap̄. Clerici ¶ Sexto inhibitū est clericis officiuz venationis clamose que fit cū canib⁹ z clamoribus z tumultu vt patet extra de clerico venatore. c. omnibuz. ¶ Et vt dicit glo. lxxxvi. di. c. q venatoribus etiā propter pauptatē non ē licita venatio. qz aliūde debet querere sibi victuz z p aliud exercitiū. vt p agricultrā. xci. di. c. clericus Venatio aūt que fit sine clamore z canib⁹ vt ponere laqueū retiet hmōi bñ ē licita clericis. de cō. di. v. cap̄. nunq̄ ¶ In. c. vero primo extra ne clerici vel mona. dicitur q epi et clerici non debent tenere canes z ancipitres ad venandū. Idē dicitur. xxxiij. di. c. quoꝝdā lxxxvi. di. ca. an putatis. extra de censi. c. cū apls. Extra vero de cle. venatore. c. omnib⁹ dicit Omnib⁹ seruis dei interdicit. venatio. Glo. i. clerici qui dicūtur serui dei. qz assumpti sunt ad dei obsequiū. extra de prebē. ca. cū pui. Et. xxi. di. c. cleros. ¶ Septimo non debēt clerici exercere officiū tabellionatus siue notariatus. extra ne clerici vel mona. c. sicut. Et ꝑm Raymundū. dū si illud habebant sunt ꝓpellēdi ad dimittendū p subtractōem bñficij appellatione postposita. Et dicit Inno. q ꝓstituti in sacris si instrumēta cōficerēt; antecq̄ eis interdiceretur valerēt quidē alias non. sed Hosti. intelligit q nō valerent in negotijs secularib⁹. sz in ecclesticis valerēt. Et ꝑm Hostien. eps pōt ꝓstituere clericuz tabellionē per totam suam dioc̄esim cui cura omniū vel oniū est cōmissa. x. q. i. ca. regenda. Et. xij. q. i. ca. Episcopus. Et si sic fecerit poterit illuz vocari ad scribenduz acta ecclesiastici fori. z sic intelligo q clerici pñt esse notarij pape. v. q. i. quidā. Sed notarius ꝓstitutus a papa potest conficere instrumenta vbicunq̄ locoꝝ. ¶ Sed ꝓstitutus ab episcopo non nisi in dyocesi illius epi q eū instituit. Item nota q tabellio ecclesticus non debet conficere istrumenta in secularibus. reb⁹ nec secularis in rebus pure ecclesticis. quia horum conuersatō nō debet esse permixta. ij. q. vij c. laicos. Unde notarij clerici in curijs principū prohibētur. esse scriptores. extra ne cleri. vl mona. c. sniam. Insup religiosus non potest exercere officiuz tabellionatus nisi contra hereticos. non autē in alijs secūdū Johannē an. extra de here. ca. vt officiū. li. vi. ¶ Sciendū tñ q exercitiū honestū seu artificium potest clericus exercere etiam si non indiget. xci. di. per totum dū tñ per hoc nō omittat diuina officia. z ꝑz Guillermū potest recipere possessiones excolendas ad partē puta quartam vel quintam z hmōi seu ꝓducere eas z hoc ad sustentationem suam z suoꝝ. Concordat Hostiē. Potest etiam locare animalia vt oues et boues ad certum fructum p contractum tñ licitum. Item potest emere rem vt eam meliorata tam' cari⁹ vēderet. vtputa pullum vel equum vel etiaz si tabulā emat vt faciat imaginem qz ista non est negociatio sed artificiū. xvij. q. iij. c. canonuz. extra de cleri. vel mona. c. i. Deponant ergo clerici omnē auariciā si iesum videre cupiant in illa beata vita i qua regnat deus p infinita scla sclorꝝ. Amen ¶ Dñica oliuaꝝ. De auaricia artificiū z mercatoꝝ

Sermo q̄dragesimussecūd⁹

Videns ciuitatem fleuit super illam. Scribuntur hec verba Luce xix. cap̄. Vidit dñs noster iet⁹ obduratōnes populi iudaici p quā delenda erat iusto dei iudicio ciuitas sacerdotalis et regia hierosolymitana. Et dū exultantibus turbis ciuitatem illam ingredi veller pietate solita permotus lacrimis oza cōpleuit. Sed diebus illis lugēda est ruina populi christiani: quem z experimur varijs flagellis pestilentiarum guerraꝝ z famis conterit manus omni

potentis dei. Et nihilomi/
nus aliquid peius formidan/
dum est ꝓpter duriciaꝫ cordis
t pseuerantiam in tot iniqtati
bus Ut aũt ceteras pretereaꝫ
mus silentio. Quis non agno
scit quanta est malignitas ho
minum auaroꝝ Et hꝫ in prece
dentibus multa dicta sint: ni/
hilominus obiurgandi sũt illi
qui ꝓpter cupiditatis ardorẽ
primos circũuenire. decipere
defraudare t supplantare non
erubescunt Hi sunt cõmunit
artifices t mercatores ꝑ quib⁹
dicere possumus illud Hiere.
ix.ca. Unusquisq; a proximo
suo se custodiat t in omni fra/
tre suo non habeat fiduciã. qa
omnis frater supplantãs sup/
plantabitur. t omnis amicus
fraudulenter incedit Idcirco
hodierna die contra auaritiã
artificum t mercatoꝝ dicem⁹
propter quoꝝ perfidiam indi/
gnatus de⁹ infert populis dã
na grauiora Notabimus vero
tria in quib⁹ mercatores t ar/
tifices grauiter peccare consue
uerunt

¶ Primũ est solicitudo inor/
dinata

¶ Scõm ẽ volũtas deꝑuata.

¶ Tertium est fraudulẽta re
ꝓbata

¶ Quod mercatores t artifi/
ces auari peccant per inordi/
natam sollicitudinem

¶ Capitulũ primum

PRimũ in quo peccare
solent mercatores t ar
tifices est sollicitudo i
ordinata Ad qd̃ intelligendũ
distinguemus ꝑm alexandruꝫ
in tertio summe triplicem soli
citudinem

¶ Prima est laudabilis

¶ Scõa tolerabilis

¶ Tertia vituperabilis

¶ Prima est solicitudo lauda
bilis t hec ẽ mltiplex Pria est
solicitudo regendi que spectat
ad ꝓlatos. Et de hac apostolus ad Ro. xij. c. ait Solicitu
dine non pigri Et. ij. ad Co/
rinth. vi. c. Instãtia mea quo/
tidiana solicitudo omniuꝫ ec
clesiaꝝ Scõa ẽ solicitudo obe
diendi que ꝯuenit subditis Et
de hac dr Josue c. Estote
soliciti vt custodiatis cũcta q̃
scripta sunt in volumine legis
moysi t non declinetis ab eis
nec ad dexterã nec ad sinistrã.
Tertia ẽ solicitudo pacificevi
uendi ꝯtũ ad pares Et ꝺ hac
inqt apls ad ephesios. iiij. ca.
Solicite seruare vnitatẽ spũs i
vinculo pacis. Quarta ẽ soli/
citudo recogitãdi dina mãda
ta: t de hac scribit Deutero.
iiij. c. custodi temetipm t aiaꝫ
tuam solicite ne obliuiscaris
ꝙboꝝ que viderũt oculi tui et

ne excidant de corde tuo cun/
ctis diebꝫ vite tue. Quinta ẽ
solicitudo feruoris faciẽdi bo
num t de hac apostolus ad ro
ma. xij. c. ait Solicitudine nõ
pigri spũ feruentes dño ſuien
tes ¶ Scõa est solicitudo tole
rabilis sicut est solicitudo dile
ctiõis naturalis. t de hac scri
bitur Thobie. x. c. Cum mo
ram faceret Thobias causa
nuptiarum solicitus erat pa/
ter eius thobias dicens. Puta q̃
remoratur filius tuus Simili
ter est tolerabilis cure rei fami
liaris. t de hac ꝑmu regũ. ix. c.
dixit samuel ad Saulem De
asinis quas perdidisti nudi/
ustertius ne solicitus sis quia
inuẽte sunt ¶ Tolerabilis est
etiam solicitudo infirmitatis
humane de qua. i. ad corinthi
os. vij. c. Qui cum vxore ẽ so
licitus est que sunt mundi t q̃
modo placeat vxori ¶ Tertia
est solicitudo vituperabilis. s.
temporalium bonoꝝ. Sꝫ hec
si sit regulata expedit humane
vite Nam t xp̃us loculos ba
buit vt ꝑꝫ Jo. xij. c. t. xij. q. i. c
habebat. t elemosynas pro ne
cessitatibus conseruabat. t ac
tuũ. xi. ca. Laudat solicitudo
discipuloꝝ quando agabus si
gnificabat per spiritum sanctũ
famem magnam futuram que
facta est sub Claudio Et ipsi
discipuli pout vnusquisq; ha
beat proposuerunt singuli in
ministerium mittere habitan
tibus in iudea fratribus. Qꝺ
t fecerunt: mittentes ad senio
res per manus barnabe t sau
li. Et beatus franciscus preci
puus terrenorum contemptoꝛ
t paupertatis amatoꝛ ia regu
la dixit. Pro necessitatibus in
firmorum t fratribus induen
dis ministri tantũ t custodes
solicitam curam gerant Cum
vero temporalium solicitudo
a ratione recta deficit prohibi
ta est t peccatum. Et de hac
christus dixit Matthei. vi. c.
Nolite soliciti esse dicentes q̃d
manducabimus: aut quid bi
bemus. aut quo operiemur.
¶ Potest autẽ inordinata esse
solicitudo temporaliuꝫ tripli
ci ratione.

¶ Primo rõne timorositatis.

¶ Scõo rõne cupiditatis.

¶ Tertio rõne ꝓprietatis

¶ Prima est inordinata solici
tudo ratione timorositatis qñ
scilicet aliquis diffidẽs ꝺ deo
timet ne si apponat omne suũ
studium t plusq̃ oporteat ope
retur necessaria vite sibi defici
ant. Sed timorem talem chri
stus tripliciter excludit. ¶ Pri
mo ꝓpter maiora beneficia
homini prestita diuinitus pre
ter suam solicitudinem scilicet

corpus ⁊ aiam. ideo dicit. Nõne aia plus ꝯ esca. ⁊ corp⁹ pl⁹ ꝯ vestimentũ. i. si deus prouidit dando corpus ⁊ aiam puidebit de cibis ⁊ vestimẽtis faciendo qõ in nobis ẽ ¶ Scõo ppter subuentionẽ qua de⁹ alis creaturis puidet absq; ope hũano ꝑm ꝓporcionẽ nature sue. ꝓpea dicit. Respicite volatilia celi qm̃ non serunt neq; metũt neq; congregãt in horrea ⁊ pater vester celestis pascit illa. Nõne vos magis pluris estis illis. ¶ Tertio ppter diuinã puidẽtiã ꝓpter cui⁹ ĩgratiã gẽtiles circa tpalia bona q̃renda ꝑncipalib⁹ solicitant falso opinãtes tpalia ista bona a deo non puẽire. ꝓpterea ꝯcludit christ⁹ Primũ querite regnũ dei ⁊ iusticiã eius ⁊ hec oĩa adijciẽtur vobis. Debet ḡ q̃libet ita solicit⁹ esse circa tpalia bona vt tñ illa a do speret ⁊ credat posse obtinere. ¶ Scõo est inordinata solicitudo tpaliũ rõne cupiditatis. vt em̃ scribit in cõpẽdio theologie. li. iij. c. xix. Triplicit er põt q̃s laborare pro bonis tpalib⁹ acq̃rendis ꝯseruandis vel augmentandis. ¶ Primo rõne necessitatis. dr em̃ in ps. Labores manuũ tuarũ qr mãducabis. beatus es ⁊ bene tibi erit. ¶ Scõo rõne ꝓprialis vtilitatis. cũ. s. q̃s laborat nõ ꝓpter suam aut suoꝝ necessitatẽ. puta qr tpalib⁹ bonis abũdat. sed vt ꝓprijs indigẽtib⁹ subueniat. ⁊ vt habeat vñ tribuat necessitatẽ patiẽti ¶ Tertio rõne auaritie absq; oi intentione puidendi sue necessitati vel aliene. Et sic sepenumero euenire solet q̃ implet illud dictũ horatij. Juppiter extremos mercator curritad idos. Per mare pauperiem fugiẽs ꝑ saxa ꝑ ignes. ⁊ vt scribit eccle. iij. ca. Vnus est. ⁊ scõs nõ hꝫ. nõ fratrẽ. nõ filiũ. ⁊ tñ laborare non cessat nec recogitat dicẽs Cui laboro ⁊ fraudo aiam meam bonis. ¶ Tertio ẽ inordinata solicitudo tpaliũ rõne ꝯiectatis q̃m. s. artifices ⁊ mercatores absq; eudẽti necessitate ꝯmantur p̃cepto dei ⁊ ecclesie de celebratiõe festoꝝ dũ freq̃ntissime dieb⁹ festis ad nũdinas ꝑerãt ibiq; vendunt ⁊ emunt postpositis diuinis officijs. Artifices insup vt sũt sartores et cerdones p totas quasi noctes festiuas opant ⁊ suos mistros opari faciũt. ⁊ de mane festoꝝ accedũt ad domos ad ducẽdũ viros ⁊ mulieres. nec curãt audire missam. Barbitonsores aũt pleriq; dieb⁹ festiuis sine aliq̃ necitate radũt aliq̃s q̃ politi ⁊ pulcri ob suã vanitatẽ videri volũt. i q̃ casu vterq; ⁊ barbitonsor. ⁊ ille q̃ radit vident peccare mortaliter qr festũ violant. Possum⁹ etiã dicere q̃ inordinata sit solicitudo in opib⁹ illicitis ⁊ ꝓhibitis vt sunt opa meretricia. vsuraria. taxillatoria ⁊ huiusmõi ¶ Nõ mercatores ⁊ artifices peccant dũ in vendẽdo ⁊ emẽdo excedũt valorẽ rei. La. ij

Secundũ in quo artifices ⁊ mercatores solẽt peccare ẽ volũtas depũata dũ semp res vendere volũt plus ꝯ valẽt. qđ iniquũ est ⁊ iniustũ. vt eminquit Tho. ũ ũ. q. lxxvij. arti. i. Emptio ⁊ vẽditio vident introducta p cõmuni vtilitate vtriusq; dũ. s. vnus indiget re alteri⁹ ⁊ econuerso. sicut pz ꝑ ꝑim ꝓmo politice. Nõ aũt p cõi vtilitate introductũ ẽ nõ debet esse magis vnius ꝯ alteri⁹. ⁊ ideo debet inter eos ꝑm equalitatẽ Jctus instituti. quãtitas aũt rei q̃ in vsũ hominũ veniũt mensurat ꝑm p̃ciũ datũ ad qđ ẽ inuentũ nũmi sũma vt dicit aristo. Et ideo si p̃ciũ excedit quantitatẽ valoris rei vel ecõuerso res excedat p̃ciũ: tollitur iusticie eq̃litas. Hinc ẽ q. i. q. ij. c. Hoc ius. dr. q si in venditiõe rei ecclesiastice plus offeratur ꝯ res valeat ecclesia recipe nõ debz sed tm̃ iustũ. Rõ ẽ ꝑm Archi. in dicto. ẽ qr ecclesia nõ debet dolũ facere in Jctis suis. extra de dona. c. per tuas. Sic igit res nõ p̃t licite vendi plus ꝯ valeant nec minus emi pensato earuz valore in respectu ad vsum nostr⁹: ⁊ ꝑ ꝓbabile iudiciũ humane estimatiõis mensurantis valorẽ rei infra limites latitudinis cõpetẽtis. Ꝟz ꝑ maiore declaratione tria sũt hic videnda.

¶ Primũ vnde excipiend⁹ sit debitus valor rei

¶ Scõm que sit latitudo cõpetens valoris rei.

¶ Tertium quid iuris quãdo fit excessus valoris rei

¶ Ad ꝓmũ tria sũt ꝯsideranda. ¶ Primũ ꝑm Sco. in. iij. di. xv. q. duplex ẽ valor rerum. Prim⁹ ẽ valor naturalis. Secũdus est valor vsualis. Valor naturalis rei est ꝑm bonitatẽ nature in re a deo creata ⁊ ꝑ modo. mus vel pulex vel formica plus valẽt ꝯ panis quia illa hñt vitã animã siue sensum ⁊ nõ panis vel etiã lapis p̃ciosus. Scõus valor dr vsualis ꝑm q̃ assumitur in respectu ad vsum nostr⁹. ⁊ hoc modo quãto aliqua sũt vsib⁹ nostris vtiliora. tanto plus valẽt. ⁊ ꝑm hoc pl⁹ valet panis ꝯ mus Quia igit actus emendi ⁊ vendendi ad vsus humane vite merito

A

ordinant ¶ Ideo rep que sūt ad vsum humane vite venalium valor sumēdus ē scdo mō: nō pmo. ¶ Scōm ꝯsiderandum circa valorem rei. q ipse valor rep secūdo modo acceptus. i. ſm q sunt ad vsū nostr in re venali tripliciter pēsant. ¶ Prio ex eius ꝓfuositate. ¶ Scdo ex eius raritate. ¶ Tertio ex eius cōplacibilitate. ¶ Primo mō ꝓfuositas rei attendit ſm qđ res ex suis realib⁹ ꝓfutib⁹ ē nostris vtilitatib⁹ ꝓfuosior & efficacior. Et hoc mō bonus panis triticeus plus valet ad vsum nostr q ordeaceus. Et fortis equus ad vecturā plus valet q asinus. ¶ Scdo pensat valor rei venalis ex eius raritate. i. ſm q res ex sue inuētionis raritate & difficultate magis necessarie sūt p quanto videlz ex ear penuria maiorē ipsar indigentiā & minorē facultatē hñdi & vtēdi habem⁹. vñ Piero. xciij. di. ca. Legimus. Omne rar car. Et sic bladū plus valet tpe famis & caristie q tpe abūdantie. Sic quattuor elemta ignis aer aqua & terra vilioris pcij apud oēs existimant ppter eor copiā q balsamus vel aur. cuius illa desint magis necessaria & vtilia vite nostre. ¶ Tertio pensatur in re venali eius cōplacibilitas ideſt ſm q magis vel min⁹ beneplacet volūtati nostre habere talē rē & vti eā. Vtri em put hic sumit est rē in facultate volūtatis assumere vel habere. & ideo nō modica ps valoris venalium rep ex bn placito volūtatis pensat siue plus siue minus cōplacentie in vsu hui⁹ rei qđ ſm vnus equus gratior ē vni & alter alteri. Et vna ornamē tum vni & aliud alteri. & h mō vnus rē alteri vilē multū ap̄ciat & sibi reputat pciosa & cara & e cōuerso. ¶ Tertiū ꝓsiderandū circa valorē rep ē q valor rep venaliū vix aut nunq potest a nobis determinari nisi p ꝓiectura & pbabilē opinionem. Et hoc nō pūctaliter sed indiuisibili rōne aut mēsura in plus & min⁹ sed sub aliq latitudine competēti respectu ipsor locor & psonarum circa quā latitudinē diuersi homies estimādo differre pbant. Et h etiā dicit Tho. in. iij. q. ſ. valor rep nō ꝓsistit in pūcto indiuisibili vñ aliquātulū pl⁹. pal quantulū minus emere vl vēdere nō tollit equalitatē vel iusticiā. ¶ Scōm qđ erat videndū q sit latitudo cōpetens valoris rei infra cuius limites pciū possit extēdi. Et ad hoc dicendū q hoc tripliciter inotescere pōt. ¶ Prio ex iure. ¶ Scdo ex ꝓsuetudine. ¶ Tertio ex discretiōe. ¶ Et pmo ex iure. qz si precium quo vendit res excedat medietate iusti precij seu pcium quo emit deficiat a medietate iusti pcij. puta valet res decē florenis put coiter estimat. & tm venditor petit vel recipit. xvi. vel cū valet. x. emptor emit p. xiij. cū dimidio tūc ſm iura ꝓctus ē nullus Extra de emp. & ven. c. Cū dilecti. p iudicē irritand⁹ vel facere supplere defectū cōmissum. Vel etiā si eēt minor excessus q̄ medietas iusti pcij si sit notabilis vtiq ſm Tho. ij. ij. q. lxxvij. & Scotū in qrto di. xv. est ibi iusticia & p ꝓns pctm mortale & restitutio facienda ab eo per quē fit deceptio aduertēter in pcio multū excessiuo vel defectiuo. Sed si fiat deceptio ignorāter. qz. ſ. emptor vel venditor estimat rē tantū valere. tūc nō est ibi mortale. ex q ipse decipit p errorē Sed tn cū perpēdit vel sibi ostendit. tenetur ad satisfactionem. alias tunc peccaret mortaliter si nō vellet satisfacere. Qđ totū intellige qñ defraudat iusto precio emptor vel venditor ex errore seu ignorantia. nā si sciens & aduertēs q̄titatē excessus vel defectus libere ꝓsensit in tale pactū & Jctū in nullo tenet alt cū eo ꝓbens cū sciat illū aduertere de excessu vel defectu precij. Rō ē quia scienti & ꝓsentienti nō fit iniuria neq domo vt p̄z de reg. iuris. li. vi. Sicut cum pōt rem suā absq omni pcio dare & donare: ita etiā pōt pcentesima pte iusti pcij rez suaz vendere ad suum beneplacitū & alteri p quinta pte & alteri p iusto pcio tm Hec in hoc fit ita iusticia ex pte alterius nisi cogeretur venditor ad vendendū aliqua magna necessitate ad hoc inducente cū nō posset aliter sibi puidere. vellet tamē iustū pcium sed inuenire nō pōt vel etiā magna leuitate ad h mouente vt pdig⁹ & leuis tūc sec⁹ esset dicendū. ¶ Scdo ipsa latitudo pcij pōt innotescere ex consuetudine. Nā vt dicit Scotus Experientia satis p̄z q ꝓsuetudinarie relinquit ipsis pmutantibus vt pēsata mutua necessitate reputent se mutuo dare equualens & hinc inde accipere. Quorum quippe videt inter homines contractus esse in quib⁹ contrahētes nō intēdāt aliqd de rigore iudiciali qui ē vt tantū res emat vel vēdatur q̄tū valet sibi mutuo relaxare vt sic coēm ꝓtractū cōmittet aliqua datio vera. Et hic modus cōmunicantiū fundat q̄si sup lege nature dicēte. fac alti

ouodtibi v'is fieri. Sat⁊ ergo ē
ꝓbabile ꝙ qñ ꝯhentes mutuō
sunt ꝯtēti mutuo sibi remittunt.
aliquo mō. dū tñ nō enormiter
deficiūt a pfecta iusticia ¶ Ter
tio innotescit latitudo p̄cij reruꝫ
ex discretōe. Dictat eni discre/
tio ꝙ cū res in se valet decē tñ
habēti ē cara ⁊ vtilis. vt duode
cim. Si volo eā hr̄e dem sibi ñ
tm̄ decē. sed quantū sibi valet.
exquo ip̄e retiere volebat. quia
vtilis vt duodecim. vñ beat⁹
tho. vbi. s̄. dicit ꝙ vēdere rem
plus q̄ȝ valeat. est iniustuꝫ. nisi
in detrimentū cederet vendito
ris. s. vēdere q̄ȝtum valet. puta
qꝛ multū sibi ē vtilis illa res vl'
necessaria. tūc eni vēdere pote/
rit plus q̄ȝ res in se valeat q̄ȝtuꝫ
scꝫ valet ipsi vēditori. Sꝫ q̄ȝuis
emptor multū iuuet' ex re quaꝫ
vult emere si vēditor inde non
dānificatur ex carētia ipsi⁹ rei.
nō propterea pl⁹ pōt vēdere reꝫ
q̄ȝ valet in se. quia vtilitas que
superuenit emptori nō ē ex condi
tione vendētis nec ex cōditione
rei in se. sꝫ ex cōditōe emētis vñ
nō dꝫ vēdere illi qd nō est suū.
Si tñ sua liberalitate emptor
vult aliquid plus dare q̄ȝ vale
at res. qꝛ inde multuꝫ iuuatur
pōt recipi. ¶ Tertiū qd erat vi
dendū qñ fit excessus in precio
qd iuris. Ad hoc dicendū ꝙ tri
pliciter pōt fieri excessus in pre

cio rerū venaliū vel defectus.
¶ Primo quidē vltra dimidiū
iusti p̄cij. ⁊ sic ꝯtractū pōt rescinde
re deceptus vel restaurationeꝫ
dāni sui petere. nec obstat si di
cat' vnusq̄sq; in re sua ē mode/
rator ⁊ iudex b̄m iura. Ergo rei
mee possum imponere preciuꝫ
qd volo. Nec aliq̄s pōt me co
gere ad ꝑtaxatū p̄ciuꝫ sicut nec
etiā ad vendendū sicut etiā em
ptor nō cogit' ad emenduꝫ nisi
p̄cio sibi bn̄placito. Sicut ergo
ꝯtractus emptōis ⁊ vēditiōis est
mere volūtatis. sic etiā taxatio
p̄cij rerū venaliū dꝫ esse volun
taria b̄m voluntatē vēdētis et
emētis iuxta illud vulgare. Res
tm̄ valet quantū vēdi pōt. Ad
hoc rn̄detur ꝙ q̄ȝuis q̄s nō co/
gat' ad vendendū rē suā tamen
in actu ex ꝯtractu vendēdi si ven
dere vult formā iuris ⁊ regulā
iusticie ⁊ equitatis ꝯuare debet
Et iō in actu vendēdi nō licet
sibi rei sue statuere iniustum p̄
ciū ⁊ accipe. qꝛ tūc nō imponit
rei vt simpliciter sue p̄ciū. sꝫ vt
in alterū ꝯmutādebmōi iposi
tio communitatiue includit
acceptionem precij preualētis
Accipe aūt p̄ualens p̄cij est in
iustū ⁊ ꝯ equitatē. ¶ Insup se/
cundū Hosti. q̄ȝuis nō possit
q̄s cogi ab initio vēdere rē suā
vel alienare. vt pꝫ. C. de ꝯhē.
emptio ⁊ vēdi. l. Dudū. Si tñ

exposuerit venalē ⁊ preciū offe/
ratur si pro iusto p̄cio vendere
non vult cogi pōt ꝑ iudiceꝫ ꝙ
iusto p̄cio vendat. ff. de officio
p̄sidis. l. i.; ¶ Scdo fit excess⁹
in precio notabilis nō tñ ptin/
gēs ad medietatē iusti p̄cij. Et
tūc aliqui dicunt licitū esse nec
ad restitutionē teneri. qꝛ iura h̄
ꝑmittūt. vt. c. p̄allega. Cū di/
lecti. de empti. ⁊ ven. Sꝫ hanc
opinionē improbat tho. ⁊ sco
tus vbi. s̄. dicētes. ꝙ talis sciē
ter decipiēs iniusticiā facit. ⁊ ꝑ
cōsequēs mortalr̄ peccat. ⁊ te/
net' ad restitutionē ei⁹ in quo de
cepit. ¶ Ad rōem illā q̄ dicit ꝙ
iura hoc ꝑmittūt dicit Tho. ꝙ
lex datur populo in q̄ sūt mul
ti deficiētes a virtute. vñ solꝫ
ꝓhibꝫ ea mala q̄ hūt destruere
hūanū ꝯuictuꝫ pacificū ea pu/
niēdo vt furta adulteria nota/
biles deceptōes in ꝯtctib⁹ vt de
ceptio vltra dimidiū iusti p̄cij.
⁊ hoc cū punire pōt absq; ma/
iore scādalo. Alias etiā illa tol
lerat vt pꝫ. i. q. vij. c. Quotiēs
⁊ xxiij. q. iiij. c. Ipa pietas Et
di. l. c. Vt ꝯstitueret'. Alia aūt
ꝑmittit nō qꝛ licita sꝫ in q̄ȝtum
nō punit ea ⁊ hoc ne puniēdo
sequātur maiora mala Sꝫ lex
diuina q̄ datur oīb⁹ nil dimit/
tit impunitū in hac vita. vl' ali
q̄d qd sit virtuti ꝯriū. Vñ b̄m
diuinam legem illicituꝫ reputa

tur. si in contractibus equalitas
non seruatur. Qd fit plus rem
vendēdo q̄ȝ valuerit vel min⁹
emendo cum fit precipue nota
bilis excessus. Concordat his
Johannes de lignaco ⁊ Johā
nes calderini ⁊ plures canoni/
ste dicētes illam decretaleꝫ ha
bere locum iure fori non iur' po
li. Et hoc ad vitanda multa li
tigia que de leui possent quoti/
die fieri. ¶ Tertio fit excessus
in precio quando fit parū dam
ni. vt quia pauloplus vēditur
res vel paulominus emitur iu
sto precio. Et tunc q̄ȝuis qui/
dam dicant indistincte non cō
mitti peccatū nec teneri ad resti
tutionē eo ꝙ p̄cia reꝝ nō consi/
stant in puncto indiuisibili sed
habeant quandam latitudinē
in plus vel minus. veri⁹ tamē
videtur dicendū ꝙ qꝛ latitudo
illa debet esse cōpetens. ⁊ sic hꝫ
limites suos qui tamē difficul
ter sciri possunt. Ideo si q̄s in
emēdo vel vendendo excedat
aliquātulū limites non agens
contra conscientiam quia scili/
cet credit illud esse satis iustuꝫ
precium ⁊ si rigidum non pec/
cat nec tenetur ad restitutionē
q̄ȝuis aliquātulū excedat limi
tes iusti precij. Et tunc habet
locum illud quod illi dicūt. scꝫ
omnem contractum concomi/
tari aliquā donationē ⁊ sibiiui

cem partes remittere modicuz plus vel minus iusto ꝓcio ⁊z si quis contra conscientiam vẽ dat plus vel emat minus iusto precio. i. credens excedere sum mũ gradum latitudinis precij ⁊ si in modico non potest excu sari a peccato saltem veniali cũ omnis deceptio ⁊ fraus sit pec catum ⁊ etiã teneatur ad satisfactionem. Sed ex quo minus tie tales sint inumere ⁊ paz in de etiam leditur proximus dẽt illi⁹ sic iniuste acquisitũ paupi bus. xiij. q. v. c. Qui habet.

¶. Oõ artifices ⁊ mercatores quari peccãt in fraudulentia ꝓximoz multipliciter.

¶. Capitulum tertium.

Tertiũ in quo artifices ⁊ mercatores pec care solent ẽ fraudulẽta reprobata. Pro declaratõe tñ huius partis notãda sunt tria. ¶ Primũ notandũ ꝑm tho. ij. ij. q. lviij. qlz astutia fraus ⁊ dol⁹ possint in actibus aliorũ pcõrũ reperiri cõmuniter tñ in vicio auaricie circa acquisitionẽ tpaliũ, cõsueuerũt exerceri. Astutia aũt ꝓprie ẽ cũ qs ad ꝯsequendũ aliquẽ finem bonũ vel malũ vtitur nõ veris vbis seu medijs sed simulatis et apparẽtibus. Hoc aũt est peccatũ. qz ꝯ rõem rectã vnde ⁊ñ prudentiã. Nec etiã ad bonuz finẽ oportet falsis vbis ⁊ simulatis uenire. sed reis ⁊ realibus qõ facit prudẽtia. Et qz similitudinẽ hz cũ ea in eo. scz ꝙ vtit ad quiendũ ad finẽ intentuz illis medijs q̃ ꝯcludũt ad ipm Sed prudẽtia instis ⁊ debitis medijs vtũtur ad bonũ. Astutia debitis medijs ad malum finẽ. Ideo ipsa astucia aliquãdo dicit prudentia propter diẽtã similitudinẽ. sz impproprie. Sic ergo astutia consistit in excogitatõe dictarũ viarũ simulatarũ ad aliquẽ finẽ ꝯsequendũ Puta in ꝓposito ad decipiẽdũ ꝓximũ in tpalib⁹. ¶ Scõm notandũ ꝙ dol⁹ est executio astutie ꝑm tho. vñ ꝯsistit in executione dictarũ viarũ falsarũ que excogitãtur ꝑ astuciã ⁊ principaliter fit ꝑ ꝓba ad decipiẽduz ꝯ̃ quis etiã ad malicias cordis excogitatas ad decipiendũ extẽdatur etiã dolus. Juxta illõ Eccli. i. c. Cor tuũ plenũ ẽ dolo. ⁊ ad opa deceptoria ꝑm illõ Hieremie. vi. Cuncti faciũt dolũ. fit ergo dolus ꝑ ꝓba ⁊ facta deceptoria. Fraus autẽ ꝓprie ꝑ facta Et sic hẽs dñam inf fraudẽ ⁊ dolũ. Et sic dicitur fraus ⁊ dol⁹, nemini debẽt patrocinari. extra de rescriptis. c. ex tenore: vt fraus inferatur ad facta de-

ceptoria dolus ad verba. Tertiũ notandũ ꝙ fraudulentia ad proximũ decipiendus fieri põt multipliciter.

¶ Primo in rei quidditate.
¶ Scõo in sui quãtitate
¶ Tertio in eius q̃litate.
¶ Quarto in solueẽdi tarditate
¶ Quinto i ꝓcij mutabilitate.
¶ Primo fit fraudulẽtia in rei quidditate siue substãtia. vt si vẽdatur auricalcũ ꝓ auro. vn⁹ lapis ꝓciosus ꝓ altero vinũ limphatũ pro vino puro et hmõi. ꝑm enim tho. ij. ij. q. lxxvij. arti. ij. Illicitũ est vẽdere aurã ⁊ argentũ alchimiatũ. qz nõ ẽ adeo puz sicut vez nec hz illas ꝓprietates ⁊ ꝛtutes. pura quia non letificat coz nec valet ꝺ aliqs infirmitates ⁊ hmõi. Tñ si ꝑ alchimiã fieret verũ aurũ nõ essz illicitũ vẽdere pro vero. qz nihil ꝓhibet artẽ vti aliqbz naturalibz causis ad ꝓducẽdos ꝛ̃oseffectus ⁊ nãales. sic̃ aug⁹. docet in li. de trinitate ꝺ his q̃ fiũt opa demonũ. ¶ Aduertendũ tñ ꝙ in his q̃ vacant hmõi exercitio alchimie cõmuniter verificat illud apli in. ij. ad thimo. iij. ca. Semp addiscẽtes ⁊ nũq̃ ad sciẽtiã ꝛitatis puenientes. Expientias mitas facitũ ⁊ q̃si nunq̃ ad ꝓfectũ effectũ deuenitũt. Multa consumunt in huiusmodi ⁊ tempus ⁊ pecunias et laborem ⁊ famam ⁊ semper in paupertate viuunt. Aurifices quoq̃ fraudem cõmittũt quãdo in vasis argenteis que vendunt non recipitur argentum in tot ligis in quot esse deberet; Aromatarij etiam in hoc deficiunt permiscentes in cera in sirupis ⁊ medicinis multa sophistica. ¶ Nõnulli adhuc vel falsant monetas vel radunt in circuitu. Pro quibus dic̃ glo. in. c. Quanto. extra ꝺ iureiurãdo. Qui falsat monetam principis exuritur. C. de falsa moneta. l. ij. Qui falsat monetam ciuitatis capite punitur. C. eodem. l. i. Sed ille qui nũmos raditvel scindit si liber ẽ datur ad bestias si seru⁹ vltimo supplicõ punitur. ff. ad. l. coz. ꝺ fal. l. quicunq̃. Item punitur ille in cuius domo falsa moneta cuditur. licet illud ignoret. C. de falsa moneta. l. i. ¶ Secũdo fit fraudulentia ad decipiendum proximum in rei quantitate in pondere numero ⁊ mensura Quod prohibetur Deutero. nomij. xxv. c. vbi dicitur. Non habebis in saculo tuo diuersa pondera maius ⁊ min⁹. Et leuitici. xix. c. Nolite facere iniquũ aliqd in iudicio in regla in põdere ⁊ mẽsura. In põdere qui dẽ fraus est cũ dat qs vndecz

vncias ꝑ duodecim vel ꝑ vna libra carnū aromatū piscium lane lini ⁊ aliaꝝ rerꝝ ponderabiliū. Jn mensura fit fraus cū dak de panno lineo vel laneo mīnus debito. ⁊ sic de alijs q̄ mensurank. Jn numero vt cū quis dat aliquas res in certo numero dare numerꝝ diminutū tribuit. Dēs tales sic fraudanter peccant ⁊ tenenk ad restitutionē vel dānificatis vel paupib⁹ si paꝝ ē vel incertum dānū Jura etiā ciuilia puniūt huiusmodi falsarios. Nā. ff. ō extraordi. cri. l. annonā. Adrianus ĩpator eū q̄ falsas habuit mensuras in insulā relegauit. Jdē. ff. ad le. coꝛ. de falsis. l. penultima. Tertio fit fraudulentia in rerꝝ qualitate cum s. vendunk carnes infecte ꝑ sanis. aromata antiqua ꝑ recentib⁹. Coꝛuū fragile ꝑ durabili Jtal infirmū ꝑ sano. ¶ Sed querik an vēditoꝛ teneak sp dicere defectū rei quā exponit venalē. Respondet Tho. ij. ij. q lxx vij. q aut ē occult⁹ aut manifestus. Si occultus tūc aut talis defectus reddit vsū illi⁹ rei venalis ĩpeditū vel noxiuꝝ aut nō. Si sic puta cū q̄s vendit equū claudicantē ꝑ velocī vel domū ruinosaꝝ ꝓ firma vel cibū coꝛruptum ꝓ sano: peccat grauiter iusticiaꝝ committendo in fraudulēta vēditione ⁊ ꝓximū ⁊ hoc dānificando Tenetur ḡ manifestare vitiū rei. ff. de actio. emp. ⁊ vēditio. l. i. §. Venditoꝛ. vbi dꝛ q̄ si vendit oꝛ scit seruitutē deberi a ꝑdio vēdito emptoꝛe ℏ ignorante: tenek emptoꝛi ad interesse. ⁊. ff. de edili. edic. l. i. §. Nunc. ⁊. §. Si intelligik. dicik. Qui mācipiū vēdit dꝛ certiorare emptoꝛē de moꝛbis ⁊ vitijs eius. Et. ff. de acti. empti. et ven. l. Julianus habek q̄ deceptus a falso venditoꝛe sciente defectū hꝛ actionē ꝯ eū q̄m in tradendo deliq̄t. Cū pōt ꝑdere ius petendi remediū nimis diu expectando si videlꝛ transit ann⁹ vtilis a tpe venditionis ⁊ moꝛbi cogniti. ff ō edili. edi. l. sciendū. ⁊. l. cū ser. Si aut tē defectus rei nō impedit totaliter vsū ei⁹ nec reddit notā sed minus reddit rē vtilē si diminuat de ꝑcio quātū impoꝛtat ille defect⁹ cel ādo defectū nō peccat. dū tū nō dicat mendaciū. nec tenek manifestare vitiū rei si tunc nec iustū ꝑciū inueniret vel etiā emptoꝛē. Pō em adhuc talis res esse vtilis ad plura. ⁊ si non ad oīa ad q̄ valeret exist ens sine defectu. Multomagis si defectus sit manifestus. puta qꝛ equus est monoculus nō tenek manifestare sed tenek ꝑciū diminue rep illo defectu quē emptoꝛ ignoꝛat nisi vsus eius eēt periculosus vel noxius. Tunc em tenetur emptoꝛi dicere illud ignoranti. imo nō deberet exponere reuenditioni ꝑcipue si extimet emptoꝛē ex leuitate ⁊ ꝑsumptione non curare se periculo ꝑsone exponere vel aliū in vendēdo rem defectuosam decepturuꝝ. Nec ex hoc q̄ aliq̄s fuit deceptus in emēdo rem defectuosam credēs bonā pōt ipe similiter aliū decipe vendēdo ꝑcio iniusto ac si nullū defectū haberet postꝫ defectū nouit. sicut nō licet furari alteri vel ledere puta petro eo q̄ martin⁹ furatus est sibi. ¶ Quarto fit fraudulēta in solutiōis diminutione ⁊ tarditate q̄n nō solvik laboꝛāti ꝓ opꝛe suo termino debito. Quod faciūt multi nō tam ex ipotētia q̄ꝫ ex auaritia. qꝛ cū illa pecunia debita solui mercēnarijs vel alijs volūt aliq̄ tpe negociari ⁊ lucrari Sed ℏ ē ꝯ mandatū dñi Leuitici. xix. dicētis. Non morabik opus mercēnarij tui apud te vsq̄ mane. Eīn dñs vinee cū sero eēt factū. vt scribik matthei. xx. cap. dixit procuratoꝛi Voca operarios ⁊ da illis mercedē ꝓm ꝓuentionē factā. Aliq̄n etiā plerīq̄ dant eis falsam monetā. Aliq̄n subtrahūt de debito sub diuersis vijs. Hꝛ quid de depositarijs ⁊ officialib⁹ cōitatū hīntib⁹ dare pecunias noīe cōitatis qui retinēt soluēdo his qui debēt recipere aliq̄s denarios. Rīdek. q̄a aut tales sunt salariati a communitate sufficienter ꝓm laborem officij ⁊ qualitatē. aut nō Jn ꝓmo casu non pñt exigere nec recipe nō obstāte ꝓsuetudine q̄ potius coꝛruptela ē. Jn secūdo casu videk eos posse exigere ⁊ ꝓsuetudinē eos excusare que rōnabilis ē cū seruiat illis ꝑsonis. ⁊ nemo cogak de suo facere bñficiū. xiij. q. i. § ꝓmo. ¶ Quinto fit fraudulentia in pecunia ad res mutabilitate ex quo diminuik debituꝝ ꝑciū promissū. qꝛ nō indigentes aliq̄n talib⁹ reb⁹ ꝓducti in aliquo opꝛe cū vendūt minus ꝑciū accipiūt q̄ꝫ ꝓsistit eis cōtra tales loquik Jacob. v. ca. dicēs. Ecce merces opariоꝝ qui messuerūt regiōes vestras q̄ fraudata ē a vobis clamat ꝯ vos: Nec imerito. qꝛ gue peccatū ē hoc mō paupes laborātes defraudare. Nā cuꝝ pacta honesta debeant seruari. extra de pac. c. i. ⁊. xx. q. i. c. puelle. ⁊ ff. de pactis. l. Jure gentiū. iō cū quis ꝓducitur ad aliquod opus si promittit sibi dare ꝓ-

cuniam nō debet illi dare victu alia vel pannū vel alias res ni sī inquantū velit ipse cōductus sua spōte vel nisi alio mō non posset sibi soluere ex defectu pecunie. Sūt t alie decipiēdi artes fictiones t diabolice inuentiones q̄s malign oscūt illi q̄ talia agūt nos q̄ ea merito reprobam⁹. Nō est hodie veritas nō rectitudo. nō caritas nō pietas nō deniq; dei timor in filijs hominū cū oēs currāt post denariū t vt thesaurisēt diabolo potius q̄ deo seruire conant. Hi auaricie veneno dulci inebriati regnū celoꝝ viribꝫ totis effugiunt. Ad qđ nos pducat iesus xp̄s filius dei benedicti. Cui sit laus t gla per infinita secula seculorum Amen.

¶ Ferta sc̄da post dn̄icā oliua ru. De auaricia lusoꝝ.

¶ Sermo q̄dragesimus xertius

Aut erat. Scribuntur hec ꝓba Johan. xj. ca. t in euange. ho. Perijt iudas ꝓpter auaricia q̄ ad reliq̄ p illū ꝓmissa facinora impulit. Ob illā quippe furabat elemosinas oblatas xp̄o t sibi commissas. Ob illā de magdalena vngente caput iesu murmurabat. Ob illā denicꝫ pessimū iesum vēdidit triginta denarijs. Sed nō ipse solus hoc vicio pditus fuit cū quasi innumeros hēat consortes vel imitatores sicut patz in p̄cedētibꝫ. vbi diximus de auaricia multoꝝ. Preter illos vero inueniūtur. t alij q̄ cupiditate pecunie ludēdō rape satagunt aliena. Idcirco in p̄senti ꝑmone de auaricia lusoꝝ ꝙba faciem⁹ In quo de ipso ludo tria mysteria ꝓponim⁹ declarāda.

¶ Primū dicit distinctōis.

¶ Sc̄m malignatōis.

¶ Tertiū restitutōis.

¶ De multiplici ludo. s. qui fit ex deuotōe vel ex recreatōe vl̄ cupiditate t mala intēctione

¶ Capitulum primū

Primuz mysterium de ludo declarāduz dicit distinctōis In quo notandum q̄ ē triplex ludus.

¶ Primus deuotionis.

¶ Sc̄us recreationis.

¶ Tertius offensionis.

¶ Prim⁹ ē lud⁹ deuotōis. Ad hunc inuitat psal. dicēs. Oēs gēres plaudite manibꝫ iubilate deo i voce exultatōis. Hūc ludū dō exēplo suo facer docebat cū ludere ipe t ois isr̄l corā archa dn̄i vt habet. i. pali. xij c. Saltans nud⁹ t psallēs ob

deuotionē t affectū eximiū ad xp̄m quē intellexit figurari i archa illa i q̄ erāt ꝓga magna t tabule legis mosaice q̄ desig̃bāt tria. s. deitatē xp̄i potētissimam carnē purissimā t aiam xp̄i sapientissima. ¶. De hac archa sic scribit Aug. x. li. de ciui. dei. c. t. xvij. Lex dei quā moyses accepit in archa erat posita. q̄ archa testimonij nuncupata est: Erat ipa lex in tabulis cōscripta lapideis t in archa' posita' Hāc tpe pegrinatōis i hermo cū tabernaculo qđ sil'r appellatū ē tabernaculū testimonij cū debita sacerdotes veneratione portabāt Signūcꝫ erat q̄ p di em nubes apparebat que sicut ignis nocte fulgebat. q̄ nubes cū moueret castra mouebant' t vbi starent castra ponebantur. Reddita sunt aūt illi regi magni miraculi testimonia Et infra sequitur Aug⁹. In introitu terre ꝓmissionis iordane archa transeunte fluuiū⁹ uersus est retrorsum t populus p siccuz trālijt. Deide ciuitas q̄ prima hostilis occurrit more gentium dos plurimos colōs septies eadem archa circūacta murit re/pente ceciderūt nulla manu oppugnati nil'o ariete pcussi Post hoc cū in terra ꝓmissionis eēnt t cadē archa ꝓpter eorū peccata fuisset ab hostibus capta. hi qui eā ceperāt in templo dei sui quem p̄ceteris colebāt honorifice collocauerūt abeuntes cꝫ causerunt. Apertocꝫ postera die simulacrum cui supplicabant inuenerunt collapsum deformiterꝫ fractū. Quaz archā ipi populo iudeoꝝ reddiderūt. Imposuerūtcꝫ eum plaustro eicꝫ iuuencas a quibus vitulos suggentes abstraxerant subiunxerunt t eas quo vellēt ire dimiserunt. At illi sine hoie duce atꝫ rectore ad hebreos ꝑgdientes nec reuocare mugitibꝫ esurientium filiorum reportauerunt. hec Aug⁹. Dum vero dauid luderet coraz ista archa michol vxor eius euz despexit. q̄ significat synagogā olim dei sponsam despicientē xp̄i humilitatē t veritatē mysterioꝝ ei⁹: Dixit aūt dauid ad michol ludā t vilior fiā plusq̄ fact⁹ sū t humilis ero in oculis meis. vt habet. ij. reg. vi. c. vñ t ipa michol multum dilecta a dauid. punita ē a deo facta sterilis bonis opibꝫ. s. ipsa synagoga vsq; ad finē mūdi Filles sunt ludo dauid ludi repñtationis nativitatis t resurrectōnis iesu xp̄i t hmōi. dum tñ deuote fiant vt ponitur a doctoribꝫ extra ō vita t hone. cleri. c. Cum decorem

¶ Sc̄us ludus ē ludus recreationis cū q̄s vtitur aliquib⁹ ver

bis vel factis solactosis ob re/
creatōnē sui ⁊ alioꝝ ita tñ ꝙ nil
turpe ibi misceatur vel deo aut
proximo iniuriosum nec grauitas
animi totaliter resoluat ⁊ talis
lud⁹ ꝑm Tho. ü. ÿ. q. clxviÿ. p
tinet ad virtutez eutrapelie. vt
dicit Aristo. in. iÿ. etbi. Et ꝺz
alicꝭ eutrapeli⁹ a bona conuer
satōe. s. bñ ꝙuertit aliq̄ dicta vl
facta in solaciū. Et in cęterū per
hāc virtutē bō refrenat ab imo
derātia ludoꝝ sb modestia cō/
tinet. Sicut enī bō indiget cor
porali quiete ad corpis refocil/
lationē. qz nō pōt ꝯtinue labo/
rare ex eo ꝙ bz finitā virtutem
q̄ determinatis laboribꝫ ꝓpor/
tionat. Ita etiā ex pte aie cuius
virt⁹ est finita ad determiatas
opatōes ꝓportionata ē. Jō qñ
vltra modū suū in aliꝭs opa/
tōes se extēdit labꝛat. ⁊ ex hoc
fatigat p̄sertim. qz in opatōibꝫ
aie simul laborat corp⁹ inęstuz
scz aia intellectiua vtit viribus
p organa corporea opantibus
Sūt aūt bona sensibilia cōna
turalia hoī. Et iō qñ aia supra
sensibilia eleuat opibꝫ rationis
intenta nascitur exinde q̄dam
fatigatio aialis siue bō inten/
dat opibꝫ rōis practice¦ siue spe
culatiue. Et magꝭ si opibꝫ ꝺtē
platōis intēdat. qz p hoc magꝭ
a sensibꝫ eleuat. cuius forte i ali
q̄bꝫ opibꝫ exterioribꝫ rōnis pra
etice maiꝛ labꝛ corpis ꝓsistat
Sicut ergo fatigatio corpalis
soluit p corporis quietē. ita etiā
oportet ꝙ fatigatio aialis soluat
p aie quietē. Quies aūt aie est
delectatio vñ oportet remedium
ꝺ fatigationē aialē adhibere p
aliquā delectationē intermissa
intētione ad insistendū studio
rōnis. Hinc aug⁹. n. iÿ. musice
ait. Volo tandē tibi pcas. Nā
sapientē decet interdū remitte/
re aciē rebꝫ agēdis intentā. Et
Aristo. in. iÿ. etbi. In hui⁹ vi
te ꝙuersatōe quedā requies cū
ludo attendēda ē. Ex hoc legit
de btō Johāne euāgelista ꝙ cū
quidā scādalizaret eo ꝙ cū aui
cula luderet mādauit ei vt arcū
quē gerebꝛt traheꝛt nec sagittā
emitteret sed tractū sic retinerz
Qđ cū ille fecisset ⁊ aliqñ p la/
boꝛe remisisset. quesiuit vtrum
sic tractū arcū detinere ꝺtinue
posset. Qui rñdit qz si sic face/
ret ⁊ ipse laboꝛe deficeret ⁊ arc⁹
ꝙfringeret. Ubi btūs Jobānes
subintulit. Sic⁹ animꝰ homis
frāgeret si nunqꝫ a sua intētiōe
relaxaretur. ¶ Ꝺz in hmōi lu/
dis tria sunt attēda ¶ Primū
ꝙ nō querat delectatio in aliq/
bꝫ opationibꝫ vel verbis turpi/
bus vt supius dictū est. vnde
Tulli⁹ in. i. de offi. ait. Est vnū
gen⁹ iocādi illiberale petulans
flagitiosum obscenū. ¶ Ꝺcō
attendendū ē ne totalis grauit/
tas aie resoluatur. vñ Cicero
li. ꝓfato ait. Necꝫ enim a natu
ra ita generati sum⁹ vt ad ludū
⁊ iocum facti esse videamur. sz
ad seueritatē potius ⁊ ad q̄daz
studia graviora ait maiora lu/
do aūt ⁊ ioco vti quidē licet. sz
sicut sōno ⁊ quietibꝫ ceteris cuz
grauibꝫ seriisqꝫ rebꝫ satisfecerit/
mus. Et Ambro. li. ō offi. La
ueam⁹. caueam⁹ dum relaxare
aiam volum⁹ ne soluam⁹ oēm
armoniā quasi ꝺtentū quendā
bonoꝝ operū. ¶ Tertio atten
dendū ē vt ludus conueniat p
sone tempori loco ⁊ ꝑm circun
stantias debite ordinetur duz
sic fit ludus conueniens est. vñ
aliqui ludi inuenti sunt. vt pro
pueris ludus pile. pro iuueni/
bus iactus pali. cursitatio. pro
viris ludus scacoꝝ q̄ nec etiaz
clericis ē prohibitus. Tamen
ad tollendū scādalū laicoꝝ nō
debent clerici coꝝ laicis lude
re vbi scandalū esset. Histriōa
tus honestus inuentus est pro
dñis p̄cipue tpalib⁹. ⁊ sic de ali
is. ¶ Tertius ē ludus offensi
onis. hic est cū in eo offendit de
us. Sicut fit in turpibꝫ repñta
tionibꝫ ⁊ piculosis ac nociuis
exercitijs in torneamentis pale
stra ⁊ precipue i ludo alee ⁊ hu
iusmodi. Et qz hec plena sunt
peccatis. Ideo Aug. de pe. di.
vi. dicit de penitente cohibeat
se a ludis. Et sancti viri tales
ludos euitauerūt. vñ Thobie
iÿ. dixit sarra. Cū ludētibꝫ nō
me miscui. nec cum his q̄ am/
bulāt in lenitate. De ludo aut
tem alee null⁹ dubitare debz ꝙ
sit peccatū cū prohibeatur per
legē canonicā ⁊ ciuilem. vt ꝓz
ff. de aleato p totū. ⁊ in auten.
de sanctissimis ep̄is. §. Inter/
dicim⁹. Et extra de vita. ⁊ ho.
cle. c. Clerici. ⁊ di. xxxv. cap. i.
Et ꝑm Guillermū ludus alee
intelligit omnis lud⁹ q̄ innitti
tur fortune. vt lud⁹ taxillorū.
charthaꝝ naiboꝝ cęterorū. cuius i ludo
chartarū ⁊ naiborū sit aliquid
idustrie hmōi lud⁹ p̄nt ee mor/
tale petīn si fiat ex cupiditate ñ
recreatione.

¶ Qđ quatuordecim sūt ma
lignitates q̄ inueniūtur i ludo
ex quibus huius vicij grauit/
tas apparere p̄nt

Capitulum secundum:

Ecundū mysteriuz
declarandū de ludo
dicit malignatōnis
In ludo quippe alie
multe malignitates reperiunt
oñdentes hui⁹ vicij grauitatez
¶ Prīa malignitas ē infamia
hoc enim victo laborātes infa
mes redduntur ita vt quilibz
viri graues abhorrēt eoꝝ socie
tatem effugiantqꝫ parentelas.

¶ Secūda malignitas ē amissio tpis. Nā ipsi lusores tps male ꝓsumūt ꝛ ad idē inducūt alios aspicientes. ¶ Tertia malignitas ē blasphemia. In hocvitupabili exercitō plusq̄ i ceteris blasphematur deꝰ ꝛ tota celestis curia. ¶ Quarta malignitas est cōtumelia. Lusores enim sepe sibīmuicē ꝓtumelias ꝛ ꝓba iniuriosa dicūt. ¶ Quinta malignitas est dissipatio substātie tpal' Frequēter siquidē videmꝰ hoc euenire q̄ amplissime facultates ꝓsumūtur p ludū. ¶ Sexta malignitas est furtum. Naz q̄ sunt dediti ludo cū nō habēt ad ludendū furātur vel a parentibꝰ occulte accipiēdo ꝛ furtum est vel ab vxoribꝰ vel a vicinis vel a magistris si sunt in exercitio artiū mechanicarū. ¶ Septima malignitas est gula. qui enim vincunt in ludo sicut male acquisierūt pecuniā ita male expendūt. quia vadunt ad tabernas vel faciunt cōuiuia et in vicio gule ac crapule multa exponūt. ¶ Octaua malignitas ē homicidium. Ipsi equidē lusores aliq̄n de verbis veniunt ad ꝓbera ꝛ de verberibꝰ ad vulnera ꝛ homicidia ¶ Nona malignitas ē negligētia. Sunt lusores negligētes ad res diuinas nō curant audire missas diebꝰ festiuis nec predicatōes ꝛ spūalia cuncta postponūt. ¶ Decima malignitas est odiū. Naz oduntur eos qui vincūt aliquando seipsos ꝛ qō peꝰ ē deū q̄ nō facit eos vincere. Et in tantū odium insurgūt q̄nq̄z vt quod nō possunt ipsi sceleri homines in persona dei ꝛ sanctoruz faciant in picturis ꝛ imaginibus. de quibus miraculose aliquādo exiuit sanguis. Et aliq̄n tales a demonio arrepti sūt ꝛ vexati. Oduntur etiā homines reprehendentes eos de tāto scelere. ¶ Undecima malignitas est iracundia redeunt q̄nq̄z lusores domū postq̄z perdiderūt pecuniam iracundi impatientes turbantq̄z vxoreꝫ ꝛ familiā totaz. ¶ Duodecima malignitas est tristicia ꝛ accidia. nam ille qui perdit multa vexat angustia ꝛ quādoq̄z aliqui ad tātam desperationem venenerūt vt seipsos occiderūt. ¶ Tertia decima malignitas eit participatio sceleris. nā qui dant pecuniā lusoribus ad ludendū propter lucri. mortaliter peccant Qui mutuant taxillos vel domos ad ludendū. ptcipes sūt tanti sceleris. ¶ Quartadecia malignitas ē pessima sodomia Adolescentuli enim miseri vt habeāt ad ludendū assentiunt omni turpitudini dātibꝰ eis pecunias pro ludo. Propter hec

oia cōminat deus lusoribꝰ dicens Isa. lxv. ca. Qui ponitis fortune mēsam ꝛ libatis super eā numerabo vos in gladio. Ponūt mensam fortune q̄ ludūt exponētes se fortune. ꝛ isti feriunt gladio dine vltiōis siue in pnti p tpalia flagella siue in futuro p ēternas penas.

¶ Sed circa hoc querit q̄d iuris cū altercantibꝰ duobꝰ puta petro ꝛ martino sup aliquo rei cuētu p̄terito vel futuro puta morte alicuiꝰ dñi vel aduētu alicuiꝰ p̄ncipis vnus vt petrus asserit mortuū talē dñm vel venturum talē p̄ncipē ad talē ciuitatē infra certū tēpus Qō si secus fuerit obligat se martino datuꝝ centū vel simile. Ita tñ q̄ si ita nō ē vt asseruit martinus q̄ tenebat Petrū versa vice teneat dare petro centū vel simile fm̄ ꝓuentionē ad inicē factā vtꝝ tale lucꝝ sit licitū. Rñdent doctores q̄ nō. ſz ē turpe lucꝝ p̄cedens ex auaricia ꝛ nulli deseruiens vtilitati sed vanitati. Nō tñ restituere oportet de necessitate. sed pauperibꝰ ē erogandū. ꝛ hoc magis ex ꝓsilio q̄z ex p̄cepto. ꝛ videt hēre similitudinē aliquam ad ludū q̄tū ad futuꝝ euentū Nulla em̄ lex mādat restōnem in hmōi. ꝛ si lex dīna ꝛ naturalis phibeat o:m actū auaritie ꝛ illicite acq̄sitiōis vt mere retricij ꝛ torneamenti.

¶ De varijs opinionibꝰ an sint restituenda acq̄sita per ludos phibitos. ¶ Ca. iij

Certū mysteriū declarandū de ludo ꝺ restitutiōis. Scēz em̄ tho. ij. ij. In tribꝰ casibꝰ teneat quis restituere qō acq̄siuit p ludū ꝺ iure dīno ita q̄ nō debet pauperibꝰ erogari sed restitui nisi cū nescirent vel non inuenirēt psone sicut accidit in alijs restitutionibus. ¶ Primus casus ē cū acquirit quis ab his q̄ alienare non p̄nt fm̄ Ray. vt sunt furiosi, pdigi, minores. xxi annis ꝛ maxime pupilli ꝛ mentecapti, surdi, muti, ceci. ꝛ q̄ p petuo morbo laborāt. q̄z enim tales rei sue prouidere non p̄nt. dādi sunt eis tutores vel curatores Insti. de curato. ff. furiosi. Et qō dictū ē de pdigi videt intelligēdū de his q̄bꝰ rōne pdigalitatꝭ dati sūt curatores a iudice ꝛ nō ꝺ alijs Serui etiā cū q̄q̄d hāt fit dñoꝝ ꝛ q̄q̄d fuꝰ vtilis acq̄rit dño suo acq̄rit. C. p q̄s p̄so. no. acq. l. i. ff. de tpib pub. l. pecuniā. quare ipsi sui alienare nō p̄nt. Ꝛz religiosi si qua hērēt ad vsū suū vl p administrationē. illa tñ donare vel alienare ñ p̄nt illicite vt i ludis vñ q̄ eis vicerēt etiā

plātis ad restō nem tenētur vel monasterijs vel plātis. Clerici quantū ad res ecclesie alienare non pñt in ludis Filijfamilias q̄ emācipati ñ sūt a patre alienare nō pñt per ludum vel alios modos. Similiter vxores si nō habeant paraphernalia. Qui itaq̄ acq̄rit ab his per ludū. tenet restituere tutoribus vel curatorib⁹ vel plātis aut dñis eor. nisi forte sit quid modicū de quo p̄sumi. posset. q̄ curatores & alij p̄nominati nō curarent. ¶ Sc̄os casus est cū acq̄rit quis p fraudes putarum vendo falsis taxillis vel alio mō decipiēdo. nā hoc restituēdum est ei q̄ amisit vel habēti curā eius. reputat em̄ h⁹ vt furtū. ¶ Tertius casus ē cū q̄s attrahit aliquē ad ludū per vim vel nimiā ipoxtunitatē siue in p̄ncipio ludi siue in medio cū alius vellet dimittere ludum & alius nō sinit. Cū aūt quis lucratur i ludo cū volūtario valente alienare & sine fraude an restituere teneat. Aliqui dicūt q̄ debet illud paup⁹ erogare & de necessitate & nō posset sibi retinere. Alij ꝓ dicūt hoc de honestate ꝓsilij nō de necessitate p̄cepti fiendū. Et quāuis p̄ma opinio sit securior & ideo potius ꝓsulenda: nō tñ de necessitate iponendo. Nā Tho. & Ricar. in. iij. vil dicunt de erogatione pauperib⁹ fienda q̄ ad eos q̄ nō sūt astricti legibus imp̄ialib⁹. Jo. an. & Jo. calde. sup. ca. clerici. de vita & hone. cle. dicūt tutū eē ꝓ talia pauperibus erogare. nō tñ dicunt fore necessariū. Franciscꝰ de zabarellis dicit posse defendi talez opinionē. s. q̄ nō debeāt oino talia pauperib⁹ erogari. q̄ ꝓsuetudo potuit dñium p̄dentis invincentē trāsferre Jo. ō imola ista allegat & ñ reprobat. Rai. etiā in sūma sua dicit q̄ ꝛ multi sapientes dixerint acq̄sita p ludos alee nō restituenda sed pauperib⁹ eroganda. Tñ mō sic fuat q̄ nec ad erogādū pauperib⁹ sint cogēdi. Sed fieri p̄t de hꝰ mōi elemosyna sicde meretricio q̄ō vtiq̄ ꝓsulit nō ipat Petrus ō palude dicit in q̄rto aliquos tenere q̄ q̄ nō ē locupletior ampliusnō tenet qui. s. p̄didit q̄ō p ludū fuerat lucratus lege humana p̄hibitū. q̄a talis nō erat obligat⁹ pauperib⁹ rōne alicuius p̄cepti ab⁹s vel cōmissi in eos. Igit ne det via ludis & turpib⁹ lucris ꝓsulendū ē & p̄suadendū ad erogandū paupib⁹ & p̄cipue q̄ntū ad illud q̄ō remanet in lucro vltra p̄dita in eo & alia saltem paulatim & p̄ interualla tēporum. Hou tñ vt ē dictū q̄s est ad hoc cogēdus. sed discretē si fieri p̄t inducendus. Corrigant se itaq̄ lusores & reuertātur ad dñm. quia ipse dabit illis gratiam & tandem gloriaz sempiternam Amen.

Feria. iij. post dñicam oliuaz De peccato odij.

Sermo q̄dragesimus quart⁹.

Oberunt mē gratis. Scribūtur hec verba p̄s. xxxiij Suffocauit mētes phariseoz ardens odiū quod ad xp̄m p̄pter suā iniquitatez habebāt. Illo em̄ excecati omnem iusticiā q̄uerterunt: oisq̄ humanitatis obliti mortē cruelissimā innocētis Jesu p̄curare conati sunt. Similes aūt illis efficiūt pleriq̄ xp̄iani qui odio primoz detenti nec confiteri neq̄ cōmunicare volunt Inueterata q̄ppe odioꝝ inimicitias retinētes: diabolo potius placere studēt q̄ xp̄o. Non mouent stimulo conscientie. nō p̄ceptis ecclesie. non amicoruz suasione. non doctrina p̄dicatoz. nō denicq̄ memoria christi ihesu p nobis crucifixi. Idcirco in p̄senti sermone decreui ō odio in generali loqui de quo redemptor noster dicat verba ppōsita. affirmans q̄ iudei oderunt euz gratis ideſt sine cā Distinguemus autem triplex odium.

¶ Primum est odium dei.

¶ Scōm est odium sui.

¶ Tertium est odium p̄mi.

¶ De odio dei qualiter. s. & ex qua causa potest haberi odio. & q̄ odium dei est grauissimuz peccatoz. ¶ La. p̄mū

Primū est odiū dei fugiendū ad detestandum de quo consideremus tria scilicet

¶ Possibilitatem

¶ Causalitatem

¶ Grauitatem

¶ Primo ꝓsideremus ō odio dei possibilitatē: Quō videlz possit deus haberi odio q̄ sic declarat Tho. ij. ij. q. xxxiij. Odiū inq̄t ē q̄dā motus appetitiue potētie q̄ nō mouetur nisi ab aliquo ap̄henso. Deus aūt dupl'r ap̄hēdi siue cogsci p̄t. ab hoie Uno mō p̄m se ip̄m puta cū per essentiā videt Alio mō per effectus suos cuz s. inuisibilia dei p̄ ea que facta sunt intellecta ꝓspiciunt. Deꝰ aūt p essentiā suā ē ipsa bonitas quā null⁹ odio habere potest. q̄ de rōne boni est q̄ ametur. & ideo ipossibile ē q̄ aliq̄s videns deū p essentiā illū odio hēat. Un Dion. li. de diui. no. c. iiij. ait Omnib⁹ amabile & dilīgibile est p̄mū bonum & pulchz. Est autez ipse deus

ſpſa bonitas ⁊ pulcritudo. Jn cuius aũt deus cognoſcit̃ per effectus ſuos ſciendũ q̃ aliqs effectus dei ſunt qui nõ poſſũt vllo mõ cõtrariari volũtati humane vt eſſe viuere ⁊ intelligere. Libet aũt hoc eſt appetibile ⁊ amabile oĩb. vñ ſcõm q̃ dr̃ apprehẽdit̃ vt actor hoc effectuũ videlz incõtũ eſt creator bñfactor veritas ⁊ hmõi. ñ põt odio haberi. Ideo dyoniſius ait q̃ dr̃ oia couertit ad ſeipſum incõtũ. ſ. eſt oĩb principiũ eſſendi: q̃ oia incõtua ſunt tendũt in dei ſimilitudinẽ qui eſt ipm eſſe. ¶ Scõo conſideremus de odio dei cauſalitatem nã ſunt q̃dã effect̃ dei q̃ ex malicia hoĩm ſunt ipſis cã vt deũ odio habeãt. q̃ repugnant inordinate hũane voluntati. Hi ſũt ꝓhibitio pctõr. inflictio auerſor. ⁊ denegatio deſideratorũ. Ex hoc enim q̃ deus ꝓhibet aliqua mala que aliqui vellent facere. ſed cõſcientia remordet ⁊ nõ ſunt ita libere agere ſine ſtimulo remordẽte. vel etiã q̃ alĩ nõ aſſentiũt male voluntati eorũ ex ꝓhibitione dei. Ideo odiunt deũ qui talia ꝓhibuit. Aliqui vero odiunt deũ ꝓpter aduerſa q̃ ſuſtinẽt a dõ ⁊ numero iſtorũ ſunt dãnati. de quibus in ps̃. dicit. Superbia eorũ qui te oderunt. aſcendit ſemper. Non tamẽ omnis qui odit penas odit deum. Nam multi tolerant patienter penas ex reuerentia diuina. Sz prorumpere in odiũ ipſius dei punientis tanq̃ iniuſte puniat quod faciunt dãnati hoc ẽ odire diuinã iuſticiam. Alĩ vero odiunt deum cum non implet illorum deſideria quod ſepe fecit ꝓ ipſorum beneficio quibus dicere poteſt. Neſcitis q̃d petatis. ¶ Tertio conſideremꝰ de odio dei grauitate. Eſt q̃pe peccatum illud grauiſſimũ ⁊ vt inquit Tho. Oĩm peccator peſſimũ q̃ opponitur dilectioni dei que ẽ optimũ homis. Et ſcõz philoſophũ. viij. ethicorum. Optimo opponit peſſimũ. Jnſuper defectus peccati conſiſtit in auerſione a dõ que auerſio rationem peccati non haberet niſi voluntaria eẽt. vñ peccatum conſiſtit in voluntaria auerſione a deo. Sz hec voluntaria auerſio per ſe importatur in odio dei. Jn alĩs ꝰo peccatis participatiue ⁊ quaſi per aliud. Sicut enim voluntas per ſe inheret ei quod amat. ita ⁊ per ſe refugit id quod odit. vnde quando aliquis odit deum auertitur ab eo ſecunduz ſe voluntas eius. Sed in alĩs peccatis. puta cum fornicatur nõ auertitur a deo ꝑm ſe ſz ꝑm aliud incõtum ſcz appetit inordinatam delectationem que habet annexam auerſionez adeo. Semper autem id quod ẽ per ſe eſt potius eo q̃d ẽ ꝑ aliud.

¶ De odio ſuĩpſius ⁊ quomodo vnuſquiſq̃ tenetur ex caritate diligere ſe ⁊ corpus ꝓpriuz ⁊ q̃ peccatores non ſe diligunt.

Capitulum ſecundum.

Secundum eſt odiũ ſuĩpſius cum quis odit ſemetipm. Sz vt clarius hoc intelligatur tria hoc loco dubia ſũt diſputanda.

¶ Primũ vtrũ hõ teneat diligere ſemetipm ex charitate.

¶ Scõm vtrũ corpa nr̃a ſint ex caritate diligẽda.

¶ Tertum vtrũ peccatores diligant ſeipſos.

¶ Ad primũ dubiũ rñdet tho. ij. ij. q. xxv. q̃ cũ caritas ſit amicitia quedam dupliciter poſſumus loqui de caritate. Uno mõ ſub cõmuni ratione amicitie. Et ꝑm hoc dicendum eſt q̃ amicitia' ꝓprie non habet ad ſeipm. ſed aliquid maius amicitia. quia amicitia vnionẽ quãdam importat. Dicit enim Dyoniſius q̃ amor eſt virtus vnitiua vnicuicq̃ autem ad ſeipſum eſt vnitas que eſt potior vnione vnde ſicut vnitas ẽ principiuz vnionis. ita amor quo quis diligit ſeipm eſt forma ⁊ radix amicitie. Jn hoc enim amicitiã habem⁹ ad alios q̃ ad eos nos habem⁹ ſicut ad noſipſos. Dicitur enim. ix. ethicor. q̃ amicabilia q̃ ſunt ad alterũ veniunt ex his que ſunt ad ſeipſum. Sicut autem de principijs nõ habetur ſcientia. ſed aliquid maius. ſ. intellectus. Alio mõ poſſimus loqui de caritate ſm propriam rationem ipſius prout. ſcz amicitia hois ad deũ principaliter ⁊ ex conſequenti ad ea que ſunt dei inter que eſt etiam ipſe homo qui caritatem habz ſicut ⁊ inter cetera que ex caritate diligit. Quare homo diligit ſeipm ex caritate ſm propriam rationem caritatis non ſm cõem ſm quã dr̃ Greg. i omel. Dim⁹ q̃ inꝰ duos caritas haberi nõ põt. ¶ Scõm dubiũ fuit vtrũ corpa nr̃a ſint ex caritate diligẽda. ⁊ quidã dicũt q̃ non. primo q̃ Johãnis. xij. c. ſcribitur. Qui amat aiam ſuã perdet eã. ꝯſtat q̃ aia nõ ſtat ibi niſi ꝓ vita carnali. ergo corpa nõ ſũt diligẽda. Scõo nihil ẽ ex caritate diligendũ qđ impedit hoiem ad aſſecutionez beatitudinis. Sz caro corpis nr̃i ẽ hmõi ergo ⁊c. Ait enim apls ad gal. i. ca. Caro ꝯcupiſcit aduerſus ſpm ⁊ ſpiritus aduerſus carnẽ ad roma

nos. vij.c. Inuento aliaz legẽ
in mẽbris meis repugnantẽ le
gi mẽtis mee. ¶ Tertio rõ ima
ginis siue exẽplãssimilatõ ad
deũ ẽ illud quod facit creatu/
rã diligi ex caritate. Sz in cor
pore cõtcam⁹ cũ brutis nec pfe
ctio imaginis repitur in nobis
ex pte corpis quare rc. Sed ꝫ
riũ oñditur p scripturas. Naz
aug. li. i. de trinitate ponit qua/
tuor ex caritate diligẽda inter
q̃ enumerat corpus. Et Apls
ad ephe. v.c. ait. Viri diligere
debent vxores suas sicut corpa
ꝓpria. Rñdetur ergo ꝑm Bo/
uen. in. iij. di. xxvij. q cũ cari/
tas sit põdus inclinãs ad sum
mũ bonũ rpfectã beatitudinẽ
omne illud facit diligere qõ est
beatũ vel beatificabile. Cõtin
git aũt aliq̃d esse beatũ triplicit
scz p essentiã rp primã influen
tiã. rp quandã redundantiaz
Hinc est q oĩa ista sunt ex ca/
ritate diligẽda ꝑm pri⁹ rposte
rius ꝑm magꝭ rminus. beatuz
autem p essentiã est sol⁹ de⁹. be
atũ p primã influentiã est spiri
tus rõnalis. beatum denicz p
quandã redundantiã ẽ corpus
hũanũ in qõ gaudiũ glie redũ
dat p ꝓiunctionẽ sui ad aiam
brãm. Hinc est q caritas facit
nos diligere deũ rationalem
spm̃ retiã corp⁹ nr̃m. Ad pri/
mũ in contrariũ adductũ ẽ di/
cendũ q in corpore nostro ẽ vi
ciositas ꝓcupiscẽtie rbonitas
nature. Et qz viciositas cõcu/
piscẽtie inclinat ad malũ. iõ est
odiẽda rsi qs eaz diligit odit
aiam suã. Qz vero bonitas na
ture ordinata ẽ ad summũ bo/
nũ quodãmodo ꝓparticipãdũ
ideo est diligẽda. Cũ ergo de⁹
hortatur ad odiendã aiam no
strã siue carnalẽ vitã ex hoc nõ
ꝓcluditur q corpora nostra nõ
sint ex caritate diligẽda simplr
sed q nõ sunt diligẽda cẽtum
ad viciositatẽ cõcupiscẽtie. Ex
hoc patet rresponsio ad secũduz
obiectuz q caro non repugnat
spiritui nec impedit ad assẽqn
dã beatitudinẽ propter bonita
tẽ nature sed propter viciositatẽ
ꝓcupiscentie cõtracte. ¶ Ad ter
tiũ vero dicit Bonauẽ. q licet
corpus hũanũ nõ sit ad imagi
nẽ dei p se tñ vnitũ est aie q̃ est
ad dei imaginem vnitũ. incẽtz in
vnitate nature Et rõne illi⁹ est
beatitudinis cõparticipabile.
Ideo est ex caritate diligendũ
¶ Tertiũ dubiũ fuit vtz pcõ/
res diligãt seipsos. Et q nõ vi
detur ex verbis dauid in ps. di
cẽtis. Qui diligit iniquitatem
odit aiam suã. Sed contra ar
guitur. ¶ Primo quia illõ qõ
est principium peccati maxie
pcõrũbo repitur Sed amor sui
est principiũ peccati ergo maxi

me in peccatoribo reperit. Naz
vt dicit Aug⁹. li. xiiij. de ciuita
te Amor sui facit ciuitatẽ babi
lonis. ¶ Scõo arguitur q pec
catũ nõ tollit naturã Sz ꝫ vni
cuicz ꝓuenit ex sui natura q di
ligat seipm̃. vñ etiã creature ir
rationales appetũt ꝓprium bo
nũ. puta ꝓseruationem sui esse
ralia hmõi. ergo pcõres dili/
gunt seipsos. ¶ Tertio arguit
q ꝑm Dyoni. li. de diuinis noĩ
bo. Omnibo est diligibile bonũ
sed multi peccatores reputant
se bonos. ergo mlti peccatores
diligũt seipsos Rñdet his tho.
ij. ij. q xxv. Quod amare seipz
vno mõ cõmune ẽ omibo Alio
modo propriũ est bonoz. Ter
tio mõ propriũ est maloz. Qõ
eni aliquis amet id qõ seipsuz
esse existimat hoc cõe est oibus
Hõ aũt dicit esse aliq̃d duplr.
Uno mõ ꝑm substantiã suaz.
rnaturã rꝑm hoc oẽs estimãt
ꝑm bonũ cõmune se esse id qõ
sunt. s. ex aĩa rcorpore compost
tos. rsic oẽs hoĩes boni rmali
diligũt seipos incẽtũ diligunt.
suũpsoz ꝓseruationẽ qõ natu/
rale est vnde nec viciũ. Iõ Ci
cero in. i. de offi. ait. Principio
generi animantiũ omni ẽ a na
tura tributũ vt se vitã corpus/
q̃ suũ tueatur. Declinetcz ea q̃
nocitura videantur. ¶ Alio mõ
dicit hõ aliquid ẽ ꝑm pricipali
tatẽ. Sicut principes ciuitatis
dicit esse ciuitas. vñ qõ princi/
pes faciunt dicitur facere ciui/
tas. Sic aũt nõ oẽs estimant
se esse qõ sunt. Principale enim
in hoie est mens rõnalis secun
dariũ est natura sensitiua r cor
poralis. Quoz primũ apls no
minat interiorẽ hoiem. ꝑm ꝓo
hoiem exteriorẽ. ij. ad Corinth
iiij. dicẽs. Licet is q noster est
hõ exterior corrumpat. s. corp⁹
tñ is qui noster est hõ interior
renouat de die in diẽ. i mẽs rõ/
nalis. Dali igitur estimãt pri
cipale esse in eis naturã sensiti/
uã vt corp⁹. vñ nõ recte cogno/
scentes nõ vere diligũt seipsos
qz nõ ꝑm id qõ vere ẽ principa
le in eis. Boni vero cognoscen
tes vere seipsos. vere seipos di
ligũt. qz ꝑm id qõ vere est prin
cipale in eis. i, ꝑm mentẽ rõna/
lẽ. Et hoc probat phs. ix. ethi.
per quincz que sunt amicitie p
pria. vnusquisqz enim amicus
primo quidẽ vult suũ amicum
esse r viuere. secũdo vult ei bo/
na. tertio operatur bona ad ip/
sum. quarto cõuiuit ei delecta/
biliter quinto concordat cũ ip/
so in eisdẽ ꝓtristatus r delecta
tus. Et ꝑm hoc boni diligũt se
ipsos cẽtum ad interiorem ho
minẽ. qz volũt ipm̃ seruari in
sua integritate. r optant ei bõa
q̃ sunt bona spũalia. Et opan

tur diligẽter ſpũalia bona. Et delectabile ad cor ꝓpriũ redeũt qr ibi inueniũt bonas cogitatõnes in pñti ⁊ memoriã bonorũ ꝓteritoꝝ ⁊ ſpẽ future britudis ex quib⁹ delectatio cauſat. Similiter etiã nõ patiũtur in ſeipſis volũtatis deſcenſionẽ. qr tota aia eoꝝ tendit in vnũ. Ecõtrario aũt mali nõ volũt ꝑfuari integritatẽ interioris homis neq; appetũt ſpũalia ei⁹ bõe neq; ad hec operãtur neq; delectabile ẽ eis ſecũ cõuiuere redeuntdo ad cor. qr inueniũt ibi mala ⁊ pñtia ⁊futura que ⁊ ꝓterita q̃ abhorrẽt neq; etiã ſibiꝑſis concordãt ꝓpter ꝗſciam remordentẽ. Et ſic ꝗcludẽdo rñdet tho. ad primũ argumentuꝫ q̃ mali amãt ſemetipſos amore illo ꝓprio q̃ eſt ipſoꝝ maloꝝ quenteſ vſq; ad ꝓtemptũ di. qr ſic inclinantur ad exteriora bõa q̃ ſpũalia ꝓtẽnunt. Ad ſcõm aũt argumentũ dicit tho. q̃ naturalr amor nõ tollit a malis ſꝫ puertitur mõ iã dicto. Ad tertiũ ꝯo arg. dicẽdũ q̃ mali qui ſe reputant bonos decipiunt ſeipſos et ita amor eoꝝ ad ſe eſt apparẽs q̃m q̃ faciũt inq̃tatẽ hoſtes ſũt aie ſue. Propter ea xp̃s dixit Johan. xij. c. Qui amat aiaꝫ ſuã ꝑdet eã. Et q̃ odit aiam ſuam in h̃ mũdo in vitã eternã cuſtodit eã. Amare aiam in h̃ mundo eſt hec tpalia bona ꝛuꝝ pcõ velle ⁊ acq̃rere. Et ſꝫ hoc videatur ex amore ꝓcedere. odio tam magis ẽ imputandũ. qr ſic acquirit eterna ꝑditio.

¶ Qõ odiũ proximi eſt graue pctm̃ ⁊ de originalib⁹ ei⁹ cauſis atq; trib⁹ peſſimis fructibuſ ex odio procedẽtib⁹

¶ Capitulum tertium.

Certiũ eſt odiũ proximi de quo cõſideremus tria. videlicꝫ

¶ Primo ei⁹ offenſionẽ.
¶ Scõo ei⁹ originationẽ
¶ Tertio ei⁹ fructificationẽ
¶ Primo conſideremus de odio proximi offenſionem. Est enim peccatum odium proximi ab alijs diſtinctum ⁊ mortale q̃n ẽ ſm deliberatoꝝ ratõis. Qõ probat. Nã Johã. i. ſua canonica. c. iij. ait. Qui odit fratrẽ ſuũ in tenebris ẽ. ⁊. iij. capi. Qui odit fratrẽ ſuũ hõicida ẽ ſꝫ a ie ſue. ⁊ de pe. di. i. c. Hõicidioꝝ Nã q̃ occidit ⁊ q̃ odit et q̃ detrahit pariter hõicida eſt. ¶ Sꝫ poſſet q̃s obicere q̃ non omne odiũ ꝓximi ſit peccatuꝫ: Et primo ꝓbatur qr nullũ peccatũ inuenit̃ i ꝓceptis vel in cõ ciliꝭ diuine legis ſm illud proꝰ uerbioꝝ. viij. c. Recti ſunt oĩs ſermones mei. vñ nõ eſt in eis prauũ q̃d neq; puerſum. Sꝫ Luce. xvij. dicit. Si q̃s venit ad me ⁊ nõ odit ꝓpꝛ ſuũ ⁊ matrẽ ⁊ vxorẽ ⁊ filios adhuc autẽ ⁊ aiam ſuã nõ poteſt meus eſſe diſcipl's ¶ Scõo ꝓbat q̃ odium proximi nõ ſemp̃ ſit pctm̃. Nã odire peccatores nõ eſt peccatũ ſed peccatores ſunt proximi nr̃i. qr vt dicit Aug⁹. in. i. de doctrina xp̃iana. Cuꝫ dicit diliges ꝓximũ tuũ oẽm hoĩem noueris proximũ eſſe putandũ ergo ẽ. Qõ aũt pctõres odio ſint habẽdi patꝫ ex ꝓbo Dauid ſãcti q̃ dixit. Iniquos odio habui ⁊ legẽ tuã dilexi Inſup peccatorib⁹ exoprabat mala inquiens. Cõuertant̃ pctõres i ifernũ. ¶ Tertio probat q̃ odium ꝓximi nõ ſemp̃ ſit pctm̃. Omne enĩ pctm̃ repugnat nature. ſed odire inimicũ eſt naturale. g̃ ⁊c. Rñdet tho. ij. ij. q. xxv. et q. xxxiij. q̃ duo pñt in hoĩe ꝗſiderari. Natura. ſ. ⁊ culpa ſcõm naturã quã a deo hñt capaces ſunt beatitudinis ſup huius cõmunicatõe fundat̃ caritas. et ſm hoc oẽs hoĩes diligẽdi ſũt bont ⁊ mali ⁊ nullus odiẽdus ſm culpã vero q̃ aduerſantur deo pctõres ſunt odiendi etiaꝫ pater mater ⁊ propinqui. Debemus enim in peccatoribus odire q̃ peccatores ſunt. ſꝫ diligere q̃ homines ſunt. Vñ leo papa. diſtin. lxxxvi. capi. Odio Odio inquit habeantur peccata ⁊ nõ homines. ⁊ ſic ſoluũtur obiecta. Nã parẽtes quantum ad naturam ⁊ affinitatez qua nobis coniunguntur ſecũdum preceptum dei et nature diligẽdi ſunt ⁊ honorãdi Odiendi autem ſunt quantum ad hoc q̃ impedimentum preſtãt nobis tendendi ad perfectionẽ diuie iuſticie. Sic dauid odio habebat peccatores. quia odiebat illorum iniquitatẽ. Similiter inimici habẽdi ſunt odio non ꝓpꝛtum ad naturam et bõa que habent a deo. ſed quantũ ad eorum culpam ſcõm quaꝫ ſunt nobis inimici. ¶ Secũdo conſideremus de odio proximi originationem. ſecundum enꝫ Durandum ordinis minoruꝫ in ſumma ſua ex triplici cauſa oritur odium.

¶ Prima eſt diſplicentia veritatis:
¶ Secunda eſt diſplicẽtia bonitatis.
¶ Tertia diſplicentia recepte penalitatis
¶ Prima eſt diſplicentia veritatis. Aliqui enim ſunt ita peruerſi q̃ odio hñt diligentes ſe ⁊ amãt odiẽtes ſe. i. q̃ve nocẽt ſibi inducẽtes ad mala ⁊ ecõtra retrahentes a malis q̃ admoni

tionē odiūt. ꝛ hoc ꝓpter displi
centiā veritatis. Unde Terē
tius ait. Veritas odiū parit.
De nūero hoꝝ fuit acha b rex
israel qui dicebat de Michea
ꝓpheta. Ego odi eū qꝛ non p/
pheat mihi bonū tm̄ sed malū
vt scribit. iij. regū. xxij capi. qa
eim̄ dicebat sibi ꝟitatē reꝓhen
dens eū ꝛ pnuncians que icur
rent cū populo ꝓpter peccata
sua ꝛ nō adulabat regi vt pseu
do ꝓpheti qui pnunciabāt si/
bi ꝓspera. ideo ipsū Michea
odiebat. ¶ Secūda cā est ex q̄
nascitur odiū ē displicētia bo
nitatis. Mali em̄ eoipso qō
mali sūt bonos videre vel bo
na de eis audire nō pñt. qō p
cedit ex inuidia vel qꝛ ꝓtr⁹ bo
noꝝ ꝓfundit ꝛ obscurat mali/
ciam iniquoꝝ. sic Geñ. xxxvij.
c. ōꝛ de Joseph ꝙs oderant eu
frēs sui nec poterant ei qui cꝫ
pacifice loq̄. qō erat ꝓpter sin/
gularem bonitatē eius. Unus
q̄sq̄ em̄ ait Hiero. moꝛib⁹ suis
fauet Dic em̄ ouis delectabili
ter cōuersat cū oue ꝛ lupus cū
lupo. ita ꝛ malus delectatur ꝛ
amat malos similes sibi. ꝛ bo
nos ꝛios moꝛibus suis odit.
¶ Tertia causa ex qua oꝛitur
odiū ē displicentia ꝓcepta ex
aliqua iniuria recepta. Sicut
absalon odiebat amon fratrē
suū ꝓpter oppssionem soꝛoris
sue thamar simulauitꝙs displi
centiā quousq̄s vindicaret in/
iuriā fratre occiso. vt scribitur
ij. regū. xiij. c. Sic esau oderat
fratrē suū iacob ꝛ minabatur
occidere qꝛ abstulerat ius pri/
mogenite ꝛ paternā benedi
ctionē. vt ꝓꝛ Geñ. xxvij. ca. qō
tm̄ iacob iuste fecerat. Est autē
pctm̄ astud mltū generale ꝛ sa
tis multiplicatū. Nam vix ho
mines odiū semel ꝓceptū no/
lunt dimittere quasi licitū eis
videat. Nec aduertūt q̄ dū in
odio manēt nō tantum vnum
peccatum moꝛtale committūt
sed totiens quotiens iniuriam
receptam ad memoꝛiam re/
uocāt esactualitatē illis optāt
quos odiū. Quod aūt dictuꝝ
est antiqs Odio habebis ini/
micū tuū Matthei. v. c. Non
erat illa snīa in lege dei. sed fal
sa glo. quā faciebāt legis do/
ctoꝛes sup illud Leuiti. xvi. c.
Diliges amicū tuū sicut teip̄z.
Et hoc arguebāt a ꝛrio senlu
dicētes Exquo amicus oīūgi
p̄cipit. ergo p ꝛriū inimic⁹ odi
ri mandat. Sed tale argumē
tū ē validū qñ ꝛriū nō habet
in lege Sed exp̄sse mandabat
deus ꝛriū in ipsa lege statuens
q̄ si q̄s transiēs p viaz videret
iumentū inimici sub sarcina i
terrā lapsum nō ꝓtransiret sed
iuuaret ad leuandū ipsū. ideo

xp̄s talē falsam exp̄onē repro/
bans ait. Ego aūt dico vob̄
diligite inimicos vestros.
¶ Tertio ꝓsiderem⁹ de odio
ꝓmi fructificationē. ꝓducit
eim̄ tres pessimos fructus
¶ Prim⁹ ē coꝛdis oduratio
Scda crudelitatis actio.
¶ Tertio dānificationis mali
gnatio.
¶ Primus fruct⁹ ē coꝛdis ob
duratio. Odiū em̄ inter cete/
ra peccata indurat coꝛ terribi
liter vt merito possit de odien
te verificari illud q̄ ōꝛ Job.
xli. Coꝛ ei⁹ indurabit quasi la
pis. Conditiōes aūt duri coꝛ
dis ponit Bernardus in li. de
ꝓsolatiōe ad Eugeniū dicēs.
Coꝛ duꝝ ē q̄ nec cōpuctione
scindit. pietate nō molit. p̄cib⁹
nō flectit. minis non cedit. fla/
gellis obdurat. Coꝛ durū ait
sapiens male hēbit in nouissi
mo. Hec oia impleri vidētur
in odiente. nā coꝛ eius nō pōt
habere ꝓtritionē. vñ nec in cō
fessione absolutionē nec veniā
nec coloīē. Expresse em̄ ōꝛ de
pe. di. v. c. Falsas. q̄ talis qui
odiū tenet in coꝛde admitti ñ
debet ad pniaz. s. q̄ absoluat a
ꝓfessoꝛe. ꝛ quantomagis p̄ma
net in odio tātomagis indura
tur. Pietate tm̄ molit talis. qa
ꝛ si vi leat inimicū in aduersi
tate non cōpatit sed appetit ei
maioꝛa mala vsq̄ ad ꝓsūpti
onē. Sic iudei odientes xp̄m ñ
fuerūt moti pietate ad ip̄m cū
viderent eū terribiliter flagel
latū quod fecerat ad flectēdū
eos ad pietatē erga eū. sed vo
luerūt eū oīno crucifigi vt sa/
tiarent̄ de penis acerbissimis
eius ꝛ obꝓꝛobꝛijs. Nec flectit
p̄cib⁹ obediēs. Nā si amici vi/
cini ꝛ religiosi. ꝛ p̄lati dep̄cent
tales vt odia dimittāt ꝛ inimi
cicias nō acquiescūt. Non ce/
dit minis odiens. qꝛ ꝛ si fiant
ei cōminatiōes a p̄dicatoꝛib⁹
multoꝝ maloꝝ q̄ deus p odio
suo inferet ꝛ p̄cipue dānatio/
nis eterne nō videt curare. Fla
gellis obdurat. nā incurrit in
dānaꝛ ifirmitates moꝛtē fami
lie sentit ꝛ tm̄ odiū tenet Unde
ꝛ i nouissimo male hēbit qꝛ in
moꝛte cū odio trāsiēs a demo
nib⁹ crucidāduꝫ ad inferna de
scendet. ¶ Secūdus pessimus
fruct⁹ odij ē crudelitas. Cain
ex odio ita crudelis factus est
vt nō parceret germano abel
innocēti. Geñ. iiij. c. Egyptij q̄
oderāt Heb. vt habet Exodi
i. c. affligebāt eos multis mo/
dis vsq̄ ad subuersionē puu/
loꝝ nascentiū in flumīe. ¶ Ter
tius fruct⁹ odij ē dānificatio.
nā odiēs q̄rit in exoso septem
genera domnoꝝ vel simul vt se
quatim. ꝛ in q̄libet cōmittitur

mortale. ¶ Primū dānū i substantia appetēs q ipam amittat vel diminuat ⁊ ad hoc opatur si potest per se vel p alios.
¶ Scōm damnū ifama. qz detrahit sibi ⁊ bōa audita de exoso quertit. ¶ Tertiū damnum in patria qz querit qūo expellat de ciuitate vel saltē hoc desiderat ¶ Quartū damnū in familia. quia appetit infirmitatem vel mortē filioꝝ vel dānatōem et iniurias eius. Quintū dānū in libertate. qz appetit q incarceretur propt debita ⁊ similia. ¶ Sextū damnū in corpore qz cupit illū infirmari vel mori Vñ ⁊ si ipse nō occidat desiderat q deus vel alius id faciat.
¶ Septimū damnū ē i anima qz vellet aiam eⁱ⁹ ad iferna descēdere. Sed ecōuerso deponēt ibꝫ odia ꝓpter xp̄m ⁊ inimicis ventā petēt ibꝫ ob eius amorem indulgētibꝫ abūdantissime gratia eⁱ⁹ infundit. Grādis ē vtiqꝫ hec elemosina cordis ⁊ deo bādicto acceptissima mirū in modū. Dixit enim dñs iesus xp̄s Matthei. vi. c. Si enim dimiseritis hoibꝫ pcta eoꝝ dimittet vobis pater vr̄ celestis pcta vra. Et vt nos moneret exēplo existēs in cruce. pⁱ⁹ vincta. post flagella post sputa. post liuores post coronā spineā pendens in medio latronū p suis psecutoribus orauit dicēs P̄r ignosce illis qz nesciūt qd faciūt. O pium verbū. O ardēs dēpcatio O deniqꝫ inaudita mansuetudo. Nō cōqueritur benignꝰ iesus. Nō timp̄catur malū iudeis crudelissimis sed venā quā tñ nō meruerūt. Idcirco q suo amore odia deserūt sibi ad modū cōplacēt ipsiqꝫ sese quoddā mō reddit obligatū. ¶ Vñ exstat exemplū de sancto Johāne gualberto. Hic cū miles foret ⁊ inimicitias ꝓhaberet mortales cū quodā q eⁱ⁹ auunculum interfecerat vna die ⁊ cum essz armis accinctꝰ ⁊ inuenisset inimicū suū solū ⁊ inermē aggressus est eū vt interficeret. Ad ille pstratꝰ in terrā rogauit eum ob amorē illiꝰ q tali die p nob oibꝫ passus fuerat vt sibi ignosceret. Erat enim sexta feria. Ad cuiꝰ p̄ces subito emolitū ē cor eⁱ⁹ Et odio deposito dixit Ob amorē crucifixi nō possuz tibi nō indulgere cū ipe p nob inimicꝫ suis mortē gustauerit ista die. vade igit securꝰ ⁊ bñ facqz ego tibi oēm iniuriā rēitto Post qō cū accessisset ad ecciam seminiatz ꝓpe florentiā in monticulo vbi nūc morant monachi mōtis oliuaꝝ orāti ip̄i aīmaginē crucifixi q imago inclinauit sibi caput q̄si gras agēs de iniuria remissa inimico ꝓpt eū

Et adhuc obstitit sibi talis imago. Et ita cōuersus est ille Johānes gualbertꝰ ad eū q dimisso scō ordinē instituit spālem sez vallis vmbrose ⁊ miracꝫ multis claruit canonizatꝰ ab eccia. Deponātur ergo odia et cessent discordie. vt sic digne suscipiētes viuificū sacrz dignos nos faciam⁹ gra xp̄i q est bñdictus in scla scloꝝ Amē.
¶ Feria q̄rta pⁱ⁹ dñica oliuaruz de mirāda cōuersione latronis pēdentz i cruce. Sermo. xlv

Hodie dico tibi hodie mecū eris in paradiso. Pijssimi iesu ad latronē loquentis. Verba sunt ista originalit Luce. xxiij c. ⁊ in euā. ho. Dū pendebat in cruce iesus xp̄s filiꝰ dei p salute hoibꝫ afferēda exhibuit misericordiā suā latroni q crucifixꝰ erat a dextris eⁱ⁹. In illo q̄pe fiducia dat oibꝫ pctōribꝫ q ad pniam redire disponūt vt securi currāt ad pedes saluatoris mūdi q neminē abijcit ad se cōfugientē. ⁊ vt inqt deuotꝰ Bernar. heiem alloquēs pctōrem Caput hz xp̄s inclinatū ad te salutandū. Os clausum ad te osculādū pedes crucifixos ad tecū pmanendū. brachia apta ad te amplexandū. latꝰ aptum ad te diligendū. ⁊ totū corpus in cruce extēsum ad se totū tibi largiendū. Propꝫea vt ardēs caritas filij dei ad latronē conuersum ⁊ q̄slibet hūiliatos peccatores noscat. in p̄nti ꝓmōe ō illo latrone tria ꝓmysteria declarare studebimus.
¶ Primū erit de ip̄ius merito
¶ Scōm de ip̄i⁹ premio
¶ Tertiū de ipsi⁹ priuilegio
¶ De septē ꝓturbꝫ latronis a spūscō sibi infusis in qbꝫ apparet ap̄litudo meriti eⁱ⁹.

Capitulum primū

Primū mysteriū declarandū erit de illius latronis merito. Nā plerīqꝫ mirant qūo ille q ꝓ suis sceleribꝫ publico supplicio ꝺdēnatus fuit in extremo vite sue q̄ sibi auferebat violētia passiōis meriti potuit vitam eternam. Quibus respondemus q pcta p̄terita etiā grauia ⁊ enormissima adhuc in extremo deleri possunt per penitentiaz vnde ⁊ sic penitens fit dignꝰ eterna requie. Hinc Hieronymꝰ ad damasum papam. ⁊ de pe. di. i. capitulo Importuna. ait. Christus de cruce in paradisum latronem tulit ⁊ ne quis aliquando seram conuersionez putaret fecit homicidij penam martyriū. ⁊. xxvi. q. vi. ca. Si p̄sbyter scribitur. Vera ꝓfessio in vltimo tpe potest esse: qz dñs

nō solum tpis sed etiaz cordis
inspectoz ē sicut lotro vni⁹ mo⁹
mēti tpe merult esse in paradi⁹
so in hoza vltime ꝓfessiōis. Et
eadē cā ꝛ qōne. c. agnouimus.
Celesti. dixit. Perdidisz latro
in cruce p̄ciū ad xp̄i dexteram
pendēs si illū hoze illi⁹ pnia nō
iuuisset cū esset in pena penitu⁹
it. ꝛ p vni⁹ ꝓfessione sermonis
habitaculū paradisi eo penitē⁹
te pmerult vera ad deum cōuer
sio in vltimis positozum men
te poti⁹ est extimāda q̄ ipse p⁹
pheta. hoc taliter asserēte. tū cō
uersus ingemueris tūc saluus
eris. ꝛ eadē adhuc cā ꝛ questio
ne. c. his q̄. Leo papa sic asse⁹
rit: Diserti cordie dñi nec mēsu
ras possum⁹ ponere nec tēpora
diffinire apud quē nullas pati
tur venire moras cōuersio dicē
te spū dei p ꝓphetam. Cū cō⁹
uersus ingemueris salu⁹ eris.
Penituit ergo latronē illū pre
terite⁹vite sue male acte ꝛ peni
tentiā suā septē ẋtutib⁹ decora
uit. trib⁹ scz theologicz. fide. spe
ꝛ caritate. Et quatuoz cardina
lib⁹. vicz. prudētia. iusticia. foz⁹
titudine. ꝛ tēperantia. q̄ virtu⁹
tes infuse sibi fuerūt a diuīa g̃⁹
tia. ¶ Prima latronis ẏr⁹ fuit
fides vtiq; admirabilis. Cuz
xp̄o eni nunq; fuerat ꝙuersat⁹
nec forte añ nouerat eū Nō fue
rat secut⁹ doctrinā ei⁹ nec etiaz
vitā sz in opib⁹ impietat⁹ se ex
ercēs iuste patiebat exitiū mor
tis. videbat aūt xp̄m derisū ab
oib⁹ derelictū publice ꝙdēna⁹
tū afflictū infirmū. obprobriis
ꝛ ꝓtumelijs saturatū ꝛ tā mor
ti vicinū ꝛ ip̄e vicin⁹ morti a ne
mine doct⁹. a nullo p̄monitus
dei fili⁹ credidit. Et illi q̄ eius
doctrinā audierāt miracla vi⁹
derāt. ꝛ paulo añ de manib⁹ su
is sanctissimis in cibū corpus
illi⁹ sumpserant fugiēdo nega⁹
bāt. Iste sol⁹ cū tacēte virgine
ip̄m ẏe dei filiū idubitata fide
in aio suo credebat ¶ Secūda la
tronis virt⁹ fuit spes. q̄ tāta in
illo fuit q̄ ab illo sperabat salu
tē quē i corpe ꝑpio videbat oi
salute priuatū. ¶ Tertia virt⁹
fuit caritas. Nā totū q̄ habu
it ip̄i iesu in amoris perfecti si⁹
gnū imolauit: Manib⁹ eniz ꝛ
pedib⁹ crucifix⁹ nō valuit fuire
sibi nisi tm̄ cū duob⁹ membris
¶ Primo corde ¶ Secūo ligua
¶ Primo eni corde sibi timia⁹
ma pfecti odoris ardēti caritа
te sacrauit. ¶ Secūo ẏo lingua
sibi obtulit ẏificatū illū q̄ d⁹
Mathei. xij. c. Bon⁹ hō de bo
no thesauro cordis sui pfert bo
na. Proinde q̄tuoz amores ar
dētissimos lingua sua de corde
exp̄essit.
¶ Prim⁹ fuit amor ꝓfessionis.
¶ Secūs ꝓpassionis.

¶ Tertius correctōis.
¶ Quartus pfectionis:
¶ In q̄bus quidē amoribꝫ ap⁹
te mōstrauit. qz in q̄tuoz dimē
sionib⁹ crucis xp̄o p amorē cru⁹
cifix⁹ erat in cruce. ¶ Prim⁹ er
go fuit amor ꝓfessionis. q̄ fuit
sue crucis pfundū dū sua pro⁹
pria ac toti⁹ humani gn̄is scele
ra cōfessus ē asserēs nos pena
lib⁹ angustijs digne plecti cum
ait. Et nos quidē iuste. s. pati⁹
mur. Nā digna factis recipim⁹.
In magnis quidē cognitiōib⁹
ferebatur q̄ se iuste digneq; pa⁹
ti p̄fitebatur. Magna pars ē
vente apud deū hec cognoscere
similiter ꝛ fateri: ¶ Secūs fuit
amor ꝓpassionis q̄ extitit lati⁹
tudo crucis sue duz angustias
iesu xp̄i pie excusabat asserēs il⁹
las sine culpa p̄pria sustinere.
Et iz xp̄s a pilato iudice ordia
rio acclamāte populo fuiss̄z cō
dēnatus ad mortē. Hic tñ la⁹
tro subdidit. Hic vero q̄d ma
li fecit. Cognouit equidem in
nocentiā xp̄i q̄ pctm̄ non fecit.
nec dol⁹ inuētus ē in ore illius
ꝛ hoc ipso illuminātе quem la
tro publice fatebaꝭ innocentem
¶ Tertius fuit amor correctio⁹
nis q̄ extitit longitudo sue cru⁹
cis dū blasfemantē latronē im
piū caritatiua rñsiōe cōpescuit
dicēs. Nec tu times deū vide
feruorē hui⁹ latronis qui ligno
corpe pendēs corpaliū penaꝝ
oblit⁹ sodalē arguere ꝛ instrue
re nō verek. Nec inqt tu times
deū q̄ in eadē dānatōe es. scilz
mortis. ¶ Quart⁹ fuit amor p⁹
fectōis qui extitit latitudo sue
crucis dū toto mētz affectu at⁹
q; benigno lingue affatu cū ex⁹
plicabili cordis hūilitate ꝛ con
tritōe necnō cū tota mētz devo
tiōne ꝛ q̄tuz p̄misit acerbitas
ip̄a supplicij cū cōuersiōe faciet
benigna ad dñm iesum stupen
de admiratōis breuē oꝛoez effu
dit dicēs. Dñe meim̄to mei dū
veneris in regnū tuū. In qua
oīs cōsummata pfectio mirabi
liter cōtinek. si devota mēs no⁹
uerit explicare. Oz vt id aliq̄li
ter patefiat. ¶ Primo cōsidera
in quāta fide ille latro fundak
q̄ in morieīte credit vitā etnam
¶ Secūdo vide quāta spe firꝫ
ma ad eterna erigitur q̄ ab illo
q̄ ab oi mūdo ejctur sperat ce⁹
leste regnū. ¶ Tertio pōdera i
q̄ta excessiua caritate locatur
qui sola dilecti iesu mēoria ē cō
tent⁹ ¶ Quarta virt⁹ hui⁹ la⁹
tronis fuit prudētia. qz nulla po
stulauit caduca ¶ Quinta vir
tus fuit fortitudo q̄ fecit eūsu⁹
perferri sup oī scelera sua. Sex
ta virtus fuit tempantia q̄ i so
la volūtate dei ꝛ saluatoris iesu
xp̄i premij mensuram reliquit
¶ Septima virt⁹ fuit iusticia

ſm quã reddidit ſibi ꝓfeſſionẽ ꝓcedẽtẽculpe proximo correctõnẽ et xp̃o honorẽ laudẽ ꝓpaſſionẽ t totalẽ ſue volũtatẽ imolationẽ. Quare ñ ſine cã xp̃s ita ſibi propicium inuenit.

¶ De ſeptẽ dulcoribꝫ ſe ꝺditionibꝫ promiſſionis xp̃i facte latroni conuerſo.

Capitulum ſecunduꝫ

Secundũ myſteriuꝫ declarandũ de latrone ſancto dicitur premiũ. Fuit enim a xp̃o ſibi largiflua caritate promiſſũ premiũ dũ ſibi dixit. Amẽ dico tibi quia hodie mecum eris in paradiſo. Licet vtiqꝫ huius promiſſionis tam admirande de quolibet verbo ꝙquirere ſenſum t tam ample gr̃e t amoris inueſtigaꝝ dulcores ſeu dulcedines. Septẽ nẽpe dulcedines huic latroni xp̃s ãpla miſericordia diſpenſauit.

¶ Prima ꝺr iuramẽti veritas
¶ Scꝺa annũciata pietas.
¶ Tertia electiua caritas
¶ Quarta tꝑis breuitas
¶ Quinta diuina ſocietas.
¶ Sexta eterna ſtabilitas.
¶ Septia gloriofa iocũditas.

¶ Prima dulcedo ſeu conditio promiſſionis facte latroni de p̃mio dicit iuramẽti veritas que notatur in hoc verbo. Amen dictio ſignificat q verũ ẽ vt patet de con. di. ij. c. Reuera. in fine textus t in glo. t xxxviij. di. c. Sedulo. t. xij. di. c. De his. Et extra de filijs p̃sbyteroꝝ nõ ordinãdis. c. Propoſuit. Et i rationali. de offi. li. iij. Quod enim xp̃s p̃miſit in veritate p̃miſit. Et vt ipe dixit. Lu. xxi. c. Celũ t terra tranſibũt verba aũt ſua nõ preteribunt. Quaſi dicat ſm Nicolaũ de lira ſup Matheũ. xxij. c. q licet tranſire debeat celũ t terra nõ qz corrumpentur quantũ ad ſubſtãtiam. qz ceſſabit motus celi t fi et tranſmutatio in elemẽtis tñ nõ preteribit verbum xp̃i quod eſt ipſo mundo ſtabilius. Secunda dulcedo ſeu conditio p̃miſſionis [premij] facte latroni dicitur annũciata pietas. Ille enim qui ex pietate venerat. ſaluos facere pctõres latroni dicebat. Dico. ſ. ego ieſus dei filiꝰ q veni ſaluũ facere qꝺ perierat; q veni vocare peccatores ad pẽitentiã qui veni ꝙquirere ouem ꝺditã vt illam imponẽs humeros meos reducam ad paſcua vbertatis in regno celoꝝ. Ego inqꝫ q ſanguine proprio redimere volui genꝰ humanũ. ¶ Tertia dulcedo ſiue ꝺditio p̃miſſionis facte latroni dicit electiua caritas que exprimitur cũ xp̃s ſubdit. Tibi quaſi dicat q nõ obſtantibꝫ ſcelerib⁹ p̃cedẽtibus

a te cõmiſſis tamẽ propter penitentiam t conuerſionem tuam ego te elegi vt ſis in numero electorũ meoꝝ. Habet nãqꝫ penitentia tantã efficaciã vt ex impio homine faciat iuſtũ. Ego dico tibi iam iuſtificato t recõciliato patri meo ac numero electorum aſcripto. ¶ Quarta dulcedo ſiue conditio illius p̃miſſionis dicitur temporis breuitas. quia ſubiũxit christus hodie. O felix verbũ retroactis tẽporib⁹ amicis dei prophetis. et patriarchis clauſuꝫ q q tot annoꝝ curricula a paradiſi gaudijs exulare cõpulſi ſunt. Fleuit adam propter inobedientiam p̃miſſam deſiderauit xp̃m illãqꝫ coluit ac dilexit venturũ t tñ cum vixiſſet annis nongẽtis triginta vt dicitur Gen̄. v. capitulo. in extremo vite xp̃m inuocans non audiuit. Hodie mecũ eris in paradiſo. ſed poſt exactos annos quinqꝫ milia Noe iuſtus inuentus eſt in cõſpectu domi qui diluuij tempore in archa ſaluatus eſt nihilominus in vltimo vite ꝓſtitutꝰ nõ audiuit. Hodie eris in paradiſo. Quinimo ad limbum deſcendẽs ibi ſedet in tenebris vſqꝫ ad ꝓpletã paſſionẽ christi Sic abraham. ſic yſaac ſic Jacobi ſic pphete ſic deniqꝫ iuſtiores latroni ꝓo dictũ ẽ. hodie. i ſtatim poſt aĩe t corpis tui ſeparationẽ eris in paradiſo. Hic autẽ latro exemplũ eſt manifeſtũ q illi q nihil hñt purgabile decedẽtes in caritate ſtatim euollãt. ¶ Si autem aliquis quereret quis poteſt eſſe adeo mundus vt moriens nihil purgabile retineat. Ad quod reſpondem⁹ hoc fore poſſible quinqꝫ rõnib⁹

¶ Pria ꝺr martirij tolleratõis
¶ Secunda baptiſmalis purificationis:
¶ Tertia intẽſe ꝓpunctõis
¶ Quarta ꝓtualis ꝓfectõis
¶ Quinta plenarie remiſſiõis

¶ Prima rõ quare põt q̃d abſqꝫ aliquo purgabili ex hac vita diſcederet ſtatim euolare dicitur martyrij tollerationis. Qui enim martyrium patitur purgatur ab omni labe t mox regnum celorum ingreditur. vnde Cyprianus in quoddaꝫ ſermone ait. O delicata paſſio t gloriofa ꝓfeſſio. Abſoluit ꝑ martyriũ aĩa a vinclo carnis t in celo cũ triũpho eleuatur ab ãgelis. Et extra ꝺ celebra. miſ. c. Cũ marthe. dicit q iniuriaꝫ facit martyri q̃ orauit ꝑ martyre. qz videlz indubitãter credit ad celũ euolaſſe. ¶ Scꝺa ratio dicit baptiſmalis purificatõis In baptiſmo debite ſuſcepto mũdat aĩa. Et mox baptizat⁹ moriẽs euolat. vt patet extra ꝺ

baptismo.c. Debitū. Et ad h ostendēdū baptizato xp̄o apti sunt celi Matthei.iij.capitu. ¶ Tertia rō ōz intense cōpunctionis. Dū eīm contritio feruida est z intensa satis aufert omnē culpā z debitam penā. Et de huiusmodi intēsa cōpūctione intelligit dictū Augustini q̄ vera pn̄ia ad puritatez baptismi conat adducere penitentē. ¶ Quarta rō est ꝑtuose perfectionis. Dū eīm aliqui perfecte viuūt flozentes ꝑtutibus heroicis sicut fecerūt bn̄dictus dn̄icus franciscꝰ z alij morientes statim euolāt. Ēn Grego.li.iij. dialogozum ait Justoꝝ aie mox vt huius tarnis claustra exeūt: in celestib⁹ sedib⁹ recipiunt. ¶ Quinta rō est plenarie remissiōis. Scōm doctozes Ray. Hosti. z alios Boni xp̄iani qui lucrant indulgentias plenarias ab omnib⁹ pctis purgant z morientes statim euolant. Que omnia satis credibilia facit exemplū latronis. ¶ Quinta dulcedo siue conditio ꝓmissionis facte latroni ōz diuina societas: Hec notificat in illo verbo mecum Certa conditio eterna stabilitas. ideo subdit eris. s. in eternū permanebis. Quicq̄d enim est in illa sanctoꝝ beatitudine eternū. erit z semp ꝑmanebit. Eterna pax. eterna req̄es. eterne diuitie. eterna deniq̄ vita. Hoc iesus benedictus sepissime reserauit. nam Joh.iij.ca. ait. Sic deus dilexit mundū vt filiū suū vnigenitū daret vt omnis qui credit in illū nō pereat sed habeat vitā eternam. Et.x.c. Oues mee vocē meaz audiūt. z ego do eis vitā eternam. Et Matthei.xxv. capi. Ibunt hi in ignem eternū. Justi aūt in vitam eternā. ¶ Septima ꝺditio illius ꝓmissiōis ōz gl'iosa iocunditas q̄ exp̄mit cū dixit xp̄s i ꝑadiso fm Rico. ō lira. Non accipit hic ꝑadisꝰ ꝑ horto voluptatis nec ꝑ celo empyreo. sed ꝑ fruitiōe beata: quā habuerūt sancti patres in morte xp̄i qui erāt in limbo detenti. Statim cū eius aia descendit ad eos. z eadē die illuc descēdit aia illius latronis sancta ꝓticeps beate fruitiōis. ¶ De quinq̄ singularissimis ꝓulegijs latronis ad xp̄m cōuersi. Ca.iij.

Tertiū mysteriū declarandū ō sancto latrōe est de ipsius ꝓulegio Fuerunt quippe in eo q̄nq̄ pulegia singularissima. ¶ Primū ōz assimulationis. ¶ Scōm associationis ¶ Tertium predicationis. ¶ Quartum petitionis ¶ Quintum figurationis. ¶ Primū fuit ꝓuilegium assimulationis. Solus enim ipse inter membra xp̄i assimilabatur xp̄o in crucifixiōe z crucifixus crucifixo assimilat⁹ est Nec obstat q̄ crucifixus fuit ꝑ scelerib⁹ suis. quia post conuersionem fuit legitim⁹ mēbrū xp̄i z ex tunc pena sua cō figurata fuit similitudini mortis eius. ¶ Scōm ꝓuilegiuz fuit associationis. Solus ipe virginē matrē associauit in lamentatōe dolorosa moriēt⁹ filij dei. Factus est enim socius ei i fide atq̄ dolore. Nulla aut ē alia creatura pn̄tis vite matrem associauit in istis. Licet enim Johannes z magdalena amare deflerent morientē iesum. nō tñ vt deū ꝓ redemptione humani generis morientem. vnde eorum lamenta multū fuerunt informitate insipida. Solius istius latrōis simul cum maternis fuerunt accepta lamenta. q̄ deum credidit desup infusa fide quem cum incredibili dolore hominem ante suos oculos moriēt⁹ vidit. ¶ Tertium fuit ꝓuilegium predicationis. Jaz iesu condennato a iudeis impijs tanq̄ reo latro iste publice predicauit saluatorem suū z armis quibus potuit tanq̄ su⁹ collateralis miles strenue defensauit Non fuit iste tanq̄ seruus fugitiuus qui dimittit dn̄m suum in bello mori z fugit z debet capite puniri. ff. de re militari. l. desertoꝛē. Sz fuit tanq̄ seruus fidelis obsequens dño suo vt potuit vsq̄ ad mortē. Et probabilit̄ credi potest q̄ latro iste increpauerit ꝓteruos iudeos ac pharisēos z scribas qui sic impie exultabant ꝓ moriente iesu ¶ Quartū ꝓuilegiuz fuit petitionis. Iste latro solus postulauit salute quando saluator mundi eam ꝓ omnibus faciebat. vnde z abundanter eam recipere debuit sicut et fecit. ¶ Quintum fuit ꝓuilegium figurationis. Nam ipse figuram tenuit z quasi vicē omniū electoꝛū. Ut enim inquit Leo papa in sermone de passione. Duo latrones vnus ad dextram z alius ad sinistram cum xp̄o crucifiguntur. vt i ipsa patibuli specie demonstraretur. illa que in iudicio illius omnium hominū ē facienda discretio. Ipsa enim crux tribunal fuit in medio cui⁹ iudice constituto vnus qui credidit liberatus. Alter qui insultauit dānatus est. Per illū ergo latronem figurant omēs electi qui in die iudicij stabūt

a dextris xpi. quibus dicetur.
Venite benedicti patris mei
possidete paratum vobis re/
gnum. Ad quod nos ipse per
ducat qui viuit ⁊ regnat in se/
cula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria quinta in cena domi.
ni. De mysterijs sacramēti eu
charistie contentis in episto/
la huius diei.

¶ Sermo q̄dragesimussext⁹

Robet autē
seipm homo ⁊ sic
de pane illo edat
⁊ de calice bibat.
Doctoris gentium verba sūt
ista prime ad corinthi. xi. cap.
⁊ in epistola hodierna. Cun/
ctorum fidelium deuotio in/
flāmari debet hoc tēpore ma
xime ad sacratissimū corpus
dn̄i nostri iesu xpi. Statuit nā
q̄ȝ sancta mater ecclesia vt in
sancto paschale ad min⁹ om/
nes vtriusq̄ȝ sexus qui perue/
nerunt iam ad annos discreti
onis reuerenter suscipiant eu/
caristie sacramentum. Veruȝ
tamen q2 multi sunt imitato/
res corinthioꝝ qui irreueren/
ter ⁊ impudice frequentare p̄/
sumunt dn̄icam mēsam. Jdō
in presenti sermone ꝫm ea que
in epistola recitātur de ip̄o al
tissimo sacramento verba fa
ciemus in q̄ tria mysteria ab
ap̄lo tradita declarabimꝰ.

¶ Primū est de sacramenti eu
caristie irreuerē tia.
¶ Secūdū de illi⁹ excellentia.
¶ Tertiū de ei⁹ frequētia.
¶ Qualiter ap̄ls reprehēdit
corinthios. q2 irreuerenter se
habebant ad sacramentuȝ eu
charistie. Capitulum primū.

Rimū mysterium
declarandū ē de sa
cramenti eucaristie
irreuerentia rep̄hen
sibiles quippe sunt ⁊ non paꝝ
illi qui irreuerenter se habent
ad istud ineffabile sacramen/
tum quod apostol⁹ ostēdit in
prima parte epistole. vt enim
inquit Nicolaus de lira. Apo
stolus arguit corinthios de h̄
q̄ male se habebāt circa sacra
mentum eucaristie q̄tum ad
cibum. quia aliq̄ eoꝝ sumpto
cibo recipiebant corpus chri/
sti sumentes. argumentum ex
hoc q̄ xp̄s post cenam hoc sa/
cramentū instituit ⁊ discip̄lis
dedit. Quod tūc fuit ratōna
bile. q2 ibi debuit inchoari ve
ritas. vbi cessauit figura. Hu/
ius autem sacramenti figura
fuit immolatio agni pascalis
Et ideo post illius agni esuȝ
xp̄s instituit hoc sacramen tū
Postea rationabiliter statuit
eccia in reuerentiā tanti sacra
mēti q̄ nō sumatꝰ nisi a ieiunis
ieiunio nature. q̄ȝ soluitꝰ ꝑ sumptionē cuiuscumq;

neillud qd̄ sumitꝰ ꝑ modicum
cibi ⁊ potus. Dies aūt incipit
a media nocte. Et ideo q̄ post
mediā noctē aliquid sumpse/
rit dicto mō redditꝰ inhabilis
ad sumendū hoc sacramentū
excusantur tn̄ infirmi. Jdeȝ di
cit Richardus in. iiij. di. viij.
Dicit ergo apostol⁹. Cōueni
entib⁹ vobis in vnū. s. ad par
ticipandū eucaristie sacr̄m iaȝ
nō est. i. nō licet vobis dn̄icaȝ
cenā manducare. Et subdit
cām cuȝ dicit. Vnusquisq̄ȝ e/
nim suā cenā presumit ad mā
ducandū. Añ enim sumptio/
nē sacramēti p̄parabant sibi
cibaria ⁊ portabant ad eccle/
siam comedētes anteq̄ȝ sume
rent sacramentū. ⁊ sic diuites
laute comedebāt ⁊ bibebant.
pauperes autē esuriebāt. Jdō
sequitur ap̄ls. Et alius q̄deȝ
esurit alius aūt ebrius ē. ¶ No
tandū vero hoc loco ꝫm Pe/
trū de tarantasia super ep̄las
pauli q̄ duplex ē cena. s. bona
⁊ mala. Cena bona quadru/
plex est. Quedā corꝑalis in q̄
pauꝑes reficiuntꝰ de qua Lu/
ce. xiiij. ca. Cū facis prandiuȝ
aut cenā voca pauꝑes. Alia ē
cena sp̄ūalis in q̄ donis di aie
satiantꝰ. Et de hac dr̄ apocal.
iij. c. in ꝑsona dei. Ego sto ad
ostiū ⁊ pulso. si q̄s mihi appe
ruerit itrabo ⁊ cenabo cū illo

⁊ ille mecū. ¶ Tertia cena bōa
ē sacr̄alis q̄ fideles i altari pa
scuntꝰ. Et de hac dr̄ Lu.
Hō q̄dā fecit cenā magnam
Quarta cena bōa est celestꝫ q̄
btissimi fruuntꝰ ⁊ de ista dicitꝰ
Apoca. xix. c. Bti q̄ ad cenaȝ
nuptiaꝝ agni vocati sūt. ¶ Ce
na ṽo mala q̄druplex ē. Pria
ē voluptatꝫ in q̄ hoies inebri/
antꝰ. Et de ista Judith. xij. ca.
scribitꝰ. holofernes fec̄ cenā ser
uis suis ⁊ inebriat⁹ ē. Scd̄a ce
na ē crudelitatꝫ in q̄ iusti opp̄
muntꝰ. Sic fuit cena herodis
de q̄ dr̄ Marci. vi. c. Cū dies
oportun⁹ accidisset herodes
natalꝰ sui cenam fec̄ ⁊ in ea Jo
hannē occidit. ¶ Tertia cena
ambitōis in q̄ sugbi extolluntꝰ
Et de hac dr̄ Math. xxiij. ca.
Amāt p̄mos acubitos i cenis
Quarta ē cena supstitōis ⁊er
roris sic̄ ē cena ydolatraꝝ. d̄ q̄
i. ad corith. x. c. Si q̄s īfideli
um vocat vos ad cenā ⁊ vultꝫ
ire oē qd̄ vob̄ apponitꝰ mandu
cate. nihil introgātes ꝑp ꝯsciē
tiā. Jn q̄bꝰ v̄bis ꝯcedit ap̄ls
licētiā cōedēdi cū īfidelib⁹ his
q̄ īfidelib⁹ ꝓdesse p̄nt. Sequitꝰ
ap̄ls loquēs corithijs. Nūq̄d
domos n̄ hētꝫ ad mādrucādū
⁊ bibēdū. i. domos nō ꝯsecra
tas i q̄b⁹ dn̄t exerceri talia ꝯui
uia. āt ecciaȝ di ꝯtēnitꝫ ⁊ ꝯfūdi
tis eos q̄ nō hn̄t. q̄d dicā vob̄

laudo vos in hoc non laudo immo.ſ.vitupero. Et minus dicendo plus ſignificat. Sed hodie xp̃iani multo grauius errant q̃z corinthi circa ſacramentū iſtud venerabile. Et h̃ triplici ratione.

¶ Primo ratõe incredulitat̃.

¶ Scõo rõne culpabilitatis.

¶ Tertio rõne tepiditatis

¶ Primo aliqui errant ratione incredulitatis. qz nolũt credere realem exiſtentiaz corporis xp̃i in ſacramento altaris vellent enim altitudinẽ tanti ſacramenti attingere vi nature z ingenij proprij Sz in hoc nihil eſt inueſtigandũ ſecũdũ nature regulas. cũ omia que veraciſſime predicant̃ de hoc ſacramento referenda ſint ad omnipotentiã dei. De q̃ Cicero in libro de natura deorum refert. Nulli eſt nature ſubiectus aut obediens deꝰ. Omnez ergo regit ipſe naturã Credere itaq̃ debemꝰ pure z ſimpliciter audictes doctrinam ſanctoꝝ z eccleſie confeſſionez ac verba xp̃i. Quorum sentẽtias diſtincte poſitas videre poteris in quadrageſimali de penitentia in ſermone ō verita te ſacramenti. ¶ Scõo errãt cũ irreuerentia circa ſacramẽtum alij z quidem multi rõne culpabilitatis qui preſumunt in mortali culpa ſuſcipere corpus xp̃i. ¶ Tertio errant plerique rõe tepiditatis qz abſq̃ feruore deuotõis ꝓpũctõis z meditationis ad altare ſanctum accedunt qui notare debẽt ea que ſcripſimus in quadrageſimali depenitentia in ſermõe de cõmunione.

¶ Quod ſacramentũ euchariſtie eſt excellentiſſimũ q̃ declarat eius nomen z qz ſuperat alia. z q̃m fuit a xpo ſolenniter inſtitutum.

Capitulum ſecundum.

Secundũ myſteriũ declarandũ ẽ de ſacramẽti euchariſtie excellẽtia. Hanc explicat apl̃s cum ait. Ego enim accepi a dño quod z tradidi vobis tẽ. qz videlicet q̃ ſcripſerunt de hoc euangeliſte ipſe accepit a dño reuelante. qz dñs ieſus hoc memoriale ſacramentũ inſtituit ſub duplici ſpecie in memoriã ſue paſſionis z mortis. Quanta vero ſit huius ſacramenti excellẽtia colligere poſſiumꝰ principaliter ex tribus.

¶ Primo ex nominatione.

¶ Scõo ex ſuperatione.

¶ Tertio ex inſtitutione

¶ Primo colligitur huius ſacramenti excellentia ex nominatione. Nam ſm franciſcuz de

mayronis in ſuo.iiij.diſt.viij Quatuor ſunt huius ſacramenti noia Primũ nomẽ ẽ euchariſtia. vt.i.q.i.c.multi ſecularium. z de con.di.ij.c.cuotidie. extra de pe.z remiſ.c. omnis. ſm vero Dyoni.li. de angelica iherarchia. eucariſtia dicit ab eu quod eſt bonũ z caris gratia quaſi bona gratia. qz ibi eſt bona gratia non inhe rens ſed ſubſiſtẽs. vt dic̃ Ãdulphus.in.iiij.di.viij. ¶ Secundũ nomẽ eſt viaticum. vt ij.q.ij.c.ſi quis in infirmitatẽ qz eſt viatorũ cibus z ſolidatio. ¶ Tertiũ nomẽ eſt hoſtia. vt de con.di.iiij.ca.ſacramẽtũ.z.c.ſemel. Et dicit hoſtia. qz paſſionẽ xp̃i ſignificat quaz patri obtulit. Quartũ nomẽ eſt ſinaſis grece ſcõm Dyoniſiũ.de angelica ierarchia.z latine idem eſt quod cõmunio. quia eſt omniũ fideliũ cõmunis vnio. dicitur eriã ſacramẽtum altaris. ō con.di.i.ca.ſacramẽta. ¶ Scõo colligit excellentia ſacramẽti eucariſtie ex ſuperatione. Superat enim nobilitatẽ oim aliorꝝ ſacramentorꝝ. Vñ Hieroni.i.q.i.capimulti ait. Quid enim melius corpore z ſanguine dei noſtri quaſi dicat nihil. de con. diſ. ij.c.nihil.nihil ĩ ſacrificijſ mauis eſſe poteſt q̃ corpus z ſanguis xp̃i.nec vlla oblatio hac potior ſed hec omnes p̃cellit. Notandũ tñ ſcõm Landulphum in.iiij.di.i. q vnum ſacramentũ poteſt dici nobilius alio multipliciter. ꝑmo effectu. z ſic baptiſmus eſt ceteris nobilius di.xxiij.c. veruz. ¶ Secũdo miniſtri dignitate vt confirmatio de con'diſt.v ca. de his. ¶ Tertio vt re contenta ſicut eucariſtia.di.xxv. c.ecce. Quarto ſignificatione vt matrimoniũ.xxvij.q.ij.ca. ſocietas. ¶ Quinto gradꝰ dignitate. vt ordo ſtatus neceſſitate. vt penitentia z extrema vnctio. ¶ Nobilitas etiam in ſacramẽtꝫ poteſt accipi penes ſtatus eccleſie. baptiſmꝰ enim eſt ſacramentũ intrantiuz di. xxij.c.preter ¶ Cõfirmatio pugnantium. Euchariſtia ꝑgredientiũ. Vñ z viatici cuz dicit xxvi.q.vi.c. Qui recedũt.z.c de his. Penitentia eſt errantium z deficientiũ. Matrimoniũ incontinentiuz. Extrema vnctio exeuntiũ.xxvi.q.vij.c. Ab infirmis. Sacramentuz ergo eucariſtie ſuperexcellit reliqua quantũ ad rem ꝓtẽtamque eſt corpus chriſti verũ. de con.di.ij.c. Reuera.c. Omia Tertio colligitur excellentia ſacramenti euchariſtie ex inſtitutione quia inſtitutũ fuit ab

ipo redemptore nostro dño ie
su xpo. In qua institutõe cõsi
derande sunt quatuor circun
stantie.
¶ Prima loci.
¶ Secũda diei.
¶ Tertia modi.
¶ Prima circunstãtia est loci
Instituit nãq; xps hoc sacra/
mentũ in hierusalem vbi fue/
runt instituta quatuor sacra/
menta. ¶ Primũ pnie quãdo
xps post resurrectionẽ appa/
rens discipulis insufflauit et
dixit eis. Accipite spm̃sanctũ
Quor remiseritis peccata re
mittuntur eis. Johan.xx. ca.
¶ Secõm fuit sacrametuz ba
ptismi qñ Marci vltimo ca.
dixit. Euntes in mundũ vni
uersum predicare euangelium
omni creature baptizantes in
noĩe patris z filij z spirituſſan
cti ¶ Tertiũ fuit sacr̃m ordi/
nis, qñ dixit aplis Luce. xxij.
ca. Hoc facite in meã cõmẽo
rationẽ. Tũc enim vt dic̃ Ri
cardus in.iiij. ordinauit xps
aplos sacerdotes. ¶ Quartũ
fuit sacr̃m eucaristie. ¶ Secũda
circũstantia ꝯsiderandi dicit
diei. Nã institutũ fuit h̃ sacra
mentũ feria. v. q̃ quadruplici
mysterio fuit ꝯsecrata. primo
pisciũ creatõe i mari z auiũ in
aere vt pz geñ.i.c. Ad designã
dũ q̃ duo gña hoim ad sum/
ptionẽ hui⁹ sacramẽti sunt ap
ta. s. actiui q̃ in amaritudine
pnie ꝯmorãtur sicut pisces in
mari. z ꝯtẽplatiui q̃ designãt
p aues. scdo dies ista fuit ꝯse/
crata mysterio dñice oblatõis
Nã btã ẏgo feria q̃nta obtu/
lit filiũ suũ in templũ vbi dat
intelligi q̃ suscipiẽtes. Sa. eu
caristie pleni debẽt eẽ hũilita/
te sicut fuit btã ẏgo. tertio di
es ista fuit cõsecrata mysterio
dñice ascẽsiõis. Exq̃ dat intel
ligi q̃ volẽtes cõicare dñm hr̃e
mẽtẽ eleuatã ad celos Tertia
circũstantia ꝯsiderãda dr̃ mo
di. Exp̃mit enĩ p̃m⁹ mod⁹ in
canone btĩ petri vbi dr̃ eleua/
tis ĩ celũ oculis. vñ sumit docu
mentũ q̃ illi q̃ sumũt h̃ sacr̃m
dñm hr̃e oculos mentz eleuatos
ad deũ z nõ ad iferiora depꝰ/
sos teste ẋpĥa q̃ ait. Oculi mei
semp ad dñm. scdo mod⁹ fuit
gr̃aꝛ actio Et ꝺ h̃ dr̃ apls Ac
cepit panẽ z gr̃as agẽs. vnde
trahit argumentũ q̃ illꝺ sacrz
sumẽtes dñm eẽ deo gr̃ti. z pci/
pue de tã mirabili bñficio. ter
tius mod⁹ fuit bñdictõ. qz bñ
dixit z nos etiã debem⁹ deuz
bñdicere. ¶ Quart⁹ mod⁹ fu
it diuisio. qz fregit insinuãs q̃
sumẽtes xpi corp⁹ dñm primus
qñ pñt elemosinas dare. iucta
illꝺ ysaie Frãge esurienti panẽ
tuũ. ¶ Qualit monet Aposto

lus fideles vt cũ deuotione su
scipiãt sacr̃m eucaristie osten/
dẽs punitionẽ illoꝝ qui ꝓtra/
riũ fecerunt. ¶ Capi. tertiũ.
Tertiũ mysteriũ de
clarandũ est ꝺ sacri
eucaristie frequẽtia
Frequentandũ q̃p
pe est h̃ sacr̃m i memoriã pas/
sionis xpi. Vñ aplꝰ refert ver
ba christi qui dicit. Hic calix
nouũ testamentũ ẽ in meo san
guine. Que verba sic exponit
Nicolaus de lira. Hic calix. i.
ꝓtent ũ in hoc calice nouuz te
stamentũ est. vetus enim testa
mentum promittebat bõa tẽ
poralia. Nouũ aũt promittit
bona spiritualia. vt dicitur i
ca. Cum marthe. extra de ce/
le. missa. z glo. in. c. Trãslato
sacerdotio. extra de constitu.
Et vt dicit in dicto. ca. Cum
marthe Nõ solũ scriptura sed
etiã p̃missio dicitur testamen
tũ ver⁹ aũt testamẽtũ fuit cõ
firmatum per aspersionez san
guinis victime brutalis. vt
exodi. xxiiij. Nouum vero te/
stamentuz sanguinis xpi effu/
sione. vt dicitur ad hebreos
ix. c. Subdidit xpus Hoc fa/
cite quotienscunq; bibitis in
meã ꝯmemorationẽ Quoti/
enscunq; enim mãducabitis
panẽ hunc z calicẽ bibetz mor
tẽ dñi annunciabitis dõec ve
niat scz ad iudiciũ Per qđ da
tur intelligi q̃ celebratio hui⁹
sacramenti non deficiet in ec/
clesia vsq; ad finẽ mũdi Sed
apostolus ostendit periculuz
indigne sumentiũ cum sequit
Itaq; quicũq; mãducauerit
panem id est corpus xpi su b
specie panis vel biberit calicẽ
dñi indigne reus erit corporis
z sanguinis dñi. Vbi glo. pu
nietur ac si xp̃m occiderit Nõ
nõ est intelligendũ p̃m eq̃lita/
tẽ sed p̃m quandã similitudi/
nẽ: z ideo sequitur textꝰ. Pro
bet aũt seip̃m homo. s. propri
am ꝯscientiã diligenter exami
nando z emundando. Et sic
de pane illo edat z ꝺ calice bi
bat. Et fit mentio hic de du/
plici specie. qz in primitiua ec/
clesia sic dabat fidelib⁹. Sz p
pter piculũ effusionis sangui
nis mõ dat tm̃ sub specie pa/
nis. Sacerdos tm̃ celebrãs dr̃
accipe sub vtraq; specie. Qui
eni mãducat z bibit indigne
iudiciũ sibi mãducat et bibit
id ẽ ad suã dãnationẽ sumit.
Non diiudicans corpus dñi
id est non discernens ab alijs
cibis sumens eodem modo si
cut alios cibos. ¶ Sz ꝫ h̃ ar/
arguit qz xps dixit Johã.
Qui mãducat me ipe viuit p
pter me. Rñdendũ q̃ hoc in/
telligit de manducante digne

Sequitur apostolus loquēs corinthijs. Ideo inter vos mlti infirmi t imbecilles t dormiunt multi. ¶ Pro quorum verborum declaratione dicit Nicolaus de lira q licet deus multa reseruet puniēda vltimo iudicio. tñ in psenti aliqua punit maxime circa principium legislationis. vt exterioze alij inducantur ad obseruantiam legis. Sicut exodi. xxxij. ca. dicit q post legislationē immediate multa milia hoim occisa fuerunt in vitulo flatilis adoratione. t similiter in primitiua ecclesia. Post latione legis noue per christū ananias t saphira puniti fuerunt subitanea morte pro peccato furti t mendacij vt ex terroze alij a similibus cauerēt. Actuū. v. c. Similiter in primitiua ecclesia multi puniti fuerunt propter indignam susceptionem sacramenti. Vñ apls dicit. Ideo id ē propt indignaz eucharistie sumptionem. Inter vos multi infirmi. i. puniti diuinit9 infirmitate corporali. Et imbecilles lōga valitudine laborantes Et dormiunt multi somno mortis corporalis a deo subito interfecti. q si nosmetipsos diiudicarem9 conscientias. s. nras bene purgando nō vtiq3 iudicaremur. i. puniremur a dño per talem modū. Notanduz q apls in hoc iungit se alijs. non quia esset culpabilis sed ostendens se iunctum esse eis in caritate. Dum iudicamur autem a dño. id est punimur dicto modo corripimur quia talis pena ad correptionē inducitur. vt non cum hoc mūdo. i. cū hominib9 mūdane vitā tibus dānemur. Dicta sūt omia hec vt preparent se fideles ad sacrā cōmunionem ob quam digni efficiantur gratia xpi qui est benedictus in secula seculoz. Amen.

¶ Eadē die. s. in cena dñi: De sacramēto cōfirmatōis.

Sermo q̄dragesim9 septim9

Qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet t ē mūdus totus. Verba sunt redemptoris nri Johannis. xiij. ca. t in euangelio hodierno. post susceptū sacramentum baptismi opus est proficere ō virtute in virtutē Vñ hiero. in. i. ad palmachium t oceanū ait. Ibūt de virtute in virtutem de bonis scriptum est xpianis. Nescio qualiter placeant parentibus infantes illi q̄ sunt annoz q̄nq3 vl decem si in ea qua nati sūt modicitate perdurent. Proterea dñs iesus xps instituit alia sacrāmta quibus hūane indigentie posset subueniri. Inter que est sacramentū confirmationis. qō dicatur crisma ratione materie. cōfirmatio ratione effectus t manus impositio ex modo dādi. Oz vero a pleriscz hoc sacramentum contēnitur. ideo i psenti sermone de ipso dicturi erimus. q̄m illud reuerenter suscipientes confirmantur t roborantur vt xpm publice confiteri non erubescant. Videamus itaq3 de illo tria mysteria principalia.

¶ Primū dicitur institutōis
¶ Scōm obligationis
¶ Tertiū regulationis.

¶ Quod sacramentū confirmationis fuit imediate a xpo institutum. In quo datur robur ad confitendum publice xpm qō eccia pficit ex determinata materia t forma.

¶ Capitulum primum

Primū mysteriū videndū de sacramēto confirmationis dicitur institutōis t in hoc declaranda sūt tria.

¶ Primū a quo istud sacrām tum fuit institutū.
¶ Scōm q̄re fuit institutū.
¶ Tertiū q̄liter ꝯsummat

¶ Primū quod est declarandum a quo sacramentū cōfirmationis fuit institutū. ¶ Et ad hoc intelligendū dicit Ricardus in. iiij. di. ij. Quod aliqui dixerunt quedam sacramenta fuisse a xpo imediate instituta Quedā mediantibus apostolis sicut confirmatio t extrema vnctio. Alij dicunt a xpo imediate omia instituta fuisse. quia cum ex sua institutione habeant virtutem cōueniens fuit ea institui ab illo solo imediate a quo habēt sanctificandi virtutē que eis dari non potuit ab aliquo homine puro. Thomas vero dicit q xps omia sacramenta instituit sed quedam magis necessaria t explicite. quedam alia figuratiue t implicite promulgationē t expressionē maiozes relinquens apls. Petrus etiam de palude idem dicit asserens q omia sacramēta a xpo imediate fuerunt institutā licet nō promulgata nisi q erāt necessitatis vt baptismus. de quo dixit Johannes. iij. Nisi q̄s renatu9 fuerit ex aq̄ t spū sancto non potest introire i regnū celoz um. Et penitētia cū dixit Mathei. iij. Penitentiam agite. vel cum dicit leproſis. Ite ostendite vos sacerdotibus. Et eucharistia cum dixit Johannis. vi. c. Nisi man

ducaueritis carnem filij ho/
minis ꝛc. Instituit christꝰ ex/
tremā vnctionē cū misit apo/
stolos predicare ꝛ oleo vnge/
re infirmos. Confirmationez
qñ bñdicebat pueros eis ma/
nus imponens. Ordines i ce
na vltima. Matrimoniū qñ
nuptias miraculo vini conse/
crauit. ¶ Sed ꝯfessionem ꝛ ex
tremā vnctionē ꝑmulgauit ex
presse per Iacobū. vt. c. Cete
ra ꝑ doctrinā apl'oꝝ. Sacra
mentū ergo ꝯfirmatōis a xpo
fuit institutū ꝑm Petrū de pa
lude. licet nō sit scriptū. qm̄ vt
etiam in precedētibꝫ diximus
videlicet in sermone de super
bia hereticorum Multa tam
de verbis q̄ de factis dn̄icis
inuenim⁹ in euāgelistis omis
sa que apostoli vel suppleuisse
verbo vel facto exp̄ssisse legūt
vt dicitur extra de cele. mis. c.
Cum marthe. Apostoli autē
crismati fuerūt die pentheco
stes sine crismate. vt enim di/
cit Magr̄ senten. in. iiij. Deꝰ
nō alligauit potentiam suā sa
cramētis. q̄n ꝛ ꝑ alios modos
sibi placitos posset ꝯferre gra
tiā ꝑm legē cōem ꝑ sacramen/
tum ꝯfirmatōnis hoc apostо
lis ꝯtulit sine eo plenitudo spi
ritussancti fecit tñ apparere su
per eos aliquid corrūdēs ma
terie crismatis. s. linguas igne
as. Apostoli etiā crismabant
ꝑ impositionē manuū ꝛ dece
debat visibiliter spūssanctus
Vt scribit actuū. viij. c. ¶ Se
cundū qđ est declarādū qua/
re sacrm̄ ꝯfirmatōis fuit insti/
tutū. ꝛ dicūt doctores in . iij.
di. vij. q fuit institutū ad hoc
vt ꝑ gratiā operantē roboret
ꝛ fortificet aia ad ꝯfitendum
eū fiducia fidē xp̄i. ¶ Notan/
dū q̄ pōt quis tripliciter robo
rari seu ꝯfirmari.
¶ Primo ꝑ iuriū firmationē.
¶ Scđo ꝑ armoꝝ additōem
¶ Tertio per membrorum vi
gorationem.
¶ Primo roborat ꝛ cōfirmat
q̄s ꝑ iuriū firmationē. Cū em̄
quis eligit ad aliquā dignita/
tē acq̄rit ei ius ad rē illā. sed
cū a superiore ꝯfirmat firmat si/
bi magis illud ius vt non ita
de facili possit sibi auferri. Si
cut dicitur de salomone rege
q eo ꝯfirmato in regno regnū
ei adhesit fortius. Sic ad pro
positū ꝑ baptismū assumitur
q̄s spūaliter ad dignitatez re/
giam ꝛ acquirit ei ius ad om
nia sacramēta vt admittatur
ad ea. Iz per ꝯfirmatōis sacrm̄
magis firmat sibi illud ius
¶ Scđo ꝯfirmat q̄s ꝑ armo/
rū appositionē. q̄uis em̄ q̄s sit
fortis corpe si cū h̄ addant sibi
arma sic fit militi cui accedit
ad bellū inde ꝯfirmatur ꝛ ma
gis roborat. Per baptismum
aūt recipit q̄s grām vigoran
tē eū ad bene agendū. Sed ꝑ
crismationē recipit maius ro/
bur spirituale ad pugnandum
ꝑ fide vt nō terreat nec erube/
scat publice fidē xp̄i confiteri.
Vñ petrus apostolꝰ q̄ ad vo
cē vnius ancille ita timuit q
xp̄m negauit. Et ipse cū alijs
apostolis q̄uis grāz haberēt
ꝛ essent baptizati. Vt dic̄ Au
gu. tñ stabant clausi in domo
ꝓpter metū iudeoꝝ. Iz postq̄
fuerunt ꝯfirmati in die pēthe/
costes ita fuerunt roborati q
exeuntes domū ceperūt publi
ce predicare magnalia dei ꝛ si
ne aliquo timore fidē xp̄i. Et
quantūcunq̄ fierēt eis minez
flagellarētur nō dimittebant
quin publice p̄dicarent. Vñ
xp̄s dixerat eis Luce vl. capi.
Sedete in ciuitate quousq̄ i/
duamini virtute ex alto. i. ar/
mis fortitudinis. ¶ Armatur
ergo illi q̄ crismātur signo cru
cis ꝑ ep̄m i fronte ꝛ inūgūt si/
cut ꝛ pugiles antiquitus inun
gebant ad hoc vt tanq̄ fortes
milites xp̄i facti nō timeāt nec
erubescāt publice christū fate
ri. In huiꝰ figurā dauid vn/
ctus a samuele prelians cum
golia terribili gigante preua/
luit ꝯ eum ꝛ in funda ꝛ lapide
occidit. ꝑmi reg. xvi. cā. Hic
melchiades papa. de cō. di. v
c. Spūssctus ait. Qui i mūdo
tota etate victuris inter visi/
biles hostes ꝛ pricula nob̄ gra
diendū ē. In baptismo regna
mur ad vitā. Post baptismū
ꝯfirmamur ad pugnā. In ba
ptismo abluimur post baptis
mū roboramur Et quamuis
ꝯtinuo transitur; sufficiat re
generatōis baptisma victur;
tamen sunt necessaria confir/
mationis insignia. Regene/
ratio saluat mox in pace bea/
ti seculi recipiēdos. ¶ Confir
matio armat ꝛ istruit ad ago
nes mundi. ¶ Tertio confir/
matur quis ꝛ roborat per mē
brorum fortificationem. Cum
puer nascitur vuit vtiq̄. sed
multū est debilis nec ad ope/
ra aptus adultorum. Ex sen
sibilibus autem ꝛ corporali/
bus deuenire possumus in no
ticiam spiritualium per simili
tudines eorum. nascitur enim
homo in esse spirituali per ba
ptismum ꝛ viuit vtiq̄ vita gra
tie. sed adhuc est quasi debi/
lis in vita spirituali. Vnde
Apostolus Petrus in prima
sua canonica. capitulo secun/
do baptisatis ait. Quasi mo/
do geniti infantes lac concu
piscite vt in salutem creseatis
¶ Sed per confirmationem

vel crismationem confirmat homo quasi peruenies per hoc ad etatem robustam vt possit bellare z fortia agere. ¶ Tertium quod ē declarandum q liter hoc sacramentū consummatur. i. que sit materia eius z que forma Et quantum ad materiam dicit Ricardus q materia huius sacramēti determinata est crisma consecratum ab epo quod componit ex oleo oliuaz quod designat nitorē conscientie z balsamo quod designat odorem bone fame. vt patet extra de sacra vnctione ca. vno. nec obstat. quia xps nō fuit vsus ista materia. qz credendum est q ipse hanc materiā determiauit inspiratione vel precepto. vnde Damascenus li. iiij. c. iiij. ait. multos ritus seruat nunc ecclesia qui licet in scriptura nō inueniantur expresse. instituti tū per sanctos spiritussanctū instituit z reuelauit ¶ Dicit tñ Landulphus q crisma consecratum ab epo ē materia remota. s. confirmationis. sz vnctio est materia propinq. Forma vero huius sacramenti ē Consigno te signo cruc, z cōfirmo te crismate salutis. In noie patris z filij z spiritussancti Amen. Hanc formam vt inquit petrus de palude non habemus ab euangelistis. sed a traditione romāe ecclesie q eaz accepit ab apostolis q eā a xpo acceperunt. Et si apostoli non fuerunt vsi hac forma dispensatiue factum est sicut tūc forma baptismi. Magis tñ vsi creduntur licet non legatur. quia occultabant formas sacramētorum propt irrisiones gentilium. z quia i signo crucis omnia sacramenta perficiuntur. de con. disti. v. c. Nunquid.

¶ Quod oms fideles obligātur suscipere confirmationez ab epis ex precepto ecclesie pro loco z tempore.

Capitulum secundū

Secundū mysteriuz videndū de sacramento confirmatōnis dicitur obligatio. vbi querit an fideles obligentur ad istud. s. de necessitate. Et ad rñdet Ricar. in. iiij. z Petr⁹ de palude. Dō hoc sacramentū nō est simpliciter necessarium nec ex institutōne propter effectum eius qui est robur spirituale. quia de facto z meritorie potest homo confiteri fidem tempore persecutionis per fortitudinē z caritatē que datur in baptismo cū nimia caritas sufficiat ad resistendum cuicz temptationi.

Item non est necessarium ex institutione xpi. quia christ⁹ nō promulgauit hoc sub cōminatōe dānatōis. vt baptismū z confirmationem. Nec precipit illud sicut eucharistiam propt q ista tria dicuntur necessitatis. sed videt h̄ esse necessariū ex ordinatōe ecclesie q statuit vt omnis fidelis semel in vita confirmetur si potest. vt patet de cō se. di. v. c. Omēs fideles. vbi dicitur q omnes per impositionem manus episcoporū recipere debent spiritū sanctum post baptismū. vt pleni xpiani inueniantur. Et de con. di stin. v. c. Spiritussanctus dicitur. Dicturis necessaria sūt confirmationis auxilia. ¶ Et in. c. vt ieiuni. dicitur. Nunq̄ erit xp̄ianus. s. plenarie q non fuerit epali confirmatōe crismatus. Et Rabanus de consecra. di. v. ait. Nouissime a summo sacerdote. i. epo per manū⁹ impositionē paraclitus dat baptisato vt roboretur per spiritumsanctum. Et Hugo li. ij. de sacramentis timēdum est his qui per negligentiā omittunt epi pñtum z non suscipiunt manus impositionem ne forte propterea dānent. Quāuis ergo paruulus post baptismū moriens vadat ad gloriam etiā nō crismatus. tamē nō habet illam plenitudinez seu augmentū gratie. vnō nec glozie sicut confirmat⁹. Et adultus qui contēneret hoc sacramentum suscipere saluari nō posset. ¶ Sed h̄ loco q̄rit vtz soli epi possint cōfirmari. Et q sic probatur. Nā scribit extra de sacra vnctione. c. Unico. Cū ceteras vnctōnes simplex sacerdos vel presbyter valeat exhibere hanc non nisi sūmus sacerdos. i. eps debet cōferre. Itē de con. di. iiij. p̄sbyteri baptisatos infantes signari in frontib⁹ sacro crismate nō p̄sumant Et idem habetur de con. di. v. Danus. z. cap De his. Et. lxviij. di. Quāuis. ¶ Sed cōtra arguunt aliqui. q. vt recitat magister sen. ten. in. c. iiij. habetur. xcv. dis. c. peruenit. Gregorius scripsit Januario epo in grecia q sacerdotes possent inungere in fronte crismate sicut antea faciebant. Prohibuerat enī eos confirmare. sed quia popul⁹ fuit de hoc scandalizatus cōcessit q possent confirmare sicut añ. Respondet Landulph⁹ in suo. iiij. q circa h̄ varia diuersi dicunt. ¶ Alij enīz tenēt q gregor⁹ concessit vngere i frōte oleo z nō crismate ad sedādum scandalū populi. Sed cōtra hoc obijcit glo. qz tunc

illum populum decepisset. et ita vno sacramēto defraudasset qđ nō est presumendum de sancto Grego. ¶ Quidam vero tenent q̄ gregorius fecit illos sacerdotes qui erāt sub iamuario ep̄o quo ad actū cōfirmādi ep̄os ita q̄ quilibet eor̄ in ordine ep̄at⁹ sibi in hac potestate collata ꝯfirmabat. Ricar. vero dicit q̄ licet soli ep̄i ꝯfirmare possint ex ordinaria potestate tñ simplex sacerdos confirmare posset ex ꝯmissiōe pape. vñ glo. i. c. Qñ. extra ō ꝯsuetudine ait. Papa pōt delegare auctoritatem crismādi simplici sacerdoti ⁊ non laico Ep̄i vero licet ipsi possint crismare nō possunt tñ alijs inferioribus demādare q̄ ex officō hoc facere nō possunt Dz alij ep̄i vel archiep̄i possunt ꝫ facere in dioceſi alteri⁹ ep̄i de licētia ipi⁹ ep̄i. Ep̄i enī ea que sunt iurisditōnis. vt iudicare excōicare ⁊ similia. cōmittere pñt etiā alijs nō habētib⁹ iurisditionē. Ea vero que sunt ordinis ⁊ ep̄alis auctoritatis nō pñt demādare aut delegare alijs q̄ sunt inferioris ḡdus Et de cō. ecclesie vel altar̄. c. Aqua. dicit text⁹. Dz eps cōmittere valeat q̄ iurisditionis existūt q̄ ordinis tñ q̄ ep̄al' sūt nō pñt inferioris grad⁹ clericis demādare. Vbi glo. iurisditōis. puta iudicare cognoscere de causis bñficia cōferre ⁊ oia alia q̄ assecur⁹ est ep̄us in ꝯsecratōe. hec oia ꝯmittere pōt ⁊ delegare vnicuiꝫ maiori vel minori. Sed ea que sūt ordinis. s. clericos ordinare ꝑgines ꝯsecrare. crisma ꝯficere ⁊ similia nō pōt Ergo vt redeamus ad nostra obligantur fideles ad sacrm ꝯfirmationis qđ ep̄i ꝯferūt. Et vt fideles ecclesia alliciat ad deuotionem tanti sacrāmti statuit inter cetera q̄ licz qñꝫ ciuitas sit supposita excōicationi ⁊ interdicto: potest eps ꝯuocare populū cū sibi videbit expedire apō aliꝫ ecciam ⁊ predicare insuper ⁊ crismare. vt patet extra de sen. ex.. c. Rñsio.

¶ De reglis que obseruari debent circa sacramentum confirmationis.

Capi. tertium

Ertiū mysteriū videndū de sacramēto cōfirmatōnis dicitur regulationis

In quo notāde sunt aliqua regule circa vsum e.⁹ ¶ Prima regula ꝑm doctores in. iij. q̄ hoc sacramentū dz dari oib⁹ fidelib⁹. baptisatis non autem non baptizatis ⁊ mulieribus sicut ⁊ viris. qr etiā mulieres pro xpo dimicauerunt. vū

Crisо. in omelia super Matheum ait. In mūdanis agonibus etatis. ⁊ forme generis⁹ dignitas requiritur. ⁊ ideo seruis ⁊ mulieribus senib⁹. ac pueris ad eos aditus denegatur. In celestibus autem omi persone ⁊ etati ⁊ serui indiscreta facultate stadiū patet. et in omelia ō militia spirituali dicit. Apud deū femineus etiaz militat sex⁹ Multe nāq̄ feie anio virili ſpūalem militiam gesserunt. quedā enī interiores homīs virtute viros equauerunt in agonib⁹ martyrij. quedam etiā fortiores vīris extiterūt. ¶ Scda regula q̄ paruuli etiā possunt cōfirmari. quia si nō tūc tñ postea habebunt forte ꝯfiteri xp̄m ⁊ min⁹ hñt ō fictione. tū qr hoc sacrm iterari nō dz ⁊ nō sic presumitur ō conuersato int' xp̄ianos q̄ sit crismatus sicut q̄ sit baptisatus. Ideo non expedit q̄ puuli ꝯfirmētur ante septēniuz vt possint melius recordari post ea confirmati. quibus etiaz ꝑpter hoc solet dari alapa saluātur tamen paruuli baptizati etiā sine ꝯfirmatōe. ¶ Tertia regula q̄ ille qui crismatur debet teneri ab aliquo secundum Thomam. iij. parte. q. lxij. Nec tamen ista tentio est de necessitate sacramenti. qr ⁊ sine ipsa daretur: sed est ex p̄cepto ecclesie si adsit facultas Congruit autem tentio huic sacramento. quia confirmandus vt debilis confirmari petit. ⁊ ideo ab alio vt a baculo sustentatur quasi infirmus ⁊ mulier etiam tenere potest

¶ Quarta regula q̄ non confirmatus non debet tenere cōfirmandum argumentum de consecratio. distin. iij capitulo In baptizante. Itē nec vir vxorem nec vxor virum Alioquin iure petendi debitum carebunt si scienter facerent. secus si ignoranter. xxx. q. i. cap. De his. Item consanguinei vel affines non debent se mutuo tenere quia sufficit vinculum carnale vel naturale.

¶ Quinta regula q̄ in confirmatione contrahitur cognatio spiritualis non solum impedies matrimonium contrahendum sed etiam dirimens contractum. Et hec cognatō contrahitur inter confirmatū ⁊ eum vel eos qui tenēt ad cōfirmationem inter ipsum confirmatum ⁊ filios naturales ꝙ inter alios de quib⁹ dixim⁹ in sermone de luxuria incestuosorum. ¶ Sexta regula q̄ adulti monēdi sun ⁊ premittere

ꝓfessionem añ ꝓfirmationem vt de con. di. v. c. Ut ieiuni. z hoc in oñi fusceptiõe sacramenti post baptismum obseruandũ est ab eo qui post baptismũ peccauit mortaliter

¶ Sexta regula q̃ sacramentũ ꝓfirmationis ieiunis z a ieiunis dari debet. vt patet de con. di. v. c. vt ieiuni. z. ca. sequod z de omni sacramẽto intelligendũ est. vnde sine causa post prandiũ ministrari nõ debet. puta si ep̃s nõ p̃ot mane ꝓmode crismare ¶ Septima regula q̃ in omni loco duz tñ decenti z honesto potest ep̃s ꝓfirmare sine peccato non solum in ecclesia sed extra. licet crisma solum in ecclesia confici debeat. z hoc intelligẽ dyocesi sua subditos suos nisi ex ꝓmissione vel licẽtia cõfirmaret alios. z nota q̃ si ep̃s cõfirmaret nõ subditos absq̃ sui superioris epi licentia vere p̃ctaret sacramentũ licet peccaret. z no efficeretur irregularis neq̃ suspensus. ¶ Octaua regula q̃ vnctio crismatis faciẽ da est in fronte. Extra ö sacra vnctione. c. vno. q̃ vt magis audacter z sine roboze hõ cõfiteatur xp̃m datur confirmatio. z ideo potius in fronte fieri debet vbi magis apparent huiusmodi passiones. Confirmat ista Tho. in iij. parte asserens q̃ ista consignatio fit in fronte propter duo. ¶ Primo quidem quia crismatus signitur signo crucis sicut miles signo ducis quod quidez debet esse euidẽs z manifestũ. inter omnia autẽ loca corpis humani maxime manifestus est frons qui quasi nunq̃ obtegitur Et ideo linitur crisma tus crismate in fronte vt i manifesto demonstret se esse xp̃ianũ sicut z apostoli post receptum spiritum sanctũ se manifestauerunt qui prius in cenaculo latebant. Scõo q̃ aliquis impeditur a libera ꝓfessione xp̃i propter duo. s. propter timorem z propter verecundiam. vtriusq̃ autẽ horũ signũ marime manifestatur in fronte propter propinquitatem imaginationis z propter hoc spiritus a corde directe ad frontẽ ascẽdunt. vnde verecundati erubescunt timentes autem pallescunt. vt dicitur in. iiij. ethi. z ideo in fronte signat crisma te vt neq̃ propter timorez neq̃ propter erubescentiã nomẽ xp̃i ꝓfiteri pretermittat. ¶ Nona regula q̃ debet frons ligari quousq̃ crisma desiccetur Non oportet autẽ q̃ pannus septem diebus ligatus capite portet sed q̃ septẽ diebus caput a lotione seruetur. z hoc ꝓpter reuerentiam crismatis z ꝓpter septem dona spũssancti Sint ergo xp̃iani diligentes vt confirmationis sacramentũ cum deuotione ac reuerentia suscipiãt. vt sic fortificati ieſuz xp̃z dñm z saluatorẽ seculi ꝓfiteãtur. cui sit laus z gl'ia p̃ infinita secula seculoꝝ Amẽ.

¶ Feria sexta magna de flebili morte saluatoris nr̃i ieſu xp̃i Sermo q̃dragesem⁹ octau⁹

Inclinato capite tradidit spm̃. Scribunt hec ꝓba Johan. xix. z i euãge. hodi. Si oim nostruz oculi fierent fontes aque viue z lacrime profluentes ex illis superexcederent abundantiã flumi nũ stagnoꝝ lacuũ z marꝝ oceanu nõ sufficeret ad satisfaciendũ pietati quã debemus p̃ssimo redemptori nostro dño ieſu xp̃o. Nihil enim excogitari potest aut enarrari flebilius z ꝓmiseratione dignius q̃ eius acerba passio z mors crudelis ab eo p̃ nobis vermiculis tolerata. sed pleriq̃ asserunt nõ conuenire grauitati viroꝝ sapiẽtum vt se ad lamenta inclinẽt z lacrimas. Quos nos facile conuincim⁹ exẽplo eoꝝ carorum qui propter planctum suorum de benignitate laudantur. sicut ioseph q̃ fleuit z deoscultus est faciem patris sui defũcti. vt dicitur Geñ. l. c. Et dauid qui plantit super saul z ionatha interfectos i prelio. vt scribitur. ij. reg. i. c. Et super tumulũ abner interfect⁹ a ioab z abisei. vt habet. ij. reg. iij. ca. ac pro amon filio quẽ interfecit absalon. vt patet. ij. reg. xiij c z deniq̃ nũciata morte absalon flebat dicens. Absalon fili mi fili mi absalon. z versa fuit victoria illius viri i luctũ omni populo. vt patet. ij. reg. xviij. c. ¶ De alexandro insup qui magnus cognominat⁹ est refert Quintus curtius q̃ audita morte vxoris darij fudit lacrimas. sic z alij plurimi q̃s omittere libet. ¶ Cur igit̃ non debeat vnusquisq̃ facie lacrimis madefacere cuz narratur mors illius qui fuit a patrib⁹ desideratus a prophetis p̃nũciatus. a decem sib illis vaticinatus. ab angelo annunciatus. a virgine matre ꝓceptus ab elizabet bñdictus. a multitudine angeloꝝ laudat⁹. a pastoribus inuentus. a stella mõstratus. a magis honoratus a symeone iusto z sene in brachijs susceptus. Ipse vtiq̃ ö est z virginis fili⁹. Ipse ö spiritusancto conceptus. ipe oĩ gratia z veritate repletus Ip⁹

¶ Pro pmi dubij declaratio/ ne audienda est scientia Augu stini qui libro. xiij. de trinitate ait. Sanāde nře miserie null9 alius modus cōuenientior fu/ it cp per passionem xpi. Ratio est ꝑm Tho. tertia pte. q. xl vi. quia tanto aliquis modus cō uenientior est ad assequenduz finem quanto per ipsuz plura concurrunt expedientia fini. p hoc autem q homo per christi passionem est liberatus multa occurrūt ad salutem hominis pertinentia preter liberationez a pctō que sunt pcipue tria.

¶ Primū ē cognitio dine cha ritatis.

¶ Secundū exemplum virtuo sitatis.

¶ Tertium conseruatio puri/ tatis.

¶ Primuz est cognitio diuine charitatis. per hoc enim homo cognoscit quantum a deo di/ ligatur. ideo Johannis. iij. ca. christus dixit. Sic deus dile/ xit mundum vt filium suū v ni genitum daret. Et ecclesia di cit illud verbum Gregorij. O inestimabilis dilectio charita tis vt seruum redimeres filiuz tradidisti. Et Hiero. in episto la ad Damasum papam inqt Que maior potest esse clemen tia cp vt dei filius: filius homi nis putaretur, decem mensiuz fastidia sustineret partus. expe ctaret aduentum. per singulas adolescceret etates. z post con/ tumelias vocum alapas z fla gella crucisqz pro nobis fieret maledictum vt nos a maledi cto legis absoluere Et Paul9 ad romanos. viij. ca. ait. Pro pprio filio suo non pepercit de9 sed p nobis omnib9 tradidit illum. ¶ Si autem aliqs obij ceret. quia magna iniquitas ē innocentē passioni z morti tra dere. Sed sicut dicitur Deu/ teronomij. xxxij. Deus fidelis est z absqz vlla iniquitate. ergo filium innocentem non debu/ it tradere passioni z morti.

¶ Respondet Tho. tertia p/ te. q. xl vij. q deus pater tradi/ dit christum passioni. ¶ Uno quidem modo ꝑm q sua eter/ na voluntate ꝓordinauit pas/ sionem christi ad humani ge/ neris liberationem. ꝑm illud quod dicitur Ysaie. liij. capi. Dominus posuit in eo iniqui tatem omnium nostrū. ¶ Se cundo inquantū inspirauit ei voluntatem patiendi pro no/ bis infundendo ei charitatem. ¶ Tertio non pregendo eum a passione sed exponendo per/ sequentibus. vnde vt dicitur Matthei. xxvij. capi. clamauit in cruce. Deus meus cur me dereliquisti. quia scilz ꝑm

fe qui peccatū nō fecit nec do/ lus inuentus ē in ore eius. Ipse speciosus forma p filijs homi nū in quē desiderant angeli p spicere. ipse veniqz qui dilexit z lauit nos a peccatis sanguine suo. Currite igit gētes vndiqz z venite hodie ad locū calua rie. z dū in cruce post dira tor menta mortuū inspicitis au/ ctorē vite flebilib9 vocib9 aera cōplete. Plāgite z vlulate sup iesu in cruce p nobis extincto. Plangite z virgines virginez de virgine natum Plangite o nupte z cōiugati matrimonij pcipuū cultorē. qui vt illud ex tolleret aquā in vinū cōuertit in nuptijs. Plāgite o vidue ie sum qui viduas honorauit. z adolescentē filiū qui mortuus erat suscitatum restituit vidue matri. Plangite viri docti sū/ mū doctorē lumen mūdi qui sp docuit ꝓitatē plāgite turbe z pplī z oēs xpm q turbas bis miraculo panū refocillauit. plā gite o mres filiū ꝓgis inocētē decor. hodie vulnerauerūt. ho die illuserūt affabilē trigitatres annos habentē etatis. quē iu/ dei pessimi hodie crucifixerūt: hodie veniqz occiderūt. Sed cum ad hoc nō sufficiat imbe cillitas nostra mente ad deuz est recurrendū orādūqz vt gra tiam largiat qua mediante re cordari tāte rei cū cordis teme ritudine valeamus. Quare et vos astātes genuflexi in silen/ tio dicite pat noster. Ego ꝓo voce publica referam orōnem quā facit ecclesia. Respice qsu mus dne sup hāc familiā tuaz p qua dominus noster Jesus xps nō dubitauit manib9 tra/ di nocentiū z crucis subire tor mentū Amen. Implorato iaz ex supis psidio. omnes ingenij vires excitabimus ad contem plandā mortem vnigeniti filij dei quā tulit vt nos viuifica/ ret ac reconciliaret eterno pri.

¶ De ipsa itaqz morte iesu xpi locuturi tria mysteria ꝓponi/ mus contemplanda.

¶ Primū ōr veritatis

¶ Scōm penalitatis

¶ Tertium pietatis

¶ Oō modus liberādi genus humanum per passionē xpi fu it conueniens. z q xps occisus fuit a iudeis ac vere mortuus

Capitulū primū

Primum mysteriū cō/ templanduz de morte xpi ōr veritatis. in quo tria dubia pulsima declarem9

¶ Primū vtz fuit conueniēs modus liberationis humane p passionē z mortē xpi

¶ Secundum vtrum xps fuit ab alio occisus. ¶ Tertiū vtz xps fuit ꝑe mortuus

Augu. potestati persequentiū exposuit ⁊ subtraxit protectionem nō tñ soluit vnionē. Nō predixerat Dauid in ps. illo xx. loquens in psona xpi. Deꝰ deus meus quare me dereliq̄sti ⁊c. cuius expositionē scripsimus in sermone de passione i alio quadragesimali. et q̄ ō xpō Dauid loquebatur ostendit Lactantius li. iiij. ⁊ h̄ q̄ in illo psal. dicit. Foderūt manus meas ⁊ pedes meos. vbi sic ipse sequit. Que vtiq̄ ꝓphe ta non de se locutus ē fuit enī rex ⁊ nunq̄ illa ꝓpessius est spiritus dei per illū loquebatur. qui fuerat illa passur⁹ post annos mille ⁊ quinquaginta. tot enim colligūtur anni a dauid vsq̄ ad crucē xpi. hec ille. Dicimus ergo q̄ iniquū est ⁊ crudele hoiem innocentem mori tradere cōtra eiꝰ voluntatē sed deus pater nō sic tradidit filium qui obediēs in sua oratione paterne se subdidit voluntati tertio replicās. Pater mi si possibile est transfer a me calicē. veruntamē non sicut ego volo sed sicut tu fiat volūtas tua. Et nota de hoc possibili ſm Tho. iij. parte. q. xl v. articulo. ij. Nō aliquid potest dici possibile vel impossibile dupliciter. vno mō simpliciter ⁊ absolute. ¶ Aliomodo ex suppositione. Simpliciter ⁊ absolute loquēdo possibile fuit ꝺo aliomodo hoiem liberare q̄m p passionē filij. Q̄z nō est impossibile apud deū omne ꝓbū Sed ex aliqua suppositiōe facta fit impossibile. q̄z enim impossibile ē dei prescientiā falli ⁊ eius voluntatē siue dispositionē cassari suppositā p̄scientia ⁊ ordinatiōe dei de passione xpi nō erat simul possibile xpm nō pati ⁊ hoiem aliomodo q̄m per eius passionē liberari Et si rursus aliquis quereꝛ an si deus liberasset hominez absq̄ omni satisfactione fecisset ꝓtra iusticiā Rñdet Tho. q̄ non. Q̄z ille iudex nō potest salua iusticia culpā sine pena dimittere q̄ habet culpā i aliū ꝓmissam. puta vel in aliū hominē vel in totā rempublicaꝛ siue in superiorem principem. Sed deus nō habet aliquem supiorē. sed ipse ē supremum ⁊ cōmune bonū totus vniuersi. Et ideo si dimittat peccatū quod habet rationē culpe. ex eo q̄ ꝓtra ipm ꝓmittitur nulli facit iniuriam. Sicut q̄cunq̄ homo remittit offensam in se ꝓmissam absq̄ satisfactōne misericorditer ⁊ nō iuste agit tñ hoc nō obstante noluit peccatū sine pena dimittere. Et cū hoc sufficienter satisfacere non posset p aliquā penā quā pateretur ei satisfactorē dedit caritatēq̄ suā generi humano exhibuit. ¶ Scōm q̄ō occurrit p̄nēs ad salutē homis est exemplū virtuositatis. in hoc enim q̄ xps moriēdo redemit humanū genꝰ exemplū dedit hoibꝫ obediētie. hūilitatis cōstantie iusticie. ac ceterarū virtutū in passione xpi ostensarū que sunt necessarie ad humanā salutē. ideo dicitur i. Pe. ij. c. Christꝰ passus ē p nobis vobis relinquēs exemplū⁹ vt sequamini vestigia eius ¶ Certū q̄ō facit ad salutez homis est ꝓseruatio puritatis. Ex eo aūt q̄ xps passus est pro nob indicitur nobis necessitas seruādi nos a peccato immunes Hic paulus. i. ad corinth. vi. c. ait. Empti enim estis p̄cio magno valde glorificate ⁊ portate deuz in corpore vestro. et sic patet q̄ passio xpi primo attrahit ⁊ inflāmat cor hūanuz ad dilectionē dei nos diligentis. vñ Bern̄. ait. Sup omia red.dit te mihi amabilē bone iesu calix quē bibisti opus redemptōis nostre ¶ Scōo passio xpi dat exemplū virtutum potissimū patiētie ⁊ humilitatis. vt dicitur xxij. di. c. Dñs ¶ Tertio inducit homies vt a peccatis abstineāt cū tante sit aia nobilitatis vt p ea redimēda sanguinem xps effuderit. Vñ Hugo in li. ō arra spōse ait. Ampliꝰ mihi vilis esse nō debeo q̄ tātū ꝺo placui vt mori dignaretur p me ne pderet me. ¶ Et Bernar. i meditationib⁹. Sublime est aie preciuz que nō nisi sanguine xpi redimi potuit. quā ergo ꝓmutatō nē pro aia tua dabis qui p nihilo das illā. ¶ Scōm dubiū declarandū vtrū xps fuit ab alio occisus. ⁊ q̄ sic patet quia ipse predixerat Lu. xviij Post q̄m flagellauerint occident eum. ¶ Sed cōtra arguunt pleriq̄ primo quia xps dixit Johan. x. c Nemo a me tollit aiam meam sed ego pono eam. ille aūt dicitur aliquē occidere q̄ animā eius tollit. Non est ḡ xps ab alijs occisus sed a seipso ¶ Secūdo arguūt. q̄z illi q̄ ab alijs occiduntur paulatim debilitata natura deficiūt. ⁊ maxime hoc apparet in crucifixis in xpo aūt hoc nō accidit Nam clamans voce magna emisit spm̄. vt dicit Mathei. xx vij. c. Non ergo fuit xpus ab alijs occisus sed a seipso. ¶ Ad solutionē hoꝝ obiectoꝝ dicit tho. iij. parte. q. xl vij. q̄ aliquid potest esse causa alicuius effectus dupliciter. Uno modo directe ad illud agendū ⁊ h̄ mo-

do psecutores xpi eum occide/
runt. quia sufficientē causam
intulerūt cū intentione occidē
di eū et effectu subsequēte. qz. s.
ex illa causa ē mors subsecuta.
¶ Aliomodo dicitur aliqd cau
sa alicuius indirecte. s. qz nō im
pedit cū impedire possit. et hoc
modo ipe xps fuit causa passio
nis et mortis sue. Poterat enim
suā passionem et mortem impe
dire. ¶ Primo quidem aduer
sarios reprimendo vt eum aut
non vellent aut non possent in
terficere. ¶ Secundo qz spūs
eius habebat potestatē conser/
uandi naturam carnis sue ne
a quocunqz lesiuo inflicto op/
primeretur quod quidem ha/
buit anima christi. qz erat vni/
ta verbo dei in vnitate persone
vt docet Aug. in. iij. de trinita/
te. quia ergo anima christi non
repulit a proprio corpore nocu
mentum illatum. sed voluit q
natura corporis illi nocumen/
to succūberet dicitur suā aiam
posuisse vel voluntarie mortu⁹
fuisse. Et sic intelligit illud qđ
iducebatur primo. Nemo tollet
a me aiam meā. scz me inuito.
¶ Ad ām vero argumentū di/
cit tho. q vox illa magna a xpo
emissa nō fuit naturalis sz mi
raculosa. et inter alia miracula
mortis xpi cōputat. Quādiu
enim xps voluit natura corpa/
lis et⁹ seruata ē in suo vigore
etiā in extremis sic et qñ volu/
it subito cessit illato nocumen/
to. ¶ Tertiū dubiū declaran/
dū, vtrum xps fuit vere mortu
us. Et q sic probandū est con/
tra increduios triplici via.
¶ Prima dicit xpheticē pnun
ciationis.
¶ Secōa autēticē testificatiōis
¶ Tertia iudaice curationis
¶ Prima via dicit prophetice
prenunciationis: Prenuncia/
ta quippe fuit expīsse mors xpi
p multa secula anteacta. Unō
Iacob patriarcha gen. xlix. c. di
xit symeon et leui fratres vasa
iniquitatis bellantia. In con/
silio eoz non veniat anima mea:
et in cetu illoz nō sit gloria mea
qz in furore suo occiderūt virū
et in voluntate sua suffoderunt
murū. Maledictus furor eorū
qz ptinax et indignatio eorum
qz dura. Nicolaus de lira sup
xij. c. Johan. asserit q pōtifices
iudeoz de tribu leui et pharisei
pro magna parte fuerūt de tri/
bu symeō. ideo prophetico spū
illustratus iacob dixit ꝑba pre
dicta. sed iudei hoc negāt referē
tes q iacobita locutus ē de sy/
meone et leui propter bellum q
fecerunt contra sichimitas pro
pter raptū dine sororis eorum.
de quo fit mentio Gen. xxxiij.
ca. Quos nos conuicim⁹ pro
qz bellum illud iam preteritum
erat. Et iacob filijs annuncia/
bat futura. Ideo vt patet Ge/
nesis xlix. c. dixit Congregami
ni vt annūciē que futura sūt vo
bis in diebo nouissimis cōgre/
gamini et audite. ¶ Secōo bel
lū illud contra sichimitas fuit
bellū iustum. quare nō debebat
dici maledictus furor eorū. er
go iacob prophetice annuncia
uit mortē xpi procurandā per
pontifices et pharisēos. ¶ Et si
billa de qua mentionē facit La
ctantius lib. iij. ita locuta est.
Interunt ꝑsiliū detestandum
vt priuarēt eū vita q vt iustifi
caret eos venerat. Et salomon
preuidens passionē xpi. sap. ij. c
ait. Dixerūt impij cogitantes
apud se non recte Circūuenia
mus iustū qm inutilis ē nobis
et ꝓrius ē opib⁹ nostris et ipro/
perat nobis peccata legis et diffa
mat in nos peccata disciplinē.
nostre. promittit se scientiaz dei
habere et filiū dei se noiat. Fa/
ctus est nobis in traductionem
cogitationū nrāz. Grauis ē no
bis etiā ad videndū qm dissi/
milis ē alijs vita illius et imu/
tate sunt vie eius tanqz nuga/
ces id est nullius veritatis ho/
mines estimati sumus ab illo.
et abstinet se a vijs nostris tan
qz ab immundicijs et pfert no/
uissima iustoz. i. bona a iustis
exspectata ꝑfert obus bōis v
te presentis. Et gloriatur pa/
trem se habere deum. Videa/
mus ergo si sermones illius ve
ri sunt et teneamus que ventu/
ra sunt illi et sciemus que erūt
nouissima illius. Si enim ē ve
rus filius dei suscipiet illum et
liberabit illū de manibus con/
trariorum. Contumelia et tor/
mento interrogemus eū vt scia
mus reuerentiā eius et ꝓbem⁹
patientiam illius. Morte tur
pissima condēnemus eum. hec
ille. et ysaias. liij. ca. tradidit in
mortem aiam suam et cum sce
leratis reputatus est et ipse pec
cata multorum tulit. et p trans/
gressionibus rogauit. et Ioani/
el. ix. ca. post ebdomadas sexa/
gintaduas occidetur christus
et non erit eius populus qui
eum negaturus est. s. iudei corā
pylato ipsum negabant dicen/
tes. Non habemus regē nisi ce
sarem. Et ciuitatem et sanctua
rium id est templum dissipa/
bit populus scilicet exercit⁹ ro/
manus cum duce venturo id
est tito. Et finis eius scilz hie/
rusalem vastitas. quia scilicet
fuit vastata per romanos. Et
cayphas cum esset pōtifex an/
ni illius ita prophetauit ō chri
sto. vt scribitur Johannis. xi.
capitulo. Expedit vobis vt
vnus moriatur hō pro populo

non tota gēs pereat ꝛ ipe dñs ihesus sepe discipulis predixit. moriturum. vnde scribit Mathei.xx vi.c. Cepit ihesus oñdere discipulis suis. qꝛ oportet eum ire hierosolimā ꝛ multa pati a senioribꝫ ꝛ scribis ꝛ principibus sacerdotū ꝛ occidi et tertia die resurgere. ꝛ Matthei xvij.c. post transfiguratione dixit illis tribus quos admiserat ad tam stupēdū spectaculum. Nemini dixeritis visionem donec filius hois a mortuis resurgat. Et Mathei.x. c. Cum iret hierosolimā dixit secreto duodecim discipulis Ecce ascendimus hierosolimā ꝛ filius hominis tradet principibus sacerdotū ꝛ scribis et condēnabunt eum morte.

¶ Scdo probandū est ꝙ xps vere fuit mortuus ꝓ auctenticam testificationem. Cantat quippe sic de christo mater ecclesia. Ipse enim verus ē agn9 qui abstulit peccata mūdi qui mortem nostram moriēdo destruxit ꝛ vitam resurgendo reparauit¶ Et in vtroq; symbolo apostolorum scilicet patrez xpm passum ꝛ mortuum confitet Jō habeat in symbolo athanasij. Et de summa trinitate ꝛ fide catholica. ca. i. ꝛ Johā. in euangelio ca. xix. ait ad iesum aut cū venissent vt viderunt iam mortuum non fregerunt eius crura. ¶ Et paulus ad romanos. v. c. Pro impijs mortuus est iustus pro iustis Et itez ibi Cum adhuc peccatores essemus xps pro nob mortuus est. ¶ Et eodē capi. Reconciliati sumus deo ꝓ mortem filij eius. ꝛ. viij. c. christus mortuus ē ꝛ resurrexit. qui est ad dexterā dei. Et. xiiij. c. christus mortuus est ꝛ resurrexit. vt ꝛ viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ dñetur ꝛ. i. ad corinthi. xv. c. christus mortuus est pro peccatis nostris ꝟm scripturas. ꝛ. ij ad corinthios. v. c. pro oibus mortuus est xps. ꝛ ꝑme ad thessalonicenses. iiij. c. credim9 ꝙ ihesus mortuus est ꝛ resurrexit. et petrus prima canonica. iij. capi. xpus semel pro peccatis nostris mortuus est iustus pro iniustis. ꝛ Ambro. sup epistolā ad romanos. tantū fuit peccatū nostrū vt saluari non posse mus nisi vnigenitus dei filius moreretur pro nobis debitoꝛib mortis. ꝛ aug. li. iij. de trinitate. vna mors nostri saluatoris duabus mortibus nꝛis ꝛ aie ꝛ corporis saluti fuit. ꝛ ō con. di. ij. c. Semper xpi mors ꝓ secuti vitam ē nunciāda vt discant qua caritate dilexit suos qui pro eis mori dignat9 ē quia ad hoc deprecor dilexit nos cum essemus gehenne filij vt eū diligeremus a morte iam liberati. ¶ Tertio probādum ē ꝙ xpus fuit vere mortuus ex iudaica procuratōe. Judei nempe impij sollicitissime procurarunt vt xpus moreret Nam vt dicitur Johā. xi. Cogitauerunt vt interficerent eū ꝛ Mathei. xxvi. Congregati sunt principes sacerdotū ꝛ seniores populi in atriū principis sacerdotū qui dicebat cayphas ꝛ ꝓsiliū fecerunt vt ihesum dolo tenerēt ꝛ occiderent. Et coram pylato clamabāt Nos legem habemus. ꝛ ꝟm legē debet mori. Et tandē cum vidissent eū in cruce mortuū ꝛ post ea sepultū adierunt pylatum dicētes. Dñe recordati sum9 quia seductor ille dixit adhuc viuens post tres dies resurgā Jube ergo custodiri sepulcrū vsq; in diē tertiū ne forte veniant discipuli eius ꝛ furent eum ꝛ dicant plebi surrexit a mortuis. ꝛ erit nouissim9 error peior priore. Ait illis pilat9. habetis custodiā. ite custodite sicut scitis. Illi aūt abeūtes inuenerūt sepulcrū signātes lapidē cū custodib9. Quare nullus ambigere debet xpm passum ꝛ mortuū pro salute mundi. Et vt inquit Tho. iij. pte q. l. ꝓueniēs fuit xpm mori.

¶ Primo quidē ad satisfaciēdū pro humano genere quod erat morti adiudicatū. ¶ Secūdo vt nos a timore mortis liberaret. ¶ Tertio vt a mortuis resurgendo virtutē suam ostenderet qua mortē superauit ꝛ nobis spem resurgēdi preberet. Quis igitur nō videt quā ta sit hoim ad xpm obligatio cū ipse qui via veritas ē ꝛ vita pro ipsis mori dignat9 sit. nec solū mortē tulit. sed ad illā vt in sequēti mysterio patebit tātis cruciatib9 doloꝛibꝫ puēit

¶ Quod mors xpi fuit penosa valde ex eo ꝙ passio ei9 fuit diuꝛna ꝛ gnalis ꝛ ignominiosa.

Capitulum secundum.

Secundū mysteriuꝫ ꝓtemplādū de morte christi dicit penalitatis. Fuit quippe mors illa penosa ꝛ dolorosa valde maxime ꝓpter tria

¶ Primo propt passiōis diuturnitatem.

¶ Scdo propter passionis generalitatem.

¶ Tertio propter passionis qualitatem.

¶ Primo fuit mors xpi grauis ꝛ dolorosa propter passionis diuturnitatem. Nā licet omnibus diebus penalem duxerit vitam pergrinando orando. ieunādo. predicādo. ꝛ fu

turam passionē pie premeditā
do. ob quod vt inquit Lentu
lus iudee preses in epla ad ti/
berīū. nunq̄ ridere visus ē fle
re autem sic. Tñ quis explicet
quanta xps passus fuerit quā
doq̄ ineroze aia eius cōfecta
qñ colendā illā carāq̄ genitri
cē relinquens discessit a betha
nia profectusq̄ ē hierusalez vt
cenaret ibi cū discipulis suis.
Que t quāta in illa cena pa/
cta sunt. vtiq̄ non sine laboze
ibi xpūs proditozem caute ad
monuit vt se cozrigeret ibi. di
scipulozū pedes t proditoris
iude humiliter lauit. Ibi sa/
cramentū sui cozporis et san/
guinis in memoziam sue moz
tis. instituit ibi sermonē ad di
scipulos habuit quem Joha/
nes scripsit. c. xiij. xiiij. xv. t xvi
Post cenā vero nō ad q̄escen
dum sed ad orandū se cōtulit
t priusq̄ oraret assumptis pe
tro iacobo t iohāne cū suspi/
riis t vultu mesto aiam suam
tristem vsq̄ ad mozte dixit
Postea vero cum ter oraret
ad patrem longo spacio in ter
tia oratione factus ē i agonia
sudozem emisit sanguineū ex
citatis ex post discipulis tur/
be militū t ministris iudeo
rum occurrit a quibus verbe
ra t percussiones passus tan/
dem t vinctus ductus est ad
domū anne vbi in faciē alapa
pcussus ē. Inde venit vt latro
detētus ad domū cayphe vbi
examinatur iudicaturq̄ reus
mortis t posteo ministris vi/
lissimis traditus derisus ē ab
eis. t colaphis cesus contume
liis affect⁹ vsq̄ mane. nec doz
miuit nec quieuit nocte illa tm
inquieta atq̄ molesta. Hora
3a 6ma ductus est ad pilatuz
Accusatur a p̄cipib⁹ sacerdo
tum. examinatur a pilato mit
titur ad herodē qui eū ad pila
tum redire fecit flagellat ad co
lumnā t spinea corona corona
tus ē. Et tandē snia in euz da
ta ad montē caluarie cū latro
nib⁹ pperare compellit vbi cru
cifixus est t felle t acero pota/
tus postque oīa hora nona tra
didit spm. ¶ Scdo moz xpi
fuit dolorosa nimis ppter pas
sionis generalitatē. verificatū
quippe fuit in eo illud Ysaie. i. c
A planta pedis vsq̄ ad verti
cem non est in eo sanitas. Ca/
put enim eius sanctissimū ga/
zophilatiū sapientie dei Et vt
inquit Bernñ. angelicis spiriti/
bus irremebūdū densitate spi
narum punctū t pforatū fuit.
Oculi pyssimi fuerunt afflicti
inundantia lachrymaruz. Fa
ces eius decora deturpata est
sputis t sanguine ita vt vide/
retur leprosus. sm illud Ysaie

liij. c. Nos vidimus eum qua/
si leprosum. Bene eius candi/
de ac rubicūde alapis percusse
sunt. Aures ille sanctissime re/
plete sunt blasphemijs clamo/
ribus odiosis t p̄tumelijs at/
q̄ conuicijs. Vares eius fati/
gate sunt fetoribus sputozum.
t cadauez caluarie loci. Capil
li eius capitis t barbe violētia
tracti t euulsi sunt. Os ei⁹ qđ
tam sanū tam sapidissimū tam
vtilissimū t verissimū doctrinā
protulerat pcussum ē. Colluz
eius suauissimū colaphis atri/
tū est t fune tractū. Man⁹ ei⁹
que suo tactu viuifico sanabāt
infirmos clauis durissimis cru
ci affixi sunt. Pedes eius quo
rum terra scabellū est q̄q̄ dis/
curētes p ciuitates villas t ca
stra tm laborauerunt pro hoiz
salute in cruce extēsi sunt. totū
corp⁹ illō dulcissimū flagellis
multis t diris cesum dilacera
tū t sanguine cruentatū fuit li
gua eius aceto t felle amarica
ta est vnde t eo mortuo lat⁹ ei⁹
lancea lapertū est itaq̄ passus
est in oīb⁹ mēbris t in omni
bus sensibus delicati sui cor/
poris. ¶ Tertio fuit passio xpi
dolorosa propter passionis qua
litatem. Passus quidē ē ignō
miniose. ¶ Primo ratiōe popu
li scilicet iudaici cui tot miran
da contulerat beneficia. Un⁹
ecclesia cantat lamentādo ista
die in persona christi illud Mi
chee. vi. c. Populе meus quid
feci tibi aut in quo molestus fui
it. Rñde mihi. q. d. patres tuos
Iacob cū filijs in egypto per Io
seph enutrui famis tēpore ne
perires. Et post tempora mul/
tiplicatos supra numez dedu
ra seruitute egyptiozum te edu
xi. A flagellis quibus egyptū
toram percussi te liberam feci.
Vare rubrum tibi apui vt p
eum sicco vestigio transires
Pharaonem autem cum exer
citu suo submersi. Per quadra
ginta annos te paui manna de
celo prestito. Aquam tibi ō pe
tra eduxi. Insurgentes cōtra
te hostes prostraui. Terrā flu
entem lac t mel patribus tuis
a me promissam exterminatis
inde triginta regibus t pluri/
mis nationibus tibi largit⁹ sū
Et prius in mōtem synai legē
seruandam tibi tradidi. A ca/
ptiuitate septuaginta annoruz
propter scelera tua i babilōe te
liberās ad propria sub Besdra
t neemia t zorobabel reduxi.
Ecce quid feci tibi respondeo er
go mihi si tanta beneficia a me
tibi collata hāc talem retribu
tionem meruerint vt me cruci
figeres. ergo ex genere tuo cer

neu sumens descendit de ce/
lo vt tibi frater essez. Ego sem/
per docui in synagoga z in tē/
plo ea que te saluū facere pos/
sent. ego cecos tuos illumina/
ui lepzosos mundau claudos
ereci. obsessos a demonibus li
berau. surdis auditū restitui.
mutis loquelam. infirmis va
rijs sanitatem. mozrtis vitaz
nūquid in his molestus fui. p̄
cepta declaraui. errozes cōfu/
taui. vicia repzehendi. Quid
vltra facere potui z non feci.
¶ Scdo passus est xp̄s igno/
miniose ratione tēpozis Erat
enim tunc solēnitas pasce seu
azimozum que erat precipua
sup omēs alias. In qua tene/
bantur ex lege iudei venire de
quibuscunq̄ ciuitatibus z lo/
cis in hierm ad templum ad
sacrificiū offerendū nisi legiti/
mū haberēt impedimentū Et
qz p varias captiuitates eoz
erant satis dispsi p orbez et in
italia z in asia z i africa. vt̄ pa
tet Actuū. ij. c. de oi natōe cō
uenerāt in ihrlm ad illō festū.
Quāto aūt q̄s pdēnatur ad
mozrtē ꝓpter maleficiū pcurrē/
te mltitudine ppli tāto maioz
ei insurgit pēa pfusiōis z eru/
bescentie. Cōsiderat enī q̄ q̄li
bet vidēs narrat alijs z si pere
grin⁹ ē reuersus in patriā suā
refert et diuulgat ciuitati suę
de illo malefactore z ignomi/
niosa punitione. z sic vbiq̄ in
famia diuulgatur. Propter/
ea inscriptus fuit titulus sup
crucem. Jesus nazarenus rex
iudeoz. Litteris grecis. hebrai
cis z latinis. q. d. hec est cau/
sa passionis huius. qz vsurpa
uit sibi regnū iudeozum faci/
endo se regem et prohibendo
tributa dari cesari. ¶ Tertio
passus est christus ignominio
se ratione loci. quia crucifixus
est in loco vilissimo. s. in mon
te caluarie qui sic nominatus
est. qz ibi erant ossa mozrtuoz
z caluarie z alia cadauera Et
ibi occidebantur vilissimi ho
mines z malefactozes. z vt di
cit Nicolaus de lira. Non est
nominatus locus ille calua/
rie a caluaria Ade ibi sepul/
ti vt dicunt quidā. qz adaz fu
it sepultus in hebron vt habe
tur Josue. xiij. capitulo. pro/
pter qđ hebron antiquitus di
cebaī cariathbāber. i. ciuitas
q̄tuoz. qz quatuoz magni pa/
triarche fuerunt ibi sepulti cū
vxoribus adam z eua. Abra
ham z sara. Isaac z Rebecca
Jacob z Lya. ¶ Quarto xp̄s
passus est ignominiose ratōne
consortij. quia cū latronibus
z sceleratis. ¶ Quinto passus
est ignominiose ratione suppli
cij. quia crux supplicium erat

latronū. vt Crisostom⁹ dicit
¶ Quod oēs creature indu/
cunt alios hoim ad flendum
pro mozte xp̄i necnō z pie mu
lieres atq̄ ip̄e iesus crucifixus
Capitulum tertium.
Certū mysteriū cō/
templandū de moz
te christi dicitur pie
tatis. Multa equi
dem sunt hodie que humana
corda z corpozeos oculos ad
pietatē z fletū induc̄unt Jd fa
cit sancta mater ecclesia in offi
cijs diuinis in ceremonijs. in
altarij nudatione. tabularuz
percussione. z similibus. Sed
preter hoc tria sunt que emoli
re debent mentes quascunq̄
duras.
¶ Primū est insensibiliū crea
turarum cōmotio
¶ Scōm mulierz lamētatio
¶ Tertium christi iesu dulcis
muitatio.
¶ Primū est insensibiliū creaz/
turaz cōmotio. Obscuritas
quidem solis z defectio super
naturalis quasi quidaz fletus
fuit. qz in cruce obscuratus est
sol iusticie. sic z terremot⁹ ille
de quo dicit Matthe⁹ q̄ ter/
ra mota est. Jdē z petraz scis
sio qui per se scisse sunt. de q̄bz
oibz dixi in sermone de passio
ne in quadragesimali de peni
tencia. ¶ Scōm quod emolli
re pōt mētes nr̄as ad fletuz p
mozte christi est mulierum la/
mentatio. Flenerūt quippe ho
die mulieres. Nā vt dicit Lu
cas. Sequebatur illū multa
turba populi z mulierū q̄ plan
gebant z lamentabāt eum.
Et vt scribitur Johan. xix. c.
Stabat iuxta crucē iesu mat/
eius z sozor matris eius ma/
ria cleophe z maria magdale
ne. Matheus autez ait. Erāt
aūt mulieres multe a longe/ez
p̄tuscz virgo mater z que pre
dicte sunt appzopiquassent iu
xta crucē que secute erant iesuz
a galilea ministrantes ei. In/
ter quas erat maria magdale/
na z maria iacobi z ioseph ma
ter Et mater filiozum zebedei
O quis posset sine lachrimis
harū mulierū audire lamenta
Dum forte vna dicebat. O ie
su sanctissime fons omnis bo
nitatis. tanq̄ reus cū scelera/
tis es crucifixus. Alia subde/
bat. O specliose forma pre fi/
lijs hominū z vbi ē pulcritu/
do tua vbi elegantia vultus
tui. Factus iam es deformis
tanq̄ lepzosus. Altera cla/
mabat suspirādo z eulando.
O care mi nepos filij sozoris
mee predilectissime qui filios
meos Jacobum z Johannez
vnice dilexisti. cuius verba in
auribz meis dulciora semp fue

runt super mel ꝛ fauũ heu me cur ad hoc deueni vt te videã vulneribus liuidum morien/tem in cruce. Ait ꝛ discipula il la cara magdalena quid refe/rebat. quid referendo clama/bat pie contemplari possum⁹ q̃ iesum inspiciens manus cõ stringebat inde pectora con/tundebat. Heu inquiens per do magistrũ meũ dñm meũ q̃ mihi peccata remisit. q̃ a pha risco me defendit. q̃ me ad pe/des eius sedentem iam beni/gne docebat. O me miseram O me dolentẽ nimiũ. O ma gister benigne. tu innocẽs. tu sanctus. tu impollutus. tu se/gregatus ab omni sorde sine culpa pendens in cruce. Vir/go autem mater vultu squali da. sparso crine voce qua po/terat flendo dicebat. Heu q̃ amara ꝛ flebilis ẽ dies ista mi hi misere. video filium meum vnicum inter latrones pendẽ tem. O fili mi sancte. O fili mi lumen oculorum meorum O fili mi spes vnica vite mee Et vbi sunt gaudia q̃ tot an/nis suscepit cor meum vbi an gelus Gabriel qui me saluta/uit vbi pastores qui te natum mor in presepio venerũt festi/nantes visuri. vbi magi cum muneribꝫ duratu stelle ad nos perducti. voi vox tua illa que

xxxij. annis vsq; nunc auribꝫ meis insonuit dũmatrẽ reue/renter me noiabas. Vbi dul/cia colloq̃a tua. vbi miracula tua. vbi pulchritudo tua. vbi splendida fama tua. vbi fami liares tui. Oẽs te reliquerunt. Ego his paucis comitata mu lieribꝫ. ꝛ Johãne nõ te deserui fili mi. O amantissime iuuenis O cor de corde meo Quid fa ciã. quo me vertã. video te mo rientẽ quẽ nouẽ mensibꝫ vtero meo sine labore portaui. quem pepi sine dolore. quẽ ablacta/ui vbere de celo pleno. ¶ Plãgi/te mecũ angeli modo vestro. ꝛ oẽs beati spũs. plangite celi ꝛ cũcta celestia corpora. plãgite elemẽta ꝛ oia q̃ fecit deus. plã gite petre dure. plangite iuue/nes. plangite senes. plãgite vi ri piter ꝛ mulieres. plangite o matres mecũ ꝛ non sinatis me solã plãgere. O fili mi iesu ho die p̃ salute mũdi in cruce mo ri dignat⁹ es. His aut silibus q̃relatiõibꝫ deflebat p̃go filiꝫ ¶ Tertiũ qõ emolire põt men tes duras ad fletũ p̃ morte xp̃i õr ipsi⁹ iesu dulcis imitatio. Vt em̃ deuotus ait Bernar. Clamat de cruce xp̃s dicens. Vide hõ q̃ p̃ te patior. Ad te clamo q̃a p̃ te morior. vide pe nas qbꝫ afficior. vide clauos q̃ bus confodior. Non est dolor sicut quo crucior. Cũ sit tãt⁹ dolor exterior intus tm̃ dolor ẽ grauior. tã ingratũ dũ te exper rior Vide o aia q̃ nõ p̃pt̃ mea sed tua pctã patior. ita vt dice re possim. O q̃ntus ẽ dolor ca pitis mei puncti ꝛ p̃forati spi naꝫ a culeis. o q̃nt⁹ ẽ dolor fa cie mei. o quantus dolor colli mei. o q̃ntus dolor oculoꝫ me orũ. o q̃ntus dolor p̃forataꝝ manuũ mearũ. o q̃ntus dolor brachioꝫ meoꝫ. o q̃nt⁹ dolor totus corpis mei in quo nõ ẽ sanitas. o quantus dolor oris mei fellet aceto amaricati. O quantus dolor cordis mei p̃/pter voces et lamenta matris mee. O vos omnes qui trãsi/tis p̃ viã attẽdite ꝛ videte si ẽ dolor similis sicut dolor me⁹ Verũtm̃ o dura mens. o ferreũ pectus vrgẽtioꝛe dolore angu shor dũ te hoiem tã ingratum repior. fleui ego p̃ te vagiens i cuna. fleui ego p̃ te sepi⁹ in ora tione. fleui ego p̃ te totiẽs a p̃/ma hera noctis vsq; nũc i ho ram nonã. fleui dũ fui captus fleui dũ fui alapha p̃cussus. fle ui dũ fui cesus ꝛ derisus. fleui dũ fui flagellatus ad colũnã. fleui dũ fui crucifix⁹. fleui p̃pt̃ dolorẽ. fleui p̃pter peccata tua Et tu nõ vis flere. Plãge aia. plange o hõ me tuũ dñm. me uũ benefactorẽ. me tuũ redẽ/ptorẽ. me qui te tm̃ dileri vt ꝛ mori nõ recusayerim. Si pie sic fleueris. faciẽ te p̃cipẽ gra tie mee. ꝛ tandẽ ad vitã sempi ternã te reducã.

¶ Sabbato sancto de ꝓscia. Sermo xlix.

Accepto cor/pore inuoluit illud in syndone munda Scribunt hec p̃ba. Matthei. xxvi. ca. Diligit sũ mope dñs iesus xp̃s mũdiciã ꝛ nitorẽ ꝓscie nostre qõ mysti ce designatur in sepultura ei⁹: q̃ suũ p̃ciosum corpus mũda syndone inuolutũ recondi vo luit in monumẽto nouo. Et ꝛ vnusquisq; conari debeat õm ni tempore sue vite nitidam ꝛ puram retinere conscientiam. Id nihilominus permaxime requiritur dum corpus christi sumendum est in sacramento altaris. Tunc p̃bet seipsũ ho mo ꝛ sic de pane illo edat ꝛ de calice bibat. Quia ꝓ pleriq; conscientiam p̃sumptuosã ha bentes cũ peccato mortali cõ/municare nõ erubescunt. Alij ꝓ conscientia scrupulosa ve/rati facientes quod in se est Il lic trepidauerũt timore vbi nõ erat timor. ꝛ sic cõicare omit/tunt. Idcirco in p̃senti sermo⁹

ne de conſcientia dicem⁹. De qua tria myſteria proponim⁹ declaranda.

¶ Primū dicit ligatōis
¶ Scōm cognitōis.
¶ Tertiū remediatiōis.
¶ Qualiter cōſciētia obligat ad faciendū vel nō faciendū vel de ſeptem cauſis erroris conſcientie. Capitulū primū.

PRimū myſteriū declarandū de conſcientia dicit ligationis i quo videre debem⁹ ad quit cōſcientia liget vtrū vicz liget ad omne qđ dictat. Et ad hoc intelligendū notanda ſunt tria.

¶ Primū notandū ſm Tho. in ſecundo ſententiarū q conſcientia habet ortum ex naturali iudicio rationis quod dicitur lex intellectus et ab eo eſt deducta et deriuata vt quedā ꝯclusio. ꝓbi gra fit in aia vl in mēte homis quaſi quidā ſillogiſmu. Cui⁹ maiorē ꝓmittit ſinderiſis dicēs. Oē malū eſſe vitandū. Minorē hui⁹ ſillogiſmi aſſumit rō ſupior dicēs adulteriū eē malū. Iqz ꝓhibitū ē a deo. Rō ꝓo inferior dic adulteriū eſſe malū. qz vel eſt iniuſtū vel qz eſt inhoneſtū. Conſcientia ꝓo infert ꝯclusionē dicēs et ꝯcludēs ex ſupradictis. Ergo adulteriū eſt vitandū propterea dicitur ꝯſciētia ꝯcludens ſcientia eo q cōſciētia rōne ſupradictoꝝ. ſ. ſinderiſis rationis ſuperioris et rōnis inferioris ꝯclusionē infert. Vñ Hugo. li. ij. de anima ait. Conſcientia eſt cordis ſcientia. vñ dicitur cōſcientia quaſi cum alio ſcientia. ¶ Secūdū notandū q triplex eſt actus cōſcientie. ¶ Primus eſt teſtificari in preterito inq̄ntum conſcientia prohibet teſtimoniū ſicut illud in quo eſt ſcriptum aliquid illud teſtificatur ſiue bonum ſit ſiue malum. vnde Apoſtolus ad Romanos ij. ca. Teſtimonium reddente illis conſcientia eorum. Et augu. xi. q. iij. c. Cuſtodi. Quando deus iudex erit alius teſtiſq̄ conſcientia tua non erit inter iuſtum iudicem et conſcientiam tuaz noli timere niſi cauſam tuam. ¶ Secōs act⁹ conſcientie eſt accuſare et excuſare reprehendere et remordere de malo cōmiſſo et bono omiſſo. vnde Auguſtinus. xi. q. iij. in cunctis. Quem conſciētia defendit liber eſt inter accuſationes. Et liber ſine accuſatione eſſe non poteſt ſi ſola conſcientia intus accuſet. Iſte act⁹ poteſt dici examinatio inq̄ntum conſcientia examinat que iam facta ſunt an ſint recta vel nō recta. an benefacta vel malefacta. Et qñ ꝓ examinationē inuenit id quod factū ē diſcordare a conſcia a qua examinat dz ꝯſcia remordere vel accuſare. Qñ inuenit id qđ factū ē pceſſiſſe ſm formā ꝯſcie dz ꝯſciētia defendere et excuſare. ¶ Tertius actus ꝯſcie eſt ligare vel ſoluere. Nā ꝯſcia obligat ad pctm̄ da oē qđ fit contra ꝯſciaz etiā ſi ſit bonū pctm̄ ē. Vnde apl's ad Ro. xiiij. c. Oē qđ nō eſt ex fide: pctm̄ eſt. Sup quo verbo Ambro. in glo. oē qđ fit etiam ſi in ſe et de ſe ſit bonū et tm̄ non ſit ex fide. i. contra ꝯſciaz vt. ſ. credamus eſſe malū peccatū ē. Et. xxviij. q. i. c. oēs. §. ſequēti dz. Oē qđ ꝯtra ꝯſciam ē edificat ad gehennā. vbi dicit glo. Contra ꝯſciam. ſ. ꝓcepti vel ꝓhibitionis hoc ē ꝓpe facere cōtra ꝯſciam id eſt facere contra illud qđ ꝯſcia dictat eſſe in ꝓcepto vel ꝓhibitione. ¶ Tertiū notandū ſm Bonauē. dicit. ſcōi. q ꝯſcia aliqñ dictat aliqđ qđ eſt ſm legem dei. aliquando aliquid qđ eſt ꝓter legem dei. aliquādo aliquid qđ eſt contra legē dei. Et loquit hic de dictamine per modū ꝓceptionis vel ꝓhibitionis nō per modū conſilij ſiue perſuaſionis. In ꝓmis quidem ꝯſcientia ſimpliciter ligat et vniuerſaliter ꝓ eo q ad illā homo ligatus ē per legem diuinam et ꝯſcientia que illi concordat ligatū oſtendit. In ſecundis ꝓo ꝯſcientia ligat q̄ diu manet. vnde vel tenetur homo conſciam deponere. vel tenere id qđ dictat conſciētia adimplere. vtpote ſi dictat neceſſariū eſt ad ſalutē feſtucam de terra leuare. In tertijs ꝓo conſcientia nō ligat ad faciendum vel non faciendum ſed ligat ad ſe deponendum ꝓ eo q cum talis conſcientia ſit erronea erroꝛe repugnāte legi diuine neceſſario q̄diu manet ponit hominē extra ſtatū ſalutis. et ideo neceſſe eſt ipſam deponere. qz ſiue homo faciat qđ dictat ſiue eius oppoſitū moraliter peccat. Si em̄ homo faciat qđ conſcientia dictat et illud eſt ꝯ legem dei et facere cōtra legem dei ſit mortale peccatum. abſq̄ dubio mortaliter peccat. Si ꝓo faciat oppoſitū eius quod ꝯſcientia dictat ipa manente adhuc peccat mortaliter. non rōne operis qđ facit. ſed quia malo modo facit. Facit em̄ in contemptum dei dū credit dictante ſibi conſciētia hoc deo diſplicere q̄uis deo placeat. Nam non tantum attendit deus quid homo faciat. ſed quo animo faciat. Et iſte qui facit qđ deus iubet cre

dens facere ꝺ dei voluntatem non facit bono animo sed malo. ꝛ ideo peccat mortaliter· ꝛ sic patet ꝙ omnis conscientia aut ligat ad faciendum quod dictat. aut ligat ad se deponēdum. Non tamen omnis conscientia ligat ad faciendū qđ dictat. sicut illa que dictat nō esse faciendum illud ad quod homo alias tenetur. Ꝺ talis conscientia ꝺr erronea. ¶ Sciendum tamen ꝙ conscientia erratur duobus modis. ſ. ex falsa assumptione. ꝛ ex falsa applicatione ¶ Et ꝓmo ex falsa assumptione. puta quando aliquis assumit aliquod malum tanq̄ bonum. vel falsum tanquā verum. Sicut hi ꝙ occidebāt apostolos dictabant conscientia ꝙ ex hoc placerent deo. vnde Johannis. xvi. ca. dixit christus. Venit hora in qua omnis qui interficit vos arbitretꝛ obsequiū se ꝓstare deo. ¶ Secundo errat conscientia ex falsa applicatione. sicut cū ex aliquibus veris aliqua conscientia erronea formatur. ꝓbi gratia vt ex hoc ꝙ deus est super omnia diligendus. aliqs formar sibi hanc conscientiam. ſ. ꝙ nihil potest simul diligi cum eo. Et sic est erronea conscientia circa obligationem voto. Nam per hoc qđ dicitur vo/

uete ꝛ reddite domino deo vestro aliqui erroneā sibi formāt conscientiam tenētes vota fore indispensabilia. Et cū multa vota que ꝺ facto non tenēt aut quia stulta ꝛ irrationabilia. Aut quia adimplendum impossibilia dicunt esse de necessitate seruanda Similiter habent conscientiam erroneā illi qui infirmi aut satis debiles volunt ieiunare diebꝰ illis quibꝰ ecclesia aut aliqua regula ꝓcipit ieiunia ꝛ similia. Et vt inquit Tho. in questionibus de veritate. q. xvij. Quedam cōclusiones sunt in quibꝰ ita relucent ma ꝓncipia operandoꝝ ꝙ circa ea conscientia errare nō pōt. Sicut deū non esse diligēdum. malum scienter esse faciēdū ꝛ huiusmodi. Et quedam alia sunt circa que errare pōtꝛ errat. vt ex dictis ꝑz. Exēpluꝝ etiam potest poni de eo qui facit id quod habet speciem mali. ꝝ non sit malum existimans sibi sufficere intentionē bonaꝝ quam habet non curās ꝺ scādalo ꝓximi. Sicut faciebāt q̄dam in ecclesia ꝓmitiua fideles qui comedebant idolatica ꝝ non in veneratione idoli tamen coram simplicibus qui inde scandalizabant illos imitantes. sed in veneratione idoli quod estimabāt alios facere

Quos reꝓhendit apostol⁹ ad romanos. xiiij. c. ¶ Ad clariorem adhuc intelligentiā nota ſm Tho. in ſcō ſententiaruꝝ di. xxxix. ꝙ conscientia non obligat in virtute ꝓpria sed in virtute p̄cepti diuini. quod ꝓtest quia non dictat aliquid eē faciendum vel non faciendum: hac rōne. quia sibi videt vel non videtur. se sub hac rōne quia est a deo ꝓceptum vel ꝓhibitum. Nullus autem ligat per preceptuꝝ aliquod nisi mediante scientia illius precepti. Et ideo ille qui non est capax notitie p̄cepti non ligatur p̄cepto. Nec aliquis ignorans p̄ceptum dei ligatur ad p̄ceptū faciendum nisi quatenus tenetur scire p̄ceptum. Si autem nō tenetur scire nec scit nullo modo ex precepto ligatur. Teneur autem quilibet habens vsum rationis scire p̄cepta dei nec excusatur non faciendo illud ex ignorantia. ¶ Ad maiorem euidentiam ꝓdictorum sciendū ꝙ error ꝟscientie causatur ex septē causis. ¶ Prima est ignorantia. ¶ Secūda negligētia. ¶ Tertia inordinata affectio. ¶ Quarta pusillanimitas ¶ Quinta superbia ¶ Sexta ꝓlixitas. ¶ Septia hūilitas. ¶ Primo causatur error ꝟscientie ex ignorantia. ſ. cum ratio apꝓhendit malū sub rō/ne boni vt est ꝓdictū. ꝛ bonuꝝ sub rōne mali. Et si ignorātia illa sit iuris naturalis aut diuini. nullū excusat habētē vsū rōnis. ¶ Secō error conscientie causatur ex negligentia cuꝝ quis est negligēs addiscere cū potest ea que pertinent ad reformationem aie Vnde augꝰ xxxvij. di. ca. finali dicit. Illis omnino ignosci non poterit q̄ habentes a quo discerent opera non dederunt. ¶ Tertio causatur error cōscientie ex inordinata affectione. Cum eīm quis inordinate ꝛ satis ardenter afficitur ad huiꝰ seculi bona ꝛ satisfacere cupit passionibus sensualitatis p̄cipitat cōscientiam. ꝛ sic falso ꝛ cum errore iudicat peccata nō eē peccata. aut non satis ꝙ sicut faciunt vsurarij superbe ꝛ pōpatice mulieres adulteri ꝛ reliqui similes. ꝓ quibus Seneca in ꝓuerbijs ait. perijt omne iudicium cum res trāsit in affectum. Conscientia quippe nimis diligentiuꝝ temporalia ista est nimis larga. ¶ Quarto error ꝟscientie causat ex cordis pusillanimitate qua quis timet non timenda ſm rectū iudicium rationis. ꝛ talis conscientia est nimis stricta ꝛ periculosa. Nam facit de festuca tra

bem id est de leui peccato gue: gñat desperatione dānat sal/ uandū ¶ Quinto causa. error ꝓscientie ex supbia. s. qñ ds non humiliat intellectū suū vt velit melioribꝫ prudētioribꝫ ꝛ supio ribꝫ credere. Nā ꝓsciam indif/ ferētibꝫ tenet ꝑm discretionem ꝓlati formare. Quāuis enim in his que sunt ꝑcepta vel ꝓhi bita a deo ꝓscia recta plus obli get ꝙꝫ ꝑceptū supioris eo q̄ ob ligat virtute ꝑcepti diuini qđ ē mai⁹ ꝑcepto ꝓlati vñ in talibꝫ ꝓscia recta est iudex imediate sub deo. ¶ In indifferētibꝫ tñ pre ceptū ꝓlati plus obligat ꝙꝫ cō scientia Et sic cōscientia subdi ti in hmōi nō solū deū sed etiā ꝓlatū hz supra se. ꝛ ideo scōm discretionē prelati formari dēt nā subditus nō hz iudicare de ꝑcepto prelati sed de impletōe ꝑcepti q̄ ad ipm spectāt secun/ dū tho. in questionibꝫ de vita/ te. vnde seculares sequi debēt sniam ꝓlatoꝝ in his que ad ca thedrā spectāt ¶ Juxta illū Da thei. xxiij. Quecunq; dixerint vobis facite ꝛ seruate. Religio si tenentur sequi sniam ꝓlatoꝝ vel mādatoꝝ eoꝝ in his q̄ non sunt cōtra deū vel cōtra regu/ lam aut ꝓstitutiones vl̄ cōtra ordinationes capituli genera/ lis Cauere tñ debēt ꝓlati ne in discrete precipiant propter peri culū ꝓscientiaꝝ subditoꝝ. Cō cordat his Alexan. in. iij. sum me. ¶ Sexto causat error con scientie ex perplexitate. i. ex qua dam dubietate exqua quicqd fiat sequitur ineuitabilitas vel necessitas peccandi. Puta cuꝫ videt quis inter duo operabi/ lia se positum quoruꝫ alterum oportet agere ꝛ quodcunq; fe/ cerit impossibile est non pecca/ re. Sup quo dicitur ex cōsilio toletano. xiij. c. i. Duo mala li cet cautissime sint precauēda. tñ si periculi necessitas vnuꝫ ex his perpetrare ꝓpulerit id debe mus resoluere quod minoꝝ ne xu noscitur obligare. Sz hec perplexitas quantū ad rēnihil est. vt dicit ibi glo. summaria. Qđ enim aliquis possit esse ꝑ/ plexus inter duo mala procede re potest ex stulta opinione illi us ꝛ erronea ꝓscientia vel ex ꝓ/ sumptione alicuius in quo vlt manere firmus. puta iurauit. aliquis occidere hominez. For mat sibi cōscientiā licet erro/ neam ꝙ si non occidit periurat si occidit homicida ē. Et sic est ꝑplexis ex fatua extimatōe Nā tnō occidendo periurus nō est Et ꝑm hanc ꝑplexita tez dicit in illo ca. ꝙ minus malū eligē/ dum est. Item tenetur q̄libet cōi care in paschate. Aliquis ha/ bens odium nō vult dimittere

ꝛ hoc presupposito est ꝑplexus quia si cōmunicat cū odio pec/ cat mortaliter. ꝛ si nō cōmuni/ cat similiter. Sz dimittere pōt ꝛ debet odium ꝛ sic nō est per/ plexus simpliciter. ¶ Septio causatur error conscientie ex hu militate ꝛ cordis puritate. vñ Grego. di. v. c. Ad eius bona/ rū mentū est ibi culpa cognos/ scere vbi culpa non est vbi glo. Agnoscere. i. timere. Non autē debet quis se culpabilem dice/ re vbi nō est ꝑm sui estimatoez quia hoc pertinet ad mendaci um ꝛ irroniam. In primis sex modis error conscientie semꝫ est reprehensibilis ꝛ volūtas se quens conscientiam errantem semper mala. ¶ Septimo aūt modo est laudabilis cuius ra/ tio est. quia ad bonitatē mētis pertinet vt homo ad iusticie ꝑ fectionē tendat. Et ideo in cul pā reputat non solū si deficit a cōmuni iusticia qđ vere est cul pa sed etiā si deficiat a ꝓfectiōe iusticie qđ qñq; culpa nō est ¶ Qđ circa cognitionē cōscien tie ꝓprie septē differētie boiz in ueniuntur.

Capitulum secunduz

Secundū mysteriuz declarandū de ꝓscia dicitur cognitionis. In quo queritur an possit quis cognoscere ꝛ scire se habere rectā ꝓscientiā lumin/ sez gre illustratā. ¶ Ad qđ rñ det Alexā de halis in scdo sū/ me ꝙ septē sunt differētie hoim circa hmōi attēde. ¶ Aliq; enim putāt se habere bonā ꝓscientiā ꝛ gratiā seu caritatē ꝛ neutruꝫ hñt. Aliꝫ scīt ꝙ illā nō habēt Aliꝫ dubitāt de hoc Aliꝫ opinā tur ꝙ habeāt gram ꝛ bonā cō scientiā. ¶ Aliꝫ experiuntur. sz nō hñt de hoc sciam. Aliꝫ ꝑ sci unt tm̄ ꝑ reuelationē. ¶ Septi mi hoc sciunt ꝙ cām ꝛ certā vi sionē ¶ Primū ergo sunt infi deles ꝛ heretici imo etiā xp̄iaꝝ ni quidā tepidi q̄ nō lustrātes cōscientiā suā ex ignorātia cras sa mortalia crimina nō credūt mortalia esse In tali cecitate fu it aliq̄n paulus. vt ipe testatur Nā vt scribit Actuū. xxiij. ca. Capta a romana milicia hie/ rosolymis iudeos ad quoꝝ petitionē captus fuerat sic allo quit Ego omni ꝓscientia bōa conuersatus sum añ deuz vsq; in hodiernū diē. Et tñ persecu tus fuerat eccīam putās bñ fa cere. ¶ Scdi sunt qui sciunt se nō hre bonaz conscientiam. vt bi q̄ sciunt se esse in mortali pec cato actu vel proposito nō peni tentes. ¶ Tertij sunt qui du/ bitant se habere bonā ꝓscientiā qui sez habent rōes eque fortes ad b ꝙ sint in gra putāt qui vi

dēt se eē tepidos ī amādo deuz nō habendo affectū ad oōem ꝛ alia spiritualia. Et ex opposito considerant nullam volūtatem se habere peccandi mortaliter. sed propositum abstinendi destari peccata commissa.
¶ Quarti oppinātur se habere bonā cōscientiā ꝛ se esse in gratia etiā probabiliter cuz formidine tñ aliqua de oppositō Sicut illi qui viden sē feruentes ī amore dei ꝛ primi. ꝛ amare. lugere offensas dei. paratos ad sufferendū aduersa. sentiāt tamē aliquādo rebelliones carnis ad spiritū ꝛ fragilitatem.
¶ Quinti experiuntur se habere bonā cōscientiā. sicut illi qui sentiunt dulcedinē diuine bonitatis in oratione ꝛ gustāt q̄ suauis est dñs abhorrentes oīnē delectationē mūdi. Sexti sciunt se habere bonā cōsciētiam per reuelationez dei sicut abraham. Cui dixit deus per angelum Geneſis. xxij. capitu. Nunc cognoui q̄ timeas deū scz timore filiali qui sine gratia ꝛ ꝰscientia bona esse nō potest.
¶ Septimi sunt qui sciunt per cām rei rel rōne rei vt hi qui clare viderunt diuinam essentiam in vita presenti sicut moyses ī veteri testamēto ꝛ paul⁹ in vno
¶ De scrupulo cōscientie q̄d sit ꝛ vnde causatur ꝛ de septem regulis quib⁹ potest deponi.

¶ Capitulum tertium.

Tertium mysterium declarandum de cō scientia dicitur remediatio. Sunt enim plerīq; cōscientiam habentes scrupulosam omnem leuē actū peccati venialis estimantes esse peccatum mortale. ¶ Pro q̄ bus tria sunt noranda. ¶ Primum q̄ scrupulus est vacillatio quedam consurgens cū formidine ex aliquibus coniecturis debilibus ꝛ incertis. vnde videtur esse scrupulus id quod apud alios dicitur pusillanimitas que est tedio seu timore rerum aduersarum inbers ꝛi cōsiderata tacti animi delectio Et sic vtrunq; tam scrupulus q̄ pusillanimitas importat inordinatum timorem. Unō ipse scrupulus a quibusdam vocatur erronea cōscientia. Ab aliis timor cōscientie ꝛ ab aliis pusillanimitas. Sciendu autem sēm Albertum in li de quatuor coeuis. q̄ differētia est inter scientiam. fidez. opinionem. dubitationem et scrupulum. seu suspitionem. Nam scientia proprie est eorum que cognoscuntur per causam. ꝛ qz impossibile est aliter se habere. Fides autem est perfecta psuasio vnius partis seu conclusionis per multa probabilia vl' auctoritatem dicentem. Et hoc etiam appellatur crudelitas et cōscientia. Opinio autem est acceptio vnius partis cum formidine alterius ita tamē q̄ ad illam que formidatur non habetur ratio expressa. formidatur tamen propter debilitatem rationis alterius partis. Dubitatio vero ē indeterminatus motus rationis super vtrāq; partem contradictionis p̄ eq̄lia media ita q̄ non magz pendet ad vnam partem q̄ ad aliam. ꝛ hec etiam dicitur ambiguitas. Demon scrupulus ex leuibus coniecturis seu medijs ꝛ multū debilibus mouetur ad vnam partium. Et hic etiaz dicitur suspitio ꝛ pusillanimitas spiritus que repellenda est vt dicitur vi. q. i. c. oues. Nam talis scrupulus inducit aiam ad quoddam tedium ꝛ tristiciam agrauantem vt nil boni ei agere libeat. ꝛ sic velut tempestas que descendit in egyptuz. consumpsit omne quod reperit viride. sic tristicia procedēs ex scrupulo consumit vigorem ꝛ robur animi. ¶ Inducit etiam desperationem a qua liberari se petebat psalmista dicēs Non me demergat tempestas scilicet desperationis. Quantum vero est scrupulosa cōscientia noceat patet primi Machabeorum. ij. capitulo vbi narratur. Quod quidam scrupulosi ex societate machabeorum quia noluerunt se defendere cōtra hostes bellantes aduersus eos in die sabbati timentes ne propter hoc violarent sabbatū occisi sunt ab eis. ¶ Secundū notandum q̄ scrupulositas cōscientie causatur quandoq; ex complexione ad timorem ꝰdonea. vt est complexio frigida. in feminis vetulis ꝛ melancolicis. Timor enim naturaliter secundum Damascenum coꝛ constringit sicut ꝛ frigida constringunt ꝛ congelationem faciunt. Ad quem motum contractionis imaginatio mouetur a timoris dispositione. ita vt concipiat quis aliquod esse futurum malum ꝛ perconsequens fugiendum. ¶ Quādoq; causatur pusillanimitas et scrupulus ex egritudine manica vel melancolica que est infirmitas capitis per quam ledit imaginatio. ꝛ q̄q; rōnde galien⁹ ꝛ auicēna dicūt q̄ insania est infectio anterioris cellu

le capitis cū diminutione ima
ginationis. Melancolia ꝓo ē
infectio medie cellule capitis
cū diminutione rōnis. ¶ Qñ
q̄ insup causat scrupulus ex tē
ptatione diabolica. Pōt enim
diabolus deo ꝓmittente mo
uere humores melancolicos i
homine per quos imaginatio
vel errare pōt aut turbari ad
timorē inordinatū. Aliquan
do adhuc ꝓcedit scrupul⁹ cō
scientie t pusillanimitas ex re
gimnis corporalis negligētia
s. per nimiā abstinentiā t vigi
lias. Vñ Hiero. ad Nepotia
nū dicit q̄ tales imoderatis ie
iunijs vertunt in melancoliā.
t magis hipocratis fomentis
q̄ nostris indigent monitis. t
de ꝑse. dis. v. c. Non mediocri
ter. Idem Hiero. asserit q̄ ta
les indiscrete ieiunātes t ora
tes incurrūt notā melancolie.
Multotiens ꝓo causant scru
puli ex societate timidoꝝ. vn⁹
em̄ scrupulosus facit aliū scru
pulosum. ¶ Tertium notādū
q̄ septem sunt regule quaꝝ ad
municulo conscientia scrupu
losa seu erronea pōt deponi
¶ Pria regula debita ad gra
tiam dei ꝓparatio.
¶ Secunda sollicita scripture
sancte indagatio
¶ Tertia orationis deuota cō
tinuatio.
¶ Quarta opinionis alicuius
tuta electio.
¶ Quinta obedientie humi
lis imitatio
¶ Sexta scrupuloꝝ animosa
obiectio.
¶ Septima p̄ceptoꝝ discreta
epichezatio. i. interp̄tatio.
¶ Prima regula ē vt q̄s se p̄
paret ad gratiā dei quantum
pōt seruando mādata dei de
peccatis ꝓpetratis dolendo et
ꝓfitendo. Nā quicūq̄ facit qđ
in se ē deus infallibiliter infun
dit gratiam t lumē doni sapi
entie t ꝓsilij t intellectū tribu
it quib⁹ iuuari pōt ad depositi
onē erronee ꝓscientie. vñ ipse di
cit per Hiere. c iij. Cōuertimi
ni filij, reuertētes. s. quantū in
vobis ē. t ego saluabo auersi
ones vestras. ¶ Scōa regula
est sacre scripture idagatio. vt
em̄ inquit psalmista. Declara
tio sermonū tuorū illuminat
intellectū dat pusillis idest hu
milibus. ¶ Tertia regula ora
tionis ꝓtinuatio. vnde Jaco.
i. c. ōr. Si qu is vestrū indiget
sapientia postulet a deo t da
bitur sibi affluenter Et Sap.
vij. c. Inuocaui t venit in me
spūs sapientie. ¶ Quarta re
gula est opinionis alicui⁹ tuta
electio. Sunt em̄ aliquando
de aliquib⁹ materijs moralib⁹
doctores opinionū ꝓtrariarū
Et tunc scrupulo si dubitant
quā partē p̄nt cū bona ꝓscien
tia eligere. Quib⁹ dicimus q̄
cum bona ꝓscia pōt quis tene
re vnā opinionē t ꝑm eā ope
rari. excluso saltim scandalo q̄
s. pars vel opinio habeat ꝑ se
nobiles doctores dūmodo ta
lis opinio nō sit ꝓtra auctori
tē exp̄ssam sacre scripture Nec
ꝺ determinationē ecclesie ca
tholice. Et q̄ etiaꝝ ex ꝓbabili
tate aliū opinionū nō inducat ad
dubitandū. sed bonā sibi con
scientiā t credulitatē formet ꝺ
eo qđ credit tanq̄ de ꝓbabilio
re ꝓte t p̄cipue qñ quis adhi
bet diligētiā inq̄rendo an lice
at. nec inuenit aliq̄d qđ eū suffi
cienter moueat ad hoc q̄ sit il
licitū. Qđ sint doctores varij
in multis opinionib⁹ patet de
resurrectione mortuoꝝ. de qui
bus dicit Matthe⁹. xxvij. c
Multa corpora ꝛc. Nam ali
qui tenent q̄ surrexerunt ante
p̄ꝝ itez morituri. Alij q̄ post
p̄m non itez morituri. ¶ Si
militer de dispēsatiōe in voto
ꝓtinētie aliq̄ tenēt q̄ illo dis
pēsari ñ pōt. aliq̄ qđ pōt. imo
sanct⁹ Tho. in. iiij. tenet vnā
opinionē. t in sūma dicit ꝓtra
riū. ¶ Quod aūt dicit beatus
Tho. i quolibeto. iij. q. iij. ar
ti. ij. Qđ q̄n due sunt opinio
nes ꝓue de eodem oportet al
teram esse veram t alterā fal
sam. intelligendum est ꝺ his
vbi manifeste patet ex scriptu
ra vel ecclesie determinatione
q̄ sit cōtra legē dei. Hosti. ꝓo
dicit sup. c. Si vir. extra ꝺ co
gna. spūali. q̄ vbi sunt diuerse
opiniones t diuersa iura semp
humaniora est p̄ferenda t eq̄o
Et ad idē facit qđ ait Aug⁹
di. ix. c. Sana. ¶ Solent autē
mouere scrupulosos t detine
re illud dictū Aug⁹. de pe. di.
vij. c. Nullus. c. Si quis. Te
ne certū t dimitte incertū. Sz
vbi i eadē materia morali sūt
ꝓbabiles opiniones doctoꝝ illa vi
deꝫ tutior que ē rigidior. t sic
potius amplectēda. ¶ Sz ad
hoc rñdeꝫ q̄ aug⁹ loquit in di
cto casu ꝓprie de eo qui differt
pniam vsq̄ ad extremuz vite
cuius saluatio dubia ē t incer
ta nō q̄ ꝓa pnia nō possit esse
in extremis. sed quia incertum
est vtꝝ talis penitens vere pe
niteat. ¶ Quinta regula ꝓtra
ꝓscientiam scrupulosaz ē obe
dientie humilis imitatio, vt. s.
scrupulosus captiuet intellec
tum suū dictis sapientū t obe
dientie superioꝝ, quantūcūq̄
scrupulosus dictet sibi aliud.
Unde ꝓuerbioꝝ. iij. Sapiēs
ait. Ne innitaris prudētie tue
¶ Sexta regula est aiosa pu
gnatio scrupulorum. Unde

ysaie. xxxv. capitulo dicit. Cõfortamini pusillanimes cõfortamini ⁊ nolite timere. Ecce ego deus vester. s. adiuuans ⁊ illustrans. Et cancellarius parisiensis in quodam tractatu de regulis moralibus ait. Consilium salubre est frequenter agere contra scrupulos leues ⁊ trepidos vitando eos ad alioꝝ iudicium quatenus ex cõsuetudine fiat. homo robustus solidus ⁊ tranquillus in exercitio spirituali. Sicut etiã si ꝙs vellet ligamentum distortum ad rectitudinẽ ducere oporteꝛ ꝙ retorqueret ipm ex parte opposita curuando. ⁊ sic reduci posset ad rectitudinem. Notãdum etiam secundum eundez Cancellarium in quodaz suo tractatu. ꝙ aliqui doctores tenent quibus assentit aliquando non tam meritoriũ esse credere sicut velle credere. Nec dolere sensualiter de peccatis sicut velle dolere ⁊ non posse.

Sunt autem alique auctoritates non bene intellecte ex ꝙbus scrupuli oriuntur. Sicut illa que habetur extra de sponsalibus in dubijs tutioꝛ via est eligenda propter ꝙ scrupulosꝰ eligit viam rigidiorem. Dz ad hoc respõdetur ꝙ eligere viã tutiorem consilij ẽ nõ precepti. Alias oporteret multos ingredi religionẽ in qua tutius viuitur ꝙz in seculo. Nõ ergo de necessitate oportet viã tutioꝛẽ eligere qñ etiã alia via potest eligi tuta. ¶ Septima regula pro scrupuloꝝ depositione ẽ preceptoꝝ discreta epichezatio id est interpretatio vel declaratio. Equitas enim quẽ philosophus nominat epicheyam prepõderat iuris rigori ſm iurisperitos. Est autẽ equitas iusticia pensatis omnibus circũstantijs particularibus dulcoꝛe misericordie temperata. Et sapiẽs ait. Noli esse nimis iustus: Nã nimis iustꝰ est ꝙ perit in iusticia sua. Pertinet aũt ad virtutez epicheye ꝓsiderare nõ nudũ preceptum de se sed circũstantias omnes ꝑticulariter ipm ꝓcernẽtes. vñ philosophꝰ. v. ethicoꝝ dicit Epicheya interpretatiua leguz ẽ melioꝛ ꝙz iusticia legalis. ¶ Et ſm hãc virtutẽ epichye possumus precepta dei ⁊ ecclesie plato ꝝ seu iudicũ benigne interpretari. Et ſm Johan. de ãberto triplex regula per virtutem epicheie dari põt ꝓsciẽtie scrupulose. ¶ Decima ꝙ nec deꝰ nec ecclesia ꝙ sua pcepta intẽdit obligare ad vix possibile alicui. Cũ eni ſm regulaz iuris ad impossibile nemo possit obligari. de regulis iuris in. vi. Nõ solũ dicit impossibile qõ absolute nõ est possibile. sed etiã videt interpretandũ ſm ꝑtutẽ epicheye i lege noua esse impossibile ꝙ vix est possibile. i. hñs nimiã difficultatẽ. ¶ Octaua regula est ꝙ nec deus nec ecclia intẽdit suis preceptꝝ aliquẽ obligare ad hoc ꝙ sit faruus. i. talia pcepta loco ⁊ tpe nõ obligãt quibꝰ eoꝝ obseruãtia fieret ridiculosa. Sic ꝑz de obseruãtia votoꝝ stultoꝝz q̃ nullꝰ obligat implere licet dicatur vouere ⁊c. ¶ Tertia regula est ꝙ in his q̃ solũ sunt mala qꝛphibita. vt cõiter positiua pcepta multũ excusat· vel in toꝛ vel in tanto ꝓsuetudo si sit, ꝑ scripta· vt dictũ est in ſmone de ꝓsuetudine. Etiã necessitas absoluit ab obligatione ꝓceptoꝝ positiuoꝝ vt tactũ est in precedentib⁹. Proponat igitur vnꝰ q̃lꝝz velle saluari ⁊ deo suã voluntatẽ ꝓmẽdet faciatꝝz bonuz qõ ferre põt hũana fragilitas cui auxiliũ exhibet deꝰ. doleat ꝙz se pctõrem ⁊ defectuosum inueniri. ⁊ sic in dño ꝓfidẽs cõfessione ꝓmissa sumat cibũ suauissimũ eucaristie. ꝑ cuius assumptionẽ deuotã acquiritur salus eterna. ad quã nos ꝙducat iesus dei filius benedictus ꝙ omnia

secula seculoꝝ Amen.

¶ Dominica resurrectõis. Sermo de ipsa mirabili resurrectione iesu christi quinquagesimꝰ in ordine.

Surrexit Scribuntur hec verba Marci vltimo. c. ⁊ in euangelio huius iocundissime solennitatis. Summa cũ gratulatione audienda sunt a nobis ⁊ commemoranda ea que de resurrectione iesu christi domini nostri ab euangelistis predicantur. Quid enim dulcius quid suauius. quid deniqꝝz delectabilius excogitari põt quaz christꝰ a mortuis suscitatꝰ tertia die. In hoc equidem spes nostra erigitur vt de futura vita ⁊ resurrectiõe generali ventura nullatenus dubitemꝰ. Ecce iam duꝛ electoꝝ qui morte destructa gloriosus resurgẽs exemplum prefulgiduz nobis prebet resurrectionis nostre fiende. Qua de re in presenti sermone de ipsa resurrectione christi miranda dicere statui. ¶ In quo tria mysteria proponimus con[illegible]

¶ Primū dicitur tpalitatis
¶ Scōm veritatis
¶ Tertiam qualitatis
¶ De tpe resurrectōis xp̄i scilz de die mēse z anno.

¶ Capitulum primum.

PRimuz mysteriū cō templandū de resurrectōe xp̄i dicit tpalitatis. In quo considereмus tēpus resurrectiōis christi tripliciter.
¶ Primo respectu mēsis:
¶ Scōo respectu diei.
¶ Tertio respectu anni.
¶ Primo ꝯsideremus tp̄us resurrectōis xp̄i respectu mēsis q̄ scz mēse xp̄s resurrexit. Et dicitur q̄ de mēse marcij vt enix in quit aug li. xviij. de ciuitate dei ca. lv. Dortuꝰ ē xp̄us octauo calendas aprilis duobus geminis cōsulibꝰ. z vt patet in calendario i octauis calēdis aprilis est dies. xxv. marcij. Et ꝑm Augꝰ. eadē die xp̄s fuit annūciatus z passus Et q̄ die. xxvij mar. surrexit. Hic aūt mensis satis cōuenit resurrectioni xp̄i:
¶ Primo q̄z ipe est primꝰ mensis anni. de quo dixit dominꝰ ad moysen. Exodi. xij. c. Dē sis iste vobis principiū mensiū primꝰ erit in mensibꝰ anni Vñ iudei incipiūt annū sicū in marcio asserētes mūdū fuisse factū in marcio. quod tenz Rabbi ioſue. lz Rabbi heliseoz z sui seqces dicāt q̄ in mēse septembris q̄z fructus sunt maturi qđ etiā affirmāt arabes z egyptij q̄ incipiunt annū in calēdis septembris. Sed prima opinio ꝯmunioz ē. Sicut ergo i mēse marcij fuit mundus primo creatus Sic hoc mēse xp̄us resurrexit. vt oñderet se esse primogenituz mortuoz. q̄z nullꝰ añ eū resurrexit semp victurusꝰ ¶ In isto etiā mēse marcij fuit egyptꝰ expoliata ab hebreis q̄ asportauerūt vasa p̄ciosa eis commodata ꝑm dei preceptū. Sic z i xp̄i resurrectōe fuit infernꝰ expoliatus z paradisus restauratꝰ In sup in isto mēse fuit celebratuz pasca agni sicut nūc celebratur pasca xp̄i. ¶ Scōo ꝯsideremꝰ tp̄us resurrectiōis xp̄i respectu diei Nā resurrexit dñs dominica die. vt ait Johānes damaꝰ z idē habetur de con. distin. iij. capitulo Sabbato. z. lxxv. di. capitulo. Quod die domica. Ista autem dies habet septem priuilegia quibus correspōdēt septem mysteria resurrectionis christi. ¶ Primū quia dominica dies est prima dierum oīm. sicut ecclesia cantat z colligitur ex primo Geneſis. Sicut ergo illa fuit prima dies veteris testamenti. ita fuit prima in nouo testamento. ¶ Scōm priuilegium diei dominice quia i ipsa fuit creata lux corporalis. sic in die resurrectionis xp̄i producta fuit lux spiritualis que ē fides illuminans intellectū in mentibus apostolorum ¶ Tertium priuilegium diei dominice. quia ipsa fuit creata angelica natura. Sic in die resurrectionis plurimum letificata ex victoria xp̄i resurgēti. ¶ Quartum priuilegiuz. quia i ipa die fuit creata materia prima scōz Bedam. Sic in die resurrectionis materia corporis xp̄i fuit singulariter sublimata per reuionem anime z gloriosam cōditionem corporis. ¶ Quintum priuilegium illius diei dominice quia in illa fuit creatuz tempus nature. sic in die resurrectionis xp̄i fuit creatum tempus gratie ¶ Sextū priuilegiū quia tunc fuit celum empireuz de nouo productum. ita in die resurrectionis fuit nouiter dedicatum in dispositione ꝑpinq̄ quia ipsum est locus spirituz z corporum glorificatorum. Nūc autem christi corpus fuit glorificatum. ¶ Septimum priuilegium q̄z in illa die deus ostendit magnitudinē sue potentie in creando. ita nūc in resurgendo. q̄z sicut in morte patientiā. ita in resurrectione potentiā declarauit. ¶ Tertio cōsideremus resurrectionē christi respectu anni quo videlicet anno etatis sue resurrexit. Ad qđ sciendū q̄ xp̄s qñ fuit baptizatus erat quasi annoz triginta. vt ꝺr Luce. iij. c. Et postea triennio docuit. ita q̄ fuit mortuus z resuscitatus in etatē trigintatriū annoz z pauloplus quam etate dicit augꝰ lib. xxij. de ciui. dei. ꝑfectissimū esse. q̄a vsq̄ ad istā etatem natura humana ꝑficit z extinde incipit deficere. In hac autē etate z nos resurgemus ꝑm illud apostoli ad ephesios. iij. c. donec occurramus oēs in virū ꝑfectum in mensurā etatis plenitudis christi.
¶ Qđ ex testimonio angeloz z apostoloz z alioz qui viderūt xp̄m post resurrectionem probatur q̄ vere resurrexit.

¶ Capitulum secūdū

SEcundū mysteriū cōtemplandū de resurrectione xp̄i ꝺr veritatis. Surrexit nāq̄ dñs vere. quę veritas probatur triplici testimonio. s.
¶ Angeloz
¶ Apostoloz
¶ Visionum.
¶ Primo probatur veritas resurrectionis christi testimonio angelorum. Quatuor enix an

geli in die resurrectionis chri/
sti resurrexisse testificati sunt.

¶ Primus fuit qui apparuit extra sepulchrum. de quo sic dicit Matheus vltimo capitulo. Ecce terremotus factus est magnus. Angelus autem domini descendit de celo t accedens reuoluit lapidem t sedebat super eum. Erat autez aspectus eius sicut fulgur. vestimenta autem eius sicut nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes. t facti sunt velut mortui. Respondens autem angelus dixit mulieribus. Nolite timere. Scio enim quod Ihesum qui crucifixus est queritis. Non est hic. Surrexit enim sicut dixit. Venite t videte locum vbi positus erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit Ecce precedet vos in galileā.

¶ In quibus verbis describitur quattuor istius angeli conditiones insignes.
¶ Prima est quod ipse fuit virtuosus in descensu. quia terremotus factus est magnus dū descendit.
¶ Secunda. quia fuit glorioſus i suo aspectu eo quod erat aspectus eius sicut fulgur. Vestimenta autem eius sicut nix.
¶ Tertia. quia fuit terribilis suo effectu Nā pre timore eius exterriti sunt custodes.
¶ Quarta quia fuit delectabilis in suo affatu. Nam sermone blando dixit mulieribus. Nolite timere. Scio enim qđ Ihesum qui crucifixus ē queritis. Non est hic. Surrexit enim sicut dixit. Venite t videte locū vbi positus erat dominus.

¶ Secundus angelus apparuit eadem hora intra sepulchrū de quo dicit Marcus vltimo capitulo. Quod mulieres introeuntes in monumentum viderunt iuuenem sedentem in dextris coopertum stola candida t obstupuerunt. Qui dixit illis. Nolite expauescere Iesum queritis Nazarenum crucifixum. Surrexit. Non ē hic.

¶ Tertius t quartus angelus fuerūt illi duo quos vidit maria Magdalena intra monumentum sola. Quorum vnus erat ad caput. alius ad pedes sepulchri. vt dicitur Johānis vicesimo capitulo. Qui dixerunt Mulier quid ploras.

Cum ergo isti angeli forent in gratia confirmati non potuerunt peccare venialiter neque mortaliter t per conseqns nec potuerunt mentiri.
¶ Secundo probatur veritas resurrectionis Christi testimonio apostolorum. de quibus dicitur actuum quarto capitulo. Fortitudine magna reddebāt apostoli testimonium resurrectionis Iesu christi. ¶ Nam ipsa die resurrectionis apparuit discipulis congregatis in vnū absente Thoma. vt dicit Johannis vicesimo capitulo.
¶ Eadem die apparuit discipulis euntibus in Emaus vt scribitur Luce vicesimoquarto capitulo
¶ Apparuit etiam symoni.
¶ Octaua vero die apparuit discipulis pſente Thoma

¶ Postea apparuit discipulis piscantibus. vt dicitur Johānis vltimo capitulo. Item apparuit eis in monte Thabor Matthei vltimo capitulo
¶ Tandem in die ascensionis apparuit eis in cenaculo t exprobrauit incredulitatem illorū t duritiam cordis. Marci vltimo capitulo.

¶ Deinde apparuit eis i monte oliueti. t tunc videntibus illis ascendit in celum. vt patet Luce vltimo capitulo. t actuū primo capitulo.

¶ Tertio probatur veritas resurrectionis christi testimonio visionum. Visus namq; fuit christi multipliciter a multis quibus fides adhibenda est.
¶ Vidit eum Stephanus stantem a dextris dei. vt scribit actuum septimo capitulo. Qua visione confortatus pro lapidātibus exorauit. Et lapides torrentes illi dulces fuerunt. atq; vt christus suum spiritum acciperet postulauit.

¶ Vidit illū Marcus euangelista postq̄ vulneratus repositus fuit in carceribus. ibi ēm dominus Iesus visitauit eum dicens. Pax tibi marce euangelista meus Noli timere quia ego tecum sum.

¶ Vidit illum Paulus q̄ eum in suis discipulis atrociter persequebatur. Quare vt scribit actuum vicesimosexto capitulo. dum loquebatur cum agrippa dixit ego quidam existimaueram me aduersus nomen iesu nazareni debere multa contraria agere. Quod t feci Hierosolymis t multos sanctorū ego in carceribus inclusi a principibus sacerdotum potestate accepta. Et cum occiderētur eorum sententiam. ¶ Et per omnes synagogas frequenter

punicēs eos compellebā blasfe
mare nomē eiꝰ. Et amplius in
sanies in eos pseqbar vsqꝫ in
exteras ciuitates. Et dū irem
damascū cū ptāte t pmissu pn
cipū sacerdotū die media vidi
regē de celo supꝫ splēdorē solis
circūfulsisse me luminet eos q
mecū erant. Oēsqꝫ nos cū ce/
cidissemus in terrā audiui vo
cem dicentē mihi hebraica lin
gua. Saule saule qd me pseq/
ris. Durū ē tibi cōtra stimulū calci
trare. Ego aūt dixi. Quis es
dñe. Dñs aūt dixit. Ego sum
iesus nazarenꝰ quē tu pseqris.
Sed exurge t sta super pedes
tuos. Ad hoc enī apparui tibi
vt ꝓstituā te ministrū t testem
eoꝝ que vidisti. Et in epistola
i. ad corinthꝫ. xv. c. ait. Tradi
di enī vobis in primis qđ t ac/
cepi. qm̄ xps mortuꝰ est p pec/
catis nostris scm scripturas. t
qz sepultꝰ est. t qz resurrexit ter/
tia die scm scripturas. t qz vi/
sus ē cephe t post hoc vndeci
Deinde visus ē plus qꝫ qngen
tis fratribꝫ simul ex qbꝫ multi
manēt vsqꝫ adhuc. Quidam
aūt dormierūt. deinde visus ē
iacobo. deinde aplis oibꝫ. No
uissime aūt omniū tanqꝫ abor
tiuo visus ē t mihi. Glo. i. c.
Cū marthe. extra de cele. miss.
dicit. Paulꝰ appellat seipsum
abortiuū qz sicut fecꝰ abortiuꝰ
cū labore t angustia adꝺ luce
trahit. ita paulꝰ cū attractiōe
venit ad fidē. xxiij. q. iij. c. dis/
plicet. c. ꝺs vos. Brāde est te/
stimoniū pauli t i nullo suspe
ctū qppe q postqꝫ vidit xpm fa
ctus ē defensor validissimus t
ꝓdicator ardentissimus nois
eius. imo q clamabat. Ego in
hierusalē parꝰ sū alligari t mo
ri p noie eiꝰ t tandē in vrbe p
xpo mori trucatiōe capitis nō
recusauit ¶ Sed reuera singu
laret ꝓcelletissimū testimoniū
xpi suscitati fuit dieb nouissi/
mis ꝓsigantio miraculosa sc̄i
francisci. biēnio qppe signa vi
sibilia t miraculosa tulit i suo
corpe. de qbꝫ plene dictum in
ope de laudibꝫ scōꝝ. ꝺs nā du
bitare pōt de xpo cum videat
franciscū stigmatibꝫ illis sacr̄,
ita decoratū. Ob id scūs Bo
nauē. i legēda sic scm frāciscū
alloquit. Nā ꝓ p hec signa cer
tissima nō duobꝫ aut tribꝫ testi
bus ad sufficientiā. sed qplu/
rimis ad supabūdantiā com/
probata testimonia dei in te t
p te credibilia facta nimis oēi
fidelibꝫ auferūt excusatiōis ve
lamen. Et vt idē Bonauē. re
fert. Descēdit angelicꝰ vir frā
ciscꝰ de mōte secū ferēs crucifi
xi effigiē nō in tabulis lapide/
is t ligneis manu figuratā ar
tificis. sed in carneis mēbris
descriptā digito dei viui reso
nat ergo ex oī pte ꝓvitas resur/
rectionis xpi quā ꝓdicauerūt
apostoli defenderunt ꝓpꝺo san
guine martyres. expugnare et
extinguere temptauerūt impa
tores t reges t non voluerunt
eo q ipse est rex regū t dominꝰ
dominantiū.

¶ Qualiter xps resurrexit cuꝫ
quadruplici actu fortitudis.

Capitulū tertium

Ertiū mysteriū ꝺtem
plandum de resurrecti
one xpi ꝺr qualitatis. i
quo videndū erit qualiter xps
resurrexit. Ad qđ ꝺcimus. q
sicut fuit ad modū agni imola
tus. ita fuit ad modū leonis re
suscitatꝰ. Et hoc ꝓpter qua
druplicē fortitudinis actum.
¶ Primus fuit qz fregit clau/
stra inferni ad quē accessit ñ vt
ad locū penalē sed ad ꝓsolati/
onē patrꝫ ibidem existentium.
¶ Ꝺcūs actus fuit. qz subuer
tit potentiā diaboli t ampu/
tauit manū eius attrahentē q̄
attrahebat etiā iustos ad lim
bō. vt dicit dñs Bonauen. in
tertio dis. xxij. ¶ Tertius actꝰ
fuit. qz inde. i. ꝺ inferno iustos
oēs eripuit t eduxit. ¶ Quar
tus actus qz semetipm ꝓpria
ꝓtute suscitauit. ¶ Intelligen/
dū tm̄ q xpi resurrectio fuit q̄li
ficata q̄druplici ꝺdispōne diuina
¶ Prima fuit qz caro eius san
ctissima nō vidit corruptionē
per triduū diuina virtute ꝓser
uata. ¶ Ꝺcda fuit qz caro illa
fuit repata. Cū ei ibi fuerint li
uores t vulnera ac plage tu/
mentes ex flagellis. oia ista fu
erunt ꝓtute diuina sanata. abs
qꝫ medicamine remanentibus
cicatricibus ad decorē ¶ Ter
tia dispositio qz xpi caro fuit
glorificata. Nā habuit primo
dotē impassibilitatis. qz dicit
apostolꝰ ad roma. vi. c. Chri/
stus resurgens ex mortuis iam
nō morit mors illi vltra. non
dñabitur. Ꝺcdo habuit dotē
subtilitatis ꝓ quā exiuit de se/
pulchro clauso. ¶ Tertio ha/
buit dotē agilitatis per quam
euanuit ab oculis eoꝝ Luce.
xxiiij. c. ¶ Quarto hūit dotē
claritatis quā tm̄ occultauit di
scipulis manifestandā electis
t in die iudicij etiam reprobis
¶ Resurrexit igit triumphatoꝝ
mortiꝫ. expoliatoꝝ inferni t mū
di redēptoꝝ. q̄ numero electoꝝ
cōpleto resurgere faciet amico
rū suoꝝ corpa suis ꝓpriis aiab
vnita vt sic ꝓticipiāt eternalit
gaudia vite eterne. Ad quam
nos ꝓducat ipse dei filiꝰ q̄ est
bñdictꝰ p oia secula scl̄oꝝ. am̄
¶ Feria ꝺcda post dñicā resur
rectionis de sanctissima fide
¶ Sermo q̄nq̄gesimꝰ primꝰ.

Multi ꝛ tardi corde ad credēdū. Verba sūt redēptoris nostri originaliter Luc xxiiij.c.ꝛ in euāgelio hodierno Conant hostis aiaꝝ nrāꝝ multe suis nocendi modis mortalīū corda a fide iesu xpi retrahere.qm cū illoꝝ excecauerit intellectū facile ad quecunq; scelera eos ꝓcipitare pōt. Sublata nāq; fide relique ꝑtutes fūdamentū nō hūt. Vñ Grego. i.q.i.c. Cum paulus.ait. Cū paulus dicat fundamentū aliud nemo pōt ponere preter id qđ positū est qđ est xps Ihesus idest fides xpi consequenter ꝓbat.qz vbi xps nō est: fundamentū nullū boni opis est sup edificū. Fides nāq; est q̄ mundū vincit. Unde Jo.i.canonica.c.v.ait. Hec ē victoria q̄ vincit mundū fides nostra.id est que vincere facit que sunt in mūdo.videlz superbiā.auaritiā ꝛ luxuriā. ¶ Ipsa diaboli temptatiōes exterminat. Vñ apostolus ad ephesios. vi.ca. inqt In omnib; sumētes scutum fidei in quo posītis omnia tela inimici ignea extinguere ¶ Ipsa hoiem iustificat. vñ Bened. xv.c.scribit. Credidit abrahā deo ꝛ reputatū est ei ad iusticiam. ¶ Ipsa credētes filios dei efficit.ideo Jo.i.ca.dr. Dedit eis ptātem filios dei fieri his qui credūt in noie eiꝰ. ¶ Ipsa a piculis liberat.nā per fidem abrahā exiuit de vr.i. de igne chaldeoꝝ illesus. Cū em̄ non vellet ignē adorare quem chaldei deū dicebāt vt expiret virtutē dei sui miserūt ipsum i ignem sed nō recepit lesionem. Aram ꝓ o'germanꝰ eius ꝛ pat Sare ꝛ Lorb illuc missus ḍa in fide defecit cōbustus ē Ananias ꝛ socij eiꝰ in fornacē missi laudabant ꝛ bñdicebant deū nec ignis nocebat eis. Quare paulus ad Heb. xi.cap. dicit. Sancti p fidē vicerūt regna: operati sunt iusticiam: adepti sunt repromissiones. obturauerunt oza leonū extinxerūt impetū ignis. Et ne singula repetamus: fides corporis ꝛ anime salutē optatur. Ob qđ Jesus dei filius Luce. vij.cap. dixit Magdalene. ꝛ Luce. xviij.c. ceco. Fides tua te saluuz fecit. Qua de re in p̄senti sermōe de fide dicere statui quā ꝓdiderāt discipuli euntes in emaus q̄s xps dure redarguit. De ipsa itaq; fide tria mysteria ꝓponemus declaranda

¶ Primū dr virtuositatis.
¶ Scōm necessitatis.
¶ Tertium qualitatis.

¶ De multiplici acceptione fidei.ꝛ quomodo diffinitur.ꝛ q̄liter ē virtus theologica' ex eo q̄ est a deo.ꝛ terminatur ad ipsum sicut ad obiectum

¶ Capitulū primū

Primum mysteriū de fide declarandū dicit virtuositatis/ Pro cuius intelligentia tria erunt vidēda.
¶ Primum quot modis capit fides.
¶ Scōm qđ est fides
¶ Tertiū vtr fides sit ꝑtus
¶ Primo videndum est quot modis capitur fides. Et ex dictis alexandri in tertio sūme. ꝛ Bonauen. in.iij. dis. xxiij. et ex glo. in.c.i. de sūma trinitate ꝛ fide ca tholica. habetur q̄ fides sumitur duodeciz modis.
¶ Primo sumitur pro sponsione. Unde.i .ad Thimoth. v. c.dr Primam fidē irritā fecerunt. Glo.i.spōsionē.sic sumit ab Augu. xxiij.q.i.c.noli. Noli inqt fidē fallere q̄m graue est Et iterꝫ ibi. Fides q̄ promittit etiam hosti seruanda est. Hoc modo etiā dicit Jsido. xxij.q. iij. In malis promissis rescinde fidē. ¶ Scdo sumitur fides ꝓ fidelitate. vt cum quis retinet fideliter ꝛ restituit sibi cōmissa ꝛ similia. Et de hac dicere: vi. c.dr. Perijt fides.ꝛ puerboꝝ xx.c. Virū fidelē quis inueniet. ¶ Tertio sumit fides p cōscia Juxta illud ad Roma.xiiij.c. Oē quod nō est ex fide. peccatū est. Glo.xxviij.q.i.c. Omīs idest oē quod est contra cōsciaz ¶ Quarto sumitur fides p innocentia. vt.xxij.q.iij.c. innocēs ¶ Quinto sumitur fides p castitate thori vt.xxvij.q.ij.c. cōiuges.ꝛ.c.conūx. ¶ Sexto sumit fides p credulitate idest p quodā habitu quo quis firmiter assentit sine formidine ō opposito his que clare non videt q̄cunq; sint illa. puta cuz q̄s credat talē ee suū patrē vel matrē ꝛ de hac Grego. in iij. dialogoz inquit. Audenter dico qz sine fide nec infidelis viuit. nā si eundē infidelē pronūciari voluero quem patrem vel quam matrem habuit: respondebit ꝓtinus illum atq; illam. ¶ Septimo sumitur fides pro sacramento baptismi. Unde Augustinꝰ ad Bonifaciū. Quid est aliud paruulum habere fidem nisi fidei sacramentū. Et xlv.dis.ca. De iudeis. dicitur. Oportet vt fidem quā vi vel necessitate susceperunt necessario tenere cogantur. ¶ Octauo sumitur fides pro acceptione conclusionis ex ratione pro

babili ſm q logici dicũt argu/
mentũ ẽ ratio rei dubie faciens
fidẽ. Iono dicitur fides cogni
tio que eſt in patria. Et de hac
ad Romanos. i. Juſticia dei
reuelatur ex fide in fidẽ. Glo.
ex fide ſpei in fidẽ rei. ¶ Decio
capitur fides p articulis fidei.
ꝓpoſitis ad credendũ. Et ſic ſu
mit Athanaſius cũ dicit Hec
eſt fides catholica quã niſi qſ.
q; fideliť firmiterq; crediderit
ſaluus eſſe nõ poterit ¶ Unde
cimo ſumitur fides p habitu i
formi. ũ qua. i. ad Corinthios
xiij. ca. dicit. Si habuero oẽm
fidẽ ꝛc. ¶ Duodecimo accipit
fides pro habitu formato. ꝛ ũ
hac ad Roma. i. c. Juſt⁹ ex fi/
de viuit. Hec ẽ virtus theolo/
gica ſiue ſit in formis ſiue for/
mata. de qua Apoſtolus ait. i
ad Corinthi. xiij. c. Nũc autez
manent fides. ſpes. caritas tria
hec ¶ Scõo videndũ ẽ quid ẽ
fides. Et ſm Bonauẽ. quia fi
des multiplicit ꝟſideraťita eti
am notificatur. Oñq; enĩ con
ſideratur q;tũ ad proprium ge
nus. ꝛ tũc deſcribitur ſic ab au
gu. ſup Jo. Fides ẽ virt⁹ q̃ cre
duntur que nõ videntur. Et
nõ eſt de oĩb⁹ que nõ videnť vt
dicit Magiſter in littera. ſz de
his que neceſſaria ſunt ad ſalu
tem. ¶ Scõo ꝟſideratur fides
q;tum ad obiectũ ſiue ad prin
cipiũ motiuũ. Et ſic dicit Au/
gu. ad creſcentiũ. Fides eſt pri
ma illuminatio mẽtis ad pri/
mã veritatẽ. ¶ Tertio ꝟſidera
tur fides q;tũ ad actũ proprĩũ
Et ſic dicit Damaſcen⁹ li. iiij.
Fides eſt nõ inquiſitus ꝟſeſus
circa primã veritatẽ ¶ Quar/
to ꝟſideratur fides quantũ ad
habitũ diſperatum. Et ħ mo/
do inquit Hugo li. de ſacrãm
tis. ¶ Fides eſt certitudo q̃daz
animi de rebus abſentibus ſu
pra opinionẽ ꝛ infra ſcientiam
ꝟſtituta. Opinio enim fides ꝛ
ſcientia ſunt habitus diſperati
¶ Quinto conſideratur fides
quantũ ad ſuũ finem. ꝛ ſic de
ſcribitur ab apoſtolo ad hebre
os. xi. c. Fides eſt ſubſtantia re
rum ſperandarũ argumentuz
nõ apparentiũ. Nã fides habz
tria. ¶ Primo aſpicit. ¶ Scõo
efficit ¶ Tertio reficit ¶ Aſpicit
primã veritatẽ nõ habitaz ſed
ſperandã. Ideo dicitur ſperan
darum rerum. ¶ Scõo efficit
id ẽ cauſa eſt faciens res ſperã/
das eſſe in nobis. vnde dicitur
ſubſtantia. quia ſicut ſubſtan/
tia ẽ cauſa ſuoꝝ accidentiũ. ita
fides eſt cauſa conſequendi bo
na ſperata. ¶ Tertio fides refi
cit ſeu allicit. vnõ dicitur argu
mentũ. i. certitudo aſſentiendo
his que nõ apparẽt. ꝛ hoc ẽ me
ritũ ꝛ laus fidei ſi certe ꝛ indu/

bitanter creditť qđ nõ videtur
Beatus vero Tho. ij. ij. q. viij
volens verba apoſtoli reduce/
re ad formã diffitõis claraz ſic
dicit. Fides eſt habitus mẽtis
qua inchoatur vita eterna.
in nobis faciẽs intellectũ aſſen
tire nõ apparẽtib⁹. Pro clario/
re autem intelligẽtia ꝑtacte dif
finitionis ap̃li ¶ Primo notã
dũ eſt q; p predictã diffinitiõem
fides diſtinguitur ab oĩb⁹ q̃ pti
nẽt ad intellectũ. Et primo ab
opinione ſuſpitione ꝛ dubitatio
ne per hoc q; dicitur argumen/
tũ. Nam per hec tria intellect⁹
nõ firmiter inheret alicui. Per
dubitationẽ non magis tendit
ad vnã partẽ q;tũ ad aliam. Per
opinionem ꝛ ſi declinet fortiter
ad vnã partẽ tñ cuz formidine
de oppoſito. Per ſuſpitionez le
uiter declinat ad vnã partẽ Sz
q; fidẽ firmiter inheret credẽdis
ſine heſitatione ¶ Secundo ex
hoc q; dicit nõ apparentiũ fides
diſtinguitur ab intellectu q̃ eſt
de principijs per ſe notis ꝛ ſcia
que ẽ de ꝟcluſionib⁹ p demon/
ſtrationẽ acq̃ſitus p que aliq̃d
intellectui apparenter fit cuiuſ
modi nõ eſt fides. ¶ Tertio p
hoc q; dicitur ſubſtantia rerum
ſperandarum diſtinguitur a fi
de cõiter ſumpta. ſ. credulitate
que ẽ etiã de humanis ſicut cũ
quis firmiter credit parẽtes ſu

tã
os eſſe talẽ ꝛ talẽ. ¶ Scõo no q;
dũ q; fides dicit ſubſtãtia re
ſperãdaꝝ poti⁹ q;tũ diligẽdaꝝ ex
eo q; dilectio põt eſſe preſentiũ ꝛ
abſentiũ viſoꝝ ꝛ nõ viſoꝝ Sz
ſpes ẽ tm̃ de abſentib⁹ ꝛ non vi
ſis. de quibus etiam ẽ fides q;
ꝛ ſi videantur ea que ſunt fidei
aliquo modo ſcz vt credẽda nõ
tm̃ oculo corporali vel intellectua
li demonſtratiue. ¶ Tertio no
tandum q; argumentum dicit
multipliciter ¶ Primo breuis
enarratio ſubſequentiũ vel bre
uis collecto materie ſimul ſum
pte totius libri. Et ſic ſumit in
bꝛlia vbi prologi librorum ali
quando dicũtur argumẽta Se
cundo argumentũ dicit oſten/
ſio vel manifeſtatio ſcõm illud
Johan. iij. Omnis qui male
agit odit lucẽ ꝛ non venit ad lu
cem vt non arguantur opa ei⁹
¶ Tertio dicitur argumẽtũ ra
tio rei dubie faciens fidẽ ꝛ hoc
modo ſumitur in logicis. ſed i
theologicis econtra fides facit
argumẽtũ ſeu rationẽ ¶ Quar
to dicitur argumẽtũ certitudo
ex qua animus mouetur in ali
quid. ꝛ ſic fides dicitur argum̃
tum. ¶ Tertio videndo ẽ vtrũ
fides ſit virtus. Et q; ſic patet
ſcõm Bonauenturã. xiij. diſt.
tertij libri. tum quia ipſa ẽ prin
cipium noſtre ſalutis. cuz quia
eſt oppoſita vicio infidelitatis

tū etiam qz in illa consistit rectitudo vite fm regulam iusticie que est vt homo simpliciter credat is que nobis sunt a deo reuelata. Nec obstat q Aristo. z sui seqces ceteriqz philosophi non posuerūt nisi ꝑtutes. Aut morales vt prudentiā iusticiā fortitudinem z temperantiam vel intellectuales. vt sunt intellectus. scientia. sapientia. z prudentia z ars. De quibus loq/tur Aristo. in sexto ethicorum quoniam secundūz Tho. pria ij. q. lxij. ꝑter supdictas necessarias ꝑtutes necessariū fuit eē virtutes theologicas. Nam p virtutem perficitur homo ab act⁹ quibus in beatitudinem ordinatur. Est autem duplex homīnis beatitudo. Una proportionata nature ad quam peruenire potest per principia sue nature. Alia excedēs hominis naturam ad quam homo sola virtute diuina attingere potest secundum quandam diuinitatis participationem. Et quia huiusmodi beatitudo proportionem humāe nature excedit pricipia naturalia hominis ex quibus procedit ad bene agendum secundum suam proportionēz non sufficiunt ad ordinā dum hominem in beatitudinē predictam. vnde oportet q sup eraddantur homini diuini/tus aliqua principia p que ita ordinetur ad beatitudinem supernaturalem sicut per principia naturalia ordinatur ad fīdem conaturalem non tamen absqz adiutorio diuio. Et hec principia dicūtur ꝑtutes theologice. tum quia habent deum pro obiecto inqꝫtum per eas recte ordinamur in deum. tuz qz a solo deo nobis infunduntur tum quia sola diuina reuelatō ne in sacra scriptura nobis traduntur. ¶ Franciscus vero de maronīs in quodam tractatu⁹ de virtutibus ait q virt⁹ theologica scōm nois significatiōnē dicitur virtus diuina a theos q est deus. vnde Dyonisi⁹ in libro de diuinis nominibus omnia ad deū pertinentia siue ad diuinitatem vocat theologica. Sed aliquid dicitur diuinū triplicīter. Aut quia in deo formaliter reperitur. vt eternitas. bonitas. īmensitas z huiusmodi que dicuntur pfectiones diuine. ¶ Aut qz deo assimilatur. Sicut Dyonisi⁹ li. 6 diuinis nobis vocat sanctuz Jherotheū vtz diuinū. qz deo similis erat per participationez virtutū. Aut quia ad deū terminatur sicut ad obiectuz Sicut theologia dicitur scriptura diuina. qz de deo loquitur. Dicuntur ergo virtutes theologi/ce diuine. nō primo nec secūdo sed tertiomō. qz. s. sunt a deo et ad ipm terminantur sicut ad propriū obiectum. Si quis vero obīceret q methaphisica ponitur virtus theolica z tam negociatur circa deū z substā/tias separatas. Rñdet Franciscus q methaphisica ē de deo sub ratione cōi q est naturali/ter nota. virtus vero theologica sub rōne propria que est credita. Multa est xpianoz obligatio ad benignissimū deū qui tanta luce veritatis corda nostra respersit vt fide media magis imbuta sit vna vetula ō oi uinis ꝫ gentiles philosophi q emanuerūt in cogitatōibus suis. ¶ Quod fides ē necessaria ad salutē z etiā credēda sunt aliq q rōne naturali pbari pñt z aliqua etiā explicite.

Capitulum secundū.

Secundū mysteriuz declarandū de fide dicitur necessitatis. vbi sunt tria dubia decidenda

¶ Primum vtruz fides sit ad salutē necessaria.

¶ Scōm vtrū sit necessarium credere aliqua que ratione naturali possent de deo inuestigari. ¶ Tertium vtrum sit necessariū credere aliquid explicite

¶ Ad primū dubiū respondet athanasius in symbolo dicēs. Quicunqz vult salu⁹ esse ante oia op⁹ est vt teneat catholicā fidē. Quā nisi quisqz integrā inuiolatāqz seruauerit salu⁹ esse nō poterit. Rō aūt q̄re fides ē necessaria. qz ipsa illuminat intellectū ad necessariā cognitionē dei. In oi eni via z in omni opatione ē primo necessaria cognitio finis ipsi⁹ opatōis vl̄ vie Qz finis ē cā causaz. ex. ij. methaphisice z finis mouet agentē z ē principiū oim opationuz nostroz ex. ij. ethicoz. Et licz finis sit vltim⁹ in execntōe tū est prim⁹ in intētione z mouet agēte. Sicut ḡ se hñt principia in demōstrabilia in speculabilibus sic se hz finis in opabilibus. Cuz vero in hoc mūdo oēs sim⁹ viatores z nō habeam⁹ hic ciuitatē manentē. vt dicit ad hebreos vlti. ca. Finis ad quē ordinati sumus z ad quē debem⁹ tēdere ē de⁹. vñ Magister sniaruz di. i. ij. li. ait Fecit de⁹ rōnalem creaturā vt summū bonū intelligeret. itelligēdo amaret amādo possideret. z possidēdo frueretur. Et Augustinus in libro confessionū. Fecisti nos domie ad te z in quietum est coz nrm donec quiescat in te. Dicit traz ꝫ deus est causa efficiens omnium per potentiam suā z causa exemplaris p suā sapientiaz

sic est ꝛ finalis ꝑ suã bonitatẽ Quare apocalypsis. i. c. dixit. Ego sũ alpha ꝛ o principium ꝛ finis. Cũ ergo ipse deus sit finis noster sequit ꝙ nos debemus ipsum scire ꝛ cognoscere Immo vt ꝓbat Tho. in. iij. ꝯ gentiles: Intelligere deũ est finis ois intellectualis substãtie. Et in. i. ꝯ gentiles inducit aristotelẽ qui in decio ethicoꝝ reꝓhendit simonidẽ quendaꝫ ꝙ persuadebat hominib vt ꝑ termitteret diuinã cognitionẽ ꝛ humanis reb ingenũ appil caret. Oportere inqebat hoiez humana sapẽ ꝛ mortalia mortalẽ. Contra ꝙ simonidẽ dicit ꝓhs ꝙ hõ se dat ad imortalia ꝛ diuina trahere ꝙstũ põt. ꝗre videt ꝙ necessaria sit cognitio de diuinis ad quã habendam ꝑ statu isto ꝓueniens mediũ est fides: Et ad hoc clarius intelligẽdũ nota. ꝑm Tho. in quarto ꝯ gentiles. ꝙ hõ de diuinis triplicẽ cognitionẽ habere potest. ¶ Prima ẽ cognitio nature. ꝛ hec habet ꝑ naturalẽ rõnem ¶ Scõa ẽ cognitio gratie ꝛ hec hẽt ꝑ diuinalẽ reuelatiõꝫ ¶ Tertia ẽ cognitio glorie. et hec habet per supnaturalẽ illuminationẽ. ¶ Prima cognitio bona. ¶ Scõa ꝫ melioꝛ. ¶ Tertia optima. Vltima cognitio haberi nõ põt absq̃ scõa ꝙ hõ cognoscit ꝙ inuestigari non ꝑnt rõne naturali ex reuelatiõe dei Cognitio ğ fidei illuminat intellectũ ad cognoscendũ deuz trinũ ꝛ vnũ creatorẽ celi ꝛ terrez reliq̃ in articulis fidei ꝓposita. ¶ Scõm dubiũ fuit vtrũ sit necessariũ credere aliqua ꝙ etiã ꝺ deo rõne naturali possent inuestigari. vt ꝙ deꝰ est. ꝛ ꝙ deus est vnuꝰ ꝛ similia. Ad qꝺ rñdet Tho scõa scõe. q. ij. ꝛ in primo ꝓtra gentiles ꝙ sic multiplici rõneꝫ ¶ Prima quia cognitio fidei est certioꝛ. ¶ Scõa qꝛ velocioꝛ ¶ Tertia qꝛ cõmunioꝛ ¶ Quarta qꝛ ampliꝰ ¶ Quinta qꝛ vtilioꝛ ¶ Prima rõ est. qꝛ cognitio fidei ẽ certioꝛ. nã cõnaturalis ẽ multũ deficiẽs a cognitiõe diuinoꝝ. Cuius signũ est ꝙ ꝓphe ꝑscrutãtes diuina naturali ingenio in multis errauerũt ꝛ sibi ipsis ꝓtradixerũt. vt apparet ex eoꝝ dictis atq̃ sentẽtijs ꝙ hõ falli põt. deus aũt falli nõ põt nã si hũana rõ nõ põt ptingere ad ꝑfectã cognitionẽ rerum creataꝝ sensibiliũ. quanto magis in rebus diuinis que nullo sensu ꝑcipi ꝑnt. ꝙ vt inqt Aristo. in ꝓlogo metaꝓh. Deus ẽ remotissimꝰ a sensu. vt igit eẽt apud hoies idubitata ꝛ certa cognitio de deo oportuit ꝙ diuina eis ꝑ modũ fidei traderẽtur q̃si a deo dicta ꝙ mẽtiri nõ põt. ¶ Hinc Lactan. li. i. diuinaꝝ instituꝫ. inqt. Omissis terrenis huiusce ꝓhie auctoꝛibus nil certe afferentibus aggrediamur viã rectã quos equidez si putarẽ satis idoneos ad bñ viuendũ duces esse. ꝛ ipse seqrer ꝛ alios vt sequerent hortarer. Sed cũ magna inter se cõtentiõe dissideãt secumq̃ ipi plerũq̃ discordẽt apparet eorũ iter nequaq̃ esse directũ. sicq̃ dẽ sibi cuiq̃ vt ẽ libitũ ꝑprias vias ipresserũt. ꝯfusionẽq̃ maximã inqrentib ꝓfitatẽ reliquerũt. nobis aut ꝙ sacrm religionis accepimus cũ sit ꝓfitas revelata diuitus oẽs vtriusq̃ sexus sine vllo discrimine ad celeste pabulũ ꝓuocamus. hec ille Certioꝛ ergo ẽ cognitio que habet ꝑ fidẽ q̃ ꝙ que habetur ꝑ sciam ex ꝑte cause certitudinis qꝛ fides innitit ꝓfitati diue que ẽ eius obiectũ. Scia ꝓ innitit rõni humane. vt refert Tho. scõa scõe. q. iij. arti. vlti. Hic apls ad ephesios. iij. capꝫ. ait. Nõ amplius ambuletis sicut ꝛgẽtes ambulant in vanitate sensus sui tenebꝛis obscuratuꝫ hẽtes intellectũ. ¶ Scõo cognitio fidei ẽ velocioꝛ q̃ illa ꝙ hẽtur ꝑ rõnẽ naturalẽ. Scientia nãq̃ ad quã ꝑtinet ꝓbare deũ eẽ ꝛ esse vnũ ꝛ esse nobilissimũ potentissimũ ꝛc. vltimo hoib addiscẽda ꝓponit suppositis multis alijs sciẽtijs. ꝛ sic nõ nisi post magnũ tps cognoscerent ista de deo. nã methaphisica ꝙ circa diuina ꝓsak inter phie ptes vltima remanet addiscenda. ¶ Tertio cognitio fidei ẽ cõmunioꝛ. Multi em in studio scie ꝑficere non ꝑnt ꝓpt multa ipedimẽta. Nã aliq̃ ipediunt a studiose inqsitiõis fructu ꝙ est inuẽtio ꝓfitatis ꝓpter indispositionẽ cõplexionis ex qua multi naturaliter sũt idisositi ad scia. ¶ Aliq̃ ipeditur necessitate rei familiaris. Oportet em inter hoies eẽ aliquos ꝙ tpalib administrãdis insistãt qui tantũ tps in ocio ꝓtemplatiue cognitionis non possent expendere vt ad sũmũ fastigiũ humane inqsitionis ꝑtingerent. s. dei cognitionem. ¶ Quidã insup retrahunt voluntaria ꝑpigricia. Isti ergo tales omnino a dei cognitione fraudarent ꝛ consequenter a felicitate ꝑfecta. Fuit ergo necessarium vt diuina ꝑ modũ fidei credenda ꝓponerent. Cuiꝰ cognitio cõmunis est omnib vt sic omnis caro saluari possit. Quia sicut dicitur ad collocẽses. iij. ca. In xp̃o ihesu non est

masculus ꝛ femina non est ser/
uus neꝯ liber. ¶ Quarto co/
gnitio fidei est ampliꝰ. quia
ad plura extenditur ꝙ cogni/
tio que habetur per rationē na
turalē. Nā ꝙ rationē naturalez
nō possumus cognoscere ð deo
nisi ꝙ est. ꝛ quod est vnus ꝛ si
milia. Sed nō ꝙ sit trinꝰ in p/
sonis nec ꝙ virgo possit parere
ꝛ hmōi. Ideo Apls prime ad
corinthios. ij. c. ait Loquimur
dei sapiam in ministerio quam
nemo principū. i. philosophorū
huius seculi nouit. O aurea se
cula nostra luce veritatis per ie
sum xp̄m dn̄m nostrū illustra/
ta a deo vt in cognitione reruz
altissimaꝝ dei multomagis p
ficiat vna vetula xp̄iana ꝙ om
nis schola gentiliū philosopho
rum. Impletū quippe ē dictuz
ysaie. xi. c. Repleta ē terra scien
tia dn̄i sicut aque maris opien
tis ¶ Quinto cognitio fidei est
vtilior. Nā assentire his q̄ na/
turaliter cognosci pñt nulliꝰ est
meriti sicut credere ꝙ sol moue
tur ꝛ similia. Oz assentire his
que a ðo sunt reuelata maximi
est meriti. Primo rōne reueren
tie ꝙ adhibet hō deo. qz credit
ei etiā ea q̄ non capit. Naz quā
do aliquis credit simplici ver
bo alicuius de his q̄ alias igno
rat exhibet sibi honorē. Unde
Valerius maximus libro. viij.
c. xvi. inquit. Pictagore tanta
auctoritas ab auditoribus fu
it tributa vt que ab eo accepe/
rant in disputationē ducere ne
phas estimarent. Qui etiā in/
terpellati ad credendū causam
hoc respondebant ipm dixisse
Quātomagis homo debz cre
dere deo qui reuelauit nobis
mysteria fidei ꝙ dilectum filiuz
suum vnigenitū pro nobis in/
carnatū ꝛ per prophetas ꝛ apo
stolos ac sanctos suos ¶ Scđo
credere est maximi meriti. quia
homo hum iliat intellectuz suu
um ad credendū ea q̄ intellectu
non potest percipere dicēdo cuz
Hilario. qz plura potest deus
facere ꝙ intellectus intelligere
Quod autē sic credere sit meri
toriū probatur a sancto Tho.
ij. ij. q. ij. Quia omnis actꝰ qui
subiicitur libero arbitrio moto
a deo ꝙ gratiā ꝛ relatus in deū
est meritorius. Sed credere est
actus intellectus assentientis ve
ritati diuine ex imperio volunta
tis mote a deo per gratiā ꝛ sic
subiacet libero arbitrio ī ordie
ad deū. ꝙ actus fidei ē meritor
ius. Insuper omis actus virtu
tis ē laudabilis ꝛ meritorius.
Sed credere est actꝰ fidei que
est virtus. ergo meritorꝰ. Pro
pterea Augustinꝰ sup Johan
nē ait. Sicut in radice arboris
nulla prorsus apparet pulchri
tudo. ꝛ tñ q̄quid est in arbore
pulcritudinis vel fructꝰ ex illa
p̄cedit. Sic ex fide humilitare
quicquid meruit quicquid be
atitudinis aia susceptura ē ex
fidei fundamēto p̄cedit. ¶ Ter
tiū dubiū fuit vtrū sit necessari
um credere aliquid explicite.
¶ Ad qđ rñdet Tho. ij. ij. q. ij
Qđ semp fuit necessariū crede
re aliquid explicite Et i veteri/
testamēto ꝛ apud oēs nationes
sufficiebat credere illa duo q̄ po
nit Apostolus ad Hebreos. xi
c. Accedentiū ad deuz oportet
credere qz est. ꝛ q̄ inquirentiuz
se est remuneratoꝛ. Et in diui/
no esse includuntur omia q̄ cre
dimus in deo eternaliter existe
re vt trinitatem ꝛ perfectiones
omnes in quibus nostra beati
tudo cōsistit. In fide autē p̄o/
uidentie que ibi notatur cū di
citur q̄ inquirentium se ē remu
neratoꝛ includuntur om nia q̄
a deo temporaliter dispēsātur
ad hoiem que sunt via puentē/
di ī beatitudinē vt redemptio
facta per xp̄m in qua implicite
cōtinentur incarnatio. resurre/
ctio. passio ꝛ huiusmōi. Mi/
noꝛes ergo credendo illa duo ex
plesse credebant implicite om/
nes articulos fidei ꝛ ī hoc suffi
ciebat eis. Maioꝛes autem vt
ꝓbere ꝛ alij habuerūt de qui/
busdā articulis fidē explicitā.
In nouo aūt testamēto post tē
pus gratie reuelate non sufficiē
ter illa duo credere explicite. Sed
oportet q̄ oēs tam maioꝛes ꝙ
minoꝛes habeant explicitam fi
dē de mysterijs xp̄i. vt incarna
tionis. passionis resurrectionis
ascensionis. ꝛ huiusmodi pre/
cipue de his que cōmuniter so/
lēnizat ecclesia. ꝛ que publice p
ponūtur Aut etiā de mysterio
trinitatis ꝙ tū ad numerum ꝛ
distinctionē psonaꝝ qz hoc ex/
primitur in mysterio incarna/
tionis hoc enim per se est obie
ctum fidei. Quia illud ꝓprie ꝛ
per se pertinet ad obiectū fidei
per quod homo non sequitur
beatitudinem ꝛ quod ēvia ho
minibus veniēdi ad beatitudi
nem. Hoc est mysteriū incar/
nationis passionis ꝛ huiusmo
di. Quia vt dicitur de cōsecra
tione distinctione. viij. ca. Fir/
missime Ab ira dei quam īcur
rimus propter originale pecca
tum nullus liberatur nisi per
fidem mediatoris hominis ie/
su christi. sed vt dictum est in
veteri testamento implicitam
nunc explicitam in nouo testa/
mento quo ad adultos. per ac
cidens autem ꝛ secundario p/
tinent ad obiectum fidei om/
nia que in scriptura sacra diui
nitus tradita continentur.
Sicut ꝙ abrahā habuit duos

filtos. q̄ dauid fuit filius ysai. ꝛ hmōi. Et q̄tū ad ista q̄ secū dario ptinēt nō tenet homo ex/plicite credere sed solū implici/te ꝛ in preparatione animi inq̄ tū paratus ē credere quicq̄d in sacra scriptura ꝓtinetur. Sed tunc tenet hoc explicite credere qñ hoc ei constiterit i doctrina fidei contineri.

¶ Qō fides debet esse integra simplex ꝛ operosa ¶ Ca. iij

Tertiū mysteriū de/clarandū de fide di/citur qualitatis. In quo sciendū qō ad fidei pfectionē requirunt tres conditiones.

¶ Prima dicit integritatis
¶ Secūda simplicitatis
¶ Tertia operositatis

¶ Prima fidei ꝺditio ē integritas. Debet enim quilibet cre/dere oia que credēda sūt. Qui enim ita crederet oēs articl'os vt vnū ptinaciter negaret sal/uari non pōt. Immo vt dicit Tho. ij. ij. q. v. In hereticis q̄ errāt i vno articulo licet i alijs non errent nō est fides nec for/mata nec informis. Ratio est. quia sublata formali ratōe ob iecti fidei fides remāere nō po/test sicut in alijs habitibꝰ vt etiam remota luce visio esse non po/test. Obiectū autē fidei forma le ē veritas prima ſm q̄ manifestatur in sacris scripturꝭ ꝛ doctrina eccie vñ quicūq̄ non in heret infalibili ꝛ diuine regle ꝛ doctrine eccie q̄ procedit exve/ritate prima in sacris scripturꝭ manifestata ille nō hz habitus fi dei. Hz ea q̄ sunt fidei aliomō tenet q̄ p fidē. Manifestū est aūt q̄ ille qui inheret doctrine eccie sicut infallibili regule om nibꝰ assentit q̄ eccia docet. Alio quin si de his que eccl'ia docet que vult tenet et que vult non tenet. non iam inheret doctri/ne eccl'esie sicut infallibili regu le sed proprie voluntati. et sic manifestū est q̄ hereticus q̄ p/tinaciter discredit vnū articulꝰ fidei nō est paratus in omibus sequi doctrinā eccie. Si enim nō pertinaciter discederet vnuꝰ articulū iā nō est hereticus sed errās. Hereticus ergo qui de vno articulo fidē nō habet de alijs etiā articulis fidē nō hnt. sed opinionē quandā ſm ꝓpriā voluntatē. ¶ Secō conditio fi dei ē simplicitas. Debet vnus/quisq̄ simpliciter ꝓfiteri fidez xp̄i absq̄ rōnuꝰ auxilio. vt ptz de summa trinitate ꝛ fiō catho lica. c. i. Et Grego dicit in ome lia. Fides nō habet meritū cui humana ratio prebet experimē tum ¶ Sed contra quis potest arguere. Nam in. glo. in ca. Si qñ. De rescriptis. dicit q̄ de. pī bus est ratio reddēda. Et pre latus paratus debet esse redde re rationem omni poscenti. vt dicit Petrus prima sua cano/nica. ca. iij Et ad idem facit qō notatur. xxxvi. di. §. Ecce. Et ff. de religiosis ꝛ sumptib⁹ fu/nerum. l. Si quis. §. Sed int dum. Insuper testes examinā di debent reddere rationem sui dicti. Alias dictum eoꝝ nō va let. ij. q. i. c. In primis. Et. iiij. q. iij. §. Item in criminali. ver si. Item sola. Et. xxiij. q. iij. c. Si habes. ꝛ. lxviij. distin. cap. Eor episcopi. ¶ Ad hoc respō/det glo. predicta in ca. Si quā do quod de omibus ratio red di debet si potest reddi Hz qñ q̄ per impotentiam aliter con/tingit. aut quia nō interest no stra qualiscunq̄ sit illa ratio

¶ Pro clariore tamen huius partis noticia notanda sūt ali qua documenta. ¶ Primum est ſm tho. ij. ij. Quod rō hūa na ad ea que sunt fidei potest se habere ad voluntatem credē tis dupliciter. ¶ Uno mō ante credēter. puta cum q̄s non vult credere vel non habet promptā voluntatē ad credendum nisi ratione humana induceretur. Et tunc ratio humana dimi/nuit meritum. ¶ Secō modo ratio humana se habet ad vo/luntatē credētis consequenter puta cum homo habet pmptā voluntatē ad credendum etiā sine ratione. Et ex hoc q̄ diligit veritatē creditā sup ea cogitat ꝛ amplectitur siquas ratōes ad hoc inuenire pōt. Tunc hu mana ratio non diminuit me/ritum fidei. hz ē signū maioris meriti. Sanctus vero Bona uētura in prologo suo pmo sen tētiarum dicit Nō ratiōes in ducte pro fide valent. Ad con fortandū debiles ꝛ infirmos i fi de. Ad delectandū fortes ꝛ ad ꝓuincēdum aduersarios. vnō Aug⁹. li. primo de trinitate in quit. Aduersus hereticos gar/rulatores elatiores potiꝰ q̄ ca paciores rōnibus catholicis ē vtēdum. ¶ Secōm documētū q̄ ea que sunt fidei ꝛ si supra ra tionē sint nō tñ ꝓtra rationē vt dicit Hugo de sancto victore: Et ideo querere ea que sunt su pra rationē nō ē vituperabile hz laudabile dum tñ q̄s ista q̄rat moderate ꝛ cum humilitate ¶ Tertium documētum q̄ ra tio naturalis in his q̄ sūt fidei pōt induci vel cū fide vl' cōtra fidē. Et illa quidē rō q̄ ſm fi dē inducitur pōt augere meri/tum in quantū facit voluntā/tē magis promptam ad credē dum. Ratio autē inducta con tra fidem manente eadem vo/luntate credendi auget meritū

qui eas non videt. sicut qui tẽptatur vehementi⁹ de luxuria vel alio vicio si resistat equali volũtate ⁊ magis meretur Hec Tho. in. iij. ¶ Quartũ documentũ ꝑm Tho. in. i. cõtra gẽtiles. Nõ credere alicui subito sine deliberatione sine inspiratione ⁊ sine motione sufficiẽti est leuitas mentis. Credere ꝯo cum deliberatione vel inspiratione vel motiuo sufficiẽti non est leuitas cordis. sicut facit ille qui credit ea que sunt fidei. Talis em̃ habet sufficiens motiuũ ad credendũ. Inducitur em̃ auctoritate diuine doctrine miraculis confirmate ⁊ amplius interiori instinctu dei illuminantis. ¶ Tertia cõditio fidei ẽt operositatis. qui em̃ credunt debẽt bene operari. ⁊ operibus virtutum intendere. Ad hoc em̃ nos excitant voces scripturaꝝ sanctaꝝ Vnde in Deutrono. vi. c. scribit. Facqꝫ bonũ est ⁊ placitũ in cõspectu dei dñi tui vt bene sit tibi. ¶ Et Thobie. nij. ca. Vultra bona habebim⁹ si timuerim⁹ deũ ⁊ recesserimus ab oi peccato ⁊ fecerimus bene. Et eccleſiastes. iij. c. Cognoui q̃ nõ eẽt melius nisi letari ⁊ facere bona in vita sua. Et ps. xxxiij. Declina a malo ⁊ fac bonum. Et ps. xxxvi. Spera in dño ⁊ fac bonitatem. ⁊ Isa. ꝑmo ca. Quiescite agere peruerse discite benefacere. ⁊. vij. c. Bonas facite vias vestras ⁊ studia vestra ⁊ habitabo vob scum Et Amos. v. c. Querite bonũ et non malũ vt viuatis ⁊ erit dominus deus vobiscũ. ⁊ paul⁹ ad roma. ij. c. ait. Gloria autẽ ⁊ honor ⁊ pax omni opãti bonũ. ⁊. xij. c. ꝓuidentes bona. et xiij. c. Vis non timere fac bonum ⁊ habebis laudem ex illo ⁊ ad galathas vi. c. Bonũ facientes non deficiamus. ⁊ itez ibi. Dũ tempus habem⁹ operemur bonũ. ⁊ Joh. i. canonica. c. iij. Qui bñ facit ex deo est ⁊ aug⁹. xxx viij. dis. ca. Nullus Qui recusat bona agere magis diaboli q̃ xpi membꝝ eẽ ostẽditur ⁊ potius infidelis q̃ fidelis esse monstratur. Et saluator noster Matthei. v. c. Sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opa vra bona. Sed quantũ ad opa videt quasi vbiq̃ fides extincta duz illi qui xpiano censentur nomine ꝑ maiori pte oẽs declinauerunt ⁊ inutiles facti sunt nec ẽ q̃ faciat bonũ vix vsq̃ ad vnũ Adaucta q̃ppe est diaboli malicia ⁊ multoplures sequuntur opera tenebraꝝ q̃ lucis. quod verum esse per experientiaz cognosci potest. dum xpiani diebus istis cõtra xpm eiusq̃ doctrinam vitam suam ducant i quolibet genere vicioꝝ. Nõ sic non sic decet xpianos viure. sed iuste sobrie ⁊ pie expectantes beatã spem ⁊ aduentũ glorie magni dei. ad quã nos perducat ille qui est bñdict⁹ ⁊ laudabilis in secula scl̃oꝝ amen.

¶ Feria tertia post dñicam resurrectionis de iocũda pace

Sermo. lij.

Dixit eis pax vobis Scribuntur hec ꝛba Luce. xxiiij c. ⁊ in euangelio hodierno. Rem ꝑgratissimã efficiunt eterno patri ꝓdicatores verbi dei qui populis annũciant alta ꝑconia pacis. Inquit em̃ Isaias. lij. c. Quã pulchri sup montes pedes annũciantis ⁊ ꝓdicantis pacem. Per illam quippe homies filij dei vocari merentur Vnde christus iesus Matthei. v. ca. dicebat Beati pacifici quoniã filij dei vocabuntur Hanc antiquus hostis vehemẽt exhorret quã a principio sue cõditiõis expugnare conatus est. In celo q̃ppe empireo angeli tenebraꝝ ad ꝑlium cum angelis bonis atq̃ exinde beatis totis suis viribꝫ contenderunt Et quia recusauerũt esse pacifici a deo reprobati sunt ⁊ de celo expulsi atq̃ suplicio sempiterno adiudicati

¶ Propterea similes illis fiunt qui iurgia querunt lites sectantur. odia fouẽt. rixas exercẽt. bella q̃ volunt iniusta. Tales. vtiq̃ xpiano nomine indigni crescendi sunt. qui cum xpo ꝑtem habere nõ possunt. Idcirco in pñti sermone de laudibꝫ pacis dicere statui quã xps post q̃ a mortuis surrexit discipulis blãdo sermone annũciauit. ¶ Declarabimus itaq̃ de ipsa pace tria mysteria.

¶ Primũ dicit distinctiõis
¶ Secundũ ꝓmẽdatiõis
¶ Tertiũ fructificatiõis.

¶ De multiplici pace. s. simulata inquinata ⁊ ordinata q̃ adhuc multipliciter distinguit.

¶ Capitulum primũ.

Primũ mysteriũ declarandũ de pace dicitur distinctionis. Possum⁹ eni distinguere triplicẽ pacẽ.

¶ Prima dicit inquinata.
¶ Secũda simulata.
¶ Tertia ordinata.

¶ Prima est pax inquinata et viciosa illorum videlicet q̃ sunt in malo concordes. Talis pax etiam inter demones reperitur pro quibus Christus dicebat Lu vndecimo et Matthei. xij

Omne regnū in seipm diuisū desolabit. Si sathan in seipm diuisus ē quō stabit regnum eius. Ut em inqt Tho. i. pte. q. cx. Inter demones ē platio. qz demonū quidā naturali ordine sub alijs ꝯstituunt, vnde actiones eoꝝ sunt sub actionibus superioꝝ. z hoc ē qđ rōnem plationis facit. vt. s. actio subditi subdat actione plati. quare illi qui naturaliter sūt sapiētiores z potētiores alijs impāt minoribꝫ illis z illi obediunt. Et ꝯcordia eoꝝ nō est ex amicitia quā inter se habeant. sed ex cōmuni nequitia qua hoies odiūt z dei iusticie repugnant Est em etiā hominū impiorū vt eis se adiūgant z subijciant ad ppriā nequitiā exequendā quos pociores viribꝫ vident. Necꝫ in demonibꝫ accidit ad bonū superioꝝ q eis inferiores subdant. sed magis ad maluꝫ eoꝝ qz cū mala facer marie ad miserā ptineat pesse i malis ē eē magꝭ miseꝝ. hec Tho. sicut ergo par demonū reprobata ē ita z par atqꝫ concordia maloꝝ hoim. adulteroꝝ. latronū luxuꝝ. gulosoꝝ. z similiuꝫ. Jō ihesus benedictus Matthei. x. c. dixit. Nolite putare q venerim pacē mittere in terrā. Nō enim veni pacē mittere sꝫ gladiū. Veni enim separe hoiem aduersus hominē. filiū aduersus patrē suū. z filiā aduersus matrē suā. z nurū aduersus socrum suā. Que oia intelligenda sunt de separatione rōnabili cū. s. quis discordat z separat ab aliquo qz ipse vult dei voluntatē implere. Ille ꝯ qrit z studet vacare vitijs quo casu licet filio timēti deū discordare a patre sectāte vestigia diaboli z similia. ¶ Scōa par est simulata. Hec est illoꝝ qui in corde odiū abscondētes lingua se dicant benivolos z amicos De quibꝫ ait dauid in ps. Loquunt pacē cū primo suo. mala aūt in cordibꝫ coꝝ. ¶ Talis fuit par carthaginensiū quam simulate petebant a romanis. Ut em narrat Titus liuius. Postqꝫ in africā se ꝯtulit scipio africanus existēte hānibale in italia victis iam sepe carthaginensibꝫ carthago varijs terroribꝫ agitata ad hannibalem legatos misit vt celeriter succurreret patrie pture. Cōsequenter triginta principes senioꝝ qđ sanctissimū in illa vrbe ꝯsiliū erat. p petenda. pace mittunt ad scipionē q iam extructa castra sua in cōspectu carthagis locauerat. Fiebant aūt hec nō pura fide. sed vt p verba pacis tēpus efflueret. q cives anxij respirarent. Donec hannibal remearet legati vbi in castra romana z in prōtuꝫ venerūt more adulātiū āte pedes ducis postrati, pcubuerūt qꝫ snia hec fuit Nolle se crimē vel excusare vel negare. sed illis tribuere quoꝝ esset: hoc est nō populo cuitatis sed hānibal suisqꝫ cōplicibꝫ qbꝫ tumultuari z furere z ex bellis bella serere semper magnificū visū ē Igitur populo z inocenti vbi venia petūt ꝯcludentes se facere quecūqꝫ iusserit. Tunc Scipio leges pacis dixit. ¶ Prīa fuit q oēs transfugas z fugitiuos restituant. ¶ Secunda q exercitus oēs ab italia deducant z hispania sicilia z sardinia. ¶ Tertia q omnibus interitaliā z africā insulis ppetuo abstineant. ¶ Quarta q naues omnes longas tradant preter viginti in vsus pacificos reservatas. z q pararent certā quātitatem frumenti z hordei z q soluerent adhuc aliqua talēta auri z argenti. Cū his condicionibꝫ inquit Scipio. Si par placet in fratriduū respondete Nam firmabimus inducias z legati romā ad senatū mittent Carthaginēses infra terminū pacis conditiones approbant Duplex ergo legatio. Una ad scipionē inducias firmatura. Altera ad senatū pacē petitu ra decernitur. Et cū legati ad Scipionē captiui z transfuge aliqui remittunt vt res bona fide credatur geri. Et romā legati penoꝝ iuuenes missi sunt vt eas fraudem tegeret z ignorantiam excusaret. Pēdente autem pacis negocio z durantibus treugis captis multis nauibus romanoꝝ carthaginenses fregerūt inducіarum fidem. Neqꝫ tamen tot offensis constantiam Scipionis inuida carthago fregit. Quibꝫ legatis hostiū cum suis ab vrbe redeuntibus ius gentiū salvum veller cauens hostiles mores quos oderat emulari. quibus ad se perductis. Ite inqt securi multoqꝫ benignus apō romanos in bello qꝫ romani apud vos inter inducias habiti. Ecce q carthaginēses cū pace simulata damnificauerūt romanos. Qui tñ postea hannibale a scipione devicto facti sunt z ipsi voluerint nolucrint tribu tarij romanoꝝ Caute ergo semper agendū. quia vt vegeti⁹ li. ij. ō re militari ait. Frequentius conventionū pactisqꝫ simulatio credulis magis nocuere qꝫ arma. Sed vbe illis qui confidentes in malicia sua ꝓditionibꝫ querūt alios subijcere sibi. qz deus virtoꝝ est inq tatis illoꝝ. Diligit eni ꝛitatē

diligit ꝛ fidē. ob qđ aug⁹. xxiij q. i. c. Noli iñqt. Fides qñ promittit etiã hosti seruãda ē. Ex hoc loco incidenter queritꝫ. an in bellis licitũ sit vti insidijs: cũ insidie fraudes qdã videantꝫ esse ꝛ per ꝓñs ad iniusticiã pti nere. ¶ Ad quod rñdet Aug⁹ dicens. Cũ iustũ bellũ suscipi tur vtꝫ apte pugnet aliqs an ex insidijs nihil ad iusticiã ꝑtinet est. Est de hoc exemplũ ioſue cui mandauit deus vt insidias poneret ꝯ habitatores ciuitatis Hay. vt scribit Ioſue. viij c. ¶ Sed notãdũ vt dicit Tho. scđa scđe. q. xl. qꝫ insidie ordinãtur ad fallendũ hostes. ¶ Dupliciter aũt põt quis falli ex facto vel dicto alterius. ¶ Uno modo ex eo qꝫ ei ꝺr falsum vel nõ seruare promissum. ꝛ istud semper est illicitum. ꝛ hoc modo nullus debet hostes fallere Sunt em̃ quedã iura bellorũ ꝛ federa etiam inter ipsos hostes seruanda vt ambro. ponit li. de officijs. ¶ Alio modo potest quis falli quia ei ꝓpositũ aut intellectum non aperimus hoc autẽ facere semꝫ non tenemur. vnde inter cetera documenta rei militaris hoc ꝑcipue ponitur de occultandis consilijs ne ad hostes perueniant. ꝛ talis occultatio pertinet ad rationem insidiarꝫ quibus vti licitũ est vti in bellis iustis. nec ꝓprie huiusmodi insidie vocãtur fraudes nec iusticie repugnant nec ordinate voluntati. Esset em̃ inordinata volũtas si aliqs vellet nihil sibi ab alijs occultari. aliud est ergo vti insidijs modo dicto. aliud ꝺ sub colore pacis frangere fidem.

¶ Tertia pax ꝺr ordinata que multiplex adhuc est ¶ Prima est pax hois ꝛ dei. de qua iñqt augustin⁹ li. xix. de ciui. dei. q est ordinata obediẽtia in fide ꝛ lege eterna hominis ad deũ Hanc franciscus de maronis in quodam sermone de natiuitate ieſu xp̃i vocat pacem theologicam qua ꝓuari sũt omnes in peccato mortali cõmorantes qui in scripturis vocantur inimici dei. vt diximus in sermone de amore dei ad animã in quadragesimali de penitentia. ¶ Scđa est pax ierarchica hominũ. ſ. ꝛ angelorꝫ dum videlz homines studeant morem gerere angelis custodientibus ꝓpterea Bernardus ait. In q̃ vis angulo. in quo vis diuersorio reuerentiã exhibe ꝙ angelo tuo. ¶ Tertia est pax iconomica habitantiũ. ſ. in vna domo Et de hac dixit Sapiẽs eccleſiastici. xxv. c. In tribus beneplacitum est spiritui meo que sunt grata coram deo ꝛ hominibus. amor fratrum. concordia. primoꝝ. vir ꝛ vxor sibi bene consentientes. ¶ Quarta ē par monastica vnius ad seipsum. dum. ſ. ratio imperat viribus inferioribus ꝛ vires inferiores subijciuntur rationi.

¶ Quinta est pax politica eorꝝ qui habitant in vno regno vel in vna ciuitate. Est enim politicia ſm aristotelem in secũdo politice ordo quidam inhabitantium ciuitatẽ. Ciuitas autem est ciuium quedam multitudo. Ad patrez igitur ciuitatis multum facit ordo dum. ſ. minores reuerentur maiores ꝛ maiores adiuuant minores ꝛ equales equalibꝫ iura sua reddunt. ꝓpterea inquit sapiens ꝓuerbiorꝫ. xi. c. In benedictione iustorꝫ exaltabit ciuitas. ꝛ ore impiorꝫ subuertetur ꝛ. xxix. ca. Omnes pestilentes dissipant ciuitatem cum. ſ. nolunt ordinate nec ſm leges viuere. nam vt aristotelesꝫ in. v. politice ait Ubiqꝫ ꝓpter ineq̃le seditio ē. ¶ Quod pax cõmendat ex eo qꝫ grato est deo. ꝛ xp̃s filiꝰ eiꝰ illã dilexit que etiam a sanctis ꝑdicatur.

Capitulũ. ij

Secũdũ misteriũ declarandũ de pace dicit cõmendatiõis. Triplex em̃ est pacis cõmendatio. ¶ Prima ꝺr dei gratificatio. ¶ Secunda filij dei dilectio. ¶ Tertia sanctorꝫ predicatio. ¶ Prima cõmendatio pacis ꝺr dei gratificatio. Est quidẽ omnipotenti deo grata ꝛ accepti ſſima. ideo per Hieremiã c. xxix. ait. Ego cogito cogitationes pacis ꝛ non afflictiõis Et. i. ad corinthios. xiij. cap. apostolus ait. Non est dissentionis deus sed pacis. ¶ Sed cur inquiẽs deus bella finit q sepe inter homines fieri si pacẽ amat. ¶ Ad qđ rñdet aug⁹ li. v. de ciui. dei. c. xxij. q. i. d facit vt puniant nostra peccata. Inquit em̃ sic. Sic etiam tempora ipsa bellorꝫ sicut in ciꝰ arbitrio est ꝛ misericordia vel ad terere vel consolari gen⁹ hominũ vt alia citius alia tardiꝰ finiantur. ¶ Scđa cõmẽdatio pacis ꝺr filij dei dilectio. ¶ De ipsoq̃ ꝓpe incarnari dixit Isa. ix. c. Uocabitur ꝓnceps pacis Et de eo paulus ad ephesios c. ij. inquit. Ipse est pax nostra qui fecit vtraqꝫ vnũ. ꝛ augustinus. xxij. q. i. ca. nisi bella. ait. xp̃s vt pacem doceret venit in mũdũ. Propter̃ nasci voluit tpe pacis q̃ Octauianꝰ augustus pacifice vniuerso ꝑabat orbi. Sedatis nãqꝫ oibus bellis orbẽ totũ suo subegit ꝛ imperio cunctis inimicis ꝛ turbatoribꝫ romanorꝫ deuictis Inde

Solinꝰ i li. de mirabilib mundi ait. Tēpꝰ augusti solū reptū ē q̄ plīmū armaceſſauerūt ⁊ floruerūt ingenī Illo nāq̄ tpe fuerūt oratꝰ virgilīꝰ ouidīꝰ macer catullꝰ veronēſis ꝓpertīꝰ terencius. varro. marcꝰ tullīꝰ cicero oppolodorus valerius meſallā. valerius maximꝰ ſaluſtīꝰ ⁊ alīi. Et ꝑm Euſebiū in li. de tēporib. Tēpib Octauiani factus ē rome cēſus ⁊ inuēta ſunt in vrbe tricēta ⁊ ſeptaginta milīū ciuiū romanoꝝ. Pacifico igit tpe xp̄s voluit in terra viſibiliter apparere. In natiuitate eius vero fecit angelos cantare Et in terra pax hom̄ibus bone voluntatis. vt ſcribitur. Luce ij. c. Ad inſinuandū quantuz par ſibi foret dilecta. Hic eſtq̄ ſcribitur in prologo decretaliū. Rex pacificus pia miſeratione diſpoſuit ſibi ſubditos fore pacificos. Et dū miſit diſcipulos in omnē ciuitatē in qua erat ipſe venturus. vt dicitur Luce. x c. monuit eos dicēs. In quancunq̄ ciuitatē intraueritis primū dicite. Pax huic ciuitati. ⁊ in quancūq̄ domū intraueritis dicite. Pax huic domui. Et in ſermone quē fecit in vltima cena. vt ſcribit Johā. xiiij. c. quaſi pro p̄cioſiſſimo theſauro pacē aplis reliquit. Pacē inquit meā do vobis pacē relinquo vobis. ¶ Poſt reſurrectionē vero ſepius apparēs. vt ꝓz Luce. xxiiij ⁊ Johā. xx. Apoſtolos ſalutabat dicens. Pax vobis. ¶ Tertia ꝯmēdatio pacis dicitur ſanctoꝝ predicatio hanc eni ſancti p̄dicauerūt. Vñ Dauid in ps. xxxiij. Inq̄re pacē. Et paulꝰ ad Roma. v. cap. Juſtificati p fidē pacē habeamus. Et ad Ro. xij. c. Si fieri p̄t q̄ ex vobis ē cū oib hom̄ibus pacē habētes. Et. ij. ad corithios. xiij. c. Pacē hēte ⁊ deꝰ pacis ⁊ dilectōis erit vobiſcū. Et ad ephe. iiij. c. Soliciti ſeruare vnitatē ſpiritus in vinclo pacis. ⁊ ad Philip. iij. c. Pax dei q̄ exſuperat oēm ſenſuz cuſtodiat corda veſtra ⁊ intelligētias veſtras Et ad Colocenſes. iij. c. Pax xp̄i exultet in cordibꝫ veſtris. Et ad Hebre. xij. c. Pacē ſequimīni cū oibꝫ. ⁊ in epiſtolis ſuis in principio premittebat. Gratia vobis ⁊ pax Idē facit petrus. Item Jo. in apocalipſi ſic incipit. Gra vobis ⁊ pax.

¶ Nō ex pace ꝓueniūt oia bōa tpalia. corpalia ⁊ ſpūalia

Capitulum tertium.

Certum myſteriuz de pace declaranduz dicit fructificatōis. Prouenit q̄ppe ex pace triplex fructꝰ. ¶ Primus tpalis.

¶ Secōs corporalis.
¶ Tertius ſpiritualis.
¶ Primus fructus q̄ ex pace oritur dicitur tpalis. Ipſa enīz ciuitates ampliat. diuitias auget. edificia multiplicat. agros ſeminat. pomeria colit. ſciaruz ſtudia nutrit. armenta paſcit. matrimonia iungit. ⁊ in tra ac in mari ſecuz prebet oibꝫ iter. ¶ Propterea Ouidꝰ in libꝫ ō faſtis ait. Pace ceres leta eſt et vos locate coloni perpetuā pacē pacificūq̄ ducē. Et tullīꝰ in philippicis. Dulce nomē pacis: res vero ipſa tū iocunda tum ſalutaris. Et Caſſiodorus li. i. ep̄la ait. Omni quippe regno deſiderabilis eſſe debet pacis tranquillitas in qua populi proficiūt ⁊ gentū vtilitas cuſtoditur Hec ē bonaꝝ artium decora mater. Hec mortalium genus reparabili ſucceſſiōe mltiplicās facultates ꝓtendit mores extollit. ⁊ tantaꝝ rex ignarus agnoſcitur qui eā minime queſiſſe ſentitur. Hec ille. Nec ſolum in pace tpalia bona quibus homi ſubuenitur multiplicantur. Quinimo ⁊ omia celeſtia atq̄ terrena corpa in pace ꝓſeruātur in ſuo eſſe. Vñ Gregoꝝ. nazanzenꝰ. in li. de regimīe monachoꝝ ait. Celū tra ⁊ mare dꝫ nec inter ſe in pace ſunt et quiete nature ſue terminos ſeruant. Erat mūdꝰ in pulchritudine ſua ac decora prefulgens et Boetius li. iij. de ꝯſolatōe Noſti ne oē qđ ē tādiu manere atq̄ ſubſiſtere quādiu ſit vnū. ſcz p pacē vnitū. Sed interire atq̄ diſſolui pariter qñ vnū eſſe deſierit. Ideo tullīꝰ in li. de amicitia ait. Que domꝰ tam ſtabilis. q̄ ciuitas tam firma ē que nō odijs ⁊ deſidijs funditꝰ poſſit euerti. Et Beda in omelia exponēs illud Omne regnum in ſeip̄m diuiſum deſolabit inquit. Domꝰ eni ⁊ ciuitas ſi fuerit diuiſa velociter diſſipatur. ⁊ etiā regnū quo nihil ē validiꝰ Cōcordat his oibꝫ illud Saluſtij in iugurtino. Cōcordia parue res creſcūt diſcordia maxime dilabūt. Sicut ergo euerſiones ciuitatū ⁊ deſtructio regnoꝝ atq̄ diuitiaꝝ ⁊ glorie copia deficiūt ꝓpter bella ꝓpter lites ⁊ diſſentiones. ita ꝓpter pacē hec omia augmentantur ¶ Secundus fructꝰ pacis dicitur corporalis. homo enīz pacifice viuēs comedit delectabiliter. dormit quiete. ambulatq̄ vbiq̄ ſecurus. Qui aūt inimicitias ſectatur ſemp ē ſuſpectꝰ ſemper pauidus. ⁊ oia ſunt ſibi amara. ¶ Ex pace inſup fit conſeruatio gentium ⁊ popl'orum ⁊ mors violenta neſcitur ſed ex guerris quis enumeret.

quot strages: quot cedes hoīꝫ
sequantur. Res est horrēda ni
mis cōmemorare ꝙ scripta sūt
ab historicis de hominibus ꝙ
perierunt in bellis. de quibꝰ ali
qua nos enarrabimus. ¶ Re/
fert paulus orosius li. ij. ꝙ sub
tribus regibus persarum Ci/
ro videlicet qui gāgen fluuiuꝫ
in quadringentos sexagita al/
ueos ꝯminuit. Et ciro a tami
ri superato. Et xerse ex populis
per sicis decies nonies centena
milia hoīm bella rapuerūt. Nar
rat eutropius ꝙ marcus attiliꝰ
regulus missus a romanis in
affricam contra tres carthagi/
nensiū duces dimicās victor fu
it. Decem ꝛ octo milia occidit
quinqꝫ milia cepit. Iterum pu
gnās Regulus contra cartha
ginēses qui a lacedemonijs au
xilium petierunt eo ꝙ pacem a
romanis obtinere nō potuerūt
victus est ꝛ captus triginta mi
lia hoīm occisa sunt. ¶ Idē eu/
tropius metellus affroꝝ duceꝫ
superauit viginti milia hostiūꝫ
occidit. In bello ꝯtra falliscos
quinto Luctatio ꝛ Malio cō/
sulibꝰ decem milia hostiuꝫ cesa
sunt ¶ Lucio cornelio lentulo ꝛ
fuluio flacco cōsulibꝰ pugnatū
est cum in subribꝰ ꝛ liguribus.
quorum interfecta sunt viginti
tria milia. capta quinqꝫ. Emi/
lio consule ingentes gallorum

copie alpes transierunt quoruꝫ
quadringent a milia capta sūt.
ꝛ interfecta. ¶ Hanibal apud
lacum transimenum flamineū
interemit viginti milia romano
rum cesa sunt: Quingētesimo
ꝙdragentesimo anno ab vrbe
condita. Lucius emilius pau/
lus ꝛ terentius varro cōtra ha
nibalem mittuntur. Et apud
cannas hanibal vicit eos ꝛ qua
draginta quatuor milia roma/
norum cecidere afrorum tria
milia. Interea in hispania has/
drubal frater hanibalis a rōa/
nis vincitur viginti quinqꝫ mi
lia de suis occidūtur. captūtur
decem milia. ¶ Cornelio scipio
ne fratre africani qui postea di
ctus est assiticus consule an/
thiocus prelio fusus ē. Cu/
ius parte quinquaginta milia
equitum cesa sunt ¶ Quintus
cecilius metellus philippum ī
macedonia cum viginti quinqꝫ
milibus occidit, ꝛ macedoniaꝫ
recepit. ¶ Anno sexcentesimo se
ptimo ab vrbe ꝯdita galli trās
alpini iuxta rodanum a roma
nis victi sunt perieruntqꝫ par
tim in prelio partim in flumie
centum quinquaginta milia.
¶ Marius iugurtam ꝛ bochū
mauritanie regeꝫ qui ī auxiliū
iugurte venerat superauit cen/
tum decem milibus hostium
occisis. Marius post victori/

am iugurtina · 2° ꝯsul
ꝯfectꝰ sc̄dm cimbros et
teutunoꝝ in duobꝰ pre
liis ducenta milia hosti
ū occidit · octoginta mi
lia cepit Silla ꝯ mi
tridatem ꝯsul in bello
cū archelao · qui mitri
dates adusum cū mise
rat apud pireum non
longe ab athenis ita cū
vicit vt de cētū viginti
milibꝰ vix decē arche
lao supessent Ex sille
exercitu tredecī tm̄ īter
fecti sunt · hac pugna
ꝯgnita mitridates sep
tuaginta milia electis
sima ex asia archelao
misit · Cū quē silla
iterū conflixit · p̄mo
plꝰ quīdecī milia hosti
ū cesa sunt et filius
archelai diogenes · 2°
oēs mitridatis copie ex
tincte sunt archelaus
triduo in paludibus la
tuit Belli italicū et
ciuile ꝯsūpsert vlt cen
tū quīquaginta milia ho
minū vna hyeme et c
stitit a lucullo misso cō
mitridate ad cētū mitri
datem ad cētū xx milia
hostiū cesa sūt · Pom
peius cō mitridatem
missꝰ in armenia minore

quadraginta milia hostiū
occidit · viginti tm̄ de ex
ercitu suo pdidit Julius
cesar in bello cō britanos
perrexit quadraginta ite
milia Jtm̄ suessones cū
quinquaginta milibꝰ inter
imit ptꝰ germanos qui
venit trāsierat et totas
gallias sibi subiicere pa
rabant occidit qꝰ ferūtur
fuisse quadringenta milia
Sꝫ quid atqꝫ ꝯtinuatim
cetera cū et dicibꝰ ueis
innumabile strages multitu
dine in bellis perempta
Si eni atqꝫ et nouissima
colligeret utiqꝫ ex hoibꝰ
interfectis in bellis morte
excelsi ꝯsterni possent
et ex illoꝝ sanguine flumina
ex remotissimis locis ad ma
re currentia O pax bn
dicta O pax sc̄tissima O
pax ꝯctissima · ꝙ tlia tanta
bella debellat deicit
et psternit ꝙ ciuitates
amplissimas ꝯdidit · ꝯdi
tasqꝫ seruauit homines
vitā diu psiste facit
facit. Cerꝰ fructꝰ pacis
de spūaliꝫ: homo enim
pacificꝰ ecclie obedit fec
litat ecclie et rebꝰ spi
ritualibꝰ deuote intēdit
sꝫ dn̄ dānato odio pximi
et discordie qꝰ detinetꝫ
salute aīe negligit oēs

per vias ad vindictam
et offensionem proximi ad
hibet. Inde Aug. li.
de v. dom. & xix de ci-
vitate dei ait: Pax est
serenitas mentis, tranquillitas
animi, simplicitas cordis,
vinculum amoris, consorci-
um charitatis. Hec est que
simultates tollit, iras
comprimit, bella compescit,
superbos calcat, humiles
amat. Hanc qui accipit te-
neat, qui perdidit repetat,
qui amisit requirat, quoniam qui
sine ea fuit inventus ab-
dicatus a patre, exheredatur
a filio & a spiritu sancto
efficitur alienus. Hec ille.
Unde si volumus ad pa-
cem supernam pertingere
studeamus cum proximis nostris
pacem habere, cum
qua simul obtinere va-
lebimus dei graciam. Amen.

Explicit quadragesimale.

De aqua benedicta:

Triplex genus aque benedicte reperio quod posita variis religio-
nibus devote amplectitur et observat. Prima aqua benedicta
est qua diversis partibus tractatur, spargitur et benedicitur in dedicatione ecclesie et altaris,
de qua fit mentio Extra de consecratione ecclesie vel altaris c. aqua [illegible] et c. aqua per epis-
copum benedicta. Secunda aqua benedicta est fontis baptismi, de qua de conse. d.
iiii c. in sabbato sancto pasce et penthecostes [illegible]
consecratum velut in domino ad [illegible] in
fusione capitur. Tercia aqua benedicta est que communiter [illegible]
[illegible] de qua de conse. d. iii c. aquam sale conspersam populis
benedicimus ut ea cuncti aspersi sanctificentur. Primis duobus generibus
aque benedicte pretermissis de tercio genere [illegible] Et quia
[illegible] vel notabile aliquid sicut exordium presentis sermonis
[illegible] nominis aque benedicte [illegible] Et
[illegible] distinccionis [illegible] tradiderunt
[illegible]
[illegible] ad que [illegible] Verum distinguo
[illegible] ad [illegible] baptismi [illegible]
[illegible] de baptismo [illegible] sanctificati
[illegible] aqua benedicta [illegible]
Aqua benedicta est aqua sale aspersa ad [illegible]
[illegible] verbo exorcisata [illegible]
[illegible] malis [illegible]
aqua sale aspersa. Causa formalis [illegible] verbo Causa
[illegible] exorcisata [illegible] Cau-
sa finalis explicatur [illegible] ad [illegible]
Homo quippe [illegible] viribus suis [illegible] collectis [illegible]
[illegible]
[illegible] Ut ne
[illegible] in homine [illegible]
[illegible] Ut dicit s. Thomas [illegible] Causa ex
[illegible] impugnacionum [illegible] hominem [illegible]
impugnat [illegible] hominem ab interiori impugnat ab ex-
teriori. Et [illegible] impugnacionum molestias [illegible]
[illegible] [illegible] medicinas [illegible]
[illegible] efficaces [illegible] medicinas in
[illegible] Unde ad reprimendum [illegible]
[illegible] impugnaciones salubria medicamina [illegible]
[illegible] In quo doctores theologi
exorcismos et aquam benedictam [illegible] Exorcismus [illegible] in-
pugnaciones [illegible] ab interiori [illegible] ad reprimendum
[illegible] ordinati [illegible] exorcisantur
[illegible] Aqua benedicta [illegible]
impugnaciones [illegible] homines ab exteriori [illegible] ad [illegible]
[illegible] reprimendum [illegible]
ta. Preterea [illegible] institucionis [illegible] colligi potest [illegible]
[illegible] remedium [illegible] datum est [illegible]
[illegible] medicina [illegible] baptismus ordinatum [illegible] baptismus e
[illegible] ut in [illegible] impugnaciones

his sacramentalibus generaliter traditur expressa in libro [illegible] divinis [illegible]
et crucis signo quo aqua exorcizatur et benedicatur. Verba autem dicit Exor-
ciso te creaturam aque in nomine dei patris et in nomine Jhesu Christi filii eius domini nostri
et in virtute spiritus sancti ut fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem
inimici et ipsum inimicum eradicare et explantare valeas cum angelis
suis apostaticis per virtutem eiusdem domini nostri Jhesu Christi qui venturus est iudicare
vivos et mortuos et seculum per ignem. Ex eorum intellectu quod non
apparet differentia [illegible] toto esse differentia sicut posita
sunt per formam [illegible] sacramentalis [illegible] quod ad sacramenta-
le pertinet. Pertinet autem ad verba eius multa [illegible] gratia cau-
se patet. Notatur in medio tangitur cum dicit Exorciso te creatu-
ram. Verbo principali virtutis huius sacramentale efficacia hic tangitur cum
subditur In nomine dei patris et in nomine Jhesu Christi [illegible]. Ceterum quia
omnis virtus sacramentalium sicut et sacramentorum dependet ex virtute passionis
Christi ideo additur crucis signaculum. Finis ad quem est ordinatum hoc
sacramentale exprimitur cum additur Ut fias aqua exorcizata ad
effugandam omnem potestatem inimici. Et finaliter forma verborum tangitur
in exorcizacione salis. Ubi in tangitur forma exorcismorum dimittendo
de hiis sacramentalibus quantum ad modum consecrandi sal exorcizandum
secundum consuetudinem generaliter observatam in ecclesia et sacerdos. Quarto dicendum
licet decreto Alexandri pape de consecratione distinctione 3 Aquam sale [illegible]
aquam sale aspersam populis benedicimus ut ea cuncti aspersi sanctificentur
et purificentur quod omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Hic
tamen quod benediccionis et sanctificacionis huius aque ministerium ipso decreto
solis sacerdotibus demandatur.

Institucionem [illegible] ac ministerium hoc sacramentale [illegible]
effectus et eius utilitatem [illegible] videndum est. Est [illegible] aqua benedicta
divino consecrata [illegible] pluribus divine [illegible] virtutis multum ef-
ficaciter. Tamen primo quia si nulla esset virtus ut quidam heretici dicunt
[illegible] dampnabili dogmatizantes frustra et
eam [illegible] esset hec benedictio. Tum 2o quia alias sic ecclesia
universalis toto orbe hunc ritum aque [illegible] observaret
[illegible] in eius aspersione proferret [illegible]
effectus multiplicat [illegible] quod asserere [illegible] ecclesia
vanum est que in talibus suis a spiritu sancto creditur gubernari. Tum 3o
aque benedicte efficaciam multum testatur [illegible] patrum experimentum
[illegible] ecclesie blasphemia
divine virtutis videtur sonare. Est ergo notandum quod multiplex est
utilitas seu virtus aque benedicte prout colligitur ex verbis forma-
libus benediccionis huius aque suppositis [illegible] sacramentalibus postu-
latis ex decreto Alexandri pape de consecratione distinctione 3 Aquam sale aspersam. Ut si
Nam si cinis vitule aspersus populum sanctificabat atque mundabat mul-
to magis aqua sale aspersa divinisque precibus sacrata populum sancti-
ficat atque mundat. Et si sale asperso per Elizeum prophetam sterilitas aque
sanata est quanto magis divinis precibus sacratus sal sterilitatem aufert
in rebus humanis et coinquinatos sanctificat et purgat et cetera bona multiplicat

insidias diaboli avertit et a fantasmaticis versuciis homines defendit. Hec ex
decreto. Ex [illegible] effectus aque benedicte colligi possunt. Primus est effugatio 1
spirituum immundorum. Virtus enim divina que est in exorcismis est ad expellendum
efficax et infestacionem demonis hostis inimici [illegible]
[illegible] de consecratione distinctione 3 Sic [illegible] exorcizatur ut pel-
latur ab eis diabolus [illegible]. Et hoc virtute aqua exorcizata manet
[illegible] effectus huius. Unde in sacramentalibus dicitur Exor-
ciso te creatura aque et cetera Ut fias aqua exorcizata ad effugan-
dam omnem potestatem inimici. Hinc [illegible] fideles aqua benedicta [illegible] asper-
gunt habitacula [illegible] credentes quod [illegible] per invocacionem
sancti nominis Jhesu Christi omnis infestacio immundi spiritus ab eis expellitur. Unde
Hugo de Sancto Victore [illegible] dicit Hec est aqua sanctificata fideles asper-
git et habitacula fidelium illustrat ab illusione et infestacione
malignorum spirituum. Iste effectus figuratus potest in sanguine agni
paschalis qui in postibus habitacionum ad expellendum exterminatorem
dei mandato ponebatur. Exodi 12. Unde magister [illegible] de divinis
officiis dicit Sacerdos aqua benedicta altare ecclesiam et populum aspergit
ut omnis immundorum spirituum spurcicia [illegible] de habitaculis Christi cordi-
bus fidelium expellatur. Virtus enim aque exorcizate est
[illegible] baptismatis [illegible]
[illegible] aqua lota [illegible] munit. Sic sanguis agni
paschalis [illegible] ad expellendum percussorem in postibus ponebatur.
[illegible]
[illegible] Ut nec [illegible] infidelibus [illegible]
[illegible] hac [illegible] armatura neglecta [illegible]
[illegible] liberius et amplius in eos [illegible]
[illegible] seducendi possit accipere potestatem. 2us effectus 2
2us effectus aque benedicte qui dependet ex primo est mentis puri-
ficacio a fantasticis perturbacionibus illusionibus. Sicut enim demon [illegible]
[illegible] mentes et perturbare [illegible] aspersione aque benedicte effuga-
tur mens ab illis fantasticis expurgatur et purificatur. Unde in
[illegible] decreto dicitur Et insidias diaboli avertit et a fantasmaticis
versuciis homines defendit. Et in sacramentali in exorcizacione salis dicitur
[illegible] Ut fias sal exorcizatum in salutem credencium ut sis
omnibus te sumentibus sanitas mentis et corporis et effugiat atque
discedat ab eo loco in quo aspersus fueris omnis fantasia et nequi-
cia vel versucia diabolice fraudis omnisque spiritus immundus. Hic
3us effectus dependens ex primis est [illegible] cordis 3
ad se [illegible] affectibus seu sollicitudinibus distracti [illegible]
[illegible] teste Beda super Lucam [illegible]
[illegible] ad appetendum spiritualia [illegible]
[illegible] quod aqua benedicta aspersione demonis
potestate repressa et purgata [illegible] affectibus [illegible]
[illegible] distrahitur et dispergitur [illegible] est in mente [illegible]
[illegible] gratia mentis ad [illegible] invocacionem [illegible]
[illegible] fiat [illegible] devocior. Unde in sacramentali benediccionis salis et aque
dicitur Deus invicte virtutis auctor te supplices exoramus
et deprecamur ac petimus ut creaturam salis et aque digna-

aspicias benignus illustres pietatis tue more sanctifices ut bonis aspe-
ctibus per invocationem tui sancti nominis omnis infestatio immundi spiritus abiciatur ter-
rorque venenosi serpentis procul pellatur et presencia sancti spiritus nobis misericordiam tuam
poscentibus ubique adesse dignetur.

4 Quartus effectus est inequalium partium commissio [illegible] effectus ex premissis dictis
colligitur. Unde sic dicitur. Sicut aque salis aspersio propter benedictionem ut ea cineri
aspersi sanctificat ac purificat. Nam si cinis vitule [illegible] sanctifica-
bat atque mundabat [illegible] multo magis aqua salis aspersa
divinisque precibus sacrata populum sanctificat atque mundat. Et ad idem
est Cyprianus [illegible]. Homines [illegible] aque benedicte aspersione [illegible] ad [illegible]
[illegible] singulis omnibus [illegible] mundare [illegible]
[illegible] premissis dictis. Bonaventura [illegible]
[illegible] aspergatur aqua benedicta a festo penthecostes usque ad pasca-
le festum [illegible] ad scripture [illegible]
[illegible] tempore ad hoc aqua aspersionis [illegible]
etiam Vidi aquam egredientem de templo [illegible] scriptum de Ezechiele
xlvii [illegible] aque redundantes [illegible]
[illegible] baptismalis [illegible]
ad aquam benedictam refert [illegible] ad mundandum [illegible]
[illegible] obtinere videtur [illegible]
[illegible] cinis vitule [illegible] adiuncta
[illegible] purificationis gratia [illegible]

5 Quintus effectus [illegible] ad orationis [illegible]
[illegible] aqua benedicta [illegible] effectus ut [illegible]
[illegible] teste [illegible]
[illegible] orantibus [illegible]
[illegible] aqua benedicte aspersione [illegible]
[illegible] colligitur [illegible]
[illegible] oratio [illegible]
[illegible] ab exterioribus ad interiora [illegible]
[illegible] commissio [illegible]
[illegible] religiosi [illegible] oratorium [illegible]
aspersorium aqua benedicte ut [illegible]
[illegible] templo
[illegible] Vnde
[illegible] benedictionem ut hac aspersione [illegible]
[illegible] necessitates [illegible]

6 Sextus effectus et utilitas est ad [illegible]
[illegible] utilitatis [illegible]
colligitur [illegible] benedicta [illegible]
[illegible] impedire [illegible]
benedicte aspersionem [illegible]
Nam altaria ut dicit [illegible] aqua benedicta asper-
[illegible] ut [illegible]
[illegible]

7 Septimus effectus est [illegible]
[illegible]

[illegible] alius [illegible]
[illegible] effectum [illegible]
[illegible] sanati [illegible]
[illegible]

8 Octavus effectus est ubertas ad [illegible] temporalium [illegible]
[illegible] effectus dependet [illegible] effectus
[illegible] effectus [illegible]
[illegible] sanctificat et purificat [illegible]

9 Nonus effectus [illegible] salubre [illegible]
[illegible] ad salutem corporis et anime [illegible]
[illegible] aqua benedicte [illegible] maiestatem [illegible]
[illegible] ut hac
[illegible] tribuisti benedicte et sanctificate
[illegible] corporis
[illegible] ut sit [illegible]
ut [illegible]
[illegible] necessaria hic

10 Decimus effectus est [illegible] pestilentie [illegible] corrumpentis aere
[illegible] effectus impetrande [illegible]
[illegible] exorcizate [illegible] ad salutem
[illegible] adesto
[illegible]
[illegible] ut creatura tua [illegible]
[illegible] benedictionis [illegible] morbos [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] effectus ut [illegible]
[illegible] ab eo omnis in-
[illegible]
[illegible] ut salubritas [illegible]
[illegible] aspersione [illegible] impugnationibus [illegible]
[illegible]
[illegible] Non est autem credendum [illegible]
[illegible] ad petendum
[illegible] Et Jo. xv [illegible]
[illegible] petite et accipietis [illegible]
[illegible]
[illegible] Preterea est diligenter [illegible]
[illegible] aqua benedicte [illegible] effectus [illegible]
non obstat [illegible] aspersionem aqua benedicte [illegible]
[illegible] effectus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] aqua benedicta
[illegible] opere operato. Vel ex
[illegible]
opere operantis. Ad [illegible] dicendum [illegible]
[illegible] Petrus de pal. [illegible] exorcismorum
[illegible] aqua benedicta [illegible] ex opere
[illegible] ex opere operante [illegible]
[illegible] ex opere operante [illegible]
[illegible] Unde dicit Pe. de pal. [illegible]
[illegible]

Sic no est puidēda fides toci eccie nisi 2 pces, q sic ut
ita sicut alia p eadē instituta. Vn quato plus valet fides
nisi 2 ord toci z eccie q uni9 psone. Tanto pcellat iste
gnales cōuinione toci eccie q̄ pd sine inspiracon dei
inuete st singularib deuocoib singlor. Una cerie a
pte alligat quib errois aliq̄ inoluat. hec q̄ qui
qpas adinuenas pferat sce mris eccie istitutis. Alias
iuadi dicēdi ē q ex ope opato. Et ite nadi dicēdi sibdu
dit'. Qda n dicit ex ope opato no q aliq vt nali
ul' sup nali' ceni si ex dīna vte ex decreto sue
pcuto dīne mre assistēte aq bndicta ex' effcie efficat
Et si quit' abit. Vbi in sacra scriptura repit' q de pe
pigerit de9 cū eccia a cstituat decretu. Ru' q ubi p d
igitur luc x. Qui vos audit me audit. Ecce ex di vob pra
te calacdi sup omez p̄tez mia. Hac eccie sue sci det
ptatez ut qui dicet id ad peū adls ē institui dea faciet illud
Ut puta cacat deodnet ub hj. Nyu no dicit q vi te sup nali
dīna mia assistete hc efficiat aq bndca lig h p̄tus no st to
ta cpita in sacra9 que st sstm9 disspo ad grāz. Vltim9 no ad c
fecti qm ē dileca patz ucialia ē sina albti magni 2 sci
thod 2 aliorz mltorz doctorz q opalt p modu nlla inforn
ceptabit mota uolūtas. Et que sit pmissio psor. Habet aute
pnedr dicēdi vr' esse. Dicēdi ē. Vn qz cū puae ... z sub
brevi tp pndu ppoz emndare pmissu aplici hore modu
dicēdi pbleutis pbatoe cū vsus st sat pbalis z haeat ma
gne aucto9 viros lectes arbitror int illos dicēdi mos
ol'tori comitto. Circa qauz illorz electio pmissa istue i
tutis robore pmanz solidata. Q'b omnibz hc adiacd est
q ut meo s. tho 2 l ql 12. Cu appo' aq no bndicta cu
effciat' bndcta. Vrtz n acsita aq ex bndictoe puet
ad aq additā. Magis n degma trahit ad se mi9 dig
Vn tz hugo sic l. ot sic ex bndictio aq stut instituta
ut aq si addat' z dti qtite aque bndicta to st bndca

Beatus procopius fuit nacione bohemus de hone-
stis et bonis parentibus de territorio kurzym qui sci-
licet a prima etate incepit conversari secundum deum quod viden-
tes parentes eius commendaverunt eum in pragam in castro wysse-
gradiensi ingressus literis imbuendus qui mox ut legit
didicit cum dei adiutorio in opere consummavit videntes
autem canonici loci illius eius humilitatem et laudabilem ac
sanctam conversacionem licet plurimum renitentem in ecclesia Sancti Petri
in canonicum ordinaverunt in quo officio magnam om-
nibus humilitatem et sanctitatem prestitit ut omnes ei invident dicentes eum
non esse presbiterum sed monachum. Tunc sanctus procopius de in-
stinctu spiritus sancti secum [?] audiens sibi dicere vade
vende omnia et da pauperibus et sequere me. Dum a quodam
religioso ordinis beati benedicti habitum assumens secessit
in provinciam suam non ut parentes visitaret sed ut locum
deo acceptabilem inveniret et laqueos diaboli et mundi evaderet.
Et cum plura loca circuisset tandem venit ad quandam speluncam
quam mille demonia obsederant et ibi habitaculum statuit
et oracionum vigiliarum et ieiuniorum armis munitus quos demo-
nes pugnavit et expulit. distat autem duabus leucis a castro
Gurimensi quod vulgo a flumine desubtus fluente Saza-
wa nuncupatur. Ubi dum magnitudo hominis esse [?] et virtutibus in
monte posita abscondi non potuit et dux cum primis suorum sa-
lute venacioni vellet Dux udalricus [?] assumptis [?]
pre nimia fatigacione suos relinquens vidit sibi cervum
obviare. Tunc insecutus venit ad locum ubi manebat beatus
procopius qui tunc post oracionem sub arbore assedens ad scinden-
dos ramos operi intentus pro cuius tergo cervus saliit
et vultum contra principem vertit. Quo viso princeps

Legende patronorum Bohemie Moravie Sanctorum procopii viti
Wenceslai wolfgangi Cirilli et Metudii Sanctorum statim [?] inicium [?]

attoniti quibus esset vite et quis requisitus beatus Procopius
humiliter reddidit. Indignans fronte se militare sub regula
beati Benedicti. Tunc dux fatigatus postulavit ab eo potum qui attulit
ei ciphum aque quem consignatum mutatum est in optimum vinum. Stupefactus
dux assumit ab eo consilia salutis. Et ei persuasit ut ibi in loco
nomine virginis Marie et beati Johannis baptiste et omnium sanctorum fieret
collegium quod et factum est. Et partem silve eidem dedit et bonis dotavit et beatum
Procopium prelatum prefecit. Crescebat autem fama eius longe lateque
ita ut catervatim confluerent ad ipsum sibi commendantes atque se devo-
tis fratribus commendantes. Tempore Lotharii quidam vir non mediocris
parentibus ad beatum Procopium [illegible] audire eius predicationem et pro-
fessioni interesse volens ad litus Sazana venit. Qui cum
[illegible] et illuc esset [illegible] videbat ex altera parte
vocare [illegible] clamabat. Deus qui per electum tuum Procopium mi-
ra [illegible] operaris per eius et orationes fac [illegible]
parte venire ad me [illegible] valeam. Predictus fieri orationibus ac
optatis professionibus quod statim factum est et [illegible] fuit
professioni. Et gratias egit beato Procopio. [illegible] Sic accidit post mor-
tem [illegible] fugatus venit ad eundem flumen
ad beatum Procopium fugiens et cum non posset [illegible] inundationem fluvii
ac in [illegible] oravit. O deus per merita et orationes beati
Procopii in adiutorium meum intende et adiuva me. Tunc con-
stante tempore vidit aquam in modum pontis congelatam et ut pro-
[illegible] fuit resoluta et adhuc vivens [illegible]
[illegible] liberavit [illegible] dimisit [illegible] terra illiminata.
Appropinquante vite eius termino predixit fratribus de monasterio eodem
[illegible] sed cito post hec revocatos et [illegible] et infirmitas
in morte venit. [illegible] petens tunicam que post mortem sua

iussit tunicam suam indui quod et factum est et statim [illegible] est
mortuo beato Procopio eadem nocte [illegible] quidam nomine [illegible]
[illegible] post mortem eius [illegible] nomine in abbate degeret. Tunc
instigante diabolo quidam detractores abbatem cum fratribus in curia
ducis Obignei tunc dominante accusaverunt. Quamobrem eos
eicerit et alios ordinis ibi collocavit. Et dum nocte in hora
matutinali fratres essent appropinquavit abbas. Cui Procopius
apparens dixit. Non tibi pertinet hic degere. Cum in ducis potestate
[illegible] ei [illegible] recede quod si non feceris [illegible] divina [illegible]
[illegible] et [illegible] At ille illusionem putans omnino vilipendit.
Cui autem secundo et tertia ac quarta die ei apparens cum ad ma-
tutinum dixit. Cur meis monitis non obtemperasti. meis fra-
tribus hunc locum a domino [illegible] et si a duce et potestatis
[illegible] fuit tradita a me omnino est prohibita et hec dicens ipse
tunc [illegible] postea illum fecit cepit et de monasterio ex-
pulit. Et abbas ea duci narravit. Et mortuo [illegible]
filius eius [illegible] [illegible] abbatem cum fratribus in monasterium redu-
xit [illegible] eius [illegible] per merita eius fiebant miracula.
Anno domini .1. 2. 3. 0. [illegible] beati Procopii abba-
[illegible] et [illegible] [illegible] ut recepto testimonio [illegible]
[illegible] Romam pergeret pro corporis canonizatione [illegible]
[illegible] Cum venit ad papam Innocentium [illegible]
[illegible] delata [illegible] pro beato Procopio. Et cum abbas in [illegible]
[illegible] et finem [illegible] habere non posset negotium beati Pro-
copii dimisit et eadem nocte dormire cepit. Cui eadem hora
qua Blasius abbas de Roma venit apparuit beatus Procopius
[illegible] quod tam diu corpus meum [illegible] permisisti et
[illegible] meum [illegible] permisisti [illegible] cum [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] iussisti et corpus meum [illegible]

nominari fecerit Elevabis virgam pastoralem at Sic te pro-
rabo Expergefactus papa dixit quod esset requisitus, Tunc
episcopus surgens quendam Cardinalem abbatem renouauit
testimonio diligencius prefato misso vero facto precepto cele-
brari et misit Gwidonem Cardinalem vt corpus beati pro-
prij canonizaret In qua canonizacione multa miracula o-
peratus est deus Ita multi ceci illuminati infirmi curati lep-
rosi mundati sunt predictus Gwido visis tot miraculis mo-
sterium in pluribus dotauit indulgencijs et Roma rediit
Sic quoque dominus exaltat seruum suum Et cetera est finis

Vitus puer temporibus diocleciani et maximiani in
prouincia Sicilia cum esset Lucana ortus nobili genere
sed gentili patre cui nomen hylas sacrilegus et impius Beatus
vitus ab infancia cum deum gratiosum deprecabatur dicens domine ihesu
fac mecum tuam misericordiam ut non separer a consorcio iustorum
Et venit vox de celo dicens Vite exaudita est oracio tua et ecce
facia tecum magna mea propter uos in domino confortatus miraculis
operabatur virtutes Quod audiens pater eius flectere (?) volebat eum et
ad cultum ydolorum reducere conabatur Cui beatus vitus Cur
diis me iubes sacrificare pater Cui ille Nescis deos esse im-
mortales Iouem martem appollinem herculem ymonem minerua
cum quibus principes nostri subditi sunt Vitus respondit Ego nunquam
audiui plures deos esse sed scio vnum deum esse patrem et filium
et spiritum sanctum tres personas vnum deum qui fecit celum et terram
et omnia que in eis sunt ipsi seruio ipsum adoro Audiens pater
iussit eum verberibus cedi dicens Quis te docuit talia loqui cum
nescis quod si hec audierint principes nostri peribis Beatus vi-
tus respondit Ista que audis xpistus me docuit hec nobis suo sanguine
redemit que tu ignoras pater Ita si volueris in conspe-
ctu eius stare poteris Quis est xpistus qui tollit peccata mundi Cui ego seruio
ylas ait Scio quod ipse tu confiteris apud pilatum flagellatus
est et crucifixus Beatus vitus respondit Ille se tradidit et crucifixus est
pro peccatis nostris redempcione a quo me nullus hominum poterit separa-
re Tunc pater vident modestiam preparare eius diis vide ne
amplius talia loquaris Cui beatus vitus Hec verba in aurea (?) sunt silere non
possum Cum talia loqueretur beatus vitus apparuit ei angelus domini dicens
datus sum tibi a deo custos vestri et dico tibi et quecunque pe-
cieris a deo dabit tibi. Pater vero plangebat filium quem vincere
non poterat ei Audiens valerianus preses applicari precepit et dicit
ei Audio quod filius tuus ihesum crucifixum confitetur et deos

nostris non adorat. Iube ergo eum adduci ad me. Cum adductus
fuisset beatus Vitus, interrogavit eum dicens: Quare non sacrificas diis
nostris? Nescis quod principes iusserunt ut quicumque Christum colit diversis
penis intereat. Vitus respondit dicens: Ego simulacris non sacri-
fico sed domino Ihesu Christo cui servit anima mea. Praeses dixit: Nisi vo-
lueris quiescere et amiciciam patris negligere iussero te iam
mactari suppliciis. Acquiesce ergo et sacrifica diis nostris. Vitus dixit:
Semel dixi tibi: Christum filium dei adoro. Statim praeses iussit
puerum baculis cedi et statim brachia cedentium aruerunt
ita ut pro doloribus clamarent. Et manus praesidis aruit,
qui vociferans dixit ei: Tu filium meum habes sed magum et vene-
ficum. Vitus respondit: Magica mea est Christus quem invocans fugiet
tua malicia. Ille me docuit. Si potest deus tuus sanitati
restituat manum tuam. Cui praeses: Si deus non potest tu facies?
Cui Vitus: In nomine Christi. Consignata facta manu tua et in
nomine Ihesu sanavit eum. Tunc Valerianus assignavit eum patri
dicens: Vade et emenda filium tuum ut sacrificet diis. Tunc pater
introducens eum in domum musicis, blandiciis et deliciis eum at-
temptavit. Tandem iussit ornare cubiculum et cum introducit (?)
puellis lascivis Vitus cum floribus gemmis depingebat, dicens:
Domine Ihesu Christe, confirma me domine ut non prevaleat inimicus diabolus pro-
ter in me voluntatem suam. Tunc angeli apparuerunt ei. Tunc
magis clausit pater introspiciens et videns angelos et clarificatus
est et clamavit dicens: Dei in quem vidi deos factus sum cecus. Dedu-
citur quoque ad templum Iovis dicens: Si me sanaveritis offeram
taurum cum cornibus aureis Iovi. Nec ullum deus
adducitur quoque ad filium et cecidit ad pedes eius dicens: Fili, salvum
me fac. Vitus dixit: Abrenunciabis diabolo? Ille dixit: Quo-
modo possum abrenunciare? Vitus dixit: Si abrenunciaveris sanetur
visus. Et statim te illuminatum ... ipsum astare faciam

Et orante pro eo sanatus est. Tunc clamavit dicens: Gratias
ago domine quod salvum me fecisti. Dicebat Vitus subridens:
Dominus Ihesus Christus te salvum fecit non dii tui. Tunc pater cepit ocan-
sionem querere quomodo eum interficere posset. Tunc angelus domini ap-
paruit Modesto dicens: Tolle puerum et vade ad mare inde
transfretans vade in aliam regionem et venies ad flumen quod dicitur
Siler et ibi sedebis sub arbore et aquila cibum tibi ministrabit.
Et ubi ipsi gerebant quod beatus Vitus gerebat et a languore
curabat. Interea filius imperatoris a demone arreptus
vocabatur. Cui clamabat: Non exeo nisi venerit Vitus Lucanus.
Statim imperator misit eum adducere cum Modesto et Crescentia.
Qui ibi adduxit filium imperatoris. Tunc imperator ei multa obtulit
munera quae omnia contempsit. Deinde cepit eum blandiciis ut diis
immolaret. Et cum non proficeret misit eos in carcerem. Tunc beatus
Vitus clamavit: Auxilium meum in te domine ... libera nos
sicut liberasti tres pueros de camino ignis et Susannam de falso
crimine. Tunc apparuit ei angelus et facti sunt terre motus. Tunc ...
in quo victa clamavit factum est sicut cinis et ipsi psallebant dicentes:
Benedictus dominus deus Israel quia visitavit et fecit redemptionem plebis sue. Tunc mi-
sit eum pice in clibanum. Deinde in olla ... ferventi ...
et pice plena ... Cum viso signo crucis ... dimposuit
... Et cum nec sic eos vincere posset misit pueros in catastam et
... in catasta terremotus factus est et omnia templa ydolorum
corruerunt et mortua est tanta pars populi. Tunc imperator fugiens
semetipsum cruxit (?): Ve mihi quia a tali infante superatus sum.
Angelus autem domini descendit et liberavit eos de catasta et subito
inveniuntur secus fluvium Silarem ubi commendantes deo animas
reddiderunt in pace. Et visi sunt aves cum angelis psalle-
ntes. Corpus diebus et noctibus aquila custodivit. Corpora eo-
rum Florencia illustrissima domina ... ad flumen Silarem

Et apparuit ei sanctus Vitus dicens: Sepelias corpora
nostra. Eumdem periculis dabitur tibi et liberacio. Et
statim collegit corpora sanctorum et aliis sepelivit
ubi requieverunt multis temporibus. Etc. cum sanctis

Wenceslaus dux et Martir in terra Bohemie
natus ex patre Wratislao duce, christianissima matre
gentili Drahomiera nomine vincte, cum adhuc patre pu-
er sancti traditus artibus liberalibus imbuendus, quas non segniter
agens in aggressis cito super senes et se doctos intellexit,
et ab doctrina perspecte pater multis mandata dei persequeba-
tur. Mortuo autem patre terre populus in unum congregatus elegit
in principem pro patre suo beatum Wenceslaum reniteret et
tolli. Elegit vero eum senioritatis quam fratrem suum Bole-
slaum precedebat tum eciam virtuose actionis ipsius et ab eo
[illegible] quia etatis erat modice, nondum negocia terre va-
lens gubernare committitur a primatibus terre beate Ludmi-
lle avie sue usque ad roborem etatis educandus. Porro
mater eius repleta dolo et invidia, vidua quam crudelior dolens
beatum Wenceslaum esse raptum suis suos [illegible] que
beatam Ludmillam nocturno tempore iugulaverunt pro fide. Ipsa
se ingerens in regnum beatum Wenceslaum ad se recepit et non
pro nomine prohibuit audivit ab eo lucos et aratores gentiles
videlicet clericos et sacerdotes domini sub edicto sine capitali pu-
ericia at intus abdita peccata erat prius quam in celum sacerdotes
autem requirit ad colloquendum reperit debite adesset
plura studet cordis mundicie confiteri et abmissa quam
commissa. Deinde cum omnibus irent ad ymolandum idolis que
colebat mater eius ipse solus fugiebat consorcia et perge-
bat ad ecclesias quas fecit eius construere et adorabat do-
minum Ihesum Christum. Cum autem sanctus esset vir quidam unius
primariis terre ac mater sua stabat in medio corporis congregabat
faciebat et duricia cordis corum. Omnibus ad eos: O stulti
Vobis filiorum heth dixit abraham. Audi nos domine.
Princeps dei es tu apud nos. Gen. xxiii ca.

Munda de epistola

figura iii Regum xviii
de Jezabel que
interfecit prophetas domini

fide dilatavit

et insensati quis vos fascinavit non obedire veritati. Christus vero
sit idolis verius non firma [illegible] alicui [illegible] applicuit [illegible]
[illegible] haec ille prohibuisset [illegible] fine vero fideles quos
omnes de terra expulisset non ita erat apud eum sed dona deo suo
libere fuit. Et sic cepit idola minui et ecclesie aperiri
et fideles qui dispersi fuerant affluere laudes deo resonare que
hactenus conticuerant. Sacerdotes eciam de alienis partibus sic
[illegible] cum reliquiis et libris precio et prece [illegible] similis
erat in gloria [illegible] omnibus et [illegible] pauperum [illegible]
Non repellebat quemquam [illegible] volentem et omni petenti se tribuebat.
Visitabat infirmos viduas tegit [illegible] peregrinos cibabat [illegible]
[illegible] et ut breviter concludatur plenus operibus misericordie fuit non
solum palam sed et clam. Illa nocte consurgens [illegible] suis
[illegible] [illegible] pauperum [illegible]. Et cum esset [illegible]
[illegible] et omnibus sibi [illegible] [illegible]. Ita sub veste
fulgente cilicio corpus [illegible] noctibus eciam pervigil
solo comite [illegible] nudis pedibus orandi gratia per ecclesias
discurrebat ita ut scissis eius teneris plantis cruor defluens
eius vestigia eius in viis rubricaret. Multo eciam affectu
circa altaris sacramentum movebatur placide [illegible] tempore
messis nocte consurgens tendebat ad agrum suum cum uno fi-
delo clam egrediens de cubili suo. Illis corpore quod [illegible] ia-
cebat [illegible] qui [illegible] excutiebat manu
sua [illegible] [illegible] molebat eciam [illegible]
[illegible] [illegible] aquam hostias faciebat. Illa et vide-
[illegible] sua [illegible] et [illegible]
[illegible] ad missarum solempnia [illegible] offerebat. Cuius

iij Re xviij Abdias
timebat deum valde
et pascebat prophetas domini in
speluncis pane et aqua

Iudicium pupillis dabat
Iob xxix

Elias faciebat

41

[illegible] tamen devotus et humilis principes et laudabilis cum [illegible]
eciam [illegible] [illegible] [illegible] largam manum [illegible] et eos
baptizari fecit. Ideo non intendebat venacioni aucupio
et bestiarum [illegible] non illum acceptabilius sacrificium
deo zelo animarum. In diebus autem eius accidit ut imperator
universitate principum in unam cum [illegible] curiam
celebraret sollempniter. Beatus autem dux Wenceslaus deo sic
disponente ut in eo mirabilis appareret celebratis illis [illegible]
die postea omnium [illegible] venit. Inter imperator et universi prin-
cipes mora illius indignati convenerunt ut quicumque duci
Bohemorum assurgeret a loco [illegible] capitali sententia ple-
cteretur. Cum igitur beatus dux colloquii pallacium ingrederetur
Imperator primus omnium assurgens et obviis manibus acci-
piens illum in throno suo secum sedere fecit principes vero
haud dubium assurgentes. Imperator et ipsi assurgerent
[illegible] vero principibus cum admiracione [illegible] [illegible]
causa [illegible] se imperator asserens se [illegible] vidisse
[illegible] [illegible] duce angelicum [illegible] et [illegible]
[illegible] splenduisse et in fronte eius crucem [illegible] appare-
re. Post celebracionem vero curie singulis principibus ad
[illegible] imperator [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut postularet ab eo quod [illegible]
[illegible] videretur [illegible]. Beatus non honores [illegible] a di-
[illegible] [illegible] domini [illegible] regni sed reliquias
[illegible] Viti peciit et obtinuit. [illegible] eciam accepta reliquias
[illegible] divina gracia cordi eius [illegible] [illegible] in honore
sancti Viti martiris ecclesiam edificare [illegible] [illegible]

Splendens apparuit

sui qui in honore sancti Georgii martiris monasterium in urbe
Prage edificavit et amicte sibi pontifice Ratisponensi
ad cuius diocesim tunc pertinebat Bohemia sub suis sumptuose ec-
clesiam construxit. Venit autem eius fama ad omnes circumiacentes
provincias videlicet quod esset vir bonus et fidelis et sanctus
ma tunc templa ecclesie magis magisque ex edificiis preti-
osis repertis sunt ad eum confluere et alii fidelium quamplurimi qui
affectuose recipiebat et indigentiis eorum rebus sustentavit
Cum interim gentibus huani ab ipsius exordiis expugnatis
fidelium turmas vitat in morte vivum hoc dat fratri
de consilii consortia mortem eius decat Bolezlavo frater eius sub orta sequi
tinguis festi quinum concedens parat mittit ad sanctum
dominum rogat ut Bolezlavia ubi tunc temporis cum eo fu-
turia maneret cum gaudio sed interfectus. Qui consilium fu-
turi mortis uelcfuctes omnibus suis fidelibus qui tunc Prage
commorabantur sacrificio corporis Christi suscepto ad convivi-
um insidiosum perrexerat. Cui sic occurrens affabiliter suscepit
prebens veluti Iudas Christo pacis osculum. Facta cena convivan-
tibus illis Bolezlavus tractat cum inimicis quo fratrem suum occi-
deret. Sed tribus intimis fidelium consilia precepto eius collapso
tacite refert in aures ducis offerens equum paratum monet
ut fugiat a futura morte. At ille spiciens hunc diem sibi perpro-
imo hoc intelligens celestis mense convivia et primum consum-
mata non ad modium se convertit sed dicens. Bibamus hunc ca-
licem in honore sancti Michaelis ut animas nostras perducat
ad paradisum leticie. Hora vero noctis ad ecclesiam depor-
tat se sicut cum ministris suis hoc armatus in civitatem
Cain dixit fratri suo abel foras in agrum et interfecit eum. Ben iiii c.
Bagga Dicens magis bonorum a inimicis 23 q iiii h aut
Bom a malis sed perfecti et tolerare in q i c Nulli dubium

Esau cogitavit interficere
fratrem suum Iacob
Ben xxvii
Bugho deterior quam
bestia vii Ethica

posuit insidias. Crastino autem fratrem suum post media no-
cte surgere et ad ecclesiam ire pulsato signo matutina
beatus Wenceslaus surrexit et ad ecclesiam ingressus oracionibus se
obtulit. Cumque domum rediret ecce frater suus obviavit
quem videns beatus Wenceslaus humiliter salutavit dicens. Gratias
tibi ago de honore quem mihi heri exhibuisti ad quem
frater heri ut condignum fuit te honoravi hodie vero sic
te honorabo. Statim arripiens gladium caput eius fratrem
percussit. Et statim iterum gladium de manu excussit et gloria-
tus sedit. Cumque gladium sancti Wenceslai arripuisset
victoriam dedisse hostes et non sicut gladius tuus nunc
possit interficere. Tunc nunc acquisti sed absit ut
sanguinis fratris mei 20g incriminat potius ut placet
perfice quod cepisti et porrexit ei gladium. At ille tam cla-
mat inter virum suum ad ecclesiam fugiens sed ecce ia-
nua clausa invenit rumi occurrit se pro ea ac in manum domini com-
mendabat spiritum suum et pro persecutoribus orat. Quem ille
gravem. Tunc sic cum suis satellitibus insequens gladiis
cruciavit et diversis vulneribus cum clericis co-
tripomcit. Corpus eius in eadem ecclesia per manus quidam fide-
lium est sepultum et cruor eius quo tempore perfusus fuerat ec-
clesie parietes ac pavimentum aspergebat non lavari nec
abstergi potuit per multorum annorum circulos usque ad destru-
ctionem ecclesie qui eo festo clamabat ad dominum de terra quod fa-
cinus tam enorme perpetratum. Bolezlaus vero Prage pergebat
sevicia qui eorum in fidelium catervas fuerunt beati viri

Mth v. beati pacifici
qui filii dei vocabuntur
33 q i Noli

Morte subiit

In fine de suo ori-
dat virum
Ben xlix

decitos et cecos ihro suos mortis sentencia dampnat quosdam gladio
necatos quosdam in flumine precipitatos. Alij vero visu persecucionis
eius gladio [illegible] terrore timoris fugierunt sicut scriptum
est percuciam pastorem et dispergentur oves gregis. Deinde
[illegible] succedentibus per [illegible] corporis eius pragam
portatur ubi claudi gressus gradiendi defuncti vita redditur
languor ab infirmis [illegible] removetur ac sic [illegible]. Quidam
deprehensus et in carcerem trusus per invocacionem beati wenceslai
liberatus fuit confractis compedibus. Quidam secundum hominis [illegible]
cuiusdam [illegible] barbarus accepto precio vendentes puta:
uerat miserorum preces longe a se positorum exaudire non
posse. Cum ergo [illegible] ad certas [illegible] vincti duce:
ret beati wenceslai meritis quem ipse invocaverat subito ca:
thene de manibus eius ceciderunt et torques ferrei de col:
lo eius confracta dissiliunt. Quod videntes emptores eius
cognoscentes [illegible] esset mirabilibus tamen dei consistere non va:
lentes liberum cum alijs permiserunt. Aliud miraculum

aliud

per supplicacionem eius hoc primum signum patuit. Cum plurimi
culpe suis [illegible] in [illegible] tenebrosi carceris tenentur
custodia [illegible] nil aliud nisi mortis sentenciam expectan
tes fuit in ipsis [illegible] angustijs positi [illegible] singultibus
ac suspirijs sanctum [illegible] invocare wenceslaum dicentes
O benignissime pater et miles christi regis subveni nobis tue
auxilium nobis dignanter inpende et ab hijs [illegible] ca:
thenarum nos velis eripere. Credimus enim veraciter tuis me:
ritis nos posse liberari. Nocte ergo sequenti divine virtutis
potencia misericordie affuit per intercessionem sancti wenceslai

Quidam cum illorum in primis qui audit sonum tintinabuli [illegible] pro:
inde. Deinde [illegible] clauis [illegible] illi visione illuminat
pica ligni in quo pedes eorum tenebantur velud cera flexi:
bilis [illegible]. Quod videntes pedes extraxerunt. Deinde cathene
ceciderunt confracte. Custodes vero videntes virtutem dei [illegible]
nullam [illegible] audebant inferre. Qui liberati clara voce
benedicebant deum et predicabant coram omni populo quod hic fuissent per meri:
ta sancti wenceslai liberati. In provincia [illegible] fuit aliud
quidam claudus a primis suis annis gressu carens. Cui vir quidam
albis indutus vestibus in visione apparens ait Vade in civitatem
pragensem ad ecclesiam sancti viti ubi requiescit corpus sancti wen:
ceslai ibi procul dubio recipies sanitatem. Claudus vero ille
credens se [illegible] per nocturnas ymaginaciones visioni nullam fi:
dem adhibebat. [illegible] visio [illegible] eidem apparuit et diucius
increpat quare iter suum accelerare distulit. Claudus autem
[illegible] in extasi positus per somnum videbat [illegible]
[illegible] negociatoribus [illegible]
vehiculo se [illegible] in civitatem pragensem. Ad quam dum perven:
isset intrat ecclesiam sancti viti et ante sepulcrum sancti wenceslai
plena fide diucius orat. Post [illegible] ab oracione surrexit pedes fu:
[illegible] sanitati redditus coram omni populo laudavit deum et
sanctum wenceslaum. Et non solum vicine gentes sed et remote ut sci:
[illegible] dubio [illegible] mirabile [illegible] terribile ma:
nifestat. Rex itaque dacie Erericus nomine cum esset infir: ad
[illegible] cum nobilibus [illegible] et tempore venacionis bestiarum in
[illegible] moraretur. Ecce una nocte in sompnis apparuit ei homo
[illegible] deiecto vultu [illegible] oculis pallens facie et

et cum totus repletus miraretur. Tunc videbis rex perterritus est
vehementer. Nunquam enim viderat hominem crucifixum et licet esset
totus pavidus tamen aliquantulum confortatus sciscitabatur ab
eo quis esset et ob quam causam esset crucifixus. At ille blanda et quasi
leni voce. Ego sum inquit Christus tuus, ait, me crucifixisti. Tunc rex
tremendus et paululum recogitans unde hec sibi quod Christum suum
crucifixerit, tamen obiecit ei tu huius sancti confessoris nunc esset
Admittit militum Pectory qui sibi obnoxius erat se cruci [illegible]
hunc Christum crucifigit. Ille audiens itaque rex gemebat [illegible]
[illegible] tractatis et flexis poplitibus voce petebat [illegible]
indignus iniustus feci et patiens nunquam crastine signatur [illegible]
Si prius et nunc longe est in [illegible] tuo da veniam obsecro peccati
Et domine ut remissionem peccatorum acciperet [illegible] in ho-
nore sancti Wenceslai militis mei. At ille: Ecce [illegible] tu me
[illegible] me [illegible] gaudebis [illegible] et hoc dicto evigilat et
visio disparuit et [illegible] a somno [illegible] plorans cepit
in animo revolvere horrorem [illegible] visionis recogitans [illegible]
[illegible] obiectionem [illegible]. Et [illegible] terrere [illegible]
[illegible]. Et cum [illegible] quod hic sanctus esset [illegible]
[illegible] sollicite gereret [illegible] in [illegible] primo. Et
[illegible] rege [illegible] milites [illegible] ab [illegible] et rex
a [illegible] si forte [illegible] corpus [illegible]
[illegible] esset sanctus Wenceslaus [illegible]
[illegible] Episcopus Rippensis [illegible] negociis [illegible]
[illegible] rex [illegible] de sancto Wenceslao [illegible]
de [illegible] sancto [illegible] esset [illegible] posset. [illegible] auditu [illegible]
[illegible] sancti Wenceslai [illegible]
[illegible] necessitatem regi [illegible] [illegible] que sibi

[illegible] imminebat [illegible]. Tandem evolutis diebus [illegible]
[illegible] rege [illegible] in solitudine [illegible] perdurante milites
[illegible] terre Bohemie illuc advenerunt de quibus cum rex
de nomine [illegible] sancti Wenceslai requireret [illegible] confirma-
verunt [illegible] regi ad solacium sufficere videbatur. Referre-
bat quod dux terre Bohemie fuit [illegible] legibus
[illegible] cultor [illegible] sollicitus et dilatator fidei
non modicus. Cuius actibus invidentes hij qui adhuc ritu
paganico deludebant suggesserunt germano suo ut
[illegible] eo [illegible] possideret. Quo dum factum esset via
[illegible] regnum celorum intravit. Quo audito Rex
vehementer gavisus est et sine dilacione ecclesia est edifi-
cata etiam in honore sancti Wenceslai sic [illegible]
[illegible] a domino Ihesu et usque ad finem permansit.
Et est finis ob maiorem caritatem quam erga vos
habeo mihi [illegible] milugte nunc a [illegible]
[illegible] nebo [illegible] dobrzij [illegible]

Cultum Dei decorabat
Gratiam Dei frequentabat
Nobilitate [illegible] calcabat
Corpus suum macerabat
Elemosinas largas dabat
Sacramentum eucharistie honorabat
Legem Dei studiose servabat
[illegible] sua Deo commendabat
Vitam eternam sitiebat
Suum agonem per martirium terminabat

Hec omnia invenies in legenda
eius si placet. Et potes
hoc Deo inspirante leviter
ex scripturis probare etc.

De gloria spiritum Anglorum Ex Religione xpiana

Gloriam regni tui dicent Et potenciam tuam loquentur
Vt notam faciant filiis hominum potenciam tuam ps cxliiii.
Decet gloriosum regem habere regnum et familiam sic gloriosa et potentem
Quatenus magnificencie regis et dominis domini decencius tribueret cui obe-
diunt vniuersa et glorioso regno celorum fulgente debet admirabili
famulatu Mauriciis quia ad eius glorie et honore vt tanta admira-
bili multitudine angelorum Litera qua aduertendum est quod deus
angelos creauit omnes creauit bonos Non tamen firmos nec tamen infirmos
sed medios inter firmum bonum et commutabile quod est ipsa natura Ista
quod si aduertentes ad creatorem quod erat super ipsum se ascenderet ad statum
gloriae Si vero aduertentes ad bonum commutabile quod erat infra se hi fuis-
sent in malum culpe Et deinde in malum pene Nam de decem
culpe non potest esse sine decore iusticie qua pena non est secundum Scoti
in ii di v et q i q i primo angelorum tres morule creauit pa fuit.

1 Creacionis — Prima morula fuit Creacionis in qua
2 Glorificacionis — creata fuit omnium angelorum natura quia scribitur Gen i
3 Obstinacionis — ca. dominus dixit fiat lux Et facta est lux .i.
— angelica natura sine se In hac autem creatione
tria consideramus que eius deus creando dedit scilicet — Primo inqua

1 Pulcritudine
2 Multitudine
3 Distinctione

consideremus eorum pulcritudine Nam pulcior creatura
est minimus angelus paradisi quia qualibet anima hominis
mundi Vnde in aspectu horum sicut clarius est sole
Angelica tamen natura multo clarior est Vnde
Anshelmus Si vnus angelus staret in celo et essent tot soles quot sunt stel-
le Claritas vnius angeli excederet omnes istos soles sua claritate
Et ista pulcritudo est omnibus creata licet angeli qui ceciderunt sint per peccata
vicijs obumbrati et depressi Vt inquit Dyonisius Sicut sol est
celo in nigro erit tectus in angelis ut bonis tamen in speculo claro et
mundo relucet diuina influencia Ex dyonisius Dyonisius de diuinis nominibus

Secundo consideremus angelorum multitudine scilicet i q i in principio sit
sunt creati Genesis et Alex. de hal. in ii q ix Angeli sunt minstri

In celo Empireo vt vult magister in ii di ii Et b. augustinus super genesim ad literam ca. i

pietate divine in hiis circa mundi sic habet per Aug. super Gen. li. viii
Unde ab eo missa per angelorum obsequia ministrantur Si enim homo domesticus
deus ut suis visibus subdere posset non solum domesticas oves verum
etiam et feras feras capere et mansuetas facere et eis imperare Quanto magis
hec angeli efficere possunt qui missa eius que sempiterne intuentur incommutabili
veritate Sic pro tempore S. Tho. p. i q. l ar. iii Et Ricardus
super in magna multitudine mediantibus quibus deus istas creaturas
dispensare et ministrare facit Unde Dan. vii Milia milium ministrabant
ei et decies centena milia assistebant ei scilicet predictorum Ubi dicit
S. Tho. ubi supra Non quilibet est numerus determinatus Sed secundum Dyonisium in de
celesti ierarchia Numerus eorum excedit numerum omnium materialium corporum
Job xxv Numquid est numerus militum eius quasi dicat Non facilius est numerare
stellas celi guttas maris et folia arborum quam numerum angelorum
Ergo Si festum unius sancti est sollempniter celebrandum multo dignius
festum angelorum quotidie deo servientium et assistentium Et secundum sententiam
Hugonis de S. Vict. super xiiii ca. de angelica ierarchia Numerus
superat athomos in aere volitantes Sed licet tantus sit numerus angelorum
quantus est aliorum spirituum Tamen secundum quosdam per quolibet angelo sunt decem
archangeli Et pro quolibet archangelo sunt decem principatus Et sic de aliis
Tercio considerans angelorum distinctionem vel discretionem quo
scilicet distinguuntur Est autem secundum sententiam Bernhardini Sobe et catholica
dicere quod in angelis est ponere distinctionem quantum ad personalitatem tantum
modo non quantum ad numerum non quantum ad speciem Et hec a communibus communiter
aliquibus sed eciam secundum ordines vel ierarchie saltem Ita quod quilibet ordo
vel saltem quelibet ierarchia ab alia specifice distinguitur id est quantum
differat unus ordo ab alio vel una ierarchia ab alia sicut
differt equus a bove et asinus a porco etc. Et hec causa est ad
paradisi decorem et ad gloriam magis dei tonale computatur hic breviter
propheta sapiens dixit Gloriam regni tui dicent
Quarta autem moralia angelorum fuit quia sicut per initium
respicit angeli boni fuerunt in gratia confirmati et per iniustitiam et mali
in malicia obstinati Et de hoc Joh. Apoc. xii ca. ait Factum est
prelium magnum in celo Michael et angeli eius preliabantur cum dracone
et draco pugnabat et angeli eius et non prevaluerunt Neque locus inventus

amplius eorum in celo In quibus verbis mistice denotatur quod magna
temptatio ab angelis mistice estimata est gratia salvatoris Ubi prima
gratia accipienda primo
facta est pugna
sed victoria
ostensa et leticia

Primo enim per Christum gratiam accipienda ab
angelis bonis facta est pugna Et de hoc ait
Joha. factum est prelium magnum in celo.
Adiuvandum hic est quod aliquis dominatus vir
hoc prelium ad literam de angelis intelligere ac hoc facit fides adiutamentum
malignis spiritibus super bonos spiritus expugnare Nec scilicet vocat quando
possunt Unde ps. xc Angelis suis mandavit etc. Et post Super
aspidem et basiliscum etc. per quos sine dubio maligni spiritus
denotantur Et si boni angeli pro nobis tribus bella gerunt pro salute
nostra Magis a primo cum fuerit in gratia confirmacionis minus necesse fuerat
cum adversariis illis multitudinibus preliari pro salute sua Non
cum sequitur victoria ubi cum precessit pugna Joh. autem hanc pugnam
primo describit
Primo autem pro hanc prelii inicio Joh. ait
initium
processum
terminum
factum est prelium magnum in celo Nam alii angeli
sublimiter securabat deo et gratia eius ad gratiam et gloriam
eius afficiebatur et per facultatem sibi data pro illis
intebantur Angeli vero superbientes toto nisu in contrarium alcius
spiritibus ferebatur
Secundo Joh. hic belli describit processum
in subdit Michael et angeli eius preliabantur cum dracone Michael id est
Michael celestium angelorum dux princeps fuit sapiencie divine admirabiliter
sublimis Angeli autem eius sunt qui in eadem sensu voluntate et actione
conveniebant hiis omnis cum dracone et angelos eius preliabantur
Tercio quo subdit Joh. hic prelii terminum Nesciebat siquidem superbus
aliquis dominus existimo probare quod in omnibus valerior est gratia quam
natura Unde dicit Et non prevaluerunt sed gratie resistere prevaluerunt
Michael quo gratie prevalere potest sic et nec deo Unde Job xl Virum
deus contra eum non resistere potest Et Job xl ca. de se dicitur ait
eius resistere potest voluntati mee Reprobi igitur angeli et adhuc
quos reparavit erant in celo tunc Tunc vero gratiam impugnantes a
gratia repulsi sunt tunc locum celestem amiserunt Unde et dominus luc.
x ca. ait videbam sathanam sicut fulgur de celo cadentem

Secdo aut ab angelis bonis pter pugnam d' qua xpi bita e victoria
7 pars apostaticoru spiritum de celo piecta e. Et de h' Joha.
subdit Et piectus e draco 7c Ubi Joh' describit sathane.
Primo ei Sathane cu' sto3 describit
1 Aucsionez
Causa plus dilexit creatura3 qua creatore
2 Confusione
Delectari tn i creatura no e pctm s3 debito
3 Participacioz
ordine Unde qda ccusio peccandi e s. cu ista delectacio no
ordinat' ad creatore Sic paulus i Cor vii cu ait Qui gliat'
i dno glorietur
Secdo describit Joh' Sathane confusione s3
ad malu cu subdit Et piectus e mitta3 postq3 cu sathanas
p culpa a deo auisus e vel fuit h3 una3 fuavit a condicionib
tn spual' nature lapsus e sic ad eu Ezech xxviii ca dicit
Ambulasti pfectus i viis tuis a die condicionis tue donec inventa
iniqtas in te per iniqtate corruit d' celo in terra cu b' ia no
celestiu s3 solu natura terre sua electa e Spuales quippe condi-
ciones qrunt 7 aiales motus instabili mutacon concepit Ut pa-
tiens nutrire compte consimiles qb' multiplicit' vocat iracundus
Tercio subdit Joh' sequacum ei' pticipacoz qa n' solus
ille piectus e s3 sic Joh' subdit Et angli eius cu ipso missi sunt
Lu' em essent angelice nature tres habebat dignitates Na
Primo erant pspicaces mente Lu' vo i terra proiecti sunt Na
Secdo erant virtuosi volutate spuales passionib' aialib'
Tercio erant efficaces facultate subiecta est Na
prima cord pspicacia ad decepcoes dampnabiles demacois detrusa fuit
Secda virtuositas i malicia mutata e
Tercia vo efficacia temptacoib' 7 negocijs humane pdicioe appli-
cata e sicut p tota sctura manifeste appat
Tercio at post victoria dei qua ostedit a Joh' i scis angelis
7 h' exultaco et leticia subdit Jpha Et audivi vocem magna
i celo h' aut vox spualis no corporal' est Cu bti angli marie
de tribus gaudent s.
Prima aut materia gaudij e d' gla dei
1 de gloria dei
7 p'emini i nci xpi subdit Nuc facta e salus
2 de merito xpi
et virtus 7 regnum dei nri 7 ptas xpi ei' Un
3 de salute pcorum
Apoc i dicit Fecit nos regnum 7 sacerdotes deo
et patri suo Et Apoc cap vii exultaco dicit Salus deo nro qui
sedet sup thronum et agno 7c

Scda materia gaudij e d' merito seu gra xpi pdicto naq3 salute cog
nevit e auctor agnus dei e mediator Un Joh' subdit Et ptas
xpi eius Sic ei xpus 7c dignitate domini habet Sic 7c humanitate
pstat h3 universalis merito Ut p hoc sin instra castitate infinito a
primo 7c dat infinitum meritu 7 finito merito solvat' infinitu prmiu
Tercia vo materia gaudij e d' salute pcorum i nci pfide
em 7 dilectione xpi angeli electi merent salute qz decrepti i
ministerijs suis hominibus sibi obedientibus parant Un ad heb' i
ca aplus ait Omnes administratori spus sunt i ministeriu missi
ppt eos q hereditate capiunt salutis Ubi ad litra dt Crisos U
qualis hor nb' consistit ut ad nos sic ad alios aglos ad humana
des mittit Omnia dignacio aglorz atq3 humilitas quia serviunt
nb' Et h' tribus tempibus s.
Primo cu sci angli serviunt nb' i vita
1 In vita
Ut Bern' sup q' sumus di. vi Anglus hoi
ad custodia deputatus nuqua relinquit homines a
2 In Morte
extoto aliqs i michila vertigit Un Aug' Sic
3 Pst morte
ipse ntm e ex nichilo ita ad nichilum tendet n' man' tenuis cu-
stodiu illud conservaret Bn' In oi loco aglus semper pdis suum e cui
Ecce quanta utilitas hoi pueit ex ministerio aglorz 7c Hugo dnas
cui plurimi vellet noce s3 no pot. Ubiq3 undiq3 bella undiq3
tela temptamenta insidiant' i omi loco sacro 7 no sacro oi tpe
die noctuq3 Sed i patri ij ca de ff longe Ensalq rex 7c
Tres bn' Papie utilitates pveniunt hoi i vita ex custodia
7 ministerio anglorum Cu a nob
Primo scti angeli a pctis
1 I pctis retrahat
nos retrahat figura Nu' xxii Ubi dt
2 Ab hostibus defendat
Dn' cu balaam iret ut malediceret ppto
3 Ad bonum incitat
isrli stetit anglus dni cu evaginato glad
d' pusa e via tua mihiq3 contraria Sic i pcipit illud pctm qd cepe-
pit atsic isrl' custodit a maledictione Un Bng Amoveas immi
times tribulaco temptacoz innova agls custode tuu admitis tuu
ordinatis opoertunitatibus tuis qd nuqua deserat te Si at pecor adeo
induratus fuit qp pctare no desistit aglus dolet qp intra bn' pstar
potest amittit Un legit qp cu Joh' evangelista quend a morte su-
scitasset dixit ille qbusda q bto Joh' consentire nolebat Ecce vidi
D miseri aglos vros flentes 7 demones gaudentes Un dt ysa xxxiii

Angeli pat[er] amat flebat i[d est] tm dolet d[e] p[e]cc[at]o n[ost]ro q[uod] s[i] ip[s]i pos-
sent flere utiq[ue] flerent. Similit[er] cum pecco[r] conu[er]tit[ur] letat[ur]. Luc. xv
Gaudiu[m] est angelis dei sup[er] uno pec[cator]e [et]c. Ipsi s[an]cti ang[e]li
ab i[n]imic[is] nos custodiu[n]t et defendu[n]t. p[s]. xc. Angeli s[an]cti ma-
Multu[m] eni[m] indigem[us] hac custodia q[uia] multi s[un]t q[ui] adu[er]sant[ur] nobis
ps. Respice i[n]imicos meos q[uonia]m multiplicati sunt. Unde b[er]n[ardus] Si h[ost]es
s[un]t a nob[is] se elongarent. Impetum maloru[m] sp[irit]uu[m] n[ost]ri sustine[re] poss[e]
habem[us]. Nec ei possu[mus] tuta esse o[mn]ib[us] h[oris] n[ost]ris i[n] custodia angelor[um] munit[is]
figura[tur] Thob. viii. vbi. Raphael ang[e]l[us] ligauit demone[m] in deserto su-
p[er]iori thobie nocere. Unde ei eligend[us] est ad e[ss]e n[ost]ra p[ro]tectio eius efficax
Quarto b[e]n[e]ficiu[m] Humiq[ue] g[ra]ti s[u]mus d[e] aliis b[e]n[e]fici[is] et eos h[ono]re[m]
quia coheredes sunt. Quinto s[an]cti angeli ad bonu[m] op[er]andu[m] nos
excitant figura[tur] iii Re[gum] xix. In helia q[ui] cu[m] dormiret excitat[us] ab a[n]g[el]o
d[icente]. Surge. comede. grandis ei[m] tibi restat via. Q[ui] surgens comedit
sub cinericiu[m] pane[m] et viuit a[n]g[e]l[i]. Et ambulau[it] in fortitudine cibi illius. Sic
peccator p[ro]fessione volens d[e]i fuge[re] a delectationib[us] mundi d[e] q[uibus] cu[m]
excitat angel[us] dom[ini] q[uonia]m cogitac[ion]e bona mente ei[us] pulsat. Et dicit
comede subcinericiu[m] pane[m]. i[d est] age p[e]n[itenti]a[m] p[ro] p[e]cc[at]is. Sic p[er]se-
uerans ambulat ad monte[m] dei. i[d est] ad regnu[m] dei. B[eatu]s Bernhardus
terram con[tin]ue non passibus corp[or]is s[ed] affectib[us] suspirans et deside-
rans q[uia] bonos adductores h[abe]m[us] ang[e]los dei.
Sexto angeli dei seruiunt nobis i[n] morte demonu[m] fugando figura Gen.
xxxii. Jacob timens Esau dixit Castra dei sunt h[aec] ita i[n] agone
mortis i[n]imici a[n]i[m]a[m] rape[re] s[ed] angeli fugant eos. O quanta ma-
gna est consolatio homi[ni] morienti q[uonia]m videt angelos d[omi]ni et demones
fugantes. Luc. xvi. Lazaru[m] morie[n]te[m] relinquu[n]t tu[n]c angeli
i[n] extremo fine ei subueniunt. ps. Immittit angelos d[omi]ni i[n] ci[rcuitu]
timentiu[m] eu[m] et eripiet eos. Et eciam oraciones angeli p[ro]ferunt et offeru[n]t
an[te] conspectu[m] d[omi]ni. Apoc. viii. Ascendit fumus aromatu[m] [et]c. de
manu angeli. Unde Thob. xii. Cum orabas cum lacrimis ego obtuli
orac[ionem] tua[m] d[omi]no. Sic fuit s[an]c[tus] angel[us] raphael ad thob[iam]. Unde hilarius
oraciones s[an]ctor[um] angeli q[uo]tidie offerunt deo. Item p[re]sentant angeli
cogitaciones et desideria i[n] conspectu dei. Job xxxiii. Si fuerit p[ro] eo
angel[us] loquens misereb[itu]r eius. Deinde dignitas dei n[ost]ri et angelor[um]
eius. Deinde h[om]o quia magnificas eu[m]. Job vii ca.

Tercio angeli seruiunt homi[ni] p[ost] m[or]te[m] animas ad purgatoriu[m] et
de purgatorio ad celu[m] ducendo. Juxta illud Exod. xxiii. Ecce ego mit-
to angelum meu[m] q[ui] p[re]cedet te et custodiat in via et introducat te
i[n] locu[m] que[m] p[ar]aui. Sic fuit[ur] de luc. xvi. Cu[m] moreret[ur] mendicus est
portat[us] ab angelis i[n] sinu[m] abrahe. Reliqua s[er]mo prebet
Tercia aut[em] mozula i[n] angelis bonis fuit co[n]firmac[i]o. In q[ua] post
gl[ori]am p[er] triu[m]phale[m] victoria[m] acq[ui]sita[m] i[n] nomine ih[es]u xpi coronam glorie
adepti sunt. Et de h[oc] Joh[annes] vbi sup[ra] subdit. Et ipsi vicerunt eum p[ro]pter
sanguine[m] agni et non dilexerunt a[n]i[m]as suas us[que] ad morte[m]. In quib[us]
v[er]bis ostendit[ur] q[uod] angeli i[n] confirmacione eoru[m] tria p[re]mia consecuti sunt. s[cilicet]
1 Tranquillitatem — Primu[m] p[re]miu[m] q[uod] consecuti s[un]t angeli
2 Veritatem — in glorificac[i]o[n]e sua e[st] tranquillitas mentis
3 Suauitatem — i[n] celo pacis. Et h[oc] ex ip[s]e h[ab]ita i[n] t[ri]bulacione.
Et de h[oc] Joh[annes] subdit. Et ipsi vicerunt eu[m] [et]c. i[d est] p[ro]pter s[an]g[uine]m quam h[ab]uit i[n]
passione xpi. Reconciliatorem e[ss]e t[enen]t angeli q[ui] a[n]i[m]a[m] gr[ati]a[m] promeruit
et no[n] t[em]p[o]r[e] q[uo] p[ro] p[e]cc[at]o homi[ni] satisfecerit. Ipse ei[us] p[ro] morte sua
homines peccatores a p[e]cc[at]o dimisit et angeli s[an]cti ne p[er]irent p[rese]ruati.
Secundu[m] p[re]miu[m] i[n] eor[um] glorificacione ab angelis consecutu[m] e[st] veritas
intelligencie i[n] su[m]ma veritate. Et h[oc] co[n]misto fidei h[ab]ite i[n] n[ost]ro t[ri]bula-
cione. Unde v[er]bu[m] dei quo nob[is] i[n] assu[m]pto corp[or]e i[n] t[em]p[or]e erudit
sig[na] q[ui] a[n]te t[em]pus p[er] reuelacionem instruebat p[ro]gredientes ad i[n]tuitu[m] ad
gl[ori]am i[n] v[er]bo dei clare intuent[ur] ad p[re]miu[m]. Et h[oc] b[eatu]s Joh[annes] notat
cu[m] dicit. Et p[ro]pter v[er]bu[m] testimonij eius. Tercium v[er]o p[re]miu[m]
q[uod] s[an]cti angeli consecuti sunt i[n] glorificac[i]o[n]e sua fuit suauitas voluntatis
i[n] dulcedine p[er]fectam. Et h[oc] p[ro]pter multu[m] dilectione[m] qua[m] h[ab]uerat ad d[eu]m
et ad ip[su]m mediatore[m] eo[rum] q[ui]a licet ei b[ea]ti angeli mori no[n] possent cu[m] i[m]mor-
tales c[re]ati e[ss]ent q[uia] no[n] habebat nat[ur]a[m] adimpleuit tu[n]c i[n] eis fortitudo dilectio[n]is
q[uod] d[icitu]r Cant. viii. ca. Fortis est ut mors dilectio. Tanta ei[m] vis dilectionis
magna eor[um] erat ut pro eius gl[ori]a et honore libent[er] mori voluissent si eis
possibile extitisset. Ideo Joh[annes] subdit. Et no[n] dilexerunt a[n]i[m]as suas us[que]
ad morte[m]. i[d est] sic dilexerunt d[omi]n[u]m licet immortales e[ss]ent tu[n]c vite sue no[n] p[e]percerunt
p[re] n[imi]a dilectione feruore. Hoc itaq[ue] angeli i[n] gr[ati]a confirmati h[ab]itacula i[n]
celis tunc susceperunt i[n] gl[ori]a exaltati sunt. Q[ui]b[us] nos commanere dignet[ur]
n[ost]ra saluatoris. Q[ui] cu[m] p[atre] et sp[iritu] s[ancto] viuit et regnat i[n] s[e]c[u]l[a] s[e]c[u]lor[um]. Amen.

Beda de xiii gentium Universi se obligati ut vereret angelorum collegium Ro 2 Augustinus li. lxxxiii questionum A nagoh fuit domini miracula per virtute angelica mittitur fidelibus universis etc.

Ex Ewangelio atno sctj burhardini Collect.

Angelis suis deus mandauit de te Vt cu-
stodiat te in omnibus vijs tuis ps xc Homo s(ecundu)m aug-
lin Augustini li Soliloquiorum ca vij i(n) fine a d(omi)no deo i(n)t(er)na
i(m)mu(n)itate iusticia recepit de fonte vite sue q(uam) copiose i(n) sua
creatione hausit h(abe)t eni(m) anglos ad sui custodiam deputatos.
ab egressu vteri matris vt dicit S. Thomas pte j q c xiij Non solu(m)
bonos s(ed) et malos s(ecundu)m eunde(m) ibid q iiij in fine Cuilibet enim ad
bellum procedenti de corpore magno sciens oia nociua debellari vnde
Laute agendi d(omi)nicae fecit ... Sic in mortis deus cog-
noscens fragilitate(m) humana(m) esse i(n) exp(er)tam (et) i(n)p(er)ita(m) ad bellandum
et resistendum p(ro)p(te)r (et) astutie sathane Ne ab eo fallat(ur) (et) vincat(ur)
dedit homi(n)i bonu(m) magnu(m) copiosu(m) scilicet o(mn)ia nocua p(ro) hu(m)a(n)a sal(u)te
Vnd s(ecundu)m b. thom(am) i(n) o(mn)i s(an)cti michael Non possz tuta esse
hu(m)ana i(n)firmitas i(n)t(er) tot et tantas hostis i(n)sidias Nisi s(an)ctor(um) angelor(um)
muniret(ur) auxilio Nam igit(ur) magnu(m) (est) fauor(em) dei vt Quilibet alicui(us)
h(abe)t angelum bonu(m) ad sui p(ro)tectione(m) atq(ue) custodiam sp(eci)aliter delegatu(m)
Vt ipsi demones arceant Ne noceat quantu(m) volet Quod singuli
angeli singulis hoi(bus) deputat(ur) p(ro) custodia(m) Vt S. Tho pte
i q c xiij ar ij Item Apoc. vij Joh(ann)es mistice ait Vidi quatuor
angelos stantes sup(er) quatuor angulos t(er)re Tenentes quatuor
ventos Ne flaret sup(er) t(er)ra(m) neq(ue) sup(er) mare Neq(ue) i(n) ullam arbore(m)
In quibus verbis triplex misteriu(m) reuelat(ur) Vz

1 Angelice Ordinacionis
2 Angelice Custodicionis
3 Angelice Confirmacionis

Primu(m) misteriu(m) (est) angelice (et)c.
Multa ei molesta atq(ue) temptac(i)o(n)es
i(n)gerit i(n) vita p(rese)nti Ne vero p(er)sistat
i(n) caritate Et mens eius q(ua)n(do)q(ue) i(n) despera-
labi(tur) In libro aug(ustini) Ordinatio angelor(um) sume nob(is) nocua
Q(uia) dauid h(oc) c(on)cepit dixit ps Nisi d(omi)n(u)s custodierit ciuitate(m)
frustra vigilat (et)c. Vn(de) d(omi)n(u)s se i dicit ci aie Ecce dedi
te i(n) ciuitate(m) munita(m) In columna(m) ferrea(m) et i(n) murum ereum (con)tra
Et bellabu(n)t adu(er)su(m) te (et) no(n) p(re)ualebu(n)t q(ui)a e(go) tecu(m) su(m) D(icit) au(tem)
s(an)c(t)a d(i)c(t)i timore p(re)dicta q(uod) d(omi)n(u)s ita p(ro)uidat ordinat atq(ue) gub(er)nat
p(er) s(an)ctos angelos suos oi t(em)p(or)e Vo(lo) sup(er) isto q(ua)rtuo j s(er)mon(e)
ij mist(er)io In vita In morte (et)c. Et p(otes)t huc applicare (et) s(ub)sc(ri)be(re).

2

Secundu(m) misteriu(m) (est) Angelice Custodicionis seu refrenationis
de q(uo) ps scribit Vt custodiant te Custodiunt enim angeli bonas
affectiones inspiracionibus (et)c. Non diabolicas passiones inducu(n)t
i(n)spirando Vt sunt
1 Gaudium mundi
2 Spes p(re)su(m)ptuosa
3 Timor mundanus

Primu(m) (est) gaud(ium) (et)c. p(er) q(uo)d dyabolo operante
i(n) a(n)i(m)am i(n)gredi(u)ntur omnia p(e)cc(at)a gaudij huius
Vt sunt Leticie vane Comessaciones Ebrie-
tates luxurie fornicaciones adulteria Ludi
vani Cantus Choree p(ro)uoca(n)tes (et) similia Ho(c) o(mn)ia t(ame)n vana gaud(ia)
angelus bonus refrenat p(er) dolorem et t(r)istic(iam) (et) p(er) gaud(ium) sp(irit)us s(an)c(t)i i(n) deu(m)
Sic p(rouerbiorum) xiiij d(icitu)r Risus dolore miscebi(tur) et extrema gaudij luctus occ(upat).
Et illuminat mente(m) ut cognoscat q(uo)d gaudia mu(n)di fastidiu(n)t et
decipiu(n)t Vn(de) ps Mane sic(ut) h(er)ba floreat (et) tra(n)seat Vespere decidat
i(n)duat (et) arescat Hic et angelus ad gaudia sp(irit)ualia s(ecundu)m mod(um) i(n)citat
In paulo ad phil iiij Gaudete i(n) d(omi)no s(em)p(er) it(eru)m dico gaudete Inuitat
ad amore(m) virtutu(m) (et) leticia(m) c(on)scie (et) c(on)templac(i)o(n)e(m) gl(ori)e et(er)ne De hoc
angelo Apoc x d(icitu)r Vidi angelum fortem descendentem de celo amictu(m)
nube et iris i(n) capite ei(us) (et) facies ei(us) erat ut sol Vn(de) o(mn)ib(us) q(ui) h(ab)e(n)t
angelu(m) i(n)spirat q(ui) adh(uc) faciu(n)t sp(irit)ualit(er) gaude(re) Iux(ta) ea(m) Thob(ias) vij
forti a(n)i(m)o esto q(uia) gaudiu(m) tuu(m) (con)tristasti ast a mau d(omi)ne b(e)n(e)dicta te
Vnd fac i(n) scribe Omne datu(m) optimu(m) (et)c.

Secundu(m) q(uo)d dyab(olus)
i(n)spirat me(n)ti (est) Spes p(re)su(m)ptuosa (et) stulta p(er) qua(m) dyabolo i(n)stigante
i(n) a(n)i(m)am i(n)grediu(n)t(ur) om(n)ib(us) c(on)tinue(n)tibus y(m)pen(dere) Vt sunt Blasfemat
Obliuio dei Curiositas Irreuerencia Auaricia Vagla damnosa ...
adquirib(us) peccat(um) defensio Scandala mala q(ue)ru(n)t (et)c. c(on)silia Hanc
o(mn)ia in spe stulta elemosina angelus bonus p(er) timore(m) dei refrenat Hic
angelus semp(er) ad dei timore(m) i(n)ducit Vn(de) Apoc x iiij scribit(ur)
Vidi alte(rum) angelu(m) volante(m) p(er) mediu(m) celu(m) voce magna dicente(m) timete
d(omi)n(u)m (et) date illi hono(re)m q(ui)a venit hora iudicij ei(us) Na(m) q(ui) timet d(eu)m fa-
ciet bona Eccl(esiastic)i xv ca.

Tercium (est) Timor mundanus p(er)
hunc timore(m) dyabolo instigante i(n)grediu(n)t(ur) voluntates Verecundia d(e)
bono op(er)e Verecundia Penuria Desp(er)ac(i)o(n)es Impietate Horror (et)c.
multa horrore similia Hec o(mn)ia ad salute(m) t(im)ore(m) c(on)u(er)tendo p(er)d(ic)tam spe(m)
angelus bonus refrenat d(icens) ps Sp(er)a i(n) d(omi)no (et) fac bonitate(m) Et illud
Eccl(esiastic)i ij Respicite filij naciones ho(minu)m (et) scitote q(uia) n(ul)l(u)s sp(er)auit i(n) d(omi)no
et confusus (est) Hic (est) angelus d(e) quo apoc. viij d(icitu)r Et alius

angelus venit et stetit ante altare i. xpm habens thuribulum aureum
i. meritum xpi in manu sua. Et postea accepit illud de igne altaris
i. de magno passione xpi unito quod erat magni ardoris igne scilicet
Ad unitatem xpus per angelos sanctos fidelibus suis dispensat. Deus hic
igne luce xij dicitur ignem veni mittere in terram. Et peccator qui tales dic
ad spm illud Je. xvij. Spes mea tu in die afflictionis mee
3 Tercium misterium de angelica custodia. Quia iusti ab angelis
multipliciter custodiantur et conservantur. Unde pro sciendo In omnibus viis
tuis. Tres nempe sunt vie in quibus angeli boni custodiunt viros
sanctos et iustos. Vel via — Prima est via prosperitatis. Sunt
1 prosperitatis — namque iusti qui prosperantur et abundant in mundo
2 adversitatis — Attamen super prosperitate nequaquam adeo credunt
3 contemplacionis — Sed rebus terrenis ad eius gloriam angelico ministerio
audacia et moderate vivunt et hi per terra significantur. Terra subdita [illegible]
super terram i. super iustos qui sunt terra cum benedixit deus. Benedicet
terra [illegible] vivendo. De quibus fuit ille sanctus Joseph de quo dicitur Gen. xxxix
Fuit dominus cum Joseph et erat vir in cunctis prospere agens. Secunda
via est adversitatis. Sunt enim quidam iusti qui adversitatibus hic mundi
purgantur angelico ministerio et preservantur a sordibus peccatorum. Hi significantur
per mare quod et amarum sit et tempestatibus concitatum purgat quod proicit
ad littora immundicias suas. Nutrit enim mare pisces magnos. Sic
in mari adversitatis nutriuntur spiritus magni sicut fuerunt apostoli. Unde doctores
et aulibus talium dicitur. In mari via tua per hanc mare iusti ad
patriam gloriosam dedicantur. In eo ministerium dei populus mare rubrum tran
siens sicco pede in desertum pervenit. Exod. xiiij ca. Tercia via est
contemplacionis et sublimis perfectionis. Alios sunt quidam iusti qui mente
altioris delectabilibus elevati celestibus meditacionibus fructificant
deo. Et hi per arbores designantur. Unde solitarius quod cum apostolo dicere possunt
ad Phil. iij. Nostra conversacio in celis est. Tales enim habent flores munde
consciencie ad deum. Frondes exterioris vite ad proximum. Et fructus
bonorum ad seipsos. Unde Luce [illegible] Et ubi asscendit
arbor vite et fructifera. Dominus noster Jhesus Christus. Ad cuius presenciam etc. Amen

Sermo de Sancto Spiritu

Veni creator spiritus etc. Nota quod spiritus sanctus
propter quinque nomina que dicitur spiritus sanctus. A quinque
nominibus appellatur in isto ympno. Primo vocatur
paraclitus tribulatorum consolando. Unde cum xpus
predixisset apostolis de persecucionibus quas passuri
erant et de sua ascensione et apostoli exinde erant
turbati promisit eis se missurum spm sanctum
consolatorem dicens eis Joh. xvi. Quia hec
locutus sum vobis tristicia implevit cor vestrum etc.
usque ibi mittam vobis eum. q.d. quia dum corporaliter
apud vos sum consolatorem vestrum scilicet spm sanctum non
recipitis. Sed postquam abiero petetis et dabitur vobis.
Si es in tribulacione positus pete pro isto consola
tore scilicet spiritu sancto et dabitur tibi. ij. Cor. j. Benedictus
deus et pater domini nostri Jhesu xpi etc. usque tribula
cione nostra. Tunc deus consolatur in tribulacionibus
quando tribulatis dat spm sanctum. propter quem omnis tri
bulacio consideratur primo fit exultacio. Matth.
v. Beati eritis cum maledixerint vobis homines etc.
usque in celis. In hijs signum apostoli post adventum
spiritus sancti de incarceracionibus flagellacionibus de
minis iudeorum de increpacionibus non fuerunt
turbati. sed ibant gaudentes etc. usque pati.
Secundo vocatur donum dei pietatem dei
circa nos insinuando. Actuum ij. Penitenciam
agite et baptizetur unusquisque vestrum in nomine
Jhesu et accipietis donum spiritus sancti. Duo specialiter
tanguntur hic in quibus datur spiritus sanctus scilicet baptis
mus et penitencia. In baptismo datur ad delecionem
originalis peccati. In penitencia ad delecionem actualis
peccati. Considera hic pietatem dei circa te in hoc
quod tam magnum donum dedit tibi in baptismo.
Eze. 36. Effundam super vos aquam et mundabimini.
Si hunc spm sanctum in baptismo datum tibi amisisti
per peccatum mortale recurre ad penitenciam et invoca

dei miaz z itm dabit ei spmsctm Luc xj Si
vos cu sitis mali et vsqz ibi petentibz se
id domu receput hodie apli in habundan
mag. io dit Act ij Repleti st oes spusctō
¶ Tercio vocatr fons viu9 sitim hmi
mdi extinguendo . ps. Inebriabunt ab vb
tate domg tue . et ps. Aput te fons vite
s spusctm quo potant deuoti z inebriant
adeo q sites hmg mdi z desiderum q hnt
ad ista trasitoria fundit9 in eis extinguit
z desideriu eternoz in eis accendit Iste
fonte gustauerat q dicebat Sitiuit aia
mea ad deu fonte viuu De hc fonte dr
Joh iiij Qui biberit ex hac aq. i gra qua
dabo ei no siciet ineternu. i nuq deflectet
desiderium ad ista trasitoria . sed aqua q ego
dabo ei fiet in eo et i. totu desiderium suu
ad celestia eleuabit . Insignu hui9 pq apli
receperut spum sctm . otempserut tpalia
z toto corde ad celestia intenderut Ideo
apls in pma omni dr . ad philipp ij . Nra oue
sacio in celis e. ¶ Quarto vocat ignis mes
tenebras expurgas Luc xij Igne veni mitte
in terra z quid volo n vt accedat Ignis
corpalis accesus repellit tenebras materiales
Ignis spualis accensg repellit tenebras
spuales Ideo clamat ecca ad spm sctm d.
Accende lume sensibz et Accende lu vt
te agnoscam in fude amore vt te diligam9
ostenia nos ut in tuo fuico pseueres . Valde
noiuis lumie spusctm ambulatibz in tenebs
hg mdi . q nictuz i nocte abulauit n lume
aliq splendeat de facili errat Sic qcuqz
in tenebris hg mdi ambulat n lu spusctm
i corde suo habeat d facili errat Sap v
Erravimg a via veritatis et Eo q hc lume

habent z ipm sequit no pnt errare n i fouea
pcti cadere . ps. Dne in lume tuo videbim lu
i p lu i ss. pueniemg ad lu i eternu . p lu i ss.
vitabis peccatu io seqr no veniat m pes supbie
Isto lume fuerit hoc apli illumati In eo fi. reca
pert. ss in spe ignis lucens. ¶ Quinto vocr
caritas aiaz in amore dei iflamas. Joh deg
caritas e et Ideo in hc loco pot pro psona ss.
q pptrea dr caritas q aiaz p gratz sua ad
caritatez iflamat . Ro v. Caritas dei diffusa e
in cordibz vris et Ibi caritas i cordibz dif
fudit qn ex mltoz bnficioz dei recordacon
caritas in corde auget hc fit p gratz ss . O
ho si velles attende bnficia dei que ti otulit
intm amares eu Recogita ergo q ppt te fet
in mdi creatoe prius q tu fieres . celu z terra
z oes creaturas corpales fet ppt te Recogita
q z qua sustit ppt te in passion Recogita q
fecerit in tua ipi9 forioe , qn dedit ti aiaz io
v. sesg corpales z mlta mebra Recogita quid
ti pmiserit i remuneracone . s. supia visione
angloz societez z eterna iocuditatez Hero q
duri sut q deu ptantis bnficiis no diligut
Insipides O duri z obdurati z indurati filij
adam quos no emollit tata benignitas tata
flama ta ingens ardor amoris ta vehemes
amator ¶ Sexto vocatr spiritualis vnccio
aiaz in pugnando z p graz sua adiuuado
Joh ij . no nece habetis vt aliqs doce
at vos scz pugnare q dyaris . sed vnctio eig
docebit vos d oibz . Vnccio ista e gra . ss.
p qua aia vngit q pugna spualez Ista
vnctio doc aiaz oia q spectant ad pugna
spualez teptacoes . scz qua se in teptacon
hre debeat vt victoria obtineat Vn sa
sudito dnu deu meu q doc et . pugil qn
debz in re duellu m vngit ne aduersario

possit teneri et ad triam deitatem Sic aia sponso
in virginitate ne a dyabolo vincatur et in peccatum de
iciatur. psalmista. Dilexisti iusticiam etc. Tercio
vocatur digitus dei opera discrecionis insiguans
Luc. xi. Si in digito dei eicio demonia etc.
Digitus dei hoc est Sicut in in digito solet ho
mo res quas numerat discernere. sic quando homo
numerat denarios digito discernit bonos a mal
Sic .s. fat hominem discernere bonum a malo et
bona cum discrecione agere vnde hic digito dicitur
Joh. viij. Cum xpistus mulierem adulteram vellet
absoluere inclinabat se et digito scribebat
in terra et absoluit eam. Mulier adultera
est aia peccatrix que a deo per peccatum recessit.
Et quando xpistus aiam a peccatis vult absoluere in
clinat se deorsum ipsam ad graciam recipiendo
et digito scribit intra spiramentum mentis impri
mendo et a peccatis absoluit offensionis re
mittendo. Qui viuit et regnat in secla seculorum Amen

Sequitur opus nouū maximū et insigne super epistolas totius quadragesime quod dicitur. Anima fidelis.

¶ Sermones super oēs epistolas quadragesime valde insigne ⁊ nouuz opus: qđ dicit Anima fidelis.

¶ Feria.iiij.cineruz de penitentia.

Conuertimini ad me i toto corde vestro in ieunio fletu et plāctu ⁊ scidite corda vestra ⁊ nō vestimenta vestra: ait dñs omnipotens. Joel.ij.ca. Anima fidelis considerās dei benignitatem qui neminē vult perire: sed omnes saluare. iuxta Joel pphetiam dicēs. Nunqđ volūtatis mee est mors impij dicit dñs: Non sed vt magis cōuertatur et viuat. Jō hac de causa oēs nos ad pniaz inuitat in presenti cū sit tempus acceptabile dño vt declarat apls dicens. Ecce nūc tempus acceptabile: ecce nūc dies salutis. Unde hoc considerās determinat pniaz amplecti vt de suis peccatis dñs misereatur sui. Ez vt in agendo pruden ter se habeat, relicta missa venit ad me pro sui introductione: q̄rit dubiuz declarari. Utrū pnia sit homini necessaria ad salutē que ē ratio hui⁹ questionis. Q aia. Nōne edoceris a xp̄o. Lu.ix. Nisi egeritis pniam simul omnes pibitis: hoc g̃ scito qđ me interrogas. Ratio que me mouet pař est. Sacramenta ecclesie habent inicīū ⁊ institutionē a xp̄o: sed xp̄us mulierem adulterā dimisit ⁊ absoluit a peccatis sine pnia: vt p̄z Joh. viij. dicens. Uade ⁊ amplius noli peccare: ergo videtur qđ nō sit de necessitate salutis: ideo hoc cōsiderato quero dubiuz declarari. Nota aia qđ pnia est de necessitate salutis ⁊ p declaratione nota beatum Thomaz. iij. parte. q. iiij. arti. iij. vbi dr qđ aliquid dr de necessitate salutis duplicit. Uno mō absolute. Alio modo ex suppositione. absolute q̄ dē dr aliqđ eē necessariū sine q̄ salus esse nō potest: quia sm pbm si ne necessarijs impossibile est viuere. Exemplū de cibo ⁊ potu ad vitam corporis sustentandā: ita penitentia est absolute ad salutez necessaria quod ꝓbo tripliciter. rōne exemplo: ⁊ auctoritate. Et p̄mo p bo ratione. Nam sicut baptismus ordinař in remediū peccati originalis: ita penitentia ordinata est in remediū peccati actualis: ſ nullus pōt a peccato originali mūdari sine baptismo actuali, vel ꝓposito vt dicit Joh. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊c. Mathei vlti. Qui crediderit et baptisatus fuerit saluus erit. Ita nec in pctō actuali q̄s mūdari potest sine penitentia: ergo est de necessitate salutis. Secundo ꝓbatur exemplo. Nam dr. iij. Reguz. xxi. de Achab cui dixit dominꝰ per heliam. Occidisti ⁊ possedisti: verūtamē hec dicit dñs. in loco in quo linxerūt canes sanguinē Naboth lambēt q̄z sanguinem tuū. Unde hoc audito egit maximā pniam ⁊ indutus est sacco. Jeiunauit ⁊ sedebat in cinerem ⁊ ambulabat humilis. Unde fuit tanta eius pnia qꝰ deꝰ sibi re-

misit culpam ⁊ penaz. Unde dicit hoc considerato Gregoꝛi⁹. Si tanta fuit vis penitentie in reprobis ꝙd faciet in electis? In tertio ꝓbatur auctoꝛitate. Vier.xvi. Si pnia egerit gẽs ista pessima a malo qđ fecit: agã ⁊ ego penitentiam.i.me habeo ad modũ penitentis super malo quod cogitaui vt facerez ei. Et sic ecõuerso videtur ꝙ si homo pniam non agat deus ei nõ remittit offensam. Et sic ꝓz ex supradictis rõnibus ꝙ pnia est de necessitate salutis. Tunc aia. Si ita ẽ pater quare ergo xp̃s mulierẽ adulteram absoluit absq; pnia dicens vade ⁊ noli ãplius peccare ⁊c. Nota aĩa beatum Tho.iiij.sniaꝝ dis. xviij.ar.ij. vbi dicit ꝙ pnia potest considerari dupliciter. Primo inquantũ est sacramentũ: aut inq̃tũ est actus virtutis. Et vtroq;modo operatur ad remissionẽ culpe. si vero consideratur pnia inq̃tum est actus virtutis tũc consistit in dolendo de ꝓterito cũ ꝓposito emendandi ꝺ eo qꝺ cõtra eũ cõmissum est ⁊ sic talis actus est in voluntate sicut in subiecto. Non est virtus dare elemosynã quia etiaz ypocrita facere põt: sed virtus cõsistit in voluntate vt dicit phũs.ij. Ethicoꝝ. ꝙ virtus est habitus electiuus ꝺm rectas rationes: ⁊ talis pnia ꝓut est virtus nõ est sacramentum qz si esset scrm baptismus nõ esset primũ sacramentũ ⁊ ianua omniũ sacramentoꝝ cum talis pnia ante baptismũ fieri possit: ⁊ sic talis penitentia ꝓut est virtus non est sacramentũ. Sed si consideret pnia ꝓut est sacramentũ consistit in dispositione misterioꝝ ecclesie ⁊ ꝓficitur ꝓ officium sacerdotis ligantis ⁊ soluentis: ⁊ sine tali pnia potest deus ꝑ se remittere sicut fecit mulieri adultere ⁊ marie Magdalene Luce.ij. Quibus tamen nõ remisit peccata sine pnia virtuali q̃ ita necessaria est: ꝙ sine ea sal⁹ ee non põt. Quod ꝓbat btũs Thomas.iij. ꝑte.q.lxxxviij.arti.ij. Ubi dicit ꝙ impossibile est ꝑsonã actuale ⁊ mortale sine pnia remitti loquendo de penitentia que est virtus: qđ ꝓbo. Offensa enĩ peccati mortalis ꝓcedit ex hoc ꝙ voluntas aĩ auersa a deo ꝙ cõuersionẽ ad aliquod bonuz cõmutabile per quã conuersionẽ dupliciter offenditur deus. Et primo cõtra equalitatem amicicie inq̃tum effectuz debitum nõ impendit ei. Secũdo offenditur deus cõtra equalitatẽ iusticie inquantũ debituz honorẽ ei subtrahitur. Per primã offensã incurrit priuationem gre. Per secundã incurrit reatum culpe pene Unde requirit ad satisfactionẽ diuine offense ꝙ voluntas hominis sic imutetur ꝙ conuertatur ad deum a quo est auersus cũ detestatione cõuersionis predicte ⁊ ꝓposito emende quod ptinet ad rationẽ penitentie ꝺm quod est virt⁹. Uñ hoc considerans deus hanc hominẽ esse summe necessariã ꝺm quod est virtus nos ad illam inuitat in verbo assumpto dicens. Cõuertimini ad me i toto corde vestro ⁊c. Quare dicit in toto corde? ad insinuandum ꝙ nõ remittitur vnũ peccatũ sine alio. In cui⁹ exemplum nota legitur dñm vnum sanasse ipsu-

mus ꝺm vnam partẽ corporis sed totũ: ita spãliter nõ remittit vnũ peccatũ sine alio: ideo dicit in toto corde. demũ dicit. Scindite corda vestra cõtra iudeoꝝ consuetudinẽ qui in signũ doloris vestimenta lacerabant: nõ dicit corda in quo consistit virt⁹ principaliter qđ est verbum assumptũ. Ad quã pniam pagendã in isto principio quadragesime duo nos inducũt. Et ꝓmo periculum maximũ impenitentium Secũdo vtilitas maxima penitentiz. ¶ Circa primũ nota piculuz maximũ in illis q̃ nolũt pniam de suis peccatis facere: ⁊ permaxime nota tria pericula impenitentiuz. Primũ est mortis incertitudo. Ecclesi.ix. Nescit hõ finem suũ sed sicut auis capit laqueo ⁊ piscis hamo sic homies capiũtur in die nouissimo.i.mortis ⁊ in eodez statu in quo tunc reperitur homo iudicat a deo: ideo dicit cunctis Luce.xij. Estote parati ⁊c. et hoc ideo qz nemo potest dicere pur⁹ sum a pctõ ⁊ segregatus suz a labe pcti. ergo age pctõr pniam dum viuus ⁊ sanus es: qz precepit tibi dñs dicẽs viuus ⁊ san⁹ confiteberis domio. Secundũ impenitentiũ est piculum male consuetudinis: qz quanto hõ morat in peccato tanto difficilius resurget ꝓpter habitũ ⁊ cõsuetudinẽ impellentes vt dr Prouer.xxij. Adolescens ambulãs iuxta viam suã. Cuz aũt senuerit nõ recedit ab ea. Uñ in hystoriis grecoꝝ legitur ꝙ Alexander magn⁹ nõ potuit carere moribus ⁊ vicijs in quib⁹ fuerat nutritus. Uñ tanta est vis consuetudinis ꝙ multotiens homo quod solet facere vigilans facit dormiens. vnde Augu. libro confessionũ interrogat⁹ cur ante confessionẽ suam nõ ita vitabat peccaea sicut post. Respondit nõ poteram ꝓpter habitus ⁊ consuetudines impellentes. Unde ex tali consuetudie ꝙ homo solet facere viuus ⁊ sanus facit moriẽdo ⁊ tunc aia dãnatur. vnde istud ꝑiculum cõsiderans salomõ. Eccl. v. Loqꝛtur talib⁹ peccatoribus in pctõ habituatis dicens. Ne tardes cõuerti ad dñm: nec differas de die in diez: ne subito preoccupatus die mortis nõ habeas spaciũ penitendi. Tertiuz periculũ impenitentiũ est iusticia dei q̃ tenet gladium supra meliorẽ partẽ. s. aĩam vt in infernũ ꝓiciat. Et ꝓ declaratõne. Notate exemplũ vt recitat Beda de gestis anglorũ vbi dicit ꝙ fuit quidam miles strenuus in armis sed in moribus valde corruptus: qui tandem grauiter infirmus monitus est a rege ipm visitante vt confiteretur: quo recusante ⁊ dicente ꝙ si cõfiteretur hoies dicerent ꝙ faceret mortis timore ⁊ sic noluit confiteri. Unde infirmitate ingrauescente iterũ rege monente vt confiteretur. Respondit. Q rex tarde est qz tam sum iudicatus ⁊ condẽnatus quia parũ ante quã venires venerũt huc duo pulcherrimi iuuenes collocãtes sedꝝ ad caput ⁊ alt⁹ ad pedes lecti mei dixerũt adinuicẽ iste moritur⁹ est. Uideamus si aliquid iuris habeamus in eũ: ⁊ vnus de finu suo extraxit librũ literis aureis scriptũ ⁊ licet nunq̃ sciuerim, litteras le-

gere:legi tamen in eo quedam bona que feci antequam peccarem mortaliter in iuuentute mea: de quo habui maximam consolationem. Et post hec intrauerunt duo nigerrimi ethyopes: ⁊ demones vnus protulit librum magnum in quo scripta erant mea maxima peccata: ⁊ dixerunt angelis. quid hic statis cū in isto nihil iuris habeatis ⁊ liber vester ex multis annis nihil valz. Dixerūt angeli. vere dicitis ⁊ recesserūt angeli. quo facto isti duo demones habētes gladios acutos scindūt me p̄ mediuz iusto dei iudicio vnus ex p̄te pedū ⁊ alius ex p̄te capitis: ⁊ nunc percutiunt me sup̄ oculos ⁊ tā visuz amisi: ⁊ qui est ex p̄te peduz venit vsq; ad cor: ⁊ hec dicēs expirauit. Unde p̄tm̄ cōsiderans Job loquitur p̄cōribus dicens. Fugite a facie gladij qm̄ vltor iniquitatū gladius. Job. xix. O pissimi xp̄iani oi p̄udentia pleni si bruta animalia fugiunt sua supplicia. q̄nto magis nos nostrā eternā dānationem fugere debem⁹. Nam scdo moraliū dicit Greg. Si hoies tpe guerraz se ⁊ sua ad loca tuta fugiunt q̄nto magis nos ad penitētiā: iuxta saluatoris sniam. appropinquabit regnum celoz qd̄ est primuz inductiuū ad pniam. Scōm est vtilitas ⁊ fruct⁹ penitētie. q̄nta aūt sit Crisostom⁹ declarat dicēs. O pnia quid de te noui referam: tu oia ligata. s. a demone soluis ⁊ soluta cōseruas: et desp̄ata. tueris. Per te enim latro padisum meruit: filius p̄dig⁹ stolam ciuitas ninive indulgentiam Dauid spm̄: ⁊ petrus veniā. Ideo anima istis consideratis age penitentiam de cōmissis duz tempus habes: qz ecce nunc tps acceptabile: ⁊ nūc dies salutis est. Tunc ait anima. Uideo pater qz verba tua vera sunt. Sz queso tria dubia declara: q̄bus declaratis acquiescaz. ⁊ primuz dubiū est. Utrum aliqd̄ pctm̄ tam graue sit q̄ p̄ pniam q̄ est virtus tolli non possit. Scōm utrum pnia facta in pctō mortali possit esse cā q̄ homo saluet. Tertium utrū hō in fine vite sue possit p̄fectam agere penitētiā. ¶ Circa primū primo videndum est duplex pnia. s. virtualis ⁊ sacramentalis. Sacramētalis est illa q̄ ordinat pctōtem ⁊ sacerdotem. Sed virtualis est p̄terita pctā plangere ⁊ plangēda iterum nō cōmittere que cōfistit in volūtate: sicut in subiecto: vt supra dixi. Et de hoc mouet̄ questio. Dico qz nō est aliquod pctm̄ taz graue qd̄ p̄ pniam que est virtus tolli nō possit: qd̄ p bo: qz bm Piero. Quicūq; dicit aliquid deū p̄cepisse impossibile anathema sit: sed xp̄s p̄cepit penitentiā. Luce. iij. Facite fructus dignos pnie: quequidē p̄t satisfacē p quocunq; pctō. Secūdo probatur. quāto ille est misericordior in quez peccatur p̄t ei facilius fieri satisfactio p quocunq; pctō. ⁊ tō est: qz si hoc fieri nō posset et duobus p̄cederet. Primo qz aut ille de pctō suo penitere nō posset: sicut accidit demonibus ⁊ damnatis: quoruz affectus in malū sunt ita cōfirmati q̄ nō potest eis peccatum displicere quantum ad culpam: quanq̄ displicet eis quātum

ad penam quā patiūtur. Unde talis penitentia non est cum spe veniaz: qz eoruz dolor est respectu pene ⁊ nō culpe. Sed hoc de aliquo viatore dici nō potest cum habeat liberum arbitrium flexibile ad bonum ⁊ maluz: ⁊ ideo hoc dicere in hac vita est erroneum multipliciter. Primo qz tollit liberum arbitrium cuz homo sit dominus suorum actuum. Secundo qz derogatur virtuti ⁊ gratie dei: per quam potest cor hominis cuiuscūq; peccatoris ad penitendum mouer̄i. p uerbioruz. xxi. Cor hominis in manu dei est: vt vertet illud ad quod cunq; voluerit. Tertio est impossibile ex parte diuine gratie: qz si deus p̄ penitentiam in hac vita non dimitteret omne peccatuz: videret̄ maior potestas peccatoris ad peccandum q̄ dei misericordia ad indulgendū quod ꝓtra dicit̄. Joelis ij. q̄ p̄stabilis est sup̄ malicia. ergo tene certissime ⁊ nullaten⁹ dubites q̄ nō est aliquod peccatum tam graue qd̄ per penitētiam que est virtus tolli nō possit: vt patet in maria Magdalena que virtute huius penitētie virtualis ch̄ristus ab ea expulit septem demonia: vt dicit Luce. Et dimissa sunt ei peccata multa virtute sue cōtritionis: ⁊ sic patet responsio ad primum. ¶ Circa secūdum etiam dicendum est q̄ vna res potest esse causa alterius dupliciter: scilicet dispositiue vel effectiue: sicut patet in corpore egroto respectu sanitat̄: cui⁹ medicina est cā sanitat̄ dispositiue: sz cā effectiua sanitat̄ infirmi est ipa virtus naturalis: ita penitētia p̄t cōsiderari dupliciter: aut inq̄tum est sacramētum aut inq̄tum est quedaz satisfactio penalis. Si aūt consideret̄ penitētia inq̄tum est sacramentuz semp sacramēta sunt cā effectiua ad remissionem culpe: vt baptismus in remediū peccati originalis. Ita cū penitētia sit vnū de septē sacramētis est cā effectiua ad remissionem peccati actualis: vt dicit Hugo li. iij. de sacramentis: ⁊ magister li. iiij. di. i. Sed si sumat̄ penitētia p ut est quedā satisfactio penalis: sicut est ieiunare: carnē affligere ⁊ similia penitentia sic sumpta nō est causa nisi dispositiua ad remissionem culpe: qz talis penitentia disponit ad gratiam ⁊ meritū cumulandum. Et sic ex hoc patet ad dubium: q̄ cum ille qui est in peccato ⁊ nō habeat nisi penitentiaz dispositiuam faciendo illam in peccato disponit seipsum ad habendam contritionem ⁊ gratiam dei: ⁊ sic potest esse causa dispositiua q̄ homo saluetur. ergo in isto p̄ncipio quadragesime est amplexanda: licet homo sit in peccato: immo amplius facere debemus: q̄z illi qui sunt sine peccato: ⁊ sic patet responso ad secunduz. ¶ Circa tertium dico bm Petrum quarto sententiarum distinctione. ij. vbi dicit q̄ tanta est bonitas dei q̄ nulli denegat misericordiam facienti quod in se est ad suscipiendum eam. Sed ad faciendum quod in se est duo requiruntur a peccatore que integrant penitentiam. s. dolor de p̄teritis ⁊ propositum de futuris cauendis. ¶ Cum ergo

quãdiu vsus rõnis est in homine possit hec duo facere põt se ad penitentiam ꝓparare: ꝛ ꝓ cõsequens misericordiã dei cõsequi: cũ misericordia dei nũq̃ se ꝓparanti desit. ꝛ ideo q̃diu manet vsus rõnis põt quis penitentiã salutiferã facere: qõ ꝓbo exemplo latronis q̃ in fine vite sue pnĩa medãte remissionem pctõrum accepit ꝛ paradisum intrare meruit: cur nõ quilz xp̃ianus. ¶ Sed quãq̃ possibile sit audiant tales pctõres beatũ Augustinum dicentẽ. timendũ est de penitente sero ꝛc. ¶ Exemplũ de hoc habẽt in vitas patrũ de sancto arsenio q̃ dum eẽt in deserto audiuit vocẽ dicentẽ sibi. ¶ Veni ꝛ ostendam tibi opa hoium. vñ dum egressus fuisset vidit spm̃ nigerrimũ cuz secum incidentẽ ligna: ꝛ duz fecisset maximã struez lignorũ siue onus ꝛ illa eleuare vellet nõ potuit pre multitudine lignoꝝ. iterũ plura incisit ꝛ apposuit ꝛ semp erat difficilius ad leuandũ. vñ angelus dicit ei: ita sunt opa hoium semp addunt petã pctis ꝛ ferre non pñt et sub ipis deprimunt ꝛ in infernum demergunt. ergo bñ cõcludit Augu. q̃ lz hõ peniteat i fine vite sue ꝛ penitere possit: tñ timenda est talis pnĩa ne fit inutilis ꝓpter tres rõnes. ¶ Primo rõne attinentium. ¶ Scõo rõne ꝓximorum. ¶ Tertio rõne alienantiũ. ¶ Quarto rõne torquentiũ. ¶ Quinto rõne habituũ. ¶ Sexto rõne tentantiũ. ¶ Et primo timẽdũ est de penitẽte scõo rõne attinentium ꝛ ꝓximorum filioꝝ quis aliqñ diligit illicite si sint ibi pñtes. naz hõ tunc occupat tñ erga filios q̃ nõ cogitat q̃ dei sunt: tũc dicit. ¶ Q̃ptum dilexi filios meos: laboraui pro eis die nocteq̃z sudaui ꝛ in multis piculis fui: nec vnq̃z vnaz bonã diẽ habui: vt acquirere cum q̃bus eos nutrire possem ꝛ mõ expectabã habere consolationem ab eis: ꝛ ecce morior ꝛ vltra nõ videbo eos. ve mihi misero: qz priuor eis quos mihi vitã putabaz: ꝛ sic cor eius in amaritudine cõsumit. ¶ Est ꝛ alia cordis cogitatio: qz q̃ñq̃z moriẽs nõ hz cui relinquat filios: vxor q̃z decessit. ¶ Attinẽtes nec amicos hz nulz reperit q̃ velit curam habere filioruz: vñ ex tristicia dicit. ¶ Cui dimittã filios? q̃s eoruz curã habebit? petẽti panẽ q̃s porriget? ꝛ vestib? egentes q̃s iduet? ꝛ ignorãtes q̃s docebit? q̃s peccãtes corriget? oia mala eis succedent: ꝛ tandẽ bona mea dissipabunt? ꝛ fame ꝛ frigore morient ꝛ forsitã mala morte morient: ꝛ ex hijs ꝛ i multis alijs cor eius agitat cogitationibus. ¶ Et si hz cui dimittat filios aliam sibi rõnem facit. ¶ Ego vix viuẽs potui tñ lucrari vt posse eos nutrire. ¶ Vñ modo nõ habeo pecuniam nõ possessiones: dimitto eos nudos ꝛ spoliatos oibus bonis. ¶ Nullus erit tã carus attinẽs vl amicus qui eos nutrire velit. ¶ Et si eos ꝓ annũ nutrierit tandez fastidit? expellet: ꝛ sic morient: ve mihi misero: ve mihi. ¶ Si autẽ hz cui dimittat ꝛ diuitias ꝛ possessiões adhuc maxia cogitatio fatigat eũdem. ¶ Namvidi multos orphanos quos pater dimisit cũ multis diuitijs: ꝛ vidi cõmissarios vti bonis illis: ꝛ facere de bonis orphanorũ

mercantiã ad vtilitatẽ ꝓpriam ꝛ orphanos spoliatos ire vt famulos: ꝛ vidi multos comedẽtes bona orphanoꝝ. ¶ Postremo dicit q̃d faciẽt post mortẽ meã filij mei venient ad man? tyrãni ꝛ morte pessima morient: ꝛ in his ꝛ in multis alijs cor infirmi vexat. ¶ Cogitate q̃so fratres qũo põt infirm? iste in corde suo sufficientẽ cõtritionẽ habere ob amorẽ filioꝝ. ergo nunc timendũ est de penitẽte sero rõne attinentiũ. ¶ Scõo timendũ est de penitente sero rõne ꝓximorum q̃ mũdi maxime nocẽt. dicit enim in morte hõ ego vsq̃z nunc laboraui ad reꝯrendũ diuitias: feci mihi pomeriũ ꝛ palacia: emi mltas possessiones: ꝛ mõ q̃ñ deberẽ habere reꝯem ꝛ gaudere in istis bonis: ecce morior: ꝛ ex hoc implet amaritudine. ¶ Ecce q̃ cõgregaui cui? erunt. q̃q̃z talis moriens nõ habz filios nec filias: nec cõsanguineos: ꝛ videbit ꝙ diuitie sue venient ad manus istoꝝ q̃ nunq̃ seruierunt sibi nec vnq̃z fuerũt sibi locuti: nec vnq̃ de aia sua cogitabunt: ꝛ tunc dicat in corde suo. ¶ Si credidissem ꝙ diuitie mee venissent ad man? istorum potius ꝓiecissez in mari ꝛ in istis versat cor ei?. ¶ Cum etiã in extremis laborat cor eius cogitat de creditoribus ꝛ debitoꝝib?. ¶ Vocat filios suos dicẽs. Ego solui tñ debitori meo ꝛ tñ debeo hr̃e ab illo ꝛ tenet mihi intantũ. ¶ Vitis auisati filij mei petere ista. postremo ãt audit istuz cõsanguineuz dicit dimitte filio meo vl filie mee. ¶ Etyn? peut vnũ alius aliud ita ꝙ nulla mentio fit ꝺ deo. ¶ Null? dicit facia tis sibi memoriã de deo: imo heredes expellũt sacerdotes ne faciat infirmus aliquã ꝓscĩam ne sic priuentur hereditate: sed solũmodo fit mentio de diuitijs ꝛ de reb? relinquẽdis. ¶ Cum ergo in istis ꝛ in multis alijs versẽt cor infirmi qũo est possibile ꝙ hẽat cõtritionẽ peccatorum suoꝝ: timendũ est de penitente sero. ¶ Circa tertiũ timendũ ẽ de penitente sero rõne alienantiũ. ¶ Nam si cõtingat ꝙ talis infirmus maxima corpis alteratiõe fiat amẽs ꝛ fatuus anteq̃z conuertatur ꝛ si in isto statu moriat iudicatur a dño ꝑm ꝓscĩam quaz tunc habebat: nec excusat si non põt ad penitentiã cõuerti: qz fuit cã sue i potentie sue negligẽtia: qz quilibz fidelis tenet esse sollicitus de sua salute ꝛ oia postponere ꝑm legem charitatis: vt dicit beat? Thomas tj. tij.. ¶ Et iõ tales nõ curantes ꝺ salute ꝓpria: ꝛ si vsq̃z ad vltimuz finem deuenerũt nõ excusant si tũc fiant amẽtes ꝛ penitere nõ pñt immo potius ex eoꝝ negligẽtia pctũ eoꝝ aggrauat ꝛ sine intermissione dãnantur. ꝛ iõ rõne huius periculi est timendũ de sero penitente ¶ Circa quartũ timendũ est de penitente sero rõne torqnentiũ. propter dolores mortis circũdederũt me. inq̃t ps. ¶ Et nõ mirum: qz ꝑm pbm vltimũ terribilium est mors Quod dñs ꝓ ꝓpham declarat dicens. Nõ videbit me non est in morte qui memor sit tui. ¶ Nam infirm? in tantis versat doloꝝib? in oibus mẽbris mõ in capite: mõ in ventre ꝙ vix possit expirare. ¶ Vñ nescat vtrũ sit i hoc mundo vl in alio. ¶ Vñ clamat

gemit nullū pōt audire loquentes Quomodo ergo ē possibile qꝫ cor talis infirmi conteratur. Valde ergo timendum est de penitente sero ratione huius periculi. ¶ Circa quintus timendū est de penitente sero ratione habituū. Nam perseverans vsqꝫ ad finem ex consuetudine facit invictus quendā habitum vt fiat cor ei⁹ quasi lapideus quod non pōt ita leuiter frangi p contritionē. Vnde dicit Augustinus. Magnū est miraculum dei cui deus inspirat & adiuuat vt frāgatur per contritionem: & hoc ox qꝫ fiat per gratiam dei spūalē. ió dicit dñs per ꝓphām. Auferam a vobis cor lapideum: & dabo vob cor carneum. Et pauci sunt q̄ habeāt hanc gratiam: ideo non ē differendum vsqꝫ ad vltimū vite sue ¶ Circa sextum timendum est de penitente sero ratione tēpantium. naz in fine vite hominis adest diabol⁹ & solicitat vt ne amittat fructum sui laboris. vnde Aug. dicit Presto tunc aderit diabolus rectans omnia verba nostre professionis & obijciens nobis oīa quecūqꝫ fecimus & in quo loco & in qua hora peccauimus & de fide. & nisi deus electis suis subueniret nullus est q̄ sibi resistere possz nec fieret salua omnis caro in conspectu dei: & ideo quantuncunqꝫ possibile sit in fine mortis vnicuiqꝫ agere penitentiam. s. quādiu adest facultas liberi arbitrij. tñ ratione supradictorum videtur quasi impossibile: ideo dum tempus habem⁹ operemur bonum: qz bene operantibus datur premium in presenti & gloriam in futuro quā nobis cōcedat ille q̄ est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Feria quinta cinerum vtruz voluntas dei sit mutabilis.

Vita vi ues & nō morieris. Isa. xxxviij Anima fidelis existēs i missa audit dñm dicēte Eze. p os Isaye. dispone domui tue qz morieris: & post pusillū dicit oppositū. vita vi ues &c. Vnde plena⁹ & maxia admiratione de tali mutabilitate relicta missa venit ad me & p sui introductiōe q̄rit dubiuz declarari. Vtrū voluntas dei sit mutabilis: q̄ est ratio hui⁹ q̄sīti. O anima nō ne edoceris. Malach. iij. Ego sum de⁹ & non mutor. q̄d me interrogas. Ratio q̄ me mouet pater est: quia vidi ex ꝓphetia hodierna voluntatem suam esse mutabilē: nō hoc considerato. Quero dubiū declarari. Nota anima qꝫ voluntas dei est oīo imutabilis. & pro declaratione nota beatū thomā. i. pte. q. xix ar. ij. vbi dicit sine mutatione: q̄a ista stant simul⁹ qꝫ de⁹ velit aliq̄ rez ꝓticularū mutatiōes sine mutatione ipsi⁹ voluntatis qō exemplo ō̄clāro. Vtrū ista ꝯclusio sit vera lazar⁹ resurget. s. bz cās inferiores non: qz de ꝓtuatiōe ad habitum nō est regressio p naturā. s. p potētiā creatam: qz nulla creatura sua potētia & virtute pōt mortuū suscitare, itaqꝫ bz cās inferiores ista ē

falsa lazar⁹ nō resurget. vult tñ sine mutatōe illius voluntatis bm cās superiores illuz resurgere: qz ab eterno ordinauit illū resurgere quancūqꝫ voluerit illū bm cām inferiorē nō resurgere bz quā cāz iferior ē misit ꝓio dictū ezechie. Dispōe domui tue qz morieris. & rō est: qz bm pbm primo de gñatione & corruptione mors ꝓuenit ex defectu virtutis naturalis deficientis bz quā debebat mori. ideo bm cāz misit dictū. Dispone qz morieris sine tamen mutatione ipsi⁹ voluntat̄: q̄ erat ab eterno ordinata vt ex virtute sue orationis adhuc viueret annos. xv. bm quā cām superiorem misit. s. dictū ex bū assumptuz. vita vives & nō morieris. Et vt clariorem noticiā habeam⁹ cum sit profundissima & subtilissima questio volo qꝫ videam⁹ vnā quā meditationē q̄ talis est. Cū apls dicat. i. Thimo. scdo deus vult omēs homines saluos fieri. & tñ hoc pt eē falsum: qz multi dānant. iuxta salutoris sniam. Multi sunt vocati & pauci vo electi. Math. xxviij. Vñ alter istoz falsuz sequitur: aut paul⁹ dicit falsuz dū dicit qꝫ deus vult oēs hoies saluos fieri. quod ūt paul⁹ nō dicat falsuz ipemet testat dicēs. euangeliū meū nō recepi ab hoie & p reuelatiōez iesu xpi a quo falsuz ꝓcedere nō pōt: qz deus nō ē hōyt mētiat. vel b sequitur qꝫ voluntas dei nō sp impleat: qz dicat qꝫ vult oēs hoies saluos fieri: qz q̄ oēs dicit neminē excludit. ió hec meditatio declaranda est. Dicit notate dilectissimi qꝫ bz damascenū de voluntate dei possumus loqui dupliciter. aut de voluntate antecedente: aut de voluntate cōsequente: & si nos loq̄mur de volūtate ꝑfecte certum est qꝫ vult mltos dānare non defectu dei & ipsorum dānatorum iuxta saluatoris doctrinam. Jo. iij. Venit lux in mundum: & dilexerunt homines magis tenebras q̄ lucem. Ideo vult omnes tales dānari. Sed voluntate antecedente q̄ voluntas semp imutabilis est vult omnes saluari. hoc patet per exemplū. vnus rector vel baliu⁹ vel ꝓpositus vnius ciuitatis intrās ad regimē ciuitatis primū qō facit & intendit est vt omnes pacifice viuant pro pace et bono regimine & p pacifico statu ciuitatis: & ista sua voluntas primaria imobiliter perseverat. Post hoc accidit casus qꝫ homo furat & perturbat pacem reip. capit & potestas ciuitatis vult illū suspēdi: & suspenditur sine mutatioue sue voluntatis antecedentis que erat oēs pacifice viuere p pacifico statu reipu. Aliter etiam probat exēplo ponatur qꝫ quis vestrū habeat vnā domū: certū est qꝫ dñs domus vult illā posito casu imobiliter ꝑmanere. Ponat casus qꝫ terremotu vel aliquo casu dcā dom⁹ ruat: hoc eueniet aliq̄ ōfectu absqꝫ mutatione voluntatis ipsi⁹ domini. Sic de⁹ vult oēs hoies voluntate antecedente q̄ imutabilis est saluari iuxta saluatoris sententiam. hec est volūtas ei⁹ q̄ misit me: vt oīs qui credit in ipz nō pereat sz habeat vitam eternā & ista ē volūtas dei antecedēs q̄ sp stat vt bñ viuēte sp saluent. Ex ꝓsequen

ter vult quosdam dānari ꝑm exi-
gentiā sue iusticie sine mutatione
ipsius diuine volūtatis antecedē
tis ꝑm quā vult oēs hoīes salua-
ri. ⁊ qꝫ volūtate que imutabilis est
vult oēs saluari ꝓbatur multipli
ci signo. Primo creationis. Scō
naturalis inclinationis. Tertio ꝓ
hibitionis. Quarto incarnatiōis.
Quinto ꝓmissionis. Sexto redē-
ptionis. Septio ineffabili ꝓmissi
one. Octauo sacramentoꝝ inuen-
tione. Nono veridica predicatione
Primū signū qꝫ deus vult oīes
homies saluos fieri volūtate an-
tecedente est creationis q̄ volūtas
semꝑ est imutabilis. Nam certuꝫ
est qꝫ ipse creauit nos. ps. Ipse fe
cit nos ⁊ nō ipsi nos Job. Manꝰ
tue dñe fecerunt me. Et qꝫ ex isto
signo vult oīes nos saluari ꝓba-
batur. Quicūqꝫ facit aliquid ad a
liquē finem vult illud ad illuꝫ de-
uenire finē ꝓ quo facit illud: sed
certum est qꝫ deus fecit hominem
ad finem vite eterne: qō ꝓbo: ḡa
dicit Aug. lxv. de trinitate. summa
bonitas vt sua bonitate cōmuni-
caret suis alijs creaturis fecit crea
turam rationalem ꝙvt summū bo-
nū itelligeret intelligendo amaret
amando possideret: et possidendo
beata esset: ergo postꝙ fecit illam
ad illum finem vult illam ad il-
lum finē deuenire. iuxta salua. sen
tantiā. Johan. iij. Nec est volūtas
eius qui misit me vt omīs qui cre
dit in ipm nō pereat: sed habeat vi
tam eternā: ergo vult oīs saluā-
ri postꝙ fecit eos ad vitā eternaꝫ
qō est primū signū scꝫ creationis.
Secūdum signū qꝫ vult oīs hoī-
mines saluari volūtate antecedē
te est naturalis inclinatiōis. Et ꝓ
declaratione querendū est in quo
principaliter ꝙsistit appetitus na
turalis. Nam multi multa dixerī.
Antiqui em̄ ꝓposuerūt: aliqui in vo
luptate: aliqui in diuitijs: aliqui i
honoribus: que omnia falsa sunt.
Quod ꝓbatur: qꝫ illud dr natura
le ad qđ tota natura inclinatur: sꝫ
nō tota natura humana inclinat
ad hmōi ergo ꝛc. Sed verus appe
titus naturalis ꝙsistit in beatitu-
dine. iuxta sniam Boecy. iij. de cō
sola. di. inserta est cuilꝫ sūmi boni
cognitio siue cupiditas: q̄quidem
appetitus inserꝰ est homi natu-
raliter a deo qꝫ nō aliqđ frustra a-
git: ergo est necessariū illā beatitu
dinē cōsequi postꝙ in hac vita nō
inuenitur: qꝫ beatitudo est aggrega
tio oīs boni ⁊ carentia oīs mali. a
liter si hō non ꝙsequeretur ipsam
beatitudinez frustra deꝰ posuisset
hūc appetitū in corde hūano: cum
oio frustra aliqđ agere deo ꝓcui
re impossibile est: ḡ postꝙ planta
uit hūc appetituꝫ in corde hūano
vult oēs saluari. ¶ Tertiuꝫ sig. qꝫ
volūtatate antecedēte vult oīes
saluari est ꝓhibitōnis. i. ꝓhibens
nobis illa ex quibꝰ potest hō dan
nari signū est erge qꝫ vult nos sal
uari. Naꝫ medicus ꝓhibens infir
mo nociua signū est qꝫ vult illum
saluari. Unde dñs ꝓhibet ꝑcepu
negatiua sine qbus nō est salus. si
gnū est ergo qꝫ vult nos oīes sal-
uari dicens. nō occides nō mecha
beris. Quartū signū est qꝫ vult-as
luntate ante nos oēs saluari ē in
carnationis. vñ apls ad Gal. iiij.

dicit qꝫ incarnatiōis est adoptio fi
liozꝫ dei. Nam differentia filij na
turales ⁊ adoptiui in hoc differūt
qꝛ naturales est ḡ emitus a patre
naturaliter adoptiui sūt filij dei ꝑ
gram. de quibꝰ Joban. i. Dedit eis
potestatē filios dei fieri his q̄ cre-
dūt in noīe eius. Ex quo ad hered-
itatem nulla est dīa: iuxta apli
sniaꝫ si filij dei ⁊ heredes: heredes
quidē dei coheredes autez xp̄i. i. si
mul heredes cum xp̄o: ergo tali si
gno adoptionis vult nos volūta
te ante saluari. Quintū signuꝫ qꝫ
vult nos volūtate antecedente sal
uari est ꝓmissionis. Naꝫ cū quis
ꝓmittit aliquid fieri signuꝫ est qꝫ
vult illud fieri nō ꝑ se ꝑ accidēs
est. Nam pater ꝓmittit filiū a ma
gistro verberari nō rōne verbera-
tionis qđ est ꝑ accidens ꝑ ꝓmittit
illuꝫ verberari vt efficiat doctus.
Modo si deus ꝓmittit reprobos
in pām ruere solum signū esset qꝫ
vellet illos solum dānari. Ex etiā
cum reprobis ꝓmittit bonos pec-
care vt reprobi etiā cognoscant qꝫ
sicut liberauit bonos grā sua a pec
cato ita si reprobi vellent eos etiā
liberasset. Nōne ꝓmisit deus adā
electuꝫ cadere peccato sicut Cayn
reprobatuꝫ ꝓmisit simul reproba
tum ⁊ etiaꝫ deꝰ electū permisit iu
dam reprobatū ⁊ Petrū etiam ele
ctum latronē reprobatū ⁊ latronē
electuꝫ ad insinuandū qꝫ sicut pre
destinatis parauit viā salutis ita
etiam reprobatis si illaꝫ consequi
voluissent. Nam si preseruasset el e
ctos solum reprobati habuissent
causam querele contra deuꝫ si pre
destinatus paraſſet viam salutis;
⁊ ipsis non: ideo cunctos permi-
sit tam bonos qꝫ malos ruere: ad
insinuandum qꝫ vult omnes sal-
uari. Sextum signum qꝫ volunta
te antecedente vult oīes saluari
est redēptionis. Nam cū esset op⁹
vniuersalis redēptiōis nature hu
mane christus operatus est salu-
tem in medio terre vt virtus eius
diffunderetur ad omnes gentes.
Nota beatum Thomam. iij. parte
questi. xlvi. arti. x. qua ratione vo-
luit crucifigi inter duos latrones
vt ꝑm Hylarium omnis generis
diuersitas vocari ad sacramentuꝫ
passionis ostenderet. Unō dicitur
Ephe. v. Christus ꝓ peccatis no-
stris mortuus est. Septimum si-
gnum qꝫ voluntate antecedente
vult omnes saluari est eius infal
libilis promissio. non enim est deꝰ
vt homo vt mentiatur. Unde cun
ctis salutem ꝓmittit: vt dicatur ꝑ
prophetā. nūquid voluntatis mee
est mors impij dicit dominꝰ Eze.
xviij. Nolo mortez peccatoris: sed
vt magis conuertatur ⁊ viuat. vn
de ergo ratione promissionis obli
gatur nobis salutez prestare. Ex
quod promittat patet Ezechi. xvi.
Qua hora ingemuerit peccatoꝛ oī
um iniquitatum eius nō recorda-
boꝛ: ideo ratione promiſ⁹ obliga-
tur nobis dare quod promisit: sed
salutem cunctis ꝓmittit: ideo cer-
ti sumus ex isto signo nostre salu
tis. Octauū signum qꝫ voluntate
antecedente deus vult oīes sal-
uari est sacramentoꝝ inuentione
Cum enim sacramenta veteris le
gis nō iustificarēt ꝑm sententiam
apostoli ad Ephe. Si ex lege esset

iustícia:ergo xp̄us gratis mortuꝰ est:igitur talis lex nō iustificabat nisi inq̄ntum figurabat passionem xp̄i.iuxta sententiaꝫ beati Tho.iij. par.q.lxij.arti.vi. Unde vt ostenderet deus oīes pcōres p̄ sacrā suā legis noue iustificari de latere eiꝰ pendentis in cruce fluxerunt sanguis ꝛ aqua ꝛ ex hoc hñt sacramēta virtutē expiatiuā per quā cuncti fideles vt dicit btūs Tho.iij.pte.q.lxv.arti.v. Quomō aūt sacramenta sint instituta in remedium pcī. ¶ Nam p̄mo baptismꝰ datur in remediū pcī originalis in quo hō nascitur. Secūdo in confirmatione datur spūssanctus ad fortitudinē contra infirmitatē animi. Tertio pnīa datur contra peccatū actuale ꝛ mortale cōmissum post baptismū. Quarto eucharistia datur vt conseruetur hō in vitā spūalem. Quinto ordo datur in quo accipit sacerdos tam p̄ se q̄ p̄ alijs offerre hostias. Sexto matrimonium datur contra copulā carnalez ꝛ sic est in officium ꝛ remediū p̄o peccaū. Septimo extrema vnctio datur ꝓtra reliquias pcōꝝ que si nō sunt sufficienter sublate aut ex negligentia:aut ex ignorantia per illud sacramentū purgant ꝛ sic p̄ illud signū sacramentoꝝ inuentione signū est q̄ vult oīes saluari. Nonū signū est q̄ oīes vult saluari ex veridica predicatiōe. Unō ostenditur volens xp̄s q̄ omnes vult saluari: ꝛ q̄ sine fide xp̄i nullus saluari p̄t:ideo ad oīs gentes misit apostolos dicens. Marci vlti. Euntes in mundū vniuersum predicate euangeliū omi creatu re ꝛc. q̄ omnes dicit neminē excludit. Jō petrus misit romā. Paulum grecis. Bartholomeū in ethiopia. Thomā in iudea. Andream in achaya: ita q̄ in omnez terram exiuit sonus eoꝝ:vt oībus patefaceret noticiā saluatoris,sine q̄ nullus saluari p̄t:vt dī.pe. Non est aliud nomen datum hominibus in q̄ oporteat nos saluari nisi in xp̄o iesu. Et etiā cōtinue mittit p̄dicatores:q̄ predicatio est hōmi necessaria ad salutem.iuxta ꝓphetiam Esaie.i.ca.di. Nisi deus relinquisset nobis semē quasi soloma ꝛ gomorra fuissemus.semen est verbū dei: vt dicit apostolus ꝛ christus. Luce.viij. Et nullū semen eēt verbum dei a predicatoribus:semina tum per qō peccata corrigūtur.sicut sodoma ꝛ gomorra fuerūt destructe: ita totus mūdus confunderetur: ideo ne similes Sodome ꝛ gomorre simus mittit predicatores qō est signū q̄ vult oēs saluari voluntate antecedente. Decimū ꝛ vltimū signū est q̄ vult omnes saluari volūtate ante est multoꝝ exemplificatione:vt p̄z in veteri ꝛ nouo testamentis ꝛ peccauerūt et pniam egerūt quibus oībus pepcit: nō tm̄ culpā sed etiam penam Unde dauid Ezechie Petro Paulo Matheo ꝛ marie Magdalene ymo cōqueritur de obstinatis qui saluari nolunt. Prouerb.i.di. Vocaui ꝛ rēnuistis:ostendi manū meaz multa beneficia largiendo ꝛ nō fuit quis aspiceret: despexistis oē consiliū meū ꝛ correctiones meas neglexistis: ego quoq̄ in interitu vestro gaudebo.ergo ¶ non imputā

dum deo est si multi dānantur : ſ peccatoribus imputandū est. Ūñ dicat aplus Gala.iij. In xp̄o iesu nō est masculus neq̄ femina iudeus vel paganus qui nō saluātur. Sed aplꝰ dicere q̄ solū nō venit p̄hōie ꝛ femina:sed p̄o iudeis et paganis:ideo nobis ipsis imputādum est si saluari nō curamꝰ cum pro oībus venerit. ¶ Unde ergo b̄ considerans centurio quod voluntate sua nō soluz venit saluare iudeos ꝛ vult illos saluari solū: sed etiā infideles dūmodo ad xp̄m reducantur : ideo cum esset paganꝰ ad xp̄m accessit ꝛ xp̄s benigno affectu illi sanitatē filij ac suam p̄misit di. Math.viij. Ego veniam ꝛ curabo eum. Unde aīa si deꝰ tantum fecit infideli: quid nāq̄ faciet nobis fidelibus. ergo aīa vade ad xp̄m ꝛ dic cum centurione. Domine puer meus.i.aīa mea iacet infirma. Tunc anima.faciam pater qō hortaris:sed queso tria dubia declara quibꝰ declaratis acquiescā. Et primo vtrū fides centurionis fuerit maior fide btē virginis ac apostoloꝝ. Secūdum vtrum possit saluari in fide aliena. Tertiū vtrū fides amissa ex aliqua passione fit peccatū. Circa p̄imū etiā videtur q̄ sic. Nam xp̄s dicit in euangelio Non inueni tantā fidem in israel. Sed beata virgo ꝛ apostoli fuerūt de populo israel : ergo videtur q̄ maior fuit fides istius pagani q̄ beate virginis ac apostoloꝝ qō videtur absurdū. ¶ Notandus est q̄ fides potest duobus modis cōsiderari: scz īplicite ꝛ explicite. Nā fides iplicita ꝓsistit i voltate tāq̄ in subiecto: scz credēdo oīa voluntarie que credenda sunt: ꝛ de tali fide implicita nō loquitur xp̄us in deis di. nō inueni tantaz fidem in israel.i.in aliquo ex populis iudeorum cū fuerit maior fides btē virginis ac apostoloꝝ q̄ istius pagani:sed loquitur xp̄us de fide explicita q̄ consistit in predicando illam:quia fuit primꝰ qui confessus est fidem xp̄i publice dicens:scilicet Zacheus . Naz ego hō suz sub potestate constitutus et licet hoc sit verū: tū dico seruo meo fac hoc ꝛ facit:alioveni huc ꝛ venit. Si ergo ego qui sum seruus habeo tantam obedientiam in hūanis,quāto magis tu qui es dñs potes imperare seruo meo vt sanetur ꝛ statim sanabitur. ꝛ statim respondit xp̄s . Amen dico vobis nō inueni tantā fidem in israel: ꝓpter quod veniam ꝛ curabo eum quod est p̄mum dubium. Ad secundū vt predixi fides consideratur explicite ꝛ iplicite. Fides implicita est generaliter credere quicquid credit ecclesia seu que instituit deꝰ ad credendum: ꝛ in ista fide saluant oēs simplices populi qui non distinguūtur que credenda sunt. sicut illi qui habitant in montanis ꝛ personę ydiote ꝛ ignorantes:que saluantur in fide ecclesie ꝛ parentū. Et ista fides est tante virtutis q̄ credendo vnum errorem qui non esset directe contra articulos fidei saluarut : isto modo possent populi errare credendo id quod maiores prelati dicunt esse credendum si tamen non sit de articulis fidei ꝛ preceptis dei quibus

explicite oēs scire ⁊ credere tenentur. Sed maiores et prelati nō soluz tenētur implicite omnia que credenda sunt credere: sz etiaz explicite. ex merito istoꝝ doctoꝝ ⁊ platoꝝ multi fide ipsoꝝ saluantur: vt patet inveteri ⁊ nouo testamētis. Nam nullus incircuncisus et circuncisus ante septennium pōt mereri nec demereri. tamē pueri i veteri testamento circuncisi saluabantur non suis meritis sed suorum parentum qđ etiam in nouo testamento in pueris baptisatis. patet etiam Mat. ix. De paralitico oblato coram xpo. vbi dicitur qꝫ videns ihesus fidem illoꝝ dixit, confide fili qz remittūtur tibi peccata tua ⁊ in fide illorum offerentium eum saluatus est. Et clarius ostenditur in euāgelio hodierno: quia ex fide centurionis saluat' ē puer eius. Unde super hoc dicit glosa. Pensate frēs charissimi qꝫ tum apud deū valet fides propria quia apud deum tantum valet fides aliena. Et sic patet qꝫ quis potest saluari i fide aliena. Et hoc de secundo dubio. ¶ Circa tertium vtrum hō ex aliqua passione ⁊ infirmitate dimittat aliquid de pertinentibus ad ei' salutem. Utruz ex tali impotentia excusetur a peccato. dico qꝫ talis ipotentia a duobus accidit. aut ex natura aut ex defectu proprio. Nam si talis potentia proueniat a natura: đa homo ex defectu uature incidit in aliquam infirmitatem ob quam omittit qđ facere tenef ⁊ cōmittit quod vitare tenef. dico qꝫ ex tali i potentia nō excusatur a toto ⁊ hō nisi peccat i eo qđ vitare nō potest Sed notate diligenter ⁊ q̄ habet aures audiendi audiat. Si talis i potentia eueniat ex aliq̄ preceden te causa ⁊ efficiatur amicus aut i firmus ob quā omittat de spectātibus ad necessitatem salutis īdubitanter tenendum qꝫ omnia pretermissa ad salutē spectantia imputantur illi ad peccatum. qđ probo ꝫm pbm in methaphisica. Naz dicit qꝫ principium in vno quodqꝫ gñe est causa oim eorum q̄ sequūtur. ⁊ etiam hoc patet ex regulis iuris q̄ causam dāni dat dānum dedisse videtur. Et quia talis fuit causa seu impotentie: vt patet de ebrijs ⁊ niniam fornicationē sectantibus. iō pretermittendo ꝺ cōtingentibus ad salutem oia iputantur eis ad peccatū. pbatur exē plo Exodi. ꝺ adorantibus vitulū in deserto. Comederūt et biberūt ⁊ surrexerunt ludere ppter quod mortui sunt illo die. xxiij. milia. ⁊ vltra hoc dictū fuit eis in die vltionis mee vindicabo me de ꝺ peccato. Et licet videantur excusabiles ppter crapulam: tamen apud deum non sunt excusati quia fuerunt causa sue impotentie. Sz đa iste puer centurionis fuit infirm' infirmitate naturali centurio non pretermisit querere necessaria ad eius salutem: imo obtinuit quod q̄siuit. s. hanc gr̄am in pīti ⁊ glaz in futuro: quam nobis concedere dignetur. Amen.

¶ Feria sexta post cineres.

Frange esurienti panem tuū ⁊ egenos vagosqz induc i domum tuam. Cū videris nudū operi eū: ⁊ carnē tuam ne despexeris aic dīs omnipotens. Isa. lviij. Ala fidelis existens in missa audit dīm illaz ad elemosinam psuadentem vt illaz existimet ad salutem fore nessariam. Unde relicta missa venit ad me: et p sui introductione querit dubium declarari. Cuz triplex sit pars satisfactionis p pctis. s. ieunium oro ⁊ elemosina. Utruz elemosina sit potior pars satisfactionis ceteris. Que est rō huj' questi. O anima. Nōne edoceris. Eccle. iij. Ignem ardentez extinguit aqua ⁊ elemosina extinguit pctā: ⁊ hic nulla fit mentio nisi de elemosina ergo potior pars. Quid ḡ me interrogas. Ratio q̄ me monet pater est. Nam dr̄ Mat. xvij. Hoc genus demoniorum non ejicit nisi in ieiunio et oratione: et hic nulla fit mentio de elemosina: ergo non vr̄ eē potior pars satisfactionis. Nota aia beatuz Tho. iiij. sen. di. xv. ar. ij. vbi dicit qꝫ efficatia satisfactionis inuenit in trib' partibus. s. in ieiunio oratione et elemosina. sz efficatior pars satisfactionis consistit in elemosina. Et hoc probatur tripl'r.

Ratione.
Auctoritate.
Exemplo.

Ratione quidam sic', illa est potior pars satisfactionis que continet in se omnes alias partes: sed ꝺ facit elemosina: ergo est potior ps. minor pbat: qz elemosina cuz datur; constituit illum debitorē ſum ad ieiunandū ad orandum ⁊ ad alia bona faciēda qđ non facit ieiuniuz ⁊ oro: ergo est potior ps. ¶ Exēplo pbatur. Nā daniel consuluit nabugodonosor vt pctā sua elemosinis redimeret: ḡ ⁊c. ¶ Auctoritate pbat. Aug. dicit. Bonuz est ieiunare sz melius ē elemosinā dare. ⁊ sic pz qꝫ clemosina ē potior ps satisfactionis ceteris. Unde hoc considerans de' esseverus ad illam nos psuadet p ysayam p phetā verbo assumpto di. frange esurienti panē tuū ⁊c. ad quā dandam duo nos inducūt. Et primo necessitas dandi: ⁊ scdo utilitas dantis. Et primo ad elemosinā dādaz nos inducit necessitas dandi. naz dare elemosinam est de necessitate salutis pbatur. Nam in oi lege p̄ceptum dei est. Et pro declaratione nota qꝫ triplex est lex. s. nature scripte ⁊ gratie. Primo in lege nature quod tibi vis fieri alteri facias. sed nemo in necessitate cōstitutus qui nō vellet sustentari suffragio alterius: ergo ⁊ tu fac simiiter: qz naturalr lex mandat primum diligere non tantuz affectu: sed ⁊ effectu: qz oē animal diligit sibi simile. qui ergo in indigentia primum non compatiatur eū nō diligit. Unde iohannes in sua canonica ait. Filioli non diligamus verbo neqz lingua: sz opere ⁊ veritate. vnde Greg. dicit qꝫ probatio dilectionis exhibitio est operis, ⁊

b

ficut naturale est proximum diligere: ita naturale est eius indigentie subuenire. Secūda lex scripta mandat dare elemosynā: vt in verbo assumpto: frange esurienti panam tuū. Tertia lex euāgelica mādat elemosynaz dare. Luce. xj. Date elemosynam ⁊ oia munda erūt vobis. ergo necessario dāda est elemosyna. q̄ in omni lege dei precptum est ꝓbatur. nam deus nō p̄cipit: nisi quod est de necessitate salutis: sed in omni lege illam precipit vt ostensum est: ergo est de necessitate salutis: ⁊ sic patet primū Secūdo dicī q̄ danda erat elemosyna ꝓpter vtilitatem dātis. Et ꝓ declaratione huius nota aliquas vtilitates dantis elemosynā. Prima. nam ꝑ elemosynam illuminatur hō ad bene ⁊ recte viuendum: vt patet de Cornelio gentili centurione. act. x. Qui cuz esset gentilis nec aliquid apud deum de condigno mereretur: tñ qz oꝑibus misericordie insistebat orante Cornelio: Angelus dñi affuit: ⁊ ait Cornelio. Cornelī: qui correptus ait. Quis es domine. Et angel⁹. Ego sum angelus a deo missus ad te vt annūciez tibi q̄ elemosyne tue in conspectu dei sunt. Sed vade ⁊ accersi symonem qui cognominatur petrus. Et dicet tibi quid te oportet facere. Unde eo inuento Petrus Corneliū de salute edocuit ⁊ perfecte in xp̄m credidit: ⁊ sic sua elemosyna illuminatus est ad sane ⁊ recte viuendum. Unde ergo dicitur in p̄s. Beatus qui intelligit super egenum ⁊ pauperez in die mala liberabit eum dominus. Unde Augustinus. Nunq̄ vidi hominem pium mala morte perire: ⁊ ista est p̄ma vtilitas. Secūda vtilitas elemosyne a morte eterna liberat thob. xij. Elemosina a morte liberat. Tertia vtilitas est quia elemosyna impetrat omnem gratiam. Nam Anna ⁊ Joachim steriles tertiam partem suorū bonorum in peregrinis exponebant ⁊ gratiam generandi prolem a domino impetrauerunt: ⁊ beatā virginem sua elemosyna impetrauerunt. Quarta vtilitas: quia spiritus sancti venaz obtinent elemosynam dantes. Nam multi damnarentur nisi esset elemosyna. probatur. Nam misericordia ⁊ liberalitas dei in infinitum excedit misericordiam ⁊ liberalitatem humanam: sed munera placāt homines quia multotiens iudices ex muneribus pendent sententiam contra malefactores ad tempus: multofortiꝰ ex elemosyna sustinet deus peccatores in hac vita: cum misericordia ⁊ liberalitas dei in infinitum excedit misericordiam ⁊ liberalitatem humanaz. Ergo istis consideratis precptum dei mutandum est de elemosyna danda. Tunc ait anima. faciam pater q̄ hortaris. Sed queso quinq̄ dubia declara: quibus declaratis acquiescam. Et primum erit quibus modis danda sit elemosyna: vt deo sit grata. Secundum vtrum cadat sub precepto. Tertium

vtrum facta in peccato mortali valeat. Quartum vtrum de illiate acquisitis sit danda. Quintum vtruz subditi possint dare elemosynam. Circa primum nota q̄ vt elemosyna deo sit accepta hec debet habere. Primum q̄ sit gratiosa: id est q̄ iocundo affectu detur. ij. Cor. nono. Non ex tristicia aut ex necessitate hylarem enim datorem diligit deus. Et ratio est: quia deus qui est scrutator cordiū respicit ad intentionem dantis homo autem ad hoc quod foris est. Unde de ipsa hylaritate dicitur. Prouerbiorum tertio. Non dicas amico tuo vade et cras dabo tibi cum statim dare possis. q̄ autem deus respiciat ad intentionem dātis patet Luce. xxi. De vidua pauperula que nummū in tēplo dedit ⁊ de diuite qui duo hera dedit cuius intentionem deus non tantum acceptauit sicut intentionem vidue: quia licet hec vidua minus dederit tamen ex ardentiori affectū dedit. vade ergo ⁊ tu anima et facsimiliter. Secundum quod requiritur in dando elemosynaz vt deo sit accepta est q̄ largo modo detur ⁊ non parco: s̄m tamen possibilitatem dantis: quia multum habere ⁊ parum dare vitiosum est etiā econuerso: quia extrema sunt viciosa. ideo dr Thobie. iiij. Si multū tibi fuerit abundanter tribue. Unde apl̄us. ij. ad Corinth. ix. Qui parce seminat ꝑce ⁊ metet. Dz solet q̄ri vñ est q̄ pauꝑes plus recipiūt de elemosyna a pauꝑib⁹ viris q̄ a diuitib⁹. Certe malū signū ē q̄ ar boz non ita bene fructificat iuxta terram irrigatam aqua sicut faceret in terram aridam ⁊ siccam: et est malum signum arboris: ita est signum reproborum diuitum nō dantium elemosinam. de quibus loquitur christus. Mat. ix. Facilius est camelum per foramen acus intrare q̄ diuitem in regnuz celorum. Tertio vt elemosina sit deo accepta requirit bonitas rei dande ne sit elemosina cayn qui d̄ peioribus frugum terre deo dabat. Unde ipse ⁊ sua a deo fuit reprobatus. Quarto vt elemosina sit a deo accepta requiritur vt detur ad dei honorem ⁊ proximi vtilitatem ⁊ non ad mundi vanitatem teste saluatore. Math. Cum facis elemosinam noli tuba canere ante te sicut ypocrite faciunt: sz te faciente elemosinam nesciat sinistra tua quid faciat dextera: et pater tuus reddet tibi. Quinto vt elemosina sit deo grata requiritur vt detur ad vtilitatem recipientis ⁊ non dantis vt pulcherrimum fit quia elemosina datur egenis vt seruiant sibi ⁊ premium recipiant ab operibus suis: ideo anima vt tua elemosina deo sit accepta danda est supradictis modis quod est primum declarandum. Secundum dubium nota Beatum Thomam secunda secūde. questione. xxxij. arti. sexto. vbi dicit q̄ elemosina cadit sub precepto q̄d probo. Nullus punitur pena eterna nisi pro omissione alicuius quod cadit sub precepto: sz aliq̄ puniunt pena eterna ꝓ obli

uione elemosynarū. vt pz Math. xxv. Esurijui et non dedistis mihi manducare: ppter quod. Ite male dicti in ignē eternū: ergo cadit sub precepto. Sed notate ad hoc q cadat sub precepto duo requiruntur vnū ex parte dantis aliud ex parte recipientis. Ex parte dantis primū est superfluitas: vt dr Luce. vi. Quod supererit vobis date et hoc rationale est: qr prima charitas incipit a seipso: t ideo homo non debet sibi subtrahere qđ sibi t familie sue necessariū est: cum bm pbm sine necessarijs impossibile est viuere: nisi forsitan talis casus imminueret vbi subtrahēdo alicui magne persone p quā ecclesia vel respublica sustentaretur: quia pro liberatione talis persone seipsum t sua laudabiliter periculo mortis exponeret cū bonū cōmune proprio preferendū est. Secundū quod requiritur vt elemosyna cadat sub precepto requiritur ex parte recipientis necessitas: quia aliter nulla esset ratio dandi elemosynā semota necessitate. Et sic istis duobus consideratis semp elemosyna cadit sub precepto. Quod pbo. dilectio xpi semp cadit sub precepto: sed necesse est oīa illa cadere sub precepto que sunt ad necessitatez xpi sed egentes sine necessarijs sustentari nō possunt: ergo subuētio proximi cadit sub precepto. Si autez dicatur vtrum habens superfluū semper non dando illud superfluuz: sed illud retinendo peccet mortaliter. Dico q si occurrat sibi patiens necessitatez t retinet illud superfluū peccat illud retinendo: qr non obligatur sub precepto quere re patientes quia nimis oneroſuz esset. Sed qui est in necessitate cōstitut⁹ tenetur illud querere vt superfluum recipiat dantis t suam necessitatez exponere. hec sanctus Thomas in quolibet. q. xxiij. i coz. ix. t sic pz responsio ad bm dubium. Circa tertiū vtrum elemosyna facta in peccato mortali valeat. beat⁹ Thomas pma. ij. q. vlti. arti. vi. t. iij. par. q. vlti. ar. vi. t. iij. sniarū di. xiij. ar. iij. dicit q oē bonuz factū in peccato mortali valet bm quid: sed non simpliciter qr nō ad vitam eternā. Sed cum deus nullum bonū irremuneratū dimittat nec malum impunitum: hinc est q tale bonū factū in peccato mortali qr de genere bonorū non dimittit irremuneratū: t quia nō meretur premiū eternū quia est mortificatuz t culpa mortali remuneratur premio temporali aut tuendo vitam aut in multiplicatione tēporalium aut sanitatem aut filios et filia. Sicut legit Exodi. i. q cum mandasset pharao obstetricibus hebreoꝝ interficere filios t feminas reseruare. Unde timuerūt deum naturali pietate quia nō occiderunt puulos hebreorum. vnde ob hanc causam benefecit dominꝰ obstetricibus illis duplici modo. primo edificauit eis domos: scilz materiales ad habitandum. secūdo fecit eas possessionarias in propijs domibus manentium multiplicādo eas in filijs et diuitijs multis: ita similiter ad propositū quanc̄ homo sit in peccato mortali non debet desistere a bono elemosynarū: quia si non valent simpliciter. s. q̄tum ad vitam eternaz valent tamen ad multa: quia dando elemosynam alicui ille ex precepto diuino obligatur ad orāduz pro te t ad alia multa obligatur virtute illorum bonoꝝ illuminatis ad gratiam quaz non haberes quia peccatores deus nō exaudit. Etiam exemplum patet de constātino qui naturali pietate pepercit pueris pro sua sanitate occidēdis vt patet in legenda beati siluestri ob quā causam deus illuminauit illum inductione sancti Siluestri ad gratiam baptismi suscipiendā. Et sic patet q bonū factum in peccato mortali vt elemosyna valet bm quid: ideo ab ipsa nullo modo desistendum est qđ erat tertiuz dubium declarandū. ¶ Circa quartū dubium vtrum de illicite acquisitis danda est elemosyna. videt q sic qr dicitur facite vobis amicos de māmona iniquitatis. māmone sunt diuitie male acquite: ergo ex hoc videtur q de male acquisitis danda sit elemosyna. ¶ Nota beatum Thomaz. ij. ij. q. xxxij. ar. vij. vbi dicit q aliquis illicite dat vel acquirit tripliciter. Primo modo quando aliquis ab aliquo illicite male acquirit t debetur ei a quo ē acquisitū. sicut est de rapina t furto t vsura t de hoc aliter male acquisito non potest fieri elemosyna Prouerb. iij. Honora dominuz de tua suba t non de aliena. secundo modo datur aliquid illicite quando ille qui acquirit retinere nō potest nec tamen debetur ei a quo acquisiuit sicut patet etiaz in eo qui

symoniace aliquid acquisiuit. vnde ille qui dedit meretur priuari nec ei debetur restitutio: sed i pauperes vel in pios vsus conuertere. Tertio modo dicitur aliquid illicitum acquisitum nō q ipsa acquisita sint illicita: sed modus acquirendi est illicitus: sicut de eo q meretrix acquirit. Unde talis meretrix potest illud turpe lucrum retinere t pauperib⁹ erogare. Modo dilectissimi considerate ad q̄tam dementiā venerūt vsurarij t iniuste bona aliorum possidētes quia meretrices facere possunt elemosynam vsurarij vero non. Dñs xps eis loquitur Math. iij. Amen dico vobis quia peccatores t meretrices precedēt vos in regno christi. Si autem dicatur quomō xps dicit oppositum facite vobis amicos t c. Augusti. declarat verbum xpi in libro de verbis domini ita dicens. Facite vobis amicos carnales: id est aliena restituendo iniuriatis: quia surripiendo bona aliorum iniuriantur: ideo restituenda sunt bona sua t de inimicis facere illos amicos sua eis restituendo: ergo anima hoc fac t viues Circa quintum dubium vtrū subditi possint dare elemosynam. Nota beatuz Tho. ij. ij. questi. xxij. ar. ij. qui dicit q elemosyna debet fieri de proprio t non de alieno: sed subditi facerent elemosynaz non de proprio facerēt sed de alieno ergo de alieno facere non possunt. Sed quid de vxore. Respōsio bm raymūduz in summa sua libro. ij. ti. viij. Et albertus dicit. iiij. sentiarū q de pane t vino t alijs bo

nis que spectant ad dispensatio / nem vxoris potest facere elemosy nam dũmodo cognoscat ꝙ nõ dis spliceat viro suo. de alijs autez bo nis non potest. Sz dicit albertus ꝙ si mulier sit lucrosa ꝺ lucro; suo dare potest. Sed caueant mulie res mendacium cum dederint ele mosynam ne mentiantur se nõ de disse cum interrogate fuerint aut dederint propter metũ virozuz ne forte eterna remũeratio quã meru erunt pro elemosyna cõmutet in temporalem ex mendacio. Sz ꝺd de filio mancipato: dico ꝙ filiꝰ mã cipatꝰ aut acquirit aliquid ex mili tia aut ex publico officio: tunc da re potest etiam mancipatus: quia quicꝺd acquirit istis duobus mo dis dare potest. Quid ꝺ monacho dico ꝙ non potest dare nisi fit di spensator rerum temporaliuz. Sz quid de seruo: dico ꝙ de ꝑmio ser uitij sui dare potest. Sed quomo do danda elemosyna sit christus dat modum in euangelio hodier no dicens. Cum facis elemosynã noli tuba canere ante te sicut ypo crite faciunt sic habebis gratiã in presenti ⁊ gloriam in futuro quaz nobis ⁊c.

¶ Sabbato post diem cinerum.

Sauer teris a sabbato pedem tuuz ⁊ fa cere voluntatem tuam in die san cto meo substollaz te super altitu dinem terre ⁊ cibabo te hereditate iacob patris tui. oe enim dñi lo cutum est Esaie. lxxxviij. Ria fide lis existens in missa audit volun tatem dñi sui de sanctificatiõe sab bati ⁊ vt habeat materiã illud san ctificãdi ꝓmittit a dño in verbo a ssumpto ꝓmũ temporale ⁊ eternũ. relicta missa venit ad me ⁊ pro sui introductione querit dubiũ declara ri. Vtz sanctificatio sabbati cadat sub precepto. Que est ratio huius quesiti, o anima, nescis ꝙ quic quꝺ precipit deus est de necessitate salutis: sz deus precipit de sancti ficatione sabbati vt pz in tertio ꝑ cepto decalogi: ergo est de necessi tate salutis est: quid ergo me iter rogas. Ratio que me mouet pater est. nã precepta dãtur a deo vt eui temus peccata: ergo trãsgrediẽdo peccauit: sed multi sancti dei trãs gressi sunt precepta de sanctificati one sabbati ⁊ nõ tñ peccauerũt nõ ergo cadit sub precepto ⁊ per con sequens nõ est de necessitate salu tis. ꝙ si fuisset de necessitate salu non pretermisissent illud obserua re. quod fuerit pretermissum ꝓba tur in veteri testamento et nouo. Nam circũcidentes die sabbati nõ fregerunt festum: imo licituz erat eis. ⁊ helyas die sabbati fugit pe regrinando a facie Viezabel. iiij. Regum. Josue deferebat archam die sabbati iosue. vij. Apostoli ex cusanꝭ a christo colligẽtes spicas tritici die sabbati Mathei. ij. Sed quia vm philosophum in ethicis oportet in omnibus imitari melio rem: ideo supradictos sanctos imi tando in frangendo diem sabbati

non peccamꝰ ⁊ per consequens ta lis sanctificatio sabbati non est de necessitate salutis. O aia nota ꝙ duo sunt precepta. s. negatiua ⁊ af firmatiua. Sed differentia istoruz est: qz preceptum negatiuum obli gat semꝑ ⁊ ad semꝑ ⁊ nulla cadit dispensatio. de quo dicit Baruth v. Hic est liber mandatoꝝ et lex q̃ in eternũ stat. Sed precepta affir matiua obligant semꝑ non tamen ad semper: qz in casu neeessitatis non obligãt: sed que sit ista necessi tas in qua cadit dispẽsatio de sab bati dispensatõe. Nota tripler eñ est. Prima est opus necessitatis et nature. Secũda est opus prima lis amicitie. Tertia est opus festi uitatis ⁊ glorie. Prima necessitas est illa que spectat ad corporis ne cessitatem. Nam non est cõtra san ctificationem sabbati comedere et bibere ⁊ cibos quotidianos para re quibus mediantibus salus cor poris conseruatur: ideo christus excusauit apostolos colligẽtes spi cas ad comedendum ⁊ preparan tes victualia peregrinus ⁊ merca ta generalia pro fulcimento reipu blice ⁊ se ab hostibus defendẽtes ⁊ medici sanitatẽ procurantes. iu xta sententiam saluatoris dicen tis Luce. ix. Cuius vestrum bos vel asinus in puteo cadat nõne cõ tinuo extrahz illũ die sabbati: mul toplus homines in necessitate cõ stituti sunt adiuuandi ⁊ omes pre tereũtes ad me necessaria pro sab bati obseruatione incidunt in ali quod periculum corporale deũ tẽ tant quia submiserunt se periculo Unde grego. Nemo sine culpa su scipit periculum duz possit sibi e uenire detrimentum. Secundo di xi ꝙ est opus proximalis amicitie quod non violat festum. Unde di citur Deut. xxij. Si videris bouẽ aut ouem fratris tui erreantez nõ preteribis: sed reduces eum fra tri tuo. Unde si preceptum dei est de brutis animalibꝰ que facta sũt propter homines: quid ergo debe mus facere proximis: quod osten dit christus esse faciendum in euã gelio hodierno: quia discipulis la borantibus in remigando propt ventum validum circa quartãvi giliam noctis venit ad eos ambu lans supra mare: ⁊ liberauit eos suo adiutorio. hoc ergo anima fa ciendo die sabbati: scilicet prorio succurrendo nõ soluitur sabbatũ: vt ornare tẽpla: campanas pulsa re ⁊ filia vt dicit fecisse patres ve teris testamenti vt patet Machabeoruz. Ornauerunt faciem tem pli coronis aureis ⁊ dedicauerunt altare domino ⁊ similia ad cultuz dei: ⁊ supradicta facientes die sab bati non soluunt sabbatum. Tunc anima. si ita est quare ergo preci pit dominus Leuiti. xxi. di. Opus seruile non facietis in eo: ⁊ supra dicta opera sunt seruilia: ergo nõ videntur facienda. O anima nota beatum Thomaz. ij. ij. questi. cxxij. ar. iiij. vbi dicit ꝙ triplex est seruitus. Prima est detestabilis ⁊ fugienda. Secũda omi necessitate sup portanda. Tertia est laudabilis ⁊ obseruanda. Dria est detestabilis ⁊ fugienda sed que sit ista certe est illa de qua loquit xps. Jo. viij. Qui facit pctm̃ seruꝰ est peti. Un

homo anteq̄z peccet est libere conditionis qua libertate xp̄s nos liberauit sz cōmisso pctō statim hō efficit dyaboli seruus: qz dicit pe. A quo q̄s superatus est eius seruꝰ efficit. Itaq̄z pctm̄ cōstituit hoiem sub seruitute: t tunc peccādo dicitur seruire opus a quo mādat dñs semp esse cauendū t pmaxime diebus festiuis ꝓpter sabbati sanctifica. t tales peccātes frangūt sabba. Iō dicitur sabbata sanctificēs. Nam dicunt illa iustificare in lege q̄ diuino cultui appliquāt: ita q̄ die sabbati nil aliud operandū est: nisi que ad gl̄am dei t honorē spectāt. Sz tm̄ trāsgredit a multis t semp peccāt mortaliter: sed qui sunt illi videamus. Primo transgredit a mechanicq agricolis sine necessitate laborātibus: sed soluz lucro intēdentibus. vñ talibus loquit dñs Exodi.xx. Memēto vt diē sabbati sanctifices: nō facies i eo oē opus tuū: tu t filius tuus t filia tua: t seruus tuus: t ancilla: t iumentū tuuz: t aduena q̄ intra portas tuas sunt. t hoc: qz benedixit deus diē sabbati atq̄z sanctificauit illud. Scdo frangit a facientibus mercatum die sabbati ne amittāt tp̄s alijs diebus: vt lucris insistere possint t nō solum ipi: sz qui emunt peccāt mortaliter: vt apostol⁹ dicit ad Ro.i. Digni sunt morte nō solum qui faciunt ea: sz q̄ cōsentiunt faciētibus. Tertio frāgitur a bellātibus sine necessitate Quarto frangit a iurantibus. nā iuramenta prestari nō debent diebus festis: nisi pro pace fienda. Quinto frangitur a vendentibus victualia ex quibus populus subtrahitur ab officio diuino. Item barberij t ferratores equorum sine extrema necessitate: sed potius cupiditate frangunt. Item molendinarij frangunt quando cum iumento laborant: vt alio die lucrātur illud tempus. Item actuz matrimonij lubrice exercentes frangunt festum. Et pro declaratione notandum q̄ quando causa sedā de libidinis exercetur actus matrimonij semper peccat mortaliter. Unde dixit angelus Thobie in illis qui vxorem ducunt vt libidini vacent: super eos demō habet potestatem: multo plus diebus festiuis. Sed nō causa sed andelibidinis exercentes: vtputa causa prolis generande: aut fornicatiōis vitande qui exercet actum matrimonij diebus festiuis est venialiter tantum t non mortale. Quod probo. Nam festiuitates a deo ordinate sunt ad eleuandū mentem ad spiritualia vt contēplentur beneficia creatoris qō nullo modo fieri pōt in ipa delectatiōe venerea vim philosophum: ideo ab ipso actu tali die abstinendum est vt diuinis interesse possimus teste Augustino in decretis. Quotienscunq̄z vl̄ dies natalis domini vel reliquie festiuitates occurrerint non solum ab infelici concubinarū consortio abstinendum est: sed etiā a ꝓpria vxore quod mandat dñs esse fiendum. Joelis .ij. Egrediat spōsus de cubili suo: t spōsa de thalamo suo. Item transgredit festum ab illis qui dimittūt p̄dicatores t vadunt ad audiendū de gestis roma

norum q̄ potiꝰ soluunt denarium t sunt cā huius mali: qz illi nō faciunt nisi ex denario de quo pctō mortali nullus facit conscientiaz. Item violat festuz ab illis qui circūeunt hinc t inde: vt amasiā suā videant oēs isti supradicto modo festā violantes peccāt mortaliter: ex quo pctō serui efficiūtur dyaboli: t de talibus cōqueritur dñs Eze. ij. Sanctuaria vestra sprevistis t sabbata vestra polluistis: iō oēs festiuitates vestras odiuit anima mea. i. vita mea. Ecce q̄z magna est fatuitas christianorum. nam antiquo tpe patres nostri desiderio maximo expectabāt vt laudibꝰ diuinis insisterent: nos vero vt peccatis t miseriis vacemus. Quantam vindictā fecerit dñs de violātibus festū in veteri testamēto p̄z numeri. v. de hoīe colligēte ligna die sabbati quem dñs mandauit lapidibus obrui. Quid nanq̄z faciet nobis qui tam inhonesta committimus. cessate ergo miseri cessate tali die sacrificare diabolo ne peiora vobis contingāt. Et qua seruitute mandat dñs cessare dicens Opus seruile non facietis in eo .i. pctm̄ cū sit grauius tali die cōmittere ꝓpter sabbati sanctificationē q̄ alio die. Secda seruitus est qua homo alteri seruit voluntarie: vt laborantes q̄ precio cōducunt die tm: t a tali ope seruili semota necessitate cessare debent cū soluz in diuinis insistendū est: vt supradictum est. Tertia seruitus est seruitus dei: t tale opus dei pōt dici opus latrie: t tale opus nō ꝓhibet die sabbati: sed solū tali opi insistē dum est: iō o aia si vis ad vitā ingredi serua mādata: qz illud est solēne p̄ceptū t sume deo placet: iō solū in illo p̄cepto posuit illud meméto: vt diē sabbati sanctifices q̄ō nō fecit in aliquo alio p̄cepto ad insinuandū q̄ summe sibi placet observatio talis p̄cepti. Tunc aia. plz pr̄ q̄ō dic̄ t facā oino q̄ō horteris sz duo dubia declara q̄bus declaratis acquiescā. Primū dubiuz est cū preceptū sit de sanctificatōe sabbati t nō de dñica: quare sabbatū in dñica mutatū est. Scdm dubiū est quare btā virgo in die sabbati honorat: t ad honorē eius sabbatum deputatū est. Circa primū respōdeo q̄ obseruatio diei dñice in nouo testō succedit obseruatiōi sabbati nō ex vi p̄cepti legis: sz ex instōne eccle t consuetudine ppli xp̄iani: vt dicit btūs Tho. in summa sua. t hoc valde rōnabile fuit. s. ꝓpter pfectionez creature q̄ in die dñica facta fuit. Nam adueniente pfecto impfectū cessat. sicut adueniente lumine solis cessat lumen lune. Sed añ incarnationem fuit ad diē sabbati determinatum qz oēs creature i die sabbati in esse nature pfecte fuerunt: t iō deus ipas bñdixit t sanctificauit t diē custodiri mandauit in quo creatura oīs habuit eē nature: multopl⁹ custodire debem⁹ diem illū i quo oīs creatura habuit nobilius esse: qz esse gratie est nobilius eē q̄ eē nature: qz p esse nature nō puenit ad beatitudinē: sed per esse grē: qz damnati habēt esse nature: t tm̄ qz carent eē gratie nō sunt beati sed dānati. Sed eē gratie. qō est nobi

lius eſſe nature habz homo in die dñica ⁊ nō in ſabbato: ergo dignif ſime eccl'ia que regitur ſpūſancto mutauit ſabbatum in dñicam diē qz die dñica habemus eſſe gratie. ¶Probatur. nam die ſabbati habemus. ſ. mortalitatē ⁊ paſſibilitatē ⁊ omnes penalitates co: poris humani. Sed ex dñica die habemus impaſſibilitatem ⁊ glorioſam reſurrectionē in qua liberaf creatura a ſeruitute ⁊ corruptōe que facta fuerunt xp̄o reſurgente: qz p̄m apl̄m. i. corin. vi. Sicut xp̄s reſurrexit: ita ⁊ nos reſurgem⁹. i. eo modo quo xp̄s reſurrexit. vnd̄ nō ois creatura ingemiſcit vſqz ad hoc expectans reſurrectionē filiorūz dei ⁊ tunc fiet creatura pfecta q̄tum ad eſſe nature ⁊ gratie: ⁊ ideo adueniente glorioſa reſurrectione. i. dominica die facta reuerētia ⁊ honor qui exhibebatur diei ſabbati debet exhiberi diei dominice. tanq̄ pfectiori ⁊ magis digno. Etiaz honor diei ſabbati diei dominice faciendus eſt ob reuerētiam reſurrectiōis dñi nr̄i ieſu chriſti: que die dominica facta fuit: vt patet d̄ cōſecratione diſt. iij. capi. ſabbata. vbi dicitur diē dominicam ob veneratione3 dñi. n. i. x. per ſingulas ebdomadas ip̄ius diei magnitudinem frequētamus. itaq̄ ſupradicto caſu ſabbatuz mutatū eſt in dñicam: ⁊ ſic patet primū dubiuz. ¶Circa ſc̄m dubium: quare ſalicet beata virgo honorat die ſabbati. Dicendū eſt q̄ hoc ordinauit eccleſia que ſpiritu ſancto regitur p̄pter quinq̄ cauſas. Prima cā eſt qz hac die tota fides ⁊ ſpes in ei⁹ pectore remanſit que pdita fuit in oīb⁹ alijs diſcipulis: ⁊ hoc ſignificat cādela illa que in luminario abſcondit in paraſceue: ⁊ ideo i ſignum virtutis ⁊ pfectionis eius ⁊ in memoriā tanti beneficij q̄d conſecutū fuit toti eccl'ie talis dies deputatus eſt ſibi ad eius honorem ⁊ reuerentiā. Unde hoc honore dicitur eccl'iaſtici. 24. Memoria mea in generatione ſeculoz. Secūda cauſa qz tali die virgo beata in morte filij ſui remanſit vidua. Vidue autē debent cōſolari ⁊ viſitari: vt dicit Jacobi. 1. Religio ſancta ⁊ immaculata: hec eſt apud deū viſitare pupillos ⁊ viduas in tribulatiōe earum. Hoc aūt cōgrue facimus dū eam p̄ reuerentiā debitaz honoramus in ſabbato: ⁊ ideo eccl'ia ordinauit vt omni die ſabbati hac de cā honorare. Tertia cauſa qz cuſtodia ſabbati in veteri lege deus p̄ moyſem mandauit cuſtodiri: ⁊ ne videatur illa dies totaliter fuiſſe mala. ſ. ne oīno dimitteref eccl'ia ordinauit q̄ q̄tum ad aliquid puta q̄tum ad officium beate marie cuſtodia ſabbati teneretur q̄d beate virgini deputatur tanq̄ meliori ſub lege moyſi. Ipſa enī fuit finis veteris teſti ⁊ minū noiu. De ea autez p̄t dici illud iudith. Tu gloria iſrael: tu letitia iheruſalem tu magnificentia populi noſtri. Quarta cauſa qz chriſtus die dominicaz ſibi deputauit ad ſui gloriam ⁊ honorem. Beata aūt virgo ſedet in gloria iuxta filium in celo ⁊ ideo congruum fuit q̄ in hono-

re iurta ip̄m eēt in terra: ſicut iuxta ipſuz eſt in celo: ⁊ ideo dies ſabbati virgini beate dicatur ad cultum: ſicut dies dominica iuxta ſabbatum. ſ. dominica attribuit eius benedicto filio. Quinta cauſa q̄a die ſabbati deus a ſuis operibus requieuit: ⁊ ideo ad ſui honorē die ſabbati cuſtodiri mandauit. Sed per beatam virginem in celo ⁊ in terra noſtra requies eſt repert: ⁊ ideo conueniens eſt: vt eius dies cum requie dedicaref ad laudem eius in qua noſtra requies. ſ. chriſtus requieuit cum per eā noſtra requies ſit obtenta: ideo hac de cauſa dies talis ſibi dedicatur Sexta cauſa ſupadditur: quia tali die legitur q̄ beata virgo maria ampliora miracula fecerit q̄ alijs diebus. Unde legitur q̄ greci habebant ymaginem beate virginis que erat cooperta tota de quodam velo ſerico valde pulcro: ſed feria ſexta ab hora none vſqz ad horaz none diei ſabbati miraculoſe auferebatur ab eius facie illud velum ⁊ faciem ſuam hylarem populo oſtendebat in ſignum ſue miſericordie ⁊ clemētie. ⁊ ideo quia tali die ampliora beneficia oſtendit q̄ alijs diebus: ideo non immerito talis beneficij talis dies ſibi dedicatur. Unde cantat eccleſia. Omnis homo omni hora hanc inuoca et imploza: ſed in hac iocundius: iō hac die illam colere debemus: vt pro nobis intercedere dignetur apud filium ſuum qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

¶Dominica prima quadrageſime: de tentatione dyaboli.

Ductus eſt ieſus in deſertum a ſpiritu: vt temptaretur a dyabolo. Matthei. iiij. Anima fidelis exiſtens in miſſa audiuit chriſtum fuiſſe temptatum a dyabolo. Unde plena magna admiratione quo modo dyabolus taz preſumptuoſe hoc egit cum hoc ſit prohibituz creature. Non temptabis dominum deum tuū. Unde relicta miſſa venit ad me ⁊ p̄ro ſui introductione querit dubium declarari. Utrum fuerit conueniens chriſtū temptari a dyabolo. Que eſt ratio huius queſiti o anima. Nonne edoceris ab Auguſtino libro eucheridon: q̄ deus in ſuis operibus non fineret malum euenire niſi ex malo ſciret elicere bonum. ideo non permiſiſſet ſe temptari: niſi nobis aliquod bonuz p̄reſtaſſet. Hoc ergo ſcito quid me interrogas. Ratio que me mouet pater eſt. Temptari enim eſt experimentum ſumere de eo de quo homo dubitat: ſed virtus chriſti erat cum demonibus: vt dicitur Luce iiij. vbi dicitur. Demonia ſciebant eum eſſe xp̄m. ergo videf q̄ nō fuit conueniēs q̄ xp̄s temptaretur a dyabolo. Ideo quero dubium

declarari. Nota o anima q̄ omni no fuit necessarium christum tẽ ptari. Et pro declaratiõe nota beatum Thomam tertia parte qõ. li. argu. primo. Ubi dicit q̄ christus voluit temptari quadruplici causa. Prima vt ꝯ tentatiões nostras nobis auxilium ferret. Secunda vt cautos nos faceret. Tertia vt vincendi temptatiões nostras nobis exemplum daret. Quarto vt spem sue misericordie nobis largiretur. ¶ Circa primuz dico q̄. christus temptari voluit: vt temptationibus nostris auxilium daret. Unde Gregoriꝰ in omelijs dicit. Nõ est autem indignum redemptori nostro q̄ nostras temptatiões vinceret siue mortem nostrã sua morte superaret. Secundo voluit tentari vt nos cautos faceret: vt scilicet nullus quantũcunq; sanctus existimet se stare ⁊ immunem esse a tentatione. vnde etiam post baptismum tentari voluit: q; vt dicit hylarius super Math. in sanctificatis maxime diaboli tentamẽta sanctificatione: q; victoria est ei ex optãda de sanctis. Tertio tentari voluit propter exemplum: vt scilicet nos instrueret qualiter nos diaboli tentationes vincamus. ideo dicit Augustinus primo de trinitate Christꝰ se diabolo tentandus prebuit vt ad superandum tentationes vt non solum mediatoꝛ esset per adiutoꝛium verum etiam per exẽplum. Quarto tentari voluit vt spem sue misericordie largiretur: vt habetur ad Hebꝛe. iiij. Non habemus pontificem q̄ non possit compati infirmitatibus nostris: vt scz expertus tentationes inclinaretur potius tentationibꝰ nostris misereri: quia medicus expertus aliqua passione magis inclinatur ad miserendum: q̄ non expertus. ideo istis de causis temptari voluit vt ostenderet verbum assumptum. Ductus est iesus in desertum ⁊c. Et pro declaratiõe huius materie videnda erit ad nr̃az introductionem vna solemnis meditatio que erit talis. Quare diabolus nõ tentauit primos parentes de alijs vicijs: vtputa de luxuria cum essent nudi ⁊ pulcherrimi sicut fecit de gula vt etiã xp̃z fecit dum dicit. dic vt lapides isti panes fiant. Q aia nota beatum Thomã. ij. ij. q. i. xviij. argu. Tertio vbi dicit in fine responsionis q̄ ex parte cõsequentis vitium gule hz quãdam magnitudinẽ inq̄tuz ex ea occasionant̄ diuersa pcã: ⁊ iõ hac de cã dyabolus xp̃m ⁊ p̃mos parentes tẽtauit principaliter de gula. q̄ ãt ex gula occasionantur peccata probo multiplici exemplo Primo p gulã amittit homo delectabilem societatẽ. Naz homo ꝟm pb̃m est animal sociale ⁊ politicũ ꝟm naturã. hanc aũt societatẽ gulosus amittit: os eius fetet: ita vt non possit aliquis sociari. ps. Sepulchꝛum patens est guttur eoꝝ quare ibidem. s. dicit sepulchꝛum patens: q; est duplex differẽtia sepulchꝛorum. Nam sepulchꝛa que recipiunt boium corpoꝛa nõ sunt patentia: sed clausa ⁊ abscondunt̃ in terra: nõ enim fiebant antiquo tempoꝛe marmoꝛea ⁊ patentia seu manifesta: sicut modo fiunt

sed absconsa in terra. vnde de talibus sepulchꝛis marmoꝛeis ⁊ patentibus que modo fiunt, non loq̃tur propb̃a: q; antiquo tempe nõ fiebant: ideo de ipis non loquitur. nec loquitur de sepulchꝛis iacentibus sub terra: sed de oꝛe gulosi loquitur assimilans illud sepulchꝛo q; sicut i sepulchꝛo putrefiũt coꝛpoꝛa mortuoꝝ ⁊ ex fetoꝛe nullus potest sufferre eoꝝ exalationẽ: ita per gulã putrefiunt cibaria in stomacho gulosi: quia caloꝛ naturalis pꝛe multitudine nõ sufficit ad digestionẽ. ⁊ talis cibus putrefit i stomacho ⁊ fetet quia eius anhelitus tolerari non potest. ⁊ sicut sepulchꝛa ducunt ad mortẽ: ita supradicta causa gulosus ducit ad mortẽ ⁊ ad sepulchꝛum. vnde dicit Prouer. Plures interfecit esca q̄z gladi⁹ ⁊ sicut ex putrefactõe coꝛporũ in sepulchꝛo fetoꝛ ille tolerari nõ potest: ita hanelitus gulosi est ita fetoꝛe confectus: q; eius p̃sentia tolerari nõ potest: ⁊ i fine ducit ad mortẽ. probatur p pꝛouerbium vulgare dicitur. Se dando homo a mensa non se. in rechia. ⁊ verũ si recte intelligat̃: quia stãdo in mensa vnus bolus inuitat alium ⁊ non ponitur finis. coꝛpus vinis impletur ⁊ sic natura nõ est sufficiens ad digestionez ⁊ cibus marcessit in stomacho et sic necessario talis ducitur ad mortẽ. Unde tales sunt homicide q; manibus p̃pꝛijs interficiũt seipsos ⁊ indubitanter dãnantur teste apostolo ad Ppilip. iij. Nunc flens dico inimicos crucis christi quoꝝ deus venter est ⁊ finis illoꝝ interitus: et sic gulosus non tantum amittit delectabilem societatez ex eius fetoꝛe: sed qõ maius est perdit aiam ⁊ coꝛpus quod erat primũ declarandum. Secũdum malum quod ex gula procedit est q̄ gulosus sẽper in honestis iniurijs pꝛumpit. Unde gregoꝛius queꝛit: quare gulosus cruciabatur in inferno in lingua ⁊ de lingua solũ querebat dicens. Mitte lazarum vt intingat extremũ digiti sui in aquam vt refrigeret linguam meam. Unde ipse grego. nõ assignat aliam rationem nisi quia in cõuiuijs ⁊ multis alijs superfluis varia ⁊ multa vana pꝛolocutus: quia dum regula generalis. per que quis peccat per hec ⁊ toꝛquetur. Questio moralis hic oꝛiri posset cum absq; voluntate nõ possit esse peccatuz: q; peccatum non cõmittit̃ nisi de consensu mentis: quare sensus ⁊ mẽbꝛa pro culpa voluntatis puniuntur: quia diues damnatus: punie batur in lingua. In sel. dicit q̄ sicut homo per sensus ⁊ mẽbꝛa peccat: ita eo modo puniri debet. et sicut volũtarie in mẽbꝛis operatur ita voluntarie in membꝛis puniri debet. Tertiuz malũ qõ facit gula est quia gulosus rem vilissimã cõstituit dominũ suũ: scz ventrem suum qui est cibus vermiũ ⁊ saccus stercoꝝ: que ydolatria est deteꝛioꝛ idol̃ paganoꝝz: quia illi adoꝛant solem et lunam que sunt coꝛpoꝛa celestia ⁊ nobilia coꝛpoꝛibus humanis: sed gulosus stercus ⁊ cibã vermiũ adoꝛat bene: ergo vt supꝛa dictum est dicit apostolus. quoꝝũ deus venter est: ideo finis eoꝝum

interitus. Quartum malum quod facit gula est ꝙ gulosus in toto p ditus tradit obliuioni suum creatorem. Nam gulosus nũqꝫ de missa vel de ecclesia cogitat: sed mane primo de taberna ⁊ comestiõe cogitat. Unde ysaye.v. Ue qui cõsurgitis mane ad ebrietatem sequendam ⁊ potandum vsqꝫ advesperam. Et si corpus eius aliquãdoẽ in ecclesia mẽs tamẽ gulosi ẽ in taberna. nullam enim legẽ nec christi nec ecclesie seruat ℞ necꝫ ad aliquam penitẽtiam minime intendit: ex toto obliuiscitur deo. vnde de talibus conqueritur dominꝰ ozee dicens. Saturati sunt ⁊ obliti sunt mei. ⁊ alibi. incrassatus est dilectus meus ⁊ recalcitrauit ⁊ dereliquit deum factorem suum ⁊ recessit a deo salutari suo. vnde non est mirandum: quia templum gulosi est taberna. ij. Machabeo. vi. Templum luxuria ⁊ comessationibus erat plenum. Altare gulosi est mensa. ps. Fiat mensa eorum coram ipsis ⁊c. Sacrificia sunt diuersa cibaria ⁊ fercula: incensa sũt species ⁊ electuaria palatum inflammãtia: sacerdotes sunt venatores ⁊ piscatores: qui vt ventri seruiant laborant. Cantores sunt qui diuersis cantilenis inhoneste inuoluunt: ⁊ sic deus a talibꝰ omnino obliuiscitur. ideo bene dicit. Saturati sunt ⁊ obliti sunt mei. Quintum malum quod facit gula est: quia ad omnes infirmitates inducit ⁊ ad omnia peccata. Nam galienus dicit ꝙ gulosus est seruus omnium peccatorum nullus peccatum potest vincere: qui captus est tali vicio: ideo meretur penam omnium peccatorum. Et Philosophus. iij. ethicor. Ebrijs debetur duplex increpatio: quia fuit causa sue ignorantie. ſ. culpe ⁊ pene. Secundo quia se exposuit omni peccato: ideo penam omniũ talium peccatorum debet subire. verbigratia. Si homo suspenderet seipsum ⁊ anteꝫ moreretur ꝑ scinderetur laqueus talis: digne debet suspendi ⁊ tali pena debet plecti ad quaz se exposuit sicut bene probat lex ciuilis: ⁊ etiam Seneca libro suarum declamationũ ita in proposito: quia ebrius se exposuit multis peccatis sua ebrietate: ideo talium peccatorum pena est ei plectenda seu imponenda. Sextum malum quod prouenit ex gula est: quia de templo spiritussancti efficitur coquina. secũde ad Chorinthios septimo. Uos estis sal sapientie: et de templo spiritussancti efficitur templũ dyaboli sua crapula ⁊ ebrietate: quia ad omne bonum se facit ineptum. Septimum malum quod prouẽit ex gula est: quia gulosus deum blasphemat. ⁊ ratio est quia sicut formositas operis artificem laudat: ita eius deformitas eũ aliquo modo blasphemat. Ita gulosus sua deformitate ex potu: et cibo quodammodo deum blasphemat. Octauũ malum quod ex gula procedit est: qꝛ tota natura humana maledicta est pro vicio gu-

le ⁊ in multis miserijs dedita est cum omni posteritate sua. Item prima maledictio inuẽta est ex gula. Naz noe inebriatus maledixit cayn filium suum ⁊ seruituti subiugauit cuz posteritate sua. Loth vino detentus cum duabus filiabus suis incestum commisit. geñ. xix. ysaac volens de filij venatione delicate comedere ⁊ bibere priuauit primogenitum primogenitura. geñ. xvij. Holofernes ebrius a iudich decapitatur iudich. Johannes baptista in cõuiuio decapitatus est ⁊ ezechielis. xvij. dicatur. initium sodome saturitas panis ⁊ habundantia vini. Nonum malum quod facit gula est: quia facit homines absqꝫ misericordia. Luce decimooctauo. Nam dives epulo immisericorditer se habuit erga lazarum mendicum. Decimum malum quod facit gula: est quia priuat hominem ratione. Unde Tullius. Mente recte vti non possunt: nimio cibo et potu repleti. Undecimum malum quod facit gula est: quia propter gulam populus dei interijt psal. Adhuc esce eorum erant in ore ipsorum: et ira dei ascendit super eos. Duodecimum malum quod facit gula est: quia quando hominem occidit sicut Sanson in conuiuio ductus seipsum ⁊ philistheos occidit: ⁊ non propter hoc damnatur Sanson quia seipsum occidit: quia de consilio spiritussancti legitur hoc fecisse; vt de iniuria dei se vindicaret. Et ideo ad hebreos vndecimo. Ponitur i catha logo sanctorum: et sic multa mala occasionantur ex gula. Unde talibus gulosis loquitur Bernardus dicens. Quid enim illis prosunt inanis gloria breuis letitia multa familia ꝓcupiscẽtia ⁊ famulorum copia. hic corpus deputatum est vermibus: illic anime deputate sunt ignibus: donec cursum infelici consortio vel collegio collegati: vt qui socij fuerunt in vicijs socij ⁊ erunt in penis.

Ergo anima postquam tot et mala ex gula prouentunt resistenduz est tentationibus diaboli: quia diabolꝰ est debilis hostis qui non vincit nisi volentem. exemplo christi: qui temptationibus dyaboli preualuit et eius ieiunio quadragesime consecrauit: cuius vestigium imitandum est suo exemplo. dicendo exemplum dedi vobis vt quemadmodum ego feci ita ⁊ vos faciatis: hoc ergo fac ⁊ viues. Tũc anima faciam quod hortaris. Sz quero quattuor dubia declarari: quibus declaratis acquiescam.

¶ Primum quid sit tentare deum.

¶ Secundum vtrum tentare deum sit semper peccatum mortale.

¶ Tertium vtrum sit differentia inter temptationem: qua dyabolus christum temptauit ⁊ temptationez qua diabolus temptat hominem.

Quartum qualiter rẽsistendus est contra hoc vicium gule. ¶ Circa primum nota Beatum Thomam. ii. ii. q. xcvii. ar. i. vbi dicit q̃ tentare est experimentum sumere ō eo qō tentat: sicut cum aliquis equũ currere facit vt hostes euadat ℔ non est experimentum sumere ō equo sed si equum de quo dubitat ℔ est tentare. ¶ Sed notandũ q̃ sumit experimentum de aliquo dupliciter. s. verbis ⁊ factis. verbis autez an sit quod querimus vl velit idẽ implere quod petimus. factis quidem cum exploramus eius prudentiam vel potestatem. Sic istis duobus modis deum tentamus quandoq; verbis quandoq; factis. verbis quidem vt faciunt infirmi qui orando se deo commendãt vt eius misericordiam impetrent. ſz si tentant ꝺ probandam eius sapientiam vt legisperitus tentabat eum dicens magister quod ẽ primum mãdatum in lege iste nõ quesiuit vt ꝙ christo informaretur sed vt tentaret. vtrum esset sapiẽs quod est deum tentare: ideo redarguitur a christo dicente. in lege q̃d scriptum est quomodo legis aut eius potentiam: vt pharisei signũ de celo querebant: ideo quia illum tentabant redarguuntur a christo dicẽte. Generatio mala ⁊ adultera signum querit ⁊c. Aut ad probandum vtrum esset deus vt hodie legitur q̃ fecit diabolus: quia videns illum esurire acceptis lapidibus ait. si filius dei es dic vt lapides isti panes fiant: et hoc ꝓprie fuit deum tentare. ⁊ sic patet q̃ quando sine vlla rationabili cã homo mouetur ad experimentuz sumer. de eo de quo homo dubitat est deum tentare. Ita quando homo exponit se periculo sine vlla rationabili causa est deum tentare quod hodie fecit diabolus xp̃m tentans volens q̃ xp̃us submitteret se periculo in proijciendo se de pinaculo cuz descẽdere posset absq; eo q̃ submitteret se periculo. iõ illum reprehendit dicens. scriptũ est. Non tentabis dñm deum tuũ Circa ꝫm dubium. vtrum semper fit peccatum mortale. Nota beatũ Tho. v. s. ar. ii. qui dicit q̃ tentare est experimentum sumere. nullus autem experimentum sumit: nisi de eo de quo homo dubitat. ideo omnis tentatio ex aliqua ignorãtia vel dubitatione procedit. vnde ignorare ⁊ dubitare de his que pertinent ad dei perfectionem ẽ experimentum querere: vt de hoc dicebant qui dubitabant de xp̃i diuinitate vt fuerunt iudei: ⁊ tales dubitationes in illis in quibus assẽtire tenetur est peccatum mortale ergo est peccatum. Circa tertium nota q̃ est magna differentia inter tentationem qua diabol⁹ xp̃m tentauit ⁊ qua homines tentat. Nam xp̃m tentauit vt experiretur an esset christus: q̃ multum dubitabat ꝓpter eius carnem passibilem: ideo vt experiretur: q̃ viderat illum ieiunasse. xl. diebus estimauit illum fore xp̃m. Sed quando vidit illum esurire dubitauit: q̃ deus non famescit vt de ℔ certificaretur ait. dic vt lapides isti panes fiant: q̃ hoc solum deo conuenit: ideo hoc faciendo credã te xp̃m

esse: ⁊ vt ad hanc cognitionem nõ veniet xp̃us facere recusauit: qõ demon optabat dicens. Non in solo pane viuit homo: sed in omi ꝟbo quod procedit ex ore dei. Sed alio fine nos tentat. s. vt nos decipiat ⁊ perdat: ⁊ de hoc non est mirandum: q̃ demõ hoc habet a triplici causa.

Prima ex dñatione naturali.

Secda ex emulatione criminali.

Tertia ex obstinatione criminali.

Circa primum demõ tentat nos ex dñatione naturali: quia angel⁹ est nobilior natura q̃s homo. Et quia naturaliter superiora ⁊ nobiliora habẽt regere inferiora ⁊ minus nobilia. nam deus primo illuminat seraphim cherubin: ⁊ vltimo illuminantur angeli et nos illuminamur ab angelis. ⁊ licz demon fit separatus a lumine veritatis: ideo non põt docere nisi falsitatem. sic ⁊ bon⁹ angelus nisi bonitatez. tamen remansit in diabolo natura ꝫm quam erat dispositus ad illuminandum ⁊ ad naturaliter nos regendum: ⁊ hunc appetitum habet a natura. s. regendi nos: ⁊ hoc vt solum nos decipiat habet a sua culpa. Secundo habz ad tentanduz nos ex inuidia qua vellet nos priuari illo qõ digne sua malicia perdidit. Undevidens se priuatũ summo bono tanta est ei⁹ inidia cũ sit superiorum naturarum vellet nos priuari. ideo inuidia ductus tentat nos ꝓpter obstinationem quam habet contra deum ideo facit quod potest vt deus nõ adoretur nec veneretur vt patet: quis sub tentatione inducat homines ad ydolatriam: ⁊ sic nos tentat ex obstinatione quod erat tertium. ¶ Circa quartum dico quãtum doctores quod hoc fit multipliciter. Primo exemplo sacre scripture: quia si tenteris de gula vade ad scientiam scripturarum et videbis vtrum tale vitium laudetur aut vituperetur: ⁊ si tenteris de superbia vade ad eandem ⁊ cõsidera penam superbis inflictam ⁊ sic exemplo sacre scripture diaboli tentamenta superabis. Unde dominus in euangelio hodierno viam istam ostendit dum dicit diabolo tentanti scriptum est. Non tentabis dominum deuz tuum. Secunda via per quam vincitur demonis tentatio est nominis iesu inuocatio. iuxta saluatoris sententiam. ¶ Mar. vltimo. In nomine meo demonia eiicient. Tertia via est beate virginis inuocatio: quia per eius inuocationem demon abcessit: vt probaretur faciliter per diuersa exempla. vide exempla beate virginis. aut etiam ex aliquorum sanctorum inuocatione: ⁊ etiam multis aliis modis fauente diuina clementia possumus a diabolo ⁊ ab eius tẽtationibus liberari. Ideo anima supradictis adiutoriis confidera tis conare vt non vincaris a diabolo: sed illum vince: vt sis filia iesu christi qui de eius tentatione triumphum reportauit.

¶ Feria secunda prime dominice de numero damnatorum et saluandorum.

Psalz illas in iudicio ⁊ iustitia ait dominus omnipotens. Eze.xxiij. Ecia fidelis exist̄s in missa audiuit ex prophecta ⁊ ex euāgelio hodierno christuz vēturum ad iudicium vt retribuat vnicuiq; merita ⁊ demerita sua: ⁊ qz in secunda dominica aduēt⁹ dñi plenissime de tali iudicio fit mentio: nunc in presentia de iudicandis informari vellet. vnde relicta missa venit ad me ⁊ pro sui introductiōe querit dubium declarari. Vtrum numerus damnatoruz erit maior in iudicio numero saluandoruz que est ratio hui⁹ que sit o aīma nōne edoceris a xp̄o. Matthei.xxij. multi sunt vocati: pauci vero electi. Ergo scito q̄d me interrogas: Ratio que me mouet pater est: quia q̄ cunq; facit aliquid ad aliquem finem vult illud ad illum finem peuenire pro quo facit illud. Ex cuz deus fecerit omnes homines ad ipsam beatitudinez: ergo vult omnes ad illam beatitudinem peruenire. Quod p̄bo. Nam ad sapiēt̄ artificem spectat vt opus suum p ducat ad finem intentum: quod si non faceret frustraretur ordo sue sapientie. Quid nanq; esset si carpentari⁹ dolaret ligna ex quibus nullū artificiū construit scirz. Sed cū deus sit sapientior omni artifice: ⁊ fecerit oēs homines ad ipsaz beatitudinez: ideo necessario habet illos ad ipsaz beatitudinem perducere: aliter frustraretur ordo sue sapientie: ⁊ sic ex hoc nō tā tus videretur esse numerus saluandoruz esse maior numero dānandoruz: immo possibile videtur ex supradictis aliquem damnari: ideo quero dubium declarari. O anima. Nota ⁊ firmissime q̄ in iudicio erit maior numerus damnandoruz q̄ saluandoruz. Quod probo triplici via

Ratione.

Auctoritate. Exemplo.

Et primo probatur ratione. ⁊ pro declaratione nota triplicem rationem. Prima ex peccati ⁊ culpe infectione. Secunda ex nature corruptione. Tertia ex continua rebellione. Prima ratio est ex peccati ⁊ culpe infectione: que culpa dicitur esse peccatuz originale qō facit quod est maior numerus dānandoruz q̄ saluandoruz. Et pro declaratione huius materie videndum est quid sit peccatū originale. peccatum originale est priuatio originalis iustitie. Nota anima q̄ sicut quilibet artifex op⁹ suum ordinat ⁊ disponit vt possit peruenire ad vltimum finez: quia omne agens agit propter finem: ita deus ordinauit hominem ad finem beatitudinis: sed cum talis finis omnem facultatem humanaz excedat: vnde non poterat homo sua virtute ad hunc finez peruenire. Sed ideo deus vt ad hunc finem peruenire posset addidit deus humane nature donum originalis iustitie quo dono mediante ad finem beatitudinis peruenire posset que quidem originalis iu

stitia in hoc consistebat q̄ quamdiu anima fuisset in corpore ipsi anime subiiciebantur omnes vires corporales ⁊ ipsum corp⁹: ita q̄ nullus motus poterat esse in corpore sine imperio rōis: ⁊ in elementis ex quibus corpus componebatur nulla fuisset pugna: nec etiam in humoribus aliqua fuisset digestio: sed anima fuisset deo perfecte subiecta: etiam in viris⁹ corporis ⁊ anime non fuisset motus contra imperium rationis: ⁊ ideo statim a motoprimo ordine: secundus ordo statim totaliter est immutatus: ⁊ statim q̄ anima fuit deo inobediens corpus eius fuit inobediens aīe vt dī. ratio ex apostolū Paulū. Sentio aliaz legem in mēbris meis repugnantē legi mentis mee: illud autem qō hunc ordinē priuat est peccatum originale. i. priuatio originalis iustitie. Et pro declaratione adduco tale exēplum. Naz corpus humanum in statu innocentie erat sicut equus infrenatus quidem ducitur p̄m voluntatem sessoris: sed postq̄ frenum deponit inordinate mouet ⁊ ducit sessorē quo non vult. Sic deus in primo statu infrenauit corp⁹ vt non moueret se nisi p̄m regimen rationis: sed post q̄ anima peccauit deus frenum deposuit: ⁊ sic effrenate fertur cōtra imperium rationis. vnde apostolus dicit. Caro concupiscit aduersus spiritum ⁊ spiritus aduersus carnez. Quante malignitatis ⁊ fortitudinis sit istud peccatum originale. patet quia persona corrumpit naturam: ⁊ natura corrupta corrumpit personam: quia natura adeo ita est corrupta q̄ nullus potest absq; culpa generari. Unde p̄s. Ecce in iniquitatib⁹ cōceptus sum: ⁊ in peccatis cōcepit me mater mea: quia caro fuit ita corrupta. i. adam: quia ante peccatum vir ⁊ mulier sine incendio libidinis ⁊ concupiscentie feruore potuissent conuenire: quia tūc matrimonium datum erat in officiū Sed quid est dictu in officium: qz sicut manus date sunt corpori in officium q̄ sine incentiuo libidīs porriguntur ad caput ⁊ ad ceteras partes corporis ita cōiūctio maris ⁊ femine fuisset coniunctio sine vlla libidinosa concupiscētia ex qua caro nunc traducitur. Et licz modo generans ratiōe matrimonij quod est sacramentum preseruet generantem a culpa tū generatus. s. filius non generatur absq; culpa. vnde Augustinus ponit exemplum in libro de baptismo p aulorum quomodo prepucium p circuncisionem aufertur tamē manet i eo quē genuerūt in circuncisi quō ēt palea q̄ diligēti ope humano sepatur a tritico tñ in fructu d purgato nascit tritico ita petr̄m originale qō in parētib⁹ purgat p baptismū manet in filijs. q̄s genuerunt: ⁊ iō qz p baptismū mundatur solū p̄m aīam q̄tū ad maculā culpe ⁊ reatum pene eterne q̄ duo natura ipa ōxit in suaipa infusione ad corp⁹. vñ fomes pcti. s. concupiscia mali ⁊ iclinatio ad malū q̄ est ipsa sequela peccati originalis semper remanet in carne: ⁊ qa pater dat filio naturam carnis in q̄

est fomes pcti ⁊ anima infundi/
tur carne infecta fomite peccati in
de est q̄ omnes nascuntur cū pec
cato originali. Ab hac autem infe
ctione exempta fuit beata virgo
maria: quia in ea extinctus fuit ta
lis fomes peccati: ⁊ ideo filiū ge/
nuit sine peccato originali: q̄z na/
turam p̄buit mundus in qua ma
teria effusa est anima que pecca/
tum generare seu committere nō
potuit: ideo non solum ab hac in
fectione beata virgo exempta fuit
omnes autem alij sancti ex pecca
to ⁊ in peccatis generantur: et q̄z
maior est numerus illorum q̄ ab
isto peccato originali per baptis/
mum non purgantur q̄ qui pur/
gantur: ⁊ vltra hoc multi suffocā
tur in maternis vteris: tum etiaz
quia mox nati moriuntur sine ba
ptismo ⁊ omnes non loti tali ba
ptismo p̄ pctō originali dānantur
vt dicitur Io. xvi. qui crediderit ⁊
baptisatus fuerit saluus erit: qui
vero non crediderit dānabitur: et
q̄z est maior numerus illoz sine
baptismo decedentiū q̄ cū baptis/
mo: ideo ratione peccati ⁊ culpe
originalis maior est numerus dā
nandoruz q̄ saluandorū p̄opter
nature corruptionem: q̄z omne ge
nerans generat de superfluitate sue
nature q̄ superfluitas deterior est
ipsa natura ex qua corruptiōe fit
natura prona ad malum: vt dicit
sapiēte. Natura humana p̄na est
ad malum ab adolescentia sua. ō
qua pronitate sequitur q̄ maior
fit numerus dānandoz q̄ saluan
dorum. Tertio dixi q̄ erat maior
numerus dānandorum q̄ saluā
dorum p̄opter continuam rebel/
lionē. vnde aplus. Caro concupiscit
aduersus spūm: ⁊ spiritus aduersus
carnem. Non enī q̄ volo hoc ago
⁊c. ⁊ sic p̄z ex supradictis tribus nō/
nibus q̄ est maior numerus dam
nandoz q̄ saluandoz q̄ erit in iu
dicio. Secō p̄batur exēplo q̄ nu/
merus dānandoz sit maior q̄ nu
merus saluandoz. Naz p̄z primo
tpe diluuij in quo solum .viij. aie
saluate sunt p̄ archam: oēs alie ex
diluuio pierunt: vt patet gen. vij.
Secō patet tpe abrahe: q̄z ex quin
q̄ ciuitatibus sodomoz ⁊ gomoz
re solū Abraham ⁊ Loth saluati
sunt. Tertio patet tpe moysi: q̄z ex
ceptis puulis ⁊ feminis ⁊ senibus
sexcēta milia q̄ egressi sunt de egy
pto ⁊ omnes vt intrarēt terram p̄
missionis, solum duo trū intraue/
runt. s. Iosue ⁊ Caleph. Omnes a
li mortui sunt in deserto: vt patet
Exodi. xij. Quarto patet tpe p̄phe
tarum: vt dicit. Eze. xiij. Relinquā
ex eis hoies paucos a fame siti gla
dio ⁊ pestilentia. Quinto patet tē
pore gratie: q̄z eo die quo beatus
Bernardus mortuus est. xxxij. mi
lia mortui sunt: ⁊ solū tres, saluati
sunt ⁊ reuelatū fuit cuidaz sancto
viro q̄ beat⁹ Ber. erat ⁊ quidam
sanct⁹ heremita ali⁹: ⁊ quidā ali⁹
q̄ ad purgatorū descēdit. Vltimo
etiā p̄z p̄ scripturā sacram: q̄z abra
hā nō decē aīas iustas. ī quo ex istis
exemplis plane nosci q̄ in iudi/
cio erit maior numer⁹ dānandoz
q̄ saluandoz. Tertio hoc ēē verū p̄
batur auctoritate. Nam Luce. xiij.
dicit q̄ quidaz dixerunt xp̄o. Dñe
si pauci sunt qui saluant. Rndit. ⁊

men amen dico vobis: quia multi
querent intrare ⁊ non intrabunt ⁊
dicent. dñe domine aperi nobis re/
spondens eis. Amen amē dico vo
bis nescio vos. tūc dicent mandu
cauimus ⁊ bibimus tecū ⁊ in pla
teis nostris docuisti nos tūc dicet
discedite a me opus iniq̄tatis: ga
bi erit fletus ⁊ stridor dentiuz ⁊c.
Matth. xxv. Multi sūt vocati pau
ci vero electi. Idcirco aia ne sis de
numero dānandoz qui est maior
numero saluandoz vt probatum
est rationibus ⁊ exemplis ⁊ aucto
ritatibus: disce bene facere ⁊ desi/
ste a malo vt dicatur tibi ī iudicio
illud verbum x̄pi q̄ hodie dicitur
in euangelio. venite benedicti pa/
tris mei possidete regnū q̄ vobis
paratum est a constitutione mun
di. Tunc aia faciam oio pater q̄
hortaris. Sz queso tria dubia de
clara quib⁹ declaratis acquiescā.
Primū cum deus sua sapiētia co
gnouerit q̄ saluari sunt quare cre/
auit illos quos fecit ēē dānandos
Secūdum dubiū est cum deus fe
cerit hominē ad beatitudinē qua/
re nō perduxit illum ad ipsaz bea
titudinem. Tertiū dubiū an dānā
di ⁊ saluandi certa scientia cogno
sci possit. Circa primū duplex ra/
tio assignatur. prima ratio est bo/
nū totius melius est q̄ bonū p̄ti/
culare: q̄z bonū particulare ordi
natur ad bonū cōmune sicut imper
fectū ad pfectū. Unde multotiēs
omittit bonū p̄riculare p̄ bono cō
muni: quēadmodū rectores ciuspē
di faciūt latrones p̄ bono reipub.
cū igit natura humana p̄ gnatio/
nē conseruetur si deus hoiez dānan
dū nasci nō permitteret ordinē gene
rationis hūane destrueret ⁊ sic bo
nū p̄riculare p̄poneret bono cōi
q̄ dei prudentie cōtradicit. Nam
melius est esse cuz aliquo defectu
q̄ nō ēē simpliciter. in pcētore enī duo
sunt. s. natūa que est bona ⁊ culpa q̄
est mala nō debuit deus propter
culpam subtrahere naturā que sp
est bona: ⁊ ista est prima ratio. Se/
cūda rō est: q̄z si deus nullū hoiz
permitteret damnari hūana natura
putasset q̄ p̄ seipam meruisset vi
tam eternā cōtra q̄ dicit aplus ad
Tytum. Non ex op̄ibus iusticie q̄
fecimus nos: sed sm̄ suam miam
saluos nos fecit. Tertia ratio ē vt
deus ostenderet suā sapientiā: q̄z
ex eadē massa fecit bonos ⁊ malos
Unde aplus ad Roma. ix. An nō
habet potestatē figulus ex eadem
massa luti facere vasa vnū ad ho
norem aliud ad cōtumeliam. ⁊ cū
supradictis rationibus additur.
Non est imputandū deo si dānan
tur: q̄z in creando tales nō dat ma
liciā: sed naturā q̄ semp est bona.
Unde augu. Ā se habent volūta/
tem malā a deo aūt naturam bo
nā. Quod nō sit cā dānationis p̄/
batur: q̄z p̄hibet petā q̄ sunt causa
dānationis: g̃ neminē vult dāna/
ri. Circa secundū q̄ nō derogatur
sapie dei si nō oīs p̄ducit ad bea/
titudinē ad quā creauit hoiez. ⁊ rō
est: q̄z nō derogatur sapie medici si
non oibus infirmis sanitatē p̄re/
ster: sz potius imputandū erat ma
lo regimi infirmi: q̄z nō vult subij
ci consilio medici. s. sumere medici
nas ⁊ facere dietas ad salutē būa
naz necessarias. Eodez igit mō sz

ois creatura rationalis ad beatitudinẽ nõ perueniat potius ex eorum malitia imputandũ est ꝙ̃ sapientie dei: qz nolũt p̃cepta eius seruare fine quibus salus esse nõ potest teste saluatore. Vivis advitam ingredi serua mandata: et sic patet responsio ad scõm. Circa tertium nota beatum Thomã. i. ij. q. xxij. arti. ix. Vbi dicit de gratia qõ quid cognoscitur tripliciter. Prio per se. Secundo per reuelationem diuinã. Tertio p aliquas cõiecturas. Primo per se quid cognoscit: id est istinctu nature sicut ouis naturali industria cognoscat lupum suũ esse inimicũ. Nota ouis habet virtutem estimatiuã per quaz naturali industria illum cognoscit et tali cognitione naturali dãnandi et saluandi cognosci non possunt. ideo cantat ecclesia. Deus cui soli cognitus est numerus elector̃ in superna felicitate locandus. Secũdo quid nascitur reuelatione diuina sicut cum deus aliquibus reuelat suam salutem ex speciali gratia vt consolationẽ in hac vita recipiant in suis tribulationibus vt paulo factũ est dicente christo. Sufficit tibi gratia mea que gratia est principium merendi vitaz eternã. Et licet deus quibusdam reuelet suam salutem nunq̃ tamen deus reuelat alicui suam dãnationem: quia esset causa desperationis illorum: ideo causa mali esse non debet nec potest. Tertio quid cognoscit cõiecturalit: ita et signo cognoscere poterimus predestinatos a reprobis vt inferni exemplo declaratur. Vnde si videres infernum non posse comedere: et ꝙ̃ medicus omnia concederet infirmo pro libito voluntatis vel ꝙ medicinaz nollet recipere vel receptam euomeret vel totaliter amisisz verecũdiã vel ꝙ rideat dum alij plorãt de eius casu: tunc ex talibus coniecturis illum omnino moriturũ esse illaz ex infirmitate iudicares Si quando videris oppositum iudicabis illaz posse sanari. Ita spiritualiter dum videris peccatores contẽnere cibum spiritualem iuxta dicti prophete in p̃s. Dẽz escã s. spiritualem abhominata est anima eorum teste saluatore Io. viij. Qui est ex deo verba dei audit. Is propterea vos non auditis: quia ex deo non estis. Vel quando videris ꝙ deus concedit sibi omnia iuxta suam voluntatem: vel quia contennit veram medicinam penitentie: vel si recipiat statim redit ad vomitum peccati: vel quia non verecundatur ita peccare in publico sicut in occulto: tunc ex talibus signis coniecturare potes ꝙ talis damnabitur si in tali statu moriatur. Sed quando videris oppositum, s. non contennere medicinas spirituales et ꝙ̃ verecundat non solum peccare in publico verum etiam in occulto et non soluz non vitat peccata mortalia: sed etiam quantum potest venialia et similia: tunc certe coniecturare poteris ꝙ talis est de numero saluãdorum: ergo o anima fac hoc et vives vt gratiam obtinere valeas. Amen.

¶ Feria. iij. prime dñice vbi q̃rendus sit deus.

Querite dominum dum inueniri põt inuocate eum dum ꝓpe est. Isaie. lv. Anima fidelis audiit ex verbo assumpto cõsilium saluatoris dei ex verbis ysaie: vt querat dñm dum inueniri potest per gratiaz et inuocare eum dum ꝓpe est ad indulgendum: vnde huic cõsilio adhere intẽdens: sed vt frustra nõ laboret exterius relicta missa venit ad me et ꝓ sui introductiõe querit dubium declarari. Cum deus ex verbo assumpto nõ explicet: vbi querendus est deus vt illum inuenire possim. Q̃ a ia que est rõ huius q̃sitit: nõne edoceris a spiritu sancto per os Dauid in p̃s. In loco sancto ei⁹. s. querendus est deus. Tũc aia ait quis est iste locus sanctus ei⁹. O aia audi dauid in p̃s. lxvij. In ecclesijs benedicite dño. Ergo ibi querendus ẽ deus. ꝙ iste sit locus sanctus eius. Patet etiã exemplo. Nam cũ salomon templũ edificasset apparuit ibi dñs dicens. Elegi locum istũ vt sit ibi nomen meuz et ꝑmaneant oculi mei et cor meum cunctis diebus. Nam in tẽplo est nomen meũ: quia templuz domini dicitur et sunt oculi dei cetus sanctorum sacerdotum ad populum illuminandum in viaz salutis. Tertio est in templo cor ei⁹ i. sanctissimum corpus xp̃i sacramentaliter. ergo in ecclesijs querẽdus est deus. hoc ergo scito q̃d me interrogas. Ratio que me mouet pater est. Vnde magister primo sententiarum. di. xvij. Dicit ꝙ deus est vbiq̃ essentialiter et potentialiter iuxta ꝓphetic̃ dictũ. Si ascẽdero in celum tu illic es. Si descẽdero ad infernum ades: ergo cum deus sit vbiq̃: põt vbiq̃ adorari et venerari: vt declarauit xp̃s samaritane querenti vtrum in templo: an in monte adorare deum debebat et xp̃s respondit dicẽs. ꝙ mulier crede veri adoratores non requirunt cum deus sit vbiq̃: sz veri adoratores adorabunt in spiritu et veritate: qz pater tales. querit ergo dicit anima videtur ex p̃missis ꝙ cum deus sit vbiq̃ ꝙ vbiq̃ possit adorari et inueniri. ideo hoc considerato: quero dubium declarari de loco vbi querendus est et inueniẽdus deus. ¶ Nota anima ꝙ licet verum sit ꝙ deus sit vbiq̃ vt predixi: tamẽ in ecclesijs querendus est et etiam benedicẽdus qua druplici ratione. Primo propter pctõrum remissionẽ. Secõ ꝓpter sanctorum deuotionẽ. Tertio propter mortuorum recordationem. Quarto ꝓpter diuinaz ordinationem. Primo ꝓpter peccatoruz remissionẽ ꝑ quo. ¶ Notandũ ꝙ in ecclesijs et nõ alibi solẽt indulgentie poni. Sed ꝑ declaratiõe videduz ẽ ad qd iste indulgẽtie valeãt Pro q̃ notandũ ꝙ cuilz pctõ mortali duplex pena debet. s. eterna et tpalis. Eterna remittit ꝑ cordis contritionẽ. vñ ad expiationẽ istiꝰ pene eterne idulgẽtie nõ dant: sz qz contrito remittit culpa: semper tñ remanet reatus pene tpalis. i. obligatio ad penam tpalem que

debetur ex culpa perpetua ⁊ p cõ tritionem remissa: ideo ad expia ⸗ tionez illius pene tpalis indulgẽ tie dantur in ecclesijs in quib⁹ est remissio totius pene debite oĩum peccatoꝝ: in aliquibus pars: in a ⸗ liquibus mediocriter: ideo in eccle sijs est deus colendus vt hõ con ⸗ sequatur ex indulgentia remissio ⸗ nem pctõrum. Sed posset hic que ri qũo est hoc possibile ⁊ rationi cõ sonũ: scz q̃ homo sine satisfactiõe remissionẽ consequaꝫ suoꝝ pecca ⸗ torum: quia ꝑm Ysidoꝝ peccata si ne satisfactione nõ remittũtur: sed ex indulgentia nulla videtur satis factio: scz visitando illud altare in quo est indulgentia: ergo videtur q̃ per indulgentiaz nõ fit remissio pene cuz peccata sine satisfactione remittuntur. ¶ Nota anima q̃ hõ p indulgentiã consequiꝫ remissio nez pene suoꝝ peccatoꝝ modo su ⸗ pradicto. Et p declaratione nota exempluz. Ponaꝫ casus q̃ sit vn⁹ pater tres habens filios et vnus illoꝝ lucratur centũ ⁊ alius quin ⸗ quaginta ⁊ alius nihil. Certũ est q̃ ista distributio lucri incũbit pa tri nisi filij sint mãcipati: nõne tũc pater põt totuz quod lucratus est primus et secũdus filius dare fi ⸗ lio qui nihil lucratus est sine pre ⸗ iudicio iusticie: certe sic. Ita spũa liter oĩs vnũ corpus sum⁹ misti cum in xp̃o. Vnde vnitas isti⁹ cor poris mistici multi operibus mie supererogant ad mensurã debito ruz ⁊ multas etiã tribulatiões in iustas sustinuerunt patienter per quas multitudo penaꝝ poterat ex piari si eis debetur quoꝝ meritoꝝ tanta est copia q̃ omnẽ penam de bitam nũc viuentibus excederet ⁊ precipue propter merituz xp̃i. Et quia predicta merita sunt tori ec ⸗ clesie cõmunia distribuũtur singu lis de multitudine ꝑm arbitrium tamen eius qui preest multitudi ⸗ ni. Et sicut i temporalibus bonis vnus pater p debito alterius sa ⸗ tisfacit: multoplus in spũalibus il le qui potest thesauros ecclesie di stribuere p alio satisfacere põt: dũ modo possit virtute clauiũ vti et ille p quo fit fit i statu gratie. Un ⸗ de sancti qui fecerũt opera merito ria fecerunt ad honorem dei ⁊ vti litatem ecclesie in generali: iõ va ⸗ lent ad vtilitatem illorum qui sũt in statu gratie tanquã mẽbra hu ⸗ ius ecclesie. ¶ Sed notandũ q̃ ad hoc vt indulgentie valeant tria re quirũtur. Primo ex parte dantis auctoritas. Secũdo ex parte reci ⸗ pientis charitas. Tertio ex parte cause pietas. Circa primũ dico q̃ solus papa potest principaliter in ⸗ dulgentiam dare prout vult ius canonicũ: causa legitima existẽte. Quod probo. precipue pertinet indul gentiam dare in que residet pleni tudo potestatis: scz ī papa soluz re sidet talis plenitudo verbo salua ⸗ toris confirmatũ: quodcũq; liga ⸗ ueris super terram ⁊c. ergo ad il ⸗ lũ solũ pertinet indulgẽtias dare ceteri vero p̃lati eccl'ie idulgẽtias dare possunt ꝑm q̃ papa concedit eis: ⁊ non amplius: quia sicut spõ sa de rebus sponsi habet dispensa re ꝑmqõ a sponso cõmittitur: sic ce teri prelati de thesauro ecclesie si ⸗ bi cõmisso habent dispensare quã

tum eis cõmittitur. ⁊ sic patet pri muz qõ requiritur: scz ex parte dã tis auctoritas. Secundũ quod re quiritur vt. s. quis indulgentiã cõ sequatur est q̃ ille qui indulgen ⸗ tiam recipit sit in statu gratie: qa existens in peccato mortali non re apit indulgentiam. quod proba ⸗ tur: quia non fit remissio pene re ⸗ manente culpe: sz per indulgenti az nõ fit remissio culpe: g̃ nec pene Secundo probatur sic: prelat⁹ nõ potest inimico ecclesie thesaurum ecclesie extra ecclesiam dispensare sed peccatores sunt extra ecclesiaz ergo ⁊c. Tertio probo. naz dicitur in dando indulgentiam vere con ⸗ tritis ⁊ confessis: ad ostendenduz q̃ existẽtes in peccato mortali in ⸗ dulgentias non habent: ideo req ⸗ ritur ex parte recipientis charitas Tertium qõ requiritur ad indul ⸗ gentiam consequendam est q̃ sit aliqua rationabilis causa in dãdo indulgentiam: scz vt detur ad ho ⸗ norem dei ⁊ vtilitatem primi. nec hoc derogat diuine iusticie: quia propter indulgentiam non dimit titur pena: sed minus pena alteri computatur: ideo hac prima cau ⸗ sa querendus est deus in ecclesijs vt habeatur remissio peccatoꝝ ra tione indulgentiarũ que ibidez po nũtur ⁊ hoc de primo. Secũdo di ci q̃ in ecclesijs est querendus de us propter sanctoꝝ deuotionem: ideo i ecclesijs sanctoꝝ ymagines depingũtur ⁊ illis conspectis po ⸗ pulus ad maiorem deuotionez ac cenditur: vt sic sancti tali deuotio ne orent pro nobis quod non face rent nisi supplicatõ precederet: er go sanctoꝝ deuotione in ecclesijs querere debemus deuz. Tertio in ecclesijs querere debemus deuz p pter mortuorũ recordationem: qr corpora mortuoruz in ecclesijs se peliũtur ⁊ dum eorum sepulchra conspicimus pro illis oramus qõ non faceremus nisi ecclesiam visi taremus. Quarto in ecclesijs deũ querere debemus ꝑpter diuinam ordinationem: quia ecclesia solum a deo instituta est ad deũ orandũ Math. xi. Domus mea dom⁹ ora tionibus vocabitur. Et tamen cũ ad hoc a deo instituta sit multi fa ciunt ex ea iuxta verbum saluato ris speluncam latronũ. Q vtinaz essent tantum spelunca latronuz: sed peius est: quia facta est lupa ⸗ nar meretricũ. Nam reuersum est tempus arrianoꝝ quorũ tempore multa nephanda in templo com ⸗ mittebantur. Nõne hodie ꝓ thdo ⸗ lor omnes vanitates ad ecclesiam ꝓfluũt mulieres depicte: iuuenes lasciui. O quantũ frequẽter pacta fiunt in ecclesia multorum crimi ⸗ nuz. O que non fiunt dimittũtur timore mundi et non amore dei. Unõ theodric⁹ hystoriographus dicit q̃ quidam iulianus prefect⁹ orientalis apud anthiochiam in ⸗ trãs ecclesiam misit contra altare septem stercora ⁊ statim per os ex pirauit. Si ergo in isto infideli de us fecit tantam vindictam: q̃d nã q̃ faciet fidelibus christianis qui maiorem noticiam habent de san ctitate ecclesiarum in quibus co ⸗ lendus est de⁹. ¶ Et p declarati ⸗ one notandum q̃ ecclesia offendi tur ⁊ maculatur tripliciter. Prio

presumẽdo nimiũ in pertactione. ¶ Secundo rapiendo nimis de oblatiõe. ¶ Tertio componendo pcuz in vendicione. ¶ Circa primuz nota q offenditur templũ quando qs presumit sacra tangere ficut patz de consecratione distinctione prima ¶ .ij. per totum. vbi videbis q grave sit peccatum tactus sacrarum rerũ. ¶ Nam laicis nullo modo licitum est sacras res tãgere et per maxime regula facta est pro illis qui sunt in matrimonio vel in aliquo carnali peccato ligati. ¶ Ñ qui suã vel alienam mulierem cognouit oĩno a tactu sacroz debet abstinere ¶ quicũq scienter oppo fituz fecerit graviꝰ peccabit. ¶ Cui9 exemplũ ostendit in ¶ Oza. vt pz. ij. Reguz. viij. ¶ Quia dum archa dñi portaretur cuz magna solẽnitate ¶ Indeboue recalcitrante inclinasset archam ¶ Oza qui erat layc9 extendit manũ vt eam sustineret statim turbato dño super temeritate oza mortuus est oza ¶ dicunt ¶ Hebrei hoc accidisse: qz cuz vxore sua iacuerat illa nocte. ¶ Et dico vobis q ille q̃ peccat peccato carnis maxime mortaliter illo die debet abstinere ab ingressu templi: qz deus plus acceptabit hoc q̃ fatuam illam presumptionem. ¶ Secũdo offenditur templũ res templi rapiẽdo. ¶ Unde statuentes legem cõtra libertatez ecclesie: ipo iure sunt excõmunicati et peccant mortaliter sine licentia illius qui dare potest ¶ Unde quantã vindictam fecit de9 de illis qui bona ecclesie rapiunt patz. ¶ Nam recitat iustinus hystoriographus memorie xp̃ianis tuendum q̃ dux gallorum cuz sexaginta milibus armatoz cõtra grecos venit vt saciatus spolijs hominũ ad deorum templa bachabat volens que in templo appollinis preciosa erant rapere. vnde occurrerunt ei solũ quattuoz milia hominuz qui nihil poterant cõtra tantum exercitum: sed potuit de9 qui suam cognouit malam intentionez. ¶ Nam subito facto terremotu cecidit pars templi vbi templũ erat ¶ oppressit maximã partez exercitus grando ¶ pluuia cecidit de celo ¶ ipse non ferens suũ dolorez occidit seipsum ¶ euaserunt soluz de sexcentis milibus centuz. ¶ Et illis ex timore cõcussis a tempestate annuatis omnes penitus mortui sunt: ita vt non superesset vnus. ¶ Si ergo deus tantam fecit vindictam de infidelibus quid nãq̃ faciet de christianis rapiẽtibus res ecclesiarum que maiorem continẽt sanctitatez: ergo christiani abstinete manus vestras a rapinis sacroz. ¶ Tertio ecclia maculat̃ ppt̃ mercãtias q̃ fiũt i eccla vnde xps omnes in exemplum hodie vt tradit euangelium expellit de tẽplo dicens. ¶ Domus mea domus orationis vocabitur vos aũt ꝛc. ¶ Unde si dominus videntes victimas que sibi offerri debebãtur ejcit de templo: quid namq̃ faciet illis q̃ turpissima cõmittunt in templo ¶ cum mendacijs ¶ turpilequijs et falsis vsibus ¶ huiusmodi: iõ abstinete vos a supradictis cũ templum sit deo dedicatum. ¶ Tunc an

ma faciaz quod hortaris. ¶ Sz quero pater tria dubia declarari quibus declaratis acquiescam ¶ Primo. ¶ Utrum agentes aliquid in ecclesia contra illud ad quod instituta est peccet mortaliter. ¶ Secundum verum zelare aliquid ad dei honorem: nunquid semper homo meretur. ¶ Tertium verum prelato liceat deserere subditos ppter eorum incorrectionem. ¶ Circa primuz breuiter dicendum quia satis supradictum est quod domus dei cum solum sit instituta ad oraduz ¶ ad spiritualia ministrandũ: ideo vtentes ea ad alium vsum q̃ ad id ad quod est instituta peccãt mortaliter ¶ quandoq̃ venialiter ut frangendo silentium circa verba ociosa: et si in ea dicant verba lasciua semper peccant mortaliter. primo ratione verborum. ¶ Secundo rõne sanctificationis templi. hoc idem: dic de mercantijs et sic patet q̃ si ea que ibi agunt possunt esse mortale ¶ veniale: ¶ non solum agentes: sed etiam consentientes mortaliter peccant: iõ pari pena puniri debent. vt dicit ¶ Jo. papa. ¶ habetur distin. lxxxvi. ¶ Cũ tales prelati habentes curam animarum possint corrigere ¶ nõ faciunt peccant: ideo saluator ostendit eos peccare cõsentientes dicẽs sacerdotibus ad quos talis correctio spectat vos autem fecistis speluncam illam latronum non dicit vos permisistis: sed fecistis illaz. ¶ Unde de talibus maculantib9 ecclesiam conqueritur dom9 ¶ Hieremi. ij. dicens. ¶ Quid est quod dilectus meus in domo mea cõmittit scelera multa ¶ sic patet breuiter responsio ad primuz. ¶ Circa secundum dico q̃ talis zelus includit timorem domini ¶ amorem et dolorem de deo si oppositum videat i dei honore ¶ eis que spectãt ad honorem ¶ cultum dei: ¶ talis zelus est semper meritoriꝰ. ¶ Et hoc multiplici exemplo declarat. ¶ Phĩ in sacra scriptura cõmendatus fuit filius eleazari sacerdotis: vt dicitur numeri. xxv. ¶ Quia vt ibidez dicitur cum populus dei moraretur in sichem et fornicaretur cum filiabus moab adorantis beelphegor. ¶ Unde accidit q̃ vnus concubaret cum vna illaruz phinees vero zelo dei repletus videns quod populus fidelis cõmiscereꝰ cuz infideli accepto stillo lineo acutissimo ingressus est ad eos ¶ perfodit eos ambo in terra circa genitalia ac interfecit quo facto dom9 deus dicit moysi phinees filiꝰ eleazar zelo meo motꝰ ẽ: propter q̃ dicer: quia zelatus est nomen meum dabo tibi sacerdotium sempiternum: ¶ sic patet esse meritoriũ. ¶ Etiam moyses zelo iussit interfici adorantes ydolum in deserto. hoc tamen non licet omnibus: sed solum principibus q̃ ostendit christus esse fiendum in euangelio hodierno in purgatione tẽpli dicens ¶ Zelus domus tue comedit me. ¶ Et talis zelus semper est meritoriꝰ sive fit circa legem sive fit circa deũ sive fit circa ecclesiaz. ¶ Aliq̃n zelus sumit̃ pro inuidia: vt dz ¶ Actuum. iij. q̃ iudei ipleti sũt zelo. i. inuidia

contra aplos: ⁊ iste zelus respectu
est opus dyaboli ⁊ semꝑ est pctm̄
mortale ⁊ sic pȝ responsio adicdm.
¶ Circa tertiū respōdeo ſm Gre.
iiij. dialogorum loquentem de bea
to Benedicto Petro diacono que
rente an beatus. B. debuerit ma-
los mōachos deserere q̄ voluerūt
euȝ veneno potionari. Ex quibus
verbis beati Greg. colligit ꝙ p̄la
tus qñ videt subditos incorrigi-
biles ⁊ sine fructu apud eos stare
pōt eos dimittere ⁊ alibi pergere
vbi vtilius faciat fructū quod fe-
cit beatus. Be. ⁊ beatus Paulus
qñ ꝑ sportā missus est. Ubi tñ no
tandum ꝙ ꝓpter nullū cōmoduȝ
tp̄ale: seu ꝑsonale: seu metu mor-
tis si casus subditoꝝ exigeret non
dȝ p̄latus subditos deserere. Si
ꝯo pōt alium ꝑ modū subditis ꝓ
uidere ꝓpter aliquod cōmoduȝ ec
clesie vl' ꝑsonale ꝑiculum euitan-
duȝ vl' aliqua licita cā pōt p̄latus
subditos deserere: ⁊ ꝑ alium mo-
dum eis ꝓuidere qd fecit xp̄us in
euangelio hodierno. Nam iudei ⁊
pharisei eius doctrinā audire no-
lentes recessit in capharnaū vbi li
benter euȝ audiebāt: vt narrat euā
gelium hodiernum.

¶ Feria quarta prime dñice de
preceptis dñi siue decalogi.

Ascende

ad me in montē
⁊ esto ibi: ⁊ dabo
tibi legē ⁊ māda
ta q̄ scripsi: vt do
ceas filios israel. Exo. xxiiij. Anima
fidelis existens in missa audiunt
dñm dedisse moysi eius mandata
ac legē ad informāduȝ ppl'm vt ꝑ
eius obseruantiā possit ad vitaȝ
ingredi iuxta saluatoris sniaȝ. Si
vis ad vitā ingredi serua mādata
Math. vt ō ipis ꝑceptis dei informet
relicta missa venit ad me ⁊ ꝑ sui in
troductione querit dubiū declara-
ri. vtrū lex data hodie moysi conti
nens. x. ꝑcepta legis sit ꝑfectior q̄
sit lex noua continens. vij. sacra ec
clesie data a xp̄o pplo xpiano. D
aīa que est rō huius questi: nōne
edoceris a xp̄o. Math. v. Nisi a-
bundauerit iusticia vestra plusq̄
scribaꝝ ⁊ phariseoꝝ nō intrabitis
in regnū celoꝝ. i. nisi obseruaueri-
tis legē vestraȝ que est ꝑfectior le
ge scribaꝝ ⁊ phariseoꝝ nō intrabi
tis in regnū celoꝝ: ergo lex noua
est ꝑfectior. Hoc ergo scito qd me
īterrogas. Ratio q̄ me mouet pa
ter est: q: i vna ciuitate vnus dñs
est ⁊ vna lex q̄ est excellentior cun
ctis in illa ciuitate. Sed cuȝ deus
sit vniuersoꝝ dñs: ita eius vna est
lex quā hodie dedit moysi: ergo vi
det illa cūctis ꝑcellere: ⁊ ista ē an
tiqua ⁊ nō noua: ergo videt ꝙ an
tiqua sit ꝑfectior ⁊ iō quero dubiū
declarari. Nota aīa beatū Tho. pri
ma. ij. q. xci. ar. v. vbi ostēdit ꝙ lex
noua distinguit ab antiqua sicut
ꝑfectum ab imꝑfecto: ⁊ rō diuersi
tatis ſm eunde est triplex. Et pri
mo ꝓbat sic: illa lex est ꝑfectior q̄
ordinat hoīeȝ ad finē ꝑfectiorē: sȝ
cum lex noua hoc faciat: ergo ⁊c.
minor ꝓbat: q: finis human' est
duplex. s. eternus ⁊ tp̄alis: sed ob-
seruantia legis antique ducit ad
fineȝ tp̄alem: iuxta illud ysaie. i.

Si audieritis me bona terre co-
medetis. ⁊ alibi. Omis locus quem
calcauerit pes vester: vester erit.
Sed premiū eternū nunq̄ legit ꝓ
missum fuisse patribus veteris te
stamenti ex obseruātia legis anti
que: sed solū ꝓmissum fuisse xp̄ia
nis legē nouaȝ obseruantibus: vt
dicit Math. iij. Agite pniam ap-
propinquabit regnū celoruȝ. ergo
postea ꝓ obseruantia legis noue
datur premiū eternuȝ qd est perfe
ctior finis q̄ȝ sit premiuȝ tp̄ale qd
datur pro obseruantia legis anti-
que: ergo lex noua est ꝑfectior an
tiqua. Scda rō. s. ꝙ lex noua sit ꝑ-
fectior q̄ȝ sit antiqua. ꝓbatur sic: il
la lex est ꝑfectior que dirigit actus
humanos ſm actum iusticie: sed
hoc facit lex noua. q: lex noua pro
hibet manum ⁊ animuȝ. s. opatio
nem ⁊ cogitationem: sed lex anti-
qua ꝓhibet tm̄ operationē: iuxta
illud. Oculum ꝓ oculo: dentem ꝓ
dente: manum ꝓ manu: sed cū no
ua ꝓhibeat vtrūq̄: ergo ducit ad
ꝑfectiorem iusticiaȝ: ergo ꝑfectior
est. Tertia ratio: q: antiqua lex in-
ducit homines timore ad ei' ob-
seruantiam: noua vero timore ⁊ a
more simul: sed illa dicitur ꝑfecti
or que inducit homines amore ad
obseruantiaȝ ⁊ timore: sed hoc fa
cit noua que est fundata in chari-
tate: q: initiū sumpsit ex ostensio-
ne summe charitatis in effusione
sanguinis xp̄i quod fuit signū ma
xime charitatis: vnde xp̄s ait: Hic
calix nouum testamentum confir
matum est in meo sanguine: sȝ an
tiqua obseruabatur timore: ⁊ hoc
q: lex antiqua sumpsit initium in
ostensione diuine potestatis ⁊ nō
charitatis vt noua. probatur. Naȝ
in ipsa datione legis antique au-
dierunt ⁊ viderūt signa terribilia
vnde timore concussi dixerūt moy
si. Loquere tu nobis ne forte loqua
tur nobis deus ⁊ moriamur. Exo
di. xx. Ideo q: in ip̄a datione legis
antique habuit initium in ostēsio
ne diuine charitatis que inducit a
morem: ideo dicitur esse perfecti-
or. Si ergo dilectissimi āntiqui pa-
tres tam diligenti studio obserua
bant legem antiquā que non erat
tante virtutis ⁊ perfectōis: quia ꝓ
tunc nō dabatur eis ꝑmiuȝ eternū
sed tp̄ale tantum: q̄to magis nos
obseruare debemus legem euan-
gelicam: pro cuius obseruātia no
bis premiū sempiternum ꝓmitti-
tur: qd ostendit xp̄s in euangelio
hodierno obseruandum cuȝ remu
neratione ꝑmij eterni dicēs. Qui
cunq̄ fecerit volūtatē patris mei
qui in celis est: ip̄e meus frater so
ror ⁊ mater est: de quibus talibus
dicit. Uolo pater vt vbi ego sum il
lic sit ⁊ minister meus: sed ip̄e est
in celo: ergo talibus dabitur celuȝ
quod est premium eternū. Sed di
cere posses: ergo lex antiqua nō est
obseruanda. ¶ Nota O aīa ꝙ lex
antiqua duo cōtinet precepta: scili
cet morale ⁊ cerimoniale. Cerimo
niale erat figura noui testamenti.
apl'us dicit. Omnia in figura con
tingebant illis: ⁊ ideo adueniente
figurato cessat figura: ⁊ q: patres
veteris testamēti figurā futuri cre
debant ideo saluantur. Ideo dicit
christus iudeis illō. Math. viij.
Abraham pater vester exultauit

vt videret diez meū vidit ⁊c. Sed quomodo vidit cum ante xp̄m per multa tempora fuit vidit eū in sacrificio quādo immolare voluit filium suū: ⁊ respiciēs inter vepres immolauit victimaz holocaustū: ⁊ ex hoc figurabat xp̄m vt verbum nō posse pati in sacrificio crucis .p. ut est filiꝰ dei: ⁊ hircuz .i. p̄ humanitatem spinis coronatā: ⁊ sic vna cum patribus noui testamenti ex fide mediatoris .i. saluatoris saluati sunt xp̄o moriente: ideo adueniente figura .i. p̄ceptum cerimoniale: qđ erat figura noui testamenti Sed preceptum morale continēs decem p̄cepta legis que ordinant hoiem ad finem beatitudinis semper obseruanda sunt. Baruth .v. Hic est liber mandatorū dei ⁊ lex que in eternuz stat fine quibus decem preceptis ⁊ obseruantia ipsorum salus eē nō potest. ideo mandauit hodie moysi: vt dicit verbū assumptum. Ascende ad me in mōtem: ad quam obseruantiam legis ⁊ preceptorum quinq; nos inducunt. Primo qz leuia sūt. Secūdo qz serui sunt. Tertio exemplo creaturarum. Quarto p punitionem. Quinto ppter premiuz obseruandum. ¶ Circa primū dico q̄ leuia sunt: ideo faciliter seruari possunt quod .p. bo rōne ⁊ auctoritate. Primo ratione. nam omne illud quod est naturale est leue: qz naturalia suis difficultate .p. ducūt effectus suos: .p. bat. nā sol suū opꝰ nāle est calefacere ⁊ calidum .p. ducere. Unde quia hoc naturale est: ideo fine difficultate producit hunc effectū in instanti quando oritur illuminat ⁊ calefacit. Hoc idem dicitur de igne: ergo naturalia fine difficultate producunt effectus suos: sed obseruantia diuinorum precepturz sunt naturalia: ergo leuia Probatur per beatum Bernardū super cantica. virtutum opus nature est: ⁊ veniunt ad animum sine labore. Uitia vero non: sed contraria ⁊ repugnantia rationi. Ergo naturalia leuia sunt: ⁊ ideo facilius obseruari possunt. Secundo etiam probatur. Nam facilius est mutari illa que ducunt ad gaudium ⁊ leticiam q̄ illa que ducūt ad tristiciam: sed obseruantia legis ⁊ preceptorum ducunt ad leticiam. Unde p̄s. Justicie domini recte letificantes corda. ⁊ vitia ducunt ad tristiciam: quia peracto peccato semper remanet remorsus cōscientie: ergo facilius est benefacere q̄ male ⁊ qđ est facilius est leue: ergo preceptorū obseruatio leuis est. Unde considerans dominus q̄ leuia sunt ⁊ illa obseruare nolumus de nobis conqueritur. Hieremie .xxxv. Filij Jacob precepta patris que erant valde aspera implerent. .s. non bibere vinum ⁊ non habere domos ad manendum: ⁊ populus dei precepta sua que leuia sūt seruare nolebat vnde christus illa ostendit esse leuia dicens. Tollite iugum meum ⁊ discite a me: quia mitis suz ⁊ humilis corde. Jugum enim meum suaue est: ⁊ onus meum leue. p̄s. Gustate ⁊ videte quoniaz suauis est dominus. ergo hec prima causa precepta dei seruanda sunt: qz leuia. Secundo precepta dei seruanda sunt: quia serui sumus. Nam de proprietate serui est: vt nō faciat quod vult: sz qđ dominus eius vult ⁊ dominus noster vult nos sua precepta seruare: ergo ista seruare debemus. Istud nomen seruus in sacra scriptura non reperitur anteq̄ Noe Cain peccanti pro maledictione intulerit quando .s. denudato patre ex vini potatione filius eius Cain detulerit: ⁊ ait Noe maledicendo ipsuz. Puer Cain seruus seruorum fratrum suorum erit. genesis .ix. Unde ista maledictio ortuz habuit a culpa ⁊ nō a natura: qz deus in principio generis humani constituit hominē in dominio dicēs. Dominamini piscibus maris ⁊ vniuerse terre. Nō dicit dominetur homo homini: qz qđ rationabile creauerat noluit: sub ha sed preesse: sed culpa nostra cōstituit hominē sub seruitute: ideo culpa nostra serui sumus: iuxta ꝺ buz demui dicentis. Seruus meus es tu israel: ⁊ quia de natura serui est: vt faciat quod vult dominus suꝰ: ⁊ quia serui dei nos christiani sumus: ⁊ ipe vult nos precepta sua seruare. ideo ad illa seruanda nos cogimur. ergo fiat voluntarium quod ēst futurum necessarium ⁊ offeramus deo p munere quod ex debito tenemur soluere. Tertio precepta seruare debemus exemplo creaturarum irrationabilium. Nam coruus precepto dei obediens pascebat beliam iij. regum. xvij. Hoc idem legitur de beato Benedicto .ij. dialogorum qui precepit coruo: vt panem venenо cōfectum sibi delatuz auferret ad deserti loca vt nulli noceret qđ ⁊ fecit. Et christus precepit ꝑē to ⁊ mari. Unde turba dicit. Quis est hic: qz venti ⁊ mare obediunt ei. Et ignis ad vocem Helie descēdit de celo. Demones obediebant christo a corporibus exeuntes. ⁊ sic qui christo obedire nō nituntur dyabolo deteriores sunt. Q ꝯ ergo insani sumus cū bruta animalia obediant suis preceptoribus ⁊ deo nostro preceptori obedire contēnimus. Quarto precepta domini seruare debemus propter mala que eueniunt transgressoribus diuinorum preceptorum. Et p̄mo maledicuntur a deo. p̄s. Maledicti qui declinant a mandatis tuis Nam adam ex inobedientia precepti dei maledictus grauiterq̄ punitus ē: vt patet genesis .iij. O dilectissimi si deus fecit tantam vindictam in Adam quem suis manibus de limo terre formauit. Quid ergo faciet nobis miseris peccatoribus qui ampliora p̄cepta transgredimur. Secōm maluz qđ transgressoribus euenit est reprobatio qz tales reprobantur a deo. Nam saul quem deus pre omnibus elegit populo suo: ⁊ illum in regem vngi precepit ⁊ ex contēptu ipius p̄cepti: sic reprobauit vt de lēte lamuele indulgere sauli noluit reuocare quē reprobauerat: vt p̄z .i. reg. xv. Quid igit faciet nobis q̄ ampliora trālgredimur. vroz lothi statim salis cōuersa ē: qz p̄ceptū dñi sua re noluit: vt se retro nō conerteret: vt patet gen. viij. Et ideo o aīa ne fiat tibi contingāt serua mādata dei Quinto suare debemꝰ p̄cepta dei ppter p̄miuz consequendū qđ erit retributio multa qđ ostendit

De p̃ceptis dñi siue decalogi.

in euangelio hodierno. quicunq; fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse meus frater ⁊c. Et adolescẽti querẽti a domino. quid faciendo vitaz eternaz possidebo? respondit christus. Si vis advitã ingredi serua mandata Mat. xix. Nihil enim tam valet infirmo q̃ seruare precepta medici nec in aliquo deuiare. Si ergo nihil vtilius q̃ precepta medici seruare d̃bem⁹ propter sanitatem corporis consequedam: quanto magis dei precepta seruare debem⁹ pro salute anime nostre que melioz est corpore. si ergo vult deus precepta superiorum immobiliter obseruari dicens. omnia quecunq; dixerit vobis seruate ⁊ facite multopl⁹ vult sua obseruari: ergo anima hoc fac ⁊ vives. Tunc anima faciam pater q̃ hortaris. sed quero tria dubia declarari: quibus declaratis acquiescam. Primum dubium. Vtrum preceptadei obligent semper ⁊ ad semper. Secundum dubium. vtrum papa qui est vicari⁹ x̃pi possit dispensare cum ipsis. Tertium dubium vtrum obseruãda sint actu vel voluntate tãtum. Circa primũ nota duplex preceptum. s. negatiuum ⁊ affirmatiuũ negatiuum obligat semper et ad semper ita q̃ in nulla cadit dispẽsatio: sed in affirmatiuis in casu aliquo cadit dispensatio: ideo obligat semper sed non ad semp. Tũc anima. tu dicis pater q̃ in negatiuis nulla cadit dispensatio: ſz cõtra ista duo precepta sunt negatiua. s. non occides non furtum facies: ⁊ tamen non obligant ad semper: quia cum ipsis cadit dispensatio. Probatur. nam iudici licet occidere reum: ⁊ in bello licito licet furari: ergo cum ipsis cadit dispẽsatio. Q̃ anima nota beatus Tho. i. ij. q. c. vbi dicit q̃ homicidium a quocunq; digne factum non contrariatur precepto: quia in tali homicidio actor intendit illud quod intendit actor legis: sed actor legis intendit ⁊ ordinauit occidere reum per manus iudicis vt probatur. nam deus precepit moysi rectori populi in persona omniz dicens. non patiaris maleficos viuere super terram: ergo talis iudex non contrariatur precepto: ſz seruat preceptum. Unde sicut pro salute totius corporis laudabiliter preciditur membrum putridũ ita a communitate cuius reus est pars preciditur reus pro conseruatione corporis ciuilis. Et sicut non omni medico committitur cura corporis infirmi: nisi illi cui cõmissa est: ita nulli interficere licet reum nisi illi cui commissa est creatura corporis ciuilis: ſz non omnibus commissa est sed solum iudici: ergo ipsi soli licet ⁊ facẽs nõ contrariatur precepto: sed seruat preceptum dicens. non patiaris maleficos viuere super terraz. De furto autem dicit beatus Tho. ij. ij. q. lxvij. ar. v. vbi dicit q̃ si aliqui auferatur quod suum erat si debitum est q̃ illud auertatur hoc nõ est furtum vel rapina. exemplum Nam de⁹ precepit filijs israel: vt in recessu de egypto acciperẽt bona egyptiorum nec fuit hoc furtum quia filijs israel debebantur ex sẽ

tentia dei qui est dñs vniuersoꝝ qui potest sua dare cui vult ⁊ a q̃ vult auferre: nec abraham dicitur homicida: quia filium suũ ysaac voluit occidere dei precepto q̃ est actor vite ⁊ mortis. vnde quando homo est executor diuine voluntatis non dr̃ homicida: quia intẽdit facere ꝑm intentionem legislatoris: quia qui facit legem potest mutare legem: sed ex parte nostri est immutabilis lex mandatorum dei. ergo obligant semper ⁊ ad sẽper: ⁊ nulla cadit dispensatio quãdo incurrit aliquis casus particularis qui non fit directe contra intentionem legislatoris. intẽtio autem legislatoris se ītendit ad duo Primo ad bonum commune. Secundo vt ordinet homines ad vtutes vt bonũ commune conseruet. Quando vero ordinat aliqua precepta que continent ipsam conseruationem boni communis vel ordinem ipsum iusticie ⁊ virtutis huiusmodi precepta continent intentionem legislatoris: ⁊ ideo indispensabilia sunt: vt puta si in aliq̃ ciuitate poneretur hoc preceptuz q̃ nullus destrueret rempublicã nec̃ proderet ciuitatem hostibus ⁊ q̃ nullus faceret aliq̃d inhonestum hmõi precepta essent idispẽsatiua: qz sunt de p̃ma intentione legislatoris. Sed si aliq̃ alia precepta traderentur et ordinarentur ad ista precepta: quibus ordinantur aliqui spãles modi in talibus preceptis potest dispensatio fieri inquantum per cõmissionem huiusmodi preceptorum in aliquibus casibus non haberetur pre

iudicium p̃mis preceptis q̃ continent intentionem legislatoris puta si ad cõseruationem reipublice in aliqua ciuitate statueretur de superfluo domus q̃. aliqui vigilarent ad custodiam ciuitatis obsesse sub aliqua pena in tali b⁹ p̃ceptis posset cum aliquibus dispensari propter aliquam maiorem vtilitatem. Sic in proposito precepta decalogi continent simpliciter intentionem ⁊ ordinant hominem ad deum tanq̃ ad bonum commune: quia sunt precepta prime tabule ⁊ ordinant hominem ad ordinem iusticie inter homines seruandam: vt scz nulli fiat indebitum ⁊ cuilibet reddatur debitum que sunt precepta secunde tabbule. Et ideo prima p̃cepta decalogi sunt omnino indispensat iua cum quibus papa dispensare non potest. s. de primis preceptis: quia simpliciter sunt ꝺ intentione domini. Et licet sit vicarius x̃pi: tamen non potest quicq̃ potuit christus quia esset de⁹. Nam x̃pus dedit ei potestatem ligandi atq̃ soluẽdi: sed non dispẽsandi. vnde quidam papa martin⁹ voluit dispensare de adoratione qui statim ab ecclesia tanq̃ hereticus expulsus est. Unde papa põt tollere aliquas leges canonicar ⁊ in eis dispensare. similiter etiã aliquas leges ciuiles quando sunt ⁊ nocent ꝓpter periculum ciuitatuz ⁊ in talibus potest dispensare. ſz in preceptis non põt nisi ꝺz q̃ mãdat deus esse fienduz. Si ergo papa q̃ est vicarius x̃pi non potest cum ipsis dispensare. qua ratione

cū ipsis nosipos dispēsam⁹. Ob-
serua igitur o anima precepta do
mini:si vis ad vitam ingredi: qđ
erat ꝑm declarandū. ¶ Circa ter-
tium vtrum talis obseruatio pre
ceptorum obseruanda sit aut ver
bo aut facto aut opere aut inten-
tione. Nota anima ꝙ actu ⁊ volū-
tate obseruanda sunt. Et pro de-
claratione nota ꝙ propheta Eze.
Vidit angelum sibi cedulam por-
rigentem scriptam int⁹ ⁊ extra in
qua erant illa tria nomina.s. car-
men tribulatio ⁊ ve. Nā car. est no
men gaudiosum. vnde Boet⁹ in
titulat librum suum. Carmina q̄
quondam studio florente peregi.
Flebiles heu mestos cogor inire
modos. Alii versus volunt dicere
ꝙ i studio quando ipe floruit mł
ta fecit carmina gaudiola: qr tūc
erat in tristicia:ideo cogebatur fa
cere oppositum. vnde in ipsa cedu
la erat mandatum dei intus ⁊ ex
tra:quia q̄cunq; obseruabit actu
⁊ voluntate habebit carmīa.i.gau
diū maximū in retributione a do.
Aliud nomen erat ve.i.illis q̄ nō
obꝺuant ea.s.actu ⁊ volūtate erit
eis retributio pessima. Iō rp̄s re-
prehendit phariseos q̄ solū prece
pta obseruabant verbo facto aūt
nihil.ideo dicebat ve vobis ypo-
crite. Hic popul⁹ labijs me hono
rat cor autem eorum longe ē a me
Ideo anima si vis ad vitam ingre
di ꝺua mandata non tm̄ verbo sz
⁊ opere quibus mediantib⁹ perue
nies ad glām. Quā nobs ⁊c.

¶ Feria quinta prime dñice.
Vtrū vn⁹ puniat ꝑ pctō alteri⁹,

Patres nostri comede-
rūt vnā acerbā ⁊ dētes filiorū
obstupuerunt.
Eze .xviij. Alia fidelis erās i missa
audiuit verbū patrū ꝑteritorum
horribile dicentium ꝙ patres cō-
miterūt pctā ⁊ filij portāt pctā pa
trum suor. Ihn adā rōne maxima
Relicta missa venit ad me ⁊ pro
sui introductione querit dubium
declarari.s. vtrum vn⁹ puniatur
pro peccato alteri⁹. Que est rō bu
ius quesiti. o anima nōne audisti
dñm dicentē Deutro.xxiiij. Nō oc
cidentur parētes ꝓ filys nec filij
ꝓ parentib⁹. quid ergo me inter-
rogas. Ratio huius quesiti pater
est propter verbum assumptum.
Nota o anima ꝙ dupler est pena
sc̄z spūalis que est ad animam et
corporalis que spectat ad corpus
Nam de prima pena que spectat
ad animam nunq̄ fili⁹ ꝓ patre
punit. Et rō est nā aia filij non est
ex patre sz ex deo. omēs em̄ aie ex
deo sunt ꝓ creationez sicut anima
prīsita aia filij. ꝫ pēa corpali fili⁹
ꝓ patre punit. ar q̄rum ad corp⁹
ē q̄dā res prīs:nō fil⁹ ꝓ pre punit.
⁊ hoc exp̄sse ꝺz gen. xix. vbi filij so
domor legunt occisi ꝓ pctis parē
tum in subuersione sodome. Sed
posz q̄ri quare vno peccāte alius
punit. Nota beatū Tho. sup Job.
vbi dicit ꝙ pena duo hz.s. lectionē
⁊ remediū. Nā aliqñ oz abscinde-
re mēbrū vt totū corp⁹ conseruet
⁊ sic pena hmōi lectionē infert in-
quātū membrū abscindit, ꝫ reme

diū hz inquātū ꝑseruat corp⁹. nū
q̄ tū medic⁹ nobili⁹ mēbrū abici
at ꝓ seruatōe min⁹ nobilis sed
conuerso. Ita cū aia nobilior sit
corpe ⁊ corp⁹ nobili⁹ est exteriori-
b⁹ reb⁹ ⁊ iō nunq̄ aliqs in aīa pu
nitur ꝫ pon⁹ in corpe ꝓpter reme-
dium aie. Qñ igit̄ de⁹ irrogat pe-
nam corpibus vel rebus ꝓpter bo
num anime: tunc hmōi pene non
inferuntur vt lesiue sint tm̄: sed vt
purgatiue in remedium. vñ ⁊ ipa
puerorr occasio fuit eis ad bonū a-
marum suar non quidē ad me
ritū. Hz ne paterne malicie imita
tores essent viuēdo pctā cumulā-
tes atroc⁹ punirent: ⁊ sic de⁹ hac
de cā ꝓ pctis parentū pena corpo
rali aliqs punit de q̄ dicit verbuz
assumptū. Patres nr̄i ⁊c. Et pro
declaratiōe hui⁹ materie nota sex
rones. Quare pena corpali vnus
punit ꝓ pctō alteri⁹. Primo rōne
purgationis delictor. Secūdo ra
tione acq̄sitionis maiorr meritor.
Tertio ad errorē hoīm iniquorum
Quarto ne cadant in pfundū pec
catorum. Quinto vt sint in exem
plū aliorr. Sexto qr sunt de nūe-
ro filiorr. ¶ Circa primū ꝓ decla-
ratione. Querit vtrum in hac vita
possit esse tā iustus hō qui possit
dicere simplr pur⁹ sum a peccato:
⁊ segregat⁹ sine labe pcti. Dico ꝙ
nō: vt dr̄.i. Jo.i. Si dixerim⁹ quia
pctm̄ nō habem⁹ nosipos seduci-
m⁹: ⁊ veritas in nobis nō est: ⁊ iō
pl⁹ de⁹ nō vult eos pena purgato
ria ꝓ satisfactōe culparū suar que
maxīa pena est respectu penaruz
hui⁹ pfitis vite. Et ꝙ talis pēa sit
grauissima. b. Tho. iij. sen. di. xij. ꝓ

bat vbi dicit ꝙ pena purgatorij ē
dupler. Prima dāni inquātum re
tardat a diuina visione. alia voca
tur pena sensus q̄ ē pena ignis et
aliarū penarū vt frigoris ⁊ hmōi
fetor ītolerabilis ⁊ mis imortalis
tenebre palpabiles horrēda visio
demonū ⁊ alia multa. Et q̄tū ad
vtrūq; grauissima est. ꝑmo qr q̄z-
to q̄d est magis sensitiuū, tāto ma
gis dolet. vñ lesiones q̄ fiūt maxi
me in loco vbi viget ⁊tus sensitīa
maxīmū dolorē causant q̄ faciāt
lesiones q̄ fiunt in locis nō ita sē
sitiuis: ⁊qr tot⁹ sēsus corpis ē ab
aīma: ⁊ aia est illa que nūc i pur
gatorio patitur: ideo eius pena ē
acerbissima vt exemplo ꝓbatur in
vitis patrū. narrat de quodā ꝑpo
sito q̄ multū deū offenderat. vnde
iudicio dei infirmat⁹ est ⁊ labora-
uit in infirmitate ꝓ q̄nquennium
vñ cū ꝓsumptiosz oia ī medicinis:
⁊ auxilio oiz eēt destitut⁹ murmu
rabat ꝓtra deū q̄ vellet poti⁹ mo-
ri q̄z sic stare. Angel⁹ dñi affuit et
dixit ꝙ ꝓ duos annos adhuc la-
boraret: ⁊ si esset patiens migra-
ret ad celū. Rñdit se sufferre non
posse: ꝫ poti⁹ vellet mori. rñdit an
gel⁹. eligе tibi vnū ex hijs duob⁹:
vel adhuc stare ꝓ duos dies ī pur
gatorio ꝓ satisfactione tuor pec-
catorr. vl ꝓ bi ēnū laborare in infir
mitate. rñdit sc poti⁹ velle eē ī pur
gatorio: tūc angel⁹ rapuit aīam
ei⁹ ⁊ in purgatorio reclusit. Cū ār
steritiſz ꝓ mediū diē murmurabat
ꝙ nō fuisset angel⁹ q̄ hoc fecisset:
sed diabolus: qr angelus domini
mentiri non potest: ⁊ ego steti iaz
hic per annuz. Tūc affuit angel⁹

ꝯait anime. nondum impleta est
vna dies cum dimidia: quid ergo
murmuras. Tunc anima precibus
maximis instetit velle reduci ad
corpus ꝯ potius toto tempore vi
te sue laborare velle in infirmita-
te quod ꝯ fecit ꝯ paciēter sustinēs
post dnos ānos migrauit ad xp̄m.
Quanta sit illa pena purgatorij
grauis ostenditi Gregorius dicēs
q̄ sub vno ꝯ eodem igne crucian
tur bonus ꝯ malus. vnde ergo pi
us deus ne tali pena puniantur
que grauissima est: ideo in hac vi
ta nos punit pena temporali post
q̄z hec vita duci non potest absq̄z
culpa saltem veniali ne illa acer-
bissima penarum purgatorij nos
puniat. Secunda eā: quia q̄z̄ q̄z̄ de
us nos sine culpa puniat non ta-
meo sine causa hoc facit que causa
est ratione maioris acquisitionis
premioꝝ. Et ꝑ declarationē nota
beatū Tho. in. senten. dis. xlix. ar.
ij. vbi dicit q̄ q̄uis in regno celo-
rum minor sanctus gaudeat non
solum de bono suo: sed etiaz ō bo
no superioris sancti. etiam superi
or non tantum gaudet de suo bo
no sed etiam gaudet de bono infe
rioris sancti: non tamen inferior
sanctus tantum gaudet de superi
ori sancto sicut superior de inferi-
ori. Et rō est: qz rō gaudij ipsoruz
est ipse deus: ꝯ quia quanto aliq̄s
sanctus est propinquior deo tan-
to magis pricipat de bonitate dei
ꝯ iō qz deus est materia gaudij sā
ctorum: ideo maior sāctus magis
gaudet de bonitate inferioris q̄z i
ferior de superiore. vt ergo de⁹ ad
b̄ supernū gaudium nos inducat
ad qō attingere nullus potest: nisi
per multas tribulatiōes: ideo sub
mittit nos multis tribulatiōibus
qz vbi maior pugna ibi maior vi-
ctoria: ꝯ vt de triumpho reporte-
mus victoriam mittit nos: sicut si
ues in medio lupoꝝ dicens. Gau
dete ꝯ exultate: qz merces vestra
copiosa est in celis: ꝯ sic patet scōa
causa. Tertia cā est ad terrorē ho-
minum iniquoꝝ. Nam hō verbe-
rat canē in p̄sentia leonis vt leoni ti
morem incutiat. pater verberat fi-
liuz vt seruo ponat timorē. mater
verberat filiā: vt ancilla timeat sic
deus vt timorē malis immittat fla
gellat bonos ꝯ malos: sic arguen
do. Si deus sine culpa flagellat su
os quid nāq̄z malis: ꝯ si hic nō pu
nit signū est q̄ preseruat nos ad
maiora supplicia cuz sua iustica
nullum malū impunitū dimittat.
vnde Grego. Cum video in sterq̄-
linio sedere iesum esuriente Jaco
bum peremptū gladio petrum su
spensum in patibulo cōsidero qua
liter de⁹ cruciabit q̄s reprobat qñ
ista affligit quos tm̄ amat. Quar-
ta causa quar deus nos hic punit
est ne boni cadant in p̄fundū pec-
catorum. Nam deus sua sapiētia
casum omniū hominuz cognoscit
ab eterno: ꝯ quid necesse sit homi-
ni ad salutē cognoscat: ꝯ ne in pec
catum labantur de remedio opor
tuno ꝓuidet: ꝯ ideo ne frustrētur
tali predestinatione ꝑ lapsuz pcō
rum verberat ad correctionē ꝯ ad
salutē: qz quidā faciliter cadunt in
pcīs ne verberent eternaliter: iō
verberat ꝯ flagellat: vt eos a pcīs
p̄seruet: ꝯ qz ipe non tm̄ rōne pcī

sed etiā vt preseruet a peccatis: iō
punit ꝯ flagellat. Unde apostolus
petens vt dns auferret stimulum
carnis dns noluit. ꝯ ipse Paulus
assignat causaz dicens. ij. Corith.
xij. Ne magnitudo reuelationū ex
tollat me datus est mihi stimul⁹
carnis mee angelus sathane etc̄.
Et ista fuit causa sue flagellatio-
nis: vt sez preseruaretur a culpa ꝯ
nō fuit sua culpa cuz immunis es
set ab omni culpa. Nam multi ex
aliqua infirmitate abstinent a pec
catis qui forte nō abstinerēt si eēnt
sani. vnde nullū est consiliū cōtra
stimuluz dei. Quinta causa quare
deus aliquos punit est vt sint in
exempluz aliorum. Unde thobias
perdidit visum absq̄z culpa: si hoc
deus permisit vt esset in exempluz
patientie bene viuentib⁹. Job etiā
erat absq̄z culpa qō ꝓbatur: quia
ipse ait: non peccaui ꝯ in amaritu
dinibus morat̄ oculus meus. i.
vita mea: ꝯ tamen flagello mario
fuit flagellatus vt esset exempluz
alioꝝ: ꝯ sic ista est causa sue flagel
lationis. Sexta causa quare deus
flagellat aliquos est quia sunt de
numero filioꝝ dei. vnde August.
inexpers a persecutione flagelloꝝ
exceptus est a numero filioꝝ. vnō
salomon. Quos diligo castigo et
corrigo. Quis em̄ est filius cuius
pater disciplinā non dat: ꝯ tm̄ duz
pater flagellat filium ab hereditā
te non privat et tamen flagellum
quo filium verberat in ignē ꝓicit
ꝯ ardet. Sic deus per malos fla-
gellat bonos quibus dat hereditā
tem mali autē dānantur iudicio
dei. Ideo o anima quia ꝑ multas
tribulatiōes oportet te intrare in
regnum dei patienter flagella to-
leranda sunt: quia q̄uis deus te si
ne culpa flagellet non tamen sine
vna supradictaꝝ causaꝝ: ideo hoc
fac patienter tolerando flagella:
quia nuo est bonus qui malos to
lerare non p̄ot. vnde ōr in euange
lio hodierno veritas liberabit vos
Tūc ait anima pater placet qō di-
cis: qz verba tua sunt consona ra-
tioni. Sed quero tria dubia decla
rari. Primū vtrū virtus patientie
in hac vita sit homī necessaria ad
salutem. Secundum vtrū patien
tia qua sustinet nos deus peccan-
tes sit nobis preclarissima benefi
cia. Tertio vtrum iniurie nobis il
late semper per patiam tolerande
sint. Circa primū nota btm̄ Tho.
ij. ij. q. cxxxvi. ar. i. vbi dicit q̄ virt⁹
patie sūme nobis necessaria est ad
salutem ꝯ ratio est: quia mala nos
vndiq̄z premūt ꝯ ne ratio tristicie
succūbat vt dicitur Ecclesiast. iij.
Multos occidit tristicia: ideo ne-
cesse est homī habere aliquā virtu
tem per quā ꝯ ꝓpter qō bonū ho-
minis ꝯ bonū orationis conseruе
tur contra tristitiā hec aūt ē patia
Quod declarat aug. in libro de pa
tientia dicens. Patientia bois est
qua malo equo animo toleram⁹.
vnde Greg. Patientia est summe
necessaria cum sit custos aliarum
virtutū. Sed notandū est q̄ mul-
tipler est gradus patientie. Quo-
rū primus sine merito. Secūdus
est cum peccato. Tertius est cū me
rito. Prima est patientia sine meri
to. Nam sunt aliqui q̄ ita delectā-
tur in ipsa morali virtute vt pati-

entes nũcupentur eo ꝙ multa sustinent. vnde Hieronymus de socrate recitat q̃ multa mala a duabus vxoribus passus est ⁊ tandez fugientez persecuntur ⁊ ex quodã inferiori loco aquam imundam ꝓfuderunt qui non turbatus iz pacificus capite torto dixit. Sciebaz hoc futurũ vt post tonitrua ymber sequeretur: ⁊ qz illa virtus nõ fuit vera virtus: quia erat ad laudem humanã ⁊ non ad dei honorem et ꝓmu vtilitatez: ideo premiũ eternuz pro temporali amisit: quia dedit ei dominus sapientiaz ⁊ famã scz ⁊ philosophiã. hanc virtutẽ patientie habuit anaxagoras vt recitat Valerius li.v.ca.vi. Qui audita morte filij vnigeniti ait sibi mortez filij annũcianti nihil mihi aũt inexpectatũ aut nouũ nũcias. nũc enim natum ex me mortalem esse sciebam: ⁊ sic patienter mortẽ filij tolerauit. Et quia talium patientia erat ad mundi vanitatem: ideo absq̃ merito erat apud deum. Secunda patientia est cuz peccato in ꝙtum quis firmat animũ suũ cõtra aduersa ad aliquem malum finẽ: vt dicit Eccle.v. Cunctis diebꝫ vite sue comedunt in tenebris et erũpna atq̃ tristicia que vituperãda est cum sit mala ratione mali. Sed patiẽtia que est virtus ⁊ laudabilis et saluti humane necessaria est in charitate fundata vt scz animus hominis firmetur contra aduersa ꝓpter deum. Nam animꝰ hominis adhorret tristiciam ⁊ nũq̃ eligeret malum nisi propter finem quod declarat dominꝰ. Mathei.v. Beati eritis cum maledixerint vobis hoies ⁊ presecuti vos fuerint ⁊ dixerint omne malũ aduersum vos mentientes propter me: ⁊ talis patientia ẽ meritoria. Ideo subiũgit. gaudete in illa die ⁊ exultate ecce enim merces vestra copiosa est in celis ideo ratione ꝑmij. O anima cum tibi sit necessaria virtus patientie sis patiens: quia dicitur in euangelio veritas liberabit vos ⁊ hoc de primo.

¶ Circa secundum dico ꝙ patientia dei qua sustinet peccatores in hac vita est nobis preclarissimuz beneficium. Quid namq̃ esset mihi vita si statim commisso peccato me interficeret aut non mitteret citerius expectando me patienter ad penitentiam se haberet: ꝙta fuerit eius patientia probatur exemplo. Nam deus regendo mũdum vt pater vidit mala que fiebant in terra sustinuit cum patiẽtia homines a principio mundi duobus milibus annorum ante diluuium: cum autem essent hominuz peccata grauissima postea precepit noet adhuc expectauit cẽtum viginti annis vt corrigerent ⁊ semper deteriores efficiebantur Ecce maxima patientia dei. insup expectauit chananeo vsq̃ ad itroitum filiorum dei in terra promissionis. expectauit ⁊ ciuitatem ninue. xl. diebus vt corrigerentur vt fecerunt. ⁊ passim christianos expectat nos peccatores qui continue peccamus vt nostri misereatur quanta sit magna eius patientia ⁊ longa dicitur in ps. Ego ipse vsq̃ ad canos proregam ⁊ saluabo te, et confiderate maximam

patiẽtiam dei: quia vsq̃ ad canos nos patienter expectat vt solũ nostri miscreatur. Unde de nolentibus conuerti conqueritur prouer. i. Vocaui ⁊ renuistis. i. multiplica vocatione. Et extendi manum meam multa beneficia largiendo ⁊ nõ fuit qui aspiceret: vt faciunt porci qui continue depascũt sub arbore: nec oculos vnq̃ exigũt ad arborem de qua tantum habẽt beneficium. Despexistis omne consilium meuz ⁊ correctiones meas negleristis: ego quoq̃ in interitu vestro ridebo: ergo anima conuertere ad dominum deum tuuz qui patienter te expectat que patiẽtia dei est nobis preclarissimum beneficium: ⁊ sic patet ad secunduz dubium. ¶ Circa tertium respondeo sm beatum Thomam. ij. ij. q. xiij. dicens ꝙ mali a bonis tolerandi sunt: qz quo ad preparationem animi: homo debet esse paratus ꝙ opus bonum fuerit adimplere.

Sed notandum ꝙ quando iniuria illata est persone ad particularem personam: tunc patienter sustinendum est: qz vt dicit Augustinus sup illud canti. Sicut lilium inter spinas ⁊c. Non est bonus q̃ malos tolerare nõ potest. quando vero iniuria illata est ꝑsone cõmuni debz talis iniuria vlcisci: vt patet in veteri ⁊ nouo testamentis. Nam helyas qui erat ꝑsona communis. s. ꝓpheta dei sup illos q̃ venerunt ad capiendum illum fecit descendere ignem de celo ⁊ cõbusit quinquagenarios ⁊ qui cũ illis erant. i. regũ. i. Helyseus maledixit pueris qui deridebant euz ⁊ ab vrs interfecti sunt. In nouo testamento sanctus Siluester excommunicauit illos qui miserant eum in exilium: quia representabat personam dei: ideo debuit iniuria dei in eum facta vlcisci qõ et fecit. Sed iniurie personam particularem semper animo tolerande sunt: ⁊ ideo damnum tolerare debemus: sed iniuria animo tolerãda est: qõ fecit christus in euangelio hodierno: quia iudei volentes euz occidere: qõ erat iniuria dei dicens. Vos ex patre dyabolo estis ergo anima fac supradicta ⁊ viues hic per gratiam ⁊ in futuro ꝓ gloriam. Amen.

¶ Feria sexta prime dñice.

Anima que peccauerit ipsa morietur. Ezechiel. xviij. Anima fidelis ex verbo assumpto audit grauitatem pcti q̃ est cã mortis spũalis ꝑuat eã beatitudine eterna. Et ideo vt de pcto informet cũ fit cã tantorum malorꝫ relicta missa venit ad me: ⁊ ꝓ sui introductiõe querit dubium declarari. Cum in hac vita nõ sit q̃ faciat bonũ ⁊ non est vsq̃ ad vnũ. Unde ꝓueniũt tot ⁊ tãta pcta in hũanis actibus. Que ẽ rõ huius q̃sti. O aia: nõne edoceris ab Augu. li. de vera religione xp̃iana ꝙ pctũ adeo est ita voluntariuz ꝙ nullomõ pot eé pctũ: nisi sit volũtariũ: ergo a volũtate ꝓcedit Quid ergo interrogas. Rõ q̃ me monet pater est. Sã dicit Jo. viij.

Qui facit peccatuz seruus est pcti ⁊ seruitus nō competit voluntati qz est libera ⁊ fons libertatiz: ergo videt ꝙ peccatum a volūtate non pcedit: ideo quero dubiū declarari. Nota aīa ꝙ peccatuz oio procedit a volūtate dupliciter. Uno mō ꝙ accidens. Alio modo vt libere agens. Primo procedit pctm̄ a voluntate ꝙ accidens inq̄ztum volūtas fertur in bonū aliqđ cui ꝓiunctū est maluz simpliciter: vt verbi gratia delectatio que est in adulteris semp comūgitur malo: scz priuationi ordinis iusticie: qz licet voluntas nō velit malū �means se: tñ ex hoc ipso ꝙ elegit bonū cui comūgitur malum potius vult mhere re tali malo q̄z carere tali bono: et ideo tale peccatū dicitur voluntariū per accidens. Secūdo peccatū dicit a volūtate inq̄ztuz consensit vt libere agens. Unde eius qđ est libere agere ⁊ nō agere: libere accedere ⁊ nō accedere nō oportet aliā causaz querere: qz ita vult exēplū Nam si scriptor habeat exemplaz ad scribendum ⁊ scribendo scribit falsum ⁊ nō respicit exemplar ex hoc ipso peccat ꝙ nō ꝑm exemplū scribit. Nulla enim huius est alia ratio nisi sua voluntas libera. Si aūt dicatur peccatuz est huile opꝰ que seruitus non volūtati competit: ergo a voluntatate procedere nō videtur. Nota beatū Thomaz ꝙ aliud est cogi ab alio et aliud ē subijci seipm̄. Nam voluntas hominis que est libera ⁊ fons libertatis non pōt cogi: sed tamen suo libero arbitrio pōt subijci seipm̄ quod fit q̄n volūtas libere in actū peccati consentit ⁊ hoc libere facit ideo seipaz morti tradit spūali vt habetur per verbum assumptum. aīa que peccauerit ⁊c. Sed vt non miretur mens humana de verbo assumpto. Notate multa mala q̄ ex peccato veniunt. Primo minuit bona nature. Secūdo aufert meritoria. Tertio inficit virtutū opa. Quarto dispōit ad vlteriora. Quito obligat ad supplicia. Sexto amouet felicia. Circa primū maluz qđ facit peccatū est ꝙ minuit bona nature. Et pro declaratiōe nostra beatuz Thomā. i. ij. q. lxxv. ar. primo. Ubi dicit ꝙ bonum nature dr tripliciter. Uno modo ipsum viuere ⁊ intelligere ⁊ tale bonum per pctm̄ nō diminuitur. ō hoc bono loquitur Dionysius lib. iiij. de diuinis nominibus de demonib⁹ in quibus bona nature manent integra post peccatum. Secūdo modo dicitur bonū nature donū originalis iusticie qđ fuit in primo parente collatuz a principio humani generis per qđ sine rebellione vires inferiores ratōni totaliter subdebantur. Et hoc totaliter per peccatum est ablatū primis parentibus peccantibus. Unde apls. Caro concupiscit aduersus spiritum spūs autē aduersus carnē. Tertio mō dr bonū nature ꝛclinatio quā habet hō a natura ad virtutē. Et hoc quidem bonū diminuitur ꝙ peccatum. Nam cū homo per vnū peccatū magis dispōitur ⁊ habituat ad aliud peccatū consimile. exemplum. Nam quando homo incipit taz frigus habere ꝺbiliorꝛ efficitur in calore ⁊ per consequens minus

potens ē ad resistendū frigori. Similiter qui iam peccatum cōmisit taz abilioꝛ est ad aliud peragendū ⁊ minus potens ad resistenduz et tanto amplius quanto ampliora peccata cōmittit. Ideo hoc considerato anima peccato resistenduz est cū eo bona nature minuūtur. Secundo dixi ꝙ peccatum aufert meritoria. Naz si homo plura merita acquisiuisset q̄z fecerit Johannes baptista. si peccatum mortale committat omnia merita amittit. vnd Ezechie. xviij. Si auerterit se iustus a iusticia sua omnes iusticie eius quas fecerit non recordabuntur. Sed si queras quare nō recordabūtur: quia sicut mortui qui ad istam vitam nullam habēt operationem qua mediante esse possint in memorijs hominū: ideo obliui oni traduntur. Ita opera ꝙ peccata mortificata: quia per hoc mortuis assimilantur cum non habeant operationem vite sunt in obliuione coram deo. Quod aūt talia opera per peccatū dicantur mortificari ostēdit beatus Thomas. iij. par. q. viij. arti. iiij. Ubi dicit ꝙ per quandā similitudinez dicūtur res mortificari quando scz impediuntur a suo ꝓprio effectu vel operatione. Effectus vero operū virtuosorū que in charitate fiunt est perducere ad vitam eternā. Quiquidem effectus impeditur. p. p. mor. sequens inq̄ztum gratiam tollit sine qua nemo ingreditur ad vitam eternam. Si ergo mortificata sūt cum non habeant operationē vite sunt in obliuione coram deo eo ꝙ deus non vult recordari vt premiet talia opera: dimittendum est ergo peccatū per qđ homo perdit tantū bonū quod meritorium esse deberet ⁊c. Tertio dixi peccatuz inficit virtutū opera: scz facta in peccato quia per peccatum sic efficiūtur vt non valeant ad meritum vite eterne. Unde augustin⁹ dicit ꝙ peccatoꝛ nō meretur panē quo vescitur ⁊ ideo peccatoꝛ vt peccatoꝛ ꝙ opera de genere bonoꝛ non meret vitam eternā. Nam homo non acceptatur a deo in operibus suis nisi placeant nec ei potest placere si sit ei dissimilis: ⁊ est ei dissimilis propter culpam: ergo non meretur vitam eternā. postq̄z deo non placet Sed fortassis dices. quicqđ facit homo semp facit ad finē vite eterne. Et si ex operibus factis in peccato mortali nō valeo puenire ad vitam eternam ad quid ergo laborare volo. Nota aīa ꝙ obiectū voluntatis est bonū: quia q̄cquid appetit homo semper appetit sub ratione boni naturaliter: sed non penitendo de peccato est maluz: ergo non penitendo facit contra naturam suā: ⁊ ergo operando bonum ꝓpter peccatum nō valet ad vitaz eternam. Et quia apud deū nullū irremuneratū habetur: ideo valet ad multa. Nota aīa ꝙ tale bonuz extra gratiā ⁊ charitatē factū. Primo valet ad bonoꝛ temporaliū multiplicationē. Secūdo valet ad hoc vt diabolus nō habeat tantaz potestatem: quia visa virtute diuina refrenatur potestas diaboli ex opere operato de genere bonoꝛū. Tertio valet ad diminutionez pene inferni: quia dū operatur illud

bonū actu non operatur maluz t sic nō punietur in inferno ex omnissione illius boni operati in peccato. Quarto valet qz homo ex bono operato postēz in peccato retrahitur a multis peccatis. Unde non tanto tempore occupatur in peccatis de quo tempe homo redditur⁹ est rationē in die iudicij, iuxta verbuz Iere. Omne tempus impensum requiretur a nobis qualit̄ sit impensum: ideo hoc cōsiderato desistendū est a peccato. Quarto peccatuz disponit ad vlteriora: t pro declaratione nota beatuz Thomā i.ij.q.viij.ar.viij. Ubi dicit ꝙ ratio hominis in cuius ratione est peccatum mortale antecēz talis ratio reperetur ꝙ gratiam iustificantez potest singula peccata vitare. s. superbiam inuidiam t sic de singulis. t potest ista nō cōmittere ꝑm aliquod tempus: qz potest ita aliquando occupari in aliquibus bonis exercitijs cēzuis sic peccator ꝙ pro ipso tempore nō faceret aliqd̄ pctū mortale cū non sit necesse ꝙ continue peccet in actu. Sed quādiu peccator in actu pcti est nō ꝑt diu a peccato desistere: qz hoc impossibile est qd̄ probo. Naz homo peccando moraliter amittit omia preseruātia t retrahentia cū a peccato: scz grām charitatē t verecundiam: ideo his amotis oportet ꝫ necessario ꝙ in peccatum ruat. sicut abstrahēdo a vita hoīs illa que sunt conseruatiua vite diu durare non potest: ita amoto. supradicto auxilio a peccatore diu absēz peccato durare non potest. Unde grego. peccatū quod mox per pnīam nō diluitur suo pondere ad aliud trahit. probatur exemplo. Naz augustinus libro confessionuz semel interrogatus quare ante conuersionem suam: non ita vitabat peccata sicut faciebat post suam cōuersionem. Respondit ꝓpter habit⁹ t consuetudinem impellentes: nō dicitur Iereme. xiij. Sicut nō potest ethiops mutare pellē suā nec pdus varietates suas: ita nec vos poteritis benefacere cum didiscesritis malum: ergo anima a peccato desistere debet⁹ postēz disponit ad vlteriora peccata. Quinto dirꝙ peccatum obligat ad supplicia Unde dicit gregorius momentaneū est quod delectat eternum vero quod cruciat. ¶ Sed posset queri quare pro peccato mometaneo datur pena eterna. btūs Thomas iiij. senten. di. xlij. ar. v. assignat dicens. Sicut se habet meritum ad premiū: ita culpa ad penam: ꝫ iusto dei iudicio merito tēporali datur premiū sempiternuz: ita iusto dei iudicio pro culpa tpali dat pena sempiterna. Secunda ratio est quia durationi culpe debet respōdere duratio pene: sed voluntas damnatorum est obstinata in malū: ergo pena debetur eterna. Tertia ratio est quia pena debz tatari ꝑm dignitatem offensi: qz in peccādo offenditur deus qui est infinit⁹ ergo infinite debz puniri: ideo boc considerato a peccato desistendus est. Quarto peccatuz amouet felicia. nam homo sequitur immediate pctū t per peccatuz eterno supplicio dānatur: t per consequens priuatur eterna beatitudine: ideo

christus in euāgelio hodierno oīa ista mala⁹ prouenire; considerans a peccato ait peccatori. Noli peccare ne deterius aliquid tibi contingat: sed tolle grabatum tuū. Nam grabatum dicitur a graba quod é caput: t significat mentem que est caput anime: quia cōmisso peccato statim debes eleuare caput seu mentē ad dominū cum dauid peccatuz declarando t dicendo. Tibi domine soli peccaui et malum coram te feci. Et ex tua contritiōe tibi respōdebit vt dauid fecit dicēs transtulit a te deus peccatum tuum ideo vade t laua te. Tunc anima faciā pr̄: qz verba tua vera sūt Sed queso tria dubia declarari q̄ bus declaratis acquiescā. Primū vtrū peccata dimissa per confessionem redeant per recidiuationem. Secūdum verum per recidiuationem homo sit in peiori statu ꝙstitutus ꝙ ātea fuit. vt verbi gratia. homo habet decez peccata t de ipsis confitetur t remissionem accipit t postea iterato peccat an peccando sit in peiori statu constitut⁹ ꝙ antea esset. Tertium dubiuz est vtrum cum deus gubernat mundum sua prouidentia. Unde ꝓueniat t proueniūt ergo tot et tanta peccata in humanis actibus. Circa primū nota beatum Thomam. iiij. senten. di. xxij. ar. i. Ubi dicit ꝙ aliquid dicitur redire dupliciter: scz vel in se vel in suo effectu. Primo modo peccata dimissa redire dicunt per confessionem: scz cēzuz ad culpam t per consequēs nec cēztum ad reatum pene: quia sequeretur falsitas scripture ezechie. xviij. In quacūcēz hora ingemuerit peccator omniū iniquitatū suarz non recordabor t eniaz frustra esset penitentia. Quod autem peccata dimissa non redeant: probatur: quia qd̄ omnio in nihil est redactuz amplius non est: sed peccatuz dimissum est huiusmodi ergo per recidiuationem redire non potest. Secūdo probatur. nam opus dei ꝙ op⁹ hominis redire non potest: sed peccatorum remissio est opus dei iuxta illud filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata. Et alibi. ego sum deus qui deleo iniquitates: t nō alius preter me: sed peccatum est opus hominis cum prouenit solum a voluntate hominis: ergo ꝙ tale opus hominis est remissio peccati quod est opus dei redire non potest: t sic peccatū nullo modo redire potest i se. Secundo modo dicitur aliquid redire in suo effectu: t sic dicuntur redire peccata dimissa per recidiuationem inq̄tum quis ex ipsis peccatis dimissis aliquid in sequentibus insurgit ex dimissis. Nam ex hoc ꝙ homo deum offendit ꝙ peccatū post remissionez pctōz insurgit quedaz deformitas ingratitudinis rōne cuius actū sequentis pctī acqrit: t iō ꝙtū ad ingtitudinē dicūtur redire: quia peccato dimisso et iterū facto homo efficitur ingrat⁹ remissione pctōz precedentiū t sic dicuntur redire pcta dimissa ꝙ recidiuationē. Sed posset queri vtr̄ ex ingratitudie recidiuatōis insurgat tanta gūitas pene q̄ta fuerat pcedentiū pctōz remissio. rñdetur absolute ꝙ non vt verbi gra: quia

hoc eēt impossibile.s.q̄ pctm̄ vni
us foznicatōis equipolleat tribus
vl̄.iij.pctis dimissis p cōfessionē
Utrū redeat equalis reatus pene
q̄tus merebat pctōrum p̄cedēn
tium remissio:qz ꝑm ꝓportionabi
litatez redit equalis reatus pene
ꝓpter ingratitudinē recidiuatōis
ꝓbo qz q̄sto pctā dimissa fuerunt
maiora ⁹ grauiora,tanto remissio
nis beneficiū fuerit maius tanto
insurgit maior ingratitudo. Et sic
ꝓportionabil⁹ est tantus reatus
pene ex ingratitudine recidiuanti
q̄sta fuit in oibus pctis p̄cedenti
bus dimissis.hec btūs Tho.ij.sen.
dist.xxij.ar.ij.in corpe solutionis.
ꝓbatur auctoritate Jacobi. Qui
offendit in vno fact⁹ est oium re
us:⁊ lz tale pctm̄ p recidiuationē
cōmissum nō sit q̄ntitatis pctōrūz
p̄cedentiū dimissio ꝓ cōfessionē
vt p̄dixi tm̄ meret tantā penā rōe
ingratitudinis ac si oia pctā p̄ce
dentia cōmisisset. Et sic patet qūo
pctā dimissa p recidiuationē dicū
tur redire. ¶ Circa scām rn̄deo q̄
sicut in infirmitatib⁹ corpalibus
recidiuatio periculosior ē q̄ fit pri
ma infirmitas:vt experientia docet
⁊ rō qz hō ex infirmitate iā habi
ta est melius dispositꝰ ad malas i
pressiones suscipiendas ⁊ egritu
dines q̄ ante:ita spūaliter contin
git ad recidiuationē spūalis infir
mitatis.nam cuz homo recidiuat
pctm̄ inuenit materiā melius dis
positā q̄ fuissz ante:ideo pctm̄ for
tius ibi radicat ⁊ tenatius imprī
mitur:⁊ rōe huius fortioris ipres
sionis hz se peccator in peiori sta
tu q̄ antea fuerit:qa qđ fortꝰ ipri
mitur difficilius extirpat:tō dicit
Luce. Et fiunt nouissima hoīs illi
us peiora prioribus. Scdo qz aīa
recidiuatione forte peccator pec
cauerat pctō vnico:sed p recidiua
tionem fortā peccauit multis pec
catis. Nam p̄mo peccat pctō qđ a
ctu cōmittit ⁊ vltra h incurrit ma
ximaz ingratitudinē q̄ sup oia dis
plicet deo. Nā ingratissimus est q̄
tm̄ beneficiuz.s.remissionis culpe
tradit oblitioni:qz qđ a seipo nul
lo modo soluere poterat absolutꝰ
est gratis a deo ⁊ ingratꝰ peccādo
ita efficax reus cotā deo ac si nullū
pctm̄ sibi dimissuz fuisset a deo qđ
ostēdit xp̄s exemplr. Matth.viij.
de seruo ingrato. Ideo dicit hodie
xp̄s in euangelio infirmo curato.
Vade ⁊ amplius noli peccare ne de
terius aliq̄d tibi cōtingat:ergo ex
supradicti habet q̄ p recidiuatio
nez hō efficit in peiori statu q̄ an
tea fuerit. ¶ Circa tertiū nota aia
q̄ ista dubitatio quorūdam malo
rum hoīm blasphemantiū ⁊ dicē
tium q̄ deus est actor malorū ⁊ ar
guunt sic. Aut deus sua sapia bñ
gubernat mundū vl̄ male. Si aūt
bñ nullū malū dz euenire fine satu
suo:ergo suo scitu ⁊ volūtate pctā
veniūt:⁊ sic imputāt deo pctm̄ su
uz. Nota aia q̄ tales deū blasphe
mant ⁊ sibi ipsis sunt ade q pctm̄ suuz
volendo se excusare rerorsum in mu
lierem dicēs. Mulier quā dedisti
mihi ⁊ cōmedi:nō si nō eā mihi de
disses hoc pctm̄ nō fecissem:ergo
tibi imputet ⁊ non mihi. Ita faci
unt multi maligni hoies se ō pec
cato excusantes qđ falsissimū est:
qz summū bonum cā mali esse nō

potest quod ꝓbat beatus Tho.i.
ij.q.lxxix.ar.i.vbi dicit q̄ quis dici
tur cā pene vl̄ pcti dupl̄r. Uno mō
directe. Alio mō indirecte. Directe
quidē inclinādo voluntatē suā:vl̄
alterius ad peccandum. Alio mō
indirecte dū suo posse nō retrahit
alios a pctō dum retrahere possit
Primomodo deus cā mali nullo
modo pōt esse:qz nullū pctm̄ est p
recessum ab ordine q̄ est in ipsum
deum:ō non pōt directe esse cā pcti:
qz deus oīa inclinat ⁊ cōuertit in
seipm sicut in vltimū finē. Ōn er
go impossibile est q̄ ipe sit cā dis
cedendi ab ordine q̄ est in ipm:tō
nō pōt directe esse cā pcti. Simili
ter nec etiā indirecte: qz si diceres
deus nō prebet auxiliū peccātib⁹
qz adiutorio suo pstāte null⁹ pec
caret. Dico q̄ deus hoc totuz facit
ꝑm ordinē sue ꝓuidētie ⁊ sapiētie
ad quā spectat ꝓmittere maluz in
rebus creatis ⁊ nō excludere ma
lum totaliter a rebus creatis: vt
nō impediat bonū vniuersale totiꝰ
us. Unde ꝓmittit minus malum
p maiori bono. Unde ꝓpter hoc
nō est imputandū sibi tanq̄z prin
cipali esse vt ꝓbo p exemplū. Naz
natūra nō dicit cā quare interdū
nauis submergat ex eo q̄ sua ꝓui
dentia nō bene gubernet nauē cū
possit esse alia cā ipius submersio
nis nō discedēdo ab ipa guberna
tione,s.q̄ nauis sit fracta q̄ fracti
one nauis submergat: ita diuine
ꝓuidentie imputādū nō est q̄ nō
bene gubernet mundū: sz nobis q̄
malis sum⁹.iurta illud Jo. Uenit
lux in mundū ⁊ dilexerūt magis
tenebras q̄ lucē. Ergo q aia deſi
ste a pctō qđ a voluntate ꝓcedit ⁊
nō a deo ne deterius aliq̄d tibi cō
tingat. Et hoc faciens peruenies
ad vitam ad quam ꝓducat nos q̄
est benedictus. Amen.

¶ Sabbato ante scām dñicaz
xl. de oratione.

Sine in
termissione orate
.i. Thessal.v. Aīa
fidelis existēs in
missa audit ꝓfiliū
apli vt oratiōi vacet vt optata im
petret. Sz vt in opibus suis ꝓvi
denter se hēat relicta missa venit
ad me ⁊ p sui introductiōe querit
dubiū declarari. Utrum oratio sit
hoi necessaria ad salutē:que est rō
huius q̄stiōis. O aīa nōne edoceris
a xp̄o. Luce.xviij.dicēte. Oportet
semp orare.nam oz necessitatē in
cludit ergo necessaria est. qđ ergo
me interrogas. Rō que me mouet
pater est. Nam ꝑm Greg. ꝓmo dia
logoz.c.viij.dicit. Obtineri nō pñt
q p̄destinata nō sunt.sed predesti
natio est certa.g orare vl̄ nō orare
deus dabit qđ ab eterno p̄destina
uit suis fidelibus dandū.g oratō
nō videtur necessaria. Nota aia q̄
triplex fuit error antiquoz circa o
rationē. Nam quidā posuerunt q̄
res humane nō regebant diuina
ꝓuidentia: ex quo sequebatur q̄
vanum erat orare del quoz nume
ro fuit manichei. Job.ix. Celū la
tibulum eius cardines celi pambu
lat ⁊ nostras semitas nō ꝓsiderat
ō nō oz deū orare cū de humanis
nulla eēt ꝓuidentia. Scđa fuit

opinio antiquorum aliquoꝝ ponẽ
tium oia q̃ in rebus humanis ve
niunt ex necessitate cõtingere cor
porum celestiũ dicẽtes q̃ ex neces
sitate corpoꝝ celestiũ hõ necessita
batur ⁊ artabat: ideo excludebant
orationis necessitatẽ. Tertia fuit o
pinio ponentiũ certitudinẽ diuine
puidentie ⁊ p̃destinationis q̃ in
fallibiliter cõsequit suũ effectũ: nõ
orare vl nõ orare semp deꝰ daret.
ſ. q̃ ab eterno p̃destinauit q̃ ordi
nauit danduꝫ suis fidelibꝰ. Unde
vt xp̃s has opi.a mentibus oium
hoiũm volentium saluari extirpa
ret loquit dicẽs. Oportet semp o
rare. ſ. necesse ẽ orationi vacare. Et
rõ est: nam puidẽtia dei cuiꝰ p̃de
stinatio est ps nõ subtrahit cãs se
cundarias ab effectu: ſz sic puidit
effectus: vt etiã ordo cãruꝫ scõaꝝ
diuine puidentie subiaceret: vt pz
exemplũ de medico cuius inest ordi
nare finẽ sanitatis infirmi: nõ tñ
excludit debita media .ſ. firupa et
electuaria ⁊ medicinas: ⁊ sicut or
dinauit finẽ: etiã ordinat vt p ipa
debita media deueniat ad finẽ sa
nitatis: ita deus ordinat sua puí
dentia finẽ cuiuslibet creature rõ
nalis p debita media fine quibus
nobis salus eẽ nõ põt: vt pz i pau
lo p q̃ Stephanus orauit ⁊ me
dio suo salutez cõsecutus est. teste
Augu. dicẽte. Nisi Stephanus o
rasset ecclesia Paulum nõ habuis
set. ⁊ sic oramus nõ vt imutet vo
luntas diuina: sed oramus vt de
us suis fidelibꝰ qõ ab eterno p̃de
stinauit danduꝫ dare dignet. Ideo
cõfiderans apls orõnem eẽ neces
sariaꝫ ad illã nos hortat in verbo
assumpto dicẽs. Sine intermissio
ne orate ad quã orationẽ tria nos
inducũt. ⁊ primo. Cũ oratio sit ca
la ascẽsionis: Secũm cuiꝫ scutũ no
stre defensionis. Tertiuꝫ cũ sit red
ditus nostre subiectõis. ¶ Circa p̃
mum dico q̃ orandũ est cũ oratio
sit scala nostre ascẽsionis. Unde ce
luꝫ nullꝰ ascẽdere potest nisi hac
scala: mediãte. ec. xxv. Oratõ humi
liãtis se penetrat celos. Quare di
cit Salomon hũiliãtis se. Ambro
sius declarat in exameron dicens
Quicũq̃ in orõne exaudiri vult a
mota a se põpa huius seculi inclí
nare se deꝫ: vt dei misericordiã pos
cat. ⁊ Aug. dat exemplũ dicẽs. At
tende arboreꝫ prius petit yma vt
sursum crescat p̃us fundat radicẽ
in humili vt verticẽ tẽdat ad celũ.
q̃ hanc scalã ascẽdit publicanꝰ hu
militer orans ⁊ ascẽdit ad celũ: nõ
dicit a xp̃o descẽdit hic iustificatꝰ
in domũ suã: qz p scalã orõnis hu
miliãtis se nubes penetrauit: sed
phariseꝰ supbe hãc scalam ascẽde
re volens fuit a dño reprobatus.
iõ aiavade ad orationẽ cum oi hu
militate si ascẽdere cupis ad celuꝫ
cuiꝫ sit scala predicte ascensionis.
Secundo dixi q̃ orandum est cuiꝫ
oratio sit scutum nostre defensio
nis. Nam o anima nobis non est
colluctatio aduersus carneꝫ ⁊ san
guinem: ſz aduersus principes ⁊
ptates tenebraruꝫ harꝫ: ſz q̃ta sit
ista potẽtia. Job dicit nõ est ptãs
in terra que sibi possit comparari
vnde ꝺ tali p̃cio loquitur Petrus
in sua ca. dicens Aduersarius ve
ster dyabolus rancꝫ leo rugiens
⁊c. Ideo qia instanter orandũ est

q̃ ratio est scutũ nostre defensio
nis p quam defendimur ab hosti
bus inimicorumꝫ nostroꝝ spiritua
lium ⁊ corpaliuꝫ: vt multiplici ex
emplo declarat. Et primo Thobi.
vi. Nam angelus rap. monuit tho
biam dicens. Ut tribus diebus se
abstineret ab vroꝛe sua ⁊ taꝫ ipsa
q̃ipe orationi vacarent: ⁊ demon
q̃ interfecerat septem viros sarre
pretes super eos nõ haberet po
testatem ⁊ virtute orationis eua
serunt manus inimici qui pretes
septem viris sarre euadere nõ po
tuerunt. ⁊ Matthei. xv. Dicit q̃
chananea: a christo obtinuit libe
rationem sue filie a demonis po
testate. Exemplo etiaꝫ p̃batur. nã
quadam vice Julianus apostata
misit in puinciam capadocie ad ex
plorandum eã ad quaꝫ Julianus
erat profecturus. Tunc respondit
demon q̃ Basilius orabat ⁊ inde
transire nõ poterat virtute sue ora
tionis. Igitur postq̃ est scutuꝫ no
stre defensionis semp oranduꝫ est
Tertio o anima orare oportet cũ
oratio sit redditꝰ nostre subiectio
nis: q: sicut homo qui subijcit alte
ri in signum subiectionis sue ali
quos redditus dat dño suo. Ita
cum simus deo subiecti damꝰ deo
orationem nostrã in signuꝫ nostre
subiectionis: ⁊ iste redditus queꝫ
a nobis exigit p sensu nostre sub
iectiõis est oratio deuotissima: vt
in p̃s. De fructu labioꝝ nostroꝝ ex
ultabit deus. ſ. honorabit deus
⁊ ideo cũ deo subiecti simus: ideo
tale debitum. ſ. orationem p quaꝫ
deus honoratur: sibi dare debemꝰ
pro censu nostre subiectionis cum
⁊ serui simus qõ ostendit christus
in euangelio hodierno esse fiendũ
quia ascendit in montem thabor
orare ⁊ oñdit discipulis suis glo
riam suam que gloria erit premi
um orationis a bene viuentibus:
quibus oratio est necessaria cum
sit scala per quam itur ad celum:
ideo fine intermissione orate cum
necessaria sit ad salutem. Tunc
anima placet que dicis: sed queso
tria dubia declarari ⁊c. Primum
vtrum oratio cadat sub precepto.
Secundum vnde est q̃ christus
dicit. Petite ⁊ accipietis: cum ta
men multi orant ⁊ non exaudiun
tur. Tertium: vtruꝫ oratio sit sem
per efficax ad impetranduꝫ. ¶ Cir
ca primum nota beatuꝫ Thomaꝫ
in. iiij. sententiarum dist xl. ar. i. vbi
dicit q̃ oratio cadit sub precepto
dupliciter. Uno modo determina
te. Alio modo indeterminate. De
terminate quideꝫ quo ad aliquas
orationes particulares. Unde
ad tales orationes non omnes ex
precepto tenentur sed solum clerí
ci qui sunt medij inter deum ⁊ po
pulum. Unde ex officio incumbit
eis effundere preces ad dominuꝫ
in persona totius populi pro quo
orant: ⁊ beatus Thomas. iij. ij. qõ.
lxxxiij. ar. iij. vbi dicit q̃ talis ora
tio que est communis omnibus
ad noticiam omnium deuenire o
portet. ideo per vocem ⁊ cantum
oportet q̃ omnibus innotescat: ⁊
ideo sacerdotes ⁊ clerici ex statu
to ecclesie ad horas canonicas te
nentur sub p̃cepto: ⁊ sic talibus ca
dit sub precepto. Sed indetermi
nate ad orationem quilibet tene

tur ex hoc ipso q̄ tenentur ad bona ſpūalia ſibi procuranda q̄ nonniſi diuinitus dantur. Unde aliomodo ꝓcurari non poſſunt niſi vtab ipſo petantur: ⁊ etiam ex hoc modo q̄ charitatis precepto tenētur proximum diligere ſicut ſeipz tenetur quis in neceſſitate beneficus eſſe non per corporalem elemoſinam: ſed etiam p ſpūalem q̄rum vna eſt oratio. Sed omnibuſ etiā qui miniſterio eccleſie nō fingunctur videtur ab eccleſia determinatum tempus orandi ſtatutū eſſe: quia ex canone ſtatuto tenentur diuinis officijs intereſſe vt miniſtris pro populo orantibus ſuā intentionem confirment ⁊ confortent: ⁊ ſic patet quomodo: oratio cadit ſub precepto. Iterum probatur: quia homo obligatur ſe diſponere ad illa ſine quibus non eſt ſalus: ſed ſine oratione cum qua deprecatur deus ipoſſibile eſt q̄ gratiam dei conſequamur ⁊ iſto modo oratio cadit ſub precepto. Etiā aliunde probatur. tria ſunt opera ſatiſfactionis ad quam omnes alie partes reducuntur. ſ. Jeiunium oratio ⁊ elemoſina ſine quib⁹ nullus pro peccatis poteſt ſatiſfacere q̄ ſine ſatiſfactione peccata nō remittuntur: ſed de elemoſina ⁊ ieiunio miſi ſe excuſare poſſunt ob ipſorum impotentiam: ſed de oratione nullus ſe excuſare poteſt cū mente orandum ſit: vt patet ex diffinitione orationis dicentis. Oratio eſt eleuatio mentis in deum: ⁊ ideo quia nullus ſe excuſare poteſt: ideo cadit ſub precepto: ⁊ illā confirmat chriſtus dicens ſine intermiſſione orate. Et alibi oportet orare: ⁊ ſic patet primū. Circa ſecundum dubium Jacobus in ſua canonica c. iiij. declarat q̄ multi orant ⁊ non exaudiunt dicens. Petitis ⁊ non accipitis eo q̄ male petatis: ſed qui ſunt illi qui male petunt ⁊ non exaudiuntur ⁊ ex hoc deo non eſt imputandum ſed ipſis. Nota o anima multiplex eſt modus orantium qui male orant ⁊ non exaudiuntur. Primi ſūt peccatores. ⁊ pro declaratione querit vtrum peccatores exaudiantur. Nota Beatum Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. vi. vbi dicit q̄ in peccatore ſūt duo conſideranda. ſ. natura quam diligit deus ⁊ culpa quam odit: ſi ergo peccator orando aliquid petit inquantum peccator. i. ſm deſiderium peccati non exauditur i ꝺ a deo ex miſericordia: ſed quando q̄ exauditur ad vindictam dū deus permittit venire ipſi peccatori id quod petit. ſ. peccatum vt ꝑdat animam ⁊ corp⁹: ſed quando oratio peccatoris ex bono ꝺſiderio nature ꝓcedit a deo exauditur non quaſi ex iuſticia: q⁹ peccator non meretur panem quo veſcitur. ſed hoc ſolum facit deus illum exaudiendo ex ſua pura miſericordia obſeruatis tamen quibuſdam: vt ſcz petat ad ſalutem neceſſaria et perſeueranter: ⁊ iſto modo orandum deus peccatores exaudit. vnde Auguſtinus dicit. Si de⁹ peccatores non exaudiret fruſtra publicanus oraſſet dicēs. Deus eſto mihi propicius peccatori. et Chryſoſto. ſuper illud ſaluatoris ꝓbus omnis qui petit accipit ⁊c, dicit

ſiue ſit iuſtus ſiue peccator ⁊ ſi deus interdum non exaudiat melius medicus quid ī firmo ſit vtile q̄ egrotus. vnde paulus non fuit exauditus propter hoc ꝺ ſtimulo carnis: cum ter dominum rogaſſet: quia fuiſſet contrarius ſue ſalutī qꝺ ipſe oſtendit dicens. Ne magnitudo reuelationum extollat me datus eſt mihi ſtimul⁹ carnis mee ⁊c. vnde ergo primo modo orando deus peccatores non exaudit: ſed ſolum ſecundo modo ⁊ ſic patet primum. Secundi qui orāt ⁊ male orant ſunt qui orant cum euagatione mentis: quia talis euagatio cum propoſito euagandi peccatum eſt quia impedit orationis fructum: vt ponit Beatus Thomas. ij. ij. q. lxxxiij. arti. iij ⁊ iij. Sed q̄ ſit peccatum probat. Nam xp̄s neminem reprehendit niſi de peccato: ſed reprehendit illos orantes cum mentis euagatione. Unde dicit ypocrite bene ꝓphetauit de vobis Iſayas dicens. Populus hic labijs me honorat cor autem eorum longe eſt a me ſine cauſa colunt me. ideo dicit Auguſtinus in regula. Cum oratis deum hoc verſetur in corde qꝺ proferrur in ore. vnde invitas patrum legitur q̄ quidam ſanctus pater relicto omnib⁹ preter vnum aſinum ſe totum deuotioni dedit cadit autem vt quadam die oraret: ⁊ cum diceret. Pater noſter. Tunc cogitabat in mente quid aſinus comederet: deinde dum deus oraret vltra cogitabat orando dicens. O ſi aſinus comederetur a lupo: ⁊ ſic maiorem partem ſue orationis ꝺderat aſino q̄ deo ⁊ tūc ſurrexit ab oratione ⁊ acceſſit ad aſinum ſuum et ait. Infelix maiorem partem hodie habuiſti de oratione mea q̄ deus. ⁊ ideo ne meus in poſterum euagaret donauit aſinum leproſis. vnde bene dicitur vbi eſt theſaurus tuus ibi ē oculus et cor tuum. Sed ſi talis euagatio mentis in oratione ſit p̄ter propoſitum: tunc non impedit fructum orationis: quia ꝛz in oratione ſemper requiratur mēs actualis: tamen ſubſtracta ei⁹ mente preter propoſitum ab aliqua relicta intentio habitualis ſupplet ⁊ non impeditur fructus orationis. Tertij qui male orant ſunt q̄ orant vt ab hominib⁹ videantur quam orationem prohibet dominus dicens Mat. vlti. Cum oraueris intra in cubiculum tuum et pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi: ſed quando aliqui orant vt laudentur vt ypocrita facit male orant: ⁊ ideo non exaudiuntur. Quarti qui male orant ſūt qui excludunt inimicos a communibus orationibus ipſorum pro quibus i communi orare tenētur vt declarat Beatus Tho. ij. ij. q. lxxxiij. arti. vi. vbi dicit q̄ eo modo quo tenemur diligere inimicos etiā p inimicis orare tenemur: ſed tenemur inimicos diligere ſub p̄cepto ita pro eis orare tenemur ſub precepto: quia ſm Grego. probatio dilectionis exhibitio eſt operis. q̄ autem ſub precepto teneamur inimicos diligere patet p verbum xp̄i. Mathe. Auditis quia dictum eſt antiquis. Diliges amic

cum ⁊ odio habebis inimicum tu
um ego aũt dico vobis. diligite ini
micos vestros benefacite his q̃
oderunt vos ⁊c. Quinti qui male
orant sunt qui substrahunt bene
ficia orationis a peccatoribus. vn
de dicit beatus Tho. ij. ij. q. lxxxiij.
ar. iij. ⁊. viij. q̃ pro peccatoribus
est orandum vt conuertantur.
Sed pro iustis est orandum vt
preseruentur. Orantes tamen
non pro omnibus peccatoribus
exaudiũtur sed pro predestinatis
tantũ ⁊ non pro presciis ad mor
tem. sicut enim correctio qua fra
trem corrigim⁹ effectum habet in
p̃destinat⁹ ⁊ nõ in p̃scit̃. iuxta illõ
Eccle. vij. Quẽ deus desperit ne
mo corrigere potest. sed nulli quã
diu in hac vita viuit substrahẽdus
est beneficium correctionis: quia
non possumus distinguere prede
stinatos a presciis: vt dicit Augu
stinus in libro de correctione: ita
etiam nulli substrahendus est be
neficium orationis. Sexti qui ma
le orant sunt qui temporalia pe
tunt principaliter vt in eis requie
scant. Nam temporalia querenda
sunt non principaliter sed secun
dario non permittendo ea que sũt
dei: sed ea querere licet ad necessi
tatem. vnde tales querentes ea tã
q̃ finem sunt similes cuidam re
gi qui petijt a deo suo vt quicq̃d
tangeret in aurum conuerteretur
quod ⁊ factum est: ⁊ tangendo in
auruꝫ conuertebantur: ⁊ sic fame
interijt. ideo dicitur talibus Ma
thei. Querite primũ regnũ dei et
iusticiam eius: ⁊ hec omnia adijci
entur vobis. Septimi qui male
orant sunt qui querunt vindictaꝫ
de inimicis cum pro ipsis orandũ
sit iuxta salutoris sententiaꝫ. ego
autem dico vobis orate pro pers.
⁊ calũp. vos. Ultimi qui male o
rant sunt qui orant cum obseruã
tia ⁊ superstitione que ab ecclesia
prohibetur. Sed ex supradictis mo
dis ptz que orationes non exau
diũtur a deo: sz veri adoratores a
dorabant patrem in spũ ⁊ verita
te: q̃ pater tales q̃rit: ergo aia b̃
fac ⁊ vives: ⁊ hec de prio. Circa
secundum dico q̃ oratio est mari
me virtutis. ⁊ pro declaratiõe no
taq̃ est multiplex fructus oratio
nis. Primus fructus est quia q̃
dammodo cogit deum ad miserẽ
dum. Naz exodi. xxxij. dixit domi
nus moysi oranti. Dimitte me vt
irascatur furor meus contra po
pulum istum. nam cito recesserũt
de via quam ostendi eis faciamq̃
te in gentem magnam quid est b̃
dimitte me nisi pensa quanti me
riti sit apud me: q̃ hoc facere nolo
nisi volueris: q̃ orante moyse pro
pplo placat⁹ ẽ dñs ꝺ malignitate
quã dixit facere pplo ⁊ miser⁹ ẽ
eis. vnde Bernard⁹. O bona hu
militas o felix lachrima ponitur
q̃ cito vincis inuincibilẽ q̃ cito mu
tas iudicẽ in pyssimũ patrẽ. Se
cund⁹ fruct⁹ orationis est q̃ ape
rit celũ atq̃ claudit: vt dr̃ Jacobi
helias hõ erat passibilis ⁊ orauit
vt nõ pluerꝫ super terrã ⁊ nõ plu
it annis trib⁹ ⁊ sex mensib⁹. iteruꝫ
orauit ⁊ celũ dedit pluuiã. Tert⁹
fructus orationis est q̃ imperat

soli ⁊ lune Josue. i. Sol contra ga
baon ne moueatis ⁊ tũc steterũt
sol ⁊ luna spacio vni⁹ diei. ⁊ ꝺ Eze
chia dicitur q̃ sui oratione sol re
trocessit. Isa. iij. Quartus fructus
orationis est quia. Eccles. xxxvij.
In tua infirmitate ne despicias te
sed ora deum ⁊ ipse te curabit.
Quintus fruct⁹ orationis est: q̃ sa
suscitat mortuos. nam x̃ps ad se
pulchrum lazari fortiter clamãs
quod significat orationem feruẽtez
lazarum suscitauit. Helias ⁊ He
liseus orantes mortuos suscita
uerunt ⁊ q̃plures alij vt petrus
⁊ alij apostoli ⁊ martyres. Sext⁹
fructus orationis est q̃ mutat na
turam. Nam anna sterilis domi
nũ orans dedit ei samuelez. i. Re
gum. i. Septim⁹ fruct⁹ orationis ẽ
q̃ veniam peccatorũ impetrat. nã
publicanus orans descendit iusti
ficat⁹ in domũ suam. hoc idem di
citur q̃ beato Stephano orante
deus paulũ ecclesie donauit ⁊ pe
nam ⁊ culpam remisit: ergo o aia
orandũ ẽ semp cũ oratio sit maxi
me virtutis ⁊ etiam potentie. hoc
ergo fac ⁊ vives vt gr̃am ⁊ gl̃iam
obtineas.

¶ Dñica. ij. xl. de mia dei.

Fili da
uid miserere
mei. ¶ Math. v.
Alia fidelis ex
istens in missa
audiuit ex tex. eiũ q̃ x̃ps facit mi
sericordiam mulieri chananee. vñ
in sua mente cogitat dicens si x̃pc
a quo dicimur x̃piani fecit tantaz
miam mulieri chananee eũ iplo
rant: que non erat de populo dei
quid namq̃ faciet mihi que suz ꝺ
populo dei. vnde relicta mussa ve
nit ad me vt ad x̃pm vadat: vnde
hoc perpendens tentator sibi ob
uiam venit ⁊ ait. Quo pgrederis
o pulcherrima mulierum. ait ani
ma vado ad christum vt implorẽ
misericordiam de peccatis meis:
vna cuz ista muliere chananea di
cendo. Fili dauid miserere mei. au
di prius anima q̃ ꝺ dictuz est ⁊ scri
ptum. Quicquid agas prudenter
agas ⁊ respice finem. vnde primo
si deus debet tui misereri si hoc p
penderis vade in pace finautez nõ
perpenderis hoc: quid ergo fru
stra laboras? Sed quod tui non
debeat misereri probo ratione ex
emplo multiplici ⁊ auctoritate.
Et primo ratione. Naz misericor
dia dicitur quasi habens cor mise
rum inquantũ miseriam alterius
facit quasi suã: sed talis misericor
dia non cadit in deo: ergo in deo
non potest esse misericordia. Se
cũdo probo multiplici exemplo ⁊
pmo luciferi q̃ fuit pulcherrima
creaturarum ⁊ nobilissima: iõ di
citur lucifer quasi lucem ferens. i.
plen⁹ sapientia ⁊ nobilitate quez
deus sua pulchritudine posuit si
cut signaculum in conspectu suo:
⁊ tamẽ vno peccato q̃ ꝺ fuit super
bia de celo eject⁹ est in profũdo in
ferni irreuocabiliter. Si ergo ani
ma deus pro vno peccato taz no

bilissimaz creaturaz damnauit e/ternaliter quid namqz faciet tibi qui amplioza peccata commisi/sti. Nam ipse deum nunqz blas/phemauit nec adulterauit nec in/cestuauit nec homicidium perpe/trauit nec sacrilegauit que omnia commisisti in vituperium quid er go faciet tibi. Et sicut ergo illi nō misertus est: sed eternaliter dam/nauit multo fortius tui misereri non debet. Etiam probatur alio exemplo: nam adam quē de limo terre suis manibus formauit ⁊ ita tum ex vno peccato factus est ex ī/mortali mortalis ⁊ oīm infirmi/tatum dīs. Si ergo anima pvno peccato tm̄ a facie dei sui fuit ab/iectus ⁊ de paradiso expulsus do mino priuatus ⁊ contentiu⁹ om/nium passionum quid namqz fa/ciet tibi qui amplioza peccata com misisti ⁊ turpioza ⁊ turpiozi mo/do q̄z iste fecerit cum non sit acce/ptor personarum: ergo desiste a la bore tuo cum non tui debeat mi/sereri. Tertio probatur exemplo d̄ esau: de quo dicit aplus ad Ne/breo. xij. q̄ non inuenit locum pe/nitentie de peccato suo qualiter cunqz quesiuisset eam. Si ergo o anima esau non inuenit locuz pe nitentie pro vno peccato quod fu it gula. quomodo tu pro plurib⁹. Tunc his dictis demon abcessit: ⁊ animam desperatam reliquit: tunc anima hys intellectis vllu/latu magno clamare cepit dicēs. Timor ⁊ tremor venerunt super me ⁊ contexerunt me tenebre. Et ideo infixa sum in limo profundi: scilicet desperationis ⁊ non est sub/

stantia: videst amplius spes venie meoz̄um peccatoz̄um. Ideo hoc in tellecto motus pietate ⁊ sata cau sa sue desperatiōis dixi. O anima audi Ber. super canticum tibi lo/quentem ⁊ dicentem. Ad tui con/solationem ⁊ inimici tētantis con fusionem. Currimus domine iesu christe post te: quia scimus q̄ pec catores nō despicis. Non enim de speristi confitētē latronez nō sup plicantem cananeam nō deprehē sam: in adulterio nō te negantem nec discipulum persequentez: ideo currimus in odorem vnguentoz̄ tuoz̄um. Vade ergo ad christum cum muliere cananea dicendo. Fi li dauid miserere mei. Tunc anima: quare ergo si tanta est dei mi/sericordia nō pepcit lucifero Ade Esau. Et quomodo in deo possit cadere misericordia cuz in ipo nul la est miseria: queso declarari mi/hi. Nota o anima beatuz Thomaz i. par. q. xxi. articulo. tij. vbi dicit q̄ misericordia cadit in deo p̄m effe/ctum: ⁊ nō p̄m passionis affectum Sed fortassis querens quomodo intelligitur hoc. Nota q̄ hoc intel ligitur sic: q⁹ ex hoc aliquis dicitur misericors in q̄tum misericordiaz alterius facit suam q̄z quidem cōl/tingit q̄tuz ad duo. Primo q̄tuz ad hoc q̄ ipe quedammodo ex a/liena miseria afficitur in q̄tum cō patitur patiēti. Secundo p̄m quā dam reputationem: quia miseriaz proximi reputat quasi suam: ⁊ ex hys inde monetur ad repellendū eam per beneficium: sicut repelle/ret suam. Exemplum ponatur q̄ homo sit aliquo debito detentus

in carceribus. Unde motus pieta te non dolore ex eius incarceratio ne pateris: quia effectualiter nul/lum dolorem sentis ex eius misе/ria: sed pietate ductus de sua icar ceratōe ex eo q̄ habet filios ad nu triendum qō facere nō potest. Un de reputabis caritate ductus illā incarcerationem quasi tuam ⁊ ex/inde tuo beneficio repelles ei⁹ mi seriam illuz a carcere extrahendo creditori eius pro eo satisfaciēdo ista dicatur misericordia effectua/lis ⁊ non affectualis: quia ex eius incarceratione nullum dolorē sen tis. ita deus nullo modo est parti ceps nostre miserie: q⁹ miseria i eo non cadit: sed ipse se hoc modo ha bet in repellendo miseriam alioz̄ sicut se haberet homo in repellendo ppriam miseriam. Et sicut enī ho mo in repellendo miseriaz alteri⁹ considerat hominis vtilitatez ca/sus repellit miseriam: ita deus p̄ sua beneficia repellens nostrā mi seriam non ordinat ad suam vtili tatem sed nostram: ideo deus mi/sericors ⁊ misereri p̄m effectum ⁊ nō p̄m passōnis affectū. Tunc anima: si sic ē vt dicis quare ergo nō pepercit angelo vno peccato solo peccanti. Nota beatum Thomā. i. parte. q. lxiij. arti. ij. vbi dicit q̄ ap prehensio angeli fuit īmobilis p intellectuz: ideo adheret fixe ⁊ im mobiliter: sed anteqūz adhereat est liber ⁊ postq̄ adhesit amplius nō est flexibilis ad volendum illō ad quod prius fuit liber. Sed sic non est de homie: quia intellectus ho/minis adheret rei fixe ⁊ mobiliter discurrēdo de vno in aliud habēs viam ad vtrūq̄ oppositoz̄um. vn de voluntas hominis est variabi lis quod angelo nullo modo dici/tur concessuz: ideo hac de causa e/ius peccatum dicitur irremissibi/le ex eo q̄ eius voluntas que con firmata est in malum mutari non pōt. Si ergo sic est pater vnde est q̄ esau qui homo erat qui cum la chrymis penitentiaz sui peccati q̄ fiuit ⁊ locum penitentie non inue nit. vt dicit apostol⁹. O anima no ta beatum Thomam. iiij. senten. distin. iiij. ar. ij. vbi dicit q̄ ex hoc esau locuz penitentie non inuenit quia nunqz vere penituit. q̄ patet ex eius verbis qui dicit veniet di/es luctus patris mei ⁊ interficiaz fratrem meum Iacob: et ista fuit causa quare non inuenit locuz pe nitentieq̄z tunc̄q̄z cuz lachrymis quesiuisset eam. Sed tu anima cū lachrymis quere christi misericor diam cum chananea cuz contrito fit causa remissionis culpe. iuxta illud p̄s. Cor contritum ⁊ humili atum ⁊c. vt patet in Magdalena ⁊ Petro plorante suum peccatum ⁊ hodie clarius in euāgelio: quia ista chananea plorando ⁊ claman do implorauit christi misericordi/am dicendo verbum assumptum Fili dauid miserere mei ⁊ di. xp̄s mulier fiat tibi sicut vis ⁊ sanata est filia eius. Tūc anima: gratias tibi pater imēsas ago: quia me ex desperatione ad gratiaz misericor die revocasti. Sed queso tria du/bia declarari quibus declarat ac/quescam. Primuz vtrum de⁹ sua misericordia possit pretermittere aliq̄ eoz̄uz q̄ spectant ad debitū

iusticie. Secundum vtrum possit esse tanta dei misericordia q̄ in fine iudicij omnis pena terminetur tam dānatorum q̄z purgandorū. Tertium vtrū misericordia dei sit principalius i operibus dei q̄z ei⁹ iusticia. Circa primū nota beatuz Tho. iij. senten. distin. xlvi. arti. ij. vbi dicit. q̄ opus iusticie potest p̄ termitti dupliciter. Uno mō vt fiat contra iusticiam. alio modo vt fiat preter iusticiam. Primo modo cnz iusticia dicatur p comparationem ad aliud: tamen contra ordinē fit quando ei subtrahitur quod debetur vel qd conditio eius exigit. Secūdo modo si ei amplius impendatur q̄z ei debeatur nō est cōtra iusticiam: sed preter iusticiā. sicut patet in eo cui aliquis sua bona liberalit cōmunicat. vnde sicut sine preiudicio iusticie potest aliquis de bonis suis alicui plus cōferre q̄ debeatur: ita sine preiudicio iusticie potest deus nimis irrogare de pena sine peccato in eū cōmisso q̄ ei debeatur. deus enim⁹ donator bonorum est. et sic in eum oīs peccator peccat. vnde potest plus conferre de bonis q̄z sit alijs debitum et minus inferre et malum et penam et potest totaliter relaxare et hoc non est contra iusticiam: sed preter iusticiam. Exemplum ponit beatus Thomas eadem distin. q. i. arti. ij. vbi dicit q̄ dānare petrū cui ex beneficio gratie sibi collate salus debetur esset contra iusticiā vnde deus facere nō potest loquēdo de potestate ordīata qua iusticia regulatur. Sed saluare iudam non esset solum iusticie cōtrariū: sed preter iusticiam: qz damnando petrum daret sibi minus q̄ sibi conueniat ex debito iusticie qd facere non potest cum sit iustus et iusticiam diligat. Sed dare iude beatitudinem: que sibi ex iure non conuenit esset preter iusticiam quod facere non potest: et sic patz q̄ deus sua misericordia non potest pretermittere aliquid eorum que spectant ad debitum iusticie et sic patet responsio ad primum. Circa secundum nota Beatum Thomam. iij. sen. di. xv. ar. vi. vbi dicit q̄ circa hoc multiplex fuit error. Nam primus fuit origenis vt dicit Augustinus. xxi. de ciuitate dei. Dicebat enim origenes q̄ quīq̄z per dei misericordiam liberandi erant damnati et demones a penis inferni. et hoc propter illd̄ ps. dicentis homines et iumenta saluabis domine quēadmodum multiplicasti miam tuam deus. Nam per homines accipiebat peccatores in hoc seculo. per iumenta autem accipiebat damnatos quod ē falsum: quia per homines iusti intelliguntur: quia homo dicitur a ratione: et quia iusti solum ea in omnibus vtuntur: ideo per homines iusti intelliguntur. Sed quia iumenta absq̄z rationc viuunt peccatores qui sine ratione viuunt intelliguntur: quia sine ratione ducunt vitam suam iuxta Hieronimi sententiam dicentis. Qui peccatis est deditus magis cum bestijs q̄z cum hominibus numerandus est. Ideo per bestias et iumēta ꝑm prophetam peccatores intelliguntur: et per homines iusti.

Et qz origenes sensit oppositū q̄ p̄ homines intelligunt peccatores et p iumenta dānati: ideo talis error ē ab ecclesia que spiritu sancto regitur condēnandus ꝓpter duo. et primo: qz manifeste sacre scripture auctoritati repugnat. Unde apocalipsis. xxi. dicit q̄ dyabolus qui seducebat gētes missus est in stagnū ignis et sulphuris vbi bestia et pseudo ꝓphete cruciabūtur die ac nocte in secula seculorum p qd̄ verbum in scripturis intelligit eternitas: qz secula seculorū eternitatem significat. et Matthei. xxv. Ite maledicti in ignē eternū: et sic sequeret falsitas hui⁹ sacre scripturarum. Secūda sua opinio fuit: et est reprobata ab eccla: qz ex vna parte misericordiā nimis extendebat: qz dicebat q̄ eius misericordia debebat ita multiplicari q̄ in fine dānatos debebat saluare. Ex alia parte misericordiā nimis coartabat in q̄tum. s. alias sanctorum qui saluant et que saluate sunt p misericordiā coartabat illaz dicēs q̄ spūs bonorum angelorū et aīe sanctoꝝ que saluate sunt p dei misericordiā: et saluande sunt quādoq̄z a beatitudine in hui⁹ vite miserias deuoluēde: et sic ponebat aias dānatorum et demonū q̄licz liberandas p dei misericordiam: et ita etiā ponebat angelos et aīas beatorum. q̄licz a beatitudine cessare qd̄ omno patet esse falsum: et rō est Ordo enim⁹ rōnis esse videt bonos angelos in eterna btitudine manere et malos ieternū puniri: et sic patet q̄ dei misericordia pena damnatorum terminari nō debet: et rō est. nam dei misericordia est supra ordinē religata. Unde est q̄ ad quosdam nō se extendit sua misericordia qui. s. se fecerunt sue misericordie indignos: sicut sunt demones et damnati qui sunt in malicia obstinati: iō dei misericordia nō sunt a penis liberādi: et sic patet falsitas opinionis origenis. Quidā alij dicebant q̄ nō omnes dānati liberādi erant a penis inferni cōtra opinionem origenis qui volebat oēs liberari p misericordiā: sz dicebāt aliquos trāsi liberari. s. christianos: qz fidei sacramēta ꝓceperunt et fidem sine qua impossibile est placere deo. ad Hebr. xi. Alij vo dicebāt q̄ soluz illi ab eterna pena erant immunes qui in fide catholica finaliter ꝑseuerant q̄tumcunq̄z aliis criminalibus inuoluant: sz hoc cōtrariat scripture sacre dicentis q̄ fides sine operibus mortua est. et Matth. vij. Non omnis qui dicit mihi dñe etc. Sed alij dicebant vt Augustinus dicit. xxi. libro de ciuitate dei q̄ solum illi ab eterna dānatione erant immunes qui in operibus misericordie perstitebant quantumcunq̄z aliis criminibus inuoluantur. Sed istud nō potest stare: quia nulla virtus potest esse vera virtus absq̄z charitate: et per consequens nec deo placere: qz opera facta extra charitatem deo nullo modo placere possunt: ergo firmiter tenendum est q̄ quicunq̄z in peccato mortali discedit: nec fides: nec opera misericordie: nec dei misericordia eū liberat a pena eterna: cum dicat in inferno nulla sit redemptio.

ꝛ sic paret responsio ad scām. Circa tertium nota beatū Tho. i. par. q. xli. arti. iij. ꝛ iij. sentē. dist. xl vi. ar. v. vbi dicit ꝙ in oībus operibus dei nil aliud est ꝙ mia ꝛ iusticia. vnde ps. Oēs vie domini mia ꝛ veritas. ¶ Ex notādū ꝙ misericordia dei ē occulta quādoq; ꝛ iusticia est manifesta vt in diluuio ꝛ morte puerorū: quia deus per iusticiā volendo punire peccata patrum: quia filij sunt quedā res patrum: ideo corporaliter puniti sūt filij: ꝛ sic iusticia fuit manifesta in puniendo filios cū parentibus: ⁊ in tali punitione puerorū misericordia dei fuit occulta inq̄tum si superuixissent fuissent peccata patrum et moriendo dānati fuissent eternaliter in qua dānatione fuisset duplex pena: scz dām ꝛ sensus que est pena acerbissima dānatorum. Et deus qui cognouit casus cuiuslibz hominis ab eterno: quia si superuixisset peccata parrū suorū amitati fuissent: ideo eos interficiēdo misericorditer se habuit: qz pro eis melius fuit ꝙ punirētur tpaliter q̄ supuiuendo punirētur eternaliter: qz vt dicit augustinus deus in suis operibus nō sineret malū nisi ex malo sciret elicere bonū. ꝛ sic ps ex isto exemplo ꝙ mia dei fuit occulta ꝛ iusticia manifesta. aliquando iusticia dei ꝛ misericordia sunt occulte: vt in dānatq; qz punit eos circa condignū. vnde ps. Non continebit in ira misericordias suas ꝛ iusticia etiā est occulta: quia sensu non constat nobis de acerbitate illius pene dānatorū: cum ꝑm scripturarū eloquiū acerbissima sit. vnde Greg. In inferno est ignis inextinguibilis vermis imortalis fetor intolerabilis tenebre palpabiles flagella cedentium ꝛ horrenda visio demonum. Aliquādo mia dei est manifesta et eius iusticia occulta: vt in iustificatione peccatoris. nam dei misericordia est manifesta in relaxando peccata q̄ pane quo vescebat nō erat dignus: sed erat dignus cruciatu eterno: sed in sua mia omnia peccata condonauit: ꝛ sic in tali iustificatione dei mia est manifesta et sua iusticia est occulta: qz iusticia est reddere vnicuiq; qđ suū est. Nā ipse deus ꝓmisit per ꝓphetas suos veniā ꝛ indulgentiā vere penitentibus quib⁹ obligatur dare ratōne ꝓmissi dando vnicuiq; quod suū est iusticia est: ꝛ sic iusticiā seruat in iustificādo quautūcūq; misericordia fit manifesta: iusticia tñ est occulta. Unde ergo aīa hoc cōsiderans ꝙ vniuersę vie dñi mia ꝛ veritas ꝛ iusticia. Ideo nō tantū cogitare debes de dei mia: ⁊ etiā cogitare debes ꝙ iustus est ꝛ iusticiaſ diligit retribuēs malis mala ꝛ bonis dat bona. hic in pñti ꝑ grām ꝛ in futuro ꝑ gloriam.

¶ Feria secūda dnice secūde de obstinatione in peccato.

Propter peccā enim nostra facti sum⁹ Deut. ix. Anima fidelis exēs in missa audiuit ex verbo assumpto ꝛ peccatuz non

tantū ponit nos in obprobriū dei sed ꝛ oim hominū. Un relicta mis saycri ꝛ ad me ꝛ ꝑ sui introductione querit dubiū declarari. Cū nullum peccū in hac vita sit qđ ita ponat hoies in oprobriū dei ꝛ hoim sicut facit obstinatio in malū cum sit spēs pcti in spūm sanctum: ꝛ hoc nō est mirandū: qz tales nunq̄ de pctō penitent: sed semper stant in statu et ꝓposito malefaciendi ob quā cām fit homo impenitēs: ꝛ iō talis obstinatio ponit hoies in obprobriuz dei ꝛ hoim: ideo quero b dubiū declarari: scz vtrū obstinati recipiantur a deo que est ratio huius quesiti. o aīa nōne edoceris a xp̄o in euāgelio hodierno. ꝙ iudei obstinati in malū qui nec verbo nec exemplo nec miracula malo reuocari poterat quib⁹ sic obstinatis loquitur xp̄s dicens. queritis scilicz obstinati ꝛ non inuenietis: ꝛ quo ego vado vos non potestis venire hoc ergo scito ꝙ obstinati non recipiūtur a deo qđ me interrogas: ratō que me mouet pater est: quia vt dicit Augusti. super illud apli. iustificati gratia illius: si deus nō reciperet confugientes ad se aliter in eo esset iniquitas: scz in deo nulla est iniquitas: ergo necessario oz ꝙ recipiat peccatores confugientes ad ie ꝛ ꝙ neminē repellat a sua misericordia. Nota ꝙ anima ꝑ declaratione ꝙ deus est tante benignitatis et clementie ꝙ semper est paratus recipere omnes confugientes ad se: sed quia obstinatus obstinate stat ꝛ ad xp̄um accedere non vult: ideo non est xp̄o imputandum si illum non recipit sic indurauz in malicia: qđ figuratiue ostenditur in filio maiori patris filij ꝓdigis quem pater precibus quibus ipse poterat rogabat vt intraret domū ad epulādū ꝛ gaudēdū cū fratre perdito ꝛ inuento ꝛ ꝑ cab⁹ assentire noluit ꝛ obstinate extra domū remansit: ideo sibi imputandū est si a patri qui fecit qđ potuit vt intraret: ita spiritualiter non deo imputandum est si obstinati a deo non recipiuntur: qz vocantur a deo misericorditer multiplici vocatione vt dicitur Proue. i. Vocauit ꝛ renuistis: scz per ꝓphetas euangelistas ꝛ apostolos ꝛ continue per predicatores ꝛ renuistis extendi manū meam multa beneficia largiendo ꝛ non fuit qui aspiceret deiperistis consiliuz meum ꝛ correctiones meas neglexistis ego quoq; in interitu vestro gaudebo: ergo non deo est imputandū si obstinati in malum nō recipiuntur a deo: sed ipsis obstinatis imputandū est. Sed vt de ipa pleni⁹ informemur vt eam vites o aīma videndum est vnde prouenit illud horribilissimum peccatum per quod fit homo impenitens. ¶ Nota ꝙ triplex cā esse potest huius obstinationis. Prima ratione obstinationis ad malum. Secunda ratione difficultatis ad bonum. Tertia ratione alienationis mali. Circa primum dico ꝙ obstinatio prouenit ex eo ꝙ ē ita voluntas firmata in malum ꝙ nō potest verti ad bonum quod in hac vita esse non potest vbi voluntas est vertibilis ad bonum et ad malum: ꝛ ista volūtas sic obstina

ta dicitur esse in inferno vbi dānati sic obstinati sunt in malū q̄ voluntas eorum non potest verti ad velle bonū. ¶ Quia sicut beati in patria in hora sui exitus sunt confirmati in bonum: quia infunditur in eis in illa hora habitus gratie: ita in dānatis in hora exitus sui infūditur in eis habitus malicie: ideo dixit abrahaz diuiti epuloni vt dicitur Luce. xvi. Inter nos et vos chaos magnum firmamentuz est id est inflexibilitas intellectus: qa beati sunt cōfirmati in gratia: ita dānati in malum: ideo ratione huius inflexibilitatis dicuntur obstinati: quia in hac vita talis obstinatio esse non potest. ¶ Secunda ratio provenit ratione difficultatis ad bonum quando scilicet voluntas ita propter habituz confirmata ē in malū q̄ ꝓpter illū ōnitū in malum habet difficultatem ad bonū t hec differt a prima: quia illa confirmata est vt predixi: sed ista habituata: quia talis voluntas propter habitum fortem que ex multis actibus peccati facit habitum ita fortem q̄ vix aut nunq̄ potest dimittere habitum. ¶ Et huius potissima causa esse potest delectatio vel complacentia quaz estimat in peccato in quo induratur. de quo dicitur Hieremie tertio. ¶ Sicut nō potest ethiops mutare pellem suam nec pardus varietates suas: ita nec vos poteritis benefacere cuz didiceritis malum. ¶ Unde philosoph⁹ libro d̄ memoria t remiscētia dicit q̄ habitus est altera natura. ¶ Exemplum nos videmus q̄ auarus in auaritia antiquat⁹ nūq̄ satiatur nec luxuriosus luxuriam dimittere vult. ¶ Unde tullius libido non refrenatur ex frequenti vsu: sed magis augetur: ideo hoc considerans ¶ Albertus super quarto Ethicorum dicit q̄ iuuenes debent ab illis vicijs retrahi in quibus faciliter habituantur vt sunt vicia naturalia: vt luxuria gula et similia t si in iuuentute talib⁹ vicijs institerunt raro vel nunq̄ sanant: t sic ex isto habitu obstinati efficiūt. ¶ Tertio dr voluntas obstinata t obdurato i malū cuz alleuiat malū: t iō nō pōderat nec grauat sicut oz: t hec ē ruina maxia hoiz. hec em̄ cā fuit oim hoim malorū. ¶ Unde Augustinus dicit super gene. ad litteram loquens qui reputauit peccatum suum veniale: ideo leuissime incidit in aliud. ¶ Naz putauit peccatum alleuiari ex complacentia vxoris sue: scilicet vt nō contristarentur eaz. ¶ Et isto modo multi obdurātur: quia credunt illa esse leuia quandoq̄ causa vxoris aut filiorum aut amicorum peccata committunt: t isto modo generantes seu committentes peccata non curant: t obdurantur in ipsis peccatis t per consequens non agunt penitentiam. ¶ Unde dicit Augustin⁹ in registro. penitere nequaq̄ possumus si ea que iniuste agimus nō iuste ponderamus. ¶ Ideo notanduz q̄ alleuiatio peccatorū procedit ex tribus. ¶ Et primo ex cōsuetudine peccandi. ¶ Secundo inspectione ad aliorum peccata. ¶ Tertio ex multitudine peccantium.

¶ Primo ista alleuiatio peccatorum procedit ex consuetudine peccandi ex qua consuetudine peccatum fit ei ita familiare q̄ nunq̄ curat: ideo Augustin⁹ dicit in quarto sermone de penitentia q̄ omne peccatum quod in consuetudine vile fit homini quasi nullum. ¶ Iste assimulatur passeribus qui primo anno quando exeunt nidum non audent intrare campanile quando campane pulsantur timent motum campane. ¶ In secūdo anno nō timent campanas: sed intrant cāpanale. ¶ In tertio anno dum campana pulsatur stant super eam et stercorisant. ¶ Ita peccator in decimo āno etatis sue videt alios peccare t ipse pre verecundia t timore non intrat campanile: id est peccare nec cum peccatoribus sociari. ¶ A decimo vsq̄ ad vicesimuz tunc intrat campanile: et incipit peccare ex mala societate: id est vicijs t peccatis t secure peccat. ¶ Et a vicesimo secundo vsq̄ ad triceſimūsecūdum ex multorum habitum frequētia fit ei habitus in peccatis t peccata fiunt ei ita familiaria ita vt grauissimum peccatum non reputet esse peccatum. ¶ Secundo peccata estimātur leuia t quasi nulla ex inspectione aliorum et maxime in dignitate constitutorū quia quando videt maiores q̄ peccata aliorum corrigere tenentur t in illis t in maioribus exhorbitari illa reputant esse leuia dicētes. ¶ Et si essent ita grauia tales prelati oues ac domum non committerent vt faciunt. ¶ Tertio contingit ista alleuiatio ob quā fit homo obstinatus ex multitudine peccantium. ¶ Unde dicit Cassiodorus q̄ error multitudinis spem sumit morum. ¶ Unde videmus ad sensuz q̄ quedam peccata que solebant esse detestabilia nobis modo sūme placent: vt peccatum vsure sodomie t similia. ¶ Unde hodiernis temporibus ratione multitudinis peccantium dicunt peccatores. ¶ O totus mundus in hoc errat si ita graue esset nunq̄ a tot et a tantis cōmitteretur: t sic ratione multitudinis peccantiuz pctā alleuiant ex q̄ alleuiatione fit homo obstinatus t impe. t tales obstinati non recipiuntur a deo non ex dei imisericordia: sed eorum obstinatione. vt dicit decimo in euangelio hodierno Quereti me tc. ¶ Ne igitur o anima fis de numero talium obsti. ne in iu. dan. cum impijs fuge obsti. tūc anima fu. p. q. h. sed queso tria dubia declarari. ¶ Primum dubiū vtz deus sit causa excecationis et obdurationis alicuius in peccatum ¶ Secundū dubium vtrū talis execatio t obduratio ordinet semper ad dānationem. ¶ Tertiuz dubium vtruz illi ob quoz extra multi retrahunt a bono quotidie t iaz defuncti t dānati vtrū ꝓpter maluz viuere istoz q̄ invita relinquntur. dum enim imitantur eorum mala exempla queritur si istoz dānatorum istis peccantibus cōtinue augeat pena. ¶ Circa primū dico q̄ deus est cā excecationis t obdurationis in peccatum: vt dicit beat⁹ Thomas, i, ij, q. xxix, arti, iij, et, iiij,

vt dicitur ysaie. vi. Excecā dñe cor ppli huius ⁊ aures eius aggraua ⁊ vm hoc deus cuius vult miserē ⁊ cuius vult indurat. Et p declaratione huius notandū q in excecatione ⁊ obduratiõe duo sunt cõsideranda. Primū voluntas hois inherentis malo ⁊ subtractio gratie qua hõ illuminat ad recte viuẽdū. ℂ Circa primū dico q in excecatione ⁊ obduratione considerat voluntas hois inherentis malo: ⁊ auersio a diuino lumine ꝯtum ad hoc. Deus nõ est cā obduratiõnis ⁊ excecatõis: sicut nõ ẽ cā peccati. Aliud autẽ subtractio gratie ex qua sequit q mens diumit⁹ nõ illuminat ad recte viuendū. Et q̄ ꝯtum ad hoc deus est cā obduratiõnis in pctm̃. s. p subtractionẽ gratie. Et sicut cecus ꝑuatus lumine piclitatur in corpe ita p subtractionem diuine gratie hõ piclitatur in aīa spūaliter. Sed posset hic q̄ri quare hoc facit deus. Respõdeo q deus est cā vniuersalis illuminationis oim̃ vm illud Jo. i. Erat lux vera q̄ illuminat omnẽ hominem venientẽ in hunc mundū. Et sicut sol est cā illuminationis oim̃ rerum: ita deus omnū cordiū hominum. Sed tm̃ aliter ⁊ aliter. sol enim agit illuminãdo p necessitatem nature. Deus aũt agit voluntarie p ordinez sue potentie ⁊ sue sapientie. Sol aũt licet ꝯtum est de se oia corpora illuminet. Si tm̃ impedimentū inueniat in aliquo corpore reliquit illud tenebrosum sicut patet ō domo cuius fenestre sunt clause obscura est. Sed tamẽ illius obscurationis nullo modo causa est sol: non enim suo iudicio agit vt lumen interius nõ immittat sed causa huius obscurationis solum est ille qui claudit fenestram. Deus tm̃ ꝓprio iudicio nõ immittit illis in quibus obstaculum inuenit. Vnde ergo cā substractiõis gratie nõ solum est illius qui ponit obstaculum gratie: sed etiã dei qui suo iudicio gratiã nõ apponit ⁊ p hunc modū deus est causa! obdurationis ⁊ excecationis iuxta illud. Ego induraui ⁊ induratis loquit̄ christus dicens. Querens me ⁊ nõ inuenietis ⁊ quo ego vado ⁊c. ⁊ sic patet primum. ℂ Circa secundum nota beatum Tho. vbi supra ar. iij. vbi allegat beatũ Augustinum in eucheridion dicentẽ q deus cũ sit summe bonus nullo modo pmitteret aliquod malũ nisi posset ex illo malo elicere aliquod bonum. Vnde excecatio ꝓtũ ad quosdam ordinat̄ ad salutem ⁊ saluationem: ⁊ ꝯtum ad aliquos ad dãnationem: vt dicit Aug. in q̄busdam questionibus euãgelicis. Et p declaratione. Notandum q pctm̃ ordinat̄ ad duo, s. ad dãnatõnem ⁊ ad saluationem. s. p dei misericordiaz inꝯtum pmittit deus aliquos cadere in pctm̃: vt peccatum suũ cognoscant ⁊ cõuertant ⁊ hoc solum pmittit vt alijs misereantur: vt patet de peccato Petri qui dicit christo. Domie vsq̄ septies dimittam pctm̃ ꝓximo: ⁊ xp̄us nõ dicit vsq̄ septies: sz vsq̄ septuagesies septies. Et deus pmiserat illum in pctm̃ ruere: vt cognita fragilitate sua ⁊ aliorũ hominum in se: alijs peccãtibus compateretur

Ideo hac de cã permittit aliquos deus in peccatũ cadere: vt Augustinus dicit in libro de natura et gratia. Audeo dicere iustos vtile esse cadere in aliquod apertuz manifestumq̄ vinculum: vt sibi de cetero displiceãt ⁊ humiliẽtur. Sed alio mõ excecatio ⁊ obduratio semper ordinantur ad dãnationem de sui natura illius qui excecat ⁊ obduratur. Sed diuina misericordia aliquos ad tẽpus excecat medicinaliter ad salutẽ ipoz̃um qui excecantur: sz hoc diuina misericordia nõ omnibus impedit excecatis: sz solum p̃destinatis quibus omnia cooperant in bonum. ad Ro. viij. Et sic patet q excecatio ⁊ obduratio nõ semp ordinãtur ad damnationem. ℂ Circa tertium nota beatum Thomam in. iiij. sententiarũ vbi dicit q de tempore possumus loqui dupliciter: aut de tempore ante iudicium: aut de tẽpore post iudicium. Si vero loquamur de tempore post iudicium nullũ erit meritum nec demeritum. Et ratio q̄ meritum ⁊ demeritum ordinãtur ad aliquod bonum vl̄ malum vlterius consequẽdum. Et q̄ post diem iudicij erit vltima consummatio bonoz̃ ⁊ malorum: ⁊ ideo nõ erit vlterius ad dandum de bono vl̄ de malo. Vnde bona voluntas in beatis nõ erit meritum: sed premium. Sed ante diem iudicij quidem dicunt beatos mereri et damnatos demereri: sed hoc non potest esse respectu premij essentialis: vel pene essentialis: quia q̄ꝫ tum ad hoc vterq̄ ad terminum p̃ venit. Vnde potest tamen̄ hoc eẽ respectu pene vel premij accidentalis quod augeri potest vsq̄ ad diem iudicij. Nam premium essentiale est visio beatifica que nullo modo augeri põt: sed semper eodẽ modo se habent sancti in illa. Et pena damnatoz̃um essentialis est ignis qui nullo modo augetur in ipsis: quia eodem modo damnati se habent in illa semper. Sed premium accidentale dicitur quoddam gaudium super additum premio essentiali: ita pena accidentalis est quedam tristicia superaddita pene essentiali. Et tale premium accidentale: ⁊ talis pena accidentalis potest augeri ⁊ minui vsq̄ ad diem iudicij in beatis ⁊ damnatis. Sed quomodo: notare quia sicut per conuersionem aliquoz̃ qui per exemplum alterius sancti conuertuntur: vl̄ aliquod bonũ agunt crescit ⁊ auget meritum illius sancti qui letatur de cõuersione illius qui cõuersus est propter illius exemplum relictum illicita etiam propter malum aliquod exemplum alicuius viuentis praue vt propter malum exemplum alicuius damnati sibi dimissum ex q̄busdam tales peccantes crescit illi dãnato tristicia quedam illis in hoc seculo peccantibus. Hinc est q diues damnatus volebat mittere lazarum ad fratres suos: quia relinquerat eis malum exemplum viuendi vm q̄ ⁊ illi viuebant: ⁊ ideo continue sentiebat augeri tristiciam suam. ⁊ ideo desiderabat vt illos lazarus corrigeret: q̄ non charitate ductus: q̄ in damnatis tãta est inuidia q̄ vellent omnes dã

naari .ISZ si aliqui saluandi essent vellēt suos ⁊ illos q̄bus malis exē plis edificauerūt saluari.⁊ hec ac cidētalis pēa ⁊ accidētale p̄mū vsq̄ ad diez iudicij potest augeri.ō anima ne similia tibi contingant desiste a peccato obstinationis et ne tardes conuerti ad dominum: nec differas de die in diez:ideo fac hoc ⁊ vives ⁊c.

¶ Feria tertia secunde dominice de obedientia.

Fecit mulier.iuxta verbū helye.iij.regum xvij.¶ Anima fidelis existens in missa audit q̄ mulier vidua obediens precepto helye.s.parando sibi bucellā panis p̄mo ei q̄ faceret sibiq̄ ⁊ filio suo. Unde in merito tante obedientie pugillus farine ⁊ olei nō est minutus vsq̄ in diez qua dominus deus dedit pluuiā super faciem terre ⁊ abundantiaz frumenti vini ⁊ olei. Unde hoc intellecto relicta missa venit ad me. Et pro sui introductiōe querit dubium declarari. vtrum vnus homo teneatur alteri obedire. Que est ratio huius quesiti. O anima nōne edoceris. hebreo. vlti. Obedite prepositis vestris ⁊c. Hoc ergo scito quid me interrogas. Ratio q̄ me mouet pater est: quia nō est aliquid faciendum contra institutionem diuinam: sed deus creauit hominem in libertate propria: vt dicitur eccle.xv. in qua creatorem cō stituit eum dominū dicens. Homi nammi piscibus maris non dicat dñetur homo hoi: nō ne cōtra ꝓstō nez dñi fiat videl q̄ nulli obedientia sit p̄standa. Ideo quero dubiū declarari. Nota aia q̄ obediendū ē Et rō est. Nam statim q̄ deus creauit hominē ad obedientie p̄ceptuz obligauit dicens. De omni ligno quod est in paradiso comede preter q̄ de ligno vite. Et ISeum deus creauit in libertate: nō tamē vt faciat qđ vult: sz vt mereaf faciēdo qđ vult dominus eius. Sed dñs tuus vult vt obedias tuis p̄ceptoribus: ergo obedire est necesse qđ ꝓbo. Naz oē qđ facit natura nō facit sine ordinatione: ergo naturam imitari debemus. Nam naturaliter eniz videmus q̄ inferiora mouentur a suis superioribus ⁊ motoribus ad suas operationes p̄ excellentiā naturalis virtutis a deo collate diuinitus: ita etiā in rebus humanis oportet q̄ supiores moueant inferiores p̄ suam voluntatem ex vi voluntatis diuine ordinantis. Et ideo sicut ex ipō ordine naturali diuinitus instituto inferiora in rebus naturalibus ex ordine iuris naturalis necesse habēt subijci motioni superiorum: ita in rebus humanis ex ordine iuris naturalis ⁊ diuini tenent inferiores suis superioribus obedire. Quod etiam ꝓbatur exemplo. Nam inter bruta animalia videmus naturaliter in ipis maioritatē ⁊ minoritatem: ⁊ vnum aial timet aliud ⁊ suo modo subdūtur suis maioribus. Et ꝓbus.i. Ethy. Dicit: q̄ naturaliter anima dominatur cor

pori: sicut dominus seruo: ita vn⁹ homo dominatur alteri cui obedire tenetur. Unde hoc considerans apostolus illam fore ad salutem necessariam ad ipsam nos hortatur. Ro.xiij. dicens. Qui potestati resistit diuine ordinationi resistit. Unde ergo hec mulier vidua scīēs Helyam esse virum prophetam ⁊ seruum dei subdita sibi tanq̄ suo superiori fecit iuxta verbum suuz vt dicit verbum assumptuz. Fecit mulier iuxta verbū helye. Ad quā obedientiam tuorum superiorum seruandam alia tria te inducunt. Et primum quia obedientia est p̄ceptum extreme necessitatis ad salutem. Secundum quia obseruantia ipius est meritum magne virtutis. Tertium quia inobedientia est peccatum maxime grauitatis. ¶ Circa primū dico tibi anima q̄ obediendum est tuis superioribus cum obedientia sit preceptum extreme necessitatis ad salutē consequēdam qđ ꝓbo. Nam deꝰ soluz precepit quod est de necessitate salutis: sed christus salutem optātibus precepit obedientiam suorum superiorum: vt patet in euangelio hodierno. Matthei.xxiij. di. super cathedram moysi sede. Scribe et pharisei: que cathedra est prelatio maiorum omnia quecunq̄ dixerint vobis. s. ad cathedram spectātia seruate ⁊ facite. Non tamē fm opera eorum: ideo necessaria ē ad salutem cū christus nō frustra aliquid precipiat. Et licet sit nobis christianis preceptum de obediētia superiorum: tamen illud preceptum contēnimus. Unde ad confusionem talium audiāt dominū iesum christum dicentem. Joā.vi. Descendi de celo nō vt faciam voluntatem meā: sed voluntatē eius qui misit me. Nam angelus cum sit nobilioris nature q̄ sit homo. ⁊ tamen deo obedit ad gubernationem animarū nostrarum. Naz ad confusionem nostrā bruta animalia obediunt hominibus: vt patet in dyalogo seueri ⁊ galli discipulorum Martini: vbi dicitur q̄ serpens quidam flumen natando transiret ⁊ Martinus cum illum videret venientē. ait ad serpentem In nomine dñi iesu iubeo te redire. serpens mox ad verbum viri retrocessit: ⁊ ad aliam ripam remeauit. ⁊ ingemiscens Martinus ait Serpentes me audiunt ⁊ homines me audire nolunt. Unde ergo anima ne brutis animalibus deterior sis te obedire necesse est ad salutem cum preceptuz tibi a deo sit. Omnia quecunq̄ dixerint vobis seruate ⁊ facite ⁊c. ¶ Circa secundum etiam q̄ obedientia est p̄ceptum magne virtutis. Nam legitur in legenda sancti Benedicti q̄ duz placidus puerulus demergeretur in flumine quodam beatꝰ Benedictus vocauit Maurū hoc cognito: ⁊ ait. Vade velociꝰ qz placidus demergeref. vnde Maurus p̄sto obediens impanti prexit ad flumen: ⁊ iam aqua traxerat eū ad aliā ripam fluminis ⁊ Maurus ambulauit super aquam: ⁊ ad placidum peruenit: ⁊ per capillos erexit: ⁊ super flumen siccis pedibus iterum redeundo ambulauit. Unde considerans se super

aquam ambulasse stupefactus ē: ⁊ omnia beato benedicto narra-uit ⁊ omnia beatus Benedictus obedientie ascripsit. Ideo anima si obedientie deus tale premium in hac vita dedit obedientibus qđ faciet in alia vita obedientibus: ergo ⁊c. ¶ Circa tertium dixi ꝙ ibi obediendum est necessarium: quia inobedientia est peccatuz magne grauitatis. Nam primo inobediē tia est peccatum in spiritum sanctum. Et nota Beatum Tho. ij. ij. q. cv. ar. ij. vbi dicit ꝙ non omnis inobedientia est peccatum in spiritum sanctum: sed solum illa que prouenit ex obstinatione. Nonem contemptus cuiuscuꝝ precepti est peccatum in spiritum sanctuz sed solum contemptus illius boni quod ducit ad remissionez culpe vt. s. contempnantur illa fine q̄ bus salus esse non potest: quia si homo contempneret precepta suorum superiorum. s. ecclesie qui nō curaret de āmonitionibus nec de minis nec de. excōmunicationib⁹ sed obstinanter perseueraꝝ in malum vsqꝝ ad mortem talis inobedientia est peccatum in spiritum sanctum. sed esse inobediens suis superioribus non ex obstinatione sed potius ex aliqua fragilitate ⁊ ignorantia non dicitur peccatuz in spiritum sanctum sed mortale. si tamen mortale: quia non omnis trangressio est mortalis. Sed solum illa est mortalis que est directe contra dei preceptum ⁊ proximi charitatem. itaqꝝ solum ille cō temptus facit peccatum in spiritum sanctum qui ducuntur dire-cte ad penitentiam ⁊ confessionez ⁊ satisfactionem sine quibus sal⁹ esse non potest: ⁊ talis inobedientia est grauissima peccatorum. Quantam vindictam fecerit deus de inobedientibus ostendit multiplici exemplo. Nam adam inobediens de paradiso ejcitur ⁊ maledicitur terra in opere suo cum omni posteritate sua. Gen. iij. Omnes miserimi ⁊ increduli homines quo modo per inobedientiam credidit intrare regnum celorum cum adā sua inobedientia de paradiso fuerit expulsus: ideo anima memora re ista ne per inobedientiam extollaris. nam achas iolue inobedies a populo fuit lapidat⁹ Iosue. vij. Saul inobediens samuelī ne de spoliis maleticorum acciperet regno fuit priuatus ⁊ a deo fuit reprobatus. i. Reg. xv. Ideo anima caue ne simulis tibi contigant: qđ obedire necesse est. Tunc anima sa ciam pater qō hoztaris: sed queso quinꝝ dubia declarari quib⁹ declaratis acquiescam. Primum dubium qualis debeat esse mea obedientia vt deo sit grata. Secundū que sit differentia inter dei obedientiam ⁊ hominis. Tertium vnde prouenient tot ⁊ tante inobedientie in ecclesia militanti. Quartum vtrum xp̄iani secularib⁹ p̄incipibus teneantur obedire. Quintum vtrum subditi teneant obedire dominis suis vt rēpore guerrarum accipiant bona aliorum. ¶ Circa primum nota ꝙ vt obedientia nostra deo sit accepta: sex cōditiones debet habere. Primo vt libēter obediat: quia coacta. set

uitia deo non placēt: vt fuit obedientia pauli. Dñe qđ mevis facere. Isa. di. Ecce me dñe mitte me q̄ vis. Scō reqrit vt simplr obedias i. sine vlla excusatione obediat vt fuit obedientia abrahe quē triplici p̄cepto pbauit de⁹ obedientiaz habere. Primū fuit vt desereret patriam suā di. egredere ꝺ terra tua ⁊ de cognatiōe tua ⁊ de domo patris tui ⁊ veni in terrā quam monstrauero tibi. Gen. xx. Scō probauit eum de sua circuncisione cum nonaginta esset annoꝝ. Gen. xvij. Tertio pbauit eum de re difficillima. s. de filij sui īmolatione que difficultas i multis apparet: qz si multi parentes consentirēt īmortem filioꝝ non tñ eēnt ita crudeles vt suis manibus vellent eos vel eū interficere seu immolare vt ipse mandatum dei voluit. Unde quanta fuerit eius obediētia qui in nullo se excusauit vt se excusare poterat ⁊ dicere. Dñe illū mihi miraculose dedisti cum vxor mea sterilis ac octua genaria ⁊ ego cuz centū annoꝝ essem. aut illum leui ou morte interficere q̄z illū in sacrificio cōburere aut p̄ aliū interficere ⁊ nō vellet me illū interficere: si remota oī excusatione voluit obedire illū p̄prijs manib⁹ īmolare nec cām interrogare p̄sūpsit nec p̄sumpsit nec p̄silio alicui⁹ adeptus est: sed simplr deo obediuit. Unde ei⁹ obediētia tm̄ deo placuit vt audire meruit verbum dicentis: qz obedisti voci mee non pepasti filio tuo p̄pter me multiplicado semen tuū sicut stellas celi et arenā q̄ est ip littore maris in quo semine oēs gentes saluabuntur. Tertio oz ꝙ obediētia sit hylaris. i. ꝙ hylariter obediat nō ex tristicia aut ex necessitate vt fuit obediētia Zachee dicēte dño. Zachee festinās descēde. Lu. xix. quia hodie in domo tua oz me manere ⁊ ille festinans descendit ⁊ suscepit illū gaudens in domuz suaz. Quarto oz ꝙ sit velox vt obediētia petri ⁊ andree. Mat. iiij. dicente dño. Seq̄re me ⁊ statiz relictis rhetibus ⁊ naui secuti sunt dñm. Quīto requirit vt qs viriliter obediat vt fecit mater filioꝝ machabeoꝝ tpe regis anthioci. ij. Machabeoꝝ. vij. Vide hystoriā: quia pulcherrima est: q̄ mulier voluit potius filios puniri morte violenta vna cuz filijs q̄ non deo ⁊ legi obedire. Scō reqritur ꝙ obediētia sit humilis: ⁊ sic tua obediētia erit summe deo accepta: hoc ergo fac ⁊ viues ⁊ hec de primo. ¶ Circa primū nota ꝙ dria est maxima inter obedientiā dei ⁊ hoīs. Nam hoīm nō in oībus obediendus est ⁊c. in illis in quib⁹ videat esse contra bonū vtutis. Et p̄ declaratione nota beatū Tho. ij. ij. q. cvij. ar. iij. art. ij. vbi dicit ꝙ ille q̄ obedit mouetur per imperiū illius q̄ obedit sicut res naturales mouentur p̄ suos motores ⁊ naturali inductione eis subdūtur ⁊ obediunt. sic naturali necessitate omnia naturalia subduntur diuine motioni: ita etiam quadaz necessitate iustitie omnes voluntates tenent obedire imperio diuino ⁊ non tamen in oībus: sz etiam in illis q̄ videntur esse contra vsū rationis vt fuit

preceptum abrahe de filij immo-
latione. Gen. xxij. Et iudeis vt qñ
abstulerũt res egyptiorũ. Exo.
xij. Et Ozee in accipiendo mulie-
rem adulterã qđ est cõtra castita-
tem. Primo abrahã deo obediẽs
nõ peccauit in morte filij innocen
tis. Quã deus sit actor vite ⁊ mor-
tis ⁊ cui vult potest dare vitaꝫ ⁊
mortẽ. nec. ꝫ iusti. fecit iudeis da
re res egyp. q2 ei⁹ sunt oĩa iuxta
illud ps. Dñi est terra ⁊c. nec con
tra castitatẽ fecit pcipiendo ozee
ꝙ acciperet mulierẽ fornicatam:
q2 ipe est dñs humane gñationis
⁊ ordinator. itaqꝫ deo in oib⁹ obe
diendum erat: sꝫ hoĩ aũt non. ⁊ h
contingit dupl' vt pbat idem do-
ctor. e. q. ar. v. vno mõ pter prece
ptum maioris ptãtis nõ oib⁹ hoĩ
bus obediendũ est: q2 si dñs ciui-
tatis vnũ pciperet aliud ppositu⁹
poti⁹ dño ciuitatis obediendũ est
ꝙ preposito. Ita si de⁹ vnũ preci-
piat ⁊ aliud inferior magis deo
obediendũ est ꝙ inferiori. Actu.
iiij. Alio mõ inferior suo supiori
obedire non tenet̃ si pcipiat ei ali
quid in quo non subdat̃ ei: vt sũt
illa q̃ ad iterrorẽ motũ volũtatis
q2 i talib⁹ subdit⁹ nõ tenet̃ obedi
re suo supiori vt de mrimonio cõ
trahendo aut de ingressu religio
nis aut de obligatiõe voti cuius-
cunqꝫ vel de virginitate seruanda:
ꝫ solũmõ tenet̃ subdit⁹ suo supi-
ori obedire i hijs q̃ ptinẽt ad bel-
lũ: seru⁹ dño i hijs q̃ sunt seruitia
⁊ fili⁹ pri i hijs q̃ ptinẽt ad disci
plinã vite ⁊ curã dõesticã: ⁊ sic de
alijs. Et sic patet ꝙ non omnib⁹
superiorib⁹ obediẽdum est. Sic

ergo patet dria inter obedientiaꝫ
hoĩs ⁊ dei. ¶ Circa tertiũ dico ꝙ
inobediẽtia puenit ex multipli
cã. Et pmo puenit ex inani glia p
qua nota Btũ Tho. ij. ij. q. cv. ar.
ij. vbi dicit ꝙ vanus gloriosissim⁹
est ille qui appetit manifestatõeꝫ
alicuius excellentie. Et q2 videtur
ad quandam excellentiam ptine-
re qđ homo preceptis alteri⁹ non
subdatur inde est ꝙ inobedientia
ex iani gloria oritur ex cordis ob
stinatione. Nam quis mactet̃ pe-
nitentia si verberet̃ si incarceret̃
nullo modo vult obedire suis pre
positis obstinatus dr̃ seu inobedi
ens. Unde aug⁹ in persona xp̃i lo
quitur talibus inobedientib⁹ di-
cens q̃ est cã ꝙ sermonem inimi-
ci mei. s. demonis seruatis potius
ꝙ meum: necꝫ ille vos creauit
nec pascit nec tempora vestra di-
sponit. Sed quia videtur ingratis
nõ ille ꝫ ego redemi vos: itaqꝫ ob
stinatio est causa inobedientie. ter
tio orit̃ ex superbia: q2 natura su-
perbi est ꝙ vult semp pesse ⁊ nun
ꝙ subesse. qrto puenit ex impuni
tione criminũ. Nam hodiernis tẽ
porib⁹ multa reprehensibilia ⁊ ne
phanda cõmittunt̃ que vir vllo tẽ
pore aut nũqꝫ cõissa fuerunt. prio
pꝫ in clericis q̃busdam sodomiq̃
si essent in seculo igni traderẽtur
v l' patibulo: ⁊ vñ hoc q2 punitio-
nes non fiũt. magnates ⁊ domi
ni maiora cõmittũt: ⁊ vñ hoc: q̃a
punitiones obmittuntur. vñ di-
cit btũs Tho. in libro de regimie
pncipũ: ꝙ sicut peccat ille morta
liter scienter contẽnendo innocẽ-
tem dũ liberare potest: ita absol-

uere reum a morte dum occidere
potest: quibus ministrantibus iu-
sticie loquitur dñs. Diligite iustici
am qui iudicatis terrã non dedit a-
liquã aliã virtutẽ: ꝫ iusticiã q̃ est
ꝫm pħm pclarissima oĩm virtutuꝫ
vñ Aug⁹. Quid nãqꝫ sũt regñ semo
ta iusticia: nisi furta ⁊ adulteria
homicidia: ⁊ hmõi. ergo Diligite
iusticiam q̃ iudicatis terraꝫ. Et si
iusticia ⁊ punitiões criminũ fiũt
hod. tpib⁹ tñ fiũt in tpib⁹. vñ di-
cit Valeri⁹ li. vi. ꝙ ho. tpib⁹ leges
sunt siles telis aranearũ: q̃ puas
muscas retinẽt ⁊ a magnis mu-
scis ille tele franguntur: ita ho. tpi-
bus pui fures capiunt̃ a legibus
⁊ suspendunt̃: ⁊ magni latrones
s. diuites ⁊ potentes liberant̃. vñ
non faciebant antiq̃ de q̃b⁹ loquit̃
Ualerius li. vi. vbi dicit ꝙ quidaꝫ
dñs noie Tabirtus fecerat in sua
ciuitate quã inuiolabiliter obser-
uari volebat. qđ si quis cõmitte-
ret adulteriũ in muliere aliẽa o-
culi ambo sibi eruerent̃. vnde sta
tuta lege casus accidit ꝙ eius fi-
lius fuit deprehensus. vnde man
dauit legẽ adipleri. vñ ciues acces
serunt ad dñm di. dñe dona nobis
seruitorib⁹ tuis hãc grãm ne fili⁹
tu⁹ peat: q2 q̃ facit legẽ põt legem
turpẽ illã fecisti turpẽ potes ipaꝫ
dispẽsare at ille noluit: vñ istãtiã
maximã iterũ atqꝫ iterũ facientes
noluit ppl'ꝫ ɔtristare ⁊ oĩo voluit
legẽ obseruari vt sibi oculi eruerẽ
tur vnũ filio ⁊ alterũ sibi qđ ⁊ fa-
ctũ est. vñ dñs loq̃t iudicib⁹ Deut.
xvi. Nõ accipias psonã cuiuscũqꝫ
nec munera: q2 m era excecãt ocu
los sapientum ⁊ peruertunt vba

iustorum. i. leges quascũqꝫ: et sic
patꝫ tertium. ¶ Circa quartũ du-
bium nota beatũ Tho. ij. ij. q. ciiij.
ar. vi. vbi dicit ꝙ fides xp̃i nõ tol-
lit insticiam: ꝫ est principium iu-
sticie dei ꝫm illud Roma. iij. Iu-
sticia dei per fidem iesu xp̃i: ideo
per fidem iesu xp̃i non tollit̃ ordo
iusticie ꝫ magis firmatur. Nã or-
do iusticie reqrit vt inferiores su
is superioribus obediant al'r non
possent hũani status conseruari:
⁊ ideo per fidem Iesu xp̃i nõ ex-
cusantur fideles qn pncipibus se
cularibus teneãtur obedire ⁊ hoc
in illis qui sunt subditi eis. Unde
si dominus mandaret res alicui⁹
ecclesie in qua non haberet iuris-
dictionem non est in tali casu obe
diendum dño. ideo dicit i euange
lio hodierno omnia quecunqꝫ di-
xerint vobis seruate ⁊ facite. s. ad
cathedram spectantia. idest ad iu
risdictionem precipientis: ⁊ sic pa
tet responsio ad quartum dubiũ.
¶ Circa quintum dubium in quo
queritur vtrum subditi teneantur
obedire suis superioribus i guer-
ris illicitis: ⁊ obediendo an domi
ni vel subditi teneantur ad satis-
factionem. Dico ꝙ mandatuꝫ po-
test impleri dupliciter: aut aufe-
rendo rem suam aut alienam. Si
mandatum superiorum est ad au
ferendum rem suam: tunc subdi-
tus tenetur obedire: vt legitur Ex
odi. xi. Quod dominus precepit fi
lij israel vt vnusquisqꝫ peteret sub
mutuo vasa argentea ⁊ aurea: et
absportarent: ⁊ tamen illud non
fuit furtum ratione supradcã i se
cũdo dubio. Si vo mãdani subdi

to auferrerem non ppriã sz alterius.s. que non sit sub iurisdictiõe sua subdit⁹ nullo modo obedire tenetur:quia dicitur Act.iiij.Ad magis deo cꝫ hominibus obediendũ est:quia deus suo mandato precepit non auferre rem alienam. Si aũt dicatur si non ero sibi obediẽs perdam vitam aut res temporales michi debitas ⁊ familie necessarias ad hoc respondet apostol⁹ pro iusticia agonizare pro anima tua ⁊ vsqꝫ ad mortem ⁊c. ad Thimo.quia magis deo obedire teneris ꝙ hominibus: ⁊ sic intellige dubium de guerris illicitis: quia etiaz consulentes stipendiarij ad damnum illatum in tali guerra illicite ad satisfactionem obligantur cum sit tibi obedientia īdiscreta que nullo modo obedientia dicenda est:quia diuine legi contrariatur:⁊ sic pz ꝙ in reb⁹ illicitis ⁊ inhonestis superiorib⁹ non ẽ obediendũ cũ primũ obediẽtie sit maximũ in pñti p gratiam ⁊ in futuro per gloriam Amen.

¶ Feria.iiij.dñice.ij.de dignitatibus ⁊ honoribus.

Omie rex omps i tua ditõe cuncta sũt posita: ⁊ nõ ẽ q̃ possit resistere volũtati tue dom⁹ vniuersoz tu es. Hester.iiij Ala fidelis exñs in missa audiuit Hester reginã in ciuitate deuotissima oratione mardochei orantez p pplo.in qua oꝛõne audiuit oẽm gl'am ⁊ dignitatẽ ⁊ honorem soli deo tribuere tancꝫ sibi debitũ.iuxta canti.ec. Gloria ⁊ honor deo.vñ relicta missa venit ad me:⁊ p sui ꝛroductione querit dubiũ declarari. Vtrũ dignitates huius seculi: aut prelatões possint appeti sine culpa mortali. Que est rõ huius q̃ siti o aia. Nonne audisti cõsilium apli ad Ro.xij. Non alta sapiẽtes sed humilib⁹ cõsentientes.iõ xps talibus alta sapiẽtibus loquitur. Matth.xxiij.dicẽs. Qui se exaltat humiliabit⁹ ⁊c.⁊ Jacobi. Deus superbis resistit:humilib⁹ aũt dat gratiam. Hoc ergo scito.q̃d me interrogas. Ratio q̃ me mouet pater ẽ Nam dicitur.i.ad Thy.ij. Qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat: sz in episcopatu ẽ dignitas gloria ⁊ honor. Ergo talia desiderare licꝫ:qz bona sunt iuxta dictum apli:ideo hoc cõsiderato quero dubium declarari. O aia p declaratione nota beatũ Tho.ij.ij.q. l.ar.i.vbi dicit supponens dictum Augu.di.xv.de ciuitate dei dicẽs ꝙ locus superior sine quo ppls regi nõ potest:⁊ si decenter adminꝭtretur tamẽ indecenter appetitur vbi ipe probat tripliciter. Primo aut iste appetitus est respectu ad cõsequendã ꝓpter ꝓfectum subditorum:⁊ ꝙtumcunqꝫ ille appetit⁹ sit ad dignitatem tali respectu ad hoc ille appetitus nõ potest esse sine pctõ nam pñsumptuose eẽ videretur:vt ꝑsse appetat ad b̃ vt subditus pñt: cum aliter desiderare non possit:nisi sepi⁹ se ꝛpis meliorem reputãdo qđ est superbia ⁊ peccatum mortale. Si vero habeat respectũ ad prelatiões ⁊ dignitates respectu huius vt magn⁹ ⁊ honoratus dicat:est vna gloria ⁊ mortale. Si vero habeat respectuz ad dignitatẽ ob causaz lucri auaritia est ⁊ mortale. Ex supradictis ergo pz ꝙ nullomodo põt dignitatem appetere absqꝫ culpa. Sz tunc ait aia.quid ergo pater ad dictũ apostoli supra notati. Nota aia Bre. in pasto.sic dicentẽ ꝙ tẽpe quo apostolus dixit illa verba.ille q̃ plebibus ꝑerat primus ad tormenta martyrij ducebat:⁊ sic episcopatũ desiderare vt ꝓ fratribus animaz ponat bonũ opus erat.aliter semper vitiosum est: vt dicit Ebruso. in decre. dist.xliij.ca.multi. Quicunqꝫ desiderat episcopatũ in terra inuenet confusionẽ in celo nec inter seruos xpi cõputabit⁹ qui de episcopatu tractauerit. Ideo aia non alta sapias ꝓpter q̃ncꝫ pulchras rationes. Prima qz faciunt hoiem prouñ ad maluz. Scõa qz acquirũtur cũ labore ⁊ anxietate. Tertia qz periculo sũt aie ⁊ corpi. Quarta qz parue sunt duratõnis Quita qz plerũqꝫ cõceduntur impijs ⁊ sceleratis. Circa primuz in quo dr ꝙ he dignitates ⁊ appetitus earũ faciant hoiem ad maluz ꝓnũ percꝫ sit verũ probo exẽplis triũ primoꝝ regũ populi dei. Naz primus fuit Saul quẽ dñs ꝓpter suam humilitatẽ in regẽ elegit vt dr.i.Regum.xv.dicente dño. Nõne cũ esses puulus.i.humilis caput in tribubus in hierusalem elegite: postea rex factus est ita elevatus est ꝙ dño sibi precipiẽte vt de rebus amalechitaꝝ nõ accepe-

ret obedire cõtempsit. Secũd⁹ rex fuit dauid de quo dicit. Inueni michi hoiem ꝟm cor meũ ⁊ postea factus rex fuit malus adulterando ⁊ homicidiũ perpetrãdo. Tertius fuit salomon quẽ ipleuit sapiẽtia ⁊ fama in diuitijs sup oñs gẽtes fact⁹ vero rex fact⁹ est malus ydolatrando ⁊ multa mala faciẽdo: q̃ cauendũ est ab illa ambitõne post ꝙ facit hoiem ꝓnuz ad malũ. Secũdo dixi ꝙ fugienda est talis ambitio: qz acquirit cũ labore anxietate.naz experimentaliter videm⁹ nemo sine sudore sibi regnũ ⁊ vrbes acquirit nisi etiã laboriosissimis bellis vt rõani olim fecerũt timore hostium ⁊ inimicorũ armis semp indut ne preuenirent ab inimicis eoꝝ. Und dicit phũs ꝙ ambitio hoc maxime habet ꝙ non respicit deum vel se eo ꝙ ponit se in periculo aie ⁊ corpis. Est em̃ ambitiosus semp pauẽs ⁊ timens ne aliquid faciat vel dicat ne fauẽtes ei conturbz ⁊ oĩm penuriaꝝ ac criminũ se seruñ facit. O vtinã xpiani tot ⁊ tanta p vita eterna habẽda quãta patiũtur hoies p habenda dãnatione q̃ parũ durat quãto magꝭ p premia vite eterne laborare debem⁹ in qua semp regnare debent bti cũ xpo: ergo q̃rite qđ eternũ ẽ ⁊ abijcite qđ tpale est. Tertio dixi ꝙ fugienda est ambitio ꝓpter periculũ aie ⁊ corporis. Ihñ Aug. Quãto homo est in loco superiori tanto in periculo maiori versatur ⁊ ꝙtuz ad corpus ⁊ ꝙtũ ad aiaz. dicit Hieronym⁹ honores portãt secum periculũ:qz cito periclitant ⁊ quãto maior ẽ honor tanto ma-

ioza pericula trahit. vnde videm⁹ q̄ nō auderet p̄nceps incedere sine custodib⁹ nec comedere sine credentijs nec dormire sine custodibus. ⁊ q̄ sit verū q̄ sit periculū aie ⁊ corporis ꝓbatur in oī lege. ꝑmo in lege paganoꝝ. Nam quis vnq̄ potentior Julio cesare q̄ totū mūdum conduxit ad arma ⁊ admirabiles victorias habuit nec ꝓpter hoc status eius fuit secur⁹. ideo respice finē eius. nam viginti tribus vulneribus fuit interfectus: quis vnq̄ potētior alexādro respice finē: q̄ veneno fuit potionat⁹ ⁊ interijt: ⁊ sic ꝑz in lege paganoꝝ ambitionē esse cām perditionis aie ⁊ corporis. vnō dicit egisipus q̄ cū rome Nero esset occisus ⁊ p̄nceps militie eligerent vaspasianū imperatorem ille aio rēnuit videntes se verbis non posse proficere minati sūt sibi mortē ⁊ ille vt mortē euaderet prebuit assensum. vnde ⁊ de xp̄o legit q̄ volentes eū regem facere fugit ab eis et volentibus eū capere obuiauit eis dicēs. Si me queritis finite hos abire ⁊ hoc voluit facere ad ostendendū q̄ melius est mori q̄ dānari ratione cui⁹ domīationis ꝑditur corpus ⁊ aīa ideo o xp̄iani nolite alta sapere: ꝛ que humilia sunt sapite. Probat etiaz in lege iudeoꝝ. iij. Regum. i. de adonia filio dauid qui voluit post mortez regnare ⁊ a salomone interfectus est vide hystoriū. Ptz etiā in lege xp̄ianoꝝ: quia nāq̄ diebus nostris in ytalia ꝓpter ambitionē dominādi mortui sunt trecenti homines vt canes. Unde bene dr q̄ aliena picula nos cautos facere debent. Probatur etiam. naz dicatur q̄ quidam in suo testamē to centuz marcas argēti dedit maiori fatuo qui repiri posset: vn deveniens heres in quadam ciuitate: ⁊ stult⁹ quidam homo sentiens ad eum venit vt accipiat centum marcas: ⁊ ait heres testatoris projce te in hoc ponto respō dit certe non faciam. ait heres tu non es stult⁹: ⁊ dare recusauit. accidit casus vt dñs illi⁹ ciuitatis a dñio morte interficeretur violēta quo facto ali⁹ in dominiū eligitur ⁊ dñio accepto statim heres acceꝑta pecunia centum marcas tradidit isti dño nouiter electo. Iste miratur vnde ꝓcedant pecunie: ostendit heres se habere ex legato patris dare pecuniam maiori fatuo qui inueniri possz: ꝛz verū q̄ tu fis ille ex eo q̄ non considerasti mortem precedentis domini qui mortе turpissima interijt: ⁊ tu illud dñium acceptasti: q̄ potes incidere in tali casu sicut tuus predecessor incidit: ideo tibi hec hereditas incumbit ⁊ ita euenit sicut ille prenosticauit: ideo o anima ñ alta sapias: quia per istas ambitiones sepi⁹ perditur anima ⁊ corpus. quod declarat Augustinus dicens. In mari marsilie de quatuor nauibus vix vna saluatur. a marum inquit seculum avsorbebit te qui amatores suos votare nouit. Circa quartum dicit q̄ ista ambitō abijctenda est cum sit paterne durationis. vnde Augustinus ait. respice que ante te sūt vbi amatores huius seculi vbi pōpe vbi tirāni vbi satrape vade. ad

sepulchra eorum ⁊ respce si potes quis dominus: quis seruus: quis diues: quis pauper. Ideo dicit in ps. Vidi impium superaltatū ⁊c. vnde Greg. Uersa sunt regna destructe sunt vrbes ⁊ castra depopulata sunt: ⁊ ideo nō appetende: q̄ sunt parue durationis. Circa quintuz dico q̄ dominationes vt plurimū concedunt impijs ⁊ sceleratis. vnde dicit Boetius de consolatione. Si in ipis potestatibus esset aliquid naturalis ac ꝓpij bo ni nunq̄ pessimi puenirent. Quid namq̄ fuit rex Nero crudelissim⁹ quis nabugodonosor: quis Alexāder. Unde hoc cōsiderās saluator noster in ipis nō esse aliquid bonū vnde in euangelio hodierno repre hendit Jacobū ⁊ Joannez alta sapientes. s. stare vnus ad dexteraz ⁊ alius ad sinistram in regno xp̄i. Matth. x. Illū estimantes regnare in regno tēporali: ideo repḥendit eos dicens. Nescitis quid petatis. i. si sciretis pericula illorum q̄ alta sapiunt nō peteretis quod petitis. Tunc ait aīa video q̄ verba tua vera sunt: ideo faciam qđ hortaris pater: ꝛ queso duo dubia declarari. Primum cū deus sit pater oium: vtrum diligat vnum plusq̄ alium. Secundū vtrū ita fit semp peccatum mortale. Circa primū notandū q̄ de dilectiōe dei possumus loqui dupliciter: aut de dilectione essentiali: aut de dilectione effectuali. Dilectione essentiali dico q̄ deus nō diligit vnum plusq̄ alium: sed dilectione effectuali dico q̄ deus diligit vnum plusq̄ alium. Et pro declaratione istoruz notandum q̄ est differentia inter dilectionem dei ⁊ nostram. Naz dilectionē dei sequitur perfectio creature: quia omnis creatura in suo esse perfecta est: quia illam deus dilexit: ⁊ si deus illam nō amasset nō creasset. igitur perfectio ipsius creature sequitur ipaz dei dilectionem. Nostra vero dilectio ex contrario se habet: quia esse creature ē causa nostre dilectionis: quia eas diligimus: quia sunt: quia si non fuissent aut essent ipsas nō diligeremus: ergo esse ipsarum est causa nostre dilectionis: sed esse ipsarum rerum nō est causa dilectionis dei: quia anteq̄ essent in reruz natura eas dilexit: quia si nō dilexisset nō creasset: quia hec est ratio quare cuncta creauit: ⁊ erant valde bona. Exemplum. Nam pater in generando filios diligit omnes dilectione essentiali: quia non intendit vnum bonum: ⁊ aliū malum generare: nec vnū heredē constituere ⁊ alium hereditate priuare: ⁊ talis vocatur dilectio essentialis. Sed nati postmodum cōstituit vnum heredē: aliū vero hereditate priuat: ⁊ ista est dilectio effectualis: sic spūaliter loq̄ possumus de dilectione dei. Nā ex pte ipius actus volētis qui est magis vl minus intēsus ad amorē alicui⁹. nā fuit ī dō ꝓducēdo creaturas ⁊ eas ꝓseruādo: q̄ deus oīa amat vno ⁊ simplici actu volūtatis q̄ semp eodē mō se hz: ⁊ hoc mō nō diligit vnuz magis q̄ alium vel aliud. Sed ex parte ipius boni q̄ quis vult amare: vt sic dicamus aliquē alio magis amari cui volum⁹ magis bonū

ꝛ sic deus vnum magis ꝙ alium diligit vt dicit sanctus Tho.i. parte.q.xx.arti.iij. Tunc anima nõne deus omniũ pater est: quare ergo magis effectũ sue dilectionis ostẽdit vni ꝙ̃ alteri. Nota o anima ꝙ hoies predestinãtur a deo: ꝑ quo ostendit beatus Tho.i.par.q.xiij. vbi dicit ꝙ predestinatio est ps̃ prouidentie.ad prouidentiam aũt dei pertinet vt res ordinentur in finẽ finis autem ad quẽ res create ordinantur est duꝝ vnus qui excedit ꝓportionẽ nature create ꝛ facultatem ꝛ hic finis est vita eterna q̃ in diuina visione consistit que ẽ sp̃ super naturã cuiuslibet create. Alius est finis nature ꝓportionatus ad quẽ res creata põt attingere ꝑ virtutem sue nature.ad id aũt qõ non põt attingere ꝑ virtutẽ sue nature opꝫ ꝙ ab alio transmittet seu eleuetur sicut sagitta trãsmittitur a sagittãte. vnde rationalis creature in finem predestinatio ordinatur iuxta illõ apostoli. Elegit nos ante mũdi constitutionez ꝛ talis electio predestinatio dici põt: ꝛ quia deus sua sapia preuidit ab eterno casum cuiuslibet: ideo quidẽ ꝑuisi frustrantur predestinatõe nec de⁹ eis prouidere de remedio oportuno vt finem sue predestinationis cõsequãtur: ꝛ qz dñationes ꝛ diuitie ꝛ bona fortũe in multis eẽnt causa dãnationis: ideo auffert ab eis ꝛ non ostendit effectũ sue dilectionis in talibus ista tp̃alia sibi dando que esse possunt causa sue dannationis: ĩmo aufert ab eis materiam peccandi vt saluent. quibusdam ostendit effectũ sue dilectionis sibi temporalia ministrãdo: qz sua sapientia cognoscit ꝙ in isto debent esse sue salutis: ideo in isto effectum sue dilectionis ostendit magis vni ꝙ̃ alteri non tamen dilectõne essentiali diligit magis vnũ ꝙ̃ alterum: ꝛ hoc ostendit xp̃us in prima parte euãgelij: quia filijs dei credentes xp̃m eos prae ceteris diligere ex eo ꝙ attingẽtes essent ob quã causam merentur habere honorem ꝛ dignitatez a xp̃o tanꝙ̃ esset debitor ratione affinitatis. respondit potestis bibere calicem quẽ ꝛc. id est quia non diligo magis vnum ꝙ̃ aliũ: cum non sim acceptor personaꝝ si biberitis calicem quẽ ego bibiturus sum pater meus; dabit dexterã ꝛ sinistraꝫ in regno meo: ꝛ sic patet ad p̃mũ. ¶ Circa secũdũ dubiũ quo quereb̃atur vtrum ira sit semper peccatum mortale. beat⁹ Tho.ij.ij.q.xv. arti.ij. dicit ꝙ ira potest esse bona ꝛ mala. bona inquantũ regulatur ratione. Si autem ordinem rationis excludit est mala. Ordo autez rationis in ira põt attẽdi ad duo. Primo quantũ ad vindictam quã attendit. vnde si aliqs appetit vindictam vt sc̃z fiat ꝑ ordinem rationis est laudabilis ire appetit⁹ ꝛ vocatur ira per zelum de qua dicit Augustinus si non esset irane ꝙ̃ eẽt correctio neꝙ̃ iustitia: ideo dicit p̃s. Irascimini ꝛ nolite peccare. Si aũt iste ire appetitus est vt fiat vindicta contra ordinẽ rõnis quocũqꝫ mõ vtputa si appetit eꝝ puniri; vltra condignũ iste appetitus erit vitiosus ꝛ noiatur ira per vitiũ ex qua ira que est petitio mor

tale multa mala sequunt. Primo iratus incitat alios ad iram ꝓtra quos est iratus dicẽdo talis fecit me sic ꝛ sic ad te dicit sic ꝛ nõ est verum: ꝑ solũ vt alios ꝓuocet ad irã contra ipm̃ si vis mecũ venire puniemus eũ. Secũdum malũ qõ ꝓuenit ex ira est ꝙ irat⁹ reuelat archana sua dicendo tu fecisti sic et sic ꝓpter iram denudabit secretũ illius. Tertiũ malũ est qz efficitur ĩimicioꝝ: qz non solũ offendit inimicũ: sed exponit se periculo mortis vt faciat vindictã. Quartũ malum qz efficitur inimic⁹ amici laudantis vel ꝙ amicus voluerit eũ adiuuare ad vindictã faciendã cõtra iratũ: vt ps̃ de balaac rege qui iratus ꝓtra balaam ꝓphetã: quia noluit maledicere populo dei vt dꝛ numeri: ꝛ sic ps̃ quõ ex ira nascũtur multa mala. vnde hoc considerans xp̃s tot ꝛ tanta mala ꝓuenire ꝛ etiam qñ est peccatũ mortale ꝛ quando non vt ponit Grego.iij. Moraliũ qui dicit iram esse vnuꝫ ex septẽ peccatis mortalibus indignari ꝛ irasci: cum ira sit filia rixe xp̃s apostolos ad pacẽ reduxit di. princeps gentiũ ꝛc. hoc est dicere ꝙ quantũcunqꝫ ꝓmittaꝫ talibus gratiam meaz: tamen nolo ꝙ sint maiores inter vos: quia filius hominis non venit ministrari: sz̃ ministrare ꝛ dare animã suam: id est vitam ꝓ nostra redemptiõe. Ira volo inter vos esse: qz qui erit maior sit minister vester: ꝛ sic ad pacẽ reduxit eos ad quã nos ꝛc.

¶ Feria quinta secũde dominice.

Maledictus homo q̃ sperat in homine ꝛ a dño recedit coꝛ eiꝰ. Iere.vij. Alia fidelis existens in missa audiuit dñm̃ per hieremiã maledicentẽ illos qui suã spem ponũt in creaturis ꝛ a dño recedit coꝛ illoꝝ. vnde relicta missa venit ad me ꝛ ꝓ sui introductione querit dubiũ declarari: sc̃z vtrũ hõ in creaturis sine culpa possit sperare. Que est ratio hꝰ quesiti o aĩa nõne dñz itelligis tales maledicentẽ in verbo assũpto vnde si liceret nõ diceret hoc: ergo scito quid me interrogas. Ratio q̃ me mouet pater ẽ: qz obiectũ spei est eterna beatitudo: sed ad eternã beatitudinẽ cũ quẽdã adiuuamur precibus sanctoꝝ vt dicit Greg.i. dialogoꝝ: ergo licet in creaturis sperare. Q aĩa nota btm̃ Tho.ij.ij. q.xvij.ar.iiij. vbi dicit ꝙ circa spez duo considerandasunt: sc̃z bonuꝫ qõ obiectiue intendit ꝛ auxiliuꝫ ꝓ qõ illud bonũ obtinetur. Si autẽ consideretur bonũ qõ quis obiective intendit sic nullomõ licet spare in creaturis ꝛ ratio est. nã bonum qõ quis spare intendit est beatitudo eterna quaꝫ quis sperare intendit tanꝙ̃ vltimũ finẽ ꝛ nõ licet aliqd aliud spare nisi beatitudinẽ. deus aũt est ꝓncipal' cã mouẽs appetitũ nostrũ ad hanc beatitudinez: et iõ in nullo alio spandũ est: ꝛ iõ dicit p̃s. Gram ꝛ gloriã dabit dñs. Sed si cõsideretur auxiliũ per qõ

illud bonū obtinetur ficlz sperare in hoie tanq̄z ab agente secūdario per qđ aliq̄s adiuuar ad gl̄am et gloriā ꝓsequendā ⁊ de hac spe grego. loquitur vbi supra. Et qz hodiernis tempibus totū oppositū facim⁹ potⁿ spando in creaturis q̄ in creatore: ideo bene merito a deo maledicūtur vt sonat verbū assūptum dicēdo maledict⁹ ⁊c. et ꝑ declaratione huⁱ⁹ materie nota o aīa duo ēntia q̄ dīnt nos pcōres ĩducere ad sperandū in deū. Primū ē diuine largitat' oia pcā condonantis. Secōm est diuine magnitudinis totū penā relaxant. ¶ Circa p̄mū dico q deus est ita largus et misericors q nō tm̄ vnū pcm̄ dimittit: sed oia sua largitate condonat q ꝓbo rōne exemplo ⁊ aucto. ⁊ primo ꝓbo rōne. nā quilibet opifex amat opus suū qđ multoplus de deo credendū ē q diligit hoiez quē de limo terre formauit: ⁊ ꝝm Greg. pbatio dilectiōis exhibitio est op⁹: ⁊ qz pcōr est in piculiōri statu q̄ ĩ aliquo alio statu: ⁊ iō ipsius dilectionis ꝓbatio dz potⁿ ostēdi in statu pcī remittēdo pcā q̄z in alio statu sicut in statu infirmitat' de ifirmo corꝑaliter. sic peccator ē i piculoso statu qñ ē in peccato mortali i quo imminet dānatio ⁊ iō sperandū ē in dei largitate et mīa: qz ab eo remissionē oīs culpe possum⁹ obtinere. Ꝓcēdo ꝓbat' exemplo serui ingrati q̄ dimissus ē lib̄ Mat. xviij. Qē debitū dimiserat sibi dñs suus p qđ benignitatē et largitatē saluatoris iterp̄tamur. Tertio ꝓbatur auctoritate. Nam Eze. xviij. dr Si impius egerit penitentiā ab oīb⁹ iniquitatib⁹ suis oīm iniquitatū suaꝝ non recordabor: ⁊ sic ex istis cogimur ad credendū q̄ deus sua largitate vult nobis oīa peccata cōdonare. Sed tunc p̄t dicere aliquis si ita est q deus sua largitate oīa pcā condonat. vnde est q infidelibus peccata nō dōnantur: sed ipsi oīm infideles dānantur. Dico o aīa q hoc nō ꝓuenit ex defectu diuine largitatis: sed ex defectu spei q̄ non viget in eis: qz ꝝm Greg. sine spe venīā sperare nō licet. Et ꝑ declaratione nota Senecā libro. iiij. declamationū vbi p̄t tale casuz. Quidam pater abducauit filiū suū abducatus studuit medicinā ⁊ iā factus medicus ꝓtingit patrē infirmari grauiter ⁊ filius curauit patrē ab infirmitate. facta curatione nouercā filij ꝓtingit infirmitate laborare qua laborauerat p̄r iubet filius a patre curare nouercā. filiꝰ se excusat nō posse ⁊ pater accusat filiū q̄ nouercā curare nō vult cū sciat ⁊ possit ex eo q curauerit euz de ꝓsimili infirmitate. filius respōdet q lz nouerca laboret in eadem infirmitate alteriⁿ tm̄ spei est p̄ ad filiū q̄ nouerca ad ipm: ⁊ spes patris de filio fuit magna causa curādi patrē. vñ subdit Seneca. nil magꝭ pdest egris q̄ ab eo curari ĩ quo b̄nt spē recupande sanitatis. Ita cū pcōres sim⁹ cuiuscūq̄z infirmitat' spūalis infirmi sum⁹. vñ medicina spes sūma nobis est de medico: qz sine ipsa sperare nō licz peccatori sanitatē obtinere: ⁊ quia peccatores ⁊ infideles nō sperant sed potius desperant de medico ⁊ medicina vt fecit cain: ideo eterna liter dānantur. Et ne tibi o aīa fic ꝓtingat nota tria que ad hanc spē venie ꝓsequende te ĩducere debēt. Primū charitas adoptionis. Secūduz veritas ꝓmissionis. Tertū potestas redditōnis. Primū ē charitas adoptionis. Nam nos adoptauit in filios suos Johan. i. Dedit eis potestatē filios dei fieri his qui credunt in noīe eius. Et patrē nolite vocare vob̄is sup̄ terrā⁹ⁿ est enim pater vester qui in celis. Quis ei est ille filius q̄. nō sperat mīam posse ꝓsequi a patre carnali ⁊ quis pater taz crudelis q̄ filio venīā petenti illam concedere neq̄at. Quanto magis in patre misericordiarū ⁊ deo totius ꝓsolatōis ideo sperate in eo oīs congregatio populi effundite corā illo corda vestra: qz si pat' ergo ⁊ nos filij. si ergo filij et heredes quidam dei coheredes autem xp̄i. Secūdum qđ debet nos inducere ad spem venie consequende est veritas ꝓmissionis. Nam de⁹ est veritas: ergo mēt̄iri non potest: sed ipse venīā peccatoribus ꝓmittit: ergo oportz q̄ det. ptz per prophetas suos vt p̄z Eze. xviij. ideo hoc habem⁹ a deo sicut obligatoriū quoddā maxime securitatis: ideo in eo sperandū ē. Tertio in eo sperandū est ratione sue oipotentie: quia quod promittit potens est ad seruandū: sed promittit venīā: ergo ad illam consequendā sperare necesse est: qz largissimus est in oia condonādo peccata: in eo ideo sperandū est quod erat primū. ¶ Circa secūdū principale qđ debet nos inducere ad sperandum in deū est: qz est tante magnanimitatis in cōdonando: quia non solū culpam dimittit: sed totā penā: vt ꝑz in latrone maria Magdalena paulo ⁊ in multis alijs q̄bus non tantū culpam sed ⁊ penā condonauit. Sed hic posset ozri questio. Dicis pater q̄ ex magna dei magnanimitate non tantū culpam: sed ⁊ penam totam dimittit ergo videtur contradicere opinioni omniū doctorum dicē. q̄ remissa remanet semper reatus pene tē poralis: quia sine satisfactiōe peccata non remittuntur. Notate dilectissimi ad vestram consolationem q̄ quilibz notorius peccator cum spe venie impetrando potest plenariam obtinere indulgentiaz scz non tantum pene: sed ⁊ totius culpe. Et pro declaratione huius nota o anima octo genera personarum que indulgentiā plenariā consequi possunt. Primu sunt baptisati: quia baptisatus quantūcūq̄z peccator fit liberatur ab omni culpa et pena ac si pro omnibus peccatis satisfeciſſet. vñ dicit Ambrosius super illo verbo ad Rom. vicesimoprimo. gratia dei etc. In baptismo omnia gratis condonantur omnia: scilicet tam culpa q̄z pena vt dicit beatus Thomas. iij. parte queſt. lxix. arti. ij. Secundi sunt sanguinē suuz fundentes pro xp̄i nomine vsq̄ ad mortē inclusiue. Unde nota q̄ triplex ē baptismus: scilicz flumunis flaminis et sanguinis quorum tertium preponderatur alteri. Nam baptismus aque proprie est baptism⁹ vt clauis ⁊ p̄ncipiuz oīm sacramen-

torum ⁊ talis baptismus solū est sacramentū ⁊ in ipo operatur spiritussanctus ⁊ passio christi. In ipo autē datur caracter ⁊ infunditur gratia ⁊ datur remissio omnium peccatorum q̄tum ad culpaz ⁊ penam. Sed baptismus flaminis est quando quis mouet cor suum ad credendū ⁊. diligendum deum ⁊ penitēdum de peccatis: ⁊ talis dicitur baptismus penitentie: ⁊ in casu supplet p baptismo aque: ⁊ talis baptismus habuit hanc prerogatiuam: quia sine ipso nec baptismus aque: nec sanguinis habet effectum ⁊ remissionem peccatorū. In ipsis aūt operatur spiritus p corde cōmotionem causando cordis contritionez: sed in ipso nō generalis remissio omnis pene ⁊ trīn remissio omnis culpe ⁊ pene eterne: vt patet de latrone in cruce qui fuit baptizatus tali baptismo q̄ fuit absolutus ab omni culpa ⁊ pena eterna: sed subdit⁹ē pene tpali. i. morti violente. Sed baptismus sanguinis operatur p potissimum dilectionis ⁊ affectionis feruorem. iuxta illud. Joā. xv. Maiorem charitatē nemo habet vt animaz suam ⁊c. Unde iudeus vl paganus qui crederet illud qđ sancta mater ecclesia tenet: ⁊ ante q̄ baptizaretur in aqua occideret pro fide xp̄i eēt absolutus ab omni culpa ⁊ pena eterna ⁊ tpali: ⁊ sic obtineret generalem indulgentiam. Et iste excedit omnes alios propter maiorē affectum charitatis. Nam baptisatus aqua profitetur fidem coram sacerdote. Martyr coraz persecutore ⁊ hoc maius est: quia sacerdote nulla est causa mortis nec timoris: sed bene coraz tyranno: ⁊ ideo maioris est virtutis fidem confiteri coram tyranno q̄z coram sacerdote. Nam baptizatus lauatur aqua. martyr vero in sanguine. ꝓprio in quo ostenditur maior charitas: ideo maius meritum: quia martyribus datur aureola: baptizatus autē aqua. Septi quibus datur remissio plenaria sunt. ꝓfitentes in sua religione: vnde talibus vere contritis ⁊ confessis datur in sua ꝓfessione generalis indulgentia plenaria: vt ponit beatus Tho. iij. q̄. xcv. ar. viij. Quarti quibus datur plenaria indulgentia sunt qui habent contiuuam cōtritionē de peccatis suis. vnde cui dat dīs anime hanc contritionem debet eidem singularissimum donū quod est remissio plenaria: ex qua contritione peccator potest habere spem remissionis plenarie. Quinti quibus indulgentia plenaria datur sunt qui sepe confitentur. vnde per crebram confessionē habent hanc indulgentiam. Unde notandum q̄ cōfessio primo liberat a culpa: ⁊ cum hoc hō conteret cū ꝓposito confitēdi. cum aūt ꝓpositum ducit ad actuz tunc ex vi confessionis auget gratia: ⁊ p consequens immutat pena: ⁊ precipue ꝓpter verecundiaz cōfessioni annexā. Unde q̄to peccator plus confitet tāto plures sibi subijcit claues ecclesie ⁊ pluries dolet de peccato: ⁊ pluries verecundatur tanto plures gradus pene ei remittunt: vt pater in additionibus tertia parte. q. ix. ar. i. ar.

v. Et quia homo magis verecundatur de homine domestico q̄ de ignoto ⁊ de sapiente q̄z de stulto ⁊ de iusto q̄z de peccatore: vt dicit beatus Thomas. ij. ij. q. cvi. per totum. Ideo qui vult satisfactionez plenariam consequi: sepius confiteatur: ⁊ hoc cum illo sacerdote cū quo magis verecundatur: qz ipsa verecundia est maxima pars satisfactionis pene sibi debite pro culpis. Septi quibus datur indulgentia plenaria sunt qui indulgētias circuunt: dum tamē habeant supradicta: vt de indulgentijs p̄dixi feria tertia p̄me domunice quadragesime. Septimi quibus datur indulgentia plenaria sunt: qui sacramentum eucharistie digne sumūt Unde Ambrosius in decretis de cōsecra. di. ij. dicit. Qui manducauerit hoc corpus fiet ei remissio oīum peccatorū. glo. s. mortalium ⁊ venialium: ⁊ nō tātum quo ad culpam: sed ⁊ quo ad penaz. Et ratio est. nam eucharistia est sacramentum ⁊ maius ceteris: qz cetera sacramenta tantū continēt dei benedictionem: sed hoc sacramētuz dei p̄sentiam: ergo dicit maius sacramentis ceteris. Octaui quibus datur plenaria remissio sunt qui ex flagellatiōe flagellati sūt. Ubi notanduz q̄ in p̄senti vita boni sunt cum malis ⁊ electi cum reprobis qui omnes in flagellis dei cruciantur. vnde tpe guerrarum ita cito combunt domus iusti sicut ⁊ malli: ita deus flagellat flagello infirmitatis bonos sicut ⁊ malos: ⁊ sic de alijs flagellis. Sed in hoc attē ditur differentia quoniaz impij in suis peccatis pseuerantes addūt mala malis. iusti autē in diuinis iudicijs ⁊ flagellis penitent ⁊ patienter pro peccatis tolerant. ex q̄ bus flagellis purgant a peccatis ⁊ penis que in alia vita pati debebant. Unde apostolus ad Ro. v. Tribulatio iusticiam operatur. patientia autē probationem. i. a peccato purgationē ꝑm glosam. ⁊ iō peccator si contritus patienter tolerat flagella per humilem patientiam ad satisfactionem suorū peccatorum: ei imputat vt dicat in additionibus tertia pte. q. xiij. ar. ij. Ergo anima supradictis consideratis a spe venie nō discedas cum deus sit largissim⁹ in miserando: nō tantum culpā remittendo: sed supradictis octo modis: totam penam relaxādo ne tibi cōtingat: vt diuiti epuloni accidit qui omnem spem suā posuit in rebus humanis a domino recedens cor eius: ideo sepultus est in inferno: ⁊ lazarus mendicus ex spe sua quā in domino posuit: portatus est ab angelis in celum: vt ostendit euāgelium hodiernū. Ideo o anima spera in domino ⁊ fac bonitatez ⁊ pascetis in diuitijs eius. Tunc anima faciam pater quod hortaris: ⁊ queso quattuor dubia declarari. Primū vtrum in beatis sit spes. Secundū vtrum in dānatis possit esse spes. Tertium vtrum damnati videant gloriam beatorum. Quartum vtrum damnati vellent

omnes damnari. ¶ Circa primuz nota beatum Thomā .iij.ti.q.xvi. ar.v. vbi dicit ꝙ in beatꝫ nullomodo potest esse spes. Et ratio est: qz subtracto illo qđ dat spem soluit spes sicut remota forma corporali nō remanet idem homo ꝟm spēm ita spes recipit speciem a suo obiecto ꝓncipali: sicut cetere virtutes. Obiectum aūt principale spei est beatitudo eterna quā cōsequit homo auxilio diuine gratie: vt dicit magister sentētiarum. dis. xxv. dicens spes est expectatio future beatitudinis ꝓuenies ex meritis precedēnbus: ⁊ ex gratia dei ⁊ habita tali beatitudine qđ erat obiectum spei aufertur spes. Ergo in beatis nō potest esse spes: ideo lazarus qui erat in sinu abrahe non habebat spem ad ipam beatitudinem ꝓuemendi: cum iam eam habebat: ⁊ sic patet responsio ad primum. ¶ Circa secūdum nota beatum Thomam: vbi supra arti. iij. vbi dicit sicut de ratione beatitudinis est: vt in ea quietetur voluntas. i. ꝙ sint certi beati de perpetuitate sue beatitudinis: aliter non quietaretur eius voluntas. ita de rōne pene est: vt illud qđ ꝓto pena infligitur voluntati repugnet. Non aūt potest voluntatem quietare vl̄ei repugnare quod ignoratur. Et ideo dicit Augustinus super geñ. ad litteraz ꝙ angeli in statu sue creationis nō poterant esse beati cuz nō essent certi de sua beatitudine: requirit aūt ad veram ⁊ perfectam beatitudinem: vt sit certus de perpetuitate sue beatitudinis: alioquin voluntas nō quieta retur. Similiter ad perfectam penam dānatorum requirit: vt sint certi. de perpetuitate ipsorum pene: quia nō haberet rationem pene: nisi voluntati repugnaret ꝙ eē nō posset si perpetuitatem sue dānationis ignorarēt. ⁊ ideo in ipis nullomodo spes scilicet egrediendi a penis illis esse potest: ideo dicitur. In inferno nulla est redemptio. ⁊ Job. xx. Non creditur ꝙ reuerti possit quis de tenebris ad lumen: ⁊ ideo in damnatis non est spes. ¶ Circa tertium vide beatū Tho. iiij. sententiaruz distin. xuij. arti. vltī. dicit ꝙ dānati vidēt gloriam beatorum in cōmuni: sed nō in particulari. id est sciunt sanctos quos vident in gloria esse beatos sed quāta sit eorum gloria ⁊ beatitudo omnino ignorant: ⁊ de ista gloria maxime tristantur. Sapiente. v. Videntes iustos in gloria turbabuntur timore horribili. Et talis visio durabit vsqꝫ ad diem iudicij. Post diem iudicij erit eorum confideratio ad ipsorum pe nas ad quas ita deflectentur: ꝙ de beatitudine sanctorum non poterunt aliquid cogitare. Et ratio quia sicut deus nō debet aliquid auferre a beatis qđ sit ad diminutionem beatitudinis ipsorum qđ esset si nō viderent penas dānatorum: quia eas vidēdo gaudent illas euasisse: ⁊ de hoc deo gratias referunt: ita a damnatis nō debet auferri visio beatorum qđ est eis ad penam ⁊ tormētum: ideo lazarus vidit dānatum: ⁊ dānatus simīliter lazarum qđ est tertium.
¶ Circa quartuz vtrum damnati

vellent omnes dānari beat? Tho. in iiij. dicit ꝙ sicut in beatis in patria est perfecta charitas: ita in dānatis in inferno est magna inuidia. Et ideo sicut beati ratiōe charitatis vellent omnes saluari: ita damnati rōne inuidie vellent omnes dānari: sed qz sciūt hoc eē impossibile ꝙ omnes damnētur: iō vellent suos potius saluari ꝙm alios non ratione aliqua charitatis: sed ad ipsorum pene diminutionē ⁊ hec fuit causa quare iste damnatus volebat suos saluari dicens. Abrahe mitte lazaruz ꝛc. qz in dānatis est mutua visio ⁊ cognitio ꝓpter nouos habitus acquisitionis in corpore: ⁊ ideo ad ipius minorem penam ꝓpter maluz exemplum eis relictum ꝓpter ꝙ imitabantur eius mala exēpla volebat ad eius pene diminutionem illos saluari: ⁊ sic patet ꝙ in ipsis nulla est spes egrediendi. Sed in nobis tantūmodo est spes ⁊ non in beatis: nec damnatis: ideo sperate in eo omnis congregatio ppli ob quam cām habebimus gratiaz in presenti ꝛc.

¶ Feria sexta dominice secūde. de auaricia.

Venitur ysmaelitī. geñ. xvij. Alia fidelis exñs i missa audiuit ꝙ fratres Joseph vēdiderūt eū auaritia in egypto ⁊ vltio ꝓcedēs vidit in euāgelio ꝙ agricole eiecerūt filiuz patrissa. vt hērent here. di. Hic est heres venite occidamus eū ⁊ habebimus eius hereditatē qđ ad auariciaz ꝓtinet. vñ hoc audito relicta missa venit ad me: ⁊ ꝓ sui introductione q̄rit dubium declarari. vtrū auaritia sit semper pctm̄ mortale. Que est rō huius q̄sti. Paia nōne beatus Greg. xxxi. moraliz ponit eaz inter septē pcta mortalia: ergo hoc scito quid me interrogas. Rō que me mouet pater est. Nā pctm̄ aut est in deū aut in seipm: aut in ꝓximum. Sed auaritia nō est aliquod istoz modoz: ꝙ nō est pctm̄. ꝓbo ꝙ nō sit in deum: qz auaritia nō opponit religioni: nec virtutibus theologicis q̄bus hō ordinatur in deuz. ergo nō est pctm̄ in deum: nec etiā auaritia est pctm̄ in se ipm qđ ꝓtinet ad luxuriā ⁊ gulaz vt dicit apls. i. ad Corin. vi. Omne pctm̄ quodcūq; fecerit homo extra corp? est. qui aūt fornicat in corp? suum peccat. vnde apls vult dicere ꝙ oē pctm̄ pōt cōmitti sine corporis contaminatione: fornicatio aūt nō: sed auaritia animi non bz cōtaminare corp?: ergo nō ē pctm̄ Tertio auaritia nō cōmittit in ꝓximum: qz ꝓ hoc ꝙ homo retinet sua nulli facit iniuriam: ergo videtur ꝙ auaritia nō sit peccatū: ideo quero hoc dubiū declarari. Utruz auaritia semper sit pctm̄ mortale. Nota anima ꝟm Hugonē de sancto victore. Scđo de sanctis: vbi dicit ꝙ auaritia est inordinat? appetitus aliquid habēdi vltra qđ oporteat: ⁊ iste appetit? inordinat? pōt cē duplex. Primo rōe excessus in desiderando. Scđo rōne excel-

sus in retinendo. Circa primum si iste appetitus consideretur ratione excessus in desiderando vltra quam oporteat non per vias illicitas. s. furta vsuras ⁊ filia: sz tñ modo illas desideret recto modo est peccatum veniale talis appetitus excessiuus in desiderando vltra qđ oporteat. ij. ij. q. clxviij. arti. iij. ⁊ rationes assignat: quia illud superfluum non potest esse quin directe sit contra proximum: quia si habes penes te illud superfluuz non potest esse hoc multis vtile ⁊ si desiderare illud superfluum nō potest esse hoc multis vtile ⁊ si desiderare illud superfluum vltra q̄ oporteat desideras rem alienam: quia pauperum est iuxta saluatoris sententiam qđ superest vobis date elemosinam. nam magne diuitie que sunt vnius facerēt multas mediocres diuitias ⁊ multis essent vtiles: ideo desiderare non licet: quia peccatum veniale esset illicitum. Si autem iste appetit⁹ est inordinatus in acquirēdo p vias illicitas ⁊ inhonestas mortale ē. si āt p̄sideret iste appetit⁹ in fine do semper est peccatum mortale: ideo grauissime peccauerunt filij Jacob Joseph vendentis auaricia ob quam causam steterunt p. xl. ānos in seruitute babylona ꝺ qua vendi. d. ver. as. venundetur ysmaelitis. Et vt de ipa auaricia, clarius informemur: notate aplm i. Thimo. vi. q radix oim malox est cupiditas. Et potest hoc rationabiliter declarari si recte sacram scripturam inspiamus. Nam i sacra scriptura duo sunt peccata q̄x quodlibet in suo genere ē magnū vnum est peccatum infidelitatis ⁊ aliud est peccatum desperationis quorum auaricia est causa. nā si pro infidelibus acceperius gentiles ⁊ iudeos videbimus q causa eorum infidelitatis est auaricia: nam lex machometi concedit pecunias ad vsuram. Et quando christiani reperiuntur negare fidem non nisi auaricia ducuntur. vnde apostolus ad hunc sensum loquitur Phil. v. Auaricia est ydolorum seruitus. de iudeis vero notum est q auaricia detinentur ne in xp̄m credant: ⁊ sic patet q auaricia est causa huius peccati infidelitatis. Secundum peccatum est desperationis. q hoc peccatuz procedat ex auaricia probatur exemplo. nam reperio in sacra scriptura tres fuisse ex auaricia desperatos. Primus fuit cayn. Unde dicit Augustin⁹. De auaricia p cessit homicidiuz: ⁊ de homicidio desperatio: quia cayn motus auaricia de peioribus frugibus quas habere poterat deo dabat vt hodiernis temporibus auari facūt. Abel vero de armentis agnos piguiores: ⁊ quia accepta erant e⁹ munera occisus est a cayn fratre suo ⁊ dei misericordia desperat⁹ est dixit. maior est iniquitas mea quam vt veniam merear. Secundus desperatus inveteri testamēto fuit achitofel. de quo. ij. Regū xvij. dicitur q erat magnus consiliarius regis ob quam causaz dabantur sibi multa: ⁊ amissa gratia regis perdidit encenia. vñ hoc viso q munera ad eum amplius

non confluebant laqueo se suspēdit. Tertio desperatus auaricia fuit iudas in nouo testamento: quia vt. xxx. argenteos recuperaret vendidit xp̄m ⁊ desperatus laqueo se suspendit: ergo bene dr̄ q radix omnium malorum est cupiditas Probatur qz auaritie scelestissimuz scelus opponitur tribus virtutibus moralibus. ⁊ primo opponitur liberalitati. nam ad liberalem pertinet exponere vbi oportet a quo virtute deficit auarus: quia nec vbi nec quando oportet exponit auarus: quia est ita tenax auarus: qz nec sibi nec familie sue subuenit. Unde ergo Eccl. v. Auarus nūq̄ implebitur pecunia. et iam agit contra secūdam virtutez scz amicitie. nam amicox omnia sunt communia: auari nolunt seq̄ hanc regulā: qz tempore felici sūt amici tēpore necessitatis nullum habent amicū. vnde Aug⁹ hoc li. de verbis dñi declarat dicēs. Auarus dituz semper capit nunq̄ saciatur nec deum timet nec hoiem reueretur nec patri parcit nec matrem agnoscit nec fratri seruit nec amico fidem seruat. Tertio auar⁹ agit contra tertiam virtutem moralem. s. iusticie: nam ad iusticiaz pertinet vnicuiq̄ reddere qđ suum est. nam si auarus habet de alieno restituere non curat: immo quando dat aliquid videtur sibi q auferant viscera interiora. aut quando dat egenti videtur q auferat aia. Audiūt auari pphetam dicētem. Relinquēt alienis diuitias suas ⁊ sepulchra illoruz dom⁹ illoruz ineternuz. Quante granitatis sit auaricia: patz quia contrariatur omnibus preceptis Nam primo p̄cepto est causa ydolatrie vt predixi. secundo precepto sacra falsa sumūtur. contra tertiū sabbata soluūtur cōtra quartum parentes auaricia ihonorantur. contra q̄ntum homicidia committuntur. contra sextum adulterantur mulieres pecūia. contra septimum auaricia furta perpetrātur. contra octauū homīes pecunia p iurant. contra nonum res proximi desiderantur. contra decimum que sunt proximi concupiscūtur auaricia ergo bene dr̄ auaricia est radix oīm malorum. Et q deterius est omnes auari sunt damnati vt dicit apls ad Ephe. v. Scitote: quoniam omnis auarus non habet partem i regno xp̄i ⁊ dei et ideo anima ratione tantoruz malorum dimittе auariciam cum sit radix omnium malorum vt probatum est: ⁊ hoc multiplici causa primo quia deus prouidet creature aiali. secundo quia deus subuenit creature rationali. tertio quia natura contentatur quo nutrimēto tali. quarto quia anima preponēda est bono corporali. quinto quia aufert quietem a mente interiori. sexto quia totum dimittit intentione finali. Primo dico q a te monendus est. iste appetitus iordinatus auaricie: quia deus prouidet brutis aialibus multo fortiꝰ tibi q̄ es ad ymaginem eius creata: iō tibi xp̄s loqtur Matt. vi. Respice volatilia celi qz non serunt ⁊c. tu das illis escam i tpe oportūo aperis tu manū tuā: ⁊ iples omē aial

benedictione: ergo ratione huius amouenda est talis sollicitudo.

Secundo quia deus subuenit creature rationali. ps. Nunq̃ vidi iustum derelictuz nec semen eius q̃rens panem: ideo anima iacta cogitatum tuū in domino: t ipse te enutriet. Nam populū suum paut in deserto per quadraginta annos mirabili manna t panem subcinericium misit helye per angelum. iij. Regū. xvij. Precepit dominus coruo vt pasceret helyam: t angelus pauit Danielem p abacuch in carceribus in babylonia t paulū heremitaz mittendo sibi q̃tidie dimidiū panē. t magdalena p. xl. an. t. b. Katheri. i carceribꝰ t nō miranduz: quia scit pater vr̃ celestis: quia omnibus his indigetis. Quis ex vobis patrem panem petit nūquid lapidē dabit illi aut piscem nunquid p pisce porriget illi serpentem. Si ergo vos scitis mali nostis bona dare filijs vr̃is: quanto magis patervr̃ celestis dabit bona petentibus se bene. ergo dr̃. i. Pe. vl. Omnez sollicitudinez vestram pjcientes in eum: quia ipsi cura ē de nobis: ergo a nobis amouenda est talis sollicitudo superflua. tertio amouēda ē tal' sollicitudo: qz natura humana ꝓtētat p uo pastu nutrimentali. Et notate qz dico natura: ideo appetitus humanus qui insatiabilis est sz natura: qz homo naturaliter paucis contentatur. Unde Boetius. Natura paucisq̃z minimis contenta. qd̄ declarat apostol' dicens habētes alimenta q̃b' tegātur: hijs cōtenti sum', t salomon ait deo, diuitias t paupertates ne dederis mihi sed tantum victui meo tribue necessaria. modicum ergo debet hō naturaliter sollicitari hijs rebus humanis cum natura paucis contenta sit. vnde contra tales loquitur salomon Eccle. iij. considerans reperi aliam abusionem t vanitatem sub sole vnus est t secundus non habet nec filium nec frēm t tñ laborare nō cessat nec satiantur oculi eius diuitijs nec nū q̃z cogitat dicens labozo t cui laboro t cui fraudo animam meaz. bonis ideo amouēda est talis sollicitudo superflua. Quarto amouenda est talis sollicitudo qz anima preponenda est bono corporali: vt dr̃ Mat. vi. Nonne anima ē plusq̃z esca t corpus plus q̃ vestimentum. quid ergo de vestimento solliciti estis. postq̃z ergo anima preponenda est omnibus reb' corpalib': ergo primū q̃rite regnū dei t iusticiā eius: t hec oia adijcient vobis. Quito amouēda est ista sollicitudo supflua: qz talis sollicitudo aufert quietē a mēte hois. nā ex amore quē hz homo ad seipm vult omnia terrena acq̃rere t inde est q̃ totaliter sine mētis quiete dedit' sit terrenis acq̃rendis. vñ de talib' loquit Origenes i q̃daz homelia. Amator fui semp ō terra cogitat semp terrenos hz effect' t affect' tact' oēm spē suā ponit in terra de terra litigat t de terra loq̃t ad celū nūq̃ respicit futura. nō cogitat iudiciū dei nō metuit nec btā ei' pmissa desiderat: t sic est tanq̃ mare feruēs. qd̄ facere non potest, vñ talib' loqtur

xps. Lu. xij. O stulte hac nocte rapietur a te anima tua q̃ ante congregasti cuius erunt: ergo a nobis talis sollicitudo superflua amouēda est vt animus nr̃ quietet. Sexto amouēda est talis sollicitudo: quia homo totum dimittit morīēdo iuxta salomonis sententiam t etiam experiētia docet Eccle. Cuz morierur diues nihil secū aufert de sua substantia aperietq̃z oculos t nihil inueniet. t ps. Dormierunt somnum suum t nihil inuenerunt viri diuitiarum in manib' suis: ergo anima ratiōe hui' amouenda est talis sollicitudo cū auaricia sit t peccatum. Tunc anima faciam pater qd̄ hortaris: qz ꝛba tua vera sunt: sz quero tria declarari quib' etc. Primū vtrum sollicitudo rerum tpalium sit licita. Secundum vtrum liceat sollicitari in futurum. Tertium vtruz possidere aliquid vt proprīū sit licitū. Circa primū nota beatū Tho. ij. ij. q. lv. ar. vi. in respōsione vbi dicit q̃ sollicitudo rerū tpaliuz pōt illicita esse tripl'r. Uno mō ex parte ei' de quo sollicitatur si ei' tanq̃z finem queramus: vt. s. si exercentes actū cuiuslibet virtutis ad finem rerum tpalium exerceantur t talis finis cuiusz vere virtutis esse ad tpalia talis sollicitudo sp dicitur eē illicita: vt si finis ipsarū ꝛtutum esset pecunia sp talis sollicitudo est illicita: qz deficit a fine debito vere virtutis: qz vera ꝛtus est ꝓpter deum t non ꝓpter res tpales. Secundo modo sollicitudo pōt eē illicita si ob sollicitudiez rerum tpalium dimitterentur spiritualia contra quos dr̃ a christo Mat. vi. Querite primo regnum dei etc. Tertio mō dr̃ talis illicita ex parte timoris superflui. s. quādo quis timet ne sollicitudo res tpales sibi deficiant. Unde si homo cum isto timore sollicitat res tpales illicitat iō a xp̃o prohibet qz xps non ꝓhibet nisi illicita: iō dicit. nolite solliciti esse hac. s. triplici causa supradicta sed si homo aliquo modo sollicitaret, dico q̃ semper est licita. Unde dicit beatus Tho. ꝓtra gentiles. cxxiij. Et irrationabilis error illorum qui putant sibi omnem sollicitudinē interdici a dño de victu acquirendo. Omnis enim actus sollicitudinem requirit. Expectate enī refugium a deo in illis in quib' pōt esse homo ꝓpter ꝓpriam opatiōez adiuuare pretermissa ꝓpria actione insipiens est t deum tentat. qd̄ talis sollicitudo licita sit probat auctoritate. Nam deus dicit ade t eius successoribus. Gen. iij. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Ecce sollicitudo. Nullus pōt in sudore vti pane t rebus tpalibus nisi sollicitudine intereniēte: ergo sollicitudo non ꝓhibetur a xp̃o nisi indebita: vt supra dixi. ꝓbatur etiaz dictis apli ad Ephe. iiij. Qui furabatur iam non furet sed magis laboret manib' vt habeat vñ tribuat necessitatem patienti. probat etiam exemplo in vitis patrū. nam quidam patres cōtēplatiui venerūt ad visitandū beatū anthonīū. Uñ post finitā oratiōnē vocauit eos btūs Anthoni' vt cū fratrib' suis manuū operi

bus vacarent ꝓ victu acquirendo. vnde dixerunt beato Anthonio. Nobis pater non ꝯz laborare manibus: sed qz contemplatiui sumus: debemus vacare contemplationi. Respondit beatus Anthonius. nos autem qui carnales sumus vacabimus operibus vt victu sustentemur. Vos autem contemplationi vacabitis: quia contemplatiui estis hora none beat⁹ Anthonius vna cum fratrib⁹ sumpsit cibum non vocatis fratribus contemplatiuis iam hora prādij transacta ⁊ fame inualescente surrexerunt ab oratione: ⁊ dixerūt beato Anthonio. Abba pater hora transacta est ⁊ fame cruciamur. q̄re non vocasti nos vt vna tecum ⁊ cum fratribus tuis comederem⁹. Respondit vobis qui spirituales estis comedere non licet nobis autem qui carnales sumus necesse ē ite ad contemplationem nos vero operibus manuum vacabim⁹ sine quibus sustentari non possumus: et sic confundit eos: ergo postq̄z fine necessarijs impossibile est viuere sollicitari debem⁹ tēporalia non pretermittendo spiritualia. Et sic patet responsio ad primum. Ideo dominus in euangelio sub quadaz similitudine patrisfamilias qui plantauit vineā sollicitando tēpore suo pro fructu vinee recipiendo: ⁊ licet agricole interfecissent seruos non propter hoc cessauit a sollicitudie vinee fructus misit filium suum et mortuo filio non ꝓpter hoc cessauit a sollicitudine vinee ꝫ accepta vinea locauit eā alijs agricolis vt redderent fructus tempibus suis Et sic ptz q̄ sollicitudo reruz temporalium est licita. Circa secundū beatus Tho. ij. ij. q. lv. arti. vij. dicit q̄ illū opus pōt esse virtuosuz nisi debitis circūstantijs vestiatur inter quas est vna principalis: scz debitū tps ꝟm illud Ecclesia. viij. tps est ⁊ oportunitas: ergo nō solum in exterioꝛib⁹: sed in interio. solūmō locum hz vnicuiq̄z causa tpi competit ꝓpria sollicitudo. sicut tempi estatis competit sollicitudo metendi. tempori autūni sollicitudo vindemie. Si quis ergo tpe estatis sollicitus esset de semine aut nō de ꝓtingentibus tpi illius preoccuparet futuri tpis sollicitudinē. vnde hanc sollicitudines tanq̄z superfluam ꝓhibet dns dicēs: nolite solliciti esse in crastinū Crastinus ꝟm Hieron. ponit ꝓ futuro ⁊ hanc sollicitudinem ꝓhibet dns: ꝫ q̄ non ꝓcuret ꝓ futuro tpe debitis tpib⁹ hoc nō facit dns vnde declarat Augu. in sermo. dni in monte. cū videris aliquē seruū dei ꝓuidere ne ista necessaria sibi deficiant nō iudicem⁹ eū de crastino sollicitū esse. Nam ꝓpterea dominus loculos habebat. Nam in actibus apostoloꝛ scriptū est. Ea que ad victū sunt necessaria ꝓcurate in futurū ꝓpter eminentē famē. nōne Joseph ꝓpter famē eminentē. vij. annis ꝓcurauit frumētū in horreis gen. vnde non tm̄ tales laudat scriptura: sed etiā laudant bruta aīalia Prouerb. vi. O pigervade ad formicā ⁊ considera oēs vias eius ⁊ sic cuz oia temp⁹ habent ꝯz ꝓ futuro sollicitari ar-

ca temporalia: ⁊ sic intelligit verbum xpi dicentis. Nolite solliciti esse in futurū. i. nō rationabili tempore qz hoc frustra fierz. Circa tertiū vtrū possidere aliquid vt ꝓpriuz liceat. Nota q̄ dicit Augustin. v. de hereſibus vbi dicit q̄ erant q̄dam heretici q̄ apostoli dicebātur qui se hoc noīe arrogātissime vsurpauerant di. q̄ sicut aplis oia erāt cōia. ideo dicebant ob hoc q̄ possidere ꝓpriū vt ꝓpriū nō licebat alicui. Unde ibidē augu. hunc errorem ꝓfutat. Et pro declaratōne huius nota btm̄ Tho. ij. ij. q. lxvi. arti. ij. in responsione dicit: q̄ circa res exteriores duo ꝓueniūt homi quoz vnū est dispositio rerū ipsarū. Si ꝓsiderētur res tpales in ꝓcurando ⁊ disponendo de ipis melius est q̄ hō ꝓpa possideat imo magz necessaria vite humane q̄ vt ꝓpa possideat vt cōia ꝓpt̄ tria. primo qz magis sollicitus ēvnusquisq̄z ad procurandū illud qđ sibi soli cōperit q̄ illud qđ cōe oim vel multoꝛ: quia multi laborē fugerent ⁊ dicerent alijs ⁊ res male succederent q̄ nō fit de proprio. et quia res humane melius tractantur ⁊ disponūtur vt ꝓprie q̄ vt cōes. ideo melius est possidere vt ꝓprias q̄z vt cōmunes. Secūdo quia melius est ordinare seu possidere res proprias q̄z cōmunes: qa ordinatius res humane tractātur singulis imineat propria cura alicuius rei procurande esset aūt cōfusio. Tertio melius est possidere ꝓpria vt ꝓpria q̄z vt cōmunia: quia per hoc est magis pacificus status homis ⁊ conseruatur duz vnusquisq̄z re sua contentus est. vnde videmus. q̄ inter eos qui cōmuniter ex indiuiso aliquid possident frequentius iurgia oriuntur ideo istis tribus rationibus ē melius res possidere: vt proprias q̄ vt cōmunes. aliud vero qđ conuenit homini circa res exteriores est vsus ipārum reruz: q̄tum ad hoc nō debet homo habere res exteriores: vt ꝓprias sed vt cōmunes: vt s. de facili cōmunicet necessitatem habenti. vnde Jo. in canonica sua ait. Qui habuerit substantiā huj⁹ mundi ⁊ viderit fratrem suū necessitatem habere ⁊ clauserit viscera sua ab eo qūo manet charitas dei in illo. filioli mei nō diligam⁹ verbo: sed opere: hoc ergo anima fac ⁊ viues hic in presenti ꝓ grām ⁊c.

¶ Sabbato dominice secunde de liberalitate.

Det tibi deus d̄ rore celi ⁊ d̄ pinguedine terre abundantiam frumēti vini ⁊ olei. Gen. xxvij. Aia fidelis exīs in missa audiuit ysaac ministrasse suū beneficiū filio suo Jacob. vnd̄ relicta missa venit ad me: ⁊ ꝓ ītroductiōe ḡrit dubiū declarari. Utr̄ beneficiū sit magis dandū hijs q̄ aliqua forte nobis coniuncti sunt q̄z extraneis q̄ est rō. h. q. O aia nō ne edoceris ab Aug. in li. de doctrina xp̄iana di. Cum oibus ꝓdesse nō possis his potius cōsulendum est q̄ tibi aliqua sorte iungūtur. q̄ etiā patet in epistola hodierna: qz

¶ g tij

ysaac sua contribuit filio suo ⁊ nō extraneo hoc ergo scito q̄d me interrogas. Ratio q̄ me mouet pat̄ est. nā dr Luce. xiiij. cuz facis prādiuz aut cenā noli vocare amicos tuos fratres aut cognatos: sz isti sunt nobis coniūcti: ergo nō talibus beneficiū dandū est: sed potiꝰ extraneis. Nota aīa q̄ homies in triplici statu considerari possunt. Nam aliqui sunt auari aliq̄ prodigi aliqui sunt liberales. Vnde aīa in distributione tuoꝝ beneficiorū nō auaroꝝ nec prodigorū imitandū est vestigiuz: sed tantūmodo liberales imitari debemus: qz ꝑm pbm. viij. Ethicoꝝ in oībus semp oportet imitari meliorē: ⁊ qz liberalis est melior q̄z auarus ⁊ pdigis: ideo illū imitari necesse ē. Et ratio nā liberalis est ne mediū virtutis īter auaricā ⁊ prodigalitatem ⁊ remediū tenere bti probat̄ nā liberalis in distribuendo quattuoꝝ ꝓsiderat q̄ nō facit auarꝰ nec pdigus q̄ necessaria sunt benefactoꝝ: ⁊ primo ista quattuoꝝ ꝓsiderat: cui: qñ: qūo: quantū. primo ꝓsiderat cuí: scz dandum est: quia dādum est beneficiū magis propinquis. Et pro declaratōe nota beatū Tho. ij. ij. q. xxxi. ar. iij. q̄ gratia ⁊ virtus imitatur nature ordinez q̄ ex diuina sapientia institutꝰ est. Est aūt talis ordo nature vt vnūquodq̄z agens naturale ꝓximus magꝭ diffudit suaz actionē ad ea q̄ sunt ꝓpinquioza q̄z ad illa q̄ sunt magis remota. naz sol magꝭ naturaliter calefacit ⁊ illuminat ꝓpinquioza q̄z remotioza. Sic deus in substantijs sibi ꝓpinquioribus copiosius dona sue bonitatis diffādit vt dicit Dyo. iiij. ierar. Nam exhibitio beneficioꝝ ē quedam actō charitatis in alios. Et ideo oz q̄ ad magis propinquos simus magis caritatiui in beneficijs exhibēdum quam in extraneis: sed vt clarius intelligamus nota q̄ ē multiplex propinquitas. prima est spiritualis cōmunicatione. secunda est ciuilis naturali cohabitatōne. tertia est naturalis sanguīs participatione. ¶ Circa primā propinquitatem sunt christiani ⁊ isti nobis propinquiores sunt q̄z iudei ⁊ gentiles: ⁊ ideo istis magis benefaciendum est. secunda propinquitas est ciuilis: qz potius tuis ciuibus benefaciendum est q̄z extraneis. Tertia ꝓpinq̄tas est sanguinis participationē ⁊ hij omnibus ꝓferendi sunt: tamen hoc pōt fieri ꝑm diuersitatem locoꝝ ⁊ negocioꝝ. Nam in aliquo cāu possz contingere qō magis extraneo esset subueniendum quam propinquiori aliqua supradicta propinquitate vt puta si extraneus esset in extrema necessitate aut si quis haberet pecuniam alterius obligatam ⁊ debitam: quia magis illi cuius sunt restituende essent q̄z alteri dande vel aliqua causa cōmunitas vtilitas vel ecclesie vel reipublice: quia vt dicit btūs tho. ij. ij. q. xxxij. ar. vi. q̄ etiam laudabiliter subtrahere sibi debez homo necessaria ⁊ dare alicui magne ꝓsone ꝑ quā ecclesia vl reſpublica sustentaretur: qz proltalibus personis liberandis seipsum ⁊ suos laudabiliter periculo mortꝭ ex-

ponere deberet cum bonum commune ꝓprio preferendum est quo semoto semp ꝓpinquiores pferēdi sunt extraneis in exhibēdis beneficijs: ⁊ sic patet cui. s. dum est: dico q̄ propinquioribus aut ꝓpinquitati spūali vt christianis: aut ꝓpinquitati ciuili aut naturali. s. filijs ⁊ parentibus. ⁊ q̄z to sunt ꝓpinquiores tanto magis benefaciendus est. Secundū qō considerat beneficium est quando. s. dare debet: dico q̄ dare debet tēpore necessitatis: qz nulla ratio dādi est: nisi eēt necessitas. Tertium q̄ debet considerare benefactor in exhibendo beneficium est quomodo. s. fit dādum. Dandū est enim ad honorez dei ⁊ proximi vtilitatē ⁊ nō ad pōpam ⁊ laudez humanā: vt dicitur Matth. v. Attendite ne iusticiā vestram faciatis coram hoībus vt videamini ab eis. Quartuz qō cōsiderat liberalis in dando beneficium est: q̄z tum. s. vt sibi ⁊ suis nō deficiat: supradicta considerat liberalis in distribuendo beneficiuz Sed auarus supradicta nō considerat: vt heri p̄diri de auaritia: sed licet prodigus distribuat: nō tamē respicit cui dat: nec ad necessitatez proximi ⁊ honorem dei: sed ad superfluitatē exponit ⁊ pompam ideo vitiosum est: vt patet in euāgelio hodierno de filio prodigo qui dissipauit omnia bona sua viuendo luxurioſe. Et ideo anima in dispēsatione tui beneficij debes tuum beneficium: dispensare modo liberali ⁊ non prodigo: quia ex ipō vitio prodigalitatis tria mala sequuntur. ⁊ primo prodigalitas est corruptiua artiū. Secundo est vsurpatiua entium. Tertio est diuisiua hominum. ¶ Circa primum dico q̄ est corruptiua artiuz: quia propter excessiuas expensas quas mercatores ⁊ artifices faciunt corrumpunt artes vt satisfaciant expensis: ⁊ ideo reperte sunt omnes sophistice artes modo introducūt malos contractus ⁊ homines istudeut in ipis: vt satisfaciāt sumptibus excessiuis ⁊ talis vexatio dat intellectum ad male agendum: de die in diem omnes subtiliantur: ⁊ hoc prouenit ꝓpter excessiuas expensas quas artifices ⁊ mercatores faciunt. qz antiquitus solebāt mercatores exponere in meliori īdumēto q̄ potuissent quinquaginta ducatos modo centum ⁊ plus exponunt in vna manica indumēti q̄ tunc faciebant in toto indumento. Secundo prodigalitas est vsurpatiua entium: vnde nullum est vitium in mundo qō ponat ⁊ īducat: ita homines ad bona aliorum diripienda: sicut facit prodigalitas vnde dicit Seneca q̄ prodigus est fur anima ⁊ officio: id est actu ⁊ videmus per experientiam q̄ isti excessiui consumptoꝛes bonoꝝ non solum dissipant suas hereditates: sed etiaz suas ⁊ alienas vbi commode possunt. ⁊ sepe hoc videmus q̄ deus ꝓmittit in penā taliū q̄ acquisierūt bona illa que acquisita sunt ō male ablatis nō gaudeat tertius heres: nō ꝓmissione diuina consumūtur ab illis

prodigis. Est ꝛ alia naturalis: qꝛ bona que cū labore nō acquirūtur non tm̄ appꝛeciātur et cōmuniter videmus ꝙ patres ꝙ dimiserūt filios diuites congregauerūt hereditates in vanū. similiter si filij assuefacti sunt tempe patruꝫ facere excessiuas expensas ꝛ tales dum sunt assueti: dum sunt in libertate excedūt in expensis ꝛ ex ꝓdigalitate deficiunt diuitie. Et vt expendere possint se ad fraudandū ꝛ sic patet ꝙ prodigalitas est vsurpatiua entiū. Secūdo ꝓdigalitas ē causa diuisionis hoim. Nam communiter videmus ꝙ ꝓpter excessiuas expensas fiendas homines anhelant ad officia: ꝛ quia nō oēs possunt habere officia vnus vult habere qđ alius habet ꝛ efficiunt inimici ex inuidia ꝛ ista fuit principalis destructio romanoꝝ vt ponit Auguſt. xv. de ciui. dei. cap. xij. vnde cum versi essent ad pōpas ꝛ ad magnas prodigalitates quas continuare volentes orta sunt ciuilia bella quoꝝ finis nō fuit nisi prodigalitas. vnde ex ipa mala sequūtur vt ptꝫ in veteri ꝛ nouo testamentis. Nam. i. Reguꝫ. ij. ꝛ. iij. Legitur ꝙ duo filij hely sacerdotis erant prodigi ꝛ bona q̄ dabantur in templo dissipabant cuꝫ meretricibus ꝛ cōiuuijs. vñ irat⁹ dominus minat⁹ est patri ꝓ samuelem ꝙ vna cū filijs moreret. vnde incorrigibiles morte pessima mortui sunt. Et in euāgelio hodierno datur tibi aīa exemplū filij ꝓdigi qui cōsumptis oībus in penaꝫ sui peccati deus permisit vt ꝺueniret in tantā miseriaꝫ vt optaret saltem

ri de filliquijs quas porci comedebant ꝛ nō poterat cauere: ergo tibi aīa a prodigalitate cū sit extremū liberalitatis ꝛ oīa extrema sunt vitiosa: ꝛ viciosa sūt fugienda tanq̄ aīe nociua: sed vt saluetis oꝫ imitari liberalem. Sed nota tria que principaliter ad liberalē ptinent dispensari cuius exemplū imitari teneris si vis saluari. Primuꝫ est illicite venditionis. Secūdum est penalis impositionis. Tertiuꝫ de fraudate intentiōis. ¶ Circa ꝓmū dico ꝙ pertinet ad liberalem restituere rōne illicita venditionis. Et pro declaratione ponitur talis casus ꝙ si aliquis vendat aliq̄s res precio ꝙ statim currit: sed si plus valebunt vsq̄ pascha vult ꝙ sibi illud plus detur: ꝑ si minus valebunt nō vult illud minus: ꝑ tunc in isto casu vult illud preciū quod valebat qñ vendidit. Respondeo ꝺm hosti. proculdubio ipm iudicium vsurariū est ꝛ cuꝫ in pactis videā claudicare: ꝛ ideo maxime cauendū est in ꝓtractib⁹ talia pacta ponere ne homo pctō vsure illaqꝫtur: ideo in hoc casu errasti in aliquo restituere debes offenso: quia hoc pertinet ad liberalez. Circa secundū ꝓ cuius declaratione ponitur casus ꝙ si pena appositа fit in ꝯctu mutui: nūqđ pena illa potest peti absq̄ pctō vsure. Rūdeo ꝺm Ray. ꝙ si pena posita fit a iudice vel a statuto tempore soluere pecuniam creditori nō est vsura si nō pena est cōuentionalis. i. de cōi consensu ptium in ipso ꝓtractatu appositа vt saltem metu pene debitū certa die soluatur vsurā. non

cōmittit dum tm̄ sit intentio recta. Si aūt ille qui mutuat: ideo apponit penā: qꝛ sperat et certus est ꝙ in termino debitor nō posset soluere ꝛ ideo hoc facit solum penā apponendo in isto ꝓtractu vt pecuniam ꝓ pena laxatam lucret vsuraꝫ cōmittit: ideo si in hoc aīa delinq̄t nemini cui⁹ dare debes qđ lucratus es: ꝑ illi a quo accepisti: qꝛ hoc ad liberalē ptinet. ¶ Circa tertiū. Et ꝓ declaratōne ponit casus ꝙ si vendidi precium tali conditōne additaꝫ qñq̄ soluā pecuniā a me vel ab herede meo rehabeā precium vel meus heres nunqđ est contractus vsurarius. Rūdeo ꝺm Ray. ꝙ hoc nō est mutatū ꝛ emptor facit fructus suos sicut periculo vsure ꝫ venditio iuxta venditiōis formā possit venditor restituta pecunia recipere precium: ꝛ hoc intelligе nisi in fraude vsuraꝝ facta sit talis venditio qđ presumit qñ modicum est precium respectu reuendite qꝛ ualent. xx. ꝛ pro. xij. emeretur ꝓpter talem ꝺitionem appositā vꝫ dum restitues mihi pecunā restituā tibi prediū ꝛ hac conditōne appositа emit minori precio ꝙ ualeat vsura est: ꝑ si ematur illud qđ valet cum illa tm̄ appositione vsuram nō cōmittit. Ideo o aīa si in aliquo supradictoꝝ errasti ad liberale pertinet non dandū aliquib⁹ tibi cōiunctis: ſꝫ illi quē defraudasti: ꝛ sic non seruabis modū auari nec ꝓdigi sed modum liberalis: et sic vita viues. Tunc aīa placet pater qđ dicis: sed iuxta illud euāgelium tria dubia declara quib⁹ ꝛc. Primū ytrū vicium prodigalitatis sit magis remissibile in iuuene ꝙ̄ auaritia in sene. Secundum vtrū vicii prodigalitatis sit plus in iuuene ꝙ̄ in sene. Tertiū vtruꝫ iuuenis citius redeat ad pniaꝫ ꝙ̄ senex auar⁹. ¶ Circa primū notādū ꝙ vicii prodigalitatis ꝓcedit ex duabus causis: ꝛ primo ꝓcedit a natura. qꝛ homo ꝙ̄uis ꝺm aīaꝫ non subdatur sub celo tm̄ ꝺm corpus est subiectus illi. Unde dicit tholome⁹ in centiloquio ꝙ homo habet quedam vicia naturalia ad quē ex celi influentia naturaliter inclinatur. Nam aliqui inclanantur ad stabilitatē. aliq̄ ad volubilitatem ꝛ huius pr̄ī naturale est. Nam cuꝫ homo nascitur sub mercurio vtitur dulcibus verbis mendatiosis ꝛ adulatorijs. qñ vero nascit sub marte inclinat ad prelia. quādo vero nascitur sub saturno inclinatur ad ꝓtractandū aurū ꝛ argētum ex quibus prouenit ꝓdigalitas. Et oīa ista sunt peccata naturalia. secūda causa ꝓdigalitat⁹ est passio: qꝛ oē iudiciū ex aliqua passione ꝓcedit. Nam prodigalitas nascitur ex aliqua spe ꝺm phm̄: qꝛ propt spem magnā quā hnt ꝓdigi in plus habendo nil deficiendo excessiuas expensas faciūt non ad dubiū. si comparem⁹ statum antiquoꝝ ꝛ iuuenū adinuicē cōstat ꝙ iuuenis est magis promptus seq̄ moduꝫ celi ꝙ̄ antiquus ex melioris corporis dispositione. Similiter qꝛ iuuenis est melioris spei ꝙ̄ antiquus: qꝛ antiq̄ naturaliter sūt magis timidi ex quo sequit ꝙ iu-

uenis est magꝫ prodigus q̄z senex qđ ostendit euāgelium prima parte qz filius prodige dissipauit substantiā suā antiquus filius non. ⁊ sic pz respōsio ad primuz. ¶ Circa ꝑm btūs Tho. ij.ij. q.cxix.arti. iij. vbi dicit q̄ ꝑdigalitas est minus pctm̄ q̄ auaricia. iō minus reprehensibile ⁊ magis remissibile. Et probat hoc duplici rōne primo sic illud đz magis pctm̄ qđ magis distat a virtute: sed auaricia magis distat a virtute q̄ prodigalitas: qz prodigalitas est magꝫ propinqua liberalitati q̄ auaritia magꝫ em̄ ad liberalem pertinet dare in qđ superhabundat prodigus quā accipere vel tenere qđ vicīū habet auarus. Secūda ratio. nā prodigus ē multum vtilis quibus sua dat: auarꝰ aūt nulli dat nec etiā sibi ipsi vt đz iij. ethicoꝝ. Tertia ratio prodigalitas est faciliter sanabilis: qz declinat ad senectutez q̄ ē ꝓtraria ꝑdigalitati ⁊ etiā qz peruenit ad paupertatez: ⁊ sic pauper factus nō pōt amplius in dando. Et sic pz q̄ peccatū prodigalitatis est magis sanabile in iuuene q̄ auaricia in sene. qđ pz in secūda ꝑte euāgelij: qz iuuenis reductus est ad pnīam ⁊ senex nō: ⁊ sic patz responsio ad ꝑm. ¶ Circa tertiū. notādū q̄ duo sūt q̄ tenēt hoiem ne fugiat pctm̄. primū est habituatio ī pctm̄. Secōm ē felicitas in malo. Qđ primū aspicimus clarū est q̄ habituatꝰ i pctm̄ durius se hz ad recedendū a pctis q̄ non habituatꝰ. Qđ vero consideremus ꝑm multomagis: qz illi q̄ cōtinue in malo ꝓsperant maluz hīt tanq̄z bonū. Qđ statꝰ vero iuuenū nunqđ est habituatus: sed status suū est magis habituatus in auaricia. Unde Piero. epla. xlvij. Auz oia vicia in hoie senescente senescāt sola auaricia iuueneſcat Si vero iuuenis hz prosperitatē i bonis et senex fiīr constat q̄ senex ē in illa magis indurat⁹ q̄ iuuenis qđ ostendit vltima pars euāgelij: qz iuuenis citius reductus est ad pnīam q̄z senex auarus: ideo alia caue ad habituationē pctōꝝ qz habituatus vix aut nunq̄z sanari pt sed habitua te virtutib⁹ quib⁹ mediantibus gr̄am obtinebis in pñti ⁊ gloriā in futuro.

¶ Dominica tertia quadragesime de discordia.

Mne regnū in seipz diuisum desolabit. Luc.xi. Alia fidelis existens in missa qđ.in euangelio ex verbis saluatoris q̄ discordia regnoꝝ ac ciuitatū est causa destructionis ipsoꝝ. Unde de hoc plenꝰ voluit informari: qz relicta missa venit ad me ⁊ pro sui informatione querit dubiū declarari. Utrū discordia sit sp pctm̄ mortale. Que est ratio huiꝰ q̄stiōis o aīa: nonne habes q̄ nullus excludit a regno nisi ꝑ pctō mortali: sed hoies excludūtur a regno xp̄i ꝑ discordiā probatus. nā apls ad Gal.v. ponit discordiā inter pcta mortalia de quibus dicit q̄ talia agūt regnum dei nō ꝓsequent: ergo est pctm̄ mortale hoc ergo scito q̄d me interrogas.

Ratio que me mouet p̄ est pctm̄ mortale in viris sanctis nō inuenit sed discordia fuit inter Paulum ⁊ barnabā ita vt dissiderēt abinuicē: vt dr Actu.xi. ⁊ fuerunt sancti viri: q̄ discordia nō est pctm̄ mortale. Nota aīa q̄ discordia nō est mortale tm̄: sed mortalissimū ⁊ deo odiosum. Et ꝑ declaratione eiꝰ primo videndū ē q̄d sit discordia. b. Tho. ij.ij. q.xxvij. ar.ij. dicit. q̄ discordia est quedā disgregatio voluntatis inq̄tum voluntas vnīꝰ fert in vno ⁊ voluntas alteriꝰ fert in alio mō q̄ritur dubiuz dico q̄ discordia pōt ꝓsiderari duobꝰ modis. vno mō ꝑ se alio mō ꝑ accidens. discordia ꝑ se est q̄n hō discordat a voluntate alteriꝰ in illis in quibꝰ ꝑm ratōez assentire tenetur. Qz q̄ sūt illa in quibꝰ assentire tenetur sunt illa q̄ cedūt ad honorē dei ⁊ primi vtilitatē ⁊ talis discordia ē pctm̄ mortale qz repugnat charitati. Qz discordia ꝑ accidens est q̄n hō non discordat in illis in quibꝰ assentire tenet. s. q̄n intentio alicuiꝰ est ad aliquē bonū finē. s. ad honorē dei ⁊ primi vtilitatē: ⁊ vnꝰ estimabit hoc esse melius alius vero oppositū estimabit sicut accidit de duobꝰ catholicis disputantibꝰ ⁊ q̄tūcunq̄z in talibus fit discordia tm̄ non desistunt a bono virtutis. s. a charitate dei ⁊ primi et talis discordia ē ꝑ accidens ⁊ nō est pctm̄ imo meritū ⁊ talis fuit discordia īter paulū ⁊ bar. nā cū ambo eēnt ātiochie euāgelizātes visū ē eis reuerti p̄ ciuitates in q̄bꝰ predicauerūt verbū dei ⁊ visi. frēs. ⁊ cōfirmare eos in fide. Barnabas aūt volebat hr̄e in cōitatu suo marchū ⁊ paulus nolebat: qz desisterat a predicatōne timore mortis: ⁊ tō ne scandalizaret ꝓximuz noluit hr̄e ī suo cōitatu ⁊ barnabas nolebat: ⁊ sic fctā ē dissēsio ⁊ diuiserūt se abinuicē diuina prouidentia tm̄ ordinante ꝑpter vtilitatē sequentē. Nam barnabas assumpto marco nauigauit ciprū ⁊ totā illā ꝓuinciā ouertert. vñ talis discordia nō fuit pctm̄ ⁊ ō hac discordia nō loquit dñs: s de illa q̄ ē pctm̄ mortale q̄ repugnat charitati dei ⁊ ꝓximi ⁊ a qua infinitū malū descendit vt dicit verbū proꝑositū di. oē regnū in seipm̄ diuisuz desolabitur. Et vt de hoc scelestissimo pctō discordie plenius informemur a quo infinita ma. descendunt vt vnusq̄sq̄z fit auisatus vna tm̄ meditatio ꝑ declaratione nostra erit inq̄renda q̄quidē talis erit meditatio. Cū mlti sint cues in vna ciuitate sub vno dño vno deo vna lege vno rectore vna fide ⁊ sub vna. s. mr̄e ecclesia. Cūm ergo ꝓueniūt tot ⁊ tāte discordie i vna ciuitate vt vnusquisq̄z attēdat ad munera alterius. Notate dilectissimi q̄ ꝑm doctores discordia prouenit ex triplici causa. Primo ex peccato. Secūdo ex incommodo. Tertio ex indebito. Primo dico q̄ discordia prouenit ex peccato nostro. Nam multotiens erit in vna ciuitate castro vl regno aut domo magna pax ⁊ concordia et ꝑpter pctā deus permittit in penaz pctī maximam discordiam. Nam hoc declaratur ysa.lix. Peccata vestra

diuiserunt inter vos. ⁊ deum ve-
strum. ꝓbatur. Naz causa pacis ⁊
concordie est ipe deus: ꝙ peccatū
aufertur ipe deus a nobis: ⁊ eo a-
moto aufertur pax ⁊ cōcordia. Et
hanc rōnem assignat Greg. in mo-
rali. vbi allegat primū exemplum
diuisionis ⁊ discordie ppl̄orum:
qz post diluuium multitudo q̄ re-
manfit noluit deo esse subiecta ꝑ
maiorē parte ⁊ voluit deo resistere
q̄tum fuit: possibile sibi. Unde q̄-
dam nomine Nembroth volens se
facere dīm cum tota multitudine
edificauerit turrim mire ꝙltitudi-
nis: vt vltra nubes ascenderet: vt
aqua nō posset attingere ad eius
summitatē volendo eos deus pu
nire: vt prius fecerat ꝙ aquas di-
luuij. Unde deus in penam pecca
ti ipoꝝ dimisit eos qui primo
erant vn9 lingue in. lxxij. linguas
ita etiam ꝓbat Augu. de ciuitate
dei ꝙ diuisiones regnoꝝ ⁊ pp̄lo-
rum ex pctō ortum habuerunt. Et
de pp̄lo dei tota scriptura clamat:
qz cuz erat cum eo semp cū omni-
bus nationibus erant cōcordes ⁊
infra seipsos. Cum aūt deum of-
fendebant opprimebant̄ ⁊ seruitu
ti subijciebant̄. Nam ꝓpter pctm̄
Salomonis ydolatrantis dicit ei
deus. Scindam regnū tuum qō ⁊
factum est eo mortuo in duas par
tes: qō facere noluit ipo viuente ꝑ
pter patrem dauid seruuz suum.
Et ita credatis ꝙ diuisiones re-
gnoꝝ ac ciuitatum ⁊ domoꝝ
solū ortum habent in pctis: ergo
desiste a peccato. eo ꝙ tot ⁊ tanta
mala ꝓcedunt. Tunc quis pōt di-
cere. Cum multa sint pctā ꝑncipa
liter a quibus ꝓuenit illud pctm̄
scelestissimū discordie: vt ab illis
cauere possim q̄d agam. Nota aia
quattuoꝝ pctā ꝑncipalia a quibus
discordia ꝓcedit. Primū discordia
oritur ex superbia. Se. ex su. Tertiū
ex luxu. Quartuz ex inuidia. Pri-
mum oriī ex superbia: ⁊ pro declara
tione uota beatū Tho. ij. ij. q. xxx-
vij. ar. ij. vbi dicit. Discordia impor
tat quandā disgregationē volun-
tatum in q̄tum voluntas vnius ꝑ
prīa stat in vno ⁊ voluntas alteri
us stat in alio: ꝙ voluntas vnius
stet in vno ⁊ in ꝓprio stat ꝓcedit
ex hoc ꝙ aliquis ea que sunt sua
ꝑfert his que sunt aliorū ꝙ cum
sit inordinate ptinet ad superbiam
qz de natura superbi est: qz semper
vult p̄esse ⁊ nunq̄ subesse ⁊ exin-
de oritur discordia cum equali vl
superiori. ⁊ ideo discordia per quam
vnusquisq̄ qō suū est ⁊ recedit ab
eo qō est alterius: ponit filia ina-
nis glorie. Quod aūt discordia or-
tum habeat ex superbia. exēplo pro-
batur in oī lege. Et p̄mo in regno
angelorū. Nam ipoꝝ diuisio or-
tum habuit ex superbia lucifer. Nā
vna ps remansit in celo deuz affe
ctualiter adorando. Alia ps de ce
lo michael ⁊ angeli ei9 pugnabāt
cum draconе ⁊ michael ꝓualuit
⁊ ꝓiectus est draco ille serpens
antiquus qui vocat̄ dyabolus. Et
talis discordia illius regni nō fuit
nisi superbia. Et qz cā tante discor-
die: ideo in penam ipius delicti re
gnum eternū amisit: ⁊ nomen di-
gnitatis ꝓdidit: qz hō lucifer. i. lu-
cem ferens: qz plenus sapientia ⁊
decore: ⁊ dyabolus appellat̄ a dya

q̄ est duo: ⁊ bolus q̄ ē deuoratoz
quasi deuoratoz duoꝝ. s. animarū
⁊ coꝝpoꝝ: ⁊ sic sua superbia regnū
angelorum destruxit. Secōdo ꝓba-
tur in regno iudeoꝝ mortuo Sa-
lomone. i. regē. xij. dixit roboam fi-
li9 salomonis pp̄lo iudeoꝝ ⁊ exho
nerationem querentis supbe. Re-
spondit dicēs. Minor digit9 me-
us grossior ē dorso salomonis ipe
vos cessit flagellis: ego vero scor-
pionibus ob quā superbiaz diuisuz
est regnum suum in duas partes.
Nam hieroboā seruus salomonis
sup decem tribus factus est rex: fi
lius vero salomonis roboam sup
duas tribus regnauit in hierusa-
lem. Tertio superbia destruxit9 re-
gnum romanoꝝ. Nam recitat
Orosteus libro. vj. de Julio cesare
q̄ superbia sua voluit ambire ad im
perium suum. Unde ꝓpter senatū
contradicētem Pōpeyus ꝑ sena-
tu arma sumpsit ꝑ republica. Ju-
lius autē persecutus est eos ⁊ vi-
ctoriam contra senatū ⁊ Pōpeyū
obtinuit: ⁊ sic factus est cesar. Un
de ꝓpter eius superbiam vniuersa-
lis pp̄ls vbis stetit per quattuoꝝ
annos in diuisione: ⁊ sic patet ꝙ
discordia illius regni romanoꝝ
ortum habuit ex superbia Julij cesa
ris: ⁊ sic patet vnde oritur discor-
dia ex peccato superbie in oībus
supradictis regnis ⁊c. Secōm pec
catum vnde ortuz habet discordia
est auaritia ꝓbatur effectualiter.
Nam inter fratres cōsanguineos
⁊ amicos: vbi naturaliter viget ma-
xima amicitia ꝓpter auariciam ef
ficiuntur inimici vsq̄ multotiēs
ad effusionem sanguinis: vt patet
duplici exemplo. s. in lege iudeoꝝ
⁊ paganoꝝ. Nam oriuntur in
lege iudeoꝝ. Nam abraham et
loth erant amicissimi attinentes ⁊
dilectissimi erāt a alios ⁊ inter pa-
stores abraham ⁊ loth facta ē dis
cordia: ita vt opus esset vt recede-
rent abinuicem: ⁊ ꝙ vnus declina
ret ad dexteraz: alius vero ad sini
stram. geñ. xiij. Secundo ꝓbatur
in gestis romanoꝝ ꝙ discordia
ortum habet per auaritiaz diuide
bant inter se agros expulsoꝝ ab
vrbe ac suoꝝ inimicoꝝ. vñ tan-
tam iniquitatē nobilitas sustine-
re nō valens ad arma vtriq̄ sunt
ꝓcitati: ⁊ tūc diuisiones orte sunt
in roma ⁊ prelia horribilia ⁊ vasta
tiones. ꝓpter asperfionem sangui
nis ex qua discordia multa milia
hominū interfecta sunt: ⁊ sic patet
quomodo discordia ortum habet
ab auaritia. Tertium pctm̄ vnde o
ritur discordia est luxuria. nam ho
diernis tpibus caro ita prona est
ad malum ꝙ nullus contentatur
vxore ꝓpria: qz nō parcunt viduis
nec monialibus: nec virginis do-
micellis: sed ꝙ peius est deueniūt
ad sodomam: ⁊ qz nullus vult ve
recundari in muliere sua: sed in a
liena nō curant: ideo oriuntur ex
isto peccato luxurie: iurgia: ⁊ dis-
cordie: ⁊ diuisiones maxime vsq̄
sanguinis effusionem: ⁊ hoc ꝓba
tur duplici exemplo. Nam primo
exemplo patet iudith. xi. De illo le
uita qui iter faciens cuz vxore sua
de bethel in gabaon: ⁊ erat de tri
bu beniamin nocte perueniens ad
ciuitatem gabaon hospitatus est
cum quodam sancto viro sene, ci-

nes aũt illius ciuitatis surrexerũt
t venerũt ad domũ senis cũ q̃ hos
spitabat iste leuita peretes vxore
isti⁹ leuite vt abuteret ea:iste⁹o se
nex ait. Nolite q̃so fratres hoc ma
lum facere:habeo enim filiam vir
ginem ea abutimini t acquiescere
nolentes vi acceperunt vxores isti
us leuite t abutentes mortua est.
Unde vir suus posuit eam sup iu
mentum suuz t iuit per singulas
tribus querens vindictaz sceleris
perpetrati: quo facto ab omni ira
el abhominabile visum est omni
bus: ac corrigere curarunt scelus
istud t statim quattuor milia bel
latorum venerunt ad ciuitatẽ ga
baon vbi perpetratum fuit scelus
t petierunt illos qui pec.in vxo.le
uite. Illi aũt contẽpserũt eos t pa
rauerunt se ad pugnam:t omnes
de gabaon mortui sunt demptis.
lxx. viuis t tota ciuitas desolata
est t mulieres t paruulos igni cõ
busserunt:t quasi penitus destru
xerunt tribum illaz. Alio exemplo
probatur q̃ discordia prouenit ex
luxuria in gestis romanorũ libro
de virginibus accidit:vt inter las
cedonenses t nusenses esset tãtus
amor t vnitas:vt quasi putaretur
vnus populus t vna ciuitas intã
tum q̃ transibant per familias ad
inuicem:ac si sanguinei essent.acci
dit autem q̃ semel de lascedonia
rent nuseriam quinquaginta vir
gines more solito spaciatum rece
pture putantes solito more. Illi
autem nusenses dyabolo instigã
te qui odit pacem istarum duaruz
ciuitatum:aliqui istorum accepe
runt virgines t ad stuprum eas
cogerunt minantes eis mortem si
nõ assentirent que omnes permi
serunt se potius interfici q̃ sceleri
assentire:quo facto ab illis de lace
donia facti sunt inimici capitales:
t ad arma concitati venerunt las
cedonenses cõtra nusenses ob'cau
sam stupri: t lacedonenses obti
nuerũt ciuitatem nusensem t fun
ditus subuerterunt vna cum hab
tantibus in ea:t sic patet vnde p
uenit anima discordia ex peccato.
s.superbie: auaritie: t luxurie: er
go principijs obstãdum est. Quar
tum peccatũ vnde prouenit discor
dia dixi q̃ proueniebat ex inuidia
vt patet .i.regum.xvi. q̃ cum po
pulus daret laudez dauid dicens
Saul percussit mille t Dauid de
cem milia:tanta inuidia orta est i
Saul de dauid dicens. Filio ysai
dederunt decem milia:mihi autez
mille:ita q̃ amicitia eorum q̃ erat
maxima versa est in discordiaz:ita
q̃ Saul multotiẽs voluit dauid
interficere. Et sic patet simpliciter
vnde prouenit discordia a pecca
to. s.superbie:auaritie:luxurie:in
uidie:ergo anima principijs omni
bus malis obstandum est cuz dis
cordia sit causa diuisiõis t destru
ctionis omnium regnorũ t ciuita
tum:iuxta saluatoris sententiam
dicẽtis. Omne regnũ in seipm̃ di
uisum desolabitur. Secundo dixi
q̃ discordia prouenie bat ex incom
modo.nam nullus p̃ cõmodum p̃
prium vult sustinere incõmodum
p̃rimi.vnde ex hoc frangitur ami
citia t nascatur discordia:t hec est
illa cã discordie t diuisiõis ppter
q̃ nulla p̃s vult incommoda alte

rius partis sustinere.vnde ob hoc
sepe fit guerra inter ciuitatem t ci
uem t conciuẽ suũ contra quos lo
quitur aplus. Alter alterius one
ra portate. Tertio dixi q̃ discordia
nascat ex iniusticia q̃ reperit inter
eues:vnde de ipa loquit Tullius
li.de officijs iusticia est virtus que
cõmuni vtilitate seruata suaz vni
cuiq̃ tribuens dignitatẽ.i.illud q̃
quilq̃ est dignus maiori maiora
debent:q̃ honor est p̃miũ virtuti
t minori minora debent. Et q̃ fit
oppositus:q̃ indigni honorant:t
boni deprimunt:ideo discordie ori
untur:t sic patz ex supradictis. vñ
puenit discordia ex petõ ex incom
modo t ex indebito .q̃tum sit gra
ue tale petñ discordie p̃batur .au
ctoritate t exẽplo. Auctoritate:qui
dem dicit.puer.vi. Sex sunt que
odit deus t septimũ detestat aia
eius oculos sublimes linguã mẽ
dacem'coz machinans cogitatões
varias manus effundẽtes sangui
nem:innoxiũ pedes veloces ad cur
rendum in malũ testem fallacez t
eum q̃ seminat discordias iter fra
tres. Exemplo p̃batur:nam dicitur
numeri.vi.de Datã Core t Abirõ
qui surrexerũt contra moysen:cum
eis.cc.l.ex principaliorib⁹ ppli dei
qui dixerũt moysi t aaron. Suffi
ciat vobis q̃ multitudo hec sancto
rum est t in ipis est dñs: cur ergo
eleuamini sup̃ ppl'm dei:qõ audi.
moyses t aaron dixerũt eis. Tra
erimus coram dño t q̃libet habe
at turribulum suum plenum igne
quenq̃ elegerit dñs ipe erit sanct⁹
t rector huius ppli. Tunc oẽs ex
euntes coram dño dicit dñs moy
si separa multitudinem a taberna
culis datan core t abiron. cũq̃ fe
cisset t cessasset loqui disrupta est
terra sub pedibus eor.s. datan co
re t abiron t aperuit terra os suũ
t deuorauit eos viuos cum taber
naculis suis descenderũtq̃ viui i
inferno t operti sunt humo. Alij
vero.cc.l.ab igne qui de tabernacu
lis eor egressus est combusti sunt
in momento.ecce vindicta peccati
discordie:ergo aima a discordia ca
uenduz est'cũ sit petñ grauissimũ
t deo displicabile cum sit tã destru
ctionis regnorum ciuitatũ ac do
morum. Tunc ait aia:faciaz pater
qõ hortaris: sed queso tria dubia
declarari. Primum an amicitia et
concordia cum petõribus sit habẽ
da. Secõm vtruz habita statim dis
soluenda sit. Tertium vtrũ disso
luta sint odio habẽdi. ¶ Circa pri
mum respondit seneca epla.vij. et
dat hoĩbus consilium seruanduz
dicẽs. Cum hijs cõuersari que te
facturi sunt meliorẽ illos dimitte
quos poteris facere meliores;pro
uer. Qui cũ sapiẽte gradit sapiẽs
erit amicus stultorum similis fi
bi efficietur. Ideo mandauit domi
nus populo suo per Iosue dicens
Non habeas pacem cum moabi
tis. Et ratio quia erãt peccatores
t ydolatre:t ratio quare cuz ipis
peccatoribus nec amicitia:nec con
cordia habenda sit:quia homo nõ
potest hitare cuz ipsis:nisi fit eis
similis:t non'potest esse similis il
lis:nisi sit ĩ peccato:t nullomodo
licet esse in peccato: immo quasi

facie colubri fuge peccatum: ergo cum ipsis non est pax nec amicitia habenda: quia dissimilitudo in moribus generat odium vt patet de xpō et iudeis: qz xps erat iudeis dissimilis in moribus et fama: et virtutibus ideo oderant eum: ideo nullo modo concordia et amicitia cum peccatoribus habenda est: et non tantum non habenda ē sed impossibile est q cum peccatoribus amicitia vera haberi possit et ratio est nam pbus. viij. Ethic. ponit tres species amicitie. s. vtile delectabilis et honesta: et de hoc vide in Volcot super sapientiam in tabula super amicitia. prime due siue tres sunt viciose et ratio. nam prima fundatur in auaritia: ideo vituperabilis est. Nam muscę sequuntur mel cadauera lupi frumentum formice. secunda fundatur in concupiscentia quando ds diligit aliquem propter aliquam concupiscētiam aut delectabile vituperosum est. Tertia vero fundatur in honesto vt narrat naturalis. v. Pulchram sententiam de tiberio pompeio qui cuz petēti diu cuidā amico resisteret hijs: quia indignatus ait: quid enim mihi tua amicitia: quia quod ozo non facis Respondit Tiberius. Sed quid enim mihi tua: si propter te alijs aliquid inhoneste facturus sim: et sic patet q vera amicitia consistit in rebus honestis que nullo modo cum peccatoribus nec pax concordia nec amicitia habenda ē cū ipsis: cum diu durare non possit propter dissimilitudinem morum: et sic patet ad primum dubium.

Circa secundum dubium vtruz etc. dico q talis peccator aut est sanabilis aut insanabilis. Si sanabilis non est abijciendus: sed auxi. vt recuperetur q mandat dominus esse fiendum dicens. si peccauerit frater tuus corripe eum. Si autem te audierit lucratus eris f. tuum. Si vero omnino est insanabilis sicut inueterati dierum malorum statim debet amicitia dissolui et non erit inconueniens hoc facere: quia non erat amicus huic scz inquantum vicios sed inquantum virtuosus. vnde dicit philosophus. ix. Ethi. q mali q filant animo et ceci corde: et tamen sūr laudanter mali sunt ita occidendi q illi qui corrumpunt nūmisma qa virtus est nobilior moneta. Unde ergo dī in ps. Cū sancto sanctus eris et cum viro innocēte etc. Ideo ne peruertaris ab inquo sequestrandus es: et sic patet respōsio ad secundum. Circa tertium vtrum talis amicitia postq̄ dissoluta est sint odio habendi. Dico q̄z do. duplex est odium. s. perfectum et imperfectum. Odium perfectuz est peccatores odio habere circa peccatū et respectu peccati. Unde Augustinus dicit q cum dico homo malus duo dico homo et malus inquantum homo est diligēdus inquātum malus est odiend'. vnde Augustinus dat signum ad discernendum illos qui in veritate diligunt bonos et odiunt malos: quia qui odiunt prauos non conuersantur cum eis nec honorant eos nec sibi placent: facta ipsorum sed quando manducant et bibunt cum eis conuersantur. Et q pei est parentelas cum eis contrahūt est signum q non odiunt peccata q non fecit abraham dicens seruo suo. Adiura mihi per deum q non trades filio meo yxorem ō filiabus chananeoruz in terrā quā habito: et hoc dix t quia erāt ydolatre timebat ne traderet ydolatre eum. Unde augustinus in enchiridion peccata quis magna et horrenda tamen in consuetudine venerunt parua autem nulla esse creduntur. Unde recollo me legisse in hystorijs gentilium: q fuerunt due ciuitates insignes vna in grecia. s. athenis. alia in Italia. s. roma. et propter magnum spacium temporis durauerunt in pompa et fama et hoc q̄diu prudentes et sapientes odio habuerūt prauos et malos. Sed postea ceperūt eos honorare et eorum defectus non corrigere et tantum multiplicata ē prauitas vt virtuosi et boni pauci remanserūt: et sic in breui fuerit destructe et totus mundus destruitur dei iudicio: quia diliguntur via q̄ olim odio habebantur. Nam hodie non reprehenduntur vsure inhonestatis et similia de quib' honestius est silere q̄ loq. praui honorantur et virtuosi deprimuntur vñ ergo peccatores respectu peccati semper odiendi sunt iuxta salutatoris sniam altissimus odio hz peccatores et tale odium est iustū et sanctū. Sz bm odium est odire naturam q̄ a deo est et semper bona que creauit deus erant valde bona et tale odium est iniustum et pcūr: et ideo tali odio peccatores odiendi sunt. vnde de talibus qui odiunt naturā q̄querit dñs agge. c. vi. nonne omniū deus pater est malum pro malo vindictam pro vindicta sanguinem pro sanguine requiret dñs: ideo anima ne similia tibi contingant pacem et concordiam habeas cuz proximo tuo supradicto modo vt dicitur Heb. xij. Sequamini pacem sine qua nemo videbit deum hoc ergo facz viues per gr̄am etc.

Feria. ij. dñice tertie de incredulitate.

Undatus est a le prasina. iiij. Reguz v. Anima fidel existens i missa audiuit ex tertu pphetie q naaman syrus incredulus verbis helisei sibi dicentis vade et lauare septies in iordane et sanaberis vlterius procedēs aīa audiuit in euangelio hodierno q indei erant increduli christo nolunt eos exaudire nec eis facere miracula vt querant ab eodē quā ta audiuimus facta in capharnaū fac hic et in patria tua: et quia verbis xpi indei nolebant credere. rñdit nemo pphā in patria sua acceptus est et tan q̄ incredulī verbis eius dimisit eos et iuit capharnaum: qz verba eius audiebant et in eum credebant et multa bōa opera operatus est cum eis in meritū credulitatis eorum: vnde hoc ptendens anima q credulitas naamā

verbis helyſei mundatus eſt a le/
pra: ⁊ ꝙ incredulitas iudeorum
fuit cauſa: qz xp̄s non fecit mira/
cula eis vt volebant relicta miſſa
uenit ad me ⁊ pro ſui introductio
ne querit dubium declarari. vtruz
iudei debebant credere dictis xp̄i
poſtq̄ non demonſtratione loque
batur. Que eſt ratio huius queſi/
ti. O anima nōne edoceris. ij. Ele
chorum ꝙ oppꝛtet adiſcentez cre
dere: ſed chriſtus venerat docere vi
am veritatis ⁊ permaxime iudeis
dicēs. Ego veniꝛt teſtimoniū per
hibeam veritati: ideo dictis eius
credere debebant q̄z̄q̄ non demon
ſtratiue loqueretur hoc ergo ſcito
ꝛc. Ratio que me mouet pater eſt
Nam periculoſe homo aſſentit in
illis in quibus non poteſt intelli/
gere per ſuum intellectū vtruz ſit
verum vel falſum: ſed iudei non
poterant credere xp̄m eſſe vere fili
um dei per ſuum intellectum pro
pter aliqua humana que in eo vi/
debant: ergo non debebant ſe ſub
mittere periculo in credendo di/
ctis eius: qz ſm Grego. Nemo ſi/
ne culpa ſuſcepit vnde poſſit ſibi
euenire detrimentum: ideo non de
bebant dictis eius credere poſtq̄
non demonſtratiue loquebatur:
ideo hoc conſiderato quero dubi/
um declarari. Nota anima ſz phi
loſophum ſecundo politicorum:
ꝙ tria ſunt que faciunt dictis ali
cuius credere q̄z̄q̄ non demon/
ſtratiue loquatur que fuerunt ple
niſſime in chriſto: ideo cogebātur
dictis eius credere licet chriſtus
non demonſtratiue eis loquereꝛ.
Et primum prudentia.

Secundum virtus.

Tertium benuolentia.

¶ Circa primum qđ facit dictum
alicuius credibile quanq̄ non de
monſtratiue loquatur eſt pruden
tia. ſ. ꝙ ſit ſapiens ⁊ doctus pro/
batur. Nam ſint duo eque loquen
tes vnus ſapieus ⁊ doctus alius
vero non: ⁊ iſtorum quilibet affir
mabit ſolummodo verbo aliquid
vnus vnum alius aliud. econtra/
rio ſtatum dabitur maior fides ſa/
bis ſapientis q̄z̄q̄ non ſapientis: er
go ſapientia erit cauſa credulitaꝛ
licet non demonſtratiue loquatur
Secundum q đfacit dictum alicu
ius credibile q̄uis non demōſtra
tiue loquatur eſt virtus. i. ꝙ ſit ſa/
tuoſus iuſtus bonus ⁊ rectus et
ſua iuſticia fiet eius verbum cre/
dibile q̄uis nō demonſtratiue lo/
quatur ꝙ non fiet verbis impiꝛ ſ
iuſti licet ⁊ etiam ipſius verbum
non loquatur demonſtratiue. Ter
tiuz qđ facit verbum alicuius cre
dibile q̄uis nō demonſtratiue lo
quatur eſt benuolentia. i. ꝙ ſit a/
mic⁹: quia magis flecteꝛetur ad cre
dendum verbis eius ratione beni
uolentie q̄ fiet ratione inimicitie
⁊ ſic ſunt tria que faciunt verbuz
alicuius credibile q̄uis non de/
monſtratiue loquatur que fuerūt
pleniſſime in chriſto ideo iudeis/
obligabantur credere dictis chriſti
Et primo erat ſapientiſſimus: da
ſapiētia patris eterni. ſecūdo erat
ipſa bonitas: ideo dixit iudeis q̄s
ervobis arguet me de peccato. ter
tio erat amicus eorum fideliſſim⁹
ꝙ oſtendit verbo ⁊ facto quia eo/
rum infirmos ſolo verbo curabat

⁊ ideo qz habebat illa tria que fa/
ciunt dictum alicuius credere q̄z̄/
uis non demonſtratiue loqueꝛef:
ideo dictis eius credere debebant:
ideo dixit eis. Si mihī non vultis
credere operibus credite ⁊ cogno/
ſcatis: quia ego in patre ⁊ pater in
me eſt: ⁊ ideo nulla cauſa erat ex
patre chriſti incredulitatis quoni
am non credere deberent: ideo no
luit eos audire vt in eius p̄ria mi
racula faceret. Sed quia naaman
ſirus non fuit incredulus verbis
Heliſei di. Vade ⁊ lauare ſepties
in iordane: ideo in meritū ſue cre/
dulitatis q̄uis non demonſtrati
ue loqueretur mundatus eſt a le/
pra ſua qđ eſt verbum aſſumptuz
Et pro declaratione huius mate/
rie nota tria genera hoīm qui cre
dere debent dictis xp̄i ac ſacre ſcri
pture q̄uis non demonſtratie lo/
queretur. Primi ſunt philoſophi
⁊ ſapientes. Secundi ſunt chriſti
ani aſſentientes. Tertij ſunt pa/
tres precedentes. Et primi ſunt
philoſophi multa licet cognoſcāt
naturaliter ratione tamen debēt
credere non ſolum que probari nō
poſſunt. ¶ Et pro declaratione hu
ius queritur vtruz homo ſine dei
cognitione ſaluari poſſit. Reſpon
deo ꝙ nō ⁊ ratio eſt: qz ſi homo nō
cognoſcit deum non pōt diligere
a qua dilectione dependet tota ſa
lus hoīs. iō dr̄ Jo. Qui nō diligit
manet in morte ꝑ neceſſe eſt vt co
gnoſcat vt diligi poſſit: ꝓ viaz cit⁹
q̄uenit in dei cognitiōem ꝙ p ali
quā aliā viā ſcie pbatur. ij. ij. q. ij.
ar. iij. vbi aſſignat triplicē rōnem
ſ prima qz eſt vltima ſcia q̄ ducit
ad dei cognitōem ad quā nemo at
tingere pōt niſi per multa tpa qđ
patet: quia oz ꝙ primo addiſcat ꝑ
maticaz logicam pbiam ⁊ vltima
eſt methaphiſica per quā ſciaz de
ueniemus in dei cognitionem q̄ ē
vltima addiſcenda. Si ergo non
niſi cum maximo labore ſtudij ad
predicte veritatis inquiſitionem
poteſt peruenire. Sed quia hunc
laborem pauci ſubire vellent ob
amorem ſcientie cui⁹ tī mentib⁹
hoīm naturaliter de⁹ inſuit appe
titum. Salubriter ergo diuina p/
uidentia prouidet: vt etiaz ea que
ratione inueſtigare nō pōt fide te
nenda p̄ciperet vt. ſ. de facili poſ/
ſent diuine cognitiōis participes
eſſe abſq̄ dubitatione ⁊ errore. ſe
cundo ꝓpter neceſſitatem rei fami
liariter miniſtrandis inſiſtant q̄a
tunc tp̄is contemplationem inq̄ſi
tionis nō poſſēt exp̄ēderevt ad ſu
um faſtigiū hūane inq̄ſitionis p/
tingeret. ſ. dei cognitōe. Tertio p/
pter indiſpoſitionem cōplexiōis
ex quo multi ſunt indiſpoſiti ad
ſciendū. Q̄ñ nullo ſtudio p̄tinge/
re poſſunt vt ſuū gradū cognitōis
attingere poſſint q̄ in cognoſcēdo
deum conſiſtit. nam ſm pbm in/
tellect⁹ nr̄ ſe hz ad manifeſtiſſima
nature ſicut ocul⁹ noctue ad ſperā
ſolis. quō ergo ad ea q̄ dei ſunt p̄t
intellectus aliquid intelligere. oz
ergo ꝙ per fidem ad dei cognitio/
nē deueniam⁹ qz citi⁹ q̄uenīt ad ip
ſaz dei cognitōez ⁊ certi⁹ ad ipam
attingis ꝓpter rei familiaris opoz
tunitatē q̄z̄ p ſcīam ergo vos pbi
credere debetis non ſolum ea q̄ rō
ne ꝓbari p̄n̄t: ſz etiā q̄ probari nō

possunt ne redarguamini a christo nisi signa ꝙ digia viderit ñ creditis Ephe.iiij. Non ambuletis sicut ꝙ gentes qui ambulant in vanitate sensus sui tenebris habentes obscuratum intellectum: ergo istis tribus rationibus supradictis potius ad dei cognitionem debent peruenire philosophi per viam fidei q̄z per viam scientie et isti sunt primi qui debent credere dictis xpi ac sacre scripture quā non demonstratiue loquatur. secundi qui credere debent sunt patres precedentes. s. iudei quib⁹ loquitur christus dicens. Si iudei si mihi non vultis credere operib⁹ credite ex quibus cognoscetis: q̄a ego in patre ꝙ pater in me est. Et quia hoc facere contempserunt redarguuntur a christo dicens. Generatio mala ꝙ adultera signum querit ꝙ signum non dabitur ei. vnde ob hanc causam incredulitatis ait cristus. viri ninuite ꝛc. ꝙ verbis eius crediderunt non videntes aliquod signum nec miraculū: ꝙ ecce plusq̄ ionas hic. i. ego qui sum plusq̄ ionas ꝙ signa ꝙ mirabilia vidistis que nemo alius fecit ꝙ mihi non vultis credere. ideo ne similia vobis contingant oportet eius verbis credere q̄z q̄ demōstratiue non loquatur. Tertij qui credere debent dictis christi ac sacre scripture sunt christiani assentientes ad quam credulitatem q̄t tuor nos inducunt. Primum gesta paganorum. Secūdū dicta doctorum. Tertiū exēpla sanctorum. Quartū pena incredulor. Primū est gesta paganor, nā dr in gestis phorum q̄ ypocras pictagoras i dixerunt hanc legem suis discipulis vt nō essent ausi in sententijs ipōrum interrogare ꝓpter q̄d: sed esset eis p rōe dicētis auctoritas Si ergo sic debetis credere paganorum q̄z tomagis debetis credere dictis sacre scripture nam si ptisciano credit de cōpositiōe lrarum aristoteli de mō fallaciar. Tholomeo de cursu planetar: q̄ vnicuiq̄z expto in sua scia credit: quare ḡ non xpo ꝙ sacre scripture credere nō curamus. Caue aia a tali incredulitate: q̄ celū ꝙ terra transibūt qui suū effectū nō cō equātur. 5m q̄d deberet nos xpianos ad credulitatem inducere sunt dicta doctor q̄ dicit in cano. Petri spūsancto inspirati locuti sunt sci dei: iō aplis ꝙ oibus doctorib⁹ loquit xps dicens. Non vos estis q̄ loq̄mini: sz s. patris. v. q. lo. in vo. ꝙ spūssanct⁹ est deus q̄ mentiri nō p̄t: ergo dicta a doctoribus credēda sunt quā q̄ demōstratiue nō loquant. Tertiuz q̄d dz nos xpianos ad credulitatem inducere sunt exēpla sanctorū. nā abrahā credidit deo. i. revelata sibi a deo: sz deus sibi non demonstratiue loqueret: ꝙ ideo reputata est illi talis credulitas ad iusticiā. i. ad meritū ꝓpter q̄d dixit sibi deus: q̄ credisti verbis meis ꝙ nō pepercisti filio tuo ꝓpter me multiplicabo semē tuū: sicut stellas celi ꝙ arenā q̄ est in littore maris in quo semine oēs gentes saluabunt. Beata virgo maria cōmēdatur ab elizabet dicens. Beata q̄ credidisti nō dixit q̄ concepisti: sed q̄ credidisti perficientur in te tua

credulitate ea que dicta sūt tibi a dño. Sic omībus xpianis credulis loquit xps dicens. Beati qui non viderūt ꝙ crediderūt. iō aia vt talem beatitudinez cōsequaris exemplo supradictor⁹ sanctor⁹ debes credere dictis xpi ac sacre scripture quā q̄z non demonstratiue loquatur. Quartuz q̄d dz xpianos ad credulitatē inducere sunt pene incredulorum. Et ꝓbatur multiplici exēplo nam generi noe quib⁹ noe promiserat tres filias suas matrimonio copulari noluerūt sibi credere de diluuio aquar: imo magis deridebant eum dr. senex insanit ꝙ a quis diluuij perierunt vroz loth in credulitate statuā salis cōuersa est iudei deo credere nolentes in dēserto ꝓs. nunq̄d ꝙ panē poterit dare aut parare mensaz populo suo ob hanc causaz incredulitatis dz ignis accensus est a iacob ꝙ ira dei ascendit in israel: q̄ nō crediderūt ī deo nec sperauerūt in sapia eius moysi ꝙ aaron incredulis apud aquaz ꝓtradictionis ait deus q̄ non credidistis. verbis meis nō introducetis hos populos in terrā quam ꝓmisi eis ꝙ in deserto mortui sunt numeri. xx. ꝙ Luce. i. dr Zacharie q̄ non credidisti verbis meis eris tacens in die natiuitatis illius et hodie in euangelio dr q̄ iudei dictis xpi credere nolentes. iō volebant q̄ aliquid diuinitatis ostenderet in penā incredulitatis ipōr noluit di. nemo ꝓpheta acceptus ꝛc. ꝙ multa miracula faciebat ī capharnaū q̄ libenter euz audiebāt ꝙ dictis eius credebant. hoc ergo aia fac ꝙ vives. Tunc aia faciā pater q̄d dicis. Sed queso tria dubia declarari quibus ꝛc. Primū dubiuz. vnd est q̄ hō est incredulus q̄z tucunq̄z audiat credibilia. Secūm vtrū mulier ex conditione sue nature sit magis credula q̄z vir. Tertiū: vtrū desiderare signū ad certificationē illor⁹ que credenda sūt liceat. ¶ Circa ꝓmū dico q̄ incredulitas prouenit ex parte loquētis: q̄ mendatio sa ꝙ talia non solū ꝓdidit creditū in mendacijs: sz etiam in verbis. vnde de talibus dr abacuch. primo. nemo eīm cuz narrabitur credet ꝙ ista est causa quare reperti sunt fideiussores publica instra. ꝙ hocvt fide publica credatur q̄ in fide priuata nō credit. Et nō obstante hoc adhuc multa mēdacia ꝙ falsa iuramenta sequūtur vt ptz in mercatoribus: q̄ res nō bonas pro bonis vendūt iuramēto firmando ꝙ sic possumus dicere cū prophēta diminute sunt veritates a filijs hoium. ꝙ Here. xij. nō credas eis cū locuti fuerint bonū. Secundo ꝓtingit incredulitas ex parte virtutis eminentis q̄ñ. s. illa que dicūtur transcendūt facultatem nostri intellect⁹: q̄ hō non credit nisi illa q̄ capere p̄t suo intellectui. sicut ꝓtingeret q̄ vellet ꝓ suadere vni rustico q̄ sol esset maior tota tra. vñ talis rusticus non crederet: q̄ hoc capere nō p̄t suo intellectui. vt etiā sūt multi q̄ suo intellectui volunt comprehendere totam diuinā essentiaz di. quomō est possibile q̄ sit trinus ꝙ vn⁹ aut quō est possibile q̄ totus sit in celo ꝙ totus in sacramēto altaris. et quia intellectus talium nō est capax

ideo increduli remanent. vnde talibus loquit sap̃. Eccl.iij. Altiora te ne quesieris: sed ea q̃ rationi subdũt. ideo apostolus ãmonet tales nolite sapere plusq̃ oporteat sapere: sed ad sobrietatem. i. ad necessitatem. Inferno incredulitas prouenit ex parte hois suis. quia talis non est assuefactus ad illaz doctrinam: sed ad contrariam vt ptz de hom̃ibus qui sunt diuersarum opinionũ ꝛ hoc modo iudei ꝛ gentiles sunt increduli quia assuefacti sunt doctrine contrarie. i. fidei nostre et hoc maxime prouenit q̃n a pueritia sunt sic nutriti. ideo dicitur q̃ noua testa capit inuetera ta sapit. ideo summũ studium habendum est in educatione vt dicit cõmentator super tertiũ ethicorũ: quia pueri sunt sicut cera que ẽ ad omnẽ impssionẽ disposita. ꝛ Piero dicit epla. i. viij. q̃ alexãder magnus fuit nutritus a leonida i publico a puericia sua: ꝛ ideo alexander nunq̃ potuit carere ꝛ relinquere malos mores: ꝛ ideo multa peccata parentibus imputãtur: quia de ipsis non habuerunt curã quãdo debuerunt vt ex istis tribus patet. vñ prouenit incredulitas quãq̃ vera sint que dicuntur ꝛ sic patet ad primũ. ¶ Circa secũdum vtr mulier sit facilior ad credendum q̃z homo sit nota ꝟm beatum Thomã q̃ tria faciunt hominem faciliorẽ ad credendum. Et primo inconsideratio finis illius rei que sibi proponitur. secundum est ignorantia. tertium est opinio bona vel mala quaz hz homo de aliquo. ¶ Circa primum est inconsideratio finis illius rei que proponitur q̃ non sit verisimile vt etiam confideret persona loquentis: quemadmodum exemplificat Augustinus de matre nostra eua que tam cito credidit dictis diaboli: quia non consideravit quis erat qui loquebatur nec finem loquentis. Et quia mulieres sunt magis inconsiderate: ideo facilius inclinãtur ad credendum q̃z faciunt homines: ꝛ iõ vos mulieres que permaxie flectami ad credendum semper personã loquentis conficerate ꝛ finem ipsius: quia per scriptum datur cunctis documentum quicquid agas prudenter agas ꝛ respice finem. Secunda causa fidelissime credulitatis est opinio bona vel mala quam habet de aliquo. nam aliqs habebit bonam vel malam opinionem de antiquo: ꝛ ideo ex hoc cito crederet: aut bonum aut malum de eo: ideo narrat Pieronym9 de rufino qui ratione suevite exẽplaris tantam opinionem fecit õ se in populis vt homines traheret ad suos errores. ideo dicitur. i. Iohã. iij. Nolite omni spiritui credere sed probate an spiritus ex ðo sit. Exmplum habetur in legenda beati martini de illo latrone qui sub nomine martyris colebatur: idest q̃ tamen suo scelere fuerat suspensus: ꝛ tamen erat opinio apõ omnes ꝓpter affectum q̃ eẽt martyr ꝛ orante btõ Martino reuelatuz fuit sibi q̃ erat dãnat9: ꝛ quia mulier magis concipit deuotiõez in bono ꝛ in malo q̃z faciat vir: iõ naturalr credit q̃z faciat hõ ꝛ hec est cã q̃re mulier ẽ magis deuota

q̃ vir in hijs que fidei sunt: q2 citius credit penas dãnatorum ꝛ gaudia beatorum: ꝛ ideo inueniuntur plures mulieres virtutes exercere q̃z vir q2 credunt: ꝛ hoc nõ debz esse ad verecundiam mulierum: sed ponus ad leticiaz: q2 ex ipa credulitate magis inclinantur audire p̃dicationes ꝛ ipũalia sectantes: q2 credunt facilius gaudia paradisi ꝛ penas inferni ob quã causam plures saluãtur q̃z viri: ꝛ sic patet ad scdm. ¶ Circa tertium dico q̃ appetere ꝛ desiderare signum potest esse petñ ꝛ meritũ. peccatũ quidez quãdo hõ desideraret signuz: vt ex tali signo cognoscat vtruz illõ qõ audit sit verum: ꝛ hoc querendo signum est q̃ dubitat ꝛ dubitare õ fide est petñ: ergo tali respectu desiderare signũ est petñ. vnde dñs conquerit de talibus dicens. Nisi signa ꝛ ꝓdigia ꝛc. ꝛ quandoq̃ petius: q2 quãdo vident signum vituperant ꝛ confundunt: vt fecerunt iudei de miraclis ꝛ signis xp̃i di. in beelzebub p̃ncipe demoniorum ejcit demonia. ideo desiderare signum põt esse absq̃ peto. imo mentionem. s. q̃n homo desideraret signum ad cõfirmationem fidelium vt fideles firmarenf in fide ꝛ infideles conuerterenf ad xp̃m: ꝛ hoc esset maximũ meritũ charitatis: ꝛ ideo hoc respectu desiderare signũ hz absq̃ peccato isto modo querebant apli signa ꝛ prodigia de celo a xp̃o. ¶ Circa quartum dubium vtrum hõ possit mereri falsum dicendo vl credendo. Dico q̃ homo põt mereri falsum ꝛ verũ credẽdo q2 meritũ fidei nõ consistit in credendo falsum vl verum: sed in hoc consistit. s. credere illud ꝛ illo modo quo deus vult illud esse credendum: vt duplici exemplo probatur. Nam beata virgo credidit filium suum esse in comitatu. ꝛ tamen credidit. falsum: q2 erat i hierusalem in medio doctorum: ꝛ tamẽ hz crediderit falsum meruit: q2 ꝟm doctores post incarnationẽ verbi ex visceribus eius quicq̃d fecit ꝛ cogitauit semp fuit meritorium. Similiter beata maria magdalena vidẽs xp̃m in forma ortholani credidit illũ fore ortholanum ꝛ credidit falsum: ꝛ tñ sic credendo meruit: q2 meritũ fidei nõ consistit in credendo verum vel falsum: sed in hoc cõsistit. s. credere eo modo quo deus vult: sed si deus vult falsuz credere meritoriũ est. Si ergo aia põt mereri falsuz credendo homo quid itaq̃ in credendo verum. Et quia ergo dicta christi ꝛ sacre scripture vera sunt: ideo illa credere necesse est ad tuaz salutem ex qua credulitate gratiam cõsequeris ꝛ gloriam. Amen.

¶ Feria tertia dñice tertie. de redditione alterius rei.

Vide et redde debitum creditori tuo. iiij. reg. iiij. Alia fidelis exñs in missa audiuit q̃ mulier quedã vidua mãdato helysei vẽdidit oleum vt redderet debitum creditori suo Illoquum creditor eius tollebat

duos filios suos ad seruiendum sibi. ideo dicit Helyseus vade ⁊ redde debitũ creditori tuo. vnde ꝓ hoc itelligit fore eẽ necessariũ vt vnus quisq; satisfaciat creditori suo. vñ relicta missa venit ad me ⁊ pro sui introductione querit dubiũ ꝺclarari. Cum ego sum paup ⁊ pauperimus ⁊ nõ valeam creditoribus meis satisfacere vtrũ homo ex tali impotẽtia fit absolut⁹ a tali mãdato dei loquentis nobis ꝑ ꝓphetas in verbo assumpto vade ⁊ redde ⁊c. Que est ratio hui⁹ quesiti o aia nõne habes ex regula iuris li. vi. ⁊ sunt verba augustini ꝙ nõ dimittur pcm̃ nisi restituat ablatũ: ergo oportet reddere vnicuiq; qꝺ suũ est. cum fit actus iusticie quid ergo me iterrogas? ratio q̃ me mouet pater est: qz Augu. li. de libero arbitrio dicit ꝙ homo nõ peccat in eo qꝺ vitare nõ põt: ⁊ ego sum ꝺio impotens: ergo ratione talis ipotentie videt mihi ꝺio excusari ex verbis augustini. ꝺõ quero dubiũ declarari. Nota aia ꝙ est necessariũ tue saluti reddere debitũ creditori tuo iuxta dei mandatũ in verbo assumpto: ⁊ hoc ꝓbo quattuor modis. ſ. Ratione Lege Exemplo Auctoritate. Et primo rõne. Et ꝑ declarationem nota bene. Tho. ij. ij. q. lxij. arti. vi. vbi querit vtrũ dilatio satisfactionis possit fieri absq; culpa: dicit ꝙ nõ: ⁊ ratio qz sicut accipere rem alienã est pcm̃: qz agit ꝯ iusticiam. Ita etiã detinere eam agit ꝯtra iusticiam: qz impedit illũ cui⁹ est ab execution rei sue ⁊ vsu ⁊ sic facit sibi iniuriaz ꝙ est pcm̃ sed manifestũ est ꝙ nec ꝑ modicũ tpis licet in pcõ morari: sed tenetur quisq; in instanti pcm̃ dimittere. in reddendo ergo debitũ creditori suo necesse est reddere cũ cum retinere sit pcm̃ a quo fugiendum est: ergo statim ꝺz fieri restitutio: qz restitutio nihil aliud est ꝙm beatũ Tho. iiij. senten. dis. xv. nisi iterato statuẽ aliquem in sue rei possessionẽ. Si ergo talis dilatio nõ põt fieri absq; culpa vt ꝓbatum est: quo ergo põt quis absolui a suo debito nisi restituat: ergo vade ⁊ redde debitũ creditori tuo. Secũdo ꝓbatur lege hoc esse fiendũ. ſ. in omni lege nature que fic mãdat vt qꝺ tibi vis fieri alteri facias. vnde sicut nõ vis ꝙ alius tibi auferat tuũ ⁊ in aliquo defraudauit tibi satisfaciat hoc idẽ facere tibi necesse est: sed lex naturalis in omibus obseruanda est: qz a deo est ergo reddendum creditori tuo. Secũdo ꝓbatur lege scripta nã ꝺr Leui. xxiiij. Si quis dãnificauerit primũ restituat eivt aiaz ꝑ aiã iumentũ ꝑ iumento. Tertio ꝓbatur lege gñe. vñ eccl̃ia statuit preceptũ vt si ꝙs possideret rẽ primi vel retinet nõ iuste apud se vel ipse restituat vel recõpenset: ⁊ qz omẽs tenent precptũ ecclesie obedire: ꝺõ vade ⁊ redde debitũ creditori tuo. Quarto ꝓbatur lege charitatis diligere primũ sicut seipm̃: ꝛ nullus ꝓpter intensũ amorẽ q̃ diligit se nõ vult dãnificari iniuste ⁊ nõ vult res suas ab alio possideri: ꝛ vult res suas sibi restitui ⁊ de dãno vt fiat ei restitutio. Et si quis nõ vult ita fieri primo primũ nõ diligit sicut se ipm̃ ⁊ ꝑ cõs. est extra statũ charitatis: ergo ratione hui⁹ vade ⁊ redde ⁊c. Quito ꝓbatur lege iusticie q̃ mandat ꝙ vnicuiq; qꝺ suum est reddatur: ꝛ seruare eã est de necessitate salutis cum ꝺ sistat in quadã equalitate. ſ. vt equalitate seruet ⁊ hoc fieri non põt nisi fiat restitutiõ ergo vade ⁊ redde ⁊c. Si aũt dicatur ꝙm Augu. li. de libero arbitrio nemo peccat i eo qꝺ vitare nõ põt qz ad impossibile nemo tenet. rñdit btũs Thomas. ij. ij. q. lxij. arti. ij. vbi dicit ꝙ qñ aliquis in aliquo alicui obligatur si ꝺio ẽ impotẽs ipsa ipotẽtia ꝺio absolui: cui⁹ a toto tñ remissionem tenetur petere ꝑ se vel per aliũ ab eo cui debet. Et quia facere potes. ſ. saltim petere dilationẽ tpis a tuo creditore vade ergo ⁊ redde ⁊c. qꝺ est verbum assumptũ. Et ꝑ declaratiõne hui⁹ materie nota btũ Tho. ij. ij. q. lxxiij ar. iij. vbi dicit ꝙ hõ habet tria bona in quib⁹ põt dãnificari. ſ. bonũ aie bonũ corporis bonũ fortune. Nam bonũ corpis est vita homis ꝛ bonũ fortune. ſ. fama ⁊ bona tpalia ⁊ corpalia. ſ. diuitie in quibus omibus potest hõ dãnificari. ꝺõ si in aliquo primũ dãnificasti vade ⁊ redde. ¶ Circa primũ dico bonũ primi in quo dãnificari põt ẽ bonum aie. ſ. bona spũalia. ſ. virtutes: ꝛ quõ dãnificetur primus? dico ꝙ dãnificatur qñ. ſ. tuo auxilio ꝯsilio fauore induxisti aliquẽ ad peccandum ⁊ hoc fieri põt dupl̃r aut ꝑ se aut ꝑ accñs. ꝑ se quidẽ qñ ꝙs suo malo exemplo inducit ad peccãdũ cũ introductione vt ille peccet etiam si nõ intenderet illum inducere ad peccandũ; sed pcm̃ est de se in-

ductiuũ vt ꝺr canonica pcm̃ per se vt ptz li. vi. de regulis iuris. q̃ cãz dãni dat dãnum dedisse videt. ⁊ talis qz dat causam ruine ⁊ suo malo exẽplo corrũpit alios ꝺr eẽ causa pcti. sed ꝑ accidens qꝺem ꝙs ꝺr causa pcti. qñ verbũ vni⁹ vel fctm̃ est causa alterius peccãdi ficut est de scãdalo passiuo. vnde talis ꝙ̃tum est de se nõ est causa ruine nisi ꝑ accidens ⁊ tales nõ obligant ad restitutionẽ. vt verbi gra hõ aliqñ fine bono ⁊ intentione rectã faciet aliquod bonũ vt puta loquetur cũ aliqua ꝑsona suspecta ⁊ aliquis scandalizabit ⁊ incipiet murmurare ⁊ detrahere illud ꝺr scandalũ passiuũ de hoc homo nõ obligatur ad pcm̃ illius detrahentis sed soluz qui verbo vel facto induxit aliquẽ ad peccandũ. vnde tales vt saluent oportet ꝙ recõpenset in dãno illato illis quos induxerũt suo consilio exemplo ⁊ fauore ad peccandũ. Et ratio qz hoc grauissimũ dãnum ꝑtimi est vt ꝓbat. nã dicit Piero. nullũ ꝺio potẽti deo magis sacrificiũ est q̃z zelus aiaz ita mõ ecõtrario nulla offensa est maior deo q̃ vt membra xpi efficiãtur membra diaboli qꝺ fit per pcm̃: ꝛ si hõ obligat ad satisfactõnẽ rerũ spiritualiũ quo possit fieri talis restitutio illata primis aut ꝑ inductionẽ aut ꝑ suggestionem. Nota ꝙ si aliquis inducit aliquez ad furandũ vel furaturũ debet inducere illũ ad restituendũ ⁊ si hoc nõ fecerit obligatus in solutõnem ad totũ. beat⁹ Tho. ij. ij. q. lxij. arti. vij. dicit ꝙ ꝑ eũ secutũ est dãnum ita ꝑ eum ꝺz fieri restitutio, ita in

ſpiritualibus dico ꝙ ſicut fuiſti in cauſam inductiuã ad peccandum ita debes eſſe cauſa ſue ſalutis q̃z tuz potes ⁊ ſi hoc nõ feceris pena ſui debiti portabis ſi ille impenitens moriat aut hic aut in alia vita. Ꝓbatur hoc eſſe verũ auctorita te ſaluatoris in.xviij. Ve homi p quẽ ſcandalũ venit ꝓ non dicit ſcandalum fecit ſed venit ⁊ hoc dicit: qz de hoc nullus eſt qui agat pniam de eo ꝙ induxit illuz ad peccandũ ſcz illũ inducendo ad pniam q̃tũ poſſit. Ꝓbatur grauitas huius dãni ſpũalis Nu.xxv. de rectorib⁹ ꝓpli dei qui nõ retraxerũt populum a cultura ydoloꝝ cũ poſſent. iõ mandauit dñs vt tolleret cunctos ꝓncipes ⁊ ſuſpenderet eos in patibulis ꝓtra ſolẽ. iõ hoc mandauit de⁹ ꝓpter hoc ꝙ induxerũt populum ad peccandũ nec ꝙ ipi peccauerũt ſed quia poterãt retrahere ⁊ impedire ne popul⁹ peccaret. iõ tali pena voluit deus eos puniri. Ꝑz ꝺd ergo facies q̃ iducũt alios ſuo ꝓfilio fauore ⁊ inductione ad peccandũ. vnde ergo tu induxiſti aliũ ad peccandũ redde debitum creditori tuo illi ſatisfaciendo cũ maius ſit dãnuz ſpũale p qõ aĩa dãnatur q̃z corpale p qõ aĩa ſimplr nõ dãnat. Secũduz bonũ in quo oſtenditur primus eſt bonũ corpis. ſ. vita hominis de quo dr Job. ii. Pellẽ pro pelle ⁊ cũcta que habz hõ dabit p aĩa ſua. Ꝑz qualis reſtitutio fieri debeat cũ de priuatõne ad habitũ non fit regreſſio. ſ. per potentiam creatã btũs Tho. ii. ii. q. lxxxi. arti. ij. dicat ꝙ q̃ablatũ nõ ꝓt reſtitui: vt. ſ. ſi abſtulit membrũ vel vitam alterius vel vulnerauerit ⁊ in hoc nõ poteſt fieri equale ſuffiat ꝙ recõpenſet in illud qõ põt quia ad ĩpoſſibile nemo tenet nec in foro iudiciali nec in foro ꝓſcientie: ſed recõpenſet aut in pecunia aut in honoribus ad arbitriũ viri boni. hm tñ conditionẽ vtriuſq; pſone. Sic etiã dr circa vulneratuz qõ mãdat dñs fic eſſe fiẽdũ Exodi. xxi. di. Si rixati fuerint hoies ad inuicẽ ⁊ percuſſerint quis alt ꝓmũ ſuũ opa ei⁹ expenſas ⁊ medicias reſtituat ei. Et notanter dicat opa eius: qz ſi ex labore ſuo nutriret familiã ĩã ⁊ mortuo vel vulnerato nõ poſſet eius familia ſuſtentari opz ꝙ fiat ei recõpenſatõ aliter dãnificãs nõ eſt in ſpe ſalutis: vade ergo ⁊ redde ⁊c. Tertiũ bonũ circa qõ offenditur primus eſt bonũ fortune qõ quidẽ duplex eẽ põt. ſ. fama ⁊ res tpales. Si ergo primuz dãnificaſti in rebus tpalibus vade ⁊ redde ⁊c. ſ. vt cognoſcam⁹ quib⁹ modis offendit ꝓmus in rebus tpalibus nota btũz Tho. iiij. ſen. diſt. xv. ar. v. vbi declarat in duob⁹ verſibus q̃ ſunt iſti. Ruſſio: cõſilium: ꝓſenſus: palpo: recurſus: pricipãs mutus nõ obſtãs nõ manifeſtãs. Et iſtis duob⁹ verſibus cõprehendit btũs Thomaz oẽm moduz in quo primus põt offendi in rebus tpalibus. primo dicit ruſſio q̃ ſcz quis iuberet aliũ dãnificare ſubditũ ſuũ. ſecũdo dicit ꝓfiliũ q̃ ex cõfilio eſſet ſecutũ dãnuz. tertio conſenſus. ſ. vt ad dãnum quarto palpo. i. adulator vt damnũ ſequatur quinto recurſus q̃. ſ. aliquis eſſet receptoꝝ dãnificatoꝝ ⁊ eis patroci

nũ preſtat. ſexto participãs. ſ. q̃ñ tecum dãnificantib⁹ ſociat ad ſpoliandũ ⁊ ptem ſpoliatoꝝ recipit. ſe ptimo mutus. nã mut⁹ dr q̃ ex officio clamare tenetur ⁊ non clamat nõ tñ ſemp talis tenet ad reſtitutionẽ niſi operetur vt iniuſta fiat ablatio. octauo nõ obſtans cũ. ſ. ex officio obſtare teneat vt ſunt ꝓncipes terre qui iuſticiã ſeruare tenẽtur ſi nõ obſtant cũ obſtare poſſũt tenent ad reſtitutionem. nono dicit nõ manifeſtans. nã ois nõ manifeſtans tenetur ad dãnum recõpenſandũ ſed ille qui celat ex eo ꝙ particeps eſt luce in omibus aut bis ſi principalis auctor reſtituit alij liberantur a ſatiſfactione debiti et dãni. ſi ergo aĩa in aliquo ſupradictoꝝ modoꝝ ꝓmũ dãnificaſti vade ⁊ redde ⁊c. Circa vltimũ in quo offendit ꝓtim⁹ offenditur in fama qõ eſt deteri⁹ dãnũ q̃rũ corpalium ſeu tpaliũ Pro. xxii. Melius ẽ habere nomẽ bonuz ꝙ diuitias multas ⁊ talis fama aufertur falſum crimẽ imponendo odio aut inuidia. aut auferẽ crimen occultum reuelando vt ꝓximo noceat. aut aufertur bonum in malũ cõuertendo quocũq; modo ſupradictoꝝ modoꝝ per detractionẽ ledatur fama ꝓximi peccatum grauiſſimũ eſt qõ oſtendit apoſtolus ratio. primo di. detractores deo ſunt odibiles. Ꝓbatur ẽrẽ plo veteris teſtamenti ⁊ noui. Nã in veteri teſtamẽto dr numeri. xij. de ſorore moyſi que detraxit famã moyſi ait dñs ei quare nõ erubuiſti detrahere ſeruo meo moyſi ⁊ facta eſt leproſa. vide oio hyſtoriam quia pulchra eſt. vnde ideo dauid in ſpiritu querebat a dño quem p ſequebatur in hac vita. reſpondit dominus di. detrahentem ſecreto ꝓximo ſuo hunc ꝓſequebar. patet etiam in nouo teſtamento. Naz ceſarius monachus recitat de quadam puella filia nobilium gentũ lingua duplici vtẽs lites ⁊ diſcordias ſeminans et beatus dicebat qui linguam ſuam euadere poterat: ſed quia nobilis erat null⁹ audebat ſibi aliquid dicere. vnde ipa mortua ſepulta eſt i atrio eccleſie famus exiuit ex ſepulchro ⁊ mirãtibus cunctis ſepulchrum aperiẽt ⁊ inuenerunt corpus puelle ex ſuperiori parte combuſtum ⁊ hoc qz virgo erat in meritum virginitatis illam partem incombuſtã ſeruauit: ſed partem ſuperiorem in q̃ lingua ſua peſtifera erat combuſſit cum fetore nimio: ergo anima ſi in aliquo ſupradictorum modorum proximum dammificaſti ſi vis ad vitam ingredi. vade ⁊ redde debitum creditori tuo. Tunc anima facias pater quod hortaris quia verba tua vera ſunt. Sed quia de infamia in qua damnificatur proximus hodiernis temporibus nullus facit ſibi maximam nec vllaz conſcientiam cum non ſit infamãdum: ſed potius delinquens corrigenduz ex charitate. ideo q̃ſo quatuor dubia declarari. Primũ cum non debeam famam ꝓximi detrahere: ſed corrigere vtrũ talis correctio cadat ſub ꝑcepto. Scõz vtrũ denũciatõ ſit poſtponẽda admoni

tioni. Tertium vtrum detractorez audire sit pctm̃ mortale. Quartuz vtrũ impeditus ab executione alicui⁹ officij vl̃ dignitatis lingua detrahentis. Vtrum talis obligetur ad recõpensationẽ dãi. ¶ Circa primũ notandũ q̃ correctio fraterna de qua loquitur christus in euangelio hodierno põt dupliciter ꝓsiderari: aut inq̃tũ est act⁹ iustitie: aut inq̃tum est actus charitatis. Si aũt consideret correctio inq̃tum est actus iustitie: sic correctio tantũmodo spectat ad p̃latos t isti semp ad correctionem subditorũz obligant sub peccato mortali. Unde Augu. in libro de verbis domini dixit. Si neglexeritis corrigere peiores eo facti estis q̃ peccauerunt: t precepto dñi declarat sanguinem eius de manu tua requiram: t tales p̃lati a tali correctione desistere nõ debent: etiaz si ex tali correctione deteriores fierent. Si vero consideret correctio inq̃tum est actus charitatis: quia charitas vult remoueri a primo oẽ illud quod est nociuũ proximo sic est p̃ceptum ad salutem cuncꝫ necessarium. Sed notanduz q̃ est p̃ceptuz affirmatiuũ q̃. s. obligat semp: sed nõ ad semp: nisi p loco t tpe. Nota quattuor iq̃ in correctione fraterna cadunt sub precepto. Primo tp̃us. Scdo locus. Tertio modus. Quarto ꝑsona. Primo dico q̃ ad hoc q̃ correctio fraterna cadat sub p̃cepto requirit tẽpus: q̃ proximus nõ omni tpe corrigẽdus est: nisi in tpe in quo est susceptibilis correctionis: q̃ si tempore furie quo iratus est vellem ipm corrigere vtiꝫ blasphemare posset: vl̃ aliquid male diceret t esset causa huius t mihi imputaretur ad pctm̃. Unde apls Thymo. dicit Insta oportune importune argue ob. in. p̃mum dicit oportune. deinde dicit importune p q̃d denotat tempus aptum correctioni secunduz q̃d requirit est locus: q̃ nõ in omni loco corrigẽdus est: q̃d ostendit xp̃s in euangelio hodierno dicens. Uoca illum inter te t ipsum solum q̃d oppositum faciunt multi qui nõ corrigunt vt corrigãt: sed vt confundant. ideo non in oi loco corrigendus: sed seorsum. Tertiuz q̃d requirit est modus: q̃ bm Se necaz generosus est animus hois facilius ducit q̃z trahitur. vnde ergobene dicit aplus si p̃occupatus fuerit hõ in aliquo delicto vos qui spũales estis corripite eum in omni spũ t lenitate considerans ne t tu tenteris: q̃ nullus vult corripi furore: sed beniuolentia t amore. vnde Tullius de amicitia. Sepe amonendi sunt amici: sic tñ vt amonitio cõtumelia t acerbitate careat. Quartum q̃d requirit ad correctionem: vt hõ sit susceptibilis correctõis. iõ nõ omnis hõ ex charitate corrigendus est. vnde ergo qñ in correctione concurrunt ista quattuor. s. tp̃s: locus: modus: p̃sona: semp correctio fraterna cadit sub p̃cepto: t pbatur. nam xp̃s nõ mandat nisi illud q̃d cadit sub precepto: sed xp̃s in euangelio hodierno mandat illam obseruandã dicẽs. Si peccauerit in te frater tuus corripe eũ: sup quo dicit Aug. Ita peccat qui videt fratrem suum peccare t tacet sicut qui veniam petenti nõ indulget. Sed ad indulgendum veniã petẽti omnes obligãtur: vt xp̃s dicit. Matth. xviij. dicens. Seruo ingrato veniaz petenti nõ indulsit: at xp̃s sic t pater vester celestis faciet vobis. s. si nõ remiseritis vnusquisꝫ fratri suo de cordibus vestris: ita ergo obligatur vnusquisꝫ ad correctionez delinquentis. Alia inductione p̃batur: naz elemosyne corporales cadunt sunt precepto: vt supradixi multoplus spũales: q̃ aĩa p̃ferenda est bono corporali: sed spũales elemosyne rendunt ad aĩam corporales ad bonũ corpis: ergo multoplus correctio que ẽ elemosyna spũalis cadit sub p̃cepto: t sic patet primuz dubium. ¶ Circa scdm nota beatuz Tho. ij. ij. q. xxxij. ar. vij. vbi dicit q̃ circa publicã denuntiationem pctõrum distinguendũ est: aut eniz pctã sunt publica: aut sunt occulta. Si vero sunt publica nõ est tñ adhibendũ remediuz ei qui peccauit: vt melior fiat: sed etiam in quoz noticia deuenit: vt nõ scalizent de iniusticia t de impugnatione nõ fienda. Et ideo talia pctã manifesta sunt publice arguẽda: q̃d declarat apls. i. Thy. v. Peccantẽ coram oĩbus argue: vt ceteri timorẽ habeãt: q̃d intelligit de pctis publicis: vt dicit Augu. de verbis dñi. Si vero pctã sunt occulta sic videt habere locum q̃d dñs in euangelio loquit dicẽs. Si peccauerit in te frater tu⁹ t in occulto offenderit corripe eum inter te t ipm solũ. quando enim te coram alijs offenderit iam nõ solus in te peccat: sed etiã in alios quos scandalizat: sed q̃ in occultis peccatis posset parari offensa proximorum: vl̃ corpaliter vl̃ spiritualiter: vtputa si aliquis crederet ciuitatem hostibus aut hereticis: vt christianos: t q̃ iste qui sic occulte peccat nõ solum in te peccat: sed in alios oporet statim ad denuntiationez ꝓcedere: alz pctm̃ fit occultum vt tale nocumentũ impediat nisi quis forte crederet p secretam amonitionem posse hmõi malum impedire. Quedam eni pctã sunt q̃ solum sunt in maluz peccantis: et tunc ad solũ attendendũ est: vt fratri peccanti subueniat: t sicut medicina corpalis sanitatẽ infirmo p̃stat si põt fine alicuius absciſione Si aũt nõ põt abscindi membrũ nociuũ: vt vita totius conseruet: ita etiã ille qui studet emendationẽ fratris dz si põt emendare fratrem q̃tum ad ꝓsciam: vt eius fama t honor conseruet. Ysi. Diero. Corripiẽdus est frater seorsuz ne simul pudorẽ t verecundiã admiserit pmaneat in pctõ: ideo noluit dñs in euangelio q̃ quis p publicam denunciationẽ a pctõ liberaretur: sz denunciatiõe p̃cedente: t sic admonitio dz p̃cedere denũciationem: t sic patet scdm. ¶ Circa tertiuz no. beatũ Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. iij. dicit sic. t adducũt dictuz apli Ro. i. dicẽs. Digni sunt morte nõ solum qui faciũt pctã: sed etiam q̃ faciẽtibus pctã cõsentiunt. Sed notandum q̃ quis in pctõ consentit dupliciter aut directe aut indirecte. Directe quidẽ quis cõsentit in pctõ quãdo quis inducit aliquẽ

ad peccandum aut prestat materiam peccandi. Sed indirecte quis consentit in peccato quando nō resistit cum resistere possit. Bi pmo modo quis in pctm̄.s.inducēdo vl̄ si bi placet detractorem audire nulli dubiū qp detrahentez audire est peccatū mortale:t tales auditores nō minus peccant detractoribus: vnde Ber. Detrahere t detrahentem audire quid eorum dānabilius nō facile dixerim:ideo aīa ꝑm Iero. Caue ne detrahas nec audias detrahentē. Sed indirecte ꝺs consentit in pctō quando non resistit cum resistere possit.vnde ꝺs audit detractorem absq; resistentia:videtur detractori cōsentire: vnde fit ꝑticeps pcti eius. Bi vero pctm̄ detrahentis sibi nō placet:sz ex timore vl̄ negligētia aut ex verecūdia quadā omittit repellere detrahentem quā quidē debet verbis redarguere vl̄ saltē ostendere qp sibi displiceat detractio ꝑ tristiciā ad minus faciet:vl̄ ꝑ aliqua signa peccat venialiter:qñq; etiam talis negligentia t verecūdia pōt esse mortale si ex officio incūberet detrahētem corrigere. Notate dilectissimi si modo inꝓadicto ex auditu homo peccat mortaliter detractorez audire solū ex auditu:q̄tum ergo peccare debent detrahētes. Caue ergo aīa ne detrahas: nec audias detrahentē:t sic patet ad tertium. ¶ Circa ꝺm beatū Tho.ij.ij.q. lxi. ar.ij.ar.iiij.qp quis pōt impedire aliquem ne habeat pbendam multipliciter:vno modo iuste: vtputa si intendit honorē dei t vtilitatem ecclesie vl̄ reipublice t ꝓcuret vt detur alteri p̄sone digniori: t tū nullomodo tenetur ad restitutionem vl̄ ad aliquā recōpensationē faciendam. Aliomodo pōt ꝺs aliū impedire ne habeat pbendam iniuste:viputa si intendit eius nocumentū ꝓpter odiū t inuidiā:t tūc tali causa si impedit ne habeat pbendam antecp̄ sit certus de pbenda habēda tenet quidē ad aliquā recompēsationē: pensata tū conditione p̄sonaꝝ t negociorꝝ ad arbitriū boni viri.nō tū tenet ad equalem:qz ille nondū fuerat adeptus t poterat multipliciter impediri. Bi aūt pbenda sit iam sibi data t ꝓcuret quis vt detur alteri t revocetur a pbenda sua lingua detractoria:idē est ac si illam sibi auferret:t ideo sibi obligat̄ ad restitutionē ꝑm tū suā facultatē.vnde ergo aīa si ꝓmū offendisti aliquos istorum modoꝝ aut.s.in p̄sona fama aut rebꝰ corꝑibus vade t redde si vis ad vitam ingredi :quam vitam ꝛc.

¶ Feria tertia dominice tertie, de honore parentum.

Honora patrē tuum t matrē tuā vt sis longeuꝰ super terrā. Exo. xx. Aīa fidelis. existēs in missa audiunt voluntatem sui dñi:vt.s.patrē t matrē honoret vt hoc faciamꝰ ponit ꝑmus dicēs:vt sis lōgeuus sup terram. vñ hoc audito relicta missa venit ad me.t ꝑ sui introductiōe querit

dubium declarari. Utrū saluti humane fuerit necessariū dare preceptum de honore parentū. Que est rō tua o aīa nōne credis qp deꝰ nō ꝑuideret:nisi qp saluti humane est necessariū :sed ipe deus ꝑcepit honorem parentū.ergo saluti humane est necessariū. Hoc ergo scito ꝺd me interrogas. Rō que me mouet pater est ꝑcepta xp̄i sunt bona aut nō bona. Bi bona ergo semp bona.t p cōsequens obseruāda sunt sed ipe ꝑcepit inhonorare parentes:vt ꝑz Luce.xiiij. dicēs. Bi ꝺs venit ad me t non odit patrē suum nec matrē suam nō pōt meus esse discipulus.ergo nō est de necessitate salutis eos honorare: ī quo dubiū declarari. Nota beatum Tho.ij.ij.q.cxij. ar.v.vbi dicit qp ꝑcepta ad duo ordinata sunt.s.inter deū t primi dilectionē:inter ꝑximos aūt maxime obligamur parentibus:t ideo imediate post preceptum ordinās nos in deū ponit ꝑceptum ordinās nos in parentibus.t rō:nam sicut deus est ꝑncipale puncipiū totius entis:nō superoia diligēdus est de necessitate salutis:ita parētes sunt ꝑticulare principiū nostri esse:ideo de necessitate salutis diligendi sunt: ideo illud ꝑceptum dandū erat hoībus Tunc aīa quare ergo xp̄s precepit oppositū. Respōdit Aug. qp si parentes impedirent nos a via salutis tunc deberemꝰ eos odio habere t ponit ipe Aug.dicēs. Bi mater ꝑgnans extēderet se super limē domus t nō permitteret filium transire ad dei seruitiuz potens sine filio sustentari t aliunde trāsire pō licere:nisi ꝑ limen domus vbi mater se posuit pregnās ne filius audeat exire deuper matris ventrez pedibus conculcare t ad dei seruitium festinare debet:t sic rōne huius odio habendi sunt:t de hoc loquit̄ xp̄s in auctoritate: sed quicūq; vult ad vitam ingredi oportet qp seruet mandata:iurta saluatoris sententiam: t qz illud est ꝑmū preceptū secunde tabule de honore parentum:ideo maxime honorandi sunt.iurta verbū assumptū dicens. Honora patrem ꝛc. Ad qō preceptum obseruandū quattuor nos inducunt. Primo filij debitū Secundo xp̄i exemplū. Tertio dei preceptum. Quarto ꝓpter maledictionem ipōrum. ¶ Circa ꝑmuz est filij debitum:t ꝓ declaratione nota qꝰtria sunt maxima beneficia habemus a parentibus ꝓpter qō debitū est eos honorare: vt dicit philosophus.viij. Ethicorum tria habemus a parētibus.esse: nutrimentum:t disciplinam:ideo filius debitum est parentes diligere:t ꝑmo a parētibus habemꝰ hoc maximum bonū esse.de quo esse dicit ec.vij. Fili honorare patrem tuum t gemitus matris tue ne obliuiscaris:memento quoniā non nisi ꝑ illos nō fuisses t redde illis sicut illi tibi ob cuius rōnem bea. Tho. ij.ij.q.cxij.ar.iiij.dicit qp filius in seculo cōsti.si habet parētes quibus ne ipo nō ꝓnt sustentari nō ꝺz eis relictis intrare religionē : qz transgrederetur ꝑceptū de honore parētum:qz illō qō ꝺz dū parētes sunt in necessitate nō ē suū sz parētum iō dicit ec.viij. Fili susape senectas

patris tui ⁊ ne contristes eu3 invi
ta sua: id eo ratione huius esse ꝙ
totum a nullo alio habem⁹ nec ha
bere possumus debitum filij est e⁹
os honozare. Si autem dicaꝯ eti
am bruta animalia dant etiam eẽ
filijs ⁊ tamen verberant suos pro
genitozes dentibus vnguibus et
calcibus. dico ꝙ bruta animalia
dant esse suis filijs tamen non no
bilitant illud esse vt faciunt ꝓge
nitozes nostri: ⁊ ideo vt nobilius
esse nostrum nobilitẽꝯ ab eẽ bru
tozum animalium conantur parẽ
tes nostri pro hereditate nobis re
linquere tria a quibus esse nostrã
nobilitatem qõ nõ fit in brutis a
nimalibus que tamen sunt paren
tibus nostris ad maximum detri
mentum. Primum est nomen bo
num. Secundum est diuitiarum
multitudinem. Tertiũ bonos mo
res. ¶ Circa primu3 qõ conantur
nobis relinquere parentes nostri
est nomen bonum. nam frequẽter
pater ⁊ mater carent vicijs ⁊ pec
catis amoze solum filiozum vt ne
ſ. male siue vite nomen filij macu
letur. vnde ergo amoze filiozum
pater se priuat libero arbitrio ⁊ mꝟ
tis solacijs cozpozalibus ne ma
lam famam ⁊ nomen filijs relin
quat. Secundo conantur parẽtes
filijs relinquere diuitiarum multi
tudinem: quia dederunt sibi esse
Tertio conantur parẽtes filijs re
linquere bonos mozes ⁊ hoc faci
unt propter ipsos vt ipsi sint ma
gis laudabiles apud concives su
os ⁊ propter ista tria pater mul
ta incommoda sustinet amoze fili
ozum: ideo considerato ꝙ filiꝰ ha
bet hoc esse a parentibus: ideo fi
lijs debituz est suos parentes ho
nozare. Secundum bonum quod
a parentibus habemus est nutri
mentum: quia cum filiꝰ cito natꝰ
est ponitur ad balneum ⁊ inuolu
tur pannis ⁊ ponitur statiz ad pe
ctus ⁊ mater iuper ipsum vigilat
pater vero procurat sibi necessaria
cum labore ⁊ vigilijs vt filiũ edu
cat. ergo ratione huius honorãdi
sunt. Sed hic posset questio oziri
nam parentes non me genuerunt
ex legitimo matrimonio ⁊ timen
tes verecundiam mundi procu
rant abozsum ⁊ sic me genuerunt
nolentes me genuere: patet quia
procuraueruut vt non venirez ad
perfectionem ⁊ licet deus non tã
tum malum permiserit. vnde su
bito clandestine natus miserunt
me ad hospitale vbi fui nutritus
⁊ educatus tandem vir factus ꝓ
vera iudicia cognosco patrẽ ⁊ ma
trem nũquid obligoz parentes tã
crudeles diligere ⁊ honozare. Re
spondeo ꝙ licet ꝓpter tales ratio
nes non sint a me diligendi: tamẽ
quia progenitozes sunt ⁊ habem⁹
eẽ ab eis diligere eos obligamur:
tamen maiozi dilectione obliga
mur illis parentibus qui dederũt
esse: et nutrimentum ꝙz illis qui
dederunt esse simpliciter. Et nõ tã
tum dederunt esse ⁊ nutrimentuz
corpozale sed ⁊ spirituale: quia il
lico natus querunt salutem filio
rum: quia timentes ne filius pre
uenatur morte anteꝙz ꝓpria pe
dibus ire possit ad ecclesiaz vt sal
uetur ipsum fecerunt portare ad
baptismum: ⁊ sic procuratione pa

rentum filijs saluatur non tantũ
corpore propter nutrimentum sz
⁊ anima ꝓpter baptismum. Nota
te filij xp̃ianozum quantum obli
gamur parentibus nostris q̃ taz
bonum salutiferũ filij iudeozuz ⁊
paganoz non habent a parentib⁹
suis. ideo propter tale beneficium
filijs debitum est honozare paren
tes. Tertium bonum qõ a parẽti
bus habemus est doctrina: quia
filij instruuntur a parentibus in
articulis fidei ⁊ preceptis dñi ⁊ b̃
vt salutem consequantur demum
ipsos instruunt in scia vel artib⁹
mechanicis quibus sustẽtari pos
sint: ideo quia ista tria a parenti
bus habemus debitum filij ẽ ho
nozare parentes. Sed ꝙ fit filijs
debitum parentes honozare pro
batur exemplo. narrat valerius li
bro. v. c. vij. vbi dicit ꝙ quedã mu
lier hñs filiam que suo scelere de
putata fuerat ad mortem in carce
ribus vbi fame morereꝯ. vnde fi
lia eius hoc cognito a p̃ncipe gra
tiam ipetrauit vt cõsolatione ma
tris posset ad eã semel intrare in
die vt cõsolareꝯ illam in tanta af
flictione famis fine tamẽ alicui nu
trimento p̃nceps tñ concessit: hoc
tñ vt custodes carceris perquire
rent si aliquid nutrimenti portа
ret: vnde filia videns non posse ex
custodia carceris aliquo nutrimẽ
to matrẽ nutrire proprio lacte de
pasta est matrem ⁊ lactabat eam
vnde princeps mirabaꝯ quõ pos
set viuere absqz cibo cognito a cu
stodib⁹ carceris an pastu vl cibo
pascebatur voluit scire veritatem
⁊ cognouit a filia quõ alebat eam
quo cognito interrogauit p̃nceps
cur hoc feciſſet cõtra mandatũ su
um. rñdit qz mihi debitũ est iõ feci
vnde princeps pietatẽ eius cõspi
ciens liberauit matrem ⁊ filie pe
percit. Etiam legitur de filijs cu
iusdam militis: q̃ in carcerẽ con
dẽnat ad mortem vna cum patre
ipsozum ⁊ videntes patrẽ defice
re fame: ⁊ qz filij debitũ erat pr̃z
nutrire ⁊ videntes illum nõ posse
per alium modum nutrire direxꝯ
patri postqz genuisti nos vsqz ad
hozam nutristi dignum est vt in
hac tua extrema necessitate vices
reddamus recipe ⁊ manduca nos
⁊ hoc fecerũt qz filij debitum erat
Sed heu hodie prochdoloz ad tã
tam crudelitatem filij deuenerũt
circa parentes vt deteriozes be
stijs videantur. vñ ad confusionez
talium filiozum dicunt natura
les de naturis animaliũ ꝙ gru
is ⁊ cyconijs qñ ipsozum progeni
tozes depilati sunt: ꝙ filij querũt
sibi necessaria donec habeant plu
uias vel moriantur: vnde tales fi
lij ingratissimi sunt bruris aiali
bus deteriozes. vnde cõsiderans
apl̃us ad Ephe. 6 loquitur: talib⁹
filijs di. Filij reddite vicẽ parenti
bus: qz hoc est preceptum coram
deo ⁊ hijs parentibus non pos
sit reddi eq̃le ẽm pb̃m. ix. Ethi. tñ
in id qõ possibile est nobis facere
obligamur: sed qz facere recusant
filij ingrati audiant sniam suam
a xp̃o contra se dicentem. eadẽ mẽ
sura qua mensi fueritis remecie
vobis. Qõ exemplo pbatur vñ le
gitur ꝙ quidam paterfamilias se
nio detẽt⁹ mistratõez oĩm bonoz

suozum filio dimisit in principio filius bene se habuit ō p̄e ꝫ post modum p̄siauit p̄ez camera sua: ⁊ senex frigoze cōfect⁹ post hostium coquine parauit sibi lectuz vt canis esset. vnde necessitate et frigoze detent⁹ vocauit puerulum filium filij ⁊ ait vt recōmissum illum haberet apud patrē de aliq̄ indumento. puer autem vir obtinuit duas vlnas burelli p patrē ꝫduendo quibus obtentis remanserunt due alie vlne ipsius burelli ⁊ ipsas cum instantia postulabat a patre. patre vero recusāte cepit puer lacrimis ꝫpetrare. cui pater. quid tibi hec sunt filij iudicio dei inspiratus respondit volo pater has duas vlnas reseruare: vt dum veneris ad senectutem pro ī dumento illas tibi tradam: sicut patri tuo fecisti: ⁊ sic dei iudicio p mittente actum est ita: sic mensura qua mensurauit patrem mēsurata fuit: sibi a filio. vnde Genes. xxxvii. Esau reprobatus patre viuente noluit illum in vita sua cō tristari interficiendo fratrem: sed dixit venient dies luctus patris mei interficiam fratrem meum iacob. vnde salomon matrem adorauit super terram iij. Regū. ii. quia filij debitum est honorare parentes hoc anima fac ⁊ viues. Secundo parentes honorandi sunt xp̄i. exemplo. Nam christus cuius exemplum nos christiani imitari debemus cum esset in angustia sue passionis tamen matrem obliuioni non tradidit sed curam ei⁹ egit. Johanni recommēdauit ⁊ modo a deo in ecclesia sua facit eam ita honorari ita vt multi videantur esse deuotiozes matri q̄ filio: ⁊ credo solum hoc fieri vt ostendat q̄ tum sibi placet vt parētes a filijs honorentur. vñ dicit Greg. super illud ecce mater tua. Docet nos xp̄us vsq̄ ad vltimam respirationem parentum curam habere qui nec de sua passione recozdatus ē. vnde etiam de illo dicitur q̄ erat subditus matri. Luce. ii. Et p declaratione notate exēplum p q̄ cognoscem⁹ q̄tum est amoz filiorum ad parentes. Nam recitat valerius li. v. c. iij. de cozoliano principe iste fugatus de roma ad valid̄os confugit ⁊ latuit apud eos. ꝫ cum prudens ⁊ probus esset apō quos quesiuit latibulum adeptus est imperium. Iste multum infestus rōanis fecit mlt̄as cōtra eos victorias obtinuit ⁊ coacti quesierunt pacem ab eo mittuntur igit̄ legati ad supplicandū ⁊ nihil p ficiunt. mittunt̄ sacerdotes sed sine effectu redierūt. stupebant senatus trepidabat popul⁹ viri pariť ⁊ mulieres: vñ videtes se nihil p ficere mittūt ei mr̄em ppriaz quā cū filius intuitu filiali inspexisset ait. O mater expugnasti ⁊ vicisti ira meā ⁊ subito exercitū suū a rōanis amouit. sic se habz xp̄s ad reuerentiā mr̄is sue: qz vbicūq̄ ⁊ vbi p̄ces cuiuscūq̄ alteri⁹ repellentur p̄ces tñ marie irrefragabilr audiuntur: ⁊ sic parētes exēplo xp̄i honorandi sunt. tertio honorādi sūt parētes in p̄cepto dñi in. iij. p̄cepto decalogi. nā seru⁹ nō dr̄ facere q̄d vult: sz q̄d vult dñs ei⁹. ꝫ cū sim⁹ serui dei, ideo eius mandata

nobis iure seruili obseruāda sūt sed q̄ precipiat illud nobis seruādum probatur in omni lege. p̄io probatur in lege nature. i. Exo. v. Si quis suozum ⁊ maxime domesticozum curam non hz fidem negauit ⁊ infideli est deteriozi: sed infidelis vtitur lege nature ergo qui parentes inhonozant legem nature non obseruant. ꝓbatur etiā lege scripta vt pz in ver. assumpto. Etiam ꝓbat lege gr̄e. nā xp̄s reprehendit phariseos ꝓpter sua statuta q̄ fecerant ꝫ honorē parentum dicq̄ de bonis q̄b⁹ parētes sustentari debebāt illa offerri in templo erat ad satisfactōem illius p̄cepti de honore parentum: ⁊ sic patz q̄ dei precepto in omni lege honorādi sunt. Dixi quarto q̄ parentes honorandi sunt ꝓpter maledictionem ipoz. nam multa mala eueniunt filijs q̄ nō honozant parentes in veteri ⁊ nouo testamēto. nā in veteri testō can filij⁹ noe: qz patrem derisit maledict⁹ fuit a patre Heñ ir. Absalon filius dauid patrem expulsit de regno ⁊ ei⁹ concubinas incestauit mala morte decessit. ij. Regū. xv. vñ mādauit dominus moysi Deut. xxi. Si quis genuerit filium contumacem obruat cum oīs popul⁹ lapidib⁹ in nouo testō narrat Aug⁹ li. de ciui. dei de quadam matrona que decem filios hēbat septē mares ⁊ tres filias. vnde pleni malis moribus cōtra matrem: mater eos maledixit ⁊ dei iudicio articuli membroruz tremore sunt maledicti vel puniti duo ex hijs. s. frater ⁊ soror ad ecclesiam sancti stephani confugientes citius meritis ei⁹ sunt liberati: nō anima ne talia incurras honora parentes vt benedictionem hereditatis consequaris. vñ iacob honozando patrē benedictōez cōsecutus est: ī honora parētes ne redarguaris ab ipso xp̄o vt fecit iudeis in euangelio hodierno. tūc anima faciam pater q̄ hortaris sed queso tria dubia declarari quibus ⁊c. Primum vtrū filij magis teneantur diligere p̄rem q̄ mr̄em vel ecōtra. Secōm vtrū filij⁹ magis teneat diligere p̄rem ⁊ mr̄em q̄ filios ꝓprios. Tertiū vtrū filius magis teneat diligere p̄rem ⁊ matrem q̄ vxozem ꝓpriam. ¶ Circa primū nota. b. Tho. ij. ij. q. xxvi. arti. x: ⁊ adducit dictū Piero. super eze. q̄ post deū super oia diligend⁹ est p̄r ⁊ postea mr̄. Et rō est q̄a p̄r est principiū actiuū gnationis humane mlr vero passiuus. p̄r nāq̄ dat formā mr̄ vero mistrat materiam: ⁊ qz p̄r mai⁹ bñficiuz p̄rat q̄q̄ mr̄: nō magis diligēd⁹ est p̄r q̄q̄ mr̄. sz quō p̄r dat formā ⁊ mr̄ mistrat materiā notate exemplū. nā ponatur q̄ ad fabricam domus vnus det tibi materiā domus scz calcē lapidē ligna ⁊ oīa ad hmōi necessaria: ⁊ q̄ alius ex supradicta materia det domū factā ⁊ cōpletam q̄q̄q̄ non sine materia fabricari possit domus: tamen quid mihi valet illa materia absq̄ forma domus ad habitandum certe nihil. Ita in proposito, mulier parat materiam in generatione filij: ꝫ p̄r est ille q̄ dat formā. i. eē filij iō qz maius bñficiū p̄rat p̄r q̄q̄ mr̄ iō magis diligēd⁹ est p̄r ⁊ hec

est rõ quare pater plus diligit filiũ: q̃ filius patrez: qz pater amãdo filium amat seipsum ꝛ opꝰ suũ ꝛ non econuerso. ꝓbatur exẽplo. Nam recitat valeriꝰ de quodã pfecto sũme diligebat filium ꝑ filiꝰ ecõuerso patrẽ odiebat nec filiꝰ poterat videre patrẽ. vñ tanta erat caritas pris ad filiũ q̃ sine filio qua si viuere non poterat ꝛ filiꝰ econtrario ꝛ multotiẽs quesiuit interficere patrẽ p alium. vñ pater hoc psentiẽs accepto ensevocauit filium ꝛ duxit eum extra ciuitatem ꝛ dixit ei accipe fili mi dulcissĩe gladium ꝛ interfice me: vñ filiꝰ videns hũanitatez pris ad pedes eius se postrauit cum lachrymis ꝛ venã petijt: ꝛ patrẽ vt debuit dilexit. ꝓpter maiꝰ bñficium qõ prat pr̃ filio q̃ mr̃ filio. Si vo consideremꝰ ãbos parẽtes in gñe moꝝ si mr̃ ẽ melioz patre: tunc magis mr̃ diligenda est. Si vo consideremus ex parte necessitatis eminentis. dico q̃ si mater est maioris necessitatis q̃ sit pater tunc matri potiꝰ subueniẽdum ẽ sic econuerso. Sic tamen diligẽdi sunt parẽtes modo supradicto vt terminꝰ rationis non transgrediatur. Augꝰ. Amandus est genitoz sed preponendus est creatoz. ¶ Circa scõm quis eorum sit magis diligendus aut parentes aut filij. Nota beatũ Tho. ij. ij. q. xxvi. arti. ix. dicens. q̃ circa hanc dilectionem duo considerantur. vno mõ ex parte obiecti ꝑm illud qõ diligitur. s. parentes ꝛ filij secũdo ꝓsideratur dilectio ex parte ipsius diligentis. primo modo dico q̃ magis diligendi sunt parentes q̃ filij. Et rõ qz pater est magis diligendus q̃ filius: qz patrem diligimus sub rõne ꝓncipij qõ principiũ filius nullo modo ẽ põt patris iõ magis diligẽdi sunt patres q̃ filij. ꝓbatur. nam preceptum de dilectõe parentũ datur a deo: ꝛ nõ de dilectione filioꝝ: ergo rõne huius ꝓcepti magis diligendi sunt parẽtes q̃ filij. Sed si cõsideretur dilectio ex pte ipius diligentis: sic illud magis diligit qõ est magis cõiunctũ: ꝛ qz filius est magis coniunctus patri cũ sit quedam res patris ꝛ diligẽdo filium diligit seipm: iõ pater magis diligit filios q̃ seipm in filios q̃ filiꝰ faciat patrez: ꝛ hoc tripliciter ꝓbo ꝑm ꝓbm. viij. Ethi. di. q̃ parẽtes diligunt suos vt aliquid sui: pater vero est aliqd filij: ꝛ iõ dilectio ꝑm quã pater diligit filiũ: similio: est dilectioni qua q̃s diligit seipm: ꝛ sic magis diligit a patre q̃ pater diligat a filio. Scda rõ qz parẽtes magis sciunt filios esse suos q̃ econuerso: iõ patres magis diligũt filios q̃ filij parẽtes. Tertia rõ qz parẽtes diutius amauerũt. Nam pater statim diligit filiũ cuz natus est filius vero tpaliter amat ꝓm ꝛ ideo maioris amoris ẽ pater ad filium q̃ filius ad parẽtes. Si ergo est tantus amoꝝ patris ad filium: quare ergo nõ debet eẽ amoꝝ filij ad patrem. apostolus ephesi. Filij reddite vicem parentibus vestris: qz hoc erit acceptum coram deo. ¶ Circa tertium nota beatuz Thomam. ij. ij. q. xxvi. ar. ij. dicens q̃ gradus dilectionis potest attẽdi dupliciter. Primo circa rationẽ

maioris boni aut ꝑm coniũctionẽ ad diligentẽ. Si vero consideretur dilectio ꝑm rationẽ maioris boni magis diligendi sũt parentes q̃ vxoz: qz parẽtes diligũtur sub ratione principij ꝛ maioris boni: qz ab ipsis habemꝰ esse ꝛ nõ ab vxore. Sz si consideretur dilectio ꝑm rationẽ coniũctiõis magis diligenda est vxor q̃ parentes qz vxor cõiungitur viro vt vna caro existant vt dz Math. xix. Erũt duo in carne vna. ꝛ ideo intensiue diligitur vxor q̃ parentes ꝛ hoc nõ obstante maioz tamen reuerentia debet parentibus q̃ vxori qõ mãdat dominus in preceptis seruandus. iõ si vis ad vitam ingredi serua mãdata vt habeas hic gratiam ꝛc.

¶ Feria quinta tertie do. de salutione meritis aliorum.

Beas facite: vias vestras ꝛ studia vestra et habitabo vobiscuz in loco isto. Eze. ix. Anima fidelis existẽs in missa audiuit ex epistola misse ꝓmissionẽ magnaz quã fecit dñs bene opantibus. s. habitare secum in loco isto. i. in hoc mũdo p gr̃am ꝛ in futuro p gloriã. vnde hoc ꝓsentiens aia relicta missa venit ad me ꝛ p sui introductiõe querit dubium declarari. Vtrũ quis possit saluari absq̃ ꝓprijs meritis: meritis alioꝝ. Que est ratio huiꝰ questionis o aia nõne habes q̃ deus ꝛ natura nihil frustra agũt. si ꝝ homines possent saluari absq̃ ꝓprijs meritis. meritis alioꝝ non eos ꝓsua deret ad ipsa merita peragenda: sed qz hoc est impossibile. ideo dicit bonas facite vias vestras ꝛ studia vestra. i. opa vestra. Ratio que me mouet pater ẽ. Nullus potest mereri ꝛ demereri ante septẽnium sed pueri saluant̃ ante septẽnium absq̃ ꝓprio merito meritis ecclesie ac parentum ergo põt quis saluari absq̃ ꝓprio merito. qõ ꝓbatur in euãgelio hodierno q̃ socrꝰ simonis tenebatur magnis febribus ꝛ rogauerunt illũ ꝓ ea ꝛ merito apostoloꝝ sanata est ergo ꝑz q̃ meritis alioꝝ absq̃ merito ꝓprio quis potest saluari. Nota aĩa q̃ nullus potest saluari absq̃ merito ꝓprio meritis alioꝝ qõ tripliciter probo. s. Ratione Auctoritate Exemplo. Et primo probo ratione. Nam ad prouidentiã dei non soluz pertinet ꝓducere res in esse ꝛ ad debitum finem sed etiaz vt vnũquodq̃ debita media ad finem suũ perueniat: qz quicũq̃ ordinat finem opz etiã ordinare ea q̃ sunt ad finem: qz ꝑm phi. ij. phisi. Nihil potest tendere in finẽ determinatũ nisi ꝓ ea que sunt ad finez sicut medicus qui ordinat sanitatem infirmi opz etiã q̃ ordinet ea que sunt ad finẽ sanitatis scz syrupa ꝛ medicina ꝛ hmõi. Sic deus qui sua prouidentia ordinat finez cuiuscunq̃ etiam ordinat debita media scz precepta sua quibꝰ mediantibus vnusquisq̃ possit puenire ad finem suũ. s. vite eterne. vnde sicut deus predestinauit ad vitam vt etiam per merita deueniat ad vitam, ideo deus hunc prede-

stinauit perviam religionis hunc p orationem hunc p illam hũc per istam ⁊ nisi p ista merita ambulaꝛ uerit nullus saluari poterit sicut si infirmus nõ acceperit medicinã ⁊ simulia q̃ sunt ordinata ad finez sanitatis. Ita nisi quis seruauerit mandata ad salutẽ puenire nõ poterit. Et sic pz q̃ nullus põt saluari absq; ꝓpꝛijs meritis. Probatur exemplo. nã legit i vitis pfum q̃ quidã sanctus pater multũ vexabatur a spũ fornicatiõis ⁊ accessit quẽdaz senẽ vt rogaret p eo qõ se nex fecit iterũ tentatus accessit ad senem vt rogaret deũ pro eo ⁊ nihil cum faceret pficiebat tunc pater sanctus charitate ductus se affixit fortit pro salute fratris. vnõ dominus apparuit sibi ⁊ ait noli vlterius laborare. Nã oratio tua coram me est: sed non vult se adiuuare nec tẽtationi resistere. ideo non tibi nec mihi imputanduz est si pot⁹ sibi. Vñ aug. q̃ fecit te sine te nõ saluabit te sine te: ⁊ sic pz ratiõe auctoꝛitate ⁊ exẽplo q̃ vt alicꝫs saluet ꝓpꝛijs meriꝭ. Pz tunc aia q̃d de pueris ⁊ õ socio simõis i euãgelioꝙ saluãtur meriꝭ alioꝝ absq; meritis ꝓpꝛijs. Notandũ q̃ tanta est auiditas dei vt vnusquisq; saluetur ⁊ hoc est impossibile cũ multi sint qui aut in infirmitate aut imbecillitate aut carentia ratõis suis meritis saluari nõ possint vult deus q̃ meritis aliorum saluentur vt patet de pueris ante septẽnũ ⁊ de infirmis. vt patet in euangelio de socro symõis Luce. v. Sed de adultis qui se suis meriꝭ adiuuare possunt necesse est vt per ꝓpꝛia merita saluent ad quod meritum nos hortat de⁹ in verbo assumpto dicens Bonas facite ⁊c. Et pro declaratione huius materie volo dilectissimi q̃vi deamus vnam pulchram meditationem que erit talis. Cum null⁹ saluari potest absq; meritis ꝓpꝛijs vt probatum est. vnde ergo est q̃ nullus est qui faciat bonuz: quia nullus est aut quem non macet inuidia aut stimulet auaricia aut nõ aliquoꝝ negotioꝝ cura sollicitet qõ ostendit Bere. esseverum xvij. Nullus est qui agat penitentiam super peccato suo. Ratio huius meditationis est quia homines huius mundi habent quattuoꝛ friuolas excusationes quibus mediantibus nõ est qui faciat bonum non est vsq; ad vnum. Quidam se excusant per diuinam voluntatem. Quidam se excusant per lasciuam societatem. Quidam se excusant per finalem vilitatem. Quidam se excusant per carnalez fragilitatem. ⁊ sic patet anima q̃ ex istis quattuoꝛ rationibus vel excusationibus nullus est qui faciat bonuz. Primi se excusant per diuinam voluntatez dicentes q̃ deus vult ita eos peccare: q̃ si nõ vellet non peccarent: vñ tales sũt simules ade cui post peccatum dixit dñs. Quid fecisti ille autẽ deo imputauit peccatum suum dicẽs Mulier quam dedisti mihi dedit mihi ⁊ comedi: ⁊ nisi eam dedisses non comedissem: ideo tui causa est ⁊c. de quoꝝ etiam numero fuit Jacob qui maliciosevolẽs decipere patrem ait, pater quomõ

tancito inuenire potuisti fili mi: respondit. voluntas dei fuit: ⁊ sic peccatum suum retoꝛsit in deum. xxi. Tales etiam assimilantur Dionysio tyranno de quo recitat Valerius li. i. c. ij. Iste namq; ingressus tẽpla deoꝝ ⁊ vestem aureã qua deus suus vestitus erat expoliauit: ⁊ vestem lineam induit eum. ⁊ mirantibus qui aderant qũo sic temerarie deum suũ expoliasset. respõdit: q̃ hoc placitum erat sue voluntati. i. dei sui ionis: q̃ si sic nõ fuisset nõ ita temerarie fecisset: q̃ hoc deo suo commodum erat. Nam in estate illud indumentum erat graue ⁊ in yeme magis calidũ q̃ fuisset indumentum aureum quo expoliauerat: ⁊ sic peccatum sue auaricie ⁊ cupiditatis: vt illud aurum haberet retoꝛsit in deum suum iouem. Ita multi sunt q̃ statuta dei ⁊ ecclẽ frangũt: ⁊ sic colozatis verbis se excusant deũ infamantes. ⁊ dicentes: q̃ si deus nõ vellet malum nõ fieret talis excusatio friuola patet eẽ falsa. nam deus prohibet peccata: ergo non vult: q̃ si aliquo modo vellet nõ puniret peccatoꝛes: vt punisit in diluuio. Genesis. v. Tẽpoꝛe sodomitarum in pharaone ⁊ in oẽs seruos eius et in pplo suo in deserto ⁊ in oibus infidelibus quos deus posuit in stragem marimam ipe machabeorum: ⁊ de b̃ tota scriptura clamat. Secundi sunt q̃ se excusant p lasciuam societatẽ. nam quidam dicunt q̃ dep̃hendunt ⁊ fuit mala societas. nam q̃tum sit fatuissima talis friuola excusatõ: q̃ nulla eẽt apud iudicem seculares excusatio quomodo erit apud deum: ergo q̃ nõ respicit pſonam hoium: ⁊ q̃ nouit humani arbitriu voluntatẽ. vñ de Ber. Omitte excusationem: q̃ nemo peccat inuitus insuper talis allegatio multoꝝ fatuissima est nam dicunt aliqui. O talis dñs et talis dña talis doctoꝛ ⁊ miles talis clericus ⁊ sacrarũ litteraꝝ magister cõmittũt filia peccata: ergo nulla aut quasi nulla esse debent. Unde talib⁹ rñdet Hiero. in epl'is suis dicẽs. Nam multitudo peccãtium impunitatẽ nõ facit criminũ immo dicit Aug. Non ardebit munus cũ plures ardebũt: imo plus: q̃ q̃to plura ligna ponuntur ad ignem tanto plus ignis accẽdit et ardet: ita q̃to plures aie erunt in inferno: tanto plus ardebũt: ergo obmittẽda est talis excusatio: ⁊ super hoc etiam dico q̃ societas mala vitanda est: q̃ primo ꝓdere deum facit. Apo. xij. Draco traxit tertiam partez stellarum. Secõdo pzit bonum tpale. iij. reg̃. xij. Consilium iuuenũ roboam fecit egenum Tertio facit apostatare a fide: vt pz de Salo. ij. reg̃. iij. Peruersos facit. pz. Cum puerso puerteris. Mulier scilicet Eua que non fugit consoꝛtium dyaboli ⁊ serpentis perdidit totum mundum. genesis. iij. Tertij se excusant per carnalem fragilitatem ⁊ dicunt se nõ posse abstinere a libidinosis concupiscentijs propter complexionem ipsoꝝ ad hoc inclinantem audiant tales Tullium dicentem. Nam libido non refrenatur ex fre

quenti actu sed magis augef. vnde dñs alloquitur tales se excusãtes Genẽ.xvi. Ecce ancilla tua in manu tua est. ideo necesse erat vti sensibus ad ꝓtinentiam ꝛ non ad libidinẽ. quia dr Genẽ.iiij. Sub te erit appetitus tuus ꝛ tu dominabe ris illius. vnde grauissime peccãt credentes deũ precipere qd impossibile est. vnde audiant tales sniaz contra se dicentem Piero. anathema sit qui dicit deũ aliquid precipisse qd impossibile est: ergo quia deus cognoscit possibilitatẽ hũane nature. ideo mãdat qd tibi ꝛ oibus possibile est: ergo talis excusatio obmittenda est ꝓtra illos q dicunt se non posse continere. primo est ipsis obprobriũ quia vilissima ps in ipsis dñatur. s. tale membrũ vnde Ozee.iiij. Fornicatio vinũ ꝛ ebrietas cor auferunt. secũdo sunt incipientiores bestijs. nam piscis viso hamo testã fugit. filr vulpes viso filo. similr auis ꝛc. et tñ hõ visa dãnatõe eterna nõ ꝓtinere. tertio hõ agit coraz deo ꝛ angelis eiꝰ qd nõ faceret coraz vilissimo hoie. quarto multũ fatue loquit qui dicit non possunt curari ꝛ tñ hoc solum. ideo est quia non vult practica q̃ solũ voluntariũ peccatũ est. quinto si nõ potes resistere aut intelligis soiũ per te ꝛ hoc verus est aut cum adiutorio ꝛ hoc hereticũ est: sed quo ad primũ hõ arguit cõtra te: qr si per te nõ potes q̃to minus poteris si peccaueris ꝛ in seruitute peccati fueris: nõ cognita q̃ dñs i tẽtatõe faciet ꝓuentum vt possis resistere. i. Cor.x. Quarti se excusant pl finalem virtutẽ, nam multi vsurarij predones ac latrones qui bona alioꝝ vsurpant ꝛ cũ reprehendũtur vt satisfaciant. rñdent ego in finẽ vite cunctis satisfaciam ꝛ mala ablata incerta i elemosynas dabo ꝛ expectãt vsq ad illud tps. vnde cõtra tales loquit scriptura. di. flatus hois in manu dei est ꝛ non tua. Q̃ ergo fatue sunt tales excusationes taliũ peccatoꝝ: ergo talis excusatio obmittenda est: sed imitari dẽmus virtutes fine quib? quis saluari nõ põt teste saluatore Luca. Si vis ad vitã ingredi serua mandata ꝛ ita vives Tunc aia faciaz pr quod hortaris sed queso duo dubia declarari ꝛc.

Primũ dubiũ cuz non sit equa cõditio hominis ꝛ diaboli teste Job non est potestas sup terram q̃ possit comparari ꝛ multi vellent viuere virtuose vt saluari possent: quia vt dictũ est nullus adultus saluari potest absq ꝓprio merito: quia tradidit deus hoiem sub potestate diaboli qui est inimicus eiꝰ capitalis cũ sit infirmus ꝓtra sanũ: et debilis ꝓtra fortem: ꝛ ignarus cõtra sapientem. Secũdum dubiuz cuz deus sua sapia cognouerit ab eterno hois fragilitatẽ ps. Ipe cognouit figmentũ nostrũ quare permittit malos regnare q̃ flagellãt bonos ꝓpter qd boni efficiuntur mali ꝛ patientes impacientes iusti iniusti ex quib? flagellis malorum iusti ꝛ boni citius dãnantur quare dei ꝓuidentia ergo permittit malos regnare. ¶ Circa primũ notãdum q̃ aliquis ducitur ad bonum virtutis dupliciter. vnomõ per cõsilium ꝛ exhortationez, alio modo

per impugnationẽ ab aduersario suo. primo mõ quis inducitur a bonũ virtutis per ꝓsilium ꝛ exhortationem vt ptz per exemplũ. vnd discipulus conabitur bene studere per bonã doctrinam ꝛ exhortationẽ sui magistri. Cuz aũt debuerit disputare cum aduersario suo studebit fortiꝰ ne superetur ad ipso sed vt eum superet ꝛ vincat ꝛ sic per istum modum aduersariꝰ eius erit causa sui boni: ꝛ sic istis duobus modis spiritualiter diuina prouidentia quantũ est de se ꝓmouet ad bonum. primo dando nobis bonos angelos qui nos cõfortent et dirigant ad bene viuendum. secũdo dando nobis demones aduersarios qui nos tentent, ꝛ ipugnẽt vt exaltemur ad virtutes ꝛ non vt ab ipsis supemur: sed potius vt ipsos superemus ꝛ vincamus: qr ꝓ tentationes homo opatur multa bona que nõ faceret nisi tentatus ꝛ tentatione preueniretur. Si aũt dicatur non est equa conditio hominis ꝛ diaboli. btus Tho. i. p. q. xiiij. ar. i. ar. ij. dicit q̃ q̃uis nõ sit equa conditio sit tamen hoi multiplex recõpensatio. primo ꝓ auxilium diuine gratie. Vnde apostolus. i. Corint. x. Benedictus deus q̃ non permittit nos tentari supra illud qd possumus: sed faciet cũ tentatione ꝓuentum vt possitis sustinere vt ptz de beato anthonio qui dum in flagellis demonũ videret xpm ait. O bone ielu vbi eras. rñdit ibi eram sed expectabam certamen tuum: quia viriliter dimicasti faciã te per totum orbem nominari ꝛ sic ptz q̃ fuit auxilio gratie ꝓuentus. scdm auxiliũ fit p recõpensationem bonoꝝ angeloꝝ. angelis suis deus mãdauit de te vt custodiãt ꝛc. oñs sunt administratorij spũs missi ꝓpter eos qui hereditatẽ capiũt saluti. Deu.iij. ere. iiij. Regũ vlti. Ideo supradicto adiutorio non debem? timere demonũ impugnatiões q̃uis non fit equa conditio cõsiderata supradicta vtilitate ꝛ recompensatione. ¶ Circa secũdum dubiũ vnde de tali prosperitate malorum bonos impugnãtiũ conquerebaꝰ Piere. xij. Domine quare via ipsoꝝ prosperatur ꝛ bene est omibus qui operantur malum ꝛ inique agunt. Et p declaratione hui? questionis nota ser rationes ꝓsperitatis malorum hoium ꝛ peccatoꝝ. prima vt ad bonũ excitentur. vt amplius flagellenꝰ. vt iusti sepe confortẽtur. vt de bonis suis premientur. vt ex meritis aliorum hic merentur. ꝛ ex diuina bonitate sic replẽtur. ¶ Circa primũ deus permittit malos prosperari vt eos ex beneficijs reducat ad bonũ qr dicit scriptura vince i bono malum. sic facit deus. naz per ista bona tpalia vult voluntatem malorum vicere vt beneficio suo cognoscant benefactorẽ suũ ꝛ cõuertantur ad deũ. nam sicut passer beneficio domesticatur ꝛ etiã multa animalia beneficijs domesticantur ita facit deus vt ex beneficijs nos ad bonũ virtutis reducat ꝛ nostrũ benefactorem cognoscamus eiq̃ gratias referamus ꝺ beneficijs lz mali fim?. Sic fecit iudeis in egypto ꝛ in deserto multis flagellis flagellando pharaonẽ aquã de pe

tra educendo ꝛ manna populum cibando legez eis dando: ꝛ multa alia bona eis faciendo: ꝛ tamen de teriores bestijs semp fuerũt. Vnd deus nũcꝫ suis deneficijs iudeos potuit domesticare: sz ad ydola cõ fugiebant ꝛ obliti sunt benefactorum eius ꝛ mirabilia que fecit eis Vnde de tanta ingratitudine ipsoruz ꝙquerebatur dñs per ysa.i.di. Cognouit bos possessorem suũ et asinus presepe dñi sui populus aũt meus nõ cognouit me ꝛc. Bõ vt peccatores domesticet ꝛ ad semitam virtutis reducat dat ista tẽporalia: vt per ipsa transeam⁹ ad ipsum: ideo hac ꝓncipali causa vt ad bonũ excitentur ꝓmittit malos prosperari. Secũda causa prosperitatis maloꝝ est vt amplius flagellentur. nã sicut demeruerũt ꝑ peccatum: ita etiam vt ex ingratitudine augeatur eoꝝ pena infernalis. ideo ad hoc ipse cõcedit ista bona de quibus nõ regraciantur deo: ꝛ in ipsis bonis efficiũtur superbi ꝛ deo ingrati nec dcũ nec sanctos timentes credentes bona sua q̃ habent sua industria ꝛ suis meritis habere. vnde cũ homo in istis beneficijs fit ingratus maiori pena punietur in alia vita q̃ ille qui talia beneficia nõ habuit vt dicat beatus Tho.i.ij.q.xxij.ar.quarto vbi dicit q̃ quelibet maioritas in tpalib⁹ bõis petit̃ aggrauat. ꝛ Sap. v. Potentes potenter tormẽta patientur. hinc est q̃ pctores abundantes in seculo obtinuerũt diuitias ꝛc. tertia causa quare mali ꝓsperantur est cuz iusti in hac vita nõ habeant de operibus suis mercedem: sed in carceribus sua abundantius in plagis multi in angustijs ꝛ ne in desperationez cadant ꝛ ne credant nũcꝫ mercedẽ laboꝝ recepturos deus cõcedit indignis ista bona vt iusti merito sic arguant di. cum deus iustus sit ꝛ bona tribuit nõ merentibus ꝛ pane illi quiescũtur indigni sunt bona tribuit abundanter quãto magis tribuet suis: sed hoc in hac vita non facit cũ nõ nisi mala nobis tribuerit hinc sperandus est q̃ in alia vita nobis seruat. vnde singulariter nobis loquitur xp̃s di. Si autem fenũ agri.i.hominẽ peccatorem q̃ fenũ. fenũ sine fructu qõ hodie est cras in clibanuz mittitur sic deus vestit peccatoribus i hac vita dat ista temporalia ꝛ postea in infernuz mittentur sic vestit deus istis temporalibus quanto magis modice fidei nonne magis.i.maioris valoris estis illio. quarta causa q̃re mali ꝓsperantur est vt de bonis eorũ premientur. vnde btus Tho. par. iij.q.vi.ar.vi.ꝛ.i.ij.q.vlti.arti. vlti.ꝛ.iiij senten.dist. xxij.ar.iij.dicit q̃ duplex est meritum. vnũ ad vitam eternã ꝓmerendã aliud ad meritum tempale. de primo intelligitur de opere opato existentis in charitate ꝛ sic soluz bonoꝝ opera meritoria dicuntur vite eterne. Vnde dicitur apoc.iiij. de talibus operibus factis ab existẽtibus in charitate ãmodo iam dicit spiritus vt requiescant a laborib⁹ suis opera enim illorum secũtur illos ꝛc. secundũ opus est de genere bonorum: sed nõ ad vitã eternã promerendam vt sunt bona facta extra charitatem ꝛ tale opus nõ est meritorium respectu peccati mortalis ad vitam eternam. ꝛ ratio q̃ si peccatores non placent deo nec opera ꝑ consequens eorum: sed q̃a deus iustus est ꝛ ideo apud ipsuz nil irremuneratum remanet. ideo vult illum remunerari per ista bona temporalia: vt postea ipse dedicat ipsis peccatoribus recepisti bona in vita tua nunc vero cruciaris ꝛ sic patet quinta causa quare mali prosperantur quia ex meritis aliorum hoc merentur. nam nisi essent in mũdo boni. ve peccatorib⁹ nam peccatores in hoc mundo prosperantur non. propter eorum merita sed iustorum. vnde ptz Gen. xviij. Dicente abrahã de sodomis nũquid domine vis perdere iustũ cum impijs nũquid si inuenti fuerint iusti q̃nq̃ginta i sodomis parces omni populo. ait dominus p̃cam omnibus. Et tandem gradatim venit vsq̃ ad decem ꝛ non inuenti destruxit totam patriam illam. sed si inuenti fuissent permisisset prosperitatem illorum malorum ob presentiam illorum bonorum vide hystoriam quia pulchra est patet etiã ibidez q̃ propter penitentiaz loth in ciuitate zegor sodomoꝝ deus sua presentia preseruauit prosperitatem illorum malorum virorum: sed loth amoto igne ꝛ sulphure de celo cadẽte perierunt cuncte ciuitates sodomorum. ideo anima querenda est frequenter societas bonoꝝ vt ex meritis eorum bona temporalia nobis augeant ꝛ ab ira dei peccatis nostris merentibus auertamur.

Quarta causa quare mali ꝓsperantur est quia tanta est benignitas ꝛ clementia saluatoris q̃ in operibus suis non possit se continere q̃ bonitatem suaz non cõmunicet etiam malis. vnde dicitur in euangelio Math.v. Qui solem suũ oriri facit sup bonos ꝛ malos iustos ꝛ iniustos. vnde non est mirum si in ligno crucis dedit vitam ꝛ sanguinem: quãto ergo magis si ista temporalia prestabit ꝛ omnia ista ꝓueniunt ex bonitate sua ꝛ sic ꝑ supradictis rationibus quare permittit deus prosperitatem malorum: ergo anima sustine paulisper vt impleat numerus fratrũ tuoꝝ ꝛ cum ipsis peruenies ad gaudia regni celorum ꝛc.

¶ Feria sexta dñice tertie.

Dñie deus audi clamorem populi huius et aperi eis thesaurum tuum fontẽ aq̃ viue numeri.ij. Anima fidelis existẽs in missa ex ꝟbo assũpto audit q̃ dñs fec̃ maximã gr̃az pplo suo sitiẽti i debto. vñ vt ꝺ h̃ plen⁹ ifor marec̃ relicta missa venit ad me ꝛ ꝑ sui introductõe q̃rit dubiũ declarari vtruz hõ ex puris naturalib⁹ possit mereri vitã eternã vel aliq̃d donũ diuinit⁹ absq̃ gr̃a. Que c̃ rõ o aia h⁹ q̃stiõne edoceris a xp̃o Joh.xv. Sine me nihil potestis facere.i.sine gr̃a mea nõ potestis ꝓpria virtute aliq̃d mereri. hoc ergo scito q̃d me interrogas. Rõ q̃ me mouet pr̃ẽ mia ꝛ liberalitas dei

in infinitum excedit misericordiaz ⁊ liberalitatez humanā: sed vnus pōt suis virtutibus apud aliquez mereri aliquod donuz absq; eo q; nunq; habuit gratiā suam multo plus apud deum: postq; misericordia ⁊ liberalitas sua in infinitum excedit misericordiam ⁊ liberalitatem humanā. Nota anima beatū Thomā. i. ij. q. cxij. ar. ij. vbi dicit q; nullus pōt mereri aliquod donuz diuinitus absq; gratia dei quod p bat. Nam hō pōt considerari in duplici statu aut ante petm̄ aut post petm̄. Primo si cōsideret homo in statu innocētie nullo modo poterat mereri aliquod donum diuinitus absq; gratia: qō probo. Nam homo nō meretur sua virture illud qō eius virtutē excedit: sed vita eterna ⁊ omne donū diuinitus excedit omnem virtutē humanaz i. Corin. ij. Oculus non vidit nec auris audiuit: nec in cor hois ⁊c. ideo nulla creatura est sufficiens esse: nisi supaddatur aliquod supnaturale donum: qō gratia dicit Ro. vi. Gratia dei vita eterna. Secundo si consideret homo in statu nature corrupte: nec etiā homo potest mereri aliquod donum absq; gratia dei. pbatur. Naz nullus in statu peccati existēs pōt apud deum mereri: nisi prius reconsilietur deo dimisso peccato: sed reconsiliatio ⁊ remissio pene fit p gratiā: ergo nullomodo homo pōt mereri aliquod donum diuinitus absq; gratia. Si aūt dicat: si ergo potest vnus mereri apud alium aliquod donum absq; eo q; habuit gratiā suam plus pōt mereri apud eum vt supradixit in argumento. Respondit beatus Tho. vbi supra in solutione tertij argumenti vbi dicit q; licet vnus possit mereri apō alium absq; eo q; habuit gratiaz suam: nō tm̄ sic apud deū vt declarat apls. ij. Corin. viij. Non sumus sufficiēs cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. si ergo nō sum⁹ sufficiētes aliquid cogitare a nobis: qō ergo erimus sufficientes operari aliquid a nobis q; ex nobis: nō certissime crede: q; nullus pōt mereri aliquod donū diuinitus absq; gratia dei. vnde ergo hec cōsiderans moyses esse vez impetrauit gratiā a deo p pplo dei sitienti vt aperiret eis fontē aque viue qō ⁊ fecit de⁹ vt psuadebat moyses in verbo assumpto di. ⁊c. Et qz vt dicit pbus actus actiuoz sunt in patiente bene dispōsito: ⁊ quia sunt multi infirmi qui non credunt se ad gratiā posse pparare qua mediante pparatione dant dona diuinitus: ideo notate ser aminicula q; bus mediātibus pōt se homo ad gratiam pparare que quidez sunt ista. Oratio sanctorum frequentata. Postulatio xpi inflammata. Humiliatio mentis approbata. Confusio verecundie acceptata: ⁊ pseuerentia orationum cōsummata. Primum adiutoriuz quo quis se poterit preparare ad gratiaz suscipiendam qua mediante poterit apud deum patrez mereri aliquod donum est oratio sanctorum frequentata. Unde Job. Voca si est q; respondeat tibi: ⁊ ad aliquem sanctorum conuertere: ⁊ ipse cognita

tua petitione orabit pro te. Unde Gregorius. ij. moralium dicit: q; sancti naturaliter nō cognoscunt petitiones nostras: nisi eis manifestentur in verbo de hijs que circa nos aguntur. Et tunc hijs cognitis p̄m q; vident esse intentionis diuine: ita faciunt ⁊ exaudiuntur. ideo dicit Job. Et ipe cognita tua petitione q; ipsi orant pro nobis: ⁊ q; ipi citius exaudiūtur q; nos. probatur. Nam q; to aliquid appropinquat principio in quolibet genere: tanto magis participat effectum illius principij. Sed quia sancti propinquiores nobis deo sunt tanto orationes eorum efficatiores sunt: ⁊ ideo exaudiuntur. nam iste est ordo diuinus. scilicet vt ex superiorum excellentia in inferiora infundantur: sicut ex claritate solis in aere illuminatur terra. ⁊ oratio: ita dum sanctos sepius inuocamus: deus exaudit: qz predestinatio inuiatur precib⁹ sanctorum: ergo sperandum est. Secundum adiutorium est postulatio xpi inflammata quā fecit deus in vltima cena dicens. Pater rogo vos pro eis quos dedisti mihi nō pro mundo: sed pro eis qui credituri sunt in me. s. vsq; ad finem. beatus Tho. super posti. Jo. circa illud verbum dicit q; christus vidit in verbo eos qui post eum saluandi erant ⁊ debebant sortiri effectuz sue predestīnationis p oration̄ suam: qz sic cognouit in verbo ordinatum fuisse ab eterno. Et qz omnino mō̄truz homo volebat q; voluntas diuina nollebat ip̄m velle in ipa cena cum iam tēpus aduenisset ab eterno preordinatū orauit efficaciter: vt dicit apostolus exauditus est pro sua reuerentia: vnde si christus nō orasset nō esset impleta sapie predestinatio. Unde per orationem christi sancti sortiuntur effectum predestinationis. vnde dicitur Jo. Pro eis rogo quos dedisti mihi: qz tui sunt: nō vt tollas eos a mūdo: sz hues eos a malo. s. culpe vt ⁊ ipi videāt claritatē tuā. qūo ergo hac xpi oratione considerata potest quis diffidere ne gratiam consequatur. Tertium adiutoriuz est intercessio saluatoris continuata pri. Io. ij. dicitur. Hec scribo vobis vt non peccetis: si quis autem peccauerit aduocatum habemus apud patrem dominum nostrum iesum christū. iustum ipse est propitiatio pro peccatis uostris. ⁊ ad Hebreos. ix. dicitur. Introiuit in celum vt appareret ante deum pro nobis. ⁊ad Hebreos. vij. Accessit per semetipsum ad deum ad interpellandū p nobis. Unde beatus Thomas iij. parte. q. lij. arti. vi. dicit q; sicut pōtifex in veteri testamento intrabat sanctuarium vt assisteret ante deum pro populo: ita christus intrauit celum ad interpellandum pro nobis: ipa namq; representatio sua quam ex natura humana in celum intulit est quedam interpellatio pro nobis: vt exquo deus sic humanam naturam exaltauit: in christo etiam eorum misereatur pro quibus filius dei naturam assumpsit: ⁊ ideo dicit Bernardus. Q; peccator securum habes accessum ad deum: habes filium ante

patrem ⁊ matrem ante filium filius ostendit patri latus ⁊ vulnera ⁊ mater filio pect⁹ ⁊ vbera ibi nulla poterit esse repulsa vbi tot conueniūt charitatis insignia. ⁊ ideo hoc adiutorio saluatoris confidere rato non est desperandum gratiam dei non posse obtinere. Quarum adiutoriū est humiliatio approbata. Naz vt dicit scriptura superbis deus resistit: humilibus autem dat gratiam vt multiplici exemplo probatur. Nam de centurione dicitur. Domine nō sum dignus ⁊c. ⁊ licet infidelis tñ gratiam quaz petiuit obtinuit. de chananea dicit idem ipa dicente. Nam ⁊ catelli edunt ⁊c. ac si diceret. Ego infidelis quia de populo chananeo nō sum digna magnarum gratiarum: sed misericordiam tuam minimam peto vt sanes filiam meā ⁊ quod quesiuit impetrauit. Nam publicanus sua culpa considerata humilitate imbutus nō audebat oculos ad celum leuare: ⁊ sua humilitate iustificatus in domuz suam. Unde super istis loquitur nobis christus dicens. Si tanta fecit deus pro infidelibus: quid namq; faciet p fidelibus christianis. Nam Petrus indignuz se reputās esse cum christo ait. Exi a me: qz peccatoz sum dñe ⁊ principatum obtinuit apostolorum. Luce. v. Ergo humiliare se debet vnusquisq; vt gratiam a christo pmereri possit: qz dicit Gregoriꝰ. Qui aliquas virtutes congregat sine humilitate est qui puluerem portat in ventum. Unde beatus Anthonius. Vidit totum mundū laqueis plenum ⁊ dixit. O dñe quis istos euadere poterit laqueos. Respōdit sola humilitas tua. Ideo ne timeas aīa humilitate tua gratiā nō posse cōsequi: vt supradicti fecerunt. Quintū adiutoriū est cōfusio verecundie acceptata. ps. Verecundia mea ptra me est semp. Vñ beatus Thomas q verecundia mouet ea que sunt veritati ptraria duplicater. primo qz vitia futura: ⁊ ea que habent spem vicij: ac ea q̄ sunt viciosa: sed oēm oppositionez vitat. secūda qz vitia ppetrata cōspiciēs ipam dānare conatur p confessionem: vnde de ipa verecūdia loquitur Salomō dicens. Vec eni confusio ducit ad vitā in paradiso homo habens istā cōfusionem ⁊ verecundiā fuit virgo sponsa ⁊ habitaculum spūssancti ⁊ abiecta ista verecundia factus est templū dyaboli. Ue igitur aie: iterum ve qz tāta bona pdidit homo ꝓpter parui tpis delectationez: vñ tene aīa deuota verecundiā: qz valet ad gratiam consequendam. Certum adiutoriū ad gratiā impetrandam est pseuerantia oratiōn̄ consummata. nam dicit Ber. Sola perseuerantia coronatur ipa nāq; obtinet omnē gratiā. nam dicit Luce Quis vestrū habebit amicū ⁊ ibit ad illum media nocte: ⁊ dicet illi. Amice accōmoda mihi tres panes qz amicus meꝰ venit de via vt ponam ante eū: ⁊ ille respondeat noli mihi molestus esse: qz hostiū meum clausum est: ⁊ pueri mei mecū sunt in cubili: ⁊ tunc dico vobis si perseuauerit pulsans si nō eo q̄ amicus tamē surget ꝓpter impor

tunitatez: ⁊ dabit ei quotquot habet necessarios. Ideo mediante pseuerantia obtinebit. Unde ergo nullo modo se excusare debet si nō habeat gratiam sine qua nō est salus consideratis tot ⁊ tantis adiutoriis supradictis. hanc gratiā postulabat mulier samaritana dicēs. Domine da mihi hanc aquam. id est gratiam vt nō siciaz. scilicet ea ⁊ christus ei dixit. O mulier si scires donum dei. s. tibi datum ⁊ q̄s ē qui dicit tibi. Da mihi bibere tu forsitan petisses ab eo ⁊c. Ideo aia vade ad xp̄z: qz gratia dei p iesum xp̄m. Tunc aia faciam pater ⁊c. Iz questio tria ⁊c. Primum vtrum hō qui reparat ad gratiam reparetur ad maiorem vl̄ minorez vl̄ ad primam quā habebat antequā peccaret. Secundum vtrum repatus ad gratiam possit p suum liberuz arbitriuz pseuerare in gr̄a. Tertiū vtruz gratia q̄ iustificat peccatoz sit a solo deo. ¶ Circa primum nota beatū Thomam tertia parte. q. lxx. ar. ix. vbi dicit q̄ quādoq; reparatur ad eandē: quādoq; ad minorem: quandoq; ad maiorem. Et p declaratione huius sciendū est q̄ homo peccando amittit duplicem dignitatē. Prima est filiatio filij dei: qz fide facti sumꝰ filij dei per fidem. Jo. i. Dedit eis potestatem filios dei fieri: hijs qui credūt in nomine eius: ⁊ peccando amittit hanc primam dignitatez: quia teste apostolo facta sunt membra christi membra meretricis. i. dyaboli: ⁊ per penitētiam reparat peccator ad hanc primam dignitatez vt patet exemplum filij ꝓdigi. Luce. xv. Secunda vero dignitas est quam habebat homo antequam peccaret: scilicet innocentia de qua gloriabatur frater prodigi dicens patri nunq; mandatum tuum preterui ⁊ hanc dignitatem penitēs sua penitentia recuperari non potest: qz ꝑm Hieronymū. Corrupta nunq; recuperatur: sic patet q̄ peccator dum per penitentiam supradictis duabus rationibus reparatur ad eandē gratiam quam habebat anteq; peccaret ⁊ minorē etiā vt supradixi. Sed nota peccator quandoq; per penitētiam reparatur ad maiorem gratiam quaz habebat anteq; peccaret: vt patz ꝑm Gregoriū: vt dicit i homelijs. Nā dux in prelio plus illum militem diligit qui post fugā reuersus fortiter hostem premit q̄ illum qui nunq̄ terga prebuit: ⁊ nunq̄ aliquid fortiter fecit: ita spiritualiter dici potest qō declaratur verbo saluatoris dicentis. Ita gaudiuz est angelis dei sup vno peccatore penitentiā agēte q̄ sup nonagīta iustis qui non indigent penitentia. Unde Gregorius. vbi abundauit delictum: superabundauit et gratia: vt patet de maria Magdalena que reparando se ad gratiam apostola christi nūcupata est quā gratiam antequam peccaret non habebat: ⁊ sic patet responsio ad p̄mum. ¶ Circa secundum dubium dicendum q̄ homo ad recte ⁊ sane viuendum indiget duplici auxilio vno quidem per quod natura corrupta sanetur, alio vt sanata pre-

seruetur ⁊ perfecte operari possit: vt patet exemplu3 de infirmo. nã infirmus indiget duplici auxilio medici. primo vt sanitatem recuperet. secundo vt sanatus dei medicinam preseruatiuam ne recidiuet cum recidiuatio fit periculosi3 pristine infirmitati. ita spũaliter exis in peccato mortali indiget duplici auxilio dino. primum auxilium est gratia vt resurgere possit a peccato: q2 sine gratia dei nullus resurgere põt a peccato. secundo vt resuscitatus spũaliter det ei gratiam preseruatiuam a peccato: q2 nullus preseruari potest a peccato nisi gratia ministretur. si autem est iustus non eget prima gratia vt resurgat a peccato indiget tamen gratia pseruante a peccato ⁊ ratio: q2 omne qđ de se ẽ variabile indiget auxilio alicui9 mouentis immobilis ⁊ hoc quantu3 ad duo. primo quia non potest homo in aliquem actum virtuosum prodire nisi virtute motionis diuine. secundo ppter conditionem virtutis humane quequidem licet per gratiam sanetur quantu3 ad mentez remaneat tamen in eo corruptio ⁊ infectio quantum ad carnem: ideo gratia preseruante indigemus. quibus duobus modis ostendit apostolus dicens. gratia sum id qđ sum. i. gratia sua reluatus sum a peccato ⁊ gratia eius in me manet. s. ad me preseruandum. Ihñ Augu. ponit exemplum q2 l3 oculus sit datus ad videndũ vt tamen videat oportet q illuminetur a sole qđ p3 q2 nocte existẽte non videt: ita peccator iustificatus a pctõ vt perseueret o3 vt illuminetur luie superne gr̃e: iõ xp̃us eã nos petere docuit di. sed libera nos a malo. ¶ Circa tertiũ dubiũ dico q gr̃a qua iustificat pcõr est a trib9 diuersimode. primo em̃ est a deo tanq̃ a cã principali. scõo ẽ a gr̃a gratis data q̃ dat absq̃ meritis ⁊ ista mouet liberũ arbitriũ ad p̃parationem gr̃e. Tertio est a libero arbitrio acceptante. nullus ergo põt se excusare si hãc gratiaz nõ hẽat nam qlibet h3 cognitõez ⁊ noticiã sufficientẽ ⁊ diuinam illuminationem ad preparandum se ad gr̃am recipiendam qñ cũ facit statim deus infundit gr̃az. Et notandũ q hõ trib9 modis peccat in h3 prio q3 hita gr̃a nõ se sollicitat ad gr̃am pseruandã: s3 leuiter eã perdit. scõo q3 non conant resistere tẽtationib9 q̃ auferũt gratiã. tertio qñ gr̃am non h3 nõ se disponit ad eã recipiendã. iõ disponere nos debem9 q2 dispõiti gr̃am habebimus al3 non q2 in maliuolaz aiam non introibit sapia nec habitabit in corpore sub. pec. ideo anima h3 facum summe necessarium tibi fit: ⁊ tunc dabitur tibi gratia in presenti ⁊ gloria in futuro. Amen.

¶ Sabbato dñice. iij.

Dnuit cerat autem eos Daniel ex ore suo falsum dixisse, Daniel. xiij. Anima fidelis existens in tribulatione audit ex prophetia q sensus

iudices suo falso mendacio cõdẽnauerũt susannã morti in q̃ eadẽ prophetia intelligit vindictã quã facit deus de suo mendacio: quia mortu daniel eos adiudicauit. vnde hoc persentiens anima q tantam vindictam fecerit de mendacio relicta missa venit ad me ⁊ pro sui introductione querit dubium declarari: vtrum in aliquo casu liceat dicere mendacium. Que ẽ ratio h3 uius quesiti. O anima nonne habes q deus nõ prohibet nisi peccatum q nunq̃ est licitum: sed ipse prohibet mendacium: vt dr̃ Leui. xix. Non mentiemini ergo non est licitum: qđ ergo me interrogas. rõ que me mouet pater est Nullus vnq̃ remuneratur a deo pro aliquo peccato. Et de9 remunerauit obstetrices pphõnis pro mendacio qđ dixerunt in liberatione pueroz hebreoz: vt dr̃ Exo. i. q deus edificauit illis domos: et fecit illas posses. qđ erat ob meritum mendacij earum in liberatione pueroz hebreoz: ergo nõ ẽ licitũ dicere mendaciũ: iõ qro dubiuz declarari. ¶ Nota anima q nullo mõ nec aliquo casu dicere l3 mendaciũ vt dicit Aug9 li. ptra mẽdaciũ vbi dicit q omne mẽdaciũ est peccatũ ⁊ nullũ peccatũ dr̃ esse licitum in aliquo casu: ergo mẽdaciũ. vñ dicit Ansel. q l3 de9 possit dispẽsare de furto: q2 dñi ẽ terra ⁊ plenitudo ei9: vt fecit cũ iudeis in exitu egypti. nõ tñ põt dispẽsare õ mẽdacio qñ fit pctm̃: q2 ipe non põt recedere a veritate cũ ipse sit ſma veritas. Si aũt dicat de obstetricib9. b. Tho. ij. ij. ar. iij. ar. ij. respondet ⁊ dicit q mendaciũ ipsarum fuit pctm̃: h3 q2 timuerũt deũ iõ dr̃ notanter. Timuerũt obstetrices dñi. vñ in suo mendacio sunt duo primo affectus benuolentie in iudeos ⁊ reuerentia diuinitatis ex q̃bus commendat virtus huius mendacij ⁊ sic debeat eis remuneratio eterna: s3 q2 talis actus erat p actum exteriorez mendacij operata: ideo perdiderunt eternã remunerationẽ p tpali: ideo deus edificauit illis domos materiales ⁊ possessiones qđ est meritũ tpale q dederunt rõne mẽdacij ipas pdiderunt eternã mercedẽ p tpali de qua etiam pena mendacij puniti fuerunt iudices vt dicit x̃bũ assumptũ. Et vt de ipo mendacio anima informetur cum hodierna die nullũ pctm̃ sit periculosi9 mendacio. ⁊ rõ q2 ẽm Gregor. nequaq̃ possum9 nisi ea que iuste egim9 non iuste ponderam9: s3 q2 null9 ponderat nec de mendacio curat: ideo periculosum est pre alijs. Et ideo volo prius q videam9 quid est mendacium. dico q mendaciũ est q ptra mentem dr̃. ⁊ põt contingere dupl3. aut material3 aut formal3. Material3 quidem ẽ qñ quis enunciat falsum credens dicere verum ⁊ hoc est dicere mẽdaciuz materialiter: q2 falsitas est p̃ter intentionem dicentis: ideo nõ habet perfectam rationem mẽdacij. nam illud qđ p̃ter intẽtõem dr̃ per accidens est. Sed formale mendacium est quando habet voluntatem dicendi mendacium: l3 etiam sit verum q dicat. Et s3 quia intentio sua est falsum dicere: iõ

dicitur formale mendaciuz: ⁊ hoc ratione voluntatis pessime. vnde habet per se falsitatez per accidēs veritatē. quantū autem sit graue. dr̄ Bap. i. Omnis qui mentit occidit aiam: sz vt hoc clarius cognoscamus nota triplex genus mendacij. s.

Iocosum.

Officiosum.

Perniciosum.

¶ Primū est mendaciū iocosum: vt est falsitas q̄ dr̄ in iocoso solatio non cū respectu cuiuscunq; rei iocose vel risu: quia si pro ioco vel risu diceret aliqua falsitas contra dīm vel pximum non diceret iocosum ꝑ dānosum: vt dr̄ de puero de quo recitat Grego. li. dyalogorum q̄ in finu pr̄is iocando blasphemauit deum arreptus autē a demone expirauit in finu patris. vñ parētes non debent filios suos aliquo mō vti verbis turpib⁹ iocando vt recipiant ipi parentes solaciū: qz lz sint patris iocosa: tñ sunt dānosa. vñ si in tali mendacio iocoso non sit aliq̄d contra deum ⁊ primū est venale petm̄: sz qz. b. Tho. u. ij. q. x. arti. iij. ar. vi. di. q̄ vna operatio potest dupl'r considerari. vno modo ꝑm scipaz ex parte opetantis. mendacium igit iocosū ex suo gñe opiosus bz rōez cuius ex intentione fallentis non dicat ad fallendum. Sed dilectissimi hodiernis tpibus nō sūt ap̄li⁹ ista mendacia iocosa que venialia sunt modo supradicto ꝑ omia sūt mortalia non ꝓpter se sz propter adiunctuz. s. qz in ipis assumitur nomen dei inuanū ad cōfirmationem taliū mendaciorz est mortale qz mendaciū q̄cūq; iuramēto firmatū piuriū est. Et sic venale rōne adiuncti fit mortale. ij. ij. q. xcvi. ar. vñ ō talibus loquitur dauid Perdes oēs qui loquunt mēdacium. Et hoc de primo mendacio. scda spēs mendacij fit ad aliq̄ magnū scandalū vitandū vel pacificandū vel in aliqua emptione vel venditione vt in mercatoribus sepe accidit q̄ supradcā duo mendacia venialia sunt de quib⁹ loquitur aug⁹ li. de mendacio di. Duo sunt gña mendaciorz in q̄b⁹ non est maxima culpa ꝑ tamē nō sunt sine culpa. s. veniali nisi superaddatur aliq̄d adiunctum vt supradixi. tertia spēs mendacij ē pniciosum: ⁊ est illud q̄ est contra charitatem ⁊ in dānum proximi: hoc est semper mortale petm̄ ⁊ rōnam illud est petm̄ mortale q̄ est directe ꝛ deum ⁊ ꝓtra primi charitatem: ꝑ mendacium pniciosum est tale ergo peccatū mortale. secūdo probo. Nam omne q̄ est ꝓtra dei preceptum est mortale: ꝑ mendacium est hmōi iuxta illō Leui. xix. Non mentiemini nec decipiet vnusq̄sq; primū suū ꝑ mendaciū pniciosum est hmōi ergo est petm̄ mortale p̄s. Perdes oēs q̄ loquūtur mendaciū. s. pniciose loquētis Et notate vñ provenit istud mendacium perniciosum. dico q̄ provenit ex multiplici causa. prio provenit ex cupiditate lucrandi. Naz promittis viu decem ducatos vt reddat tale testioniū contra creditorem, tuū: ⁊ ille vt lucret illos decem ducatos reddet fm̄ testimonium pro te contra illū. Vñ vn⁹ magnus mercator hēbit multos operarios ⁊ dicit vni istorum nisi ego sum tu ires ad hospitale cum omni familia tua: ideo nisi feceris mihi tale seruiciū expellam te ab apotheca mea. volo vt dicas falsuz testimoniū ꝑ me contra talez creditorem meum: scz q̄ vidisti me illi restituere pecuniam suam mihi als ꝑ eum mutuatā. Ille miser ne lucrum perdat dicit mendaciū iuramento confirmando. Alij mentiuntur ex paupertate. Nam vnus erit debitor alteri⁹. creditor petit debitū solui: ille autē paup ⁊ inops non bñs vnde restituat creditori suo ibi ad amicū suū di. amice nisi auxiliaueris mihi ero vagus ⁊ pfugus supra terrā. redde testimoniū in iudicio q̄ solui debitum creditori meo mihi cōcessū: tunc amicus credēs bene facere: ne ipse paup cum filijs non vadant ad hospitale reddit fm̄ testimonium. Alij mentiuntur ꝓpter timorē alicui⁹ periculi ⁊ accusati a iudice. Vnde timore mortis negabunt veritatem iudici interroganti de aliquo perpetrato: crimine quā dicere debent sub peccato mortali. Tho. ij. ij. q. x. arti. iij. Alij mentiunt ꝓpter inuidiam vñ inter equales semper est inidia vn⁹ artifex faciet vnū op⁹ alius reddz falsum testimoniū ꝓtra illum de opere illo. s. non esse bonū opus: nec tñ valere ⁊ b̄ solū inuidia duc⁹. Alij mentiunt ꝓpter odium ⁊ vna vicina ꝓtra aliā. Nā altera illarum hēbit filiā ad maritandū ⁊

iuuenis desponsand⁹ optabit eā habere in vxorē ⁊ ibit ad vicinaz istius mulieris querēs scire vtrū talis puella sit bona vel mala. illa vicina ꝓpter odium q̄ habet ad illas reddet falsum testioniuz Alij mentiunt ꝓpter amicitiā vt in mendacijs seruiāt amico ignorantes tales: qz vera amicitia cōsistit in honesto vt supradixi. Alij dicunt mendaciū adulādo vt gratiam adulantis habeāt ⁊ vtilitatem. vñ dīs talib⁹ adulatorib⁹ loquitur dicens. Populeus qui te beatum dicunt ipsi te decipiūt: ⁊ semper supradictum mendaciū perniciosum est peccatum mortale. Exemplum autem q̄ sūme dō displiceat. Notate dilectissimi iudicia dei crudelissima cōtra tales mendosos. Nā primo legit Nūe. xiiij. q̄ de⁹ volēs cōfortare pplm suum illa sterilitate deserti ex spe terre pmissionis dixit moysi vt ō qualibet tribu eligerēt vnū vt irēt ad explorandū terrā pmissionis: quā datur⁹ erat eis. vñ hoc scō redientes detulerūt secum palmaz botri poma granata ⁊ ficus ⁊ venerunt ad suos quorū duo tantū scz iosue ⁊ caleph dixerunt mirāda de nobilitate illius terre ceteri vero mentientes ⁊ terrētes populum di. q̄ vrbes ⁊ castra crāt ipugnabilia ⁊ q̄ populi erant fortissimi plusq̄ essent ipsi: et de hoc mētiebantur. vnde populus concitatus est ex verbis ipsorum contra dominum et moysen et voluerunt sibi ipsis eligere ducē ad rediendum in egyptū, vnde precepit

dominus moysi vt vna cum Jo/sue ⁊ caleph placarent populum quo facto deus perdidit homines illos sin penam mendacij: quia statim mortui sunt in conspectu dei vnde cay mendaciter loquendo ⁊ peccatum suum occultando maledicatur a deo dicente scilicz eris maledictus super faciem terre et morte pessima interijt ⁊ desperatus dānatur eternaliter detrusus in infernum. vnde Ambrosius in decretis. ij. q. v. Canete ait caute fratres a mendacio quia omēs qui amant mendacium filij sūt diaboli extra salutaris sententiaz Jo. vi. Qui amat mendacium ex propijs loquitur qz mendax est ⁊ pater eius: vnde quidam ep̄us dixit. vellem amplius meum nepotem habere luxuriosum q̄z mēdacem: qz mendacium cum senio crescit luxuria vero decrescit. i. dō anima ne tibi similia contingant caue omnino a mendacio: qz dr̄ in euangelio Jo. loquē tib⁹ veritatez veritas liberabit vos vt fecit hodie mulieri adultere q̄ accusata dō adulterio non se mendaciter excusauit: ideo xp̄s contra infamiaz iudeorum illam liberauit a culpa ⁊ morte. Tunc anima faciam pater qđ hortaris: qz verba tua vera sūt sed queso tria dubia declarari q̄bus ⁊c. Primū vtrum possit fieri absq; mendacio vt non seruet̄ promissum. Scōm vtrū pro liberatione alicuius a morte vel ab aliq̄ alio periculo possit dici mendaciū Tertium vtrum eque reus sit qui loquitur mendacium ⁊ qui tacet veritatem. ¶ Circa primum nota

beatum Thomam. ij. ij. q. xi. ar. iij. ar. v. vbi dicit q̄ promissio facta alicui duo respicit. s. rem promissam ⁊ animū promittentis. Si vero respicit rem promissam aut est bona aut est mala. Si vero mala nullo modo debet seruare promissuz: qz ꝑm Jsidorum li. ij. Soliloquiorū in malis promissis restituenda est fides: vnde si promitteres vni seruire in vno peccato nō debes seruare fidem promissam: qz in malis promissis rescindēda est fides: ꝑm Jsidorum etiā si precepisset turamentum: qz in malo te obligare nō poteras: ⁊ in hoc decipitur ignorantia hominum: qz iuste. vel iniuste credunt in promissis obligari. Si autem promissio respicit rem bonam ⁊ illa res non fit mutata ꝑm suam conditionem in malo: ⁊ non habes vnde seruare possis promissum: vt credebas nō dicis mendacium nō seruando promissum: qz nō feci sti cum intentione fallendi. Vnde seneca. ij. de beneficijs q̄ in seruando promissa oportet q̄ oia immutata pmaneant. Vnde apostolus. Non est mētutus nō in pluresqđ promisit. s. vt iret corinthum propter impedimēta que supuenerūt ij. Corin. i. Si vero promissum respicit animū promittentis: ⁊ hoc promittit cū intentione soluendi promissum ⁊ nō implēdo semp mentitur: ⁊ hoc qz habet intentionē fallendi mentiēdi. Si vero in pmut. habet inten. soluendi promissum et nō seruat aliquo casu intervenien te ⁊ impediēte nō seruando promissum nō mentit: ⁊ sic ꝑz ad primū qđ hoc nō pōt seruare promissum

absq; mēdatio. Circa secundū dubium dico q̄ regula generalis datur ab augu. libro de inocentia vera q̄ non sunt faciēda mala vt inde sequāt bona. vnde nō licet tibi ⁊ si videris ꝓximuz in necessitate magna auferre aliena vt illi subuenias preterq̄z in vltima necessitate quia in tali casu oia sunt cōmunia. vnde nō potest fanmul⁹ nec ancilla dare elemosynā paupi de bonis dñi sui cū de alieno dare nō licet sine consensu cui⁹ sunt. Sisr nō licet tibi dare vsurā vt subueniat pauperi ⁊ facere ꝓtractus illicitos bona intentione. Idē si prim⁹ esset in manu rectoris in periculo mortis ⁊ tu posses eū mendacijs liberare de periculo illo nullo mō debes mentiri. Sed bene vt dicit augu. ꝓtra mendaciū: si pro simili causa occultare veritatē. Et p̄ declaratione ponit talis casus sivn⁹ in cōspectu tuo faceret homicidiū ⁊ p̄ hac rei inquisitione vel iudex ibidē tranſiret ⁊ a te reqreret vtrū vidisses homicidā vnde si dixeris q̄ ita homicida accipit ⁊ tuis verbis ⁊ testimonijs interficitur. Si vero dixeris q̄ non mendaciū dixisti ⁊ peccas mortaliter vt supra dixi. vnde quid in hoc casu sit faciendum doctor sanctus augustin⁹ et oēs doctores dicūt q̄ nullo mō licet mentiri: sed in tali ⁊ in consimili licet occultare veritatē sub aliq̄ fibillatōe verboz sicut legit Beñ. rr. De abrahā qui dū descenderet in egyptuz dicit vxori sue rogo te dicas q̄ soror mea sis vt bene sit mihi ꝓpter te. vnde interrogante amelech rege egypti. vtrum soror sua esset. respōdit: soror mea est filia patris mei ⁊ non matris mee. Nam sarra vxor abrahe fuit filia fratris abrahe. ideo verus dicit occultando veritatē timens interfici ab amelech ꝓpter vxorem suaz sarram q̄ pulcherrima erat vt dicit soror mea est: qz ex pte illa erat soror aaron fratris sui ⁊ nō ex parte abrahe sed ex alia muliere q̄ fuit cognata sua. ideo dicit ⁊ nō matris mee ⁊ sic occultans veritatez ꝓpter periculū cuitandum. Et sic licet non dicere mendaciū ꝓ liberatione cuiuscūq̄z a periculo mortis licet tamen vt supradixi occultare veritatē, vnde ergo dilectissimi non licet aliquo mō euitando dicere mendaciū quo ergo alio casu liceat. iō loq̄mini vnusquisq; veritatem cū ꝓximo suo. ¶ Circa tertium dubiū ⁊ illud determinatuz est ab augusti. libro de verbis dñi vbi ait. Eque reus ē q̄ loquit mendaciū ⁊ qui tacet veritatē. ille quia nocere cupit iste qz non vult ꝓdesse. Et p̄ declaratione ponitur casus tu es in cōsilio in quo tractat indebite notū alicuius ꝺtra omne debitū iuris ⁊ multi multa mendacia dicunt vt res suū sortiantur effectū contra illum. Tu vero scis illuz mendaciū dicere. Vnde dicis infra temetipm si veritatez dixero ero odiosus illis ⁊ efficiar inimic⁹ illoz̄ malo amplius tacere. Et sic tua taciturnitate ille ex falsis testibus adiudicatur ꝺtra omē debitū iusticie. dico q̄ in tali casu vel consimili tantū offendit qui veritatez tacet q̄z iste q̄ mendaciū loquitur iste q̄ ꝓdesse ñ vult ex sua tacitur/

nitate ille qui cupit nocere suo mē
dacio. Si autem dicis hoc facio p
pace mea non tamen pono adiuto
rium pro dāno illius: sed vt cum
omnibus pacifice viuā dico q̄ ma
gis deus timere debes q̄z primū
Nam deus mandat tibi di.loqui
mini veritatem vnusquisq; cuz p
ximo suo. t in ps. Eripite paupe
rem t egenum de manu peccato
ris liberate. Et philosophus.ij.re
tho. dicit nūquid est deficiendū ab
vtili testimonio qđ facias t vues
hic per gratiam. Amen.

¶ Dominica quarta quadrage
sime.

SEque
batur eum mol
tudo maxia. Jo
han.vi. Ita fide
lis existēs i mis
sa audiunt ex textu euangelij tur
bam maximā secutam fuisse dñm
nostrū iesum xp̄m t in meritū hu
ius boni ex q̄nq; panibus t duo
bus piscibus satiasse totam illam
multitudinem pro cibo spiritua
li t ostendendo eis multa miracu
la deinde eos pauit cibo corporali
vñ videns q̄ bonū fuerat eos imi
tasse vestigia domini determinat
ire ad xp̄m vt illum imitetur cum
turba t pane celesti qđ consistit in
visione beatifica saciari possit. vnđ
vt in agendis prudēter se habeat
relicta missa venit ad me t pro sui
introductione querit dubium de
clarari. pater vellem xp̄m cuz tur
ba imitari: sed sum maxim⁹ pecca
tor. Vtrū peccator possit p seipm
ire ad deum. Que est ratio huius
quesiti anima. Nonne edoceris a
xp̄o Jo.iiij. Qui facit peccatuz ser
uus est peccati t de pprietate ser
ui est vt non faciat qđ vult domi
nus eius sz dñs peccatoris ē dia
bolus. Jo.iiij. Vos ex patre dya
bolo estis: qz desideria cordis vri
vultis sed diabolus nonvult su
os ire ad xp̄m sed lōge fieri a xp̄o
ergo peccator per se nō pōt ire ad
xpm hoc ergo scico quid me inter
rogas. Ratio que me mouet pa
ter est. Si peccator non potest ire
ad xp̄m. vr ergo q̄ non sit capax li
beri arbitrij qđ est falsum t incon
ueniens cum naturaliter sit dñs su
orum actuum: ergo vr q̄ suo libe
ro arbitrio possit ire ad xp̄m. No
ta anima t bene mente teneas: et
omnino obliuioni ne tradas q̄ nul
lo modo peccator inq̄tum pecca
tor non potest ire ad deum. Et rō
nam ſm pḥm.ij.phi. vbi q̄ nhil
potest tendere in finem determina
tum nisi agnoscat finem vel aliq̄
sciente dirigatur sed filius huma
ni desiderij consistit in visione bea
tifica: ergo si in deum ire optam⁹
oportet q̄ illum cognoscam⁹ tan
q̄z finem nostre beatitudinis: et
peccator inq̄tum peccator perdi
dit cognitionem sui creatoris t ēt
suiipsius ps. Nescierunt neq; in
tellexerunt qui in tenebris ambu
lant; iō est impossibile: q̄ perdita
dei cognitione q̄ ad deū ire possit
cum oporteat q̄ finis sit precogni
tus eis: vt ad ip̄m ire possint: er
go peccator inq̄tum peccator ad
deum ire non potest. Si autem di
catur non hz ergo liberū arbitriū,

dico q̄ aliud est cogi ab alio. t ali
ud est subiici seip̄m. Nam homo q̄
est capax liberi arbitrij t dñs suo
rum actuuz: nullo modo pōt cogi
ab aliquo: sed tñ pōt suo libero ar
bitrio subiici seip̄m: t qz se sponte
subiecit dyabolo: ideo eius seruus
factus est: t de pprietate serui est
vt non faciat qđ vult: sed qđ vult
dñs eius t dñs petōris est dyabo
lus: t dyabolus nō vult suos seq̄
xp̄m: iō petōres nō possunt ire ad
xp̄m. Exemplū: nam hō pōt suo li
bero arbitrio seip̄m in foueā p̄cipi
tare: sed p̄cipitatus nō pōt suo li
bero arbitrio adiuuari t exire: ni
si gratia alicuius adiuuet. Ita spū
aliter hō suo libero arbitrio pōt se
in foueā petōrum pjcere: sed p se
ip̄m suo libero arbitrio exire non
potest a fouea petōrum: nisi gratia
supne virtutis illustret. Et si non
illuminat petōr lumie diuine gra
tie: vt a fouea petōrum erigat nō
deo imputandū est. Nam deus as
similatur soli t medico. nam sicut sū
cunq; sol de sui natura est vt illu
minetur: tñ posito obstaculo nō si
bi imputandū est: sed ipi petōri nō
se pparanti ad gratiā suscipiendā
nam medicus nō sanat oēs egro
tos: sed solū sibi obediētes t medi
cinam suscipientes: ita deus non
oēs petōres recipit: sed obediētes
suis p̄ceptis t illū ō. virtute imitā
tem imitātes: t qz hec turba illū
cū fide spe t charitate imitabātur
vt dicit verbū assumptum. Pauit
eos t qz nō solum ad deū ire volē
tes necesse est: vt deū cognoscāt: sz
oportet; vt agnoscāt que sunt ad fi
nem, necessaria. s. viam itineris; sui
Et in presenti notabimus aliquas
vias p quas itur ad xp̄m. ideo ais
si vis ire ad xp̄m vade p aliquam
istaz: sed que sunt iste. Prima est
terrenoz despectio. Secūda aduer
sariorū ppessio. Tertia iniquitatū
correctio. Quarta virtutū adeptio
Quinta votoz adimpletio. Prima
est despectio rerū tpalium. Mat.
v. Beati pauper spū quia ipz est re
gnum celoz: sed qz dicit beati pau
peres spū. Notandū p ista dubiū
cū sint nōnulli putātes diuitē non
posse saluari ppter verbū xp̄i di.
Facilius est camelū p foramen a
cus intrare q̄z diuitē in regno celo
rum. Mat.xix. Nō intelligeretis q̄
a xp̄o dicunt. Beati pauper spū
nō dicit diuitiaz. Ideo queritur ta
lis gō. quis istoz duoz hominum
dicit esse pfectioz: an hō inter diui
tias mundi: in q̄bus abundanti⁹
abundat cuz sine illis quibus ho
mines mūdi viuere nesciunt. s. pec
catis t cōcupiscentijs: an heremi
ta in heremo paup t mendicus in
vigilijs t afflictionibus multis. Re
spondeo q̄ status diuitis in secu
lo viuēs honesto modo est pfecti
or status q̄z sit status heremite in
heremitorio. Probo rōne. vbi ma
ior conatus ad bonum ibi maius
meritum: sed hō in seculo hz maio
rem conatū ad bonum q̄z heremi
ta: qz est in igne t nō comburit: et
talis est maioris difficultatis ad
preseruandum se a combustione
q̄z ille qui est remotus ab igne: et
qz heremita est sequestratus a ten
tatiōibus mundi. Jō faciliꝰ resistit
ipis tētationibꝰ q̄z diues tētatio
nibus mundi inuolutꝰ: ergo cū sit

maioris difficultatis ad bonū sta
tus diuiti in seculo q̄ heremite in
heremo est perfectior. vnde Hiero
nymus ait esse in carne preter car
nem viuere non humanū est ⁊ an
gelicum. ꝓbatur exemplo illi⁹ he
remite qui optabat scire cum quo
erat glorificandus. respondit an
gelus cum Gregorio papa. ille re
spondit qūo ille abundat delitijs
⁊ ego hic fame crucior. Respondit
angelus tu magis delectaris i vna
cata q̄ habes i cella tua q̄ grego
rius de omni gloria sua de quib⁹
dicitur. Si diuitie affluant nolite
cor apponere ⁊ per hanc primā vi
am opz anima ire ad xp̄m de qui
bus dicitur Math. v. Beati pau
peres spiritu qm̄ ipsoz est regnuz
celorū. Nō dicit xps beati pau
peres diuitiaz sed spū ad ostendē
dum q̄ non tantū paupes diuiti
arum: sed etiam diuites diuitiarū
dūmodo fiat pauperes spū et hec
est prima via. Secunda via eundi
ad xp̄m est aduersarioz perpessio
id est tolerare ꝓpter deum aduer
sa. vnde August. super can. ait nō
est bonus qui tolerare nō potest
malos. talibus patientibus datur
premiū sempiternū. Mat. v. Bea
ti mites quoniam ipsi possidebūt
terram. Sed notandum q̄ multi
patiuntur in hac vita ⁊ tamen nō
omnes perueniūt ad xp̄m. nā pas
sus est christus propter misericor
diam exhibendam: ideo gloria et
honore coronatus est aliter patit
malus scilz propter maliciam im
plendam ⁊ tales possident terraz
de qua dicitur Iob. Terram misē
rie ⁊ tenebraz vbi vmbra mortis
⁊ nullus ordo sed sempitern⁹ hor
ror inhabitans. aliter patitur dā
natus. s. ꝓpter nequiciā punendā
⁊ talibus datur pena sempiterna.
aliter patitur iustus: scz ꝓpter iu
sticiam defendendā ⁊ talibus da
tur premiū sempiternū ⁊ hec ē via
qua itur ad xp̄m in celum per pa
cientiam q̄ est summa virtus ⁊ sa
luti humane necessaria ne homo
ꝑ ista aduersa frangat per impa
cientiā postea nos mala vndiq̄ p
mūt. Tertia via ē iniquitatū cor
rectio: scz lugere peccata ⁊ hec via
est ad salutem necessaria. Et ꝓ de
claratione nota philosophū. in. de
anima. q̄ aia est sicut tabula rasa
in qua nihil depictū est duz corpo
ri infunditur nec boni nec mali sz
illas dz acquirere ꝑ sensus exteri
ores. ideo dū creatur a deo nihil ē
depictū in ea nā deus creat huma
nā naturā nitidaz ⁊ in natura mū
dissimaz ⁊ corpori vnit ⁊ qm̄ corpi
vnitur fedatur pctō originali ⁊ ta
lis macula lauatur ꝑ aquā baptis
mi virtute passionis xp̄i. Unde di
cit Ambrosius sup lucā baptisat⁹
est dñs non mūdari volens ꝙ mū
dare aquas ⁊ abluere aque ꝑ carnē
xp̄i qui pctm̄ non fecit baptisatis
ius haberet ⁊ vt iustificatas aq̄s
relinqueret postmoduz baptisan
dis ⁊ sic absoluitur aia per baptis
mū a pctō originali ⁊ post baptis
muz iterū fedatur pctō actuali q̄
est deterius pctō originali: quia ex
solo pctō originali aia non dāna
tur ignib⁹ eternis sed solū pctō a
ctuali. ideo ne dānetur oportet il
lud peccatū absolui non aqua ba
ptismi: q̄ nō debet illud sacramen

tum itera[illegible]alia igitur aqua est in
uenienda vt aīa fedata pctō actua
li lauetur: ⁊ ista est aqua lachry
rum per quā lauatur aia a pecca
to ⁊ sic ablata itur ad xp̄m. Unde
Math. v. dr. Beati qui lugent qm̄
ipi consolabuntur. lugere proprie
est quasi luce egere q̄a anima pec
catrix obscurata est per tenebras
peccati ⁊ eget luce diuie gratie ex
hoc aūt luctu lux acquiritur ꝓba
tur multiplici exemplo. Nā maria
magdalena stabat ad monumen
tū foris plorās effusis lachrymis
mīs tandē suis lachrymis meruit
videre xp̄m. Ioh. penul. vñ q̄ mul
ta pctā commiserat decet lugere ⁊
miam petere ⁊ pectus suū tonde
re ⁊ non solū dz facere xp̄ianus q̄
pagani hoc faciebant sicut recitat
Seneca tragedia. i. metro vlti. de
hercule. q̄ qñ cognouit peccasse in
occisione tertiū filioz suoz ⁊ vxo
rū cepit lugere ⁊ agere pniam. eti
am legitur de edipo rege tebarum
qui cū cognouit se grauit peccasse
quia patrem ignoranter occiderat
⁊ matrē ꝓpriam duxerat in vxorē
multū flebat ⁊ se punichat in pe
nam peccati ⁊ tantū fleuit q̄ visū
amisit tragedia. v. Quanto magis vos
xp̄iani lugere debetis ꝑ cuius fle
tu dat p̄miū sempiternū ꝙm illud
Beati qui lugent ⁊c. Nam adā cō
misso peccato supuixit annis nō
gentis ⁊ 30. ⁊ toto tēpore vite sue
semper fleuit peccatū suū vt patz
in decre. di. xv. Item beatus petr⁹
toto tempore quo vixit semper fle
uit peccatū sue negationis vt di
cit demēs in suo itinerario. dauid
fleuit ⁊ miam consecutus est. eze
chias fleuit fletu magno ⁊ libera
tus est a morte ⁊ de manu inimi
coz suoz. ideo anima lugere ōbes
peccata q: beati qui lugent. Quar
ta qua itur ad xp̄m est virtutū ade
ptio. Et pro declaratōne queritur
vtrū pagani ignorabant imagies
hominū ⁊ non deos imortales. re
spondeo q̄ nō est dubium q̄ bene
sciebant eos fuisse hoīes vt dicit
Aug. xxi. de ciui. dei q̄ p̄mū ydo
lum fuisse a Nino quo mortuo: scz
tpe beli rege babylonie viri⁹ fili⁹
eius ymaginem fecit in memoriā
patris ⁊ tantā voluit exhiberi re
uerentiam vt pro deo a cunctis co
leretur. Et romani statuam romu
li venerabantur. vñ patres nostri
non ignorabant illos fuisse homi
nes sed hoc soluz faciebant ꝓ pre
mio virtutis ne scz viderentur in
grati beneficij accepti. vnde multi
vt talem honorem consequerētur
se morti ⁊ variis supplicijs tradi
derunt. alij se diuerse abstinendo
mancipauerunt ⁊ tamen nullum
premiū habuerūt nisi vanitatē. O
milites xp̄i si pagani virtutib⁹ va
cabant pro p̄mio transitorio cōse
quēdo quanto magis vos xp̄iani
vacare debetis virtutib⁹ ꝑ quib⁹
datur premiū sempiternū. vnō di
cit Piero. Romani virtutib⁹ me
ruerunt imperiuz quanto fortius
xp̄ianus regnū celorum: ergo aīa
per hanc viam quenitur ad xp̄um
⁊ per illam ergo te incedere opz iu
xta saluatoris sniam di. beati qui
esurunt ⁊ sitiunt iusticiam quoni
am ipsi saturabuntur. Ultima via
qua itur ad xp̄m est votorum ad
impletio. Et ista via est homi ne-

ecssaria ad salutem. Unde dicitur Deut. xxiij. A dño cuilibet salutez optāti cum votū voueris dño deo tuo ne tardes reddere quia requret illud dñs deus tuus ō manu tua ⁊ si moram feceris reputabitur tibi ad pctm̄. ⁊ notāter ōr ne tardes reddere illud. quare dicit illud nota te ⁊ p declaratione ponit casus vtrum vouens offerre in templo primū vitulū qō de suis armentis nascitur teneatur ⁊ hoc promittit dño pro liberatione sua ab aliqua infirmitate facto voto liberatur ⁊ nascitur vitulus pulcherrimus ⁊ voti mittat ꝓpositum: qz illuz ser uare vult p aratura terre ⁊ tūc p ponit alium loco sui offerre vtruz hoc facere possit salua cōscientia. dico q̄ nō quia obligatur semper ad p̄mū si facere pōt quia vota ser uare debent ꝟm formā ⁊ intentio nem vouentis. ꝓbatur exemplo in legenda beati Nicolai de illo q̄ vo vit deo ⁊ beato nicholao offerre ci phum argenteum si filiuz meritis beat nicholai obtineret. Unde na to sibi filio ciphū parari iussit quo facto sibi placuit ⁊ mutauit ꝓpo situm aliū loco sui ꝓstitui facere fa cto cū ambobus ciphis primū ad vsum sui ⁊ ꝟm vt offerret sup alta re bti Nicholai ⁊ vna cuz filio iuit ad beatū nicholaū ⁊ dū permare irent ⁊ puer cū cipho primo vellet accipere aquaz piclitauit in mare cū cypho in manu pater videns et mirabiliter deflens deo ⁊ beato ni cholao cām cōmendans ⁊ ad eius ecclesiam deuote accedens vt offer ret qō ꝓmiserat. i. cyphū, vide cuz ad corpus beati Nicholai puenis set ⁊ cyphum sup altare poneret cyphus ejicitur super altare. vnde accipitur de terra ⁊ ponitur super altare iterū longius ꝓjcitur ab al tari iterū accipitur ⁊ sup altare col locatur ⁊ iteruz ejcitur longius ꝟ videntes turbe astantes ⁊ cūctis mirantibus cū primo cypho. ecce puer in manu tenens ⁊ ait p̄r. pa ter. beatus nicholaus cuius fili sum me a morte in mari preserua uit ⁊ iussit mihi vt huc venirē cuz isto cypho quē ex voto promisisti ideo illum abiecit ⁊ istū offerri mi hi ⁊ tibi mandauit: ⁊ pater gr̄as egit ⁊ cyphos beato nicholao do nauit ⁊ sic patet q̄ illud qō ꝓmit titur deo ⁊ sanctis in voto seruari tenentur ideo ne tardes reddere il lud. requiret enī illō dñs deus tu de manu tua ⁊ si moram feceris re putabitur tibi ad pctm̄. vnde ōr ti bi anima a domio vouete ⁊ reddi te quia hec est via qua itur ad xp̄z. Tunc aia faciam pater qō horta ris sz queso de voto tria dubia de clarari ⁊c. Primū vtrū de omibus bonis liceat deo ⁊ sancti facere vo tum ⁊ factum seruare. Secundus vtrum quilibet homo sit liber ad vouendum deo ⁊ sanctis. Tertiuz vtrum facto voto et non obtenta gratia obligetur seruare votum. ¶ Circa primum dubium nota p̄ mo videndum est quid sit votum. dico ꝟm intentionem canonistarū ⁊ aliorum doctorum votum est cū alicuius boni deliberatōne deo fa cta promissio. in qua descriptione tria tanguntur. Prio materia. Se

cundo forma. Tertio obiectū. Pri mū requiritur ad votum materia super quā potest ⁊ debet fieri vo tum. ideo dicitur in descriptōe. vo tum est alicuius boni. ⁊ pro declaratione nota beatum Thomaz. ij. ij. q. lxxxviij. ar. i. dicit q̄ votum ge neraliter de nullo malo fieret nec tale votum est obligatorium nec etiaz promissiones alique iuramē to firmate. vnde dicit Isidorus li bro. ij. soliloquiorum in male pro missis non est tenenda fides ⁊ in turpi voto muta decretum. ideo si stulte vouisti aut iurasti interfice re aliquez aut consentire alicui in adulterio tale votum seu iuramē tum nullo modo seruandum est: quia votum est alicuius bom deo facta promissio. Unde dicit alicu ius mali qō primum erat in voto promissum. Sed querendū vtruz de omni bona re fit vtiqz votū ob seruandum: beatus Thomas qui vbi supra dicit cum aliis theolog q̄ plura sunt bona qne a voto se duduntur supra quibus non po test nec debet fieri votum: scilz bo na necessaria. bona casualia. bona nūma. bona indiscreta. prima bo na a voto exclusa sunt bona neces saria quia facere votum: scilicz nō adorare deos alienos non occide re non furari ⁊c. in quibus dei pre cepto obligaris non fieri debet vo tum cum ad ipsa obligaris ⁊ tue saluti necessaria sunt. et ideo tale votum est illicitum ⁊ non est sine culpa ⁊ ideo beatus Thomas vbi supra q̄ votum debet esse de meli ori: scilicet de illis in quibus non obligaris. Secundum bonum qō a voto excluditur sunt bona casua lia. Ubi notandū q̄ quedaz sunt que in omnem euentum sunt bo na: quedam vero que sunt mala: et quedam que quandoqz sunt bona ⁊ quādoqz sunt mala. De primis bonis casualibus si eueniunt bo na vouere semper possumus. si ve ro eueniūt mala non seruanda sūt sed de rerum bonis casualib⁹ obli gat cum illud qō vouetur in bonū cadat non autem si cadat in malū euentum. sicut si homo faceret vo tum dare clamidem pauperi pri mo sibi occurrenti debet intelligi q̄ sit in necessitate anteq̄ nō fit; lu sor quia daret materiam ludi ⁊ lu dendo peccatum haberet quia sic diligendi sunt homines vt eorum errores non diligantur vt dicitur Judic. xi. devoto iepte de quo dicit Piero. q̄ fuit stultus in vouendo ⁊ in ipso obseruando quia promi serat deo si de hostibus triumpha ret q̄ prima res que de domo sua sibi occurreret deo in sacrificiū da ret. vnde dum domuz rediret cum victoria filia sibi vnica occurrerit quā videns contristatus ait. Eya filia decepisti me: quia votū emisi super te: ⁊ erpleq̄ duobus mēsib⁹ vt filia impetrauit a p̄re vt plāge ret suam virginitatem qz sterilis erant in lege maledicte vt pz Exo. xxiij. ⁊ Deut. vij. q̄ tñ intelligitur de sterili dāte operā nuptijs redit puella ad patrē ⁊ fecit ei sic voue rat ymō fuit stultus in vouendo: qz

potuisset sibi occurrere animal nō
immolabilem: vtputa porcus aut
canis que in lege ꝓhibebātur im-
molari: ⁊ etiā fuit impius i obser-
uando illud votum occidendo. s. fi-
liam que erat res nō immolabilis
⁊ eius filia: ideo impius ⁊ crude-
lis fuit obseruare: ideo talia vota
casualia debent cōditionaliter e-
mitti. s. si erit licitum ⁊ obseruan-
dum. Tertia bona sunt bona nu-
mina: vt. s. ꝙ nō pertinet caput su-
um tali die: vl' ꝙ non comedet ca-
put talis animalis ⁊ similia: ⁊ ista
talia cuꝫ sint numina ⁊ sortilegia
⁊ obseruantia paganoꝝ nō sunt
sine culpa obseruanda: ⁊ ideo non
tenent vt patet in decretis. xxvi. q.
v. ca. Non liceat. ⁊ talia ẜm Albe-
ricum habent speciem ydolatrie.
Quarta bona sunt bona indiscre-
ta: vt penitentia indiscreta: vt ieiu-
nia idiscreta: vt si quis voueret se
comesturuꝫ in vna septimana aut
dormire sup terram ⁊ similia; ⁊ ta-
lia vota nō habent ratioñeꝫ virtu-
tis. Unde apostolus Ro. xii. Ait
talibus rationabile sit obsequium
vestrum: ⁊ sic patet ꝙ nō de omni
re bona fieri debet votum nisi sint
simpliciter bona: ⁊ illud est primū
requisitum in voto. s. materia que
quidē dicit̄ alicuius boni. s. vt sit
res bona. Secundū requisitum in
voto est forma. nam forma voti ē
deliberatio. ideo dicit̄ cum delibe-
ratione vnde dicunt aliqui docto-
res ꝙ in emissione voti requiritur
ad minus deliberatio vnius dei.
Dicunt tñ aliqui doctores ꝙ in e-
missione voti mulieres in partu si
habuerunt animū firmum se obli-
gandi valet votum ab eis emissuꝫ
vt. s. si de periculo euaserunt. Ter-
tium principale qd̓ requirit̄ in vo-
to est obiectum. s. cui fit votum, et
promissio. nam soli deo principa-
liter vouendum est: qꝛ dicit̄ in ps.
Gratiam ⁊ gloriam dabit domi-
nus: quia soli deo incumbit facere
gratiam: ideo soli deo vouendum
est. Dicit tamē Petrus de tarenta.
super. iiii. sententiarum ꝙ si fiant
vota sanctis valent: qꝛ propter de-
um fit: si tamen factum sit debitis
circunstantiis transit in necessita-
tem. Unde deus concedit gratiaꝫ
qui solus facere potest: merito ta-
men alicuius sancti: ideo ꝓmis-
sio sanctis facta seruanda est: vt di-
cit glosa super illō. Uouete ⁊ red-
dite ⁊c. Et si affuerit aliqua impos-
sibilitas ex parte vouentis. s. infir-
mitas: vel aliquid huius petenda
est dispensatio ab ecclesia. non au-
tem alicui auctoritate propria li-
cet: ⁊ sic patet primum. ¶ Circa se-
cundum dubiuꝫ beatus Thomas
q. v. supra dicit ꝙ ad votum emit-
tendum duplex hominum genus
inhabile efficiūtur. Primi sunt ꝓ-
pter carentiam libertatis. Secun-
di sunt propter carentiam ratio-
nis. Primi qui carent ratione: vt
pueri ante ānos pubertatis. id est
ante annum decimūquartum. in-
ferens autem ante annum: ⁊ hoc
duplici ratione. ⁊ primo quia pa-
tiuntur defectum rationis. Secū-
do: quia non sunt sui iuris cū sint
in potestate suorum parentum vl'
tutorum. Si vero libere conditio-
nis sunt quidam sue potestatis ꝙ̄-
tum ad ea que personam: puta si ꝑ

votum obligent se religioni vl' ma-
trimonio. nō autem sunt sue pote-
statis ꝙ̄tum ad dispensabilia do-
mestica: vt dare elemosynam ⁊ di-
spensare bona domus. Unde circa
hoc nō potest aliquid vouere sine
consensu patris: vt dicitur. iii. Di-
xi secūdo ꝙ sunt inhabiles ad vo-
tum obseruandum seu emitten-
dum propter carentiam libertatis
vt sunt episcopi: vnde Hostiensis
dicit ꝙ episcopus non potest sine
licentia pape votum emittere pro-
pter qd̓ dissoluatur matrimoniuꝫ
quod est inter ipsum ⁊ ecclesiaꝫ su-
am extra de re. ⁊ maxime d̓ illo qd̓
posset esse in preiudicium ecclesie
sue: vt de longa peregrinatiōe. vo-
tum autem abstinentie ⁊ elemosy-
ne facere potest. Religiosi autem
sine licentia sui superioris facere
possunt: ⁊ hoc cum nō sint sui iu-
ris. Dicit tamen Innocentius ꝙ si
vouerunt dicere vnum psalteriuꝫ
vnam longam orationeꝫ tenet vo-
tum. Similiter etiam dicendū est
de seruis ⁊ de aliis q̇ alterius sub-
duntur potestati: quia nullus po-
test se firmiter obligare ad illud
quod est in potestate ⁊ in volunta-
te alterius. mulier sine potestate
⁊ licentia viri vouere non potest:
⁊ permaxime in hiis que sine scan-
dalo viri adimpleri non possunt:
scilicet in ieiunando peregrinatio-
nes faciendo: aut nocte surgendo
⁊ similia: ⁊ sic patet ad secundum
dubium. ¶ Circa tertium respon-
deo ẜm opinionem canonistarum
que habetur in capitulo de restitu-
tionibus spoliatorum. libro secun-
do vbi dicit ꝙ si donatio possessio-
nis facta sit ecclesie non potest il-
lam reuocare: nisi sit in donatione
apposita conditio que non sit com-
pleta: quasi dicat ꝙ si non imple-
ta sit conditio reuocari possit. Et
in capitulo olim de restitutiōe spo-
liatorum ponitur casus cuiusdam
concessionis facte magistro mili-
tie sub conditione: quia non serua-
uit conditionem concessione caru-
it proportionabiliter. Igitur dicē-
dum est a simili de dictis vot̄ quo-
niam si conditio apposita sit in vo-
to: ⁊ non impleatur obligatur ad
persolutionem voti emissi. Si au-
tem obtineatur gratia seruanduꝫ
est semper votum ⁊ ea que ꝓmis-
sa sunt deo ⁊ sanctis: ⁊ persoluen-
da sunt fideliter. Unde ergo ani-
ma si vis cum christo ⁊ turba ascē-
dere in montem vt pane celestis
visionis fruaris cuꝫ omnibus san-
ctis oportet quēcunqꝫ tendere in
finem determinatum vadat per ea
que sunt ad finem: ⁊ cum qualibet
supradictarum viarum sine me tē-
deretis ad ipsam. beatitudinem:
ideo ambula per ipsas quibus me-
diantibus peruenies ad primam
claritatis eterne qam nobis ⁊c.

¶ Feria scd̓a dominice quar-
te. de iusticia.

DAte hu-
ic infantem vi-
uum. Hec enim
est mater eius
tertii regum. iii.
Anima fidelis

existens in missa audiuit ex lectione misse qꝫ Salomon tanꝯ verus ordinator ⁊ rector diuine iustitie iusticiam ministrasse duabus meretricibus propter qđ iudicium timuit eum omnis populus. Unde ergo persennens relicta missa venit ad me. Et pro sui introductione querit dubium declarari.

Utrum iudex potest reo totam penam relaxare absq; culpa. Que est ratio huius quesiti. O anima nõne edoceris pbis domini deuteronomij.xix. Non patiaris maleficos viuere super terram. Hoc ergo scito quid me interrogas. Ratio que me mouet pater est iudicium humanum oportet imitari iudicium diuinum: sed deus suo iudicio relaxat peccatoribus penitentibus totam penam debitam: peccato ergo iudex potest penitenti totam penam relaxare absq; culpa qđ declaratur fecisse Salomon in prophetia hodierna remittens iniuriam illatam alteri. Nota beatum Thomam .ij.ij. articulo .iiij. vbi dicit qꝫ circa iudicem duo consideranda sunt: quorum est qꝫ ipse non fert iudicij sententiam quasi propria auctoritate: sed publica potestate. Aliud ẽ qꝫ ipe habet iudicare inter actorem ⁊ reum. Unde duplici hac ratione impeditur iudex ne reũ a pena absoluere possit. primum est ex parte actoris ad quem ius pertinet quandoq; vt reus puniatur: vtputa propter aliquam iniuriam in ipsum commissam: cuius relaxatio non est in arbitrio iudicis: quia quilibet iudex tenetur ius suum vnicuiq; reddere. Alio modo impeditur ex parte reipublice: cuius potestate fungitur ad cuius officium pertinet vt malefactores puniantur: ideo non habet dispensare cum ipsa lege: ꝫ obseruare. Et ꝫtus ad hoc differt inter inferiores iudices ⁊ summũ iudicem cui inest principalis auctoritas. Nam iudex inferior non habet potestatem absoluendi reuꝫ contra leges sibi a superiori impositas. Unde, super illud Joannis ij. Non haberes aduersum me vllam potestatẽ super quo dicit Augustinus. Talem dederat dominus potestatem Pylato vt esset sub Cesaris potestate ne eum liberaret ⁊ accusatum absolueret: ideo quia Pylatus iudex inferior erat non poterat dispensare cum lege superiorum: sed sibi incumbebat seruare legem ⁊ non dispensare cum lege superioris. Sed princeps qui plenariam habet potestatem in republica si ille qui est passus iniuriam vult eam remittere potest reuꝫ absoluere si hoc publice vtilitati vrderit, non esse nociuum. Sed quia deus habet supremam potestatem: ⁊ ad ipsum pertinet quicquid contra aliquem offendit. Et ideo liberum est ei penam remittere: quia est omnium legum iudex: vt dicit beatus Thomas. ij.ij.q.lxij.articu.iiij.⁊ arti.ij. Et quia in euangelio iudei hodie commiserunt sacrilegium in violatione templi: ⁊ quia hoc vertebatur in iniuriam dei fecit quasi flagellum de funiculis: ⁊ omnes de templo eiecit ⁊ non totam penam relaxauit ꝫtumcunq; auctoritate propria posset: quia erat in iniuria dei. Et qꝫ litigatio harum mulierum nõ erat directe in iniuriam dei: nec in offensa reipublice. Ideo Salomon iudex supremus totam penam meretricis delinquẽtis relaxauit qđ suum erat. tamen alteri meretrici delegauit dicens. Date huic infantem viuũ: hec enim mater sua qđ est verbum assumptum Etqꝫ hodie iudei commiserunt sacrilegium sacra maculantes: ⁊ qꝫ in iniuriam dei vertebaꝫ penã eis relaxare noluit: ꝫ potuisset cuꝫ eẽt iudex ordinarius: sed in penaꝫ ipius sacrilegij qđ est sacre rei violatio: seu vsurpantes eos flagellis cedendo eiecit de templo: ⁊ vt ꝺ tali sacrilegio plenissime informeris nota aia qꝫ in sacramẽtis tria ꝑncipaliter requirunꝫ contra que facientes cõmittunt sacrilegiuꝫ. Primo requiritur materia. Secundo requiriꝫ forma. Tertio requiriꝫ minister. Primũ requisitum in sacramentis est materia sacramentorũ. Nam materia est illa in qua fundatur forma: sicut in baptismo aqua naturalis in ꝯfirmatione crisma in extrema vnctione oleuꝫ sanctuꝫ. In sacramẽto eucharistie panis triticeus. In sacramẽto penitẽtie peccatoꝝ. in sacramento matrimonij vir ⁊ mulier: ⁊ ista materia in sacramentis est ita necessaria qꝫ si talis materia deficiat sacramentum esse nõ potest: qꝫ si aliquis baptizaretur cum aqua rosacea: vl̃ aliquo modo stillata sacramentum non esset. Similiter si fieret de farina ordei vl̃ alteri⁹ bladi hostia ⁊ conficeretur nõ esset sacramẽtum.

Similiter in sacramento penitentie si nõ esset peccator sub statu liberi arbitrij absolui non posset a peccato: ideo deus oratõibus ꝺne gorij legitur ꝺm Joannem damascenum suscitasse traianum ⁊ accepto baptismo in desertis egypti perfectam egit penitentiam: ⁊ sic fideliter migrauit ad christuꝫ: ⁊ sic patet primum requisituꝫ in sacramẽto qđ est materia sacramenti. Secundum requisitum in sacramento est formaꝫ: scꝫ data a christo per quam sacramẽtum conficitur iuxta Augustini dictum. Accedit verbum christi ad elementum ⁊ fit sacramentum. sicut apparet in sacramento baptismi: qꝫ si aliqua forma vteretur preter illam que data est a christo dicente. Docete baptizare omnes gẽtes. In nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. Baptizatus quis nõ esset: qꝫ ibi nõ esset sacramentũ forma nõ seruata illi⁹ sacramenti. Non dubito tamen qꝫ ille nõ baptizatus in casu quo credat ⁊ teneat se pro baptizato: ⁊ nõ fuerit tamen baptizatus: qꝫ spiritussanctus baptizat eum cum sit triplex baptismus: vt supradixi feria quinta dominice secunde. Tertium requisitum ad sacramentum requiritur minister: vt in sacramẽto ordinis episcopus eucharistie sacerdos baptismi esse sacerdos: preterꝯ in extrema necessitate: qꝫ etiam laicis fidelibus permittitur ꝺm Isidorum .ij. de officijs: vr consuetudo approbata indicat: ⁊ sic patet qꝫ tria sunt requisita in sacramentis: scilicet materia: forma: ⁊ minister. Sed modo nota-

te diligenter q̄ ista tria offendun
tur ⁊ offendenda ea semper com
mittitur sacrilegium: videlz
In lesione materie.
In lesione forme.
In lesione ministri.
¶ Circa primum quotienscūq̄
offenditur materia sacramēti cō
mittitur sacrilegium: sed quomo
do offenditur materia sacramēto
rum. Dico q̄ quandoq̄ materia ta
lis applicatur ad aliquem vsum
malum aut indebitum: ⁊ vocovsū
malum quando quis vtitur ma
teria sacramenti ad peccatum. si
cut ad faciendum facturas aut in
terponendum amorem inter virū
⁊ vxorem dando sibi ad comeden
dum crisma. Similiter quandoq̄
quis materia vteretur ad aliquaz
sanitatem corporis vt multi faci
unt de aqua baptismatis quaz fa
ciunt sibi dari dum fontes inno
uantur, vel vtendo crismate ad sa
nitatem oculorum: ⁊ ad idem re
ducitur si quis ossa mortuoꝝ aut
terra cimiterij cōsecrata in aliquē
vsum malum vteretur sacrilegiū
committitur. Secundo committi
tur sacrilegium in lesione forme:
quando scz forma sacramentorū
in vsum malum vteretur sicut in
baptizando ymagines vel vasa p
incātationibus faciendum vl vte
retur forma corporis christi i ali
quem prophanum vsum semper
sacrilegium committitur. Tertio
sacrilegium committitur in lesiōe
ministri seu persone ministrātis.
Et hoc potest fieri tripliciter vt po
nit beatus Tho. ii. ii. Primo ratio
ne rei temporalis, qua sustentari
debet minister. Secundo ratione
rei que pertinet ad vsum ministri
Tertio ratione persone ministran
tis. Primo offenditur minister et
sacrilegium committitur quando
temporalia seu fructus ⁊ possessi
ones quibus sustentari debet mi
ster substraherentur sibi. In hoc
multi offendunt tyranni ⁊ domi
ni ciuitatum imponentes clericis
grauamina: ⁊ collectas in rebus
temporalibus quibus sustentari
debent ministri. Et agentes ⁊ cō
sentientes ipso facto sunt excom
municati a iure: ⁊ mlti mortui sūt
in ipsa obstinatione in quib⁹ etiaz
intelliguntur qui non mandant
executioni vitimas voluntates: ⁊
omnia aggrauant consentientes.
Secundo offenditur minister q̄
dāmificantur vasa consecrata vel
ymagines sacre ⁊ sanctorum reli
quie paramenta ⁊ similia que per
tinent ad ministerium sacramen
torum: ⁊ ad istud reducitur lesio
loci sacri vbi hodiernis tempori
bus q̄tum offendatur nescis. q̄t
namq̄ ecclesie magne venerūt ad
ruinam ⁊ in prophanum vsuz cō
uerse sunt ⁊ nullū remedium ad
hibetur ⁊ hoc quia sunt principa
liores qui offendunt nec excusan
tur aliqui q̄ epi non prouident:
quia nō possunt resistere ⁊ sic om
nes ecclesie magne destruuntur ⁊
in prophanos vsus conuertūtur
⁊ hoc est signum indeuotionis: q̄
illud qđ antiqui cuz magna deuo
tione fecerunt nos moderni cuz tā
ta indenotione tātoq̄ obprobrio
dei ⁊ fidei catho. destruuntur. vn
de dominus de nobis conquerit

Jere.xi. Quid est q̄ dilectus me⁹
in domo mea cōmittit scelera mlta. Et hic notate xp̄iani non dicit
deus quid est q̄ inimicus me⁹: sz
dilect⁹ meus ad oñendendū q̄ nobis
nulla est rō offensionis: nō dicit in
ps. Si inimici mei fuissetis susti
nuissem vtiq̄ si qz filij mei estis ⁊
hoc egistis ꝓpterea veniet mors
super vos ⁊ descendetis in ifernū
viuentes. Tertio offendit minister i
psona: ⁊ talis offensio est maximū
sacrilegium ⁊ maior excōicatio et
ad solum papā pertinz absolutio
vt.q.xi.c.iuy. Si qs suadente: ⁊ sic
patet qñ cōmittitur sacrilegiū tri
pliciter. s. in lesione materie: in lesi
one forme ⁊ in lesione ministri. Quā
tum aūt sit graue istud vicium ꝺ q̄
hoies faciunt sibi paruā cōsciam
notate queso vindictā quam fecit
de⁹ Dañ. vi. Legit q̄ baltasar rex
babylonie fecit grāde cōuiuiū op
timatibus suis ⁊ p̄cepit in conui
uio afferri vasa aurea ⁊ argentea
p̄ aosa q̄ asportauerat p̄ eius na
bugodonosor de templo dei de ie
rusalem vt biberet ex eis rex ⁊ op
timates vxores q̄ eius ⁊ concubie
quibus sic conuiuantibus appa
ruit regi quedam manus in sup
ficie parietis aule regis scribēs
qua visa facies eius cōmutata ē:
⁊ cogitationes ꝓturbarūt eum et
genua eius se adiuicem collide
bant ⁊ exclamauit rex vt caldeos
introducerēt ⁊ magos. prologns
autem rex ait sapientibus baby
lonie. Quicunq̄ legerit hanc scri
pturam ⁊ interpeationem ei⁹ mi
hi manifestā fecerit purpura vesti
etur ⁊ vestem auream habebit in
collo suo: ⁊ tertius erit in regno
meo. Tunc ingressi sunt oēs sapi
entes ⁊ legere eū nescierunt. vn
de rex contristatus est valde ⁊ fa
cies eius mutata est cū optimati
bus suis. Tunc regina hoc videns
aut regi ineternū viue non contur
bent te cogitationes tue neq̄ faci
es tua immutetur est enim vir in
regno tuo qui hz spūm deoꝝ q̄ oia
tibi indicabit cui nomen daniel.
Tunc ad suggestionem regine vo
catus est daniel. Tūc rex audio q̄
spūm deoꝝ habes. Si ergo hāc scri
pturam direris ⁊ interptationem
ei⁹ purpura vestieris ⁊ torquē au
ream habebis in collo tuo ⁊ terti⁹
eris in regno meo. Tui respondit
Daniel. Munera tua erūt domui
tue scripturam hanc indicabo ti
bi. O rex deus deoꝝ ⁊ dñs dñanti
um tribuit patri tuo nabugodo
nosor gliam ⁊ honorem ⁊ ꝓpter
magnificentiam quaz dedit ei vni
uersus populus lingue ⁊ tribus
timebant ⁊ metuebant eū qñ aūt
elevatum est cor eius ⁊ spūs eius
firmatus est ad superbiam depo
situs est de solio regni sui ⁊ cum
bestijs numeratus est fenum quo
q̄ vt bos comedit septem tempo
ra. i. septez ann is donec cognosce
ret q̄ altissimus haberet potesta
tem in regno suo tu quoq̄ filius
ei⁹ Baltasar nō humiliasti cor tu
um cum scires hec omnia: sed ad
uersum dñatorem celi elatus es ⁊
vasa domus domini ablata tu et
optimates tui vxores ⁊ concubi
ne. vinum bibistis ex eis quapro
pter man⁹ illa scribentes. s. mane
tethel phares eū manus domini

scribentis quam scripturam sic intellige mane.i.numerauit deꝰ regnum tuum ⁊ complent illo. Tethel.i.appensus es in statera ⁊ inuentus es minus habens.i. totū bonum vt ex illo merearis miaz phares.i.diuersum est regnuz tuum seu diuisum ⁊ datum est persis ⁊ medis ꝙ ⁊ factum est in penam sacrilegij:qz ipsa nocte interfectus est rex: et rex Caldeus et Darius medus successit in regno suo:ō dicit dñs Leui.xxij. Omis homo qui accesserit ad ea que sacrata sunt peribit de populo suo. patet etiam in populo paganorū vt in hystoria ecclesiastica recitaꝫ de pompeo stabulum circa tēplū dñi in hyrlm ⁊ perdidit ī penaz sacrilegij victoriam artiorum quaz ipse primo habebat ⁊ clarius habetur in euangelio hodierno pharisei;sacrilegium committētes nō valens christus sustinere illud fecit flagellum de funiculis ⁊ ī impetu furoris sui eiecit de templo dic. Domus mea domus oratōis vocabitur: ideo anima caue tibi a pctō sacrilegij ne similia tibi contingant. Tunc anima faciam pater qō hortaris:sed queso duo dubia declarari quibus declarat acquiescam. Et primo vtrū sacrilegium commissum in ministruz sit maius peccatum ꝯ sacrilegium commissum in sacramentum. Secundum vtrum sacramentum penitentie habet effectum a sacerdote vel a christo solum. ¶ Circa primum distinguendum est ꝑm Hugonem li.iij. de sacramentis vbi dicit ꝙ quedam sunt sacramenta dempto sacramento eucharistie q̄ continent in se presentiam dei. vnde beatus tho.ij.ij.q.xxx. dicit ꝙ illud dicitur grauius sacrilegiuz quanto in se maiorem sanctitatez habet.sicut de loco sacro ⁊ de sacramento:qz plus offendit qui ledit sacramentum quam locum sacramenti. ¶ Si ergo habeatur respectus ad sacramenta que in se continent benedictionez dei tantum ⁊ ad personaz que est sibi ministra sacramentorum dicat ꝙ minister continet maiorem sanctitatem:ideo plus aggrauatur sacrilegium commissum in ministro ꝯ in sacramento cōtinente benedictionem dei solum. Si vero habeamus respectum ad sacramentu in quo est presentia dei: scz ad corpus christi tunc est grauius sacrilegium commissum in sacramē to corporis christi ꝯ in ministro. In alijs vero sacramentis plus committitur sacrilegium ⁊ grauius offendit offendendo ministrū sacramentorum ꝯ alia sacramēta:⁊ hoc est qō confirmaꝫ voluit dñs noster per prophetam dicentem Qui vos tangit me tangit:⁊ Dauid in persona dei loquitur in p̄s. Nolite tangere xp̄os meos ⁊c.⁊ hec rō:qz deus punit tales ꝙ uiter tangentes suos ministros: vt pz de multis persecutorib⁹ ecclesie quibus oībus male succesfit: vt patet de regina que tenigit beatū ambrosium cum indignatione cuius corp⁹ cum anima terra deglutiuit ⁊ de multis alijs de q̄ bus melius est tacere ꝯ loqui. vnde dicit hystoria ecclesiastica eusebij ꝙ in consilio quodaz in q̄ erat constantinus imperator ⁊ quidaz clerici fuerunt sibi delati tāꝯ mali ⁊ petita iusticia contra eos quibus ille rñdit. vos oñditis scripturam vos nunq̄ legisse. nonne scribitur deus steterit in synagoga deorum in medio autem deꝰ diudicat: vadatis ergo ad siluestrum papam:quia de talibus iudicare debet:ideo ipsos tangendo grauius comm.tritur sacrilegium ꝯ in omnibus alijs sacramentis dempto sacramento eucharistie. ¶ Circa scōm rñdeo ꝑm beatum Tho. iiij.sen.di.vi.ar.vi. vbi dicit ꝙ triplex est potestas huius sacramēti in remittendo peccatū ⁊ gratiā conferendo.

Prima est auctoritatis.
Secunda dr̄ ministri.
Tertia dr̄ excellentie.

Prima est soli⁹ dei Isa.xliij. Ego sum q̄ deleo iniq̄tates ⁊ nō est alius preter me. Secunda est ministroz q̄ absoluūt mistraliter ⁊ īstrumētaliter a pctis nō remittētes peccatum sed absoluētes peccatores a pena eterna vt patet de illo qui incarceratur virtute ⁊ auctoritate principalis agentis.s.a dño vl p̄n cipe sed absoluitur a carcere īstrumentaliter a milite potestatis vel deo. Sic sacerdos instrumentaliter absoluit peccatorē a pena eterna quā merebaꝫ ex culpa: ideo dicit ego te absoluo ac si diceret te absolutum denuncio in cuius figura xp̄s dicit leprosis Ite ostendite vos sacerdotibus ⁊ postq̄ suscitauit lazarum dicit discipulis in persona oīm sacerdotum soluite eum:qz postq̄ peccatoz ligatꝰ est pena eterna suorum peccatorum dicit sacerdotibus soluite eū a pena eterna quaz merebatur ex peccatis suis. Et qz sacerdos non potest condignam penitentiam iniūgere nisi prius cognita culpa ideo hac de causa confessio ipsi sacramento necessaria est: cui tradidit deus omnem potestatem ligandi atq̄ soluendi causa. Si autem dicatur etiam videtur ꝙ non soluz auctoritas sacerdotis se extendat ad penam ted etiam dictuz domini videtur ꝙ se extendat ad culpam. nam dixit iesus post suaz resurrectionem discipulis suis quorum remiseritis peccata remissa erunt ⁊ quorum retinueritis retēta erūt. dico ꝙ sic intelligiꝫ quoz remiseritis: id est quorū iudicaueritis remittenda remissa erunt qz si sacerdos non iudicauerit suo libero arbitrio.i.suo iudicio nō est absolutum a deo:quia videbit illum non fore contritum cum contritio sit cā remissionis peccati:iō non dz illum absoluere a pena eterna quā merebatur ex culpa mortali ⁊ ligare cum pena tpali:⁊ sic intelligitur dictum xp̄i. Secōa auctoritas remissionis pcti est ministroz que extendit se ad penam ⁊ non ad culpam. Tertia auctoritas est excellentie que auctoritas est solum a christo cui incūbit peccatum dimittere. Juxta illō Mathei.xiij. Filius hominis habet potestatē in terra dimittendi peccata: ministri autem instrumentaliter absoluunt ab illis in conspectu ecclesie:ergo anima venerā

da sunt sacramenta q̄b⁹ mediantibus peccata remittuntur vt gr̄az obtineas ⁊ gl'iam ⁊c.

¶ Feria.i ij.dñice quarte De iudicio.

PLacatus fact⁹ ē dominus de malignitate quaz dixit facere populo suo. Exo.xxxij. Alia fidelis ex lectione misse audit pplz dei ydolatrasse ꝓpter q̄ dixit dñs moysi Dimitte me ne irascat furor meus ꝑtra pplm istū faciāq; te in gētem magnā. vnde qz moyses non temerarie iudicauit ex illo peccato pplm forte delendum: sed ꝓ populo orauit tantum placuit deo non temerarie moysen iudicasse populum q̄ placat⁹ fact⁹ est dominus ⁊c. vñ hoc ꝓsentiēs aīa relicta missa venit ad me: ⁊ pro sui introductione querit dubiū declarari. Utrū iudiciū ex suspitiōe sit illicitum. Et primo videndus est quid sit iudiciū ex suspitione. Dico ꝙ iudicium ex suspitione ē q̄n ex leuib⁹ signis ⁊ deest certitudo rei malo fine interp̄tant. Vbi gr̄a Erit aliqua mulier suspecta d̄ crimine ⁊ aliqua ꝓsona loquet̄ de nota cū ea ibi nullum est signum nec certitudo mali nisi tm̄modo: qz erit suspecta ex illoi falsū suspitionis malo fine interp̄tabit: ⁊ talis interp̄tatio dr̄ iudiciū ex suspitione: ⁊ tale iudiciū fundat̄ i opinione: ⁊ talis opinio ē mala: quia ita bono fine loqui possum⁹ cū muliere suspecta sicut malo fine: ideo tale iudicium semp hz rōnem mali: ideo ꝓ introductiōe quero dubium declarari. Que est rō huius q̄ fiti. Q aia nonne bēs ꝙ xp̄s nō ꝓ hibet nisi q̄d illicitū: sed ipe prohibet tale iudicū in euangelio hodierno dicēs. Nolite iudicare ȳm faciem. Ioā.viij. ex aliquo signo exteriori: sed iustū iudiciuz iudicate. i. certa scīa. certū ergo illicituz é. hoc ergo scito: q̄d me interrogas. Rō que me mouet pater est: illud iudicium dicit illicitū ꝙ q̄d offenditur primus: sed ꝙ iudiciuz ex suspitione nulla est offensio primi: cū sola suspitio cōsistit in mente eī nō fit in offensa primi: ergo videt ꝙ iudicū ex suspitione nō fit illicitū Nota aia ȳm Tullium ꝙ semp iudicium ex suspitiōe importat opinionem mali q̄n ex leuibus signis ꝓcedit. Et hoc qz deficiunt illa q̄ ad verū iudicium requirunt. Sed que sunt illa nota beatū Tho.ij.ij. q.vi.ar.ij. vbi dicit ꝙ ad hoc vt sit illicitū iudicare tria requiruntur. Primo vt procedat ex iusticia. Secundo vt ꝓcedat ex auctoritate p̄sidentis. Tertio vt ꝓcedat ex recta rōne prudētie. Et qz ista tria essentialia q̄ requirunt in omni pfecto iudicio deficiūt in iudicio ex suspitione: ideo dicit illicitum ⁊ ꝓbat. Nam p̄mo in pfecto iudicio requiritur: vt procedat ex iusticia: sed vt quis ȳm iusticiaz iudicet: oportet vt habeat certā sciam de his que iudicare oportet vt vnicuiq; reddat quod suum est ꝙ nullo modo facere potest nisi cognosceret, et qz

talis sciētia vera in tali iudicio ex suspitione deficit quia ex leuibus signis quis nō pōt perfecte cognoscere verum a falso ⁊ tale iudiciuz cōsistat in opinione q̄ solus ds cognoscit: ergo peruersuz est tale iudicium ⁊ illicitum. Secūdo ad ꝑfectum iudiciū requiritur vt ꝓcedat ex auctoritate iudicantis: quia esset iudicium vsurpatiuū de quo Rōa.xiij. tu quis es qui aliuz seruuz iudicas ⁊ tales sic temerarie iudicantes vsurpant in tali iudicio que dei sunt: qz soli deo conuenit iudicare secreta cordium: ideo dicitur vsurpatiuū ⁊ per cōs illicitum. Tertio requiritur ad perfectum iudiciū vt fit licitum vt ꝓferatur ȳm rectam rationē prudentie ⁊ hoc est q̄n nō est certitudo rei de quo iudicari debet: vtputa quādo quis de his que sunt dubia vel occulta per aliquas cōiecturas vt patet exemplariter videbis hoiem rubeū in facie vel magnū nasū habentem ⁊ dices ille debet esse magnus potator. videbis pinguez et dices ille dz esse libidinosus. videbis aliquē habentē collū curuum dices iste debet esse malicios⁹ et deceptor istud dicitur iudiciuz suspitiosum ⁊ temerariū ⁊ tale iudicium ex suspitione dicitur illicitū quia in eo deest certitudo rei et in talibus datur regula generalis a Hieronymo ⁊ dicit esse de intentione ep̄i super illo verbo. Nolite iudicare ⁊ non iudicabimi vbi dicit Hieronymus ꝙ illa q̄ bono ⁊ malo fine fieri possunt semp in meliorem ptem sunt interpretanda. Dz forte dices, videbo aliquod maluz nunquid non debeo iudicare illud malū esse maluz sed potius eē bonuz. Nota anuna ȳm augustinuz in sermone dñi ꝙ res possunt tripliciter confideri aut res sunt totaliter in se male ficut sunt pcā iudicare etiam de peccato ꝙ sit maluz ⁊ opinari non est vitiosum iudicium: sed verum iudicium. vñ augustinus in sermone domini de apertis que nullo modo bono fine fieri possunt vt sunt stupra adulteria homicidia et huiusmodi permittitur nobis iudicare. Vnde dicit Hieronymus super isto verbo Nolite iudicare ⁊ non iudicabimini dicit ꝙ christus non intelligit ꝙ mala esse mala non iudicentur sed illa que incognita sunt nobis non malo fine ex leuibus signis interpretemus. ⁊ vt dicit beatus thomas ⁊ allegat tullium. ij. retho. ꝙ iudicare malum esse malum potius dicitur scientia q̄ suspitio vel opinio. Secūdo modo possunt cōsiderari res vt bone ⁊ iudicare bona esse mala tale iudicium est iniquitas quia non potest esse absq; graui peccato. ysaie. v. Ve vobis q̄ dicitis bonum malum ⁊ malū bonuz ⁊ vt dicit doctor ibidem ꝙ tale iudicium est potius ignorantia q̄z opinio. Tertio modo res possūt ꝓsiderari ip̄rudēter: scz ꝙ possunt fieri bona ⁊ mala intentione ⁊ de talibus non debet eē certa opinio mali. nec per consequens suspitio quia nescit homo qua intentione fiant. Vnde aug. sup illo verbo. i. Cor.iiij. neq; meip̄m iudico dicit periculuz est nobis fratres de ignotis alioq; corporib⁹ iudicare. tāta

enim ꝓfunditas creditur eē in ho
mine ꝙ etiam liceat ipm hoiem in
quo est vt ptz exemplum in petro
in quo latebat profunditas sue in
firmitatis cum se cum domio mo
riturū ꝓmittebat non cognoscēs
suam ifirmitatē qua cogi debebat
ob timorez mortis ⁊ xpm negare.
Si ergo hō de se raro aut nūq̄ fer
re potest certā scientiam qūo ergo
de alijs cordibus poterit quis iu
dicare. ideo dicit xps in euangelio
nolite iudicare ꝺm faciez. i. ꝺm opi
nionem: quia semp tale iudicium
habet opinionē mali. sed iustuz iu
dicium iudicare. scz de manifestis
manifeste ⁊ de occultis in melio
rem partem interpretate. Et quia
hoc fecit ꝓmoyses qz ex illa ydola
tratione non iudicauit dominum
non velle misereri populo suo: sed
potius indulgere ⁊ misereri. ideo
placatus factus est domin⁹ vt di
cit verbum assumptū. Et vt clari⁹
de supradicto pctō in quo incidit
totus mūdus aia nostra ifformat
⁊ hoc ideo qz hodiernis tpib⁹ nul
lus est qui faciat sibi aliquā ꝓscie
tiam. ideo ante oīa est videndum
vnde oriatur tale iudiciū. nota aīa
vt extrahitur ex dictis beati Tho
me. ij. ij. q. vi. arti. iij. dicit ꝙ tale iu
dicium prouenit ex triplici causa
scz Ex ꝓsideratione propzie mali
cie. Ex affectione aliene inimicatie
Ex assuefactōne ex parte nequitie
¶ Circa primū dico suspitio oriꝝ
ex ꝓsideratione ꝓprie malicie ⁊ b̄
est quādo quis ꝺm peccata ꝓpria
iudicat alios ad sīlia: qz dū cernis
te esse in aliquo crimie aut. ſ. cupi
dus aut auar⁹ aut luxuriosus pu
tabis alium esse tibi sīlē. vñ ta
libus loq̄tur Eccl. xiij. Si stultus
in via ambulans cū sit ipse insipi
ens omnes stultos existimat. vñ
sicut contingit error in organo sē
sitiuo ita contingit in mente. vide
mus autem ꝙ gustus dum est sa
nus de omni sapore iudicat. ſ. dul
ci ⁊ amaro amarum vero dum in
firmatur aliqua qualitate iudi
cat ꝺm illud accidens sicut accidit
in infirmo cui ex calore febrium ī
fectis iudicat dulce amarum. Si
militer cōtingit animo nescito ali
qua passione peccati inducat ali
os ꝺm sua peccata ꝛ male iudicz
vnde Tullius. Unuq̄sq̄ mensu
rat alios ꝺm mensuram sui. Et
Crisō. Quis homo ꝺm se alterū iu
dicat. q̄tū sit peruersum tale iudi
cium. Notate exemplū in vitꝭ pa
truz ꝙ dū quidā frater erraret mi
serunt alij fratres ad abbatē moy
sem vt veniret ad iudicandū illū.
Tunc abbas fecit sacculos ma
gnos ⁊ paruos: ⁊ illos impleuit
arēa ⁊ paruos sacculos posuit añ
oculos ⁊ magnos posuit retro: et
sic venit ad fratres illum summo
gaudio expectantes vt iudicaret
fratrem. Cūm fratribus querentib⁹
quid nam vellet hoc dicere. rñdit
sacculos magnos retro sunt pec
cata mea que abscondita sunt ab
oculis meis: ꝫ parua ante oculos
sunt peccata aliorz que parua sūt
respectu nostrorum peccatorum.
Nam peccata parua ꝓximorz ꝓ
spicim⁹ ⁊ nostra que magna sunt
occultamus: ⁊ de minis peccatis
aliorum iudicamus ⁊ de nr̄is ma
gnis peccatis non curamus. Uñ

talibus loquitur xps dicēs math.
vij. ypocrita extrahe primo trabez
de oculo tuo vt ante educas festu
cam de oculo fratris tui: ⁊ sic patz
primum. vnde prouenit iudicium
temerarium ex consuetudine pro
prie malicie. Secūdum vnde pro
uenit suspitio dico ꝙ prouenit ex
affectōe aliene inimicatie q̄n. ſ. vn⁹
inimicatur alteri vel habet secum
inimicitiā vel indignationem: q̄a
quicquid ille loquitur aut cogitat
aut facere cogitat quōd contra ip
sum faciat. Et qz tales querunt su
is emulis detrahere ⁊ iniuriari: iō
opinatur contra illos similia face
re: vt fecit saul cōtra dauid ꝓ. reg.
xviij. ⁊. xix. quia ꝓpter iniurias il
latas dauid: cuius fama ⁊ virtus
crescebat in populis: vnde timēs
ne dauid faceret vindictam queſi⁹
uit eu̇z occidere ⁊ extraxit eum de
domo sua: ⁊ multas sibi iniurias
fecit ⁊ solum ꝓpter suspitionem.
Sed notate quod permissione di
uina permittitur multociens ꝙ si
cut homo opinatur: ita euenit vt
patet gene. xxxvij. de ioseph: vnde
fratres sui dicebant ei: nūquid rex
noster eris. ⁊ quia imaginatio fa
cit casuz: ita euenit sicut imagina
ti sunt: quia fuit eorum dominus in
egypto. Et ista suspitio ē fomentū
⁊ nutrimentum sectarum ⁊ diuisi
onum ciuitatum ⁊ populorum. nā
vna de alia semper suspicatur ma
luz: ⁊ ita perpetrantur diuisiones
⁊ efficiuntur inimici vsq̄ ad san
guinis effusionem sicut dicitur de
stepta guelforum ⁊ gibilinorū: vt
patet de tuscia ⁊ lombardia ⁊ bo
no. que paulatim destruuntur: et
ideo precauendum est a tali princi
pio: scz a suspitione que est princi
pium huius mali ⁊ permaxime ca
uete fratres a nocumēto alterius
a quo procedit talis suspitio vir
ta illud poete. ꝓncipijs obsta. Ter
tio prouenit suspitio ex assuefacti
one ex parte nequitie ⁊ hoc est qñ
do quis multo tempore expertus
est defectus aliorum. Unde per ea
que vidit multo tempore in alios
iudicat alios: et hoc propter lon
gam experientiam mali. Unde tul
lius secūdo rhetorice dicit ꝙ senes
sunt valde suspitiosi: ⁊ hoc ꝓpter
longam experientiam mali quod
habent. Sed hic posset oriri que
stio. Utrum talis suspitio in sen
sibus sit semper peccatum mortale.
Nota ꝙ talis suspitio ipsorum po
test tripliciter considerari: vt patet
beatus tho. ij. ij. q. lx. ar. iij. ꝓmo in
spitio potest considerari quādo ho
mo ex leuib⁹ signis de bonitate ali
cuius dubitare incipit plerūq̄ cō
tingit de spiritualibus que ꝓpter
vnam conuersationem cum vna ꝑ
sona suspecta incipiet senex dubita
re de bonitate illius: ⁊ hoc venia
le est ⁊ pertinet ad humanam tem
ptationem sine qua vita ista nō du
citur. Secundus gradus suspitio
nis est: quādo ex leuibus iudicijs
et signis maliciaz alterius pro cer
to extimat: et si talis suspitio ē de
mortali mortale est. Sicut pro cer
to extimare ꝙ vnus qui intraret
domum alterius: quando non es
set vir in domo et esset aliquantu
lum suspectus ꝙ intraret ad pec
candum cum vxore sua vel ad
furandum si esset pauper et miser

vnde dicit glosa super illud nolite ante tempus iudicare.1. Cor.iiij. si suspitões vitare nõ possumus tñ diffinitiuas firmasq; sinias abstinere debemus. tertius gradus suspitionis est qñ quis ex leuibus signis vel iudicijs procedit ad aliq̃ condẽnandum verbo infamãdo ipsum t pro certo affirmando. sicut contingit hoibus faciliter suspicãtib⁹ que p modica t sola suspitione infamant t tollunt famã alterius t p maxime honestis personis: scz religiosis t mulieribus honestis vt aliquando fit infamãdo vxorem viro t subditus prelato t primũ iudici. ideo pter tales ait saluator. Nolite cõdẽnare t nõ condẽnabimini a deo: t ratio hz sit malus potest fieri bon⁹. vt ptz de paulo Actuuz.ix. t petro t maria magdalena t de multis alijs. Ñ narratur in legenda beati Johannis elemosynarij q̃ q̃daz iuuenis quãdam sctimonialem eduxit de monasterio t cum clerici corã beato Johãne dicerent illũ esse excõicandũ condẽnantes eum: qz duas animas pdiderat: scz suã t monialis beatus iohãnes cõpescuit eos dicens. non sic fratres: quia etiam vos duo peccata cõmisistis. ꝓmuz quia pter preceptũ dñi fecistis dicens. Nolite condẽnare. Secundũ quia nescitis si vsq; hodie eos penitebit: qz est possibile. ideo in meliorẽ partem interpretari debetis q̃ t factũ est ideo hz ex leuibus signis quis suspicetur ꝺ malicia alterius. tamen cauendũ est a suspitione t condẽnatiõe t isto iudicio offenderunt iudei pter xp̃m: qz sepe dubitabant de bonitate sua. ali quando extimabant p certo ipsuz esse peccatorem t multi alij condẽnabant ex sola suspitione ip̃m infamando: scz q̃ ipse xp̃us faciebat pter legez t accusabant ip̃m. ideo reprehendit eos in euangelio hodierno di. Nolite ꝺm faciem iudicare: sꝺ iustum iudicium iudicate. Unde aia fac hoc ꝙabstinendo te a tali iudicio ex suspitione si vis ad vitam ingredi. Tunc aia facaz qꝺ horteris: sed queso dubium declarari videlicet. Utrũ omẽ iudicium pcedat ex suspitione vel quandoq; aliunde. Circa hoc dubiuz dico q̃ quãdoq; fundatur iudicium in iusticia quandoq; in scientia et quandoq; in ꝺscientia. primo fundatur iudicium in iusticia. s. quando fit ꝺm legem. Unde dicit beat⁹ Tho. ij. ij. q. lx. vbi dicit q̃ tale iudicium qꝺ fit ex iusticia nullo modo potest fundari ex suspitione: quia nõ ꝯabet se dirigere nisi ꝺm legez ꝺm quã quilibet iudex habet iudicare vt priuata persona: sed vt publica quia non videt nec audit nisi oculo legis non audit nisi scientia legis t auribus legis: t ideo si fit aliquis falsis testibus ꝙuictus vt occidatur t nõ possit inuenire modum liberandi eum dz ip̃m ad superiorem remittere t si non potest euz liberare occidendo ip̃m nõ peccat si ꝺm allegata ferat sententiaz qz ipse non occidit eũ: sed qui falsetestificantur contra eum. t sic tale iudicium nõ fundatur in suspitione: sed in lege iusticie. Secũdo dixi q̃ iudiciũ quãdoq; fundatur in scientia hoc est cognoscere perfecte veritatez antecq; iudicet de quo iudicare intendit si est sic vel nõ t nõ ignoratur ex scientia q̃ nouit t tale iudiciũ non erit ex suspitione iudicare sed ex scientia t veritate. Tertio dixi q̃ iudicium fundat in scientia quando quis nõ existit persona publica sed priuata t iudicat aliquid p cõscientiã q̃q̃ id ꝺq iudicat ꝓbari non possit hoc iudiciũ est proprie in arbitrio. vt verbigra scies q̃ vna mulier soluit creditori suo bona fide debituz suũ i quo erat obligata ille negabit t audies hoc esse verum a fide digno et cognoscens illum repetentez a dña esse cupidum t auarum t male cõscientie t ex istis signis. iudicabis pro muliere absoluenda illam t tale iudiciũ fũdat in suspitõe: qz primũ fundatur a lege iusticie ꝺm fũdatur in scientia. tertio vero in suspitione quia ex illis signis debet in meliorem ptem iudicare. Unde hodie isti triplici iudicio iudei iudicauerunt xp̃m. Primo iudicauerũt illum pter iusticiam: quia dicitur in fine euangelij q̃ querebãt eum interficere: sed timebãt turbã vnde multi de turba dicebãt nõne hic est quẽ querunt interficere. Secũdo iudei iudicauerunt eum contra conscientiã: scz per ignorantiã quia dicebant illum non esse xp̃m t ille dicebat clamando t me scitis t vnde sum scitis. i. scientia vestra t scriptura vestra. Tertio iudicauerunt eum contra conscientiam: quia dixerunt demoniũ habes q̃s te querit interficere. vnꝺ ergo aia caue a talibus vt scz non iudices quemq̃ aut contra iusticiam aut

per ignorantiaz aut contra conscientiam: sed iustuz iudicium vt habeas hic in p̃senti gratiam t in futuro gloriam tc.

Feria quarta dominice quarte de lotione.

Lauami ni t mundi este te auferte malũ cogitationuz vestrarũ ab oculis meis. ysaie.i. Aia fidelis existens in missa audit preceptũ dñi de lotione spũali exemplarit determinatum a xp̃o in euangelio hodierno quia quecũq; scripta sunt ad nostram doctrinã scripta sunt intelligit sibi hanc lotionẽ esse necessariam. vnde relicta missa venit ad me t p sui introductione querit dubium declarari. Utrũ homo obligetur ad impossibile. Que est rõ huius questi o aia nescis q̃ ad ipossibile nemo tenetur hoc ergo scito quid me interrogas: ratio que me mouet pater est. nã homo habituatus in peccatũ certum est q̃ propter habitũ t consuetudinẽ impelentem nõ põt ꝺserere pctm̃ vt beatus Thomas declarat q̃ peccator potest per aliqꝺ tempus desistere ab hoc vl alio peccato ꝓpter aliquã occupationẽ exteriorez: sed q̃ diu possit morari absq; peccato est impossibile. vnde Gregori⁹ peccatũ qꝺ per pniaz non diluitur mor suo pondere ad aliud trahit t sic patet q̃ habituatus non possit desistere a peccato probatur p Jeremiã .xiij.ꝺ. sicut nõ põt ethi

ops mutare pellem suã nec ꝑdus varietates suas. ita nec vos poteritis benefacere cũ didiscentis malũ et hoc inducat habitũ quia dicit non poteritis: ergo videtur ꝙ est ipossibile ꝙ habituatus dimittat peccatũ: ideo potius impossibile est tñ quantũcũqz fit impossibile obligatur tñ ad illd impossibile. s. dimittere pctũ: ergo videtur qd homo obligetur ad impossibile. ideo quero dubiũ declarari. Nota aĩa ꝙ ipossibile a duplici causa accidere põt aut qñ prouenit ex defectu nature aut quando venit a volũtate propria. ¶ Quando aũt impossibile ꝓcedit ex defectu nature vt puta infirmitas ꝓuenit aliquando ex defectu virtutis naturalis: qz ꝓsistit in humido et calido ꝓportionato qñ calor naturalis ꝺbilitatur aut aliqua alia qualitate debilitat humidũ radicale et homo defectu nature infirmat et efficitur impotẽs ad id ad qd̃ obligatur ꝓpter talez impotentiã excusatur et in hoc verificatur illd qd̃ ad impossibile nemo tenetur. ¶ Sed si talis impossibilitas veniat ex defectu ꝓprio: qz si hõ peccando efficeret impotens ad aliqd̃ bonũ peragendũ ex tali impotentia nõ excusat vt ponit beatus Thomas exemplũ de sacerdote q̃ subpignorauit breuiariũ suum aliqua cã inhonesta sequẽti die nõ põt dicere officiũ quia nõ hz breuiarium et tñ obligatur ad illud impossibile sed ad dicendum officium quantũcũqz dicere nõ possit ob carentiã breuiarij. ¶ Sed si aliqua rationabili causa subpignorauit ipz quia ad impossibile nemo tenetur ideo nõ obligatur ad illud impossibile. vnde hoc considerans dominus esse verũ et saluti humane necessariũ. ideo precipit pctõrib⁹ vt vadant se ad lauandũ a peccato de quo ipsimet causa fuerunt in euãgelio hodierno di. cuilibet peccatori vade et lauare. ¶ Et etiam hoc idẽ facit per ysaiam ꝓpheram et nunciũ suũ in verbo assumpto di. lauamini mundi estote. vnde hoc ꝑpendens aia esset necessarium siue saluti vt abluatur a sordibus peccatorũ quia xps non precipit nisi qd̃ saluti humane est necessarium sed hoc fit in ꝓphetia et in euãgelio hodierno cuilz peccatori. vnde hoc preceptũ determiat adimplere et dum vadit ad confessorem ad abluendũ peccata sua immic⁹ generis humani siue saluti in iudeis accipit cathenã ferreã et ligat animã nec xpi precepto satisfaciat vt saluetur vnde hoc ꝑsentiens. s. aia a diabolo eẽ ligata: qz preceptum eñi dñi est curam habe de ꝓximo tuo et videns aiam plorantẽ miaductus ait. O aĩa audi dñm tibi ꝑ ysaiã di. ysa. lviij. Si abstuleris ꝺ medio tui cathenã. s. qua ligata es a diabolo erunt tenebre tue. i. pctã tua sicut meridies id est clara et pura eris absq contagiõe culpe et vt aia de ipsa cathena diaboli inforꝺmeris qua ligantur peccatores a diabolo ne lauentur a sordib⁹ peccatorũ. nota ꝙ cathena diaboli annulorũ est septem et est magne virtutis et potentie: et isti sunt septez anuli huius cathene. ¶ Primus est pudor ꝓpalandi. ¶ Secund⁹ ardor delectãdi. ¶ Tert⁹ timor recidiuãdi.

¶ Quartus torꝑor prestolãdi. ¶ Quintus amor fouendi. ¶ Sextus rubor vilipẽdẽdi. ¶ Septim⁹ labor satisfaciendi. ¶ Quint⁹ annulus huj⁹ diaboli cathene est pudor ꝓpalãdi. vnꝺ notandũ ꝙ pudor est ꝺ turpi actu et ꝺimidit inter erubescentiã et verecundiã: qz quando hõ vitat turpia agere ꝓpter timorẽ vituperij: et non aliquo alio respectu talis timor vocatur erubescẽtia q̃ erubescentia simpliciter respectu turpitudinis pcti sed qñcunqz hõ nõ vitat facere turpia nõ ratione ipsi⁹ turpitudinis: sed solũ vt nõ reputetur mal⁹ nec sceleſtiſſim⁹ et ne ꝑdat famã tunc vocatur verecũdia. ñ. ij. q. xiij. arti. ij. ¶ Cum aũt hõ tentatur a diabolo de aliquo turpi actu sepe eñi homo illi nõ consentit vel ꝓpter erubescentiã vel ꝓpter verecundiã tunc diabolus q̃tum põt auffert ab ipso pudorem et verecundiã vnde priuat⁹ his duob⁹ cõmittit turpia et inhonesta et inhonesto mõ. ¶ Cum aũt appropinquat tp̃us paschę qd̃ est tps cõionis et pnie. s. qñ quilz tenetur confiteri peccata sua et apte tunc diabolus qui abstulit duz peccat erubescentiã et verecundiã tantũ immitt eis pudorem et verecundiam ꝙ nullo modo peccator pre pudore et verecundia non vult confiteri pctñ suũ iuxta preceptũ dei in themate ꝓpositi et in xpi euangelio nisi forte verbis palliatis et modo nõ intelligibili et ꝓmaxime quando sua pcta multũ participant de turpitudine. ꝙ diabolus hoc faciat patet exemplũ in vitis patrum Nam quidã sanctus hõ vidit diabolum inter penitentes stantem et interrogatus quid faceret. respondit reddo illis qd̃ eis peccando abstuli: scz rubozem et verecundiam vt rubore et verecũdia detenti suum non confiteatur peccatum. vnꝺ talibus peccatorib⁹ sic ligatis loquitur dñs per Salomonem di. pro deo non confundaris dicere verũ hec enim confusio ducit adviram. cum hac cathena ligatur vxor viri sceleratꝰ abutentis ea velut meretrice et facies de corpore vxoris vt corpus meretricis. ¶ Cuz hac cathena ligantur viri sodomite: scilz viri cum viro et mulier cũ muliere et coeuntes cum brutis. cuz hac cathena ligantur peccantes infra lineam sanguinealem ascendendo vel descendo et sic tales ligantur a dyabolo tali cathena pudoris ne suũ confiteantur peccatum. vnde tales audiant ber. di. O insania. vita hoim pudet ablui et non pudet inq̃nari pudet sordes obstergere et non pudet sordes tergere. si enim nõ erubuisti peccare qd̃ inhonestum est et mutile fuit nõ debes animam ꝑm rationem naturalem erubescere confiteri ꝙ honestum et vtile ẽ hoc ergo fac. ¶ Secundus anul⁹ huius cathene diaboli est ardor delectandi. vbi est notandũ ꝙ sicut ꝓsentia ignis cãt ardorẽ sic ꝑsentia rei delectabilis cãt maiorẽ cõplacentiam et ꝓsequens mai⁹ desiderium et sic delectatio potius cãt desiderium bibendi sic delectatio rei sensibilis causat ꝺsiderium. i. ij. q. xxxiij. ar. ij. modo hmõi ꝺlectatiõib⁹ desiderium in tm̃ augetur ꝙ impedit opus rõis virtuq prudentie ita ꝙ

homo nō viuit vt homo: sed vt bestia. ¶Cum aūt ad cōfessionē sacramentalem requirat contritio: ⁊ cū contritio sit dolor seu displicentia: ideo sequit sicut dulce ⁊ amarum nō pōt stare simul in eodē sic delectabile de pctō ⁊ displicentia peccati simul stare nō possunt in eadē voluntate: qm̄ in genere morū idē actus nō pōt esse bonus ⁊ malus ideo iste ardor delectandi intātum crescat q̄ homo suā felicitatem ponit in hac vita ⁊ desperat de alia ⁊ fastidit bonis spūalibus ꝓpter delectationē carnalium. ij. ij. q. xx. ar. iij. ⁊ sic nō conterit nec confitet. ¶Cum hac cathena ligant nō quacunq; delectatione venera: q̄ matrimonio digne ytentes excipiunt sed solūagentes cōtra legem nature: legem eternā ⁊ legem positiuā vnde tales intātum delectātur q̄ nō possunt dolere: sed etiam spernunt cōfessionem qđ est peccatum in spm̄sanctum spernere illa fine quibus salus esse nō pōt. ¶Ꝫ vos qui tm̄ delectamini in istis q̄ vultis potius damnari. q̄ ꝑdere has delectationes audite Gregorius di. ¶Momentaneum est qđ delectat ⁊ eternum qđ cruciat: ideo vos mulieres vane que tantū desiderium habetis in vanitatibus vestris cū spe ab ipīs nunq̄ discedendi: sed mori cum ipīs: audite Bernardus dicentem. ¶Quid enim ꝓfuit manis gloria breuis letitia: multa familia cōcupiscentia ⁊ ferculorum copia: hoc corpus deputatū est vermibus illic eorum anime deputate sunt ignibus: donec rursum infelici collegio collegati: vt qui socij fuerūt in vicijs socij ⁊ erunt in penis: vade ergo o anima christi ꝑcepto lauare ab hac cathena dyaboli. ¶Tertius anulus huius cathene dyaboli est timor recidiuādi. cōtingit aūt q̄ homo q̄nq̄ de vno: ⁊ eodem peccato sepe contritus fuit: ⁊ sepe cōfessus fuit: ⁊ tādem iterum relapsus semel vl̄ pluries: cū autem tps cōfessionis aut penitētie aduenerit nō confitet: ymo in suo peccato detinet venit dyabolus ⁊ sibi ostendit q̄tiens fuit deo ingratus: ⁊ quotiēs sibi pcm̄ dimissum fuit: iterum atq̄ iterum istud pcm̄ ꝓpetrauit: ⁊ tunc modo vltimo cōmissum est ceteris grauius tertia parte. q. lxxxviij. ar. iij. in fine rōnis: ⁊ cū etiam ostēdit peccatori dyabolus qđ est ita fragil: hodie cras sicut heri ⁊ anteheri: ⁊ sic deridebit deum ⁊ cōfessorē vnde dicit dyabolus talibus pctōribus est melius nō facere cōfessionem: ⁊ sic tali cathena ligat peccator ⁊ peccātis ex habitu maxime ꝓ longam cōsuetudinē: sed q̄ sunt illi audiamus. ¶Cum hac cathena ligant baratherij ligatur mendax ligatur piurus ꝓ cōsuetudinez iurans: ligatur blasphemator dei et sanctoz: ligat meretrix: ligat fur ⁊ latro: ⁊ sic ꝓpendens se incorrigibilem: timet iterꝫ peccare ⁊ nō confitetur: ⁊ sic perseuerant in pctō timore recidiuandi tales audiāt dominum iesum xp̄m loquentem sacerdoti cui tradidit deus ptātem ligandi atq̄ soluendi dicentem. ¶Nō dico tibi sacerdos vsq̄ septies: sed vt septuagesies septies: ideo anima verbo christi audito vade ⁊ la

uare. Quartus anulus quo peccatores ligant est torpor postulādi multi enī reperiūtur quorū liguā diabol⁹ nō pt ligare nec ardore delectādi nec pudore ꝓpalādi nec tiore recidiuādi: sz bñ obmutescer̄ fac̄ spe vite lōgioris di. vita vites ⁊ nō morieris: ideo letare ⁊ fruere creatura celeriter oībus diebus vite tue ⁊ isti semp ꝓcrastinant versuz corruptorū facientes: ⁊ isti omia peccata sua conseruāt cōfitēdi quādo erūt in lecto: vnde de anno ad annū de mēse ad mēsez ō die ad diē proponūt confiteri: ⁊ nūq̄ confitētur tādem infirmitate grauati. ⁊ morte preuēti morīūtur ⁊ in ifernum demergūtur: cū hac cathena ligatur lingua tuuenis! sperans longā vitaz adipisci: ⁊ hac cathena! ligatur lingua infirmi resanati que in sua infirmitate ꝓmisit cōfiteri qđ minime fecit: ideo dicit ꝑuer. passato el pōto gabato elfanto: cū hac cathena ligatur pestē fugiēs que fugiēdo confitēdo seruari ꝓposuit sed finita peste nunq̄ ꝓpositū seruauit ⁊ diuino iudicio morit ⁊ dānatur vnde talibus cū spe vite stātibus loqtur dns ec. quito. ne tardes cōuerti ad dm̄m: nec differas de die in diem: ideo anima consilio saluatoris vade ⁊ lauare. ¶Quintus anulus quo ligatur peccator est amor fouendi: nam sicut homo naturaliter diligit filios: ita naturalr cupit filios nutrire ⁊ sepe amore nutriendi ditandi nubendi ⁊ educandi patres ⁊ matres sunt muti ad confessionem. ¶Sed qui sunt tales audiamus cathenatur cathena lingua sacerdotis concubinarij ⁊ cōcubina habens filios ꝑuulos quoniam sacerdos ꝓpter filios educandos non vult concubinam dimittere: nec illa ꝓpter filios non vult sacerdotē dittere: nec ab eo se parari ⁊ cū sciat sacerdos se esse in peccato mortali cōtinuare tali modo vult ⁊ q̄tuncūq̄ confiteatur: tamen perseuerat. cathenantur in super cathena ista viri religiosi apostate qui amore filiorum educādorum in apostasia perseuerāt scientes se ee excōmunicatos ⁊ se eē in peccato mortali: nec posse absolui sic perseuerantes: ⁊ sic manent cum hac ⁊c. manent cathenati omnes fecundi vsurarij fures ⁊ latrones qui amore filiorum educādorum nolūt mala acquisita restituere: ⁊ ne cogantur ad restitutionem nolūt confiteri: ⁊ sic cathenati manent. ¶Sextus anulus huius cathene est rubor vilipendēdi: nā homo cupidus honore ⁊ vagus reputari virtuosus ⁊ honestus ac bene moriginatus cū incidit in aliquod peccatum ⁊ timens vilipendi non audet suum confiteri peccatum: sz qui sunt illi audiamus. ¶Primus est ypocrita qui sanctitatez ostendēs cupit laudari: ⁊ per oppositum timet cum rubore vilipendi mutus efficitur in confessione. ¶Secundus est habens confessorem sanctuz et honestum: quia homo magis verecundatur de honesto. ij. ij. q. xliij ar. iij. ar. iij. ¶Sic per oppositum in nullo verecundatur vel minus verecundatur quem scit sibi similem in peccato. ¶Tertius est habens domesticam ⁊ familiarez e. ar. ar. ꝓximo, quartus est habens confesso-

1

2

3

rem in cuius mente est bone opi-
nionis in cuius conspectu nunq̄
nullum malū fecit.ar.quarto.qui-
tus est male possessor qui vltra cō
fessionem: oportet q̄ reuelet pos-
sessoris restitutionem. Sextus est
susurro qui malum dicit de amico
quia oportet q̄ maledictum retra
ctatet ꝛ vilipendet ab' auditore.
Septimus est contēptor qui cum
aliquo contendens verba iniurio
sa protulit propter que oportet q̄
petat veniam vel etiaz restituat fa
mam modo omēs tales ne fundā-
tur nolunt confiteri: ꝛ sic cathena-
ti tenentur ꝛ dānantur. Septim⁹
anulus est labor satisfaciendi cum
ad satisfaciendum deo ꝛ proximo
oportet dolere de p̄tento quod est
difficile: ꝛ oportet cauere de futu-
ro quod est difficilius: ꝛ ideo neces
sario oportet penitentiam sibi da
tam adiplere in hac vita vl' in pur
gatorio quod est difficilimuz: ideo
multi precogitantes laborem cuz
tanta difficultate efficiuntur pusil
lanimes ꝛ negligunt confiteri dia
bolica suggestione. Qui autē sunt
isti audiamus. primus est notori-
us peccator vt meretur homicida
blasphemator dei ꝛ sanctorum qui
suo peccato multos scandalizaue
runt. hij considerātes peccata sua
omnibus nota propter hoc scien-
tes se tantū dānosos q̄ ex suo pec
cato scandalizati fuerunt quasi de
sperati de venia deliberant nō con
fiteri. tales notorij peccatores dē
mīantes non confiteri in occulto
q̄ palam omnibus innotescit qua
si reputans impossibile. q̄ omībus
possit satisfacere quos suo peccato
scandalizauit: quia vñ beatuz tho
mam in quarto: oportet quod pu-
blicus peccator publicam habeat
penitentiam vt ceteri timorem ha
beant: vnde tales sic considerātes
remanent obstinati propter labo-
rem satisfaciendi. Secundus est
seditiosus qui seditionem procu-
rauit in populo: cum autem bonū
cōmune sit potissimum bonum et
ecōtrario eius perturbatio sit gra-
uissimum peccatum: ꝛ cum ex pec
cato seditionis sequantur peccata
multa scilicet bellum inter ciues
vsq̄ ad sanguinis effusionem ci-
uium exulatio ciuitatum depau-
peratio tyranni introductio virgi
num defloratio viduarum oppres
sio nuptiarum maculatio sancto-
rum expoliatio odij accensio cun-
ctarumq̄ virtutum expulsio ru-
na domorum terrarum incultura
ob hoc generantur silue ꝛ nemora
ꝛ tandem regnuz in seipsum diui.
desol. quorum omnium cum sedi-
tiosus sit in causa percipit laborez
satisfaciendi: ꝛ potius obmittit cō
fessionez laboze satisfaciendi q̄ su
um peccatuz confiteri. Tertius est
animus mulieris adulterantis fi
lium adulterij suo viro supponen
tis. hec enim mulier tempore sue
confessionis ꝛ cōmutationis cogi
tat quantum est graue peccatum
adulterij quod fragiliter ꝛ bestiali
ter perpetrauit insuper videt con-
tinue filium indui ꝛ calciari a vi-
ro ꝛ mittitur in scolis : ꝛ comedit
in domo: vnde ista misera a dya-
bolo instigata omnes illas expen

sas furatur viro suo: ꝛ alius filius
mariti sui quibus equabitur: scili-
cet in hereditate paterna: ꝛ q̄ i om
nibus tenetur ad restitutionem ꝛ
videns se non posse omittit con-
fessionem: ꝛ sic cathenata damna-
tur. Quartus est homo iniuste of-
fensus animo odiosus. Cum enim
homo recipit iniuriam, a beneficia
torta odio ꝛ rācore rapitur quod
videtur sibi offendenti non indul-
gere: vnde dyabolo instigante eli-
git potius mori quam confiteri et
indulgere. Quītus est calumpnia
tor tanta est enim dyaboli malti-
cia vt homo vl' cupiditate vel odio
aut inuidia accusabit aliquem a-
pud dominum vel potestatem fal
sum dicendo ob cuius sequitur dā
num reale ꝛ personale. Cum au-
tem venit tempus penitentie iste
miser plus timens principem q̄
deum plus timet perdere honorez
q̄ deum ꝛ animaz suam plus res
temporales q̄ paradisum: ꝛ sic li-
gatus ad infernum demergitur. vl
terius est proximi damnator vt in
terficiens hominez actualiter pec
cantem mortaliter: ꝛ sine peniten-
tia moritur: ꝛ iste cogitans homi-
nem sic vita priuare debet occidi:
ita damnando viam animam pro
qua non potest satisfacere: ꝛ ipse
est obligatus pene tallionis: ꝛ iō
debet damnari vnde dyaboli sug-
gestione tacet ꝛ situm non confite
tur peccatum ratione impossibili-
tatis satisfactionis et supradicti
omnes non putantes pro pecca-
to suo posse satisfacere potius eli-
gunt non confiteri q̄ confiteri: et

sic demerguntur in profundum q̄
tam vindictam fecit deus. Primo
patet in adam qui peccatum suum
remittens in mulierem retorsit:
ideo expulsus de paradiso multa
mala ei secuta sunt: patet etiam in
eua que peccatum suum remittēs
retorsit in serpentem: ꝛ ideo mul-
ta mala ei secuta sunt: patet in ca-
yn qui peccatum suum domino cō
fiteri noluit: ꝛ maledictus fuit a
deo: ex qua morte interijt ꝛ despe-
ratus est ꝛ damnatus: ergo ani-
ma ne similia tibi contingant non
teneat pudor confitendi non tīor
dyaboli non desperatio de pecca-
tis enormib⁹, ipe nanq̄ iudas nō
tam scelus quod commisit q̄ de-
speratio venie condemnauit. ergo
lauamini mundi estote iuxta chri-
sti preceptum peccatori vade ꝛ la-
uare et veni videns: ita ꝛ tibi eue
niet. tunc anima faciaz pater quod
hortaris: sed quero duo dubia de-
clarari. Primo vtrum confessio sit
homini necessaria ad salutem. Se
cundo vtrum statim commisso pec
cato obligetur peccator ad con-
fessionem. Circa primum dico q̄
quis obligatur ad confessionem
dupliciter: scilicet per se: ꝛ per ac-
cidens: vt ponit beatus Thomas
iij. senten. dist. xvij. arti. ij. per ac-
cidens quidem quis obligatur ad
confessionem: quando ad aliquid
tenetur quod facere non potest ni
si confiteatur: vt si debeat sacramētū
eucharistie sumere ad quē sumen-
dum nullus accedere potest nisi cō
fessus ꝛ contritus habita copia sa
cerdotis ꝛ exidevēit p̄ncipaliter obli

gatio ad confessionem: qz teste sal uatore nullus saluari potest nisi eucharistie sacramentum sumat z eum sumere non potest in statu peccati: ideo statuit ecclesia vt illū sumere quis possit vt primo con fiteatur peccata sua: z sic ratione communionis confessio est homi ni ad salutem necessaria. ¶ Secūdo modo quis obligatur ad confessi onem per se. i. quia illa est de ne cessitate z fine illa quis saluari nō potest: z ratio nam homo obliga tur semper de necessitate salutis esse in charitate z per peccatuz se questratur a charitate z non po test esse in charitate dei ad quam semper obligatur cū peccato mor tali: ergo oportet q dimittat pec catum z peccatum non dimittit nisi per confessionem z contritio nem: ideo oportet confiteri pecca tum vt dimittatur z charitas dei restituatur qō figuratiue ostendit dominus in euangelio: quia sta tim posito luto super oculos cęci: statim dixit vade z lauare ita pec catoz posito luto super oculos cō scientie quo mediāte charitate dei priuatur dicit peccatori vade z la uare z statim lotus cecus venit vi dens. ¶ Ita peccatoz confessus pri stine restituitur charitati z sic spi ritualiter sanatur: ergo supradi ctis duabus rationibus confessio est de necessitate salutis. ¶ Circa secundum dico q eadem ratione videtur de confessione sicut ō ba ptismo: quia vterq; est de necessi tate salutis. nam ad baptismuz p capiendum non tenetur quis ha bito proposito baptisādi: sub pec cato mortali baptisandi quia non est tempus determinatum ad ba ptisandum sub peccato mortali: ita q si vltra differat peccet mor taliter: posset tamen cōtingere q in dilatōe baptismi peccaret mor taliter si tamen ꝓpter contēptuz baptismum differret. ita dicimus de confessione q̄ commisso pecca to nō sub peccato mortali statim obligatur ad confessionem posset tamen illa dilatio esse peccatum mortale si in ipsa esset contempt⁹ aut si periculū mortis imineret. ¶ Sed bene statim commisso pecca to tenetur ad contritionem cum p posito confitendi semel in anno. ideo anima si vis soluta cathena diaboli qua cathenantur peccato res vade mandato christi z laua re ad fontem penitentie z munda beris a culpa z ostende te sacer doti cui deus tradidit clauem li gandi z soluendi: z sic soluta per uenies ad gaudium sempiternuz Amen.

¶ Feria quinta dominice q̄rte de compassione.

Mulier tolle filiuz tuum. iij. Regū iiij. Anima fi delis existens in missa audi uit ex textu ꝓphetie q̄ Helyseus prophęta habuit maximam com passionem mulieri vidue vnicum filium suum plorantem illum ex compassione suscitasse dicēs, unde quero dubium declarari. no ta anima beatum Tho. iiij. disti. l. ar. viij. vbi dicit q̄ compassio z mi sericordia potest in aliquo inueni ri dupliciter. Aut per modum pas sionis aut per modum electionis. Primo modo compassio inuenit in aliquo per modum ꝓpassionis i quantum homo compatitur alte ri ex qua sentis afflictionem z pas sionem vt patet de patre erga in firmitatem filij: qz non tantuz cō patitur sed etiam sentit dolorem filij: z talis compassio que gene rat passionem nullo modo reperi tur in beatis: quia in ipsis est om nis materia gaudij: ideo in ipsis tristicia nullo modo esse potest. Alio modo compassio reperitur i aliquo per modum electionis in q̄tum homo ex compassione eli git repellere malum alteri? ꝑm re gulam rationis scz in illis in qui bus assit possibilitas repellendi hanc compassionem habent bea ti. Et quia licet homines sint i pec cato possunt transferri z mutari ō statu culpe ad statum gratie ꝑ ve ram penitentiam: vt patet de pe tro z paulo z maria magdalena: ideo in hoc existentibus sancti no bis compatiuntur z semper ꝓ no bis orant sed quia in alia vita dā nati non ꝑñt mutari de statu cul pe z miserie ad statuz gratie ideo de ipsis pōt haberi compassio: qa capaces cōpassionis non sunt ido dixit dānato abraham inter vos z nos chaos firmatum est q̄ est inflexibilitas intellectus: quia be ati flecti non possunt compassio pe ad damnatos: quia nulla est

lier tolle filium tuum. Unde ani ma procedens vltra audiuit i euā gelio hodierno hoc idez fecisse do minum nostrum iesum christum suscitando filium cuiusdā vidue defunctum ad portam ciuitatis. nam pietate z compassione ductū vnde z helyseus z christi imitatrix fit relicta missa venit ad me z pro sui introductione querit dubium declarari. Utrum sit de necessita te omnibus compatiendum. Que est ratio huius quesiti O anima nonne dicitur tibi a christo. Exem plum enim dedi vobis vt quem admodum ꝛc. sed christus cōpas sus est hodie mulieri vidue vnicū filium defunctum ploranti: z qō plus toti humane nature pro cu ius saluti se morti tradidit cuius in anima vestigium imitari debe ret conuenit: quid ergo me interro gas. Ratio que me mouet pater est. nam dicitur. viij. Ethi. q̄ i om nibus oportet imitari meliorem: sed cum sancti in patria sint; no bis meliores: quia quanto aliq̄d appropinquat principio in quoli bet genere tāto magis participat effectum illius principij: z qz san cti deo nobis propinquiores sunt ideo perfectiores z sanctiores: iō eos in omnibus imitari debem⁹ sed ipsi non compatiuntur afflictis vt patet Luce. xvi. De diuite dam nato di. Miserere mei: mitte laza rum ꝛc. z fine compassione respō dit. z fili recordare: quia recepisti bona ꝛc. z ideo quia meliores no bis sunt eos imitari debemus: ꝛz ipsi non compatiuntur afflictis: nec eos etiam compati debemus

damnatis ratio compassionis. iō eis non compatiuntur: sed nobis semper compatiuntur: quia mutari possumus de statu culpe ad statum gratie & participes eorum eē possumus: ideo quia in omnibus imitari meliorem ideo quia meliores nobis sunt eos imitari debemus exemplo christi & helyſei vt docet verbum assumptum suscitādo filium vidue defunctum dicēs Mulier tolle filium tuum &c. ad quam passionem tria nos inducūt Primo ordinatio nature. Secundo exēplificatio creature. Tertio pditio anime.

Primo ad compassionem nos inducit ordinatio nature. Et p declaratione notandum q̄ in omni lege. & primo probatur in lege natare q̄ inducimur ad compassionem afflictorum. nam lex nature dicit qō tibi vis fieri alteri facias sed vnusquisq; vult sibi compati in necessitate sua. hoc idem alteri facere necesse est & non tantum affectualr ꝫ etiam effectualiter. Probatur exemplo naturali. nam leo capta preda partem debilib⁹ sui generis dimittit. naz porci aduersarys resistendo adiuuant alios. formica adiuuat aliam in onere portando. Si ergo dilectissimi tm̄ charitatis est in brutis animalib⁹ compassionib⁹ q̄ta ergo in nobis eē dz q̄ non sum⁹ bestie ꝫ vnū corp⁹ in xpo. vñ dr Eccl. xiii. Omē aial diligit sibi sile. s. lege nature &c. scdo lex hoc seruat in lege paganorum. nam recitat Valeri⁹ li. v. c. i. q̄ marc⁹ marcell⁹ dux roma nox cū syracusam cepisset & dicta ciuitas magnā stragē habuisset & in arce dicte ciuitatis ascendisset & circūquaq; respexisset cunq; videret tam nobilem ciuitatez & ad tantam miseriā deuenisse non potuit cōpassiōe duct⁹ se lachrymis continere & fleuit intantū vt quis eum videret crederet q̄ habuisset conflictum. & Orosius li. vij. recitat de iulio cesare qō cum esset sibi allatum caput pompeij q̄ erat suus inimicus capitalis. vnde videns caput cogitare cepit ad quē infortunium venerat qui tres reges deuicerat: & nunc Hosti. s. mihi fine honore presentatur & non potuit se fine lachrymis cōtinere vnde compatiens non lege amicicie q; inimicus: sed lege natnre cō patiens eius exequias solennes sibi parari fecit quam etiam compassionez habuit pylatus ad xp̄m & sic patet q̄ ordo nature in lege paganorum inducit ad compassionem afflictorum. nam be. mulieri plorāti filiuz suscitauit. iij. Regū. xvij. Et etiam helyseus hodie i ꝓphīa legitur hoc fecisse. Tertio probatur in lege gratie in euangelio hodierno qō xp̄s compassus ē mulieri vidue filium defunctum suscitando de qua dicitur in Capitulo Johannis qui habuit substantiam huius mundi & vi. s. n. habere & clauserit viscera sua ab eo q̄ modo ca. de ma. in illo filioli mei non diligam⁹ verbo neq; lingua ꝫ ope: & sic patet aia q̄ in omni lege ordinatio nature inducit ad ꝑpassionem afflictorum. Tertium pricipale qō inducit nos ad compassionē est exemplo creaturarum irrationabilium. vñ dicit Piero. Omnis creatura compatitur xp̄o patienti dum sol obscuratur, dū terra tremuit dū sepulchra aperiunt dum petre scindunt & mortui resurgūt. vnde in antiquis hystorijs romanox legitur q̄ q̄dam defunct⁹ pietus fuit in flumine tyberi & dum corpus super aquam nataret canis suus cū dentib⁹ vt melius qō potuit ad littus traxit & intrauit ciuitatem. & panē ori dñi sui supposuit vt comederet. Si ergo bruta aialia hominibus non sue nature afflictis compatiuntur quanto magis nobis ipsis compati debemus qui sum⁹ inuicez membra xp̄i. Tertium principale qō dz nos inducere ad compassionem sūt animarum perditiones. O pissimi xp̄iani si naturali inclinatiōe edocti flemus cum videm⁹ hoiem pervarios casus periclitari quāto pl⁹ flere debemus ꝑsiderando anias hoim ad dei ymaginem creatas i peccato existētes. O q̄ ille anime sunt infelices & tunc non poterim⁹ aliud facere nisi fleret: & iste fletus est mixtus amori q̄ a charitate ꝓcedit: nam maior miseria debet nos ad maiorē compassionem inducere: ꝫ maior miseria pditio animax q̄ corporuz ꝫ miseria ca priuox & miserabilium psonaruz inducit nos ad cōpassionē: multo magis miseria perditionis animarum quam quotidie videmus: qz nullus est qui agat penitentiā super peccato suo. Cogitate queso dilectissimi quot anime perdūtur ex peccato qui ad tam mortalez finem create sunt & tūc nō poterimus ꝓtinere lachrymas. hoc doloris amore mouebatur samuel pro saul rege qui sciebat illum esse reprobatum di. dño Usq; quo luges samuel cum abiecerim eum ne regnet super israel. i. Regū. xv. huc eodem mouebatur apostol⁹ paulus Roma. ix. dicens Tristicia est mihi magna et continuus dolor cordi meo. vbi glosa dicit. i. ꝓpter perditionem aiarum quaz video. hunc dolorē habuit David ō morte tam corporis q̄z anime absalō filij sui ad quam compassionē aiarum perditarum inducit nos beatus Bernardus di. Nunqd in te o xp̄iane sunt viscera pietatis q̄ plāgis corpus a quo recessit anima & non plangis animam a qua recessit deus. vnde ergo anima istis tribus causis assignatis oportet cōpati tribulationib⁹ & miserijs miserorum vt christi vere fis imitatrix: & nisi hoc feceris audi contra te saluatoris sententiam dicentē. eadem quippe mensura qua mensi fueri. remetietur vobis. ita fiet: vt multiplici exemplo probatur. naz indei noluerunt compati christo: sed illum felle & aceto pasti sunt i penam sue crudelitatis gutta aq̄ non valuit lingua eius refrigerari: ergo anima caue ne similia tibi contingant: sed omnibus compati oportet non tantum affectu sed effectu. Tunc anima faciaz pater qō hortaris: sed queso cum vbi reperitur maior miseria ibi maior deber esse compassio: sed in purgatorio est maior miseria q̄ sit i hoc mundo: qz seipos nullo mō iuuare possunt ideo ad ipos maior dz

esse compassio: ꝛ ideo de ipsis q̄ꝫ tuor dubia declara quibus declaritis ꝛc. Primum vtrum suffragia prosunt defunctis. Secundū vtrum suffragia facta per peccatores prosint defunctis. Tertium vtrum indulgentie prosint defunctis. Quartum vtrum suffragia p sint facientibus ea. ¶ Circa primum dico aīa ꝙ ecclesia regitur s. a deo errare non potest sed ipa ecclesia ordinauit suffragia: ideo prosunt defunctis. vnde si de⁹ precibus quorundam deuotorum cōcedit ꝛ exaudit orationes deprecantium multofortius salutē animarum in purgatorio concedit ad petitionem ecclesie sue. vnde dicitur. ij. Machab. ij. Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorare vt a pecca. so!. Et licz anima sint suffragia defunctorum sz vnum insigne ꝛ superomnes p cipue est eucharistie sacramentum offertum pro ipsis in altari. vnde hoc esse verum cognoscens beatus Gregorius: ideo pro monacho suo defuncto. xxx. missas celebrari mandauit: quibus celebratis gia illa pro qua ille celebrate fuerunt apparuit celebranti gratias referens ad celum volauit. Sz vt de hijs vnusquisq̄ plenius informetur alique dubitationes ꝺclarande sunt. Et prima vtrum misse beati gregorij possint dici p vno vel pro pluribus. Secunda vtrum missa conuentualis possit esse vna ex illis. Tertia vtrum parrochialis possit illas dicere. Quarta vtrum sit melius dicere in vno die vel in xxx. diebus. Quinta vtrum tales misse possint dici per plures sacerdotes. Sexta vtrum tales misse interrupte sint iterande. ¶ Circa p̄mam meditationem dico ꝙ valor suffragiorum dupliciter considerat. vnomodo ex virtute charitatis viuētis membra ecclesie: ꝛ sic multis possunt valere. Alio modo possunt considerari prout sunt quedā satisfactiones per intentionem facientis in mortuos translate: ꝛ sic tales misse ꝛ suffragia nō possunt fieri nisi pro vno solo ꝛ nō pro pluribus ꝛ ratio est. Humana iusticia fundatur in iusticia diuina: sed in iusticia humana si aliquis debitū pro aliquo soluit eum solum absoluit: sz ille qui suffragia facit solut debitum pro aliquo: ergo eum solum absoluit: nec potest quis talibus missis pro pluribus soluere: ꝛ licet virtus christi sit infinita indeterminatus est effect⁹ ad quē sacramentū eucharistie ordinatur ꝛ sic responsio ad primum. ¶ Circa secūdum dico ꝙ nō: qz qō cōmuniter p omnibus statutum est alicui ꝺputari minime potest nisi auctoritate presidentis: patet qz beatus Gregori⁹ nō imposuit hebdomadario: sed particulari sacerdoti. ¶ Circa tertium dico ꝙ p suo parrochiano pōt: sed p alio nō potest qz obligatur ad curaz aīarum sibi commissarum ꝛ non solum in vita parrochianorum suorum: sed etiam in morte: ꝛ qui sui iuris non est alterius esse nō potest. ¶ Circa quartum dico ꝙ melius est eas dicere in vno die q̄ in trib⁹ diebus successiue: quia q̄to citius soluitur debitum tanto citius liberatur

a debito p quo detiebatur in purgatorio. ¶ Circa quintū dico ꝙ dici potest p plures sacerdotes: quia plures sacerdotes nō sunt minoris meriti q̄z sit vnus. Si ergo merito vni⁹ celebrantis. iij. missas beati gregorij satisfactum est multo plus ex merito pluriū. ideo ꝺr i collecta ꝙ multiplicatis intercessoribus largiaris. ¶ Circa sextum dico non opz ꝙ remuneretur qz semper acceptantur suffragia ꝛ maxime sacramentū eucharistie merito passionis xp̄i: quia qō semel ꝺo placuit nunq̄ peribit ab acceptione diuina. coram deo p eo qui est in purgatorio. verū est ꝙ per aliū posset iuppleri illis diebus quib⁹ sacerdos est obligatus. ꝛ ratio: qz nemo se pōt obligare ad temp⁹ qō est sibi incertū: ergo non pōt se ad hoc obligare: ꝛ sic pz ad primū dubium. ꝛ p̄m dubiū vtrū suffragia facta p peccatores p̄sunt defunct beat⁹ Thomas dicit ꝙ suffragia facta per pctōres duplicit p̄nt cōsiderari. s. ipsius opus operans ꝛ ipm opus opatum. Nam op⁹ operatū est suffragiū: sed suffragia habent virtutem suam ex se: ideo ab opante eius fructus impediri nō pōt q̄ꝫtūcunq̄ sit peccator. Sed ex parte operantis videndū est aut ē persona cōis. s. sacerdos ꝛ qz est instrumentū diuinū suffragiorum et qz instrumenta non agunt virtute ꝓpria sed virtute principalis agētis: sz ecclesie cuius sacerdos minister est ꝛ ecclesia est absq̄ culpa ideo valent. aut talis opans ē persona priuata sic nec sibi nec alteri valent ad premiū vite eterne pro quo fiunt. aut talis operans ē tanq̄ alterius. s. est instrumentū alterius vt sunt executores vltimarū voluntatū decedentiū in charitate q̄ꝫtūcūq̄ tales sint mali valent eor⁹ suffragia pro quibus fiūt: qa non virtute propria agunt: sed p̄n cipalis agentis. ideo ipsis peccantibus non impeditur effect⁹ operationis operati. ¶ Circa tertiū dubium vtrum indulgentie prosint defunctis: ꝺr⁹ Thomas dicit ꝙ aliquis potest opus ꝓpriuz applicare p suam intentionē cuiuscūq̄ voluerit. ideo potest p quocūq̄ voluerit satisfacere: sed indulgentie nō p̄nt applicari ad quemcūq̄ voluerit hō nisi ꝺm intentionē illius qui dat indulgentiā ꝛ ideo cū dās indulgentiā non applicans intentionē suā nisi ad facientem ꝛ dantem hoc vel illud. ideo nullus pōt intentionē illius q̄ dat ad alteruz applicare. verbigra. ille q̄ indulgē tiam dat dicit q̄ visitauerit talē ecclesiam vel manus adiutrices porexerit ad tale obsequiū hz tantuz de indulgentia sed mortui hoc facere non p̄nt igitur indulgētie nō p̄sunt defunctis. Si tñ intentio illius q̄ dat indulgentiam esset sub hac forma verboꝝ vt tales visitātes hanc ecclesiam ꝛ manus adiutrices ad hoc porrexerit possint applicare indulgentiā concessam viuis aut defunctis sic ꝙstomodo valent defunctis. Sed quia cōmuniter ista non fiunt: sed tantūmodo dantur facientibus ꝛ quia defunctis facere non possunt vt sonant indulgentie: ideo nullo modo indulgentie prosunt defunctis ꝛ sic

patet primū. ¶ Circa quartū vtrū prosint facientibus ea.beat⁹ Tho mas.iiij.senten. di.xl.v.arti.i.dicit q̄ opus suffragij potest dupliciter cōsiderari. vno modo prout est ex piatiuus pene alio modo per mo dus cuiusdam recompensatōis q̄ in satisfactione attenditur. Si suffragium consideretur primo modo nō prodest aliquid ei quia est opus illius pro quo fit vñ ita ma gna potest eē vna satisfactio q̄ nō posset attribui pluribus. Plus reatus duorum peccatorum maiorē satisfactionem requirat quam reatus vnius peccati. et ideo est principaliter illud suffragius illius p quo fit. alio modo suffragium po test considerari vt est opus meritorium vite eterne vel alicui⁹ boni inq̄ntum a radice charitatis p cedit et sm hoc non solum prodest illis pro quibus fiunt: sed etiaꝫ facientibus ea vt patet materiali exemplo. Nam si quis haberet filiuꝫ in manibus turcoꝝ pro centū ducatis et vnus motus pietate sume ret pro patre illius onus istud ad portandus pecuniā p liberatione illius certū est q̄ nulla vtilitas ē portantis illas pecunias cū sit p̄ cium captiuati sed cū tñ illud fue rit signuꝫ charitatis et amicitie ab actore principali nec peccet petō ingratitudinis est in aliquo recompensandus: et sic p̄dest facientib⁹ multo plus p̄sunt spāliter non tñ illis p quib⁹ fiunt: sed etiā facientibus ea. ergo aia bene facientibus est oībus ad cōpaciendū: qz premiū tibi patur a dño q̄ est retributor oim hic in presenti. ꝛc.

¶ Feria sexta dñice quarte de recompensatione.

Domie de⁹ reuertatur oro aia hui⁹ pueri i viscera ei⁹ iij. Reguꝫ. xvij. Alia fidelis exñs in missa audiuit ex pphia misse et ex tex. euangelij maximam gratitudinē beneficiorū. prio helye: qz mulier apō quaꝫ quotidie sustentabat helyas filiū mortuum vidue suscitauit in recō pensationem beneficij. Item in euangelio audiuit dñz q̄ maria et martha q̄ xp̄m hospitabant in merito tanti beneficij fratrem lazarum defunctum suscitasse. vnde relicta mi sa venit ad me: et p sui introductione querit dubiū declarari. Vtruꝫ beneficiatus statim obligetur recōpensare beneficium ne peccet peccato maximo ingratitudinis. Que est ratio hui⁹ quesiti. Q aia nonne edoceris p senecā li.iiij. de bñficijs vbi dicit q̄ qui festinat reddere nō hꝫ aīm grati homis sz debitoris: qz debitor dz statim satisfacere: et rō qz dicit. b. Tho. ij. ij. q. lxij. ar. v. q̄ sicut accipere rem alienam ē cōtra iusticiam ita detinē eaꝫ inuito dño agit contra iusticiā: qz impedit eum ab executione rei sue: et facit sibi iniuriaꝫ q̄d est peccatuꝫ: iō obligat debitor statim facere restitutionem: et ideo tales restituētes non habent aīm grati hois sz debitoris: qz grat⁹ hō vt recōpenset bñficiū dz expectare tps quo recō

pensatio fit necessaria benefactori ergo non subito obligat: nec dz beneficiatus recōpensare beneficiuꝫ hoc ergo scito: quid me interrogas Rō que me mouet pater ē: qz Seneca. ij. de beneficijs dicit q̄ ppriū benefactoris est libēter et cito face re. ideo quero dubiū declarari. Nota aia beatum Tho. ij. ij. q. cvi. arti. iij. dicit q̄ sicut in beneficio dādo duo p̄sideranf. s. affectus et donuꝫ ita etiā ista duo exigunf in recompensatione beneficij. q̄tum q̄dem ad effectū statim dz fieri recōpensatio: sed q̄tum ad donū dz expectare beneficiatus tps quo recompensatio fit benefactori oportuna. si ergo satisfactio seu recōpensatio nō conuenienti tpe fit videf esse illa recōpensatio viciosa: vt dicit seneca. iij. de beneficijs. Qui cito nimis cupit inuitus dat. s. illi cuius est debitor: et q̄ inuitus dat ingratus est: qz oia tps habent: et oia fiunt tpe suo. qō ostendit xp̄s eē fidēdum in euangelio hodierno expectando q̄ beneficiū esset acceptuꝫ benefactorib⁹ suis. s. marthe et marie suscitando fratrem suū qō idez feat Helyas in recōpensationē beneficij vidue apud quā q̄tidie sustentabatur. q̄ recōpensatio vidue esset sibi grata ostendit suscitando eius filiū dicendo verbum assumptum. Dñe deus reuertat oro. ꝛc. Et qz dilectissimi vnū de grauioribus petis est ingratitudo: ideo ne aia nostra isto grauissimo petō illaqueatur volo vt de ipso informef et primo videndū est q̄d sit ingratitudo. Dico q̄ ingratus ē ille p̄prie q̄ nunq̄ p̄derat p̄concessa beneficia sed semp aspirat ad habenda potiora et nō cogitat de beneficijs perceptis de p̄terito. q̄tum sit horribile illud vitiū notate q̄ ingratitudo opponit tribus virtutibus moralibus. s. iusticie: amicitie: gratie. Primo ingratitudo opponit huic virtuti iusticie q̄ dicit p̄claríssima oium virtutū q̄d ostendit Ber. di. Quid nāq̄ essent regna amota iusticia: nisi furta adulteria et homicidia: p ipam nāq̄ restituit vnicui q̄ q̄d suū est: et est p̄prie i mutuo beneficio tibi mutuando beneficiū m. C. et sm iusticiā teneris mihi in C. et nō faciendo facis cōtra iusticiam et peccas petō maxime ingratitudinis. Sed notādum q̄ due circunstantie attendēde sunt in isto beneficio: vt fit beneficiū talis mutuatio vnius ex pte dantis: aliud ex parte recipientis. Primo requiritf vt fit beneficiū ex pte mutuantis: vt beneficium in mutuando fit ad vtilitatē recipiētis et nō mutuantis qz si esset in sui dānum nō esset beneficiū: sed maleficiū: et ideo in mutuo vbi intētio mutuantis referat ad vtilitatē p̄priā et nō illius cui mutuat est iusticia: et p cōsequens illicitū: et ideo nō restituēdo illud nō sum ingratus: qz illa mutuatō nō erat beneficiū mihi sed sibi: iō dicit Luce. vi. Mutuū date nihil inde sperātes. multo ergo accipiētes. Et ideo si mutuat alicui pecuniam ad tps cū spe lucri habendi vl sortem quāq̄ nō fit in pacto: sz hoc mutuādo cū spe aliq̄d recipiēdi vsura est: et ex hoc sequit regula generalis q̄ ois cōtractus mutui qui fit scīēter cum dāno primi est

iniustus. vnde non recõpensando illi non pecco pctõ ingratitudinis quia redũdat in vtilitatem dantis ⁊ non recipientis. secũda circũstãtia que requiritur in beneficio ex parte recipientis est recõpensatio quia nõ solum vt non peccet peccato ingratitudinis debz recõpensare beneficium sed etiã dãnuz cõsecutum benefactori suo ex beneficio sibi illato ⁊ ideo si presto tibi decem ducatos pro vno anno ⁊ post annũ nõ recõpenses mihi mutuũ ex quo venis postmodũ dãnificari obligaris debito iusticie satisfacere mihi de illo dãno ꝑm iustam extimationẽ ⁊ nõ restituendo dãnũ agis contra iusticiã ⁊ es ingratus ⁊ sic patet qõo ingratitudo ẽ contra virtutem iusticie. secũdo dicit ꝙ ingratitudo est contra aliam virtutẽ moralem que est amicitia vtilis debet fieri recõpensatio vtilis ꝑm vtilitatem quã quis ex beneficio ꝓsecutus est: qz si do tibi beneficium ex auaritia aut honoris aut pecunialis obligaris ꝑm cãm talis amicitie recompensare: qz si beneficiũ est vtile: vtile debet recõpensari. ⁊ ex hoc seq̃tur regula generalis ꝙ ille q̃ lucratur ⁊ efficitur diues ex bñficio amici obligat ad recõpensationẽ plus vel min9 ꝑm vtilitatez ꝓsecutã sinaũt ingrat9 est. Tertio ingratitudo est nõ referre grãs de ꝓceptis bñficijs. iõ in recõpensatione dz referri gratiarũactiones que grã respicit beneficiũ ꝑm qõ est gratis impensum. ideo magis ad affectuz cꝫ ad effectum pensandũ est. vnde dicit Seneca. ii. de benefic⁹ ꝙ beneficiũ est aurũ ⁊ argentũ ꝑm ipam tribuentis voluntatem ⁊ ꝑm hoc non dz respici qõd datur ꝛ quo aõ datur. vnde super hoc dicit seneca ꝙ sup oia ingratissimus est q̃ non reddit grãs danti: ⁊ sic pz cui gratitudo opponitur. s. tribus virtutib9 moralib9 scz iusticie amicitie ⁊ gratie. Sed qui sunt isti q̃ peccant isto peccato ingratitudinis notandũ ꝙ multi sunt. primus est q̃ sibi attribuit qõd ab alio hz ⁊ ita negat se beneficiũ accepisse de quib9 dr in ps. Labia nostra a nobis quis noster dñs ẽ. secũdus est q̃ meritis suis ascribit qõd habet vt pz de pharisco di. gratias tibi ago dñe qz non sum sicut ceteri hoĩm ⁊c. quasi vellet dre ego non sum iniustus nec pctor vt publicanus: qz a te hoc habeo meis meritis qz ieiuno bis in sabbato ⁊ decimas do de oi qõd possideo. idõ sum istis locuplex ⁊ dignus exaudiri a te: qz quicqd habeo qz bon9 sum ꝓtra quos loquit xps q̃ncũqz feceritis oia que precepta sunt vobis dicite serui inutiles sumus: qz non sum9 sufficientes cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis ꝛ sufficiẽtia nostra ex deo est. Tertio ingratus est qui hz beneficiũ ab vno ⁊ alteri attribuit vt fecerunt iudei di. hi sunt dij tui israel q̃ edurerũt te de terra egypti. Quart9 ingrat9 dr qui beneficiuz vituperat di. si ꝑm qõd dedit mihi fuisset bonũ non dedisset mihi nõ ꝓsiderando ꝙ in beneficio dz attendi potius affectus cꝫ census. Quint9 est qui beneficiũ quasi maleficiũ extimat. Sext9 est qui retribuit mala ꝓ bonis vt iudei xpo fecerunt, vnde de talibus

conqueritur. ysa. i. di. filios enutrivi ipsi aũt spreuerũt me. cognouit bos possessorem suũ: ⁊ asinus presepe dñi sui, pp̃s aũt meus nõ cognouit me. ve genti peccatrici populo graui semi neqz filijs sceleratis derelinquerũt deum suũ ⁊ sanctũ israel blasphemauerũt de quoruz numero sunt xp̃iani q̃ ampliora beneficia receperũt a xpo ⁊ continue recipiũt ⁊ xpo reddunt mala ꝓ bonis. Et pro declaratiõe notate beneficia q̃ facit xp̃ianis xps ⁊ tunc cognoscetis maximã ingratitudinẽ ipsoz xp̃ianorũ. Primuz est spũalis regeneratio. Secũdum vinculis peccatoz absolutio. Tertiũ est a potestate diaboli liberatõ Quartum doctrinalis instructio. Quintũ est corpis ⁊ sãguinis eiꝰ cibatio. Sextum est oim bonoruz filialis hereditatio. Septimũ erit gloriosa corpoz resurrectio. Primũ beneficiũ datum solũmõ xp̃ianis est spũalis regeneratio. soli ei xp̃iani per gr̃am baptismalem in filios dei regñantur. ⁊ ideo xp̃iani a patre eoz xpo vocant. Joh. i. Dedit eis potestatẽ filios dei fieri his qui credunt in noie eius. glosa solum xp̃iani filij dei vocantur Unde dr. i. Joh. i. Videte qualem charitatẽ ostẽdit nobis. s. xp̃ianis deus vt filij dei nomiemur ⁊ sum9 ⁊ oẽs alij remanent filij diaboli ⁊ qz hanc gr̃am filiationis nemi hominũ dedit nisi xp̃ianis. ps. Non fecit taliter omi nationi. ideo peccando pctm̃ maximũ ingratitudinis cõmittim9 qz peccando peccamus in patrem nostruz q̃ vocauit nos tanꝫ filios ad eternã hereditatem suã. Secũdum beneficiũ ⁊c. Et ꝓ declaratione notandum est. Est em̃ peccatoz magnis cathẽis ligat9 ita vt non possit ire quo vult sed ducitur quo nõ vult. de quib9 Prouer. funib9 peccatoz quisqz cõstringitur. ⁊ in persona taliũ loq̃tur apostolus Roma. di. non enim ꝙ volo bonũ hoc ago: sed ꝙ malũ hoc facio. Et ab hijs vinculis nos christianis absoluit xps ꝑ manus sacerdotum Mat. Tibi dabo claues regni celoz. Et ab hijs cathenis nulla natio solvitur nisi xp̃iana sed remanent colligati a diabolo miserabiliter ⁊ hoc est maximũ beneficiũ exhibitum xp̃ianis. Tertium beneficiũ est ⁊c. Eram9 oĩs sub potestate diaboli constituti ꝑ pter peccata primoz parentum a qua seruitute liberari non potera mus nec per prophetã nec per sacrificium nec per aliquam nostraz operationem nisi per xp̃m ⁊ xp̃us nõ liberauit ⁊ libertati donauit. soli enim xp̃iani hanc libertatẽ consecũtur vt dicit apostol9 ad Ephe. Qui eripuit nos de potestate tenebrarũ ⁊ tñ tulit nos in regnũ filij sui ⁊ non sumus redẽpti a tali seruitute auro nec argento: ꝛ sanguine agni ihesu xp̃i imaculati omnes alij stãt in ꝓuitute diaboli. Quartũ est doctrinalis instructio nã fides ⁊ doctria xp̃iana sine qua nõ est salus in alio populo requiescit nisi in populo xp̃iano. ideo xp̃ianis loquit xp̃us Luce. iiij. Beati oculi qui vident q̃ vos videtis et audiunt q̃ vos auditis. ideo facilius xp̃ianus saluari põt. dicat tantũmodo peccaui ⁊ saluat. Hz oib9

alijs est impossibile nisi deus miraculose faciat vt ꝓz in paulo cui xp̄s miraculose apparuit. ¶ Ꝙz xp̄i ani benedictus deus ita radicati ⁊ fundati sunt in fide ꝙ etiã vix per miracula ab ipsa possent remoueri. ¶ Quintũ beneficium. nã soli xp̄i ani pane angelor fruũtur. ps. Panem angelor manducauit homo qui panis est in tẽplo maioris virtutis q̄ fuerunt mãna. nam xp̄us loquitur iudeis de virtute panis xp̄ianor ⁊ de virtute mãne iudeorum di. Patres vestri manducauerũt mãna in deserto ⁊ mortui sunt sed qui mãducat hunc panem viuet i eternũ. Naz ex mãna nõ delebantur peccata iz iste panis delet ꝑcã. Unde ambrosi⁹ in decret̃ de conse. di. ij. ¶ Qui manducat hoc corpus fiet ei remissio. oim peccatorũ ⁊ talis panis angelorum nulli alteri concessus est nisi xp̄ianis: ergo maximum beneficium est eis. ¶ Sextum beneficium ⁊c. Nam soli xp̄iani tanq̄z legitimi sunt filij heredes instituti oñs alij tanq̄z spurij de hereditate emittũtur ysa. tollatur ipius ne videat gloriã meam. ⁊ apostolus. i. Cor. ¶ Omnes q̄dem resurgem⁹: sed nõ oñes immutabimur. ps. Non resurgũt impij in iudicio glorificationis q̄z cõdẽnationis ⁊ sic ex istis beneficijs datis solum populo christiano cognoscitur imensitas diuine charitatis ad populum christianũ. ita peccando cõmittimus magnaz ingratitudinem. q̄tum autem talis ingratitudo deo displiceat. Unde dicit augustin⁹ deus dedit exemplum ingratis de ezechia cui dederat victoriam contra regem senacherib ⁊ vna nocte angelo cedẽte mortui sũt. clxxxv. milia ⁊ quia ingratus tanti beneficij nõ deo dignas laudes dederat minatus est sibi mortem ⁊ vix sua oratione cũ lachrymis vitã obtiere valuit. In nouo testamento patet de seruo ingrato cui beneficium remissiõis fuit renouatum. Unde recitat Valerius lib. iij. c. i. q̄ apud athenas cõiunctus libertis iure libertatis fuit priuatus vt dictum fuit sibi sis seruus postea liber est noluisti et sic sua ingratitudine iterum seruituti fuit subiugatus. Caue ergo anima ab ingratitudine ne iterum seruituti subyciaris postea xp̄s a seruitute te liberauit. Tũc anima faciam pater qõ hortaris: sed queso tria dubia declarari. Primum virũ ingratitudo semper sit peccatum mortale. Secundum vtrum possumus deo gratias condignas referre. Tertiũ vtrum ingratus sit priuatus beneficio. ¶ Circa ꝑmum q̄ ingratus potest considerari dupliciter. vno modo ex sola omissione. alio modo ex solo contẽptu. Si primo modo ⁊ hoc multiplicat esse potest si nõ reddet gratias ꝺ beneficio accepto aut q̄ non cognoscit benefactorem aut non cognoscit beneficium aut quia non potest recompensare ⁊ talis ingratitudo non est peccatuz: quia homo non peccat in eo qõ vitare non potest. tamen contingit q̄ talis ingratitudo est peccatuz mortale vt propter interiorem contẽptuz vel quia non solum pretermittit plere gratitudinis beneficiũ: ꝫ etiam

contrariuz agit: ⁊ talis ingratitudo semper est peccatum mortale ⁊ hoc de primo. ¶ Circa scdm ⁊c. dico q̄ homo dicitur deo debitor dupliciter. vno modo ratione beneficij accepti ⁊ ꝺm hoc tenemur ad satisfationem ⁊ nullo modo ꝺm aliquem istorum potest deo equales reddere ꝺm quantitatem. Et ratio quia actio virtuti ⁊ bonitati infinite adequari non potest: sed offẽsa dei qua offenditur ⁊ bñficia dei sunt infinita. ideo operatio hominis dei operetur esse infinita qõ ẽ impossibile. Ꝙz beatus Thomas. ij. ij. q. lxij. ar. ij. ar. i. dicit q̄ quãdo equalitas rei nõ potest restitui sufficit q̄ recompensatur proportionabiliter: id est ꝺm possibilitatem sui. Nam ꝺm philosophũ. v. ethicorũ in honoribus qui sunt ad parentes ⁊ deo impossibile est reddere equale: sed sufficit reddere ꝺm possibilitatez ⁊ sic satisfacere ⁊ recompensare possumus deo de beneficijs perceptis ⁊ culpis perpetratis qõ ꝓbo dupliciter. ꝑmo modo ratiõe iunctionis diuine. secũdo reconsiliationis humane. ¶ Primo ratione inuũctionis diuine. nã deus nullo modo precipit qõ impossibile est: nã qui dicit oppositũ anathema sit: sed deus precipit ei satisfactio ꝺ peccatis Luce. iij. Facite dignos fructus penitentie: ergo fieri potest satisfactio. Secundo probatur sic. nã deus exigit ab homine nisi qõ possibile est: sed ipse soluz dicit fili prebe mihi cor tuũ: idõ animũ querit ⁊ non censum ergo voluntatem pro facto accipit ⁊ cum voluntate opus suuz qõ impossibile est ergo istis duabus rationibus fieri potest: scz satisfactõ ⁊ recompensatio ratione inuũctionis diuine. Secundo ꝓbo ratione reconciliationis humane. nã si hõ potest libenter credi cũ suo debitori relaxare ex qua relaxatõe erit sibi plenissime satisfactum: multo fortius deo cuius misericordia et liberalitas infinitũ excedit mĩam ⁊ liberalitatem humanã. satisfieri põt ꝫ aia prepara te ad satisfactiõem ⁊ recompensandũ de beneficijs acceptis. ¶ Circa tertiũ ⁊c. nota btũz Tho. ij. ij. q. xvij. ar. i. vbi dicit q̄ in benefactore duo attendenda sũt. primo q̄ nõ sit facilis ad ingratitudinẽ iudicandũ: qz vt dicit seneca qz forte nõ reddit qz facilitas seu possibilitas sibi ñ occurrit scõdo benefactor ꝺz attendere si ꝑt facere de ingrato gratum: qz si nõ potest ꝓ vno beneficio facere gratũ forsitan faciet ꝓ secũdo beneficio: si nõ ꝓ secũdo forsitã faciet ꝓ tertio: ⁊ sic de singulis: ⁊ si non ex beneficijs multiplicat ingratitudo augeat ⁊ peior fiat ꝺz bñfactor a beneficioz exhibitõne cessare: qz ꝺm augustinũ fie diligendi sũt homines vt eoz errores nõ diligam⁹ ideo aĩa hoc fac xp̄i exemplo qui reddit hodie vices marthe ⁊ marie ex beneficijs accepti ab his suscitãdo fratrẽ lazaz quatriduanũ defunctum ne ipsoz beneficiorum esset ingratus: ⁊ si non potes tuis benefactoribus actu ⁊ opere recõpensare saltim affectu: ⁊ sic obtinebis gratiam ⁊c.

¶ Sabbato dominice quarte.

Vnqd obliuiſci pōt mulier infantē ſuuz vt nō miſereatur filio vteri ſui: ⁊ ſi illa oblita fuit ego non obliuiſcar tui. ỹſa. lxxiij. Anima fidelis exiſtēs in miſſa audiuit dīm in prophetia miſſe reprehendentem quozūdam hominum ignorantiā per ỹſa. qui ſupponit a quibus paſſionibus ⁊ tribulationibus ignorantes diuinā prouidētiam que non debet totaliter excludere a rebus creatis: ne impediat bonuz quod ex malo elicitur: ideo ignorantes finez conquerūtur de diuina prouidentia dicentes deus dereliquit nos oblitus eſt noſtri. vnde deus hanc ignorantiam reprehendit in prophetiaz dicens. nunquid poteſt mulier obliuiſci ⁊c. ¶ Si ergo non poteſt mulier obliuiſci: quomodo ego q̄ creaui ⁊ feci te ⁊ hūeris meis mea paſſione potaui te ⁊ p̄ te carnez aſſumpſi quomodo ergo tui poſſiz obliuiſci: ỹnde hoc perſentiens anima q̄ deuſ conqueritur de ignorantia hominum relicta miſſa venit ad me ⁊ p̄ ſui introductione querit dubiū: declarari. Vtrū ignorātia ſit peccatū que eſt ratio huius queſiti: o anima nōne edoceris a philoſopho ſecundo ethi. q̄ turpe eſt ignorare quod oībus ſcire cōuenit hoc: ergo ſcito: quid me interrogas. Ratio q̄ me mouet pater eſt: quia ſecundo ethi. dicit phūs q̄ ignorantia excuſat peccatū: ergo videtur q̄ ignorantia nō ſit peccatū. Nota aia q̄ ignorātia ſm magiſtrū dupliciter cōſiderari pōt. Prīo p̄ reſpectū ad quaſdā res ad quas hō nō eſt debitor. Secūdo p̄ reſpectū ad quaſdā res ad quas homo eſt debitor. Si primomodo ꝓſiderēt vt. ſ. ſit illa ignorare que nō ſunt hoi neceſſaria ad ſalutē: potius talis ignorantia eſt neſcire q̄ ignorare: ⁊ talia que nō ſunt ſaluti humāe neceſſaria ignorare ſiue neſcire non eſt pctm̄: imo q̄ncz neſcire oīa eſt bonū. ſ. neſcire pctā ⁊ falſos cōtractus ⁊ ſimilia q̄ ſunt cōtra legem dei ⁊ charitatē p̄ximi bonū ⁊ ſanctū eſt. In quibuſdam multi ſunt periti in q̄bus melius eſſet ignorare. Q̄ vtinā tales oēs eſſent ignorātes ad quā ignorantiam ſeu neſcientiā perſuadet apls di. Nolite ſapere pluſq̄ oportet ſapere: ſz ſapere ad ſobrietatez i. ad neceſſitatē: ⁊ in hoc parentes debent eſſe vigilantes: vt filij ſint ignorātes tali ignorātia: ⁊ q̄ talia vicia non creſcant in eis: q̄ cū nouā teſta capit inueterata ſapit. Si vero conſideret ignorātia circa illas res ad quas hō eſt debitor ſcire vt ſaluet: ſic turpe eſt ignorātia q̄ oībus ſcire conuenit. Et tales ignorātes tali ignorantia reprehendit deus in verbo aſſumpto di. Nūquid obliuiſci ⁊c. Et deus nunq̄ reprehendit niſi de pctō: ergo talis ignorantia eſt pctm̄ vt ſonat verbuz aſſumptū ⁊c. Sed quidā ignorantiam in triplici gradu diuidūt Prima oīno inuoluntaria. Secūda indirecte voluntaria. Tertia directe voluntaria. p̄ma a pctō excuſat. ſecunda pctm̄ alleniat. tertia pctm̄

aggrauat. Prima ignorantia. ſ. inuoluntaria eſt illa que nullo modo ſtudio vincit: ideo vocatur inuincibilis vt ſi aliquis ſine culpa ſui ſcire nō poſſet q̄ ſeruare tenet vt ſi aliquis de aliquo caſu dubitat conſulit peritos viros a q̄bus tamē aliter habere nō potuit: tunc verum eſt q̄ dicit p̄bus .ij. Ethi. q̄ talis ignorātia excuſat pctm̄: q̄ homo nō peccat in eo q̄ vitare nō pōt. vñ in ſimili caſu Hieronym⁹ dat regulam generalē q̄ in rebus dubioſis ſalutē cōcernentibus nemo ſuo iudicio ſtare debeat: ſed tā tūmodo ſui ſupioris duz nō ſit expreſſe cōtra articulos fidei: immo meret dum obedit credēs beneficere vt cōtingit quibuſdā mulieribus q̄ ponūt pecuniā ſuā ſub mercatoribus ad diſcretionē cōſilij eorum quos fama dicit eſſe peritos: hō faciēdo q̄ in ſe ē excuſat: q̄ cū no inuolūtaria eſt: q̄ nō eſt in poteſtate noſtra eū repellere: ideo factum ſequentē totaliter inuoluntarium: ⁊ ſic a toto pctō excuſat: vt dicit Aug. in libro de libero arbitrio q̄ homo non peccat in eo q̄ vitare nō pōt: dūmodo aliquid amittat de neceſſarijs: ⁊ de iſta ignorantia inuincibili loquit p̄bs. Secūda ignorātia dicit indirecte voluntaria: ⁊ ſz iſta ſit voluntaria tamen indirecte: q̄ nō ex malicia quadam negligit ſcire que ſcire tenetur. Vnde talis negligentia facit ipam ignorantiā voluntariā ⁊ peccatum: dūmodo ſit circa ea que ſcire tenetur ⁊ ſcire poſſit: ⁊ ideo talis ignorantia totaliter excuſat a peccato: ſicut ſunt multi qui volūt peritos viros in ſuis cōtractibus ⁊ in alijs vt cognoſcāt vtruz bene vel male agant: q̄ credunt ſcire ⁊ confidunt in intellectu proprio: et iſta eſt ignorantia iuris quam cōmitto ex errore ignorātie legis mihi debite ſcire: ſicut ſi pater percuteret filium clericum non credens eſſe prohibitum: talis ignorantia nō excuſaret quin nō eſſet excōmunicatus: ⁊ ratio quia nō debet aliquis ſibi p̄hibita ignorare: ſed diligenter inueſtigare que ſibi neceſſaria ſunt ſcire: vt. ſ. ſi quis vteret aliqua re ſacra p̄ro aliqua ſanitate: aut ad ponendum amorem inter virum ⁊ vxorem ⁊ ſimilia: aut ſi quis emitteret ſagittam vel lapidem in aliquo loco in quo tranſiturus eſſet aliquis: ⁊ a caſu aliqs interficeretur tanq̄ de homicidio debet agere penitentiam. Et talis ignorātia non excuſat a toto: ſz in ptem excuſat: quia nō malicioſe fecit tamē nō a toto excuſatur quin nō peccet: licet peccatum alleuiet: q̄ ꝑm philoſophum .ij. Ethicoruz Turpe eſt ignorare quod omnib⁹ conuenit ſcire. Sed quia nō directe voluntas fertur in ipam ignorantiam: ideo tales miſericordiaz cito conſequunt a deo de ſuo peccato: ỹ dicitur .i. ad Thymoteum primo. miſericordiam dei ſum cōſecutus: q̄ ignorans feci. vnde dicit Augu. Et ſi nō fuit debitum .ſ. q̄ deus ſibi miſeretur: q̄ debebat ſcire. tamen dicit Auguſtinus fuit congruum q̄ ſibi miſericordiam faceret eo q̄ nō ſciens ſed ignorās fecit. Sed anima. queſo pater dulciſſime declara que ſunt illa. mihi

debita scire ne ignoranter peccem Nota aia mlta tibi debita scire ⁊ si neglexeris illa scire talia ignorare reputabit tibi ad pctm: sz que sunt illa nota qꝫ nō debes ignorare sed scire in pctm tuum: ⁊ ratio qr dum peccare te nescis emendare nō curas. Seneca. Qui peccare se nescit corrigi nō valet. Ideo talis ignorantia periculosa est. probatur experimentali exemplo: qr illa infirmitas corporalis que nō scitur est periculosior qꝫ infirmitas scita: qr nō scite remedium adhiberi nō potest. Ita in spūalibus nullum peccatum est deterius qꝫ peccatuz nō scitum: qr de ipso homo emendari nō curat: ⁊ iō irrōnabiliter dānat a qbus nō scitis pctis Dauid dñm rogabat di. Ab occultis meis mūda me dñe. i. a pctis aliēis a mēte mea mūda me dñe: quā noticiaz pctōr nō ignorauit Dauid dicens. Quoniam iniquitatem meā ego cognosco: ideo misericordiam dei consecutus ē: quia lachrymis meis stratum meum rigaui. Ecce cām: quia misericordiam dei consecutus est: qr cognitio sui fuit causa qꝫ fleuit ideo misericordiā dei ꝯsecutus ē st. nam Ezechias cognito pctō vertit faciem suam ad parietem ⁊ flevit ⁊ misericordiam obtinuit: ⁊ qr sodoma nō cognouit peccatum suum igni sulphureo interiit Gregorius. ergo bn dicat penitere nequaqꝫ possumus ea que iniuste egim⁹ non iuste ponderantes. ergo hoc fac anima cognoscēdo peccata tua ⁊ noli ea ignorare que tibi scire cōuenit. Secundum qꝫ scire debes ⁊ non ignorare necesse est. Est falsitas huius mundi de qua loquitur Augustinus ad heremitas. O munde proditor qui tibi credit promittis namqꝫ vitam ⁊ das mortem. promittis stare ⁊ cito recedis surgat ille irrationabilis Adam cum suis ⁊ vno ore loquantur vtrum in hac vita habueris gaudium sine dolore: pacem sine discordia: panem sine labore: risum sine fletu: lucem sine tenebris: sanitatem sine infirmitate: vitā sine morte. Une Bernardus. Nulla est securitas: neqꝫ in celo: neqꝫ in paradiso: neqꝫ in hoc mundo: de celo cecidit angelus sub presentia deitatis: de paradiso homo: de loco voluptatis: de hoc mundo iudas: de stola saluatoris. Si ergo anima nō fuisti secura in terra pacis quo modo secura eris in superbia iordanis. Unde ergo loquitur Joannes in sua canonica dicens. Filioli mei nolite diligere mundum: neqꝫ ea que in mundo sunt: vt dicitur Vix iustus saluabitur: probatur. quia eo die quo mortuus est beatus Bernardus .xxxij. milia mortui: ⁊ tantummodo duo saluati sunt: ergo anima falsitatez ⁊ instabilitatem huius mundi fas est illam ignorare: quia amatores suos vorare nouit. Tertium qd scire debes ⁊ non ignorare est fragilitas corporis humani: ideo cū prudentia nos regere debemus: quia multotiens emptione dyabolica sub specie boni malum corporis incurrimus. ideo dicit apl's. rōnabile sit obsequiū vestrū: de qua fragilitate loquitur Bernardus. Nūc de corpore; nunc de illis conquerī

tur que sunt corpis modo deesse sanguis modo super est: aliquādo nos pedes: aliquando nos nerui grauant hinc atqꝫ illinc incommodum agitamur: ideo hac fragilitate corporis cognita rōnabile sit obsequium tuuz. Quartum qd ignorare nō debes est falsitas hominū qr multi veniunt dicentes: qr ego sum: ideo nolite credere eis aposto li dicit. i. Corinth. ir. Nolite omni spiritui credere: qr qui cito credit levis est corde: qr vt dicitur Ezechi. vi. Fili homis cum scorpionibus habitas ⁊ subsores tecuz sunt. Subsores ꝝm glosam super illud Jo. i. Sunt qui inter amicos discordiam seminant. vnde loquitur dominus populo suo dicēs Populi me us qui te beatum dicunt: ipi te decipiūt: ergo falsitas hominū mundanorum non ignoranda est: quia multi multa vt te decipiant: ideo probare tibi necesse est vtruz talis ꝓpōs a deo est. Ultimum qd ignorare turpissimum est tibi est breuitas huius vite humane: nam multi sub spe vite longioris decipiuntur: ideo loquitur Job. Breues dies hominis sunt. Unde hec breuitas vite debet nobis inducere timorem reparare bonum: qr nō sufficit eas ad penitētiam de nostris peccatis faciendam considerata multitudine peccatorum sine qua penitentia peccata nō delent: ideo loquitur xps. Estote parati: vnde ergo anima ignorare nō debes: quia turpe est ignorare quod tibi scire necesse est: ⁊ talis ignorantia ēvincibilis que tuo studio superare potes: ⁊ sic patet scōs gradus ignorantie. Tertius gradus ignorātie est omnino voluntarius ⁊ vocat affectata vt cuz aliquis vl' directe vl' studiose vel maliciose a scientia necessariorū ad salutez retrahitur sponte: ⁊ talis ignorantia condemnat de quibus loquitur Job .xxi. ꝺ quibus dicit. Qui dixerunt deo recede a nobis scientiam viarū tuarum nolumus in qbus verbis duo notate. s. cōtēptus dei. ibi recede a nobis. secūdo contēptus preceptorum dei scīam mandatorū tuorum nolumus de quibus in ꝓs. Noluit intelligere vt bene ageret: vt dicit Aug. Non potuit nec scivit sed noluit: ideo qr talis ignorātia est affectata mortalissima est: ideo reprobantur a deo. vnde apls. i. Corinthi. Omnis ignorās ignorabit glo. i. reprobabitur: ideo aia cave a tali ignorātia vincibilis ⁊ affectata cum sit pctm terribilissimū cum sit malicia: sed debes habere scientiam necessariorꝫ ad quā ꝓsuadet: sic in euangelio hodierno di. Ego sum lux mūdi: qui sequit me non ambulat in tenebris: sed hēbit lumen vite quo mediāte edocet ō necessarijs ad salutē. Tunc aia placz pater qd dicis: sz queso tria dubia declarari. Primū vtrum hōs sine noticia diuine leg possit saluari. Secundū vtrū qlibet catholic⁹ vt saluetur scire teneat de quolibet pctō mortali qꝫ sit pctz mortale. Tertiū vtruz illi qb⁹ appet angel⁹ malus ⁊ adorātes eū ignorāter ex tali ignorantia excusent. ¶ Circa ꝑmū dico qꝫ lex pt ꝺsiderari tripl'r aut p lege moysi: ⁊ sic dico qꝫ multi sūt saluati sine illa lege: aut p lege natur: ⁊ sic

omnes in illa lege ante legē moy si saluabantur: quia illa fuit prima lex data homini ad saluem vt probat sanctus Thomas vt adā noe abraham ysaac iacob ⁊ ceteri patres ante legem scriptā. vl' pōt accipi pro lege christi que nunc diuulgata est per totum mundum per apostolos: iuxta illud In oēm terram exiuit sonus eorum ⁊c. dico q̄ sine noticia istius legis naturalis saluari potest ⁊ ignorantes illam indubitanter damnant teste Sal. Qui crediderit ⁊ baptisatus fuerit saluus erit: qui vero non crediderit condemnabitur. et alibi. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spiritu sancto ⁊c. Sed ponamus q̄ vnus puer vnius mensis christianorum vel alterius secte includatur in carceribus sarracenorum ⁊ non possit ad noticiaz christi deuenire nec ipsius legis. Vtrum iste debeat ex tali ignorātia legis christi damnari: quia dicit apostolus quomodo credēt nisi audiant predicantem: ⁊ iste non potest ideo predicare non dicitur: ⁊ per consequens ex tali ignorantia excusari debetur: ergo videtur postea non peccat q̄ sine fide iesu christi quis saluari potest. Nota te q̄ cum talis venerit ad etatem adultam si fecerit q̄d in se possibile fuerit vt saluetur bonitas dei q̄ neminem vult perire ponit in talibus tot adminicula q̄ non poterit perire: quia dominus illuminabit eum aut per intrinsecam illuminationem aut per manifestam vt paulo. aut per prophetam vt ciuitati ninive per ionam aut p̄ angelum vt cornelio: vt in actibus apostolorum dicente angelo cornelio cornely accersi symonez qui cognominatur petrus: ⁊ hic dicz tibi quid te oporteat facere: et sic patet ex supradictis exemplis q̄ deus non vult vt quisq̄ saluari possit sine fide iesu christi: ita dicit Petrus in sua canonica nō est aliud nomen datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri: nisi in christo iesu: ⁊ sic patet ad p̄mum. Circa secundum dico q̄ est saluti humane necessarium q̄ vnusquisq̄ habeat noticiam omnium peccatorum mortalium p̄pter occupationes exteriores ad quas intendere oportet. Nota bene q̄ hoc saluti humane bene ē necessarium. Et ratio est quia si homo non cognoscit ea que seruare tenetur seruare non poterit. ita si nescit ea que vitare tenetur nō vitabit sed omnia peccata mortalia vitanda sunt sub precepto: iuxta illud scripture quasi a facie colubri fuge peccatum: ergo vt vitent necesse est vt cognoscantur. Si dicatur hoc est impossibile q̄ omia peccata mortalia ab omnibus cognoscantur: quia vix periti legiḃ scire possunt. Notate q̄ si quilibz qui saluari vult nō possit scire p̄tellectum legis scripte tamen scire potest per intellectum legis nature: scilicet vt non faciat alijs ea que sibi fieri non vellet: quia nullus vellet occidi: furari: adulterari: mentiri: ⁊ sic de alijs que omia sunt mortalia: ergo nec alteri facere debet. Et sic patet anima q̄ ignorare pctā mortalia ad' quam

noticiam per intellectuz legis natū attigere potest: ergo turpe est ignorare q̄d omnibus scire conuenit. Circa tertium dico q̄ grauiter peccat quis adorando q̄d adorare non debet. Si autem dicatur ignorabam illum esse diabolū ex eo quia erat in specie angeli. dico q̄ facere debet perfectam diligentiam ⁊ illam faciendo deueniet ad ipsam noticiam vt patet per exemplum beati petri martyris: qz cuz diabolus intraret ymaginem cuiusdam mulieris ⁊ heretici credētes illam fuisse beatam virginem adorabant eam. ⁊ demon dabat responsa ⁊ dicebat se cē matrem domini q̄ cultus illorum hereticorū erat bonus ⁊ catholicorum malꝰ vnde beatus Petrus hoc intelligens accepit corpus christi in pisside munda: ⁊ cum catholicis accessit ad ymaginez ⁊ quesiuit. vtr̄ esset vera mater christi que respōdit sum. Et isti quos hereticos nominatis verum cultum filij mei adorant: vos autem qui catholici nuncupamini abnegatis filiū meum iesum christum. vnde hoc audito beatus petrus martyr extraxit corpus christi ⁊ ait. Si mater iesu christi es ecce filius tuꝰ adora eum. Hoc viso demon ymaginem fregit ⁊ exiuit: ⁊ sic diligentia beati Petri omnes fideles edocti fuerunt ipsuz esse demonez ⁊ non beatam virginem: et multi heresim abrenuncia uerunt ⁊ fidei catholice adheserunt: immo dicūt aliqui doctores q̄ tempore antichristi demones intrabunt ymagines: ⁊ ex illis loquentur se decepisse christianum populum: et ob hanc causam deus illum cruci affixit in penam sui peccati: ergo debita diligētia adhibita deus te adiuuabit ita q̄ non adorabis nisi quez oporteat adorare debita diligentia appositā: ergo hoc facz vt ues hic p̄ gratiam ⁊c.

Dominica de passione de blasphemia.

Samaritanus es ⁊ demonium habes Jo. viij. Talia fidelis existens si missa audiuit q̄ iudei blasphemant christum qui est deus ⁊ homo. vnde vt de tali blasphemia informetur relicta missa venit ad me: ⁊ p̄ sui introductione querit dubium declarari. vtrum blasphemia dei ac sanctorum sit grauiꝰ oium peccatorum: que est ratio huius quesiti. O anima nonne edoceris in glosa sup illud Isay. xviij. Qd̄ est peccatum comparatum blasphemie leuius est. hoc ergo scito quid me interrogas. Ratio que me mouet pater est. nam dicit Augustinus in Encheri. Malum em̄ illud grauius dicitur qd̄ magis nocet: sed magis nocet homini homicidium: quia priuat eum vita q̄z faciat blasphemia deo: quia nullus nocumentum blasphemia patrat deo ergo videt q̄ blasphemia nō sit grauissimum omnium peccatorum. Nota beatum Tho. ij. ij. q. vi. ar. iij. ar. i. vbi dicit q̄ blaspheꝰ

nia ⁊ homicidium possunt consi-
derari quantum ad duo. prio quā
tum ad obiectum. secundo quan-
tum ad effectum nocendi. Si pri-
mo comparentur adinuicem quā
tum scz ad obiectum: quia graui-
ta peccati semper cōsideratur ex
obiecto: qz grauꝰ est dare principi
alapaz q̄z persone particulari ma
nifestum est sic blasphemia que ē
directe in deum preponderat ho-
micidio qđ est peccatum in proxi-
mum. Si vero considerentur ista
duo peccata quantum ad effectuz
nocendi sic homicidium prepon-
deratur blasphemie quia homici
dium plus nocet proximo q̄z blas
phemia deo. Sed quia in grauita
te culpe magis attenditur intētio
voluntatis peruerse q̄z effectꝰ ope
ris. Ideo cum blasphemia intendat nocumentum inferri honori
diuino grauius homicidio est ac
omnium aliorum peccatorū quia
grauiora sunt peccata in deuz cō
missa q̄z in proximuz: ⁊ quia blas
phemia est in deum: ideo est om-
nium peccatoruz grauius quam
grauitatem reprehendit christus
in eloquio diuino dicens in euan
gelio hodierno quis ex vobis ar-
guet me de peccato: quia dicit̄ me
blasphemando q̄ samaritanꝰ suz
⁊ demonium habeo quod est ver-
bum assumptum. Et quia multi
prorumpunt in isto horribili pec-
cato ⁊ hoc ideo forsitan accidere
potest quia grauitates huius pec
cati non cognoscunt. Iō vt tales
grauitates cognoscam⁹ notate q̄ blas
phemia pōt esse triplr. s. aut respe
ctu dei: aut respectu creaturē: aut re-
spectu dei ⁊ creature simul. Prio
dico q̄ blasphemia potest esse re-
spectu dei scz in deuz. Nota bea-
tuz Thomaz. ii. q. xiij. ar. i. Ter-
tio vbi dicit q̄ blasphemia in deū
potest considerari tripliciter. Aut
enim est negatiua aut affirmati-
ua aut vsurpatiua. Blasphemia
affirmatiua est quando attribui-
tur ipsi deo qđ sibi non conuenit:
sicut dicēdo q̄ deus habet corpꝰ
vt communiter ab omnibus blas
phematur iurando ad corpus dei
Isti blasphemant vt dicit augusti
nus. quia isti attribuunt deo qđ
sibi non conuenit: quia deus non
habet corpus: vt dicitur Iohan. x.
Spiritus est deus. etiam propo-
nitur naz ad ymaginē quippe dei
factus est homo certum est q̄ nō
quo ad corpus sed quo ad animā
sed anima est spiritus. i. substan-
tia spiritualis ⁊ non corporalis ⁊
appropriantes deo qđ sibi non cō
uenit deum blasphemāt blasphe
mia affirmatiua. Alij attribuunt
q̄ est peccatoz vt iudei dicētes q̄
peccatoz est ⁊ samaritanus. Alij
dicunt ex ira deus est parte sanus
Alij dicunt q̄ est mendax sicut fe
cit diabolus primis parentibus
omnes tales attribuentes deo qđ
sibi non conuenit blasphemāt de
um blasphemia affirmatiua. Se-
cunda blasphemia vocatur negā-
tiua ⁊ est quando sceleratissimi pec
catores negant deo qđ sibi ex iu-
re cōuenit. Sed que sunt illa que
deo conueniunt que sibi auferen-
do blasphemamus. Notate. prio
enim deo conuenit sapientia ⁊ ne
gantes domum sapientiam blas-

phemāt. de quibus dicitur in p̄s.
Non videbit deus nec intelliget
deus iacob. Notate maximā blas-
phemiam. p̄s. Qui plantauit au-
rem non audiet aut qui finxit ocu
lum non considerat. ⁊ tales affe-
runt hoc vt libentius peccare pos
sint negantes in deo sapientiam
diuinam qua mediante omnia nu
da ⁊ aperta sunt oculis eius. Alij
blasphemantes remouent a deo iu
sticiam dicentes. Si deus esset iu
stus non daret malis bona nec bo
nis mala ignorantes q̄ diuina p̄
uidentia non debet malos a rebꝰ
totaliter creatis ut non impediat
bonum. nam si impedisset peccatū
christus non fuisset incarnatus ⁊
sic posset dici de multi. Alij remo
uent ab eo blasphemantes erꝰ po
tentiam dicentes deus non possz
facere q̄ crudelis blasphemia cuz
deus sit omnipotens aufferri ab
eo quod sibi proprium est ⁊ natu-
rale dicentes deus non posset fa-
cere hoc vl illud vel q̄ talis sit bo
nus homo ⁊ similia. Alij remo-
uent eius prouidentiam dicentes
q̄ omnia que eueniūt a casu ⁊ for
tuna de quorum numero iniqui
fuerunt amici iob dicentes. Celuz
latibulum eius cardines celi per
ambulabat ⁊ nostras semitas nō
considerat. Alij blasphemātes re
mouent eius bonitatem dicentes
q̄ deus male facit creare malos
quos scit esse dānandos: ⁊ sic sim
pliciter negando illa omnia que
deo conueniunt blasphemāt de-
us blasphemia negatiua. Tertia
blasphemia vocatur patientia q̄ñ
scilicet cultus dei qui soli deo con
uenit attribuitur alteri. blasphe-
matur deus vt ydolatre. Alij blas
phemant ponentes fidem spem i
creaturis vt sortilegi ⁊ incantato
res qui omnes maledicuntur a
deo per ysayam dicentem. Male
dictus homo qui confidit in homi
ne ⁊ ponit carnem brachiuz eius:
⁊ a domino recedit coz eius: ⁊ sic
patet quomodo tripliciter potest
blasphemari deꝰ: scz blasphemia
affirmatiua negatiua ⁊ vsurpati
ua. ¶ Sed notandum vt ista dica
tur vere blasphemia due circum-
stantie requiruntur. Prima vt il-
le qui blasphemat non sit expers
sensus sed scit discernere quid loq̄
tur blasphemando. Secunda cir
cunstantia vt lingua sit libera in
blasphemante. Propter primum
excusantur pueri ⁊ fatui: quia non
discernunt quid dicant: quia pec-
catum non committitur nisi de cō
sensu mentis. Propter secundum
excusant q̄ non habent linguaz p̄
priam sicut erepti a demone: qz se
pe demon p̄pter pctā hz potesta-
tem sup corpora humana ⁊ iō mo
uet linguā ad deum ⁊ sctōs blas-
phemando: ⁊ iō tales blasphemie
vocande nō sunt. Hz de violētia
corpis extrinseci aliter est dicēdū
qz quacūq̄z corpꝰ per violentiā tor
mentetur ⁊ circōstantijs appositis
blasphemando deum aut affirma
tiue aut negatiue aut vsurpatiue
ille dr̄ blasphemare deum vt dicit
Augustinus: ⁊ sic de persona dei
blasphemia. ¶ Circa fedam blas-
phemiā que est illa que est respe-

etu creature vt contra angelicam: aut contra humanam: aut contra irrationabilem. Et tanto blasphemia est grauior quanto creatura est nobilior & permaxime quando fit cum intentione imprecādi malum: aut maledicitur vl blasphematur: quia non nisi fit ista intentio non est mortale vt dicit beat⁹ Tho. quarto sententiarum vbi q maledictio potest esse dupliciter. vno modo q malum quod dicit vel irrogatur per intentionem fiat: & sic maledictio omnibus modis prohibita est. alio modo considerat ita q malum quod cuidam maledicendo interpretat ad bonum illius ordinetur qui maledicit: & sic maledicendo quandoq; est licitum & salutiferum. Sic etiam medicus aliquādo prestat infirmo nocumentum vt ab infirmitatibus liberetur: ita homo optando bonum eius cui maledicitur non est peccatum sicut imprecando q tyrannus amittat potestatem nocendi aut peccator malefaciendi. Et isto modo reperitur in scriptura q sancti maledicebāt hominibus sicut ysaac persecutores filij dauid qui maledixerit tibi sit ille maledictus. etiam helyseus in penam peccati maledixit pueris illum deridentibus. iij. regū. ij. als nullo modo blasphēare aut maledicere licet: quia dicitur. i. Corinthi. Neq; malefici regnum dei consequentur. Et licet blasphemia sit distincta a maledictione vt ponit beatus Thomas iij. senten. Maledictio tamen respectu proximi vocatur blasphemia: & talis blasphemia est solum respectu creature. Tertia blasphemia est & pōt eē respectu dei & creature simul qñ. s. impēcando malū includit etiā deus dicendo. Male dictus sit qui te viuū tenet aut fecit te nasci: aut qui te sustinet & similia: & ista est ppria blasphemia dānatorum. apo. Maledicunt se & qui creauit eos & qui conseruat et tenet eos viuos: & isto modo generatur blasphemia que est ad sanctos & p maxime que est ad matrē dei & nō pōt blasphemari sanctus quin blasphemet deus qui est in sanctis: sicut nō pōt blasphemari homo quin blasphemetur aia que est in homine: & hic duo notanda sunt. Primum vnde ꝓueniunt tot & tante blasphemie in hoc mundo Secundū que sunt retrahentia ab isto crudelissimo peccato. ¶ Circa primuz dico q multiplici causa talis blasphemia accedere pōt. Primo ꝓuenit ex ira. beatus Thomas ij. q. clviij. articulo. i. quando scilicet homo ex commotione animi procedit ad deum blasphemandū & sanctos in verbis inhonestis dicendo in despectu dei & sanctorum & similia: & ira est principium huius blasphemie. Secunda causa huius peccati est ludus: quia ludendo punctus taxillorum nō venit sed potius alterus ludentis tunc prorumpetur in blasphemias. Et non tantum tales peccant: sed etiam tenentes bararia i domo: qz dant materiaz blasphemie vnde etiam omnes cōsentientes & officiales sunt vna cuz lusore b⁹ filij sathane permittentes blasphemari nomen dñi dei patris: sed qz non sunt filij dei sz potius diaboli non curant. q aūt agentes & cō sentientes nō sint filij dei ꝓbatur exemplo materiali. Fuit nāq; homo habens vxorem suspectam de adulterio ꝓpter qd̄ vir suus vocabat eam meretricem qd̄ impatienter ferens dixit animo indignata verum est et ex tribus filijs meis tantūmodo vnus est filius tuus. alij vero ex altero viro geniti sūt qd̄ audiens vir nimio confect⁹ dolore: verbis & verberibus ita illaz afflixit q nolente illa indicare qs fili⁹ su⁹ eēt vel alterius q illaz interfecit mortua autem illa vir plenus amaritudine nesciens quem filium vocare debeat cum ex trib⁹ nisi vnus sit suus illic ad paucos dies pater infirmatur ad mortem & videns se morti propinquū fecit testamen. & filium quez ex illis tribus nesciebat suū heredem instituit quo facto decessit. sepl̄to patre insurgunt filij & iurgia ꝓpter heredem & vnusquisq; dicit se esse legitimuz. iudex ciuitatis hoc audito & his filijs auditis nesciens cognoscere & discernere inter spurium & legitimuz iubet exsepeliri patrem & ligat corpus ad stipitez & hoc facto mandat istos tres filios vt vnusquisq; habeat balistam in manu cum sagitta & ait. Quicū q; prius in eum sagittam miserit erit heres & hereditatem habebit. hac sntia iudicis itellecta duo spurij primi sagittā in corpore miserunt tertius nō voluit. cui ꝑnceps quare nō proijcis. at ille. pon⁹ volo exhereditari q; patrem meū sagittare: & hoc quia cōmota quippe erant viscera eius super p̄ mortuo. Tunc ait princeps. hic est heres & totum patrimoniū sibi adiudicauit. ita vos dñi si essetis filij dei non possetis sufferre quia pater vester xp̄us & mater vestra virgo gloriosa & fratres vestri: scz cetus sanctoꝝ ita accedentissimus sagittis sed q filij diaboli estis. ido actiue & permissiue prorūpitis in blasphemijs que ex ludo ꝓueniūt Sed pro declaratione hic posset q̄ rivetruz omnis ludus sit illicitus. beatus Thomas. iij. sentē. di. viij ar. vlti. dicit q ludorum triplex ē differentia. quidam enim ludi sūt qui ex gaudio deuotionis ꝓcedūt sicut dauid dicebat ad michol vxorem suam di. ludam & vilior filiaz coram. ij. Regum. Tales ludi non sunt vitandi sed laudādi. Alij ludi sunt qui nullam turpitudinez habent. ideo seruatis debitis circunstantijs possunt laudabiliter ferre ad quietem prapriam & alijs vijs licitis. Alij enim ludi sunt qui ex seipsis turpitudinem habent & tales ludi ab omnibus vitandi sūt & precipue a penitētibus qui per fletum peccata corrigere debent & sic talis ludus est illicit⁹ quia turpitudinem blasphemie dei & sanctorum: & sic patet scōz vñ ꝓuenit blasphemia. s. a ludo illicito. Secūdo blasphemia ꝓuenit ex auaritia: qz auarus videbit ꝓtimū prosperari & cū honore & vtilitate op⁹ suū pficere & blasphemabit deum & cū honore & vtilitate opus suuz perficere di. ad despectū dei suz sapientior illo & astutior: ille magis

lucratur q̄ ego. Quarto blasphemia puenit quia aliqui audiēt q̄ aliq̄ res videntur in platea ⁊ occupatus dicet cū compleuero illō opus qđ incepi ibo ad emendū ⁊ ꝓpter dilationem res vendentur ⁊ dum vadit ad plateam vt disposuit res vendite sunt hoc viso blasphemabit deū zdi. Si inuissem inuenissem quod querebā. Alie multe cāe blasphemie affigurari possent sed iste pronūc sufficiant. Unde prouenit blasphemia secundo qđ erat videndum sed retrahentia a tali horribili pctō blasphemie.

Notandum q̄ multa sunt retrahēda a tali blasphemia: sed vnū precipue adducam sed crudelissimaz penam quā facit deus ⁊ infert blasphemia. vt patet in veteri ⁊ nouo testamento in veteri testamēto patet. iiij. Regum. ir. de rege senacherib q̄ dicit Ezechie videas ezechia ne seducit deus tuus in quē habes fiduciam. Unde in penam eī blasphemie vna nocte angel⁹ domini interfecit de exercitu suo. clxxv. milia ⁊ ipse reuersus in ciuitate sua ninue et orante in tēplo filij sui interfecerunt eum. Patet etiam de holopherno qui blasphemādo deum dicit non est alius deus in terra nabugohdonosor ⁊ in penaz huius blasphemie tradidit eum deus i manus femine iudith in nono testamēto ptz. viij. dya. de puero. v. annoz blasphemante visum patris a diabolo est suffocat⁹ sed exemplum mirabile. Notandum est vt recitat scalz petrus damascenus doctor ecclesie vt dixit fuisse in partibus bononie duo cō patres amici qui simul prādio discumbentes vnum galluz coctum parauerunt ad comedenduz vnus eorum accepto gladio iuitanti incedendo ⁊ incito posuit liquorem superipsum iuitatum. Quo facto alter dixit o compater ita mutasti gallum istum qđ sanctus Petrus cum omni posse suo non posset suscitare ipsum nec reintegrare. nō tantum hoc facere non posset sanctus petrus immo nec christ⁹ hoc facere posset mira res de⁹ non valens blasphemias sustinere statiz gallus incisus eo cathino vnius resiluit ⁊ permanentib⁹ illis bzodio cathim cantauit gallus ⁊ statim facti sunt leprosi a planta pedis vsq̄ ad verticem capitis: que lepra in posteris eorum hereditario iure permansit. quam sit grauepatet ex statuto ecclesie. vñ dicitur si quis contra deum vel scōs ⁊ precipue contra btāz virginē mariā blasphemare presūpserit septies diebus dominicis pre foribus ecclesie in māifesto dum missa cātatur stabit ⁊ vltia dominica non pallium nec calciamenta sed corrigiam in collum habeat. ⁊ septies precedentibus sextis fe. ieiunare debet in pane ⁊ aqua nec ecclesiaz ingredi debet: ⁊ in illis diebus in quibus ieiunat secundum possibilitatem tres debet reficere pauperes ⁊ hoc mirandum. nam dicitur Leuitici. q̄ filius mulieris israheliticis quem pepererat ex adulterio plus blasphemauit deum. dictus est ergo ad moysen. vñ moyses orauit ad dominum quid facere deberet de adulterio. dicit deo

minus mouysi. Educ blasphemantem extra castra ⁊ obruat euz oīs ppls lapidibus ⁊ loquere filijs israel ⁊ dices ad eos. Omnis homo blasphemās nomē dñi morte moriatur. Si ergo in veteri testamento voluit deus istud vitium in tātum puniri in hac vita quid faceret de blasphemantibus in ecclesia militanti. Caue ergo ala a taz gra ui peccato ne sis filis iudeis xpm blasphemantibus: qz istud scelus vix aut nunq̄ habet locum remissionis: ideo dixit Vely sacerdos filijs suis. i. regū. Si quis peccauit in ꝓximum parcet illi deus: sed si quis peccauerit in deum: quis orabit p eo: quasi dicat nullus. Tunc anima faciam pater qđ hortaris: sed queso tria dubia declarari quibus declaratis acquiescā. Primus sicut omnis infidelitas est blasphemia: ita sic oīs blasphemia sit infidelitas. Secūdum sicut oēs benedicentes habent signum dei: ita ⁊ oēs blasphemantes habēt signuz dyaboli. Tertium quis magis peccat aut blasphemator xp̄ian⁹: aut infidelis. ¶ Circa primū nota beatum Tho. ij. ij. q. viij. ar. x. vbi dicit q̄ infidelitas dupliciter cōsiderat Uno modo put consistit in opinione credendi. Alio modo in opinione exequēdi. in opinione quis dicitur infidelis quādo quis male credit de deo ⁊ de articulis fidei sicut infideles faciunt q̄ credunt creaturas euz deum. ⁊ iudei qui credunt christum non messiam. vel hereticī errant circa aliquod fundamēz fidei: sed circa aliquē articulum ⁊ isti sunt infideles in opinione. Sed opinione que dicitur infidelis: sicut si vnus adoraret ydolum vl timore mortis publice negaret christum quanq̄ in corde inuraret christum. licet metu mortis ore negaret christum: tamen indicaret infidelis opinione. Corde creditur ad iusticiam: ore aut̄ confessio fit ad salutem. Blasphemia aūt quo ad primum modū christiani infidelitas nō dicit: quia q̄uis blasphemet in opinione verbo vl facto. tñ in corde bene sentit dex. vt de articulis fidei ⁊ eccle: sed si nō consideretur infidelitas quo ad modum. s. adorando ydola: negare xp̄m et similia: sic blasphemie sunt actus infidelium: ideo q̄q̄ ad illud blasphemantes dicunt infideles: ⁊ sic patet q̄ licet oīs infidelitas sit blasphemia: tñ nō oīs blasphemia dicitur infidelitas: ⁊ sic patet ad primum. ¶ Circa scōm vna cum doctoribus facio differentiam inter blasphemiā ⁊ blasphemare. Blasphemia ē illa que aliquo motu ire vl passionis deum ⁊ sanctos blasphemaretur: sed blasphemator est ille qui blasphemat er actu et cōscientia ⁊ habitu: vt sunt illi qui nescunt nisi loqui fine maledictionib⁹ ⁊ blasphemijs: vt sunt stipēdiarij ⁊ baratrij ⁊ filij ⁊: iō respondeo vt ad dubium. In primo modo considerantur blasphemij: habent signum dyaboli: ita q̄ certi sint de sua damnatione: ⁊ de talibus non est desperandum: tamen peccant mortaliter. Sicut nec ille ex subito motu ire aliquem occi

¶ n ilij

dit iuxta se sedentē ercusat a pctō mortali fz si animi passione in verba prozūpit quozū significationez non ꝓsiderat tunc blasphemia est peccatū veniale ꝛ nō habet ꝓprie rōnem blasphemie. Bi vero habemus respectuz ad blasphemātes di. ꝙ illi malefici ꝛ blasphematores hñt expresse signum diaboli ꝛ sue dānatiōis: ꝛ ideo dr apoc. C. Cō illi qui habebant signū dei benedicunt viuentē in secula seculoꝝ habentes vero caracteres bestie. i. signuz diaboli maledicūt nomē sanctum dei. ꝙ tales sint diaboli. notate exemplum vt dicit hel. cro. in quo legitur de vita ꝛ moꝛib⁹ grecoꝝ ꝙ tpe regis alberigi regi gothoꝝ quidam magn⁹ blasphemator dei ꝛ sanctoꝝ dum esset cuz rege ꝛ teneret esse ante deuz clamaret ad regē di. Adiuua me rex ꝛ illi diaboli dixerūt regi quiesce rex quia noster est ꝛ sic ille blasphemator habet signū diaboli ablatus ē a demonib⁹ ab oculis regis: ꝛ sic ptz ꝙ blasphematoꝛ hz signū diaboli. ideo similis est in aīa ꝛ i coꝛpore. ꝛ sic ptz ad ꝝm. ¶ Circa tertiū dico ꝙ gn⁹ peccat xp̄ian⁹ blasphematoꝛ ꝯ infidelis qꝛ sicut in tempalibus bonis quelz maioritas in tpalib⁹ bonis pctū aggrauat ita in spūalib⁹ ꝛ qꝛ xp̄iani potiora beneficia a deo infidelib⁹. ido eoꝝ pctā grauiora dicūtur. ꝓña petri de xp̄ianis loq̄f. scda petri. meli⁹ fuisset eis nō cognoscere veritatem qua cognita retroꝛsū cōuerti ꝓbatur exemplo in vitis patrū dr ꝙ abbas macharius reperto quodam xp̄iani capitis in heremo interrogauit cuius caput fuisset respondit ꝙ cuiusdā sacerdotis ydolozum ꝛ ait macharius qualē penam habebat. rñdit magnā. interrogatus si maiorē haberet ꝯ xp̄ianus. respōdit ꝙ nō: qꝛ xp̄ianū inferiorē ignem cruciabant quā ipsi ꝓpter maiorē ingratitudinē quia potiora beneficia habuerūt a deo ꝝm hoc maiorē penam portabūt. Et sic ꝓz ꝙ est maior blasphemia xp̄ianoꝝ ꝯ in fideliū. ideo aia caue blasphemiaz ne fis inlignita signo diaboli: sed benedic viuēti in secula vt fis numero filiozum hic per gratiam.

¶ Feria secūda de passione.

Vidit de' opera eoꝝ quia cōuersi sūt ꝺ via sua mala. iō misertus est populo suo dñs deus noster Jone. ij. Aia fidelis existēs in missa audiuit ꝙ viri inniuite sua ꝓtritione ꝛ remissione meruerūt remissionē ꝛ deuz reuocasse sniam mortis ipsoꝝ. vñ hoc audito relicta missa venit ad me ꝛ ꝓ sui introductione q̄rit dubium declarari. Vtrū ꝓtritio sit cā remissionis culpe. q̄ est rō hui⁹ q̄stio aia: nōne habes i psalmis ꝙ sacrificiū deo ꝓtribulat⁹. Aug. dicit ꝙ ꝓtritio cordis est sacrificiū in q̄ pctā soluūtur ꝛ clari⁹ dicat in euāgelio hodierno xp̄s q̄ crediderint in me fluēa de ventre eius fluent aq̄ viue qō illi q̄ peccauerint aliquo pctō vt habeāt remissionē credentes illa. habere exire fluia lachrymarū est oculis suis egrediens sa lie' in vitam eternā hoc ergo scito ꝺ me interrogas. rō q̄ me mouet pater est solus de⁹ remittit culpā vt dr ysaie. iiij. Sed ꝓtritio nō est ex deo sed a nobis cū fit actus noster ergo ꝓtritio nō est effectus remissionis culpe: sed est de⁹. Nota aia beatuz Tho. ꝙ ꝓtritio pōt dupliciter cōsiderari aut inc̄tum est par sacramēti aut inc̄tuz est act⁹ virtutis. est vtroq⁹mō opatur ad remissionē culpe: qꝛ sacramēta sūt instrumēta quib⁹ mediantib⁹ non obtinet a deo remissionez culpe: ꝛ sic de⁹ ē dōator oim bonoꝝ. sacramenta sicut malleus ē instrumentū artificis quo mediāte fit clauis ita sacra sunt ī strā quib⁹ hō a deo optinet remissionē culpe. Sz quia ꝓtritio est ps scri pnie. iō instrālit opatur ad culpe remissionē. sed si ꝓsideretur ꝓtritio inc̄tū est actus virtutis ꝙ est dolere de pctō emendandi. sic ꝓtritio opatur ad remissionē culpe dispositiue: qꝛ virtutes disponūt ad gr̄am suscipiendaz a deo qua mediāte de⁹ remittit culpā. Cōtritio est cā remissionis culpe pz in Magdalena ob quā dicit xp̄us remittūtur tibi pctā. Et ad ipam ꝓtritionē. nota aia ꝙ multa te ad ipam adducunt. Et pctm̄ qꝛ peccando efficimur inimici dei ita ꝙ lōge a pctōribus salus. ps. Altissimus odio hz pctōres. Et ysaie lvi. Pctā nostra diuiserūt iter vos ꝛ deū vr̄m. Et ex ꝓtritōne pctōr q̄ in tantū odio erat deo recōsiliatur unde ber. O bona hūilitas ꝛ felix lachrymaꝝ penitentiū ꝯ cito iuuenibiles. ꝯcito mutas iudicē in pisimū patrē. ꝝm qō dz nos inducere ad hanc ꝓtritionē est qꝛ ꝓ pctm̄ traditi sum⁹ in ptāte diaboli. Joh. vos ex pre diaboli estis ꝛ desideria ꝑ. v. vultis perficere ꝛ per ꝓtritionez liberamur a diabolo vt dr Luce de maria magdalena que lachrymis rigando pedes dñi xp̄s expulit ab ea septē demonia. Certū qō dz nos inducere ad ꝓtritonē qꝛ per pctm̄ priuamur omibus bonis a bonis fac̄ vt dr Eze. xviij. Si auerterit fenistus priuamur sulfragijs ecclesie ac societate oiz angeloꝝ ꝛ beatoꝝ spirituū ac regno celoꝝ. Et tradetur in inferno' cruciandus ꝛ ꝝ sūme nos iducere dz ad fletum. Unde legit de sancto machario in vita patrū ꝙ pres cognoscentes sanctitatē macharij miserunt ꝓ eo vt aliqd edificatorij docens eos. vnō precibus eoꝝ ductꝰ venit ad eos q̄ dixerūt patri da nobis aliqō documentū vt in tuo aduentu ꝓsolemur ille vero cepit fortissime flere di. fratres charissimi plozem⁹ oēs in hac vita pctā nr̄a ne plozem⁹ ea in alio loco. s. in īferno vbi lachryme ardebūt sic ignis Quartū qō dz nos inducere ad cōtritionez est terroꝝ extremi iudicij vnde ꝯtus sit tremor ille: audite Johan. di. Siue comedā siue bibā siue quid boni faciā sp videt mihi resonare in auribus meis illa vox horribilis di. surgite mortui venite ad iudiciū. Et dilectissimi si tantus hō tm̄ timebat diē illū q̄d facere dz pctōr. vltimū qō dz nos inducere ad fletuz est ingratitudo p̄teritoꝝ bn̄ficioꝝ. Jvñ legit iudicū.

secundo ꝙ angelus reduxit ad memoriam populo dei beneficia dei magna sibi exhibita di. ¶ Eduxivos de seruitute egypti ⁊ introduxivos in terrā quā promisi p̄ib⁹ vestris ita dūtaxat vt faceretis fedus cuz habitatoribus terre eius et arras eorum subuerteretis ⁊ noluistis audire me cur hoc feciſtis. vnō diz eorum sunt nobis in ruinam. ¶ Cūcz hec verba loqueretur angel⁹ oīs filij israel leuauerunt vocem suaz ⁊ fleuerunt fletu magno cōsiderātes eorum ingratitudinem quanto plus nos xp̄iani flere ꝺbemus qui pociora beneficia consecuti sumus. ¶ Unde dicit iohānes in canonica sua videte qualem charitatez ostendit nobis deus: vt filij dei nominemur ⁊ sumus: ergo filij ⁊ heredes quidē dei: coheredes aūt xp̄i qō beneficium dedit tantūmodo xp̄ianis. p̄s. Nō fecit taliter oī nationi. ideo nos peccamus pctō maxime ingratitudinis qō peccatum flere debemus quia ꝺz. Beati qui lugent quoniā ipsi consolabūtur. hoc ergo anima fac ne in inferno te pateat vbi lachrime ardebunt sicut ignis. ¶ Tunc anima faciam pat̄ qō hortaris: si queso quattuor dubia declarari. ¶ Primū qualis ꝺz esse dolor meor pctōr vt sit remissiu⁹. ¶ Secūdum vtrū oīs dolor sit remissiu⁹ peccatorum. ¶ Tertiuz vtrū ex sola contritione quis saluari possit. Quartū vtruz post hanc vitam possit esse verus peccatorū. ¶ Circa primū dicunt doctores ꝙ dolor pctōr vt sit remissiuus opz ꝙ habeat quattuor conditiones. ¶ Prima ꝙ sit dolor volū tarie assumptus. Secūda p peccatis. Tertia cum ꝓposito confitendi xp̄o ⁊ satisfaciendi ⁊ talis dolor ꝓprie vocatur contritio. Sed notandum ꝙ est maxima differētia inter attritionē ⁊ contritionem vt ponit beatus Tho. iij. senten. dis. xix. vbi dicit ꝙ attrita dicuntur illa q̄ aliquo modo cōmūti sicut supra dixerimus ꝙ vas cadens in terra esset attritus quando fuisset in duabus ptibus vel in trib⁹ confractum illud vas diceretur. Sed contrita dicuntur quando simul omnes partes sunt ita contrite ꝙ rem integrari nō possēt ita ꝺz in spiritualibus ꝙ illa peccata dicūtur attrita qñ peccator de ipsis non p fecte dolz sicut ꝺz de peccato esau qui vlulatu magno flenit non tamen vere penituit q̄ dixit venient dies luctus patris mei in quibus interficiā fratrez meū iacob. Et talia peccata nō vera cōtrita dicunt attrita. Sed peccata vere contrita est qñ homo perfecte dolet cum ꝓposito confitendi vel satisfaciendi ⁊ talis dolor est remissiuus peccati sed ad hoc vt perfecte sit remissiuus opz habere quattuor partes principales vt ponitur in eius diffinitione. Et primo requirit ꝙ sit dolor volūtarius: q̄ opera nostra vt sint meritoria opz ꝙ procedant a voluntate libera q̄ coacta seruitia non placent deo. hunc dolorez pctōr portabat iob ꝺi. dimitte me id concede mihi tempus vt plangam paululū meū id est pctā meuz antecz vadā ⁊ ñ reuertar ad terram tenebrosam id est ad infernū vbi nullus ordo: sed sempiternus

horror inhabitat q̄nia ibi op⁹ meritoriū nō est. ideo ꝺz ꝙ contritio seu dolor qui in ꝓtritione requirit opz ꝙ sit voluntarius. Secūdo ꝺz ꝙ sit p peccatis nō de felicitate ꝙ est iuidia aut respectu alicui⁹ passionis illate sed p pctīs. Tertio ꝺz cū ꝓposito confitendi vbi cassiodorus ꝙ ꝓpositum p opere reputatur in ttñi sed si vnus contritus de peccatis suis cum ꝓposito confitendi subito moreretur eēt in statu salutis. Et iz talis contritio sit cum ꝓposito confitendi remanet tñ reatus pene temporalis ⁊ talis pena nō potest poni nisi a sacerdote cui tradita est potestas ligandi atcz soluendi. Et nō potest debito iuris imponi debita quantitas pene nisi cognoscatur culpa. Et non potest cognosci culpa nisi innotescat ipsi sacerdoti: ideo confessio ē ipsi sacerdoti fienda. contritio dicit cū ꝓpo. ꝓfitendi semel in anno ideo peccatoribus cōtritis loquit dñs Math. di. ite ⁊ ostenditevos sacerdotibus. Quarto dicit cū ꝓpo. cō. ⁊ sati. ad insinuandū ꝙ peccata sine satisfactione nō remittūtur. Et sic aia qualis debeat eē cōtritio vt fit satisfactio ad deleionē culpe p te irate. ¶ Circa scdm nota aia ꝙ sūt plures dolores in quib⁹ pctō non inuenit remissionē culpe de quib⁹ ꝺz p̄s. Dolores inferni circundederūt me id est ꝙ tales dolores ducūt ad infernū dolentem talib⁹ doloribus sed q̄ sūt illi ⁊ sic patebit ꝙ non oīs dolor ē remissiuus culpe. Et primo⁹ est ꝙ pctōr dolet de pena ⁊ nō de culpa ⁊ iste dolor est similis doloribus agentis ⁊ pre angustia spirit⁹ gemētis ita peccator patitur aliquā penam pro peccato ⁊ propter peccata veniunt aduersa dolet de pena annexa illi peccato ⁊ non ō culpa. ideo eorum dolor nō est remissiu⁹. isto dolore dolebat ille blasphemus rex anthiocus qui cum ītrasset tēplum ⁊ hierusalē ciuitatem euntem tandem vlcere a deo graui percussus cuz lachrymis rogabat deuz a quo non erat misericordiam consecutus. ij. Machabeo. ix. Secundus dolor est dolere non de pena sed de culpa tamen cum ꝓposito peccandi et talis dolor est ad dānationem. Et ratio quia paratus est omnibus indulgere. nō dicit conuertimini ad me in corde diuiso sed in toto corde. i. integraliter quia proprium dei est sanare totū quod semper faciebat chriſt⁹. Primo spiritualiter postea corporaliter. iij. par. q. lxxxvi. ar. iij. nec dolore dolebat esau quādo dicebat vlulatu magno venient dies luct⁹ patris mei ⁊ interficiam fratrez meuz ⁊ licet vlulatu magno fleret cū talis non fuit remissiuus quia nū ꝙ vere penituit: iō talis ei⁹ dolor fuit ad dānationē. Tertiꝰ dolor ē dolere de pctō fine oris confessione dū tales dolentes sunt similes infirmo hñti occultam infirmitatem ⁊ vere cōdemnāti illā ostendere medico ducit ad mortē quia oī tali dolore morit ita dolere ō peccato fine oris confessione sic dolendo dānatur. de conse. ca. Omnis vtriuscz sexus. Quartus dolor ad damnationez est dolere de peccato cū ꝓposito satisfaciēdi cum

impossibile si sine satisfactione pec
cata remittere: qz remissa culpa ex
cõtritione semp remanet reat⁹ pe
ne tpalis. Sed cui sit satisfaciẽdus
primo deo cui legem non seruauit
secundo eccle cuius fideles scãda
lizauit. tertio inimicis quos amа
uit. quarto iustificatis quos cõtri
stauit. quinto iunctis quibus bo
na occupauit: sexto hijs quos dif
famando detraxit vel detrahendo
diffamauit: ꝛ cum de hijs possit sa
tisfacere ꝛ nõ satisfecit dicimus ꝙ
eius dolor in cõtritione ꝛ sacramẽ
tali cõfessione nõ est ad vitam: sed
ad dãnationẽ. Quintus dolor ad
dãnationem est de pctõ dolere: de
peccato satisfactione cũ confessio
ne: sed sine sacramẽtali cõmunio
ne. Et notate ꝙ est impossibile ꝙ
homo saluet sine cõmunione pro
batur. nam dicitur. ij. ad Thymo.
ij. ꝙ deus non põt seipm negare.
verbi gratia. dicit ꝙ faceret ꝙ di
cta sua nõ adimpleret. nam dicto
xpõ dicit. Nisi mãducaueritis car
nem filij hominis nõ habebitis vi
tam in vobis: ergo dolentes õ pec
cato sine sacramẽtali cõmunione
talis dolor est ad damnationem.
Sextus dolor ad dãnationem est
dolere de peccato cum ꝓposito cõ
fitendi satisfaciendi ꝓprio: quia
nolunt credere que credẽda sunt: ꝛ
sic dolendo dãnantur. Septimus
dolor ad dãnationem est dolere cũ
ꝓposito confitendi satisfaciẽdi cõ
municandi: sed dolent sine iniuria
rum remissione. vnde satis dubi
tandum est de salute talium: qz cũ
sint sine charitate sine q̃ nulla vir
tus põt esse vera virtus talis do
lor est ad dãnationem. Sed ani
ma vt tuus dolor sit remissiuus:
ꝑz primo ꝙ filius sit doloꝛi ex here
ditate vt olim patres veteris testi
dum essent priuati sua hereditate
ꝛ captiui in babylonia: ꝛ dum idu
cerent ad leticiã flentes dicebant.
Quõ cãtabim⁹ in terra aliena: nec
etiã Esau primato heredi. vlulato
magno dicebat. Nunquid vnã tm̃
benedictionẽ pater obsecro vnde
etiã mihi. Sc̃do aia tuus dolor dz
eẽ filius doloꝛi mulieris orbatevni
co filio de quo planctu dicit. ysaie
Filia ppli mei planctus vnigeniti
fac tibi. Tertio aia tuus dolor tan
q̃ orbatus a patre ꝛ matre. nam
pater est deus ꝛ mater virgo ma
ria de ꝙbus priuatus es tuo pctõ
Quarto aia tuus dolor dz esse si
milis mulieris ꝑturientis. Quin
to aia tuus dolor dz esse filius con
demnati ad mortem expectantis
mortẽ. nam susanna iudicata ad
mortem suspiciẽs in celum inge
muit. Et sic supradictis modis dz
esse dolor tuus: ꝛ ficerit remissiu⁹
Et sic ꝑz ꝙ nõ oĩs dolor est remis
siuus. bene ergo dicit. Dolores in
ferni circundederũt me: ꝛ sic rñdeo
ad sc̃dm ¶ Circa tertiũ vtrũ cõtri
tio possit tollere totũ reatus pene
beatus Tho. dicit ꝙ contritio põt
cõsiderari dupliciter: vno modo ex
pte charitatis que displicentiam
causat. ꝛ sic' cõtritio inde sequens
posset tm̃ augeri ꝙ nõ solum esset
absolutus ab oĩ culpa: sed ꝛ pena
ꝛ sic ex sola contritione posset sal
uari: vt patet de Paulo: Matthęo
ꝛ maria Magdalena. Alio modo
põt considerari cõtritio ex pte do

loris sensibilis qui mentem excita
t. Et qz illa pctã possent in tãtus
augeri ꝙ sufficient ad deletionẽ
pene ꝛ culpe: sed qz nullus potest
esse certus ꝙ sua contritio sit suf
ficiens ad deletionem culpe ꝛ pe
ne: ꝛ ideo tenet confiteri ꝛ satisfa
cere: ꝛ hoc maxime ꝓpter ꝑceptus
de cõfessione datus: sed in casu ne
cessitatis ex sola cõtritione ꝙs põt
saluari. ¶ Circa quartum dubius
respõdeo ꝑm beatum Tho. iij. sen
ten. di. xx. ar. iij. vbi dicit ꝙ in cõtri
tione tria considerant. Primus est
cõtritionis gen⁹. s. dolor. Sc̃ũm ẽ
cõtritionis forma que est act⁹ vir
tutis gratia spũssancti informat⁹
Tertium est cõtritionis efficatia q̃
est meritum aie que sunt post hãc
vitam in patria cõtritionem habe
re nõ possunt: qz carent doloꝛe ꝓ
pter plenitudinẽ gaudij. illi vero q̃
sunt in inferno carent cõtritione:
qz licet dolorem habeãt deficit eis
tm̃ gratia spũssancti dolores infor
mãtis: illi vero q̃ sunt in purgato
rio habẽt dolorem de pctis gratia
informatum: sed ex tali doloꝛe nul
lum habẽt meritũ: qz plus meret
homo ꝑ vna aue maria in hac vi
ta q̃ si mille annis staret in pur
gatorio: qz extra hanc vitã non est
locus merẽdi: nec demerẽdi: qz ta
lis pena purgandoꝛus est satisfa
ctiua ꝛ nõ meritoria. Et qz in hac
vita ista tria inueniuntur: ideo hic
dolendum est de peccatis cum ꝓ
posito confitendi ꝛ satisfaciendi: ꝛ
sic vitam obtinebit hic in ꝓsenti
per gratiam ꝛ in futuro per glori
am Amen.

¶ Feria tertia. de passione.

Recorda
tus es enim mei
dñe deus: ꝛ non
dereliquisti dili
gentes te domine
Dan. xiij. Anima fidelis existens
in missa audiuit Danielem posit̃
in lacum leonum: ꝛ qz vere dilige
bat deum: ideo eus in vinculis nõ
dereliquit: sed misit ei ꝑ angelum
suum abachuch cum ꝓandio ꝛ il
lum liberauit de lacu leonum: ꝛ il
li qui causa sue ꝑditionis fuerant
intromissi sunt in lacũ ꝛ coram re
ge in momento deuorati sunt. aia
hoc intelligẽs ꝙ deus nõ dereli
quit diligentes eum ꝛ ꝙ adiuuat
diligentes eum. Unde relicta mis
sa venit ad me: ꝛ ꝑ sui ꝓductio
ne querit dubium declarari. Utrũ
deus possit a nobis totaliꝛ amari.
Que est rõ huius questi. O aia nõ
ne habes ꝙ deus nõ ꝑcepit nisi il
lud qõ possibile est: sed ꝑcepit no
bis illũ totaliter amari di. Diliges
deũ tuum ex toto corde tuo: ꝛ ex to
ta aia tua ꝛ integraliꝛ: ergo est pos
sibile ꝙ totaliter amet: hoc ergo
scito: q̃d me interrogas. Rõ q̃ me
monet est amoꝛ enim sequit cogni
tionem rei: sz deus nõ põt totali
ter a nobis cognosci: qz hoc esset cõ
phendere eus qõ est impossibile: er
go nõ põt totaliter amari. Nota a
nima beatum Tho. ij. ij. q. ij. arti. v.
vbi dicit ꝙ ista totalitas põt tripli
citer considerari. Et primo si refe
ratur ad rem dilectam que est de⁹
ꝛ sic omnẽ qõ est in deo cum sit q̃d
diligibile ex eo ꝙ sit summe perfe

ctionis:ideo est summe diligēdus siue sit eius paternitas aut filiatō aut sit eius spiratio: aut sit ei⁹ misericordia ⁊ similia. Cum oia que in deo sunt sint summe pfectionis ideo summe ⁊ totaliʳ tibi est amandus referendo istam totalitatē in deo:qz oia q̄ in deo sunt:diligēda sunt. Secundo si consideret ista totalitas ex pte diligentis:⁊ sic deus debet a nobis totaliter amari.s.cū toto corde ⁊ tota aia ⁊ ex oibus viribus nostris. Et sic diligendus est a nobis totaliter. Tertio si consideretur ista totalitas p comparationem rei dilecte ad diligentē sic nō est possibile q̄ deus possit a nobis totaliter amari. Et rō est:quia vnūquodq; tm̄ diligibile est mq̄tum est bonū:qz habet maiorez rōnem dilectionis:sed dei bonitas ē infinita:ideo infinite est diligēdus sed nulla creatura pōt deum infinite diligere:qz omnis creatur̄ virtus naturalis ⁊ finita: ergo. Tertio modo pōt totaliter a nobis amari.i.infinite ꝺm ꝓportionē diligentis ad rem dilectam.s.ad deuz sed p̄mo ⁊ secūdo modo pōt a nobis totaliter amari:⁊ qz hoc possibile est:ideo mandat cunctis fidelibus illū totaliter amare di. Diliges dn̄m deum tuū ⁊c.i. integraliter:⁊ hoc faciendo magnū p̄mium nobis sequit̄ vt exēplariter nobis ostenditur exemplo Danielis: qz diligebat deum deus liberauit eū de lacu leonum vt sonāt verba ꝓposita ad quam dilectionez trianos inducunt. Primū est dilectionis reciprocatio. Secm̄ est beneficiorum p̄ceptio. Tertiū est p̄cepto

rum institutio. ¶ Circa primū qđ debet nos ad dei dilectionez inducere est:qz ipse prior dilexit nos. Unde dicit.i. Jo. iij. Filioli diligamus deū qm̄ ipe prior dilexit nos qđ hoc fecit. Notate pulchram sententiam ex qua cognoscemus ita esse. Nā antiquo tpe amor ⁊ mors fecerunt magnum bellum:⁊ tandem mors perdidit omnes vires suas:⁊ vt adinuicē bellarēt mors fortissimum statum assumpsit qđ erat timor: iuxta illud.i. Ezechielis. Ultimū terribiliū mors ⁊ filia Eccl'.xi. O mors q̄ amara est memoria tua:sed amor se armauit:sz cum suo clipeo qđ erat securitas. iuxta illud apostoli. Charitas foris mittit timorem.i. Corinᵭ.xvi. Et alibi amor vincit omnia. Et amor cum clipeo suo pugnauit viriliter ⁊ victoriā de triumpho portauit:sz quomodo videamus. Nā s.q̄ homo peccauit amor astrinxit deum incarnari ⁊ mortem subire ꝓ homine q̄ amor legitur fecisse: vt declarat Augustinus. Sermo fidelis nulla erit causa xpo venīdi in hunc mundum nisi peccatores saluos facere:tolle morbos:tolle vulnera nulla erit causa medicine. Et iste amor intantū circundedit deum vt consentiret carnem assumere ⁊ penam ⁊ mortem ꝓ homine portare. vnde dicit gene. vi. Penitet me fecisse hominem.i.portabo qđ fecerim hominem. Unde completo tempore predestinato a patre amor fecit hominem siue feminam.s.Adam ⁊ Euam quod fecit feminam ex homine absq; femina.s.Euam:⁊ etiam qđ fecit homi

nem ex homie ⁊ femina ⁊quotidie fit:sed a seculo nō est auditū q̄ virgo peperisset: nisi in aduentu filij dei:⁊ hoc mirandū fecit amor que quidem amor traxit filiū dei ꝺ celo ad terram vt carnem assumeret iuxta illud simboluz. Qui propter nos homines ⁊ ꝓpter nostram salutem descendit de celis. vnde hoc ꝓpendens mors q̄ amor fuit causa huius boni armauit se mors cū clipeo suo ⁊ aggreditur xp̄m infantem ⁊ tantū timorez immittit xpo vt fugiat a facie herodis i egyptū Secundo volentibus illum precipitare de supercilio montis tātum immisit timorem vt faceret se inuisibilem ⁊ per mediū illorum ibat. Luce iiij. Christus data sententia super eum abscondit se in deserto effrem. Jo.ij. Et sic triginta tribus annis tantū fuit bellum inter mortem ⁊ amorē q̄ xp̄s vt homo hinc inde fugeret mortem tandē amor debilis ex timore mortis sumpsit vires ⁊ aggreditur xp̄m ⁊ amore roboratus dicit discipulis suis. Eamus in iudeam:iterum quia.s. generis humani amore langueo: dicunt ei discipuli iam̄ querebant te iudei lapidare ⁊ tu vadis illuc. vñ amor respondit discipulis suis qui volebant eum retrahere ne pro nobis mortem subiret:⁊ ait. Nōne xii. hore sunt diei ⁊ amore ductus deduxit eos secum in hierusalem: vt pro nobis portaret:vnde videns mors se succumbi ab amore vires accipit ⁊ duxit eum ad ortum. Et timore mortis concussus orabat auferri a se calicem passionis:⁊ amor adest ⁊ astringit eum:vt dicat Non tamen fiat voluntas mea: sz tua. Itez mors aggreditur ⁊ timorem immittit vt oret auferri calicem passionis. Et amor p̄sto adest ⁊ constringit eum:vt non sua: sed dei voluntas fiat: vnde mors videns se succumbere ab amore traxit interim amor christum ad orandum ⁊ tantum immittit timorem christo:vt in agonia esset ⁊ factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrētis in terram. Et amor adest in facto ⁊ secum duxit angelum confortās eum ex amore ⁊ angelus confortatur ⁊ amor traxit christum ad iudeos qui venerant ad capiendum eum: ⁊ ex amore et angelo confortat:⁊ amor constringit eum vt illos resurgat dicens. Si me queritis ecce assum. Iterum mors aggregitur vt iterum illum occidat ⁊ fugiat quod ⁊ fecit:sed la mors astringit eum vt ille iterū resurgat:⁊ seip̄m se illis crucifigendum offerat:⁊ tunc constrictus amore seipsum obtulit eis dicens. Si me queritis sinite hos abire. Tunc amor ligat eum ⁊ ducit euz tanq̄z agnum mansuetum ad victimam:vnde mors videns se amplius non posse adiuuari. Iterum stimulat Petrum vt defendat magistrum suum ⁊ Petrus amputauit auri. serui summi pontificis ⁊ amor constrinxit christum vt Petrum reprehendat quod ⁊ fecit dicens. Petre pone gladium tuum in locū suum. Quomodo implebūtur scripture ꝓphetarum:qz sic oportet pati xp̄m mors lāguida tētat pylatū vt illū dimittat: amor stimulat vt barrabā dimittat ⁊ xp̄m

occidat mors vrorem pylati stimulat vt christum liberet mors damat crucifige crucifige eū mors pylatum inuadit vt dicat nullam causam mortis inuenio in eum illum emendatum dimittam amor replicat. Et sic mors tota languida remanet sed amor fortissimus ducit eum ad crucem ⁊ ibi eum suspendit in penam peccati hominis. ⁊ tandem amor pro nobis occidit eum: ⁊ mors mortua est quando in ligno crucis inclinato capite mortua vita est. Ideo hec prima de cā diligendus est: quia in amore nos preuenit: ideo diligamus eum: qr ipse prior dilexit nos. Secundo dixi ꝙ deus diligendus est ratione perceptorum beneficiorum. qđ est enim animal ita ferox crudele ⁊ austerum vt non beneficio domesticetur immo mansuescit. quāto ergo magis homo debet domesticari ⁊ diligere suum benefactorem qui non est bestia sed animal rationale ⁊ vt ad mememoriaz reducamus quot ⁊ quanta beneficia nobis contulit vt ex ipsis illū diligamus: in presentiarum sex beneficia ad memoriam vobis reducam pretermissis aliis vt moueamur ad diligendum.

Primum beneficium sunt sensus exteriores.

Secundum potentie interiores.

Tertiū liberalitas actōis.

Quartum est ciuilis conditionis.

Quintum est generalis participationis.

Sextum finis intermiatōis.

¶ Primum beneficium illatū homini sunt sensus exteriores. nam vt homo posset cauere pericula. q̄ cecus sepe incurrit modo offendēdo pedem modo frangendo sibi caput modo cadendo in aquam mō in ignez: ⁊ sic de alijs periculis dedit homini visum. post hoc dedit auditum vt intelligeret doctrinā quia animalia que carent auditu indisciplinabilia sunt. dedit olfactum vt sentiat ne corrumpatur i cerebro ex corruptela cadaueris. Dedit gustum vt participet dulce ⁊ amarum. Dedit tactuz vt sentiat delectabilia ⁊ nociua. Ecce et qualia beneficia sunt ista ⁊ ista solum dedit homini vt illum soluz cognoscat suuz auctorez: ⁊ euz diligat ergo ratione istoz beneficiorum a nobis diligēdus est. ¶ Secundum beneficium sunt potētie interiores: quia non solum dominus illum muniuit exterius: sed etiam interius. vnde ornauit euz interius tribus potentijs. s. memoria intelligentia ⁊ voluntate. Memoria vt futura memorando sciat se regere quia memoria in se reseruat preterita que audiuit ⁊ vidit ⁊ cum ratione preteriti scire futura facit. Et ideo homo per ea q̄ memoratur scit se et sua dirigere qđ facere nesciret nisi haberet memoriam. insuper dedit ei intellectum vt addiscat ⁊ sciat ꝙ bō sine scientia dicitur esse imperfect9 ideo vt perficeretur dedit ei intellectum: ideo homo naturaliter scire desiderat. i. Metha. Tertio dedit ei voluntatem cuius obiectuz est bonum vt ipsum summuz bonuz appeteret: quia omne illō qđ voluntas vult et appetit semper

vult sub ratione boni: ⁊ hoc deus summe dedit voluntati vt summū bonum vellet quo adepto nil me9 cogitari possit: ⁊ sic ex istis beneficijs interioribus illum diligere debemus. Tertium beneficium qui proprie ad electionem se extē dit. Electio autem eorum est que sunt ad finem qđ non est concessū alijs animalibus: quia animalia naturaliter agunt ⁊ non per electionem. Sed deus hoc solum dedit homini vt opus eius esset meritorium: quia ꝙ factum est naturaliter vel necessario non est meritorium: ideo dedit ei liberum arbitrium vt opus eius meritorium esset: ideo homo vocatur animal liberum ꝙ nulli creature alteri dicitur esse datum: ideo ratione beneficij diligendus est deus. Quartum beneficiū est ciuilis conditionis. Nam ꝺm pḥm homo est animal ciuile ꝺm naturam: sz hoc ad ciuilem cōditionem pertinet vt homo cum alijs viuat ita ꝙ alios nō perturbet: ⁊ vt hoc facere possz dedit ei legē naturaliter. qđ sibi vult fieri alteri faciat: ⁊ hoc qr nolebat deus ꝙ aliquem offenderet vt pacifice viuere posset nec fuisset op9 legis scripture vel alterius legis sed legem vere seruasset. Et ideo quia legem talem ad ciuiliter viuere dum dedit: ideo obligamur ad ipsum diligendum. Quintum beneficium est generalis participationis. s. cum omnibus creaturis quod beneficium nulli creature alteri dō esse concessum. Nā habet esse cum lapidibus, viuere cū plantis cum animalibus sentire ⁊ intelligere cum angelis: ⁊ iō consideratis tot et tantis beneficijs summe diligendus est. Sextum beneficium est quia constituunt hominem finis omnis creature: quia omnis creatura solum creata est propter hominem. Naz herbe create sunt propter animalia ⁊ animalia creata sunt soluz ꝓpter hominem ⁊ sic de singulis. Et sic patet ꝙ omnia creata sunt ꝓpter hominem: ideo anima ratione beneficiorum actualium diligend9 ē ne canis nobilioris sit ⁊ qui beneficiorum non obliuiscitur. Tertio diligendus est quia est preceptuz dei. Luce. xx. Diliges dominuz deum tuum. Et talis dilectio summe vnicuiq; necessaria est: quia sine ipsa quis salutem consequi nō potest: ideo anima supradictis rationibus consideratis. Diliges dominum deuz tuū: qr qui diligit legem implebit. Tunc anima facā pater qđ hortaris. Sed queso q̄t tuor dubia declarari quibus declaratis acquiescam. Et primum quia christus dicit in euangelio. Si mundus me odit. vtrum sit possibile deum habere odio. Secūdū vtrum deus sit magis diligēdus ꝙ seipsum. Tertium vtrum possit diligi deus absq; hoc qđ diligitur proximus. Quartum vtruz absq; culpa possit proximus odio haberi. ¶ Circa primum nota beatum Tho. ij. ij. q. xxvij. ar. i. vbi dicit ꝙ dilectio dei potest dupliciter considerari. vno modo ꝺm diuinā essentiam aut ꝺm suos effectus. Si consideremus diuinam essentiaz: que est summe bonitatis ⁊ perfe

ctionis a nullo potest odio haberi. Sed si consideretur deus ꝑz suos effectus, nam aliqui sunt effect⁹ dei que nullo modo repugnāt voluntati humane vt est viuere. intelligere ⁊ omnia alia bona que habemus a deo: quia bona non repugnant voluntati humane, imsuper ꝙ est nobis mirificos ⁊ prestabilis supee malicio. Sed sunt alij effectus dei qui repugnāt totaliter voluntati humane sicut infligio pene cohibitio peccatorum ꝑ legem dei ⁊ omnino repugnāt voluntati depranate: quia hoc vellet facere malum ⁊ viuere inique ⁊ deus qui iustus est punit ⁊ flagellat: ⁊ quia talis punitio ⁊ prohibitio malorum sunt effectus dei: nō inquātum ad hos effectus potest odio haberi de quo dr̄ in euangelio Johan. vij. Mundus me odit id est homines mundani qui depranate viuere volunt odiunt me ⁊ patrem meum. Et sic patet ad p̄mum. ¶ Circa secundum dico ꝙ homo debet magis diligere deum ꝙ seipsum, qō ꝓbatur triplici ter: scz

Ratione.
Auctoritate,
Exemplo.

Et primo ratione. Nāvnūquodq; naturale magis inclinatur ad illud qō est bonum vniuersale simpliciter ꝙ ad illud qō est singulare tm̄ ꝓprium lege nature. Exemplum est. naturaliter em̄ pars corporis se exponit ꝑ conseruatione totius corporis. ita cum deꝰ sit p̄n cipium ⁊ vniuersale bonum totius entis nos vero particular̄ ergo sumper omnia est diligendus. Secundo probatur auctoritate Augustinus di. Ante omnia diligatur fratres karissimi deꝰ demū proximꝰ quia ista precepta sunt principaliter nobis data. Tertio probatur exemplo. Nam in virtutibus politicis venenosissimis se exponunt ⁊ sua ⁊ mortis etiam periculo ꝑ totius reipublice conseruatione: vt patet ꝫm qō recitat Valerius ō rege codro atheniēsiū qui se i bello habitu simulato morti tradidit pro liberatiōe patrie que alio modo liberari non poterat vt oraculo apollinis fuerat sibi declaratum ꝙ patriam suam ab obsidiōe romanorum liberaret si in prelio obijsset qno defuncto in prelio patria liberata est ⁊ inter deos computatus est. Unde. i. Machab. vi. ō eleazar elegerat mori vt suū populum liberaret vide hystoriam: quia pulchra est. Optinam quelibet ciuitas haberet vnum zelantem pro bono rei principio: sed qz propria communibus preferuntur: ideo ciuitates destruuntur: quia bonū cōe semper preferri dz bono particulari. Sed cum deus sit bonum vniuersale totius a quo descendit omne bonum esse sub quo continetur angelus homo ⁊ omnis creatura: ⁊ cum ab eo habeamus bonum nature ⁊ bonuz gratie. Et quicquid boni habemus a deo est: ideo naturali inclinatione plusq̄ nosipsos diligendus est: ⁊ sic pz ad ꝫm. ¶ Circa tertium Gregoriꝰ dicit ꝙ nō pōt diligi deus absq; qō diligatur proximꝰ: ⁊ ratio quicūq; diligit aliquez oportz

ꝙ diligat dilectos ab eo ⁊ eos qui coniuncti sunt. Et nullus est qui magis coniunctus deo ꝙ homo: nec etiam magis dilectus deo ꝙ homo: quia nus ꝙ angelus apprehendit sed semen abrahe quā charitatem ostendit nobis magis ꝙ hominibus ꝙ alijs creaturis: qa propter nos homines ⁊ ꝓpter nostram salutem descendit de celis: ergo ex istis cognoscitur ꝙ homines magis diliguntur a deo ꝙ aliqua alia creatura. De qua dilectione miranda ait Dauid in p̄s. Vbi quid est homo qz magnificas eum: quia gloria ⁊ honore eum coronasti vsq; ad pisces maris ex q̄bus cognoscatur ꝙ est nulla creatura magis dilecta a deo ꝙ sit homo: ergo quicunq; est dilector dei oportet ꝙ diligat ꝓximum q̄ sup̄er omnia dilectus a deo ⁊ sic patet ꝙ non potest diligi deus nisi diligatur proximus. ¶ Circa q̄rtum vtruz proximꝰ possit odio haberi qz dr̄ in euangelio Jo. vij. Nō potest mundus odisse vos. i. homines mundi odire vos. ex quib⁹ nobis patet ꝙ proximus non potest odio haberi. Nota beatum Tho. ij. ij. q. xxiij. ar. i. vbi dicit ꝙ odium amori opponitur. vnde habet odium tantuz de ratione mali ꝙ tum amor de ratione boni. Plus amor debetur proximo: ꝫm illud quod habet a deo ⁊ non ꝫm illud quod habet a seipso vel a dyabolo. habet enim a deo naturam ⁊ gratiaz a seipso ⁊ a diabolo habet culpaz vnde odio dr̄e ꝓximi ꝫm illud qō hz a se ⁊ a diabolo. s. sua hz mala sic tale odium proximi, s. odire culpā est sanctū ⁊ bonū. Hz ipsa natura ⁊ gratia proximi non potest absq; culpa odio haberi. i. Jo. ij. Qui odit fratrem suum in tenebris est sed tenebre sunt peccata: ergo fine peccato non potest odio haberi. si ꝓphdolor vtinam hodiernis temporibus peccata homines fugerēt peccatores nec habitarent cū eis nec conuersarentur. Et habitam⁹ cum ipsis ⁊ ad parentelas contrahimur vt in nobis verificetur illud p̄s. Videbas furē curreba cum eo ⁊ cum adulteris portionē tuam ponebas. vnde ergo anima debes diligere naturam proximi que est a deo ⁊ odire peccata vt cōformeris voluntati: quia altissimus odio habet peccatores naturaliter: qz diligit omnia que sunt fine culpa: ita ⁊ tu ex odiendo culpā ⁊ diligendo naturaz que est a deo quia nō potest diligi deus nisi diligatur proximus: ⁊ sic faciendo vitam ⁊ gratiam consequeris hic in presenti ⁊ gloriā in futuro. Amen.

¶ Feria quarta de passione.

Non quere vltionē nec memor eris iniurie ciuiū tuorum Leui. xix. Anima fidelis ex̄ in missa audiuit dei preceptuz ꝙ non tantum vult ꝙ homo ḡatuitam dictam de iniuria sibi illata sed vult

vt non recordetur iniurie ciuium suorum. vnde hoc persentiens relicta missa venit ad me ⁊ pro sui introductione querit dubium declarari. Utruz dilectio inimici sit possibilis que est ratio huius questionis o anima nonne scire debes ꝙ deꝰ non precipit nisi illud qđ est possibile. Sed ipe precipit tibi talem dilectionem Mat. v. Ego aũt dico vobis diligite inimicos vros ergo talis dilectio est possibil qđ ergo me interrogas? ratio que me mouet pater est. Nam dicitur. viij Ethi. ꝙ natura maxie fugit triste ⁊ appetit dilectionem. Sed dilectio inimici inducit ad tristiciam: ergo videtur impossibile illum diligere cum sit contra naturaz. Nota anima ꝙ talis dilectio inimici sit probatur ratione ⁊ auctoritate Et primo ꝓbatur ratione. Nã dicit Philosophꝰ in postpdicamentꝭ ꝙ si vnuz contrariorꝝ est i natura ⁊ reliqua omnia: sed in terra ẽ album oportet esse suum contrariũ scz nigruz. Sz in natura dulce oz esse amarum: ita si in natura reperiatur amor ⁊ dilectio inimici sed odium amici oportet ꝙ reperiatur amor ⁊ dilectio iimici ꝝ ꝙ odium reperiatur in natura propter ista ita esse in omni lege. Et prio probatur in lege nature. Nã cayn fratrem suum interfecit. Et sic ex ista lege ꝓbatur odium amici. scz deo ꝓbatur in lege paganorum. Naz recitat Tit' liuius: de origine vrbis ꝙ Iuliavxor Tarquini quia tarquinus fuit vltimus rex romanorum consuluit virũ suũ tarquinũ vtinterficeret tullũ prez suũ regẽ romanorum vt terquinus vir suus succederet in imperiũ: ⁊ tarquin fecit consilium vxoris sue ⁊ succesit in imperium. Ecce odium amici filij ad patrem. Facto vero rege tarquino vxor eius ascendit currũ vt iret ad visitandum eum: dum iret vidit cadauer patris sui viri i sepultum: fecitq ascendere currus super corpus patris: vt ponit Augustinus de ciuitate dei: ⁊ sic patz in illa lege odium amici. Tertio ꝓbatur in lege iudeorum. Nam dauid ⁊ saul amantissimi: ⁊ tñ saul i tantum odium motus est contra dauid: ꝙ multotiens quesiuit illũ occidere. Et sic patet ꝙ contrariuz scz amor inimici reperitur in natura qz odium amici est in natura: vt ꝓbatum est: ergo oportet ꝙ reperiatur amor inimici in natura. Et sicut odium amici est in illa natura patet etiã ꝙ dilectio inimici in natura est possibilis qđ ꝓbatur auctoritate Matthe. v. Ego aũt dico vobis diligite inimicos vestros sed xps nõ precepit nisi qđ est possibile: ergo talis dilectõi est possibilis: ⁊ nõ tantum possibilis: sz etiã talis dilectio est de necessitate salutis. ꝓbatur. Naz precepta negatiua obligãt semp ⁊ nulla cadit in ipis dispensatio: sed talis dilectio inimici est preceptũ negatiuuz: qđ sit preceptum negatiuuz: patet in verbo assumpto dicente sub precepto. Non queres ⁊c. Et pro declaratione huius materie notate septem que ad dilectionem inimicorum nos inducunt. Et primum diuine vltionis consideratio. Secundum consequende miserationis.

Tertiũ mentalis afflictõis. Quartum corporalis vnionis. Quintũ copiose lucrationis. Sextum legalis inclinatõnis. Septimũ eternalis dãnationus. ¶ Circa primũ dicatur. naz non est deus vt homo vt mentiatur ipse enim suo ore dicit. mihi vindictam ⁊ ego retribuam dicit dominus. Et pro declaratione huius queritur vtrum deus peccatũ impunituz dimittat? bea. Tho. i. ij. questi. lxxxvij. arti. v. dicit ꝙ non. Et confirmatur per illud anſel. lib. i. cur deus homo. vbi dicit. Tene certissime ꝙ nec deus potest peccatum impunitum nec bonuz irremuneratum dimittere. et hoc quia iustus est. sz non dicitur esse iustus nisi vt bõis bona ⁊ malis mala reddat. vnde cõfirmatur per aliud dictum Augus. nullum malum impunitum nec bonũ irremuneratum dimittet. vnde multotiens ꝛcredit ꝙ malum a nobis ꝓpetratuz sit in obliuione coꝝ deo cui incũbit reddere ꝑm merita vnicuiq perpetrata. Et nuncvidebis qđ vnus suspenditur: alius decapitatur ⁊ vnus vna morte moritur alius alia: ⁊ tunc dices ⁊ non credidissem ꝙ deus fecisset mihi talem vindictam. ergovindicta fibi oino dimittenda est qui ait mihi vindictam ⁊ ego retribuaz semper. patet multiplici exẽplo. Qualem nãq vindictaz fecit pro populo suo contra pharaonem quẽ submersit in mari cum omni exercitu suo. Qualem vindictam fecit de susanna patet danielis. xiij. Qualez vindictam fecit de iohanne baptista quia puellam saltantem terra deglutiuit cum matre. Qualẽ vindictam fecit iudeos de morte christi: quia vndena centenamilia mortui sunt: fame ⁊ ense. Ideo anima ratione diuine dilectõis inimici diligendi sunt. Secũdo dixi quia diligendi sunt inimici ratione consequende miserationis. Nam dicitur Jaco. ij. Judicium sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiam: vt patet in seruo ingrato Ideo dicit christus Matth. xv. Sic ⁊ pater vester celestis faciet vobis si non remiseritis vnusquisq fratri suo de cordibus vestris. vnde anima ista non sunt verba creature sed creatoris qui ait. ce. ⁊ ter. pibunt verba autem mea non transibunt. Quantum autem vtilitatẽ habet talis iniuriaruz remissio dicitur ecclesie. Relin que primo no centi tet tibi deprecãti peccata soluent. qđ declarat Augustꝰ. dicens. Si quis vestrum sacrilegiũ aduleriuz homicidium roganti dimiserit sic ⁊ ipse dimittet minora peccantibus. Et rationẽ assignat bea. Tho. ij. ij. vbi. dicit. ꝙ quanto aliq iniuria in plures redundat tanto grauius est peccatum: ⁊ inde ẽ ꝙ grauius peccat percutiens principem alapa ꝙ personaz priuatam. ⁊ hoc ideo quia percussio ꝓncipis redundat in iniuriam totius reip. vnde iniuria illata in personaz habentem dignitatem grande ẽ peccatum: sed cum christus sit rex regum ⁊ dominus dominantiũ. ideo quotiens peccamus mortaliter totiens eum offendimus. vnde ergo habemus ꝙ iniuriam iniuriasue nobis illatas primo relaxare deo

bemus quia preceptum nobis est ℣Math.xi. Dimitte si qd habes adversus aliquem vt et pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vra. Dimittite ergo dilectissimi ne dicatur vobis. ℣Math.xviij. Serue nequā omne debitū dimisi tibi quoniam rogasti me nōne ergo oportuit ⁊ te misereri sicut ⁊ ego tui misertus sum. quante vtilitatis sit talis iniuriarum relaxatio declarat augustinꝰ di. Triplicem inimicoꝝ vos admoneo fratres charissimi: quia ad sanandū. vulnera peccatorum nullum medicamentuꝝ vtilius esse cognosco. vnde forsitā dicit aliquis obstinatus. O non possū indulgere: quia fecit mihi sic. ⁊ sic fine causa talibꝰ respondet august. di. O quicunqꝫ es ille qui attendis quid tibi fecerit homo quare nō attendis quid tu feceris deo. Nota quattuor stultitie iracundorum. primo qui ē iracundus seipsum occidit vt tandeꝫ tunicaꝫ proximi laceret. tunica caro in. ps. Concidisti saccum: meuꝫ id est corpus christi. si ergo corpꝰ christi vocatur sacus quanto magis corpus cuiuslibet alterius. Et qui occidunt propriam animaꝫ vt corpus alterius percutiāt ita facture agunt. ps. Gladius eorum intret in corda eoruꝫ. glo. august. de persecutoribꝫ duo facit de se ignez vt comburat. ps. In laqueum cadat in ipsuꝫ. augu. non est malus qui fibypsi prius non noceat. Certius ipsum quem amauit sanum deseruit dum esset infirmus dum per oppositū deberet compati. vnde boetius de consolatione apud sapientes nullus locus odio protsus relinquitur. Naꝫ bonos quis nisi stultissimus oderit: malos autem odisse ratione caret practica. Quarto cum quis sibi abstulit suum ipse invidictam proiecit qō remansit. Ridiculum enim est odio nocentis innocentiam perdere: ergo fatuus est qui ablata tunicavl aliquo simili vult cum hoc perdere celum ⁊ deum ⁊ animam. practica ⁊ additur qō bellare dꝫ contrario: scilicet amore contra odiū: ⁊ bellat similis scilicet odio. Unde medicine a contrario sumuntur. Prouerbio. vicesimoquinto. Si esurierit inimicus tuus ciba illum ⁊ si sitit da illi potum. ergo anima qō tibi vis fieri alteri facias. Certio dixi qꝫ diligendi sunt inimici ratione mentalis afflictionis. Nā omne contrarium est causa tristicie eo qꝫ remouet a voluntate hoc quod sibi delectabile est. Nam vita hominis est voluntati contraria. Ideo in mente est causa tristicie: ⁊ quia turbatio auffert pacem ⁊ quietem tanqꝫ contraria voluntati non desideratur quia est causa afflictionis ⁊ tristicie. Ideo dicit Philosophus octauo Ethico. qꝫ maxime sunt triste et appetitu delectabile. Unde inimicus vt inimicus repugnat voluntati: quia remouet mentis quietem hinc est qꝫ inimicus est causa tristicie duꝫ videtur. vnde in se multi sunt pacifici ⁊ nullam turbationem habent in mente: sed cum vident inimicum accēduntur ad iram sicut faciebat Saul cum Dauid. vnde saul dum non videbat dauid pacifice stabat. cum autem ipsum videbat plurimum contristabatur in corde suo: ita vt tristiciam videret in facie: ⁊ ideo vt talis tristicia auferatur diligamus inimicos nostros. Quaro dixi qꝫ diligēdi sunt inimici ratiōe corporalis vnionis. nam videmꝰ qꝫ in vno corpore habemus multa membra: ⁊ omnia membra nō ostendere actum hūc cum tanta est vnio charitatis adinuicem qꝫ vnum membrum aliquando seruit ⁊ comparatur ratione naturalis vnionis: sic ⁊ nos spiritualiter facere debemus. Cum enim sumus vnum corpus in xpō singuli alter in alterius membra: vt dicit apostolus. Ideo ratione talis vnionis inimicos diligere debemus. Et licet inimicꝰ sit tibi: inimicus tamen nō debet esse tuus proximus a deo: ideo ratione talis vnionis diligēdus est. Quinto dixi qꝫ diligendi sunt inimici ratione copiose lucrationis. Et pro declaratione queritur quod est magis meritorium aut diligere amicos aut inimicos. beatus Thomas ij.ij.q.ij.articulo.vij.di.qꝫ est maioris meriti diligere inimicum qꝫ amicum. probatur. Nam cui philosophum virtus est semper circa difficile: sed difficilius est diligere inimicum qꝫ amicum: ergo maioris meriti. pbatur. Nam delectāt amici: inimici vero nō: quia potest diligi amicus eo qꝫ vtilis sit: ⁊ talis amicitia nō est meritoria sicut dicitur ℣Matthei. Si diligitis eos qui vos diligūt quā mercedem habebitis. quasi dicat: nullam. Ergo nō est meritorium diligere amicū. Sed ad diligendum inimicum nō accedit alia ratio: nisi deus. Sed magis meritorium est diligere inimicum ꝓpter deum qꝫ amicum ꝓpter se. Si autem dicat ambos diligo ꝓpter deum adhuc maioris ē meriti diligere inimicuꝫ ꝓpter deum qꝫ amicuꝫ ꝓpter deum. Et rō qꝫ dilectio inimici ad maiora se extendit. s. vsqꝫ ad inimicum: qꝫ fortius est diligere qꝫ amicum. sicut enim virtus ignis dicitur fortior qꝫto ad remotiora se extendit ⁊ fortius imprimitur in ligno viridi qꝫ sicco ꝓpter resistentiam quam habet in viridi: sic dilectio proximi tanto fortior ⁊ in nobis ostenditꝰ qꝫ ipsam difficiliora adimplem. Ratio: qꝫ copiosior lucratio est inimici qꝫ amici. Sexto dixi qꝫ inimicum diligere debemus rōne legalis inclinationis. i. lege naturali: qꝫ quidem nos inducit ad illū diligēdum. naꝫ dicit eccle. Omne aial diligit sibi simile naturaliter: ⁊ qꝫqꝫ sit inimicus. tū filius est: ergo illuꝫ diligere debemus. Ad hanc naturalem dilectionē inducit pylatus iudeos ad christum diligendum eis christum presentando flagellatum ⁊ spinis coronatum dicens. Ecce homo: ac si vellet dicere omne animal debet compati que sunt eius speciei. Et quia hic homo est ⁊ vos iudei estis. Ideo illi compati debetis: ⁊ quia egerunt contra hanc legē nature: ideo nec ipis cōpassi sunt tpe destructionis hieru salem: nec hodiernis temporibus quisqꝫ compatitur eis. Septimo dixi qꝫ debemus diligere inimicos ꝓpter periculum dānatōis eterne

quã incurrimus illum nõ diligendo. Et hoc ꝓpter multa mala que proueniũt ex odio que queso nota te. Primũ est quia non solum habemus odio inimicũ sed oia que illius sunt. Secũduꝫ quia ex inimicitia reuelat eius archana ꝓtra q̃s dicitur Prouer. Quod viderit oculi tui ne ꝓferas iniurgio ne cuꝫ dehonestaueris inimicum tuũ.postea emendare non possis. Tertio quia semper querit contrariuꝫ inimici ideo talibus non est credendum in dictis iplorꝫ: quia hoc dicũt vt mutuo se confundãt. Quarto quia facit hominem mutum:qz inimicũ non salutat nec vult salutari nõ loquitur nec vult sibi loq̃. quinto querit archana inimici vt illuꝫ confundat ⁊ vituperet. sexto quia si audit bonũ de inimico cruciatur ⁊ affligitur ⁊ tristatur vnõ gaudere õberet vt exigit ordo charitatis imo qõ plus est efficitur amici inimicus inimicũ laudantis qz ex inimicitia multa pcã mortalia pueniũt. ideo non immerito tales dãnantur eternaliter. ꝓbatur exemplo nã le.invi.patrũ q̃ erant duo inimici capitales q̃ nec precibus amicoꝝ nec prelatoꝝ nec iniurijs excõmunicationũ vnq̃ pacificari potuerũt ⁊ sicut vixerũt mortui sunt vnde accidit casus q̃ quidam sctũs pater q̃ multa laborauerat ꝓ pace ipsoꝝ trãsiret a ciuitate vsq̃ ad heremũ in quo habitabat viditq̃ in campo illos duos quos cognouerat viuos cũ enſib? semuicem ꝑcutientes q̃ in corpibus eoꝝ non erat aliq̃ pars sanitatis vnde sctũs pater admirans ait quid hoc vult dicere fratres.respondeũt. tu nãq̃ pater laborasti pro pace nostra ⁊ non potuisti pacificare vnde iusto dei iudicio i pena vere derisionis semper sum? et in isto supplicio semp erim? er sic pater recessit.nõ anima si dãnationem euadere vis serua mandatuꝫ tibi a deo datum. quia non ꝓpit nisi qõ saluti necessariũ est.di.ego autẽ dico vobis diligite inimicos vestros vt sitis filij patris vestri qui in celis est q̃ solem suum oriri facit super bonos ⁊ malos.tũt aia faciam pater qõ hortaris. sed queso q̃ttuor dubia declarari ⁊c. Primũ vtrũ dilectõ inimici sit de necessitate salutis. Secũdum vtruꝫ inimico signa charitatis de necessitate exhibenda sint. Tertium vtrum tales non diligentes inimicũ possint licite orare deũ di.dimitte nobis debita nostra ⁊c. Quarto cum demones sint inimici nostri ⁊ nostri inimici sunt diligendi a nobis vtrum demones sint ex charitate diligendi. ¶ Circa primũ dicit beatus Tho. q̃ dilectio inimici potest tripliciter ꝯsiderari. primo vt inimici esset erroneũ qz esset diligere malũ alterius ex iniuria nobis illata: ⁊ sic diligere eos solum ex iniuria erroneũ est exemplũ. naꝫ habes inimicũ facientẽ aliquid malum placitũ tue voluntati tunc dices volo tuus esse amic? quia feci sti tale opus mihi placitũ ⁊ sic culpa eius erit causa huius amicitie qõ erroneũ est qz nil aliõ est q̃ diligere malũ alterius. Aliomõ dilectio inimici põt ꝯsiderari q̃tuꝫ ad naturã in vniuersali:qz ẽ eiusdem

nature nobis cũ ⁊ caro ⁊ frater noster est: ⁊ sic i gñali dilectio inimici est de necessitate salutis. vt si aliquis diligit deuꝫ ⁊ ꝓximũ opꝫ vt ab illa gñalitate nõ excludet ꝓximuꝫ inimicũ. ⁊ ratio qz nõ põt diligi deus nisi diligat ꝓximus. tertio põt ꝯsiderari dilectio inimici i speciali vt moueat motu dilectionis ad diligendũ inimicũ ex eo solum qz inimic? est ab arti. necessitatis ⁊ talis dilectio nõ est de necessitate salut̃:qz etiã moueri motu dilectionis in spãli ad quoslibꝫ hoies in singulari nõ est de necessitate salutis: qz hoc esset impossibile diligere oñes hoies in spãli. Est aũt de necessitate salutis ẽm preparationẽ animi vt scz hõ habeat animũ preparatũ ad hoc q̃ singulariť inimicũ diligat si necessitas occurrat ⁊ isto mõ dilectio inimici est de necessitate salutis ⁊ sic ꝓz ad primũ. ¶ Circa secũduꝫ nota bea. Tho. dicentẽ q̃ sunt q̃dam beneficia ⁊ signa charitatis q̃ exhibere ꝓximis in cõmuni vt puta q̃ aliquis oret ꝓ oĩbus fidelibus et ꝓ toto populo aut qñ aliquis impenderet beneficiũ toti ciuitati et talia beneficia et signa charitatis inimicis est de necessitate salutis. si ei nõ exhiberent talia signa charitatis inimicis hoc ꝓtineret ad amorẽ vindicte ꝓtra illud le.in ꝓphia misse.nec eris memor iniurie ci.t.ideo orandũ est ꝓ omĩbus ⁊ ꝓ iustis primo vt perseuerent ⁊ ꝓ peccãtorib? vt ꝓuertant.alia vero sũt signa charitatis q̃ quis exhibet ꝑticulariter aliquib? ꝑsonis ⁊ talia signa dilectõis exhibere nõ est de necessitate salutis nisi esset in arti.necessitatis vt dr Prouer. Si esurierit inimic? tuus ciba illũ: ⁊ si sitit da illi potũ. ⁊ sic ꝓz ad scõm. ¶ Circa tertiũ dr q̃ tales orãtes põt in duplici statu ꝙsi. aut tanq̃ ꝑsone priuate aut tanq̃ cões. si enim vt persone priuate scz vt pctõres inq̃ntum pctõres sunt hñtes ꝓximuꝫ odio male ⁊ ꝓtra se orant dicentes. Dimitte nobis debita nostra ⁊c. Hꝫ non dimittũt ꝓximo nostro orant deũ vt illis etiã pcã sua nõ dimittat. q̃ ergo insani sũt tales sic orãtes cum odio.primo enim orant cõtra se. secũdo quia amittũt fructũ sue orationis ergo anima dimittet ⁊ dimittetur tibi. Alij vero orant vt persone cões tales bene orãt q̃ tũcunq̃ peccatores sunt qz orant in persona ecclesie que sine culpa ẽ Et etiam dimittit debitoribꝰ suis ideo orant vt deus etiaꝫ dimittat eis debita sua ⁊ sic ꝓz ad tertium. ¶ Circa quartuꝫ ⁊c. Dico q̃ illa q̃ nobis beneficia impẽdunt õbent a nobis ex charitate diligi. Sed ꝓ demones hoies excitant ad virtutes ergo videť q̃ sint ex charitate diligẽdi. Rñdeo q̃ aliquid ex charitate diligitur dupliciter. vnomõ illos ꝓncipaliter ad quos amicitia se extendit ⁊ sic amicitia charitatis ad demones habere non possumus. Et ratio quia ꝓtinet ad rationẽꝫ amicitie ⁊ amicis nostris bonũ velimus ⁊ ꝓ maxime bonuꝫ et ne vite qõ ꝓncipaliť respicit charitas ⁊ hoc bonũ demonib? optare nõ possum? quia hoc repugnat charitati fidei ꝓ quã eius iusticia approbať. Si aũt dicať demones

sunt causa nostri meriti dico ꝙ illud est per accidēs: quia finis iporum est malus scz vt nos mactent ⁊ perdant. ita ꝙ ex parte ipsoꝝ nō est charitas sed odiuz quia vellēt nos priuari suo fine ad quā creati erant: ⁊ ideo non sunt ex charitate diligendi: sed solum illi ex charitate diligendi sunt qui saluari possunt. ¶ Sed demones, ⁊ dānati saluari non possunt: ideo ex charitate diligendi nō sunt. ¶ Et solum existētes in hac vita saluari possunt: nō ipsi ex charitate diligendi sunt: qz sine charitate nulla virtus eē pōt vera virtus: ergo dilige dīm deū tuū ⁊ primum tuū sicut teipsum. ¶ Et licet primus tuus sit inimicꝰ dicit augustinꝰ de doctrina christiana tamen nō desunt ꝓpinqui: ergo illum dilige sicut teipsum ⁊ vitam inuenies.

¶ Feria.v. de passione de iustificatione.

¶ Domine deus ne despicias ppl'um ⁊c. ¶ Dia fidelis existens in missa audiuit danielem ꝓphām dīm deuote depcantem. vñ deus sua mīa iustificet populū suū a pctis eoꝝ. vñ ꝓcedens audit xp̄m in euāgelio iustificasse peccatricē mariā magdalenā. Dimissa sunt ei pctā multa vñ ꝓsentiens relicta missa venit ad me ⁊ p sui introductōe q̄rit dubiū declarari. Vtrū iustificare pctōrem sit maius opꝰ dei ꝙ creare celū ⁊ terrā. q̄ est ratio huiꝰ q̄siti o aia nōne edoceris in. p̄s. ¶ Diserationes sup oia opa eius hoc ergo scito q̄d me interrogas: rō q̄ me mouet pr̄ est. nā iustificatio impij est bonū ꝑticulare hois ⁊ creare celū ⁊ terrā est bonū vl'e si bonū vniuersale est maiꝰ bonū ꝙ ꝑticulare vniꝰ hois ⁊ creare celū ⁊ terrā sit maiꝰ opus dei ꝙ iustificatio impij. ¶ Nota aia tria maxima opa dei in quibꝰ ostendit maximi dei oipotentia. ¶ Et primū est creatio. scōm ē iustificatio. tertiuz est glificatio est maximū opꝰ dei. ¶ Primū opꝰ dei in quo oīdit suam oipotētiā ē creaturaꝝ: qz ex nihilo creauit. 2m opus dei ē iustificatio q̄ quidē nil aliud ē vt. s. thomas i scripto suo di. ꝙ iustificatio ē trāsmutatio de statu culpe ad statum gr̄e qđ ē maximū opꝰ de. ¶ Dō aūt querit qđ est magꝭ opus dei ex his duobꝰ aut creatio oīm rerū aut iustificatio pctōr. ebe. ¶ ho. di. ꝙ aliqđ dr magnū dupl'r. vno mō ex pte modi agendi. alio mō ex pte magnitudinis eiꝰ id qđ fit. ¶ Prio mō ex pte modi agēdi nō est dubitandū ꝙ creatio ē maiꝰ opus dei ꝙ iustificatio. ¶ Et rō qz i creatorē nihil p̄supponit: qz ex nihilo cūcta creauit sua volūtate trīa ⁊ volēte creauit: ꝫ ad iust. p̄su. vo. ⁊ gr̄a qua peccator iustificat: sed maiꝰ est de nihilo aliquid facere ꝙ transmutare vnū in aliud. i. pctōrē de statu culpe ad statum gratie. ¶ Sed ꝙ minꝰ fit trasmutare vnā naturā in aliā ꝙ ex nihilo aliquid facere ꝓbatur exemplo. nā ignis sua naturali virtute trasmutat substantiā ligni in substantiam ignis. ¶ Sed ꝙ natus

ta nec aliquis possit ex nihilo aliquid facere nisi solus deus nō est possibile: ergo hoc primo mō maiꝰ est opus dei creare celum ⁊ terraz sicut ex nihilo creauit ꝙ iustificare impiū scz illum tranimutare de statu culpe ad statum gratie. ¶ Scz si consideretur magnū secūdo modo: scz finem creationis ⁊ iustificationis sic dico ꝙ iustificatio ē maius opus dei ꝙ creatio. ꝓbatur. nam in iustificatiōe peccatoris datur homi nobilius esse ꝙ in creatione quia in iustificatione peccatoris datur esse gratie per qđ homo peruenit ad ipsam beatitudinē. ꝓbatur. nam dānati habent esse nature ⁊ tamen nō saluatur sicut hō per eē gratie qđ habet in iustificatione sua ideo respectu finis maiꝰ opus est iustificatio impij ꝙ creare celum ⁊ terrā qđ ostendit augustinus sup Joh. super illud verbū maiora horū faciet dicens. ¶ Maiꝰ est de impio facere pium ꝙ creare celū. ⁊ terrā. ⁊ assignat causam qz celum ⁊ terra transibunt: qz creata sunt ad finez creatū salus autem iustoꝝ ineternū stat: qz iustificatō peccatoris ineternū stat ⁊ ad eternū finem ⁊ quia eternū est maius tpali: sed iustificatio est ad finem eternū ⁊ res create ad finē temporalē ordinate sunt. maius est iustificatio impij ꝙ creare celū ⁊ terrā. ¶ Tertiū opus dei in quo oīdit suā oīpotentiā est glificatio sctōrum. ¶ Modo q̄ritur qđ est maiꝰ opꝰ dei aut glorificatō sctōꝝ aut iustificatio impij. dico ꝙ iustificatio impij cuiꝰ ratio pōt maius est donū dei accedere gratiaz impio q̄ erat dignꝰ pena eterna ꝙ glorificare iustum qui erat dignus premio eterno teste saluatore lucas. gaudiuz est angelis ⁊c. ⁊ sic pz ꝙ maius est opꝰ dei iustificare ꝙ creare celuz ⁊ terraz ⁊ glorificare sanctos. ¶ Et quia deus suā oipotentiā ostenderat in creatione oīm rerum ⁊ etiam suaz oipotentiam ostenderat glorificādo sanctos quos de limbo eduxerat in die ascensionis: ideo hodie ostendere voluit suam omnipotētiam in iustificando animā peccatricem: qz tranimutauit eaz de statu culpe ad statum gratie pro qua iustificatione deprecatur Daniel in verbo assumpto dicens. domīe domine ne despicias. ¶ Circa quam iustificationem qua xp̄s iustificauit hodie mariā magdalenā ⁊ qua quotidie iustificat nos aliqua dubia speculatiua erunt declaranda. ¶ Et primū que sint cause iustificationis marie magdalene ⁊ cuiusli bet pctōris. ¶ Secūdum vtrum talis iustificatio peccatoris sit miraculosa. ¶ Tertium vtrum iustificatō qua iustificatur peccator penitentia sit equalis iustificatōis baptismi. ¶ ¶ Circa primū notate ꝙ varie fuerūt opiniones volētes ꝙ multe fuissent ⁊ essent cause iustificationis peccatoris. naz multi volebant ꝙ merita preterita eēnt cause iustificationis pctōris. nā multi volebāt ⁊ iste sunt opiones origenis qui posuit aias hūanas ab initio creatas ⁊ 2m diuersitatem suoꝝ operum diuersos status eos sortiri in hoc mūdo corporibꝰ vnitas. ¶ Sed opiniones excludit apl's dicēs, ¶ Cū in mundū nati fuissent

aut aliquid egissent boni vl' mali: non ex operibus:sed ex voluntate dei:ꝛ alibi. Elegit vos ante mundi cōstitutionem:ergo merita peccata nō sunt cause electionis alicuius. Delictum dicebant ꝙ merita presentia erant cause electionis alicuius.nam peregrinari dixerunt ꝙ initium benefaciendi erat a nobis cōsummatio:aut fit a deo: contra quos dicit.ij. Corin.iij. Non sumus sufficientes aliquid a nobis quasi ex nobis:quomodo ergo erimus sufficientes operari. Delictuz dolebant ꝙ merita futura essent cause electionis alicuius dicentes ꝙ deus ordinauerat ab eterno dare gratiam vni:qz.s.eum bene vsuruz gratia:sicut si rex daret equū vni quem sciret eo bene vsurum:ꝛ sic dicebant:qz merita futura erūt cause electionis alicuius:ꝛ hoc patet esse falsum:qz licet deus eligat aliquem ad beatitudinem ꝙ merita diuina tamē ꝓuidenti a ꝓducit effectus ꝙ operationes causarum secundaꝝ.tamen illi effectus non sunt cause electionis alicuius. Et ratio'quia sicut deus preordinauit se daturum gloriam alicui ex meritis suis:preordinauit ei etiaz dare gratiam vt opera eius sint meritoria vite eterne. Et si dominus nō omnibus dat hanc gratiam in nullo istorum iniuste agit: vt dicit beatus Thomas. Nec est ei imputandum si homo bonum nō agat Ꝙuis homo sine gratia bonum agere nō possit:quia licet nullus ꝙ motum liberi arbitrij diuinā gratiam:nec mutari nec aduocari possit:possunt tamen seipsos impedire ne eam recipiant:sicut sol mundum illuminās imputetur ei qui oculos suos:sz ex hoc aliquod malum sequitur:licet videre non possit:nisi lumine solis preueniatur. Non ergo deum inculpare debemus:sed nosipsos cum possumꝰ preparare nos mediante gratia ꝑueniente ad gratiam suscipiendaz iustificantem nolumus.ergo abijcienda est talis opinio ponens ꝙ merita presentia preterita ꝛ futura sint causa electionis alicuius. sed soluz est electio dei singularis ponatur exemplum ꝙ ibi sint decem pauperes in extrema necessitate constituti ꝛ tuo motu ꝛ voluntate eligas vnum ad miserandum Unde est ꝙ potius eligis illum ꝙ alios cum sint omnes in necessitate constituti. Nulla alia ratio assignari potest:nisi quia sic tibi placet talis electio:vocatur electio dei singularis de qua loquitur Hugo de sancto victore dicēs O anima cogita si cogitare potes quot ꝛ quanti in tui comparatione abiecti sunt qui hanc gratiam que data est tibi consequi nō potuerunt.quot principes:quot diuites:quot philosophi sapientes: qz illos gratia priuauit:te autē dotauit:elegit te sponsus tuus ex omnibus rōnabilibus:scilicet angelis.elegit te ex omnibus mortalibus: scilicet hominibus paganis iudeis.adamauit te'ex oībus peccatoribus christianis:qz illos gratia priuauit:te autem dotauit. Et sic patet ꝙ causa qua iustificauit peccatricem animam ꝛ iustificantur peccatores est nō alia causa nisi electio dei singularis. Et tamen licet deus ista electione singulari eligat vnū ꝛ nō aliū:tamen nulli facit iniuriam:quia vnicuiq; qđ suum est semper tribuit: sed si sua benignitate vult alicui supererogare nulli facit iniuriam: quia de suo potest facere quod vult:vt patet in euangelio Matthei de laborantibus vinee:qz primi arbitrabantur plus se accepturos: ꝛ ait. Amice:nō facio tibi iniuriam:nonne licet mihi facere quod volo:tolle quod tuum est ꝛ vade. Sic deus si superabundanter dat gratiam vni ꝛ nō alteri:nulli facit iniuriaz qz qđ vnicuiq; est semp tribuit:ꝛ sic patet ad primum. ¶ Circa secūdum vtruz talis iustificatio sit miraculosa:dico ꝙ est miraculosa:et ratio:quia sicut est miraculosuz suscitare mortuum corporaliter: ita suscitare mortuuz spiritualiter:qz rō spūalis est nobilior ꝛ maior rōne corporali:ꝛ hoc ideo:qz ad nobilius esse ꝛ finem ꝓducitur homo ꝙ rōnem spūalem qđ fit in iustificatione peccatoris deducit ei ad esse gratie ꝛ glorie:ꝛ sicut rō corporalis dicit miraculosa:multo fortius spūalis: dicetur miraculosa. Et ꝙ declaratione huius materie nota te ꝙ talis iustificatio peccatoris qua iustificatur peccator dicit miraculosa:ꝛ per septem vias iustificat deus peccatorem. Et primo ꝙ diuinorum somniorꝝ visionē. Secundo ꝙ angelicā illuminationez. Tertio per gratie dei infusionem. Quarto ꝙ diuini verbi penetrationem. Quinto ꝙ diuinoꝝ iudicioꝝ cōminationem. Sexto ꝙ diuinoꝝ miraculorum operationez. Septimo ꝙ deificam operationem. Primo ergo talis iustificatio est miraculosa:qz iustificat ꝙ diuinoꝝ somniorum visionem. Et ꝙ declaratione notandū ꝙ cum peccator sit in continuo motu passionum ꝛ contra spiritum agitatur:ꝛ etiam inique tenetur a dyabolo: sic dum vigilat indispositus est ad diuinas reuelationes ꝙ non tantū dei:sed etiam sui pdit cognitionez.ꝓs. Nō intellexerunt ꝛ in tenebris ambulabant:ꝛ sic aqua agitata est indisposita ad susceptionez ymagines alicuius:sic deus dum cor peccatoris est nimis indispositum: sz quādo dormit est aptissimum ad virtutes:ideo tali tempore apparet ipi peccatori ꝙ visionem somni ꝛ ipm de peccatis corrigit ꝛ reprehendit vt patet genesis.ij.ꝙ cum Abrahā peregrinaret iuxta preceptum domini venit ad ciuitatem gezare in qua regnabat abimelech gezare ꝙ videns sarram vxorem abrahe: et audiēs ex ore vtriusq; ꝙ soror sua esset tulit eam vt cubaret cum ea: cum ergo esset in lecto anteq; tangeret arreptus est a somno:cuz ergo dormiret apparuit ei dominus ipmq; reprehēdit de muliere sublata abrahe dicēs ꝙ erat vxor sua ꝛ ꝙ abrahām esset seruus suus: ꝛ ꝙ illam sibi intactam redderet alterq; morereꝛ cum omni familia sua qui subito excitatus a somno surgēs ꝺ lecto restituit sibi vxorem suam intactam: nec deceteroꝰ peccauit abimelech cōtra abrahā: sed dedit ei boues ꝛ oues seruos ꝛ ancillas ꝛ mille argenteos terrē

ñ ad habitandū. Ecce quomodo iste per somnum a domino suo ita fuit cōuersus ⁊ nunc̄ peruersus ⁊ sic iste primus modus indistinctionis dicitur miraculosus propter diuinorum somniorum visionem. Ista obiciunt beati Thome ij.ij.⁊c. Secūdo ista iustificatio dicitur miraculosa per angelicam illuminationē. Et pro declaratione notādum q̄ sicut in corporalibus operationibus corpora superiora regunt inferiora:⁊ sicut angeli superiores regunt inferiores: sic homo a superioribus ꝟm corpus regitur a celestibus corporib⁹ ⁊ ꝟm naturam rerum ab angelo.s.p illuminationem spiritualē que ḡuis multis modis fieri possit: tamen vnus modus est singularis. vnde angelus reducit hominī ad memoriam sua peccata ⁊ iudicia dei ⁊ p uocat hominem ad tristiciam ⁊ lachrymas ⁊ ꝓpter hoc dicitur miraculosa conuersio talium pcōrum. Huius exemplum habemus iudicum primo ⁊ secundo. Cum dñs mandasset moysi.deute.vij.q̄ chananeos cum suis ydolis delerent nec amicitiam:nec cōnubia cū eis haberent:⁊ tñ contrarium fecerunt Angelus aūt dñi descendit de celo ⁊ reprehendit eos valde dure: pplūs aūt dei hoc audito fleuerunt fletu magno:ita vt locus ille amodo vocarur locus lachrymaꝝ:⁊ cuꝫ hoc obtulerunt dño hostias ⁊ seruierunt dño cunctis diebus iosue: et sic angelica illuminatione talis iustificatio dicitur miraculosa.tertio iustificatio dicit miraculosa p gratie dñi infusionem,i. q̄ fit p dñm ex gratia cuꝫ peccator nō meretur pane quo velit. Et p declaratione notandū q̄ quattuor cōcurrūt ad iustificationem peccatoris que in instanti fiunt:⁊ sic talis conuersio peccatoꝝ dicit miraculosa:⁊ qz ista quattuor sūt pulcherrima ad sciendum: ideo oportet q̄ bene declarentur. Ad horum aūt declarationeꝫ supponit q̄ nemo potest resurgere a pcō sine gratia:nec vitare peccatum sine gratia:nec mereri vitam eternam sine gratia: vnde prius habebo gratiam q̄ sim dispositus ad gratiam vl nunc̄ habebo:⁊ sic nō habebo vitaꝫ eternā nec remissionem peccatorū: nec reparationem ad gratiā cum nō possum habere ex me imputandū est mihi:sed deo q̄ debet sua gratia p uenire. Notate quattuor que exiguantur ad iustificationē peccatoris. Primū est ꝓpatatio ad gratiā Secundū est motus liberi arbitrij in deum. Tertium motus liberi arbitrij in peccatum. Quartuꝫ remissio culpe.modo gratia infundit nisi ꝓparato. Sed qualiter peccator ꝓparatur ⁊ cuꝫ hoc qualiter iustificetur. Notate q̄ ista subtilia vnde declarari non possunt nisi p exemplum. Nota bene. Exemplū ponatur q̄ sit homo ebrius q̄ se ponat ad dormiendum in fimo quem pater custodit donec excitet a somno isto iterum ponat q̄ sol radios suos exponat ⁊ expandit sup ipsum dormientem in fimo de qua nuditate infirm⁹ tristatur. vnde videns eius tristiciam sibi remittit offensam. Sic peccator velut ebrius est dormiens in fimo peccatorum:

immo dormit in sepulchro peccatorum:⁊ sicut sol illuminat dormientez:ita deus lumine diuine gratie p̄uenit ⁊ illuminat peccatorem ⁊ excitat ad aperiendum oculos: qz deus primum q̄ fecit preuenit peccatorem dormientem in peccato:⁊ talis splendor est cuiusdaz dni gratuiti quodc̄ donuꝫ est gratia gratis data que datur absc̄ meritis q̄ datur ad vtilitatem:nec ad huc est gratia gratū faciens:qz pcator adhuc dormit in pcō priuatus talis.s.gratia gratum faciens sed hoc est vnū auxilium gratuitū quo peccator inuitat ad lumē gratie.i.ij.q.cix.ar.vi.ar.i. Hoc autē lumine solis sicut non cōpellitur homo ad aliquid:ita hoc lumine gratie ⁊ dono gratuito homine dormiente vl excitante nō com.nec suuꝫ liberum arbitriuꝫ consentit. Tunc a somno excitato:sed confortat ad cōsentiendum deo vt lumen gratie suscipiat.modo sicut a somno excitatus est liber ad aperiendum oculos vl nō aperiendum sic peccator si vult tenere mentis oculos clausos pōr:sed si aperit per suum liberum arbitrium cōsentit. Tunc sic a somno excitatus p eundem solem illuminat:sic p gratiam informetur. et primū q̄ intuet somno excitatus illuminatus a sole ē ipe sol. Sic peccator gratia illuminat primum p suum liberum arbitrium mouetur in deum. Secundus q̄ sibi occurrit excitatio ad videndum est ipm esse infirmo. Sic peccator illuminatus ꝟz q̄ sibi occurrit est motus liberi arbitrij in peccatum suum. Sed sicut pater recipit filium suum ad gratiam suam ebrietatē detestans remittit iniuriam:sic deus peccatum detestans suscipit ad misericordiā remittendo peccatum.e.p.q.s.in responsione:⁊ licet ista videantur fieri successiue enim fiunt ista quattuor in instanti:⁊ non datur inter ista prioritas ordinis:ipse namc̄ deus sicut sol. Primo ifundit splendorez gratie. Secundo mouet oculum mentis in deum. Tertio monet ad peccatū detestādum. Quarto remittit vt pater offensam: ⁊ sic deus iustificat detestationem.e.q.ar.viij. Huius autē conuersionis habem⁹ exemplum de beato Matheo euangelista de quo habem⁹ Matthei.i.⁊ Luce.v.q̄ cū transiret iesus vidit hominem sedentez in theloneo Matthēū noie quem vocauit dicēs. Sequere me ⁊c. Et statim relictis oībus secut⁹ est cuꝫ ⁊ ipm recepit in domum suaꝫ ⁊ fecit ei grande conuiuium: nec dem ceps reuersus est theloneuꝫ. Ecce quomodo Matheus p gratuituꝫ donum diuinitus xp̄s fuit motus ad gratiam ⁊ quō subito infusa illi gratia subito motus fuit in deū offensum:⁊ subito motus fuit ad pcm detestandū:⁊ subito facta fuit remissio.vñ subito reliquit pcm ⁊ casus pcī ⁊ subito secutus est iesum:⁊ sic apparet tertia conuersio miraculosa quā p gratuitā domini infusionem in integritatis iustificationem. Quarta iustificatio dicitur miraculosa diuum verbi penetratiōe. Dicit enī Dauid in p̄a. Dñs dabit verbū euangeli. virtute multa, Vñ petrus cum p̄mo ꝓponeret

verbum dei fuit tanta virtus ipsius verbi q̄ conuersi fuerunt quinq̄ milia hominum. In secunda vero predicatione cōuersi sūt tria milia Act.iiij. Ex eorum autez sic conuersi nemo eorum redit ad peccatum nec ad causas peccati: sed omnia bona sua posuerunt ad pedes discipulorum. O tales fuerūt conuersi conuersione miraculosa diuini verbi penetratione. Quinta iustificatio dicitur miraculosa diuinorum iudiciorum communatione. vnde hoc sepe est habituatus in vicijs ꝛ peccatis ꝛ maxime carnalibus ꝛ sepe orat ad deum. vnde deus sic cōmunicatur q̄ timore iudiciorum dei subito conuertitur ꝛ petit veniam. Exemplum habemus de Dauid qui cuz peccasset cum bersabee tandē dē per ꝓphetam nathan fuit mors comminata qua comminatiōe fuit ita contritus q̄ immediate fuit conuersus.ij. Roma.xij. Et idem habetur de ezechia qui per comminationem sibi factam per Isa. Fleuit fletu magno.iiij. Roma.ij Sexto iustificatio dr̄ miraculosa miraculorum operatione. Sūt eī q̄plures ita duri ꝛ obstinati ī peccatis q̄ sine miraculis nō conuertuntur. deus autem pius his prouidere volens facit aliq̄d miraculum vt inde conuertantur. Exemplum habem⁹ de latrone in cruce qui vsq̄ ad mortem perseuerauit in suo peccato ꝛ in cruce cum socio ꝛ scribis blasphemauit xp̄um qui tandem videns miracula que fiebant subito conuersus est ꝛ paradisum sibi promisit. Septimo iustificatio dicitur miraculosa dei fica imperatione sic conuersus fuit paulus cui xp̄us apparens de celo illum luce conuertit ac iustificauit que iustificatio dicitur miraculosa. Et vero beato Eustachio inter cornua cerui apparuit ꝛ illum conuertit ac iustificauit. ꝛ sic ꝑz secundum dubium quō iustificatio peccatori dicitur miraculosa. ¶ Circa tertium dubium ꝛc. dico q̄ facta compar atione inter illaz ꝛ istam. dico q̄ maior est iustificatio in pena q̄ in baptismo. Et ratio quia per iustificationem nō solum remittitur vnum peccatuz sed pluraq̄ illigant aiam ad penam eternam. Sed iustificatio baptismi solum fit remissio vn⁹ peccati. s. originalis verūtñ baptism⁹ est sacramentum magis excellēs q̄ penitentia q̄ peccator iustificat qz est primū oim sacramentorum tamen maior fit iustificatio qua iustificauit hodie mariam magdalenaz: qz ex lebete fit fiala ꝛ ex peccante facta est christi discipula p̄ per gratiam ꝛ in futuro per gloriam. Amen.

¶ Feria sexta de passione.

Domine omnes qui te derelinquūt cōfundantur recedentes a te: quia dr̄ reliquūt venas aquarum viuentium dn̄m Iech.xvij. Anima fidelis existens in missa audit ex dilectione misse

prophetam peccatoribus maledicentez: quia sine prudentia regun tur in suis operationibus qz derelinquunt dominum qui est vena aquarum viuentium id est illum a quo omnis sapientia procedit. vnde hoc audito relicta missa venit ad me ꝛ pro sui introductione querit dubium declarari. Utrum in peccatoribus possit esse prudētia. Que ratio huius questi o anima nonne edoceris a philosopho vi. Ethico. Impossibile est eñ prudentem esse non habentem bonuz sed nullus peccator est bonus: ergo nullus peccator potest eē prudens. Probatur. Nam Seneca de quattuor virtutibus ait. Si animus tuus prudens esse cupit dispensetur tribus temporib⁹. preterea memorare presentia ordinate ꝛ futura prouidere. Hz ista nō sunt in peccatoribus: ergo in ipsis non est prudentia: hoc ergo scito quid me interrogas: ratio que me mouet pater est. Nam dicitur Luce.xvi. q̄ filij huius mundi sancti prudentiores filijs lucis sunt in gñatione sua. Sed filij hui⁹ seculi sūt peccatores: ergo in peccatoribus potest esse prudentia. Et etiaz Luce.xvi. dr̄ q̄ laudauit dñs vilicuz iniquitatis quia prudenter egisset: ergo in ipsis potest esse prudēter. Nota anima. Bea. Tho.ij.ij.q.xiij. vbi dicit q̄ in peccatoribus nullo modo pōt esse prudentia. Et pro declaratione huius dicti nota q̄ multiplex est prudentia. Prima ē falsa siue per similitudine dictam sicut si diceremus ista est similis huic ex qua illud videtur esse hoc: ita q̄ falsa prudentia hz quandaz filitudinem cum vera prudentia: iō talis prudentia falsa dr̄ eē prudentia q̄q̄ vere non sit prudētia ꝛ ista dr̄ in peccatoribus eē vt sūt illi qui ꝑ malo fine aliqua disponunt contingentia illi fini habet falsam prudentiaz inq̄tum illud qd̄ accipit per finem non est ꝑ bonum sed ꝑm similitudinē sicut dr̄ aliquis bonus latro. Naz talis latro pōt dici latro prudens: qz nouos modos ꝛ vias adiuenit ad latrocinandum. Et talis prudentia falsa potest dici esse in peccatorib⁹ Et de hac loquitur xp̄us di. Filij hui⁹ seculi. i. peccatores prudentiores sunt filijs lucis in generatione sua. Ac si vellem dicere q̄ peccatores faciant malum regunt prudentia qui vere non est prudentia adiueniendo nouos modos vt nō perdant corpus ꝛ aiam ꝛ res tpales ꝛ filij lucis non reguntur prudentia falsa qd̄ dr̄ in peccatoribus de qua dicit apl⁹s.xxviij. prudentia carnis mors est. Sed natura vel prudentia que est in peccatoribus nullo modo potest esse illa q̄ bene disponit ea que sunt agenda ꝓpter bonum finem recte consiliatur iudicat ꝛ precipit. Et hec sola dr̄ que in peccatoribus esse nō potest vt clare apparet in euangelio hodierno: quia iudei hodie fecer̄t primum consilium contra christū di. Jo.xi. Quid faciemus quia hic homo multa signa facit si dimittimus eum: sic omnes credent ī euz venientq̄ romani ꝛ tollent locuz nostrum ꝛ gentem. Et q̄tūcunq̄ adiueniret nouos modos ne Ro-

mani perderent eos ac locum, sed quia finis fuit malus: scz interfi cere: ideo eorum consiliuz fuit abs qz prudentia vera sed ficta prudē tia: ideo ipsi cum talibus maledi cuntur a deo vt dicit verbum assū ptum dicens. Dñe omnes qui. Et ne dilectissimi in vestris consilijs communib⁹ aut particularibus sit imprudentia quia non esset ibi de us per gratiam sed per vindictam ideo notate q reperio in sacra scp tura quattuor consilia contra xp̄z in quibus adest christus per vin dictam: qz aguntur sine pruden tia tc. Primum qz contra virtutez t honestatem est. Secundum est contra primum. Tertium est con tra bonum publicum t ciuitatem Quartum est contra ecclesie liber tatem. Primum consilium contra xp̄m est contra virtutem t hone statem ad quod sequitur sanitatis corruptio. de quo loquitur Nūeri xxv. q balaam propheta dedit cō silium balaas regis moabitarum vt si velletvictoriam contra muli eres suas israel induceret ad ydo latrandum i peccatum carnale cō sentientes. Post adorato Belphe gor: t ipso populo irato domino contra israel haberetvictoriam: et ob h peccato mortui sunt vna die rum. xxiij. milia nisi phinees obste tisset cecidissent omnes: quia ipse placauit dominum. Eodemmodo Jonadab consuluit amon filium dauid contra thamar sororez suā t eam incestauit consilio ionadab ij. Reg. xiij. vnde illud consilium temporibus hodiernis datur sic contra virtutem honestis inuen culis mulieribus multa eis pro mittentes vt eas vituperent. Un de tales consiliatores contra hanc virtutem honestis in ipsorum cō silijs non est deus per gratiaz: qz regitur sine prudentia vt patet in consilio dato susanne a falsis iu dicibus dicens. Nem commiscere nobiscum in quo quidem suo con silio fuit deus per vindictam id ē suscitauit deus sp̄z pueri paru. s. t sicut male iudicauerunt id ē ma le perierunt Daniel. xiij. Sed con tra supradictum consilium dicit a christo restringatur feda voluntas i. Thimo. c. iiij. Hec estvolūtas dei sanctificatio vt abstineatis vos ab omni fornicatione vt sciat vnus quisq; vas suum possidere in san ctificatione t honore: t in tali con silio est deus per gratiam: quis re gulatur prudētia ex eo q non est contra christuz sed pro xp̄o quod est primum consilium. Secundū consilium contra christum in quo non est prudentia: ideo non est ibi deus sed per vindictam est consili um datum contra prorimum: ad quod sequitur charitatis disiun ctio: vnde contra tales consulto res scribitur Gen. xxiij. Symeon t leui vasa iniquitatis in cōsilijs populorū non veni t anima mea quia in furore suo occiderunt vi rum maledictus furor eorum. Nota q iacob dicit verba contra duos filios symeō t leui ex eo q ad invicem tantum consuluerunt in tantum damnum prorimorum si cut fuit in occisione omnium ho minum ciuitatis salem vbis Sy chomorum propter vindictaz stu

pri sororis eorum dinam. Un de m: supradicta prophetia male dixit consilium illorum duorum fi liorum ꝓphetice viderat q de istis duobus filijs debebant nasci ille due dicte nationes de quibus ho die fit memoria in euangelio ho derno dicē. iob. xi. Colligerūt cō. pō. t pharisei. Nam pōtifices fue runt de tribu leui: pharisei vero ō tribu symeō: ideo de ipsis dicit Ja cob ꝓphetico spiritu. Occident vi rum. i. xp̄m: quia de illis duabus tribubus processerunt sacerdotes t pharisei qui fuerunt principalis causa mortis christi. Et ls eum p prijs manibus non occidunt t nō potius eos per quorum consiliuz homines extinguntur: ita licet p prijs manibus iudei xp̄m non oc ciderunt tamen eis mors xp̄i im putatur quia xp̄m lingua interfe cerunt di. Tolle tolle crucifige eū. Et quia consilium ipsorum fuit cō tra prorimi charitatem: ideo non fuit ibi deus per gratiam sed per vindictam: quia vndena centena milia mortui sunt fame t gladio. Et non minus venditi triginta p vno denario ceteri qui supersunt ex ipsis iudeis maledicti sunt ma ledictione cayn: quia vagi t profu gi vadunt super terram. Et hoc quia tales consiliatores cōtra xp̄i charitatem direrunt. Sanguis eius super nos t super filios no stros: t sic seruiunt omnibus gen tibus. Sed christi consilium illo charitatem imitari di. Joban. xv. Hec mando vobis vt diligatis in uicem sicut dilexi vos: quin i hoc cognoscerent omnes q mei disci puli eritis si dilectionem habuis seris adinuicem in quo est deus p gratiam: ideo illud consilium imi tari non debemus quod est secun dum consilium contra christum: scilicet quando est contra proximi charitatem. Tertium contra chri stum in quo est deus per vindictā quia non regitur prudentia. illud enim est quod est contra publicaz ciuitatez ad quod sequitur ipsius charitatis confusio. Et ratio sicut in bonis consistit honor salus et profectus reipublice: ita vt in ma lis consultoribus consistit mani ma confusio t subuersio eiusdem Unde Tullius libro de senectute dicit q consultor in republica in naui in qua aliqui sētinam exhau riunt: aliqui cordas insuper tra hunt: alius gubernat themonē ip se vero quietus sedet in pupi: et multo maiora facit. Et dicit Avi cena q cōsilians est sicut dans for mam ꝑm quam alius habet ope rari t dirigi. Consiliarius se ha bet sicut cor in corpore. Unde Ro mulus qui condidit vrbem quam ex nomine suo romam vocat t de cem ex senibus elegit: quorum consilio omnia agebantur quos se natores propter senectutem t pa tres propter sollicitudinem cure nominauit christus dicens Jude is. Reddite que sunt Cesaris Ce sari t que sunt dei deo. Et hoc vt bonum reipublice conseruetur. Et Apostolus ad Romanos. xiij. Cui vectigal vectigal: et cui tribu tum tributum. Et hoc vt bonum

commune conseruari possit. vnde consilium contra christum est quãdo datur contra iniquos qui conati sunt cum rege magno anthiocho confundere ciuitatem hierusalem quod & fecerunt licet male successerit eis: vt patet ibidem. cuius oppositum fecerunt viri rõani qui pro defensione reipubli. se morti tradiderũt: ideo anima hoc fac. & viues. Quartum consilium contra christum est qõ datur contra ecclesie libertatem ex quo seq̃tur excõmunicatio expressa vt patet in decretalibus de verbo ad v̄bum & tales consultores sunt ipso facto excommunicati a iure. notan. q̃ quis iustificatur aut excõmunicatur a iure aut iudice. Ad ire quis excommunicatur quando incidit in sententiam excommunicationis maioris vt sunt heretici incidentes in heresim iam damnatã vt sunt etiam defensores talium. quia etiam diceret q̃ ecclesia romana non esset caput. qui etiaz violenter verberaret clericum. q̃ etiam frangeret ecclesiaz: vel quid enorme committeret in ea vt accipiendo corpus christi destruendo altare frangendo ex contemptu crucem vel imponendo collectas: vel exactiones in clericos vel ecclesijs iurisditõez prelatoruz euacuantes ipso facto tales absq̃ eo q̃ excommunicentur sunt excõicati a iure nec tales debent absolui nisi satisfaciant. Sed excommunicatos a iudice solus episcopus excommunicare potest excõicatione maiori. que dicitur anathema. Et ideo consulentes ecclesie libertatẽ sunt excõmunicati a iure modo supradicto. Et vt clariorẽ noticiam habeam⁹ de hac materia excõmunicationis cũ sit maximum periculum aiaz aliqua de excõicatiõe videnda sunt. Et p̃mo videndum est quid sit excõmunicatio. Dico q̃ excõmunicatio est separatio a cõmunione eccl'e quo ad oia. Et p̃ huius dicti nota beatũ Tho. iiij. sen. dicẽtem q̃ sicut homo p̃ baptismũ positus in eccl'a ad duo ascribit. s. ad celum fidelium & ad sacramentoz̄ pticipationem. Ita aliquis in ecclesia potest extra fieri. Uno modo vt tantũmodo separet a participatione sacramentoruz: & hoc erit excõmunicatio minor. Alio modo vt excludat ab vtroq̃. s. a pticipatione sacramentorũ & a cõione fidelium: & sic erit excõmunicatio maior & peccata talium in hoc verbo cõtinentur. Os orare vale cõmunis mẽsa negat. Os ad osculuz pacis excõmunicatus non recipit vt xp̃i discipuli a xp̃o recipiebant: ideo inter xp̃ianos vt xp̃i heredes introductum est. Orare q̃ eccl'a orat p̃ suis fidelibus pro excõicatis non orat. Vale vt excõmunicati nõi saluentur. Cõmunis cũ excõmunicatis nõ cõmunicet. Mẽsam negat nec cum ipsis comedat. Unde dicit Brego. Precepta pastoris iusta vl' iniusta sunt timenda. Et p̃ declaratione huius dicti nota beatũ Tho. iiij. sen. vbi dicit q̃ excommunicatio potest esse iniusta duplicit̃. Uno modo ex parte excõmunicãtis. Alio modo ex parte excõmunicationis ipsius. Primo si excommunicãs excõmunicaret: aut odio aut passione aut tanq̃ male informatus. Et licet talis excõmunicatio ratõe huius sit iniusta seruato iuris ordine tamen timenda est licet ille q̃ excõmunicat peccet mortaliter. tamen ille qui tali modo ẽ excõmunicatus valet illa excõmunicatio. p̃batur exemplo. legit nãq̃ fuisse quidaz sanctus sacerdos cui⁹ parrochiani non ferentes eũ p̃pter eius correctionem diffamauerunt eum apud episcopuz. Episcopus vero informatus excõmunicauit eum ꝑm formam legis. Ille vero videns se iniuste excõmunicatum non fecit mentionem de ipsa': sed dedit locum ire et iuit ad teucros & fidez xp̃i constantissime predicauit de quo subijt martyriũ vnde corpus ei⁹ sepultum est ibidem in quadã abbatia in qua multis claruit miraculis: sed dũ ibidẽ diuina celebrarentur visibiliter corpus lebat de sepulchro & extra ecclesiã stabat vsq̃ dum diuina erãt finita: ꝺ̃ videns abbas pallio indutus & stola accessit ad corp⁹ et adiurauit vtrum miracula sua essent vera & quare diuina sufferre non posset. Rñdit miracula mea vera sunt quia vere christi martyr sum: sed in ecclesia dum diuina celebrant non valeo qz excõmunicatus decessi & Iz fuerim excõicatus iniuste ex odio tñ timẽda est: ideo te deprecor vt me absoluas: qz absolutus celũ intrabo & pro te dñm deprecabor quo facto venit cuz absolutione epi ad corpus & illuz absoluit & mox ecclesiam intrauit et nunc̃ deinceps exiuit. Et apparuit abbati gras referens de tanto beneficio di'. Scias me tui gratia celũ intrasse & p̃ te dominũ rogabo. Et sic patet q̃ iusta vel iniusta timenda est: quia si non relinqueret aliqd̃ malum non vtiq̃ timenda esset. Alio modo dicitur excommunicatio iniusta ex parte ipsius excõmunicatoris quãdo iferꝛ sine iuris ordine pretermisso: tũc si sit talis error ex parte ipsius sine tũc non habet effectum sed iuris ordine non pretermisso iusta vel iniusta timenda est. Si ergo ania iniusta timẽda est quãto fortius iusta timenda est: ergo consultoribꝰ contra ecclesie libertatez que pena in pñti & in futuro grauissima est: iõ anima caue q̃tum potes ne cõtra ecclesie libertatem consiliũ prebeas quia est contra p̃imũ qz ecclesia xp̃i est. Tunc aia facã pater qd̃ hortaris: ꝟ queso quattuor dubia declarari &c. Primũ vtrũ participantes cũ excõmunicat̃ sint vt et ipi excõicati & vtq̃ mortaliter peccẽt Secũdum vtrũ excõicatus stante excõicatione possit. absolui a suis peccatis. Tertiũ vtrũ iniuste excõmunicat⁹ confessus & contrit⁹ possit recipere corpus xp̃i sine peccato. Quartũ vtq̃ quis inuito possit absolui ab excõicatione. ¶ Circa p̃mum dico q̃ excõicatio potest fieri in alium dupliciter. vno mõ q̃ fit excõicatus cũ omnib⁹ participãtibus cuz eo. Et tunc non est dubiũ q̃ quicũq̃ participat cuz eo & ipse excõicatus maiori excõicatione. Aut est excõicatus ipe simpliciter Et tunc beatus Tho. iiij. in tertium di. xviij. arti. iiij. dicit q̃ si quis participat in crimẽ prebendo auxiliũ

¶ p̃ iij

ꝛ fauorem ꝛ ꝯsilium. Et sic iterum est excõicatus maiori excõicatõne aut pticipatus verbo aut mensa ꝛ sic excõicatus est minori excõicatione que separat talem a sacramentoꝝ participatione ꝛ non a cõione fidelium. ꝛ qz ecclesia inducit excõmunicationem ad medelam ꝛ non ad interitum: ideo excipiũtur aliq̃ qui cum excõicatis participare pñt quidem in isto versu continẽtur Utile leo humile res ignorata necesse est. vtile refertur ad verba salutis qz ille qui pertinet ad salutẽ excõicati licet cum eo participare. lex vero refertur ad magnum: quia vxor viro debitum est ꝛ obsequiũ licet reddere. humile referr̃ ad subditos vt filij serui ꝛ ancille si ad excõmunicatorẽ fuerit subditi. Sed de filijs intellige non esse de mãcipatis. ignorantia non excusat participantes cum eo. necessitas etiam excusat: quia si peregrini irent per terras excõicatoꝝ licꝫ elemosynas petere etiã si excõicatus esset in extrema necessitate constitut̃ licet ei subuenire. Supradicta semota nullomõ licet participare cum eis. Sed modo licet queri vtrum participantes eũ ipsis excõicatis peccent mortaliter. Dico ꝙ non nisi p ticipent in crimine vel in contẽptu ecclesie. Et ratio qz a petõ mortali nullus potest eũ absoluere nisi habeat super eum iurisdictionem vt ppu⁹ sacerdos. Sed quilibꝫ sacerdos potest absoluere a tali excõicatione ergo non est peccatum mortale. Sed si participat in crimine vel in contẽptu ecclesie non tantum excõicatus; sed etiam peccat mortaliter. ergo aia caue ab excõicatione ꝛ ab excommunicatis ne tibi malum sit propter ipsos: ꝛ sic patet ad primum. ¶ Circa secundum dico ꝙ nullus potest sacerdos absoluere peccatorem a suis peccatis nisi per pr⁹ absoluat eũ ab excommunicatione: quia excõmunicatus quãdiu est excommunicatus non est particeps sacrosãcte ecclesie: quia ipse non est de gremio ecclesie ꝛ ideo per pr⁹ sem per confessor debet absoluere penitentem ab excõmunicatione maioris prelati si potest vel reuertat eũ ad superiorem prelatum si commode fieri possit ꝛ si non possit illum remittere ꝙ illo tpe confessor absoluat eum ad cautelam ꝙ cõcito poterit ibit cito pro absolutõne. hoc intellige nisi in articulo mort̃ vel maxime necessitatis qz a quacũq; scientia ꝛ a quocũq; sacerdote potest absolui. ¶ Circa tertiũ vtrum excõicat⁹ confessus ꝛ contrit⁹ possit digne recipere corpus xpi absq; peccato mortali ꝛ veniali. dico ꝙ suspensus ꝛ interdictus ac excõicatus non dz cõicare: quia illo tempore non sunt de gremio ecclesie ꝛ quia supradicti non sunt de corpe xpi mistico iõ priuãtur isto cibo ꝛ sic patet ad tertium. ¶ Circa quartum vtrum ꝗs inuite possit absolui ab excõicatione? respõdeo ꝑm Tho. iiij. sen. di. xviij. vbi dicit ꝙ malum culpe ꝛ pene in hoc differunt qz malum culpe est principium in nobis: qz omne peccatum a voluntate hominis procedit: ergo est a nobis ꝛ non ab alio. Sed pena nullo mõ est a nobis sed ab

alio. s. ab affligente. Non enim requiritur ad penã qõd sit volũtaria: imo magis de rõne pene est contra voluntatẽ esse: ꝛ ideo sicut petã nõ cõmittunt̃: nisi a volũtate: ita nõ remittunt̃ aliqui cõtra voluntatẽ suam inuite. Sed excõicatio cũ sit pena quedã inuite fit in aliquo: ita etiam inuit⁹ absolui põt ab ea: ꝛ sic patet ꝙ excõicatus põt inuite absolui: sed ligatus petõ mortali: tõ ergo aia caue ab vtroq; vt recipias gratiam in presenti ꝛ gloriam in futuro. Amen.

¶ Sabbato ante dominicam palmarum.

Fiant vxores ei⁹ absq; liberis ꝛ viduet viri earũ interficiant̃ morte. Roma. xvij. Aia fidelis exñs in missa audit ysaiam pphetã malũ homicidarijs imprecantẽ: vt pz in̊ be assumpto: ꝛ in euan. ho. intelligit iudeos voluisse lazarũ interfecisse: qz ppter eũ multi credebant in xpm. Unde relicta missa venit ad me: ꝛ p sui introductiõe querit dubiũ declarari. Cum bonum vniuersale sit maius bonũ ꝙ bonum ticulare: vt dicit̃. i. Thy. Et multi sint in ciuitate pacẽ ꝛ bonũ reipublice pturbãtes sine qua pace reipublice cõseruante mihi lz occidere petõrem pacẽ reipu. pturbantem q̃ est rõ huius q̃sti. Q aia nõne habes ꝙ ꝑceptũ dñi tibi ẽ negatiuũ in q̃ nulla tibi cadit dispẽsatio. di. Non occides. pz etiã ꝙ tales maledicunt̃ a deo p Hieremiã in verbo assumpto. Quid me interrogas: rõque me mouet pater ẽ. Nam dñs p cepit mihi. xxij. di. Nõ patiaris maleficos viuere sup terrã: ideo male operantes: hoc considerato quero dubiũ declarari. Nota aia ꝙ in ol lege nature: lz nullus vellet tibi p hibetur. Primo in lege nature. Secundo in lege scripta. Tertio in lege gratie. Primo homicidiũ phibetur tibi in lege nature. lz nullus vellet q̃tumcũq; malus interfici ab alio: ergo nec tuipẽ alteri facere debes. ꝛ scdo prohibetur in lege paganoꝝ. Nam aristoteles de secretis secretoꝝ ad Alexandrũ ait Caue q̃tũ potes ne effundas sanguinem humanum: qz hoc soli deo cõuenit. Tertio phibet̃ in lege scripta. Non occides. pbatur in lege ciuili ꝙ lex ciuilis ita statuit ꝙ p nate psone occidẽtes aliũ ꝛ ipi occidantur. Etiã tibi phibet̃ in lege gratie a xpo. Qui percusserit gladio gladio peribit: ideo aia in omni lege tibi phibitũ est cõmittere homicidiũ. Tunc anima quare ergo mãdat deus reũ interfici di. Non patiaris maleficos viuere sup terrã. Nota aia beatus Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. ij. vbi dicit ꝙ sicut licitũ est occidere aialia bruta: qz non ad aliud ordinata sunt nisi ad necessitatem hominis sic imperfectum ordinatur ad perfectum: quia pars ordinat̃ ad totum: quia est naturale ꝙ pars exponat̃ ppter totum. Item sicut p salute totius corporis pciditur laudabiliter membrũ putridũ: ita cum quelibet singularis psona cõ

paretur an ciuitatem seu cõmunitatem sicut ad totum. vnde vnus homo periculosus ciuitati ⁊ ꝺtractor aliorum laudabiliter ⁊ salubriter occidetur vt bonum cõmune conserues quia modicum frumentum corruptum totam massam corrũpit vt dicat apostolus. i. Cor. v. Sed sicut non omni medico committitur cura infirmi: sed solum illi cui cõmissa est corporis ille laudabiliter precidit membrum corporis putridum quia commissa est sibi cura salutis totius corpis. Sic non omni licitum est occidere: ꝙ illi solum cui commissa est cura corporis ciuilis: sed non omni homĩ commissa est: ergo non omni licet homi occidere. Vnde dicat augustinus ꝓmo de ciuitate dei qui sine aqua publica ad ministrationem maleficum interfecerit: velut homicida iudicabit tanto magꝭ quãto sibi potestatem a deo non commissam vsurpare non timuit. hec tamẽ occisio si fiat liuore vindicte vel ex delectatione effundendi sanguinem humanũ ꝗuis male occidit sed seruato iuris ordine talis peccat mortaliter. Sed absq; vlla passione si iuste iudex secum occiderit maximum meritum sibi acq̃rit. Et talibus iudicibus loquitur dominus dicẽs. Non patiaris maleficos viuere super terram. Sed priuatis personis nullomodo licꝫ ab ꝗ peccato mortalissimo. Et ꝺa hoc homines temerarie presumũt ideo per Jeremiam a domino malum imprecatur i verbo assumpto dicens. Fiant vrores eorum ⁊c. Et pro declaratione huius materie, Nota ta ꝙ triplex est mors que causari ab homicidio potest. Prima est naturalis. Secunda spiritual. Tertia eternalis. Prima mors est naturalis. ⁊ pro declaratione. Nota btm̃ Tho. ij. ij. q. clxiij. arti. i. vbi dicit ꝙ mors est naturalis. probat. Nam naturaliter dicitur ꝙ ex principijs nature causatur. Nature autem per se principia sunt materia ⁊ forma. Forma autem hominis est anima rationalis que de se est imortalis: ⁊ ideo homo de se non est mortalis ex parte forme. Materia autem homis est corpus qđ ex contrarijs compositum ad qđ sequitur ex necessitate corruptibilitas. Et quantum ad hoc mors est homĩ naturalis qđ probatur tripliter. Ratiõe. Exemplo. ⁊ Auctoritate. Et ꝓmo probatur ꝙ mors est naturalis ratione. Nam illud dicitur naturale ad qđ tota natura inclinatur: sed omnes homines moriuntur. ꝑs. quis est homo viuens ⁊ non videbit mortem: ergo naturalis. ideo pitagoras sibi mortem filij annũcianti ait. Nihil mihi inexpectatum aut nouum nuncias. hunc enim natum ex me mortalem esse sciebam. Et sic ratione patet esse mortem naturalem. Secundo probatur exemplo. Nam sermo qđ fit ferrea competit actioni ipsius vt per duriciam suam fit aperta ad secandum: sed qđ fit potens rubiginem trahẽ consequit ex necessitate talis materie ⁊ non ꝺm electionem agentis: sed trahit rubiginem ex necessitate talis materie ⁊ tamen artifex sua arte ⁊ industria potest se iam sua posita et

industria ad rubiginem conseruare quãcũq; naturaliter fit intẽta ad rubiginem. Ita deus actor materie nature sua potentia ⁊ gratia preseruabit hominem a rubigine mortis quãcũq; sua natura esset mortalis: ⁊ sic patꝫ ꝙ mors est omnibus naturaliter. Tertio probatur auctoritate. Nam philosophus libro primo de generatione ⁊ corrup. ostendit mortem esse naturalem dicens ꝙ mors prouenit ex defectu virtutis naturalis que consistit in humido ⁊ calido ꝓportionato ⁊ quia continue deficit humidum radicale consumptum a calore naturali: ideo hoc consumpto deficit vita. vnꝺ Augustinus in libro. q. veteris ⁊ noui testamẽ. ꝙ in statu innocentie corpus hominis fuisset mortale ex sui natura et sic patet istis tribus ratiõibꝫ ꝙ mors est naturalis. aduenient aũt morte naturali homo tristatur dolet ⁊ plangit ⁊ hoc vnde est certe ꝓpter superstratum beneficium preseruãs a morte qđ quidem beneficiũ est vt dicit beatus Tho. ij. ij. Primum beneficium est imortalitatis qđ homini collatum fuerat vt aia existente in corpore ipsum corpus posset preseruare a corruptione. Sed anima facta est deo rebellis omnes vires corporis rebellarunt anime. vnde apostolus habeo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee vt qđ volo hoc ago. ⁊ exinde sequit mors ⁊ alij defectꝰ corporales. Et quando aliquis suo defectu ⁊ culpa priuatur aliquo bono beneficio tristatur ⁊ affligitur vnde homo videꝫ se priuari tanto beneficio imortalitatis homini a deo collatum ex gratia plangit ⁊ dolet scꝫ propter substractum beneficium imortalitatis. Et post plenus misericordia anime ploranti ait mulier noli flere quia est causa rationalis quare flere non debes q̃ est spes ratõnis vniuersalis. vnde apostol⁹. Si nõ est ⁊c. Nec post resurrexit: ꝺ xpus vere resurrexit ita ⁊ nos vere resurgemus. Et ideo aia si nõ eẽt spes rrõnis flere deberet ꝓpter substractum beneficiũ imortalitatis. Sꝫ quia ꝺm grego. habem⁹ spem rrõnis nostre considerata gloria capitis nostri: ideo tristari non ꝫ. Ꝺo dicit apostolus ad Thesa. v. Non tristemini sicut ceteri qui spem non habent. Sꝫ tu anima fidelis que certissima es de tali resurrectione tua ac omniũ interfectorum: ideo noli flere quia sicut xps resurrexit ita ⁊ nos resurgemus. Probat ratione ⁊ auctoritate et primo ratõe nam donũ xpi est maius peccato ade vt pꝫ ad Roma. v. Sed mors per peccatum introducta est in tota natura: ergo dono xpi reparabitur eadẽ. preterea mẽbra debẽt esse capiti vnita: sed xpus caput nostrum viuit cui⁹ nos sumus mẽbra: ideo ⁊ nos ita viuemus ĩ corpore ⁊ anima sicut ipse viuit. Probatur auctoritate Iob di. Scio ꝙ redemptor me⁹ viuit: ergo anima hoc considerato ꝙ oẽs quidem resurgemus ꝓmũ tuũ interfectus flere non debes propter substractus beneficius imortalitatis hac ratiõe considerata: ideo anima noli flere, Tertia mors ẽ spiritualis

qua peccator dicitur mortuus spiritualiter ratione culpe: quia dum anima separatur a corpore ille dicitur mortuus. ita dum anima separatur a deo qui est vita hominū dr mortua spiritualiter ꝛ illa è deterior ꝙ sit prima de qua dicit ibi. ¶ Mors peccatorꝫ pessima. hāc mortem flebant heretici acerbissime di.ꝙ peccatum cōmissum post baptismuꝫ semel tantum virtute sacramenti penitentie remittebat ꝛ hoc quia asserebāt penitentiam non posse iterari: ideo taliter acerrime flebant. ꝛ ratio ipsorum fiet⁹ erat quia sicut baptismus habꝫ effectum a passione xpi ita etiam penitentia ꝛ alia sacramenta. ꝛ sicut passio xpi est vna ita baptism⁹ est vnus ꝛ vna pnīa est vna sicut baptismus non pōt iterari sic nec penitentia pōt iterari. ideo heretici bō ꝑsiderato inessentialiter flebant tales mortuos suos spūaliꝫ sine spe recuperande pnie. vnde ne fis aia particeps ipsorum hereticorꝫ sic deflentiū ait tibi dñs mulier noli flere mortuos tuos morte spirituali sine spe recuperande pnie qō ꝓbat bea. ¶ Tho. di. eiusdem virturis ē cōtinuare salutem alicui⁹ ꝛ interrupta reparare. nā sicut p virtutem naturalem cōtinuatur sanitas in corpore ita p eandem virtutez naturalē sanitas interrupta reparat. ¶ Ita homo auxilio gratie pieuerat in bono signo per pcm lapsus fuerat eiusdem gratie auxilio poterit reparī. ¶ Unde be. Tho. querit vtrū sit aliqō peccatuꝫ tam graue qō p pnīaꝫ non possit reparī: ꝛ dicit ꝙ nō: quia frustra darentur admonitiones ꝛ sacramenta ecclesie ꝛ etiaꝫ auferretur libertas arbitrij que est flexibilis ad vtrūqꝫ. vnde talibus hereticis mortuū suuꝫ sic deflentibus sine spe recuperande pnie audiant xpm di. petrū. ¶ Dñe quotiens peccabit frater me⁹ ꝛ dimittā eiusqꝫ septies? Nō dico tibi petre septies sꝫ vsqꝫ septuagesiessepties. ergo animo cum tali vna spe homicidā tuam noli flere qz pro maiori peccato ꝙ sit illud veniā et vitam ipūalem ꝓsequi poterit. ¶ Tuncaīa sed ꝙ ad rationē assignat ipsorꝫ hereticorū mortuū suuꝫ deflentiū sine spe recuperāde pnie be. Tho. respondendū est: ꝙ erroneū est dicere ꝙ pnia iterari non possit quā qꝫ baptism⁹ iterari nō potest ꝛ ratio. nam baptismus ordinat cōtra morbuꝫ non iterabilem scz contra pctm originale qō iterari non pōt qz non homo ꝯcipit ꝛ nascit ōnuo in qua conceptione contrahit peccatuꝫ originale. ideo baptisari nō potest iterū: sed pnia ordinatur cōtra vnū peccatū qō iterū iterari pt scz pctm actuale: ideo pnia iterari pōt: ergo aīa caue ne fis particeps heretico siue plorantiū recuperande sanitatis: sed mortuū suū scz homicidariū qui mortuus est hac morte spirituali noli dsperare sine spe recuperande salutis ꝛ vita spūalis: qz ad illam spem te persuadet xpus di. mulier noli flere ꝛ hoc de secunda morte. ¶ Tertia mors est eternalis q̄ est deterior cunctis ꝛ rō quia est mors dānatorū in qua nulla ē spes redēptionis quo ad vitā spūalem sicut est de aliis duabus. iob In inferno nulla est redemptio. iō

dicitur deterior cūctis. ¶ Et p declaratione notandū ꝙ hereticorū pravitas inducebat crudelitatē suorꝫ simplicium ad fletum dānatorum penas cuꝫ spe vana. vnde dicebāt deum tam piuꝫ ꝙ in fine mūdi indulgeret omnib⁹ dānatis. alij dicebant ꝙ indulgeret omnib⁹ xpianis. alij dicebant ꝙ indulgeret misericordie opibus intentis. vnde anima est vana spes ista cum in inferno nulla est redemptio. Ideo christus loquitur talibus sic flentibus cum hac vana spe di. ¶ Mulier noli flere scilicet cum hac vana spe. ꝛ ratio assignatur a beat Tho ma quarti sententiarum dicens'. sicut se habet meritū ad premiuꝫ. ita culpa ad penam sed merito tē porali datur premiū sempiternuꝫ ita culpe temporali datur pena sē piterna. ¶ Este saluatore ¶ Mathei. Ite maledicti in ignem eternuꝫ et cuꝫ ex homicidio sequitur talis pena. Ideo caue anima ab isto homicidio ne hanc penam consequeris teste Iohāne ī sua canonica scim⁹ qz omnis homicida non hꝫ patrez in regno xpi ꝛ dei. ideo anima ne peccaueris preueni tali regno. caue ne offendas sanguiez humanū qz soli deo conuenit. ¶ Tunc anima faciā pr qō horteris: sꝫ queso tria dubia declarari. ¶ Primū vtruꝫ homo debeat potius aliū interficere q̄ permittere se interfici. ¶ Secūdū vtrum homicidiū a casu sit peccatum. ¶ Tertiū vtrū liceat seipm interficere ne cadat in peccatuꝫ ꝛ deum offendat. ¶ Circa primū est videndum vtrum talis necessitas sit euitabilis vel si poterat euitare illud homicidium ꝛ noluit tunc reꝰ est ꝛ tanq̄ pro homicidio debet agere penitentiam. si autem fuit necessitas inuitabilis ꝛ occidit hominem sine odio imo cum amaritudine animi et animo cuadere non potuit non dicitur homicida nec astringi debet ad penitentiam nec ad cautelam sed ꝙ ad tantam deuenerit necessitatem dolere debet ꝛ sic patet ad primum. ¶ Circa secundum distinguendum est vtrū debet operam dari rei licite vt pro penitentia proiciendo lapidē aut sagittam ꝛ similia sine rationabili causa exinde sequetur mors peccat mortaliter si non dabat operā rei licite et facta diligentia debita ꝛ casus mortis sequatur non peccat tamen dolere debet de casu forturo. ¶ Sed si homicidium sit voluntarium debet septem annis egere penitentiam ꝛ nūqꝫ ante tempus complete penitentie sumere corp⁹ christi nisi in mortis articulo. si nō homicidium sit casuale occasione inuitabili debet quinqꝫ annis penitere ꝛ si non in hac vita agit penitentiam aget in alia. ¶ Et non mirandum. naꝫ de tam horribili peccato homicidi causa assignatur. ¶ Gene. v. ¶ Quia cum dixisset dominus qui effuderit sanguinem humanuꝫ effundetur sanguis eius. ꝛ causam assignat di. ad ymaginē quippe dei factus est homo. si enim artifex habet amorem ad op⁹ suū quod tam modici valoris est quātum ergo credenduꝫ est ꝙ diligat deus hominem quē ad suā ymagi-

nem creauit ⁊ suo precioso sangui
ne redemit: vt dicit. i. Petri. i. Non
corruptibilibus auro ⁊ argēto re
dempti estis: sed precioso sangui
ne ihesu christi. Et non tantum dis
plicet deo sed et angelis: qz in cu
stodia nostri deputati sunt: ⁊ non
tantum est grauius: sed grauissi
mum: qz nō tantum est causa per
ditionis corporis: sed ⁊ anime si
erat in peccato mortali quando in
terfecit illum. Quantam vindictā
fecerat deus: patet in Cain qui fu
it tremebundus capite. secūdo de
sperauit dicens. Maior est iniqui
tas mea ⁊c. Certo fuit maledictus
a dño dicens. Maledictus eris su
per faciē terre. Quarto mala mor
te moriatur. Quinto damnat⁹ fu
it eternali: ⁊ oia secuta sunt ex ho
micidio: ⁊ qz grauissimum petrī ē
ideo grauissima pena punit. ¶ Hic
ca scōm nota beatus Tho. ij. ij. vbi
dicit ꝙ nullo modo aliquis debet
interficere seipm vt penitet petrm.
Et ratio triplex assignari potest: p
ma: qz agit contra legem nature:
qz naturaliter vnaquecz res amat
seipam quantum potest. ⁊ ideo talis
occisio est contra legem dei natu
ralem ⁊ contra legem charitatis ⁊
peccat mortaliter ⁊ damnat seipm
Secūda rō est: quia vita hominis
est donum hoi datum diuinitus:
⁊ ideo qui seipsum vita priuat in
deum peccat: sicut qui alienus ser
uum interficeret in dominum: cu
ius est seruus peccaret. Et sicut il
le qui sibi vsurpat iudicium de re
sibi non commissa iniuriam facit il
li cui competit iudicare. Ad solum
enim dominum competit iudici
um mortis ⁊ vite dicitur. Ego oc
cidam ⁊ ego viuere faciam. Si au
tem dicat sanson interfecit seipm:
vt interficeret philisteos: dico ꝙ dō
consilio spūssancti creditur hoc fe
cisse: patet qz ī cathalogo sanctorū
nominatur ab apostolo. ad Hebre.
xi. ⁊ sic patet homicidium omnino
esse phibitum: ideo anima caue ab
illo: qz hoc soli deo conuenit: ergo
qui dei estis relinquite vt obtinea
tis gratiam in presenti: ⁊ gloriam
in futuro.

¶ Dominica palmarum.

Hodie

tite in vobis quod
et in christo. Ani
ma fidelis existēs
i missa audiit op
timum ⁊ necessarium cōsilium a
postoli dicentis. Fratres vt sitis
imitatores ihesu christi hoc sentite
in vobis quod fuit in xpo ihesu: sed
qō in xpo ihesu fuerit vt scire possu
mus quid in nobis esse debeat: vt
simus veri imitatores ihesu christi.
Nota ꝙ fuit in xpo ihesu iusticia:
qz hodie sponte intrauit in terram
promissionis: vt pro nobis patri de
bitum redderet sedens super assel
lum qō ad iusticiam reddere perti
net. Hoc ergo anima vt vera chri
sti imitatrix sis sentite i vobis. vn
de ergo hoc audiens anima venit
ad me: ⁊ pro sui introductione que
rit dubium declarari vtrum iusti
cia sit virtus. Que est ratio huius
quesiti. O anima nonne edoceris
a philosopho. v. Ethycorum vbi di
cit ꝙ iusticia est omnis virtus: er

go iusticia est virtus. si ergo est om
nis, virtus: ergo iusticia est virtus
quid ergo me interrogas. Ratio q̄
me mouet pater est. Omne autem
qō fit ex oi necessitate non est me
ritorium: scilicet reddere vnicuicz
quod suum est: sed reddere vnicui
cz quod suuz est: est de necessitate
quod pertinet ad debitum iusticie
⁊ quod nō est me: nō est virtus: er
go iusticia nō est virt⁹: quia ex a
ctibus virtutū meremur: sed ex iu
sticia non meremur cum sit opus
necessitatis. scilicet reddere vnicui
cz quod suum est: ergo iusticia nō
est virtus. Nota anima beatū Tho
maz. ij. ij. vbi dicit ꝙ est duplex ne
cessitas: scilicet coactionis ⁊ obli
gationis. Coactionis est quando
repugnat volūtati: ⁊ talis coactio
tollit rationem meriti: nec per con
sequens est virtus: qz ex actibus
virtutum meremur. Exemplum si
vnus obligaretur alicui in centuz
ducatis ⁊ iste nolet dare debitum
creditori suo: tunc iudex manda
ret sub pena capitis: vt infra spaci
um trium dieruz soluat: ⁊ tunc ex
ista coactiōe solueret: ⁊ tunc talis
necessitas coactionis tollit meritū
quantumcunqz talis solutio sit actus
iusticie: vnde quia non voluntarie
fit tollit meritum: ⁊ per cōsequens
non est virtus: quia virtus con
sistit in voluntate sicut in subie
cto: ⁊ per consequens nō est meri
toria: quia coacta seruitia non pla
cent deo. Alia est necessitas obliga
tionis quando scilicet quis obliga
tur ad aliquid ex necessitate prece
pti siue ex necessitate finis quan
do scilicet quis non potest conse
qui finem virtutis: misi hoc faciat.
Et quācp̄ hoc necessitate faciat ra
tione precepti vel finis: sed qz hoc
quod agit voluntarie agit non tol
lit rationem meriti: ⁊ sic est virtus
reddere vnicuicz quod suum est:
cum fit actus iusticie: licet hoc ex
necessitate, faciat tamē: quia tales
necessitates voluntarie facit non
definit talis iusticia esse virtus: vt
patet in christo: quia licet talis sa
tisfactio pro peccatis nostris fue
rit necessaria: scilicet ꝙ pro nobis
mortem subiret: tamen quia talis
necessitas fuit volūtaria: quia im
molatus est voluntarie: ideo meri
toria est ⁊ virtus. Ideo hoc consi
derans populus illam fuisse verā
iusticiam ⁊ preclarissimam omni
um virtutum ad illam nos horta
tur in verbo assumpto dicēs. Hoc
sentite in vobis: quod et in chri
sto iesu: quod est verbum assum
ptum. Et vt de ipa plenius infor
memur cum sit omnis virtus: ⁊ p̄
clarissima omnium virtutuz: ideo
primo videamus quid sit iusticia.
Dico ꝙ iusticia est constans ⁊ per
petua volūtas hominis suuz vni
cuicz tribuēs. vbi oportet scire sm
philosophum. v. Ethycorum ꝙ in
ter alias conditiones que requirū
tur ad virtutem est: vt immobili
ter operetur: hoc est qō proponat
firmiter in animo suo semper per
seuerare in actib⁹ virtuosis quā fir
mitatem et immobilitatem diffi
nitio infinuat dicens. Constans ⁊
perpetua: id est ꝙ habeat propos
tum perpetuo iusticiam conserua
re. Dicitur autem voluntas in dif
finitione: quia oportet ꝙ quilibet

actus: vt sit virtus sit necessarius ⁊ a voluntate procedat: quia nisi sic nec virtus nec vitium esse posit. Et sic patet ꝙ in omni virtute: vt sit vera virtus. secundo requiritur: vt habeant firmum propositum virtute sectandi. Tecundo vt talis virtus sit voluntaria: sed ⁊ a voluntate procedat. Et sic patet quid sit iusticia. Quequidem iusticia ſm philosophum diuiditur in duas partes: scilicet in iusticiam commutatiuaz: in iusticiam distributiuam. Et pro declaratione prime iusticie. ¶ Notandum ꝙ sicut sunt multi ciues coniuncti in vna ciuitate quilibet ciuis potest habere duos respectus. scilicet ciuis ad alium ciuem. Alius respectus est ad cõmunitatem cuius est pars. Di primuz respectum habeamus est iusticia commutatiua. Di vero scõm respectum est iusticia distributiua. In iusticia cõmutatiua attenditur equalitas rei ad rem: vt patet in mutuo: qz quãto tibi mutuaui tantum mihi restitues. Et in venditione ded: tantum tibi mihi in precio recompenses. Et ita in omnibus alijs contractibus in q̃bus homies sibi mutuo bona sua communicant: in quibus oportet seruari equalitas: vt res non vendentur a maiori precio q̃ valeant nec emantur a minori precio q̃ valeant. furtum: rapina: adulterium: homicidium: ⁊ similia: in quibus proximos leditur pertinet ad iusticiam commutatiuam. Ideo vt talis iusticia seruetur: oportet vnicuiq; quod suum est restituere ſm equalitatem quod subtractuz est alioquin peccat mortaliter. Et nota e in quibus hodiernis temporibus proximus que spectant ad iusticiam commutatiuam. Et primo ratione deceptionis. Ratione mutuationis. Ratione expectationis. ¶ Circa primum ad iusticiam cõmutatiuam pertinet satisfacere ratione deceptionis. Unde si induxistis simulatis vnis ad vendendũ aliquid quod alias quis venditurus nõ erat: tunc nõ solum male agis. scilicet contractus non tenet. Dic potest poni: si vnus sciret secreta ciuitatis: ⁊ est certus ꝙ est modicum frumenti in ciuitate: ⁊ propter hoc vult sibi prouidere p annum: ⁊ ibit ad vnuz qui erit ful citus tritico ⁊ suadebit sibi ꝙ omnino vendat ille sibi credit omnia ⁊ ille sibi vendit triticum credens vendere sicuti valet: ⁊ ille dicit carius emere q̃ valeat in foro ⁊ ꝙ erit in futuro in maximo foro ⁊ vẽditor perdit de capitale persuasionibus emptoris dicens: ꝙ naues veniunt onerose tritico: ⁊ hoc facit in fraudem ⁊ bene scit ꝙ erit in cariori foro: ⁊ illum circumuenit astutia sua ⁊ inducit ad vendendum Et sic etiam multi mercatores faciunt: qz auisati ꝙ erit caristia de certis mercantijs ⁊ dabunt voces ꝙ galee venetorum seu mercatorum veniunt cum multis mercantijs: ⁊ sic induti sua astutia vendũt pro minori precio q̃ valeant ⁊ amittunt de capitale: ideſt aliquam partem volentes se omnino expedire de tali mercantia ne plus perdant antequã veniãt tales res ⁊ fama illoruz sonabat: vnde tales qui

decipiunt proximum taliter peccant mortaliter ⁊ saluari non possunt. Et etiam mercatores vt sensali peccant mortaliter: ⁊ obligantur ⁊ ipi ad restitutionem nisi p̃cipalis restituat. Et tales sensales tenent locuz dyaboli: quia venũdãtur vtramq; partem vt vnus vendat plusq̃ valet ⁊ alius emat minus q̃ valeat: ⁊ sicut talis sensalis induxit ad decipiendum obligatur ad inducendum vt satisfaciant sui. ipe autem obligatur in solidum quod dicit de re. iu. Qui causaz dãni dat damnum dedisse. Videt ergo si aliquo modo decepistis primum: aut in emptione: aut in venditione vade ⁊ redde debitum creditori tuo: quia hoc pertinet ad iu. con. que consistit in quadam equalitate: ⁊ hoc de primo. ¶ Circa secundum ⁊c. Et pro declaratõe notandum ꝙ circa materiam rei fit fraus quando res extrahuntur a sui corporis. nam sicut fit in transmutatione rei vt faciendo de aqua vinum: vl de metallo aurum argẽtum: de quo conquerit dñs p ysaiam p̃mo dicens. Argentum vestrũ versum est in scoriam: ⁊ vinum vestrum mixtum est aqua: ⁊ adhuc redditur fraus vendentiuz aromata vt toram farinam ⁊ alias mixturas. Tu forsitan dices: ego ponaz aquam in vinum vt sit melius cũ tempore: ⁊ vt melius conseruetur Dico ꝙ in venditione debes aperire emptori: quid fecisti: ⁊ si nõ vis pro conseruatione tue fame debes diminuere de precio q̃tum est res augmentata: quia si nõ feceris teneris ad illam ptem satisfacere: qz iusticia cõmutatiua hoc exigit. Dixi ergo ꝙ pertinet ad iusticiam cõmutatiuam satisfacere rõne expectationis: p qua declaratione queritur vtrum sit licitũ vendere ad terminum. Dico ꝙ primo videndum est vtruz ille res habeant terminum cõmunem aut nõ. Si non habent terminuz cõmunem vt triticum vinum oleũ carnes ⁊ similia: dico ꝙ si vendo res illas vltra quod valeant p expectatione temporis venditio nõ est bona. Sed si habent terminũ cõmunem sequẽdo illos terminos artium qui computantur in precio: qz si vendo pãnum quinq; ducatis semper intelligitur ad terminum vnius anni: ꝙ cum isto termino valeat mihi: sic mihi licet vendere minus habẽdo tunc in pecunia manuali: qz tantũ mihi valet nunc nõ. xlvi. flo. q̃tum valeat hinc ad annuz. l. Sed si possum nunc habere valorem precij ⁊ nolo habere: sed ad terminum volo vendere vt habeam illud plus er ista mala intentione ⁊ pessima astutia constrictus nõ tenet ⁊ obligor. ad restitutionez pro illo. Sed vendendo plusq̃ valeat sequendo terminos cõmunes artium sine aliqua fraude nõ obligor ad restitutionem: qõ patet in plerisq; locis venetijs florentie ⁊ ianue: ⁊ sic ps ad tertium. Dico quarto ꝙ pertinet ad iusticiam cõmutatiuam satisfacere rõne male precipitatiõis. vnde cum diuitie male ⁊ iniq̃ acq̃runtur ⁊ alteri legantur que non sunt ꝓpria dimittentis. In tali casu ne pauper a fortiori parẽtes minime succedere p̃nt ei ad istũ finez

dicunt iura ꝙ non debent recipi
anime feneratorum ⁊ ipſi nō poſ
ſunt oblationes facere: quia bona
eorum non ſunt ſua: ⁊ hoc intelli
ge niſi haberent aliqua bona que
non eſſent ex feneratione acquiſi
ta ī quo caſu vide quomodo de
bes accipere dotem ab illo qui eſt
feneratorvel heres feneratoris vl'
q̄ habet ſ̄ iquas diuitias qz nō ha
bet niſi ex fenore vel male acq̄ſite
non poteſt dotem reciperevl' poſ
ſidere: imo dum alias poſſidet ſp
eſt ī peccato mortali tanc̄ poſſi
dens alienum. Et i ipſo caſu intel
lige ꝙ vxor feneratoris vel haben
tis iniquas diuitias de illis non
poteſt viuere nec de illis non pōt
ſibi in ſuis neceſſitatibus proui
dere ſed debet laborare proprijs
manibus: vt dr̄ Ephe. iiij. Qui fu
rabatur iam non furetur: ſed ma
gis laboret manib' vt habeat vn
de tribuat neceſſitatem aut que
rat elemoſynam: ⁊ ī hoc fere tot'
mundus decipitur: qz ſiue licite vl'
illicite: ſcz ſibi dimittantur aut iu
re hereditario aut iure legati vel
quocunc̄ reddunt licite eas poſſe
poſſidere qō non eſt ſic. Ideo reſti
tuende ſunt iure iuſticie commu
tatiue. Dixit hic ꝙ reſtitutio fien
da eſt ratione preuentionis. vnde
cum aliquis in damnum proxi
mi inducit ad vendendum qō non
eſt nec damnari poteſt tenetur ad
reſtitutionem. nam pro declarati
one ponitur talis caſus qui ſemi
nauit frumentum etiam hab3 mlt
as vineas iam optatas ⁊ tenz ex
debitis perpetratis duci manda
to ſui ſuperioris ad carceres pe
tit vt mutues ſibi aliquam pecu
niam ⁊ dices ꝙ non vis niſi ven
dat tibi fructum ⁊ vinum er hys
vineis ⁊ campis ſuis ⁊ tandez ne
ceſſitate coactus vendet tibi p̄ mi
nori precio c̄p̄ iſta valebunt tēpo
re meſſis. modo queritur vtruz es
mens ſupradicta obligetur ad re
ſtitutionem. Reſpondeo ꝙ ſic de
bito iuſticie cōmutatiue alſ nōeſt
in ſtatu ſalutis. Dixi ſupra ꝙ reſti
tutio fienda eſt debito iuſticie cō
mutatiue ratione defraudationis
communis. vnde ſciendum eſt ꝙ
defraudatio rei communis eſt ḡ
uiſſimum peccatum ꝟm albertuz
Et ratio qz tantuz ñ offendit vna
perſona ſed omnes participantes
quia quilibet. legitur exemplum ī
corpore humano: quia ſi a corpo
re humano vſurparetur cibum ſi
ue partem alimenti: non ſolum ip
ſum corpus lederet ſed etiam q̄li
bet membruz ipſius corporis. Et
ita offendendo bonum reipublice
qua non ſolum offenditur vna p̄
ſona ſed omnes participantes in
eo. ⁊ tale furtum eſt periculoſum
vt dicit Anſelmus. Et nullus ho
diernis temporibus facit ſibi villā
conſcientiam vtivſurpando gabel
las licitas que introducte ſunt ad
bonum commune ſeruandum vtr̄
domini ciuitatuz obligerentur ad
furta in eoruz territorijs. Beatus
Tho. ij. ij. ꝙ ſi princeps non impe
dit cum impedire poſſit ⁊ debeat i
pedire vel ſubtrahit precepto ſuo
vel auxilio quo poſſit obſiſtere te
netur reſiſtere ⁊ ſi non facit tenet
ad reſtitutionem. Nam tenetur cu
ſtodire iuſticiam in terra ſua: nec

debet defectu ſuo permitti latro
cinia ⁊ ſimilia qz redditus q̄s ha
bet ſūt deputati quaſi ſtipēdia ad
hoc vt iuſticiam obſeruet ⁊ obſer
uari faciat itaq̄z ex hoc reddit' ſūt
ſui de iure. Et decipiendo gabel
las que ſunt dominorum aufert
alienum, iuxta illud ad Ro. xiij.
Cui vectigal vectigal ⁊ cui tribu
tum tributum. Vectigal proprie
ſunt gabelle que ꝺbent ſolui vt ex
ponentibus illis bonum cōmu
ne conſeruetur. vnde deus mādat
hoc fieri dicens. Reddite que ſunt
ceſaris ceſari. Ideo anim a ſi vis
eſſe in ſtatu ſalutis pertinet ad iu
ſticiam commutatiuam vt ſi quez
ſupradictis modis ſatiſfacias: qz
predicta iuſticia conſiſtit quadam
equalitate ⁊ ſic erit in te qd̄ in xp̄o
teſu fuit: ⁊ ſic patet de prima iuſti
cia commutatiua. Secunda iuſti
cia vocatur iuſticia diſtributiua:
que ꝟm Tullium diuiditur in ſe
ueritatem ⁊ liberalitas eſt virtus
prenuncians virtutem. Et hec per
tinet ad rectorem reipublice. Et
totum oppoſitum fit hodie. quia
virtuoſi deprimuntur ⁊ vicioſi ho
norantur. Ideo nō mirandum qz
dicitur. iiij. Ethi. ꝙ honor eſt pre
mium virtutis. Et Boetius ſecun
do de conſolatione dicit ꝙ virtu
tes non ſunt ex dignitatibus: ſed
dignitates ſunt ex viratibus. i. ꝙ
virtuoſi debent exaltari a rectori
bus ciuitatum vt ſue ciuitates be
ne regantur. Et iſta liberalitas de
bet precedere ſeueritatem: quia q̄
preeſt debet magis attendere ad
prelationem c̄p̄ ad eradicationem
viciorum. Seueritas ꝟm eundem
eſt virtus debito modo coercēs in
iuriam ⁊ talis pertinet ad iudicez
vnde iudex non ſua ſed publica fū
gitur auctoritate. iō in ſno p̄ceſſu
tenetur procedere ꝟm allegata et
probata. Debet tamen cogitare ꝙ
falſa locum non habeant ⁊ adhi
bere iuris remedia optima ⁊ ver
tas quam priuare nouit inuale
ſcat. Sed notandum ꝙ ad hoc vt
aliquis ſit verus iudex ⁊ diſtribu
tor iuſticie multa neceſſaria ſunt.
Primo debet attendere ad ſapien
tiam acquirendam: quia ſi intelle
ctus eius vacauerit circa ſapient
am illuminabitur in agendis: ſic
vt vnuſquiſq̄ habeat quod ſuum
eſt. vnde dicitur in ſcriptura ve ci
uitati cuius rex eſt puer. Et de q̄
bus pueris loquitur nota dupli
cem differentiam puerorum ſcili
cet etatem ⁊ diſcretionem ⁊ ōvtro
q̄z intelligi poteſt c̄p̄z c̄p̄ principali
ter intelligatur de ſecundis. vnde
dicitur Eccleſia. x. Judex ſapiens
bene iudicabit populum ſuū ⁊ rex
inſipiens perdet eum. vnde Salo
mon hoc intelligēs ſumme digni
tatis neceſſarium regi ⁊ principi
ea admodum poſtulauit dicēs. iij
Regū. iij. Da domie ſeruo tuo cor
docile ad ſciendum prudentiam:
Unde dicit hyſtoria tripartita c̄p̄
Theodoſi' imperator per diē exer
citabat ſe armis ⁊ ſubſidiorū cau
ſas diſceptabat conſiderans que
circa eos eſſent in nocte vero li. us
cum. hoc idem legitur de charolo
magno qui ſtudioſus fuit ⁊ pma
rime in libris Beati Auguſtini ⁊
ſtudium de roma pariſius tran
ſtulit: vt tam ſibi c̄p̄ ſubditis oc

casionem studij daret ꝛ hoc de prima proprietate iudicum. Secundo iudex debet vt bene regat detestare auariciaz. Unde dicitur Exodi. xviij. Non accipias munera quia munera excecant oculos sapientū et peruertunt verba iustorum. vnde dicitur Exodi. Eligе tibi viros potentes ꝛ timentes deum in quibus sit veritas: ꝛ qui oderunt auariciam ꝛ constitue ex eis tribunos ꝛ centuriones. Unde recitat valerius de quodam marcho qui fuit salus reipublice arbitror ꝙ propter amorem boni communis inops morte decessit: qui sepulture honore caruisset nisi ex collecta pecunia a populo fuisset funeratus Et sic ex istis patet ꝙ iusticie ministrator debet esse mundus ab auaricia. Tertio iudex debet eē mūdus a luxuria. vnde hoc vicium in principe totam rempublicam submittit ruine: quia dum rector voluptatibus intendit scala celi reipublice subtrahitur ꝛ ex hoc subditi eius citius ad vicia inclinant Quarto iudex debet esse mundus ab ira: quia ira impedit animum ne possit cernere verum. vnde legitur in gestis romanorū ꝙ. P. philippus imperator furore repletꝰ condemnauit quandam mulierez ad mortē illa appellauit a se. Cui imperator hec tua appellatio locum non habet cum in mundo nō sit maior. Cui illa appello me ad philippum non iratum sed quietem ꝛ tranquillus: qō iste aduertens ꝙ iudex non debet regi passione sed ratione pepercit vidue. vnde Seneca hoc de ira dicit ꝙ fuit quidam iudex qui condemnauerat vnum qui fuerat absq; commilitone suo credens illum interfecisse ꝛ tradidit eum alteri militi ad interficiendum dum non esset ad locum: et ecce ille pro quo iste moriebatur. vnde ducti ad iudicē iudex iratus condemnauit omēs tres ad mortem. Primo istum qa preceptum non seruauit interficiendo illum. Secundo ꝙ fuit causa ꝙ ille condemnaretur propter tarditatem sui aduentus. Ultimum propter finem irreuocabilem. Unde seneca hoc cognito ait. O q̄z maior est in iudice iracūdia Tres enim mortui sunt obvmus innocentiam: ergo iudex cui incūbit ista iusticia distributiua vt bene distribuat debet esse mundus a supradictis. Quantum placeat deo tales iudices patet in traiano imperatore quem deus ad vitam reduxit precibus Beati Gregorii pape Justicia sua ꝛ baptismo accepto ꝛ acta penitentia in desertis egypti migrauit ad christum. Et sic sua iusticia de infideli factus est fidelissimus: vt dicit Johannes damascenus. O dilectissimi si tantum ꝛ tanta fecit deus p̄ infideli q̄tū faciet ds̄ p fidelibꝰ xpi anis. bñ ḡ loquit dñs talibꝰ iudicibus dicens. Diligite iusticiam qui iudicatis terram. Non dicit ꝓ ginitatem nec aliquarum aliarum virtutum administrationem: sed tantummodo iusticia cum sit preclarissimum omnium virtutuz aliarum ad quam persuadet Apostolus in verbo assumpto dicens. Hoc sentite in vobis quod et in

christo iesu. Si in christo fuit ista iusticia ergo hoc sentite in vobis. Tunc anima faciam pater qō horis: sed queso tria dubia ꝛc.

¶ Primum vtrum in deo sit iusticia.

¶ Secōm vtrum inter patrem et filium possit esse iusticia.

¶ Tertium inter maritum ꝛ vxorem pōt esse iusticia.

¶ Circa primum ꝙ actus iusticie est reddere vnicuiq; quod suum ē sed deꝰ nulli est debitor: ergo iusticia non competit deo. Nota beatum Thomam. i. senten. vbi dicit vt ante dixi duplex est gradus iusticie: scilicet commutatiuus ꝛ distinctiuus. Commutatiuus consistit in quadam equalitate scilicet in mutua datione ꝛ emptiōe: que nullo modo potest esse in deo. Unde apostolus. Quis prior dedit illi ꝛ retribuetur ei. Alia est iusticia distributiua ꝫm quam aliquis gubernator dat vnicuiq; quod suum est: ꝛ talis iusticia reperitur ī deo quam ostendit dominus noster iesus christus in dando distribuendoq; malis mala ꝛ bonis bona de qua dicitur in Psal. Justus dominus ꝛ iusticias dilexit; ꝛ sic talis iusticia distributiua cadit in deo: ꝛ sic patet ad primum dubium.

¶ Circa secundum verum inter patrem ꝛ filiuz possit esse vera iusticia cum non possit esse in eis equalis cum a parentibus nostris habeamus esse: quod esse parentibus nostris recompensare nō possumus: ergo videmus ꝙ inter patrem et filium non possit seruari iusticia. Notandum ꝙ beneficiuz nos obligat dupliciter.

¶ Primo ad recompensandum bonum quod recipimus.

¶ Scō ad effectum cum quo nobis beneficium patrat.

Si primo modo considerem⁹ beneficium quod habemus a parentibus qō est esse illud recompensare impossibile est ita ꝙ in hoc seruetur equalitas que est actus iusticie commutatiue: quia illud parentibus reddere non possumus. Et sic ista iusticia inter patrem et filium esse non potest. Sed si considerem⁹ beneficium q̄tum ad effectum benefactoris possumus illō recompensare: ꝛ sic inter patrem ꝛ filium non potest esse iusticia: vt dicit Philosophus inter seruum ꝛ dominum patrem ꝛ filiuz non potest esse iusticia. proprie dicitur ad alterum filius aut est patris ꝛ seruus domini sui: vnde deficiente ratione ad alterum nō est ibi proprie iusticia: sed quia pater ꝛ filius non differunt cuz sint vnū in substantia: ideo inter eos non potest esse iusticia: nec etiam ordo iusticie seruari potest inter eos: scilicet quantum ad effectum: Et sic patet responsio ad secundum. ¶ Circa tertium dico ꝙ inter virum ꝛ vxorem potest esse iusticia. Et ratio quia cuz iusticia sit reddere vnicuiq; quod suū est. vir ꝫm Apostolum potestatez sui corporis non habet sed mulier. Mulier potestatem sui corporis non habet sed vir: ideo reddendo debitum matrimoniale actus iusticie est ꝛ pertinet ad iusticiā cōmutatiuā. Et non tm̄ est actus iusticie

sed est sacramentum: ꝓbatur quia est vnum de septem sacramentis ecclesie. Et apostolus Ephe.v. dicit de ipso hoc sacramentum magnum est. probatur etiam ꝙ sacramenta dantur ꝛ ordinantur in remedium peccati. Et duplex est remedium. s. purgatiuum ꝛ preseruatiuum. Et ꝯ matrimonium preseruat a peccato: ergo est sacramentum ve ergo illis qui maculãtur hoc sacramentum. Unde ꝛ homines peccarent a spurcicijs ꝛ ab offensione huius sacramenti ideo ipse deus illud instituere voluit ꝛ sua lege regulauit ac sua presẽtia ꝛ miraculo primo decorauit ꝛ hoc quia ex ipso filij dei generantur: ideo anima illud venerare cum sit sacram entum ꝛ actus iusticie: et sic faciẽdo gratia tibi prestabitur in hac vita ꝛ in futuro gloria quã nobis concedere dignetur qui est benedictus. Amen.

¶ Feria secunda olivarum.

Faciem meaz non auerti ab increpantibus ꝛ conspuentibus in me. Ysaye quarto. Anima fidelis existens in missa audiuit Ysayam in prophetia misse ꝙ ysayas timore alicuius pene non timuit ob cuius timorem aliquid contra deum fecerit. Sed faciem suam id est vitam suam posuit contra eos ꝛ petram durissimam. Unde hoc anima persentiẽs vt imitatrix fit. Relicta missa venit ad me: ꝛ pro sui introductione querit dubium declarari. Cũ multi sint in hac vita qui timore dispẽdij corporis aut rerũ temporaliuz desistunt a bono virtutis: virum talis timor sit semp malus. Que est ratio huius quesiti. O anima nõ ne scire debes ꝙ nõ prohibetur a christo: nisi aliud quod est malum sed talis timor mundanus ꝛ humanus prohibetur a christo: ergo malus probat. Nam dicitur Mat thei.x. Nolite timere eos qui occidunt corpus: ergo malus. Quid ergo me interrogas? ratio! que me mouet pater est. Quia quicquid ẽ nobis a natura non est malum eo ꝙ naturalia sunt a deo a natura. Sed naturale est homini vt timeat proprij corporis dispendium ꝛ detrimentum ac amissionem omnium rerum: quibus vita spiritus sustentatur. Ergo cuz talis timor sit naturalis ꝛ naturalia bona sũt ergo talis timor nõ est malus: ꝛ ꝙ talis timor nõ est malus: ꝛ ꝙ talis timor sit naturalis: ꝓbo. Nam dicitur illud naturale est ad quod tota natura inclinatur. Sed omnes homines timent cõtraria: ergo naturalia cum a deo indita sunt: ꝛ a natura: ergo bona ꝛ nõ mala: ꝛ cũ timor sit naturalis: ergo talis timor videtur esse bonus ꝛ non malus: ideo quero dubium declarari. Nota anima beatum Thomã .ij.ij.q. ij.ar.iij. vbi dicit ꝙ hoc est naturale ꝙ homo fugiat ꝑpria corporis detrimentum ꝛ dãna rerum tẽporalium. Sed ꝙ homo propter ista recedat a bono virtutis hoc est cõtra naturalem rationem ꝛ regulã rationis: quia dicit phũs. iij. Ethi. Odelius est mori ꝙ non facere bonuz virtutis vt fecit petrus ꝙ propter timorem mortis xpum negauit. Et auarus qui propter res tẽporales ne sibi deficiant sollicitat iniuste acquirendo ꝛ contra charitatem proximi indebite seruando ꝛ talis timor semper est malus. Quod probo duplici rõne. Prima Nam omnis fructꝰ qui a mala radice procedit semper est malus teste saluatore. Mala arbor malos fructus facit: ꝛ talis timor mũdanus ꝛ humanus a mala radice ꝑcedit: ergo semper est malꝰ. Quod a mala radice procedat probatur. Nam radix a qua procedit talis timor est inordinatus amor huius vite ac rerũ temporaliuz: quia homo plus timet perdere vitaz ꝛ res temporales ꝙ deũ vt fecit petrus Et talis amor inordinatus semp est malus vt dicit augustinus ꝙ talis timor semper est malus ex ꝑte legis qua introducitur scilz legis xpi. Sed xpus non prohibet nisi malũ: ergo semper est malus. Nã xps phibet talem timorẽ Mat.x. Nolite timere eos qui occidũt corpus quoniã non habent amplius qõ faciant: sed timete euz qui post ꝙ occiderit habet! potestatem ponendi in gehẽnam ignis hunc dico vobis timete. vnde si homines timent dominos temporales qui habent potestatem supra corpus tantũ: ꝙto plus timere debemus illum qui habet potestatem supra corpus ꝛ animã cuiꝰ potestas euacuari non potest cum sit eterna et vbiq; per essentiaz potentiã ꝛ presentiam: ideo hunc timete. hunc timorez habuit ysa. ideo mũdũ nec ea que in mundo sunt timuit ideo faciem suã non auertit ab increpãtibus eum sed posuit faciem suaz vt petram durissimã. Et pro declaratione huius materie nota multa inductiua ad deum timenduz. Prima est consideratio culpabilitatis nostre. Si homo timet se tãtum reum esse in curia alicuius dñi temporalis: quanto magis timere debet deum qui tot ꝛ tantoz criminũ scit se reum esse apud iustuz iudicẽ. Uñ legit de quodã rege nobilissimo qui fuit in grecia ꝙ memor malorꝫ suorũ ꝛ diuini iudicij semp tristis erat. Etiam cum solẽnitates cum suis principibus celebraret. qui requisitus a fratre suo cur semp ita tristis se haberet cui indicare noluit. Sed die quodam misit bucinatores ante eius portã ꝫm consuetudinez patrie illorũ qui decapitandi vel mori debebãt qõ audiẽs frater timore territus vlulato magno clamare cepit. Et adductus corã rege ait rex. quid ploras frater ꝛ que est causa tue tristicie ac mestitie. Rñdit frater o rex nunc ꝯ mandatũ tuuz preteriui ꝛ subditus tuus fidelissimus fui ꝛ nunc ꝯ in minimo te offendi ꝛ vis me interficere. Rñdit rex. O frater si tantũ times iudicez terrenuz quẽ fratrem tuũ esse cernis et quẽ scis nũcq; offẽdisse: ꝙtuz ẽ de uz timere debeo quẽ scio offẽdisse quẽ nõ fratrẽ existimo: q; ꝓsidera-

tione culpabilitat mee hoc facere mihi necesse est. ideo aia hac ratione presuppositā deum timere debes. Secūda ratio timoris dñi est vindicta quem pro vno peccato superbie irrevocabilit damnauit. Naz si tantam vindictaz fecit pro vno peccato quid faciet in nobis q̄ amplioza peccata contineam⁹ qualez vindictam fecerit in diluuio ⁊ tpe sodomoz in peccatores patet intuenti: ergo dico vobis deuz timete. Tertia ratio timoris dñi est facilitas pereūdi spiritualiter ⁊ corporaliter. Unde ber. Nulla est securitas neq̄ in celo neq̄ ī paradiso neq̄ in loco voluptatis de hoc mundo iudas ō scola saluatoris. Si ergo aīa nō fuisti secura in terra pacis quomodo secura eris in superbia iordanis. Et greg. i mari marfilie de quattuoz nauibus, vix vna sal. in mari huius mūdi. De quattuoz animabus vix vna saluabit. Amas quādoq̄ mūdū amatores suos vozare nouit qō declarat petrus in sua canonica di. q̄ vix iustus saluabitur: ideo aīa ista facilitas debet te inducere ad deū timē duz. Quarta ratio dñi timoris est eius sapia lucide videns oīa cui nihil latere pōt. Oīa nuda ⁊ apta sunt oculis illius. vnde ōz lib. ij. in vitis patrū. ysa. Dicebat eñ tres res ego timeo in hac vita. Prima est quando aīa egressura erit a corpore. Secūdo qñ occursura erit ōo Tertio qñ diuina pferēda erit scia Unō si iste sanctus hō tantū timebat ista cuz sctūs esset q̄to magis nos q̄ pctōres sum⁹: ḡ timete hūc. Quarta ratō timoris dñi est eius omnipotentia cui in nhilo resistere possibile est: ergo anima supradictis rationibus consideraī hūc timere necesse est. Tunc aīa faciaz pater qō hortaris. Sed queso tria dubia declarari. Et primum vtrū omnis timoz sit malus. Secundū cum obiectum timoris sit malum pene ⁊ deus sit summe bon⁹ vtrū possit timeri. Tertium vtrum timoz possit cognosci an sit mortale an veniale. ¶ Circa primū nota beatū Tho. ij. ij. q. xix. ar. iz. vbi ponit triplicem speciem timoris. Prima vocatur timoz mundanus vel humanus. secunda vocatur timoz seruilis. tertia vocatur timoz filialis. Prima species timoris vocatur timoz mundanus vel humanus. Nam timoz m. dr ab amore mundi nasci. ideo dr mun. Nam talis timoz proprie dr mundanus quando aliquis mundo vntur tanq̄ fine. De quo dicit origenes in quadam omelia. amatoz sui semper ō terra cogitat semper terrenos habet affectus ⁊ actus. omnes species suas ponit in terram: in celuz nunq̄ respicit futura non cogitat iudicium dei nec beata eius ꝓmissa considerat: iō homo ex amore vehementi ad creaturas timet illa pdere: ideo qz ab amore mundano nasciť iō timoz mundan⁹ dr. ō isto amore mūdano ⁊ pessimo nasciť amoz mal⁹ mundan⁹ q̄ q̄to aliq̄d magis amať tāto magis timet illud amittere: vt di. Aug⁹. Et q̄a hoīes magis amāt mundū ⁊ ea q̄ i eo sūt: iō tiore priuato tā eozūdē magis timēt illa pdere q̄ deū hūc timorē hūerūt iudei Joba. xiij. Si dmittimus eum sic omnes credēt in eum: venientq̄z romani ⁊ occident ⁊ tollent locū nostrū ⁊ gentē Et sic timore rerū tpalium ⁊ vite xp̄m occiderūt. hunc habuit Petr⁹ q̄ timore mortis xp̄m negauit. Et lz talis timoz infistat hoi a natura: vt patuit in xp̄o q̄ timore mortē cepit pauere ⁊ tedere. tū melius ē mori q̄ nō facere bonū virtutis. et si timore huius hō desistat a bono virtutis talis timoz est semp malus a quo timore multa mala ꝓueniunt. Nam hō timens ne ista tpalia q̄ amat inordinate sibi deficiāt sollicitat cū vsuris ⁊ falsis contractibus ad ipas acquirendas p̄termittens spūalia ꝓterrenis cōtra quos loquit xp̄s di. Querite primum regnū dei ⁊ iusticiā eius: insup talis timoz semp affligit homines. vñ putat oēs esse seruos ⁊ latrones: nec cōfidit vt ita dicā de seipo semp stat ī timore ne tpalia sibi furent: ⁊ ex hoc semp intus affligitur. insup timet ne res sibi deficiant. vñ nec sibi nec familie sue audet sibi facere bonū: nec pauperibus aliq̄d erogare. vñ isto timore semp viuit in miseria ⁊ cum miseria morietur. Unde sanc⁹ Petrus talibus loquit dicens. Si hic mā surus es q̄ tua sunt repone. Si illicturus es cui hic tua relinquis. Et qz talis timoz mūdanus ⁊ humanus a mala radice procedit: scz ab amore mūdano: ideo semp malus est quod est primū. Secundus timoz vocatur timoz seruilis. Seruilis dicitur: qz est similis timori seruorum qui potius timore alicuius pene q̄ amore timent dños suos: ita quando quis timet deum rōne alicuius pene tpalis vl eternalis talis timoz vocatur seruilis Sed nota differentiā inter timorē mundanum ⁊ seruilem: vt ponit beatus Tho. q̄ timoz seruilis differt a mundano ⁊ humano timore in duobus. Et primo qz timoz mūdanus ⁊ humanus respicit tertiā penam a deo reuertentem: qz timore alicuius homo reuertitur a deo ac recedit vt fecit Petrus. Sed timoz seruilis fit ꝓ oppositum: qz respicit penā ⁊ deo conuenienter: qz homo timēs deuz ne illū flageliet flagello tpali vl eternali conuertitur ad deum qui nō cōuerteret: et sic maxima est differētia. Secōdo timoz seruilis differt ab humano et mundano: qz timoz seruilis nō est timoz mundanus ⁊ humanus: qz timoz seruilis respicit solū malum pene. Et ob hoc convertitur q̄ nō faceret nisi esset malum pene. talis timoz seruilis est malus: quia est semper absq̄ charitate. Unde dicit Augustinus q̄ in timore seruili manet voluntas peccandi ⁊ sequeretur: sed separaret impunitas ⁊ quia voluntas est mala: ideo malus dicitur. Sed talis timoz potest esse bonus si quando timore alicuius pene converteretur ad deum non simpliciter respectu pene: sed etiam ne separetur a deo ⁊ talis timoz seruilis est bonus: qz nō ꝓtrariat charitati. ⁊ sic talis timoz seruilis pōt eē bonus ⁊ mal⁹: bon⁹ cū charitate: ⁊ mal⁹ absq̄ charitate: scz timoz mūdan⁹ ⁊ humanus sp

est malus ⁊ sic patet de secūdo timore scz seruili. Tertius timor est finalis. Et talis timor est quando aliquis timet aliquid malefacere ratione reuerētie ⁊ charitatis. Sicut filius timet offendere patrem non timore alicuius pene: sed rōe charitatis ad patrē quā habet filius ad patrem ideo dicit filialis. Et talis timor filialis dr a seruili timore qr seruilis respicit malum pene: sed filialis malum culpe: ḋa propter malū alicuius pene quis vitat malū agere: ideo seruilis dr. Sed filialis timor nō vitat offensam ob timorem alicuius pene: ſ culpe. Nam proprie est filiorum timere offensam patris ob timorem charitatis ad patrez ratio filialis dicitur ⁊ talis timor semper ē bonus. Et tali timore timendus est deus quia talis timor est sanctus t magne virtutis ⁊ auctoritat qō probatur. Dath. Et p̄mo in ḋbus habitat talis timor templuz sunt spūssancti. pbatur quia vbi est spiritus effect' sancti ibi est spiritus sanctus. Timor probatur p̄ysa. quia illū annumerat inter donos sancti spūs dī. spiritus sapientie ⁊ intellectus. spūs consilij ⁊ fortitudinis. spūs clementie ⁊ pietatis. ⁊ spiritus timoris domini. Unō talem timorem habētes spiritussanctus habitat in eis. q̄ ergo felices sunt tales cum ex ipso timore domini. Secundo per hunc timorez vitantur peccata. eccle'ie. i. Timor domini expellit peccatum. Tertio per ipsum deuenitur in cognitionem sapientie. p̄s. Judicium sapientie timor domini, sicut dicimus q̄ principiū artis edificarie ē fundamentum quia ibi incipit edificator operari. Et hoc modo dicitur timor domini initium sapientie. Unde sapientia dicitur habere ortum ⁊ principium. Quarto talis timor filialis mīsericordiā p̄stat. p̄s. Quō miseretur pater filiorum ita iustus est domin' timentibus se ideo timete dominuz quoniam non deest timentibus eum. Circa secundum vtruz deus possit timeri. bea. Tho. ij. ij. dicit q fic spes habet duplex obiectum quoz vnū est ipsum bonum futurum cuius adeptō quis expectat. aliud est auxilium alicuius per qō illud expectat bonū adipisci. Ita timor habz duplex obiectum: scilicet vnuz qō est ipsum malum qō homo refugit. aliud est obiectum: scz illud a quo malum puenire potest eē obiectum timoris. Primo modo deꝰ qui est sūma bonitas obiectum timoris esse non potest: sed secūdo modo potest esse obiectuz timoris inq̄tum scz ab ipso potest nobis īminere malum pene ex culpa perpetrata a nobis: ⁊ talis pena a deo inflicta nō est semper mala: sed ḇm quid mala. quia bonum dicitur in ordine ad finem. malum autē importat huius ordinis priuationez illud est malū simpliciter qō excludit ordinem a fine vltimo quod est malum culpe: sed malum pene est qō priuat aliquod bonuz particulare. est tamen bonuz inq̄tum dependet ab ordine ad finez vltimū. Et per hunc modum potest nobis maluz pene a deo prouenire si ab eo, separemur, ⁊ sic q̄watur ⁊ time

tur. amat: ḋa ex peccato peccator meretur damnari ⁊ deus vult nullum flagellari ad correctionem et non ad damnationem: quia correctiones sue non separant ab ordine finali. timetur quidem inq̄tuz flagella propter peccata nostra: ergo sic quis deum timet ⁊ per hunc modum timetur deus et sic patet responsio ad secundū. Circa tertium q̄ illud dicitur peccatum in humanis actibus qō est contra ordinem rationis: ordo autem rationis est q̄ inter duo mala semper minus est eligendum. Quedā tantum mala que minus aliis fugienda sunt. Et ideo quicūq̄ ex timore mala que sant ḇm naturaz magis fugienda fugiat' ex timore nō est peccatum. Sicut magis fugienda est quaz amissio rerum temporalium. vnde si quis propter timorez mortis aliquid daret latronibus illum inuadentes ne illum occiderent excusatur a peccato qō incurreret si sine causa legitima daret. Si autem propter timorez quis fugeret mala que ḇm rationem minus fugienda sunt ⁊ incurreret malum quod ḇm rationez esset fugiendum. vtputa si propter amissionem rerum temporaliū exponeret se flagellis coram omnibus tunc non excusatur totaliter a peccato quia peccat venialiter: quia contra ordinem facit rōis: qr magis exponi debent res exteriores q̄ corpus quia inter duo mala semper minus est eligenduz: ſ minus est perdere res exteriores temporales q̄ vitam aut dispendiuz corporis ⁊ quia est ptra ordinem rationis peccat venialiter. Si si quis propter timorem rerū temporalium aut dispendium corporis cōmitteret peccatum cōtra dei honorem aut preceptum fugiens malum corporis aut rerum temporaliū vtputa flagellum aut mortem aut aliquod temporale malū vt faciat aliquod maluz a deo vel a lege prohibitum vel pretermittat aliquid ad qō obligatur talis est semper peccatuz mortale: quia est contra ordinez rationis quia timenda est magis mors anime q̄ corporis ⁊ magis timenduz est dispendiuz corporis q̄ amissio siue distractio rerum temporaliuz: iō quia est contra ordinem rationis talis timor dicitur peccatuz. hoc timore timuit ysa. quia non auertit faciem suam ab increpantib' ⁊ cō spuentibus in eū timore alicuius pene: ideo inter sūmos prophetas numeratus est hic per grām et in futuro per gloriam.

Feria tertia oliuaruz.

Thi cū reuelaui causā meam dñe deꝰ meus. Job. xij. Anima fidelis existēs in missa audiuit Hieremiam reuelasse causam suaz soli deo vnde exemplo hieremie intēdit reuelare cām suam soli deo. vnō relicta missa venit ad me ⁊ p sui introductione querit dubiū declarari. Utrum homini confessio sit necessaria ad salutē. que est ratio huius quesiti. o anīa nōne edoceris

ab ambro.di. Nec quisq̄ a pctō iustificari potest nisi per annū pctm̄ fuerit ꝓfessum:ideo hoc considerato ec.sta.ex.de.pe.c. Omnis utriusq̄ sexus cum ad annos discretionis attigerit.hoc ergo scito quid me interrogas:rō que me mouet pr̄ est. nam legitur aliquib⁹ pctm̄ fuisse dimissum absq̄ confessione sicut petro marie magdalene ⁊ publicano. Et gratia dei non ē minoris virtutis nunc q̄ fuerit tunc in remittendo pctm̄ ⁊ tūc dimisit absq̄ confessione multo plus tūc dimittit absq̄ illa. Et sic videtur q̄ confessio nō sit de necessitate salutis. Et sicut hieremias soli deo revelauit causaz suā.ita soli deo possum revelare pctā mea absq̄ eoq̄ homi reueler. ideo hoc cōsiderato querit dubiuz declarari. Nota ad a q̄ confessio est de necessitate salutis. Et pro declaratione nota q̄ in omi lege hoies obligantur ad confessionez. Et primo in lege nature in lege scripta.in lege gratie. Prio ꝓbatur in lege nature q̄ sit de necessitate salutis. Unde super illud Gen.iij. Adam adā vbi es? glo:dicit q̄ sunt verba dei adā increpantis ⁊ ad confessionem cogentis q̄ deus increpat ipm de pctō cōmisso vt ꝓfiteretur peccatum suuz qō mime facere voluit:sed illud i mulierem retorsit di. mulier quā dedisti mihi dedit mihi ⁊ comedi. Ex ipi adaz nulli legi erat obligatus nisi legi naturali:ergo precepto legis naturalis erat obligatus confessioni:sed in nulla lege deus veniam inducit ad aliquid faciendū nisi qō de necessitate salutis. Sed in lege naturali induxit adam ad confitendum peccatū suū: ideo est de necessitate salutis. Etiam probatur. Nam actus virtutuz moraliuz de lege nature confessio vero nō tantuz est pars sacramenti:sed etiam actus virtutis moralis:ergo est de iure nature. Secūdo probatur q̄ in lege scripta est de iure diuino probatur. Naz in veteri lege homines manifestabant homi peccata sua p̄ sacrificia: qz oblatio pro pctō fiebat ex q̄ inotescere fecerat poterat eum peccasse per determinationē sacrificiorum. Et in illa lege sacrificia erant de necessitate salutis ad expiationem pctōrū ergo in lege scripta ꝓfessio erat de necessitate salutis. Tertio in lege gratie est de necessitate salutis.et sic de iure positiuo ex institutione ecclesie edicta in concilio gñali sub innocentio. Tertio ⁊ hoc tripliciter vt quis se peccatorē cognoscat: qz omnes peccauerūt et oēs egent gratia. Secūdo vt cum maiori reuerentia accedat ad cōionem:quia sine sumptione ipsius quis saluari nō potest. Tertio vt prelati suis subditis innotescant ne lupus inter gregē lateat qō singulariter ostendit xp̄us Math.viij. Vade et ostende te sacerdoti. Dans per hoc intelligere vt confiteamur sacerdotibus vicarijs suis quos constituerat sacerdotes vt patet Ia.v. Cōfitemini alterutrū peccata vestra vt saluemi.qō autez apostolus intelligat sacerdotib⁹ patet q̄ in eadem cano. sequitur. Si quis infirmatur ex vobis inducat pres byteros ecclesie super eum. Etiam q̄

intelligat apostolus q̄ est de necessitate declarat er hoc vt saluei: ergo est de necessitate salutis. Si autem dicatur frustra fit per plura qō potest fieri per pauciora. Nā remissio peccati est effectus contritionis. Si ergo ex contritione delentur peccata:ergo frustra fit confessio. Notate q̄ confessio vltra cōtritionem necessaria est triplici ratione. Et primo propter pleniorez morbi curationem. Secundo propter integram offendisse remissionem. Tertio propter expressaz peccati distinctionem. Circa primuz dico q̄ confessio vltra fienda est sacerdoti propter pleniorem morbi curationez.quis est homo infirmꝰ qui reciperet pleniorem curationem ab vna medicina quā ab alia qui non acciperet vtiliorem ita spiritualiter pleniorem curationem accipit peccator per confessionem vltra contritiōem q̄ faceret per solam contritionem. Probatur naz dicit grego.in homel.q̄ salubriter aperitur in confessione q̄ pestifere latebat in corde. Et licet non loquitur tantū ex culpa:sed etiā vulnere ex culpa relicto quia vt ait beda super lucam. Peccatū duo mala facit homi. primo priuat euz oībus bonis gratuitis:scz gratia virtute ⁊ meritis Ezechie.xviij. Si auertit se iustus a iustitia sua oēs iustitie eius quas fecerat nō recordabuntur. Secūdo vulnerat eū in naturalibus viribus q̄ homo naturaliter habet virtutē inclinatiuā ad bonū ⁊ perdit per pctm̄ ista naturalia ⁊ hz prōptitudinē ad malum ⁊ difficultatez ad bonū. Et hz per contritionem remittūtur peccata tamen remanet naturaliter vulneratus in naturalibus bōis. Est ergo necessariuz per sacerdotē tanq̄ per medicum vt curetur ab illo vulnere qō fit virtute apostolica confert sibi gratiam fortificandi ⁊ resistēdi: ⁊ sic fortificat de bono vt melius paulatim curetur. Et possent tot medele adhiberi q̄ eēt fortificatus sicut antecz peccaret itaq̄ aliud est mouere languores qō fit per indulgentiam peccatoris.s. in contritione. Et aliō est ipm languorem sanare qō fit per ministerium sacerdotum. Secundo confessio vltra contritionem necessaria est propter integraz offense remissionem: qz contritionem nō integraliter seruat peccator.ideo requiritur confessio sacramentalis. Et ratio qz peccando tantū offenditur deus ⁊ ecclesia triūphans:si etiā offenditur totū corpus misticū ⁊ ecclesia militans vt declarat Grego.iuj.moza. vbi dicit q̄ pctōr in pec.totū corpus ecclesie q̄tū in se dānificat dū se ex culpa alios ledit ⁊ a corpore mistico ⁊ etiā abscidit ⁊ facit mēbra diaboli. Et iō tales pctōres nō solū merent a deo puniri ꝓtra cui⁹ legē faciūt:sed ab ecclesiastico iudice q̄ offendētes in corp⁹ misticuz hz punire. Et tales iudices nō p̄nt ꝓdignam iniūgere pn̄iam nisi innocescat eis pctm̄:ergo opz eis confiteri peccatū. vnde licet pctōres soluant a pctis p̄ cōtritionem a deo. per offensionē in ecclesia factā oz puniri vt p̄t poni exemplū in ciuibus. Quia si quis ledit corp⁹ xp̄i illū offendēdo non

solum offendit deum cōtra cuius legem facit: sed etiā offendit totus corpus ciuile cui' ipe era t mebrū t ideo q̄uis p contritionē habeat remissionē a deo sui peccati: tamē nō hz a ministris legis ciuilis: nisi absoluaf ab iniuria. Et hec est cā quare deus dedit claues ligādi atq; soluendi. Matthei. vi. Quodcūq; ligaueris ⁊c. Tertio cōfes. vltra con. est necessaria ꝓpter exp̄ssam peccati distinctionē: qz in cōtritiōe nunq̄ discernunf vl distinguunf ista pcta sicut in cōfessione: qz rōne vna mentis sacerdotis reducunf sibi ad memoriā. vnde ꝟm docto. hz in cōtritione homo nō teneaf dolere de oībus confessis distincte: hz solū de grauioribus in spāli t de alijs in cōmuni. In cōfessione vero secus est vbi requirif de oībus peccatis cōfessio: t de hijs bene recogitare distincte t nō solum quo ad actus: sed etiā quo ad circūstantias. Et sic supradictis tribus de causis cōfessio vltra contritionem est hoi necessaria ad salutē: t ideo hac de cā relinquit deus suuz vicarium in terra cui tradidit omnem ptātem ligandi atq; soluendi. ¶ Et qz quis nō potest ligare atq; soluere: nec cōdignam imponere penitētiaz: nisi ipi sacerdoti cōfitendū est vade ergo aia ad sacerdotē t confitere pcti tuum cū ad salutē tuaz tibi summe necessariū est. Tunc anima faciā pater quod hortaris: hz quefo tria dubia declarari quibus declarat acquiescā. Primū qualif sacerdotē debeam mihi pcurare vt me ligare t soluere possit. secūduz qualis debeat esse mea cōfessio: vt sit satisfactoria. tertium vtrum p confessionē deleanf oīa peccata oblita. ¶ Circa primuz nota anima qz teste saluatore: si cecus ceco ducatum p̄stat ambo in foueā cadūt tria debet habere: t si illa tria non habuerit caue ne accedas ad illuz qz erit cā tue dānationis t nō salutis t volo q̄ habeat ista tria. Primum sciam discernēdi. Scom cautelam interrogādi. Tertium discretionez penitētiā iniungēdi. ¶ Circa p̄mum volo aīa q̄ cōfessor tuꝰ habeat sciam discernendi inter lepram. l. pcm̄ t pcm̄: qz vt dicit albertus sacerdos nō habens sciam peccat naturaliter t instituēs eū ad illud peccat plus. In signū aūt q̄ cōfessor debeat habere hanc scientiam dedit dñs sacerdoti in veteri lege spālem legem discernendi inter leprā t leprā: vt clare dicitur leuitici. xiij. Ideo querēdus est peritus sacerdos q̄tum ad sciam: vt dicit Aug. li. de pe. di. Qui vult cōfiteri pcm̄ suum vt inueniat gratiam querat sacerdotē scientem ligare t soluere: ne cuz negligens circa se extiterit negligaf ab eo qui non cōditer admonet eū di. Si cecꝰ ceco conducatum p̄stet ambo in foueaz cadunt: t hoc valde rōnabile est: qz si homo p salute corporis querit peri. medicū q̄ possit q̄to plus p salute anime facere debet. Quantum aūt q̄ necessaria sit talis sciētia sacerdoti. pbatur. Naz dicit petrus de tarantasio super. iiij. sentē. q̄ si deficiant sacerdotis claues scientie nesciens discernere inter lepram t leprā illa confessio nō valet t reiterari debet. Et ideo qz si

medicus non cognoscit infirmitatem vnde procedat nō potest de remedio opoztuno optimū adhibere remedium: ita spūaliter si sacerdos sit ignorans t non cognoscat pctā nō poterit cōdignam dare penitentiam nec meritoziam: ideo summe necessariū penitenti est querere sacerdotem ydoneū t scientem: qz vt dicit Aug. li. de pe. ꝓfessozem opoztet vt sciat quid debeat iudicare: qz iudi. pec. hoc requirit t expostulat: vt dicitur eccles. Noli querere velle fieri iudex: nisi scias discernere verum t falsuz. vnde nō requiritur sacerdotis auctozitas: sed scientia: ideo dicit dominus petro t successozibus suis. Tibi dabo claues regni celozum: nō dicit clauez ad denotandū q̄ ille qui debet aperire celuz peccatozi due claues necesse sunt. Prima est districtionis. Secunda est auctozitatis. Notate bene q̄ iste due claues in sacerdote ita sunt necessarie vt vna sine alia esse nō potest: vt ostendit beat⁹ Tho. iiij. senten. vbi dicit q̄ claues que dicatur auctozitatis. l. ligandi atq; soluendi est que immediate aperit seram regni celozum: sed claris scientie ostendit cui aperienda sit: vnde auctozitas iudicandi que est clauis sine scientia absq; peccato esse non potest: sed scientia sine auctozitate sine peccato haberi potest: ideo anima hunc confessozem require vt te ligare t soluere possit. Tertia conditio tui confessozis vt te ligare t soluere possit ē cautela interrogatōis. Et p̄ declaratiōe q̄ritur vtrum interrogatiōes fiende sint a sacerdote. Dicunt docto-

res q̄ sic. vnde Augustinus de penitentia di. q̄ confessoz consideret qualitatem criminis. s. locum tempus t personam: t quali temptatione que omnia continenf hijs versibus. Quis quid vbi per quos quotiens cur quomodo quando quilibet obseruet anime medicamia dādo: t sic a doctozibus exponitur. Quis vtrum peccatoz sit homo vl mulier: iuuenis vel senex: nobilis vl innobilis: liber vel seruus: sane mentis vl insanus: sciens vl ignorans: solutus vl coniugatus: secularis vl clericus: in dignitate vel officio constituius. t ratio quia dignitas vl conditio peccatum aggrauat. Et beatus Thomas assignat rōnem p̄ma scē vbi dicit q̄ ꝓpter scientiam t dignitatem et exempluz tales grauius peccant. t rō qz maioꝛes qui alios excedūt in scientia t virtute facilius resistere possunt peccato vt dicit dñs Luce. xij. Seruus sciens voluntatem domini sui t nō faciens eā vapulabit plagis multis: t propter ingratitudinem peccat grauius: quia omne bonum quo quis magnificatur est dei beneficium cui homo fit ingratus peccando. ideo dicit beatus Thomas. Quando q̄libet maioritas in temporalibus aggrauat peccatum. t etiam sapientie. sexto. Potentes potēter torquenta patiēntur. similiter etiā grauius peccant propter scandalum: quia inferioꝛes citius scandalizantur de intelligente q̄ de ignorante. vnde dicit christus Matthei. Ue homini per quem scandala veniunt. Secundo in versu continę

ur:quid scilicet adulterium incestum stuprum homicidium furtū: ⁊ similia:qz vnuz est grauius alio ⁊ ideo maiorem penam meretur. Item vtrum tale peccatum sit manifestum aut occultū ⁊ similia que omnia requiruntur. Tertio in versu continetur vbi.scz quia propter peccatum vnius multi innocentes opprimuntur. Queritur ergo vbi an in loco sacrato: aut in loco publico vl' scandaluz proximi aut in loco duorum. Quarto dicit in versu per quos:scilicet per se vel per alium:quia omnes tales sunt participes criminis:⁊ ipse obligatus peccatis eorum. Item per quos .i. cum quibus ⁊ pro quibus: ⁊ contra quos. Quinto dicitur quotiēs i.quotiens illud peccatum commisisti:qz nō sufficit confiteri peccatum:sed etiam quotiens illud cōmisisti:⁊ quotiens fornicasti quot homicidia perpetrasti:⁊ sic de singulis: qz vt dicit Augustinus libro d̄ penitentia. Vulnus iteratū tardius sanatur. Sexto dicit̄ cur id est quali tentatione hoc fecerit vtrum sponte vl' coacte:cupiditate:aut paupertate ludo:vel animo nocendi ⁊ similia. Septimo dicitur quomodo: scilicet de modo agendi:aut patiendi. Sed hic nota p̄m beatum Thomam q̄ precipue in peccatis carnalibus non intendit peccator nimis ad peccata carnalia ad particulares circunstantias:quia huiusmodi delectabilia quāto in speciali magis considerā tur tanto magis concupiscentia accenditur:⁊ ideo posset contingere vt confessor talia querens sibi ⁊ cōfitenti noceret. Octauo dicit̄ quando:scilicet in tempore sacro: vt in festiuitatibus ⁊ quadragesimis ⁊ aliis ieiuniis:aut ante penitentiā vel post. Et similes interrogationes fiende sunt in confessione: vt quilibet salutem inueniat:⁊ hoc d̄ secundo requisito ad confessionem Secundo dicit q̄ confessor tuus quem eligere debes debet esse discretus iniungendo penitentiam. Dicunt enim doctores quando sacerdos semper debet iniūgere penitentiam per contrarium ipi peccato vt superbia iungat humilem orationem:auaro elemosynarum largitionem:guloso seu luxurioso abstinentiam seu peregrinationez ⁊ hic nota tria. Primo q̄ confessor nō debet iniungere coniugatis lōgas peregrinationes:nisi esset tale peccatum q̄ oporteret eos romam accedere. Secundo q̄ nō potest ipis coniugatis penitentiam continētie imponere:quia iam vtercz obligatus est. Tertio q̄ non potest mulieri coniugate penitentiam elemosynarum iniungere:qz non potest elemosynam facere de rebus viri nisi habeat aliquid proprium:vt supradiri. Sed hic potest queri vtrum sacerdos possit iniungere penitentiam pro libito voluntatis:⁊ an sit dare penitentiam longuam aut breuem. Dicendum q̄ hodiernis temporibus omnes penitentie sunt arbitrarie. Unde dicit Leo papa q̄ tempora penitētie habita moderatione sunt constituenda tuo iudicio: prout confessorum animos prosperaris esse deuotos.hanc opinionem approbat ⁊ confirmat consuetudo: quia generaliter hoc obseruatur. Quod autem sit melius : aut iniungere grauem penitentiam vel breuem. Chrisostomus probat tertia ratione est melius imponere breuem q̄ grauez. ⁊ est prima ratio:quia maius periculum est semper euitandum:vnde pondus leue facilius ⁊ libentius portatur. Et graue cum tedio abijcitur.vnde ait Chrisostomus . Si enim facis super humeros adolescentis qđ nō potens eēt baiulare posueris necessariuz erit vt fassem dimittenddo relinquendoqz proijciat aut sub onere confringat : sic peccatori cum graue pondus penitētie imposueris:aut penitentiam proijciat:aut amplius peccat. Prima ratio:quia ratio est melius in die iudicij rationem reddere de nimia misericordia q̄ d̄ nimia seruitute ⁊ austeritate.

Tertia ratio propter imitandum liberalem.Dominus enim misericors liberaliter parcit peccatori. Unde dicit querenti. Quotiens dimittam vsqz septies: respondit vsq̄ septuagesies septies. Ubi est ergo paterfamilias largus dispēsator non debet esse tenax:⁊ sic patet anima ad primū quomodo confessor sit diligendus vt ligare ⁊ soluere possit. Circa secundum dubiū qualis debeat esse confessio: vt sit tibi ad salutem. Nota q̄ tria debet habere. primo festina carens tardatione.secundo manifesta carēs palliatione.tertio ordinata lachrymarum productione. Circa primuz q̄ debet esse festina absqz tardatione:vt non sit similis cōfessioni latronis qui non vult confiteri peccatum suum:nisi in aculeis et tormentis que est ad mortem ⁊ nō ad salutem:quia suspēditur ex ipa confessione. Ita anima ne sis similis eis:sed audi p̄s. Diuus ⁊ san' confiteberis domino. Et facere debes: sicut fecit ille qui non confidens in causa sua qui ante diē sententie videns se non habere plenum ius in causa sua tractauit cō cordiam ⁊ pacem cum iudice ante diem iudicij. Ita peccator qui deum offendit ante diem sententie: vel infirmitatis concordat se cum deo cuz ipse dicit. Ecclesiastes. Ne tardes conuerti ad dominum. etiam confessio tua debet esse festina propter periculum mortis: qz si homo moriretur absqz confessione priuaretur ecclesiastica sepultura ⁊ damnaretur. Secunda confessio tua vt salutifera sit:debet esse manifesta absqz vlla palliatione. beatus Thomas in.iiij.sententiarum dicit q̄ sicut est de medicina corporali:ita est de medicina spirituali. Nam in medicina corporali oportet q̄ medicus non solū vnuz membrum contra: qđ medicinam dare debet cognoscat:sed etiam totam habitudinem ipius infirmitatis eo q̄ vnū membrum ex additione alterius aggrauatur infirmitas:ita spūaliter qz quod vno peccato esset ouenies medicina alteri intestinum prestaret.⁊ ideode necessitate confessionis est q̄ omnia

peccata sua que habet i memoria confiteatur quod si nõ facit nõ est confessio sed confessionis simulatio. Quid namq; valeret ei q̃ decẽ ictus haberet mortales in corpore t non manifestaret medico nisi nouem certe illud solum qõ remanet potest esse causa mortis sue ergo confessio debet esse manifesta. Tertio dixi q̃ debet esse ordinata cum lachrymarum productione. vnde dicitur Isa. Filia populi mei planctum vnigeniti tui fac tibi amarum. quante virtutis sit talis confessio audi gre. di. breue verbũ trium syllabarum scilicet peccaui que portas aperiunt paradisi. da uid dixit peccaui t nathan ꝓpheta a domino missus statim intulit dimissum est tibi peccatum tuum Non redeat ergo pudor confitentis non timor diaboli non desperatio pro peccatis enormibus. ipse namq; iudas non tam scel⁹ qõ commisit q̃ desperauit condemnauit. Aue ergo anima ne sis pertinax ad confitendum peccatuz tuum vt non sis similis cayn qui noluit confiteri peccatum suum. sed pertinaciter defendit. nũquid ego sum custos fratris mei: et ob hoc fuit a domino maledictus super faciem terre. Et sic patz qualis debeat esse confessio tua: t sic patet ad secundum. ¶ Circa tertium nota beatum Tho. in. iij. vbi dicit q̃ confessio potest considerari dupliciter. vno modo inquantum est actus virtutis. Alio modo inquantum est pars sacramenti: t vtroq; modo operatur ad remissionẽ culpe. Si primo modo consideretur confessio. s. inq̃tum est actus virtutis t nulla virtus potest esse vera virtus sine charitate. i. Thozin. xiij. Si linguis hoium loquar ꝛc. Sic confessio valet absq; charitate que est principium merendi que charitas causat dolorem de commissis contra deum quem amare necesse est: vt patet de maria magdalena: cui dimissa sunt peccata multa quoniam dilexit multum: ideo ex eius contritione lauit pedes domini: t sic confessio sine contritione non valet. Si vero consideretur confessio vt est pars sacramenti sic ordinat confitentem ad sacerdotem qui habet claues ecclesie qui per confessionem confitentis cognoscit conscientiam confitentis. sic q̃q; fit confessio: tamen sine confessione confitentis remissionem non consequetur peccatorum. vnde dicit q̃ confessor nullũ debet absoluere nisi quem reputz vere penitentem. i. a deo absolutũ quia nõ potest reuerti peccata nec iniungi penitentia nisi remissa sit culpa. Et sic patet ad tertium q̃ confessio sine contritione non valet ad remissionem culpe. ¶ Circa quartum dico q̃ deus non exigit ab homie plusq; possit: t quia peccata oblita non sunt in potestate homis confitentis: ideo non tenetur illa special⁹ distincte confiteri ideo sufficit cõfessio generalis cũ contritione dolendo de illis de q̃bus memoriam non habet. de illis autem de quibus memoriam habet confiteatur. Sed si post confessionem redirent peccata oblita ad memoriaz tunc tenetur ad illa cõ

fitenda. Ideo anima confitere peccatum tuum vt cras iniuncta tibi penitentia satisfacere possis vt post digne sumere possis corpus xp̃i t vitam eternam cuz xp̃o consequi valeas.

¶ Feria quarta oliuarum.

Ipse enim vulnerat⁹ est p̃pter iniquitates nostras. Anima fidelis existens i missa heri contrita t confessa t iuncta sibi penitentia. vnde hoc p̃pendens ait quo vadis o pulcherrima mulier: t ait vado ad penitẽtiam mihi iiunctaz a sacerdote vt perficiam. Tunc ait diabolus vide ne feceris quia si hoc feceris facies iniuriam Jesu christo qui vt dicit ysayas vulneratus est p̃opt̃ iniquitates nostras: quia videret q̃ passio t satisfactio sua non fuisset sufficiens remedium t q̃ frustra fuerit passus qõ falsum est ergo si vulneratus est p̃opter peccata t plenissime satisfecerit quid tibi amplius opus est vt satisfacias: desiste ergo inquit diabolus a labore tuo: vnde hoc p̃sentiens anima venit ad me: t pro sui introductione querit dubium declarari. vtrum peccata sine satisfactione remittantur. Que est ratio huius quesiti Q anima audi Anselmum libro primo cur deus dicit. Tene certissime quia nec deus potest peccatum impunitum dimittere. hoc ergo scito quid me interrogas. Ratio que me mouet pater est. Nam legitur Joban. viij. q̃ christus mulieri adultere peccatũ dimisit sine satisfactione dicens. Nemo te condemnauit nec ego te condemnabo: ideo vade t amplius noli peccare: ergo videt q̃ peccata sine satisfactiõe remittantur: t sic videtur frustra agere penitentiam: quia permaxime ipse christ⁹ vulneratus est p̃opter iniquitates nostras. Nota anima q̃ peccata nullo modo sine satisfactione remittuntur. Et pro declaratiõe nota bene doctores dicentes q̃ in deum quodlibet inconueniens in õe sequeretur magnus error in fine. Et nota tres magnos errores qui sequerẽtur si deus remitteret culpam sine satisfactione. Nam primo sequeretur q̃ deus esset iniustus: quia iustuz est vt puniat malos. vnde Anselmus in Eulogio: quid namq; est iustus nisi vt bonis bona t mala malis reddat: iõ magnum inconueniens eẽt deo nõ punire peccata. Secõus error eẽt qz sequeretur falsitas scripture apposto. v. Quantum glorificauit se tantum date ei tormentum t luctum. Unde. ij. ad Thimo. Secundo dicitur q̃ deus non potest negare seipsum. Glosa dicit quid faceret deus si dicta sua non adimpleret: sed ipse di. deu. ꝑm mensuram delicti sic erit t plagarum: ergo ne talis error sequatur necesse est punire peccata. Tertius error sequeretur quia non esset purgatorium neq; infernus quod est falsum cum tota scriptura hoc mo

nifestat. ergo necesse est vt non inueniantur in deo tales errores scp peccata impunita dimittat. Sed quid pater de peccato adultere qđ dimissum fuit absq; satisfactione Dico cp est duplex penitentia vna interior alia exterior ⁊ vtrancq; habuit. primo habuit interiorem penitentiam que fuit dolor sui delicti sine quo deus nunq; remittit culpam. alia fuit penitentia exterior: quia ligauit eam christus dimisso peccato ad satisfactiones dicens. Vade ⁊ noli amplius peccare. Si autem dicatur erit iniuria passionis christi qui vulneratus est propter peccata vestra: ideo cp satisfecit pro nobis sufficit. Dico cp peccata nostra sunt infinita ratione illius qui offenditur qui est deus: ideo penam infinitam merebatur ad quam satisfactionem nemo nostrum est sufficiens: quia opus nostrum finitum est: ideo passio christi que est meritum infinitum ⁊ superabundans ad delectionem totius peccati generis humani satisfecit plenarie nobis vt dicit verbum assumptum. ipse enim vulneratus est propter peccata nostra. ⁊ pro declaratione huius materie nota tria que ad satisfactionem nos inducunt. postq; peccata sine satisfactione non remittuntur. Primum est dei iusticia. Secundum purgatorij pena. Tertium satisfactionis efficatia.

¶ Circa primum nota cp iusticia dei nos inducit ad satisfactionem pro peccatis nostris: ⁊ pro declaratione notandum cp dum offenditur aliquis dupliciter offenditur seu in ipsa offensione duo continetur. Primum est offensio in amicicia: quia ex amico fit inimicus ex iniuria illata. Secundum est quia offenditur in substantia: scilicet in damno sibi illato ⁊ ad satisfaciendum leso hoc exigit ordo iusticie: cp non solum homo ad recuperandam amicitiam de offensione illata vt doleat de offensa ⁊ caueat de futuro sed etiam vt satisfaciat de damno. ita spiritualiter non solū requiritur vt peccator doleat de offensa deo facta tantum sed etiam vt satisfaciat pro culpis p̄mis cp exigit ordo iusticie: quia deus iustus est ⁊ iusticias dilexit ratione cuius iusticie nullum bonum irremuneratum nec malum impunitum dimittit. Et licet per contritionem remittat culpam: tamen debito iusticie semper remanet reatus pene temporalis: quod probatur multiplici exemplo veteris ⁊ noui testamenti. nam primi parentes certum est cp peccauerunt mortaliter per superbiam appetendo excellentiam contra mensuram sibi datā a deo: vt dicit. B. Tho. ij. ij. Ex nulli dubium quin ad vocem dei corripientis Gen. iij. Fuerunt contriti licet se mutuo excusarunt tamen remissa culpa mortali ⁊ pena eterna remanserunt obligati penis temporalibus: scz fame siti⁊ huiusmodi. secundum exemplum peccauerunt magno peccato hij pro quorum culpa venit diluuium. ⁊ tamē licet deus in vna nocte potuisset pluere tantam aquam q̄ntam fecit in. xl. diebus noctibusq; tñ misericorditer hoc fecit in tā longo temporis spacio: quia videntes illi cp ermundācia aquarū illi mouebātur querti flebant pctā sua ob quā contritionem non est dubitandum cp pr̄ dñs remittebat culpā ⁊ penā eternā tñ remanserūt obligati tpalib⁹ penis: quia suffocati aquamoriebantur in pena peccati ḡ remissa culpa remanet reat⁹ pene tē poralis. Tertium exemplū. nā fratres ioseph odio vendiderūt illum vnde ipsi cū patre plorante filium suū tristes contritosq; se finxerūt: sed melius contriti fuerūt in egypto dum illum dñm cognouerunt ⁊ melius contriti fuerūt p⁹ mortē patris venā postulantes ob tīorem xp̄i ne de peccato suo vindictam faceret. Ob quā cōtritionem remissa fuit eis pena eterna ⁊ culpa tñ non dimissa fuit eis pēa tēporalis qz per quadringētos annos steterūt in maxima seruitute egypti. Ex supradictis pz cp ad iusticiam dei pertinet vt non dimittat peccata impunita. Etiaz pbat exemplis noui testamenti. nā mādauit xp̄s leprosis curatis ab eo vt irent ⁊ ostenderēt se sacerdotibus. p qđ datur intelligi cp lz de⁹ p cōtritionem auertat culpam tñ remanet pena quā voluit a sacerdote relaxari. aliter frustra dixisz petro qđcunq; ligaueris super terrā ⁊c. Secūdo paul⁹ gūiter peccauit ⁊ a dño vocatus q̄ remisit ei culpā ⁊ penam eternā: tñ ligauit eū tpalib⁹ di. oīdam illi q̄sta ozp nomine meo pati. pz etiā p canones: qz lz p cōtritionem remittatur pena et culpa eterna: tñ non remittit tpalis pena, ⁊ sic pz cp debito iusticie dei peccata non remittunt: ḡ anima caue qz hoc exigit dei iusticia. Vnd⁹ causa que debet nos inducere ad satisfactionē facienda: est purgatorij pena: quia si non satisfeceris in hac vita oportebit te satisfacere in purgatorio que asperrima oīm penarum est. qđ aūt purgatorium inueniatur patet. Nam si non reperitur purgatorium: tres errores pessimi sequerentur. ⁊ primus error sequeretur cp suffragia ecclesie remissa culpa nullum debet esse pctm̄ veniale sed oia mortalia. Secund⁹ error sequeretur cp suffragia ecclesie non p̄desset mortuis. Tertius error sequeretur cp remissa culpa remitteretur pena.

¶ Circa primum est improbatissimum credere cp non sit purgatorium. Et ratio qz si non esset nisi paradisus ⁊ infern⁹ ⁊ vnus committeret vnum peccatum veniale: sine quibus vita ista duci non posset iuxta illud Psal. Septies in die cadit iustus. Si iste iustus moreretur cum peccato veniali certum est cp non intraret paradisum quia nihil inquinatum intrat ī eo ergo damnaretur ad infernum p peccato veniali. Quis tam demētissim⁹ credere potest cp pater misericordiar̄ p quacunq; offensa filios suos exhereditet. vnde sicut ē credibile cp homo habeat gladium mortis eterne quo vtitur in suos malignos: sic credendum est cp habeat virgā correctiōis vl' purgationis transitorie qui p leuib⁹ offensis vtitur in filios suos. Et sicut non ois infirmitas mortalis est ad mortē. Sic nō ois ifir

mitas spiritualis est mortalis. vñ de Je. in canonica. Qui scit fratrē suum peccare peccato non ad mortem sed ad damnationem. Et pro tali ad damnationem non esset demergi in infernum: ideo requirit alius locus vt tale peccatum purgeretur qui est locus purgatorij. Si enim non proijciuntur vasa pciosa pro quacunq; inquinatione: sed purgantur ab illa inquinatione. ita pro quacūq; leui culpa reddenduz est q; ille qui est pater misericordiarum non damnat ꝑ purgat in purgatorio: ergo necessario conceditur ab omnibus doctoribus purgatorium esse vbi anime cruciantur pro pena sui delicti: ideo autem vt illam penam euadas hic age penitentiam. Secundus error valde periculosus. si nō esset purgatorium daretur materia peccatoribus peccandi t ad deum tardius conuertendi. Ad quid inuitaret scriptura ad penitentiaz sed dimissa culpa dimittetur t pena: qz si non esset purgatorium nō esset pena peccati: quia purgatorium institutum est ad penam peccatorum satisfaciendum: t si ergo non esset locus purgatorij necessario non essz pena: ergo sequeretur illud erroneum necessario: quia remissa culpa remitteretur t pena. vnde. B. qui non parcit filio nunquid parcet figmento nunquid parcet seruo nequā. Et sic nulla differentia esset in die iudicij inter iustum t iniustum: quia saluaretur iustus t iniustus. iustus quidem sua iustitia. iniustus vero: quia si tm est purgatorium oporteret vt intraret celum t remitti pena similis cū culpa quod est falsum: ideo necesse est ponere purgatoriuz in qua aie cruciant: ideo vt illam euadas age penitentiam de cōmissis. Tertius error qui sequeretur si nō esset purgatorium esset q; suffragia essent frustra ab ecclesia instituta ꝑ mortuis. ꝓbatur. Nam ecclesia orat pro mortuis nō ꝑ illis qui sunt in celo: qz nō egēt suffragijs nostris: sz potius nos egem⁹ ipōrum intercessionibus. Nec etiā orat pro illis qui sunt in purgatorio. ergo aia istis considerans credenduz est esse purgatorū in quo aie cruciantur iusto dei iudicio. vnde ergo hoc considerans Augustinus esse verus dicebat. Dne hic vre hic seca in eternum pcas: ideo anima satisfacere te oportet in hac vita cum pcā sine satisfactione nō remittant: t sic patet ad scōm. Tertium inductiuū ad satisfactionem est satisfactiōis efficatia. Nam ex satisfactōe penitētie reuocauit sententiam contra eos datā ex culpis ꝓpetrans iusto iudice. vnde Ber. O bona humilitas. O felix lachryma penitentiū q̄ cito vincis inuincibilem: q̄ cito mutas iudicem in pijssimum patrē. Si aūt dicatur si tanta est vis pnie: q; ex ipa reuocetur sīa dei ꝓtra nos: vnde est q; sīa cōtra hierusalē non fuit reuocata ex eorum pnia. de quibus dicit q; in morte xpi videtes signa q̄ fiebant reuertebant pectora sua tondentes in signum pnie: t tm talis sīa data a xpo di. Nō relinquet i te lapis sup lapidē q̄ sīa habuit effectū tpe Titi t Vaspasiani, t sic patet q; per pniam non reuocatur sīa dei vt dicit. b. vbi supra. Et nota aia qō ō sīa dei possum⁹ loqui dupliciter. aut de sanctis dei cōiactiua. aut de sanctis dei diffinitiua. Si autem loquamur de sīa diffinitiua. Notandū q; ea que reuelat nobis de⁹ p suos ꝓphetas ea nobis reuelat. ido vt de ipsis sententijs noticiaz habeamus ad ꝓphetam recurrēdū est. vnde notanduz q; deus qn̄ per ꝓphetam reuelat aliquod pronūcianduz omnino futurū in malū ꝓpter pcm̄ consummatū qō deo notum est deus reuelet ꝓphete per quā ꝓphiam deus cōicatus diffinitiue t scīa per nullam pniam potest reuocari: qz de⁹ est prescius pcī consūmati. i. de⁹ nonit q; pcōr est pseueraturus incorrigibiliter. Et vt clarius intelligatur adducā aliqua exēpla ad p positum. Primū exemplū est regis saul q̄ fuit dño inobediens ꝓpter qō pcm̄ reuelauit dñs samueli q; ipse deus p suā sīam ipm saulez abiecerat a regno. iij. Regum. xv. Et cuz ipse samuel p saul lugeret vt deū placaret ab hac sīa de⁹ reuelauit samueli q; illa sentētia erat diffinitiua et irreuocabilis. i. Regum. xviij. di. Usquequo tu leges samuel cū abieceram eum ne regnet super israel. Secūdum exēplum habek de hieremia. Et quia deus sciebat pcm̄ suum incorrigibile. ideo dicit hieremie. Noli orare p populo isto qm̄ non exaudiāte: qz si steterit moyses et samuel coram me nō est anima mea ad istū pplm. Si aūt tempore passionis xpi reuertebātur: pcutiētes pectora sua tamen ꝓstiterunt in maluz qz occiderūt iacobū minorez t ste phanū persequentes discipulos. t quia deus sciebat eos incorrigibiliter perseuerare. ideo hac sīa diffinitiua eos sīauit. Tertiū exēplū ꝓz de iuda quē dñs sīa diffinitiua sīauit di. Matth. xvi. Ve hoī per quē scandalū venit. Ve hoī illi p quē filius hois tradetur bonū erat ei si natus nō fuisset homo illc. Et licet retulisset pecuniā sacerdotib⁹ di. peccaui tradēs sāguinē iustū: tamen qz deus sciebat qō debebat se suspendere in funez. ideo tali sīa diffinitiua illum sīauit q̄ nullo mō potest reuocari. Et sic pz de prima sentētia. Secūda sententia vocat cōicatiua quaz deus mutauit q̄uis nō mutet decretuz t ad hoc ꝓbanduz adducā aliqua exempla ad ꝓbandum q; per opa satisfactoria penitentie talis sīa reuocat. Primū exemplū est cōicationis facte ciuitati niniue per Jonā: sed qz sciebat eam corrigibilem emendari p suam pniam. ideo mutauit sententiā quaz dederat di. niniue subuertet. Jone. iij. Secūduz exemplū est ezechie regis iuda quez deus sīauit sīa cōicatiua: t qa deus sciebat eum corrigibilit emēdari per suas lachrymas t orationes ideo illā sīam reuocauit. hāc sīam cōicatiuam mīnatur xpūs xpīanis Luce. ix. Nisi egeritis penitentiā simul omnes peribitis et talis sīa anima tua pnīa reuocare pōt: ergo age pniam tibi iniunctam a sacerdote que tue saluti sūme necessaria est. Tunc aīa facias pr̄ qō hortaris: sed queso q̄nq; du

bia declarari. Primū est in quib⁹ consistit satisfactio facta in peccatis. Secūdum vtrum satisfactio facta in peccato mortali valeat. Tertium vtrum vnus possit satisfacere p peccato alterius. Quartū vtrū vnus possit satisfacere p vno peccato sine alio. Quintū vtrū flagella quibus flagellantur homines in hac vita sit satisfactoria p peccatis. ¶ Circa primum nota q̄ sicut sunt tria pcta a quibus oīa alia dependent ita sunt tres satisfactiones ad quas oēs alie partes satisfactionis reducuntur. Que autem sunt illa tria peccata a quibus illa dependent dicitur. 1. Jo. ij. Oīne qd̄ est in mundo aut ꝯcupiscentia carnis: aut concupiscentia oculorum aut superbia vite. Ad primū reducuntur oēs actus carnales. de secūdo dicitur per apostolū q̄ radix omniū malorū est cupiditas. de tertio dr initium oīs peccati superbia quia qui tenebit eam implebit maledictis. i. peccatis. ¶ Cōtra p̄mū peccatū ordinatur ieiunium ⁊ alie macerationes corpis. ¶ Contra secūdū. s. auariciā ordinatur elemosyna. ¶ Contra tertiū scz superbiaz ordinatur humilis oratio ⁊ sic pz tripler satisfactio per quā ops te anima tuis peccatis satisfacere aut per ieiuniū aut per orationez aut p elemosynam ⁊ orationē. Et si vis tuis peccatis perfecte satisfacere ⁊ velare. i. ne possis ad xp̄m te satisfacere ops per aliqd̄ supradictorum fine qua satisfacere non remittūtur. et pz rōnio p̄mi. ¶ Circa secūdum nota bea. Tho. in. iij. sen. dis. xv. ar. iij. vbi dicit q̄ sūt alique satisfactiones q̄ in satisfactiōe relinquunt aliquem effectuz post se. ex ieiunio relinquitur corporis debilitatio ex elemosina substātie diminutio ex peregrinatione corporis debilitatio. Omnes tales ⁊ similes satisfactiōes que relinquūt effectum satisfactum supradictuz p⁹ se licet facte sint in peccato mortali valent ad deletionem culpe: sed omnes satisfactiones que nō relinquunt effectum post se ficut orationes tales satisfactiones in quibus nullus sequitur effectus facte in peccato mortali non valent. iuxta illud Eze. Cū multipli caueritis orōnes vestras non exaudiam vos: quia manus vr̄e plene sunt sanguīe. i. pctis. Et tales pnie iterande sunt non tm̄ debet diuungi de pnia sicuti in primis tm̄ ꝑm doctores: licet in peccato talis penitentia non valeat: ⁊ commisso pctō in illa pnia doleat cuz proposito confitendi semel in anno tunc valere incipit illa penitentia sibi iniuncta: ⁊ sic patz ad secundum. ¶ Circa tertium dico q̄ pena satisfactoria ad duo ordiatur. s. ad solutionez debiti ⁊ ad medelam pro peccato vitando mag̃tum est remedium sequentis peccati sic satisfactio vnius potest p⁹desse alteri. patet ex ieiunio vnius caro alterius domari non potest: vt patet exemplum in vitas patrum de illo qui tentabatur multum a spiritu fornicationis: vnde iuit ad senez vt rogaret deum pro eo ⁊ nihilominus sua proficiebat alteri. vnde cum perseueraret i iejuniis obsecrationibus p fine ten

tatio ⁊ parum ꝑdesset apparuit illi dñs dicēs. Noli laborare: qz frater tentatus nō vult se adiuuare: iō sibi ⁊ nō tibi iputandū est q̄ tētatus audiens se afflixit ieiunio ⁊ maceratiōe liberatus est. Si autē cōsideret satisfactio mēptum ordinatur ad satisfaciendū p pctis: sic vnus pōt satisfacere p pctō alterius: dūmodo sint i charitate ambo s. agens ⁊ patiēs. tm̄ nō est ꝑmittēdum q̄ vnus p alio satisfaciat: nisi sit necessitas p quā fit in penitēte ipossibilitas satisfaciēdi qd̄ etiā clare ostēdit apls Gal. dicēs. Alter alterius onera portate ⁊c. Un⁹ ergo pōt p altero satisfacere: ⁊ sic pz ad tertium. ¶ Circa quartuz nota beatū Tho. di. q̄ nō pōt satisfacere p vno pctō sine alio. Et rō in satisfactione dz tolli offensa ꝓcedens: ⁊ ideo oportet q̄ fit talis mod⁹ satisfactiōis qd̄ cōpetat ad tollēdaz offensam. Offense aūt oblatio est ⁊ inimicitie restitutio. Et ideo si aliquid fit q̄ amicitie restōnem impediat etiā apud hoīes satisfactio esse nō pōt. Cū enim qdlibet pctm̄ amicitiā impediat q̄ est hoīs ad deum ipossibile est q̄ hō d̄ vno peccato satisfaciat alio remanente: sicut nec homini satisfaceret que p alapa sibi data sibi prestaret veniam petendo alia sibi dari. patet etiam q̄ peccata sine gratia remitti non possunt. iuxta illud. Joā. xv. Sine me nihil potestis facere: sed cū quolibet peccatū gratiā auferat: ergo nō potest de vno peccato alio remanente satisfacere. patet ysa. lv. De ieiunio eorum qui ad lites ⁊ contentiones ieiunabant deo acceptū nō erat: licet ieiunium opus satisfactōis eēt. tm̄ nō ꝑt op⁹ satisfactionis fieri: nisi p op⁹ dei acceptuz: ergo nō potest qui habz aliquod peccatum pro vno satisfacere sine alio qz deus ⁊ dyabolus in eodem stare nō possunt: ⁊ sic patet ad quartum. ¶ Circa quintum nota beatū Thomam. iiij. sententiaruz. di. xv. ar. iij. vbi q̄ recompensatio offense penitentie potest fieri ⁊ ab eo q̄ offendit ⁊ ab alio: quando aūt recompensatio fit ab eo qui offendit habet rōnem satisfactionis. Unde flagella que p pctō a deo affligūtur fiunt aliquo modo ipsius patientis rationem satisfactionis accipiunt ⁊ fiunt ipius patientis: in q̄tum ea accipit ad purgationem peccatorum eis vtens patienter: ⁊ sic satisfactoria sunt pro peccatis. Si autem ratio eis per impatientiam dissentiat: tm̄ non efficiuntur aliquo modo rationem satisfactionis: sed meditationis tantuz: ideo anima satisfacere te oportet p peccatis modo supradicto: qz sine satisfactione peccata nō remittūtur ⁊ lz tua satisfactio nō sit plenaria noli desperare: qz ipe immolatus est ꝓpter pcta nostra hic in p̄senti p gratiam ⁊ in futuro p gloriam.

¶ Feria quinta de cena domini.

Capite ⁊ comedite: hoc est enim corpus meum. i. Corinthiorum. xi. Anima fidelis contrita et confessa et sua parata pnia venit hoc manere

vt recipiat corpus xpi vt eorū scz apostolorū imitatrix fit vnde hodie pendens sibi tentator obuiā venit t ait. quo vadis. t puella rndit, vade ad ecclesiaz vt de manu pris recipiam corpus dñi vt fim de nūero discipulorum qui hoc mane recipiūt de manu xpi. Cui tentator caue ne hoc facias ne eueniat tibi vt iude qui presumptuose sumēs ideo in penā tanti sceleris laqueo se suspendit. Sed audi aia philosophum. iij. ethicorū vbi dicit q bonū voluntarium est simplr bonuz vnde ergo voluntas tua bona pro facto tibi reputabitur. Tūc aia vade retro sathana: quia nescis q dei sunt. Nōne audis saluatorem di. Nisi manducaueritis carnem filij homis. t ideo accipite t manducate ex hoc oīs. vnde confusus diabolus recessit t accesserunt angeli t ministrabant ei. vnde ania sic roborata accipe corpus dñi t obtuli ei quo viso ait quid est hoc. pater rndit anima hic est panis viuus q de celo descendit qui manducauerit ex hoc pane viuet ineternum. Tunc aia quare hoc mihi das pater cū panis iste sanctus est: t ego comedere non audeo. Anima accede quia panis est t nō venenuz t tibi vitam prestabit. Tunc aia faciam pater qō hortaris: sed queso de duobus. prio me informare velis t tunc tuis votis satisfaciam. Primuz quando illud sacramentum sumere debeam. Secundum: qñ illud sumere debeaz. ¶ Circa primū de quo informare vis est de tempore quo illud sacramentū sumere ōbes, nota q quadruplex regula tibi a doctoribus datur. Due nāq sunt de consilio. Et due de p cepto. Prima de consilio est aug. in libro de dogma. qui ait. Quotidie eucharistie sacramentuz sumere nec laudo nec vitupero tñ omibus dominicis cōmunicandū horror sic tamen vt mens in affectuz peccandi non fit. Secunda regula de consilio est magistri sniaz dist. xiij. c. vlti. dicit si non frequentius saltiz ter in anno cōmunicent qui voluerunt ecclesiasticis carere luminibus. Tertia regula que est de precepto ecclesie extra de penitentia. Omnis vtriusq sexus cuz ad annos discretōis attigerit de cō filio ppij sacerdotis eucharistie sacramentū sumant saltim in paschate. annus discretionis sm doct. xi. vel. xij. plus vel min sm discretionem ipsoz. Et dicitur saltiz in paschate p qua declaratiōe nota be. Tho. iiij. senten. vbi dicit q ds obligatur statuto ecclesie saltez semel in anno cōicari: t si hoc fit semel in anno fiat scz in pascha. Et quia ecclesia statuit tempus in quo fideles cōicare debeant vñ qui ab hoc peccato desistūt efficiūtur trāsgressores p̄cepti. ō quibz xpicola precepto iuris positi ad hoc tenetur semel ī anno. i. in pascha p̄t tantū confessor aliqua rōnabili cā plongare tempus: sm simplr dispēsare non pōt. Quarta regula de p cepto est: multoz doctorū di. q in arti. mortis tale sacramentū est q rendū: t sic ptz tempus in quo tale sacramentū sumenduz est: t hoc de primo. ¶ Circa secūduz qō que rebas erat modus sumendi illud

sacramentū digne. Nota aia vt nō fis similis tude qui indigne sūpsit ideo laqueo se suspendit duo essentialia requirūtur illud sacramentū digne sumere valēs. Primo requiritur fides catho. circa illud sacramentū. Secūdo requirit perfecta dispositio. ¶ Circa primū requritur fides catholica quā habere ō bes circa illud sacramentū quedem fides in hoc consistit vt plan⁹ a sacerdote verbis sine dubitatione credatur illud fore verū corpus xpi substantialiter transmutatū. i. q tota illa substātia panis t vini sit trasmutata in veraz substantiā corporis t sanguinis iesu xpi. Quod hoc aia sit possibile p batur rōne t exemplo. t primo ratione. nā deus est agens in cuius virtute est possibile vnū qō est in aliud conuertere. s. non esse in esse et esse in non eē. non em est magis deo de nō esse ad eē aliquid producere q substantiam vni⁹ in aliam conuertere. Et deus fecit primū producendo res de non eē ad esse Gen. i. Multo plus hoc facere pōt vnam substantiaz in aliā transmutare. Probatur exemplo. primo in creatōne cunctaz aiaruz quas ex nihilo creauit multo fortius t sc̄m facere poterat scz transmutare vnā substantiam in aliā. Probatur secundo. nam vnā costam ade in carnez mulieris trāsmutauit. vxorē loth in statuā salis conuertit. vnde nō est mirandū. naz Gen. ix. Virgā moysi in serpentem cōuertit vnde non est mirandū aia q si vox helye fuit tante virtutis q ignē de celo fecit descendere multo forti⁹ vox xpi poterit substantiam panis t vini transmutare in verum corpus qō pbo. Nam quicquid pōt creatura finita pōt t creator infinitus: sed creatura finita pōt substantiā panis t vini substantialiter trāsmutare in carnē t sanguinē hoīs panem t vinū in stomacho hoīs digerendo virtute caloris naturalis transmutaf in carnem t sanguinē humanū. Multo forti⁹ virtus diuina potest mutare substantiā panis t vini in verū corp⁹ t sanguinez xpi. Sed notandū q circa hoc sacramentuz non debes attendere ad sensus corporis nisi ad auditū qz intellectus decipietur. Nam si attenderis ad visuz nō videbis nisi panē. si ad olfactū occurrit odor panis. si ad gustuz erit gustus panis si ad tactum est tactus panis. Et sic intellectus human⁹ decipitur. Ideo solum ad auditū attendere debes t ex illo nō decipieris qñ scz audis sacerdotem di. hoc est enim corpus meū statim credere debes q illa substantia panis t vini fit transmutata in substantiā corporis t sanguis xpi. qz potes decipi in oibus sensib⁹ preter q in auditu. Probaf exemplo de ysaac in benedicendo filiuz. primo em fuit deceptus in visu qz caligauerunt oculi eius. Secūdo in tactu qz credebat tangere esau et erat iacob q circūdederat man⁹ t collū pellib⁹ hedoz ex eo q esau hō pilos⁹ erat Fuit deceptus in olfactu qz circūdatus erat vestibus esau. ideo ex odore credidit illuz fore esau. Fuit deceptus ī gustu: quia credidit de cibo esau gustare t erat iacob: sed

nō fuit deceptus in auditu dicēs vox quidem vox iacob est. Ita aīa noli in sensibus tui corporis circa hoc sacramentuz attendere nisi in auditu: qz dum audis hoc est corpus meū sine dubitatione credere debes illō vere esse corpus xpi: qz hec fides tibi necessaria ē ad salutem. Tunc anīa queso pater vt clariorē noticiam habeam de hoc sacramento. inq. dubia declarari. t p nūq quō hoc est possibile q tota q̄ titas dimensiua corporis xpi qō erat in cruce cōtineatur sub tam pua hostia cum eis substantia contineatur in loco ꝺm ꝓprias dimēsiones. Secūdum quare nō ita apparet in cruce ꝓpria sicut sub illis accidentibus panis t vini. Tertiū qlio potest māducari qz si esset magnus monte synai a taz magno tpe citra teresset consumptū. Quartuz quō est possibile q idem ſnumero possit eē in instanti in diuersis locis. ¶ Circa ꝑmū nota q tota substantia corporis xpi ꝺtinetur in hac hostia ꝓ modum substantie t non ꝓ modum q̄titatis. i. in eodem modo quo substātia ꝺtinetur sub accidētibus: qz substantia corpis xpi nō ꝺm ꝓprias dimensiōes in hoc sacramento: sed ꝺm dimensiōes hostie. t ideo corpus xpi nō plus occupat locuz q̄z faciat locus hostia qz suba in subam cōuertitur. ꝓbatur exemplo. vnō est q substantia hoīs occupat locū est ꝓpter dimēsiones sibi iniūctas si separentur ille dimensiones tūc illa suba nō occuparet locū sibi ꝺiunctas: ſ qñ accideret q suba essz sine q̄titate locū nō occuparet qō fieri nō posset nisi ꝓ diuinā oīpotentiā: sed quia sua oīpotenti virtute separe potest ꝓprietates a reb⁹ vel absolute vl ad tps vult qō potest t nō vult nisi quocz qō iustum t sanctū est. ita in hoc sacramento est ibi corp⁹ xpi nō ꝺm ꝓprias demēsiones qō est ita in celo: ſ ꝓpas dimēsiones ād nō pōt esse alibi: sed in cōtinent in hoc sacramēto p modū sube t nō p modum q̄titatis t mensura hostie t magna tota suba corpis xpi continent illā. Si parua tota suba corpis xpi continēt illam qō probatur exemplo materiali. ſ. q magne res ꝓtinentur sub paruis. Nā pupilla remoti oculi a ciuitate cōtinet in se illam qz aliter non videret eam t sic respectiue maior ē ciuitas q̄z fit pupilla oculi. Alio erēplo ꝓbatur. Nam tota suba hois est in parue homie sicut in magna tota natura aeris est in paruo loco sicut in magno. ita tota substātia corpis xpi est in magna sicut i parua hostia. Et oīa ista sunt tibi aīa fide credenda vt illuz digne sumere possis sic pz primū. Secūdū q querebas quō potest manducari. Dico aīa q illud sacramentum sumitur t nō consumitur vt pz de candela accensa de qua sumūt lumen ſcuncti tamen sine diminutione luminis pz etiā nobile exēpluz quia farina et lechitus olei vidue nō ſest consumptus tempe helye licet comederetur a vidua et a filio vidue t ab helya omi die ita qō sumebatur toto tpe quo stetit fames sup faciē terre. ita ꝺz de hoc sacro. ¶ Circa tertiū quare non apparet in ꝓpria carne dico ꝺm be. Tho. q duplex ratō assignari pōt. Prima quia esset horribile carnem humanaz manducare qua de causa multi abstinerēt a comestione. i. a cōione sine qua nullus saluari pōt: nō vt nullus excuſetur sub illis speciebus instituit que ordinanf ad sustentationem corporis humani vt etiam sub illis conseruaretur vita spūalis. hic pōt poni causa. Cum suba panis t vini conuertatur in subam corporis xpi modo queriſ vtrū sacerdos conſecrās maximaz q̄titatē panis t vini. vtrum ex pane illo consecrato t vino posset sustētari corpaliter. Respōdit albertus q sic. Tunc pōt argui ergo cū sint ibi accidentia sine subo substāref ab ill' accīt⁹: ſ ab illa albedine t sapore panis qō est absurdum. rīdit idem albertus q sicut miraculose illa substantia panis t vini transmutatur in substantiam corporis. ita potest dici q miraculose illa accidentia substantarēt illum aliter responderi non potest. ¶ Circa quartū quō idem vir possit eē in diuersis locis. Dico q nō est magis impossibile facere vnū corpus eē in diuersis locis q̄ multa corpora esse in eodem loco. Naz multa corpora glorificata pñt esse in vno loco ita corpus vere glorificatum pōt esse in diuersis locis vt pz de corpe be. Ambrosij q̄ dū celebraret mediolani fuit idem numero existente in altari ad exequias beati Martini t dum sacerdotes dicerent sibi pater populus fastidiat⁹ expectat. Rīdit parcat vobis deus: qz frater meus Martinus mortuus est: t ego eraz ibi in exequijs. vnde miserūt lega. ibi inuenerunt ibidem existentes in altari et mediolani. vnde Augustin⁹ vna t eadem vox numero est in diuersis auribꝰ. Et ꝺm philosophū tertio de anima vna t eadem substantia numero est in docente t in addiſcēte: ita tota substantia corporis xpi est ibidem numero in omibus hostijs sacris ſsacramētaliter. vnde dicit Innocēcius libro de sacramentis q xpus ꝺm naturā humanā est totus in diuersis rebus licz in diuersis hostijs sacramentaliter sed ꝺm essentiam est totus in omnibus rebus. Exemplū nā aīa humana est vna tolum in toto corpore t tota in qualibet eius parte t tamen vna. Ita substantia tota in diuersis hostijs sacramentaliter ex vi cōuersionis facte. Et omnia ista sūt tibi anima credenda ad fidem necessaria. ideo dicit be. Tho. Prestet fides supplementum sensuz defectui. Et sic patet primuz necessarium circa illud sacramentuz scz fides catholica id est catholice credere oia supradicta. ¶ Circa secūdum requisitum vt digne illud sacramentuz sumi possit est ꝓfecta dispositio. Sed quid requiritur ad ꝓfectam dispositionē figuratiue nobis demonstratum fuit in esu agni paschalis vt pz ex. xij. Nam primo precepit deus vt comederetur cunctis renibus renentes baculos in manibus calciatis pedibus t cum lactucis aggrestibus festinanter. ita erat figura sūptionis huius sacratissimi corporis. Primo cunctis renibus quod denotat continentiā carnis Luce. viij. Sint lūbi vri precincti. Sed cū baculis vt itinerātes faciūt ita

spiritualiter itinerare debemus satisfaciendo p peccatis sine qua nō est sal⁹. Tertio calciati vt sicut pes abscondit sotulari vt terrā nō tangat: ita non plus amenus terrena q̄ celestia. Quarto cū lactucis agrestibus in quo denotat amaritudinem pctōrum. Quinto festinanter ppter temporis huius vite breuitatem. vltimo erat assum igni in quo denotat feruorem charitatis dei ꝛ primi: ꝛ licet figuratiue iste modus debetur a deo vobis in sumptione corporis: ita tñ sumi debet. Item nota q̄ quattuor modis sumit. Et primi sumūt effectum sacramēti ꝛ nō sacramentum. Secundi sumūt sacramentū ꝛ non effectum sacramenti. Tertii nō sumunt nec sacramentū nec effectum sacramēti. Quarti sumunt sacramentū ꝛ effectū sacramenti. ¶ Circa primum dico q̄ aliqui sumunt effectū sacramēti ꝛ nō sacramentum. Nam effectus sacramenti: est p̄ducere ad vitam: vñ erunt aliqui infirmi nō valentes cōmunicare: ꝛ tamē maxima erit illorum fides ꝛ deuotio: ꝛ tunc tales nō p̄dunt sacramenti effectū: q2 sacerdos videns fidem ac deuotionem ipōrum p̄sentat sibi corpus christi dicens. Crede ꝛ manducasti. id est xp̄i corpori mistico incorporatus est. ꝛ si licet nō sumat corpus christi. tñ ex fide ꝛ deuotiōe sue voluntatis perfecta reputat ꝛ habet illud meritum ac si digne accepisset: ꝛ hi sunt p̄mi q̄ accipiunt effectū ꝛ nō sacrm. Alij sunt qui accipiunt sacramentum ꝛ non effectum sacramenti: ꝛ sunt illi qui accipiūt in peccato mortali. Sed qui sunt illi audiamus. Primi sunt sacerdotes concubinarij ꝛ tales sunt filij dyaboli: quia semper sunt in peccato actu ꝛ voluntate: ꝛ si a casu confiteātur talis confessio nō valet: q2 dicitur q̄ nō possunt absolui. Unde dominus de talibus sacerdotibus conqueritur dicens per p̄phetam in p̄s. Heu me quia os peccatoris super apertum est. O scelerate sacerdos nō erubescat tāgere pudenda meretricis cum quibus tetigisti corpus christi. De alijs autem partibus corporis meretricis tacto. O scelerate sacerdos Johannes p̄opheta ꝛ plus q̄ p̄pheta nō audebat tangere dei verticez: ꝛ tu scelerate sacerdos ne deuoras sanctuz xp̄i corpus. O scelerate sacerdos maria ☙ Magdalena que lupinar exierat nō fuit digna christuz tangere: dicentez sibi domino. Noli me tangere. Et tu scelerate sacerdos qui lupanar intrasti illum sumere p̄sumis. Audite vos sacerdotes ac ceteri illum sumentes indigne sentētiam dñi cōtra vos dicentem. Fiat mensa eoz coram ipis in laqueum vt fuit iude: q2 laqueo se suspendit. Obscurent oculi eorum ne videant. s. oculi intellectus ne videant. i. cognoscant ipsorum salutem, ꝛ dorsum eorum semper incurua in terra: vt ō terrenis semper cogitant ꝛ ad superna nunq̄ anhelent.: quoniā quem tu percussisti. s. p̄o peccatis nostris christū percussisti ipi persecuti sunt: ꝛ super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Nam deus percussit christum. ysa. Propter scelus populi mei percussi eum ꝛ super dolorem vulnerum eius p̄o nobis habitis tales indigne sumētes addunt hanc iniuriam christi in opprobrium eius appositione iniquitatis: id est addere malū malis. i. peccatum peccatis vt nō intrēt in iusticiā tuam: deleantur de libro viuentium ꝛ cum iustis nō scribātur. i. de numero viuentium. i. saluandoruz: ascribe eos numero dānatōrum. Unde sicut iudas tradidit illum persecutoribus: ita illuz indigne sumentes tradūt eum demonibus dum sic ponunt eum in loco in quo demones habent potestatem. s. in ventrem peccatorum Unde Augustinus. Magis peccant qui tradunt xp̄m peccatorib⁹ membris q̄ qui tradiderunt eum crucifixoribus iudeis. Tales enim deteriores sunt iudeis qui christū crucifixerunt: q2 isti contumeliam inferunt. illi aūt crediderunt deuz esse verum illū quem nō credebāt vnde si tantam vindictam fecit dominus de iudeis tempore Tyti ꝛ Vaspasiani quid faciet de perfidis xp̄ianis illum indigne sumentes. Item xp̄ianī conténunt illū regnātem: iudei illum morientem. Item xp̄us semel a iudeis est passus: a christianis omni vice quo indigne sumitur cōtumeliam sustinet. Unde apostolus. Qui manducat ꝛ bibit indigne reus erit corporis ꝛ sanguinis domini. glo. Augu. Reus erit ac si christum occideret punietur. Quātam vindictam faciet deus pater. ij. regum. vi. Qui tangendo archam domini cum esset laycus iratus dominus super temeritate Ozee mortuus est Oza. O dilectissimi si ille qui zelo domini tetigit archam filigniem ne boue calcitrā te caderet in terram: quid faciet dominus de illis pctōribus qui indigne sumunt corpus xp̄i eum in latrinam ponentes: vnde de talibus conqueritur dñs dicens per p̄phetam ysa. Quid est qō dilectus meus in domo mea committit scelera multa. Nunquid carnes sancte auferrent a te malicias tuas. quasi dicat. Non teste apostolo in epistola hodierna dicens. Qui manducant ꝛ bibunt indigne sacramētum illi sumunt semper ad damnationem perpetuam. Alij nec sacramentum sumunt nec effectum sacramenti: ꝛ tales sunt qui nunq̄ cōmunicant ꝛ sunt extra statuz salutis: iuxta saluatoris sententiam. Nisi manducaueritis carnez filij hominis nō habebitis vitam in vobis: ꝛ tales iudicio meo sunt heretici: vl̄ quia nō credunt illum esse corpus christi: vel quia non credunt q̄ ecclesia possit sibi p̄cipere: vt communicent: ꝛ dubitare de talibus est erroneum⁹. Sed si dicatur ego sum i peccato mortali ideo abstineo. Respondit beat⁹ Thomas iij. senten. dist. ix. articulo. iij. ar. iij. dicens q̄ manente tali p̄posito peccati nullo modo debet recipere corpus christi: immo prius debet se permittere excōmunicare q̄ cuz p̄posito peccati recipere corpus christi. Sed tamen talis negligentia ad dispositionem nō excusat a peccato mortali. Alij sumūt sacramentum ꝛ effectum sacramenti: vt sunt qui sumūt in statu gratie: vn

de nō tm̄ habent vitam eternaz: sz etiam remissionē omnium peccatoꝝ. vnde Ambrosius in decretis. de cōse. di. ij. dicit. Qui acceperit hoc corpus fiet ei remissio omnium peccatorum. glo. i. venialiuz ꝛ mortaliū: ꝛ nō tm̄ remissio peccatoruz: sed indulgentia plenaria. Et pro declaratione nota beatum Tho. in tertia ptevbi dicit ꝙ istud sacramentū pōt dupliciter considerari vnomodo put est sacramentum. i. sacrificium aliomodo vt est sacramentū. rōne veri sacrificij inq̄tum offertur rōne vero sacramēti inq̄tum sumitur repsentat passionem xp̄i qua xp̄s tradidit semet ipm̄ pro nobis oblationem ꝛ hostiam deo: immo inter oia illud est summū pro remissione tam culpe q̄z pene: vt de conse. dis. ij. ca. nihil. vbi dicit nihil in sacrificijs eé potest q̄z corp⁹ ꝛ sanguis christi: nec vlla oblatio potior est. Si vero cōsideretur inq̄tum est sacramentū nō est inquit institutum ad satisfaciendum: sed ad spūaliter nutriendum ꝛ in xp̄o viuendū: ꝛ sicut nutrimentum vnitur nutrito: ita sumentes vniunt xp̄o: qz sacramenta habent scōos effectus. Primo habēt nos vniri corpori xp̄i mystico: ꝛ etiā culpas delere: sicut patet in baptismo ꝛ in alijs sacramētis que vniunt nos xp̄o et delent culpas: multo fortius p sacramentum illud in quo continet p̄sentia dei ꝛ maior virtus satisfactionis. Sed inq̄tum est sacrificium quod offertur: vnde illi p quibus offertur habent remissionē peccatoruz ꝛ indulgentiaz plenariam xp̄i. vnde ergo beati dicunt esse tales digne sumētes qui nō tam remissionem peccatorum q̄z etiaz indulgētiam de ipōrum pena habent: sed etiam vitam eternam: ideo anima digne accede vt habeas ꝛ cōsequaris. Tunc aīa facia pater quod hortaris: sed queso duo dubia declarari: quibus declaratis acquiescaz Primum vtrū sacerdos debeat denegare corpus xp̄i illis quos scit esse in peccato mortali. Secūdum vtrum actus matrimonialis impediat cōmunionem corporis xp̄i ¶ Circa primū videndum est vtrū peccatum sit publicū vl occultum ita ꝙ nullus sciat nisi sacerdos: et ipe petat a sacerdote corp⁹ christi tunc sacerdos debet ei denegare: ꝛ eum admonere vt agat penitentiā Si autē peccator petat corpus xp̄i in publico q̄zq̄z sacerdos sciat ipm̄ esse in peccato mortali nō debet ei corpus xp̄i denegare: qz peccaret eo ꝙ petm̄ suum reuelaret ex prohibitione cōmunionis: qō ostēdit xp̄s esse fiendū cōmunione discipulorum. Nam ipe solus sciebat peccatum iude: ꝛ ei nō denegauit corpus suum: vt peccatum iude discipulis nō notesceret quod factū fuisset si corpus suū ei denegasset: et hoc ideo vt decretū nobis institueret vt peccata primorum nō reuelemus: ꝛ sic patet ad primū. ¶ Circa secūdum dicit ꝙ vt quis cōmunionem digne recipiat duo requruntur: vnum ꝙ sit in statu gratie per quam capiti xp̄o vnitur. secundum ꝙ actu mēs eius ferat ad diuina quequidez mens deprimitur per actum venereoruz: vt philosophus. vij. Ethicorum ꝙ impossibile est in ipa delectatione venereorum aliquid intelligere. Et iō cōsecra. di. ij. ea. Omnis homo dicitur. omnis homo ante sacramēti sumptionem a ꝓpria debet abstinere vxore. iij. aut. iiij. aut. v. diebus inuitus tamē reddens debitū nō peccat: ergo nō impedit a communione: qz illud est cōsilium non debitum p̄ceptum. Ideo anima vt mens tua ad spūalia eleuari possz etiam a licitis abstinendum est dignus illud sacramētū sumere possis: ꝛ in presenti gratiam obtineas ꝛ in futuro gloriam.

¶ De passione christi.

Anus ꝛ cum iesu moriamur. io. xi. O vos omnes qui transitis. Tre. i. Ut passionem xp̄i lucidius intelligere valeam sex p̄cti sunt declarādi. Primus eius venditionē. Secundus eius captionem. Tertius eius accusationem. Quartus eius iudicationem. Quintus eius mortem et occisionem. Sextus eius sepulturam ꝛ tumulationem. Dico primo ꝙ primus punctus declarabit xp̄i venditionem. Ubi sciendum ꝙ dyabolus ignorans de christo vtrum esset verus deus vl. purus homo. Ideo volens experiri: vtrum esset deus procurauit eius mortem: qz sicut per propietam tempus impletum aduentus filij dei qui eriperet filios suos captiuos de inferno. Duos instituit procuratores qui eius mortem procurarent videlicet inuidiam ꝛ auaritiam. Unum scilicet inuidiam misit ad iudeos. Secundum: scilicet auariciam misit ad christi discipulos. Dico ꝙ vnum ꝛc. per talem modū Nam feria sexta ante dominicam passionis iesus suscitauit lazarum amicum suum ad rogatum marie Magdalene ꝛ Marthe: vt habetur Joannis. xi. Dic si placet euangelium ꝙ audientes iudei ꝙ quasi totus populus ꝛc. Congregati sunt ꝛc. Joannis. xi. Quid facimus: quia hic homo. Et tunc cayphas prophetisans dixit. Expedit vt vnus homo moriatur pro populo ꝛc. Iste verum dicit licet ex inuidia quoniaz spiritussanctus mouebat linguam eius. Nec Augustinus. Ab illo ergo die cogitauerunt eum interficere firmates sententiam eorum ex consilio cayphe Jesus sciens eorum consilium nō palam ambulabat apud iudeos: sed abijt in ciuitatem paruam iuxta desertum que dicitur effrem. Ecce quomodo primum procuratorem misit ad iudeos. Secūdus procurator a suo magistro dyabolo iuit ad discipulos tali modo. Nam sabbato ante palmas venit iesus de Effrem ad Bethaniam cum discipulis suis ꝛ fuit inuitatus in domo Symonis leprosi quem prius a lepra curauerat. Et quia iste Simon fuit consobrinus Lazari. Ideo Martha ministrabat ꝛ lazarus erat vnus discū-

bentius. Tunc superuenit magdalena que attulit libram vnguenti ⁊c. Ita ꝙ omnis repleta est ex odore vnguenti, ⁊ hoc fecit ex magna compassione volens ipsum recreare contra laborem itineris ⁊ estum solis. Quod videns ille furiudas commotus ⁊ turbatus dicit vt quid perditio hec, non solum increpans mulierem sed etiã xpm ꝙ quot sunt adhuc iudei in mundo qui totum reputant perditum quod christo datur, sed totum reputant lucratum qđ diaboli seruitio exponitur, sicut illi qui dant suos filios in aliqua religiõe hos reputant perditos, sed quos dant mundo in foro diaboli scz mercationibus vsuris ⁊ huiusmõi hos reputãt lucratos, sed si darẽt pauperi vnum paruum denarium hoc reputarent perditum. Tales omnes dicunt cum iuda vt quid perditio hec, voluit dicere iudas eccẽ delicatus es, non dicit hoc ratione pauperum sed quia fur erat ⁊ loculos christi habebat ⁊ semp furabatur decimam partem ꝺ omnibus que christo dabantur. Ipse enim rudis fuit sicut rota non bene vncta que semper garrat, sic iudas non fuit vnctus oleo compassionis: ideo dicit vt quid perditio hec, concepit ergo in corde vendere ⁊c. quia de furto suo nutriebat vxorem ⁊ concubinas. O quot sũt hodie peiores iuda: scz sacerdotes ⁊ executores testamentorum ⁊ plures alij qui bona crucifixi q̃ pauperibus dare tenentur cum meretriab⁹ expendũt peiores ẽ iudas quoniam iudas tantũ decimas ꝑ rem accepit: sed heu aliqui omnia accipiunt. Si sacerdos plus acceperit ꝙ ad necessitatem eius pertinet, hoc furetur pauperib⁹ peiores sunt iuda vsurarij raptores ⁊c. Hic posset queri quare christ⁹ cõmisit iude loculos cum sciuit eum esse furem. Respondetur propter tres causas. Primo vt daret nobis exemplum occulta peccata nõ manifestare. Secundo quia sciuit eum esse auarum: ⁊ ideo ne occasionem haberet furandi. Tertio vt christus ostenderet ꝙ melioribus meliora ⁊ peioribus peiora sunt committenda. Ideo christus iude tanq̃ indigniori indigniora commisit, s. burlam cum pecunijs, ꝛpetro tanq̃ digniori ⁊c. Sed heu hodie hoc pessime seruatur in ecclesia: quia iam prelati ecclesiarũ cõmittunt vni duo milia animarum cui non committerent vnam vacã. Augustinus. Quomodo, quis reget mille qui seipm regere nescit. Ideo Gregorius ⁊ Aug⁹ vt habetur in iure, dicũt ꝙ quilibz rector ecclesiarum tenetur scire (si ministrat sacramenta ecclesie) quartũ sententiarum, vbi tractatur de sacramentis vt verbũ dei canones psalterium populo dei predicare possint: ⁊ vt intelligant missas suas quas legunt: ⁊ si vnum ex his deficit non est dignus vocari sacerdos. De talibus loquitur dominus in euangelio. Si cecus ceco ducatum prestet ambo in foueam cadunt ⁊c. ¶ Cum ergo iudas sic cõtra deum murmurasset dicendo vt quid perditio hec. Respondit xps pro muliere dicens, Quid molesti

estis huic mulieri, quasi dicat. Si non vultis benefacere permittatis alios ⁊c. Bonum opus operata est in me. Pauperes enim semper vobiscum ⁊c, me autem nõ ⁊c. quasi dicat. Scio iudas quia sum tibi valde onerosus: ideo expecta modũ quia cito liberaberis. Amẽ amen dico vobis vbicunq̃ ⁊c. Totum istud factum est in vigilia palmarum. Et cognouit turba ꝙ Iesus esset in domo symonis venerunt illuc non propter iesum tantum sed vt lazarum viderent quez suscitauit a mortuis: quia principes cogitauerunt lazarum interficere: eo ꝙ multi iudei ꝓpter eum q̃ lazarus narrauit in ista cena: scilicet de penis inferni ⁊ purgatorij crediderunt in iesum quare irati ideo statum videlicet illo die qui erat sabbato ante palmas secundum consilium habuerũt de morte de quo conqueretur in responsione qđ cantatur illo die ad vesperas. Circundederunt me ⁊c. Et qz appropinquat tempus passionis ideo appropiquare voluit loco ostendens se pati voluntarie. Die igitur sequenti, s. sabbato palmarum recessit de Bethania ⁊ venit cum discipulis versus hierusalem ⁊ transiuit per mediam samariam ⁊ galileam in qua via decem leprosos mundauit. Et post accepit duodecim discipulos secreto dicens. Ecce ascendimus hierosolymam. Et cum appropinquarz hierico illuminauit cecum sedentem in via clamantem. Iesu fili dauid miserere mei ⁊c. Et perambulãs hierico conuertit zacheum. Cum autem appropinquaret hierosolymam: ⁊ venisset bethphage ad mõtem olineti: tunc misit duos discipulos dicens eis. Ite in castellum quod contra vos est ⁊c. Hic totum euangelium cum postilla si placz Ibi enim fuit honorifice receptus ꝙ vnq̃ fuerit. Nec mirum quia deus pater fecit nuptias filio suo volens in breui sibi sponsam id est ecclesiam sanctam ad lectum locare in cruce vbi eam extensis brachijs amplexabatur ⁊ caput inclinauit ad osculandum. Dignum igit fuit vt honorifice susciperet sicut decuit sponsum. O qualis sponsus tunc christus erat in cruce habuit coronam spineam ꝓ pileo, clauos in manibus ꝓ cyrothecis, corpus sanguineum ꝓ tunica ⁊ sic de alijs. ¶ Sequitur, videns iesus ciuitatem hierusalem fleuit super illam. Et ingressus in templum vt ejceret vendentes ⁊ emẽtes. Et dixerũt principes sacerdotum. Quod signum ostendis nobis ꝙ licet tibi hoc facere. Et ait illis. Soluite templum hoc ⁊c. Cũ sero esset non erat in tota ciuitate hierusalem qui eum inuitare vt potum aque frigide daret aut cibum. Et non necessitate compulsus redit in bethaniam in domo magdalene vbi fuit benedicta eius mater que dixit ei. Vides fili mi charissime quo modo ꝓpter commutationes principum sacerdotum nullus audet te inuitare, licet tamen eorum mortuos suscitaueris quãtomagis nullus auderet te deffẽdere si te principes vellent occidere. Fac igitur mihi matri tue me-

ttissime hanc petitionem: vt amplius non reuertaris hierusalem his diebus. Quam permissionem si mihi non feceris deficiam p̄ dolore. Cui filius. Patiētiam dulcissimam mi mater habe: quia tempus est vt impleantur scripture pphetarum sicut dicit ysayas. Filios enutriui ⁊ exaltaui. ipsi aut̄ spreuerūt me. Quid ego debui facere vinee mee ⁊ non feci expectauit vt faceret vuas ⁊ fecit labruscas Et ista sollicitudo est ad propositum q̄ ego sim vitis vera ⁊ alij iudei palmites. de quibus constat si fuissent coniuncti vite potuissent feciſſe fructum. Sed modo sunt separati a me per inuidiaz mihil valent nisi comburentur. Cui autem mater dixit. Scio fili mi charissime q̄ vna tantam punctura corporis tui duplicabitur corpori meo: Quia nulli dubium quoniam potius moriar: q̄z te fili mi videam mori. ¶ Die vero post palmas Jesus rediit mane hierusalem. Et cum esset in templo adduxerunt scribe ⁊ pharisei mulierem quandam in adulterio deprehensam ad eum. Quibus dixit. Qui vestrum est sine peccato ⁊c. Quibus recedentibus dixit muliери. Vade ⁊ amplius noli peccare. Nec ego te condemnabo nullam penitentiam eiimungens.

¶ Nota euangelium. Appropinquanti igitur sero nullus adhuc eū inuitauit. ideo rediit bethaniā vbi adhuc matrem inuenit: quam reuerenter salutauit. Cui illa dixit. Qualis mihi potest esse salutatio. iam te cogitaui mortuum. Quare fili charissime peto te non denegare mihi ante mortem tuaz copiam tui: quia video q̄ tu qui es panis viuus ⁊ cibus angelorum fis qualibet die famelicus. nec est in tota ciuitate hierusalem qui tibi panem prebeat. Pergam igitur tecum qualibet die si non vis manere mecum. Et ego si aliunde habere nequiuero de labore manuum mearum prouidebo tibi. Cui filius ait. Non oportz mater sed confortēris: quia ego sum sicut medicus in mundo pro medicina humani generis. sed eo medicinam esse contrariam mundo. Ego igitur qui sum via fatigor: ut errantibus ostendam viam. Ego qui sum veritas accusor falso vt deceptis viam veritatis manifestem. Ego qui sum vita mortem patior vt mortuos perducam ad vitam eternam. Cui mater finaliter inquit hec omnia. Fac fili: sed non cum amaritudine mortis Nam alium modum saluandi genus humanum scis q̄z mille fies occidendo matrem que te genuit ⁊ nutriuit. Una enim gutta sanguinis vel sudoris sufficeret ad remedium vel redemptionem generis humani: ⁊ statim ambo fleuerunt. Quod videns maria magdalena et alie; vocauerunt eos ad cenam: quia tarde erat. ¶ Die autem martis sequenti venit dominus Jesus ad templum: ⁊ illa die sicut in die belli multas disputationes ⁊ insidias: et mala verba passus est. Primo a principibus sacerdotum et scribarum querentibus in qua potestate die palmarum eiecisset vendentes ⁊ emētes de templo. Secundo passus ē ab herodianis querentibus an liceret censum dare cesari. Tertio a saduceis de muliere habente septem viros deberet esse in futuro seculo. Quarto a phariseis de maiori mandato legis. Quinto de tēplo ⁊ ciuitate: scilicet si vnq̄z istud edificium deberet destrui quibus omnibus christus imposuit silentium suis rationib⁹. Cum ergo sero esset illa die iterum rediit in bethania ieiunus ⁊ lassus: ⁊ vadēs versus Bethaniam sequebantur eum principes sacerdotum ⁊ volebant eum proicere de supercilio montis: ⁊ sic eum occidere. sed christus occultauit suam humanitatem: ⁊ sic recessit ab eis. Dicitur autem q̄ quidam lapis diuisit se per medium ⁊ abscondit christuz a facie eorum in signum cuius vestigia sui corporis adhuc ibi latent. Cum ergo christus venit ad montem oliueti in orto vbi semper solebat orare cum discipulis suis predixit suis discipulis vniuersale iudicium ⁊ signa que primus euenient dicens. Erunt signa in sole luna ⁊c. Predixit eis suam passionem dicens. Scitis quia p⁹ biduum pascha fiet ⁊ cetera.

¶ Audiens hoc iudas passionem christi voluntariam tam cito fore futuram sperans suum damnum recuperare de effusione vnguenti cogitauit intra qualiter ipsum aptius possit vendere. ¶ Cum ergo christus vltra solitum tardaret venire. Bethaniam ad hospitium marthe. vbi fuit mater ipsius venit maria mater ieiuno filio ⁊ lassato obuiam: que cum multis lachrymis complexata ⁊ osculata ē eum: et inuestigata causa traditionis eius a suis discipulis accepit responsum: q̄ tota die fuit in disputationibus cum principibus sacerdotum ⁊ quomodo volebant eum capere et proicere de monte ⁊ abscondit se. Que quasi mortua cecidit nesciens quicq̄z filio loqui. Sed christus eam dulciter est osculata promittens se tota die sequenti cum ea mansurum. ¶ Ad hec verba mater aliquantulum refocillata surrexit. et venit cum filio bethaniam in domo marthe vbi cena parata fuit p christo ⁊ discipulis suis. Et quia Judas scharioth principibus sacerdotum bene notus fuit: fecit ei Maria mater christi specialem honorem. alliciendo et plusq̄z alios ad filium suum. Et posuit ipsum in media mensa inter filium suum et seipsam. vbi mater christi multa dicit Jude de filio suo. Rogando eum vt filium suum custodiret ab insidijs Judeorum. Et iste dolosus Judas promisit se multa facere pro defensione filij ⁊ magistri sui. Adueniente igitur die mercurij permansit Jesus tota illa die cum matre sua secundum suum promissum confortans eum super martyrio sue passionis. Dicit ergo maria ad filium. ¶ Scio fili charissime q̄ de me carnem assumpsisti illa de causa: vt genus humanum re-

dimeres. Nec ego illam redemptionem impedirevolo. Sedvnuz peto: vt inter dolores non deneges matri tue mestissime. Ego enī mater tua que tevtero meo portaui ⁊ vberibus lactaui: ⁊ magna custodia diligentissime te ab infantia tuavsq; ad nunc laborauī. ℂ Pro his omnibus peto ꝙ redemptionem sic facias humani generis ꝙ non moriar pre tristicia vel dolore passionis tue: quia qō tu patieris in corpore hoc ego in corde. peto igitur fili charissime quia precepisti parentes honorare ꝙ alterum istorum quattuor facias. ſ. ꝙ fine tua morte ⁊ passione redimas humanum genꝰ: vel ꝙ mors tua sit tibi fine pena: vel ꝙ saltem me prius mori permittas: vel ꝙ me facias in extasim animi: ita ꝙ in me non sit aliqua cognitio mortis tue als pluries moriar vno die.

Cui filius dulcibus verbis respōdit. Mater charissima: nullū istorum mihi incumbit facere. Nō primum: quia oportet me mori cum hoc prophetatum sit de me. immo consonum est rationi: vt ego qui sum vita moriar vt genus humanum redimatur a morte ad vitaz. Nec secundum: quia sicut per vnum omnes peccauerunt ⁊ egent gratia dei. sic ego qui sum gratia veni omnes homīes saluos facere carnem trahens de adam debeo i omnibus membris meis pati. In pedibus contra aggressuz ade ad arborem. in ore contra gustum ipsius ade. Nec tertium quia tunc nō seruarem debitum honorem maternum quia oporteret ipsam matrem descendere ad infernum: scilicet ad limbum inferni ⁊ ascensionem meam expectare: quod nō decet te nec me: sed postquam resurrexero ⁊ ascendero in celum tecuz cetu angelico cum corpore ⁊ anima in celum suscipiam ⁊ ad dexteram meam collocabo. Nec etiam clarissima mater quartuz. Sed cō fortetur cor tuum: quia dolor quē in morte mea sustinebis recōpensabitur tibi in dolore mortis tue: quia nec dolorem nec timorez dyaboli habebis: sed maximum gaudium. Etiam ostendam me tibi: primo postq; resurrexero. Credibile namq; est ꝙ humor naturalis in beata virgine Maria totaliter defecit ab illa die vsq; ad horum passionis christi: qua christus spiritum tradidit in manu patris: nec mirandum: quia naturales dicunt ꝙ leo in morte lachrymatur: sed amplius leona. Christus enim est leo de tribu iuda. Maria autē est leena: ⁊ quia maxime dilexit filiuz suum dilectionez naturali pre omnibus creaturis: ideo dolor fuit in ea maior: ⁊ qz christus feria quarta nō venit ad templum more consueto credebant principes sacerdotum ꝙ vellet fugere ad alias regiones: ⁊ ideo eodez die. ſ. feria quarta congregati sunt in domo cayphe ⁊ fecerunt consilium tertium quomodo ipsuz occiderent ant eꝯ recederet ab eis: ⁊ sicut prius determinauerunt ipsum occidere: sic modo querunt consilium de tempore quo illud solertiꝰ possint facere: ⁊ ideo dixerunt nō in die festo: scilicet parasceue. Et ratione

tumultus fieret in populo q; ipm liberaret de manibus eorum non propter reuerentiam festi. vnde cō filiati sūt morte eius differre vsq; post festum quō consilium imutauerunt inuenta opportunitate capiē di euz sine turbis de iude consilio proditoris. Nota ꝙ diabolus nolebat christū pati in pascha ne passio sua mānifestaretur populo ⁊ ex ea populus conuerteretur. Unde bernardus. heu heu dulcissime iesu illi sunt in tua traditōe ⁊ psecutione primi qui videntur ⁊ debebant esse in tua ecclesia dispensatores tui. in illis pro certo verificat illud danielis. Egressa ē dignitas a senioribus qui videbantur regē populū priores sunt scribis ⁊ pharisеis. isti canonici pastores ecclesiarum habentes pingues prebendas qui sepius cum veniūt in suis consilijs ⁊ volūt extyrpare pauperes xpi scz ordines mendicātiū ⁊ sepe dant prelatis multas pecunias pro destructione fratruz: sed scribitur in ps. Non sic impij non sic. quia sepe cadunt. Judas autez scarioth vnus de duodecim q; iam proposuerat in corde pdere ⁊ vendere dominū suuz ⁊ magistrū sciens phariseos ⁊ alios congregatos in domo cayphe abijt ad eos non ab eis inuitatꝰ: nec aliqua necessitate compulsus sed spōte. Qō autem iudaz ad hoc introduxit dicit Leo papa iudas xpm nō timoris vel odij perturbatōne concepit tradere vel vendere sed pecunie cupiditate. vnde augusti. Justicia in corde illo non inuenit mansionez vbi auaritia habitaculū facit. Hoc maxime ē contra prelatos auaros ⁊ cupidos qui heu quotidie iustitiam suppeditant: vt possint implere bursas suas. ℂ Dicatur. Intrauit ergo iudas ad principes sacerdotum non expectat donec vocaretur. Cum tamē dicat catho. Ad cō filiuz ne accesseris antez voceris. non expectauit emptiones ac sive nalem rem haberet advendenduz ⁊ dixit eis. Quid vultis mihi dare ⁊ ego eum vobis tradā. quasi dicere. Vos domini scio qō queritis in consilio. Ego enim possuz melius facere istam proditionem ꝙ nullus alius. Ideo dicit. quid vultis mihi dare. Augustinus ait. O misserie fur qs te docuit facere mercationes cū fuisti filius multoris videl tibi ꝙ viles merces portas: quia earum valorem ponis in voluntatem ementium. Hieronymꝰ O pessime fur quis te induxit ad hoc. vel quid fecit tibi magister tuus. vt eum venderes. profecto nihil aliud qz beneficia que tibi dedit. Fecit enim te apostolum ⁊ dispensatorem. ⁊ dedit tibi potestatem faciendi miracula ⁊ demones fugare. horum autem beneficiorū oblitus ⁊ ingratus ipsum vendidisti. Et hoc est maxime contra ingratos recipiētes a deo multa bona. Quod ꝑm augustinuz ingratitudo est magnū vicium ⁊ non ē aliquod peccatum adeo graue qō ita examinetur sicut ingratitudo. Et ideo christus potuit dicere illō. ps Quoniaz si inimicus maledixisset mihi sustinuissē vtiqz. O quot sūt adhuc hodie iude. ſ. scultetі scabini ⁊ plocutiones siue aduocati q;

iusticiam ⁊ sua iudicia vendūt dicentes cum iuda licet non verbis tamē factis. ¶ Quid vultis mihi dare habentes semper manus apertas ad accipiendū munera ad vendendum deuz: scz iusticiam. ¶ Nota hoc exemplum de illa paupercula muliere que liniunt manus sculteti ⁊ scabinorū. in hoc enim sunt similes iude ꝓlati ⁊ pastores ecclesiarum et omnes confessores vendētes quodcūq; sacramentū. ¶ Nullus enim talis potest mihi aliquid petere sub sententia excōmunicationis. hoc enim determinat in decretis causa primavbi querit virū aliquis curatus vel ministrans sacramenta potest mihi aliquid exigere vbi dicit sic. ¶ Si quis curatus vel ministrans sacramenta aliqd precium mihi exigerit debeta suo deponi officio tāq; amicator symoniace fraudis allegans' dictuz salvatoris di. ¶ Quod gratis accepistis gratis date. ¶ Sequitur. ⁊ ideo quicūq; in sacro ecclesiastico ordine cōstitut⁹ aut pro baptisandis aut ꝓ sponsalibus aut pro confessionibus premia vel precia nisi voluntate oblata ꝓ hmōi suscepit quattuor mensium excōmunicatōe plectat. ¶ Dicunt ergo isti sculteti ⁊ scabini ⁊c. ¶ Quid vultis mihi dare. ¶ Responderūt pauperes aureā baptistaz debet sculteti scabini ⁊c. ⁊ alij rectores ecclesie aurea baptista nō est in orbe sophista qui te decipiat vel reprobare sciat. ¶ Omnis tales sunt similes symoni mago: qui dona spūssancti ꝓ pecunia credebat emere ⁊ aterū ꝓ pecunia credebat ⁊ volebat vendere. ¶ Qui respondit petrus. ¶ Vade pecunia tua tecum sit in perditionem ⁊ eternā dānationem. ꝓ certo tales vendētes eū pro pecunia: sic sacramēta cuz symone mago eternaliter dampnabuntur. pro certo si ista regula iuris iam bene seruaretur quod vtiq; vellem iam plebei non tantuz prohiberent nobisipsis religiosis audire confessiones. ¶ Nec etiaz regula iuris de iudicibus intelligitur de iudicibus vendentes iusticiaz. ¶ Ecce charissimi quomodo isti iude. ſ. iudices ⁊ prelati et plebei ⁊c. dicunt quotidie cū iuda habētes manꝰ apertas. ¶ Quid vultis mihi dare ⁊ ego eum vobis tradā. ¶ Sequitur. ¶ Dederūt triginta argenteos ⁊ gauisi sunt valde scilicet hoc audientes. ¶ Di enī fuerunt argentei pro quibus Joseph' fuit venditus: quos etiam tres reges obtulerunt virgini Marie: quos maria perdidit in deserto fugiendo in egyptum pre timore herodis. ¶ Quos aliqui posteriores inuenerūt dantes eos principibꝰ sacerdotū qui posuerūt illos in corbanam ꝓ quibꝰ modo emerūt xp̄um hoc habetur in legenda triū regū ¶ q̄ parua pecunia pro tāto thesauro. ¶ Iuda miser mercator q̄s docuit te tales mercationes vt dares deum ⁊ hominem pro .xxx. denarijs. ¶ Hieronymus. ¶ Iuda licz tua auaricia dat tam pretiosum thesaurum pro .xxx. denarijs: eius tamen mater maria non dedisset ipsum pro toto mundo. ¶ Si enim iuisses ad eam omnia sua potius dedisset tibi q̄s sic permisisset filiū suū a te vēdi. ¶ Hz̄ tñ peiores sūt in

de multi mechanici. ſ. vendētes vinum ⁊ ceruisiam. ¶ Campiores etiā qui quotidie xp̄m vendunt ꝓ vno denario tñ. ¶ Sed precipue peiores sunt omnibus campsores et vsurarij qui quasi sunt vnum: excepto hoc solum q̄ publici vsurarij sunt in iure excōmunicati. ¶ Sed q̄ tum ad peccatum campsores sunt peiores: qz exponendo pecuniā lucrantur. ¶ Tales enim dñs eiecit de templo in signū q̄ ipi hic ejciendi sunt de templo ꝓ excōmunicationem ⁊ in futuro ejcientur de templo celesti per eternā dānationem quia legitur dominos hos binavice eiecisse de templo. ¶ Peiores sunt campsores q̄; vsurarij: qz vsuram concedunt indigentibus pro ordinato denario. ¶ Isti aūt nō concedūt etiam si homo deberet mori fame. ¶ Judas tñ semel christum vendidit. ¶ Isti nunc quotidie ⁊ hec bona dimittunt suis filijs ⁊ heredibus: ⁊ vnus post alium vadit ad dyabolum: quia ꝑm beatum Augustinuz. ¶ Non dimittitur peccatū nisi ⁊c. ¶ Isti peiores sunt q̄; infern⁹ quia infern⁹ quando sciuit christū in cruce pendentem: tunc virtute passionis christi reddidit omnes quos iniuste habuerat. ſ. sanctos patres. ¶ Sed maledictus vsurarius ⁊ campsor quotidie in sermonibus audit virtutem passionis xp̄i q̄ passionez pro eis sustinuit: ⁊ tamen nō vult restituere bona q̄ iniuste possidet. ¶ Hic nota de illis ribaldis ⁊c. qui recipiunt a mulieribus cōiugatis pecunias qui peiores sunt ipo iuda: qz tales vituperant factum iude. ¶ Unde dicit Augusti. ¶ Dicunt enim iudas vendidit xp̄m denarijs: tu enim peioz es: qz vendis xp̄m ⁊ non potes accipere sacramentū nisi reddas ⁊ vendas aiam tuam dyabolo ⁊ exponendo te ⁊ oēs amicos tuos in periculo mortis. ¶ Ecce carissimi videnf isti adulteri peiores ipo iuda: qz iudas dedit dyabolo aiam ⁊ corpus pro xxx. denarijs. ¶ Isti aūt dant animā corpus ⁊ amicos ⁊ tempus ꝓ vili pcio. ¶ Q̄ miserrimi vsurarij sunt isti qui tñ dant pro nūmo. ¶ Nota q̄ rustici pulsant campanas contra tonitrua ⁊ grandines ne ceres destruaf i campis: multo fortius deberēt pulsare campanas pereūte ⁊ aduenīte vsurario in aliqua ciuitate: qz grando ⁊ tonitrua sōlum fulminant cererem in campo ¶ Usurarius vero fulminat ⁊ devorat cererem ⁊ bladū de horreo: denarium de bursa: lectum de dorso: tunicaz de camera. ¶ Q̄ necesse haberent pulsare campanas ciues ⁊ mercatores habentes vxores. contra tales etiam vsurarios lenones ⁊ etiam adulteros qui de adulterio vxorum raptunt pecunias de costa pannos de torculari. ¶ Omnes isti adulteri vsurarij eternaliter dānabuntur cum magistro suo antecessore iuda. ¶ Nota q̄ ista venditio facta fuit feria quarta. ¶ Ideo plures temporibus nostris abstinēt a carnium cibis illa die ob reuerētiaz xp̄i: ex quo caro sua benedicta vendita fuit. ¶ Ista venditio fuit figurata genesis trigesimo septimo vbi dicitur q̄ Joseph a fratribus suis ꝓ inuidiaz fuit venditus triginta argenteis ⁊ ductus in egy-

ptum vbi multa passus est. et tamen proprios fratres a fame liberauit. Spiritualiter Joseph accrescens interpretatur: et figt christum qui creatur in humilitate semp fratres eius apostoli fuerunt quoruz vnus vendidit euz. xxx. argenteis. mercatores fuerūt iudei principes scribe ab his emptus est et ducit in egyptum qui interpretatur obscuritas et tenebre: quia ipsis mercatoribus: scz principibus procurantibus ad mortis obscuritatem peruenit: quia ipo existente in egypto crucis facte sunt tenebre i qua multa sustinuit opprobria: sed fratres suos qui ab eterna fame perierant liberauit. Et sic patet primū principale: scz quomodo christus fuit venditus. ¶ Secundus punctus ostēdit quomodo fuit captꝰ. Et ido sequitur textꝰ. Sciens aūt iesus scz de sua morte fuit conclusum et ꝙ a iuda venditus erat in signuz amoris voluit cenare cuz discipulis suis feria quita ante diez primū azimoruz que fuit pascha: scz feria sexta in quibus vesperis comedebatur agnꝰ paschalis ꝟm preceptum legis: sed christus sciens se passurum qui erat verus agnus imolandus in ligno crucis. eodem die venit vt comederet cuz discipulis suis. Et dixit petro et iohāni euntes parate nobis pascha vt manducemus. Ipse enim nōvenit legez soluere: sz adimplere. Et ideo quia lex precipiebat de agno paschali voluit adimplere. Tunc discipuli hoc audientes dixerunt. Vbi vis paremꝰ tibi comedere pascha id est agnum paschale, quasi dicerent. nec tu habes domū nec nos: quia omnes reliquimus propter te. vbi ergo vis etc. Hoc enim dominus conqueritur contra diuites Math. Vulpes foueas habent volucres nidos. filius autez hominis etc. Audiant hoc domini terreni diuites quibus ē tanta sollicitudo circa plurimas domos et altas et magna castra edificanda: quia sepe sunt causa multoruz malorum et sciunt dominū iesuz christum celi et terre non habuisse vnū habitaculum in quo potuisset reclinasse caput suum. Tūc dixit eis iesus. Euntibus vobis in ciuitatē occurret vobis homo aquam portans in lagena sequimini eum in domuz in quo intrabit. et dicite domino domus. Magister dicit tempꝰ meum prope est vt manducem agnū paschalem cuz discipulis meis. Attēdite charissimi quia petrꝰ et iohānes debent iaz isto festo parare domuz anime ad manducandum agnū paschalem imaculatū. petrus agnoscēs iohānes dei gratia. Sequif euntes autem discipuli fecerunt sicut precepit illis et paraucrunt pascha: sz emerūt agnū. Ecce in qua domo iesus iaz isto festo vult cenare sacramentaliter ꝑ certo in domo cōtritionis. In qua est aqua contritionis oculorum et sue passionis quia scilicet quando aqua effunditur de vase non remanet imūdicia necz sapor in vase sic nec manet in vase anime et cordis nec remanere debēt imūdicie peccatorum necz sapor aliquis vndicte. Vnde hieronymus. Effunde sicut aquaz cor, tuū mon sicut vinū

in quo manet sapor et ecce iam videto in qua domo christus iāvult comedere. In festo pascbe agnum imaculatum sacramentaliter non in domo phariseorum et ypocritarum quia phariseus diuisus interpretatur quia significant peccatores a deo diuisos. iuxta illd. ps. Longe a peccatoribus salus. vnd Hieremie. Iniquitates diuiserūt etc. Non etiaz vult cenare in domo scribarum. In doctrina et vestibus gloriantes superbie. Augustinus Quid superbis terra et cinis monstrum est. Vnde ad confundenduz superbiam scribarū dominus venit in hierusalem sedens supasinaz. Ideo beatus bernardus contra superbos et vanos clericos dicit. Nescio heu iam cuius ordinis sunt clerici. In vestibus sicut milites. In congregatione rustici et in redditibū receptiōe sicut clerici. nec tamen vt milites militant: nec vt rustici laborant nec vt clerici euangelizant. Et ideo quia nullius sūt ordinis proijcientur vbi nullus ē ordo: sz sempiternus horror inhabitās Job. Nec etiam vult cenare in domo clericorum et presbyterorum et potatoruz quia heu iā multi sunt intrantes tabernā sicut laici. Contra quos dicit bernardus. olim enim presbyter dicebat quasi prebens alijs iter sacrum: sed heu iam mutata est hec interpretatio: quia iam vt videtur presbyter dicitur quasi ꝑ alijs bibens ter. Et ideo sunt de numero illorum quoruz deus venter est. ad Philippē. iij. et sic sunt ausi et per consequens peruersi. Et ideo minime curāt ire hānem: euangelistam: sed auream baptistam. non marcuz sed detractionis ritum. non matheum: sed abundantiam rerum. non lucam sed lucrum. non aureaz sed venerem dictam. Quare summe timeo ꝙ dicetur eis. Deleantur de libro viuentium etc. Non etiam vult cenare in domo cayphe simoniace pfidentis. i. cuz sacerdotibus plebanis vendentibus sanctum. i. sacramenta eis commissa. hos dominꝰ bina vice ò templo eiecit: vt supra in die palmarum. Nec etiam vult cenare i domo pylati falsi iudicis. contra veritatem propter timorez vel munera quia ꝟm Isidoruz de sūmo bono tria peruertunt iudicium: scz amor amicoruz: timor superboruz: et munera. hoc non ille paganus fecit de quo legitur inuitas patrum de sancto macharioꝰ ꝙ inuenit caput pagani iudicis. qui dixit ex ore suo nunczꝫ falsum iudicū processisse propter qò erat saluatus. Non etiā iudicauit ille rex de quo legitur. Qui filiuz sororis iudicauerat mori eo ꝙ vnam virginem oppressérat non recipiendo amorem carnalez. qui inueniens ipsum nō fore interfectum manibus ꝓprijs interfecit euz. Nec etiā vult cenare in domo iude proditoris: quoruz multi sunt qui comedūt cum eo: et post ferculum eum tradunt et ostendunt eis pacem osculari bonoruz verboruz et eos ò̄tra hunt. Nec etiam vult cenare modius qui omnes sunt filij iude ꝙ fuit filius multoris. ipsi enim habent duo vasa: scz vnuz maius et aliud minus. Nec in domo vendē

tis vinum ⁊ ceruisiam ⁊c. dant ẽm tales vendentes malam mensurã quoꝝ omniũ istoꝝ penitentia scribitur in iure extra de contrahentibus emptionem ⁊ venditionẽ vbi dicitur ꝙ omnes qui falsificãt mẽsuram. xxx. diebus in pane ⁊ aqua debent ieiunare. ⁊ tamen tenentur restituere ⁊ adimplere mensuraz. Nec etiam vult cenare in domo illorum q̃ cognoscunt moniales velatas. quorũ ⁊ quarum penitentia scribitur in iure ⁊ etiam illarũ que promiserunt pudicitiam ca. xxvij. ⁊ capitulo deuotam vbi dicitur ꝙ monialis peccans in carne aut etiam que promisit pudicitiam aget penitentiam decem annorũ in pane ⁊ aq̃ quartis ⁊ septimis feriis ⁊ postea a nullius christiane mulieris cõuiuiũ ibit: sed hec tam volunt esse prius hoc etiam intelligitur de viris peccantibus cuz illis. Et etiam illorum penitentia qui cognoscunt duas sorores habeẽ dis. x. q. iiij. c. si pater. vij. annis. Nec etiam vult cenare cum viris percutientibus vxores ita ꝙ aliquãdo mors subsequitur illorum penitentia etiaz habetur in iure capitulo. si quis vxorem percusserit debz penitere decez annis. primo anno ecclesiam non intrabit. secũdo anno intrabit sed non cõmunicet nisi cõpleto toto termino. in istis decem annis non bibet vinuz nec carnes comedeẽ nisi solum in festo pasche ⁊ in festo christi. Et feria secunda quarta ⁊ sexta ieiunabit in pane ⁊ aqua. Item arma nunq̃ portabit id est vxorem nunq̃ ducet. balneo nunq̃ vtetur, cũ vicinis nunq̃ intrabit in ecclesia: sed post ostiũ ab alijs diuisis stabit. ⁊ ingredientibus ⁊ egredientibus orationibus se cõmunicet. ⁊ in morte tantuz cõmunicet. Si infra istos decem annos moritur: sed si religionem intrauerat hoc sibi pro tota penitentia sufficiet. Non etiam vult cenare cum superbo qui voluit honorẽ dare deo glorificãdo se in veste fulgida seu deaurata. Ipse enim herodes duo habuit. pmo gloriabatur in vestibus vt superbus. secũdo ipse erat adulter ⁊ luxuriosus ⁊ iste herodes denotat ꝙ christus non vult cenare cum istis vanis ⁊ superbis mulieribus que intrant cum pompis vt videantur ab hominibus cum suis caudis habentes cornua bouina ⁊ caudas vulpinas. Nota exemplum de illo religioso q̃ vidit mulierem transeũtem in platea qui cecidit plorando ⁊ quesitum est ei quare plozaret. q̃ respõdit: quia illa magis laborat placere diabolo q̃z deo. ⁊ recessit ĩ domũ orando pro ea. ⁊ videbatur sibi ꝙ quidaz cornus veniebat ad eum portando cacabum cuz aqua ⁊ factus est albus sicut columba. statum altera die venit illa mulier ad eum petendo penitentiam iniũgi. Nec etiã cenat cum illo qui falsum iurat nec cum illis qui alios falso iurare compellunt. illorũ etiam penitentia habetur in decret. ca. xxi. q. ij. ca. si quis cum vinctus. vbi dicitur ꝙ falsam iuris vel falsum iurare faciens vel dantes cõsilium ad hoc. septez annis ieiunabit in pane ⁊ aqua quarti ⁊ sextis feriis: ⁊ post hoc ieiunabit. iiij. die

bus in pane ⁊ aqua. Nec etiã vult cenare cuz vsurarijs ⁊ cãpsoribus quia plures iaz sunt ponentes pecunias ad lõbardos pro lucro vẽdentes bona prolongando temp⁹ ⁊ eo plus recipiunt. qui omnes cẽsendi sunt vsurarij. non tantum lõbardi habent hic ⁊ alibi locuz sed quasi omnes sunt iam campsores isti mechanici. Qui iam habet denarium non vult exponere nisi vltra habeat: plusq̃z cõmunis vsurarius est. Ecce charissimi in quib⁹ domibus domin⁹ noster iam isto tempore non vult comedere agnũ paschalem sui corporis vt audiuistis: sed soluz in domo conscientie vbi portatur aqua lachrymarum contritionis. ¶ Sequitur euntes autem dixit. ⁊ parauerunt pascha emeruntq̃z agnum paschalem et omnia necessaria pro die festo ⁊ ipsum agnum preparantes assaueꝛunt. ¶ Sequitur. Et venit iesus cum apostolis ⁊ alijs suis discipulis. vespere autem facto posuerũt discipuli eius mensam ⁊ posuerũt agnum in catino maximo in medio mense. mensa enim erat quadrata ⁊ sedes circũposite ⁊ in qualibz quadratura sedebant tres. In illa autem in qua sedebat christus volunt vt essent quattuor quia apostoli erant duodecim preꝛ christum ⁊ oẽs posuerũt se ad mensã. ecce magna hũilitas ꝙ voluit adimplere legem: qz mandatũ erat. Exodi. vij. Spũaliter iste agn⁹ significat xp̃m ꝓpter quattuor. primo qz in die pasche ĩmolabatur q̃ erat parasceues pro sanctificatiõe populi, secũdo occidebaꝛ ⁊ mandu cabatur. Ideo dz pascha nostrũ ĩmolatus est xp̃s. tertio qz in veru integer fine ꝓfractione assabaꝛ ad igne. sic xp̃s in veru crucis fuit assatus integer ad ignẽ passiõis. q̃rto qz agnus erat sine macula ⁊ ideo medebatur: qz azimis fermẽtatis ⁊ cũ lactucis agrestib⁹. sic xp̃us q̃ est ⁊ q̃ erat agn⁹ sine macula dz a nobis sumi cũ azimis fermẽtatis id est cũ conscia pura absq̃z fermẽto pctõꝝ. ⁊ cũ lactucis. i. cũ amaritudine cõtritionis pnĩe. Et sicut agnus comedebaꝛ vt habeꝛ Exodi xi. Ita isto festo corpus xp̃i a nob dz sumi. primo stando in vera fide scz ꝙ ibi sit verũ corpus xp̃i ⁊ sanguis. secũdo eleuatus ad celũ. i. cũ vera deuotione. tertio baculuz in manib⁹. i. memoriã crucis. quarto calceos in pedibus: ne terreno defiderio aliquo tangat. quito dz sumi festinanter. i. cũ magno cordis dẽsiderio. Sexto cũ lactucis agrestibus. i. cũ magno dolore peccatorũ preteritoꝝ ⁊ presentiũ. Ecce charissimi docemur in isto ãno q̃liter iã isto festo corpus xp̃i a nobis saluberiter debz sumi. Sequitur. ꝙ cuz xp̃s sederet cũ discipulis comedẽdo in mensa suspirando dixit. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum anteq̃z patiar. dico enim vobis qz ex hoc tempe nõ manducabo nec bibam vobiscum donec impleatur regnum dei. vocat hic resurrectionẽ suã regnum dei qz xp̃s post resurrectionẽ suaz cum apostolis manducauit sicut patet Actuum. x. Sequitur cũ autez dñs ⁊ eius discipuli dedissent comedendo ⁊ aliquantuluz come

dissent. Tūc christus surrexit a cena ⁊ fecit omnes discipulos extra mensam sedere ⁊ exuit se superiori tunica sua ⁊ mansit cum vna tunica ad modum seruitoris ⁊ p̄cinxit se vno lintheo mundo ⁊ posuit aquaz in peluim. Et p̄mo venies ad iudam flexis genibus: ante eū lauit pedes iude: ⁊ lintheo tersit ⁊ osculabatur eos vt aliquī dicunt: vt per talem humilitatem reuocaret eum a malo suo ꝓposito. Unde Augustinus. O pessime traditor ⁊ dure ceruicis. Vides enim dominum deum tuū seruientem ad pedes tuos fetidos lauantē genu flexo: nec tamen vllā misericordiam cum eo habes: neq; ei parcis. Leo enim naturaliter parcit ꝓstrato: ⁊ tu nequā crudelior leone es. Postea venit xp̄s ad Petrū ⁊ etiā flexis genibus voluit lauare pedes suos. Petrus aūt videns dn̄m deum suum ante ipsum incuruatuz quem prius dixerat esse filium dei ⁊ volentem ei lauare pedes obstupuit ⁊ clamat dicens. Dn̄e tu lauas mihi pedes: quasi dicat nullo modo cū tu sis deus ⁊ homo: ⁊ ego sum tua vilis creatura. Tunc iesus dixit ei. Petre quod iam facio. s. q̄ lotio ista significat tu nescis modo: scies autem postea. Petrus vero informationem ⁊ magistri sui dignitatez intelligens dixit. Dn̄e tu nō lauabis mihi pedes in eternuz quasi dicat. Licet tu dn̄e rationem habueris q̄ vis lauare pedes meos: tamen ego nolo hoc sustinere ratione mee indignitatis. Respōdit dominus. Petre: si non lauero te non habebis partem mecum.

Tunc Petrus timens perdere sotietatem christi dixit acquiescendo ei. Domine non tantum pedes sed ⁊ manus ⁊ caput. Tunc dominus aperuit sibi ⁊ alijs q̄ ista lotio pedum significat sicut christus Petro promiserat ⁊ dicit. Qui lotus est nō indiget: nisi vt lauet pedes ⁊ mundus erit: hoc est dicere. Qui lot⁹ ē aqua baptismatis sicut vos estis non indiget nisi vt pedes lauet. Et non dico tantuz corpus: sed anime que sunt cogitationes ⁊ affectiones que sepe aut luto mortalium: aut puluere venalium inquinantur. Et hec affectiones ⁊ cogitationes lauantur aqua lachrymarum. Et cum dominus hec verba dixisset Petro lauit pedes eius: ⁊ etiā omniū discipulorū. Quo facto iterum induit se vestimentis suis ⁊ iuit iterum ad cenā cum discipulis suis. Et cum iterū incepisset comedere dixit eis. Scitis quid fecerim vobis: vos vocatis me magister ⁊ domine: ⁊ bene dicitis: sum etenim. Exemplum enim dedi vobis vt quemadmodum ego feci vobis: ita ⁊ vos faciatis. Et cum hoc dixisset emisit magnum suspiriuz ⁊ dixit. Vnus vestruz me traditurus est. Hoc autem verbum dixit in communi: vt tanq̄ bonus pater ⁊ pastor vt errantem discipulum ⁊ filium a sua malicia reuocaret. Hoc verbum iō etiam dixit: quia nō inuenitur ita sanctum collegium quin possit aliquis malus in eo reperiri. Ex quo vnus ex illis a christo preelectus fuit ꝓditor ⁊ fur. Sed si modo est vnus in vno collegio malus

homines iaz toto ordini imponūt dicentes hoc. Predicatores etiam fecerunt hoc. Nō ita fecit christus sed dixit vnus vestrum me tradet: non vos omnes. Item traditionē suam predixit vt se deum verum ostenderet in predicendo futura: ⁊ vt ip̄m a sua traditione auerteret: ⁊ ad penitentiam incitaret: cuz audiret christum suam traditionem nō latere: sed ille pessimus nō curauit q̄ christus sciret: saltem q̄ alij nescirent. Sic heu multi sunt q̄ modicum curant q̄ deus sciat ⁊ videat eorum peccata dummodo homines nesciant: cum dicat Seneca. Si scirem deum ignosciturum ⁊ homines ignoraturos tamē peccare nō vellem propter peccati turpitudinem ⁊ feditatem. Hieronymus dicit etiam. Si videretis penas infernales ⁊ vilitudinem peccati ⁊ necessario esset me vni immergere potius immergerez in inferno purus a peccato q̄ in vilitate peccati. Sequit. Audientes hoc discipuli: scilicet q̄ vnus ipsorum traderet magistrum ip̄m deuz valde contristabatur de traditione: tū de criminis impositione. Et ceperunt singuli dicere excusando se. Nunquid ego sum domine? quasi dicerent nec ego sum: nec ego. Cūgitur domin⁹ videret eos tristes dixit. Qui intingit manum mecū in parapside hic me traditurus est Iudi tu sacerdos. Nunquid intingis manum tuam in calicem domini. Cur tradis eum cū iuda? ipe in manu inimicorū suorum. i. indignus cōmunicās sacramentuz ꝓpter munera vl̄ ꝓpter timorem ⁊ in mestitatem conscientie. Cur dominum proijcis ⁊ peius es in prio prium vas: immundus xp̄m tradis. Nonne audis xp̄m clamantē. O iudas osculo filiū hominis tradis. Dixit igitur xp̄s. Qui intingit manum mecum ⁊c. Non hoc dixit q̄ voluit iudam manifestare: sz vt ip̄e sic occulte tactus peniteret et traditionē dimitteret: ⁊ ne quis discipulorum ⁊ maxime Petrus occideret eum: qz si Petrus eum sciuisset hoc facturum dentibus euz laceraſſet: vt dicit beatus Augustinus. Hoc etiam dn̄s occulte dixit vt ostenderet occulta ecclesia mala aliorum a nobis nō esse publicanda: qz q̄tumcūq; vera sint tamen ad minus est peccatū mortale ea publicare. O quale peccatum est: tunc alicui falsum imponere retrorsum detractare. Statim enim post verbū dn̄i. s. Qui intingit ⁊c. Omnes discipuli retraxerunt manus suas de parapside. Sed solus iudas temerarius ꝓditor nō retraxit. Videns iesus q̄ iudas nō verecundaretur adhuc nec p̄mo nec secundo predixit sibi penā eternā dicens. Filius quidē hominis vadit sicut scriptū est de illo. s. voluntarie ad mortem. Sed ve hoī illi per quem tradetur: bonum erat illi si natus nō fuisset: qz tunc solus punitus fuisset pro peccato originali. Ecce carissimi iesus predixit iude penam eternam: ⁊ q̄ nec amor xp̄i nec bn̄ficia collata: nec pudor deuinceret: saltem p̄nominata pena deterreret. Heu tales multi sunt quib⁹ nec amor nec beneficia dei: nec pudor hominum: nec vilitas

peccati possunt revocare a peccato ad penitētiam. ¶ Sequit. Tunc iudas dixit. Nunquid ego sum rabi: ne. s. suspectus haberet si tacuisset. Respōdit iesus. Tu dixisti: quasi dicat: si tu es hoc bene scis. tamē nolo te accusare. ¶ Sequit. Tunc verecundati sunt discipuli cupientes scire de quo dixisset hoc Petr⁹ dixit Joanni qui tunc iacebat sup pectus dñi vt ab eo peteret: quis nam esset eū traditur⁹. Sed Joānes distulit hoc q̄rere donec xp̄us instituisset sacramenta. Tunc dñs accepit panem de mensa. s. vnā bonam bucellam ⁊ eleuauit eam in alto corā omnibus respiciens sursum ⁊ patri gratias agēs sicut homo. Deinde panem sua benedicta manu benedixit ⁊ fregit in duas partes vnam a dextris ⁊ aliam a sinistris porrigens discipulis suis: et dixit. Accipite ⁊ comedite ⁊ diuidite inter vos. Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Et his verbis completis ille panis conuersus est in corpus christi: ita q̄ corpus suum habebat suis in manibus sub forma panis. Et discipuli acceperunt illud de manibus suis ⁊ diuiserunt inter se ⁊ comederūt. Postea dominus accepit cyphum cum vino mixtū aqua quā habebat ante se: ⁊ dedit illis dicēs Accipite ⁊ bibite ex hoc oēs: hic est calix sanguinis mei noui ⁊ eterni testamēti qui pro multis effundetur. Hoc enim quotienscunq̄ feceritis in mei memoriam facietis. ⁊ statim completis verbis illud vinum conuersum est in sanguinem christi verum. Et sic ordinauit hec duo sacramenta: scilicet eucharistie ⁊ ordinis: ⁊ quia omnes fecit sacerdotes ⁊ etiam iudas Ecce iudas similis cuculo qui in hyeme fouetur ⁊ in estate enim culus interficit. Similes iude in hoc plures sunt. Nota bene. ¶ Sequitur. Tunc Joannes qui prius audierat hoc verbum a christo: scilicet vnus vestrum trader: inclinauit se supra pectus domini ad rogatum Petri: ⁊ dixit domino. Domine qui est quis te tradet. Tūc dixit illi dominus secrete in aure. Ille est cui intinctum panem porrexero. Et tradidit iude scarioth. Et statim postquā recepit iudas bucellam intrauit in eum sathanas. Sic etiam multi sumunt sibi eternam damnationem cum sacramēto qui stant in proposito nō dimittendi peccata. Et tunc dixit iude scarioth. Quid facturus es fac citius: quasi dicat. O q̄ maximum desiderum habeo expedire de vita ⁊ redimere humanum genus per meam mortem. Ideo dixit fac citius. Nemo enim discipulorum sciuit quid hoc diceret. Omnes enim putabāt q̄ dominus iude aliquid imperasset pro pauperibus ex eo q̄ procurator erat. ¶ Sequit. Tūc iudas statim surrexit ⁊ exiuit ad iudeos qui tunc congregati erant: vt iesum caperent. Dicūt aliqui q̄ beata virgo Maria non interfuit cene quod nō fuit decens q̄ suam dilectissimam matrem quam sciebat in maximo dolore debebat dimittere: ⁊ de vltima cena sua eam

excludere: sed postq̄ cenauit remisit eam cum comitibus suis ad domum matris Joannis euangeliste: quia noluit q̄ ipa audiret eus loquētem de sua traditione. ¶ Sequitur q̄ cum iudas exiuisset Jesus tremebunda voce dixit. Omnes vos scandalizemini in me hac nocte. Scriptum est enim percutiam pastorem ⁊ dispergentur oues gregis. Tunc Petrus ait illi. Et si omnes scandalizati fuerint in te: ego nunq̄ scandalizabor. O petre quid dicis: tu contradicis christo qui dixit omnes scandalizari. Et hoc confirmat dicto prophetico et tu dicis q̄ nō cum propheta dicit q̄ omnes dispergētur oues. O petre tu nimis confidis in teipso: tu es similis cani qui est super stercus sum. O petre attende quid dicit Paulus. Qui se existimat stare videat ne cadat. Cui christus respondit. Amen dico tibi petre: quia non cantabit gallus bis antequam terme negabis. Cui petrus. Et si oporteret me mori tecum non te negabo. Ecce enim duo gladij: similiter ⁊ omnes dixerunt. Vi enim: duo gladij fuerunt duo magni cultelli quos habuerunt pro occisione agni paschalis: quib⁹ dominus respondit. Satis est: quasi dicat pauci sunt indigemus armis: q̄ nolo pugnare: sed voluntarie mori pro genere humano. ¶ Notandum tamē hic est q̄ Petrus tripliciter peccauit in sua respōsione. Primo quia contradixit christo. Secundo quia se alijs pretulit. Tertio quia sibi ipsi attribuit non posse cadere. Quot sunt hodie in mundo qui domino iesu cum Petro multa promittunt facere: sicut virgines vidue ⁊ multi alij dum sunt in periculis: sed in soluendo deficiunt: sicut postea Petrus fecit. Vide nota ⁊ dic exemplum sancti Michaelis. Qui percussit sancto Michaeli vaccam cum vitulo in periculo mortis: sed dum venerat ad terrā dicit hos versus. Vere sancte Michael. Sic heu iam sunt plures petri deo multa promittentes cum Petro: sed minime soluentes cum sint secure. ¶ Sequitur q̄ statim christus condidit suum testamentum tanquam pius pater suis filijs videns se appropinquare morti. Hoc autem testamentum nō fuit de rebus temporalibus quia nihil habuit: sed de spiritualibus: scilicet q̄ haberent pacem inter se et fraternam dilectionem: ⁊ q̄ predicarent veritatem non timendo aliquem ⁊ q̄ essent constantes ⁊ patientes in tribulationibus ⁊ multa alia que habētur in sermone dominico quam eis in eadem domo predicauit. O q̄ pauci sunt qui istud sanctissimum testamentum bene seruant: scilicet illi qui nō habent pacem inter se: vt sunt monachi moniales lombardi vir ⁊ vxor domini terreni ⁊ ciues in ciuitatibus. Et ideo multa mala euenūt inde. iuxta illud. Omne regnum in se diuisum desolabitur. ¶ Sequit. Postq̄ edidit suū testamētū in sinone dñico dixit. Surgite eamus hinc. ¶ Seqt. Egressus est q̄ iesus ciuitatē cus discipul' suis: q̄

iam nox erat trans iordanem cedron vbi erat ortus vbi christus introiuit & discipuli eius. ¶ Nota q̄ extra hierusalē est mons oliueti plenus cedris & in pede montis torrens & vltra illam ortus in quem iesus semper cum discipulis solebat introire ad orandum in q̄ xp̄s illa nocte fuit captus. ¶ Dic queri potest quare christus potius capi voluit in orto q̄ in ciuitate. Et potest duplex ratio assignari. Primo quia adam in orto paradisi fuit captus: ideo etiam xp̄us volebat capi in orto vt satisfaceret prophete ade. Nam sicut adam comedens fructum sibi prohibitum dignus fuit puniri morte furis: ideo xp̄s tanq̄ fur in ligno crucis suspendi voluit vnde ipse in psalmis que non rapui tunc exsoluebam. Secundus cibus quem adam sumpsit transiuit in nutrimēto corporis & sanguinis sui. ideo christus etiam volebat in suo corpore pati & sanguinem fundere vt satisfaceret pro peccato ade. Tertio adam post peccatum fuit condemnatus ad mortem ideo vt xp̄us satisfaceret voluit signari & cōdemnari ad mortem a pylato. Quarto adam fuit expulsus ex paradiso. sic xp̄s volebat expelli de hierusalem ad montem caluarie. Quinto quia adam fuit nudus quando peccauit: ideo christus volebat suspendi in cruce nudus. Sexto adam in comedendo fructus sensit dulcedinem: ideo christus volebat felle et aceto potari. Septimo adam quādo a deo reprehendebatur abscōdit se sub arbore crucis, sic christ? satisfecit pro peccato commisso in paradiso per suam passionem et mortem vt nos per suam satisfactionem introduceret in paradisū eternum. Secundo christus volebat in orto capi in signum q̄ in orto deliciarum tam multi capiuntur. quod fieri maxime solet post festum pasche: quia dubito q̄ tunc christus ex toto negligetur. ¶ Sequitur q̄ cum iesus sic esset in orto dixit discipulis suis. Sedete hic donec vadam & orem. Et assumptis iohanne iacobo et petro. In signum q̄ qui vult orare debz secum assumere petrum qui dicitur agnoscens. s. quem suis peccatis offendit. quem perdidit & quanta sint eius peccata. Secundo debet secum assumere iacobum qui supplantator interpretatur: quia debet supplantare omnia ista mundana. Tertio debet secum assumere Johannem in quo est gratia. oz enim esse in gratia: quia deus peccatores nō exaudit. istos tres xp̄s assumpsit tanq̄ suos secretarios: vt ipsi essent socij tribulationuz q̄ & socij fuerunt in gaudio scilicet in monte thabor vbi ipse transfiguratus fuerat ante eos in quo mōte ipsi tunc erant in magno gaudio. ¶ Sequitur & dicit eis q̄ incepit contristari & mestus esse dicens. Tristis est anima mea vsq̄ ad mortem sed propter meam durissimam passionem quam ego sustinebo: quia prestant tam acerbe passionis sue flagella & vulnera & mors amarissima in multis miseris & obstinatis peccatorib? frustrari deberz, hec Dieronymus in

recogitando istum articulam stadeat homo semetipsum contristari cum gemitibus compatiendo christo de sua tristicia propter nos assumpta. Et si in aliqua aduersitate vel turbatione ficiuat cū tristicia vel aduersitatibus christi vt ex vnione ipsarum dulcescant & in summa patientia redoleāt. Eamē propter vestrum magnum casum quia me solum dimittitis tum propter Jude eternam damuationez Unde dicit Bernardus. O homo vbi erat iam aliquod signum letricie: vbi iam ille contristatur vsq̄ ad mortem in q̄ est omne gaudiū ¶ Sequitur. Sustinete hic & vigilate mecum. Et ingressus pusillum quantum tactus est lapidis ad ostendendum q̄ ille qui vult orare deuote debet se separe a malis cogitationibus. Nota q̄ miles intrabit bellum nisi prius bene armatus. Sic xp̄us intrando bellum mortis sue armauit se deuotis orationibus. Et sic etiam cum christo nos facere debemus: quia arma contra tentationes diaboli sunt deuote orationes. ¶ Sequitur. q̄ flexis genibus in terra orabat sic ad patrem dicens. Pater mi omnia possibilia tibi sunt. si ergo possibile sit transeat a me calix iste. Ecce charissimi. christus fecit sicut infirmus. infirmus enim inuitus bibit medicinam amaram quantum ad os. Sed quantuz ad rationem sperans hac potione ab infirmitate liberari libenter bibit. ¶ Sic quantum ad corpus fuit de christo: quia quantum ad corpus libenter euasisset mortem. Sed quantum ad rationem libenter sustinebat: quia mors sua fuit vita peccatorum. ¶ Sequitur q̄ cum sic oraret incepit tremere in omnibus membris maximo tremore ita vt omnia ossa eius poterant audiri pre nimio concussione tremore, & sic pre nimio timore mortis sudauit ex omnib? mēbris: suis sanguinem & aquam: qz aqua versa est in sanguine ex tōre. Nec mirum dicit Bernardus: quia vt preuidit deus omnia que passurus erat verbis & factis. hec eūz omnia fuerunt sibi presentia & pre oculis: ac si omnia in corpore sustinuisset. Unde Augustinus O q̄ amara erat mors cuius sola premeditatio cogit christum sudare aquam & sanguinem: & q̄ frigidum erat peccatum quod tam calido indiguit lauacro? Dicreticat beatus bernardus fuisse magnam disputationem inter amorem mortis & timorem: & dicit. cū igitur christus flexis genibus in terra iacuisset orando patrem accessit ad eum mors & dixit. O bone iesu quid modo vis facere. Cui respondit amor. Volo pro homine mori. Cui mors. Bona opera tua & minima gutta sāguinis tui & sudoris absq̄ morte sufficeret p redemptione generis humani. cui amor. Et si ista sufficerent tamen vt amorem meum valeam homini ostenderevolo mori. Cui mors O christe expecta adhuc per trigīta annos. Nam tunc anima tua facilius soluetur a corpore tuo et cum minori pena. Cui amor. Tandiu expectaui q̄ fere traditus suz

obliuionē: ideo si diutius expectarem nimis dolerent amici mei scz patriarche ⁊ prophete ⁊ adam q̄ meum aduentum et meam mortem expectant et eam predixerūt. sicut iohannes baptista qui ō me dixit. Ecce agnus dei ecce ⁊c. Et ideo vt ipsi veraces inueniantur volo omnino mori. Cui mors. Et ista moueant te. O bone iesu. respice saltez matrē tuā z in qua implebitur illud qō dixerat ei symeon. Et tuam ipsius animam doloris pertransibit gladius. Qui iesus tunc quasi totus victꝰ a morte. Sed amor veniens spirauit et dixit in euangelio. qui non diligit me pluscz patrem ⁊ matrem non est me dignus. Ideo potius volo mori ⁊ meam matrem breui tempore contristari: cz perdere totum genus humanuz. Et sic victa morte dixit ad patrem suuz. Pater nō mea voluntas sed tua fiat. Vic dicit egesippus q̄ quando christus in oratione sua sudauit sanguinē cum aqua ab angelo fuit confortatus verbo ⁊ facto ⁊ dixit. q̄ gutte currentes in terram verse sunt in septem nobilissimis ⁊ dulcissimis floribus qui fuerunt. Rosa rubea. Rosa alba. Viola. Et solsequium. Et angelus fecit de illis septē floribus sertuz qō posuit super caput iesu. in signum quia tūc erat sponsus anime: ⁊ odore florum iesus confortatus est facto. Verbo confortauit euz dicēs. Ō stans esto domine: quia tua morte liberabis totum humanum genus. Et sic verbo confortatus est

¶ Sequitur. Tunc surgens ab oratione venit ad discipulos ⁊ inuenit eos dormientes. Ecce charissimi qui prius cum eo mori volebant modicum cum eo vigilare non poterant. Tunc increpauit petrum ⁊ dixit. Symon dormis: nō potuisti vna hora vigilare mecū. quasi dicat. O petre non apparet stabilitas tua. dixisti enim in mensa q̄ velles pro me mori: ⁊ ita nō posses modicum mecum vigilare quod tamen dissimile est vigilare ⁊ mori. ¶ Vic nota q̄ precipue arguit Petrum de dormitione cz alios. ad ostendendum q̄ prelati sunt magis arguendi dum peccāt cz subditi: quia petrus erat caput ecclesie ordinatus. Et etiam prelati magis peccant cz subditi qui curam habent animarum. Sic etiaz arguendi sunt predicatores verbi dei: ⁊ magni clerici qui multa sciunt ⁊ predicant: tamen hoc quod sciunt ⁊ predicant ipsi nō implēt facto quod alijs docēt verbo: quia petrus agnoscens interpretatur.

¶ Sequitur vigilate ⁊ orate ne intretis in tentationez. i. ne propter tentationis timorem separemini. Spiritus quidem promptus est: caro autem infirma. ¶ Vic nota quod est de spiritu ⁊ carne sicut est de simea habente truncum ad collum. que quando fugatur vult ascendere arborem. sed truncus nō permittit. Sic fuit de christo. Vic dicit Bernardus. Erubescat nunc homo qui iaz ista hora requiescat in lecto suo cum iam christus rex suus vigilet ⁊ pugnet in campo pro eo. verecundetur qui iam rideat ⁊ letatur cum iaz rex celi ⁊ ter

re vscz ad mortem contristetur.

Sequitur ⁊ relictis illis abijt secundo ⁊ orauit eundem sermonez vt prius. Et iterum venit ⁊ inuenit suos discipulos dormientes. erant enim oculi eorum grauati. ⁊ nescierunt quid respondere ei. ⁊ nihil dixit eis. Sed tertio abijt et orauit tunc specialem orationem ad patrem. s. Saluū me fac domine deus: quoniam intrauerunt aquevscz ad animam meaz. Et iteruz tertio venit ⁊ inuenit eos dormientes. Orauitcz vt ostenderet q̄ oratio debet procedere a corde. secundo ab ore. tertio nihil aliud petere nisi dei voluntatem. nō bona temporalia necz vindictam.

¶ Sequitur. q̄ compassus est eis dicens. Dormite iam ⁊ requiescite. non videtis quomodo Judas non dormit sed festinat me tradere iudeis. Tunc posuit se iesus nudus super terram cum eis: ⁊ lapidem sub capite suo: vt cos prouocaret ad quietem. Et cuz modicuz sic iacuisset dixit. Sufficit hec ijs. Surgite ecce appropinquat q̄ me tradet in manus peccatorum iudeoruz. ⁊ hec eo loquente. Ecce iudas proditor venit in orto cuz cohorte militari accepta datacz a p̄ fide ⁊ cuz magna turba peditū armatorum cum gladijs fustibus ⁊ facibus ⁊ laternis vt necz fugeret necz occultaretur quem ab omnibus videretur. Et ipse iudas p̄ditor antecedebat eos. sed videte O charissimi dolosi tante istius falsi proditoris vt aliū preter christuz non caperent dedit eis signū dicens. Quemcunqz osculatus fuero ipse est tenete eum ⁊ ducite eum caute. Hoc signum iudas dedit eis propter tria. Primo propter iacobum minorem qui erat christo similis: ne deciperentur in persona dedit eis tale signum. Secūdo vt tenerent modum qui a xpō ⁊ a suis discipulis semper tentus fuit. consueuerant se inuicez osculari quando veniebant simul. Tertio in signum q̄ oscula huius mūdi sunt falsa ⁊ proditiosa: vt fertur. i. Regum. ij. q̄ Joab osculando amasam dicit. Salue mi frater: ⁊ a tergo interfecit euz. Augustinus. O maledicte Juda quomodo ausus es dare documētū mortis ⁊ traditionis contra magistrū tuum qui tibi dat tot documenta amoris. hoc enim non didicisti in scholis magistri tui christi. ¶ Sequitur. Et abijt iudas ad Jesum dicens. Aue rabi. et osculatus est eum. O quot sunt adhuc hodie iudei qui in receptiōe corporis christi christum osculantur: ⁊ statim tradunt in manibus inimicorum suorum: scz multorum peccatorū Sicut sunt scholares qui iam isto festo accipient corpus christi ⁊ infra octo dies tradunt christum ipsum expellendo preteritis peccatis. Sed heu qō peius est ⁊ multum dolendum hodie aliqui sacerdotes quotidie celebrant ⁊ in domo sua habent suas concubinas ipsas osculando ⁊ turpiter cū eis viuentes. Contraq̄s hieronymꝰ. Quid tibi cuz femineis qui cū domino fabularis: dic mihi tu sacerdos quomodo ausus es osculari filium veneris eisdez labijs quibꝰ

oculatus es filiumvirginis. O miser sacerdos attendas paulis per tuam dignitatem ⁊ dic cū beato Bernardo. O quis vncz audiuit talia vel vidit huic similia. q illequi creauit me fine me dōit mihi(si fas ē dicere)creare se. Quid igitur tu cum facis ⁊c. O sacerdos attende adhuc tuam dignitatem ⁊ potentiam pre angelis:quia qō tu facis manibus tuis angeli adorant ⁊ te conficienti tancz tui ministri assistunt. Ecce charissime sacerdos cpta tua dignitas. Dicūt enim doctores q si esses excōmunicatus vel degradatus vel hereticus ⁊ infinitis peccatis mortalibus inuolutus tu tamen si seruares modum ecclesie ⁊ haberes veram intentionem cōficiendi: tu ita veraciter conficeres sicut sanctissimus sacerdos mundi. Unde Aug⁹. O sacerdos quanta reuerētia puritate tremore ⁊ timore deberes accedere ad illud sacrosanctum sacramentum: ad qō hodie accessurus christus in cruce sudauit sanguinem cum aqua pre angustia. Marcus euange. ne presbyter fieret abscidit sibi pollicem: timens ne esset dignus tanto officio ⁊ sanctissimo. tamen postea cōpulsus per apostolos recepit sacerdotium. O presbyter attende etiam tuam dignitatem ex tui nominis interpretatione. Presbyter enim dicitur quasi alijs prebēs sacrum iter. Sed heu mutatus ē color optimus qz(vt mihi videt) in presbyter dr melⁱ quasi pre alijs bibens ter ⁊c. vt supra dictum est. Unde Hieronym⁹ dicit ad dñm Heu mihi domine quid dicam hodie sacerdotes te comedunt in altari vt carnes pecudum ⁊ de nocte agūt cū mulierib⁹ actuz turpissimū vbi dñe latitas dormis aut vigilas: ⁊ tibi hoc susceptū sacrificium exaudias etiam pces. eorū vere domine si hoc velles sacrificiuz mendax fieres ⁊ socius peccatorū Dico domine q hoc impedimentū sacrificiū est ne fiat cuius sacrificium in se sit bonum: nec potest violari a malis sacerdotibus: qz malicia eorum diudicat sacrificiū: sed huiusmodi sacrificium fit ad illⁱ sacerdotis preiudicū ⁊ eternaz dānationem: nec p quibus fit pdest immo vt breuissime dicaz q vicia huiusmodi sacerdotis cognoscit: ⁊ p se celebrare facit fit in eisdē peccatis cōscius ⁊ pene sue particeps Nec hiero. in tractatu quem cōposuit in lecto egritudinis. Ideo dicit beatus Thomas in suis quolibetis: q quicūcz audit missam alicuius sacerdotis habētis publicā fornicariam scienter talis peccat mortaliter: qz tunc facit cōtra pceptum ecclē: nec etiā sacramenta debent sumi a tali sacerdote: nec etiā ī magna necessitate. istō exīsse habetur in iure ⁊ in decretalib⁹ ⁊ determinatum. Nicolaus papa. Leo papa. Alexāder papa. Gregorius papa ⁊ Urbanus ⁊ sanctus Thomas in summa ⁊ Rymūdus Vostiensis Joannes in summa penitentiam istorum habentiū publicas fornicarias taceo ne ppls scandalisetur. Sequit in textu q iesus accapiēs oculū a iuda dixit. Amice ad qd venisti. Ecce amica miseri

corditer vocat traditorem amicuz ⁊ sic erat. Sed amicitia ex parte iude claudicabat. quasi dicat xp̄us. Ecce iudas iam voluntatem tuaz ⁊ promissionem perfecisti preciuz tuū recepisti ⁊ iam in manus iudeorum tradidisti. tamen si vis volo esse amicus tuus libenter. si autez penitere volueris ⁊ adhuc oīa peccata tua remittaz tibi: sed maledictus iudas noluit penitere. hoc ē contra perseuerantes in peccatis. Sequitur. tunc iesus dixit. Juda osculo filiuz hominis tradis. quasi dicat. signū amicitie mihi ostendis ⁊ cuz eodem signo tradis me. Sequitur q tūc iudas non respōdit ad verbum xp̄i sed traxit se aliquātulum ad vnā partem. Videns autem multitudinē armatoz contra se venientem iuit obuiaz eis ⁊ dixit. Quē qritis. Ecce natura leonis. Leo dum venatur verecundiam fugere reputat. ⁊ ido in planū se ponit. sic fecit xp̄s. At illi dixer̄t. Jesum nazarenū. Tunc dixit eis. Ego sum. Et audita eius voce nō poterant hoc dulce nomen audire sed abierunt omnes retrorsuz ⁊ ceciderunt in terrā oīs sup facies suas. vnde aug. O qntum poterat iudicaturus qui tm̄ poterant iudicando qñ dicit. Jte maledicti. Iterz eos interrogauit. Quē queritis. Nō quasi ignorans hec quesiuit: sed vt per vocem eius cognoscerēt. Et illi rursum responderunt. Jesuz nazarenuz. Tunc dixit eis iesus. Dixi vobis quia ego sum. si ergo me queritis finite hos abire. Quod ē contra illos qui accusant innocentes infinitas tribulatōnes. Iterū quando surgunt modicū se emendant. Sequitur qz tunc accesserūt ⁊ manus iniecerūt in iesum ⁊ ligauerunt manus eius post tergum tancz furem ⁊ latronē ita fortiter q sanguis per violentiā exibat de vnguibus: vt dicat beatus augustinus. O si sic permisit se ligari. ⁊ capi a iudeis pessimis quare nō p mitteret se modo capi in isto festo sanctissimo a cordibus fideliū devotoz. Sequit. tunc xp̄s dixit eis Tancz ad latronē existis cum gladijs ⁊ fustibus comprehēdere me Quotidie eram apud vos docens in templo ⁊ nō tenuistis me: sed hec est hora vestra ⁊ potestas tenebrarum scz demonū. Videns autē petrus q iudei magistrum suū tam inmisericorditer tractauerunt: ⁊ q ipse se sic humiliter haberet dixit ad iesum. Dñe si percutim⁹ in gladio. Sed antecz xp̄s responderet ipse percussit vnum de seruis pontificis: cui nomen malchus ⁊ amputauit auriculam eius dextram credens sibi amputare caput. Tūc dominus redarguit petruz decēs. Cōuerte gladium tuū in vaginā. Omnis enī qui gladiū accipit: gladio peribit: scz eterne dānationis. hoc est qui abscz iudicio suam causam pugnauerunt: qa raro videt q ifti pugnatores: scz occisores in lectis suis non moriūtur. Sequitur. Calicez quē dedit mihi pater non vis petreyt bibam illum? aut putas petre q non possum rogare patrem meū ⁊ exhibebit mihi modo plusz duodecim legiones angelorum. Quomō igitur implebūtur scripture: qz sic opz fieri: scz q

ego moriar pro homine. Sequit. Tunc dñs accepit auriculaz ⁊ sanauit eū. propter qđ miraculū miseri iudei adhuc non crediderūt: qz ira obstinati erant ꝙ nullus bonū in eis habebat locus. Sequit. Videntes autem discipuli ipsum captum omnes fugerunt. dicit autē ꝙ iohānem ceperūt qui relicto pallio nudus fugit ab eis. O vbi sūt qui in cena volebant mori cum eo dum haberent pedes sub mensa sua. O quot sunt adhuc hodie cuz habent pedes sub mensa multa ꝓ mittunt ac si essent maximi amici: sed tempore aduersitatis nihil inde sciunt: sed talem sonū ꝓmittūt Ideo quidam dicit hos versus.

Tempore felici multi numerātur amici. Dum fortuna perit nullus amicus erit. pro certo. Est naz cursus mundi. Sequitur ꝙ petrus ⁊ iohānes sequebantur euz a longe. Et quia nox erat non potuerūt bene videre. Sequitur. tunc duxerūt iesum ligatis manibus ad terguz ⁊ funem in collo ad domū anne q̄ erat socer cayphe qui alternatim emebant episcopatus symoniaci. Nota tam contra ementes ꝓmotiones ⁊ prebendas omnes isti sūt symoniaci. Sequit ꝙ petrus ⁊ iohānes sequebantur iesum. Ex iohānes introduxit petrū ad rogatū ancille hostiarie: qz ipse iohannes erat notus pontifici eo ꝙ solebat portare pisces: ⁊ sic ptz quō xp̄us fuit capt⁹. ¶ Tertius punct⁹ ostendit eius accusationē ⁊ ꝓcussionez. Ideo sequitur. Veniens iesus ad annā quesiuit ānas duo ab eo. primo de discipulis suis: scilz quales essent. secundo de doctrina ei⁹ quā docebat vt scz; haberet vnde eum posset accusare: quia aliunde nullum crimen poterant obijcere. De discipulis christus omnino tacuit: quia nullū bonuz poterat d̄ eis dicere. Sed de sua doctrina rñdit dicens. Ego palam locu in synagoga vbi omnes iudei conueniūt ⁊ in occulto locutus sum nihil. Nota ꝙ doctrina angularis est suspecta ⁊ prohibita in iure qz multa mala exinde veniunt. sicut ē doctrina. Omnes enim siue sint monachi siue moniales siue Begude siue sorores vel fratres tertie regule docentes in angulis non manifeste legentes vel predicantes habuimus libros theutonicales omnes isti sunt excommunicati ⁊ damnandi sicut heretici. ¶ Sequitur. Quid me interrogas. interroga eos qui me audierunt. ipsi enim sciunt quid locutus sum ipsis. Et cum hoc dixisset vnus assistēs ministrorum dedit alapam Jesu dicens. Sic respondes pontifici.

¶ Sequitur. Si autez male locutus fuz testimoniū perhibe de malo. Si autez bene quid me cedis. i. iniuste. Un Crisostomus. O bone iesu cū patienter sustines in teipso ita acriter punis in discipulo tuo. s. thoma. Nota de manu que percussit thomā hoc est contra illos siue religiosos siue non qui tā breuiter murmurāt ⁊ seipos vindicare nituntur. ¶ Sequit ꝙ petr⁹ q̄ erat iam in domo anne audiēs ictum xp̄o in maxilla datū timuit valde ne sibi ꝑ idē accideret. ⁊ tūc ancilla hostiaria q̄ ipz ad rogatus

Joannis introduxerat dixit Petro. Nūquid tu es ex discipulis hominis istius: quasi diceret. Si tu es fuge ne forte tibi cōtingat sicut magistro tuo. Respondit Petrus Non sum: ⁊ statim gallus cantauit: sed Petrus pre timore perterritus nō aduertit. O petre vox tua valde cito citata est. O quid naz factuz est tibi ꝙ cito negas dominū tuum pro quo volebas mori. Non est miles qui te interrogat laureatus: sed paupercula ancilla nuda fragilis: ⁊ flagella tormentaq̄ sensisti: ⁊ tamen ad vocem puelle que etiam ex timore loquebatur ⁊ que fuit. Dominum tuuz negas. Non quesiuit si discipulus es seductoris ſz hominis istius: quasi habēs compassionē cum eo: ⁊ etiam tecū. Ecce carissimi q̄ periculosum est stare in curijs dominorū. Petrus autem semel curiaz intrauit: ⁊ ibi tamē dñm negauit. Quid igit fuisset si ibi diu mansisset. Miseri igitur sunt qui castra sequunt. ¶ Sequitur ꝙ tunc amas misit iesum ligatum ad cayphan: in cuius domo iam cōuenerāt maiores iudeorum cōtra iesum: ⁊ hoc fuit contra mediam noctem coram quo iudei accusabāt eū in oibus quibus poterant. Petrus aūt adhuc sequebatur dñm vt videret finem ⁊ intrauit cū armatis qui ducebant dñm i domo cayphe: ⁊ posuit se ad ignē cum alijs qz frigus erat ⁊ vna mulier intuita est eum nihil dicens: sz alijs dicebat. Nonne iste vetulus est de discipulis istius hominis: ⁊ illi ribaldi qui erant iuxta ignem ceperunt respicere Petrum. ⁊ dicere. Vere tu ex illis es: quia loquela manifestum te facit. Tunc Petrus plus timuit ꝙ primo ⁊ cepit cum iuramento negare ꝙ non nouisset hominem. Tunc cognatus illius cui Petrus absciderat auriculam qui erat iuxta ignem audiens hoc. dixit petro. Quomodo mendax hoc negare poteris ⁊ dicere. Nonne ego te vidi in orto cum illo quando cepimus eū: tu es qui amputasti auriculam cognato meo malcho. O petrus tunc timuit nō miror. Tunc cepit petrus anathematizare ⁊ iurare quia nō cognouisset hominem. Dicit enim maledictus sum ego si vnq̄ fuerim discipulus. O petre vbi iam est promissio tua. O q̄ plures sunt hodie petri qui in aduersitatibus nō recordantur beneficiorum dei ⁊ amicorum. ¶ Sequitur. Et statim gallus cantauit. Ecce carissimi hic verificatur dictum Gregorij dicentis. Peccatum quod cito per penitentiam non deletur: statim suo pondere ad aliud inclinat. petrus primo negauit christum simpliciter. secundo cum iuramento. tertio cum detestatiōe. Chrisо. O petre q̄d dicis modo: quondā dixisti magistrum tuū ipm esse filiū dei viui ⁊ iā dicis nō noui hoiem. Hic enim pōt quis querere quare xp̄s pmisit petruz ita grauit cadere i petrū cuz tū eet p̄nceps apl̄oz. ē triplex rō. p̄ma vt nemo de se nimis p̄sumat sicut fecit petr⁹ dicēs. ⁊ si oēs scādalizati ⁊c. scda vt p̄lati ⁊ cōfessores quoz petr⁹ fuerat p̄mus habeant ꝓpassionē ꝺ petrib⁹. tertia vt pcōres de dei mia nō desperent

¶ t inp.

rent cuꝫ petrus per lachrymas: sit receptus ad magistrum. ¶ Sequitur. audiens aũt xp̃s ꝙ petrus eũ sic ꝛ iuramento ꝛ detestatione negasset oblitus est oĩm miseriaruꝫ dolorum ꝛ compassionũ suarũ et respexit petrũ quasi diceret. recordare petre qđ dixeram: scꝫ in cena quia anteq̃ gallus ꝛc. ¶ Sequit. ꝙ petr⁹ exiuit foras ꝛ fleuit amare. Hic nota ꝙ tria fuerunt prouocantia petrũ ad penitentiã. primũ fuit cant⁹ galli. scõm respectio domini. tertiũ recordatio verbi dñi. Hec tria spũaliter inducunt hominẽs ad pniam ꝛ contritionem. per cantũ enim galli intelligitur auditus verbi diuini siue cãtatio prædicatoris. vnde ysa. ppheta. Sicut ros descendit de celo ꝛ inebriat terram ꝛ germinare eam facit. sic verbum qđ procedit de ore non venit ad me vacuũ. secũdo ꝑpter respectionẽ dñi intelligitur infusio gr̃e diuine. Ezech. effundã sup vos. i. in vos aquã mũdam scꝫ infusione gratie mee ꝛ mundabimi ab oĩbus inquinamẽtis vestris. tertio per recordationẽ verbi dei intelligitur recordatio beneficiorꝫ dei. s. ꝙ misit filium suuꝫ vt nos morte filij sui ab eẽna morte liberaret. hec tria spũaliter inducũt hominẽ ad penitentiã ꝛ contritionem ꝛ ad fletuꝫ cũ petro. iste enim fletus petri est contra illos qui nullam contritionẽ habent de peccatis suis. nec vnq̃ emittunt vnã lachrymã pro peccatis suis qui tamẽ xp̃m septies in die negant: qꝫ quotiens peccant totiens xp̃m negant. et dicit ꝙ petrus tunc nõ soluꝫ fleuit: sed semper post hoc quãdo galli vocẽ audiebat flebat: quia tunc recordabatur se negasse xp̃m. vnde augustinus. Si petrus ꝑ terna negatione toto tempore vite sue tantũ fleuit: quid nos miseri dicturi sum⁹ qui non ter sed centies xp̃m in die negauimus. ¶ Sequitur. ꝙ post recessum petri sũmus pontifex. s. cayphas ꝛ seniores querebant adversus iesum testimoniuꝫ vt eum morti traderent. ꝛ non inuenẽtes scꝫ in vita suavt possent eum accusare. Ideo surrexerunt duo falsi testes non recordãtes qđ in lege eorum scriptum sit. Exodi. xx. Non falsum testimoniũ dices. Et qꝫ qđ pro falso testimonio nõ opꝫ longe ire. Ideo sequitur ꝙ statim venerunt duo falsi testes ꝛ dixerunt eum: dixisse destruã templum dei ꝛ in triduo ædificabo illud. duos eñ adducunt vt scꝫ legem seruare videant. que dicit Deutro. xx. Nõ stabit testis vnus contra aliquẽ: sed transgrediũt legem qui falsos adducunt. falsitas istorum testiuꝫ manifestatur in tribus. Primo in mutatione verborꝫ xp̃i. qꝫ nõ dixit Ego destruam templum: sed dixit soluite templum. Secũdo in additione: qꝫ ipsi addiderunt dei. Tertio ex intentione apparet falsitas eorum: qꝫ non eodem sensu quo dom⁹ intendebat. nã dixerat et intẽdebat de templo corpis sui. Ipi eñ intendebant de templo materiali. ¶ Et ideo sequitur. qꝫ cõueniẽs non erat testimoniũ illorꝫ volebãt eñ ex hoc concludere ꝙ postea sibi etiam obiecerunt corã pylato ꝙ ipse dixerat. se esse deum qui tam

subito ꝛ mirabile opus poterãt restaurare ꝛ ex hoc meruisset mortẽ quia lex eorꝫ iudicabat omnes tales ad mortem qui dicebant se esse deos. Sequitur. his auditis cayphas interrogauit xp̃m ex deo ꝙ tacuit ꝛ nihil respõdit. Quia ẽm augu. aperta mendacia non sunt responsione digna. Quesiuit igitur cayphas. Nihil respondes ad ea q̃ tibi obiciũtur. Ad hꝫ autẽ iesus tacuit: qꝫ sciebat ꝙ verbis suis nõ crederent. Tunc iratus xp̃m compulit respondere vt ex sua responsione posset habere vnde eũ posset accusare. ꝛ dixit. q. d. Tu semp solebas habere tantã linguã ꝛ solũ verbũ non iam vis respondere. Jõ adiuro te per deum viuũ vt dicas mihi si tus es xp̃s filius dei benedicti. Christus autem adiuratus ne nomen dñi spernere videret respondit. Si dixero vobis non credetis mihi. hoc eñ scitote qꝫ videbitis filium hom̃is sedentem a dextris virtutis dei ꝛ venientem in nubibus celi. Sciebat eñ xp̃us ꝙ caypbas ex responsione xp̃i volebat concludere ei⁹ condãnationeꝫ ideo eum ꝑ futurũ iudicium cõminatur vt sic desistat a malo ꝓposito. q. d. licꝫ me ignominiose tractatum ꝛ quasi hoĩem prauũ ꝛ peccatoreꝫ condẽnetis: tamen dico ꝙ videbitis me venire ad iudicium dei vos iudicare ꝛc. Sequit. caypbas audita eius respõsione cũ magna indignatione scidit vestimẽta sua dicens. blasphemauit. Consuetudo eñ iudeorum scindere vestimẽta blasphemia iudicum: q̃ blasphemia ẽ attribuere creature qđ soli⁹ dei ẽ: vel deo attribuere qđ solius creature est. Ycayphas tuipe blasphemas. qꝫ qđ dei est nõ attribuis deo. sed filium dei puram creaturam credis. Ecce charissimi vestimenta scidit in signũ doloris ꝛ irreuerentie dei facte a xp̃o: qꝫ credebat xp̃m deo blasphemiaꝫ inferre. Sed heu iam hec bona consuetudo iudeorꝫ destructa: quia aliq̃ iaꝫ non tantũ dolent audire blasphemiã: sed ipsimet blasphemijs ꝛ iuramentis nõ verentur blasphemare. Exemplũ de rustico qui ꝓcussit camerariã imperatoris eo ꝙ iurauerat ꝑ sanguinẽ xp̃i. De eo dicũt isti ribaldi tarillatores dicũt ea q̃ non audierint dicere modico hoĩ: scꝫ iurare per vulnera ꝛ sanguinẽ xp̃i. Etiam qđ peius est mulieres hoc faciunt. ꝛ tamen q̃tum sit hoc peccatũ ꝛ q̃ꝫ graue peccant ꝛ quo deus hoc peccatum punit ostẽdit Gregorius de puero quinq̃ annorũ qui ꝓpter hoc qđ didicit a patre iurare arreptus est de sinu patris a diabolo ꝛ eternaliter dãnatus est. Ecce si hoc peccatuꝫ deus ita grauiter punit in puero quinq̃ annoruꝫ quid hoc fiet ꝛc. ¶ Nota etiam hoc exemplum de illo tarillatore qui iurat per lac marie ꝛc. Sequit. ꝙ tunc pontifex dicit blasphemauit. quid adhuc egemus testibus. Ecce auditis phasphemijs Et consequẽter dicitur. qualis dominus talis est eius familia. Jdo sequitur ꝙ omnes responderunt. Reus est mortis ꝛ statim expuerunt in faciem suam ꝛ faciez eius velauerunt: scꝫ ipsum percutientes ad suam benedictaꝫ maxillam

dicẽtes. Prophetiza nobis christe quis est qui te percussit. Unꝺ̃ chrisostomus dicit. Ecce dominũ celi ⁊ terre conspuũt in leprosum. ligauerunt vt latronẽ. deriserũt vt fatuum. Ideo dñs conspui voluit vt sordes peccatorũ nostrorum in eo clarius videret: qꝛ speculũ consputum vel lotum cũ sputo est clarũ. Sic conspui voluit xp̃s vt superbus videret humilitatem in eo. iracundus mansuetudinem. auarus largitudinem. luxuriosus castitatem. vnde augst. Qui felicissimũ iudeorum sputum qui ausi sunt in faciem conspuere. in quo angeli desiderant conspicere cuius sputum sanauit cecum. Hoc est cõtra illos qui nolunt vllum sustinere contẽptum. Item dicunt sed est apocrifum: q ribaldi christum conspuẽtes illa nocte comedebãt allea cepe pozros ⁊ rapa terre: ⁊ sic illo fetore ipsum conspuerunt qꝺ erat sibi maxima pena. Item traxerunt ipsum cum pillis ⁊ crinibus: ⁊ etiam extraxerũt eius crines de capite ⁊ barbam et piecerunt eam sub pedibus suis. Item dicit Egesipp⁹ q̃ propter diuersas vexationes et tribulatiões quas iudei christo fecerunt in domo cayphe totus erat christus calefactus. Tunc iudei traxerunt eum ad cameram. Nam in erat aqua frigidissima in quadam cisterna: ⁊ illic christum posuerũt vsq̃ ad pectus ī qua sustinuit maximã penam. Et tunc impleta est illa prophetia dauid dicẽtis. Saluum me fac deus: quoniam intrauerunt aque vsq̃ ad animam meam. ¶ Et nota de stuphis calidis huius mundi ⁊ qualiter tales in infernum calefactentur ⁊c. Sic enim charissimi habem⁹ q̃ christus fuit ligatus percussus velatus ⁊ cõsputus. O quot sunt hodie qui sibi talia faciunt. illi enim velãt faciem eius qui veritatem opprimũt ⁊ falsum fauent ⁊ peccata sua verentur confiteri: scilicet falsi iudices ⁊ aduocati. illi christum percutiunt qui pauperes opprimunt. sicut sunt domini temporales sicut raptores qui bona pauperum rapiunt. Illi in faciem eius conspuunt qui in christo ⁊ in sanctis suis blasphemant viri ⁊ mulieres iurãtes. Nec autem omnia mala facta sunt in domo cayphe vsq̃ ad mane feria sexta. Sequitur. Tunc hora prima duxerunt iesum ad pylatum qui erat iudex in hierusalem ex parte imperatoris ⁊ erat gentilis. duxerunt enim eum vinctum ligatis manibus retro dorsum suũ tanq̃ latronem. Nos enim erat iudeorum morti condãnandũ reddere presidi ligatum tanq̃ reum mortis. Ducunt enim eũ sic ligatũ in pretorium pylati: sed noluerũt intrare pretorium vt non contaminarẽtur: quia consuetudo erat iudeis in festo paschę nõ intrare habitaculum in quo sententiam consueuerãt dare. vnde Chrisostom⁹ O qualis religio. non curabãt fũdere sanguinem innocentem: si habebant: conscientiam intrandi locum iudicis. Sed multi sunt qui faciunt magnam conscientiam de paruis peccatis: ꝯ de magnis nõ Sequitur. Videns igitur pylat⁹ q̃ iudei Jesum sic ligatum sibi presentauerunt ante pretorium exiuit ad eos foras ⁊ dixit eis. Quam accusationem affertis aduersus hominem hunc. Responderunt illi. Si non esset hic malefactor nõ tibi tradidissemus eum. quasi dicerent. Nos tales sumus ⁊ talis cõscientie q̃ nullo mõ volumus mẽtiri. ⁊ ideo nobis credere ꝺ̃bes. Respondit pylatus. Quid enim mali fecit. q. ꝺ. verbis vestris non credam nisi iudicialiter viceritis eum. Et pro certo satis parum est quãdo tangit vitam hominis honorẽ vel bona sua q̃ sibi fiat iustum iudicium. Hoc est maxime cõtra scultetos ⁊ scabinos qui sepe condemnant ⁊ occidunt homines propter inuidiam vel munera sine iusto iudicio vt possint se vindicare ⁊ capere bona illorum sicut sepius fit. Et factum est hic ⁊ alibi. ¶ Nota bene peiores sunt illi iudices pylato: qꝛ pylatus noluit christum condemnare sine iusto ⁊ vero iudicio. Et iõ tales iudices audient illud horribile verbũ qꝺ̃ ioseph dixit in egypto fratribus suis. Si spreuerunt minorem fratrem eorum beniamī dicens Heu. Non videbitis faciem meam donec adduceritis mihi fratrem vestrum minimũ: scz quez sine dei iudicio iudicastis ad mortẽ non illi qui possunt testificari non adulteri non qui sciant se in eisdem peccatis conscij ⁊ non periuri. Sequitur q̃ tunc iudei ceperunt Jesum accusare coram pylato in tribus. Primo dixerũt q̃ seduxit populum dicentes. hunc inuenimus subuertentem gentem ⁊ populum nostrum. In hoc enim mentiebantur: quia ipsi dixerũt ei. Mat. xxii. Magister scimus quia verax es ⁊ viam dei in veritate doces. Secũdo dixerunt q̃ prohibuit tributum dare cesari: quod etiam falsum est: quia ipse dixit. Reddite que sũt cesaris cesari ⁊c. Tertio dixerunt q̃ regem iudeorum se esse dicebat. qꝺ̃ etiam falsum est. imo fuit cum vellent eum regem facere. sicut patet Johan. vi. In his tribus volebant concludere q̃ ꝺm legem eorũ meruisset mortem. Et ideo dixerunt. Nos legem habemus: et ꝺm nostram legem debet mori: quia regem iudeorum se fecit. Tunc pylatus dixit eis. Accipite eum vos et ꝺm legem vestram iudicate eum. quasi dicat. propter ista ꝺm leges romanorum non meruit mortem. Pylatus enim bene sciebat q̃ oia ista erant mendacia que sibi imposuerant: ⁊ q̃ propter inuidiam hec omnia dixerant. Responderũt iudei. Nobis non licet interficere quẽq̃. Per hoc volebant respõdere q̃ xp̃us non fecisset cõtra legẽ iudeorum: sed contra iura increatoris Ideo dixerunt nobis non licet interficere quemq̃. O pessimi iudei creditis vos excusare. Sed tantũ peccat qui tenet vaccam sicut qui percutit. Sequitur. Audiens pylatus christum se fecisse regem iudeorum: quia hoc eum tangit. Ideo inquisitionem fecit de hoc nõ curãs respõsiones primas dicẽs. Tu es rex iudeorum. Respondit iesus. A temetipso hoc dicis: an alij tibi dixerunt de me. quasi diceret. Pylate

si a temetipso hoc dicis: pande nūc
signa tue rebellionis. ¶ Sinautē ab
alijs audiuistis hoc: tunc inquisi-
tionem facō veritate si hoc dixi vl
nō dixi. ¶ Tunc pylatus respondēs
dixit ei. ¶ Nunquid ego iudeus sum
quasi dicat. ¶ Non noui te: sed gens
tua t pōtifices tui te tradiderunt
mihi: qđ feciſti. ¶ Ait iesus. ¶ Regnum
meum non est de hoc mundo: si de
hoc mundo esset ministri mei vti-
q3 decertarent vt nō traderer inde
is. ¶ Nunc autem regnū meum non
est hinc: quasi diceret. ¶ Non solum
sum rex terrenus: sed celestis. ¶ Tūc
respondit pylatus. ¶ Ergo rex es tu
sed ex quo habes regnum. ¶ Respō
dit iesus. ¶ Tu dicis: qz rex sum ego
¶ Ego enim in hoc natus sum t ve-
ni in mundum vt perhibeaz testi
monium veritati. ¶ Et omnis qui ē
ex veritate audit vocem meam: sci
licet veritatem adimplendam. ¶ Tūc
dixit ei pylatus. ¶ Quid est veritas:
¶ O q3 bona questio: quia nulla ve-
ritas apparebat inter iudeos. ¶ Be-
lius enim quesiuisset pylatus si co
gnouisset vbi est veritas: quasi di-
cat. ¶ Tunc nec in pōtificibus est ve
ritas: nec i presbyteris: nec in iudi
cibus: nec in scultetis iniquis. ta-
men veritas deberet maxime esse ī
illis. ¶ Hoc est contra scultetos sca-
binos t sacerdotes in quibus heu
iam modica veritas est. ¶ Nota vt di
cit egesyppus dicēte pylato. ¶ Quid
est veritas. ¶ Respondit christus.
¶ Veritas est iesus nazarenus rex
iudeorum: t veritas de celo descen-
dit in terrā t non iudicatur ab his
qui potestatem exercent in terra.
¶ Alij opinantur q3 pylatus nō po
terat audire responsionem christi
veritatis propter strepitum iudeo
rum astantium ante hostium pre
torij: ita q3 coactus fuit exire ad re
spondendum iudeis ante christi re
sponsionem. ¶ Sequitur q3 post-
q3 dixerat: quid est veritas exiuit
ad iudeos t dixit. ¶ Ego nullam cau
sam inuenio mortis in isto homi-
ne. ¶ Tunc omnes diserunt fortiter
clamando. ¶ Conuertit totum popu
lum nostrum incipiens a galilea
vsq3 huc. ¶ Tunc pylatus audiens
q3 iesus galileus esset misit eum ad
herodem regem galilee: qui tunc
erat in hierusalem credens iesum
esse sub potestate herodis. ¶ Sciuit
etiam pylatus q3 affectabatur ie-
sum videre propter miracula au-
dita de iesu. ¶ Videns autem iesum
gauisus est valde. ¶ Multo enim
tempore desiderabat videre iesum
propter signa tc. ¶ Tunc herodes
quesiuit multa a christo: scilicet si
esset ille propter quem pater suus
occiderat omnes pueros in bethle
em. ¶ Iesus autem nihil respondit.
¶ Tunc herodes vt dicit egysippus
promisit iesu per coronam suam iu
rando q3 eriperet eum de manibus
iudeorum si coram eo faceret ali-
quod mirabulum t q3 eum faceret
heredem sui regni. ¶ Iesus autem
noluit facere aliquod miraculum
quia herodes non erat dignus vi
dere ratione deuotionis: sed curio
sitatis: etiam ne passio sua impe-
diretur. ¶ Item herodes promisit si
bi q3 recompensaret sibi confusio-
nem factam per patrē suum si vel
let facere aliquod miraculum.
¶ Item quesiuit ab eo si ipe esset qui

cecum a natiuitate illuminauit et
quem tres reges cum tanto hono-
re quesierunt t qui lazarum post
triduum resuscitauit. ¶ Sequitur
¶ Ad omnia nihil respondit iesus
nec coram eo signum aliquod fecit
¶ Primo qz herodes reputabat chri
stum esse non predicatorem verum
sed incantatorem: ideo herodes il-
la de causa non erat dignus audi-
re verba christi. ¶ Secundo noluit a
liquod signum facere: nec sibi res-
pondere: quia nullus fructus fuis
set secutus in herode: sed solum ad
miratio: t quasi laus in christo.
¶ Predicator enim verbi dei non de
bet querere laudem ab homini-
bus: sed fructum animarum. ¶ Vi-
dens autem herodes q3 nihil chri
stus respōderet sibi reputabat ipm
fore fatuum. ¶ Cogitauit enim ipse
est verus fatuus qui potius ele-
git mori q3 mihi respondere t vi-
uere. ¶ Et sic spreuit eum herodes t
induit eum veste alba sicut fatuū.
¶ Et milites illuserunt eum: t sicut
fatuo clamantes post eum: fatue
fatue t lutum proiecerunt in eum
t sic ligatum reduxerūt ipsum ite
rum ad pylatum. ¶ Sequitur q3
herodes t pylatus facti sunt ami
ci qui antea fuerunt inimici: quia
pylatus occiderat quosdam de ga
lilea qui fuerant sub potestate he-
rodis: t sic mittendo iesum de vno
ad alium facti sunt amici. ¶ Sed
quid est hoc q3 facti sunt amici he
rodes t pylatus in oblatione chri
sti: nisi q3 pax est reformata inter
deum patrem t genus humanum
per puram mortē iesu christi. ¶ Sic
heu reformatur inter dominos tē
porales in combustione pauperū
quando combusti sunt tc. ¶ O quis
iam potest aliquid retinere in cor-
de suo t non remittere iniurias si
bi factas in recipiendo christum
iam in isto festo vbi sit q3 herodes
t pylatus facti sunt amici recipi-
endo christum. ¶ Sequitur. ¶ Vi-
dens autem pylatus q3 iesus erat
sibi remissus ab herode t q3 hero-
des qui erat durus homo non oc-
ciderat eum cogitauit eum libera-
re duplici via. ¶ Primo quia evase-
rat manus ¶ Herodis quez sciuerat
regem valde austerum t crudelem
t christi inimicum ratione sui pa-
tris. ¶ Et dixit: ecce obtulisti mihi ho
minem istum tanquaz reum mor-
tis. ¶ Et adhuc nullam causam mor
tis inuenio in eo: neq3 etiam hero
des: scilicet ad quem spectat de iu
re iudicium istius. ¶ Nā remisi vos
ad illum: scilicet herodem: t ecce
ei nihil factum est. ¶ Corripiam er-
go t dimittam. ¶ Tunc dedit eis op
tionem de barraba t iesu. ¶ Secun-
do nitebatur ipsum liberare pro-
pter consuetudinem festi: quia ha
buerunt consuetudinem iudei: vt
vnus reus mortis dimitteretur
eis liber in memoriam qua erant
liberati de egypto. ¶ Ideo dixit. ¶ Est
vobis consuetudo vt vnum vin-
ctum vobis dimittam in pascha.
¶ Et dato q3 meruisset mortem:
tamen ratione solemnitatis ego
vobis dimimittam cum si volue-
ritis: t alium quem habeo latro-
nem: scilicet barrabam occidam in
signum q3 filij israel transierunt
viui mare rubrum t egyptij fue-
runt submersi. ¶ Quem vultis igi-

tur vobis dimittam an barrabam qui est latro: an iesum qui dicitur christus. Tunc totus populus ex instinctu principum ⁊ sacerdotuꝫ clamabat. Non dimitte hunc sed barrabam. Quid igitur faciam de iesu qui dicitur christus. Clamantes autem omnes. Crucifige crucifige eum. Tunc dicit pylatus. regem vestrum crucifigam: quasi diceret. Confusio erit vobis crucifigere. Cui illi. Nos non habemus regem nisi cesarem. O quid est hoc ꝙ iesum volunt crucifigere ⁊ latronez dimitti: nisi iterum ꝙ latro vivos interficiat: ⁊ ꝙ iesus q̄ mortuos suscitauit interficiatur. Deu video iam ꝙ parui fures ⁊ simplices suspenduntur ⁊ magni euadunt. Et ait quidam philosophus athenis dicens. Magni fures ducunt paruos. Videns autem pylatus ꝙ non poterat proficere: cogitauit enim liberare per flagellationem: quia credebat iesum aliquid dixisse contra legem moysi ⁊ ꝙ nō fuerunt sibi ita duri. Et tunc fecit eum a suis ministris duci nudum ad forum ciuitatis vbi erat cōgregatio populi ⁊ fecit eum alligari ad vnam columnam lapideam: que erat in foro: vt pena eius ab omnibus videretur. Nec enim columna erat ita spissa ꝙ eius manus nō poterāt appropinquare in spacio vnius manus ⁊c. Et tunc pylatus fecit eum flagellari tribus generibus flagellorum ⁊ bini flagellabant eum. Prime flagelle fuerunt stelle spinee: cum quibus flagellis fuit ante ⁊ retro: ita crudeliter ꝙ eius tenera caro a planta pedis vsq̄ ad verticem capitis fuit vulnerata: ita ꝙ sanguis eius in aere resultaret. Secundo fecit eum flagellare cozrigijs nodatis ad modum nucum. Tertio flagellis de nervis thaurinis: ita crudeliter ꝙ frustra carnis pendebant ad corpus suuꝫ. Et hoc facto milites pylati duxerunt eum sic sanguinolētum in palatio pylati coram oculis omnium iudeorum illuc expectantium: sed adhuc nundum satiati tantis penis dederunt militibus pecunias vt illuderent ei tanquam regi despecto. ¶ Sequitur. Tunc milites plectentes quandaꝫ cozonam de spinis acutissimis et grossis. Et illi cozonam imposuerunt capiti eius cum cyrotbecis ferreis ⁊ lanceis vsq̄ ad cerebruꝫ suum benedictum tanquam cozonam regi: ita ꝙ sanguis ei⁹ ex omni parte effluret per maxillas suas. O hoc est cōtra istas superbas mulieres que sic ornant caput diuersis ornamentis: vt sic viri habeant quandam dilectionem eas conspicere. O ostende quot vulnera christus tunc habuit. Ictus centum sexaginta sex preter alia communia vulnera. Unde nota ꝙ qui quotidie diceret quindecim pater noster elapso anno quodlibet vulnus haberet vnum pater noster. ¶ Tunc dederunt ei arundinem in manu sua pro sceptro: ⁊ clamide coccinea: qua reges vtebantur circundederunt ei: ⁊ illudebant ei tanquam regi non potenti regnare. Judei autem ⁊ milites dicebāt ei flexis genibus coram deo derisorie. Aue rex iudeorum. Ideo modo coronatus es ⁊ ornatus sicut decet talem regem. Et alij accipiebant harundinem de manu eius ⁊ percutiebant fortiter caput eius. Alij vellebant sibi barbam: alij adhuc non satiati alapas dabant ei percutientes modo vnam maxillam modo aliam. Et dum hec agerentur superuenit pylatus videꝫ eum tam grauiter vulneratum: et sic doloribus afflictum: vt nec pedibus stare poterat cogitauit si iudei eum taliter maculatum viderent ⁊ eum innocentem audirent: nisi essent lapidibus duriozes absoluerent eum compatientes ei. ¶ Sequitur. Et sic duxit eum foras vbi erat multitudo expectans euentum negocij: ⁊ ostendens eis taliter coronatum et tam horribiliter ⁊ inhumaniter verberatū dixit Ecce adduco eum vobis foras vt cognoscatis: quia in eo nullam inuenio causam. Ecce homo: quasi dicat ꝙ miser est iste homo. Et qz quilibet homo compatitur affricto homini naturaliter, ideo dixit. O homo ecce q̄z miser est iste homo videte caput perforatum ⁊ spinis coronatum: faciem sputam: totum corpus cruentatum. Ideo homo sufficit tibi de isto misero homine videre caput perforatum: qz non est caput porci: neq̄z canis: sed est frater vester compatiamini ei. O q̄z bene christus potuit hoc verbum dicere ad nos propter quos sustinuit dicēs lingua externa ⁊c. Dixit ergo pylatus ad iudeos. Ecce rex vester: quasi dicat miser rex iste est. Ecce q̄uis direrit se esse regem: tamē merito debet vobis sufficere: quia satis castigatus est propter vnum verbum. ¶ Sequitur. Tunc iudei iesum videntes sic sanguinem fluere quasi canes desiderantes predam manducare clamauerunt omnes. Tolle tolle crucifige eum: quasi dicant. Non sufficit nobis sic eum videre: sed volumus mortem eius in cruce videre. O q̄ dissimile est tolle tolle. Et benedictus qui venit in nomine domini. Tunc pylatus dixit. Quid enim malefecit vobis. At illi direrunt. Nos legem habemus ⁊ ꝑm legem debet mori: quia filium dei se fecit Tunc pylatus hoc audiens magis timuit q̄z ante: ne scilicet filiuꝫ dei interficeret, ⁊ ideo iterum introduxit eum in pretorium: ⁊ de hoc eum examinauit ad partez volens veritatem de hoc scire dicēs. Unde es tu: es tu filius dei aut non. Non respondit ei verbum: quia non erat necesse ꝙ verbo se filium dei responderet: quia pluries ostenderat Joānis. iiij. O opera que ego facio in nomīe patris mei hec testimoniū perhibent de me. Tunc dixit pylatus. Mihi non loqueris: nescis quia potestatem habeo dimittere te ⁊ crucifigere te. Chrisostomus. O pylate iam te ex toro cōdemnas. Si enim tota potestas est crucifigere ⁊ dimittere: ⁊ scis eum innocententem esse ⁊ ꝙ iudei per invidiam eum tibi tradiderūt quare eū tunc tam grauiter vulnerasti ⁊ flagellasti: ⁊ adhuc eū nō dimittis. Tunc xp̄s respondit pylato. Non haberes ptātem aduersuꝫ me vllam nisi tibi datū esset desupi, a patre meo, Propterea qui tra-

didit me tibi.s.iudas:ꝛ iudei ma-
ius habent peccatuz. Propter qō
pylatus magis nitebatur eum li
berare. Hic dicit Egesippus q̄ qñ
christus dixit. Non haberes pote
statem super mevllam nisi tibi da
tum esset de super. vxor pylati q̄
postea fuit discipula apostoloruz
vidit visionem hanc q̄ de celo ve-
nerunt duodecim legiones ange-
lorum ipsum christum circunstā
tes ante pylatum qui omnes erāt
parati ad auxiliuz christi. Omēs
angeli christo dicebant vna voce.
Salue diuina maiestas tibi pre-
sto adest nostra potestas. Et tunc
vnus angelus dedit pylato crucē
in manibus suis in signum q̄ po
testas ei solum est a deo patre cru
cifigendi xp̄m:ꝛ in illa cruce scri-
bebant. Noli de hac potestate glo
riari. Judicans iniquitatem venit
a te iudicari. Ideo iesus dixit non
haberes potestatem super me vl-
lam nisi tibi datum esset de super
Et ista fuit vna causa principalis
qua vxor pylati fecit rogare pro
christo vt postea patebit. Tūc py
latus exiuit ad iudeos allegans
eius innocentiam sicut pluries fe
cit dicens. Quid vultis de isto ho
mine. Dico autem coraz vobis om
nibus quia nullam inuenio cau-
sam mortis in isto homine. Cla
mauerunt autem omnes. crucifi-
ge crucifige eum. Quibus pylat⁹
Regem vestrum crucifigam. qua
si dicat alla erit confusio vestra in
eternuz. Clamauerunt omnes nō
habemus regez nisi cesarez:ꝛ oīs
qui se regez facit contradicit cesa-
ri. si igitur hunc dimittis nō eris
amicus cesaris. O vbi iam sunt q̄
in die palmarum clamabant. Be
nedictus qui venit ꝛc. rex israel. ꝛ
modo dicunt non habemus regez
ꝛc. ¶ Sequitur. audiens au-
tem pylatus si eum dimitteret q̄
eum apud cesarem accusarent ꝛ ti
muit perdere amiciciaz cesaris tra
didit iesum voluntati eoruz. Tūc
vxor accessit ad pylatū per nunci-
um dicens. mihi tibi ꝛ iusto homi
ne. quasi dicat. non habes causam
interficere eum. multa enim passa
sum per visum propter eum. Hic
dicunt doctores q̄ diabol⁹ vidēs
animas sanctoruz in inferno gau
dentes illo die cogitauit q̄ p mor
tem christi deberent liberari. indu
xit vxorem Pylati per visionem
ad hoc vt per eam impediret mor
tem xp̄i: sicut per eam intulit mor
tē in homine:ꝛ sic vxor pylati mo
ta dixit. mihi tibi ꝛ iusto illi. ¶ Se
quitur. Tunc pylatus lauit man⁹
coram omnibus dicens. Mund⁹
ego sum a sanguine iusti hui⁹ vos
videritis: quod ego faciam vos co
gitis me facere. vnde aug⁹. O py
late tota aqua maris non lauaret
te. Tunc direrunt iudei sanguis
eius super nos ꝛ super filios no-
stros. i. vltio sanguinis eius sup
nos ꝛ super filios nostros. ꝛ post
hoc dispersi sunt per orbem ꝛ ma
ledicti maledictione Cayn tremo
re in capite. in facie deturpati ꝛ p
cussi in posteriora per mensuraz.
vnde dicit ps. q̄ percussit inimi-
cos suos in posteriora. hoc autez
ab illo die semper patiuntur vt q̄
libet puer dum intrat mundum
portat vnam manuz plenaz san-

guine super caput: vt igitur pyla
tus videatur innocens esse ꝛci la-
uit man⁹ suas sicut mos erat gē-
tilium lauare manus quando ali
quis iniuste ꝛ falso testimonio cō
demnabatur: quia qui alijs impo
nunt peccata sua sicut mulieres q̄
dicunt diabolus induxit me ad b
vel sicver ille vel illa recepit me
sed di.ps. q̄ excusatio eoruz fiat
in peccatum. Quinq⁹ punct⁹ osten
dit eius condēnationem. s. quomo
do fuit iudicatus ꝛ condemnatus
¶ Sequitur. Audiens au-
tem pylatus q̄ si iesum dimitte-
ret perderet amicitiam cesaris: se
dit pro tribunali ante pretoriuz.
sicut plures scultreti qui innocen-
tes interficiunt vt bursas domi-
noruz ꝛ suas impleant. Tūc ma
ledictus pylatus dedit sentētiam
contra iesum dicens. Precipio Je
sum nazarenum marie filium tan
q̄ latronem suspendi in cruce. Et
sic tradidit iesum militibus ad su
spendendum ꝛ crucifigendum. O
pessime pylate modo totaliter er-
ras modo teipsum eternaliter cō-
demnas. Nam dixisti q̄ totum fu
it in potestate tua crucifigere ꝛ di
mittere eum. Sciuisti etiā q̄ iudei
eum per inuidiā tradidissent tibi.
Quare eū quē sciuisti esse innocē
tem ꝛ qui erat in tua potestate tā
crudeliter flagellasti ꝛ tā horribi-
liter spinis coronasti. Et nūc sup
omnes malicias tuas iudicas ip
sum ad turpissimam mortem ꝛ mi
litibus tradis ad crucifigendum.
Justiciā p̄ temnitis ꝛ falsum iudi
cas ꝓpter timorē ꝛ fauorē cesaris
q̄z times ꝑdere officiū tuū. Ve tibi
pylate bene incepisti: sed pessime i
pleuisti. O q̄t sunt hodie pylati q̄
magis habent respectū ad dñoruz
fauorem q̄z adverum iudiciū ꝛ ad
deum iniuste iudicantes. sicut tūc
sculteti ꝛ scabini ꝛ famuli dñoruz
timentes deponi ꝛ enerūāt pau-
peres exprimunt etiā ꝛ spoliāt vt
bursas dominoz ꝛ suas impleāt.
¶ Queritur etiam hic q̄stio. vtruz
iudex possit ferre inimicam licite con
tra innocentē falsis testib⁹ accusa-
tum. Dicit enī sanctus thomas in
summa questione. lxiij. ar. vi. q̄ si
aliquis falsis testibus accuseꝛ
ꝛ conuincaꝛ vt occidaꝛ quem iudex
scit esse innocentem si iudex nō po
test inuenire occasionē liberandi
talē dz eū mittere ad suū superio-
rē iudicandū. si superior tūc occide-
rit eū: tūc iudex nō occidit eū ꝫ fal
si testes vt dicit vlacus li. vi. tracta
tu. iij. c. xxij. Dico igiꝛ ꝛ Guiller-
m⁹ in glosa q̄ talis sic accusatus p
falsos testes quē iudex scit inno-
centem non debet mitti ad superio
rem iudicē: ꝫ iudex dz pot⁹ omia
mala sustinere ꝛ suā virgā redde-
re q̄z innocentē ad mortē vl ad cō
culcationē: cōdēnare vel etiā expo
nere condēnandum. Et si iudex i ta
li casu innocentē condēnauerit: re
us erit sanguis illi⁹ sicut erat py
latus. ¶ Nota hic q̄ xp̄s q̄ est sū-
mus iudex docet iudicare iudices
Jo. viij. ꝛ. v. in iudicio q̄ inuenerat
de muliere deprehensa in adulterio
Primo namq̄ docet iudicare cuz
discretione hoc est causam bñ di-
scutere ꝛ ibi cū dr. Jesus autē ta-
cuit ꝛ digito in terrā scribebat ac
q̄ dicer et, discute bene cām pri⁹ q̄z

iudicas. Ecce iudex dz iudicare cōpassione: ꝛ hoc oñdit cū dr̄ inclinauit se. quasi dicat. iudica cū passione. Tertio dz iudicare verū iudicium ablq; omni fauore ꝛ timore ꝛ hoc cū dr̄. Erexit se. s. versus celum. Quarto cū respectu ꝓprij status ꝛ vite: scz vtrū sit in tali statu sicut iudicand⁹: ꝛ etiaz dz respicere statū accusatoꝝ. s. vtrū sint periuri adulteri excōmunicati vel tam mali sicut indicand⁹. Et hoc notatur ibi cū dr̄. qs vr̄m est sine peccato mittat in eam lapidē. ¶ Nota cōtra theutonicos qui plures sūt adulteri. Quinto dz iudicare cum pietate ꝛ misericordia. ꝛ hoc ibi cū subinfertur. mulier vbi sunt qui te condēnabant nec ego te condēnabo. Ideo vade ꝛ amplⁱ noli peccare. Attendite igit̄ ovos iudices. si eñ: sic iudicaueris saluaberis cuz iesu dño nostro. Si aūt cum pylato eternaliter damnaberis. ¶ Sequitur. Videś eñ iudas ꝙ Jesus dānatus esset penitentia ductus ecce cōtritio. hoc est contra illos q̄ nunq; habent cōtritionem ō suis peccatis. Tunc iudei secū trufando dixerunt. Quid ad nos tu videris. quasi dicerēt si peccasti sentias penā. Tūc iudas hoc audiēs q̄ si tot⁹ ōsperatus dixit. peccaui tradens sanguinē iustū. ecce cōfessio hoc est cōtra illos q̄ nolūt vel verentur confiteri. ¶ Sequit̄. ꝙ pecit. xxx. denarios in templo. Ecce satisfactionē qđ est cōtra illos vsurarios q̄ nolūt reddere vsuram. cū tam in dicat Aug⁹ ꝙ non dimittitur peccatuz nisi ablatum restituatur. ꝛ etiam contra illos qui retinent ea que violenter rapuerunt.

¶ Sequit̄. tūc iudas abijt ꝛ laqo se suspendit. In hoc pl⁹ peccauit q̄z xp̄m vendidit qr si veniaz petijsz vtiq; obtinuisset. ꝛ in hoc edocent confessores peccatores dalcā cōsolari ne desperent: et rapto laqo crepuit medi⁹ cadens in terraz: qr nō decuit ꝙ illa misera anima exiret per illō os qđ xp̄z osculatū fuerat: ꝛ sic charissimi iudas rōe sue auaricie totum brodiū perdidit. s. corp⁹ aiam ꝛ bona. Sicy surarij ꝛ alij qui bona male acquisita habent vt ea retinent totū perdūt in morte: amici bōa: vermes carnes: ꝛ diabol⁹ animam. sicut fuit de iuda qui non habuit contritionē de peccato nec bona resti tuūt sz suis heredib⁹ committunt. ꝛ ideo vnus post aliū vsq; ad decimā generationem vadunt ad diabolū. ¶ Seq̄tur. ꝙ tunc iudei audientes iudaz suspensum dixerunt de pecunia. Non licet mittere in corbanam. i. cum ecclesie oblationib⁹ qr preciū sanguinis est. hoc est contra prelatos principes ꝛ dños temporales qui de bonis per violētiā raptis a pauperib⁹ ꝛ male acquisitis faciunt ecclesias ꝛ sua testamēta. hoc nullo mō est licitū: qr tenent̄ ad verā restitutionē. credūt enim ꝙ talia mereri ꝛ satisfacere deo absit hoc. Seq̄tur ꝙ ex illa pecunia emerūt agrū figuli ager in sepulturā peregrinoꝝ. s. in infamiam ie su vt esset frequēs memoria in detestationē xp̄i. ꝛ hec ō q̄rto. ¶ Quit̄ punctū oñdit eis crucifirionez. Data ergo sñia a pylato ō iesū milites exuerūt eū clamide coccinea

ꝛ inducentes eū vestimenta sua ita ꝙ oia vulnera recepta in flagellatione inceperūt iterū emanare sāguinem. O quot sunt hodie milites qui xp̄m denudant cum pauperes opprimant ꝛ spoliāt quos debēt defendere sicut turant: ꝛ sūt omnes tales periuri: ꝛ tales non deberēt esse scabini nec stare ī aliquo iudicio. Etiam sūt detractores pessimi qui vnctos domini. i. sacerdotes infamant ꝛ spoliāt eorum vestimenta scz honoris. Qđ tamen prohibet dñs in ps. Noli te tangere christos meos ꝛc. Naz nobiles qui deberēt saltem eē nobiles progenie. pl⁹ facūt ī suis cōmuniꝝ q̄z alij. tales nō sūt nobiles sed rustici. exemplum decani ꝛ saphet. ¶ Sequitur. ꝙ tūc milites i posuerunt sibi crucē grauissimam super corp⁹ suū quā forte ipsimet non portassent. Sic hen hodie sūt plures sacerdotes cōfessores imponentes aliquib⁹ graues penitētias quas ipsimet digito non tangerent. ¶ Sequitur. ꝛ cū eo ducebantur duo latrones ad maiorez sui confusionē medū autez iesuz Et cum sic ducerent versus mōtē caluarie ymagines depicte ꝛ veru la militū inclinabant. s. versus iesum ita ꝙ milites non potuerunt ea tenere. ꝛ precones preibāt clamando. Videte iusticiam de Jesu nazareno qui dicit se regē iudeoꝝ ꝛ filiū dei. ꝛ vt iudei citi⁹ de eo expeditionem ꝛ vt celeri⁹ irent truserunt eū cū stimulo ferreo acuto in corp⁹ suū ꝛ inuenerūt in via quēdam hoiez noīe symonē cyreneū pr̄em alexandri ꝛ Riffi venientez de villa: qui ꝛ ipsi discipuli erant xp̄i. hunc impellerunt vt portaret crucē iesu. O q̄r sunt hodie portātes crucem iesu pnīe. s. monachi. ꝛ tunc obuiauit iesu illa veronica q̄ valde dñm amabat cui dedit pallium impressum in faciem qō adhuc est rome. Sequit̄. ꝛ tunc seq̄batur eū turba multa quevt eum deriderent ꝛ viderent si ō cruce descenderet ꝛ etiā multitudo mulierum plorantiū ꝙ⁹ dixit. Filie Jerusalez nolite flere super me: quia morte libenter sustineo ꝟ sup vos ipsas flete ꝓpter penā. s. immanentem. s. tpe tri vaspasiani ꝛ sup filios vestros ꝓpter culpā quam in me cōmittunt. qñ ecce post passionem meam venient dies. s. captiuitatis vestre in qb⁹ dicent beate steriles q̄ nō genuerūt ꝛc. qr accidit eis ꝙ qñ ierusalem fuit capta xvij. milia fuerūt venditi iudeoꝝ ꝛ triginta ꝓ uno denario ꝛ vnde cies centena milia gladio ꝛ fame perierunt ꝛ ꝓpter famem mulieres ꝓprios comederunt filios: ō vos filie hierlm nolite flere ꝛc. dixit eis iesus qr si ī ligno viridi ligno hec faciūt hoc est in me q̄ suz lignum pacis virēs omni virtute in arido. i. in pctōre ꝛ reo morti quid fiet ꝛc. ¶ Seq̄tur. videś igit̄ iohānes euāgelista ꝙ totū erat expeditus de cognato suo ꝛ mgr̄o timēs ꝙ matrē reprehendi qr nō prenunciauerat morte filij. qui ex alia pte timebat tam dolorosos ramores nūciar. rāde velociter cucurrit ad ꝟginē. Virgo eū maria stabat

in domo sororis sue matris iohā
nis in Jerusalem cum sororibus
suis: ⁊ expectans aduentum filij
sui.iohannes autem festinans ve
nit ad mariam totus inflammat⁹
pre dolore loqui non potens: sed
ad pedes marie se prosternens di
xit.O domina cito eam⁹.tunc⁹go
in corde vulnerata clamare cepit.
O iohannes bone cognate vbi di
misisti filium meum: vbi nam est.
O infelix mater vbi inueniaz euz.
heu timeoꝙ iudei fecerūt sibi ma
lum: quia sciebam inuidiam eorū
O iohānes dic mihi quomodo va
let filius me⁹:alioquin dolore mo
riar.Audientes autem hoc maria
magdalena ⁊ alie clamantes iter
virginem ⁊ iohannem.occurrerūt
ei videntes Jesum solum clama⁊
bant flentes.o iohannes vbi dimi
sisti dōm nostrum. dicatis nobis
vbi mueniemus eum.tunc iohan
nes tristissimo corde.heu domin⁹
deus meus:heu magister meus:
heu cognatus meus ducitur ad su
spendium in crucem:non moremur
si volumus eum viuum videre. tūc
maria quasi insensata cū iohanne
⁊ cum maria magdalena ⁊ maria
iacobi ⁊ alijs currebant sed tant⁹
erat tumultus populi ꝙ ad iesuz
venire nequibant: sed audiebāt p
conem clamantem. Videte omēs
iusticiam de iesu nazareno qui di⁊
xit se regem iudeorum.Qō audi⁊
ens maria veluti mortua cecidit
ad terram:sed iohannes ipsaz cuz
alijs elenauerunt. Tunc Maria
ducta a iohanne ⁊ alijs in aliā pla
team precurrerunt populum ex⁊
pectantes iesum ante portam ci⁊
uitatis que ducit ad montem cal⁊
uarie. Cumqꝫ mater vidisset filū
recte sub porta baiulantem crucez
decem pedum in longitudine:⁊ sic
maculatum in facie per sputuz iu
deorum:⁊ sic spinis coronatū eun
tem inter duos latrones ⁊ videns
vnum ribaldum precedentē habē
tem cordam in manibus ligatam
ad collum dulcissimi filij sui ipm
trahentem quasi canem ⁊ ipsum
pungentem stimulo ferreo vt tan⁊
to celerius iret. Cecidit aūt maria
ad terram quasi mortua p nimio
dolore:⁊ statim a Joanne est ele⁊
uata:⁊ iteruz a iudeis hinc ⁊ inde
trusa. Tunc iesus eleuans oculos
suos respexit matrem dixit. Grati
as ago tibi bēdicta ⁊ dulcis ma
ter ꝙ me filium tuū in vtero por⁊
tasti ⁊ me tuo lacte virgineo nutri
uisti:⁊ ꝙ tantos labores p̄ me et
mecum sustinuisti valeas dulcissi
ma:qz duz resurrexo a mortuis ti
bi primo apparebo ⁊ tuum tristis⁊
simum cor tunc gaudijs implebo.
Cum aūt sic venissent ad montem
caluarie vbi latrones solebant su⁊
spēdi interfici ⁊ cadauera mortuo
eum proijci illic eum crucifixerunt
⁊ duos latrones cum eo. Modus
autē quomodo crucifixus erat est
iste. Primo milites exuerunt cum
vestes suas q̄ affixe erant sue car⁊
ni propter vulnera. Et beata virgo
mater eius occurens ligamen ca⁊
capitis sui accipiens circumliga⁊
uit lūbis eius post hoc posuerūt
crucem super terram ⁊ eū desuper
extenderunt. Et primo vnū clauū
incusserunt adeo spissum ꝙ tunc
sanguis non poterat emanare:ita

vulnus clauo replebatur. Et dein
de funibus aliud brachium traxe⁊
runt ad foramen quia foramen ni
mis distabat a loco apto. Simili⁊
ter pedes extenderunt in vno cla⁊
uo ⁊ perforauerunt. Et ita traxe⁊
rūt ꝙ omnia ossa sua ex propijs
locis cierunt. Post hoc erexerūt
primo duos latrones illos vt chri
stus videndo ⁊ audiendo clamo⁊
res eorum magis abhorreret mor
tem crucis. Item post hoc erexerūt
iesum in cruce cum magno labo⁊
re. Et hoc propter ponderositatez
corporis sui vulnera scissa sunt q̄
prius non emiserunt sanguinem.
Et tunc primo exiuit sanguis de
manibus ⁊ pedibus eius. Beata
autem maria steterat surszuz respi
ciēdo quia ita alte fuit suspensus
in medio latronuz ꝙ non poterat
attingere pedes christi Jndutave
ste alba qua tegitur caput ⁊ totuz
corp⁹ ⁊ ē quasi linthea. Jn ista em̄
veste beata virgo maria totuz san
guinem eius accepit qui de mani⁊
bus ⁊ pedibus iesu christi filij sui
fluxit. Hic nota ꝙ aliqui dicunt
ꝙ quando crux christi fuit erecta
statim cecidit ad terraz cum corpo
re benedicto quia nō fuit firmiter
posita in trunco ita festinabant. O
q̄ miserabiliter illa benedicta fa⁊
cies fuit tcūdeturpata de pulveri
bus terre ⁊ eius sanguine. Se⁊
quitur. Jn iohāne. ꝙ postq̄ cruci⁊
fixerunt eum diuiserunt sibi vesti
menta eius in quattuor partes:qz
quattuor fuerunt milites sortem
mittentes super tunicam domini
nostri iesu christi. Erat autem tu⁊
nica eius inconsutilis quaz beata
virgo maria mater sua sibi fecerat
sine acu. Quequidez tunica crescē
te domino nostro iesu christo cre⁊
uit cuz eo. Nota ꝙ mons calua
rie est in medio mundi. Ad inuen
dum ꝙ christus erat pro tunc me
diator dei ⁊ hominū. Et post hoc
ille mons q̄ solebat turpissime fe⁊
tere suauissim⁹ māsit odor ibi post
hoc. Nota hic de taxillatoribus.
Dicit enim raymundus ꝙ omnis
qui facit taxillos vm materiā pec
cat mortaliter.vnō oui. Languor
⁊ immodici nullo sub iudice sōni.
Aleaqꝫ ⁊ multo tēpora quassa me
ro. Eripiunt omnes ānos finevul
nere vires. Affluit incautis ōfidio
sus amor. Et qui ludunt ad aleas
vel ad taxillos pro pecunijs vel q̄
intersunt illis vel qui sunt partici
pes omnes peccant mortaliter.vt
habetur extra de vita ⁊ honestate
clericorum vbi dicitur. Precipim⁹
sacerdotib⁹ ⁊ clericis ꝙ nullo mo
do ludant ad aleas nec iterfint ta⁊
li ludo sub snīa excōicatōnis. Heu
hoc hodie pessime fuatur. ⁊ dicit
Raymūdus ꝙ; sacerdos ⁊ cleric⁹
qui quotidie talem luduz exercent
nisi se correxerint per penitentiam
⁊ luduz dimiserint deponantur a
suo officio ⁊ priuētur omni gratia
sacerdotuz. Similr ⁊c. Si laycus
continue exercerit talem ludum a
cōmunione fideliuz priuet. Nota hic ⁊ recitat exemplū de illo qui
iurauit per lac marie in tali ludo
⁊ qūo percussus fuit. Exemplū eti
am accidit: ꝙ vnus sedebat luden
do taxillis in die parascene quādo
predicabatur passio: ⁊ pdēdo oēs
suas pecunias iurauit p vulnera

christi que illo die acceperat si haberet ex ibidem poneret cultellū in corde suo: ⁊ statiz recepit cultellum ⁊ impegit cultellum in cruce vnius denarij ita ꝙ sanguis exiuit a denario. Clementes autē homines ante ianuā volentes ire ad passionem viderunt quendaz puerem ante illam ianuam qui plenus erat vulneribus plorando et conquerendo suum maximū dolorem vulnerum. Cui illi oēs que fierūt. quare amice plorας. Respōdit. isti ludores qui sunt in hac domo ludentes ad taxillos abiqz meritis ⁊ fine causa me sic vulnerauerunt: ita ꝙ opz me oīno mori pre vulneribus. Et illi intrantes inuenerūt illos sic sedentes ⁊ narrauerunt eis quomodo actuz fuerat. pter qō miraculum multi sunt cōuersi ad penitentiam de taxillatoribus. Sequitur igitur in textu.

Diuisis igitur vestimentis ieſu a militibus, pylatus sumpsit titulum ⁊ causam sue mortis in ebrayco in greco ⁊ in latino: vt oēs pretereūtes legerent: ⁊ posuit sup caput ieſu in tabula de oliua: scilicet Jesus nazarenus rex iudeoruz. ꝓpter qō iudei non fuerunt contenti. Ideo dixerunt pylato. Noli scribere rex iudeoꝝ: sed qz ipse dixit sū rex iudeorum. Quib⁹ pylatus respōdit. Quod scripsi scripsi. ¶ Nota hic ꝙ xp̄i crux erat de quattuor generib⁹ lignorū. s. de cedro ī quo pendebat xp̄i corpus. lignū trāsfusum erat palma. trūcus erat cyp̄ssus. ⁊ tabula erat oliua. Et hoc iō vt ipsoꝝ virtutes spūaliter cōfortent hoīem cogitantē ⁊ meditantē de passione xp̄i quā sustinuit ī cruce facta de eidē lignis. Et nota ꝙ diabol⁹ a primo qñ fuit suspēsus in cruce sedebat sup dexterā christi vsqz redderet spm̄. ⁊ tūc diabol⁹ cecidit de cruce vsqz ad infernuz infimū. ¶ Sequitur. Pretereūtes blaſphemauerūt simul ⁊ pōtifices cū scribis dicētes. Vah qui destruis templū dei: ⁊ i trib⁹ dieb⁹ reedificas illud, salues teip̄m si fili⁹ dei es descende de cruce ⁊ credem⁹ tibi. Similiter ⁊ pontifices sacerdotum deridebāt eū dicentes. Alios saluos fecit seip̄z saluare non potest. si rex israel est descendat nunc de cruce ⁊ credem⁹ ei. Tūc licz xp̄s hoc potuit cū noluit qz hec penitio fiebat ex instinctu diaboli: qz tunc sup brachium crucis sedebat volens impedire ne nostra redēptio fuisset impleta, nec ipsi etiam credidissent: qz magis fuit de sepulchro resurgere cū de cruce descendere. qō tamen noluerunt credere Nec dicit Egesipp⁹ ꝙ sicut angeli xp̄i natiuitatē audiētib⁹ pastorib⁹ iuxta illud. Annuncio vobis gaudiū magnū qz nat⁹ ē nobis hodie saluator mundi ⁊c. Sic isto die in xp̄i b̄ñdicta passione nunciatū est pastorib⁹ iuxta hierusalem pascētibus oues maximā tristiciā ab angelis ꝓpter xp̄i durissimā passionem. iuxta illud vsa. Angeli pacis amare flebant. ¶ Sequit. xp̄s autem extensis in cruce manib⁹ sicut fides in lyra qñ extēdunt dula⁹ sonat cythara. Ipe xp̄s septē dulcissimas cātilenas sonabat cū quib⁹ ipm diabolū de cruce expulit ⁊ ad ifernū ꝓiecit. sicut dauid expulit demonem a saule cum cythara quoꝝ cantus verborum xp̄i fuit istud primum. Pater dimitte illis qz nesciunt quid faciunt. Ecce carissimi xp̄s suos inimicos excusat ⁊ ideo tria milia hominum hoc audientes ⁊ eius mansuetudinem videntes per hoc cōuersi sunt. Nota ꝙ fuit vnq̄ verbum isto verbo cordialius in quo primo recordatur inimicorum q̄ sue matris tristiciam. Docens nos diligere inimicos nostros ⁊ semp ꝓ eis orare ⁊ fuit verbum ⁊ signū maxime charitat̄, vnde Aug. Non obliuiscitur amicorum qui in tali pena ⁊ p̄secutione nō est oblitus inimicorū qui tā noluit offensas dimittere nō recipiunt exemplum in xp̄o. Ideo dicat beatus Jacobus. Qui nō fecerit misericordiam cuz primo suo iudicium fiet ei absqz vlla misericordia. Nota hic exemplum de illo flor̄tino qui remisit mortē filij sui in die parasceue. Istud enim verbum pater. Dimitte illis ⁊c. Audiuit. velū templi ⁊ scissum est medium. Per velum signant̄ inuidi qui ita velant faciem ⁊ oculos suos, vt nō possunt videri a quibus inuident. hoc velū scindunt̄ qñ in uidus audito iam xp̄i amore orando sic ꝓ suis p̄secutoribus ⁊ inimicis ad ip̄m xp̄m cōuertunt̄ ⁊ oēm iniuriā sibi inflictam remittit ⁊ benefacit his qui oderunt eū. Nota ꝟ quomodo xp̄s fuit hodie noster aduocatus apud patrem̄ dicendo vt dicit Bernardus. O pissime pater q̄uis peccator te offenderit suis manibus: per te tamē illi hodie ꝓpter manus meas clauatas ⁊ rubricatas. ¶ Sequit. Post hec verba ad patrem suū latro qui pendebat a finistris xp̄i sicut malus fuerat ātē ⁊ in vita sua sic malicie sue non est oblitus in morte audiens iudeos christum blaſphemare: incepit etiam ipe blaſphemare ⁊ deridere dicēs. Si tu es christus salua num fac temetipsum ⁊ nos: quasi dicat. Dixisti te esse christuz hic nō apparet quomodo hoc verum sit: quia si sic saluares teipsum ⁊ nos quod potes. Audiens hoc alius latro qui erat suspensus in dextro christi respondit ad hoc quia intuere pauerat christum. Neqz tu times deum cum sis mecum damnatus ad mortem: ⁊ tu ⁊ ego digna recepimus ⁊ secimus digna factis et punitionibus: id est merito talem mortem patimur: sed hic nouꝝ quia nihil mali fecit: et vertebat se ad christum corpore ⁊ corde sicut potuit melius: scilicet tota mente: et dixit. Memento mei domine dum veneris in regnum tuum. Videbat enim mortalem christum: sed confitetur esse regem eternum: scilicet verum deum ⁊ verum hominem. Et ideo christus oblitus omnium suorum peccatorum dixit ei hm verbum: scilicet. Hodie mecuz eris in paradiso. Et fuit hodie hoc verbum. Hodi emecum eris ⁊c. Maxime pietat̄ ⁊ misericordie: necnō spei nobis peccatoribus: quia ille qui toto tēpore sue vite fuerat latro propter vnum deuotum verbū est saluatus: ita ꝙ transiuit purgatorium: vt dicit Augustinus.

Ecce charissimi quātum valet humile verbum. Latro tantum petiuit sui memoriaz ⁊ recepit omniū suoꝝ peccatoꝝ remissionem. Unde prouerbioꝝ. Respōsio mollis frangit iraz. Ideo iste latro audiuit ꝙ nec adam nec abrahaz audierunt: scz mecum eris in paradiso. Oz heu charissimi iam sūt multi qui nimis diu spectāt spe illius latronis ⁊ non penitent: sz credūt in fine penitere. Contra quos dicit augustinus. Lege perge relege ⁊c. Dicit enim Jesus. Hodie mecū eris in paradiso: id est vbicūq; suz vel fuero ego anima tua erit mecū ⁊ videbit meam diuinitatez quod est eē in paradiso: quia vbi papa ibi roma, vbi christus ibi paradisus. Fuit enim verbum maxime liberalitatis. hoc verbum charissimi audiuit infernus reddidit oēs quos habebat scilicet sanctos patres.

Infernus qui ē insatiabilis significat auarum qui non potest satiari diuitijs: quia auari ⁊ vsurarij debent iam iniusta restituere audientes largitatez christi qui ita largiter remisit latroni ⁊ adhuc quotidie facit. quia ꝺm augusti. Non dimittitur peccatuz ⁊c. Omne enī peccatum potest deus remittere ꝑ contritionem preter hoc qđ iniuste rapitur. ¶ Sequitur tertiū verbum. stabant enim iuxta crucez iesu maria mater eius a dextris ⁊ iohānes euāgelista a sinistris ⁊ alie marie: scz cleophe ⁊ magdalene ꝑcusse vehementi dolore ⁊ eleuans oculos maria mater iesu respicēs pendentem in cruce ⁊ eius vulnera sanguinolenta tangere non poterat. Et vertēs se ad socias dicēs O mi dulcissime. Est ne filius meus qui sic in cruce patitur. Et tam crudeliter est vulneratus. Oz quo modo potest esse filius meus cum ipse sit rex glorie ⁊ vita omniū creaturarum qui peccatum nunq; fecit nec inuentus est dolus in ore eius. Et tamen sustinet tam durissimas penas: ⁊ inter latrones tanq; latro crucifigitur. Et tamen dolorosa mater nō loquitur post hec ipsa vertebat se ad iudeos dicens eis. O vos fratres mei quare vnicū meū filiū tam crudeliter tractastis ⁊ in cruce suspendistis tanq; latronez ⁊ nunq; vos offendit. nū quid est ipse frater de carne ⁊ sanguie meo natus quid fecit vobis? nunq; enim fecit vobis malum ꝛ multa bona. ipse namq; infirmos vestros curauit ⁊ mortuos suscitauit parcite adhuc ei rogo ꝓpter maximū dolorem meuz: quia si occideritis eum non potero superuiuere. non enim habeo vt scitis filiuz nisi ipsum vel interficite me matrem dolorosam ꝑ filio vel matrē cum filio: qz nullo modo possum nec volo viuere fine ipso. post hoc vertebat se ad filium dicens. O fili dulcissime quid faciam quo ibo fine te quis me consolabitur quoniam te pdo. O fili mi tu fuisti oia mea bona tota vita mea heu ego dolorosa mater quid faciaz modo dum perdo te. ¶ Nota ꝙ christus videns sic matrem suam maiorez sensit dolorem ⁊ penam q; habuerit de omnibus vulneribus suis. vt dicit Bern̄. Et ideo christus respondit ei dicēs. O dulcissima ma-

ter noli flere: quia plus me cruciāt lachryme ⁊ dolores cordis tui q; omnes dolores ⁊ penas quas sustinui. O gabriel vbi es modo iaz mihi oia ꝓria eucnerūt q mihi nūciasti. cur mihi dixisti aue cum iaz plena ve. Cur mihi dixisti gratia plena cum iam doloribus plena. cur mihi dixisti dominꝰ tecum cū iam dñs deus filius meus ⁊ vita cordis mei recedit a me. cur etiam mihi dixisti benedicta tu in mulieribus cū iam sum tribulata angustiata doloribꝰ plena ⁊ despecta super omnes mulieres. dixisti etiam mihi ⁊ benedictus fructus vētris tui iesus. Ecce fructꝰ cordis ⁊ corporis mei ab omibus iudeis crudeliter vituperatur despicit ⁊ maledicitur ⁊ etiam ab omnibus suis apostolis qui videbantur mihi amici esse derelinquitur. hoc verbū audierunt corpora mortuoꝝ in sepulchro ⁊ surrexerūt corpora mortua. Et corpora mortua sunt luxurioſi qui iacent in sepulchris fetidis: hoc est in fetido peccato luxurie fetentes per turpes cogitatōes ⁊ opera. sicut concubinarij ⁊ q̄ habent mulieres aliozꝝ virozum accipiūt ab eis omnia que possunt exquiri ab eis. Tales oēs tenētur ad restitutionem vsq; ad minimuz quadrantē. hic deficit non.

¶ Quartum verbū scilz hely hely lamazabathani. i. deus meꝰ vt qđ me derelinquisti ostendit suaz humanitatem non ꝙ deitas humanitatez christi assumpta: sed ita fuit a deo patre traditus tot ⁊ tāris manendo sine consolatione corporali qua multi martyres in passione confortati sunt a deo hoc est a morte matris fieri voluit quatenꝰ sua essz pena grauior ⁊ ad satisfactionem sufficientior. Si enim homo viueret mille millibus annis in maxima pena omniū martyruz nunq; recompensaret penam christi pro vna hora passiōis sue. Istd verbum fuit maxime humilitatis licet enim iste esset rex celi: tamē se dixit derelictuz. ⁊ voluit a sua deitate derelinqui quo ad hoc adiutoriuz. Hic dicit beatus bernardus. Ēps alte ascendit vt ab oībus videretur: sua passio fortiter clamauit vt ab omnibus audiretur: ⁊ cū clamore lachrymas fudit vt sibi omnes compaterentur. hoc enim verbuz audiuit sol: ⁊ obscuratus est tribus horis (vt fama est) tenebre facte sunt super terraz. Per solem superbi qui semper volunt videri pre omibus alijs. Tales eī deberent obscurari per veram humilitatem audito verbo christi. s. hely dicens se a patre suo deo derelictum: quia fuit verus sol iustitie qui hodie obscuratus est ꝓ durissimā mortem. dicit igitur Jesus hely hely ⁊c. Quidam autem astātes ibidem, scilicet romani nescientes linguam hebream dixerunt. Ecce helyam vocat. siue videamꝰ an veniat helyas ad deponendum eum vel ad liberandum: scilicz de cruce. ꝙ autem christus sic lamentabiliter clamabat ad patrez hely ⁊ dixit se a patre derelictuz hoc iō dixit: quia sua horribilissima passio videbatur sibi vtilis quasi in b ꝙ ō toto genere humano propter qđ redimēda tanta sustinuit quasi

vnus solus apparebat credens in eum: scz latro in cruce. ¶Sequit q̄ post hoc verbum hely ratione magn laboris dixit quintū verbum: scz Sitio ꝛc. sitio qđ est verbū q̄n tum quasi dicat tantum laborauī ꝛ sudaui ex magna pena quaz sustinui ita q̄ sitio naturaliter. ¶Unđ beatus bernū. ¶ bone iesu de pena crucis taces ꝛ sitio clames. ¶Sed quid iesu sitio pro certo nisi q̄z nostram eternaz salutem propt quā omnia sustinui ex siti ꝛ maximo dsiderio humane salutis sitio. i. humanam salutem desidero: ꝛ ideo sitio clamabat vt etiam penā in lingua pateretur sicut in alijs membris patiebatur. ¶Non enim erat a deo membrum in eo quin acerbaz sustinuit passionem. quia caput fuit spinis coronatum. oculi velati ꝛ consputi. aures plene clamoribus ꝛ opprobrijs iudeorum. nasus fetorum cadauerum ꝛ sputis iudeorum. manus ꝛ pedes pforati erāt ꝛ totuz corpus perforatum ita q̄ nihil nullūq̄ membrum remansit absq̄ pena nisi os ꝛ līgua. ideo dicit sitio vt lingua patiatur: quia bene sciebat q̄ iudei darent sibi potum amarum. ¶Sequitur q̄ continuo acceptaz spongia implcuerūt eam aceto cum felle mixtum ꝛ imposuerunt ori eius cum arundine quia alte pendebat ꝛ dederunt illi bibere. ꝛ cum gustasset noluit bibere. ¶Sitio istud verbum erat magne indigentie nostre qđ verbum audierunt monumenta et aperta sunt. Quid monumenta nisi gulosi ꝛ deuotatezes. ¶Fons vite moritur siti ꝛ amaram refectionem hz in extrema necessitate et vos non pulitis contētari pane ꝛ aqua hodie ꝛ de die ꝛ nocte vos deuotatis vestra delicata cibaria ꝛ potuz vt bestie. ¶Sequitur ꝛ cum gustasset noluit bibere propter amaritudinem. ¶Sequitur sextum verbū. ¶Cōsummatū est qđ est sextum verbū. quasi dicat. legatio ꝓpter quā me misit pater adimpleta est opus obedire patri: scilicet pro redemptione humani generis: quia feci quicquid facere debui. vel consūmatū est. scz quicquid de mea morte dixerunt: ꝛ quicquid ō mea morte figuratum est: scz ioseph per venditionem. in ysaac per abraham crucis oblationem: quia dicunt doctores q̄ abraham i loco celuarie obtulit filium suum ysaac. ꝛ etiaz q̄ adam fuit sepultus ibidem. ꝛ hodie in sanguie christi currentis in terram baptisatus est ꝛ redempt illud fuit virtuose consūmationis scz consūmatum. ¶Et istud verbuz audiuit terra et mota est. per terrā que ponderosa est. significatur accidiosi in domino. ꝛ ad omnia bona opera que merito deberent mouer ad consūmationem bonoruz ꝛ ad complendam penitentiaz audientes christi morte terraz mouer. post hoc autem xp̄us voce magna clamando dixit septimū verbum. ¶Pater in manus tuas cōmēdo spiritum meum. qđ est verbuz magne deuotionis. hoc verbū audierunt petre ꝛ fasse sunt. quid petre domine offensalia hominū nisi iracundi qui ad modum petraz sunt offensalia aliorum. rales iam deberent scidi per mollia. et dulcia verba ne alij cadant in peccatis Juxta illud Prouerb. ¶Responsio mollis frangit iram. Dicit igitur: pater in manus tuas cōmendo spiritū meū: ꝛ ō inclato capite. s. pri i dimauit i signū obedīētie: mrt in signū reuerētie: ꝛ i signū q̄ oia q̄ ab ipso peterevolum⁹ prio ad matrez recurram⁹. ¶eluauit sponte sue. s. ecclesie in signum licentie. peccatoribus in signum venie ac si diceret remitto vobis peccatoribus omia peccata vestra quia iam pro eis satisfeci. ¶Inclinauit se aduersus crucifixores in signum q̄ remitteret eis omnia si veniam vellent petere. diabolus autez in primo verbo in cruce prolato vsq̄ ad vltimum verbum stetit supra brachiuz crucis expectans an aliq̄d habere posset in eius anima. Qui statī de cruce cecidit in profundum inferni. ¶Statiz illa anima sanctissima ad inferos descēdit ꝛ sanctos patres ibidem visitauit quos secum tertia die edurit. ¶Statim christo mortuo sol obscuratus est in signuz q̄ sol iusticie extinctus erat per mortem christi. ¶Impedimentum vidē di secreta paradisi celestis. ¶Tertio terra tremuit non potens sustinere iniuriam christi. in signū q̄ corda nostra terrea tremere deberent ꝛ cōpati christo audita christi passione. ¶Quarto petre fasse sūt ꝛ maxime illa petra in qua crux stetit ꝛ tanto magis pene habere potuis-

set. in signum q̄ corda nostra dñi scindi per contritionem pro peccatis nostris pro quibus christ⁹ tāta passus est. ¶Quinto monumenta aperta sunt et mortui surrexerunt. in signum q̄ cor nostrum in mundū tanq̄ monumentum peccatorum ante iam christi passionē deberet per veram confessionem aperiri ꝛ mortua peccata ōbent per penitentiam deleri. ¶Sequitur. ¶Tunc vnus miles qui fuerat cec⁹ vocatusq̄ Longinus arripuit lāceam ꝛ infixit lateri christi vsq̄ ad cor de quo vulnere fluxit sanguis ꝛ aqua abundanter. illud vulnus erat tante quātitatis q̄ omnia sua intestina poterant videri. ¶ dicit beatus bernardus. vide felix anima in cruce pendentem vide capitis inclinationem ab osculuz. brachiorum extensionem ad auxiliandum. lateris apertionez ad nostre salutis effigiem. ¶Dicat enim Anselmus ad beatam virginem. ¶ misericordissima domina quomodo tot fontes lachrymarum dicaz eripuisse de tuis pudicissimis oculis cum vnicum filium tuū coram te flagellari. occidi carnem de carne tua ab impijs tam crudeliter lacerari. quantis gemitibus dicam ꝛ suspirijs illud pudicissimum pectus tuum veratam fuisse. ¶Tunc centurio miles in totum opus crucifixionis commissus erat et videns hec omnia et qui cum eo erant vere crediderunt et ipse dixit vere filius dei erat iste homo.

¶ Nota hic quamdiu christus erat vivus non poterat videri

verus deus ⁊ homo: sed existimabat ipm esse purū hoiem: sz eo fracto ꝑ mortem hoc vidit. Exēplum habemus ō speculo integro ex quo nō resultat nisi vna ymago fracto vero resultant due: sic fuit de xpo. ℣ Sequit. Et omnes ppli qui oia videbant percutiebant pectora sua territi ⁊ reuersi sunt hierusalem dicentes. O quid fecim⁹ iam ⁊c. dolentes de passione xpi. Considera ergo tu homo redēpte ꝙs ⁊ qualis ⁊ ꝙtus qui ꝑ te pendit in cruce: cuius transitū ⁊ celum terra ⁊ lapides durissimos quasi cōpassione scindunt. O cor humanū omni lapide durissimū si ad tanti reuerationem piaculi: nec terrore cōcuteris: nec cōpassione afficeris: nec cō punctiōe studeris: nec pietate mollitis. vnde Piero. Omnis creatura xpo moriente cōpatit: sol obscuratur: terra mouet: petre scindunt velum tēpli diuidit: sepulchra aperiuntur: sz solus miser homo nō cōpatitur ꝑ quo solo xps cōpati Ecce ergo pendit in cruce dominꝰ mortuus recedit multitudo tota: remanet sua mestissima mater cuz Joāne magdalena martha ⁊ duabus suis sororibus. Sed quid mater tunc faciebat ieuabat manus ꝑ cordis desiderio tangere cupiēs dilectum suū: vt sic dolori suo ⁊ amori consulere potuisset cumqz aliud solatium nō haberet sanguinez effluentem: ⁊ ex vulneribus filij ad terram vsqz ad stillantē nimia cuz crudelitate lingebat terraz deosculans qua cineres vnda rigabat. Tādem ponunt se omnes ad sedēduz iuxta crucem contēplant dilectuz suum expectantes a deo auxilium quomodo xpm deponere valeant ⁊ sepelire. Et ecce nō longe post armati multi veniebant de ciuitate versus eos qui licentia pylati habita mittebantur a iudeis: vt ipsis crucifixis crura frangerent: vt citius morerent ⁊ taliter mortui tollerentur de patibulo ⁊ sepelirentur ne in magno die sabbati: qm̄ vesspera septime ferie incipiebat ⁊ ꝓpter ipm sabbatū ⁊ ꝓpter festum azimorum valde solēne erat corpora eorum in cruce pendentia remanerent ⁊ festi diuturni cruciarꝰ horore fedarent. Appropinquant ipi armati cum furore ⁊ strepitu magno videntes latrones adhuc viuere fregerunt eis crura occidūt ⁊ deponunt ⁊ in aliquam foueā ꝓiciendo ne oleant sepeliūt. Duo milites fregerunt crura vnius latronis ⁊ duo alterius: ⁊ sic simul venerunt ad iesum qui erat medius vt aūt viderunt eum iam mortuū: eo ꝙ acerbiora supplicia ꝙz latrones pertulerat non fregerunt eius crura: hoc fiebat vt impleretur scriptura in qua dicit Exodi. Os non minuetis ex eo. s. paschali agno q̄ beatum agnuz dei. s. xpm prefigurabat: qui mortuus iam coctus ad vsum fidelium erat: sed vt certificarentꝰ de morte eius vnus militum nomine Longinus: tunc impius ⁊ superbus: post vero conuersus et martyr factus pungens lāceā sacrum latus dñi iesu dextrum vulneri grandi aperuit: vt impleretur scriptura que ꝑ zachariam pphetam dicit. Videbunt in quē transfixerunt. Nota ꝙ iste miles fecit hoc ad complacentiam iudeorum de morte xpi certificari volentium in quo patet etiā nimia eorum crudelitas: qui nō satiati penis quas xpo viuenti inflixerant etiam mortuum vulnerare nituntur. Quod autem lacerauit eum caligassent oculi eius pre senectute ⁊ casu: vl̄ potius diuino nutu ⁊ nesciens sanguine christi ꝑ lanceam defluente oculos tangeret continuo clare vidit ⁊ ptinus illuminatus ⁊ in christum credidit. Unde ⁊ militie cedens ab apostolis instinctus. xxxviij. annis monasticam vitam duxit: ⁊ in omni sanctitate vite ⁊ exēplo ꝓmanens multos ad christum conuertit. De eo quoqz dicit Isidorus. Lancea longinus saluatoris latus aperuit: ⁊ nō tantum veniaz inuenit: sed episcopatus honorem ⁊ martyrum coronam promeruit. ℣ Sequit. Et continuo exiuit sanguis ⁊ aqua ex quibus habent efficaciam ecclē sacramenta. Hoc factum est ad ostendēdum ꝑ passionem xpi plenam cōsequimur ablutionem. s. a maculis peccatorum. ꝟm illud ezechielis. Effundam super vos aquam mundam: ⁊ mundabimini ab oibus inquinamentis vestris. Et dicit Aug. ꝙ credibile est: ꝙ latro cui deus promisit paradisum aspersus est sanguine ⁊ aqua xpi lateris nec miror: ⁊ licet istud vulnus lateris nō sentiat christus qz anima eius nō erat iam ibi. Bene tamen eius mater sensit: quia anima eius nequibat euelli. Unde Isidorus dicit ꝙ tunc latus christi ⁊ cor matris simul ⁊ semel fuerunt lācea perforata ⁊ cruci affixa

Ideo nunc perfecte verificata est in ea symeonis ꝓphetia quā sibi ꝓ dixerat. Tuam ipius animam pertransibit gladius. Hora vespertina meditaberis mente lugubri⁹ et lachrymabili qualiter mater dñi iesu ⁊ alij qui secum erant ponunt se iterū ad sedendum prope crucez nescientes quid facere debebant. Corpus enim iesu deponere ⁊ sepelire nō possunt: qz nec vires sufficientes habent nec instrumēta: q̄bus deponant. Recedere aūt eo fic manente nō audent ⁊ diu ibi manere nocte appropiuquante nō valent. Hide in ꝙta sunt ꝓplexitate ⁊ eis ex corde compatere. Ictez autez ioseph abarimathia ciuitate iude. x. leucas ab hierusalem distante antiquitus dicta ramatha vnde fuerunt helcana anna parentes samuelis diues nobili genere ⁊ decurio. l. ō origine curie ⁊ officia curie ⁊ imperij romani administrās vir bonus quo ad deum: ⁊ iustus quo ad proximum ac dyabolus iesu nō de. xxij. vel. lxxij. sed de multis alijs credentibus. Sed occultus ꝓpter metum iudeorum: ne scilicet de synagoga expelleretur qui nō consenserat neci domini ac actibus ⁊ consilijs aliorum christi persequentium: qui ⁊ ipse sicut alij discipuli expectabat. Ici licet certitudinem spei regnum dei non tē porale: nec terrenum: sed celeste et eternum a christo discipulis promissuz venit ad sepeliendum christum antequam intraret sabbatum in quo talia facere non erat licitum hic virtute sanguinis christi iam fusi roborat⁹: audacter eū

timore depositio ⁊ confidenter introiuit ad pylatum nec iudeorum timens inimicitias: nec pylati potestatem ⁊ petijt pro magno munere ⁊ de eius licentia tolleret corpus christi iesu de cruce ⁊ sepeliret illud honorifice petijt sibi hoc concedi: quia ꝑm humanas leges corpora damnatorum nō debent sine licentia vel sepeliri. Et permisit pylatus: tum propter ioseph reuerentiam: tum propter christi innocentiam sibi inuunctam: ⁊ quia plura in morte eius vidit miracula. In qua hystoria legitur ꝙ ioseph quinq; annis obsequutus fuerat pylato: ⁊ pro obsequio petijt ⁊ obtinuit corpus domini iesu eo Beda quoq; dicit. Maxime quidem ioseph iste dignitatis apud seculum: sed maioris apud deum meriti fuisse laudatur: vt ⁊ per iustitiam meritorum sepeliendo corpore dominico corpus fere dignus. Et per nobilitatem potentie secularis: id est corpus accipere posset. Non enī quilibet ignotus aut mediocris ad presidem accedere ⁊ crucifixi corpus potuit ipetrare. Chrisostomus. Inspiciant autem viri fortitudinem in morte enim periculo se tradidit inimicitias ad omnes assumens propter beniuolentiam christi. Concesso autem corpore sibi vocauit ad se virum sapientem ⁊ legisperitum discipulū domini: similiter occultum nichodemū nomine. Ioseph igitur mercatus est findonem. id est pannum lineum ercandentē ⁊ mundum: venit ad crucifixionis locum portās secum instrumēta quibus clauis euulsis corpus de cruce deponat: ⁊ ipsum findonem qua involuat. Venit igitur cum eo Nichodemus in quo dolus nō erat qui prius in nudus nocte ad iesum venerat primum: scilicet ante passionez ferēs secum mixturam myrre ⁊ aloes: quasi libras centum ad vngendum quia hec sua amaritudine ejciunt vermes a corporibus mortuorum ⁊q̄ plurimum ea cōseruant: nec ea cito corruptionem subiri permittunt. Cum ioseph ⁊ Nichodemus fuerunt prope locum crucifixionis genua flectentes adorauerunt dominum quos dum vidit volentes deponere corpus filij sui: quasi de morte resurgens paululum reuixit spiritus eius. Et applicātes suscepti sunt alius ne caderet corpus sustinebant tristiciam mater est q̄ tum poterat adiutorium illis ministrante vbertinus. Cumq; filium contingere volebat in oculis ⁊ amplexibus conquerens de dilecto suo sic extincto satiari non poterat. Igitur depositio corpore de cruce quāta putas pietate afficiebantur. Viscera paterna dum ipa pyssima mater corp⁹ filij exanime vulneribus sauciatū ⁊ cruore madidum suscepit in brachijs. Aspice eam totam superficiem illam spuris ⁊ cruore liuidam irriuere ⁊ faciem faciei conjugere oscula deuota imprimere totum filij vultum de dolorosis lachrymis lauare faciez propriam sanguine filij. Et amarissimis gemitibus pectoris anhelitum intercludendo disrumpere: ⁊ vix pre doloribus vocem posse formare. Cogita q̄ lamentosaz d

sputationem super singula filij sui membra flendo intexuit. Cogita q̄to affectu ille sancte mulieres q̄ sibi dum viueret sedule ministrabant illud sacrum corpus niteban tur contingere: ⁊ se fletibus sociare maternis. Habemus ex isto articulo documentum: scilicet theophilum quez nos debemus imitari. Joseph etiam quādo sacramentum corporis christi sumimus vt suscipimus illud in sindone munda cōscientia pura ⁊ corpore puro Sindo enim significat corpus nostrum quod est indumentum anime. Par enim est: immo plus est corpus christi de ara altaris q̄ de ara crucis. Illi enim acceperunt in brachijs ⁊ in manib⁹ sed nos sumimus in ore ⁊ cordibus. Igitur sicut illi involuerunt in sindone mūda: sic nos eum suscipere debemus in corde mundo ⁊ pura cōscientia. Vora completorij cogitabis dolores ⁊ tristicias qualiter tardāte hora rogat dominus vt permittat aptari ⁊ sepeliri corpus domini ante q̄ intret sabbatum in quo nō licet talia operari: ⁊ eo ꝙ propter nimiam moram possent a iudeis calūniari. Tandem igitur domina tan q̄ grata ⁊ discreta ⁊ cogitans q̄d ipi Joanni erat per filium cōmissa amplius contendere nolnit ac signat benedicensq; corpus vt volebant aptari permisit: tunc vnxerūt corpus ⁊ involuerunt illud in sindone munda quam ioseph emerat ⁊ ligauerunt illud lintheis aliis: scilicz sudario quod capiti adhibebatur: ⁊ quibus totus corpus colligabatur: que omnia etiam de sure erant: ⁊ vt credebatur nichodemus attulerat: ac etiam cum aromatibus sicut mos est iudeis sepelire personas venerabiles. Hoc enim acceperunt a patribus suis: ⁊ senioribus. Domina tamen semper tenebat caput filij in gremio suo: quod sibi reseruauit optandū ⁊ magdalena pedes a christo quomodo est misericordiam consecuta. Tandem vero Magdalena lachrymis rigatos deuote abstergit amplexabatur: osculabatur: ⁊ unoluit aptatq; fideliter q̄rum melius nouit. Sic ergo aptato corpore respiciunt ad dominam: vt ipsa compleat ⁊ omnes planctum reincipiant tam amarissime flentes: vt vix quisq̄ eorum loqui posset. Videbant matrem omni solatio destitutam: ⁊ super illam potius planctum dabant quam super extinctū dominum suum. Itaq; tunc domina videns q̄ amplius differre non posset posuit faciem suam super faciem filij sui: ⁊ exundatione lachrymarum: multomagis faciem q̄ Magdalena pedes. Sicq; abstergēs ⁊ deosculans caput ei⁹ in quodam sudario involuit ⁊ diligenter aptat ⁊ benedixit eum et signat. Tunc omnes adorantes flexis genibus ⁊ pedes domini osculantes accipiunt eum ⁊ portant ad monumentum quod a monte calnarie distat passibus quinquaginta. Domina tenebat caput ⁊ magdalena pedes. Reliqui vero erant in medio. Anselmus. Sequere et tu preciosissimum celi terreq;

thesaurum ⁊ porta pedes vel manus brachiaq; sustenta terreq; defluentes imutati precium sanguinis guttas curiosus colligeret puluerem eius ligue. erat autem prope crucifixionis locum ortus ⁊ in orto monumentum nouum ipsi Joseph sumptuose factum ⁊ i petra excisum in vno lapide ꝑm quātitatem vnius hoīs concauum in quo nundum positus fuerat. in quo quia extra erat ꝓpter parasceuem iudeorum sepelierunt eū reuerenter ⁊ deuote magnis singultibus ⁊ validis suspirys ⁊ fic dominum vite dederī sepulture mortis. ¶ Criso. Quia vero breuitate tēporis vrgebantur ⁊ vespera imminebat non ponunt eum in primū monumentum. ¶ dispensatiue autem pon in monumēto nouo vbi nullus positus erat vt ꝑm ambrosium ⁊ crisostomum non aliq̄ cū eo iacerat surrexisse a perfidis diceretur. ¶ Et ꝑm Augustinum. Si etiam sepulchrum in terra fuisset dicere poterant. Suffoderunt terram ⁊ furati sunt eum. Quare autem in alieno sepulchro ponitur paupertatem eius testatur. vnde Anselmus in libro de sacramētis Pauper iste fuit christus vt veniens in mundum non in sua sed in aliena domo nasceretur. ⁊ natꝰ ꝓpter inopiam loci in presepio brutorum animaliū poneretur. et viuens in mundo non haberet vbi habitaret: nec moriens vnde suam tegeret nuditatem nec mortuꝰ vnde inuolueretur nec sepulchrum nisi locum vbi corpꝰ mortuum locaretur. ¶ Sepulto aūt domino mater omniū corde amplexatur sepulchrum ⁊ qua voce poterat benedicebat filium suū amare nimis eū deplorans. ¶ Accessit tādem iohannes lugens ⁊ ipe multum leuauit eam lugentem. ¶ Et exeuntes omnes de monumēto posuerunt lapidem quasi pro clausura ad hostium monumenti ne ipse locus bestys esset peruius sed inanis qui non posset de facili ⁊ sine multorū auxilio amoueri ne aliquis veniens posset recipere corpus ihesu: quia per illud hostium erat ad sepulchrum ingressus in quo potest cognosci virtꝰ resurgētis: ⁊ tollitur omnis in resurrectione christi suspitio. ¶ Augustinus. Si fuisset lapis paruulꝰ suppositꝰ dicere poterant dormientibꝰ nobis tulerūt eū. De hoc monumento domini ferk q̄ domus seu spelunca fuerit rotūda de subiacente rupe. excisus autem lapis seu ruipis grandis in orto in cuius latere erat monumentum excisum: seu spelūca habens octo pedes latitudinis ⁊ totidem longitudinis ⁊ tātē altitudinis vt homo itra cōsistens: ⁊ intrans pauimento rectꝰ stans vix posset manu extensa culmen attingere introitus pōculū habens ab oriente cui ille lapis magnꝰ auolutꝰ atq; appositꝰ erat pro hostio. ¶ Monumentus erat ad modū domūcule factum in terra qd̄ i parte aquilonari sepulchri domini. hoc est: locus domini corporis excisus est. ¶ Sic enim sepulchra iudeoꝝ antiquꝰ ⁊ preciue magnarū personarū solebāt fieri vt eorum filij possent etiam

ibi sepeliri. ¶ Et dies erat parasceues. i. preparationis: scilicet feria sexta in qua preparabant illa que in sabbato comedi debebant ⁊ sabbatū illucebat que vespera ad sabbatum pertinens instabat in qua solennitas sabbati incipiebat. Joseph autem ⁊ Nichodemus inclinantes domino ⁊ adorantes sepulchrum recesserunt. ¶ Maria autem ⁊ alie que ardenter amabant dñm remanserunt sedentes circa sepulchrum in quo ostenditur caruꝫ cōstantia ⁊ fauor dilectionis erga iesum. Unde Hieronymus. Cetteris relinquentibus dominum Jesum mulieres in officio perseuerant expectantes qd̄ promiserat iesus: ⁊ ideo meruerunt primo videre resurgentem quia perseuerauerunt vsq; in finem. per deuotionem quippe harum mulierū ostēditur q̄ deuote ꝑsone mūdo mortue deberent cum christo per compassionem sepeliri vt mereamur resurrectionis eius participes fieri. Sepulchrum autem in quo debemus sepeliri: ⁊ ipsa religio in q̄ ipse religiosus spiritualiter debꝫ mundo mori ⁊ sepeliri. ¶ Assimilari debet religiosus sepulchro ꝓpter plura. primo quantū ad sensum rerū: quia mortuus ⁊ sepultus est nihil ꝓprium hꝫ sicut religiosus nihil ꝓprium debet habere sed omnia in commūni dꝫ diuidere. secundo quantum ad carnis motum qz sicut mortuꝰ priuatur sensu ꝓprio nec sensibꝰ gaudet. sic ⁊ religiosus dꝫ eē mortuꝰ q̄tū ad delectationes q̄ ad sensum carnis ꝑtinent; ⁊ sicut mortuꝰ moueri se q̄si nō dic. sic religiosus ꝑlato suo se regente non debꝫ contradicere: si in oībus obedire. ¶ tertio quantū ad domicilium: qz sicut mortuus in sepulchro clauditur sic ⁊ religiosus debet esse clausus i claustro ⁊ sic mortuus non exijt de monumento nisi advisionem dei scilz in die iudicij: sic nec religiosus sine iussione prelati: ⁊ sicut mortuus non murmurat quando transfertur de monasterio ad monasteriū. ¶ Quarto debet assimilari maxime morti christi. ¶ In morte enim christi anima fuit a carne separata tamen caro ⁊ aīa fuerunt diuinitatiunita. sic in viro religioso anima debet esse separata a carne: vt scz anima non consentiat in aliq̄ carnali amore. aīa tamen ⁊ caro debent esse diuinitatiunite. ¶ Anima per amorem ⁊ per incorruptiones vt possit dicere cum ꝓpheta. Cor meum ⁊ caro mea exultauerūt in deum vnum. ¶ Appropinquante autem nocte dicit iohannes virgini matri q̄ ei expedit recedere qz nō esset conueniens ibi pernoctare vl de nocte ad ciuitatem redire. ¶ Cūe domina a iohanne eleuata benedixit sepulchrum. naz cruciata gemitibus fatigata doloribus afflicta plorantibus nequibat stare pedibus tamen mulieribus adiunctis cunctis plorantibus cum eis cepit recedere simul. cum autez veniunt ad crucem adorant eam deuote ⁊ humiliter simiſr ⁊ omnes. cogitare potes q̄ ipsa fuit primo que crucem adorauit sicut fuit ꝑma qne filium natum adorauit. ¶ Dec autem sancta cruꝫ post passi

onem ⁊ resurrectionem dñi per iudeos cum crucibus latronum sub monte caluarie perfunde sub terra abscondita fuit: vbi ducētis annis ⁊ amplius vsq; ad tempora cōstantini ⁊ helene latuit sed helena in lapide plusq; .xx. passibus fodiens has tres cruces inuenit quibus sublatis crucem domini ab alijs signo resurrectionis mortui probant ⁊ deinde recedunt. Ihesus ciuitatem ⁊ perviam sepe dominā severtebat retrospiciens per compassionem. intrantibus autem illis ciuitatem multi videntes dominam moti pietate super illius dolore ⁊ concurrunt vndiq; ⁊ virgines ambulantes post ipsam et associantes eam ⁊ vir lachrymas continere poterant quicunq; plorantem eam videbat commouebatur. ad luctum quocunq; transibat ipsa maria plorabat omnesq; ambulantes cum ea similiter ⁊ mīti obuiantes et. sic itaq; deducitur a plorantibus plorās quousq; venerit ad domum iohannis. tunc vtit se domina ⁊ inclinans se ad illas mulieres gratias egit. ille vero inclinantes se dixerunt vale. et cum lachrymis recesserunt. intrauit ergo domina domum ibi permansit ⁊ eam iohannes in cura ⁊ custodia sua retinuit ac super propriā matrem omnium corde amauit. altera autem die que est p̄ parasceuen iaz incepta. s. cū iam feria sexta transisset ⁊ sero facto post solis occasum sabbatum iam intrasset. Conueniunt iam sacerdotes ⁊ pharisei ad pylatuz. Dñe recordati sumus q; seductor ille dicit. Ad huc viuam ⁊ post tres dies resurgam. quod dicunt ex inuidia: quia inuidia est q̄ proprium nomen. iō dicunt seductor: cupientes etiam post mortem famam eius lacerare. Jube ergo custodire sepulchrū ne discipuli eius venientes furentur eum dicentes alijs hominib⁹ q; resurrexerit a mortuis. Et erit nouissimus error peior errore priore. vbi Rabanus. In hoc autem ignoranter dicunt. peior enim fuit contemptus penitentie in iudeis q; error ignorantie: tamen erat peior infidelitas resurrectiōis domini q; crudelitas passionis. Confitentur ergo planeq; prius error fuit in domini nece. pylatus vero iaz fatigatus dixit eis. habetis custodiam. i. do vobis custodiam ponendi custodes et concedo vt accipiatis milites ad custodiendum eū vestra voluntate. Ite custodite sicut scitis. quasi dicat si debet resurgere male poteritis custodire. Vadunt ergo illi ⁊ venientes illuc primo corpus eius inspiciunt ⁊ eum qui auctor vite claruerat in infernis claustris retentum deprehendisse letantes. Sepulchrum muniunt: armatos custodes ponunt lapidez qui erat in hostio monumēti. Unde accessum erat sigillo prefidis ac etiaz sigillis suis signant ne aliquis sine scitu eorum ingredi possit: et in hoc etiam apparet malicia eorum quia etiam in custodibus non confidunt sed insuper sigilla apponunt. Hoc autem totum voluit dominus fieri propter maiorem certitudinem resurrectionis sue. Pylatus autez predictus postmodum in multis apud Tyberium Cesarem a iudeis accusatus deportatus est in exilium Lugduni vnde erat oriund⁹. Herodes vero qui consensit in nece domini deportatus est in exilium viennam ⁊ mortuus est ibi.

Per hanc venerandam ⁊ sacrosanctam passionem anima nostra erepta est de laqueo inferorum. Nam laqueus contritus ⁊ diruptus est ⁊ nos liberati sumus per adiutorium filij dei nostri redemptoris. Si igitur ianua prius clausa nobis est reserata ⁊ per eius mortez aperta: circunspiciamus ⁊ caueamus ne per peccati recidiuationē tanti premij perdamus dispensationem sed venientes cum exultatione portantes manipulos iusticie liberari de lacu fecis ⁊ tristicie mereamur celestis effici cōsortes. quod nobis concedat qui sine fine viuit ⁊ regnat in secula benedict⁹ Amen.

¶ Sabbato sancto pasche.

Descendit primum in inferiores partes terre. ad. ij. pbe. iij. Anima fidelis hodie intelligens q; dominus noster Ihesus christus consummato in cruce opere nostre redemptionis sm animam coniunctaz diuinitati ad inferiores partes terre descendit: vt sic dicit apostolus in verbo assumpto: sez ad limbum vbi sancti patres clausi tumbantur ⁊ ibi descendendo eos sua claritate illustrauit: vnde qui ibi erant pre gaudio in voce exultationis ⁊ laudis prorumperunt dicentes. Benedictus qui venit in nomine domini deus noster et illuxit nobis: vnde anima mirabiliter stupore repleta q; descendit christus ad limbum vbi sancti patres tenebantur: pro peccato originali: vnde pro sui introductione querit dubium declarari vtrum fuerit necesse christuz ad inferna descendere. Quare hoc q̄ris anima quia deus ⁊ natura nihil frustra agunt: quia si non fuisset necessitas descendēdi nō descēdisset: ideo ponitur inter articulos fidei descendit ad inferna. Tunc anima non miteris pater. naz causa remota remouetur effectus sed limbus erat pena peccati originalis: ⁊ christus non contraxit peccatum originale: ergo non debuit ad limbum descendere vt ceteri obnoxij peccato originali: ideo q̄ero dubium declarari. Nota anima Beatus Tho. in tertia parte: vbi dicit q; fuit necessarium christum ad limbum descendere tripliciter. Et primo quia ipse venerat penam nostrā portare vt nos a pena eriperet: ergo postq; venerat illam totam portare debebat. Sed quero que fit ista pena quam portare debebat. ¶ Nota

tate.nam homo ex peccato non solum incurrerat mortem corporis sed etiam descensum ad inferos:t ideo sicut fuit necessarium ipsum morti pro nostra salute: ita etiam fuit necessarium eū ad inferos descendere:vt scz nos a descensu inferni liberaret.vnde dr Ozee.xiij. Ero mors o mors morsus tuus ero inferne: igitur. Secundo fuit necessarium christum ad inferos descendere:quia commoto diabolo cunctos eius eriperet qui tenebantur in inferno ꝑm illud Zach. ix. Tu quoqz eduxisti cunctos ꝺ lacu in sanguine tuo in quo nō erat aqua. Tertio fuit necessarium xpm ad inferos descendere vt sicut ostenderat potentiam suam viuēdo moriendoqz ita etiam voluit ostendere potestatem in inferno ipsuz visitando t illuminando:ideo dicitur in ps. Attollite portas tc.glosa.i.principes inferni aufferte potestatem vestram: quia vsqz nunc homines in inferno tenebatis: et ista verba dicit dominus ad illos ad quos virtus passionis christi habebat efficaciaz: sed passio christi solum erat ad beatos in limbo t nō ad puersos t damnatos. Et sic istis tribus de causis oportuit christum ad inferos descendere vt sonat verbum assumptum descendit primum in inferiores partes terre in cuius descensu ad limbuz quem fecit christus volo ꝙ videamus duas meditationes t sic erit finis. Prima quanto tempore steterit christus in limbo. Secunda quid egerit christus in limbo.

¶ Circa primum quantum stetit christus in limbo dico ꝙ tantum stetit qntum stetit in sepulchro.stetit autem ꝑ vnam diem integram t duas noctes:ita tantum stetit in limbo. Sed potest quis dicere.nā christus indixit latroni. Hodie mecuz eris in paradiso:t hoc fuit die veneris hora none:ergo nō fuit in inferno ꝙ quia dixisset: hodie mecum eris in inferno. Nota anima beatus Thomas.iij.sententiarum vbi dicit ꝙ est triplex paradisus. Primus est terrestris in quo fuit adaz t eua qui est situs in parte orientali in temperatissimo aere in quo nō sunt pluuie nec venti t locus amenissimus omni suauitate replete in quo est fons aque quo irrigatur totus paradisus.ibi residēt Enoch t helyas comedentes de ligno vite:i deo nō inueterascunt: scz eodem modo se habent vsqz ad antechristum:t de hoc paradiso non dixit christus latroni. Hodie mecū eris in paradiso. Secundus paradisus est celum empireum in quo residet deus pater ad cuius dexteram est christus:ad finistram vero beata virgo Maria sub cuius pedibus sunt tres ordines angelorum:chorus apostolorum martyrum confessorum atqz sanctaz virginum t electorum omnium:t de hoc nō dixit christus latroni. Tertius paradisus est visio beatifica de qua dicitur. Beati videbunt te: ipse enim latro t omnes qui erant in limbo viderunt deum per essentiam dum christus ad inferos descendit vbi stetit qntum stetit in sepulchro t sic ad primum. ¶ Circa secundum quid egerit christus in limbo dico ꝙ illuminauit limbuz sanctorum patrū quo gaudio oēs exultauerūt di.benedictus qui venit in noie domini. vnde dicit ysa. gaudete patres quia dum esset in mundo prophetiaz de hac luce dixi.populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam vnde sancti tunc vehementius exultare ceperunt. Ad hanc igitur vocē exultationis sanctorum patruz que in inferno inferiori cruciabanr clamare ceperunt dicentes.miserere nostri deus omniuz t ostende nobis lucem miserationum tuarum. vnde hos audiens christus terribili voce respōdit t ait. Sicut frustra legis auxilium implorat qui contēpsit in legem t vos nunc misericordiam meam frustra petitis qui eam semper contempsistis: et quamqz ego qui omnia possum omnium misereor non ex defectu meo ē si non misereor vobis. Et ratio qz misericordia mea sapientie ordine regulatur.inde est ꝙ ad nos ascendere non potest quia ea vos reddidistis indignos t in malicia obstinati estis t perstitistis.vult dicere ꝙ cuz omnia creata sint ex mea sapientia ad finez:t quia contempsistis misericordiam meam que est causa potissima ad ipsum finem: ideo si indulgerez vobis contra ordinem mee sapientie facerem que vult omnes obstinatos in malum sicut vos estis imperpetuum cruciari. Et sicut essz crudelitas denegare misericordiam volentib9 ita esset crudelitas eam dare nolentibus. Sed quisunt illi qui nolunt misericordiam nisi q eam contempserūt sicut vos fuistis.ideo facerem contra ordinem sapientie mee si vobis misericordiam prestarez: t quia sancti patres illam quieruntfine contemptu: ideo misericordiam consequentur. Huic autē allegationi saluatoris Cayn damnatorum hominuz pro omnibus aliis respondit. Scimus t negare non possumus ꝙ potentia t misericordia est semper in omnib9 sapientie tue ordine regulata. Sed non est contra sapientiam tuaz artificis si materiam quā ad aliquid preparauit ad effectum preconceptum perducat:imo potiꝰ frustraretur ordo sapientie sue si diligenter aliquā materiam preparasset: et postea ad effectum non perueniret intentum. Ad quid enim carpentarius dolaret ex quibus nullum artificiuz cōstitui deberet. ad quid etiam agricola vineam plantasset vel arborem ex quibus nullus fructꝰ vel nasci vel colligi posset. cum ergo tu ex omnipotentia tua rationales creaturas feceris t ꝺm ordinem sapientie tue ad beatitudinem consequendam eas instituueris.non certe ꝺm ordinē: sed potius contra ordinem tue sapientie est si creaturas tuas ad ipsam beatitudinez non perduxeris: sed in istis acerbissimis penis perire permiseris. Cui respōdit christus non derogatur sapientie medici si non omnibus infirmis sanitas cōferatur:sed aliunde peruenire potest:quia nō sanatur: scilicet ex malo regimine infirmi; qz nolnit sub

ñci consilio medici sumendo me/dicinas ⁊ alia ad salutem necessa/ria. eodem igitur modo cuꝫ ex par/te mea non cõtingat ꝙ creature ra/tionales ad beatitudinem nõ per/ueniunt: sed potius propria eorũ/malicia non est contra ordinem sa/pientie mee si tales non saluantur/ sed ex eorum obstinatione: quia pre/cepta mea neglexerunt: ꝓ quia san/cti patres creati ad illum finem ad/ quem nemo peruenire potest nisi/ debitis mediis. iuxta illõ. Si vis/ ad vitam ingredi· serua mandata/ ⁊ quia hoc semper fecerunt. iuxta/ illud ps. Viam mandatorum tuo/rum cucurri. ideo contra ordinem/ sapientie mee facerem si ad finem/ preceptorum non perducerez. Cui/ cayn scimus ⁊ negare non possu/mus rationibus tuis: quia ex ma/gna malicia nostra a te dãnati su/mus: sed memento sermonis tui/ di. sapientia vincit maliciaz: id est/ vincitur malicia quando cognosci/tur ⁊ percipitur. ⁊ alibi. Noli vin/ci a malo: sed vince in bono ma/lum. vincitur autem in bono ma/lum quando ex bonitate ⁊ patien/tia maliciam ⁊ iniuriam dirigit. a/malo autem vincitur quando ex al/terius malicia ad malum prouo/catur. vnde hoc a te fieri non debꝫ/ decet ergo te deus noster cuiꝰ mi/sericordie non est numerus vt ip/sa sapientia tua parcendo culpam/ ⁊ relaxando penam vincat vt su/peret maliciam nostram. Cui chri/stus. omnis artifex sapiens ⁊ eru/ditus operatur in subiecta mate/ria ꝓm capacitatem ⁊ dispositionẽ/ ipsius materie. non enim omis la/thomus omnem lapidem equali/ter sculpit ⁊ dolat. nec etiam opi/fex ex omni metallo vniformiter/ vasa formar: vnde licet sapientia/ mea ex se omnem maliciam vin/cat non tamen omnis malicia de/ se dispositta est eodem modo vinci/ vnde illis qui dispositi ad suscipi/endam misericordiam/peccati ⁊ re/missionem culpe vt sunt vere peni/tentes sapientia mea vincit mali/ciam parcendo ⁊ ignoscendo. Cuꝫ/ hijs qui habent voluntatem obsti/natam in malo nec de peccatis ali/quando dolent cuꝫ non sint digni/ vera sapientia vincit affligendo ⁊/ puniendo: ⁊ quia vos damnati es/tis huius misericordie ĩdigni igi/tur per sapientiam meam libera/ri non potestis sed debetis meter/num punir. Cui respondit cayn./ nam dicit sapiens ꝙ de similibus/ idem est iudicium. nam illud idez/ qõ ipe experior ⁊ sentio in me pos/sum etiam dicere de similibꝰ meis/ qui hic mecum damnati sunt me/cum penas nostrorum sustinẽtes/ Vnde de nobis miseris dicit scri/ptura. dixerunt impij in inferno ĩ/ terra se pre angustia spiritus ge/mentes ⁊ penitentiam agentes./ ideo quotidie dolendo ⁊ flendo pa/titur penitentiam. Cui christus/ cayn dupler est pena prima ẽ do/lor potentie assumptus pro pecca/tis ⁊ talis dolor non est in nobis:/ quia dolor noster non est volun/tarius. secundo nec pro peccatis:/ sed est respectu pene quequidem/ in animalibuꝫ brutis esse potest.

Nam videmus quandoqꝫ fortissi/mas bestias dolore penaruꝫ a ma/ximis abstinere voluptatibus pro/ facto talis fuit penitẽtia regis an/thiochi: qui dolore infirmitatis ro/gabat deum quo animo erat mise/ricordiam consecuturus: ista itaqꝫ/ penitentia est que est in vobis dã/natis: ⁊ ideo per eam liberare non/ potestis. Cui cayn vehemẽter me/ruisse confiteor in eo ꝙ cum adhuc/ in mundo viuerẽ post perpetratuꝫ/ homicidium dixi. Maior est iniq/tas eaꝫ vt veniaz merear: ex hoc eni/ ꝙ de tua misericordia desperando/ dixi. Plus credo ꝙ te offendi eã ꝙ de/ homicidio qõ perpetraui. Nũc au/tem indubitãter existimo ꝙ adhuc/ maiores sunt misericordie tue eã ꝙ/ iniquitates mee. Vnde licet ad ꝓ/merendam veniam deficiat peni/tentia nostra. Ipsas tamen iniqui/tates superare debẽt misericordie/ tue antique: vt ex ista lacu profun/da in qua tanto tempore cruciati/ sumus clementer educas. Cui chri/stus. Misericordia mea nõ põt ꝑ/ iustitie mee ordinem: hoc enim exi/git ordo iusticie: vt pena peccati ta/xetur ꝑm dignitates personarum./ vnde maiori pena punitur percuti/ens alapha principez eaꝫ qui percu/tit principis seruũ. dum enim vos/ eratis in mundo deuꝫ offendistis/ qui est infinitus: ideo infinita pena/ debetis puniri: cui respondit cain./ Domine ineffabiliter in scriptura/ dixisti non ꝓmanebit spiritus tui/ constatte esse locutũ ac aperti⁹ di/xisses. Non ꝓmanebit indignatio/ mea in homine ineternum: q enim/ indignatio maior est ista quã, sup/ nos ostendisti: tu eniz dispersisti ꝓ/ pphetam quomodo obliuiscet mi/ sereri deus aut cõtinebit in ira sua/ misericordias suas, cui christ⁹. Ver/ba a vobis allegata vera sunt ⁊ nõ/ falsa si recte intelligantur. Nã quã/do dicit nõ permanebit. s. meus in/ homine ineternum: qz caro est dice/re intendo: qz indignatio mea qui/ erat est humanum genus propter/ parentum nostrorum peccatum ꝓ/pter ꝙ nullus poterat in celum in/trare. Nec est enim indignatio in/ homine ineternum nõ permane/bit: qz iam per passionem ⁊ morteꝫ/ meam amota est talis indignatio:/ ⁊ ipm humanum genus deo recõ/ciliatum: sed vos qui male viuen/do istius reconciliatõis noluistis/ esse participes: ideo semper in indi/gnatõe mea manebitis. Ad verba/ ꝓphetie dicentes. In inferno non/ continebit misericordias suas: in/telligitur hoc: quia in inferno citra/ condignuꝫ peccata mea punit. Ad/ quid autem scripturas quas non/ intelligitis ꝓ vobis allegatis cuꝫ/ de eternitate penarum vestrarum/ scriptura testatur de Job dicens./ In inferno nulla est redemptio. pꝰ/ces ideo frustra funditis. Sed pa/tet isti sancti patres perseueraue/runt in fide: spe: ⁊ charitate: ideo li/berandi sunt: vos autem ineternũ/ cruciandi. Ite ergo maledicti in i/gnem eternum. ⁊ intrauit limbum/ ad patres ⁊ ait. Pax est Adam cũ/ filijs ⁊ induxit eos per viam qua/ itur ad paradisum. Ipe vero mox/ fit retro vt bonus pastor custodi/ens oues suas: ne a lupis inua/dantur. Ad portam autem paradi/

si erat cōstitutus angelus habēs igneum gladium in manū vnō videns istam multitudinem appropinquare ad portam paradisi cui⁹ capitaneꝰ erat homo plenus dierum salꝫ adam tunc angelus dauit noli appropinquare senex nonne vides igneuꝫ gla. in manu mea cui adā. quiescet queso ira tua cū hec possessio sit mea ꝛ facta fuit pro me ꝛ tradita fuit mihi. ¶ Cui angelus. Si autem tua quomodo recessisti ꝛ tanto tempore fuisti. ¶ Cui adam habui preceptum ne de ligno vite comederem: sed quia preceptum nō seruaui: ideo fui expulsus. ¶ Cui angelꝰ. quis es tu ꝛ quomodo possum scire vtrum sis adā ¶ Cui adam nonne recordaris quādo deus traxit mihi vnam costaꝫ ꝛ ex ea formauit mulierem. Nonne me vidisti facie ad faciem quando fui expulsus nōne me agnoscis respice in me ꝛ miserere mei ꝛ mitte me intrare. ¶ Dit angelus vade retro. Tu non es ille: ille nāq; erat iuuenis pulcher etate plenus sapientia ꝛ valitudinis. Respondit adā. ego antiquus quia vixi in mūdo. cxxxvi. annis. ¶ Et si mihi non credis dabo tibi tria signa. ¶ Et primuꝫ voca nepotem meum ¶ Enoch qui est in paradiso translatus qui cognoscit me ꝛ phibebit testimoniuꝫ de me. ¶ Secundum signuꝫ qꝫ scio oēs labores in paradiso existentes que sunt. xxvij. genera arborum quibus omnibus nomen imposui. ¶ Tertium signuꝫ est quia in medio paradisi est fons ex quo generant̄ q̄tuoꝫ flumia. ¶ Qui angelus. vnde venis cum tanta multitudine. ¶ Cui adam propter peccata nostra omnes fuimus in limbo ꝛ visione dei priuati. Sed vt scis christus venit in mundum et fuit homo mortuus ꝛ venit ad limbū ꝛ nos liberauit de manibus diaboli ꝛ ipse misit nos huc dicite in paradisum et ibi me expectet. ¶ Et dum hec verba adam loquitur ecce vnus portansꝫ crucem credens illum esse prophetam. ¶ Et ait angelus ad adam. ¶ Est ne ille qui vos liberauit. ¶ Et adam aspiciens ꝛ videns qꝫ non erat ille ait nō. ¶ Et angelus ait illi. vnde venis tu ꝛ quis es tu. ¶ Et ait latro. Ego sum vnus latronum qui crucifixus fui cum christo qui videns signa que faciebat credidi illum esse dei filium. ¶ Et dixi memento mei dū veneris in regnum tuuꝫ. ¶ Et dixit mihi hodie mecum eris in paradiso: ꝛ idō dānarem ad limbuꝫ post xpi mortemꝫ quia ante me mortuus fuerat inueni eum demonem religentem ꝛ dicit mihi vade in paradisuꝫ deliciarum. ¶ Et si angelus non permisit te intrare ostende sibi signū crucis ꝛ te intrare permittet. ¶ Et dum iste latro loquereꝰ apparuit christus ꝛ omnes cuꝫ magno gaudio paradisum intrauerunt ꝛ ibi stetерunt vsq; ad ascensionem quia tūc ascendens christus in altum duxit captiuatos ad gloriam: quam nobis ꝛc.

¶ In festo pasche.

Surrexit non est hic Mat. vltimo. ¶ In euā gelio hodierno ō uotissimi verbum propositꝫ est angeli reddentis testimoniuꝫ resurrectionis iesu christi vnde hoc persentiens anima relicta missa venit ad me ꝛ p sui introductione querit dubium declarari vtrum christus vere resurrexit. ¶ Nota anima pro declaratione tue petitionis duo puncta ex q̄bus declaraberis de christi resurrectione. ¶ Et primus pūctus quia surrexit dominus vere. ¶ Secundꝰ qꝫ omnio oportuit christum resurgere. Primo dico qꝫ surrexit dominus vere probo. Naꝫ ad hoc qꝫ nō est di. qꝫ ratio est eius qui cecidit ꝛ solutum est iterato surgere. vnde christus receditur a vita nature p mortem iterato surrexit. probatur nam in christo tria fuerunt: scilicꝫ corpus anima diuinitas. vnō ꝛ vere realiter probaretur eius resurrectio necessario fuit vt resurgēdo resurgeret cum his tribus. ¶ Et probato qꝫ resurrexerit cum istis erit dubitatio declarata. ¶ Et primo in ipso erat corpus humanuꝫ. ¶ Et qꝫ christus resurrexerit ī corpore humano probatur tripliciter. ¶ Et primo per palpationem. ꝛ pro declaratione quandoq; contingit qꝫ per vehementem ymaginationem vt quicquid homo ymaginatur presens esse videatur in visū non solum dormiendo: sed etiam vigilādo esse dicat ymaginatio facit cau sam. ¶ Etiam solent fieri apparitiones quorūdam demonum ꝛ angelorū per corpora ꝛ aera inspissata. istorum autem corporum virgas p palpa. discernitur. ¶ Et sic apparꝫ differentia inter corpus fantasticum et reale qꝫ corpora fantastica palpati non resistunt: sed corpus reale palpationi resistit: ꝛ idō christus ad ostendendum qꝫ corpꝰ suum verum corpus erat ꝛ non fantasticum discipulis suis palpandum se prebuit vbi dicatur qꝫ cum christus discipulis apparuisset et conturbati ꝛ contristati fuerūt existimantes se visū videre ac si non haberet vbi verum corpus: ſꝫ fantasticum. ad quā opinionem remouendam ait palpate ꝛ videte quia spiritus carnem ꝛ ossa non habet sicut me videtis habere: sed forte etiam quis dubitaret non sufficit talis probatio quia potuisset accepisse corpus ligneum vel lapideū que corpora sunt solida ꝛ palpabilia ꝛ sic non idem veruꝫ corpus accepisset. ¶ Notanduꝫ qꝫ humanū corpus vltra palpationem maxime cognoscitur per effigiem quaꝫ homo apprehendit visu. quare p̄m diuersas species animaliuꝫ diuersas videmꝰ in eis figuras quare alia est figurata figura asini alia canis ꝛ similia per quas discernuntur quelibet species animaliū. vnde corpus christi non soluꝫ per soliditatem fuit probatum: sed etiaꝫ per effigiei visionem ostendit qꝫ erat eius corpus ꝛ non ligneuꝫ seu lapideum. vnde ad hoc probandū a discipulis in effigie hominis visus est in quā effigiē visus antecꝫ

moreretur & sic ex palpatione & effigia demonstratõe ostenditur q̃ christus resurrexit quantum ad verum corpus, non enim sufficiebat ad probationem resurrectionis q̃ habebat antecq̃ moreretur. Secũdo probatur q̃ surrexit quãtuz ad verum corpus per cicatricum retentionem. Non enim sufficiebat ad probationem resurrectionis q̃ resurgerz i humano corpore: quia potuisset aliquis credere q̃ accepisset aliquod alid̃ corpus mortuũ & non suum et sic habuisset corpus humanum & tunc non fuisset vera resurrectio. ideo resurgere voluit cum cicatricibus quas in corpore habuit super lignum crucis vt manifestaret se resurrexisse in corpore proprio quod priꝰ habebat ante resurrectionem & mortem quãcq̃ alterius glorie vt dicitur Luce vltimo dubitãtibus discipulis an ipse esset dicit eis videte manꝰ meas et pedes meos quia ego ipe sũ. Et sicut ex supradictis sufficiẽter apparet q̃ resurrexit dominus vere quantum ad corpus. Secundo dixi q̃ in christo ante eius passionem erat anima. ideo vt vere resurgeret oportebat q̃ iterato anima vniretur corpori. hoc autem actuz est: ergo vere resurrexit. Forsitan potuisses dicere anima christi nõ fuit vnita corpori: sed angelus potuit mouere corpus vt dicitur de sancto Dionysio qui post eius decapitationez corpus surrexit & cũ capite suo in manu perrexit ad ecclesiam in qua voluit sepeliri vnde fuit qui conduxit corpus eius. Ita forsitan posses dicere ꝺ corpore christi. ¶ Nota q̃ anima christi fuit iterato reunita corpori vt formet & materie. ad quod probandũ nota q̃ omne corpus viuens aut viuit anima vegetatiua aut sensitiua aut intellectiua: sz omnis homo soluz viuit istis tribus modis ergo habens & vinens istis tribus modis habet veram animam humanam vnitam corpori. Sed christus post resurrectionez vixit istis tribꝰ modis: ergo vere anima vnita fuit corpori. probatur naz opus vite vegetabilis est alimento vti. per hoc enim q̃ aliquod alimentũ sumat manifestatur q̃ illud viuat per hanc animam vegetabilem. Opus vite anime sensitiue est sentire audire videre. per hoc enuz manifestatur quod illud viuit ex hac anima sensitiua. Opus vero vite anime intellectiue est rationari. p hoc enim q̃ aliquis vtitur manifestatur qꝺ viuit hac anima intellectiua sed solus homo viuit istis tribus modis. primus modus vite inuenitur in plantis que alimẽ to terre nutriuntur. secundo vinũt vita sensitiua que deficit i plãtis. tertio viuunt vita intellectiua que fecit in bruris & plantis. In angelis autem deficit primum et secundum nec nutrimento vtuntur nec sentiunt licet intelligant: ẽ homo soluz viuit istis tribus modis ideo quicumcq̃ viuit istis tribus modis habet animam vnitam corpori vt homo. Sed christus post

resurrectionẽ viuit istis tribꝰ modis supradictis: ergo fuit anima eiꝰ vnita corpori vt ex anima humana comedit & bibit sicut homo: ergo vere surrexit. probatur primo p opera nutriũti: quia postq̃ apparuit discipulis comedit & bibit. Secundo dicitur manducauimus et bibimus cum illo postq̃ surrexit a mortuis. secundo probatur ipm vere resurrexisse per opera sensitiua quia audiebat et vidēbat et ad interrogata respondebat. Tertio probatur illum vere surrexisse per opera vite intellectiue: quia discipulis scripturas declarabat vt pz Luce vltimo. Et sic patet ex his tribus q̃ anima eius vnita fuit corpori suo: ꝺa dicitur a philosopho q̃ impossibile est corpus sine anima viuificari nec sine ipsa exercere opera vite. Secundo christus ante passionem habuit diuinitatem vnitam carni: ideo vt vere surrexit idem oportuit scilicet diuinitatez esse vnitam corpori & anime qꝺ patet ita factum esse post resurrectionem. probatur multiplicater primo ex potestate remittendi peccata que soli deo conueniunt dicens post resurrectionem suaz. accipite spiritum. s. & quorũ remiseritis peccata remissa erunt. etiam per miraculorum operationem vt patet Iohan. xxi. Etiam probatur propria ascensione. vnꝺ per hoc ostendit q̃ erat deus. Et sic anima ex predictis patet primum q̃ surrexit dominus vere et in proprio corpore anima & diuinitate. Secũdo dixi q̃ non surrexit dominus vere: sed omnino oportuit illuz resurgere Iohan. xx. Oportuit eum a mortuis resurgere die tertia. q̃ autez oportuit illum resurgere declarat beatꝰ Thomas. iij. parte adducens quinq̃ rationes declaratiuas q̃ omnino fuit necessarium illum resurgere. Et primo propter diuine iusticie commendationem. Secundo propter nostre fidei confirmationem. Tertio propter nostre fidei subleuationem. Quarto propter fidelium vite informationem. Quinto propter nostre beatitudinis completionẽ. ¶ Circa primuz dico q̃ fuit necessarium christum resurgere ad commendationem diuine iusticie ad quam quidem iusticiam patet ꝺm Isidoruz ꝺi. q̃ tribuenda est iustis laboribꝰ compensatio meritorum. vnde filiꝰ dei sustinuit infinitos magnos labores ps. In laboribus a iuuentute mea. Et fuerunt illi labores iusti & virtuosi & precipue ratione patientie in aduersis & quia ad diuinam iusticiam partiuz nihil irremuneratum remitteret ideo resurgere ꝺbebat p rationem a mortuis. Et ratio quia nullus debet puniri qui non peccat et qui meretur debet premiari et christus nullum peccatum fecit immo meruit in infinitum: ergo illud corpus non debebat inter alia corpora per putrefactionem puniri quia talis putrefactio & incineratio est pena peccati originalis: et christus non contraxit: ergo non debet incinerari: sed citius resurgere & si ad tempus mortez gustauit

fuit vt nos amore liberaret. Insuper ad cōmendationē diuine iustitie oportet exaltare ꝓpter deuz se humiliantes ꝑm illud. Lu.i. Deposuit potentes de sede ꝛc. sed xp̄us pre oibus se humiliauit: ideo pre omnibus debuit exaltari. vnde in eius psona legit. ps. di. Tu cognouisti sessionem meam. i. approbasti humilitatem meā ꝛ resurrectionem meam. i. glorificationem in resurrectione. Secūdo dixi ꝙ omnino oportuit xp̄m resurgere ad confirmationem nostre fidei: vt. s. non incurramus derisionem infideliū que maxime sequeretur: nisi christus resurrexisset. Dicimus enim nos ꝙ x p̄s dominus noster mortuus est ꝛ sepultus qō dicere ridiculum magnum esset: ideo oportuit illum resurgere vt deus christianorum sit deus: viuus ꝛ nō mortuus esset: quia fides nostra deficeret ex eius passione: sed per eius resurrectionem confirmata est. Probatur Corinthi. xi. Si christus nō resurrexisset inanis esset predicatio nostra. i. fides nostra. p̄s. Quid vtilitatis in sanguine tuo dum descendo in corruptionem: quasi dicat nulla fuisset vtilitas effusio sanguinis mei si nō statim resurrexissem: vt dicit glosa. Tertio oportuit christū resurgere ꝛ per nostre spei subleuationem: qz dum vidimus illum surrexisse qui est caput nostrum nostraz resurrectionem speramus. vnde Grego. Habem⁹ spez resurrectionis nostre confiderata gloria capitis nostri. de hac firmissima spe ait Iob. Scio ꝙ redemptor me⁹ viuit ꝛ in nouissimo die de terra surrecturus sum: ꝛ in carne mea videbo deum saluatorem meum: ꝛ rursum circundabor pelle mea: id est corpus proprium ex diuina virtute ꝛ potestate spez firmissimam habeo me surrecturum ꝛ talis firma fides resurrectionis tenenda est cum sit articulus fidei Unde apostolus. Sicut christus resurrexit ita ꝛ nos resurgemus: ergo vt spem resurrectionis nobis daret oportuit ipsum resurgere. Quarto oportuit christum resurgere propter vite fideliuz informationem. Et pro declaratione notādum ꝙ sua resurrectione informamur. Primo sicut christus resurrexit a mortuis ita spiritualiter mortui scilicet peccato resurgere debemus. ad Romanos. vi. Sicut christus resurrexit a mortuis ita existimate nos mortuos esse peccato viuentes autem deo. Secundo sicut christus post resurrectionem suam habuit nouam vitam ꝛ nos in nouitatem vite ambulare debemus. Tertio sicut christus resurrexit ꝛ iam nō moritur: ita per nos de virtute in virtutem ꝓcedere debemus. beat⁹ Thomas tertia parte ꝛc. Quinto oportuit christum resurgere propter nostre beatitudinis completionem que consistit in cognitione diuinitatis ꝛ humanitatis christi. Ioannis. Hec est vita eterna vt cognoscant te solum deum ꝛ quem misisti iesum christuz Et sic patet anima ꝙ supradictis rationibus solum non surrexit dominus vere: sed omnino oportuit christuz resurgere a mortuis. Tūc anima placet pater quod dicis: sed

queso duo dubia declarari quibus declaratis acquiescam. Et primuz vtrum christus fuerit primus resurgentium. Secundum erit scien dum: de tempore die ꝛ hora resurrectionis christi. ¶ Circa primum nota beatum Thomam in tertia parte vbi dicit ꝙ quis eripitur a morte dupliciter. Uno modo solū a morte in actu. Alio modo a necessitate moriendi. Primo quis resurgere potest a morte in actu: vt scilicet resurgat iteruz moriturus ꝛ tali resurrectione christus nō fuit primus resurgentium: quia multi ante eum suscitati fuerunt per Heliam ꝛ Heliseuz ꝛ per iesum xp̄m. Sed si consideremus secundo modo: scilicet a morte resurgere. Sed etiam a necessitate moriendi: sic dico ꝙ christus fuit primus resurgentium: quia fuit primus qui surrexit iam non moriturus. ad Romanos. vi. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur mors illi vltra non dominabitur. Quante dignitatis sit talis resurrectio. Nota ꝙ triplex est resurrectio quam christi resurrectio excedit. Prima est electorum. Secunda est reprobozum. Tertia est magorum. Prima resurrectio est electorum que causat ab alio que nullomodo naturaliter esse potest. Et ratio quia in resurrectione reintegratur idez ꝑm idemptitatem naturalez ꝛ nullus potest seipsum ꝑm hanc reuocare: quia impossibile est ꝑm philosophum secundo de generatione ꝛ corruptione quorum substantia deperit peragens naturale: ergo idem numero per seipsum reparari non potest: sed virtute alterius: sed christi resurrectio nō est ab alio: sed a sua virtute cum sit deus ꝛ homo resurrexit. vnde Iohānes. Potestatem habeo ponendi animam meam ꝛ iterum sumendi eā: ergo christi resurrectio excedit primam resurrectionem. s. beatorum: ꝛ sic patet de prima resurrectione. Secunda est reprobozum de qua dicitur in p̄s. Non resurgēt impij in iudicio: non est intelligendum ꝙ simpliciter reprobi non resurgant cum dicatur. i. Corinth. xv. Omnes quidem resurgemus: sed intelligitur ꝙ impij nō resurgant in iudicio glorificationis sed condemnationis. vnde probat beatus Thomas. iiij. sententiarum distin. xx. articulo. i. in fine responsionis vbi dicit ꝙ passibilitas ponderositatis ꝛ obscuritatis in corporibus damnatorum: erunt quos defect⁹ ab electoruz corporibus gloria resurrectionis excluſit: sed christi resurrectio reprobozum rationez excedit: quia surrexit christus in corpore glorioso que gloria deerit a corporibus reprobozum. Tertia ratio est magorum que est ficta ꝛ simulata: sicut apparuit de illo qđ Symon magus suscitare voluit qui videbatur viuus ex motione capitis: tunc Petrus ait. Si viuit surgat ꝛ ambulet. Etiam presente rege: ideo de resuscitatione Samuelis a phytonissa precibus saul. vnde dicit Augustinus ꝙ dyabolus vt errorem faceret in specie Samuelis apparuit sauli habitu viri iusti ꝛ nomine Samuelis subornauit vt ab eo glorificaretur. ꝙ

autem esset demon ꝛ non Samuel ostendit Augustin⁹: quia si fuisset Samuel ꝛ fuisset vere suscitatus non permisisset se adorare: qz ipo viuente predicauerat ꝛ docuerat ipe Samuel vnum solum deum adorandu3: ergo illa ratio magorum ē ficta ꝛ simulata. Si ergo xpi resurrectio nō fuit ficta nec simulata: sed vera: qz ipe solus est vita ꝛ resurrectio: pdixerat hoc marthe ꝛ Magdalene in suscitatione fratris. Et sic patet primum dubium ꝙ christus fuit primum resurgentium non solum a morte: sed etiam a necessitate moriendi.

¶ Circa secundu3 Augustinus respondit .iij. de trinitate. capitulo v. ꝙ christus resurrexit de mense marcij. Et hoc triplici ratione. Prima quia in tali tempore 9m doctores creauit mundu3: scilicet de mēse marcij: ideo in tali mēse fuit mūdus pro christi resurrectione informatus. Secunda in tali mense fuit homo a dyabolo interfectus per suggestionem ꝛ in tali mense per christi reformationem fuit spiritualiter suscitatus. Tertia in illa mēse populus dei ab obsidio pharaonis fuit liberatus: ꝛ in tali mense per christi resurrectionem fuit a seruitute dyabolica liberatus. Et sic patet ꝙ supradictis tribus rationibus de mense marcij voluit resurgere. Si autem queratur de die resurrectiōis dico ꝙ valde mane vna sabbatorum: id est prima die immediate post sabbatum: scilicet valde mane: scz in primo ortu sol diei dominice: ꝛ hoc tali die non sine maximo mistterio: quia in tali die fuit mundus creatus: ꝛ in tali die per christi resurrectionē reformatus. In tali die fuerūt angeli conditi: ꝛ in tali die per christi resurrectionem recuperati. In tali die lex populo tota die data fuit: vt dicit Augustinus .iiij. de ciuitate. Et hac die per christi resurrectionem lex catholica formata fuit. Et sic patet ad secundum dubium de tempore ꝛ de die resurrectōis christi: vide si vis hystoriam resurrectionis christi que pulchra est in legenda sanctorum tali die ꝛ sic concludit.

¶ Sequuntur tres sermones quorum primus est. Feria secunda post pascha de resurrectione.

Surrexit dominus vere et apparuit Symoni. Luce.xxiiij. 9m sententiam Augustini super illo verbo Amos prophete: quod non est malum in ciuitate quod non fecerit domina. dicit ipe Augustinus non actiue sed permissiue: vt indemaius bonum eliciat: quia deus est adeo potens: vt in suis effectibus non fineret malum euenire nisi ex illo malo sciret elicere bonum Quod probo tripliciter. Primo auctoritate: ratione: ꝛ exemplo. Ratione nota bearum Thomam .ij. cōtra gentiles. capitulo .lxix. vbi dicit ꝙ impossibile est ꝙ agens operetur aliquod malum: nisi sciret elicere bonum: sed multa bona sunt in rebus que si malum non esset locum non haberent. Non enim patientia martyris esset: nisi fuisset persecutio tyrannorum. Exemplo patet in naturalibus: quia si non esset generatio alterius. Luce.xii. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit multum fructum affert. Si ergo malum totaliter ꝛ vniuersaliter excluderetur a rebus per diuinam potentiam ac prouidentiam oporteret etiam multitudinem bonorum destrui ꝛ diminui quod tamen non debet fieri. Etiaz beatus Thomas hoc probat prima parte q.xxij.articulo.ij.vbi dicat ꝙ aliud est loqui de eo qui habet curam alicuius particularis: ꝛ de prouisione vniuersali: quia prouisor particularis excludit omnem defectum ab eo ꝙ eius cure subditur q̄tum potest. Sed prouisor vniuersalis permittit aliquem defectum in aliquo particulari accidere ne impediat bonum totius. Sic deus qui est prouisor vniuersalis totius entis ad eius prouidentiam pertinet aliquos defectus esse in aliquibus rebus particularibus ne impediatur bonum vniuersum. Exemplū in naturalibus. Non enim esset vita leonis si non esset mors animalium. Et sic patet ꝙ si deus nō permitteret fieri aliquod malum inesse nature ipse impediret bonum quod ex malo eliciatur. Secundo probatur exemplo in scriptura. Legitur actuum .xxiij. ꝙ Paulus sciens ꝙ saducei negabant resurrectionem mortuorum: ꝛ pharisei illam asserebant futuram cum eēnt vniti in malum contra apostolos exclamauit Paulus in cōsilio iporum dicens. Ego sum pharisеus ꝛ filius pharisеorum. Et quāuis esset concordia inter eos de spe resurrectionis christi. Tamen propter hoc facta est discordia inter eos. Ideo dicit Thomas .ij.ij que stione .xxxij. articulo .i. argumento .ij. ꝙ hoc fuit laudabile ꝙ paulus poneret dissentionem siue discordiam inter eos: quia erant concordes in malo. Et hoc ideo paulus fecit vt impediret hoc malum scilicet persecutio christianorum. Et hoc etiam probatur auctoritate. Ego dominus creans malum ꝛ faciens pacem: id est sum puniens malum. Et sic patet rationibus exēplis ꝛ auctoritatibus ꝙ dna prouidentia in rebus humanis nō debet excludere a rebus totaliter malum: vt non impediat bonum. Sic spiritualiter ad propositum: licet hoc fuerit maximu3 malum ꝙ tantus homo scilicet dominus noster iesus christ⁹ passionem sustinuerit ꝛ sepultus fuerit. Hoc tamen cōgrue factum est: ne totus genus humanū periret: ꝛ sic

ex illo summo malo tantū bonuz impediretur. Et ideo dicit Gregorius. Nihil nobis nasci profuit nisi redimi profuisset. iō dicit postea sic oportuit pati xp̄m. s. supradcā vt tandē nos redimeret. nō tñ deꝫ hoc malū pmittere debebat. s. qi creatione corpis xp̄i nasceretur in pena peccati originalis: vt spū prophetico dixerat David. Nō dabis videre scm̄ tuū corruptoem: sz debebant illū resurgere in premium suevirtutis qō t fecit vt sonat verbū assumptū. surrexit dñs ℞ et apparuit symoni t non alteri discipulox. Triplex ratio assignari potest. Prima est ppter pcm̄ trine negationis: qz ex quo petrus xp̄m negauit nō fuit ausus p̄tialiter se lociare discipulis: sz abscōdit se in vna spelūca suū petm̄ gemēs t plorans vbi xp̄s sibi apparuit: vt daret sibi spem gr̄e t vt de pcō suo nō desperaret qz si alijs apparuisset t nō sibi: fuisset materia tcā desperationis. iō dr̄ t apparuit ℞ symoni. Scda rō fuit vt petri exemplo spem peccatoꝝ daret tñ. hoc faciēdo qō petrꝰ fec̄ qz fleuit amare. iō dixit Ambrosiꝰ theodosio imperatori de pctō suo se excusare volenti dixit. Et iā dauid peccauit Respondet ambrosiꝰ. secutꝰ ē dauid delinquētē: seqre g̃ ipm penitentem. Tertio apparuit symoni vt sacerdotiꝫ decretum formarz s. vt nullū peccatorē abiicerent sz misericorditer reciperēt: qz pꝰ dñs nō desperit petrū se negantem vt dicat verbū assumptū: ℔ misericorditer apparuit. Et vt de ipa resurrectione informemur clariꝰ. Notate q̄ xp̄s resurrexit q̄druplr.

Primo potentissime.
Secundo felicissime.
Tertio mirabilissime.
Quarto veracissime.

Primo dico q̄ xp̄s resurrexit potentissime. s. pp̄ria ℞tute t nō aliena. Et pro declaratione nota beatum thomaz in. iij. pte vbi dicit q̄ p̄ mortem xp̄i diuinitas non fuit ab eo separata: nec ab ipa aia nec a carne sua. iō voluit potentissime reassumere: qz ipse sic dixit aiam meam nemo tollet a me sed ego pono eaz: qz alteri mortaliū non credit fē donatum. p̄batur sic. In sacra em̄ scriptura inuenit q̄ alios suscitauit mortuum vt de. b. Dñico p̄re nostro legitur: t etiā de sanctis aplis idē fecisse: t in veteri testō legit q̄ mortuus suscitauit mortuum: vt pz de Helyseo. iij. Regū. xiij. q̄ dum in quodā sepulchro sepeliret corpus helizei cadauer in monumento existēs surrexit viuus. ista duo leguntur in sacra scriptura. sz nūq̄z repertū fuit: q̄ alios suscitauerit seip̄m p̄pria virtute nisi xp̄s t a seculo non est auditū. Et b̄ rōne vnionis diuine nature cū natura humana. iō dixit indeis. Soluite templū hoc t i triduo reedificabo illud. t b̄ dixit de tēplo corporis sui. Et nō de hoc mirandū est: qa quicq̄d pōt creatura finita potest t creator infinitꝰ. ℔ creatura sua ℞tute naturali pōt facere resurrectionem (vt dicūt naturales) qz leo facit filios suos mortuos: sz suo vlulatu t rugitu tertia die resuscitat. Iō hoc merito dr̄ leo de tribu

iuda hoc facere poterit. Quis igitur esset ita stultus vt resurrectionem negaret in creatore viso q̄ ita fit potenter in creatura. Ideo patet q̄ surrexit potentissime: id est p̄pria virtute. ¶ Secundo dixi q̄ surrexit felicissime. i. nostra depositā miseria quam p̄ nobis assumpsit. Et p̄ declarationē nota q̄ sunt q̄dam defectꝰ naturales t quidā nō naturales. Defectꝰ naturales sūt illi ad quos tota natura inclinat vt fames sitis lassitudo caliditas. t mortalitas. hi autē defectꝰ sequunt̄ naturā quos xp̄s assumpsit: qz sine ipsis non fuisset verꝰ hō. Alij sunt in natura t non sunt naturales sed aliqua cā particulari vrgente sunt in natura vt lepra: ita q̄ leprosus generat leprosum sed tales defectus in christo non fuerunt: qz nō ex virili semīe: ℔ mistico spiramīe verbū caro fm̄ est. nec vnq̄z malū regimē duxit in vita sua. iō sine defectibꝰ nō naturalibꝰ fuit: ℔ oēs naturales assumpsit t resurgēdo glorioſus resurrexit sine defectibꝰ naturalibus. s. īmortalitatis īpassibilitat̄ t incorruptibilitatis. iō depositā oī miseria nr̄a q̄uenienter dr̄ surrexit felicissime. Si aūt dicat q̄ xp̄s pꝰ suā resurrectōem vere comedit t bibit (vt dicitur luce vltimo) t per digestionē g̃nat in corpe hūano: g̃ passibiliter surrexit. r̄ndeo q̄ in cōmestione q̄ttuor req̄runt. s. mastication tio tractatio digestio t xp̄s vt verꝰ hō. ante passionem suā ista habuit. post ℞o resurrectōez nō habuit simplr: ℔ tm̄ duo p̄ma. Si āt dicat q̄d faciebat ille abꝰ i. stomacho. Dico q̄ diuinitas consummabat eū. Exemplū. Si em̄ p̄iceret aqua pue quātitatis sup̄ lapidem calidū nōne cōsumit̄ aq̄ a lapide illo calido. vel etiā simlr dr̄ de ferro calido. Ita virtute diuinitat̄ cō sumebat ille abꝰ fine passione corporis sui. Et sic pz quō surrexit felicissime. ¶ Tertio dico q̄ xp̄s surrexit mirabilissime. s. clauso sepulchro remanente. Et hoc nō mirandum: qz si remanente vtero virgīali clauso exiuit foras: t etiā ad discipulos ianuis clausis intrauit. Ita simlr clauso sepulchro exiuit foras: t etiā ad discipulos ianuis clausis intrauit. Ita silr clauso sepulchro exiuit foras. ¶ Quarto dixi q̄ surrexit veracissime. s. cum oibꝰ ptinentibꝰ ad ipm̄ xp̄m. s. carne p̄pria anima p̄pria sanguīe p̄prio. Si āt dicat̄ q̄d de illo sāguine q̄ de ymaginibꝰ exit. Dico q̄ nō est sanguis eiꝰ naturalis ℔ é sāguis miraculosus. Et q̄ veraciter surrexit p̄bat̄ triplici exēplo. s. celestium terrestriū t infernoz. Primus est angeloz. iij. pte. q. lxij. ar. vl. q̄ angeli non p̄nt errare q̄ dixerunt mulieribꝰ. Scio q̄ iesuz q̄rit̄ nazarenū surrexit nō est h̄. venite et videte locū vbi positꝰ erat dñs. Et alia vice viderūt alios duos angelos vnū ad caput t aliū ad pedes q̄ dicūt eū viuē. t sic appet eoz exēplo xp̄m surrexisse. Secūdo p̄bat̄ exemplo terrestriū: t b̄ multiplr. p̄mo sunt apli q̄ oēs reddunt testimoniū resurrectōis illū. s. vidisse: vt pz in euāgelio hodierno de duobus discipulis euntibꝰ i emaus s. in castellū qđ erat a hierl̄z stadijs

lx. nã. viij. stadia faciũt vnũ miliare. Et dicũt greci q̃ hercules vno anhelitu centũ cucurrit stadia: et postmodũ stabat. Et iõ vocabant stadia a stando. Apparuit eñ xp̃s istis duobus discipulis: quoꝝ vn⁹ vocabaf cleophas. ali⁹ vero discipul⁹ ẽm Ambrosiũ vocabaf lucas. q̃ erat de duodeci discipulis ⁊ apparuit illis veraciter ſ tenebãtur oculi illoꝝ ne illũ agnoscerẽt: ⁊ eo cognito reuerſi sunt in hierusalez ⁊ inuenerũt cõgregatos discipulos xp̃i ⁊ narrauerũt q̃ gesta fuerant invia ⁊ quõ cognouerũt eum in fractione panis. Nam xp̃i ꝯsuetudo erat in benedicẽdo panẽ frãgere eũ in tres ꝑtes: ⁊ sic cognouerunt eũ ⁊ euanuit ab oculis eorũ. ¶ Aliud testimoniũ resurrectionis xp̃i fuit scã mulier vt marie magdalene marie iacobi ⁊ marie salome. ¶ Tertiũ testimoniũ resurrectionis christi fuit terrestre. Fuerũt eñ milites sepulchrũ xp̃i custodientes: vt dr̃ Mat. vl. Nã videtes illũ resurgere territi sũt ⁊ facti velut mortui. vñ venerunt ad ꝓncipes sacerdotũ ⁊ dixerũt q̃ surrexit dñs vere. Qz pharisei ⁊ sacerdotes dederũt eis maximã pecuniã vt dicerẽt q̃ ipsis dormientib⁹ discipuli furati fuerãt illũ. ⁊ ipsi corrupti pecunia dixerunt ꝓpl'o sicut fuerant admoniti. nã ꝑz eoꝝ falsitas multiplr. Prio quõ si dormiebant viderũt q̃ illuz discipuli fũrabanf ⁊ ꝓmiserũt accipere corpus xp̃i cũ esset armati ⁊ fortes. Jã milites erãt pylati. Ergo bene ꝑz falsitas eoꝝ vnde igitur dicif. Surrexit dñs vere non tantũ testimonio celesti ſ etiã terrestri.

¶ Tertiũ est infernale testimoniũ q̃ multa corꝑa que dormiebant surrexerunt ⁊ apparuerunt multi ⁊ narrauerunt q̃m surrexit dominus vere: ⁊ non mirandũ: q̃ h̃ esse oportuit vt scripture ꝓphetaꝝ implerenf sic dicentiũ. Ego dormiui ⁊ surrexi de qua dicit posf iudeis. sicut fuit ionas in ventre ceti tribus diebus ⁊ trib⁹ noctib⁹. ita ⁊ filius erit in corde terre ⁊c. Ergo ex supradictis ꝑz q̃ surrexit dñs vere. iõ gaudendũ est: q̃ Aug⁹ ait in quodã sermone in hac die de idulgentia peccatoꝝ hõ despare non dz. Si eñ latro paradisuz meruit cur nõ xp̃ianus. ſi eñ illoꝝ cũ quibus crucifigif iust⁹ est multo fortius miserebif cum quib⁹ resurrexit. Tunc aia ⁊c. Pro introductione querit tria dubia declarari. quib⁹ declaratis acquiescã. Primum vtꝝ xp̃s debuit apparere in forma peregrini vt hodie fecit. Secõz vtꝝ debuit resurgere cũ cicatricib⁹: vt dr̃ in euangelio resurrexisse. Tertium vtꝝ p ei⁹ resurrectõez sum⁹ perfecte a dyaboli ptãte liberati.

¶ Circa primũ dico q̃ xp̃s õbuit apparere in tali forma ꝓpter triplicẽ rõnez. Primo ꝓpter cõueniẽtiã mẽtis. Et ꝑ declaratiõe nota b. Tho. iij. ꝑte vbi dicit q̃ xp̃s debuit apparere ei⁹ discipulũ in forma aliena: q̃ ẽm ph̃m in. ij. d̃ aĩa. Qd̃ qd̃ recipif ad modũ recipientis recipif ⁊ non ꝑ modum rei recepte ficut exemplũ ꝑz de cibo q̃ conuertitur in nutrimentũ ⁊ recipiẽs nõ cõuertitur ẽm rẽ receptã sed conuerso, sic xp̃m oportebat suã resurrectionem manifestare talib⁹ modis ꝙz q̃ creatura erat apta ad recipiendũ. vnde tpe resurrectionis aliqui erant fideles ⁊ credentes illum vere resurrexisse a mortuis: ⁊ q̃ isti nullũ velamen dubitatiõis habebant in corde. iõ clare ⁊ manifeste se oñdit eis vt credebant. Primo apparuit absq̃ velamine btẽ virgini. Jõ de domo nunq̃ recessit q̃rendo ipm̃ vt alij q̃rebant: q̃ erat certissima de eius resurrectione. iõ credendum ei primo apparuisse. Iz scripture euangeliſtaꝝ non explicent: q̃ euangeliste ꝓ certo hoc putabãt. iõ testimonia nõ ꝓbent: ⁊ hoc pie credendũ est: q̃ si in tanta passione nõ tradidit eã obliuioni ſ curam illi⁹ egit dubitandũ non est q̃ in tanto triũpho resurrectiõis non tradiderit ꝑam obliuioni. Jõ sibi apparuit in effigie ꝓpria. Sed istis talem se exhibuit exteri⁹ q̃les erant inter⁹ apõstos erat: ⁊ latebat in mẽte vt dicit Gregori. ⁊ peregrini erant a fide. ꝑz: q̃ dixerũt nos sperabam⁹ illũ tertia die resurgere: ⁊ q̃ erãt peregrini resurrectõis ⁊ fidei: iõ talez se debuit ostendere exteri⁹. Scõm ꝑz q̃ in tali forma apparere debuit ꝓpter obedientiam corꝑis. Et ꝑ declaratione sciendũ q̃ in resurrectõe gñali ⁊ vniuersali ordo vniuersalis erit iste inter corꝑus ⁊ aĩmam: q̃ aĩa habebit essentia℞ gliam. In carne aũt h̃ũana vim in corꝑe redũdabit: sicut lux solis fluit in aerem. Item anima habebit victoriam perfectissimã supra carnem: ita q̃ corꝑus in omnib⁹ modis obediet imperio aĩme: ⁊ quã

tum ad motum corꝑis erit vbi voluit anima ⁊ q̃tum ad aspectũ quia ostendet se in qua figura voluerit: ⁊ q̃uis corꝑus christi quod passum fuerat resurrexit non tamen tale erat vt omnibus fuisset visibile sed tantum illis quib⁹ vellet videri: ⁊ quia nũc voluit q̃ corꝑus suum in effigie sua eum videre non potuerunt. ¶ Tertio voluit in tali forma apparere ꝓpter ꝯuenientiam corꝑis. Nam Jesus christus dicitur peregrinus: ideo in forma peregrini apparuit. naz triplicem peregrinationem fecit. Primo de celo venit in mundum. Secundo de mundo descendit ad inferna. Tertio de mundo ascẽdit ad celos. ¶ Primo ergo venit de celo in mundũ vt acquireret. sibi fratres quibus regnum patris distribueret: ⁊ ĩ hoc patet magna benivolentia christi: quia nos ꝓpria dilexit sed communicauit.

¶ Secunda peregrinatio fuit de mundo ad limbum vt patres visitaret. Bonum est enim in tribulationib⁹ filios visitare: vt inde eos educeret vt eis ꝑ zachariã ꝓphetã predixerat. Tu quoq̃ eduxisti vinctos de lacu in sanguĩe tuo in quo nõ erat aqua: ⁊ hoc ꝑz: q̃ ille loc⁹ nõ ampli⁹ eis ꝯueniebat ex q̃ ꝑ his xp̃s satisfecerat. Tertia peregrinatio fuit de mundo ad celum vt diuidat vnicuiq̃ locũ suũ. Iuxta illud Johannis. Vado vobis parare locũ: q̃ in domo patris mei manſiones multe sunt. Nã diuersitas manſionũ ordinaf penes diuersitatẽ meritoꝝ. Ideo xp̃s efficacissime peregrin⁹ fuit vt nobis

ostenderet talē effigiez necessario assūptā in eo eē. Et hec de primo dubio. ¶ Circa scōm nota.b. Tho. in.iij.parte vbi dicit q̄ xp̄s resurrexit cum cicatricib⁹. Et q̄druplex rō assignari pōt. primo ꝓpter discipulox fidē confirmandā. Secūdo ꝓpter pacē patri attribuendā. tertio ꝓpter mīam ostendēdā. quarto ꝓpter iusticiā faciendā. ¶ Circa primū voluit cū cicatricibus resurgere. iō dixit thome q̄ dixerat. nisi in manib⁹ ei⁹ videro fixuram clauox ꝛc. nō credā. Dicit ei. infer digitū tuū huc ꝛ noli esse incredulus ꝫ fidelis. Et ꝫ infidelis eēt primo tū plagis visis et tactis fidelis fuit. iō exclamauit o dñs me⁹ ꝛ deus meus: ꝛ non tm̄ illa ostensio cicatricum amouit oēz infidelitatē a mentib⁹ discipulox: sz et a mentibus oim xp̄ianox. vñ Grego. in omelia ait. Plagis em̄ nobis profuit ī crudelitas thome qui diu dubitauit q̄z credulitas marie q̄ cito credidit: q̄z ex palpatiōe cicatricū omnis dubitatio a nobis tollitur ¶ Beda rō quare voluit cū cicatricibus resurgere est ꝓpter pacē patri offerendā. nā xp̄s dei filiꝰ ostendit patri latꝰ ꝛ vulnera ita q̄ per mortē filij sumus patri reconciliati. ¶ Tertio voluit cū cicatricibus resurgere vt sez ꝓpter misericordiam oīdendā vt ostenderet q̄z misericorditer eos liberauerat ꝑpositis iudicijs sue mortis. ¶ Quarto resurgere voluit cū cicatricib⁹ propter iusticiam faciendam vt in iudicio vniuersali ostendat damnatis q̄. s. iuste damnentur. Unde dicit Aug⁹. Potuisset xp̄s de corpore suo maculas vniuersaliter abstergere: sz sicut ostēdit thome nō credēti vt crederet: ita meritū suis ita demonstratꝰ est sua vulnera vt non dicat eis sicut thome: q̄ vidisti me credidisti: sz dicat ꝑm Crisostomū sup̄ matheum. Ego ꝓpter vos hō factꝰ sum: cesus: verberatꝰ ꝛ crucifixus: vbi est tanta⁹ miseri cordia⁹ pena⁹ fructus: ecce p̄cium sanguinis mei quē dedi vobis ꝓ redēptione aiarum vestra⁹ vbi ē fructus quē precio sanguinis mei dedistis. Et sic patet q̄ ꝓpter causas cuz cicatricibus resurrexit. Et hoc de secundo. ¶ Circa tertiū dubium dico q̄ ptās dyaboli in duobus consistit. s. in pugnādo ꝛ in detinendo: sed ex hoc q̄ aliquis impugnatur nō ꝓpter hoc seruus dyaboli efficitur: sed ex hoc q̄ sit deuictus. Nam dyabolus ante xp̄i passionē deuixit totū genus humanū in primis parētibus ꝛ eis dñabat dum eos ꝑm suā voluntatez regebat: ꝛ etiam nullus paradisum intrare poterat: q̄z sua potestate omnes victos detinebat. Christus igitur per suā passionē ꝛ resurrectionem ex toto amouit q̄tum ad sufficientiam: sed nō q̄tum ad efficatiam: nisi in illis qui virtutez passionis suscipiunt ꝓ fidem: spem: ꝛ charitatē: ꝛ sacramēta: sz potestas qua impugnat hoīes ꝛ inducat ad peccandū non euacuatur ab eo ex toto. s. a christo: sed debilitatur per suam resurrectionē: hoibus auxilia p̄bēdo ꝛ sacra ecclē ꝛ alia multa adminicula: quibus mediantibus homines refugere possunt tēptationes dyaboli. Et sic pz quāte

dignitatī sit xp̄i resurrectio: q̄z ꝓ ipsaz nō solū liberamur a ptāte diabolica: sed etiā habemus spez certam resurrectionis nostre ꝓ gram ꝛ in futuro ꝓ gloriaz. ad quā nos ducat altissimus qui viuit. in secula benedictus.

¶ Feria tertia post pascha ō resurrectione generali.

Sicut xp̄us resurrexit: ita ꝛ nos resurgemus. i. ad Cor. v. Dilectissimi ī xp̄o iesu volens nos apostolus cautos reddere de nostra resurrectione nobis loquitur in verbo assumpto dicens. Sicut xp̄us resurrexit: ita et nos resurgemus ꝛc. Hoc facit vt nō simus de numero saduceorum qui negabāt resurrectionē mortuorum. Ideo loquitur nobis vt non dubitemus: sed certi sum⁹ quia sicut xp̄us vere resurrexit ita ꝛ nos resurgemus sz ꝓbatum est q̄ surrexit vere igitur. Unde hoc sciens aia relicta missa venit ad me et ꝓ sui introductione q̄rit dubiū ōclarari. Videlicet vtrū resurrectio corporis fit futura. Que est ratio huius quesiti o aia nōne audis apostoluz in verbo assūpto. Nōne etiam ponit inter articulos fidei q̄d igit̄ q̄ris declarari. Ratō q̄ me mouet p̄ est. Quō pōt esse possibile ꝛ consonū rationi cū corp⁹ fit terrenuz q̄ possit ascendere sursum: q̄z oēs phi cōiter tenent q̄ vnuz elementū nō p̄t stare in loco alteri⁹. Et q̄z hoc mihi videt esse dissonū rationi. Ideo q̄ro dubiū declarari. Nota em̄ beā. augu. libro de ciuitate dei vbi disputat talē materiam cū talib⁹ oppositis. Unū est q̄ aues q̄ sunt corpore ꝛ ex elemento terre possunt ꝙuersari in altitudine aeris. certe nō pōt illud respōderi nisi virtute plumax: ꝛ si hoc possibile est q̄ virtute plumax vnuz elementū possit stare ī loco alterius quare hoc nō erit possibile virtute dei. quasi dicat est absurdū dicere. Ideo ꝑsiderans hoc apostolus eē possibile facit nos certos in verbo assumpto. Et vt de ipsa resurrectione clarius informemur ser dubia videnda erūt ex quib⁹ certi erim⁹ Primū vtrum talis resurrectio sit possibilis. Scōm vtrum oēs mortui resurgent. Tertiū vtrū talis resurrectio debuerit differri vsq̄ ad finē mūdi. Quartū vtrū in corporibus resurgentib⁹ erit aliqua deformitas. Quintū vtrū in corporibus resurgentib⁹ resurgēt pili et vngues. Sextū vtrū sex⁹ mulierex resurgent in sexu virili siue sic̄ xp̄s ¶ Circa primū dico q̄ talis resurrectio nō est solū possibilis: sz etiaz naturalis. Quod ꝓba. tripl̄r. scilz Auctoritate. Ratione ꝛ Exēplo. Nam p̄mo ꝓbatur ꝓ ser rōnes: q̄ resurrectio mortuox nō tantū est possibilis sz etiā naturalis. Et primo rōne appetit⁹ naturalis. nam naturaliter vnusq̄sq̄ eē bn̄ appetit. vñ Boet⁹. iij. de ꝯsolatōne. Inserta est cuilibet sūmi boni cupiditas. Cuz igit̄ q̄libet experiat̄ in semetipso q̄ in hac vita mortali talem beatitudinē seu appetitū satietatēq̄ nō habeat: opz igit̄ aliā

vitam ponere in qua satiari possit
t ẽ extra oẽ malũ t frui oĩ bono.
qđ ostendit in psalmo dauid. Sa-
tiabor cũz apparuerit gloria tua.
Nam hõ in hac vita tot affligit et
cruciat laborib⁹ tot detinet igno-
rantijs vt nũq̃ hre possit verã le-
ticiaz vt videt sine tristicia nunq̃
dulcedinẽ absq̃ amaritudine nec
vnq̃ pure bonũ sine admixtõe ma
li. Si igitur ab hmõi penalib⁹ hõ
dz liberari t suũ finẽ t beatitudi-
nẽ psequi: t ad aliã vitã transferri
vbi liberat a seruitute corruptio-
nis necnõ ab oibus malis. Jõ ne-
cesse est vt aia eremiatur corpi ad
psequendã talẽ beatitudinẽ ne ta
lis appetitus in hoie frustret. Se-
cũdo pbatur rõne iusticie.nam ad
diuinã iusticiã spectat vt nullum
bonũ irremuneratũ: nec vllus ma
lum impunitũ dimittat. Cuz igit
sancti in hac vita passi sũt multas
tribulationes t afflicti sunt p xpi
noie vt nullã delectationẽ satiarẽ
tur: t si deus in alia vita nõ remu
neraret corpus t aiam inust⁹ dã
nandus esset. vnde Damascenus.
lib.iiij.ca.xix.sic dicit. siue nõ esset
resurrectio nec deus nec diuina p
uidentia: sed oia agerent a casu et
a fortuna vt subdit. vidim⁹ pluri-
mos esurientes t iniuriã patien-
tes et multos peccatores in diui-
tijs psperantes t nullũ opus iu-
dicis t sapiẽtis puidẽtie retribu
tionẽ bonoz retribuẽtes. Jõ rõne
diuine iusticie resurrectio genera-
lis ẽ necessaria. ¶ Tertia rõne dei
sapie ad sapientem eñ ptinet oia
ordinare t inordinatũ nihil dimit
tere, cuz corpus t hec duo faciunt
vnũ ad integritatẽ vite hũane: qđ
hec ps p se sumpta est qđ impfe-
ctũ rõe tot⁹ sicut caput ipsi⁹ ẽ pn-
cipalis ps ipsi⁹ hois sepato ãt ca-
pite est qđ impfectũ. vnito ãt cor-
pori est quid pfectũ. t iõ vt i hoie
aliqđ ipfectũ nõ remaneat ncẽ ẽ
aiam vniri iterato corpi. t hoc iã
nõ põt fieri nisi p resurrectõez. er-
go necessaria est resurrectio rõne
dine sapie. ¶ Quarto pbat rõe pe
ne t premij. nã sicut in hac vita nõ
la opa cõpensant aie in q̃ nõ cõice
tur corp⁹: sic pena t punitio q̃ ho-
mo merẽt p suas op̃ationes debe
tur hoi rõe tot⁹ simul iuncti. iõ oz ip-
sum totũ resurgere. s. ex aia t corpe
vt sicut tot⁹ hõ in hac vita bonum
t malũ opat. sic hõ p⁹ hãc vitaz
crimineret: t iõ rõ ista tãgit. v. ad
Thorin. ij. c. ¶ Ẽs nos oz manife-
stari añ tribunal xpi: vt vnusq̃sq̃
referat p ut gessit in corpe suo bo-
num vel malũ hac rõne xpi sñe p
mij nr̃am resurrectionẽ meremur
nã domũ xpi p quod sum⁹ redem
pti maiorẽ virtutẽ hz ad nos viui
ficandum q̃z petr̃i ade p qõ mortẽ
incurrim⁹: hm illud ad Ro. v. per
petũ vni⁹ hois mors ĩtrauit i mũ
dum: qz añ petr̃i ipsi⁹ poteramus
ita multo fortiꝰ p gr̃am nostri sal
uatoris debemus de morte adui-
tam resurgere. iõ dr̃. i. ad Tho. Si-
cut in adaz oẽs morimur: ita t in
xpo oẽs viuificamur: g̃vt alios vi
uificaret nõ ãpli⁹ oportuit illum
morituros resurgere vt sua resur-
rectõe nos r̃surgeret. ¶ Quito rõ
ne nr̃e vnitat⁹ videm⁹ oia q̃ sũt eius
dẽ materie hñt vnũ modũ aduspi-
scẽdi sub finẽ: sicut oia grauia tẽ-

dunt deorsum t omnia leuia sur-
sum. Sed xps habuit nostram na
turam t materiã nobiscũ: ergo de-
bemus resurgere cũ eo: sicut enim
ipe resurrexit: ita t nos resurgem⁹
t sicut mẽbra debẽt suo capiti in-
formari t vniri: t cuz caput nostrũ
sit xps qui vnit corpus nostrum t
aiam nostrã: ergo necessario resur-
rectio fiet: q: sicut semina seminata
putrescũt: virtuteq̃ terre reuiuis-
cunt: ergo multofortius corp⁹ hu-
manum qđ est nobilissimũ virtute
diuina viuificab. nam artifex arte
sua vasa aurea fracta reintegrat:
multofortius facere poterit sapiẽ-
tissimus artifex. Et sic patet aĩa ra
tionibus supradictis q̃ resurrectio
fiet. Etiam pbo eã esse naturalem
p dicta pborum. Nam plato vt di
cit Augustinus in libro de ciuita-
te dei. ca. xxvi. q̃ post longum an-
num aias ad corpora propria redi
re: t in illa eadem operari q̃ opera
bantur prius. Tunc quãdo dicte a
nime de corpibus exierunt longũ
annum appellat philosophus tẽ-
pus in quo ista spera complet cur
sum suum: quequidem hm philo-
sophum in tribus. lx. milibus an-
nis finit. Nam p̃dicta spera in cen
tum annis facit vnũ gradum: t qz
diuidit in trecentos t sexaginta
gradus: ideo oportet q̃ per tria mi
lia annorum moueat: t sic in isto
magno anno ista spera peragit cur
sum suum t finito fit reditio ad eũ
dem punctũ ex quo mota fuit: qua
redeunte oportet oẽs alias speras
ad eundẽ punctũ reuerti sicut sol
ab oriẽte in occidentẽ t ab occidẽ
te in orientẽ reuerti, t qz redeunti-
bus sideribus que agũt in istis in-
feriorib⁹ oportet eosdẽ effect⁹ re
dire. iõ dicebat Plato q̃ in fine hu
ius magni anni suã aiam ad suum
corpus redire t opatiões suas ha
bere quas ante mortem habebat t
eadẽ verba dicere que prius dice-
bat: t qz talis reditio siderũ est na
turalis: ita possumus dicere q̃ re
surrectio mortuorũ est quidaz na
turale. Tertio resurrectio pbatur
exẽplo sacre scripture. nã dicit eze.
angelus dñi posuit eũ in medio cã
pi q̃ erat plenus ossibus t dixit ei.
Fili hois putas ne ossa ista veniẽt
i iudicio t dicit. O dñe tu scis. ista
ossa sunt dom⁹ israel t ecce ipsi di
cent. O ossa nostra aruerunt t pe-
rijt ppterea spes nostra vaticina-
re ossibus istis t dices. O ossa ari-
da audite verbum dñi: ecce ego in
troducam in vos spm̃ t viuetis: ec
ce ego aperiã tumulos vestros et
educam vos de sepulchris t indu
cam vos ad terram vestrã t scietis
in illa die: qz ego ipe sum. Declara
bene totũ istud capitulum: qz pul
chrum est t bene ad ppositũ: t sic
patet exemplo sacre scripture q̃ re
surrectio fiet. Etiam probatur per
ppheram Job dicens. Scio q̃ re-
demptor meus viuit t in nouissi-
mo die de terra surrecturus sum.
t apostolus. i. ad Corinthios. i. Om
nes quidem resurgemus. t etiam
ponitur inter articulos fidei. Et
sic patet supradictis rationibus
q̃ resurrectio corporis t anime fi-
et. Et hec de primo dubio.

¶ Circa secundum vtrum omnes
mortui resurgẽt. sanctus Thomas
in. iij. senten. dicit q̃ homo resur-

get abſomi defectu qz ſicut deꝰ humanā naturā abſq; oī defectu creauit.ita fine defectu quocūq; eam repabit. naz natura hūana deficit duplr. primo qz pfectionē vltimā nō eſt ꝓſecutus.aliomō qz a pfectione vltima iā receſſit vt pz de pomo qz duz eſt in ſolis vigore puenit ad ſuā pfectionez ⁊ dū marceſcit a pfectione ſua. primomō natura deficit in pueris. ſecūdo deficit in ſenibꝰ: ⁊ iā in reſurrectione vltima natura reducet ad vltimū ſtatum ſue pfectionis q̄ eſt in iuuenilitate ad quā terminat motꝰ augmenti a quo incipit motꝰ decrementi. Et qz abortiui q̄ ſūt infantes qui nō ſpōte ſed violēter extrahunt ex vtero matris vt fuit ceſar.ideo dicit Piero. q̄ dictꝰ eſt ceſar a cede matris: qz ipſa mortua extractꝰ eſt a ventre matris. Jō tales abortiui reſurgēt ꝑm doctores in illa etate in q̄ xp̄s reſurrexit vt dz ad Ephe. v. Et hoc vt occurramꝰ ei oēs in virū pfectū ⁊ in menſurā etat̄ plenitudinis xp̄i. non tn oēs reſurgent in eadē ſtatura. quāq; licz in eadē etate: ſi in illa meſura in qua fuiſſent ſi non fuiſſent impediti: ⁊ ſic eam dñs reparabit. ſicut pz de eua quaz ſine augmento de coſta ade edurit mulierē ad pfectaz ſtaturaz. Et ad idem de q̄nq; panibꝰ quos ſine auguento alicuiꝰ materie multiplicauit ⁊ ſatiauit quinq; milia hoim. Jta q̄ ex q̄nq; panibꝰ ſupfuerunt his qui manducauerunt duodeci cophini vt dz in euāgelio. Sic virtute diuina ſtaturaz abortiuoz augmentabit ſine addito alicuius materie, Et ſicut q̄daz totam naturaz humanā deſtruxit vt habetur ad longū Heñ.i. dz nāq; q̄ diabolus tentando mulierez ex pulchritudine pomi ad comedēdum illud eam allexit. lapſa autē virū ſuū ad idez peccatū traxit. comedit quoq; adam de pomo et expulſus ex paradiſo ⁊c. ita xp̄s in reſurrectione totaz naturā abortiuozum repabit. Et ſic ad ſecundū dubium. ¶ Circa tertiū quare ſtatim ſeparata aia a corpore non fit reſurrectio. vt ſicut aia ⁊ corpus i ſimul meruerūt ⁊ demeruerunt. Etiā inſimul premātur ꝑm eorū merita vel demerita. Dico q̄ ē magis ꝓueniens q̄ reſurrectio futura ſpectetur vel differat vſq; ad finem mūdi multipliciter. Primo ꝓpter meritū fidei. Nam multo plꝰ merunt bō perfecte credere reſurrectionē cū ſi nō crederet cū ſit vnus de articulis fidei. Secōo ꝓpt̄ multa bona q̄ fiūt que nō fierent ſi reſurrectio imediate eſſet. Jō merito in fine mūdi termiabit. Tertio qz magis ꝓueniens eſt vt tota natura ſimul repetur ad incorruptōez cū modo vnꝰ ⁊ modo alius qz maioꝛ gloria erit. Jō dei oīpotētia in repando oēs ſimul in ictu oculi cū alternatim. ⁊ hoc de tertio dubio. ¶ Circa quartū de capillis et vnguibꝰ Aug. xxij. de ciuitate dei dicit. q̄ capilli tottens tonſi et vnges ad ſua loca ꝓpter deformitatem nō redibūt cuius xp̄s dicat capillus capitis veſtri nō pibit. nō dicit de longitudine: ſed de mozoſitate. iuxta illud Luce. capillꝰ de capite veſtro non peribit. Et rō qz q̄ deus creauit hoiem creauit cū pilis barba ⁊ vnguibꝰ. creauit cū ſine deformitate corporis illius: ſ tantū cū decore. ſic in reſurrectiōe ipſius repabit nō ad deformitatē cū his oibus ſed ad decorez. Et p declaratiōe nota bea. Tho. iij. ſenten. vbi dicit q̄ aīa ſe hz ad corpꝰ ſiatum vt ars artificialis ad artificia ⁊ ad ꝓtes eius. Nā artifex vtitur aliquibꝰ inſtrumentis ad operum executionē ⁊ hec inſtrumenta ſūt de ꝓma intentione artificis vtitur etiā alijs inſtrumētis ad cōſeruationē principaliū inſtrumentoꝛ ⁊ hec ſūt de ſecūda intentione artificis ſicut ars militaris vtitur gladio ad bellandum ⁊ vagina ad gladij ꝓſeruationē. Ita in ptibus corporis. nā quedā opatur ſeu ordinatur ad opationē aīe exequendam ſicut cor epar iecur pedes manus ⁊c. quedaz vero ad ꝓſeruationem aliaꝛ part.ū manus ad conſeruationē aliarū partiū corporis ſicut folia arboris ordinata ſūt ad fructuū cooperationē. ſic capilli et vnges reſurgent cū ipſo ſed non ad loca ſua ꝓpter deformitatē reſurgent: ſed ſolū id q̄ erit ad decorem corꝑis. ⁊ hec de quarto dubio ¶ Circa quintū nota bea. Tho. iij. ſenten. vbi dicit q̄ ſunt aliq̄ turpitudines q̄ ſunt in natura ⁊ nō ſūt naturales vt cecitas ⁊ mutilatio membroꝛ ⁊ gibboſitas ⁊ claudicatio que ſūt in natura non ſunt tn naturales qz illud dz naturale pfectum ad qd̄ tota natura inclinat ⁊ iſta deus totaliter in reſurrectione vniuerſali repabit. Nam ſicut hō artifex ſtaturā deformē ⁊ turpem conflare ⁊ eādem facere pul-

chriorem. ita pōt deus de natura ⁊ vt de artifice dicitꝰ: qz non mutabit quātitatē nec minuet ſubam ſic de deo oīpotenti artifice dicendū eſt. Sed ſi loquamur de effectibus naturalibꝰ venientibus ex naturalibus principijs vt puta ponderoſitas obſcuritas et paſſibilitas q̄ ſunt ex principijs naturalibus in corporibꝰ. dico q̄ cū talibꝰ deformitatibꝰ nō oēs reſurgemꝰ qz aliter reſurgerent btī aliter vero dānati: qz iſti ſcilz dānati reſurgent ad poſſibilitatē vt dicit glo. ſup illud vox dñi intercidētis flāmam ignis ⁊ ab igne ⁊ elementis alijs ſepabit aliquē ad dānationem illoꝝ. ꝑmo ab igne ſepabit combuſtibilitatē ⁊ fumoſitatez et ꝓiciet dānatis: et claritas remanebit btis: ⁊ ſic deus ſua potentia purgabit oīa elementa ⁊ ſuperfluitates elementoꝛ ꝓiciet dānat̄. Et ſic corꝑa eoꝛ erunt paſſibilia ſed corꝑa btoꝛ erūt lucida ſicut ſol iuxta ſniam ſaluatoris. Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eoꝛ. ſz non equaliter erūt clara qz aīa que beatioꝛ erit clarioꝛ apparebit habebitq; corpus ſuū lucidiꝰ ꝑme. ad Cho. xv. Stella differt a ſtella in claritate. claritas xp̄oꝛum erozū cū poſt baptiſmū moriūtur anteqū veniant ad annos diſcretionis compari pōt lumine lune qz ſicut luna nō hz lumen a ſeipa ſed a ſole. ſic iſti pueri nō habebūt gloriam ex merito ꝓprio ſed ex ſolo. ſ. xp̄o. baptiſmus tn habet efficatiā a paſſione xp̄i: ſed adulti habebūt gloriam ex ꝓprio merito: ideo eoꝛ gloria maioꝛ eſſe dz cuz maḡ par-

ticipant de bonitate dei. ideo maiorem poſſidebũt gloriã. ⁊ ſic patꝫ qũo beati reſurgẽt abſq; oĩbus defectibꝰ taꝫ naturalibꝰ q̃ꝫ non naturalibꝰ: ſed dãnati reſurgẽt cũ defectibus naturalibꝰ qõ patet ex verbis apoſtoli dicentis. donec occurramus obuiam xp̃o in aera: qr xp̃s ſtabit cũ iſtis in aere iudicaturus: ſed corpora dãnatoꝝ vna cũ aiabus ſuis ſtabũt ſupra terraꝫ et hoc ꝓpter eoꝝ ponderoſitatem: ergo cuꝫ defectibus ſuis naturalibꝰ reſurgent. ⁊ hec de quinto dubio. ¶ Circa ſextũ q̃ ſicut hoĩes reſurgẽt in diuerſis ſtaturis ſic genus humanũ reſurget in diuerſis ſexibus vt oſtendit Augu. xxij. de ciuitate dei. ⁊ ratio. nã deus reparabit in reſurrectione qõ in hoĩe fecit in prima ſui ꝺditione: ſed in prĩa cõditione fecit maſculũ ⁊ feminã vt patꝫ Beñ. ij. ergo mulieres in ſexu muliebri reſurgent. ⁊ ratio eſt. naꝫ decor vniuerſi ꝓſiſtit i diuerſis varietatibus exemplũ in pomerio vt ſit pulchrũ opꝫ q̃ ſit diuerſitas arboꝝ ⁊ fructuũ. nã ad decorẽ corporis humani cõſiſtit diuerſitas mẽbrorum. non enĩ eſſet corpus hũanuꝫ pulchrũ ſi totũ eſſet oculus ſꝫ oculus ſit pulchrius membrũ inter oĩa membra corporis humani ſic apparebit paradiſus pulchrior cũ diuerſitate ſexuũ cũ ibi erũt differentie ſexuũ non tamẽ mulieres reſurgent ita debiles nec ita fragiles nec ita ignorantes nec ita petulantes ſicut modo ſunt. ⁊ q̃uis ibi erit differentia ſexuꝫ deerit tñ cõfuſio' mutue viſionis: ⁊ ideo qr aberit libido incitans ad turpes actus ex quibus confuſio cauſatur vt pꝫ in pueris paruis in quibus non eſt libido incitans non verecũdantur. Ideo nos omnes illam reſurrectionẽ cum gaudio conſiderare debemus. Primo iuuenes qui in iuuenili etate reſurgent. Secundo pueri illam aſpectãtes gaudebunt quia reſument plenitudinez etatis pleni ſapiẽtia ⁊ decore. gaudeant femine: quia prudẽtiores et ſtabiliores reſurgent. gaudeãtq̃ uniuerſi illam aſpectantes quia reſurgent in libertatem filiorum dei ad quã nos perducere dignetur q̃ pro nobis in ligno cruc̃ pependit mortem paſſus acerbiſſimã qui ſepultus tertia die a mortuis reſurrexit aſcenditq; in celis ſedẽs ad dexteram dei patris omnipotentis: qui per cuncta viuit ſecula benedicꝰ. Amen.

¶ Dominica in octauis paſche de reſurrectione xp̃i.

VEnit ieſus ⁊ ſtetit i medio diſcipulorũ ſuoꝝ ⁊ dixit eis pax vobis Joh. xx. Anima fidelis exiſtẽs in miſſa ex verbo aſſumpto in euãgelio hodierno ſentit q̃ Jeſus ſurrexit a mortuis ⁊ ſuam reſurrectionez ſolum manifeſtaſſe ſuis diſcipulis. vnde plena matima admiratione relicta miſſa venit ad me. ⁊ ꝓ ſui introductione querit dubiũ declarari videlicet. Cum paſſio ⁊ reſurrectio ambe ſint ordinate ad comoditatem vniuerſalez et vtilitatem omniũ: quare non viderunt eũ reſurgere ſicut viderunt eũ in ligno pendentẽ. Que eſt ratio huiꝰ queſtionis o aia. Nõne edoceris a ꝓphõ q̃ deus ⁊ natura non deficiunt in neceſſarijs. Hoc ergo ſcito q̃d me interrogas. Ratio quę me mouet pr̃ eſt iſta: qr ſicut publico peccato debetur publica pena. i. ad Thoĩ. v. Peccantem coram oĩbus arguevt ceteri timorem habeant. Ita merito publico debetur publicũ premium: ſed paſſio xp̃i fuit publica. ita premiũ eius quod fuit eius reſurrectio debuit eſſe oĩbus manifeſta ideo quero dubium declarari. Nota aia bea. Tho. in. iij. par. q. l. ar. i. vbi dicit q̃ eoꝝque cognoſcunt q̃dam cognoſcuntur lege nature. q̃dam ex ſpeciali dono gratie. ¶ Circa primũ modũ quẽ deus creando homĩem ſic inſtituit vt virtute ſue nature ad naturas omniũ rerũ viſibilium poſſet puenire vt di. Salomon eccle. ij. Altiora te ne queſieris ſed ea que rationi ſubduntur ⁊ ſic cõmuni lege nature poteſt cognoſcere viſibilia cauſata: ſꝫ quia chriſti paſſio fuit quid humanum ideo oĩbus manifeſta fuit: ſed ea q̃ tranſcendunt facultatem noſtri intellectus non poteſt homo ꝓfecte cognoſcere niſi illuminetur a deo. Notandum q̃ iſte eſt ordo diuinꝰ vt deus illa per angelos reuelet q̃ tranſcendunt facultatem noſtri intellectus ẽm Diony. iiij. ca. celeſtis ge. Sed que pertinent ad futuram gloriam omniũ hoĩm excedunt cognitionẽ noſtram vt dr yſa. oculꝰ non vidit nec auris audiuit. Ideo hmõi digniſſima nullo modo cognoſcuntur niſi diuinitus reuelentur. ſicut dicit apoſtolus. prime ad Thorint. Nobis reuelauit deus ꝑ ſpiritum ſuum. Et quia xp̃s reſurgendo reſurrexit ad glorioſam vitam que tranſcendit facultatez humanaꝫ. ⁊ ideo eius reſurrectio nõ fuit omnibus manifeſta ſicuti eius paſſio: ſed ex ſpeciali dono gratie illam chriſtus manifeſtauit quorum teſtimoniũ deuenit in aliorũ noticiam ꝓut dicitur Actuũ. xx. Dedit ille manifeſtum fieri non omi populo ſed teſtibus preordinatis a deo. Si autez dicatur qui modo potuerunt eſſe teſtes reſurrectõis eius cum non viderint eum reſurgere: be. Tho. in. iij. parte dicit q̃ viderint eum ſurrexiſſe: quia ipſo die quo reſurrexit quiquies apparuit. primo mulieribus ad monumentum. ſecũdo eis recedentibus a monumento. tertio Petro. quarto duobus diſcipulis euntibus in emaus. quinto pluribus in hieruſalem cum quibus non erat Thomas. aliꝫ vero diebus palpando comedendo: ⁊ cicatrices oſtendẽdo. Decimuꝫ omnibus diſcipulis ⁊ Thome qui erat cuꝫ eis qui oẽs reddunt teſtimoniuꝫ reſurrectionis eius: ⁊ ideo vt patere poſſit venit ieſus in medio diſcipulorũ et ait illis pax vobis. q̃ẽ eſt verbum aſſumptuꝫ. In quo q̃dẽ verbo tria notantur. primo venit ieſus caput omniũ electorum ⁊ nõ reproborꝫ. Secũdo ſedit in medio dei ⁊ hoĩs

viatoris. Tertio dicit eis. Pax vobis.p viam argumentoꝝ. ¶ Circa primū dico q̄ venit iesus caput oīum ꝛc. Et p declarat one queritur vtrum reprobi certa scia cognosci pñt de q̄bus xp̄s nō est caput: sed dyabolus: iuxta illō. Jo.viij. Vos ex patre dyabolo estis ꝛ desideria patris vestri vultis adiplere: dicēdo q̄ reprobi certa scīētia cognosci pñt ꝛ principaliꝛ octo modis: quē deus dando opam rei illicite pmittit in mortē ruere. quē deus pmittit peta pctis addere. quez deus pmittit a spe deficere. quem deus pmittit se pp̄ris manibus pimere. quē pmittit oratiōnē fundere: nec ad illā deus vult attēdere. ¶ Circa primū: cognoscit ergo reprobus. Sed posset hic aliq̄s dicere. O deꝰ pmittit me pluries in pctm̄ cadere ergo iuꝫ reprobꝰ. Notandū q̄ oēs hoies vtriusq̄ sexus: aut est ad vitam eternā: aut ad dānationē p̄destinatus vl̄ reprobat⁹. Et nota q̄ p̄destinatio ꝛ reprobatio sunt due pres diuine puidentie ad quā pti net semp disponere bona ꝛ pcurare. Et etiā interest p loco ꝛ tpe aliquod paruū malū pmittere ppter maius bonū cōsequendū. Ita puidet deus ꝛ puidendo gubernat totaliter: qz nō sunt tātūmodo electi hoies: sed etiā reprobi q̄nq̄ faciunt bona: q̄nq̄ mala: sicut p̄destinati. Sed maxima differentia p̄destinatoꝝ ꝛ reproborū in peccando ꝛ etiā operando bonū: aliq̄n cadēdo in pctm̄ ꝛ modo resurgēdo. Iꝫ p̄destinatus suū opus facit ī gratia ꝛ meritorie mō cadēdo in peccatuꝫ modo resurgēdo firmius: sic tamē finaliter vitam in gratia finiet ꝛ saluus siue beatꝰ erit. Iꝫ reprobatus modo cadet in pctm̄: mō resurget: iꝫ finaliꝛ decidit in pctm̄ ꝛ finiet vitā absq̄ meritis ꝛ gratia. De hoc beatus Tho.i.pte.q.xxij.ar ti.iij. Exemplum habes de maria Magdalena p̄destinata ꝛ iuda reprobato. Uterq̄ enī peccauerūt: ꝛ vterq̄ pniam egerūt: ꝛ vterq̄ xp̄o ministrauerūt: iꝫ maria magdalena p̄destinata ī gratia vitā finiuit ꝛ iudas reprobatus ꝛ p̄scitus finaliter vitā absq̄ gratia finiuit ꝛ laqueo se suspēdit. Itaq̄ q̄nq̄ vides aliq̄ē peccare incorrigibiliter talis est p̄scitus ad mortē ꝛ xp̄s nō est caput eius: iꝫ dyabolus. Et sic habemus ō p̄mo modo quo q̄s dicitur reprobus eternaliꝛ. Secōdo dicitur ille reprobꝰ quē deus dando opam rei illicite pmittit in mortē ruere: qō soli deo notū est. Quō ergo hoc archanum poterimus scire Dico q̄ q̄n quis dat operā rei illicite moriat vl̄ occidat ita q̄ priuet tpe penitētie: ꝛ sic p̄sumit q̄ sit p̄scitus ad infernū descendere: qō p exemplū declaro. Nam cū absalon psequeret patrem suū auferēs abeo regnū. vnde cōtingit ipm cum mulo currere ꝛ p capillos ad quercum suspendi: quē Joab princeps exercitus patris sui insequēs cuꝫ tribus lanceis ipm pforauit ꝛ occidit: ꝛ sic qz dabat operā rei illicite p̄sumitur ad infernū descēdisse: vt habef.ij.reg̃. Aliud exemplū pz numeri.xv. q̄ cū ppl's dei moreref in cāpestribus, moab cum sambri carnaliꝛ cognosceret vnā de filiabꝰ moab finees filius eleazar cū pugillo ligneo circa genitalia interfecit eos in illo ope illicito. Ideo nō est dubitanduꝫ eos ad inferos descendisse ꝛ p̄scitos fuisse: quorum xp̄s non fuit caput sed dyabolus. Tertio dicit ille reprobus quē deus pmittit in infernum ruere sicut eni nō est facile cognoscere hoiem p̄destinatum ad vitā eternam: ita nō est facile cognoscere p̄scituꝫ: qz solus deus scit si peccatoꝝ finiet vitam in pctō. Quis ergo pōt scire ō aliquo an xp̄e finiet vitam in pctō vl̄ in gratia: vt dicit beatus Tho.i. ij. Potest tñ quis scire diuinam reuelationē. Huius aūt exemplū habemus.i.reg̃.i. de saul p quo Samuel ploraut cum lachrymis a deo enim erat certificatus: qz erat p̄scitus: ideo dixit sibi dñs q̄ p eo non oraret nec fieret oratio: ꝛ ita nō finiunt vitā in gratia: neq̄ in terreno regno in quo erat vnctus: neq̄ in celesti: etiaꝫ nisi tanq̄ reprobus q̄n seipꝫ occidit: vt pz.i.reg̃. Quarto dicit ille reprobus quē deus nō pmittit in flagellis corrigi: sicut deus nō pmisit pharaonē in flagellis corrigi. decies namq̄ illum flagellauit ꝛ semper durior fiebat: vt pz Exo.viij. Tandē vt supbus ꝛ reprobus cū suo exercitu fuit in p fundo maris submersus. Exo.xv. ꝛ sic ad infernū descendit. Quinto ille dicit reprobus quem pmittit peta peccatis addere ꝛ a pctis nō discedere: vt pz de balaan ꝛ symone mago. Balaan incantatoꝝ fuit: vt patet numeri.xxij. ꝛ tamē iꝫ noluerit ppl'm dei maledicere: nihilominus dedit malū cōsilium p aduersario ꝛ finaliter mortuus est ī prelio moabitarum. Matth.xxvij. De symone mago dicit q̄ cum predicabat philippus videꝫ miracula que faciebat cōuersus ꝛ baptisatus est: vnde pseuerans p̄dicando iuit romā tpe apl'oꝝ petri ꝛ pauli filium dei se fingēs ꝛ volens ascēdere in celū p̄capitatus interiit: ꝛ sic de peccato in pctm̄ lapsus ad infernū dānatus est. Sexto ille dicitur reprobus quez deus pmittit a spe deficere: vt pz de cayn qui p mortē fratris sui ait. Maioꝝ ē iniquitas q̄ vt venia merear: duꝫ eēt a deo maledictus. Septimo ille dicitur reprobus quez deus pmittit se pp̄ris manibus perimere: vt fuit iudas impenitētia ductus ꝛ coram principibus sacerdotuꝫ pctm̄ cōfessus est dicēs. Peccaui tradēs sanguinē iustum. Sed abiectis denarijs laqueo se suspēdit: ideo nō imerito ipe cū suis sequacibus reprobi nuncupādi sunt. Octauo dicitur ille reprobus quē deus i sua oratione nunq̄ exaudit: ꝛ nō tm̄ illud non exaudit q̄n p se orat: iꝫ q̄n etiā alij p illo orant nō exaudiunt a deo. vnde dicit Iere. vij. q̄ q̄n orabat p ppl'o dei ꝛ p ciuitate sancta: dicit ei dñs. Noli orare p ppl'o isto q̄n nō exaudiam te: q̄n si steterint corā me Moyses ꝛ samuel nō est aia mea ad ppl'm istū. Omnes eni supradicti dicunt p̄scituꝝ talium nō est xp̄s caput sed tm̄ bonorum. probatur. Nam ad hoc q̄ vnū membrū sit alicuius corporis membrum oportet q̄ sit vnū in suo corpe ꝛ vnū in charitate: qz membra abscisa nō sunt amplius membra illius corpis sed fuerūt: ita vt

aliquis sit membrum xpi ⁊ xps sit caput eius: oportet q̄ sint vnum in vnitate spei fidei ⁊ charitatis. nam iudei ⁊ infideles nō sunt vnū cum xpo in fide. ¶ Peccatores vero licet sint vnū cum xpo in fide: tñ nō sunt vnū in charitate. ideo nō sunt nec esse pñt mēbra corpis mistici: ⁊ p̄ consequens xps nō est caput eor̄. nō enim venit xps p̄ eis: sed p̄ p̄destinatis. ¶ Ideo bñ dicit venis hñs caput elector̄ ⁊ nō reprobor̄: qđ est primū declarandum. ¶ Circa scđm dico q̄ stetit iesus in medio dei et hoīs viatoris: ⁊ p̄ declaratiōe nota q̄ maxima discordia erat antiq̄tus inter deū ⁊ hoiem. iuxta illud Esa. v. ¶ Peccata vestra diuiserūt inter vos ⁊ deus vester: ppter qđ longe erat a pcōribus: saltē ppter qđ dicebat daniel. ¶ Dñe nō est i tpe hoc dux vl̄ pphēta: nec sacrificium neq̄ locus primitiar̄: vt inuenire possum⁹ misericordiā in cōspectu tuo. ¶ Ūñ venit christus vt homo ⁊ posuit se mediatorē inter deū et hoiem ⁊ recōciliari sumus deo per mortē filij. p̄batur. ¶ Nam aliq̄ volebant q̄ angelus eēt mediator inter deū ⁊ hoiem nos patri recōciliando. ¶ Hoc p̄z eē falsum. ¶ Matthei xxv. vbi dicit q̄ exībūt angeli ⁊ separabūt malos de medio iustor̄ ergo suū officiū est separare ⁊ nōvnire. p̄batur multiplici exēplo. ¶ Naz dicit. iij. reg̃. q̄ angelus dñi pcussit in exercitu assyriorum vna nocte xviij. milia. ¶ Et scđi. regū q̄ angel⁹ interfecit de pplo. vij. milia. ¶ Legit quoq̄ q̄ cū terra deglutisset dathā thare ⁊ abiron: ⁊ hoc ex pplo dei. ¶ Iratus pps p̄sequente die oīs multitudo dicit ad moysen ⁊ aaron ¶ Cur interfeciſti pplm dei ⁊ cū vellet eos pps lapidare fugerūt ad tabernaculū ⁊ nubes operuit eos ⁊ angelus dñi p̄cussit igne pplm ⁊ mortui sunt. ix. milia. p̄z etiā in nouo testamēto. nā Gen. vidit supra castrū sancti angeli gladiū sanguineum tenentē: ex quo cognoscebat ira dei fore contra eos. ¶ Et sic p̄z q̄ nec lex moysi: nec natura angelica pñt dici mediatores dei ⁊ hoium: sed solū xps deus: ⁊ iō q̄ p̄prium mediatoris est p̄iungere sicut collum hoīs hz vnire cū spatulis: ita xps vnit deū ⁊ hoiem: vnde apls ¶ Mediator dei ⁊ hoīs: q̄ inq̄tum deus nō dicit mediator: sz inq̄tus hō ⁊ ratio: q̄ oportet q̄ mediator distet ab extremis q̄ hz vnire: sed xps verbū nō distet a patre: sed in q̄tum hmōi distat ab hoie. ¶ Et iō dicit mediator dei ⁊ hoīs: ⁊ iō dicit apls. ¶ Homo xps iesus q̄ dedit semetipm in redēptionem p̄ nobis: qđ declarans. ¶ Augu. di. ¶ Cum oēs inimicos patri recōsiliaui te p̄ me cū errareas p̄ montes ⁊ siluas q̄siui te: hūeris meis portaui te: patri meo reddidi te: laborās sudaui caput meū spinis apposui: manus meas clauis obieci: lancea lat⁹ meum aperuit vt p̄iungerē te mihi ⁊ tu diuidens a me. ¶ Contingit quoq̄ q̄ mediator vulneratur abstracte de q̄bus est mediator. ¶ Ita xps primo vulneratus a patre. vñ ¶ Esa. ¶ Propter pctā ppli mei p̄cussi eum Secundo vulnerat⁹ est ab homīe ¶ Esa. ¶ Bis plagis plagatus sum in medio eorū qui me diligebant: ⁊ q̄ diligere debebāt. ¶ Ex hoc p̄z q̄ iō

posuit se in medio discipulorum: vt ostenderet se fuisse mediatorē dei ⁊ hoium viatorū nos deo recōciliando. ¶ Ergo o aīa caue ne cauis te melior sit qui beneficior̄ suor̄ nō obliuiscatur deū diligas: nō obstāte: tñ q̄ possint eē plures mediatores. s. ministrāt vt sacerdotes noui test. ⁊ angeli dei q̄ dicunt ministri dei. ¶ Mat. iiij. ¶ Accesserūt angeli ⁊ ministrabāt ei: iō solus xps dicit mediator dei ⁊ hoīs. ¶ Circa tertium dixi q̄ hodie stādo in medio discipulorum suor̄ ait. ¶ Pax vobis. ¶ Nota aīa vij. signa er q̄bus p̄z q̄ sup omnes virtutes diligit pacē: iō pre oībus illā annūciauit di. ¶ Pax vobis. ¶ Primum signum q̄ qñ voluit nasci solum tpe pacis hoc fecit: q̄ tūc pax p̄ totum mundū erat ⁊ durauit. xij. annos sicut p̄phetizauerat Danid ipm nasciturū tpe pacis di. ¶ Princi pes pacis orient in dieb⁹ cuius iustitia ⁊ abundantia pacis: ideo nec ante nec post fuit tanta pax in vniuerso mūdo sicut tpe illo ad denotandum spūaliter q̄ deus nō vult habitare alicubi si nō sit pax: teste scriptura. ¶ In pace fact⁹ est loc⁹ eius ¶ Scōm signū est q̄ cōmendauit pacem angelis di. ¶ Gloria in excelsis deo ⁊ in terra pax hoīs: ad denotandum q̄ q̄ vult nasci spūaliter pacem imitari oportet. ¶ Tertiū signum q̄ pacificos solum vocat filios dei ¶ Mat. v. ¶ Beati pacifici qm̄ filij dei vocabunt. ⁊ apls ad Ro. ¶ Si filij heredes quidē dei coheredes autē xpi. ¶ Quartum signū est q̄ mittēs discipulos p̄ vniuersum mundum voluit vt postpositis oībus alijs virtutibus pacē oībus annunciarent vt dicit ¶ Matthei. ¶ In quācunq̄ domum intraueritis primum dicite. ¶ Pax huic domui: ⁊ si fuerit ibi filius pacis requiescat sup eū pax vestra ¶ Quintum signū est q̄ hereditādo discipulos nō hereditauit eos auro vl̄ argento, vl̄ lapidibus p̄ciosis sed pacē di. ¶ Pacem meā do vobis: pacē meā relinquo vobis. ¶ Sextus signum est in secreta ammonitiōe qua eos ammonendo solū ammonuit ad pacem: de qua pace dicitur mat. ¶ Pacē habete. ¶ Septimū signū est q̄ deus diligit pacē: q̄ resurgēdo primum verbum qđ docuit fuit pax di. ¶ Vodie pax vobis. ¶ Et nō mirandū q̄ ita diligat pacē: q̄ illam ita care emit. s. sua passione. ¶ Quāte sit auctoritatis ista pax apls ad hebreos dicit inferēs. ¶ Sequimini pacē sine qua nemo videbit deum: ergo si vis videre deū sequere pacē q̄ p̄ eam filia dei vocaberis. hic in p̄senti p̄ gratiam ⁊ in futuro p̄ gloriam. ¶ Amen.

¶ Opus insigne totius quadragesime qđ ¶ Anima fidelis intitulatur finit feliciter. Impressum lugduni p̄ Joannem de vingle. Anno dñi .M. cccc.xcvij. die .xix. mensis Januarij.

Afflictus sum et humiliatus sum nimis rugiebam
a gemitu cordis mei domine ante te omne desiderium
meum ps. 37. Ad contemplacionem sacratissime dominice pas
sionis licet omnem mentem desideria ad hoc providentia tamen imbecil
litatis humane ingenium omne insufficiens est. Porro nimis ut pre cet
dimitas quia filius dei omnium est et cuius racio a deo creata
atque de pretiosissime scripturae ipsa rerum magnitudine stupenda abyssum
admiracionis ingerit menti atque incomprehensibilitatem tanti misterii
protestatur. Verum quod dei filius terram aspera pro nobis voluit pati atque
in morte obprobriosissime mori cordi intelliges a racione nature non
posse comprehendi. Cum igitur aut altitudine celi erite
dimitatis xi et latitudine terre in caritatis in penitus dila
tate et profundum abyssi id est que est in doloribus abyssitate
quis dimensus est quod a nulla racione et scriptura nature. Unde omnia
ipsa admiracio cum pulsat atque interrogans ait Cur deus
dixit scriptura sit ipse mandat et creata sunt. Nec per mea redempcio
ne dignus tot et tanta supplicia passus est. Ad hoc unde ham
mo in secunda sermone in misterio de [illegible] inter misericordiam et veritatem diffici
lis altercatio fuit. Veritas enim in admitorum et consilium de
iusticiam advocavit. Misericordia autem pacem in subsidium vocavit.
Ambe autem dominae sapientiae arbitrium elegerunt. Per hanc ergo
prima arbitrum constitutus misericordia per te is in structura consilio tibi
allegat. Cur deus summa bonitate fecit hominem ad ymaginem
et similitudinem suam indignum est quod tam digna creatura tota
pereat et deus gaudeat apostolo suo qui postea fit homines
ut illum cognosceret cognitum diligeret dilectum haberet. Si er
go talem ex toto perirent nulla prius bonitas ymmo vincerent
eius impietas non ergo obliviscatur misereri deus deus. Nec
tormentat in ira sua misericordias suas. Veritas autem iuste freta consilio.
ad hoc venit. Cur deus sic esse quia per peccatum clausit ianua pa
radisi collocavit cherubin ante paradisum ut angelus dominalis et
homines igneo gladio effugaret. Indignum est ut ea reseret
indignus ne sanctum deus canibus vel margaritas spargat ante
porcos. Omnes enim declinaverunt simul inutiles facti sunt et non est qui
faciat bonum. Omnes enim in mundo fere in mundo corrupti sunt et ap
posuerunt peccatum ad hoc. Ad hic misericordia. Primus homo valde
peccavit. postea tamen penitencia peribit. ideo quod hoc commisit per vul
pam et culpae deus per primam. Secundum enim homo peccatorum quod est
fuit et ingemuerit vita vivet et non morietur. Contra
rio veritas venit. licet homo per primam culpam deleverit. presentem
tamen immortalem primam non restituit quia remanet in se fomes
peccati languor naturae tyrannus carnis. Sed cum possit pena

auffere non tamen potest gloriam restituere. Hinc tibi est obiurgationibus
dominae sapientia constituit conciliatos pares et vidit quod iusticia
lederetur nisi sufficiens pena pro omnibus solueretur. Sed misericordia dispe
rat et si quamque sufficiens pena punire. Unde ut tam misericordiae
quam iusticiae satisfaceret inducitur ut filius dei assumeret penam
pro omnibus et donaret per se gloriam eius omnibus. Et per hoc iusticia
et pax deosculate sunt in complexere se. Nullus enim alius invenit
dignus aperire ianuam paradisi nisi leo de tribu iuda qui aperit
et nemo claudit claudit et nemo aperit. Unde enim quamvis alius sua
sufficiebat iusticia nec dum sufficeret omnibus. Hic ille. Ut
sic sanguine sua nos redimeret et ad ea sempiterna gloria dignos
efficeret assumpta misericordia passus fuerit et temporis plenitudine
omnium dolorum et pena confusionem et morte in cruce pro peccati dig
natus est. Salutacio crucis. Erige in me devota ad
id vitale lignum oculos cordis tui. Et quia non decet ingres
mecum dei hodie in tanta mesticia laborante advocatum pro
me indigencia postulare. ne tanti beneficii sacratissime dominice pas
sionis redempcionem ignorare atque ingrati. In sanctissima crux esto spe
cialis mentem scire. Illumina mentes meas splendoribus tuis. Sit
[illegible]
mentem ardoribus tuis. roborare vires meas virtutibus tuis. Sine
lumine tuo tenebrosus sum. Sine calore tuo frigidus sum. Sine robore tuo fra
giles sumus. Sine sensibus tuo aridos et brutales sumus. Sine dul
cedine tua amarus sum. Tu medela infirmorum tu thezaurus
pauperum. tu es deus salvatorum. Sanctissimum lignum vite
sanare miseros. refove pusillanimos. iuva debiles. Di
rige devios. Tu pugnancium armatura tu pelagus gracie
ad te igitur dirigimus preces meas ut ex abundancia thezaurorum
tuorum nobis impetres sensum et intellectum ut contemplando
ingredi valeamus illas infinitas abyssos dolorum confusionem
atque misteriorum illius qui te professio sanguine suo consecrat.
Prepara ad omnes supplices oramus atque huius salutacionis
tradices. Ave rex spes unica hoc passionis tempore auge pyis ius
ticiam reisque dona veniam. Afflictus sum et humiliatus
sum nimis. Rugiebam a gemitu cordis mei. domine ante te omne desiderium meum
et cetera. In quibus sacratissimis verbis tres abyssos dominice passionis
misterium describuntur. Prima est abyssus incomprehensibilis pe
nalitatis. Ideo propheta dicit afflictus sum. Secunda est abyssus
incomprehensibilis humilitatis. Ideo propheta subdit. humiliatus sum
nimis rugiebam a gemitu cordis mei. Tercia est abyssus incomprehensibilis
utilitatis. Ideo subdit propheta. Domine ante te omne desiderium meum

Prima pars principalis dominice passionis de viginti quatuor
rebus que dolores mentales et pene corporales domini

Oracio

Ihu xpi oi catie ro[illegible] incomprehensibiles sunt

Primo quia primit cita dominicam pa[ssi]one[m] [illegible] incomprehensibilem abissum penalitatis · quia sunt vitas [illegible] ipse de se testatur · q[uod] afflict[us] sum et quis cogno[scere] sufficiebat dolores et afflictiones quas in sua persona sustinuit · hec cum et omnibus racionabus causis incomprehensibiles sunt ut nulla alia comprehende valeat incomprehensibilitate et abissitate in[ten]sitate eorum · 3a ad primo de ipso premitte[ndum] · considerando primo plenitudinem cognicionum 2o magnitudinem occasionum 3o multitudinem rerum · Tria cognita in xpi ubi fundabatur crux eius mentalis · 1o considerando plenitudinem cognicionum · ab instanti concepcionis sue ex unione dominica verbi 3es huius cognitiones in mente sua · primo cognicione preteritorum · 2o cognicione presencium · 3o cognicione futurorum · Hee 3es cognitiones fuerunt qui 3es altissimi montes super quos erecta et fundata fuit crux domini · de quibus psalmista ait fundamenta eius in montibus sanctis · Ergo patet quod inter cetera maxime 3a primit fuit congesta erat in mente · primo omnia peccata que contra deum in preterito patrata erant et in presenti committebantur et in futuro perpetrari debebat · 2o omnia tormenta que antea erant passi · tunc patiebantur et in futuro passuri erant · per inde 1o · 3o · Ergo itaque 3hus omnia que notum erat sibi eius · 3o cognoscebat omnia miseria suppl[ici]a et labores que sustinuerunt omnes predecessores iusti omnes tunc existentes · et omnes qui usque ad finem seculi futuri sunt · quorum omnium ipse caput erat · Et hec omnia supradicta et omnes 12 duplicatus rerum et aspectus eorum · de quorum statu subditus simul plenius clarius magnitudinem distincte vidit aliquando qualiter alia mens humana possit intelligere aliquid singulare · Tria ex quibus formabatur mentalis crux xi · 2o considerando magnitudinem occasionum sue cruciatus sue · Tria siquidem semper fuerunt in xpi in hoc seculo quod advenit ex quibus formata est mentalis crux eius · 1o fuit immensus amor · 2m fuit immensus dolor · 3m immensum gaudium · Nam sicut duo ligna inter se separata constituunt crucem que in medio clavo nectatur · sic dolor et gaudium constituerunt xpi mentalem crucem ut gaudium erigatur in altum propter honorem divinum et dolor per transversum propter nostrum flagicium · Et hec duo in amore quasi in clavo medio connectuntur · Sunt post eius ab ipso amore ista duo equaliter oriantur tamquam a principio radicali · Primo igitur immensa ab omni creata natura immensitas divine caritatis fuit immensus amor a quo processit · Nam tantus excitavit quantum ad deum et ad proximum amor fuit

[illegible] eius fuit unitus verbo personali unione tota capacitas nature ipsius omne ex personali unione dilatata exhibit tota amore repleta fuit · ymo totus fuit in verbo amor · 2o causa mensura et magnitudinem divine caritatis tanta fuit · quantus excitavit dolorem in mente eius et penam in carne · [illegible] intelligencia [illegible] est secundum alex. de ales p. 3 · Dolores qui fuerunt penales maxime propter duo · 1o quia carnem non nostram [illegible] 2o quia carnem non voluntatis naturale sensualitatis insup est non [illegible] · quod dicitur nata a doloribus pene · Nam pene variantur in corporeis membris secundum penarum [illegible] diversitatem et membrorum vivacitatem et sensibilitatem · Dolores vero variantur in mente secundum eius vivacitatem atque naturalem et animalem disposicionem · Tercio secundum varietatem obiectorum ipsorum dolorum · Multiplex membrorum pena in momento per dolorem mentis [illegible] atque dolor mentis quasi absque mora per penam ipsi corporis [illegible] · Ex quo patet quod omnes mentales dolores xpi qui ab instanti concepcionis sue in mente eius per indicibiles et innumerabiles plagas [illegible] resolvebant in corpus suum sanctissimum · secundum diversitatem obiectorum dolorum ipsorum · Et omnes eius corporales pene secundum eorum diversitatem et acerbitatem in eius mentales dolores modo inexplicabili resolvebant · Denique quantum deum et proximum adamavit tantum sicut dicitur de iniuriis irrogatis atque iniquitatis doluit et penam sensit · 3o [illegible] inestimabilis mensura et magnitudo divine [illegible] fuit immensum gaudium ipsius xpi · Nam secundum alex. de ales p. 3 apposita fuit in[illegible] quia fuit in parte rationis voluntatis et placitus · Inestimabile tamen erat gaudium et dolor tanto in superiori parte anime eius in qua [illegible] fruebatur · Nam quanto dilexit deum et proximum tantum dolebat et letabatur · dolore de iniuriis offensis et offensionis · Non utique fuisset utrosque dolor neque causa gratus deo si doluisset invitus · Quemadmodum sicut aliis fruebatur virtutibus sic et ista fruebatur suarum virtutum summa comoditate · in hunc dolorem sic in re [illegible] placidissime et inse[illegible] inestimabiliter perdilectus toto mentis fervebat conatu amplius addi posset · quia licet omnes iniurias tum sine impias [illegible] Illis gaudebat atque conabatur tota voluntate ita nulla omnino et quod maius est in hoc [illegible] non minus doluit per malum demonum et dampnatorum licet ad eos redempcio non respiceret · quam per culpa electorum suorum ymo tanto amplius quanto eorum malicia maior quam iniuria dei continebatur in eis · Duodecim rationes quare incomprehensibilis est crux xpi xi · 3o considerando multitudinem racionum · ex quibus dolor eius tante magnitudinis fuit quod apud humanam et angelicam intelligenciam incomprehensibilis erat · hec quippe dolore

"fm"

sic porcio est ab instanti sue concepcionis dum vixit zitrare in solu
sic mens eius plena fuit ac per multis et ualidis penas
in extremo sui humanitatis esse resoluebat. Sed veritatis obiectorum
diuisorum sic porcio est. Et licet multe hu dolores non dani
possint tamen ad primos .12. subiungens que .12. fructus ligni
vite iuxta dicit ... hic sicud lignum quod xpc est ex ultra
fluuis ... humilitatis ... et diminutis ... di
latantis per singulos menses afferebat hos .12. fructus ...
fructiferos nos sic ... ultra ... despicit. Ad
huius gustandum hortatur apostolus ad philip .2. cap. ait Hoc
enim sentite in vobis quod et in xpo ihesu. Et sicut videndo peccata pre
terita et futura ... .12. duplicitatis nos amando dolebat
et letabatur ex amore dolens. qui dicere velut apostolus ro
tamen in uno ... aie vere vel visus et gustus ... et cum
omnibus quibus ... sentite amorem eius dolorem et eius gaudium
dolendo. Et pro eo ... in ... Hos .12. fruc
tiferos nos per ordinem subiungam. Prima racio est offensio
nis. 2a ignoracionis. 3a recessionis. 4a turbacionis. 5a
compassionis. 6a ... 7ma desolacionis. 8a ...
9a ... 10ma ... 11a obliga
cionis. 12a ... Vnde merito ... Omnes fluctus tuos induxisti super me. ...
ait ad patrem ... Et alibi idem ait Veni in altitudinem maris
et omnes passiones ... et tempestas sic multis dimersit me. ...
... mortuus per ... Ergo ego quid ... oculos
... ad ... vexillum. Et ... suauissimos
fructus huius vitalis ligni ... lapides preciosos ... splen
dens contemplacionem in ... Et ... dextero cor
nu ... et in ... alios ...
Et sic porcio .12. fructus ... medulle ... Et ut
... .12. ... dividetur in
duas ... .12. duplicate nos ... ihesu
in ... nos ... hoc ... in ... conspera
lando ... conuersabatur et ... di ... iuxta va
ticinium Zach. ... ait Erit dies vna que nota est domino

Articulus primus ... de ... racionibus ... xpc
fuit incomprehensibilium dolorum ... ... pona
... ... prime racio. Prima racio capitulum primum

Prima autem racio est offensionis. Duos hic aspectus quos
gerebat in mente suo. primus ad dilectionem dei. 2us ad di
lectum proximum. Primus aspectus erat ad dilectum deum
proinde quantum dilexit eternum patrem. tantum doluit de qualibet

offensa eius. Et quantum dilexit ... tantum doluit
... ignominiam. amplius tamen dolorem suscepit pro qua
culpa quantum erat ... iniuria et quantum
iusta ... emenda. Et si unius mortalis iniuria infinita
est ... quanta erat omnium ... ad quamlibet ... iniuria seu ...
... aspectus. ... de fi
lio ... qui si dilectum patrem ... a vilissimo ribal
do per lutum et stercora per capillos et barba ... tra
here ... et ... quanta ac
... replet. Vnde quantum diligebat eum. ac quanto igno
... tractare. multo presenti ... ut ...
... Vnde quantum
2us aspectus xpi erat ad dilectum proximum.
dilexit eos qui ... offendebat patrem. tantum dolebat de
tali offensione. Et ut ... filij imperatoris
si tanta ... ad illum ribaldum ... se ...
... ut ... illam ... imputaret ad
penam. quanto dolor multiplicaret in corde eius ...
duobus affectibus ... ait ... filij eius orphani et uxor
eius vidua. ... dolor ...
ex morte ... quia orbati patre sunt ... ut ...
... dolor. amor ad deum et proximum.
Et dolor de multis offensa dei. et de dampno offendentis proxi

Secunda racio est ignorancionis. Secunda racio capitulum 2m.

Duos alios aspectus erat in mente ... huiusmodi
... quia videbat illud ignorare duo. Primo quantum
fuit beneficium sue humanitatis. 2o quantus in assumendo naturam
humanam fuit amor sue immensissime caritatis. ... hu
mani ... Hos in ... in ... xpc ... cognos
cens tamen dolorem in mente sua de illis assumpsit. quantum erat
beneficium sue humanitatis. et quanta in hoc fuit magnitudo sue
caritatis ... et carne assumpsit ... mori
voluit. Et quia ... vel ... possit
magnitudinem beneficij assumpcionis ... humanitatis ... incompre
hensibilitate in hoc ... sue immensissime caritatis. ...
Ambrosius ait. Tristis erat quia paruulos nos relinquebat. par
uulos inquit id est de ... beneficio ingratos. Tercia racio capitulum 3m

Tercia racio est recessionis. Duos alios aspectus erat
in mente xpi. Primus quo intelligebat magnitudinem pe
ne ex ... debebat. 2us quo agnoscebat quantum
diligebat seipsum quem debebat mori. Ex hiis duobus aspectibus
in mente eius ... quanta erat pena ex qua moritur

"erat"

"mori"

erat. et quanto erat amor quem ad se ipsum habebat. Ex hoc igitur
dupplici aspectu dixit 26 c. Tristis est anima mea usque ad
mortem. Quia video penam quam debeo sustinere, et ad
eam quam me diligo et teneor me diligere. Et quia natura hu
mana non neque totum genus humanum sufficiebat hec intelligere
et contemplari atque sustinere. Ideo omnium electorum christi condoluit
sicut deo in assumpta natura pro humana genere pateretur. Unde sicut in a
... sic et in hoc omnium electorum suorum supplet defectum to
tum sicut in gratia. amore deo et christi de tanto beneficio electis col
lato. Et in se ipso nos omnes fecit recognoscentes. in quo et nos
reputamur plene grati de beneficio redemptionis. et de conformi
similitudine mortis eius. Capitulum 29 quinte partis ubi po
nuntur 3 alie rationes quare dolorum atque penarum eius
fuit incomprehensibilis magnitudo. Secundo addantur
3 alie rationes. Quarta ratio capitulum primum.

Prima ratio est reiberationis. Duo autem aspectus
erant in mente christi. quorum primus ad sue dilectissime matris
amorem. quorum secundus ad sue amorosissime matris dolorem. Ea
enim intelligebat dilectissimam matrem suam super omnes alias crea
turas ex suo amore inenarrabilibus doloribus plenam.
tamen in mente sua dolebat quantum suam amorosissimam ma
trem diligebat. Et quanti dolores erant in corde virginis
matris. secundum beata virgo in cognitione omnium dolorum christi
illustrata fuit. et in caritate ... ad filium fuit sublimata.
tantum de eis doluit. quantum statum in mente excellente requi
rebat. Et hoc totum dolores contra mentem filii sagittabat
... in persona domini ait. O vos omnes qui transitis
per viam attendite et videte si est dolor sicut dolor meus.
Ex hoc dupplici aspectu considerato. Quinta ratio capitulum 2m

Secunda ratio est compassionis. quia cum christus caput erat omnium electorum.
Secundo quod alii aspectus erant in mente eius. quorum primus ad
omnium membrorum penas. quorum secundus ad omnes aliorum salvandorum labores
et meritoria opera. Ex hoc dupplici aspectu. tantum in anima eius
generabatur dolorum. quante erant omnium membrorum pene. Et quante e
rant omnium aliorum iustorum laboriosa atque meritoria opera. Nam
omnium membrorum dolores per compassionem sicut ita suscepit christus quod
multo amplius et dolorosius fuerunt infixi in corde eius quam in mem
bris que ea sustinuerunt. Nec non et omnium electorum labores. non so
lum et generaliter excepit in corde suo. sed et similiter singulos multo
distinctius atque perfectius quam illi qui in se ipsis illas susti
nuerunt. Unde in persona domini de hoc dupplici aspectu propheta ait

Sicut aqua effusus sum et dispersa sunt omnia ossa mea. ossa quidem
fortia membra excitanti sanctos propter tormentorum asperitatem
dispersos dixit. Alii vero electi quasi gutte sudoris christi
propter labores eorum de eius corpore fusi sunt. quod omnes in christo sangui
neo sudore misticè diriguntur. Nam sanguinis ad martyres
et sanguineus sudor ad ceteros electos et iustos communius adaptatur.

Tertia ratio est infectionis. Alios quod duos. Sexta ratio capitulum 3m
aspectus habuit filius dei christus quorum primus ad omnes mortales culpas
quorum secundus ad omnes infirmitates ... Ex hoc dupplici aspectu tantum
in anima sua dolebat. quot et quante erant mortales culpe per
quas sciendebantur membra eius ab eo. Et quot et quante erant in
firmitates mortales et corporales suorum peccatorum membrorum. Et
de hoc dupplici dolore ... ait sermonis mentem fuit gladius. scilicet
mortalis gladius culpe membra domini scindens. Et dominus mor
talis est ut talibus infirmitatibus membrorum qualibet infirmatus. Sciendum
quidem excessum doloris sunt ratio ... ex ... gratie
capitis quod redemptio et emendatio est omnis mali quod inflic
tum fuerat per peccatum. Postea assumpsit deus hec omnia lamenta
da et deploranda ut sua non quod ad committendum quia peccatum non
fecit sed ad persolvendum et satisfaciendum. quia ad hoc venit tamquam
quod omnium personam induit et pro omnibus satisfecerit. Unde misticè
dicitur quod ipse est magnus peccator et penitentiam pro omnibus
et in omnibus per eius prima gaudium est in celo plus quam super omnibus
ordinibus angelorum qui digna penitudine non egerunt.

Capitulum 30 prime partis ubi ponuntur 3 alie rationes
propter quas dolores et pene christi incomprehensibiles
extiterunt. 3o subdantur 3 alie rationes. Septima ratio capitulum 1

Prima ratio est deformationis. Circa alios duos aspec
tus habebat christus in anima sua quorum primus erat ad anime dignitatem
quorum secundus ad anime similitudinem. Unde videns horrendam defor
mitatem quam contrahit anima ex perpetratione mortalis culpe. tantum
doluit de illius deformitate quanta erat nobilitas seu for
mositas imaginis anime ad imaginem dei formate. Et quanta erat
excellentia similitudinis imaginis dei in ea. Unde Trenorum
admirans stupefactus est in persona domini ait. Denigrata est super
carbones facies eorum. scilicet quantum ad imaginem et quantum ad simili
tudinem. Cui in christo est legittimus amator sponsus ... di
ligens animam decorum in doloribus et angustiis suis totum
se ... et totum se per amorem mallicam ... in
fudit ut faceret de sua lavacrum ad lavandum et delendum tan
ta turpitudines et maculas peccatorum imaginis et similitudinis anime

Et quis exprimere posset dolorem animae Christi conspicientis horrenda
turpitudinem maculam animarum nostrarum. Secunda ratio capitulum 2m

Secunda ratio est fornicationis. Duos enim alios aspectus habebat
in anima Christus. Primus erat ad amorem quo animas sponsas
suas amabat. 2us erat ad multitudinem animarum fornicantium spon-
sarum suarum quas diligebat. Videns igitur Christus quantum
animae sponsae decebant esse castae ipsi castori. Ideo propter hoc spirituales
fornicationes earum considerans tantum dolebat quantum eas sic
sponsas diligebat. Et quot erant animae fornicatae quas dili-
gebat. Unde Jeremiae 3 c. in persona Christi sponsi earum inquit: Tu
autem fornicata es cum amatoribus multis. Considera per
exemplum. Si quidam rex magnus et fortis decorus et in omnibus
donis et gratiis completissimus ~~completissimus~~ duxisset mane
et ancillam pro una de ascendam sponsam ac regnum de nobilis-
simam constituisset et illa in conubio suo quendam ribaldum et
leprosum acciperet et amaret et de stercoribus eius tota sua facie
deturparet et sic diceret sponso: non desiderabo me quia
talia fecit me ~~...~~ haec non potest. Multus esset dolor illius
sponsi. Verbo doloris Christi ipse maculas suae sponsae cum dilatione
fornicationis et ... sponso de meliis facie ondentis

Tertia ratio est contrictionis. Duos insuper alios capitulum 3.
aspectus habebat in mente Christus. Primus ad magnitudinem
peccatorum. 2us ad multitudinem eorum. Ex hoc duplici aspectu
tantum in mente sua dolebat de offensionibus damnandorum
quanta erat peccatorum multitudo et magnitudo ipsorum. Propterea
Jeremiae Tren. 2: Magna est velut mare contritio tua. Nam in mari
et peccatorum magnitudo et ipsorum multitudo figuratur, quia magnum
est multum est. Nam magnum in quantitate et multum in quantitate nu-
merata. Et si unius mortalis culpae tanta quantitas est quanta est
omnium aliorum ad quam etiam mortale culpa dolorem ~~...~~ suus
respectu habuit summe. Propterea cum venit regnum gratiae re-
parare et culpa mortalis quantum in se est totum regnum gratiae dele-
at. Hoc est quia tantum conspicit mortale horrorem habuit et propter eo
dolens quantum magnitudo et multitudo peccatorum mortalium graviter
deles. Et cum ipse sit summe ... totum gratia videatur non
ad ... est nulli ope ... divino ... Hoc est quod habuit
horrere culpa sic destructivam totaliter sui esse. Et suae
... in ... humanae naturae. Sed cum ipse venit ut
solutor omnium debitorum nostrorum et liberator ab eternis pe-
nis. Ideo ut nos de omnibus liberaret pro qualibet mortali
culpa tantum dolorem habuit quod dolorem divinae iustitiae exsolveret

correspondentem. Hoc siquidem requirebat divinae iustitiae inflexibilis recti-
tudo et ipsius redemptoris in ratione satisfaciendi integra
plenitudo ut sic nihil maneret impunitum a divina iustitia
nec remaneret insolutum a divina misericordia. Ac propter hoc utrumque ho-
noraret in summa excellentia. Dicit Gregorius ... propter hoc
ubi ergo ponitur 3 alie rationes quare incomprehensibi-
les fuerint dolores et penae Christi. Ecce supra addantur
etiam 3 alie rationes. Decima ratio capitulum 1m

Prima ratio est privationis. Duos enim alios aspectus
habuit in mente Christus. Primus ad gloriam beatorum. 2us ad dam-
nabilitatem eorum. Et inde dolebat dominus Jhesus Christus aspiciendo
omnes quia propter peccatum exules erant a gloria paradisi. Quantum erat
bonum regni gloriae quod amittebant. Et quanta damnatio
erat illis privatio eius quam incurrebant. Unde ambobus aut
tristis erat et hoc propter primum. Et tristis videbat et hoc propter
2m. Non propter sua passione sed propter mea dispersione. O inesti-
mabilis amor Christi. Considera cum quanto affectu propter nos
inimicos suos sibi totis viribus repugnantes sine sua
utilitate tot et talia tollerando crebat ad caelum. Unde Lucae
12 c. ait: Baptismo habeo baptisari et quo coarctor usque
Secunda ratio est obligationis. Alios quoque Lucae capitulum 2. perficiatur
duos aspectus habuit filius dei Jhesus. Primus erat ad sup-
plicia damnatorum. 2us ad odium inter deum et peccatores
damnandos irrevocabiliter quantum enim tantum in mente do-
luit pro eternaliter damnandis quia erant tormenta eorum eternaliter du-
randi erant. Et continuum odium erat inter eos et deum eternaliter
quantum habitu ~~...~~ et in prima dominus ait: In tenebrosis col- Tren. 3
locavit me etc. Primum sicut mortuos sempiternos etc. 2m

Tertia ratio est abbreviationis. Alios insuper habebat capitulum 3.
duos in anima Christus aspectus. Primus ad multa sua sitisse penas.
2us ad fenectum sue perfecisse tempus. Propter quod tamen in mente
sua doluit quia non poterat in ~~...~~ perpetuum durare
quantum intelligebat se dolendo mereri et continuum cognos-
cebat suum meritum in fenectu augmentari. Unde dolendo
per aliquid modum quia non poterat eternaliter durare meruit apud
patrem tristis si fuisset eternaliter duratus. Propterea Isaiae 53 c. ait:
Vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portavit.
Ergo ut nobis acquireret suam gloriam supremam honorem in deo deum
constituendo per voluntatem et desiderium dilatabat totam
vitam suam ad quoddam vivere infinitum et ad tollerantiam
infinitae materiei mediis quando se totum ad quod ... ponderat

del Xpm & ad obiectum mixtum mortis culpe ut suo eterno
patri pro peccatis satisfaceret. & mixtum petoris ut nos cum deo
peccatis pacificaret, et mixtum rone ut nob' ea pro peccatis
fabricaret. Sz & pro sui eterna sua dilata & [struck] infini
ta volu(n)tatem ac si ope perfecisset plenissime accepta ad
ad qd / omne d(e)i & ad qualibet volu(n)tas dilatabat. In hiis sz roi
bus duplicatis claescere pt q p qualibz roe ex xo ta
immensi doloris fuit ut p ea apparet intellectum huiusm multi
pluerunt pene i infinitum mortis manerent. Tercia tn o
biri pot q metalus ex xo non sic immensi doloris fuit
pa obiectio Primo obiicit q xo tanta aperte & clare intellige
bat quaslibz roes p quas peccatores i eternum perdituros. ulta
q alia a deo permissa pt q mens eius sic detum e cruciabat
q non debat mens illius a pena volu(n)tatis i aliquo distordare
Ila manifestum e q os celestes quies volu(n)tati dime i oibus sicto
formes. Sz & xo viator & comprehensor erat. Hec q pz q aplus
qs reti beati dime volu(n)tati conformis debat ee. Ad qd di
cendum q volu(n)tas xo duo hebat obiecta. q prim erat dim
di q 2m sensualitas sui. Sz prm obiectum conformabat
beneplacito di. Attn ps eius volu(n)tatis que convertebat ad
sensualitatem illius tristabat & gaudebat aplius & mag
sm sapiaz sua iuxta proporcionem obiectorum & aspectuum ad
quas mens sua convertebatur. Ptea ex dicto pt q eternus
pt hc volebat vz q filius suus doloribus repleretur atz do
let quo & qm ipse dolebat de hiis q verebant i die
iustie glaz Ila cognitum erat ho. p dolorem paciam mebat
Ila nc ipse ob aliam cam carnem nram assumpsisset nisi ut de
bita nra solueret. nrta nob acquireret & premia vite eterne
largiret. **2a obiectio** 2o obiicit pt q hoi xo dolores de qbus
pdictum e quencumque & multitudine i penas infinitam ma
nerent mortis. Sz & xo nisi semel potuit mori & de nrte
sed xpo sz duplicatas roes de qnibus pdictum e q simp
dex dolores debebat eu i momento & subito interfe
cere nc corpore pena qm mortis potuit sustinere. Ad hc di
cendum q ho ex dolore mori non pt nisi dolor converter
aliter ponabat intractabilibus doloribus. Sz xo ita re
mittebat eos qntum sensibus sui corporis nec pti aliqui
sensitiue. ita q an tps ab [struck] eo ordinatum possent

illu corpali vita privari. Erat mirabilis i potencis aie ipi xo
tata virtus atz ptas & dnium liberi arbitrium tenendo os
potencias suas fixas i qtra adhenerant omnium stupendorum as
pectuum & obiectorum quantumcumque requirebat rigor dime iusti
cie & rectitudo utriusque meritis sue & reatus culpe & male
nice. Pmisse dicitur pt q ho ex vario r(es)p(ect)u sepe de eadem re
letatur & contristatur. Sic vnde pz d filio cuta nobilis prius sa
cra religiones intrante. Ila talis pt sm sensualitate
contristatur q dilectus filius suus a se recedit & ab eo totaliter separatur
& tn ratione letatur q videt illum dedicatum huico dei. Pre
si utroque vir ex eadem re dolere pt & gaudere & solitus sui
corporis & ptibus sensitiuis ex diverso r(espect)u gaudere gaudium & do
lore. Sed q ex ead re plus & min ho gaudere pt. Quato
ns apls dns ihs xc i virtutibus summis potuit d(e) ead re
valo ex ro aplus l mn dolere atz i summo ee gaudere. Vn
s augustinus de spiritu & aia inquit. Cu aia dicit considat ut
aia & sic ha clarior ad membra q vivificat & hc mo peni
ebat xc. Vel considat ut spus & sic fruebatur. pt dolebat
3a obiectio 3o obiicit pt q i xo hore progressio huiue salu
tis quam seq gaudebat ex sua morte pt suprne restauracio
civitatis & accelacio veniis 3a die & acceptacio volutatis
pene. Nrta & hoi precedens i ipo calis sue debuerit minu
ere doloz i xc. mette & nc nd tm immense dolere. Ad qd dicendum
q oia ista debuerunt ei augere doloz. Cu n hec oia ex xo do
lore acquirerent tm dolorem debuit xc assumere & tm de
buit sd dima sapia infundere quantum sufficiebat ad pdicta
oia qrenda. Ptea si d sua morte non fuisset tales
gre subsecute numquam voluisset non solum tm doloz sz etiam
nil dolorabile sustinere. prm quanto videbat vicinius terme
sua istae. tanto noiut q p tpe passionis vite & maxime pas
sionis illate ampliore oportuit angustia assumere. ut
possit illorum [struck] doloz a dima sapia dispositorum
exigere iusticia mensura immensurabile adimple. Et qa sic
ex dictis ita prm hq hmoi sz doloz i amore commensu
ratur. ut quato e aor arg tatn sit dolor de illius offensa. Et
xps ex unione dima estimabi dei amaret. Hec ipo
i cantus passibilis erat huiu dolere ita absq mensura. sic absq
mensura amabat. Vn ad intelligendum cam huius immensurabili
tatis hmoi si esset unus dbs infiniti doloris. Et ille dbs
doloris unietur xpo psonali. s unione & b dolores infinder

sicut e dbs infiniti amoris

cogita quantum dolet. Sic aliquis videt per quod dolores Christi
inestimabiles extiterunt. Verumtamen dicit sicut considerandum est secundum
Alex. de Ales in 3 q. 15 quia fuerunt in duplici Christo scilicet corpus et anima
et divinitas. Primo corpus quod fuit passibile simpliciter. Secundo anima que
erat impassibilis simpliciter, tamen erat passibilis secundum quid. Unde secundum
Damascenum: Anima impassibilis existens corpore inciso ipsa condolet.
compatitur et [illegible] non incisa. Tertio divinitas que erat impassibilis. Unde
Damascenus: Divinitas impassibilis eius corpori Christi non est compassa. Sicut
sole illucente in ligno si securis incidat lignum, insensibi-
lis et impassibilis remanet sol. [illegible] est nondum quod dicta est
inter pati Christi et nostrum. Ita secundum Hylarium: Christus de trinitate sic pa-
ti ex infirmitate et est pati ex potentie. Christus enim patitur et non
potest prohibere penam, patitur ex infirmitate. Qui autem prohibere
potest patitur ex virtute. Unde Damascenus ait: passio est [illegible]
omnis [illegible] in se passionum [illegible] infirmitates. Sed
passio est virtute nature sue, sed virtute nature sue natura est. Ne-
cesse autem pati est ex infirmitate. Hec Alex. de Ales. Unde Ysaia 53 ait
de Christo: Oblatus est quia ipse voluit. Et ad Ephes. 5 apostolus
dicit: Tradidit semetipsum pro nobis in oblationem. Item propheta
ait: Voluntarie sacrificabo tibi, atque illud [illegible] se obtulit
deo [illegible] suo.

Secundus principalis [illegible] passionis de excessiva humilitate et confusione passionis Christi ostensa per [illegible] causas [illegible]

Secundo principaliter circa dominicam passionem contemplemur incompre-
hensibilem abyssum humilitatis quia suam [illegible] propheciam
[illegible] humiliatus sum nimis, quod dicit excessive in humilitate. Unde
Luc. 9 dicitur quod in transfiguratione domini [illegible] apparuerunt Moyses et
Helias visi in maiestate et dicebant excessum eius quem com-
pleturus erat in Ierusalem, quia ibi complevit [illegible] amore excessivum
quem habebat ad nos [illegible] quem assumpsit et sustinuit non solum
excessivum dolorem et penam sicut predictum est. Unde excessivam
ignominiam et confusionem sicut nunc dicetur. Ita quod [illegible] deo
tali morte dampnatus sit abyssus fuit stupende humilitatis.
Hic est ille excessus et transgressio de quibus humanum genus pro
se [illegible] dominus ait: Recordare paupertatis et transgressionis mee
[illegible] meorum stuporem [illegible] dilectionis dei [illegible] nos [illegible]
[illegible] Unde [illegible] dicit: humiliatus sum. Tanta ergo abys-
sus humilitatis [illegible] est causam pas-
sionis et mortis eius. Primo causa a qua. Secundo causa de qua. Tertio
causa secundum quam. Quarto causa ad quam. Prima causa a qua est causa efficiens.
Secunda causa de qua est causa materialis. Tertia causa secundum quam est causa forma-
lis. Quarta causa ad quam est causa finalis. Consideremus
igitur circa dominicam passionem primo causam efficientem, secundo causam

materialem, tertio causam formalem, quarto causam finalem. Et iuxta has quatuor causas secundum
[illegible] intellectum loquitur Christus: Humiliatus sum nimis. Et in
quolibet articulo huius 2e partis potest esse thema ad loquendum de abys-
so humilitatis passionis Christi.

Capitulum primum 2e partis in quo [illegible] demonstratur magnitudo obprobriorum mortis Christi ex respectu efficientis

Primo igitur dicit humiliatus sum nimis propter causam efficientem.
Ut autem aliquantulum intelligas stupendam abyssum humilitatis
Christi pacientis contemplare causam eius efficientem, [illegible] fuit passionis mor-
tis et [illegible] stupenda abyssus [illegible] obprobriosissime mortis.
Et hec ex septemplici respectu seu ex septemplici ratione. Primo
ratione religionis. Secundo ratione [illegible]. Tertio ratione agnitionis. Quarto
ratione unionis. Quinto ratione sollicitudinis. Sexto ratione ingra-
titudinis. Septimo ratione familiaris [illegible]. Prima ratio [illegible]
Primo [illegible] ratione religionis fuit mors Christi abyssus obprobrio-
sissime humilitatis. Solus enim iudaicus populus erat in toto orbe
terrarum sub cultu unius dei, atque dei populus appellatus. Ma-
ius ei vituperium est a verum deum colentibus quam ab ydolatris
et infidelibus pati. Propterea in persona domini propheta ait: Amici
mei et proximi mei adversum me appropinquaverunt et steterunt.
[illegible] amici mei [illegible] cultu unius dei et [illegible] proximi mei
quia ex semine Abrahe adversum me appropinquaverunt scilicet persequendo
et steterunt scilicet [illegible] a me [illegible] crudeliter occidendo. Secunda ratio [illegible]
Secundo ratione [illegible] obprobrium est mala [illegible] qui re-
ligiosi et status [illegible] et [illegible] existimantur [illegible] a [illegible] et ab
[illegible] et publicanis pharisei [illegible] religiosiores et [illegible]
status existimabantur [illegible] dei et maxime opere illorum
mortuus fuit Christus. Ita Joh. 18. Interrogante eos Pilato
atque dicente: Quam accusationem affertis contra hominem hunc? Responderunt
et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor non tibi tradidissemus eum.
Quasi diceret: hec tibi sufficere debet quod nos [illegible] tante auctoritatis et estima-
tionis cum tanta solemnitate eum tibi tradidimus dignissime morti dap-
nandum [illegible] ut [illegible] quod lamentabiliter Osee 7 dominus ait: lamentabiliter
Ego redemi eos et ipsi locuti sunt contra me mendacia. Tertia ratio [illegible]
Tertio ratione agnitionis [illegible] hec quidem [illegible] ignominio-
sum [illegible] obprobrium pati ab intelligentibus et peritis [illegible] ab ig-
norantibus et [illegible] cum doctorum et [illegible] in malefactio
detestacio et reprobacio [illegible] reputetur. Christus autem
a doctoribus legis et scribis voluit reprobari et condempnari ut
[illegible] fundaret fidem [illegible] sue [illegible] fidei atque reprobaret
sapientiam huius mundi. Unde de talibus doctoribus et scribis [illegible]
[illegible] sapientiam dei propheta ait: Turbati sunt et moti sunt [illegible] omnis
scilicet tempore passionis Christi et omnis sapientia eorum devorata est scilicet ab invidia

et furore est sic. 1 ad Corinth. 1. apostolus attestatur Quod stultum
est dei scilicet ignominia mortis christi sapientius est hominibus Et paulo
ante sequitur Perdam sapientiam sapientium et prudentiam prudentium
reprobabo scilicet per formatam fidem et misterium veritatis Sta
raro c. 2 Tercio racione concordie et unionis ignominiosa quidem
est concordie et a toto populo crucifigi. Quia si solum a quibusdam
in discordia plurimorum in nequicia delinquentibus inde sic
et videatur ab omnibus manifesta et clara quod non possit tergi-
versacione celari vel defensari. In christi quidem necem consense-
runt et convenerunt maiores et minores. Maiores quidem. Iudei atque
gentiles ex utraque maiores et minores. docti atque ignari
religiosi atque seculares ¶ Primo enim ibi fuerunt domestici et affines
ut iudas et iudei Unde zach. 13 in persona domini ait His pla-
gatus sum in domo eorum qui me diligebant id est diligere debebant et
diligere non debebant ¶ 2o fuerunt ibi extranei id est gentiles et romani
milites Unde in persona domini ait psalmista Quoniam alieni insurrexe-
runt adversum me et fortes quesierunt animam meam et non propo-
suerunt deum ante conspectum suum Et item Quare fremuerunt gentes et populi me-
ditati sunt inania ¶ 3o Fuerunt ibi nobiles et magnates
sicut pilatus et herodes Sicut psalmista testatur dicens Astiterunt reges terre
et principes convenerunt in unum adversus dominum et adversus christum eius ¶ Quarto
fuerunt ibi servi et ignobiles Unde Job 30 in persona domini ait
Filii stultorum et ignobilium et in terra penitus non parentes nunc in
eorum canticum versus sum et factus sum eis proverbium ¶ Quinto fuerunt
ibi pontifices atque scribe et pharizei Unde Joh. 11. Collegerunt
pontifices et pharizei concilium adversus ihesum ¶ Sexto fuerunt
seculares et layci Unde Joh. 19 ait Tolle tolle crucifige eum
verba omnis plebe et populi minoris ¶ Septimo fuerunt ibi mulieres
ut in ancilla accusante petrum ut patet Matth. 26
Hii omnes corde ore opere in christum maligne conspiraverunt ro c 7

Quinto racione sollicitudinis et importunitatis Cum enim
quidam scelestus homo morti adiudicatur. quanto ab omnibus
maiori sollicitudine traditur morti tanto illum exercuisse nego-
cia vite et graviora scelera perpetrasse indicium est. ac tanto
periculosius videtur esse mortem eius differre Contemplare igitur
mens devota quod dominus ihesus christus Primo media nocte in orto
captus ligatus et cathenatus deiectus et verberatus impetuo-
so furore ad domum anne adductus est et ibi examinatus
et a ministro impio cum blasphemia et alapa percussus fuit Secundo
eadem rabie furibunda a domo anne ad domum Caiphe
adductus est ubi quoque fuit illusus velatus et facie con-
sputus atque morti adiudicatus ¶ 3o a ~~domo~~ domo Caiphe
ad domum pilati eodem impetuoso furore crudeliter traxerunt
eum ubi accusatus et multipliciter diffamatus et a pilato diu custodie
commissus fuit ¶ Quarto eadem rabie furibunda et crudelibus
modis attractus fuit a domo pilati ad domum herodis. ubi
exutus veste alba indutus atque ludibrio habitus velut stul-
tus ¶ Quinto eisdem crudelibus modis ab herode ad pilatum iteratum
missus est ubi post multas examinaciones conflictus exutus denu-
datus et flagellatus et in regali solio derisorie constitutus
spinis attrocissime coronatus et arundine caput eius percussum
est ¶ Sexto sic a militibus coronatus et coronatus a populo postulatus
est atque crucifigi a populo acclamatus est. et tunc per pilatum adiu-
dicatus fuit ¶ Septimo tandem ebrio furore ad calvarie
montem deduxerunt eum. ubi eum crucifixerunt et occiderunt Con-
sidera ergo mens devota quanta sollicitudine et importunitate
Primo quanto impetuoso furore illum media nocte capientes
et hincinde velud ludibrium pilam iactaverunt ante matutinum
ut eum caperent et post ~~matutinum~~ matutinum ut eum occiderent
pro dormientes usque ad perfecerunt infatigabiles extiterunt
Illa vero eum per medium diei naturalis vivus passus est Hec ~~ex~~
quibus evidens est quod ebrio furore populus christum crucifixit est Unde
Matth. 21 c scriptum est quod populus clamabat. crucifigatur. Sed
videns autem pilatus quod nihil proficeret sed ad liberandum eum potius
furore populus lavit manus et tradidit eis ihesum ut crucifigeretur
Matth. 22. Ira non habet misericordiam nec erumpens furor Sta ro c 6

Sexto racione ingratitudinis Cum enim multitudo cum hominibus
cultus religionis et iniurias legis. multa beneficia ab uno
susceperit ~~ut~~ atque post ea beneficia illi in summo reperitur ingra-
tus. et si indignum sit quod populus in efficiatur ingratitudine
plenus. non tamen est absque argumento impietatis adversus
beneficia illum quod ideo finaliter recepta sit pietas talis et tan-
ta quod preponenda sit beneficiis eius factus. Primo quod a vi-
ris magne vite sicut et fame priora beneficia iuste oblivi-
oni debeat tradi Sic contigit beneficio christo Illa antiquitus cum
iudaicum populum sibi peculiarem constituisset ab egypti ergas-
tulo et a servitute pharaonis liberavit sicco pede mare
rubrum transduxit. manna celico in deserto xla annis pavit
legem dedit. et tuetur eos in columpna nubis in die et ig-
nis in nocte illos precessit. hostes eorum prostravit. terram
optimam eis dedit. prophetas eis dedit Denique ad omne
complementum ipse carnem de gente eorum assumens liberator

et saluator illorum venit Derisus p^{9} ad inuitada eius questus
pro predicacionibus instruccionibus et illuminacionibus demonum expulsi
onem, leprosorum atque omni infirmitati curacionem, pro mortuorum
resuscitacionem viciorum peccatorum dominacionem, regni celorum
declaracionem atque sacramentorum institucionem, manus in eum iece
runt sacrilegas ligauerunt illuserunt derisserunt flagella
uerunt et tandem tamquam malefactorum inter latrones
crucis patibulo suspenderunt et occiderunt propterea propheta in per
sona domini ipsius lamentabiliter ait ~~Retr~~ Retribuebant michi mala
pro bonis sterilitatem anime mee Et alibi dominus ait Posuerunt
aduersum me mala pro bonis et odium pro dileccione mea Et itaque
id est Et retribuunt mala pro bonis detrahebant michi quoniam
sequebar bonitatem Et Jer 18 c ipse propheta xpi ait Numquid redditur
pro bono malum quia foderunt foueam animam et perditam anime mee Re
cordare quod steterim in conspectu tuo ut loquerer pro eis bonum et a
uerterem indignacionem tuam ab eis

Septima racio ca^m 7

Septimo racione familiaris gressacionis grauius et igno
miniosius est pati a domesticis et amicis quam extraneis ig
notis et inimicis Audi quid de xpo prophete dicunt Et primo
quidam quid de iuda propheta in persona domini dicit Et homo pacis
mee in quo speraui qui edebat panes meos magnificauit super me
supplantacionem Secundo de reliquis apostolis delinquentibus eum ysa
63 c in persona domini ait Torcular calcaui solus et de gentibus
non est vir mecum Et item psalmista ait Elongasti a me amicos et pro
ximum a me amicum et proximum et notos meos a ~~miseria~~ miseria
Et item Trenorum 1 ait Quid dissipati sunt lapides
sanctuarii id est apostoli et dispersi Et Job 19 Noti mei quasi alieni recesserunt
a me Tercio generaliter de omnibus eciam in quo dominus miracula fecerat
David et id est septimo capitulo Daniel xpus et non erit eius populus Et iterum
psalmista inquit Considerabam a dextris et videbam et non erat qui cog
nosceret me non erat ad sinistram quia ibi erat beata virgo pro
peccatoribus orans secundum alios de aliis secundum paucos exponentes hec Ysa

Capitulum 2^m partis de septem aliis racionibus in quibus apparet magnitudo obprobrii mortis xpi respectu racione malis

Secundo eciam ait humiliatus sum nimis sed
Sciendum tamen male ut eciam intelligas aliqualiter stupe
dam abissum humilitatis passionis xpi contemplacione eius tamen ma
le que stupendo modo aggrauat vituperium mortis eius
et hec majorem ex prima alia racione Primo racione nobilitatis nature
Secundo racione forme Tercio racione sapiencie Quarto racione gracie seu
potencie Quinto racione fame Sexto racione sequele Septimo racione glorie

Primo obprobriosissima fuit mors xpi racione prima racione 1^a
nobilitatis nature quanto enim homo nobilior est tanto ignominia
sibi illata vituperabilior atque obprobriosior reputatur Sicut
patet in rege sic contigit et in xpo qui cum esset magnus in natura
sua est vilissimus in ignominia passionis apostolorum 2 c Johannes ait hec
est primus et nouissimus qui fuit mortuus et viuit Nouissimus
dicitur primus et nouissimus quia fuit mortuus et viuit Nouissimus
eciam propter contemptum abieccionem et obprobria hominum voluit esse xpus
quod tantas contumelias et probra in morte sua ab omnibus pati
voluit ut sicut peior nephario in medio latronum quasi ab
inter eos mori dignatus est Sed adauget atque abieccionis
vilitatem atque confusionis immensitatem altitudo potencie et dig
nitatis sue Cum enim esset filius dei primus in dignitate cum fit ipse
extremus per tanto contumelie et obprobria que protulit ignominio
sior multo existeret quanto dignitas erat in eo amplior Si quis
enim confusiones patitur non eque ferat cum non aequo animo
mereri ut magnus filius dei sed nec abieccionem pati posset Vis
audire eciam ultimum eius nobilitatem nature Audi Ysa qui 63 c
obstupendo ait Generacionem eius quis enarrabit quia absti
sed est de terra viuencium ait eciam Generacionem eius secundum eternam qua
filius potencia erat de patre sine matre Et generacionem eciam qua erat
de matre sine patre quis enarrabit Ysa eius gracia eternitatis a nobis
comprehendi potest Vn Jere 62 c in fine Ne laborentis non enim
comprehendens Cuius videbit eum et narrabit Et quis magnifi
cabit cum sic est a primo Nobilitas atque et gloria eius corporalis et te
poralis quia sic traxit a virgine matre super omnes reges duces
et imperatores sunt eciam secundum carnem Sic matrem ostendit ait
ut videlicet apparebit in Luc genealogiis contine
ri. Ubi prosperitatem mundi
alogie eius descendisse de se prauitate de se regibus
atque de se e se duabus secundum oracione sicut plenius in alio
de xpiana religione sermone 61 articulo primo et tercio ostenditur est
Et obprobriosa morte eius Ysa propheta subiungit dicens Quia absci
sus est de terra viuencium sed per tam ignominiosam mortem contra eum
sublimius natura sublimitatis eius alias nobilitatibus tamen dominum
tate quam humilitate Ex quo patet quod xpus gloriam aliorum sumpsit e fidem
bonum peccatorum alterius in dignitate infirmus in utilitate solis
gloria abiectus in ignominia passus ad philip 2 c ait Qui cum
in forma dei esset non rapinam arbitratus est esse se equalem deo
Sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens in simili
tudinem hominum factus et habitu inventus ut homo humiliauit semetipsum
factus obediens usque ad mortem mortem autem crucis Vnde ~~Mre~~ Vnde se
go Bernhardus ait Quanto fecit se minorem humilitate tanto se

endit maior bonitate Et quanto fuit vilior tanto est mirabilior
Secundo ratione forme. Quanto enim Christus est formosior tanto
deformitas magis stupenda atque deformis magis
apparet. Sed patet in facie hominis in qua deformitas citius est
quam in ceteris corporis membris. Certa autem speciositas fuit in Christo
propheta dicente Speciosus forma pre filiis hominum. Fuit enim in luce
splendor et lumen. Ecclesiastici 50 luce. Unde eum Ecclesiastici 43 capitulo de Maria
illuminans in excelsis domini. Ecclesiastici 24o candore [illegible] Sapientie 7 capitulo Speciosior
est. Candor est lucis eterne. [illegible] Ysaie 63 capitulo iste
iste formosus in stola sua gradiens in multitudine virtutis
sue. Et item Job 40 capitulo ait Circumda te decore et in subli
me erige te. Et ait propheta Pre filiis hominum quia licet de
pulcritudine eius acceperint omnes cum ipse sit speciei generator
Unde dicitur Sapientie 13 ubi loquitur de creaturis sic ait Quorum si
specie delectati deos putaverunt sciant quanto his dominator
eorum speciosior est. Et posset propheta dicere Speciosus forma
pre angelis dei quia eo omnibus speciosior est. Sed commendat Christum
hominibus propterea melius dixit pre filiis hominum. Cuius [illegible] quidem
pulcritudinis sue etiam et angelos est quod in eum desiderant
angeli prospicere ut dicitur i Petri 3. Et est pulcior secundum divinitatem et secundum
humanitatem. Unde eum in 5 c. Salomon ait Dilectus meus candidus
et rubicundus. Candidus quantum ad mediam humanitatis. Sed rubicun
dus quantum ad splendorem divinitatis. Et sequendo Salomon ait Ca
put eius aurum optimum. Per caput eius divinitas denotatur quia ca
put Christi deus sicut i Corinth. 11. Igitur hanc duorum pulcritudinem
in transfiguratione monstravit Christus sicut ait Matthei 17. Unde dicitur ibi
Resplenduit facies eius sicut sol. Vestimenta eius alba facta
sunt sicut nix. Per faciem divinitas designatur de qua Exodi 33
c. Moysi dominus ait Faciem meam videre non poteris. Per
vestimenta vero humanitas denotatur quia sicut ad Philip. 2 c.
testatur apostolus habitu inventus est ut homo. Certa autem fuit defor
mitas eius in passione in persona omnium prophetarum loquens Ysaie 53
c. dicente Non est species ei neque decor. Species dicit elega
ntia et debita commensuracionem membrorum quam non habuit Christus in
cruce propter nimiam extensionem membrorum. Unde propheta ait Dinu
meraverunt omnia ossa mea. Decor vero convenientia dicitur colo
ris et aliorum adiacentium. Et hunc etiam non habuit Christus in cruce
propter penam dolorum et ignominiam passionis. Habuit enim cutem
hispidam propter spineam coronam faciem timidam et pollutam
propter lacrimas atque sputa. Carnem lividam propter colaphos ala

pas et flagella. Unius sacri corporis fabrica sanguine cruentata
quia vulneratus est propter iniquitates meas sicut Ysaie ubi supra
sequitur. Et quia Christus in passione habebat aspectum et probra maiesta
tis dignitatis prosperitatis et potestatis et in passione ista fuere
abscondita ideo Ysaias subiungit dicens Et vidimus eum sed non habentem
in cruce et non erat aspectus sed magnificus sicut in [illegible] ab
scondito maiestatis. Et desideravimus eum sed a iudeis et no
vissimum virorum in vilissimum propter genus mortis [illegible] abscondito
dignitatis. Virum dolorum in doloribus plenum sicut ex precedenti
patet et hec est prosperitate. Et sciens infirmitatem sed per experien
tiam non tantum speculative et hec est potestate. Et tamen Ysaias sub
dit Et nos putavimus eum quasi leprosum in vile et abhominabile
tamquam leprosum propter deformitatem aspectus eius. Et item propheta in persona
domini ait Ego autem sum vermis et non homo in ita vilipensus et conculcatus
tamquam vermis. Obprobrium hominum et abiectio plebis. Est enim obprobri
um cum aliquid turpe homini imputatur. Ut enim Joh. 10 c. dicebant
contra Christum Tu homo cum sis facis te ipsum deum. Et sic sub hoc
titulo fecerunt eum esse obprobrium hominum sed peccatorum. Et addit
Et abiectio plebis sed iudeorum qui eo abiecto Barraban
petierunt. Ut Luce 22 c. dixerunt Tolle hunc et dimitte
nobis Barrabam. Tercia racio c. 3m

Tercio racione sapiencie. Quanto enim homo sapientior reputatur
tanto mors eius ignominiosa obprobriosior est. Sed Christus cum esset
sapientia dei patris non tamen a iustis et illuminatis sapiens puta
batur [illegible] ab ignorantibus et indoctis. Unde Joh. 7 Ministri
pontificum et phariseorum ad Christum capiendum missi redeuntes
interrogati [illegible] Quare non adduxistis illum. Responderunt ministri
Numquam sic locutus est homo sicut hic loquitur quasi dicerent Admi
rabilis gratia et efficacia verborum eius mentes nostras stupefecit
et miro modo detinuit ne caperemus eum. Hoc est quod Crisostomus dicit
quod ministri unum fecerunt tam in stupendo et efficacissimo modo loquendi
ipsius Christi quam in [illegible] ab eo dictis. Et in eodem c. 7o erat Christus
ascendens in templum et docebat et mirabantur iudei dicentes Quomodo hic
litteras scit cum non didicerit. Mirabantur iudei propter rem insolitam
Credebant enim eum filium Joseph fabri [illegible] in manuali opere
occupatum. Sciebant etiam eum in studio non fuisse exercitatum et
tamen videbant illum excellentissime docentem legis et prophetarum
testimonia proferentem propterea mirabantur dicentes Quomodo hic litteras
scit [illegible] quas videmus scire cum non didicerit. Tercia eius
[illegible] erat [illegible] docentis ut qui dixerant Sed
et turbas [illegible] mutati mirarentur. Et ait eis Ihesus et dixit

Mea doctrina non est mea sed eius qui misit me. q. d. Ista doctri-
na que est mea approbatione et subiectione non est mea per exercicium
vel acquisicionis humane sed data est mihi a patre. Christus enim secundum quod dei filius
divinam licet habeat eandem scientiam cum ipso patre tamen habet illam ab eo.
Secundum vero humanam naturam habet aliam scientiam scilicet creatam non tamen habet illam
per exercitium acquisitam sed ab instanti conceptionis sue infusam. Cum ergo
tanta sapientia prefulgeret tamen scribe et pharisei in vita et in morte
diffamaverunt eum. Primo in vita de insipientia naturali. Secundo
de insipientia accidentali. Tertio de insipientia spirituali et criminali. Primo
eum de insipientia naturali. Unde Iohannis x. dicebant Insanit quid eum
auditis. Et Marci 3. dixerunt Quoniam in furorem versus est. Secundo de in-
sipientia accidentali et legali. Nam Iohannis x. sic scriptum est cum dixerunt
Quomodo hic literas scit cum non didicerit. satis clare patet quod talis
admiratio partim ex despectione partim ex suspicione atque
mala interpretatione de hoc procedebat. Secundo apertius
ostendit Marci vi. de quo dicitur scandalizabantur in eo. Tertio
de insipientia spirituali et criminali illum hebrei reputantes.
Sic Iohannis 8. c. Samaritanus es tu dicebant et demonium habes ultimo
habetur. Secundo etiam in fine vite eius dicitur stulticia que est ultima
blasphemia quod deum affirmavit et condempnaverunt. Unde Matthei
26. Constitutus Ihesus coram Caypha principe sacerdotum illum
interrogante atque dicente Adiuro te per deum vivum ut
dicas nobis si tu es Christus filius dei vivi. Dixit Christus Tu dixisti. Ve-
rumtamen dico vobis amodo videbitis filium hominis sedentem a dex-
tris virtutis dei et venientem in nubibus celi. Et tunc princeps
sacerdotum scidit vestimenta sua dicens Blasphemavit. quid adhuc
egemus testibus. Ecce nunc audistis blasphemiam. quid vobis
videtur. At illi respondentes dixerunt Reus est mortis. Ex hoc enim
illum tamquam stultum cum latronibus patibulo affixerunt et confusione
ultima occiderunt. Unde Proverbiorum 30. Salomon in persona domini ait Stultissi-
mus sum virorum. scilicet in estimatione et sapientia hominum non est mecum. Non
didici sapientiam scilicet per acquisitionem et novi scientiam sanctorum. Et psalmista
deus tu scis insipientiam meam. i. quam tu insipientiam meam pa-
tior. Nam non timeo stultus reputari. mercator quia pro re
vili laborat ad mortem et pro precio magno expendit quod vi-
lissima merce. Sed deus tu scis hanc insipientiam meam quia
quod stultum est dei sapientius est hominibus ut dicitur i ad Cor.

Quarto vero talis gratia seu potentia miracula operandi
Quia miracula que fecit Ihesus in mortali vita fidedignum
et efficacissimum atque sufficientissimum testimonium perhibeant
divinitatis et humanitatis sue. Sic ipse Iohannis x testatur dicens
Opera que dedit mihi pater ut faciam ipsa testimonium perhibent de

me. scilicet quod sum deus et homo. Consideranda igitur circa miracula Christi sunt tria. Primo
sufficientia. Secundo conveniencia. Tertio potentia. Circa primum
sufficientia. Nam fuerunt sive divinitatis testimonium sufficiens fide-
dignum et maxime propter tria. Primo propter speciem operum. Secundo propter
modum. Tertio propter doctrinam. Primo propter speciem operum quia
transcendebant omnem potestatem create nature. Propterea fieri non
poterant nisi virtute divina. Unde Iohannis ix. A seculo non est
auditum quod aperuerit aliquis oculos ceci nati. nisi esset hic
a deo non poterat facere quicquam. Secundo propter modum. quia
propria virtute miracula faciebat. Unde Luce 6. Virtus de illo
exibat et sanabat omnes. Et secundo Matthei 8. Eiciebat spiritus
verbo et omnes male habentes curabat. Crisostomus ait Attende quantam
multitudinem curatam monstrant evangeliste. Unumquemque curatum
non enarrantes sed verbo uno pelagus ineffabile miraculorum inducentes
ut ex hoc ostendatur quod habebat deus propria esse virtute
Iohannis 7. [illegible] hec facit [illegible]. Tertio propter doctri-
nam. propter doctrinam qua se dicebat et dei filium asserebat
nisi vera fuisset neque ei divina virtus astitisset in miraculorum
patratione. Et hec est omnium racio fortior. Nam impossibile est tali
scelesta imitatio [illegible] est istud si non esset verum ipsum deum
fore testimonium per opera infinite virtutis que sunt miracula roborari.
Secundo consideratur in miraculis Christi conveniencia. Convenientes enim fuerunt
talia miracula facere propter duo [illegible] credere homines miracula operari.
Primo ad confirmandam veram doctrinam. Secundo ad ostendendum in homine
dei presentiam. Circa primum quod fecit ad confirmandam veram doctrinam. Nam que fidei
sunt humanam racionem excedunt. [illegible] de facili [illegible] racione probari
oportuit quod probentur per opera virtutis divine ut dum aliquis facit opera
que solus deus facere potest que sunt miracula credantur a deo procedere
quemadmodum litera sigillata sigillo regis ex voluntate regis manare
credatur. Per Christum miracula fecit que fuerunt quasi sigilla dei
in quibus se esse deum probavit. Et licet [illegible] diminuat fidei
meritum [illegible] auditoris [illegible] tamen melius
est eis quod per miracula convertantur quam quod sint in infidelitate perma-
neant. Unde i Cor. Sed apostolus ait Signa infidelibus data sunt
non fidelibus [illegible] ad fidem. Secundo ad ostendendum
in homine dei presentiam. Ut videlicet dum homo facit opera propria soli deo cre-
datur per gratiam habitare in eo. Unde ad Galathas 3. Qui tribuit vobis
spiritum et operatur in vobis virtutes. Utrique [illegible] esse Christum erat modo
manifestandum. Scilicet quod per gratiam deus esset in eo non quidem adoptionis
sed personalis unionis. et quod eius supernaturalis doctrina [illegible]
a deo esse demonstraretur. Tertio consideratur in miraculis Christi potentia.
Nam miracula fecit. Primo in omnibus spiritibus. Secundo in corporibus celestibus

C 3º i hoib3 Certo i creatur9 irronabilib3 C pº i an[gel]is spi-
ritib3 Quia ei effectu redemptois xi a[lia]z doctrine sue erat
nos eripe a dyabolica ptate 7 angelo[rum] glie socia[r]e. propterea
voluit demones a corporib3 huans sue ptatis impio eripe
7 expelle Jux[ta] id Joh. 12 Nunc princeps mundi h9 eicietur
foras Et sic angelos deuotis fac[er]e appare[r]e iux[ta] id ad
Colocen[ses] i° pacificans p[er] sanguine[m] crucis eius q[ue] i celis 7 q[ue] i ter-
ris sunt C 2º i corporib3 celestib3 de[der]u[n]t p[rae]s[tig]iu[m] mira[cu]la
fiet crucifixio eius eo[rum] cursu[m] in[ferio]r[um] multis causis q[ue]dam pe-
r cursu certu sola d[eu]s mutare v3. Propterea ad sua diuinitate
abundanter maxime queiens fuit i celis mira[cu]la operari Et hoc
est qd Dyonisius ad polycarpu[m] ait Cognosce o[mn]i no[n] aliu[m]
aliquem posse pati aliqd celestis ordinatois 7 motus n[on] ad
hoc cu[m] habeat motore[m] qui fecit oia 7 mutat fim sue s[er]mo[n]e
C iuxta maxime queiens fuit diuinitatis po[ten]tia[m] hre testio[niu]m
a celis na[m] cum eius infirmitas mirabat[ur] i terra Quia quide[m]
huit d[omi]n[u]s paruulus erat vagiens i p[rae]sepio s[ed] i[n]t[er]maxime dum
mortuus fuit i crucis patibulo. eo tempore ut 3 tpe ihu
desperatione i terris cristica phibet testio[niu]m i cel[is] C 3º i hoib3
mira[cu]la fecit. cecos illu[min]at. surdos fecit audire 7 mutos loq[ui]
sanat lunaticos. liberauit claudos. mundat leprosos. curauit
ydropicos. solidat paraliticos. expulit febres. eleuauit
curuos. extendit contractos. purgat fluxu[m] vi[s]ituos. et mo[r]-
tuos resuscitauit Joh[annis] c[apitulo] 6 c. septimo c. Ideo quociens intra-
bat i vicos et i villas et i ciuitates i plateis ponebant
infirmos 7 depcabant[ur] eum ut uel fimbriam uestimenti tange-
rent. 7 quotquot eum tangebant salui fiebant C 4to fecit
mira[cu]la i creaturis irronabilib3 C Primo i piscib3 i certo
proficua captura eo[rum]. sic legit[ur] luc[e] 5 7 Joh[annis] ultimo. et i pisce
que cepit petrus i cuius ore stateram recepit C 2º i pla-
tis cu[m] ad vbu[m] eius ficulnea aruit M[at]t[hei] 21. 3º i aere 7 aq[ui]-
lia ut legit[ur] M[at]t[hei] 8 imperat ventis 7 mari 7 fca e tranquillitas
magna C 4to i tpe passionis scissu[m] e velu[m] templi ad o[mn]i[u]m
denotandu[m] restauratoz legis. apta st monumenta ut insiuaret de-
notacione q[uod] p[er] eius morte[m] daret[ur] mortuis vita. terra mota
e 7 lapides scissi st ut denotaret[ur] q[uod] lapidea ho[mi]n[u]m
corda p[er] eius passionem deberent scindi 7 q[uod] totus iste modus
debebat ad bona passionem i[n] mouentes virtute mouere
Hec h[abe]m9 p3 xpi gra 7 ptas mira[cu]la operandi. q[uod] q[ua]nto ap-
paruit ao[rum]. tanto obprobriosior mors eius fuit ei ad a[nim]o[rum]
confusio[ne]m 7 q[uo]ntra ad negatore[m] q[uod] p[ro]dita mira[cu]la no[n] fuerit vera

Dominus (margin)

Puta M[at]t[hei] 21. dicebat alios saluos fecit seipsum no[n] pt saluu[m]
facere. satis q[uod] de xi miraculis dicta st potius dicerent p[er]
dicatoz suo modo breuiare lo[qu]e[n]s p[er] dignitate doctoris mei ipo xi la-
cius dicta sit 7c i sequentib3 obs[er]uandu[m] e Quinto vero 7

Quinto vero fame Quanto ei ho formosior e. tanto
mors eius obprobriosa magis infamis ab ignominiosa e
Quanta aut fama diffusa fuit de d[omi]no i[es]u xo an[te] passione[m]
sua tu[m] ex multitudine miraculo[rum]. tu[m] ex efficacia 7 admiran-
da doctrina eloquio[rum] suo[rum]. tu[m] ex admiranda quersatione illius
ex creaturis clarius p3 Nam luc[e] 4 c. Cum a magnis febrib3 sa-
nassz socrum simonis sequent[e] facta die egressus ihs ibat i desertu[m] locu[m]
7 turbe requirebant eu[m] 7 uenerunt usq3 ad ipsum 7 detinebant
eum ne discederet ab eis Joh[annis] 4 c. Samaritana q[uod] post sa-
maritane vba q[uod] post s[er]mo[n]es illius credidere illi Ex hac
et fama secute st ihm turbe v quinq[ue] milia viro[rum] excep-
tis paruulis 7 mulierib3 Vt dicit M[at]t[heus] 14. M[arcus] 6 luc[e] 9. 7
Joh[annis] 6. Omnis q[ui]de pasces ex v panib3 ordeaceis 7 duo-
b3 piscib3 fama illius creuit Dilatata e et eius fama
cu[m] panibus q[uat]uor milia ho[m]i[n]u[m] ex vii panib3 tribus 7
ex paucis pisciculis. vt M[arcus] 8 c. 7 M[at]t[hei] 15 Insup i resusci-
tatione filii vidue ex porta ciuitatis naym assistentib3
turbis fama eius vndiq3 diuulgabat[ur] dicentes q[uod] p[ro]pheta
magnus surrexit i nobis In resuscitatione q[uo]q[ue] lazari quatriduani
turba multa erat assistebat et irrefragabile miraculum q[uo]d i[m]p[er]-
derant In resuscitatione et filie archisynagogi eiecta tur-
ba 7 intrante ihu domum ad imperium eius surrexit puella
7 exiit fama eius in vniuersa terra illa vt dicit M[at]t[hei] 9 c. Et sic
de multis aliis opib3 xi de q[ui]b3 totum eua[n]g[e]lium refertum e fa-
ma eius mirabiliter creuit Que sic p[er]cepta e quanto a[nim]o[rum] ta-
to ignominiosior extitit mors eius i patibulo crucis 6m vero c 6

Sexto vero sequle no[n] tm[n] duodeci sequebat[ur] xm. videa[n]t turbe
multe Quidam ut doctore[m] satagent ex eius radiosa doc-
trina illuminari. Quidam ut pastore[m] curantes eius vestigia imi-
tari Quidam ut medicum optantes de suis infirmitatib3 liberari
Alii ut viderent miraculo[rum] eius nobilitatem Alii ut mistica
intelligerent Alii ut p[ro]digia reprehenderent Et sic vndiq3 variis
ex causis multe turbe sequebant[ur] eum Sed q[ua]nto a[nim]o[rum] fuit ei pp[tor]
sequela tanto ab oib3 et suis discipulis derelictus 7 i crucis patibulo
affixus fuit ei a[nim]o[rum] ignominia Deliquit aut eum turbe nemo q[ui]
eum misereretur vn[de] i ps[almo] prima dominica ipse propheta i admiracione preu-
pens ait D[omi]ne q[ui]d multiplicati st q[ui] tribulant me. multi insur-
gunt adu[er]sum me. Multi di[cu]nt a[nim]e mee. no[n] e salus ipsi i deo eius

archisynagogi (margin)

qui in desperacionem precipitauit conatus. Et alibi id ait Multiplicati
sunt super capillos capitis mei qui oderunt me gratis. Capilli siquidem
capiti Christi discipuli erant / sed qui Christum oderunt grauius i(d est) plures fue-
runt hiis que prius secute fuerunt illum. Hic quasi capillis de-
caluatus est in orto et in monte caluarie quando discipuli eius omnes fuge-
runt. De quo deridebant eum illum iudei quia dicebant eum ab omnibus
et a suis dilectis discipulis. Unde in misterium .4. Reg. 2. Siquidem
Cum ascenderet helizeus in bethel pueri parui egressi de
ciuitate illudebant ei dicentes Ascende calue ascende calue
helizeus siquidem Christus est / Sensu paruuli sed malicia et impietate
magni extiterunt iudei qui illum cum illuderent ei dicebant Si
tu es rex iudeorum saluum te fac. Et alia multa sic patitur
est de apostolis et discipulis eius propheta in 21 psalmo ait in persona domini Dis-
persa sunt omnia ossa mea i(d est) apostoli qui tamen ossa erant aliis forci-
ores et firmiores et tamen cucurrerunt. Similiter quod Johannis 16 c. Venit hora
eis. Ecce venit hora et iam venit ut dispergamini unusquisque
in propria et me solum relinquatis. Sex autem causas quare discipuli
... tempore passionis dereliquerunt Christum propheta subdit. Prima causa
fuit annichilacio diuine doctrine. Propterea dicit Siccatum est cor meum
i(d est) doctrina mea tamen circa ... et euanuit ad passionem
calorem et ignem. Et hoc in meis ... mei i(d est) firmioribus et melior-
ibus meis. Dicitur autem doctrina Christi cor eius ... tria
Primo quia tenore illam ... vulgare quod dicitur ...
te est cor ... diligit multum. Unde ait ... c. ...
... viros et ciuitates ut ibi predicarem ad hoc enim veni
Ecce quia dilexit doctrinam suam quam ... disseminandam in mundum
venit. Secundo quia cor Christi denotatur ... quod est ... illam
viuificatur. Unde ait ... c. dominus ait Non in solo pane viuit homo
sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Tercio quia de corde predicabat
doctrinam eius. Unde Math. 12 c. ipse inquit Bonus homo de bono thesau-
ro cordis sui profert bona. Secunda causa fuit cessacio miraculorum ...
quod propheta subdit Aruit tamen testa virtus mea. Nam quandam virtus erat
in pane vini et ... Christi quia ante passionem miracula faciebat
Unde in cantico Abacuk dicitur ibi est abscondita est fortitudo eius
non dicit perdita sed abscondita / Sic in ... et ... sicut
tu patebit. Tercia causa fuit silencium Christi quando non loquebatur. Unde
subdit Et lingua mea adhesit faucibus meis i(d est) non loquebatur. Unde
Ysa. 53 Coram tondente se obmutescet. Et Math. 27 Et non respondit
ei ad ullum verbum ita ut miraretur pilatus. Quarta causa extitit
mors Christi et desperacio de resurreccione eius. Unde ait Et in puluerem
mortis deduxisti me. O pater ... iudeorum opinionem ... Esti-
matus sum cum descendentibus in lacum i(d est) reputabar in infirmis
Quinta causa fuit iudeorum detraccio. Et ad hoc subdit Cir-
cumdederunt me canes multi i(d est) iudei oblatrantes et mordentes

abacuk
abacuk

detraccionem tamen canes. Sexta causa fuit coniuracio malorum. Propterea
subdit Concilium malignancium s(cilicet) crucifigencium obsedit me
... usque ad mortem meam. Ecce quare apostoli eum reliquerunt
Propterea ... de hoc Tren. 4 admirans ait Quomodo dis-
persi sunt lapides sanctuarii i(d est) discipuli Christi

Septimo ... glorie. Quanto enim homo in maiori gloria fulget et exal-
tatur tanto depressius ignominiosa morte confunditur et gloria in
ignominiam mutatur et vertitur. Nam per immensos honores statim
... ad summas ignominias molestius et confusibilius est solet
Cum quanta gloria receptus fuit in ierusalem Christus in die pal-
marum ostendit Joh. 12 c. dicit Turba autem multa que conuenerat ad diem
festum cum audisset quia venit ihesus ierusalem acceperunt ramos
palmarum et processerunt obuiam ei et clamabant Osanna benedictus
qui venit in nomine domini rex israel. Et Math. 21 ...
plurima turba strauerunt vestimenta sua in via. Et sequitur Cum intras-
set ihesus ierusalem commota est vniuersa ciuitas dicens s(cilicet) admiracione
Quis est hic ... cui tanta solempnitas et gloria exhibetur. Quod ex-
hibitus honor Christo in die palmarum tempore passionis in ignominiam conuersus est
Animaduerte diligenter quod ... eum honorauerunt et glorificauerunt
sicut ex predictis patet. Primo in ... Secundo in vocibus laudis.
Tercio in operibus virtutis. Quarto in rebus suis. Primo enim honora-
uerunt eum in ... quia ei ... obuiam processerunt
et in ... introduxerunt. Sed multo amplius multiplicata est
ignominia eius quia ... in eodem loco ... diebus eum per-
modum ... de eadem ciuitate non ... porta
... eiecerunt. Nec ... sufficit vna ignominia pro vno
honore sed amplius addiderunt ... vili precio vendebatur tamen latro
ab eis ... et ei barrabas latro pessimus anfertur. Secundo et
... laudis honorauerunt eum dicentes illum Saluatorem deum regem
saluatorem quando eum clamabant Osanna i(d est) obsecro salua nos.
Deum quia ipsum nominabant dicentes Benedictus qui venit in nomine domini i(d est) ...
rem et nomine veri dei Regem et ipsum dicebant cum ...
Rex israel i(d est) qui venis rex israel. Sed multo amplius multiplicata est
ignominia eius Nam qui dixerunt Osanna postea clamabant ...
... eius ... et ...
venit in nomine domini postea clamant dicentes Luc. 23 Crucifige crucifige
illum. Et qui dixerunt Rex israel postea asserebant Joh. 19
Non habemus regem nisi cesarem. Insuper ignominiam super gloriam addiderunt
in insultacionibus ...
... Aue rex iudeorum. Si tu es descende de
cruce et multa alia. Tercio glorificauerunt et honorauerunt eum in operibus virtutis
quia sternebant ramos palmarum et oliuarum flores et folia ...

bant i uia pq̄ ẜ creaẜm designat opa uirtuosa Sz vide
q̄z dissibus ē ignomia subsecuta Qm dissiles sūt rami
crucis flores ꝛ spine folia ꝛ claui palme ꝛ virge nᵗ
hᵗ quidē scalꝭ fuit n̄ ulꝭ gl̄iā mltō amplius ignomia mltā
plicet ꝛ ultra hᵗ conspuṫ ē atꝫ amarissimo felle
potatꝰ ē C Ceto glificauit eū ai ⁊ cū suis ꝛ uesti
menta ei psternebant i uia se cū reuerencia excucientes
ꝛ ia xpō yme azelli pedib submittentes Sz vide quanta
ē contraria subsecuta ymo ꝛ abundancius multiplicata
Nam qui tunc psternebat uestimenta aliena tunc auffebat
sua ꝛ sortes mittebat sup ea ut dicta ē illi n̄ una
tunica rubea vz cui sua indiuisa suo sanguine rubrata
ꝛ vulnib lacerata Insup ꝛ ab ista fuit cuia eius scissa
ipso cruciatu eigeta nᵗ insup suffēcit eū nudare uestib
suis insup ꝛ ipm deridere uestib alienis ne clamide
coccinea ne purpurea ne ueste alba nec uelat ocu
los nec percuciunt pugnis nec alapis nec polluunt sputis
ut nichil desit ad multiplicacionē ignomiosi dedeco
ris p gla suscepti honoris p omib sup dictis Ysa 12 ait
Ecce intelliget suus meus ꝛ exaltabit ꝛ eleuabit ꝛ sub
limis erit ualde Sicut obstupuerunt multi sup eum sic inglo
riosus erit int viros aspectus eius 3ᵘˢ ra 2ᵉ ptis ubi
per septē alias ros ondit mag̃ oppbriū naturalē xᵖᵒ
Tercio insup ait humiliatꝰ sit mltū s. xpc cor formalem
ad intelligendam inse stupendam abissum humilitatis passionis xpi
contemplemur motiuis eius eam formalem Et apparet ena abissus
humilitatis ꝛ vilitatis ex alia rōne C 1ᵒ ppt derisio
nem C 2ᵒ ppt flagellacionē ꝛ afflictionē C 3ᵒ ppt coronacionē
C 4ᵒ ppt nudacionē C 5ᵒ ppt crucifixionem C 6ᵒ ppt blas
phemacionē C 7ᵒ ppt confusionē Prima rō Cm pm
Prima rō ē ppt derisionē Ĉrīto eī psona sublimior ē
i genus seu dignitatib de quib dictū ē s. i rōne prerti
s. i natura i forma in sapia i gra i forma i gla ꝛ i
s. i natura i forma tanto derisio eius fit vituperabilior ē Sic ꝛ sic ꝭ dicta
gla tanto derisio eius fit vituperabilior ē Sic sic ꝭ dictis
est oia pdca hunt sup oēs alias creaturas ergo derisiones
eius grauiores fuerunt q̄z possit huana lingua narrare a alig
mens cogitare Expresse aut diuina ꝛ ostā qr ē g ē s̄ta
pueriā anlorū ppt nos sca ē ludibrium impiorū ꝛ qui pila
derisionis eorū eo qd de ipō mutuo colludebat mittentes
ad alsum confusione repletum Nam anna misit illum ad
Caypha Cayphas ad pilatum pilatꝰ ad herodem herodes
ad pilatum ꝛ sic i s dictis locis atꝫ i eorum itine derisionibus

plenum sic inf ptebat Pmū pphā i p ma dm ait Oms videtes
me deriserunt me atꝫ de 3ᵃ derisione i mete subiungit C pa
fuit uerborum C 2ᵃ signorum C 3ᵃ sermonum ironicorum C pa
fuit uerborum Vn dicit locuti sūt labiis i. consideate s. falsa
imponendo ꝛ falsa pmittendo Na ait 21 dicebat alios
saluos fecit seipm nō pt saluum facere Ecce fla impositio
Si rex isrl ē descendat nūc de cruce ꝛ credimus ei Ecce falsa
pmissio Qd vm exponens ambrosius dt O stulte ꝛ ceca grex
credencium nūquid impossibile ē ei de pruo stipite ligni desce
dere q descendit de celorum sublimitate Nunquid tua vincla pos
set illum tenere que celi nō pnt capere Nō uenit ut se libe
raret ergo sub seruitute nō erat ſꝫ ut nos de seruitute redimeret
C 2ᵃ derisio fuit signorum ꝛ de hac pphā subdit Et mouerunt
capita Vn ait 21 dr pretereuntes aūt blasphemabant eum mo
uentes capita ꝛ dicentes Vach qui destruis templum dei ꝛ i triduo
reedificas id C 3ᵃ derisio fuit sermonum ironicorum q fuit
qn bona imperant ꝛ de hac pphā subdit Sperauit s. ipse
i dno i. i deo pre. eripiat eum s. de manib nē inimicis Sal
uum faciat eum s. resuscitando illum qm uolt eum vt ipse dt Et
itum cnt ubi ꝭ Confidit i deum liberet eum nūc si uolt dixit
enim quia filius dei sum hec aūt derisio pfigurata ē Gen 9
i derisione Noe Noe siquidē xpc ē vinea iudei Inebriacio
passio obdormicio mors denudatio huanitas derisio Sem
ꝛ Japheth duo ppli iudei ꝛ gentiles uestientes ꝛ sacrum
Maledictio cham inde pdicio [redacted] Cuius derisio inde
eorum fuit derisio Vn luce 22 et ait 26 scriptum ē qd cora
anna ꝛ caypha uelauit faciem eius ꝛ colaphis eum ceciderunt
alij aūt palmas i faciem eius dederunt dicentes pphetiza nobis xpc
quis ē q te percussit In quo diligenter aduerte tria
C pmo qd uelant oculi eius q̄ peccatum qd i uisu commisit
eua C 2ᵒ colaphis ceciderunt eum q̄ peccatum gule i quo eua
[redacted] offendit De hiis duobus pphā i psona dm ait Co
fortati sūt [redacted] qui psecuti sūt me inimici mei iniuste
que nō rapui s. ergo eua tūc [redacted] exsoluebam
C 3ᵒ q̄z palmas i faciem eius dederunt dicentes sm tria d inatori
pphetiza nobis xpc quis te percussit 2ᵃ rō C 2ᵐ
Scd̄o ppt flagellacionem seu afflictionem quanto ē q̄ms sub
limior ē i scripto genere condicionis tanto flagellū ꝛ af
flictio s illata opprobriosior ē Dictū ē enim s qm eius hunc i
sublimi Grandis afflictionis omnium membrorum corporis sui Na
pedes eius discalciati ꝛ nudi cum p tota pte noctis ꝛ per

magna dici potest huc illuc ab eis furore ebrio ducebatur pie
credendum est quod spinis cum lapides imprimebat effunde
barunt per nimium sanguinis sacrum Vitalia membra ac respira
cia sunt et pectoris genitum et filia domine fuerunt afflicta
ictorum et multorum suspiriorum et gemituum assumpcione
Renta coste et compaginatea atque ulterius omnia membra in dura
flagellacione afflicta fuerunt in qua superficies car
nis sue tenere et delicate sunt crudeliter lacerata et san
guine cruentata Brachia ultra hec dure fuerunt ligata
atque constricta et hinc inde ante et retro contumeliose retorta
tam in orto quam in domo cayphe anne pilati et herodis
ab omnibus a predictis locis ligatus deductus fuit humeri
afflicti fuerunt durio onere crucis Et tunc maiore credo col
lum afflictum fuisse cathenam eo posito per quam ad ma
iorem contumeliam trahebatur Os quoque afflictum fuit tam fetido
osculo proditoris quam felle et aceto claro potu Nares afflic
ti fuerunt horribili fetore sputorum abhominabilium indecorum et fe
tore cadaverum mortuorum quia in loco calvarie appensus est
Sed et facies id in qua desiderant angeli prospicere detur
pata fuit impiorum sputis Gene quoque afflicte fuerunt
et tumefacte ac sanguine et livore confecte tum ex percus
sionibus ferrei tum ex spinea corona per quam sanguis per
eius faciem defluebat Oculi eius fuerunt afflicti confusi atque
velati fletu et liquati et in aspectu terribili nec non furorem
igne furoris et iracundie spirantium inimicorum cruciati nec
non quia videbat matrem et discipulum quem diligebat iuxta
flentes tenuabatur Aures replete fuerunt obprobriis Ver
tex capitis afflictus fuit durissimis spinis in percussione
arundinis Maiore ac flagellatus fuit in capite tamquam super
bus in facie tamquam ribaldus in collo tamquam stultus propter quod propheta in persona
domini ait Et fui flagellatus tota die et castigatio mea in matu
tinis Et ysaia 50 Corpus meum dedi percucientibus et genas me
as vellentibus Sic et unum membrum patitur cauterium ad na
turam aliquis et brachium minuitur ad corporis sanacionem sic christus
vulneratus est propter iniquitatem nostram sanacionem Unde ysaia 53 Vul
neratus est propter iniquitates nostras attritus est propter scelera nostra
disciplina pacis nostre super eum et livore eius sanati sumus Omnes
nos quasi oves erravimus unusquisque in viam suam declinavit et
dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum et penam satisfac
tivam pro omnibus peccatis nostris Unde levitici 16 mittet in desertum figuratus
est christus per hyrcum in desertum peccata populi deferente Hec omnia quan
to facta fuerunt homini sublimiori maiorie in 1 gradu de
quanto perfectior est tanto amplius obprobrium conciliter Tercio c 3

Tercio christus conatorem quam esset tertius rex stultus et iniquus Sic
enim scribitur Mt 21 Pilatus sciens quod per invidiam tradidissent
eum voluit eum pluries liberare quod et diversis modis temptavit
primo allegacione sue innocencie dicens Ego nullam causam mortis invenio
in eo Videns autem quod hec non iudeos ad nostram amplius provocaret
attempit 2 liberacionis viam per mutacionem fori transmittens
eum ad herodem tamquam galileum et ipsius dicionis subiectum credens dicionis
quod herodes non iudicaret sed liberaret subditum Cum nec sic
proficeret 3am est compulsus inire viam scilicet saciacionis iudeorum im
pietate contumeliis et suppliciis super dominum rogatis ut
obprobrens saciatam mortem eius amplius non sitirent Unde cre
dendum est quod quam vilius potuit et contumeliosius ipsum coram ipsorum
oculis presentare disposuit videlicet nudatum propriis vestibus cruen
tatum et lividum flagellorum ictibus sola purpura in derisionem amictum
spinis coronatum vultu velatum sputis detur
patum gemis et tota facie ex ictibus alaparum tumidum et
spinis coronatum ut in 9o ipsis appareret voluisse derisus
et vituperatus Et quia allegaverunt quod dicebat se filium dei
producens eum sic vilem coram populo potestate spinea coronatum
et purpureum vestimentum in derisionem regis ut diceret Ecce homo quasi diceret iste
non habet dignitatem in signa sed ipsum esse hominem despectum et vili
ficatum et doloribus plenum in cuius oculis maiestatem illata lu
dibria Nec ipse hic saciatus est dominus eius furor hominum impiorum
sed magis inflammatos clamabat Tolle tolle crucifige eum Unde
in fine et 2a allegacione dixit pilatus Ecce rex vester Vere
probatum est hic verbum Non omnium obprobriorum et omnium despectuum
et omnium abhominacionum presentis vite potavit Vere ut merito dici
possit Rex obprobriorum et vituperiorum omnium huius vite Egredi
mini filie syon et videte regem salomonem in dyademate
quo coronavit eum mater sua scilicet synagoga Egredere iste anima
mea et audi Bernardum qui in quodam sermone ait Caput angelicis
tremebundum spiritibus densitate spinarum pungitur facies pulchra
pre filiis hominum sputis eorum deturpatur Oculi lucidiores
sole caligant in morte Aures que audiunt angelicos cantus
audiunt peccatorum insultus Os quod docet angelos felle et aceto
potatur Pedes quorum scabellum adoratur
cum clavo affiguntur Manus que formaverunt
celos sunt in cruce extense et clavis affixe Corpus verberatur latus
lancea perforatur Et quid plura nil remansit in eo nisi lingua
ut pro peccatoribus exoraret et matrem discipulo commendaret Quarto c 4
Quarto christus nudatorum Nam in cruce totaliter
nudus crucifixus est Unde ambrosius Auctor humane salutis sic
nudus fuit in patibulo crucis sic nudus exivit de utero virginis

O quid erat uidere corpus iuuenis sic speciosi in tanta defor
mitate mutatum et alienatum Ita ut Ysa. dicat liii c. Vidi
eum et non erat species neque decor Et Esdras i c. stupefacta de aspectu tante
deformitatis ait Contemptibilis tu es valde. Et Amos viii c.
in persona domini dei patris ait In die illa occidet sol in meridie
et tenebrescere faciam terram in lumine scilicet quia Christus qui deus terra
erat in die lucis Vide ergo quanta ignominia fuit filium dei
in illa dignitate condicionis videre in cruce ita nudatum corpus
omnibus ipso ad obprobrium complementum / cum etiam ad operiendum pude
nda absque aliquo uelamine erat. quia nec cruciatoribus scelestis negatum
solum Vnde Iob i c. in persona domini ait Nudus egressus sum de utero
matris mee nudus reuertar illuc Et item propheta inquit Diui
serunt sibi uestimenta mea et super uestem meam miserunt sortem
Et Ambrosius in quodam sermone ait Auctor pietatis in cruce pen
dens testamentum condidit. singulis pietatis opera distribuens Apostolis per
secutorum. Iudeis corpus. patri spiritum. virgini paranymphum. latroni
paradisum. peccatoribus infernum. Christianis penitentibus crucem Hic
Tunc quia Christus nos se omnibus spoliat ut nos ditaret Tertia ro[tio] c. iiii

Quinto propter infamiorem. quanto enim quis est sublimior in statu tanto
ignominiosa mors eius vituperabilior est Contra sub
limitatem Christi in predictis i. et morte mortis blasphemiam ceu
tis tunc erat supplicium pessimorum et propter quod ad maius vi
tuperium eius hoc excogitauerunt Vnde Sapientie ii c. in persona iudeorum
ipsi dictum est Morte turpissima condemnemus eum Et Iere. xi in persona
domini ait Cogitauerunt super me consilia dicentes Venite mittamus
lignum in panem eius id est crucifigamus eum. ut crucifixio sua sic
doctrine [illegible] dicitur panis commisceatur. ac per hoc ipse vilitate sup
plicii a uiuentibus respuatur et eradatur eius de terra viuen
tium. et nomen eius non memoretur amplius Et per prophetam lamentatur
de fodere manus meas et pedes meos in clauorum acumine
Nec igitur suffecerit sed foderet ut denotet fructum dif
fusionis gratiarum que in seruitute est vel gloria sempiterna [illegible] ffos
sa perit tellus optato tempore tellus [illegible] fossum tuo Christi rehera do
debit Et subdit propheta de [illegible] dinumerauerunt omnia ossa mea scilicet propter
violentam corporis extensionem sic supra dictum est Respice
mens deuota cando deuotorum prensa ad sponsi tui di
lecti ihesum et vide in pugna hostili pendens vite illa sem
nis tricolorata uexilla Candor enim [illegible] carnis et
nigredo liuida flagellorum atque rubei coloris effusi om
nia ihesum coloratum uexillum ut et tu anima mea sile
formeis effigie Innocentia candida. pena nigra. et ca
ritate ignea rubicunda atque sic tota perfusa sanguine
colorata desideres toto corde per eius amorem sanguinem
fundere ut eius multi scisse conformeis Secta ro[tio] c. v

Sexto propter blasphematorem. quanto quidem qui blasphemat est in condicione
sublimiori tanto ei blasphemia publica coram ipso irrogata
grauior est censenda Sed contra blasphemias dictas qui ihesum
dum moreretur in cruce non ei suffecit impiis tanta exercuisse ludi
bria quem eum quibus per totam noctem usque ad horam crucifixionis reple
uerunt etiam eius Vulnera omni humanitate proposita et pudore re
iecto omnes efferati ipsi scelesti principes sacerdotum cum scribis
et senioribus populi exeuntes de ciuitate ad crucifixionis locum
ipsi mansueto agno insultatum accedere dicentes Sic ex
pectus patet Vach qui destruis templum dei Et alios saluos
fecit. seipsum non potest saluum facere. Christus rex Israel descendat nunc
de cruce et credimus ei Et alias multas blasphemias dice
bant contra eum Vnde Sopho. i c. blasphemauerunt dominum exercituum
Considera igitur mens deuota cum quanto fuere mistici talium
impiorum in omnibus actibus passionis sue tractauerunt ihesum. cum
ipsi principes sacerdotum et scribe et seniores populi in quibus
debebat apparere maturitas et grauitas in iudicando et scelestos
exterminio furore ad tantam excitati rabidam insaniam per
rupperunt quod in festiuitate sacrorum dierum non erubescentes propter
que omnium illorum consuetudinem atque mores egressi sunt ad locum publi
cum supplicium morientis iusto sic impie insultantes Admira
tione dignum quod de tam inuerecunda sui status in hac denegauerunt. quod ex horri
da quadam odio in dominum ihesum pressisse manifeste videtur Primo omnes inimicus
crudelitatis quam possunt excogitari contra ihesum per hos impios
et eorum ministros ut placeret eis ex eorum rabida furia
excitata est Vnde propheta in persona domini ait Circumdederunt me vi
tuli multi thauri pingues obsederunt me. aperuerunt super
me os suum sicut leo rapiens et rugiens Cogita igitur fidelis
anima quam crudeliter tractauerunt eum tunc de nocte liberi habent
illum in manibus cum eum inaudita impudencia sic coram om
ni populo exeuntes omni deserto rubore pugnitas iniectos. et conue
bas derisiuas alta voce exclamabat contra horam defici
entis et morientis pendentis in ligno et toto corpore sanguine
defluente Vnde ieremie xii c. in persona domini ait Facta est hereditas
mea quasi leo in silua scilicet crudeliter Et item propheta inquit Amici
mei et proximi mei aduersum me appropinquauerunt et steterunt Et iterum
idem ait Audiui vituperationem multorum in circuitu commorancium. Su
per mee Et item obprobria exprobrantium tibi ceciderunt
super me Et alibi sic facere maledicebat et sic mihi aperue
os suum Et alibi ait Aduersum me loquebantur qui sedebant in
porta scilicet ad spectaculum mortis mee et in me psallebant qui bibe
bant vinum et tabernis quia dies festus erat Septima ro[tio] c. vi

Septimo propter consulorem. quanto quis in gloria est sublimior
tanto eius confusio efficitur amarior Sed Christus septem predictis
dignitatibus claruit propter sublimitas Christi Sed ex sex qui in

credenti sit dicta a[illegible] mai[te] appa[re]t q[ua]nta fuit eius confusio
pendentis i[n] c[ru]ce · cu[m] ho[mo] ta[m] nobilis na[tur]e · ta[m] speciose forme
tante sapi[enti]e · tante pot[enti]e · i[n] miraculis op[er]andis · tante scie[n]tie
tante gl[ori]e · tante fame · t[ame]n fuit derisus · ta[m] diure fla-
gellat[us] atq[ue] afflict[us] · spi[n]is coronat[us] · tot[us] nudat[us] · tam
atrociter cruci affix[us] · et ad om[n]i[u]m spectaculu[m] i[n] cruce le-
uat[us] · et ta[m] crudelit[er] blasphemat[us] · Et q[ui]s posset exprimere ta-
lem confusio[n]em · Vnde ergo de c[ru]ce p[otest] dicere · Saluato[r]
opprobriis · Et p[er] p[ro]phetam dicit · p[ro]pt[er] te sustinui opprobri-
u[m] · s[cilicet] i[n] corde meo · Ita sic verba affligu[n]t cor · Sic v[er]bis op-
p[ro]briosis affligit[ur] cor · Et addit · Et confusio facie[i] mee ope-
ruit me · Insup[er] subdit · Tu scis i[m]properiu[m] meu[m] · et confusio[n]em
mea[m] · et reuerentia[m] mea[m] · Confusio eni[m] magis e[st] hoi[bus] e[st] in ut
fur fustigatur et flagellatur et tamq[uam] suspendatur · Et se-
quit[ur] · Sustinui q[ui] sil[i]t contristaret[ur] et no[n] fuit · et q[ui] co[n]so[la]ret[ur] et no[n]
i[n]ueni · Et dederu[n]t i[n] esca[m] mea[m] fel · et i[n] siti mea potau[erunt] me a-
ceto · Ad hec ad confusione[m] [illegible] et eius augme[n]tu[m] et co[m]-
plemetu[m] cu[m] eo crucifixeru[n]t duos scelestos latrones me-
diu[m] statue[n]tes ih[esu]m tamq[uam] excelle[n]tiore[m] i[n] sceleribus · et impieta-
tib[us] neq[ui]orem · Sicut Ys[aias] c[apitulo] p[re]dicat dicens · Et cu[m] sceleratis
reputat[us] est · Et attende at q[uod] lo[cus] iudeoru[m] co[n]tumelia ad i[n]fami-
am d[omi]ni i[esu] ip[su]m miserunt mediu[m] int[er] latrones · diuina tu[n]c p[ro]-
uide[n]tia i[n] h[oc] facto et futuru[m] iudiciu[m] et redemp[tio]nis beneficiu[m]
[Sim[ilitudo]] demo[n]strauit · Ita et totu[m] genus huma[num] latrocinio p[ro]ne-
p[ro]ui[n]ciatoris co[n]fectu[m] i[n]fernali crucia[t]u[m] debuit iust[iti]a exige[n]-
te affligi · In q[uo] gen[er]is medio saluato[r] mu[n]di affix[us] · electos
ex mera gr[ati]a q[uo]s latrone[m] dextru[m] iustificado quidit · et re-
p[ro]bos q[uo]s sinistru[m] latrone[m] exigente iust[iti]a i[n] sua p[er]tinacia de-
linquit · vt[ri]usq[ue] dext[er] lat[ro] i[n]ueniat i[n] ma[nu] x[rist]i i[esu] crucifixi vn-
de gr[ati]as agat · Sinist[er] v[er]o i[n] sua obstinat[ione] malicia non i[n]ueni-
at q[uo]d reprehendat · Vnde no[n] uacat a misterio q[uod] ut[ru]sq[ue]
lat[ro] v[tru]mq[ue] blasfem[us] fuit et co[n]uicias saluatori · q[ui]a sal-
uator mu[n]di sic n[on] liberu[m] a reatu i[n]uenit · Sic p[ro] saluacione
o[mn]ib[us] venit · Lic[et] eius liberacionis fruct[us] ad solos tra[n]sierit electos
Sed h[oc] no[n] ex defectu redemp[ti]o[n]is p[re]cij vel redemptoris x[rist]i sed ex
cera malicia obstinati · a[n]i[m]a rep[ro]boru[m] h[uius]modi sicut figurat ter[ti]
lat[ro] i[dest] sinist[er] · q[ui] n[ec] mansuetudi[n]e videlicet i[esu] conspecta
nec ex visione tanto[rum] mira[culorum] miraculoru[m] quib[us] fuit tota
mu[n]di machina co[m]mutata · n[ec] etia[m] ex benigna susceptione
i[esu] s[ci]a de socio suo latrone co[n]u[er]so · nec ex caritatiua correctione
co[n]socij sui i[n] malefi[ci]o co[n]stitutis co[n]sorte et s[ed] ih[esu]m p[re]dicant[is] in-
sontem potuit reuocari · Cui ergo impi[us] iste nisi sue ma-
licie sua[m] da[m]nacio[n]em ascribet · Et tu[n]c etia[m] dexter latro
sua[m] salute[m] co[m]putare p[otes]t n[on] i[n] suis meritis sed gr[ati]e atq[ue] dono q[uo]d i[n] eius late[re]

i[n] cruce pendebat · q[ui] n[on] p[ro]p[ter] ip[su]m ad se diligendum · co[n]fitendu[m] · p[re]dicandu[m]
et desiderandu[m] gratuita miseracione co[n]uertit · Pro o[mn]ibus
p[re]dictis philippo cancellario parisien[si] i[n] p[er]sona d[omi]ni ait · Homo
vide q[uo]d p[ro] te patior no[n] e[st] dolor sic[ut] quo crucior · ad te clamo
qui p[ro] te morior · vide penas quib[us] i[n]fficior · vide cla-
uos quib[us] co[n]fodior · cu[m] sit tant[us] dolor exterior · i[n]t[us] t[ame]n
e[st] planct[us] grauior · tam i[n]gratu[m] te exp[er]ior · Cu[m] i[gitu]r ta[n]-
tus ardore i[n] o[mn]ib[us] p[re]dictis co[n]fusio[n]em sustinuerit p[ro] mea
rede[m]p[ti]one amoros[us] ih[esu]s ostendit ap[osto]l[u]s · 12 ad hebre[os] · [Di]
d[icens] P[ro]posito sibi gaudio sustinuit cruce[m] confusione co[n]tempta · Hortat[ur] nos ad co[n]sid[er]andu[m] ad p[re]positi nob[is] certamen · aspicie[n]tes i[n] auctore[m]
[illegible] fidei et co[n]su[m]matore[m] ih[esu]m q[ui] p[ro]posito s[ibi] gau[di]o sustinuit cruce[m]
confusione co[n]tempta · Tanta fuit co[n]fusio qua[m] tu[n]c sustinuit
d[omi]n[u]s ih[esu]s · vt ad verecundiam eius male loquar · q[uia] i[n]sensibil[is]
creatura testat[ur] co[n]fusio supna v[ir]tute toto i[n]to sensibili modo
Ita etia[m] sol obscurat[us] e[st] retrahens lu[men] suu[m] q[uasi] horrens
tanta[m] co[n]fusio[n]e[m] tanti i[n] suo auctore · lapides co[m]passione scissi
ti sunt arguentes sententia[m] i[n]dur[at]oru[m] cordiu[m] malignoru[m] co[n]stitueri[n]t
i[n] dei filiu[m] i[n] tali co[n]fusione · Terra ip[s]a tremuit horrens tanta[m]
co[n]fusio[n]em p[er]peti creator[em] · Vela templi scissa e[st] ondens co[m]palata e[ss]e
ea via regni celoru[m] p[er] eius co[n]fusione[m] · qua[m] x[rist]us p[ro] nob[is] sustine[re]
dignat[us] e[st] · Monumenta ap[er]ta s[un]t · ut aperte claresceret
q[uod] co[n]fusio eius x[rist]i v[ir]tute sua mea[m] co[n]fusiones eternas a nob[is]
co[m]pulsabat · Et sic tot[us] iste i[n]sensibilis mu[n]d[us] colore suo p[ri]uat[us]
quodam modo videbat[ur] horrere et nitebat[ur] abscondere co[n]fusio[n]e[m]
o[mn]i[u]m co[n]ditoris · et i[n] eius co[n]fusi[ona]li morte lugubre et funebr[e] assu[m]-
me[re] uestitu[m] · Cui i[dest] a[n]i[m]a mea · s[ecundu]m Augustinum i[n] lib[r]o de v[ir]gini[tate]
aspice vulnera pendentis · sanguine[m] morientis · p[re]ciu[m] redime[n]tis ·
cicatrices resurgentis · Caput h[abet] i[n]clinatu[m] ad osculandu[m] · cor ap[er]tu[m]
ad diligendu[m] · brachia extensa ad amplexandu[m] · totu[m] corp[us]
expositu[m] ad redimendu[m] · Hec q[ua]nta sint cogitate · hec i[n] sta-
tera cordis v[est]ri appendite · ut tot[us] vob[is] figat[ur] i[n] corde · q[ui] tot[us]
p[ro] vobis fix[us] fuit i[n] cruce · d[e] q[ui]b[us] et[iam] 2c p[ri]us de aliis
rotib[us] p[ro] quas manifestat[ur] magnitudo opprobrii mortis x[rist]i i[esu]
Quarto inquit humiliat[us] sum nimis · i[dest] Cause finalis
Quarto p[ro]pt[er] causa[m] finale[m] · Sed i[n] ultimo co[n]sidera[n]t[ur] · final[is] ca[usa] i[n] doc[trin]a
passione et crucifixione mortis x[rist]i ... examinent[ur] · apparebit
etia[m] abiecti hu[m]ilitas et co[n]fusio[n]is ex alia 1a rat[i]o[n]e · Sc[ilicet] p[ri]mo
p[ro]pt[er] locu[m] · 2o p[ro]pt[er] situ[m] · 3o p[ro]pt[er] festu[m] · 4to p[ro]pt[er] hora[m]
5to p[ro]pt[er] modu[m] · 6to p[ro]pt[er] eta[tem] · 7mo p[ro]pt[er] finale[m] mo[r]te[m]
Primo p[ro]pt[er] locu[m] · Ita q[uo]d q[ui] elegit bethleem · p[ri]ma rat[io] c[ausae] j
natiuitatis · ele[git] ier[usa]l[e]m passionis · ut ab ea est mortis ignomi-
nia · q[ua]m ort[us] sui exclusisse gl[ori]a · Erat e[nim] ier[usa]l[e]m metropolitana
ciuitas · et principalis sedes regis · magistratu[s] et sacerdotu[m] q[ui]a
ibi debebat pati i[dest] q[ui] erat rex magist[er] et sacerdos i[n] cultu vni[us]

dei et magno erat referta populo. Unde ut dicitur actuum 2° Erant habitantes
in ierusalem viri religiosi ex omni natione que sub celo est. Et subditur
Parthi medi et elamite et qui habitant mesopotamiam, iudeam
capadociam, pontum et asiam, frigiam et pamphiliam, egiptum et
partes libie que est circa cyrenen et advene romani, iudei quoque
et proseliti, cretes et arabes. Ex quo patet quod mors christi ut sue infamie
diffusior ad omnes mundi partes maxime ignominiosa fuit. 2a ro. c. 2
Secundo propter situm scilicet quia fuit calvarie mons locus et situs ubi
nimirum decollabantur et decapitabantur atque truncabantur
viri ignominiosi et maxime in dei populo diffamatus tum propter
civitatem in qua erat sedes domini militum, tum propter multitudinem
populi civitatis quia ad eam sic [illegible] est quia de omnibus mundi partibus
confluebat. Unde de isto loco Io. 19 Johannes ait Susceperunt autem
ihesum et eduxerunt et baiulans sibi crucem exivit in eum qui dicitur
calvarie locum hebraice autem golgatha ubi eum crucifixerunt
erat. Hic quidem secundum ieronimum est mons in quo abraham iussus
est immolare filium suum ysaac. Gen. 22. Lege historiam et mis-
tice intelliges quod abraham significat deum patrem, ysaac christum,
mons calvariam. Duo iuvenes sunt duo increduli populi scilicet iudai-
cus et gentilis. Asinus est stulticia iudeorum. Circa ligna et ve-
pres sunt ipsa sacrata crux. Ysaac divinitas. Aries
humanitas. Et ignis est ardens caritas et angustia pectoris [illegible]
Tertio propter festum scilicet azimorum quando 3a ro. c. 3 Unde
de tota iudea populus israel in ierusalem convenire debebat
ita secundum nicolaum de lira. Viri ter in anno tenebantur ibi
interesse festo et apparere coram domino. Primo in paschate
quod fiebat propter exitum de egipto et ideo ~~[illegible]~~
fiebat feria 6a et in die 1o crucifixus est. 2o in
penthecoste scilicet ob memoriam date legis in monte synai quia
secundum glo. a die agni immolati 50a die data est in monte sy-
na. 3o in scenophegia quod est idem quod fixio tabernaculorum
et in memoriam 40 annorum quibus fuerunt filii israel in tabernaculis in deserto
Quarto propter horam scilicet meridianam 4a ro. c. 4
in qua omnes de civitate et de propinquis partibus facilius convenire
poterant ad spectaculum ihesu crudelis et opprobriosi augmentum
4a ro. c. 5m
Quinto propter modum quia scilicet in alto loco ut ab omnibus circumstan-
tibus visus et derisus confusibilius moreretur. Sic predixe-
rat Ysa. 52 c. Exaltabitur et elevabitur et sublimis erit valde.
Sic in fine presentis capitis dictum est. Unde [illegible] in [illegible] o-
melia ait Tanto deus dignius ab omnibus honorandus est quan-
to ab omnibus indigna suscepit. Sexta causa ro. c. 6m
Sexto propter causam quia scilicet causa crucifixionis est sub titulo summe
blasphemie et ignominie scilicet quia dicebat se esse summum deum
sub qua causa titulo [illegible] celestis legis esse passi.

lege
Unde Joh. 19 dixerunt pilato Nos legem habemus et secundum legem debet mori
quia filium dei se fecit. Ubi per hoc ostendunt quod falso et arro-
ganter sibi usurpaverit hoc nomen. Et hic elicitur ex verbis eorum
quia non dixerunt filius dei se dicit sed filium dei se facit. Innititur autem
legi illi levitici 24 que ait Qui blasphemaverit nomen domini mor-
te moriatur. Blasphemia quidem in deum est cum divinitati vel unitati
et equalitati attribuitur creatura. Et pro tanto dicunt christum blasphemasse
dicendo se esse filium dei, deo scilicet patri consubstantialem et coequalem. Et quidem
blasphemia extitisset maxima si deus talem filium gignere et habere non posset
aut si ex scripturis sacris et ex christiana fide [illegible] et perhennem
convincere posset quod deus nullatenus talem filium habet. Cuius
tamen oppositum ex eorum scripturis habetur, sicut diffuse et irrefragabi-
liter probavi [illegible] et plerique doctores efficacissime probaverunt
que tamen brevitatis [illegible] omitto. Adde quod si verum non extitisset, deus per
miracula sua ipsa que nunquam alius patravit per veritatis testimonium non
dedisset sicut [illegible] in presenti 20 capitulo et toto [illegible] est:
Septimo propter finalem mortis circumstantiam 7a ro. c. 7m
Septimo [illegible] et consummatione quia finis rei tota precedentia
concludet. [illegible] cum dixisset dominus consummatum
probat christum Joh. 19 scriptum est. Et inclinato capite tradidit spiritum
[illegible] subiungitur. Et inclinato capite ut ostendit nobis eorum primo gra-
inclinat autem caput maxime ut ostendit [illegible] humilitatem [illegible] conformitatem
civitate 2o paupertate 3o humilitatem
Primo [illegible] in morte inclinat caput ut ostendit conformitatem
conformitatem [illegible] sui inclinat caput
sicut christus gravatus pondere peccatorum nostrorum inclinat caput
Unde 1 pet. 2. Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum
Et tren. 1 c. Convolute sunt iniquitates scilicet peccatorum et imposite col-
lo meo. 2o ut ostendit paupertatem fuit enim tante paupertatis
in morte filius dei [illegible] quod non habet ubi reclinaret caput
Unde bernardus O vita angelorum o thesaurus pauperum cum
vulpes foveas habeant et volucres celi nidos tu [illegible]
ubi in cruce caput reclinares non habebas. 3o ut ostendit
humilitatem scilicet esse viam ad gloriam sempiternam. Unde prov. 4 c.
Scriptum est Viam sapientie monstrabo tibi et ducam te per
semitas equitatis quas cum ingressus fueris non ar-
tabuntur gressus tui et currens non habebis offendiculum
Et hugo de claustro anime Per humilitatis enim viam
recurrimus ad celeste palacium Et item luc. 14 sic scriptum est
Qui se humiliat exaltabitur. 4o ut ostendit gratitudinem
ut gratias agere deo patri pro mortis victoria. Solent enim gratias
agentes inclinare capita. Et [illegible] mors nec mortis
victoria fuit quia mortem nostram moriendo destruxit. 1 cor.
Absorpta est mors in victoria Et item subdit deo
autem gratias qui dedit nobis victoriam per ihesum christum dominum nostrum

O mors amabilis o passio desiderabilis o profunditas admi-
randa mirabilis est quod mors vivificat, vulnera sanat, sangu-
inis emundat, dolor ad mortem inflammat, apertio lateris cor
cordi coniungit et copulat. Et mirabilius est, sol obscuratus
plus solito fulget. Ignis extinctus cor magis inflammat. Pas-
sio ignominiosa glorificat, sitis inebriat, nuditas virtutum
vestibus ornat, conclavatio magis nos solvit, pedes con-
fixi nos currere faciunt. Amittens vitam vitam inspirat. Atque in
ligno decedens ad celestia vocat. Unde per beatum
Augustinum in libro de [illegible] filius dei ad crucem
ducitur, expalmatur qui est vera palma victorie, spinis co-
ronatur qui spinas venit confringere, ligatur qui solvit compedi-
tos, ligno suspenditur qui erigit elisos, aceto potatur fons vi-
te, disciplina ceditur, salus vulneratur, vita moritur. Occiditur
ad tempus vita mors ut in perpetuum a vita occidatur mors. Et
item idem inquit. Ecce pro impio pietas flagellatur, pro stulto
sapiencia deluditur, pro mendace veritas necatur, damnatur iusticia
pro iniquo, clemencia affligitur pro infideli, pro misero expletur since-
ritas aceto, inebriatur felle dulcedo, moritur vita pro mor-
tuo. Ex omnibus predictis patet quod mortuus est Christus iustus ab iniustis
pro iniustis, cum iniustis, ex iniustis causis, sub iniusti-
tudinibus, cum iniustis penis atque suppliciis. Respice ergo mens
devota in faciem Christi tui et contemplare in eo [illegible] in cogni-
tione imitacionis. Corporis denudacionem in exemplum tue confessionis quia
debes esse nuda. Brachiorum extensionem ad amplexandum in signum
de peccato redeundi in graciam recepcionis. Clavorum in manibus et pe-
dibus fixionem propter meorum fixe et stabiliter reddamus (?). Corone
spinee imposicionem in signum tue glorificacionis. Ca-
pitis inclinacionem ad osculum in signum tue reconciliacionis.
Lateris aperturam propter effusionem precii tue redempcionis et ablu-
cionis. Exivit enim ex eo sanguis et aqua ex quibus anima mea re-
dempta et lota est. Sequitur brevis epilogacio predicto-
rum que dici potest fasciculus mirre circa devotam domi-
nice passionis. Capitulum octavum

Si enim ex omnibus derisionibus flagellis spinis clavis
doloribus penis exprobracionibus subsannacionibus colaphis
alapis sputis derisionibus confusionibus et hiis similibus
vis colligere et componere fasciculum mirre seu aureos a-
moris stimulos accipe in brevi dominice passionis que in men-
te recondere possis ad devote contemplandum intellectualiter
intuendum atque suaviter degustandum ut tamquam sponsa Christi dicere
valeas de amorosissimo sponso Canticorum primo capitulo: Fas-
ciculus mirre dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur,
in intellectu contemplante et affectu degustante co-

medabilis (?) sercente et perseverant. Considera ergo primo quis patitur. Secundo
qualis est qui patitur. Tercio quantus est qui patitur. Quarto quam de causa
patitur. Quinto quali forma patitur. Sexto quanta sunt que patitur.
Septimo a quibus ipse patitur. Octavo in quibus ipse patitur. No-
no in quibus membris patitur. Decimo quam acerba patitur. Unde-
cimo quam intense patitur. Duodecimo quam [illegible] patitur. Primo
quis est qui patitur et indubitanter teneo ipsum ipsum
filium dei eternum regem omnium ydeale principium redemptorem
[illegible] hominum. Secundo qualis est qui patitur, quia innocentissi-
mus seu mansuetissimus nobilissimus [illegible]
[illegible]. Tercio quantus est qui patitur et admirandus [illegible]
speciositate deformatur, felicitate tormentatur. Quarto qua
de causa patitur, quia [illegible] pro nimia [illegible] pro [illegible] illuminacione
pro [illegible] glorificacione. Quinto quali forma patitur, quia obediens
[illegible] dei [illegible] sui libentissime [illegible] ingrati
Sexto quanta sunt que patitur, quia ut latro [illegible] ut stultus
ludibria, ut iniquus supplicia. Septimo a quibus patitur, quia
a gentibus et iudeis, a dominis et servis, a mulieribus et viris.
Octavo in quibus patitur, quia in tota familia, in honore et fama,
in paupertate substancia. Nono in quibus membris patitur, scilicet
in manibus transfixionem, in pedibus confixionem, in toto corpore flagel-
lacionem. Decimo quam acerbe patitur, ex locis nervosis, quia
in manibus et pedibus, ex ipse passionis, quia si volebat in
pedibus mitigare dolorem, in toto [illegible] in manibus lacerabatur
et econtra. Undecimo quam intense patitur. Ex corporis complexione
quia non delicatior, quia de domino producitur [illegible] et ad melius
[illegible] quam [illegible] posset. Ex mentis disposicione
qua comprehendebat acutius nocumentum [illegible] apprehensio
tristicia novabatur, ex qua sensibilius [illegible] dolor. Ex auxi-
lii privacione, in aliis enim paciencius mitigatur dolor ex-
terior vel tristicia interior ex aliqua consideracione racionis re-
dundante in sensualitatem, quod in Christo passione non
fuit. Permisit enim viribus ut ait Damascenus permissa
agere vel pati quod ei proprium est. Duodecimo quam multo-
rie patitur. Fuit enim passio sua et mors satisfacto-
ria pro peccatis [illegible], pro peccatorum magnitudine,
pro penarum infinita duracione. Tercia pars
dominice passionis de duodecim admirandis
fructibus ligni vite et de stupendis misteriis
sanctissime crucis Christi.

Tercio principaliter circa dominice passionis contemplacionem abissum in-
comprehensibilis utilitatis et fructuositatis, quia dominus ipse de
[illegible] subdit: Domine ante te omne desiderium meum,
[illegible] quia omnia sustineo propter [illegible] tuam et propter [illegible]

utilitate et fructum. non propter meam commoditatem et lucrum sed
in pena huiusmodi ymmo ipsa dona consistet cum ait Bonorum me-
orum non indiges Vnde nobiscum non egent propter nos efficit. de
amore sic non absque nobis est honor. Ex quo patet quod amor qui
tanta pro nobis fecit et dignatus pati fuit gratuitus Quod intelli-
gens quidam orabat dicens. O amor qui me amasti sine te
fac me te diligere sine me Vt ergo clarescat admirandi
fructus desiderium christi morientis pro nobis et quam magna fuit
misteria crucis eius Cessima misteria figurata ymago crucis Da-
niel .4. c. sic. Videbam et ecce arbor in medio terre et
altitudo eius nimia Et magna arbor et fortis et proceritas eius
contingens celum Aspectus illius erat usque ad terminos uni-
verse terre Et folia eius pulcerima et fructus eius nimius et
esca universorum in ea Subter ea habitabant animalia et bes-
tie et in ramis eius conversabantur volucres celi et ex ea
vescebatur omnis caro Jn quibus verbis scilicet fructus ligni
vite in scriptura nostri misterie denotantur Primus de apti-
tudo Et de hoc ait Videbam et ecce arbor in medio terre
Secundus altitudo. et de hoc addit Et altitudo eius nimia Tertius
magnitudo. vnde dicit Et magna arbor Addamus alios tres
Primus de fortitudo et de hoc subdit Et fortis Secundus rec-
titudo. postea inquit Et proceritas eius contingens celum Tertius
latitudo vnde subdit Aspectus illius erat usque ad terminos v-
niverse terre Subdamus alios tres Primus dicitur est pulcritudo
Vnde ait folia eius pulcerima Secundus multitudo Et de hoc inquit
Et fructus eius nimius Tertius dulcedo vnde ait Et esca
universorum in ea Tres ultimos subdamus Primus dicitur pro-
fitudo et de hoc inquit Subter ea habitabant animalia et
bestie Secundus promptitudo vnde subdit Et in ramis eius
conversabantur volucres celi Tertius plenitudo. et de hoc ultimo
subinfertur Et ex ea vescebatur omnis caro De tali ait
vite ligno Apocalypsis .2. dominus ait Vincenti dabo edere de
ligno vite Jn quibus verbis ondentur affectuosa saporositas
huius ligni et fructuum eius Et maxime quo ad tria Primo
quo ad subiectum convenientissimum ibi Vincenti Secundo quo
ad actum dulcorosissimum ibi dabo edere Tertio quo ad obiec-
tum amorosissimum ibi de ligno vite Sed potest esse thema
in festo crucis Et ut suavius degustetur predicti fructus
quilibet in partes eorum dividamus Vt etiam in ipsa divisione
[illegible] fructus quasi male apereatur crucis misterium Circa hoc
Primus .3. partes dominice passionis de primis tribus fructibus
ligni vite. Primo ponamus .3. primos fructus Primus fruc-
tus [illegible] eorum quos voluit christus esse crucifixus in medio
habitabilis terre etiam primum

Primum fructus dicitur aptitudo Contemplacio mentis christi
crucifixi devota quanta et quam magna sit misteria
crucis Considera quod sic ipsa inquit deus rex noster
ante secula operatus est salutem scilicet nostram in medio terre vix habita-
bilis postea Daniel inquit Videbam et ecce arbor in medio
terre Vnde in mundo [illegible] Genesis 2 c. dicitur est lignum vite in
medio paradisi i. fe ecce etiam ex omnibus et hominibus consistente
Sed verbum potest etiam pro themate sumi Propter eorum
eius statuit deus crucem et mortem christi in medio terre Primo
tamquam commune vexillum Secundo tamquam commune medium Tertio tamquam
commune gaudium Primo tamquam commune gaudium Crux christi est
triumphale vexillum omnium glorificandorum tam an-
gelorum quam hominum
Primo statuit eam tamquam commune vexillum scilicet omnium salvandorum
et glorificandorum quod intelligimus tam de angelis quam
de hominibus Primo ei fuit vexillum eius virtute angeli sancti vicerunt sa-
thanam et omnes alios malignos spiritus persequentes et ad
inferos precipitaverunt Apocalypsis 12 c de electis angelis
cum reprobis pugnantibus ponuntur tria Primum est pugne
[illegible] Secundum est pugna Tertium victoria Primum est inter
bonos angelos et reprobos invicem adversantes ponuntur causa
et pugne in Prima causa est occasio quod diabolus statim
eciam primo in angelis in celo secundo in hominibus in terra impugnavit
et persecutus est extitit fides christi incarnandi quia posuit
deus velud mediatorem inter se et [illegible] rationale Vnde cum plures
essent plures esse mediatores non rationale creature absque
mediatore per gratiam ad deum accedere cum non suppeteret multa
angelorum vel ad ascendendum gloriam superna. sicut infra in
parabola .3.a huius tali dictum fuit Primum cum Michaele angelos de
in libertate nature rebellauerunt eius incarnationem filii sui quem
ponebat dominatorem universorum Vt per hoc qui vellent per christi
meritum et gratiam ascenderent a natura ad gloriam. et qui
nollent ruerent a natura in eterna pena Et de hoc Job 38.
c. ait Cum me desit lapidem angularem eius scilicet terre cum me
laudarent astra matutina et iubilarent omnes filii dei Pres
conclusit hostes matris qui exurpebat quasi de volua procedes
cum ponerem nube vestimentum eius Crux per lapidem angula-
rem terre hoc figura quorum notare potest quod christum qui de ter-
rena natura corpus assumpsit. sicut vnde ait 2 ait de se ex-
ponit dominus ad phariseos Nunquam legistis in scripturis lapi-
dem quem reprobaverunt edificantes hic factus est in caput anguli
hunc lapidem deus disposuit cum eum laudarent astra ma-
tutina. quia christum in assumptione carnis mittendum ab initio

recogine coronal int anlos cudiat. Vel mag lapis a
gularis solu p eo dr q iudeos et gentiles tm et non
magis angelos et hoies i una civitate gre et glorie
in ipe caput e i sil copulat. Quod qd vnus eat rex
anlor et hom si p utis utrisq illa etna btitudine
pro meruisse hunc qde [illegible] quida anlor faue
bant. q si i fide xi mito dilectus eis ad etna btitudine
intrarent. et hi astra matutina denotantur qui mane
p clarite glie oriencia [illegible] inclita [illegible]
tacoe de incarnacoe xpi dei et sapienti disposicoe
i sua glifica salvacoe laudabant. Ceteri vo sup
bientes angeli consencientes lucifer auctoritati totepne
bat inferiori subiacere alis nae et ob hoc inuide
bat incarnacoi xpi. Vn multitudo eor h p mae fraut
eo q a dulcedine dina aufi [illegible] facti st. Vnne ce
cu de vulua dine prudencie p carcer precedent. i se
a dine dina luce ipa claritate auertent nube
adeo uestiti st caritate vitq mit p sbia obscurati st
Cuius pq de hostes gelusit ad eor malicia etis li
mitib sua dispensacoe coercauit Et hc ad bts joh
i pmo xi c. apoc insinuat d. Et apte e teplu di i celo
et na anlica et visa e archa testamenti eius. i fides xpi
in teplo eius i na alica sic lacius dictu e i xali de
repiana eligion simon xo. a lo 2o p tota. Cuo me
anlos bonos et malos pg cui ponitr pugna Vnde
Jo ho. ubi s. sis. Et fcm e plu magnu i celo Cu e bn
ipe victores sunt eius repbe multitudis anlor cu i
eis pressisset plus siue bella Qd quid h dignum q
e s i q i spualis na tua i q q st i velo vo
luntas et facultas Electi nanq anli sublime scerebant
ds et ad eius glia affecebant et p fructus ds i dota
nitebat Angeli vero supbi sublimius scerebat
d bonte sue nae et pp hoc ad ppria glia afficiebat
et toto conatu i q electe angelis ferebat Cu po
st qntu ad qua conatu h angelor cflictu plus
nouatur plus qde a pmendo hoste dictu e Cu qn
tu ad affectu q h plus dr magnu mag
nis ei affectib i gtraria ferebant anli repbi et electi
Cu vo qntu ad qnte spualis hc plus i celo dignus
tu est Celu ei spuale nam sic ea corpale denotat
Vn gen i c. In pno creavit deus celu et terra i spuale
et corpale natura creatura Et i spuali natura de
spualib qtria senciebat i ce pfco e niue repugnabat

alz spenalis de ipso prelio subdens Joh ait Micha
el et anli eius preliabant cu dracone Vbi ex p3 q r ue
tes anlos dracoi compat ppt astucia et cauchaz
malicia q sm i celis angelos excluserunt Vbi et p3 q a
btor alor michael noiatr f pp dine sapie admiracoz
Michael ei qs ut ds interpretat i p qd quid no fruit
i eo admiranda gteplo sapie di i qua celestis alit celestis
pfulgebat clarius. Et hi os cu dracone pugnabat satz
de resistencia et repugnancia illor angelor subiungit
d. Et draco pugnabat et anli eius i f eiusi [illegible] naz gre
pfenda et affectu quo afficiebant ad ppria gloria
et conatu quo nitebat elcor alor subuertere obnax Nescie
bant scde dos expmeto didicerit q i omib gra fullior
et et validior est qz natura laz p naz datz ee ca
tue qd e i se p gracz vo dat nae esse qd h i do pptea
subdr Et no valuerit f resiste gre p naz neq locus eor
amplius inuetus e i celo Cu vo de victoria subiungitr Et
piectus e draco ille magnus serpens antiqs qui vocat dyab
et sathanas Et subdr Et piectus e i tra et angeli eius
cu ipo missi st Cu ei an casu eent i anlice nae puri
tate tunc mete pspicaces virtuosi volute et facultate
eciam efficaces Cu vo i tra piecti st spualis natura
passionib carnalib e subiecta pspicacia ei eor ad de
cepcoes deviacones et cautelas detrusa e Virtuositas
i malicia gmutata et efficacia teptacoib et negocus
pdicoes huiac applicata e sic p tota sacra scpturaz pz
Et subdr a Johe Et ipi vicerit eu ppt sagnez agni et
hc dr qntu ad mitu passis xi. Sz dubiu hic e quo
de angel hic dicatr no ei permanet ut ppt h s reco
nciliatore indigerent fpa ut p sagz eius reconciliacent
do Ad qd dicendu q lz redemptor et reconciliator vnus
e xc. redemptor tn e eo dr q p petis suor deo
integre satisfecit Reconciliator e vo gnlis q gram
eis pmeruit Angel ei q no peccauit redemptio no
exhibit. nisi forte redepto large acipiat Eisde ei ipi
mitis st petores [illegible] hoies v petis dissi et ne pecca
rent anli pseruati Egebat ei anli reconciliatore sine
mediatore qui eos a do gracz meret ppt ipsum qde mei
tu requirit difficilia operari atz pati nota illius caput
que desiderat pmerei Et ob hc oportuit xpm
mori ad coplementu caritatis sue ad pcez atz ad fres
suos eigdem f glie principes et sequaces Cu ho
igitr dicat bts Joh q angeli redepti sit i sagne

agni. quia hec spiritualis est hominibus. Sed aut quia ipsi vicerunt eum
draconem in sanguine agni. et propter verbum testimonii sui quod fuit
Cristi opus est quod vobis sum patris mei. quia hec crux est toti ecclesie
saluatorum. Item ei sunt boni angeli et homines ipsi electi vi-
cerunt draconem non propriis viribus sed merito christi quod completum est in
passione et cruce. Et ex hiis patet quod boni angeli alii omnes electi per hoc
vexillo habent crucem christi. Tercio sic ex predictis patet
fuit et est crux christi tale vexillum omnibus hominibus et electis ad
eiciendum de mundo principem huius mundi. Porro ipse sathanas
amissa potestate qua inter celestes spiritus prius habuit princeps
malorum omnium factus est in pene quam in mundo abundat modo
effectus est. Sed per crucem christi tamen per triumphale vexillum de
hoc mundo eiectus fuit. Unde Johannis 12. dominus ait Nunc
princeps huius mundi eicietur foras. Sic ei christus homo per crucem
meruit constitui iudex universorum. licet hoc ipsum competeret ei
per aliam viam. Sic per crucem meruit totalem segregacionem
electorum a reprobis ac totalem [illegible] ablacionem omnimode
potestatis demonum et reproborum. quam habebant super electos
per antea circa eligendos. quamuis post ordinacionem superne
dei ad electorum utilitatem exercicium non sit tota in effectu abla-
ta est. Centum ad efficaciam meritorum et talis fuit te-
nor universalis iudicium mundi. licet non quantum ad quedam exe-
cucionis effectus. Tamen vero per triumphale vexillum crucis facta
est condenacio et prostracio principibus diaboli et capitis reproborum.
Et hec apte consummat et concludit tercium prostracionem Ideo de ipso
capite subinfertur Nunc princeps mundi huius eicietur foras.
Ante eius passionem christi dominabatur potentissime in mundo. a quo quidem nos
omnes extitit liber nisi christus tamen et eius mater excepta. Ipso eius
vero passionem innumerabiles a iugo peccati liberati per quos et cetera reddi-
dere aduerti Et ideo per passionem christi quodammodo eiectus est
ne modo peccatis dominaretur per culpam. licet dominetur principaliter mundi
tamen omnibus se potestatem est etiam ipsi christo iniuste quod christus dignus est +
dominaretur per penam. hec in primum in secundo christi aduentu omnia
amittet cum christus tradiderit regnum deo patri et omnes ma-
lorum auctores precipitentur irreuocabiliter in profundum inferni
sic et ante preceptis est de celo irreuocabiliter in voraginem huius
mundi Et christi crux est quasi thezaurus tam electis

angelis quam etiam electis hominibus

Secundo crux christi est thesaurus quo meritum et cunctis thezauris sancta
angelis gloriosis quam hominibus glorificandis Item omnes
thezauros diuine sapiencie meritorum et gratiarum anime
et humane nature quamdos amorosum ibi collocatur in ea quoque

[illegible] denotatur in sanguine agni quod est thezaurus contra pugna-
ti conatu a nobis sic et ab angelis acceptatum ut ad
eos gloriam consequuntur eterna. De hoc ait agno Apocalipsis 13 est scriptum
et cetera agnus occisus est ab origine mundi quod quidem est dictum
est Primo quia passio christi et mors eius sic ex predictis patet
valuit ad meritum et gloriam angelorum. Secundo quia ab ipso
inicio mundi post lapsum primi hominis pro nobis redimendis
preordinatus est mori. Tercio quia ab origine mundi per se ipso
eius mors cepit figuris et misteriis preuniari ut
quasi in talibus figuris occisus sit. Insuper quia in ipso iam
cepit in suis membris occidi. Sic patet in abel a Caym
fratre suo occiso. De hoc thezauro ait sed misterice sic est
Simile est regnum celorum thezauro abscondito in agro quem
qui inuenit homo abscondit et pre gaudio eius vadit et vendit
uniuersa que habet et emit agrum illum. hec secundum celorum regnum
est meritum satisfacionis quo omnes tam angelos quam homines in celum
regnare facit Crux est propterea thezauro comparatur. quia omnibus glorifica-
dis abundanter est Hunc thezaurum quem recepit. Sed laborando in
agro virtuose et moralis vite a prime sancte. abscondit in corde
suo tamquam fasciculum mirre et pre gaudio eius vadit et vendit
in proposito uniuersa que habet et emit agrum in ut possi-
dere valeat meritum in thezaurum crucis christi. Unde Johannis
[illegible] i. c. ait De plenitudine eius accepimus omnes. sed tam
angeli tam boni quam homines beatificandi Et ad Colossenses i. c. In ipso
id est christo complacuit omnem plenitudinem inhabitare et per eum reconcili-
ari omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius siue que in ter-
ris siue que in celis sunt Crux est thezaurus quod tam angelis quam hominibus
quos alii creati Et item ad Ephesios 2. c. de apostolis ait Ipso
summo angulari lapide christo in quo omnis edificacio sed tam an-
gelorum quam humana crescit. scilicet in hominibus in templum sanctum in domino in quo
et vos coedificamini in habitaculum dei in spiritu sancto. Primum Crisostomus
in sermone de passione domini ait Voluit dominus pati sub celo non in
templo iudaico ne putares pro sola tantum plebe oblatum
Et ideo foras ciuitatem foras muros ut scias sacrificium
esse commune quod totius terre est oblacio. quod omnis est purificacio

Et crux christi est comune gaudium angelorum et hominum

Tercio crux christi est tamquam commune gaudium angelorum sic et
hominum Et de apocalipsis ubi supra Johannes subdit Et audiui vo-
cem magnam de celo dicentem Nunc facta est salus et virtus
et regnum dei nostri et potestas christi eius hec angelorum vox clarum
est spiritualis congratulacionis et exultacionis interioris. qua
boni angeli congaudebant gloria dei. et christi sui patri et humane
salutis saluatori Unde non solum de ipso bono quod
fuit consecuti sed gaudebant et gracias agebant Unde etiam

de humana salute sanguinis Christi merito et suo ministerio obtinenda
propterea dicitur Nunc facta est salus et virtus ad declinacionem a
malo et virtus continua ad adeptionem boni et regnum continuum ad
secundum libertatem qua liberati absque ulla coactione obediat
[illegible] hec est superbia angelus ex natura volebat habere et gratiam
per quam deus donavit naturae gloriam obtulit contemnebat et quantum
tu valuit valuit elevare illa multitudinem angelorum qui se o-
blate gratie gratos reddebat donatus est impedire [illegible]
lio premium dictum est Ideo est ei verissime oblata angelis absque
probatione tamen suscepisse premium tamen non homines qui inferiores
sunt sine probatione possunt glorificari Hec non salutis eius deus est
auctor agnus dei Christus est mediator propterea secundum quod et potestas
Christi eius Sed ei Christi secundum divinitatem habet dominium et potestatem universi
primum sic secundum humanitatem quia in cruce est passus et meritum acquisivit
habet potestatem universalis meriti Ideo eius angelica natura humana multa
aliquod pondus equalibus hec potuit iustitie ad premium premium [illegible]
[illegible] nisi fulciantur merito Christi [illegible] sic [illegible]
habet [illegible] assumpte humanitatis et crucis sic [illegible] infiniti premium
habet [illegible] divinitatis ac per hec secundum iustitie equalitatem in-
finito premio [illegible] infinitum [illegible] Et infinito merito solvit
infinitum premium [illegible] meriti crucis Christi potestate premium
inter angelos sicut [illegible] Lucelaus electi angeli [illegible]
[illegible] in gloriam divine [illegible] et videntes [illegible]
[illegible] eterne dampnacionis [illegible] Christi
meritum crucis Christi per fidem qui in ipsum erat cum se humiliter
subicerent Sancti angeli [illegible] forma voluntatis dei
Et hoc quidem ex dictamine sapientie dei processit ut sic inferi-
ores creaturas [illegible] ad suam [illegible] exaltaret sic
superiores creaturas per inferiores ad sui [illegible] humi-
liat Unde deus sic humiliat humana natura ut se
[illegible] subiciat ad salutem in [illegible] sacerdotem
et ceteris aliis [illegible] suis non solum spiritualibus sed etiam
corporalibus Unde ad Romanos 8 capitulo apostolus ait Vanitati creatura sub-
iecta est non volens sed propter voluntatem sed propter deum qui subi-
cit eam [illegible] oportuit [illegible] sublimes angelos per inferio-
re creaturas qui humanitas est [illegible] humiliari se sub
[illegible] potentis dei Obiectio 2o si aliquis obiciat quod
meritum crucis Christi [illegible] angelis valebat cum Christus nondum meruerat
Dicitur in tempore quo valebat illis hominibus qui ante adven-
tum suum crediderunt in adventum eius quod etiam [illegible] et fide
[illegible] Et ex hoc intelligitur quod electis angelis meritum passionis
Christi valebat Ex hac quidem salute quam merito crucis Christi
sancti angeli adepti sunt in [illegible] ministeriis suis hominibus [illegible]
obedientibus ex eorum [illegible] ut meritum crucis [illegible]
[illegible] sit gaudium omnium electorum tam hominum quam etiam angelorum

Sine probacione angeli non acceperunt suum premium

Nota

Unde ad Hebreos 1 capitulo apostolus ait Omnes sunt administratorii spiritus in ministe-
rium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis In omni
predictorum ministerium contemplare crucem de duobus lignis uno erec-
to et alio transversali crucis compaginatam figuram quia duo
sunt sole [illegible] et [illegible] nature angelica scilicet et humana Un-
de 3 Regum 17 [illegible] dominus ad bonam viduam ad Heliam En colli-
go duo ligna Vidua donata natura est quia in angelis suo ma-
rito viduata et in hominibus infecta peccato utilitatis complemen-
tum debitum non habebat Colligit 1 duo ligna quia per crucem p
omnium conciliatorem [illegible] angelica ruina perficitur et humana captivitas
liberatur Et duobus lignis crucis compaginatis utramque per-
figuravit naturam Unde lignum quod erecta sublimitate ad
celum erectum est angelicam naturam prefigurat que quidem in recti-
tudine stans [illegible] devotione et plena volunta-
te divine sublimitati adhesit Illud vero quod transversum est humanam
naturam designat que transversa [illegible] ut vera [illegible]
statum [illegible] Intuere 1 [illegible] ita
duo iugantur In utroque eius ligno [illegible]
ex [illegible] vulnerum [illegible] celes-
tes [illegible] non veniret [illegible] teste Iob
[illegible] Deus in angelis suis reperit pravitatem Hec quidem [illegible]
plaga cum ea [illegible] oportebat quia non [illegible]
[illegible] Inferior est na-
turalis [illegible] hominis a planta pedis usque ad verticem ita venenifica
fermentatione infecta est ut tota [illegible] status sue put-
redinis [illegible] Utrorumque in-
firmitatis [illegible] non mediocri [illegible] est [illegible]
[illegible] ita resarcita est ut [illegible]
[illegible] videatur [illegible]
reintegrans [illegible] peccato [illegible]
[illegible] ne [illegible] valeat [illegible] celum et terram et plene
pacificat et [illegible] naturam angelicam et humanam [illegible]
dicta [illegible] indissolubile glutinum quo
glutinatur [illegible] natura scilicet angelica et humana Et ex utrisque
[illegible] compleatur [illegible] in ipsum

Crux Christi data est hominibus et angelis in exemplum

Quarto crux Christi est [illegible] exemplum et speculum sanctis homini-
bus et angelis [illegible] Nam ipsa est via per quam Christus pervenit
ad suam gloriam Et hec [illegible] desiderantibus celum [illegible]
de [illegible] 24 [illegible] Oportuit Christum pati et
sic intrare in gloriam suam Et 2 Thimotheo 2 capitulo apostolus ait
[illegible] Christo commortui sumus et convivemus Augustinus [illegible]
Sapientia dei hominem ad exemplum [illegible] vivens suscepit [illegible]
[illegible] ad vitam [illegible] non [illegible] metuenda [illegible]

Nota hoc

3° alios fructus. et9 fructus d' em fortitudinis crucis x'

Primus de fortitudine ¶ p qua oia supat. Karl. j.

Et d' hr dam ait. Et fortis s' arbor erat. In cruce e'
assixus x' fortitudine sua n' ostendit h sapientissime
occultat. Vn̄ ur i passione sua miracula fecit. no qz no po-
tuit cu sit ops q; h qz noluit. Vn̄ sic i canco abacuk
ibi abscondita e fortitudo e9. no qdez pdita sz detin-
e. Et lz fortitudo x' patens no appareret. tn fortitudinē
sua p cruce mistice demonstrauit. Vn̄ ppha ibi. Ibi s' i
hac cruce vbi abscondita videbatur fortitudo e9. ɔfregit po-
tencias. arcu. scutu. gladiu. et bellu. In qbz miraculis
vb' ppha ont. Ex q x' cu eoz vtutibz omibz i cruce de
eoz nb' vinis triumphat. Vn̄ bn9 sic tum. Bo. e. 67. ait
xp̄s i passione paciaz exhibz. humilitate ɔmedat. obe-
diencia implet. caritate pficit. Hys vtutu gemis eoz
corona dns ornat. Et e supeminens caritas. Obiecto
obia. a similis pacia. In pfundo radix vtutu huili.
Hys eoz vtutibz confregit et vicit eoz potencias
que nb' aduersabant. i dyabolu. padisu. petm. et infnu.
¶ Po ei cu dexto cornu crucis p obiaz ɔfregit pote-
ciam dyali. ¶ 2° cu sinistro cornu p paciaz ɔfregit petm.
¶ 3° cu sublimi his cornu p caritate nobis aperuit
padisu. ¶ 4to cu infimo coz9 p huilitez cofregit
potenciam herebi seu infezni. Et sic eoz victorias i hac
et cu cruce adeptus e xp̄s. **Prima victoria xp̄i p
obiaz vicit potenciam dyaboli.** ¶ Primo cu
dextro coz9 p obiaz cofregit potenciam dyaboli. que
i arcu a ppha figuratur cu ait. Ibi confregit potencias ar-
cu. Arcu e crux x' e ad morte x' a dyalo inflexa tensa
eo sagitte fuerit oia xp̄o inflicte. ɔtuelie. derisiones.
blasphemie. flagelle. illusiones et pene. Que oia x' cofre-
git qm p pcis obia oia paciebatur tollauit. Vn̄ ppha ait
Arcu eoz cofringat. Et ad Ro. 7. c. i sic aptus ait. Sic
e p obiaz vni9 hois pctores ɔstituti st multi. Et pro-
21 i fine salon ait. Vir obediens loquitur victorias. Ad
philipp e. 2. c. aptus ait. Qu xp̄s humiliauit semetipz fc̄s
obediens vsqz ad morte. mortez aut crucis. Et quemadmodu
ho a dyalo p obiaz deceptus atqz deuictus e. Itaqz x' destru-
geret mortez. Vn̄ co cu aptus j Corith. 17. Deo gras
q dedit nobis victoria p ihm xp̄m d n. qui moriens p nb
Insz9 pctoru mcoz9 cirographu q' sathanas ɔlabat nos
iuraditus possidere. sunt. i xp̄i sanctissia carne totali lace-
racione ɔmulsit. Vt ex tunc cetem claues ducissimus
voluit satelles impius sibe penam mortis. Ipso diui-
tatis aculeos sub carne latente et ipe configet

hostes et exhibet de impressio manibz e9. quilibet xp̄i
fidelis ab eo expurgatus reati. Vn̄ aptus ad Colo. 2. c.
aut delens qd aduslu nos erat cirographu decreti i
ma9 ɔsspicioz seu mucoz. qd erat ɔtiu nb. ipz tulit d' me-
dio. Affigens id cruci expolians principatos et ptates traduxit
ɔfidenter pala triphans illos i semetipso. Sum9 ei glo-
et allex. de alles decretu d2 dum peptu qd datu fuit
ade. De ligno scie boni et mali ne comedas. Hy9 pcepti vio-
lati decreti cirographu i. memoria ɔsspicioz dele' de9 qn
petm pri pntis p xp̄i sanguine abolet. **2a xp̄i victoria p
paciencia vicit petm.** ¶ Scdo cu sinistro cornu crucis p
paciaz ɔfregit petz. id p nobis i cruce affigens. Sm9 p nob
se magn9 pctoz. de q' illud 17 c. Sic e deuoiaz est a
ngelis dei sz vno pctore pniaz agete. In hy9 gaude vi-
delis dei sz vno pctore pniaz agete in hy9 quide vi
tore scilz suggerente i impia racione illu de cruce des-
cende ac dicente Mt. 24. c. Si fi9 di es descende d' cruce.
descende noluit h pseueraus i ea d' peto meo moriens tri-
umphat. Si ei descedisset d' cruce a peto videret deuictus
impacia pene. Et hic qde ɔfregit scutu. p qd petz signat.
Qd mortalis culpa qda scutu e dyali. ne de medio hoiz
expellat. Et hic scutus pregebat dyalus an x' aduen-
tu ne de mdo p scos pphetas eiceret. Vn̄ Job e1 c. de
dyali corpia seu toracte scp e. Corpus eius milituudo
rapboz qsi scuta fusilia. ɔpactu squamis sese primentibz
vna alteri iugit. vt nc spiraculu p eas incede possit. vna
alti adhebit et tene se neqz separabit. In quibz vbis
mistice ~~peccata~~ denotat robur et fortitudo scis ymal
peti vn dyal9 antequa regbat i mdo. qd eu bruti' dis
tigue primittot. Hec s' aga scutu x' i cruce ɔfregit p pane
et mortez. Vn̄ alibi ppha ait. Arcu ɔtet. et ɔfriget arma
et scuta c peta obinent eqm p igne moe grcy. Iz e cu
sua sessia passione fecunda et ignita. Vnde dicē possum
p septe scuta i. peta i. mortalia ig sigue ɔbussit ¶ Po
supbia capitis inclinacoe p qua videbat' tuli ds
fuge. cl scp erat. Rex iudeoy. ¶ 2° inuidia brachioz
extensione q'. s. ad aplexandu ¶ 3° auaricia multoz eco
extenscoe q' passior largitus e. Vn̄ Bn9 ait. Disce hac
gratice qui passior largus e nb' carne sua tribuit. Sag
quibi debes dilige xp̄z. q' de' nb' carne sua tribu. sag
wine suu i potu. aiaz sua i pciu. aqua lateris i la-
uacru. veste crucifixoribz. Cor9 dist. i. Matrez Johanni
¶ 4to accidia ad passioz festinacoe ¶ 5to ira molli
tusioe ¶ 6to gula aceti et fell' potacoe ¶ 7mo luxu
ria lateris vulnacoe **Tercia victoria xp̄i pez
caritate vicit padisum**
¶ Tercio cu sublimi cornu
crucis p caritate ~~et aperuit denuit~~ p gladiu mistice
denotatu. Ad cuj intelligencia aduterd est. p sic pz gen 3°

‖ deuicit et aperuit padisu ~~ppte~~ ‖

iubente deo adam expulso de paradiso. paradisi aditus obse
ratus est per tria. primo per cherubim quem statuit dominus
ad ianuam paradisi. Secundo per flammeum gladium. Tertio per gla
dium versatilem. Unde etiam per terrestrem paradisum illa misteria ce
lum empireum designat. In quod quidem ne aliquis homo ingre
deretur obstabant tria. Primum ex parte sui. Secundum ex parte
voluntatis. Tertium ex parte facultatis. quia ad ingrediendum in id
non sufficiebat humana intelligentia neque voluntas neque facul
tas. Primum ex parte intelligentie quia ante domini passionem nescie
bat homo aditum ~~paradisi paradisi~~ paradisi. propterea cheru
bim qui plenitudo scientie interpretatur aditum paradisi impedi
ebat in dividendo intellectum ab intelligentia. Secundum ex parte
voluntatis quia sufficienti caritate eius non ardebat. hoc autem
flammeus gladius dividens voluntatem a caritate. Tertium ex
parte facultatis quia quasi celum efficaciter ascendere non valebat.
et hic est gladius versatilis dividens efficaciam a facultate
Christus igitur per crucis tropheum gladium amovit et paradisi adi
tum reseravit atque eciam hereditatem nostram deperditam per peccatum tam
actuale quam originale iure belli atque triumphaliter adquisi
tam nobis temptis reddita est. In hoc utique significatur quod
misisti ad paradisum terrestrem sanctos de inferno eductos iam
divina visione beatos in eius die christus creditur adduxisse
Primum apoc. c. Joh. ait Ecce ostium apertum est in celo. De
hoc alex. de ales in 3 de hoc apostolus ad hebr. 9. Christus
assistens pontifex futurorum bonorum. Sequitur per proprium sanguinem
introivit semel in sancta eterna redemptione inventa. Et hoc nu
meri 35 c. designatur ubi dicitur. Reus homicida manebit ibi. scilicet in ci
vitate refugii donec sacerdos magnus qui oleo unctus est
moriatur. quo mortuo potest in domum suam redire. Ut per hoc
misterium procuratur quod passio christi illuminat intellectum ut per fidem nos
cat. inflammat affectum ut per caritatem fervide velit. Ro
borat facultatem ut per spem efficaciter possit violenter rape
re. Primum autem II dominus ait A diebus Joh. baptiste usque nunc
regnum celorum vim patitur et vio
lenti rapiunt illud. Quarta victoria per humilitatem vincit
infernum. Christus enim profundo crucis cornu per humilitatem con
fregit potenciam inferni. hoc est mortem eternalem. que a propheta
per bellum significatur. quia semper quando genus humanum pugnat deus
bello luc. 11 c. dominus ait Cum fortis armatus id est sathanas
custodit atrium suum id est infernum. in pace sunt omnia que possidet
id est inferni spolia que ante passionem christi adeptus erat. Cum autem
fortior eo. id est christus superveniens vicerit eum. scilicet per crucem suam. uni
versa arma ei aufert. id est reatum originalis culpe et clau
sos retinet patrie in quibus diabolus confidebat. scilicet detinendo eos
ne viderent gloriam summi dei. Et spolia eius distribuet
quia sanctos de limbo christus per crucis vexillum educens eos sanctis

paradisi vita premiat et glorificavit. Unde christus igitur secundum ad inferni
sedes descensum ad ethernea regna sursum admirando iubilo
demones insultantes clamaverunt dicentes. Attollite portas
principes vestras et elevamini porte eternales et introibit rex
glorie. Cuius confractis tunc lucifer potuit respondere. Quis est is
te rex glorie. Cum omnes insultantes electi efficaciter responderunt
dominus fortis et potens. dominus potens in prelio. Cum iterum ignoraret. Quis
est iste rex glorie. Responderunt. dominus virtutum ipse est rex glorie. Et
tunc rex glorie christus per crucis vexillum potenti ingressu de infer
no triumphans confregit portas ereas et vectes fer
reos confregit. Ut verificaretur quod dicitur dominus osee 13 O
mors ero mors tua. scilicet per passionem et mortem meam. Morsus tu
us ero inferne. confregit enim christus pomum peccati putredinem peccati
sanum quam mortem id est in saniori loco. Juxta id est apostolus ad
hebr. 2. per crucem triumphans eos in semetipso. Christo
Quintum quod destruxit mortem temporalem vel eternalem. temporalem
non. quia mori hac communis. Eternalem non. quia passio ad mor
tem eternam dampnatus est et antea factum est. Dominus alex
de ales in 3. Christus destruxit mortem per eam. Mors enim
quia est enim victoria destruendo facit mortis. in glosa re
surrectionem mortem quam eternam destruxit in suis quia fecit
ut eam non incurrerent. Sed et dominum temporalis mortis destruxit
in pluribus. ita ei dicebatur mors prius quia mortis timore
plures obibant. Sed post factum est ut non timerent. sed
gaudenter currerent ad mortem quod in martiribus factum clarebat.
Quintus fructus de eterni beneficio nobis collato per passionem christi.
Quintus fructus dicitur rectitudo ad celum via recte pro
cedens. Crux enim christi scala utique est exaltans humiles
sublimi regno celorum. propterea damascenus ait. Et preclaras celos
tangebat. Unde multo per scala iacob gen. 28 c. figuratur ubi scrip
tum est. Vidit iacob scalam in sompnis stantem super terram et
cacumen eius tangens celum. angelos quoque dei ascendentes
et descendentes per eam et dominum innixum scale. Quod in per scala
eum mihi se gradus nisi misterium crucis. mirabilis scripture divine
gradibus distincta. per hanc sequitur scala. eius beneficia
depinxi sunt. Primum est mihi ascensio. Secundum est in
filio. Tertium in me mihi patri. Quartum in celum introductio.
Primum beneficium eius est a christo mihi ascensio. propterea dicitur
dominus erat innixus scale. eo quod non solum christus mundo in ea
dependit. Verum quia ab eterno deus per mundum redemptionis
nostre dispositionem disposuit. Unde prover. 8. Salomon in per
sona domini ait. Dominus possedit me ab initio viarum
suarum antequam quicquam faceret a principio. ab eterno ordinata sum
et ex antiquis antequam terra fieret. Primum bernardus in quodam sermone
ait O bone ihesu quod tibi et michi. Nos debuimus et tu

solus. nos peccauimus et in lucis opus sit ex gratia sui mi(seri)cordia
tenebras sine modo. 2m beneficium crucis est gratiarum donatio sep(tiformis)
infusio. Nam omnis gratia nobis a deo data et [illegible] danda p(er)
meritum crucis Christus donatur nobis. Et hec significatur per angelos
descendentes per hanc scalam. Nam gratiarum gratiarum deus princi-
palis est dator. et Christus ut licet dici legalis est mediator.
angeli autem nobis transmissi sunt seduli ministratores et portatores.
Unde ad Hebr. 1 c. apostolus ait Omnes sunt administratorii spiritus
in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis
Ut ex hijs discant homines sequentes se in gratia existere atque
a peccato immunes. suadeo cum cogitant in meritis crucis [illegible]
Christi omnes a deo suscepisse gratiam. et se sequentes eius a culpa
pa recepta. Sic ad considerationem tanti beneficij inducit apostolus
1 ad Corinth. 6 c. in fine dicens. Empti enim estis precio magno
glorificate et portate Christum in corpore vestro. Ut nusquam enim
fuit pecunia quod per meritum gratiarum adeptione et per humani generis re-
demptione non sufficiebat thezaurus totius mundi. exposuit
deus thezaurum totius celi. Tercium beneficium crucis est
digna mundi pretio. Per virtutem enim crucis omnes gratiae quas
Christus pro nobis et in nobis meruit per angelos sanctos gratie
et eterna gloria digne et sufficientes deo reputantur. Et hij
[illegible] ascendentes per scalam crucis. Tam magnum enim fuit
meritum crucis Christi ut sufficeret mille [illegible] infinitis glorifica-
dis mundis. Unde Anshelmus cur deus homo ait. Putasne tam
bonum tam amabile quantum fuit vita Christi posse sufficere
ad solvendum quod debetur pro peccatis totius mundi. Immo plus
potest in infinitum. Recepto et accepto morte non mundus fuit ad
modum pro nobis. atque vita mea deo pretiosa. sic alibi dicit alius
Quartum beneficium crucis est in celum introductio quod mansit o-
mnibus omnibus clausum et gladio finali omnium peccatorum propter quod dicit Cassio-
dorus celum tangebat. Apocalypsis 3 c. clauis de cruce Christi
claudit. claudit et nemo aperit. Dauid enim manu fortis
mostratur et fecit Christus qui per se et per suos in omni gradu
fortis erat ad declinandum omne malum et faciendum omne bonum
Hec clauis est suspensa cruce. per hanc clauem bonum
meritum crucis eius electis regnum celorum Christus aperit et nemo clau-
dit. Quos vero tamen meritis crucis indignos abicit eis ne-
mo aditum regni celorum aperire potest. postea subdit clau-
dit et nemo aperit. Unde Augustinus ait Redemptoris nostri mor-
tem de tenebris ad lucem de morte ad vitam de corrup-
tione ad incorruptionem de exilio ad patriam de luctu ad
gaudium de terris ad celestem regnum vocati sumus. Hoc autem
ihesus Christus ut nos elevaret ad celestia regna sic quodammodo
posuit in [illegible] parte statum crucis et nos in alta sit in vir-
tuosa vita. atque ipse solus tamen posideat. per crucis humilitate

tamen descendit. quod omnes electos in celum leuaret. Unde Joh. 12 c.
dominus ait Et ego si exaltatus fuero a terra in ipse tamen bel-
lator fortis super crucem quasi super regale et militarem equum
ascendens. ac deinde tamquam triumphator quaslibet vices
omnium hostium meorum sub meis eius pedibus tenendo. omnia
traham ad meipsum. id est omnes electos ex omni parte terrarum et ex omni
genere hominum congregandos. Dicit autem omnia magis quam tria.
Primo ut innuat quod Christi qui non prosperat mundi pa(ter) omnis
Christi quem per meritum computant et quod pro tanto ex eis enarrast
Secundo ut in uniuersitate electorum doceat ecce quandam integram
totalitatem uniuersorum qui per meritum crucis Christi celum ingredi de-
bent. Tertio ut sic quando more loquendi triumpha-
tores omnia que sunt in regno sua capto. put voluerint sibi. omnia
ad nos trahere dicimus. Sic Christus omnia ad se trahit per tri-
umphum crucis et omnes electos suos. Iohannes vero Crisostomus super Ubi
Iohannis exponens ait per hoc per altum mortem. ascensum nobis
parat in celum. Et item Ambrosius super beati immaculati inquit Noli
amittere beneficium o homo. postea Christus dominantem mortem se subdidit
ut te a iugo dominantis exueret. Ille suscepit mortem ser-
uitute ut tibi conferret vite eterne libertatem. Porro sic
alibi dicit alius in 3. Quodlibet Christi opus sit tam meritum quam corporis
cum passionis illius ab hora conceptionis nobis meruit gloriam
sempiternam. Sed primo nobis fuit meritoria et satisfactoria quo
ad remissionem pene. Unde dicunt doctores Et qualibet opera Christi
tam mentis quam corporis in omni sua actione et passione. ut
puta quolibet passu. quolibet oculi ictu. quolibet verbum
qualibet cogitatio ac quilibet mentalis actus Christi et corporalis sic diuina
sapientia [illegible] appellabatur et applicabatur a Christo preclarissi-
mi electorum. Ut per quolibet plene satisfaceret deo patri pro
peccato et per quolibet electo in quolibet actu mereretur gloriam
sempiternam. ac sic per hoc cum actus incitoros compleuisset. tot
quot erant electi pendens in cruce ait Luce 23 Consumatum est.
Sextus fructus quo ad eorum mundi partes primo Christus et virtus
Tercius fructus lati crucis diffundebatur c. 3.
tudo denotatur Dilatatus enim fuit amor domini nostri Christi
in ara crucis atque per uniuersum orbem largiflua caritate
diffusus est. Et hoc est quod fidelibus in figura aspectus eius usque
ad terminos uniuerse terre. Est autem crux insufflatorium spi-
ritu ex duobus lignis confectum in quibus clauis ferreis et
multis percussionibus confixa est pellis preciosissimi agni
per locum in [illegible] uulnera et flagella exsufflans
incendium diuini amoris per uniuersum orbem terrarum in cuius miste-
rium Joh. 20 Cum ostendisset ihesus discipulis suis manus perforatas et latus
insufflauit et dixit eis Accipite spiritum sanctum Ut videretur quod il-
lud Luce 12 c. cum promiserat dicens Ignem veni mittere in terram et quid
volo nisi ut ardeat Apocalypsis 8 Et sic est misterium Accepit
angelus thuribulum aureum et impleuit id de igne altaris

z misit i terram Quid p hunc angelum nisi an^l^s magni co
filij cristus eo cor eius ardentissim caritatis amorez
thuribulo ignis carbonibus pleno cuius comparat^r Vel
thuribulz q^z hz similitudinez cordis fuit cor apl'orz d'
quo p tpe quo x^m^ abnegaui^t ppha i p^na dni ait
c^m^ factum e cor meum tanq^s cera liquescens Altare vo i cor
cristi e cor meum tanq^s cera liquescens Altare vo i cor
tormibus ipse distinctuz e sanctissima crux plena igne sic at
dedisse cali^s Qd' voles dns figurare leuit' 6° prop^t d'
Ignis i altari meo sp ardebit Hec ht altari dns z meites
eius accepit an^l^s igne i die penthe z implet^r thuribl'z
i apl'orum cetu^s atz misit i terra eum i o^e terra exiuit sonus
eorz z i fi^n^ or terr^e v^ba eorz s' pdicauit misterium crucis xpi
Audi v^nu carbonem ardentez thuribuli h^s s' doctoz genci
um q^ i ad corinth 2 c ait No en iudicaui me aliquid
scire int^r vos nisi ihz x^m^ z hunc crucifixum Atz d'se z de alijs
apl'is i ad corinth i c testatur d' Nos pdicamus vobis xpm
crucifixum Tanta quid fuit latitudo caritatis xpi p istori
uz i moralib^s Vt en posset nob' ee no moriendo succurrere
voluit tn hoib^s moriendo subuenire q^z v^ez nos m^s
amasset nec vim sue dilectois nob' ondet nisi hc qd' a nob'
qrebat / ad tpus ipse sustinet Et itm Bn^s sz ean ait In
passioe dm tria specia^i quer^t inueni Opus s' modum Ecce
illa in ope qde pacia i modo humil^s i ca caritas quedat
pacia sint^s humilitas amirabil' s caritas i exchabil' Et
itm ibidi ait Vide aia mea quid d' deo senias Vide qn
tu de do extimas Vide qbi brachys virtale caritatis er
amad^s z ~~amplexandi~~ amplectendos sit q tanti te estimant
ymo q tanti te fecit De late ei suo te formit qui p te i
cruce ppdez minut z ob ht sopmi mortis Excepit pot^e
te a do pre exiuit z mres synagoga relig^s vt adhe
rens ei vm^s sps eu eo efficiaris Hec ille Toto itaqz
ardor dm aoris huiao qm omez statu i uita pnti qaem
dus i altari dns quasi i fornace ardentissime caritatis loca
tus e Bin gregorij mite^s ait Signa crucis a me^o con
tctu in cor extima pbita fiat virtute z pudenciaz e^s
qui i ea pependit ubiqz diffusa Tire aspect^s dns ussq^z
ad termios vniuse tce Ad ht quid misterie designadez
ad cor mdi ptes i de x^c extremo qmis e Primo huit
seu tenuit facez ad orientez Scdo pedum plantas ad occi
dentem Tercio dextra manu ad meridiez Quarto sinistram
ad septentrionem Facies xpi ad orientem Primo
hns facie ad orientez iuuetute z adolescentiaz vocat d'
lue 7 Adolescens tibi dico surge s' a vicijs ad virtutes se
que publicana mathm q audita dmna voce illu vocate
relictis oibus sequens secutus e eu vt dr math 9 cap^r 2
Plante pedum xpi ad occidentem 2° vo plantis
pedum ad occidentez uocat ad mdi receptu senes z debiles
in q^e psona Bn^s sz eam ait pa^o tua de ihu ultimuz

refugium e z sm^re remedium desiciete sapia iusticia non
sufficiente succubentibus meritis illa suffecit cui tn
defecerit virtus mea no contristabor non diffido Dico
quid faciaz Calicem salutaris accipiaz z nom dm inuocabo
vnde scom z isti x^c ait insticie illud Jone i c Surge
inuoca deum tuum i sic attende aie tue z reliquum tpis de
dica dno deo tuo q^z iam transit mdi z corrupta e^s i Joh 2 Dex
tera x^i manus ad meridiem 3° at ma^u dextra versus
meridie vocat oms i mdialibus psenantes Vn Joh 7 quasi
ostencus i cruce clat d' Si quis sitit s' i aia dlectum z iebriari
veniat ad me z bibat s' amorosum sang^s meum q^z i talibus
ois mdana dlectio amarescit Naz gustato spu s' cris xpi
desipit ois caro atz euanescit demon tmpt^o Eo insacie mon
stratum e num 21 i spente eneo qui f^t xpc i cruce i quez aspi
cientes sanabant^r a morsib^s spenciu ignitoz It j Re 16
Crux i cor cythara designat^r qua percussa leuit^s agitabat^r
Saul a spu malo non op tanta vis esset i cythara sz i figura
cris q de ligno z cordarz extensione confecta e p qua deo
nes effugant^r Sinistra manus xpi ad septentrionem
Quarto at sinistra manu ad septentrionz vocat ob i adusi
tatibus laborantes Vn at 11 c inquit venite ad me os q la
borate estis z e^o reficiaz vos vos s' dulcedine mee passionis
Est en adusitas aqua de marach quam bibe n potat ps^s isrl^r
i deserto q^z amara erat exo 15 Sz clamante moyse ad dnz
ondit ei dns lignum sicans crucez x^i qd' cu moyses misisset i aqas
i dulcenez v'se sunt Certa n^a tam amara adusitas sic suppo
dez e q si pie osideret^r pa^o xpi i cor n dulcescat In vtraqz
er ma^u pn aliud ossiger Vn hylari^s ait Duo latrones leue
atz dextre affigunt^r omez hnam genus diuisione vocat ad sanca
pacis dm ondens Et itz Cris ait In cruce expassis manibus
modis^t x^c ut altra ma^u ppim veterez altra eos q ex gentibus
sp ut no sit q se abscondat a calore e^s Vnde i^e quod sancta
crux seu x^c i cruce quadrifaria angulacoe sui cor mdiali
mata cophendit ut omez ad se pcrahat caritaz ut a quaz
mdi pte pcedat siue ab oriente siue ab occidente siue
a meridie siue a septentrione pata e recipe uenientes z bla
da dulcedine confouere Bin Bn^s sz eam ait O duri z idu
rati z obduati filij adaz quos no emollit tanta benig
nitas tanta flama tam ingens ardor amoris tam uehe^ns
amator q p vilib^s sarcinul' ta pciosas merces expedit
Ca^m 3^s 3^e ptis deinde patris de 3^b alijs fructib^s lig
ni vite 2° subdamus z alios fructus Septem fructi
bus de eius pulcritudine 1 vbor^m q x^c i cruce dixt C I
PRimus fructus dr pulcritudo stupendoz vor x^i vn
subdz i fra ffolia e^s pulchra s' vba e^s admiranda pul
critudine decorata z maxie q dixt i cruce qui s' cat i^e e^s
tu amoris z caritat^s Vn i ps ppha ait Et folium e^s no de
fluet s' vbum e^s deorsum no defluet Quatuor ei admiranda

tur protulit xpc in quolibet verbo suo ¶ Primus fuit admirandus amor ¶ 2us admirandus dolor ¶ 3us admirandus vigor ¶ 4us admirandus dulcor seu gaudium Et primo de prima pulchritudi ne s. verborum xpi crucifixi

pulchritudo amoris

Prima fuit pulchritudo

Prima ei fuit pulchritudo amoris fuerunt ei verba que xpc dixit in cruce expressiva immensi amoris ut merito dici possint septem amores seu septem flamme sui fornacis cordis et hec iuxta septiformem eorum actum ordinate procedente s. ordinem verborum xpi ¶ Primus amor fuit mire remissionis ¶ 2us mire confederacionis ¶ 3us mire donacionis ¶ 4us mire exposicionis ¶ 5us mire attraccionis ¶ 6us mire consumacionis ¶ 7us mire reddicionis ¶ Primus fuit amor mire remissionis offensarum ac mire intercessionis et satisfactionis pro inimicis et hec exprimit quia pro crucifixoribus suis cum infigebatur deprecatus est d. luc. 23 Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt Unde suo blandiens genitori non solum indultor sed intercessor fuit et excusator [illegible] [illegible] phariseos phariseis fuit delicti eorum propterea dixit quia nesciunt quid faciunt ¶ 2us fuit amor mire confederacionis s. amorum quibus imprimit viscera matris et reverenciam filialem sic xpc fecit inter matrem suam et iohannem quem ipsis a patre [illegible] [illegible] iuxta crucem dixit matri Ioh. 19 Mulier ecce filius tuus Iohanni vero Ecce mater tua Et quod ex hoc perfecta fuit inter matrem suam et iohannem talis unio ostendit ipse Ioh. subdens Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam In quo [illegible] [illegible] impleta [illegible] figura ta fuit vis unitiva amoris in cruce pendentis Tercius [illegible] nerrimus quidam amor est in meis ad finem et cetera ¶ 3us fuit amor mire donacionis Nam per amorem illum omnia dona conferuntur et primo [illegible] fidelibus dantur sic optime exprimitur in 3o verbo latroni dicto luc. 23 ubi ait Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso Ubi considerare potes quantum dilexerit eum si pondereas septem ¶ Primo [illegible] ei regnum celorum promittit s. in iuramento d. Amen ¶ 2o quibus promittit non subdit dico ¶ 3o cui promittit s. latroni d. tibi ¶ 4to quando promittit quia hodie ¶ 5to cum quo promittit d. mecum ¶ 6to quale promittit d. eris ¶ 7o quid promittit d. in paradiso In quolibet enim verbo resonat admirabilis amor xpi [illegible] latronis [illegible] [illegible] ¶ 4tus fuit amor mire exposicionis s. sui tam pro animabus quam pro [illegible] pro quibus tam morti et confusioni se exposuit ut ait Bern. Clamet o deus deus meus ut quid dereliquisti me hec cum dixit postquam tenebre facte sunt super universam terram a hora nona Et cum clamaret fuit derelictio et exposicio [illegible] filii quia non fuit aliud dicere patri quam ut quid eum sic me dereliquisti s. ad tam horribile genus mortis pro sic improbis ingratis Et quia hic stupor admiracionis nulli mente plene comprehensibilis est Io. in hec vero [illegible] exclamasse refertur Et vero nullatenus huic nisi flamma amoris fuit de eo Ioh. 3 [illegible] exaltari filium hominis sic exaltatus fuit pendens

in despecto Et pro nobis subiungit Sic deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret ¶ Quintus fuit amor mire attraccionis In eo [illegible] dicens Sitio sicut patet Ioh. 19 [illegible] quod unum erat sine dixit et [illegible] unum aliud precessit Nam inter clamorem eius heli heli et consumacionem [illegible] interpositum extitit hoc unum licet ei xpc ad litteram [illegible] sanguinis et corporis humores exhausto poris tamen hoc [illegible] dixit quia corporale potum Nam clare intelligebat quod non [illegible] potabile [illegible] daret [illegible] non [illegible] fere sitim Voluit igitur exprimere quod sic sitibundus vehementissime appetit [illegible] ad intima absorbere sic et ipse appetebat animas eorum affectu [illegible] ex amore inflammare et ad intimas cordis sui venas et [illegible] magis delectabiles inducere [illegible] sicut patet [illegible] Ioh. 12 Et ego si exaltatus fuero omnia traham ad meipsum Voluit ergo ihc [illegible] suum ardens desiderium declarare dicens Sitio ut per hoc nos [illegible] quod [illegible] nos [illegible] quam ope [illegible] Nam [illegible] pro nobis moriendo [illegible] [illegible] nobis [illegible] amorem [illegible] unde posset [illegible] quia opus et actus [illegible] [illegible] [illegible] potat [illegible] opus amor suum ad nos [illegible] Sitio [illegible] per infinitum unum in finitum nobis amorem [illegible] ¶ Sextus fuit amor mire consumacionis Nam et in cordialibus affectibus et amorosis sermonibus et non et in exterioribus actibus et operibus totius sue peregrinacionis et motus consumatus est [illegible] modo perfecti amoris [illegible] [illegible] potuisse karitas [illegible] Ioh. [illegible] maiorem hac dilectionem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis [illegible] Ioh. 19 dixit Consumatum est ¶ 7us fuit amor mire reddicionis s. omnium [illegible] [illegible] elevatus fuit [illegible] ad congregandos [illegible] profugos israel [illegible] ut filios dei qui erant dispersi congregaret in unum sic [illegible] Ioh. 11 c. quia hec [illegible] [illegible] est omnium ut sit deus omnia in omnibus [illegible] clamore valido reddens spiritum deo patri dixit Pater in manus tuas commendo spiritum meum sic dicit luc. 23 c. In quo omnium electorum suorum spiritum [illegible] et [illegible] commendat deo patri et reddidit ut apte clare tur [illegible] qui exivit a patre et venit in mundum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] reducit peccatores [illegible] plenitudine omnium [illegible] de suo [illegible] [illegible] hoc modo egressus est

2a pulchritudo fuit doloris

2a autem pulchritudo fuit doloris Fuerunt [illegible] xpi verba expressiva [illegible] doloris et magis Septem autem dolores expressit xpc in predictis verbis Primus fuit dolor ingratitudinis 2us desolacionis 3us dispersionis 4us derelictionis 5us potacionis 6us multiplicacionis 7us separacionis Primus fuit dolor ingratitudinis [illegible] dignitatis sue persone et acerbitas illati supplicii et tam [illegible] cordis sui ab [illegible] [illegible] et tam ingrate [illegible] Et hec [illegible] Primum verbum [illegible] ait

pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Secundus fuit dolor tribu-
lacionis et desolacionis et hec tamen pronunciavit quando sentiebat merorem designa-
torem in matre et Johanne propter quod dixit tercium verbum mulier ecce
filius tuus. deinde dixit discipulo ecce mater tua. Tercius fuit dolor de-
pressionis seu conpugnacionis cernens omnium apostolorum et aliorum ab
eo quesitorum paucitatem quia omnes fuerunt desperati cum quibus solo
latro pugnasse legitur recte modo passionis sinistrum latronem. Ex
quo dolore Christus magis motus est ad misericordiam latroni dicens amen
dico tibi hodie mecum eris in paradiso. Quartus fuit dolor derelictionis
et hunc exprimit etiam verbum cum ait deus meus deus meus ut quid
dereliquisti me. Quintus fuit dolor potacionis seu amare sitis qua
sitibundo salutis mee loco eius offerimus offensas horren-
das atque contemptus. Et fuit hec angustiacio desiderii cum op-
posicione contrarii ipse enim sitiebat dulcem animarum et illi oppo-
situm obtulerunt. Sequitur quando dixit Sicio. Sextus fuit dolor multipli-
cacionis seu tam dolorum mentalium quam penarum corporalium cum perdura-
cione usque in finem ut merito dixerit Consummatum est scilicet in me omne
tormentum et pena. Septimus fuit dolor separacionis seu anime et corporis prius
commendat spiritum ut tunc prime cum alta voce ait pater in manus tuas com-
mendo spiritum meum. Tercia pulcritudo fuit vigoris. Tercia fuit pulcritudo
vigoris. Nam fuerunt verba pendentis Christi expressiva sui vigoris seu con-
stantie et virtutis licet enim eius pro certo erat summa ipse tamen nichilominus se
ferebat doloribus suis virtute atque vigore suo ipsorum vigores
omnium productus in verbis. Primus fuit vigor mediatoris
Secundus sollicitatoris Tercius donatoris Quartus allegatoris Quintus
desideratoris Sextus triumphatoris Septimus reductoris. Primus
fuit vigor mediatoris quia in primo verbo ostendit se esse medium inter nos
et deum tamquam summum dei filium et tamquam intercessorem et advocatum nostrum
ad patrem dicens pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. In quo
manifeste apparet vigor sue mentis quo crudelium persecutorum
suorum iniurias victorialiter superatas eas calcans et pro nichilo
ducens sic excessive remisit. Secundus fuit vigor sollicita-
toris et provide sollicitudinis atque fidelitatis. Solet enim
mens consternata et doloribus atque tristiciis oppressa omne ab omni
et sollicitudine cessare. Christus autem tunc solum et non alias legitur curaz
re quod gereret circa eius domum curam matrem et providisse ei de filio et commendasse
matrem ... dixit ecce filius tuus et discipulo ecce
mater tua. Tercius fuit vigor donatoris quia ostendit se hec virtute
donativa potestatis et dominative et imperialis servitutis verum tamquam
rex et dominus paradisi latroni illi cum tot constantiis commisit
de crimine dicens: tibi hodie mecum eris in paradiso. Quartus fuit vigor
allegatoris seu sue iusticie et innocentie ad patrem suum
in signum quod admiracione ait Deus meus Deus meus ut
quid dereliquisti me. Iusti enim ab aliquo dimissi dicere
solent ut quid mihi hoc facis. Constat autem magnorum
scelerum suorum suo pondere interiori remorsu confusi
longe aliam modum tenent et peccant plerumque ali-
quid tale dicunt. Vox est qui signa ... peccator in ipso

facilius comprehendant. Quintus fuit vigor desideratoris
nam ostendit se hec fiduciabilitate et constantiam sine expressione
ipse indigencie atque ipsorum desiderii dicens Sicio. Solent enim ho-
mines et precipue in hora tante abiectionis erubescere et ex
erubescentia non audere nec posse clare ostendere indigencias
suas. Christus vero et circa exitum mortis cum quadam maturissima
serenitate atque fidualitate dixit Sicio. Ostendit etiam ihesus victo-
riosissimum omnium passionum suarum triumphum quia non solum non
succubuit mortis doloribus quos recepit sed etiam pro dimo ag-
rege et pro mea salute si necesse esset excellentissime amplius pati sitiebat
se dicit. Sextus fuit vigor triumphatoris ac triumphalis
debellatoris hostium seu diaboli peccati paradisi et inferni
sed in certo fructu et consummacione. Unde fuit tanto vigor victis consumma-
tionis omnium operum suorum immo et finem omnium ipse quod dixit Con-
summatum est. Septimus fuit vigor reductoris et plene fiducia-
litatis in patrem et servum ad eum redditum et morte sua non
hec per defectum sed per perfectum et redditum ipse quod ait Pater in manus
tuas commendo spiritum meum. Non sic adulte ut non dixit tibi commen-
do sed in manus tuas ut ostenderet patrem sibi adesse quem dilatatis
brachiis et pretensis manibus suis ad eum amplexandum et astrin-
gendum tamquam filius unigenitus et predilectus. Quarta pulcritudo
fuit dulcoris. Quarta pulcritudo fuit dulcoris. Fuerunt
enim predicta verba expressiva magis dulcoris et complacencie quia omnia
predicta voluntarie patiebatur. Unde Isaias liii ait Oblatus
est quia ipse voluit. Et Johannes in primo domini ad patrem ait Voluntarie
sacrificabo tibi. Et ad Ephesios v. Tradidit semetipsum pro nobis. Illa
in voluntatis sustinuisset non fuisset etiam de se meritoria passio
sua nec dum pro omnibus nobis. Et de hoc plenius in primo huius fuit dictum.
Ergo voluntarie letabatur. Primo de qualibet ardore omni
sed in quolibet predictorum verborum. Secundo de quolibet dolore omnino in predictis
verbis. Tercio letabatur de quolibet vigore corum verborum. Ita
quod ad quelibet amorem ad quelibet dolorem ad quelibet
vigorem omnium predictorum suum voluntarium et iocundum aspectum et gaudium
habebat quia brevitatis obmitto et etiam quia prosequacionem sufficienti
satis patet per predicta sermonis septenarium discurrendo.
Unde quia pulcritudinem mira predictorum verborum non omitto ergo de
ligno vite quod est sanctissima crux Apocalipsis xxii. Sed quia folia eius
ad sanitatem gentium quia ipsa eius gustatibus sensui ad sancte
spiritus spiritualis infirmorum hec tamen verba illius sunt sanativa
predictarum infirmitatum ... sua ad maiorem
sanitatem pro nobis in se assumpsit. Illa primo curatur nos pre-
dicta quam ieiunavit xl diebus et xl noctibus. Secundo per electu-
arium quod corpus et sanguis suum dedit in cena discipulis suis. Tercio
per sudorem quando factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decur-
rentis in terram. Quarto per minucionem quando flagellis clavis lancea
vulneratus est. Quinto per potacionem quando gustavit acetum cum felle mix-
tum. Sexto per emplastrum quando facies eius sputis illita est.

Nota bene

Octavus fructus est maxima utilitas quam generis et suis acquisivit xpc per passionem suam c. xxiii

Secundus fructus dicitur est multitudo et multi pacius xi et hoc respectu illius quod capit ac pro quibus passio brevi electus ac meliorem eius Et dicitur dicitur subditus fructus eius minimus quia sunt multi sunt multum et primum post eius. sed quod quiete dominatus Non in quanta hoc sic est preciosa per xpc merui potest et mereatur in quanta vo deus in infinitum sua multa et primum dilatavit quanto ergo dicitur fructus eius minimus. Cor ei fructificans et minimas utilitates ex passione sua xpc adeptus est quod omnes redundat per gloriam et gratiam in omnes electos suos C pa est resurrectio

C 2a ascensio C 3a ~~confessio~~ confessio C 4a iudicaria

Pa utilitas passionis xpi prima est resurrectio Unde propheta ad patrem in persona filii loquitur Tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem meam hec est humilitas passionis mee et resurrectionem meam Hanc ergo utilitatem per quam adeptus est xpc omnibus membris suis Ita sicut ipse resurrexit post multas passiones sic et membra sua resurgent quia resurrectio eius est causa ~~...~~ resurrectionis omnium electorum Unde propheta ait ad vesperam demorabitur fletus et ad matutinum leticia Ubi glossa Quod deus mane resurrexit idem nobis promittens per fidem resurrectionem que est effundens in resurrectione mea et aucta in corpus 2a utilitas passionis xpi dominicam

C 2a utilitas est ascensio Et dicitur ad ephesios Et apostolus ait quod ascendit quid est nisi quia descendit primum in inferiores partes terre sed per mortem eius Et ubi qui descendit ipse est et qui ascendit super omnes celos ut adimpleret omnia Et Aug in sermone de ascensione ait Nos xpi mors vivificavit nos resurgendo xpi erexit nos xpi ascensio consecravit hanc ergo utilitatem xpc tamquam caput membris suis electis adeptus est Unde Ioh xiiii c. ait Vado vobis parare locum 3a utilitas passionis xi 3a utilitas est consessio scilicet ad dexteram dei patris ad manifestationem illius Unde ad philippenses 2 c. apostolus ait factus est obediens usque ad mortem mortem autem crucis propter quod et deus exaltavit illum et dedit illi nomen quod est super omne nomen ut in nomine ihesu omne genu flectatur et deus et omnis illum reverentiam habent tamquam deum in nomine ihesu subditi ut in nomine ihesu omne genu flectatur celestium terrestrium et infernorum et omnis lingua confiteatur quia dominus ihesus xpc in gloria est dei patris Dicitur autem xpc sedere ad dexteram dei sedet quia laboravit scilicet in tota vita sua usque ad mortem psalmista In laboribus sum a iuventute mea Ad dexteram vero quia plus sunt in sinistra passionis et adversis Unde vos afflicti sunt et humiliati sunt nimis Dei vero dicitur quia post dies abiectionis permittit de glorificatione Unde act 23 dominus ait Fac se humiliat exaltabitur Duo quidem per dexteram denotantur C primum est equalitas magestatis eo quod xpc sedet secundum divinitatem Ad hebr Talem habemus pontificem qui consedit in dextera C 2o per dexteram intelliguntur potiora glorie bona in quibus xpc plus

sedet secundum humanitatem quam collatum est ei quam omni creature sicut et secundum hanc dextera collocabuntur et premiabuntur omnes electi xpi sessiones ad quod hortatur apostolus Collos 2 Que sursum sunt sapite ubi xpc est in dextera dei sedens C 4ta utilitas dominice passionis Quarta utilitas est iudiciaria quia ex passione sua data est ei potestas iudiciaria Unde Iob 36 c. ad xpm ait Causa tua quasi impii iudicata est causam iudiciumque recipies Item non et electi imitatores eius xpi in die iudicii quia in iudicio ~~assessores~~ assessores assistent iudici xpo Unde Math 19 Amen dico vobis quod vos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue sedebitis et vos super sedes 12 iudicantes 12 tribus israel Unde exoritur bonus Bern. in quodam sermone dicens O vere celestis planta preciosior cunctis sanctior universis vel lignum vite quod solum fuit dignum portare salutis fructum Nonus fructus quem dulcedo dominice crucis contemplativis quaerentem

Tertius fructus dicitur ~~dulcedo~~ In vita est C. 3. Dulcedo Nam secundum varios hominum virtuosorum status varie dulcedo varie sapit Unde propheta ait Et vini dat omnia in tecum Et post dicitur subditur Est virtuosorum in qua omnia quia virtuosorum status ad tres dicuntur reduci. primi ... dici possunt seculares C 2i regulares C 3i spirituales C 4ti tres et hii omnes varias desiderans inveniunt. Et in esca virtuosorum in ea sed in sequela crucis xpi Unde xpc Math ait Qui non accipit crucem suam et sequitur me non est me dignus id est indignus est consortio glorie et glorie mee Per hanc crucem assumpcio difficilium denotatur per quam fundit mortem hoc modo eterni et vivens et per quam fit holocaustum summi dei primum maximum in sermone de ... ait Non sola intelligitur crux lignum patibulum sed puer vite virtutis apostoli Unde omnis xpiani vita quam secundum euangelium vixerit crux est ait martirium Et unde hic ordo sanctus sive in secularibus in quibus est tres status secularium est. de hortatur in ipsis et ab ipsis Et sic in inferno in tormentis deorum et dampnatorum in quibus absque ullo gaudio cruciantur ... in ipsis plene hortatur sed non ab ipsis Sic in vita presenti que medio est deus in suis electis et a suis electis in assumpcione difficilium dolorum et gravium conmiscetur per operacionem perfecte virtutis quod dicitur crux. Ut in omnibus glorificetur deus Hec quidem secundo electis dei predictis est secundum statum in cruce xpi passum suum Prima de secularium Primo ergo seculares duo desideria habent scilicet absque pecto in arduis Primo namque consuetudine 2o naturaliter allevari Primo ergo desiderant naturaliter consuetudine quod quidem fit quando labores hoc portabiles et leves efficiuntur Sed virtuosa crux xpi domini amore assumpta ut paret lata non tantum aufert ab homine labores graves in operibus bonis sed etiam transformat in refrigerium penas. Et sic secundum desiderium in talibus consuetur

na Et de his confugio dns ait 11 c. ait Venite ad me
omnes qui laboratis et onerati estis s. laboribus et ad
uersis et ego reficiam vos De 2o eciam addit Tollite
iugum meum super vos quod est caritatis opere in omne causa et dis
cite a me quia mitis sum et humilis corde et inuenietis requiem
animabus vestris s. in laboribus vestris Iugum enim meum suaue est et
onus meum leue Iugum enim xi suaue est amor dei Onus vero
leue est amor xpi qui seruiunt leuiter ceterorum laborum forcie et
aduersitas Et sic ex amore et propter amorem ipsa laboribus natura
alleuiatur Prout in desiderio patet quod beato laurencio cum car
bones prestarent refrigerium hic ait contigit ei quod dileccio
ignis celestialis quam amor amicabat penam ig
nis materialis. hoc id contigit beatis fratribus qui fornace ignito in tym
poribus decentes est Absque hac cruce in culpa et pena seu in
transgressione et affliccione homo efficitur miserabilis Vnde
ait 16 c. dns ait Qui enim voluit animam suam saluam facere
s. fugiendo propter eos labores perdet eam qui dicit s. saluus
propter eos qui autem perdiderit animam suam propter me inueniet eam Vnde
Damascenus libro 4o c. dicit Crux xi clauis est paradisi hec
infirmorum baculus pastorum virga conuersorum manu
duccio proficiencium perfeccio anime salus et corporis omnium malorum
auersio omnium bonorum datrix 2a crux racionalium 2i sunt
racionales et hi contra alia duo desideria habent Primum aug
mentare consolacionem seu delectacionem 2m illustrare racionem per
primum interiora delectando gustatur per 2m vero intellectus illuminatur
Sed amorosa crux et in amore illius dici portatis labor
que patit in homine diuersis ac supernaturalibus et spiritualibus
consolacionibus fulciendo animam et intellectum et qui ad contemplacionem de
lectacionem exaltando nostro prophetie admirandis et sublimibus lu
minibus illustrando Vnde psalmista ait Gustate et videte quoniam sua
uis est dns s. in imitacione crucis illius Bern vero qui super isto
primo inquit gustate s. affectu 2o et videte s. intellectu
quia gustum facit videre Vnde pro illud Gustate et videte quoniam
bona est negociacio i. excitacio crucis et ardua virtutum Vnde
i Re. 14 c. Ionathas mistice ait Vidistis ipsi quod illumina
ti sunt oculi mei eo quod gustauerim de melle isto i. de dulce
dine virtutum suauitate Certa ait sic suauitas quia gustat
et cognoscitur circa dictas cruce s. de laboribus amorose portatis autem
per xpo assumptis ont Ioh. apoc. 2 ubi dns ait Vincenti
dabo manna absconditum absconditum est manna et suauis
virtuose vite intelligencia propter virtutum experiencia iustis
a deo dispensata ab indignis et viciosis occulta et a deo
nostro mundo occultata Sic enim manna desuper veniens omnem
suauitatis saporem in se continebat sic suauius experiencia bone
vite que est crux xi omni mellis suauitate redundat Vnde
...
tollerent s. xpi passio ad modum ... s. pro ... ut

imitacionem Certa misericordia fiat illuminacio intellectus ex predicta cruce dicit
Bern super Cant sermone 61 Nichil ita efficax ad curandum consciencie
vulnera nec non ad purgandum aciem mentis quam xi vulnerum
sedula meditacio Vnde xi passio figurata est in felle quo thobie
oculi fuerunt illuminati thobie 11 c. Et quod collirium de quo
apoc. 3 c. cuius ait Vnge collirio oculos tuos s. mentales
ut videas Absque cruce humana racio deuenit in fan
tasticam obscuram atque bestialem estimacionem et opinionem Et de talibus
psalmista ait Nescierunt neque intellexerunt in tenebris ambulant dicit
Glo. nescierunt s. ex corrupta natura neque intellexerunt s. ex patrata
culpa in tenebris ambulant ex multiplicata malicia Et omnia hec quia
xpi cruce non sunt seruiti Tercia crux spiritualium 3i sunt
spirituales et hi contra alia duo desideria habent s. in eis primo vir
tute roborari 2o virtute premiari Primo virtute roborari s. in
vita iuste soliditate et stabilitate quod quidem per crucem fit teste
aplo 2 thi. 2 c. ait Firmum fundamentum dei quod est virtus stat
habens signaculum s. constitutum crucis quia virtus in infirmitate perficitur
Vnde aplus 2 ad Corinth 12 c. ait et statim cum subdit
Libenter gloriabor in infirmitatibus meis in contumeliis in ne
cessitatibus in persecucionibus in angustiis Cum enim infirmor tunc
forcior sum Crux virtutis confirmacio et roboracio 2o desiderant
virtute premiari s. per gloriam sempiterna Et tales vero amorose
virtute premiantur s. per gloriam sempiternam ... multum composita ad com
... in primum enim ... non me
... gloriam expectantes Vnde primum enim ... sed
... s. spirituales ... ac mentales delectaciones ... sed
... pena amorose crucis que ... et medium glorie ... af
... dns ait Qui non accipit crucem suam et sequitur
me non est me dignus s. meo premio s. in gloria sempiterna Nec
ait ... qui sequitur s. per delectaciones ... permisit qui accepit crucem
suam ... assidue de delectatur in hiis delectacionibus
spiritualibus nos delectamur in deo per primum efficit meritum et premi
um per 2m contemplacionis et sequitur xpi quia gustato spiritu
desipit omnis caro absque cruce et laborioso conatu in omnibus virtuosis
mea interiora vero deueniet in consideracionis debilitatem Sicut
patet in hiis qui absque magnis laboriosis laboribus adepti sunt do
na sublimiora Vnde contigit in lucifero adam et Eua Salomo
ne et petro et quam pluribus aliis qui alto deciderunt a domo et in
magnam ruinam irreuocabilem quia eorum prolapsi sunt Certa
crux celestialium 4i dicuntur celestiales et hi contra duo de
siderium habent primum in eis glorificari 2m magnificari
omnia gloria Primo glorificari in se gloria s. in premii per
gloriam participandam et hec fit per crucem et dum passionis exemplo apli
qui de se et aliis perfectis philipp 3 c. ait Mea conuersacio
in celis est ... beatus Bernardus in quodam sermone ubi ait
Ergo quod michi mea in traham non sufficiunt quod michi deest
audacter usurpo ex visceribus xi que misericordia affluunt nec
desinunt foramina per que defluant per eam archanum cor
dis foramina corporis patet viscera misericordie in quibus visitat

nos oriens ex alto ¶ 2º descendant magnificat diuina gloria
Et amor crucis ad gloriam dei inflammat illuminat robo
rat et dilatat humana mente. hic erat in crucifixionis
amor qui tanta fiducia cor pauli servabat ut diceret
ad gal. 6. michi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri ihesu xpi per
quem michi mundus crucifixus est et ego mundo Et ad philipp 1. cum
dicit sic et nunc magnificabitur xpus in corpore meo sive per vitam
sive per mortem hic eodem fervore hortabatur propheta dicens
magnificate dominum mecum et per perfectissimum amorem crucis lau-
dando et predicando eum magnum Et hoc subiungit meum
si non simul diceret magnificate dominum non ita ad hoc alios
dilataret primum Gregorius ait loquentis auctoritas perdit
ur vox opere non iuvatur ¶ Absit crucis gratia intima delecta
bilis atque celestialis devenit in admirabile contemplacione
sicut per experientiam patet in hiis qui sequuntur 2 spiritus amoris
spiritus libertatis a libero hebraice qui dicitur mariam suppliciorum
qui in erroribus suis duplicatis est Sicut de hoc c. vinco i
rie Con est apostolus ad philipp 3. ait hinc autem et flens
dico inimicos crucis xpi et in ista sic ad ad gal. 3. ait O
sicut xpi carnem suam crucifixerunt cum viciis et concupiscentiis Et
omnes predicti gratia opantur multiplicibus erroribus illusi
atque delusi sicut per experientiam verum reperi et probavi ¶ Ex
dictis in predicto capitulo patet quod amor absque cruce et crux absque
amore non valet nec valet nec opere aliqua meretur laude. Sed in-
sicut laudabilis est ea crux quam induit amor et amor
que ipsa cruce patet In hoc statu erat paulus cum de se ad
gal. 2. c. diceret xpo confixus sum cruci Et tali
cruce ¶ primo affigitur clavus timoris unde Confige
timore tuo carnes meas ¶ 2º figitur clavus amoris Can.
Fulcite me floribus stipate me malis quia amore lan-
gueo ¶ 3º figitur exterior clavus rigoris et districtionis
ultio verba sapientis qui stimulis et quasi clavi in altum
in profundo fixi defixi ¶ Ecce 4to manus figitur clavus laboris
Ecce quod dicit patet manus tua instituit opera ¶ Ecce p
dictis clavis patet quod manus tota sunt sed ne ve delige quis
amato non valet sed ad queque difficilia parate et cupide
quod est ecce cor errorum firmum crucis qui crucis et labores
abhorrent sic predictum est capitulo. Ecce 2a parte de
nitate primus de ultimis 2bus fructibus ligni vite ¶ Ex
to subdantur 2a ultimum fructum Decimus fructus d
est beneficio quod consequimur de divina pane. Ezec. c. i

Primus fructibus dicitur scitudo Sanctus non dicitur sacerdote
stinctus Et deinde subdit Subter ea habitabant anima
lia et bestie id est omnes in baptismate crucis signaculo signati
et sacramentis tincti Differt bestia ab animali. Nam bestia est
crudelis animal vel non est animalia dicitur puis ob iusti quod firmat
salvandi sicut dicit de gloria sapientia ad cor animam alia
lia tua habitabunt in ea. pasti in dulcedine tua pauperi
deus per bestias que sunt crudeles ...

desiccavit et eos infideles quia sic sunt subdita domini ...
ens per passionem xpi non hic tanta potestate sunt ante prepara
luis cum ob xpianis sub umbra et protectione crucis et sanguinis
xpi inhabitant Unde brachia crucis sunt scapule in quibus
xpus ad xpum inquit Scapulis suis obumbrabit
tibi Sub his non sensualis per benhardum Cor nobis beneficia
conferunt ¶ Sub hiis alis abscondimur sub hiis a in
cursu malorum et accipitrum protegimur quod sunt aeree potestates
Sub hiis umbraculum salubre nos refrigerat et nimium solis
ardorem repellit Sub his est alium et fovemur Hic b
beneficia vero simul Gen. 2. cap. In quibus nove possessi cor
beneficia quam nobis afferunt ministerio crucis ¶ primum est absconsio
¶ 2m protectio ¶ 3m refrigeratio ¶ Cetera referens noviter
Crucem oia potentiam vobis ac crucis et potenti eius Primum beneficium
crucis est absconsio a malorum mundi ¶ primum benefi-
cium crucis est absconsio a malis mundi Talis quid absconsio
sconsio maxime nobis fit cum adversa nos premunt ut ea magnum
tollerent Unde Ysidorus de summo bono dicit Si passio redemptoris ad
memoriam reducitur nichil tam durum est quod non equo animo tolleretur
pena cum tollamus si recordamur quod bibit ad patibulum quod nos
invitat ad celum Ille qui opprobria irrisiones contumelias ala-
pas sputa flagella spineam coronam et crucem sustinuit
Ut nobis miseri ad maiorem gloriam vero simul fatigamur vero
nec deinum ¶ Et unde de tollenda iniuria predicamus
de vero apostoli ait Nulla res offertur ad laborem et ad por-
tanda onera aliorum sit libens impendi nisi me cogitat
quanta pro nobis pertulit deus Unde sic pus ... perdit nomine
nos sumus cum crucis in magnum ... sic labores et passiones nostre
comparare aliorum quam passus est xpus non sunt passiones denotande
2m beneficium crucis xpi est protectio quod diabolica potestate
2m beneficium est protectio ... et potestate diaboli quia xpus illam
per passionem suam debilitavit Unde Iob. 40. cap. Et in hamo
capiet leviathan quia crucis xpi velans ... divinitatem
ut fuit quasi esca in hamo divinitatis Cum cum diabolus per
mortem apprehende ... hamo divinitatis decepta et capta
fuit ¶ Et in fine ab ... et ... per crucem xpi demones habent
timore potestate in nos ... Et primo vero quia sobtracta
est eis potestas qua prius subiciebant ea infidelibus
et ydolatria et venerabilibus ... in ea ... mundo
tot vexati a spiritibus ... dimicant ... dimicabantur
bantur sic per experienciam patet in toto orbe terrarum ¶ 2o
fuit in fidelibus in quibus ... fide ... non habet potestate
eos nisi quo eis permissum est ad probationes ... sicut
patet in beato Anthonio et beato Ieronimo ¶ Et 3o prevalet in clausis
in quibus est caracter passionis in cruce ... sacro baptismali
quo potestas diaboli cohibetur Unde apostolus dicit est cor amulis

Infimum brachium crucis est mundi contemptus quod in hoc consistit
primo quia exterior est vita virtuosa et mundi contemptus de
quo dominus Matth. 19 et Luc. 9 c. ait Si quis vult venire post
me abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me In
quibus sanctissimis verbis ponuntur 4 que requiruntur ad veram
complexionem virtutis et virtuose crucis sicut patet quia alias si-
mulate crucis est talis crux Primo dico esse voluntaria Secundo ope-
rosa Tercio integra Quarto laboriosa Quinto propria Sexto continua Septimo
recta Primo enim dico esse voluntaria non violenta propterea dicit
Si quis vult Unde Augustinus Nemo invitus bene agit velle enim nemo
cogit dominus ut sicut fuit continuus sic continuus sui co-
gi ministerium exo. 27 dominus ad Moysen ait Loquere filiis
Israel ut tollant mihi primicias ab homine qui affert in ultro-
neus et accipietis eas Vult enim dominus ut dicat ei Volun-
tarie sacrificabo tibi scilicet mortificacionem meos mea ut supra patet Secundo
dico esse operosa non ociosa Ideo subdit post me venire quia
sicut in arduis et in laboribus mentalibus et corporalibus sum Non
ait post mea scilicet sicut faciunt multi luxuriosi alii scribi sed
post me meis scilicet conprehendendo unde 1 pe. 2 Christus passus est pro
nobis vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius Tercio dico
esse integra non diminuta propterea addit abneget semetipsum
scilicet se suos et sua Primo abneget se in vetustate sua abi-
ciat et semetipsum excedat ut ad deum accedat Vnde et dicitur
potest accedere et ascendere ad deum nisi semetipsum ascendat
unde glo. Nisi quis a seipso deficiat ad deum qui super se est non
appropinquat et novitate ad quam vocatur non apprehendet
unde ad Colossenses 3 apostolus ait Expoliantes vos veterem hominem qui
renovatur secundum imaginem dei secundum agnicionem eius qui creavit eum Vel
abneget se in propria voluntate unde non faciens vias tuas
Et ad Titum 2 Abnegantes impietatem et secularia desideria so-
brie et iuste et pie vivamus in hoc seculo expectantes beatam spem
et adventum glorie magni dei Secundo abneget suos quod est
in veteri lege significabatur Vnde Deut. 33 Qui dixit patri suo
et matri sue nescio vos et fratribus suis ignoro vos et nescie-
runt filios suos hii custodierunt eloquium tuum et pactum tuum serva-
verunt Tercio abneget sua primum Luc. 14 Dominus ait Qui non re-
nunciaverit omnibus que possidet non potest meus esse discipulus Et Matth. 19
Si vis perfectus esse vade et vende omnia que [possides] habes et habe-
bis thezaurum in celo et veni sequere me Sunt nempe ple-
rique qui suos vel sua relinquunt sed non se ut modo Contra quos
propterea dicit holocaustum id est meos et pro delicto id est mea non pos-
tulasti scilicet primo [redacted] quod est intelligitur Tunc dixi ecce
venio scilicet primo offeram primum me deinde meos et mea
Nec a mysterio vacat sillabica adiectio qua dicitur semetipsum
quia quod anima et corpus videtur fit tunc ut exprimat perfecta
facia in se suos et sua totum ut exprimat quod anime et corporis vi-
res id est sive intellectum sive affectum sive sensum hec est in-
tellectus racionis affectum voluntatis et sensus et carnis Primum fit

nota bene

per fidem secundum fit per caritatem tercium per spem Quarto dico esse
laboriosa non delicata et ociosa propterea ait Et tollat cru-
cem Et plerique quia sic volunt assumere primam ut nulla
sentiant afflictionem vel penam Contra quos Ieronimus ait Delicatus
es frater si vis hic gaudere cum mundo et in futuro reg-
nare cum Christo illa sic ad Gal. 5 apostolus ait Qui Christi sunt
carnem suam crucifixerunt cum viciis et concupiscenciis Quinto certe
dico esse propria non aliena ideo subdit suam id est vires propter hoc non
dicat mea quia totus mundus non possit portare minima parte
crucis eius sicut ex predictis patet Unde Tren. 1 O vos omnes
qui transitis per viam id est ob amorem seculo peregrini attendite et vi-
dete si est dolor sicut dolor meus Non dicit esse aliena sunt
namque multi qui gloriantur de passionibus et penis penitencium suorum
quemadmodum Iudei et Pharisei Contra quos dominus Ioh. 8 ait Si
filii Abrahe estis opera Abrahe facite Insuper in iustis sua non
computant aliena sed quia per bonam voluntatem fecit sua per
inde Bernardus ait Ve portantibus crucem non suam sicut
Cyreneus aliena Sexto dico esse continua non instabilis et
momentanea propterea subdit Et sequatur me Luc. 9 c. addi-
tur est cotidie id est continue et perseverat Unde enim non veni-
les te in omni vento et ne eas in omnem viam sicut enim probatur
peccator in duplici lingua Esto firmus in via domini Ecc. 33 in fine
etiam ait Gloria magna est sequi dominum Et Ioh. 8 ipse dominus ait
Qui sequitur me non ambulat in tenebris Septimo et ultimo dico esse
recta non corrupta et simulata propterea subinfertur me id est
ad meam gloriam per rectam intencionem hoc est construat me fine
sue crucis vite et laborum suorum Ita sicut ipse testatur Matth.
6 c. Si oculus tuus simplex fuerit totum corpus tuum lucidum erit O
oculus simplex est intencio recta ad deum corpus lucidum est totum
opus recta intencione completum In huius misterium Deut. 27
precepit dominus dicens Cum transieritis Iordanem id est contempseritis mun-
dum edificabitis ibi altare domino id est cor fervidum de lapidibus
quos ferrum non tetigit id est de operibus bonis sicut quod ad esse id est vobis
operatur qui ut ait apostolus Philipp. 2 c. operatur in vobis velle et
perficere pro bona voluntate Et de saxis informibus et impolitis
id est de operibus non per humana apparencia lenigatis Opposita
sigillum vere intencionis presumpcio est Primum Matth. 7 c. dominus
ait A fructibus eorum cognoscetis eos Horum fructum princi-
palis presumpcio dicitur potest Ecclesia teste Ieronimo et in c. Vir
dux cuo ipostanus est in omnibus operibus suis Sed ut dominus af-
fert c. attestatur Qui perseveraverit usque in finem quod sanct-
ficet recte hic salvus erit Sinistrum vero brachium
est fides religiosa Secundo et ramus et sinister est fides
religiosa observando precipue tria vota scilicet obedienciam paupertatem
et castitatem Primo per obedienciam humana voluntas
subicitur deo et hoc est abnegacio et quedam crucifixio propria

suam

de quo superius dominus ait Si quis vult post me venire abneget
semetipsum sic positum est ad hanc quam sumenda hortatur Eccli ul-
timo c. Comparate vobis sine argento sapientiam Et post i-
Collum vestrum subiicite iugo eius id est obedientie prelatorum apostolice amoris
eius Et Matth. xi dominus ait Tollite iugum meum super vos quod est
obedientia Et sequitur sic superius dictum est Iugum enim meum suave est et
onus meum leve scilicet amorose sumentibus et portantibus Unde Bernardus
ait Credentibus nichil impossibile nichil amantibus difficile nichil
asperum mitibus nil arduum reputatur quibus gratia fert auxilium
et obedientiam lenit imperium Ad hanc exhortatur apostolus xii c.
ad Hebreos dicens Habentes impositam tantam nubem testium in exemplum
meum obedierunt usque ad mortem per patientiam curramus ad propo-
situm nobis certamen quod scilicet prompta obedientia est Secundo per casti-
tatem carnis observatur carnem ut fiat totus illuminatus et commu-
nis Et de hac Matth. 19 dominus ait Sunt eunuchi qui castra-
verunt seipsos propter regnum celorum De talibus castitate spiri-
tualibus Sapientia iiii c. ait O quam pulchra est casta generatio
cum claritate immortalis est enim memoria illius Huius castitatis tanta est
suavitas et dulcedo ut inter [illegible] fructus ab apostolo compu-
tetur dicens ad Gal. v. Fructus autem spiritus castitas Tertio per pau-
pertatem rerum omnibus temporalibus renunciatur Unde Deut. xi c.
tuus in missis ait populo israel in per fidem credentibus donec ac per
hec comprehendetis nos omnis locus quem calcaverit pes vester
erit Et ad Josue i Et item ii ad Corinth. vi c. apostolus ait
Tamquam nichil habentes et omnia possidentes Denique per experientiam patet
quod fideles viventes in sua religione deus in nemini semper
nunquam sub misistrat Unde Eccli. 29 Vero religioso dicitur
Fidelem age et in omni tempore invenies quod necessarium est
Letentur et exultent omnes [illegible] religiosi et tenen-
tes deum quia nichil deest timentibus eum Divites eguerunt
et esurierunt inquirentes autem dominum non minuentur omni bono
Dextrum brachium crucis est caritas larga
ramus et dexter est larga caritas de qua i Thim. i c. apostolus
ait Finis precepti est caritas de corde puro
et fide non ficta de corde puro conscientia bona
quoad seipsum et fide non ficta quoad deum De quibus satis
in precedentibus dictum est hanc tertiam caritate tanto perstantiore
quanto ceteris collectione religiosi habere quanto ampliora dona susceperunt a deo quam ceteri hec dum
tam magis expediti sunt ad ipsam perficiendam ac quanto amplius
cotidiana experientia probant Ecce ipse in psalmo ait Ecce quam
bonum et quam [illegible] iocundum habitare fratres in unum
Supremum brachium crucis est spes firma Et supremus ramus est
spes firma que maxime designatur in titulo triumphali quem
Joh. 19 positus est scilicet Jhesus Nazarenus Rex

IUDEORUM In quo titulo xii spes [illegible] mistice designatur
in qua precellere debent omnes religiosi Prima est spes venie
Secunda spes gratie Tertia est spes glorie Primo quidem spes venie in
rex iudeorum id est confitentium Unde in psalmo dicitur vere religiosi
psalmista ait Dixi confitebor adversum me iniustitiam meam domino et tu re-
misisti impietatem peccati mei Ecce firma spes venie Secunda est spes
gratie que est in nazarenus id est floridus intelligitur In flore est
virtus spes fructus Unde Eccli. xxiiii de in persona eius Flores mei
fructus honoris et honestatis Tertia spes est glorie qua non aliquis
capiunt magis [illegible] nisi ei [illegible] Unde Gen. xli c. dicitur
ad Joseph Vobis non est timendum ipse enim salvum faciet
populum suum a peccatis eorum Ex hiis patet quod in modo palmis sunt cau-
sa maxima quod nos liberavit ab inferno dando veniam qua non
nos renovat largiendo gratiam et celum aperuit conferendo
gloriam quod terra sic perdita est mistice apparuerit in titulo crucis
Christi quod religiosi pro aliis adipisci possunt Aliter distinguitur
secundum Augustinum dimensio crucis Augustinus quidem super illo de gratia veteris
et novi testamenti dicit autem Non frustra tale genus mortis
elegit ut altitudinis latitudinis longitudinis et profunditatis
de quibus apostolus ad Ephes. iii c. loquitur magister exsistet Nam latitudo
est in eo ligno quod transversum desuper figitur hoc ad bona opera perti-
net quia extenduntur manus Longitudo in eo et ab ipso ligno quod
usque ad terram conspicuum est ubi enim quodammodo in creatur et persistit et per-
severatur quod longanimitati tribuitur Et altitudo est in ea parte ligni
que ab eo quod transversum figitur sursum versum relinquitur hoc est
ad caput crucifixi quia bonorum sperantium superna expectatio est Iam
vero id quod ex ligno occultatur unde totum exurgit profunditate
significat gratuite gratie Hec ille Ex quibus verbis patet quod in eorum modo
ille distinguit misterium crucis Primum est operatio bonorum Secundum
perseverantia longa Tertium spes firma Quartum est divina gratia .Ii.
Fructus de quarta mistica et anagogica dimensione dominice
crucis et quod ex ea pascuntur omnes beati capitulum tertium
Tercius et ultimus fructus est plenitudo quia plenum universi
tas est gratia et gloria Christi Et de hoc Daniel firmatur sub
dit Et ex ea vescebantur omnes terra sive celestis sive ter-
restris nemo ex quadam infernalis in hiis quod erunt ibi electi Et
de hoc ad Ephes. iii c. apostolus ait Ut possitis comprehendere cum omni-
bus sanctis que sit longitudo latitudo sublimitas et profundum
sic scilicet crucis Christi ut in mistico incuret quod in cruce est Primo
latitudo caritatis Secundo longitudo eternitatis Tertio altitudo sine
sinentis Quarto profundum infernalis captivitatis Latitudo ca-
ritatis crucis dilatatur per universum Primo est latitu-
do caritatis Contemplare anima mea quam alta providentia dei
in consumatione misterii nostre redemptionis non omne genus mortis ele-
git Unde nec voluit iugulari nec interfici per delictum schedule

sic dr aug^t. Hec perpitas sustinuit a suis compatriotis s. nazareis sic refert lucas 8 c. Nec lapidibus obruj eu ab ipsis scribis & phariseis sic dr Joh. 8. s; morte turis assump sit qui est tu vexillu victorie & tum sagittua pfectois & gre i tota romale nau diffuse & diffundende. Podro h; mod expassiois i cte qveientissiq e eciā i figura ad oia impetranda a piede pr̄ina ad oia diffudēda i electos caritate largiflua ad oia ad se trahenda btute misera ad oia amplexanda emissione plenaria. q̄ppe i de tote celestis calestes amorosi the mod solaciis tady ad se trahit hu̇orēs duoti cordis i pluuias dissoluēdas compassiui atq; trissortiui placatu sue sensisse pa mis et mortis ipe est moleudi mod vt; extesioe i cce pte dit figurent vmose baliste que q̄ppe r^o anpeti pe telis iaculac & tra vt p ipaz etnq; p; gr p acti resistabilis tm^tis filius sum p nob? crucifixu & mortuu intra ra ma corde cordibus nr̄i ad nr̄az emollieda duicie pfo rando transfigat Et tu qui mea astitura i tra vbe sauice pecto potes iaculac primu si dulcissimi sit; su um p sui honois defensiōe sic crudel lacerati & mortuu est sagitta electa i eu ipo ar̄u affectuosi a mois cus extento pueias quo ia ti emissioē busim negare no possit **longitudo crucis ad oia tpalia dila tatiue C** Et i cte longitudo etmitas Na sic pz excedit i p^o arlo h; r̄e ptus cos ab etno ordinat romale nat glificat p mrita crucis xi sic dn declarati e cp qdc mrita pouerat us; ad pntis sclj fine & ult sn sclj fine & hec e longitudo dmce crucis Vn n; ʒmeto di ci pt qm longitudo illius extendatu ab etno us; i etnu sz tn̄e cu i tota romali na pgas ab etno ordinata e esse mrita omi salvatoz & glorificatoz ey mrit eq pmnj no est finis Vn do ia Sap 8 sap q attin git a fine us; ad fine fortit f p graz & disponit oia suauit f p glaz **altitudo dmce crucis paradisu restaurauit C** q^o insz i cte e altitudo sne cimi tatis Na p cte x^i tota tuil romalis na i os i cte glo rificati & glorificandi ta an^li q; hoies p mrita cru cis x^i graz & glaz oserut sic sic pdictu e ac na an^ra i anlis tpalus dimminuta p eadm crucis vtez restaura ta e Vnde Orgl sc epla ad Ro c 7 icit Tanta e vis crucis & mortis x^i qp ad sanit^te & remediu no solu pntis & futur s; eca ptitoz sclorz & no solu huic huic mo ordini s; eca celestibus btutibus suffi ciat **pfimdu dmce crucis ifernu glorificat C** eto eca est i cte pfimdu infnal captitatis qz p btute ei sn pcess de libo l:bati & glorificati st sic s

i fine et fructu appart Iuc vera sapson modus victoriaz d suis hostibus eportauit Judic 16 c. Tuc habitantibus i regione vmbre mortis diu expectata cla ritatis crucis effulsit & i c btute p glia x^i aug vusioz que sustepecit Na s; alic dat i z licet i sclj illius p crucis sanctoz delet culpa orignalis & p cste culpa actualis & quitu ad macula & quitu ad dnaz offen sa x^ti & quitu ad reatu iehene. no tn quitu ad reatu remane visio dme rom ex hebat dra plate deline di eos i limbo q^d meruit a x^o p mrita sue li bati sp sic zach q ad dnz dem e Tu q; i sag^e testi eduxisti victos d lacu i q n erat aq s gle sepultre qz p pacoz duo meruit x^o p^o satisfaciōz c^o cuine celestis apioz pm descendes ad inferos hec duo im pleuit Na primo p crucis satisfactioz solutas e vi cula a captiuit^tis inferni 2° p crucis cel^tis apioz sta e visio glorie sepitne atq; illustrauo et carnis eca p luce exteriore cipto go d hus eoz dnice sotibus crucis de uota brnj ad suffic ene ait Clauis mē tue crux byta gat digne muestigare latitudiez longitudinez sublitate & pfunda Na latitudo t^a aplet orbe terraz longitudo ta us; ad dnc nouissim subuecit vmulus morantibus ea Sublimitas tua sene cum^tis meruit ostarnacioz pfimdu mnt sedetibus i tenebris & vmbra mortis obti^et receptoz hi c lenez i^z corpus ac mtis oclos ad triūphale vexillu crucis Na sic orgl sz epla ad Ro l. 6 d^r Tanta e vis crucis ut si an oculos ponat & i mte fidel heatz ita ut ipsa morte x^i i mtis oculis mntis aspiciat n^a gupia n^a libido n^o furoz n^a sup^ue pt ui dia s; ora ad ei pnia tota ille pcti & carnis exercitus fugiet Et ita Cass sz ps 8 ait Crux e humilibus iuitac^o sublibz diend victoria xpi pdico dyalis i fernoz destructio celestiu co fima morte i fidelu vita Xianoz iustoz mem de ref rend doctoz dux quesitoz vita cta claudoz bacls paupm soldao Et Rabanus de laude crucis ait Tu sca crux petoz es remissio pretu^tis exhibico meritoz augmentu ifrmoz remediu lapsoz resurrectio sanoz incolumitas rectoz stabilitas & saluatoz felicitas O sum^a dulcedo dmc benignitatis O imensa cari^s dme largi^tis O vir^s stupenda pdigalitas sumi di & d n i x^i eccl^e B Bern carne sua ded i cibu & sagnē suu i potu & aqz i pnu vulnera i reme diu brachia i cfugerim & cte i clipeu crucis i actus i di ciu aqua i balneu sudoz i medicamentu clauos i balsa metu spinea rona i ornametu va i doarmtu vita & morte vtrap i exeplu s cruciformis ~~pformis~~ pformes vt i btute sit affixus cor meu i sesu crucis delectet

et impinguescat affectio et dilectio mea. In te sit me
ditatio mea. In te humilietur scientia mea. In te dilatetur
caritas mea. In te prolongetur perseverancia mea. In te
exaltetur spes et expectatio mea ut totum cor et os totum
opus illi amoroso tuo crucifixionis conformetur qui pro mea re
demptione ex sola sua stupenda caritate in te mori dignatus
est. Sed ut triumphator mortis cum patre et spiritu sancto gloriosus super
omnia vivit et regnat per infinita secula. Amen.

Sequentia de laudibus crucis — Jhesus

Recordare sancte crucis qui perfectam vitam ducis collectare iugiter
Sancte crucis recordare et in ipsa meditare insaciabiliter
Questus in te Christe duce dum vivas hac luce non possidis
Non quiescas nec tempus requiescas in te custos nec valescas [illegible]
Ama crucem [illegible] et habebis Christum ducem per eterna secula
Crucem cordi coniunge hanc stringe mea pinge [illegible] la
Cor in te crux in corde absque corde sit in corde quod [illegible]
Lignea crux efficiatur cum permanet et loquitur et numquam deficiat
Crux in corde et in ore [illegible] sapore det tibi dulcedine
Crux in membris ducetur et ubique sit et intra totum hominem
Cor a cruce sorbeatur et in ea rapiatur amoris incendio
Dissipata [illegible] sit tibi [illegible] gaudio
Specialem fer amorem et perpetuum honorem cum salutifere
Cum sanctos medullarum [illegible] velis hanc diligere
Impellara [illegible] et in ipsa te recludere magis cum leticia
Ipso sis conformis [illegible] ut in valeas perduci sancti ad celestia
Laud [illegible] querere clamores quem [illegible] pedes clamor [illegible] fossa
Ibi plaude ibi gaude sit [illegible] laude continuus potius
Istud pectus non sit fractum [illegible] ut fugiat per
Crux est optima medela [illegible] valde salutifera spera
Sic in te Christus totum [illegible] dulcedinem
Certum [illegible] ostendat [illegible] via rectitudinis
Cum temptatio et afflictio [illegible] angustias
Nos sic [illegible] frontem inimicis
Cum gestas et laboras [illegible] plorans dolens sine gaudens
Cum vadis [illegible] corde teneas
Crux in omnibus pressuris et in angustiis et duris est totum remedium
Crux in pena et tormentis est dulcedo pie mentis et verum refugium
Crux est porta paradisi in qua sancti sunt confisi qui vicerunt omnia
Crux est mundi medicina per quam bonitas divina fecit mirabilia
Crux est salus animarum verum lumen et preclarum et dulcedo cordium
Crux est vita beatorum et thesaurus perfectorum et decor et gaudium
Crux est speculum virtutis gloriose dux salutis cuncta spes fidelium
Crux est decus salvandorum et solamen eorum atque desiderium
Crux est ianua celi [illegible] florent omnia
Crux est [illegible] plena [illegible] demonia
Crux est arbor decorata [illegible] fructibus
Cumulis [illegible] celestibus
Ergo [illegible] in cruce se studeat [illegible]
Sine fine [illegible]
Crucem [illegible] Christum [illegible] languescas
[illegible] fide Christum vide et plorare [illegible] vita [illegible]

Cum te [illegible] plange et hanc sic gere
Hoc est opus salutare [illegible] laborare corde ore opere
Recordare pie septem horis in die passionis domini
Per quam [illegible] et eterne vite dari [illegible]
Has si [illegible] horas [illegible] adhibe studium
Hora scilicet matutina prima tercia sexta vespertina nona completorium
Cum sedes stas et iaces qui loqueris ac taces sessum cum genibus
Ipsum [illegible] eadem [illegible]
Diligere [illegible] Christum paciente et eius condoleas
Jesu [illegible] plage sed plange mee et in placitum [illegible]
Cum [illegible] ut salvaret [illegible]
Esurivit et sitivit pauper et egenus [illegible] ad patibulum
Recordare paupertatis et extreme vilitatis et gravis supplicii
Si es [illegible] mecum passionis fellis et absinthii
Cum [illegible] in te [illegible] aberat dextra
[illegible] pedes [illegible] et aceto potatur [illegible]
[illegible] in cruce [illegible] et vultu [illegible]
[illegible] pulchre [illegible] absunt
[illegible] ubera
[illegible] lacrimatus et emisit spiritum
[illegible] toto corde doleam sic [illegible]
Cum hec audis [illegible] plancitum [illegible]
Cor [illegible] plange [illegible] mente [illegible]
Virum [illegible] dolorum et novissimum virorum [illegible] ad supplicia
Tibi dulce sit et equum [illegible] gracia
Cum vides te afflictum [illegible] deficias
Jesu cogita dolores [illegible] labores [illegible]
Bone [illegible] vide plagas et eius [illegible]
[illegible] gaudebit [illegible]
Crucifixe [illegible] fonte [illegible] plaga [illegible]
[illegible] te libet [illegible] desidero
Da [illegible] ut te plagam [illegible] Christe [illegible] responses
Ut [illegible] mille vices [illegible]
Totum sit quod dixi ad honorem [illegible] et laude et gloria
Ut [illegible] donec veniam. Amen.

Alia sequentia crucis [illegible] post [illegible] salutacione passionis

O crux ave [illegible] nobilissima salus [illegible]
[illegible] laude dignissima. Ante te [illegible] dulcissime
[illegible] suavissime [illegible]
Cum te [illegible] amor apparuit
[illegible] pro nobis [illegible] sanguine [illegible]
O crux plena dulcedine [illegible] amplectitur [illegible]
Crux te laudare [illegible]
O crux sole splendidior [illegible] balsamo fragran
O bona crux [illegible]
Crux est vexillum glorie per quam [illegible] victoria [illegible]
Crux est decor et gaudium [illegible]
In te [illegible] per quam donatur gracie [illegible]
[illegible]
Nos [illegible] exultare [illegible]

que nostra salutis summa consolatio est nobis preparata ... ex ...
... in leticia plene ... gloria ... in patria ... in miseria
In hoc nostro obitu ... exitu ... adversus hostes ... nos dimittas
Sit christo gloria ... clara laudum ... Amen

De excellencia divini amoris primo

Fides spes caritas tria hec. amor autem horum eminencius in corde
... consideracione excellencie caritatis ... preordinata ...
... amor ad dicendum intelligentibus ... non ... est quod
... diversa ... amor et dilectio ...
... est ... virtutum ... omnium aliarum virtutum forma et est ...
... et ... virtutum ... virtuti ...
... placere operari. Amor est ... cuius ... caritas ...
... Dilectio est amor ... dilectio ...
duorum ligamen ... amatum ... in amore ut ... se
mutuo diligant. Vel aliter ... deum amando ...
se diligentes ... virtutes ... complectitur. Vel aliter
dicitur quod hec tria amor dilectio et caritas ex adiunctione ad
invicem se habent. Amor enim dicitur ... affectus ...
... in ... ... et ...
... Dilectio autem ... electionem
... Caritas vero ... ve
hemencia dilectionis ... dilectio sub ...
... caritatis. ... pertinet
ad ... et est gratia ... quod in omni est amor ... media
te ... collegata ... mutua ... bonis ... dy
onisius ... amor superiora ordinavit ad media
media ad inferiora et cetera. ... pertinet ad amiciciam ...
... pertinet ad gratiam ... caritas ... iusticie
est ... non querat aliena ... non tantum ... secundum ...
... dilectionis ... largo modo loquendo
... consuetudinem ... suam ... amore et dilectione ... eodem
toto presenti tractatu. Et ad propositum de excellencia caritatis sic ... primo
sicut apostolus ... fides spes caritas tria
hec. amor autem horum est ... fides ... fundamentum
Spes ... Caritas ... quasi
... Tria hec ... ad salutem ...
amor horum est ... fides est ... splendor ignis
spes est ... flamma ignis. Caritas vero est ... ignis.
Duodecim autem sunt excellencie caritatis seu divini amoris.
Prima de naturalitas. Secunda delectabilitas. Tercia ... Quarta ...
... Quinta ... Sexta de formositas. Septima ...
... Octava insuperabilitas. Nona ... Decima ...
... Undecima ... Duodecima ... et ... primo
... excellencie divini amoris prima excelle
ncia est ... naturalitas ... amor dei ...

Prima quidem excellencia divini amoris est naturalitas

sonat
Nulla quidem alia virtus ... sic illi ...
sic amore et caritate ... quod patet si recta ...
... quod est deus ... Iohannes ... deus caritas est ...
infinita et ... ab hac ergo ... quedam ...
et infiniti actus amoris ... ergo ... ad ...
... ad ... caritatis et
... infiniti actus sui amoris ... per
... ad ... ex ... qua
... aptitudine ad amandum ... modo ... ne ... ne-
cesse est ei illi diligere ... bonum ... commutabile quod est deus ... bonum
commutabile quod est ... per liberum arbitrium ...
... aptitudo ad diligendum ... est ... ab hac autem
aptitudine ... actus ... amoris ...
... infinitus actus divini amoris ...
Restat ergo quod ita est ... caritas ... ita ...
naturale sive naturalis ... expressio ...
naturam ... diligere vitam ... et pacem
et felicitatem ... bonum ... deus amor est vera vita vera
... infinita ... superans ... eterna felicitas
et bonum ita superans omne bonum ... ab eo ... bona procedunt

De suavitate et dulcedine divini amoris capitulum 2m

Secunda excellencia caritatis ... ipsa ... superat est suavitas
sive delectabilitas. Nulla namque alia virtus ... delectationem
et complacenciam ... experiri facit. Sic ... amoris. Non
solum autem facit delectari de deo in patria sed etiam in via ...
... in ... et ... aliis ... In patria
... delectabimur ... delectatione ... et ...
... in fine ... Iob 22 ... omnipotentis ... af
fluens. In via quoque ... experimentum ... dulcedines et suavi
tates ... gustibus ... est ei suavissima ...
... dispositionem et statum ... gustui ...
sapit. Sic ... ad ... delecta
re in domino et dabit tibi peticiones cordis tui. ... de amore primo
... dulcedine ... caritate ... Canticum
dulcia ... eloquia tua super mel ori meo ... omnem
... gustato spiritu desipit omnis caro. Unde canticum
8. Si dederit homo omnem substanciam domus sue pro dilectione quasi nichil
despiciet ... iubilando ... ad dulcissimum ...
... quem tuus amor inebriat novit quid Ihesus sapiat.
felix et vere felix gustus qui faciat ... in proximo ...
delectabilissime ... bona et ...
... in omnibus etiam ... tanto per deum delectatio
... abundancia quanto ... ardencior amor inflamat
... ... diligere ... amatur ... in
pulcritudine et dulcedine ... videat et gustet dulcedine et pulcritudine

catoris unum sap. 13. a magnitudine speciei et creature cognoscibiliter poterit creator horum videri. Sic ergo [illegible] in sua legenda elucet. Quod nihil magis est necessarium anime quam amor dei c. 3m

Tertia excellentia quam habet caritas virtutes [illegible] necessaria est nam ipsam absque ea non consistit anime vita nec cetere virtutes vivunt, teste ipso amore quod Johannes 14 ait Ego sum via veritas et vita. Unde ad hunc amorem [illegible] et vitam hortatur propheta Deuteronomii dicens amore et vivet anima vestra. Ita et alibi dicit Vita in caritate permanet a te et [illegible] ei longitudo dierum in seculum et in seculum seculi. Et ut alibi gaudebit magis. Et anima mea illi [illegible] amori vivet. Qui propter amorem vivet. Unde [illegible] dicit ait amor In me omnis gratia vite et veritatis. In me omnis spes vie et virtutis. Non solum autem sine ea non est vita quae ficit [illegible]

ab vita glorie. Immo quod [illegible] est absque amore [illegible] ipsius [illegible] malum [illegible] eterna dampnatio, que quod ipse [illegible] mala acerbissima quantum ad lesionem, inenarrabilia salutis nobis quantum ad multitudinem et interminabilia quantum ad durationem +

Quod nihil deo conformat animam amor divinus ca. 4m

Quarta amoris eminentia est conformitas. Super [illegible] ceteras virtutes animam deo conformat. [illegible] ut dicitur est. Deus caritas est et per caritatem melius quam per aliam virtutem [illegible] ~~conformat~~ conformiorem animam conformat transformat in deum. Et sic sit anima conformis deo, cui non est similis plus [illegible] tamen [illegible] ~~[illegible]~~ simili conformetur. Cum ei ita deus dilexerit nos [illegible] testatur nisi ut et nos diligamus eum et fiet anima conformis deo. Iuxta quod [illegible] est Ego dixi dii estis [illegible] per conformitatem et filii excelsi omnes. Quoniam prius dilexit nos testatur Johannes in canonica sua c. 4 dicens Diligamus deum quoniam ipse prior dilexit nos. Quem si dilexerimus [illegible] in nobis et nos in deo. Et ait 6 c. dominus ait ubi est thezaurus tuus ibi et cor tuum. Et in Corinth. 6 c. scriptum est Qui adheret deo unus spiritus est. Et [illegible] amicum est alter [illegible] [illegible] quam nos [illegible] +

ardentis amoris totaliter ad hoc nititur [illegible] et gestit non solum ut sit intimus [illegible] [illegible] ut sit [illegible] ipsum amatum [illegible] Deo [illegible] amor [illegible] [illegible] [illegible] diligit [illegible] mens [illegible] amans [illegible] diligat [illegible] immo [illegible] obliviscatur et [illegible] amicicia [illegible] amore dilecti sic salte in eterna gloria [illegible] vita non sit ad plenum. Circa 3m dicitur quod 3 sunt excellentie amoris dei et primo de pulchritudine quod induit animam divinus amor.

Prima amoris excellentia caritatis supremus Ca. 1m. virtutes est formositas. Cum ei deo per amorem conformis est quo non [illegible] sit in [illegible] similitudo dei [illegible] alex. de ales et [illegible] [illegible] anima consistat in nalibus [illegible] et potentis eius similitudo vero in gratuitis. Hec est in virtutibus divina caritate [illegible] et [illegible] caritate

divina [illegible] luz at aut eius caritas [illegible] [illegible] si caritate priuatur deformis est. Ideo apostolus in Cor. 13 c. [illegible] Et si distribuero omnes facultates meas et si tradidero corpus meum ita ut ardeam caritatem autem non habuero nihil mihi prodest. Est enim [illegible] anime pulchritudo. Sic ignis pulcherior carbonibus [illegible] splendidior alia pulchritudine ignis [illegible] est propterea [illegible] decora [illegible] amictu lumine sic vestimento. [illegible] di [illegible] [illegible] [illegible] ipse extinctus et obscura nigredine [illegible] Sic anima divino amore extincto [illegible] igne privata tetra nigredine induit. Iuxta quod Jere. c. de [illegible] denigrata est super carbones facies eorum. [illegible] si terra diligis terra es. Si celum celum es. Si autem diligis deum non audeo dicere quod deus sis. Sed audi prophetam qui ait Ego dixi dii estis et filii excelsi omnes. Quod rex omnium virtutum est amor dei c. 2m

Secunda excellentia caritatis est regalitas seu imperiositas. Nam ut ait Richardus Caritas est regina virtutum [illegible] per virtutem imperatricem quam ipsa sic dicitur est imperat virtutibus [illegible] Circa quod gratia [illegible] est quod sic actus proprius fidei quem elicit credere est et spei actus [illegible] solum actum [illegible] elicit. Ita proprius caritatis actus quem elicit est diligere deum et proximum. Nulla [illegible] ab ea dicitur altius [illegible] hanc eminentiam habet caritas [illegible] quod omnibus cuiusque [illegible] actus non elicit [illegible] elicitur eius ab virtutibus [illegible] imperat et [illegible] [illegible] addit [illegible] si non elicit [illegible] actus benignitatis longanimitatis prudentie aliarumque virtutum [illegible] imperat eos et a [illegible] eliciti [illegible] facit [illegible] ergo [illegible] apostolus in Cor. 13 [illegible] Caritas paciens est benigna est et [illegible] ibi [illegible] [illegible] caritate [illegible] aliae virtutes et dona [illegible] per [illegible] omnes actus virtuosi vel [illegible] vel ab ipsa [illegible] imperantur [illegible] caritate virtus [illegible] caritate. Nam ubi caritas est ibi pacem ibi benignitas et [illegible] de virtutibus [illegible] propterea de ipsa caritate [illegible] [illegible] a dextris tuis in vestitu deaurato [illegible] varietate. Salvator [illegible] ait 22 c. ait In his duobus preceptis caritatis tota lex pendet et prophete. Et in apostolo 13 Ro. plenitudo legis est dilectio. Et in Thimo. 1 finis precepti est caritas. Quod inseparabilis est divinus amor dei c. 3m

Tertia excellentia caritatis est quod caritas virtutibus inseparabilitas. O caritas potens ubique et magna [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que inseparabilis [illegible] superas universa. Sola est caritas est que [illegible] non deficit quia [illegible] paciens est quia iniurias non rependit quia benigna est quia felicitas aliena non cruciat quia non emulatur quia [illegible] mala non [illegible] quia non agit perperam quia [illegible] non extollitur quia non inflatur quia [illegible] non nititur quia non

e ambiciosa. Caritas cupiditatibus non concitatur, quia non querit que sua
sunt. quam iniuria non provocat, quia non irritatur. quam sinistre
suspiciones non sedaverint(?), quia non cogitat malum. quam aliena
mala non letificant, quia non gaudet super iniquitate. Caritas er-
rores non excecant, quia congaudet veritati. quam persecuciones non
frangunt, quia omnia suffert. Caritas pusillanimitas non confundit
quia omnia sustinet. quam perfidia non induraverat(?), quia omnia credit.
quam desperacio non absorbet, quia omnia sperat. Vere morte
non vincitur, quia fortis est ut mors dilectio. Vere o morte for-
cior, que ipsum mortis [illegible] mori coegit in morte mei ama-
tissimi redemptoris. O insuperabilis caritatis amor, qui ipsum
quem insuperabilem superasti. Et cui omnia subiecta sunt omnibus quo-
dammodo subiecisti deum victus amore [illegible] formam
servi accipiens [illegible] homo ut homo [illegible] obprobrium hominum et ab-
iectio plebis. Ipse magis est caritate qua dilexit nos continere
non potuit in ira sua misericordias suas quo-
modo dilectam animam suam nobis exponeret pro amicis suis ut
mortis terrores penitus tolleret ab animis et vigorem con-
ferret. Et si contra deum fortis fuit quanto magis contra homines
prevalebit. Hinc est quod fidelium intrepida constancia cor-
dis in suppliciis contemnentibus et morte suppeditantibus letis per
medias fauces mortis ad patriam revertitur. Morientes
exultant et morti insultantes dicunt: Ubi est mors stimulus
tuus. Iam non stimulus sed iubilus. Dum per medium tui [illegible] le-
tusque exeunt a miseria [illegible] ad regnum. Insuper
vis vehemens [illegible] non compescitur, quia teste apostolo Super-
eminens est [illegible] maiestate non terretur, quia foras mit-
tit timorem ut dicit Johannes in canonica .iiii. c. Insuperabilis non
comprimitur quia ut ait apostolus in infirmitate perficitur. Pro-
[illegible] opus est quod ipsos infirmos facit potentes. [illegible]
[illegible] in adiutorium [illegible] ad [illegible]. Caritate suffulti mi-
lites Christi impavidi stant [illegible] victoria [illegible]
[illegible] tutissimi nec demones nec homines metuen-
tes [illegible] hostium
[illegible] hastas et volitancia spicula cum caritate
[illegible]. Caritas sola potens est ut dicit apostolus ignita ne-
quissimi tela extinguere. Denique [illegible] opit
et opprimit et temptacionibus [illegible] prevalebit.
[illegible] hostem deicere [illegible]
[illegible] Caritas [illegible] non est temptacionis [illegible]
ne [illegible] surrexerit [illegible] ne [illegible]
te nempe fortitudinis caritas est ut [illegible] omnipotencia
[illegible] potente reddat. Nonne hec est que Exo. 32
in moyse divine iusticie et potencie obstans prevaluit in for-

titudine [illegible] dicite [illegible] me ut irascatur furor meus
contra [illegible] audivit dicite et deum perfecto tenendi non dubitas
nec [illegible] amoris [illegible] illius [illegible]
fidelis que [illegible] servido [illegible] ad deum. Ne quo-
dicat [illegible] eos de terra egypti ut interfi-
ceret in montibus nec [illegible] introducere in terram quam promiserat
[illegible] iuraverat [illegible] quod [illegible] cessit
[illegible] cessit et iusticia ut [illegible] eodem fervido [illegible]
habebat [illegible] deum urgebat. Sola quippe caritas est que deum tene-
re [illegible] amoris est [illegible] teneri se non solum patitur [illegible] non
teneretur [illegible] Ezech. 22 ait [illegible]
de eis virum qui interponeret se sepe et staret oppositus contra me pro terra
ne dissiparem eam et non inveni. O immensa benignitas dei que [illegible]
[illegible] opponat [illegible] perfecto ipsum est inferi et [illegible]
[illegible] caritatis [illegible] excellencia [illegible] ne [illegible] forti
continet. Sathanam sub pedibus [illegible] et [illegible]
nes [illegible] potens non solum adversus carnem et sanguinem
sed adversus [illegible] et [illegible] tenebrarum harum [illegible] spiritualia ne-
quicie in celestibus. In [illegible] fortis sed forcior [illegible]. So-
lus [illegible] amor est qui [illegible] et magnitudine [illegible]
dentis fortune blandicias [illegible] et toto corde [illegible] sa-
[illegible] dulcedine [illegible] dulcedo amara est.
omnis iocunditas [illegible] pulchrum [illegible] est [illegible]
molestum est. Quod sola [illegible] ex amore [illegible]
[illegible] grata et remuneracione [illegible] digna capitulum .l.
Quarta excellencia est remunerabilis [illegible] obsequium
quod deo [illegible] impenditur. aut impeditur ei ex vero
amore [illegible] et [illegible] que est [illegible] a [illegible] impenditur et ei ex
timore [illegible] vel offense a [illegible] ex timore pene
a [illegible] ex pudore a [illegible] ex spe [illegible] et glorie a [illegible] spe remune-
racionis. Quod si ex amore [illegible] ergo [illegible] bonum [illegible] ei hec
impendere nulli ei impeditur [illegible] et [illegible] ab ali-
quo nisi [illegible] illum [illegible] bonum et merito [illegible]
amoris [illegible] dignum [illegible] et cultus [illegible]
lo [illegible] impeditur [illegible]
[illegible] rectissimus amor est. amor [illegible]
[illegible] amor [illegible] vero [illegible] ma-
gis [illegible] spontanea et iocunda [illegible] libera est [illegible]
amori [illegible] amoris [illegible]
[illegible] sola [illegible] est gratis [illegible] sola
[illegible] dona et [illegible] sola [illegible] remuneracione
digna [illegible] apostolus est in eis solis locum [illegible] remuneracio
[illegible] remuneracio [illegible]
[illegible] Remuneracio [illegible] remuneracione

seu pdonacione mutacio. Cum ei non q[ui]d[em] ex natura geniti[?] sed mit. siue ex timore siue ex pudore siue ex spe mercedis siue ex precepto siue ex quocumque alio debito non sperie remuneracionem diligendo a digno sed magis ei premio ope[?] pie ei locate reddendum est

Capitulum 37 de ii. [illegible] excellenciis diuini amoris Et primo quod insaciabilis. Quod amor dei

Prima excellencia amoris est insaciabilitas. Ultra quod namque omnibus insaciabilis est amor dei non eum potest saciare desiderio quod non nisi desiderare concupiscit sic in persona talis anime potest dicit Concupiuit anima mea desiderare iustificaciones tuas. i. in omni tempore firmiter cui anime desiderium est. hinc etiam est quod qui vere deum amans non saciatur amore. quia deus amor est. quecumque dat amor dat ornatis[?] ac amor cruciatu sunt ut nullus dicat esse finis vel mensura amoris. Ita namque hec insaciabilitas omnia vorat. quod ex copia inopiam parit. quia ex degustacione dulciis dei amplius in desiderium exardescit. quare et si deficit ad plenitudinem numquam tamen ad sacietatem venit Ecclesiastici 24 Qui edunt me adhuc esurient. O ineffabilis magnitudo dulcedinis dei cum te amare credit sit. quando te amantibus sic ref[icis] ut magis esuriant cum repleti fuerint. non si quare tu caritatis infinita sis ubi eos [illegible] esuriens esse te non gustant prius esuriens te nesciunt. ad hoc enim datus ut esurientem facias propterea Luce i. Magnificat beata virgo Esurientes impleuit bonis. bonis igitur implentur non saciantur amoris namque bona tamen saciant quo magis implent. Impleuit bonis sed quibus bonis. Nolo omnes gracias que sunt bona celi[?] [illegible] cum a Christo [illegible] timentes de quibus i Corinthios 2. apostolus dicit Oculus non vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que preparauit his qui diligunt eum Et Ysaie c. 64 [illegible] audiuis diligentibus preparata ut diceremus bona esse non ambigas In hac composite spe eternitatis diuine et omnis celestis suauitas paradisi. In hac est pax. pacia longanimitas gaudium cum spiritu sancto In hac denique est quicquid oculus mentis recipi potest et vel insensibilium. hec inquam dulcissima amor preparasti diligentibus te quam abscondisti timentibus te. donec iuxta illud i Johannis e. c. caritas foras mittat timorem velamen ut videre possit quam magna sit multitudo dulcedinis tue quam tu replicat numquam tamen saciat. non audeo dicere eos sic et stola stola vestitos Obiicis forsitan quod propheta dicit Saciabor cum apparuerit gloria tua Et ad hoc causa illius q[ue] sursum est loquitur Sic adipe frumenti saciat te scilicet sacietate desideriorum ubi abundancia notam nouis non desideriorum fame finis namque desideriorum sacies est Et vero quod esurient loquitur quod saciari non potest Sed vere beata esurientes quod solum esurit quod habet. et solum habet quod esurit. Ex his igitur ita deus persuasum volumus quod dulcedine diuini amoris in futuro non poterimus saciari. nec etiam in presenti repleri. de hac impossibilitate sed sit solacium nunc hec solacium paradisi quod in me et vobis opto omnibus sed impaciens nos esse in hac magis exopto

Quod fructuosum est diligere deum c. 2m

Secunda excellencia amoris est fructuositas. fructificant enim homini bona temporalia spiritualia et eternalia. Temporalia quidem primo Deuteronomii 28 Si fueris [illegible] Honora deum de tua substancia et de primiciis omnium frugum tuarum et replebuntur horrea tua saturitate et vino torcularia tua redundabunt Et ii. c. unum ait alium dimidium sequebantur et diuicie erant sunt 2o insuper fructificant bona spiritualia hoc est quod habet caritatem omnes virtutes habet cum de caritate sit illa mater virtutum scilicet moralles et theologicas quare primo sunt morales scilicet iusticia prudencia fortitudo et temperancia Deinde theologicae scilicet fides spes et caritas. iuxta illud apostoli i Corinthios 13 Maior autem horum est caritas Sic quod habet caritatem habet omnes virtutes predictas. sic quod habet posteriores habet priores nam quod habet centum habet x. xx vel xxx. et non e contrario Eodem modo habens caritatem cunctas virtutes habet. quas qui possidet omnia dona spiritualia tenet Tercio quod fructificant eternalia bona habet opera ex caritate facta eterni regni meritoria sunt. O quantas lucrari possumus eternum regnum si dilexerimus feruenter ad opera caritatis. i Corinthios 16 hortabatur apostolus dicens Omnia opera vestra in caritate fiant Iuxta quod non minus mirabile est caritas omnia aliena bona facit sua. sic de se testatur propheta dicens Particeps ego sum omnium timencium te et custodiencium mandata tua Et Augustinus ait Presentis iudicii quantum bonum est caritatis que sine labore nostro aliena bona nostra facit Ex predictis quare patet quod qui habet caritatem habet deum et omnia que eius sunt. O caritas magnus et inestimabilis thezaurus dei in agro cordis absconditus pro quo emendo vniuersa vendenda sunt sic dicit dominus Apocalypsis 3 O diues caritatis est quod omnis diues. sine qua nemo diues quare qui non habet caritatem nichil habet O argumentosa caritas multe quidem sunt congregauerunt diuicias tu supergressa es vniuersas ut dicitur in sic [illegible]

Quod leuis amor est diligere deum c. 3m

Tercia excellencia caritatis est leuitas nichil leuius quam diligere. Qui diligit non laborat. nichil constat vertula mercatore amoris. immo amor soluit experiencias vectu[?] onera mercancium atque labores. Amor cuncta pondera portat O quam leuis amor qui cuncta leuia

reddit. Minca(?) quod sit tot levis minima amoris co-
siderata quis eam portat. Voluntas nempe ipsa libera est
ipsa diligere potest. sola cum amore suavis est. fortificatur ab
amore adiutorio non eget. alius autem alterius opis amminiculo
exerceri potest. Sed cum ad diligendum divinis opus esset. iusta
excusationem haberent pauperes. si sola nuda faceret. excusa-
ri posset quilibet ignorans a simili se excusaret sim-
plices. a laboribus imbecilles. Solum ei libera voluntate
implere potest mandatum amoris infra nos est quod ad id specta
dum nemini est. ut ei proponendo dominus dixit. Diliges do-
minum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et
ex tota fortitudine tua Luce quod supra adiunctum est Et ex omni
mente tua. Ut cor respiciat ad intentionem mens vero ad
cognitionem anima autem ad affectionem. fortitudo demum ad ex-
ercitationem cum facultas assit. qua deficiente supplet ipsa
voluntas bona Vides quod hec omnia nostra ad amorem in-
nobis sunt Non ergo necesse egeas ut diligas. sulcare maria
et periculosas confringere undas. ut sepulcrum domini petas.
non longas transmeare oras. ut Syria videas columnas
scandas vel limina petri querens italicas perquirere patri-
as nec montium conscendere rupes ut Jacobi gemma per-
ras. Infra te est voluntas. hanc querit amor. hanc vocat
dominus Cant. 5. Aperi mihi soror mea amica mea. Est enim
voluntas amica amoris. quia per consensum voluntatis aperit ei
amori. hanc et pulsat Apoc. 3. Ego sto ad ostium
scilicet voluntatis ait amor et pulso vero allicendo inspira-
do. arguendo. increpando. castigando Si quis audierit
vocem meam et aperuerit mihi per consensum ianuam voluntatis intra-
bo ad eum per gratiam [illegible] Hic ergo reliquos tam altercat
ipse amor dicebat amor Luc. 17. Regnum dei intra vos
est Ecce quod facilis est hec ars amandi que solum in voluntate est
propterea deuteronomii 30 dicit dominus Mandatum hoc quod ego precipio tibi
hodie non supra te est neque procul positum nec in celo sed
scilicet in te est longa dilectio Ecce facultas implendi. levitas
amandi. possibilitas observandi, qua excusationem de non dili-
gendo habere poterimus fratres propterea confidenter ad hoc probabile
pondus hortabatur dominus Matth. 11 c. dicens Tollite iugum meum super
vos. iugum enim meum suave est et onus meum leve O leve
onus quod omnia alia onera facis levia, tu multos mandata ver-
tis apostolo teste ad Romanos plenitudo legis est dilectio Tu sola facis
scandere scalam vite eterne. Cant. 1. Recti diligunt te. trahe me post te
curremus in odorem unguentorum. Tu portas inferna. ponam ei velle dili-
gere deum vellet esse cum amore in inferno quam sine amore in celo
secundum hugonem de arca spiritualis vel Cath. [illegible] est dum se
[illegible] sicut vir magnus se [illegible]
ponens [illegible] voluntarie sacrificabo tibi Ecce quam amor sit omnia levis est

cum conscripta levia reddit **Quod inseparabiliter cum deo unit animam amor diligentis c. 2m**

Quarta excellentia amoris est unitas. adeo
nempe est amoris glutinum tenax. ut hii non iungi quod dicat
tur unire Triplex namque unit vinculum caritatis. Primo
et deo. Primo namque per amorem efficitur unus dum mens se recolli-
git reductisque affectibus a cunctis locis a quibus tenebatur
captivi. soli uni incommutabili bono adheret non in diversa mu-
tabilia. partitus namque per amorem in plura mens sed unus efficitur et
deo. Secundum illud [illegible] difficile est quod tot rerum variarum cogitationes quasi
[illegible] suscepit id quod ab eo multiplicatur Tunc enim
labenti mutabilitate [illegible] labente labatur Sic est cum 1 Joh. 2
mundus transit et concupiscentia eius Et 1 Cor. 7 ait apostolus preterit enim
figura huius mundi Sed qui cum mundo per affectum erit cum mundo in pro-
fundum ruet Secundo et per caritatem unit. Dum non solum se ecclesia
sancta in ipso est omnibus studet afficere sed eam sibi [illegible] co-
aptat. gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus secundum apostolum.
infirmari cum infirmantibus et cum scandalizatis uri iuxta quod apostolus
2 Cor. 11 est. Socius in tribulacione et regno De hac unitate [illegible] cane-
bat Ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres in unum [illegible] act. 4
multitudinis credentium erat cor unum et anima una [illegible] volun-
tas. varietas. nec morum difformitas nec insuper rerum proprietas aliquos
dividebat. sed firmiter astringebat caritas et suaviter coherebat
unitas in spiritu sancto et in vinculo pacis dei. heu. heu. heu ve ve
ve modo a scandalis ve nobis in quo inferiori seculo delapsi
in quos fines seculorum devenerunt Totus mundus nunc
in maligno positus est [illegible] Jn hoc nempe
ve in [illegible] tota [illegible] tota divisione tot scis-
mis [illegible] tota [illegible] ut vix unus alteri
[illegible] totus [illegible] dispersum [illegible] ubique appa-
[illegible] in unum [illegible] forte [illegible] ut [illegible]
rent [illegible] intrant ut [illegible]
na [illegible] fateor [illegible] redeamus [illegible] et ad
propositum redeamus [illegible] loco positum est Tercio
[illegible] non solum [illegible] unitate
[illegible]
[illegible] ait Qui adheret deo unus spiritus est. perfecto
[illegible] Cor. [illegible] ait Qui adheret deo unus spiritus est. perfecto
unitas hec. caritas est. qua [illegible] totis votis sene
[illegible] voluntatis conformis unitatis glutino quod non dissipatur
et vinculo quod non disrumpitur Jn [illegible] nemo ex
[illegible] separabit [illegible] caritate scilicet
[illegible] ultra [illegible] non posse [illegible] caritate
[illegible] Johannis [illegible] c. mo-
[illegible] manete in dilectione [illegible] caritatem
sponte posse deleri non violenter auferri. offerri omni. auf-
ferri nulli. ut [illegible] caveat Et [illegible] caritas est [illegible]
[illegible] membra [illegible] herent
et [illegible] caput [illegible] in unum corpus

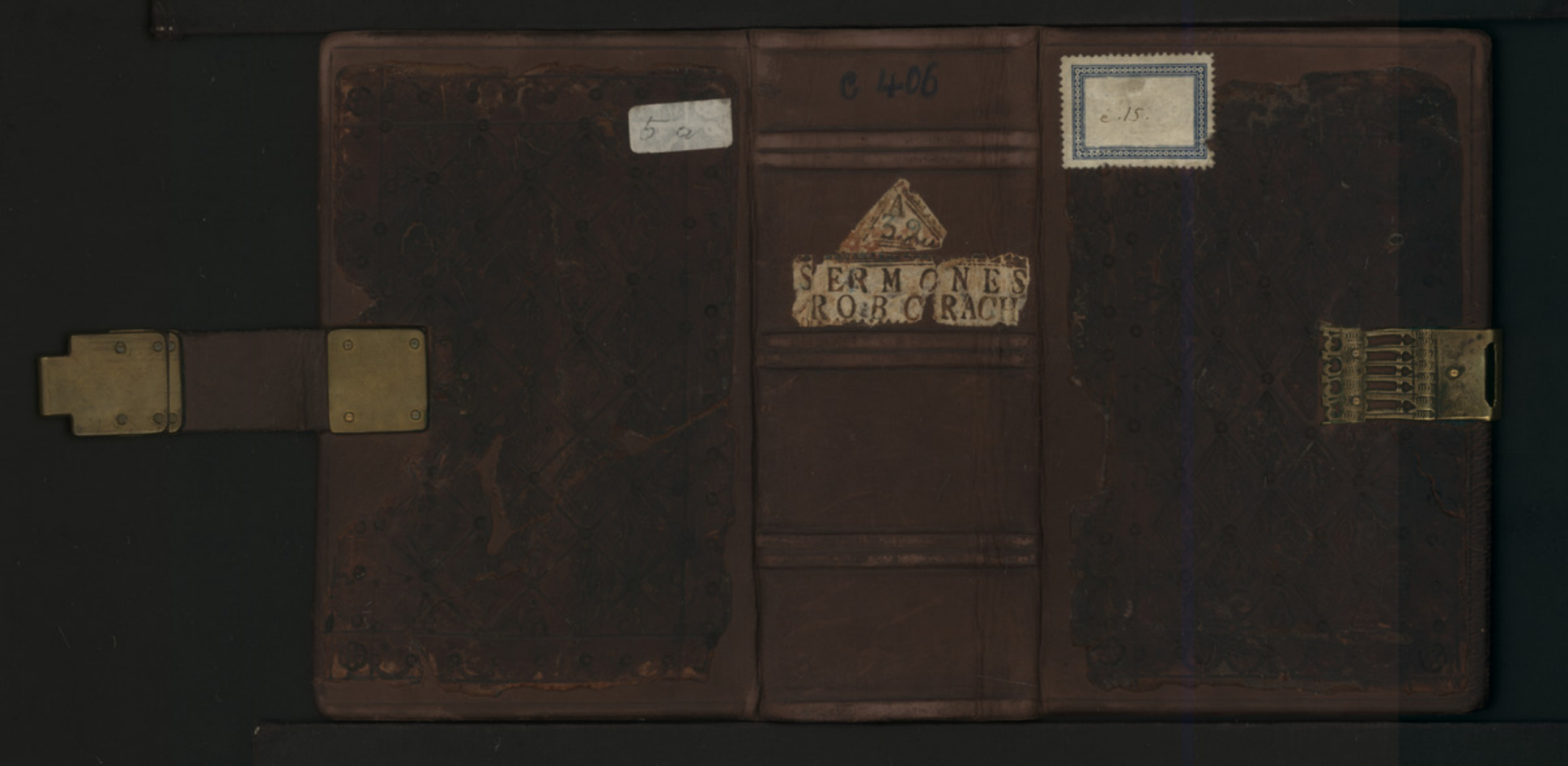
5 a
C 406
A
3.2
SERMONES
ROBERACH
c.15.